Digitized by Google

Digitized by Google

13.16.E.4

PERILL. ATQ. A.REV. D.

DOMINI IOSEPHI CAVALERII NEAPOLITANI

Sac. Th. & vtriuſq. Iuris Doct. & Neapoli primarii Lectoris:

EXPLICATIONES AD QVATVOR LIBROS

Inſtitutionum Canonicarum.

IOANNIS PAVLI LANCELLOTTI PERVSINI,

CVM INDICE OPERIS LOCVPLETISSIMO

Opus tum regularibus, tum ſecularibus Eccleſiaſticis apprimè neceſſarium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

R O M AE,

Typis Hæredum Manelphi Manelphij. M.DC.LIII.

Superiorum Permiſſu.

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiſs. Pater Sac. Pal. Apoſt Magiſter.

A. Riualdus Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Magiſter, & Socius Reuerendiſs. P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Pal. Apoſt. Magiſtri Ordinis Prædicatorum.

SANCTO DOCTORI AQVINATI.

Magnus illę NAZIANZENVS oratione vigeſima de Machabeis dixit, quod, quæ ſunt filiorum, ad patrem referri, æquiſsimum ac iuſtiſsimum eſt indè etiam iuſtè ſanciuit Imp. IVSTINIANVS in §. igitur in inſtitutionibus titul. per quas perſonas nobis acquiritur, ſummã eſſe iuſtitiam; vt id quod ex re patris oritur ad patrem quoq; reuertatur ecce SANCTIS. PRINCEPS SCHOLARVM IVBAR, DOCTORVM MAGISTER, ECCLESIAE ANGELE REPARANS, TVTELARIS, ET GLADIVS FORTIS, totius meę familiè Princeps poſt Deum pater, quod tibi offero indigna proles ſeue munuſculum meorum laborum meorum dixerim laborum an gratiarum tuarum compendium neſcio; hoc ſanctius, & ęquius erit ſi verum fatear, dicam enim, vt Iob amicus dicebat Tu manus laſſas roboraſti, vacillantem confirmauerunt ſermones tui,

a &

& genua trementia confortaſti. Scit noſtra Ciuitas qualibus curis opprimerer dum hæc ſcribebã, & tamen id effeci, quod ſemper immutatum legi, & ad tui gloriã mundo præſento, vt tuã in his cognoſcant patrocinij vmbram ſi quid boni inuenenerint, & cui meliùs opus à tè natum, & altum poterat iuſtius dicari dum à tè mutuata mihi potiùs et ex tuis laboribus quam maximè deprompta hic collegi tum quia deteſtabili ingrati animi labe eſſem notandus ſi in innumerabilium beneficiorum gratitudinis ſignum, & ſpecimen non redderem ſaltem quod valeo, dum ad id quod debeo vires non ſupplent, & ſub cuius vmbra fidentiora poterant mea aſſerta ſubſiſtere quam ſub lucido tui pectoris iubare per quod iuris prudentia loquitur per tè etenim Dei ſapientia ſua promit oracula, per tè ſua ſuis dogmata dedit, & Oçeanum ſcientiæ deſcendere omnibus non fatemur omnes. Dicaram tibi alias ACADEMIAM PRAECVRRENTIVM, quę ſub ſigno matutitini ſyderis ſoli famulatum exhibendo præcurrit. Sed tu ipſum feciſti ſydus ſatis pręcurrere ſuis. Vis fuit tuæ magnæ charitatis. Accipe igitur hoc læue mũnuſculum ſi quidquam hodiè apud tè mea valet deprȩcatio excipe, id quod à quatuor fęrè luſtris in

com-

compoſitione huius operis donaſti,accipe,quę tè dicam diſtante accepi, quæ hoc ipſo laude digna erũt quod inſuflatione,& gratia tua ſunt,niſi tua eſſent pura nec docta, nec eminentia niſi puritatem doctrinam,& eminentiam à tè mutuarent,id ſi à tè conſequar,vt hoc acceptes multiplicabis beneficia quibus dum viuam ſim cumulate reſponſurus, donec tecum hic famulatu,in cęlis tuo patrocinio iungar,nec ab alio id mihi erit,quam te auſpice.

Tuæ Sapientiæ Altiſſimæ

Laue Teſtimonium

D.Ioſeph Caualerius

LECTORI

SVmus in quarto Luſtro laborum Legalium,& quid interim pertulerim interius exteriuſq; ſcit mea Ciuitas, ſciunt mei collegæ volui tandem tibi exhibere Inſtitutiones Canonicas ſub eodem ordine, Mȩthodo Doctrina, vt primo meis auditoribus perlegi, ipſos conteſtor, nec immerito id prædico non quia nolui quidquam mutare, ſed adamuſſim prorſus referre, quod Diuina gratia inſpirante, Sancti Mei Principis AQVINATIS tutela intra paucos menſes collegeram, tum quia nolui laudari in magnificentiori ſtylo, & Mȩthodo, & interim publicè vtilitati obeſſe: Inſtitutiones hæ, vt iacent poterunt per manus omnium peruolutari, qui ius Potificeum norint hìc reuident clariora, quæ habent. Qui ad id Neophiti exiſtunt poterunt læui luce ad Iuris Pontificei ſcientiam gradum facere multa errata ex prȩlo hic reperies corrigat tuum ſanum caput, & abſentiam Authoris ab Opere ædito excuſando compati. Hic tamen facillimum habes iter quo poteris etiam viam facere ad ſublimia, candido animo excipe, quod nullius laudis cupidus, ſed tui boni zelo repletus hìc dò, ſi magnificentiora expetas ſubiecti imbecillitatem recole, & ſi Summo Patri placuerit altiora tibi referuo non inter curas legendi, ſed cum ſeceſſum habuero ſcribendi. *Carmina enim ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt*, hæc ſunt pro Scholaſticis, & pro ijs, qui volunt addiſcere, vt valeant, pro prudentibus, vt corrigant, pro iniquis, vt lacerent. Tu ſi, tuum bonum hic reperis Deo exhibe condignas grates; & vale.

IN AVTHORIS ENCOMIVM

EPIGRAMMA.

PANDITVR en tandem reuoluto cardine cœlum
Orbem Aſtræa nouis legibus ecce beat.
Aſſurgit IOSEPH, doctoque volumine mundum
Illuſtrat, terras pax rediuiua petit,
Quis tua Parthenope Troianis eſſe negabit
(Vel dis conſtructis) mœnia tuta magis.
Nam ſi ſtructores ſuperos Priameia vidit
Tellus, hæc victor mœnia firmat eques.

A L I V D.

QVID non Parthenope propriòs inimica triumphos
Iactas? Incipias facta canenda dabo.
Aſtrææ venio, Diuinæque arbiter artis,
Dum tua nunc IOSEPH mœnia lege beat.
Caucaſea canitur religatus rupe Prometheus,
Quod rapta informem lege animauit humum.
Sanctius arcanum legum face mente retexit,
Atque nouum IOSEPH ſuſtulit axe decus.
Prœmia dum facti pœnas hic ſuſtulit: ergo
Verius informem lege animauit humum.

IN

IN ZOILVM

DISTICHON.

Cæcutiunt rutilum ſpectãntia lumina Solem:
Zoile nonne tua hic lumina cœcutiunt?

Deuotionis ergo

I. B. M.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS INSTITVTIONVM CANONICARVM

SVMMARIVM.

1 *Timor filialis excellentior eſt timore*
ſeruili.
2 *Canonum ſcientia excitat amorem*
diuinum, quem ſecularia impediunt,
& coinquinant,
3 *Ignorantia maximè vituperanda:*
4 *Canonicarum inſtitutionũ cauſa quæ?*
5 *Canonicæ inſtitutiones quam vim*
habeant?
6 *Numerus quaternarius continet ali-*
qua myſteria.

1 DEO auſpi·ante, Im-
maculata Deipara
patrocinante, Cano-
nicam diſciplinam
ſectaturis illud com-
mendo, quod ait *Da-*
uid pſal 110. *Initiũ*
ſapientiæ timor Do-
mini: Debet tamen eſſe timor filialis,
non ſeruilis, *cap. charitas eſt de pœni diſt.* 2.
Hunc amorem timentem, & timorem
amantem curabit Canonica diſciplina;
ſolent enim ſæcularia adeo perturbare,
vt etiam in ipſius Dei obliuionem inci-
damus; Canones verò quam maximè ad
2 tanti luminis veritatem perducunt, ſunt
enim plena ſacris eloquijs, vnde dicitur
in cap. ſicut ſtellas diſt. 38. quod ſacræ ſcri-
pturæ inhærentes non obſcurantur ini-
quitatibus mundana; debet igitur, qui
3 Deo adhærere prætendit ſacris Canoni-
bus inhærere, tum quia ignorantia ſatis
obiurgatur in *cap. cum omnis diſt.* 37. *cap.*
ignorantia mater, diſt. 38. *cap. ſi in laicis*,
& cap. nulli ſacerdotes diſt. cit.

Ne igitur imparati opus Lãcellotti ag-
grediamur, ſecundum phyſicas regulas
4 huius compoſiti cauſas breuiter perpen-
damus. Quatuor igitur cauſæ harum in-
ſtitutionum ſunt, efficiens, materialis,
formalis, & finalis. Cauſa efficiens fuit
ipſemet Ioannes Paulus Lancellottus de
mandato Pauli Quarti Pontificis Maximi,
quo obeunte ante perlectum opus re-
5 manſerunt hæ inſtitutiones in robore au-
ctoritatis Doctoris non in vera vi legis.
Cauſa màterialis, ſiue id, ex quo inſtitu-
tiones elicitæ ſunt, fuit totum corpus Iu-
ris Canonici, conſtitutiones pontificiæ &
quidquid huius generis tũc temporis ex-
ſtabat. Cauſa formalis eſt numerus qua-
ternarius librorum, qui numerus eſt per-
fectiuus, vt aduertit *gloſſ. hic*, tum quia
6 hic numerus quodlibet compoſitum in-
greditur, tum quia nomen Dei quatuor
etiam literis inſcribitur, & dicitur tetra-
grãmaton, hoc eſt nomen quatuor lite-
rarum, quod eſt, Deus, ſic inſtitutiones
Canonicæ hac quoque figura informãtur.
Cauſa finalis apparebit ex §. *eſt igitur*
infra.

Super Titulum Proemij.

SVMMARIVM.

1 *Patriæ obſequium præſtari debet.*
2 *Candidati vnde dicti.*
3 *Iuri Pontificio vacantes quomodo can-*
didatorum nomen iactare valeant.
4 *Salutatio inimici poteſt inducere iniu-*
riæ remiſſionem.
5 *Salutatio Papæ remittit peccata venia-*
lia.

1 IOannes Paulus Lancellottus Peruſi-
nus, Ponit author noſter ſuum no-
men, cognomen, & patriam, docens,
nos patriæ debitum obſequium; eſt
enim ipſa prima pare s, & ponit ſuum
cognomen ad diſtinctionem aliorum.

(*Iuris Pontificij candidatis ſalutem*
2 *dicit*) Nota hic apud Romanos fuiſſe vſũ,
vt qui ad magiſtratum conſcendere vo-
lebant, antea per longum tempus indue-
rent veſtem candidam, & rogabant ſuf-
fragatores pro ſuffragio ſibi impertiendo,
vt notat *gloſſ. hic*. Sic & qui volunt Ius
3 Pontificium adipiſci, quod eſt culmen
cuiuslibet dignitatis; debent antea ſatis
vacare inſtitutionibus Canonicis, quaſi
probationem agentes, & debent candi-
dati incedere abſque alia culpa, vt aſſe-
quãtur id, quod diſponitur in *c. ſtellas cit.*
ex ly *ſalutem dicit*, notate vtilitatem
ſalutationis. Primò enim, ſi quis ſaluet
4 inimicum præſumitur ei remiſiſſe iniuriã.
*Bal in l. 1 ff. de liberis, & poſthumis, Abb.
in proemio decretalium in vltimo nota-
bili*. Secundò docet etiam *Abb. loco cit*
5 quod ſalutatio Papæ remittit peccata ve-
nialia, & alia ponit *gl. hic*. Incipit igitur
Proemium.

In § Libros.

SVMMARIVM.

1 *Canonicarum inſtitutionum ſimilitudo ciuilibus, & differentia illarum authoritatis.*
2 *Ius Canonicum quot libri contineat?*
3 *Canonicorum librorum varietas declaratur vſque ad finem §.*

1 IN hoc §. ponit Auctor noſter ſimili-
tudinem, inter inſtitutiones Cano-
nicas, & Ciuiles, & ait, quod ſicut
inſtitutiones ciuiles fundantur in auctori-
tate Romani Imperatoris, ſic inſtitutio-
nes Canonicæ auctoritate Romanorum
Pontificum conualeſcunt; & ſicut mate-
ria illarum ex corpore Iuris ciuilis eſt ita
iſtis materiam ſubminiſtrauit Ius Ponti-
cium, verum tamen eſt, quod illæ habent
vim legis, quia ab Imperatore receptæ
fuerunt, iſtæ autem non, ſic ex ratione
propoſita.

Aduerte hic, ex ly libros, quod libri
2 iuris pontificij ſunt tria volumina: pri-
mum eſt, volumen decretorum compi-
latum iuſſu Gregorij XIII. ſecundum
dicitur liber decretalium: tertium dici-
tur ſextum vbi continetur ſextus liber
decretalium, & alia, de quibus infra.

His etiam addi poterant Bullæ, ſeu ex-
trauagantes, quæ veniunt nomine
bullarum ducta ſimilitudine à bul-
lis in aqua, quæ facillimè mutantur: igi-
tur primum volumen decretorum habet
duas partes; prima pars continet capitu-
la, & diſtinctiones, & taliter allegatur
cap. non omnis, diſt. 39. cap. ſicut ſtel
3 *lae, diſt.* 38. Secunda pars continet capi-
tula, cauſas, & quæſtiones, & allegari ſo-
let *cap. cum initiatur* 27. *q.* 2. Continet
etiã inter ipſas cauſas aliquas diſtinctio-
nes de pœnitentia, & de conſecratione,
& allegatur taliter *cap. pars eſt de con-
ſecrat. diſt.* 2. & ſic de reliquis. Volumen
ſecundum, quod dicitur Decretalium, al-
legatur per capitula, & titulos, & additur
ly extra, hoc eſt extra decretum *cap. cum
Eccleſia Dei extra de immunitate Eccle-
ſiarum*. Sextum volumen, quod dicitur
ſextum, allegatur per capitula, & titulos,
& additur ly in 6. puta *cap. dudum de
rebus Eccleſiæ non alienandis in 6.* & in
hoc eodem volumine adſunt etiam Cle-
mentinæ, quæ allegantur per Clementi-
nas, & titulos, *Clementina Eos de ſupul-
turis*; continet etiam idem volumen
extrauagantes, & iſtæ diſtinguuntur etiã
in extrauagantes communes, & extra-
uagantes Ioannis 22. illæ allegatur per
extrauagantem, & titulum, vt *extrauag.
Apoſtolatus noſtri de conceſſione praben-
dæ*, quando verò allegatur aliqua ex ex-
trauagantibus Ioannis 22. id addi debet,
in extrauag Ioannis 22. *quorundam*; &
hæc ſint ad notitiam terminorum.

In §. Non parua, vſque ad finem Proemij.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutiones ſunt Iuris elementa.*
2 *Naturale eſt velle cognoſci.*
3 *Manifeſtatio propriorum bonorũ operum propter Deum, eſt licita.*
4 *Inanis gloria reijcienda eſt vt peccaminoſa,*
5 *Occupationes prohibent applicationem ſtudijs.*
6 *Excuſatio delictorum proximi eſt laudabilis.*
7 *Laus in ore proprio ſordeſcit.*
8 *Canonica inſtitutiones cur non P[illegible]ſ-cia appellata.*
9 *Celeritas quo caſu laudari debeat.*
10 *Inuidia quotidiana patet experientiã.*
11 *Inuidia deffinitio traditur.*
12 *Inuidia quatuor ſpecies ſecundum S. D.*
Tri-

Digitized by Google

13 *Triſtitia de bono alterius propter timo-
rem ſui damni, non eſt peccaminoſa.*
14 *Inuidere alterius bono quatenus & ſi-
bi illud vellet, non eſt peccatum.*
15 *Appetere bonum proximi ſibi incompe-
tens, & incongruum inuidia peccato
adſcribendum.*
16 *Triſtitia de bono alterius inuidiam il-
lius producens, eſt peccaminoſa.*
17 *Inuidiæ effectus qui numerentur.*
18 *Inuidia propria Diaboli.*
19 *Inuidia quo caſu eſſet in homine.*
20 *Inuidiæ ab odio differentiæ dantur.*
21 *Qui per alium facit, per ſeipſum facere
videtur.*
22 *Inſtitutiones Canonicæ ſunt elicitæ, &
conformantur Iuri Canonico.*

1 ADmiratur hic auctor noſter, cur
cum magna ſit ſimilitudo inter
Ius ciuile, & canonicum non ha-
buerit adhuc ius canonicum ſua funda-
menta per inſtitutiones, ſicut habent in-
ſtitutiones ciuiles, vt ait Imperator in
ijſdem inſtitutionibus, vbi in §. *cumque
hoc*, vbi inſtitutiones ciuiles vocat pri-
ma iuris cunabula, ſic dicit Auctor no-
ſter, quod debebant aſſignari prima ele-
menta, & cunabula iuris canonici, vt
facilis eſſet acquiſitio talis diſciplinæ.

Qui gloriæ cupidine, &c. his verbis o-
ſtendit Lancellottus eſſe bona opera
agenda ad ſui cognitionem manifeſtan-
2 dam; quilibet enim mortalium habet
hoc à natura inditum, vt ſemper cogno-
ſci velit & gloriari, vt enim ait *Augu-
ſtinus in Ioannem tract.* 82. Gloria idem
eſt, ac manifeſtatio, velle autem gloriam
ſuorum operum, eſt peccatum, ſi refera-
3 tur in Deum, *Matthæi* 5. *Luceat lux ve-
ſtra coram hominibus, vt videant opera
veſtra bona, & glorificent, &c.* vnde
*S.D.*2.2.*q.*132.*a.*1.*in corpore ait*, quod ap-
petitus inanis gloriæ vitium importat,
gloriari verò propter debitum finem, ſci-
4 licet ad honorem Dei, non eſt peccatum;
inanis verò gloria reijcienda *pſalmo* 4. vt
quod diligitis vanitatem, &c. Author ita-
que miratur, cur antiqui non effecerint
hoc opus inſtitutionum appetitu propriæ
gloriæ omnibus connaturali.

Sed veteribus, excuſantur hic antiqui,
cur id non egerint, primò, quia aliqui
Pontifices non habuerunt materiam, ex
qua condere potuiſſent hoc opus; non
enim erant adhuc compilata volumina
decretalium decretorū, &c. Imò ait, quod
fuiſſent quam maximi optimi viri, qui
hoc opus potuiſſent efficere, ſic Iulius
Tertius, Pius Quartus, & alij.

Sed & horum; Aſſignat hic ſecundam
excuſationem, cur tales illuſtriſſimi ho-
mines hoc opus non peregerint, & ait,
quod aliqui fuerunt, qui parum vixerunt
in pontificatu, ſic Pius Tertius, Marcel-
lus Secundus, & Vrbanus Septimus, qui
menſem in pontificatu non compleue-
5 runt. Tertiam addit rationem, eo quod
multi alij Pontifices fuerint intenti, & ſol-
liciti ad coadunandos fideles, fugandos
hoſtes, defendendam Eccleſiam, &c. ſtu-
dium autem non permittit alias curas, &
gl. hic ponit verſum,

*Carmina ſeceſſum ſcribentis, & o-
tia quærunt.*

Collige ex hoc magnam prudentiam
6 Authoris in excuſandis alijs plus quam
in laudando ſeipſum; gloria enim propria
cum ignominia alterius culpa eſt *Caiet.* 2.
2*.q.*132*.a.*2.

Sed hoc nos; Hic incipit Lancellott.
oſtendens, quomodo ipſe has inſtitutio-
7 nes ſcripſerit conſulto ſummo Pontifice;
& quamuis videatur ferre ſui laudem
contra *tex.in cap. ſi quis* 11.*q.*3. vbi laus
in ore proprio eſordeſcit, tamen hæc fuit
laus iuſta, vt ſupra dicitur ex *S. Doct.*2.2.
loco cit. & notat *Ioannes de Platea apud
gloſſam hic.*

Sed vſque adeo, &c. Multas hic addu-
8 cit rationes, cur ſuæ inſtitutiones non
fuerint nomine pontificio decoratæ, ſicut
inſtitutiones ciuiles Cæſareæ, & Imperia-
les appellantur; primam ponit cauſam
magnas curas ipſius Pontificis, qui forſan
volebat ipſe has inſtitutiones perlegere.
Secunda cauſa fuit ſenectus ipſius Ponti-
ficis. Tertia colligitur ex verbo, cūctato-
rem, quod ſignificat tarditatem motus
ipſius Pontificis; cum tamen celeritas in
9 iure exigatur, *cap. mala diſt.*8. vbi ne quis
contaminari poſſit celeriter eſt expediē-
dus; idem habetur in *cap. baptizari diſt.*
5. vbi celeriter eſt impertiendum ſacra-
mentum, ne puer pereat abſque bapti-
ſmo, & dat rationem *tex. ibidem, ibi* (ne-
dum adhuc tempus ad præbendum re-
demptionis myſterium quæſitus, interue-
niente paululum morula, inueniri non
valeat quo redimatur) *& gloſſ. in cap.
quoniam, de electione, & electi poteſtate*
in 6. allegat multa alia Iura, in quibus
celeritas maximè commendatur. *cap. lo-
ci* 35.*q.*9.*cap. ſi cuſtos* 27.*q.*1. *cap. qui
& humanis* 11.*q.*2. & multa adducit *ibi
verbo celeritate.*

Quartam cauſam præbuit mors ipſius
Pontificis, cui nullum ſupereſt remedium.

Ergo ſi cui fortè: Hoc in loco ſe ex-
cuſat Author dicens, quod non temerè

hoc munus ſuſcepit, ſed Pontificis iuſſu
tam magnum opus aggredi fas fuit cum
maximo periculo, labore, & diſpendio.
Inuidorum: *gloſſ. hic ait*, quod defe-
ctus, & crimen inuidiæ eſt, quid quoti-
10 dianum, ideo aliqua hic percurremus
ſecundum *S. Doct. 2. 2. q. 36. a. 1. in corpore
ex Ariſtotele 2. rethoricorum cap.* 10.
tex. 16.
Aduerte igitur primò, quod inuidia eſt
11 crimen, quo quis triſtatur de bono alte-
rius, quod exiſtimat malum proprium,
quatenus eſt diminutio propriæ gloriæ, ſic
Sanctus Doctor loco cit. vbi docet qua-
12 tuor eſſe ſpecies inuidiæ: prima eſt, per
quā quis triſtatur de bono alterius, qua-
tenus inde timet damnum ſibi, vel ſuis
bonis, & hæc non eſt peccaminoſa paret
hoc ex *Diuo Gregorio 22. moralium c.* 11.
circa principium, qui ait, quod poſſumus
non amittentes charitatem gaudere de
13 malo inimici, propter bonum alterius,
vel proprium, & triſtari de bono eiuſdem
ne nobis ipſis, vel alijs nocumentum af-
ferat.
Secunda, ſpecies eſt, per quam quis
inuidet bono alterius, quatenus & ſibi
14 vellet tale bonum, & hæc dicitur potius
zelus, iuxta *Paulum. 1. ad Corinth.* 14.
æmulamini chariſmata meliora, & *Ari-
ſtoteles loco cit. cap.* 11. *num.* 6. vocat hanc
inuidiam zelum. Item poteſt eſſe hæc in-
uidia cum peccato, & ſine peccato, ſine
peccato regulariter eſt in ſpiritualibus;
ſemper enim, & abſque menſura debe-
mus ſpiritualia appetere, at in tempora-
libus, erit peccaminoſa ſi quis optaret ſi-
15 bi bonum incompetens, & vltra propria
merita, vt loquitur *Caietanus loco citato*:
ſecus ſi quis appeteret, quod ſibi con-
gruum eſt, iuxta rationem proprij me-
riti.
Tertia ſpecies inuidiæ eſt, quando quis
16 triſtatur de bono alterius, eo quod exi-
ſtimet illud eſſe indignum tali dignitate;
& hæc eſt peccaminoſa, vt in *pſal.* 36. No-
li æmulari in malignantibus, neque zela-
ueris facientes iniquitatem.
Quarta ſpecies eſt, de qua diximus in
definitione, & omninò eſt euitanda, vt
ait *S. Doctor loco cit.*
Aduerte ſecundò, quod effectus inuidiæ
cōmemorātur à *Gregorio lib. 5. moralium
17 cap. 34. in principio*, & ſunt, Odium, Su-
ſurratio, & Detractio, exultatio in aduer-
ſis proximi, afflictio in proſperis; & *S. D.
a. 4. ad ſecundum addit* alium effectum,
quod ſcilicet inuidus aſſimiletur dæmoni,
qui propter inuidiam amiſſæ gratiæ in
18 id voluit hominem incidere ex ſuis ſug-
geſtionibus: imò multi ex Theologis te-
nentur hoc fuiſſe peccatum Dæmonum,
ſcilicet inuidia naturæ humanæ exaltan-
dæ, & tamen exaltatio humanæ naturæ
erat etiam naturæ angelicæ promo-
tio, cum homines ratione animæ ſpi-
ritualis participent naturæ angelicæ. Ad-
de effectibus inuidiæ illum, quem vulga-
tis carminibus deſcribit Horatius,

*Inuidus alterius macreſcit rebus opi-
mis,*
*Inuidia Siculi non inuenere tyranni,
Maius tormentum.*

Aduerte tertiò, quod ceſſat inuidia, vel
19 ex extrema calamitate eius, cui alter in-
uidet, vel ex ſummo ſtatu, vel dignitate
iſtius; calamitas enim non eſt ſub inuidia,
& is, qui omnia habet, nec quod deſide-
ret habere poteſt. Vnde, vt ait *gloſſ. hic*
in hoc differunt inuidia, & odium; nam
20 odium ſequitur hominem inimicum etiā
in calamitatibus, & extremis neceſſitati-
bus, non ſic inuidia, vt diximus. Item
inuidia non cadit contra ſe ipſum, ſecus
autem odium. Item inuidia non extin-
guitur beneficijs, ſecus autem odium, vt
ex Diuo Baſilio refert *glo. hic*.
Accipite igitur; In fine proemij Au-
thor noſter commendat inſtitutionum
valorem, & vim. Primò, quia fuerunt ſcri-
21 ptæ nomine Pontificis. ergo, vt tales
æſtimari debent currente regula, quod
qui per alium facit, per ſeipſum facere vi-
detur, *l. 2. C. de veteri iure enucleando*,
cap. potest de reg. iuris in 6. Secundò, quia
hæ inſtitutiones ſunt potius ius Canoni-
cum coarctatum, cū in ipſis nihil habea-
tur, quod non ſit iuri canonico conſonū.
Imò fuerunt elicitæ ex ipſo corpore iuris.
Nos igitur ipſum Paulum Lancellottum
ſectaturi curabimus magis eſſe textuales,
quam ſcriptores, licet ad claritatem ali-
qui ſint admittendi.

DE IVRE CANONICO

TITVLVS PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio quid? & quare deſideretur
in præſenti.*
2 *De, particula quid ſignificet.*
3 *Iuris Canonici eſſentia quomodo ex-
plicanda.*

Opor-

4 *Oportet verbum quid importet vt plurimum.*
5 *Ius plura ſignificat.*
6 *Ius duplex diuinum, & humanum, & diuiditur in plures alias ſpecies.*
7 *Iuris naturalis differentia ab alijs iuribus.*
8 *origo*)
9 *dignitas*) *oſtenduntur.*
10 *vniuerſalitas*)
11 *Iuris gentium à naturali differentia.*
12 *Ius ciuile quid ſit, & in quo conſiſtat.*
13 *Iuris ciuilis nomen, in qua ſignificatione poteſt conuenire Iuri canonico.*
14 *Iuris Canonici etymologia, & quatenus illi benè conueniat.*
15 *definitio.*
16 *Ius Canonicum quare ſit ſcientia practica.*
17 *Iuri Canonico qualiter infideles ſubijciantur.*
18 *Ciues quo pacto dicantur Chriſtifideles.*
19 *Ius Canonicum in quid differat à ciuili.*

1 CVM ſit initium tituli deberet poni continuatio, iuxta *tex. in l.2.ff.de ſtatu hominum.* Eſt autem continuatio, connexio vnius rubricæ cum alia præcedenti, cum tamen hæc ſit prima, quæ ſituatur, & nõ habeat aliam, cui connectatur per conſequens nulla ponitur continuatio.

Aduerte hic primò circa illam parti-
2 culam, De, quod pro diuerſitate materiæ, cui inhæret diuerſa ſignificat, & quando apponitur in principio alicuius quæſiti, puta de legibus, de ſacramentis, &c. poteſt importare, vel quid rei, vel quid nominis: eſt autem, quid rei eſſentia ipſius rei, quid nominis verò eſt extrinſeca denominatio rei, vt ſi quis quæreret de ſacramento poſſet reſponderi duplici via, vel aſſignando definitionem eſſentialiter, puta ſacramentum, eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma, &c. vel poterit reſponderi, aſſignando denominationem eiuſdem, & ſic ſacramentum eſt res ſacra. Significat etiam ex Hebræo, Eph. quod eſt ſuper vt idem ſit ac dicere ſuper Ius Canonicum, *Pauonius 3.p.can.* 2781. ſignificat etiam pro, vt ſenſus ſit, pro iure canonico, *idem canone* 2849. & alia ſignificat apud eundem ex *Sancto Doctore, & alijs, quos refert.*

Aduerte ſecũdò pro alia parte rubricæ,
3 iure canonico, quod hic eſt videndũ, quid ſit ius canonicum quoad nomen, quoad eſſe, & quoad eius materiam. Antequam tamen ad hæc tranſeamus, eſt notandum verbum, quod ponit Lancellottus hic,
4 oportet, quod non ſemper importat neceſſitatem, multoties enim idem eſt, ac dicere conueniens eſt, *l.1.ff.de iuſtitia, & iure, l. cum oporteat, ff.de bonis quæ liberis.*

Quantum igitur ad quid nominis, ſciendum eſt, quod ius, *ſecundum S. Doctorem 2.2. q.57. a.1. ad primum*, multa ſignificat, vt enim ipſe ibi ait, nomina
5 fuerunt à prima impoſitione translata ad multa ſignificanda, vnde ius primò, & principaliter ſignificat rem iuſtam; Ius enim idem eſt, ac ratio, & ſic Ius ſignificat rem rationis. Secundò ſignificat facultatem ipſius iuris prudentiæ. Tertiò, locum, in quo ius redditur, & ſententiæ fiunt. Quartò, ſententia; quæ à iudice profertur. Hoc igitur ius, duas habet ſpecies, ſcilicet diuinam, & humanam.
6 *Delfinatus in tract. de iure patron.* Item ius humanum aliud naturale primæuum, aliud ſecundarium, ſiue gentium, aliud ciuile, aliud canonicum. Quantum ad ius naturale dic, quod eſt illud, quod natura omnia animalia docuit §.1. *inſtitut. de iure naturali gentium, & ciuili, cap. ius naturale 1. diſt.* & ad tale ius ſpectat quidquid ex inſtinctu naturæ fit, vt maris, & fœminæ coniunctio, liberorum procreatio, &c. Vel conſideratur ius naturale pro hominibus, & continet etiam præcepta Moſayca, *glo. in dicto cap. ius naturale*, vbi ponit etiam præceptum, quod tibi vis fieri, alteri fac, §. *cæterum authentico, vt cum de appellatione cognoſcitur;*

Quod tibi vis fieri fac, quod non vis tibi noli,
Sic potes in terris viuere iure poli.

Diſtat autem ius naturale ab alijs iuri-
7 bus, vt aduertit *glo. 1. diſt. 5.* Primò origine, nam ius naturale eſt ab ipſo Deo
8 per inſtinctum, vel lumen: alia verò iura, hominum inuentione ſunt, *cap. fin. diſt. 6.* Secundò dignitate, quia ius natu-
9 rale non patitur mutationem, & per hoc ſapit diuinum; Deus autem, qui eſt natu-
10 ræ author, immutabilis eſt. Tertiò amplitudine, & vniuerſalitate, nam omnes nationes tale ius ſeruant, non ſic autem ius ciuile, §. *ius ciuile inſtitutionibus cit. tit.* & alias habent differentias inter ſe.

Secunda ſpecies eſt ius gentium, quod differt à naturali, quatenus illud conue-
11 nit etiam brutis, hoc verò pro hominibus totum eſt, & ad ipſum ſpectat religio erga Deum, pietas erga parentes, & patriam, manumiſſio, & cætera, quæ haben-

tur

cur in *l.1.§.ius autem gentium, ff. de in-
ſtit. & iure*.

Tertium eſt, ius ciuile, & eſt, quod v-
naquæque ciuitas ſibi conſtituit, *§.nam
12 quod cit.tit.inſtitutionum cap.ius ciuile
1.diſt.* & ad hoc ſpectat lex duodecim
tabularum, plebiſcitum, Senatusconſul-
tum, placitum Principis, reſponſum pru-
dentum, &c. *l. ius ciuile, ff. de iuſtit. &
iure*.

Spectāt etiam ad hoc ius edicta præto-
rum, *l.2.§.his legibus, ff.de origine iuris*,
& ædilicia edicta, reſponſa prudentū, &c.
Dicitur etiam ius ciuile, omne id, quod
introducitur, præter ius naturale, ſic præ-
ſcriptio, facultas teſtandi. &c. & hoc mo-
13 do Ius Canonicum poſſet etiam dici Ius
Ciuile.

Quarta ſpecies iuris, eſt Ius Canonicū,
14 de quo nos in præſenti rubrica, & quan-
tum ad nomen, Ius Canonicum idem eſt,
ac ius regulare ex verbo Græco, Canon,
quod idem eſt, ac regula, *cap.canon, diſt.3*
& benè ita denominatur hoc ius; dat e-
nim regulam ad vitam æternam, & de-
prauata corrigit, vt de multis videre eſt
apud *Turrrecramata in proemio decreti*.

Quantum ad ſecundam partem, quæ
15 facit ad quid rei ipſius iuris canonici, dic
quod ius canonicum eſt, quod Ciuium
actiones dirigit ad finem æternæ beati-
tudinis; vnde collige ius canonicum eſſe
16 ſcientiam practicam, quatenus per ſua
præcepta dirigit, & regulat, *cap. erit au-
tem lex 4.diſt.* Circa illam partem defini-
tionis Ciuium, notat *glo.* quod debet in-
telligi de Chriſtifidelibus, non de infide-
libus, quia iſti cum ſint extra Eccleſiam,
non poſſunt regulis Eccleſiæ dirigi.

Sed an infideles obligentur ſacris Ca-
nonibus?

Reſpondetur affirmatiuè, quoad illos
17 Canones, qui confirmant ius naturale,
& *glo.* hic ponit alios caſus, in quibus in-
fideles ſubijciuntur ſacris Canonibus; &
*Lancellot. in comparatione iuris vtriuſq;
pagina* 687. Dicuntur autem Chriſtifide-
18 les Ciues non tantum, quia in hac ciui-
tate conuiuunt, ſeu in hoc ſæculo, ſed
quia debent conuiuere in cæleſti patria,
ad quam fuerunt creati.

Vnde habes differentiam inter ius ci-
uile, & ius canonicum; finis enim iuris
ciuilis eſt, dirigere actiones hominum in
ordine ad tranquillitatem reipublicæ in
hoc ſæculo, ius verò canonicum princi-
19 paliter intendit bonum æternum, ex quo
oritur etiam bona gubernatio reipubli-
cæ, at illud principaliter intendit tran-
quillitatem reipublicæ, ex qua, & ex bo-
nis moribus ciuium certum eſt, quod ten-
dimus etiam ad vitam æternam.

In §. conſtat verò.

SVMMARIVM.

1 *Iuris Canonici partes enumerantur.*
2 *Dogmata quæ dicantur?*
3 *Mandatum quid ſit?*
4 *Interdictum quid?*
5 *Sanctio quid ſit?*
6 *Sanctio reduci poteſt & ad conſuetudi-
nem, & ad conſtitutionem.*
7 *Iuri* Canonico *qualiter ſcientiæ inſer-
uiant?*

1 HIc proponuntur partes Iuris Ca-
nonici, quæ ſunt præcepta diui-
næ legis, conſuetudines, & con-
ſtitutiones, vt per *Authorem noſtrum
hic*, tamen *in cap. ſi quis dogmata* 25.*q.*2
proponuntur quatuor partes Iuris Cano-
nici, quæ ſunt, Dogmata, Mandata, In-
2 terdicta, & Sanctiones. Dogmata, quia
ſignificant propoſitiones firmas, & ſtabi-
3 les, quę denotant ius diuinum. Mādatum
propriè accipitur pro lege poſitiua, quæ
4 præcipit aliquid fieri. Interdictum idem
eſt, ac Prohibitio, ſeu lex negatiua, quæ
prohibet exercitium alicuius operis, v-
trumque autem reducitur ad illam partē
aſſignatam, quæ dicitur Conſtitutio. San-
5 ctio, idem eſt ac determinatio bona, quæ
ſi fiat ab inferioribus cum conſenſu ſaltē
implicito ſuperioris, dicitur Conſuetudo,
quæ eſt ius quoddam moribus introdu-
ctum, quod pro lege habetur, dum defi-
cit lex *Clementina paſtoralis de re iudi-
6 cata in* 6. vel fit à ſuperiore, & tunc re-
ducitur ad conſtitutionem: ergo diuiſio
Lancellotti hic non obſtat doctrinæ *text.
in dicto cap. ſi quis dogmata*, quid ſit ius
diuinum, quid conſtitutio, quid conſue-
do videbimus in ſequenti titulo.

Dic tamen quoad partes Iuris Cano-
7 nici ferè omnes ſcientias concurrere ad
eius conſtitutiuum. Sacra Theologia dat
dogmata fidei, de Deo, de Sacramentis,
de Gratia, &c. Philoſophia docendo ani-
mæ immortalitatem dat aditum ad eius
directionem pro vita æterna, vt dicimus,
Ethica, Oeconomica, & Politica dant ſua
præcepta pro directione ſui ipſius, fami-
liarium, & ſubditorum, diximus *libro* 1.
ciuili ex Chriſtophoro Portio in proem.

DE

DE IVRE DIVINO, CONSVETVDINE, ET CONSTITVTIONE.

TITVLVS SECVNDVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Ius Diuinum duplex eſt.*
3 *Morale quid ſit, & qualiter pro hominibus ſit lumen rationis?*
4 *dicitur lex priuata, & eius perfectio.*
5 *Scriptum quid ſit?*
6 *quare à Deo datum ſit?*
7 *Lex naturæ obſcurata, à Moyſe reſtaurata fuit.*
8 *Lex Moſaica an permittat vſuras?*
9 *Euangelica plura explicauit legis Moſaicæ.*
10 *Apoſtolorum dicta addita fuere legi Euangelicæ.*
11 *Canones ſacri directionem cleri induxerunt, & lites determinant.*
12 *Ius ciuile quomodo dici poſſit Ius Diuinum?*
13 *Ius Diuinum poterit dici id, quod Eccleſia acquiritur.*
14 *Iuris Apoſtolici tranſgreſſio ſemper eſt peccatum.*
15 *Legis antiquæ, & nouæ differentia.*
16 *Conuenientia.*
17 *Lex antiqua quomodo à Chriſto Domino fuit adimpleta.*
18 *In quonam ceſſauit?*

1 VISVM eſt ſupra de iure Canonico, & inter eius partes connumerauimus Ius Diuinum meritò de ipſo erat videndum, ad cuius
2 tituli intelligentiã ſciendum eſt, quod Ius Diuinum multiplex eſt; aliud enim eſt Ius Diuinum naturale, quod pro hominibus eſt lumen rationis, vt in *pſalmo* 4. *ſignatum eſt ſuper nos*
3 *lumen vultus tui Domine*; & ſic aliqui intelligunt illud *Geneſis cap.* 2. *Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*, intelligunt enim pro hoc ſpiraculo lumen rationis, quod nemini deficit; vnde *Paulus ad Rom* 2. ait, ſunt qui habent legem Dei
4 ſcriptam in cordibus ſuis; cum enim gẽtes legem non habent, ſi naturaliter, & quæ legis ſunt faciant ipſi ſibi ſunt lex, idem confirmatur *in cap. duæ* 19. *q.* 2. vbi hoc ius diuinum naturale, vocatur lex priuata, perfectior quolibet iure poſitiuo per illa verba (Dignior enim eſt lex priuata, quam publica, ſpiritus enim Dei lex eſt, & qui ſpiritu Dei aguntur lege Dei ducuntur; & in fine dicitur: Si ſpiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege, quod idem eſt, ſi ſeruetis ius naturale non eſtis ſub lege poſitiua.

Aduerte ſecundò, quod aliud eſt Ius Diuinum ſcriptum, quod tradidit Deus
5 Moyſi; Dæmon enim crudeliſſimus inſectator humanæ generationis, iuxta *tex. in cap. Princeps de pœni. diſt.* 2. *& cap. viſis* 16. *q.* 2. in cordibus noſtris obtenebrauerat ſua nequitia lumen Dei, vt igitur à tali ſtatu miſeriæ conſurgeremus, miſericors Dominus ad dicti reminiſcentiam
6 hanc legem ſcriptam dedit, vt in *cap. Moyſes diſt.* 7. ibi Moyſes gentis Hæbreæ primum omnium diuinas leges ſacris literis explicauit, &c. alias malitia hominum ex dæmonis iniquitate ſatis ſupercreuerat etiam poſt diluuium, tunc enim ſurrexit Nemrot, qui fuit hominum oppreſſor, & extinctor; ipſos enim induxit vt turrim cõtra Deum conſtruerent. Idem habetur in *cap. cum redemptor*, 12. *q.* 2. *cap. cum in veteri de electione, cap. iſto de purificatione poſt partum, cap.* 1. *§. hæc ſancta extra de Summa Trinitate, & fide catholica*; ex quibus omnibus
7 probatur legem naturæ fuiſſe obſcuratã, & Moyſen fuiſſe reſtauratorem. Hæc autem lex Moſaica ſecundum interpretationem Iudæorum videbatur admittere
8 vſuras, vt in *cap. ab illo* 14. *q.* 4. & tamen hoc impedit ingreſſum in Cælum, vt in *pſalmo* 14. vbi habetur, quod ingreditur in tabernaculum Domini is, qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, fuit igi-
9 tur ad hæc explicanda neceſſaria lex euangelica, *cap. translato, de conſtitutionibus*, cui etiam aliqua ad declarationem addita ſunt ex dictis Apoſtolorum, vt in *cap. iam nunc* 28. *q.* 1. & cum neque hæc
10 ſufficeret ad lites terminandas, & ad cleri directiones acceſſerunt ſacri Canones, & has ſpecies iuris commemorat *Speculator in principio ſui operis*, vt videre eſt
11 apud *Paulum de Citadinis de iure patronatus pagina* 98. *nu.* 6. qui ait, quod etiam ius ciuile, prout tractat de rebus
12 diuinis, ſeu eccleſiaſticis, dici poterit ius diuinum; & ſic intelligunt *text. in l. fin. C. de ſacro Eccle. glo. & Bar. ibidem.*
13 Dicitur etiam Ius Diuinum illud, per quod aliquid Eccleſiæ acquiritur, *Innoc. in cap. cum olim de reſtitutione ſpoliatorum*;

rum; & circa ius Apoſtolorum, nota,
quod non ſemper eſt peccatũ trãſgreſſio
14 alis iuris Apoſtolici, multa enim ibi cõ-
tinentur de conſilio, vt per *glo. in ca. quis
autem diſt.* 10.

Aduerte tertiò, iam quod ſumus in Iu-
re Diuino veteri & nouo, ſeu Euangeli-
15 co plures differentias, & conuenientias
inter hæc. Primò differunt, vt ait *S. Doct.
q.* 109. *a.* 4. quia lex antiqua habebat mul-
ta cæremonialia, & opera extrinſeca ſatis
difficilia, quoad exercitium, lex autem
Euangelica abſtulit hæc ex ratione, qoam
ponit *Auguſt. epiſt.* 119. *cap.* 19. quia ſcili-
cet mod ratio eſt attendenda, ne conuer-
ſatio fidelium onerpſa reddatur. Secun-
dò, quia, vt notat idem *S. Doctor in cor-
pore*, lex noua eſt difficilior, quatenus
prohibet etiam intenſiorem motum ani-
mæ, & odium internum contra proximũ
dicente Domino; Ego autem dico vobis
diligite inimicos veſtros; lex autem an-
tiqua non ita expreſsè id manifeſtabat,
idem *S Doctor a.* 2. *in corpore*, & alias ha-
bent differentias.

Conueniunt primò ratione eiuſdem
obiecti, nam tendunt ambo ad iuſtifi-
16 cationem hominum, *ad Romanos* 8. vt
iuſtificatio legis implere ur in nobis. Se-
cundò conueniunt, quia lex antiqua fuit
de ore Domini, & in monte; ita & lex
Euangelica dum Dominus *Matth.* 5. in
monte aperiens os ſuum dicebat, Beati
pauperes. &c. vbi ait *Auguſt.* in monte
id fuiſſe ad oſtendendam inſignem perfe-
ctionem huius legis. Tertiò, quod ſicut
illa fuit in tabulis lapideis ſcripta, ita hæc
in tabulis cordis, *Ierem* 11. 31. Diſponam
domui Iſrael, dabo leges meas in mẽte eo-
rum, & in corde eorum ſubſcribam eas.
Quartò, quia vtraque lex, vel ſignifica-
uit, vel expreſſit gratiam ſacramento ſũ;
verum tamen eſt, quod iſta lex non ex-
pectat aliam, ſicut expectabat illa, cum
ait Dominus, Cælum, & terra tranſibunt,
verba autem mea non præteribunt.

Quæres quomodo poterit cum hoc ve-
rificari dictum Domini *Matthæi* 5. Non
17 veni ſoluere legem, ſed adimplere; & rur-
ſus; Iota vnum non præteribit à lege;
donec omnia fiant; cum tamen per Chri-
ſti aduentum in totum ceſſauerit lex an-
tiqua.

Reſpondetur facilè eſſe ſoluendum,
vel enim conſideramus legem antiquam,
quoad præcepta cæremonialia, vel quoad
moralia, quoad cæremonialia benè ceſſa-
18 uit, quia dum erant figuræ, debebant e-
uaneſcere adueniente figurato, & hoc
fuit adimplementum, quod illa habuerũt,
S Doctor 1. 2. *q.* 109. *a.* 2. Quoad præcepta
moralia benè fuerunt à Domino adim-
pleta, & in ſui perſona, & reſpectu noſtri,
dum potius confirmauit, & commenda-
uit.

In §. Ius Diuinum.

SVMMARIVM.

1 *Ius Diuinum immutabile, cur dicatur.*
2 *Lex Euangelica idem eſt, ac lex gra-
tiæ.*
3 *Res dicitur eſſe in eo, quod potiſſimum
eſt.*
4 *Lex Euangelica quomodo cauſatiua
gratiæ.*
5 *non fuit antea ex multis rationibus.*
6 *durabit ſemper.*
7 *Legis ſtatus fuere tres.*
8 *Lex Euangelica continet præcepta, &
etiam conſilia.*
9 *Præceptorum, & conſiliorum differen-
tia.*
10 *Homo in hoc ſæculo ſimplici via agi-
tari poteſt.*
11 *Lex Euangelica quomodo præcipiat,
& quomodo conſilium det?*
12 *Vota obligant, & ſunt neceſſariò ſer-
uanda.*

1 HIc ait Author noſter, Ius Diuinũ
contineri tam in lege veteri, quã
in lege euangelica, vt aduertit
glo. hic verbo lege, dicitur autem Ius Di-
uinum immutabile, quatenus eius author
talis eſt: vnde Dominus *Matth.* 24. Cælũ,
& terra tranſibunt, &c. Sumpta igitur oc-
caſione ex hoc §. aliqua hic colliges pro
lege Euangelica, ideo.

Aduerte primò, quod lex Euangelica
2 idem eſt, ac lex gratiæ, *S. Doct.* 1. 2. *q.* 106
a. 1. *in corpore*, vbi ſic ait: Vnaquæque
3 res illud dicitur eſſe, quod in ea potiſſi-
mum eſt, & citat *Ariſtotem* 4 *ethicorum*;
ſed id, quod potiſſimum eſt in lege Euan-
gelica, eſt gratia Sancti Spiritus: ergo lex
euangelica eſt lex gratiæ, & *ad primum
in eodem a.* ait, quod lex Euangelica, vel
continet ea, quæ diſponunt ad gratiam,
4 vel quæ faciunt ad præceptum eiuſdem:
vnde *Paulus ad Romanos* 8. ait: Lex ſpi-
ritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à
lege peccati, & mortis, ſed gratia eſt il-
la, quæ viuificat: ergo lex Ieſu Chriſti, ſi-
ue lex Euangelica debet dici lex gratiæ.

Aduerte ſecundò, quod lex Euangeli-
5 ca non fuit antea ex triplici ratione, vt
loquitur *S. Doct. loco cit.* Primò, quia, vt
probauimus ex dict. cũ lex noua ſit lex gra
tiæ,

Digitized by Google

uæ; quæ datur ad abolendum peccatum per cõſequens, nõ debuit ſtatim dari, ſed aliqua erat præmittenda diſpoſitio ad ipſam, vt purgaretur humana natura. Secundò, propter excellentiam legis nouæ. Res autem excellentes non ſtatim perire debent, ſed debent aliqua præmitti, vt ipſæ comptiores appareant. Tertio, quia cum lex noua ſit lex gratiæ, non debuit ſtatim dari, vt per aliquod tempus cognoſceretur, quantum deſeruiret gratiæ: confirmat autem omnes iſtas rationes auctoritate *Pauli ad Rom* 8. *ad Galatas* 3. *& ad Romanos etiam* 1.

Aduerte tertiò ex *Diuo Antonino tit.* 15. *de lege euangelica*, §. 2. *circa finem*,
6 quod iſta lex durabit ſemper, nec expectat aliam legem, & probat hoc dictum, afferendo tres ſtatus: primus fuit in le-
7 ge naturæ, incipiendo à creatione, & fuit hic ſtatus purificatus per diluuium Noe, qui ſtatus tribuitur Patri, cui opus creationis tribuitur. Secundus ſtatus fuit in lege Moyſi, & in Prophetis, qui fuit ſtatus ſapientiæ; ſapientia autem Filio tribuitur. Tertius ſtatus incepit ab aduentu Spiritus Sancti, in quo fuit nobis data lex amoris, & dilectionis; cum igitur tres fuerint ſtatus, quorum quilibet cuilibet perſonæ Diuinæ tribuitur, non eſt alia perſona diuina: ergo neque alius ſtatus erit expectandus, neque alia lex.

Aduerte quartò, quod in hac lege habemus Concilia, & præcepta ad hoc, vt
8 viam habeamus magis claram ad gratiã, & gloriam; vnde *prouerbiorum* 25. loquendo de vtilitate conſiliorum dicitur: Varijs odoribus delectatur cor, & bonis amici conſilijs anima dulcoratur. quapropter amicus noſter optimus non tantum contentus de præceptis, dedit etiam nobis conſilia euangelica: vnde *S. Doctor* 1. 2. *q.* 105 *a.* 4. ponit differentiã
9 inter præcepta, & conſilia, & ipſam dat *Diuus Auguſtinus citatus à S. Antonino in ſumma* 1. *p. tit.* 17. *de lege euangelica*: verba autem Auguſtini ſunt: Quod præcipitur imperatur, quod imperatur neceſſe eſt fieri, ſi non fiat pœnam habet, conſilio Domini ſi vti nolueris, minus boni conſequeris. Vide nota differentiam, quod ſcilicet præcepta obligant, & neceſſitant, conſilia autem adiuuant, & dant augumentum perfectionis; cum autem homo viuens in delicijs huius ſæculi
10 triplici via agitari poſſit, ſcilicet, vel ex concupiſcentia oculorum (hoc eſt ex diuitijs) vel ex concupiſcentia carnis, vel ex honoribus, quod ſpectat ad ſuperbiã vitæ. Chriſtus igitur volens nos eſſe perfectos, reliquit nobis conſilia circa hæc, & vt oſtenderet, quod per ipſam non obligabat, loquutus eſt per verba libera; ſic *Matth.* 19. dans conſilium circa diuitias
11 contemnendas ait: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, &c. Vnde nota ly, vis, quod denotat libertatem. Dans conſilium pro caſtitate dixit: Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt. Et in fine ſubdit: Qui poteſt capere capiat. Dans conſilium pro mortificatione ait: Si quis vult venire poſt me, tollat crucẽ ſuam, &c. Ergo eſt in electione hominis, ſi velit eſſe perfectus vti talibus conſilijs, vel non, ſi verò obligatur ad hæc per vo-
12 ta tenetur ad obſeruantiam, *cap. ſunt quædam* 19. *q.* 1. & *Regius Propheta pſalmo* 75. Vouete, & reddite Domino Deo veſtro. Omnia igitur conſilia, ſiue Apoſtolica, ſiue Euangelica ad hæc tria principalia reducuntur.

In §. Ius conſuetudinis cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo eſt ius non ſcriptum.*
2 *definitur, & eius etymologia traditur.*
3 *generaliſſima quæ ſit?*
4 *generalis etiam, eſt & ſpecialis.*
5 *vt introducatur plurium mores requiruntur.*
6 *multas alias habet ſpecies.*
7 *bona quæ ſit?*
8 *loci vbi quis manet ſeruanda eſt.*
9 *an benè fuerit ſeruata à Laban.*
10 *an præualeat pacto?*
11 *quomodo à Beatiſſima Virgine fuit ſeruando corroborata.*
12 *mala dicitur potius corruptela, & quæ ſit.*
13 *difficilius tollitur.*
14 *quomodo in Lazaro quatriduano figurata.*
16 *vt radicitus euellatur debet eſſe cura.*
16 *an toleranda ſi deterius malum immineat ex illius correctione?*
17 *dubia non dicitur, ſi ſit contra ius Diuinum, vel naturale.*
18 *neque quando interpretatur ius Diuinum, vel naturale.*
19 *rationabilis vincit legem, & num. 21.*
20 *vt præſcribatur quantum temporis requiratur?*
22 *vt introducatur requiritur animus introducentium, qui credant ſe poſſe id facere.*

23 *introducitur circa res præſcriptibiles.*
24 *vt introducatur requiritur ſcientia Principis.*
25 *introduci debet à maiore parte populi.*
26 *introducta per inobedientiam non valet.*
27 *contra libertatem Eccleſiæ eſt ipſo iure nulla.*
28 *generalis tollitur per legem ſuperuenientem:*
29 *Princeps nõ præſumitur ignorare, quod omnes ſciunt.*
30 *particularis non tollitur, niſi in lege ſuperueniente fiat de ea ſpecialis mentio.*
31 *qualiter ſubſequens legem illi præualeat?*
32 *non tollit votum.*
33 *num ſit attendenda à iudice in prolatione ſententiæ, potius quam ius ſcriptum?*
34 *litigantium quando, & quando iudicis ſint attendenda?*
35 *loci quando ſit attendenda?*
36 *actoris quando ſit attendenda, & quando rei?*
37 *quæ tendit ad abſoluendum eſt potius attendenda, quam ea, quæ ad condemnandum.*
38 *Veritas voluntati præualet.*
39 *Promptior in dubio quis debet eſſe ad veniam.*
40 *rationabilis tollitur ſicuti lex.*
41 *irrationabilis eſt nulla ipſo iure.*
42 *tollitur per introductionem alterius contrariæ.*
43 *per ſolum non vſum non ceſſat, ſed à poſitiuis actibus contrarijs tolli debet.*
44 *tranſgredi poteſt ex magna cauſa.*
45 *ſi tranſgrediantur qualiter puniendi ſint tranſgreſſores.*

1 EGimus iam de Iure Diuino, Canonico, & de alijs iuribus ſcriptis, in præſenti de iure non ſcripto, & ſic de conſuetudine, pro qua ait Author noſter cœpiſſe conſuetudinem, ſed prauã tempore Cain: videbimus igitur quid ſit conſuetudo, ſecundò quotuplex, tertiò, an obliget, & de eius requiſitis; quartò, an poſſit introduci contra ius diuinum, eccleſiaſticum, &c. quintò, quomodo tollatur; ſextò, an tranſgreſſores obligentur ad pœnam, & ad quam.

Circa 1. aduerte, quod cõſuetudo eſt ius
2 quoddã moribus introductum, quod pro
lege habetur dum deficit lex, *cap. conſuetudo diſt. 1. & in fine dicti cap.* habe-
tur, quod dicitur conſuetudo, quia eſt in
communi vſu. Poteſt igitur conſuetudo
eſſe generaliſſima, ſi ab omnibus fideli-
3 bus ſeruetur, vt in *cap. eccleſiarum diſt.* 11
vnde in fine ſic dicitur; vnde hæc, & alia
in hunc mundum non pauca, niſi quia ta-
cita, & myſtica traditione à patribus ec-
cleſiaſtico more, recentiori diligentia
ſunt in monaſterij obſeruata ſilentio ma-
gis quam publicata ſcripto, &c. & refert
etiam ibi *tex.* alias conſuetudines, prout
ex *glo. in cap. conſuetudines diſt.* 11. vbi
4 ponit conſuetudinem generalem, & ſpe-
cialem. Dicitur moribus introductum ad
oſtendendum, quod plurium mores ad id
5 requiruntur, & ad mores requiruntur
multi actus.

Circa ſecundum, aduerte, quod multi-
6 plex poteſt eſſe conſuetudo: alia eſt præ-
ſcripta, & hæc habet vim legis, & iuuat, vt per *glo. in cap. duo ſimul. de officio ordinarij*. Alia dicitur antiqua, vt in *l. 1. C. de iure fiſci*. Alia dicitur vetuſta, vt in *l. 1. §. denique, & l. 2. ff. de aqua pluuia arcenda*. Alia dicitur diuturna, vt in *l. diuturna, ff. de legibus*; & alijs modis dicitur, vt videre eſt apud *glo. in extrau. ſuſcepti regiminis in 6. verbo cõſueui*. Alia eſt principalis, vel certę ciuitatis, *l. enim de conſuetudine, ff. de legibus*. Alia eſt in certo prædio, *cap. duo ſimul de officio ordinarij*. Alia eſt certi monaſterii, vt in *cap. ea noſcuntur, de his, quæ fiunt à prælatis, &c.* Alia eſt certæ familiæ, *l. ſemper, ff. de re militari*. Alia eſt in animalibus, vt in §. *pauonum inſtitut. de rerum diuiſione*, & ad probandum, an homo, vel animal conſueuerint aliqid facere ſufficit probare geminatum actum, *cap. ita nos 25. q. 2.* vbi Pontifex geminatam necem vocat conſuetudinem, & aduertit *glo. ibidem verbo vſum, ex l. 3. C. de epiſcopali audientia*.

Aduerte ſecundò, quod diuiditur etiam
7 conſuetudo, in bonam, malam, & dubiã;
bona eſt illa, quæ non aduerſatur iuri diuino, vel rectæ rationi vnde ait *Auguſtinus lib. 1. de baptiſmo*, quod ſi conſuetudini ratio ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri, & in *cap. fruſtra diſt.* 8 & *cap. illa autẽ diſt.* 12. vbi ſic dicitur, quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos viuimus ſocietate ſeruandum eſt; vnde
8 quando quis manet extra patriam etiam
conſuetudines loci, vbi manet ſeruare tenetur, patet ex illis verbis, inter quos viuimus ſeruandum eſt, *l. 1. C. quæ ſit longa conſuetudo*, vbi habetur, quod con-

ſue-

ſuetudo procedens, & ratio, quæ conſue-
tudinem ſuaſit tenenda eſt: ergo bo-
na conſuetudo eſt omnino ſeruanda,
idem habetur *Geneſis* 29. vbi cum Iacob
9 conſuetudinem ſeruauit Laban, ſed re-
præhendit *Diuus Antoninus tit.16. de*
5.lege §.4. qui ait Laban malè egiſſe de-
10 bebat enim ſeruare potius pactum, quam
conſuetudinem.

Validiorem conſuetudinem corrobo-
rauit Immaculata Virgo, quæ voluit etiam
11 ſeruare, quod alij faciebant in die feſti
templi *Lucæ cap.* 2. Aſcendentibus pa-
rentibus eius Hieruſalem ſecundum con-
ſuetudinem, &c.

Circa ſecundam conſuetudinem dic po-
12 tius eſſe dicendam corruptelam, & abu-
ſum, & talis eſt conſuetudo, quæ aduerſa-
tur legi Diuinæ, vel humanæ, nec actus,
qui procedunt à tali conſuetudine mi-
nuunt entitatem peccati, *cap. ſciſma* 24.
*q.*1. vbi loquendo de operantibus ex ta-
li conſuetudine, ſic dicitur: Non enim
leuitat crimen eorum, imo magis auget,
quod eos diu reſtitiſſe dixiſtis. Vnde ha-
bes, quod mala conſuetudo producit peſ-
13 ſimum effectum, quod ſcilicet difficilli-
mè tolli ſoleat; conuertitur enim in na-
turam, dum prauus introducitur habitus,
& *Auguſtinus de pœnit.diſt.*2. ait, quod
14 Lazarus quatriduanus ſignificat peccan-
tem ex conſuetudine, cuius reſurrectio
ſatis difficilis eſt, vnde opus fuit, quod
accederet Dominus lacrimaretur, preces
funderet, vocem magnam emitteret, præ-
ciperet lapidem tolli, ſolui manibus, &
pedibus, &c. benè igitur contra malè ha-
bituatos dicitur: Ne tardes conuertère
ad Dominum, & ne differes de die in diẽ.
Vnde Nicolaus Papa ſcribens Igmaro
Rhemenſi Archiepiſcopo ait: Mala con-
15 ſuetudo, quæ non minus, quam perni-
cioſa corruptela vitanda eſt, niſi citius
radicitus euelleret, in priuilegium ius ab
improbis adſumitur, & alia ibidem ſub-
dit in *cap.mala diſt.*8.

Aduerte etiam pro mala conſuetudine,
16 quod ſi ex eius correctione violenta de-
terius immineat, toleranda eſt, *cap.deni-*
que diſt 4. vbi loquendo de tali conſue-
tudine, ſic dicitur: Cum venia ſuo inge-
nio relinquendi ſunt, ne fortè peiores e-
xiſtant, ſi à tali conſuetudine prohibean-
tur; *glo.tamen ibi verbo venit*, ait, id eſ-
ſe intelligendum de venia pœnę, non de
venia culpæ, ſemper enim culpa eſt, *An-*
*toninus tit.*16.*de l.*5.*cap. vnico* §.4. *circa*
medium: igitur euitanda omnino; vnde
*Exod.*23. dicitur: Ne ſequaris turbam ad
malum.

Circa tertiam ſpeciem conſuetudinis,
17 & ſic circa conſuetudinem dubiam.

Aduerte primò, quod conſuetudo cõ-
tra ius diuinum, vel naturale, nullo mo-
do dicitur dubia, ſed euidenter corru-
ptela, meritò radicitus tollenda, vt in
dicto cap.mala.

Aduerte ſecundò, quod quando lex
18 poſitiua interpretatur ius diuinum, & na-
turale, nec etiam dubia conſuetudo con-
tra illam, ſed radicitus pariter tollenda;
vnde *tex.in cap.conſuetudinis diſt.*11. dũ
ait, quod conſuetudo vincit legem, ex-
19 plicatur per *glo.ibidem*, dummodo con-
ſuetudo ſit pariter rationabilis ex alio
comprincipio. His igitur poſitis.

Quæres primò, an poſſit conſuetudo
vincere legem.

Reſpondetur affirmatiuè, dummodo
20 tamen ſuit præſcripta, vt in *cap eum tan-*
ta de conſuetudine, *& aduertit glo.ibidẽ*
ex cap.Abbate de verbor.ſignificatione in
6. Diſtingue tamen circa hanc præſcri-
ptionem, quod ſcilicet vel introducitur
conſuetudo contra legem, & requiritur
tempus quadraginta annorum, vt notat
Ioannes Andreas in dicto cap. conſuetu-
do, Rota Romana deciſione 144. *Archi-*
*diaconus in cap.*3.*eodem tit.* Vel eſt præ-
ter Ius, & tunc ſufficit pręſcriptio decen-
nalis, ſic vult *glo.in cap. fin. de conſuetu-*
dine in 6. *verbo conſuetudo, ex cap. con-*
*ſuetudo diſt.*2. *vbi glo. verbo contra lon-*
gam. Vel eſt contra ſpeciale priuilegiũ
Principis, & tunc requiritur tẽpus, quod
non habeat ſui initium in memoria ho-
minum. *Delphinatus in tract.de iure pa-*
tronatus, §.*quantum tempus, pagina* 172
& textus in cap. ſuper aliquibus de
verborum ſignificatione, *& ex Abb. in*
cap. finali de conſuetudine. Secundò
debet eſſe rationabilis, vt in *cap. tan-*
21 *to de conſuetudine in ſexto.* hoc autem
pendet ex arbitrio iudicis, vt *Ioannes*
*Andreas in cap.*1.*cit.tit.in* 6.*in glo.verbo*
rationaliter, & ex Ciuiliſtis, & Canoniſtis
concludit *Delphinat. de iurepatronat.*
§ *non ſcriptum autem, pagina* 172. Ter-
tiò, quod tali animo fiant actus conſue-
22 tudinis, vt facientes credant ſe id poſſe
facere, & nunc, & impoſterum, alias ſi ſint
in mala fide ſcientes ſe non ritè id agere,
non introducitur conſuetudo valida *l.*1.
ff.de itinere, actuque priuato. Quartò,
23 quod res, circa quã introducitur ſit per-
ſcriptibilis, *cap.illud diſt.q.*5. & hac ra-
tione, nec contra Ius Diuinum, nec natu-
rale introduci poteſt, quia hæc iura ſunt
imperſcriptibilia, vt diximus. Quintò,
quod fuerit introducta cum vera ſcientia

Principis, alias non ſufficit ſola non con-
tradictio hæc enim oriri poteſt ex igno-
24 rantia, *Antoninus loco cit. cap. cum iam-
dudum de priuilegijs in 6.* Sextò requiri-
25 tur, quod maior pars populi illius loci
id ſeruauerit, nam conſuetudo habet vim
legis, quæ non poteſt introduci à minore
parte populi. Hæc igitur omnia ſeruan-
da ſunt, vt conſuetudo dicatur præſcripta,
prout *ex cap. cum tanto de conſuetudine
in 6. & Riccius conſilio* 155. *lib.* 4.

Ex his habes, non valere conſuetudi-
26 nem, quamuis antiquam per inobedien-
tiam, tum quia eſt irrationabilis, tum
quia continet inordinationem, vt *in
cap. Abbatibus* 18. *q.* 2. vbi Summus Pō-
tifex mandat, quod nullus Epiſcopus Ab-
batibus perſonalia miniſtret, eo quod
nolint ſe Epiſcopis ſubijcere. Secundò,
27 nec valet contra libertatem Eccleſiæ,
*cap. cum terra, & cap. ſacroſancta de ele-
ctione Antoninus prima parte cap. 1. de
Conſuetudine tit. 16. §. item nec contra.
Ex eodem in §. de Conſuetudine eodem
28 tit.* habes *cum Henrico Boic*, quod vel
conſuetudo præcedit, vel ſubſequitur ad
legem, ſi præcedat, vel eſt generalis, &
noua lex ſuperueniens tollit ipſam con-
ſuet udinem, ſi ſit contraria, licet ſuperior
de conſuetudine non fecerit mentionem,
quia præſumitur de ipſa informatus, nec
29 Princeps ignorare præſumitur, quod
omnes ſciunt, *l. communi, ff. de vtilitate
teſtam.* Vel eſt conſuetudo particularis,
30 & tunc debet in lege de ipſa fieri, expreſ-
ſa mentio, vt notat *Bonifacius VIII. in
cap. quamquam de cenſibus in 6.* & patet
ex cap. 1. de conſtitutionibus eodem lib.
vbi habetur, quod Papa non derogat cō-
ſuetudinibus particularibus, dummodo
rationales ſint; nam ipſas forſan ignorat.
Vel conſuetudo ſubſequitur ad legem,
& tunc ſēper quando eſt rationabilis tol-
lit legem, dummodo ſit præſcripta modo,
31 quo diximus, & tollit legem generalem,
ſi generalis ſit conſuetudo, ſi verò ſit par-
ticularis tollit legem pro eo loco, vbi in-
troducitur, *cap. cum cæteris diſt.* 11. ſi ta-
men non ſit præſcripta, vel non ſit ratio-
nabilis nullo modo legem tollit, *c. cuma-
na de electione, cap. inter cetera* 22. *q.* 4.

Nota etiam *ex eodem* Antonino, quod
32 conſuetudo non tollit votum, quia ad
votum tenemur de iure naturali, & diui-
no, vt *ex textu in cap cum ad monaſte-
rium de ſtatu monachorum*, & contra
ius diuinum non currere præſcriptionem,
patet ex dictis.

Quæres ſecundò; poſito quod habea-
33 mus ius ſcriptum, & conſuetudinem con-
trariam, an Iudex in prolatione ſenten-
tiæ teneatur attendere conſuetudinem,
an ius, & an conſuetudinem ſuæ Curiæ,
an loci vbi iudicat.

Quantum ad primam partem quæſiti
certum eſt, quod conſuetudo præſcripta
cum requiſitis præpoſitis præiudicat iuri:
ergo ſecundum conſuetudinem erit iu-
dicandum, & contra ius, *cap. fin. de con-
ſuetudine.* Quantum ad ſecundam partē
34 quæſiti diſtingue plures caſus, vt facit *glo.
in cap. illud diſt.* 12. quod ſcilicet vel par-
tes voluntariè ſe ſubijciunt Iudici, & tunc
iudicat ſecundum ſuam conſuetudinem;
vel Iudex datur iniuſtis, & tunc iudicabit
ſecundum conſuetudinem litigantium, &
potius rei, quam actoris, *cap. experientiæ
11. q. 1. & l. fauorabiliores, ff. de reg. iur.*
Subdiſtinguit etiam *glo.* quod ſcilicet vel
eſt appellatum ad Iudicem ſupremum, &
tunc eſt attēdenda conſuetudo Iudicis, à
quo, vt *in collatione 8. Authentico vt cum
de appellatione cognoſcitur*, vel delegatur
Iudex à Principe, & tunc attendit con-
ſuetudinem delegantis, *l. quæ conditio, ff.
de conditionibus, & demoſtrationibus.*
35 Vel ſumus in contractibus, vel malefi-
cijs, & tunc attenditur locus contractus,
vel maleficij, *cap. quæ contra motum diſt.
8. cap. fin. de foro competenti.*

Limita id, quod diximus de ſequenda
36 conſuetudine Rei, vt facit *Archidiaconus
apud Diuum Antoninum loco cit. in §. de
37 conſuetudine*, vt dicit *glo. hic*, quando
conſuetudo actoris eſſet magis conſona
veritati, & iuri, vel ſi tenderet potius ad
38 abſoluendum, quam ad commendandū,
cæterum in iudicijs veritas voluntati præ-
ualet, *cap. iudicem 7. q. 7.* in iudicanda; at
39 in dubio promptiores eſſe debemus ad
veniam, *cap. veniam 35. q. 9.*

Circa tertium, patet iam ex dictis, quę
ſint requiſita ad præſcriptionem conſue-
tudinis, & quando obliget; idem dic ad
quartum, ſcilicet, contra quod ius poſſit
introduci.

Circa quintum eſt videndum, quomo-
do tollatur conſuetudo.

Aduerte, quod conſuetudo rationabi-
40 liter introducta ſe habet, vt lex; ideo eo
modo tollitur, ſicut tollitur lex; vel eſt
41 irratio..abilis, & tunc eſt nulla ipſo iure,
Ab. in cap. cum venerabilis de conſuetud.
Idem dic, ſi ſit inhoneſta, *c. cum decorū,
de vita & honeſtate clericorum*. Tollitur
42 etiam conſu tudo per introductionem
alterius contrariæ ex regula, *tex nihil tam
naturale*; verum tamen eſt, quod per ſo-
43 lum non vſum non ceſſat conſuetudo, ſed
debent poni poſitiui actus contrarij, ſicut
pari-

Digitized by Google

pariter poſitiua lex contraria ſuperne-
niens, priorem tollit *glo. in cap. celebrita-
tem diſt. 3. verbo prædeceſſores*.

Nota etiam, quod ſicut ex magna cau-
44 ſa poſſunt leges tranſgredi, ita & conſue-
tudines, *Lambertinus de iure patronatus
lib. 2. parte 1. pagina 484. nu. 3. ex Inno-
centio in cap. 1. de conſtitutionibus*.

Circa ſextum eſt videndum, an tranſ-
greſſores conſuetudinis obligentur ad
pœnam, & ad quam, pro quo dic affirma-
tiuè obligari, ſcilicet ad pœnam, prout
ex tex. cap. illis rebus diſt. 11. ibi. Sicut
45 præuaricatores diuinarum legum, ita
contemptores eccleſiaſticarum conſue-
tudinum coercendi ſunt, &c. Ex quibus
verbis aduertit *glo. hic verbo conſuetu-
dinem*, quod tranſgreſſores conſuetudi-
num eccleſiaſticarum ſint puniendi, ſicut
tranſgreſſores diuinæ legis: ergo à pari
tranſgreſſores cõſuetudinum ſæcularium
puniri debent vt tranſgreſſores legis hu-
manæ, *cap. ſi quis omne 1. q. 7.* Si quis om-
nem traditionem eccleſiaſticam ſcriptã,
vel non ſcriptam violat, anathema ſit,
quod confirmat *glo in cap. ex literis, de
conſuetudine, verbo conſuetudinis*; &
refert *D. Antonin. tit. 15. §. 3.* vbi in multis
æquiparat conſuetudinem, & legem.

In §. Conſtitutio.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutitio quid ſit?*
2 *quando cœpit; ideo ius nobilius*
3 *eſt ius certius conſuetudine.*
4 *quotuplex ſit?*
5 *ſtrictè ſumpta quid comprahendat? quid largè?*
6 *vnde dicatur?*
7 *plures habet ſpecies.*

Videndum eſt hic, quid ſit, vnde
dicatur, & quotuplex ſit conſti-
tutio, vt pariter facit *glo. noſtra
hic*. Ideo

Aduerte primò, quod conſtitutio eſt
1 lex ſcripta vt ſimile, patet *ex §. conſtat
inſtitut. de iure naturali gentium, &
ciuili*; eſt tamen ius nobilius, quia eſt ius
2 antiquius conſuetudine. Primò enim
Dominus fecit Adæ præceptum, deinde
cæpit conſuetudo tempore Cain, vt di-
ximus, notat *glo. in initio tituli decreta-
lium de conſtitutionibus*; eſt etiam ius
certius, quia conſuetudo conſiſtit in fa-
3 cto, cuius poteſt allegari ignorantia, *l. 1.
ff. de iuris, & facti ignorantia, l. lege, C. de
legibus*; at in conſtitutione non ſic.

Aduerte ſecundò *ex glo. noſtra hic*,
quod conſtitutio dupliciter ſumi poteſt,
4 vel ſtrictè, vel largè, ſtrictè ſumpta non
eſt aliud, niſi ſtatutum Principis animo
5 condendi legem, vt habetur *in §. ſed &
quod Principi inſtitutionibus de iure
naturali gentium, & ciuili*; & ipſa vult
Princeps vti Doctores in legendo, Aduo-
catos, & Iudices in iudicijs: largè autem
ſumpta conſtitutio comprehendit etiam
leges antiquas, plebiſcitum, Senatus con-
ſultum, Principis placitum, Edictum
Prætoris, reſponſa prudentum, &c. quæ
iura non mores populorum, ſed facta
legislatorum condiderunt. Dicitur autem
6 conſtitutio quaſi commune ſtatutum, ac
proinde debet omnes æqualiter reſpice-
re, vt *in cap. erit autem lex 4. diſt. & cap.
cum omnes de conſtitutionibus*, vbi non
valet ſtatutum tendens ad vtilitatem
aliquorum, & damnum aliorum.

Aduerte tertiò, quod diuiditur conſti-
7 tutio in prouincialem, quam facit Archie-
piſcopus pro omnibus ſuffragneis; & diœce
ſanã, quam facit Epiſcopus pro ſuis ſub-
ditis; item in diuinã, & humanam, &c. vt
videre eſt per *Lancellott. & glo. hic*.

In §. Conſtitutionum, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio diuiditur in eccleſiaſticam, & ciuilem.*
2 *ciuilis quid ſit?*
3 *Conſtitutionis ciuilis definitio explicatur.*
4 *Lex humana in quid differat à diuina?*
5 *Magiſtratus, & populi poſſunt ſibimet conſtitutiones, & leges condere.*
6 *Legislator debet habere vim coactiuam.*
7 *Conſtitutionum requiſita quæ ſint?*
8 *Conſtitutio contra ius diuinum, vel naturale non valet.*
9 *Leges debent eſſe delictis conſonæ.*
10 *Pœnæ infliguntur ad correctionem aliorum.*
11 *Lex quantum habet iuſtitiæ, tantum habet virtutis legis.*
12 *triplici modo dicitur iuſta.*
13 *non valet ad commoditatem legislatoris.*
14 *Princeps non poteſt nouas gabellas imponere ſine Apoſtolica diſpenſatione.*
15 *Lex continens impoſſibile, eſt inualida, cum nemo ad impoſſibile teneatur.*
16 *Impoſſibilitas triplex eſt.*

Lex

Digitized by Google

17 *Lex ligat, licet alicui pro aliquo tempore fuerit impoſſibilis.*
18 *Impotentia voluntaria non facit legem impoſſibilem.*
19 *Caſus, quando ſequitur culpam, de caſu quis tenetur.*
20 *Lex debet eſſe ſecundum lumen naturale, ſecundum patriæ conſuetudinem.*
21 *conueniens loco, & tempori.*
22 *mutatur ex mutatione Dominorũ.*
23 *Leges monarchiæ, & democratiæ differentes.*
24 *Lex debet eſſe neceſſaria,*
25 *vtilis.*
26 *manifeſta.*
27 *Promulgatio ſemel facta durat ſemper.*
28 *Lex dicitur promulgata, ſi ad aures vicinorum peruenerit.*
29 *Clericus vt dignior trahit laicum ad forum eccleſiaſticum.*
30 *Clericus, & laicus ſimul obligati ambo conueniuntur à Iudice eccleſiaſtico.*
31 *Statuta laicorum non ligant clericos.*
32 *Iuriſdictio eccleſiaſtica pendet à Deo immediatè.*
33 *Iuriſdictio ſæcularis pendet à Deo, ſed diuerſo modo, ac eccleſiaſtica.*
34 *Iudices laici non poſſunt diſponere, nec iudicare de rebus eccleſiaſticis.*
35 *Lex facta a laicis etiam ad fauorem clericorum, vt obliget debet eſſe à Romano Pontifice confirmata.*
36 *Statutum ſæculare iuſtum, poſſibile obligat & clericos, & laicos ſi eadem ratio currat in vtriſque.*
37 *Statuta eccleſiaſtica vniuerſalia obligant clericos, & laicos.*
38 *Clerici in multis ſubiacent conſtitutionibus laicalibus.*
39 *Clerici tenentur quoad vim directiuam vendere frumentum, & alia pretio taxato à Iudice ſæculari.*
40 *Clerici obligantur ad ſtatuta bonum cõmune ſpectantia.*
41 *Clerici adſtringendi ſunt à Iudice eccleſiaſtico pro obſeruantia ſtatutorum.*
42 *Animalia clericorum comprehenduntur ſub ſtatuto laicorum de damno infecto ab animalibus.*
43 *Clerici pro damno facto ab animalibus conueniendi ſunt coram iudice eccleſiaſtico; quid de ipſorum paſtoribus?*
44 *Principes, & legislatores obligantur legibus, ſed tantum quoad vim directiuam, vt num. 46.*
45 *Legis duplex eſt effectus.*
47 *Ratio eſt anima legis.*
48 *Lex dicitur vna publica, altera priuata.*
49 *priuata, quæ dicatur, & vbi fundetur?*
50 *publica quæ ſit, & eius vis?*
51 *Viri iuſti non dicuntur adſtricti, & coacti legibus.*
52 *Lex ciuilis, ſancta, & rationabilis aliquando approbatur ab Eccleſia.*
53 *etiam ad commodum Eccleſiæ, vt liget clericos indiget Eccleſiæ approbatione.*

1 AIt hic *Lancellottus*, quod aliæ sũt
conſtitutiones ciuiles, aliæ eccle-
ſiaſticæ, & de ipſis hic aliqua ſum-
matim; videbimus igitur, quid
ſit conſtitutio ciuilis, quid eccleſiaſtica.
Secundo, an poſſit alius præter Principes
conſtitutiones facere. Tertiò, quomodo
ſit ponenda conſtitutio, vt ſit firma.
Quartò, an obligẽtur perſonę eccleſiaſticæ
conſtitutionibus laicalibus. Quintò, an
legislator obligetur ad obſeruantiam ſuæ
legis.
Circa primum, quid ſit conſtitutio ec-
cleſiaſtica, patebit ex ſequenti *tit. de eccle-*
2 *ſiaſticis conſtitutionibus*. Pro conſtitu-
tionibus ciuilibus dic, quod conſtitutio
ciuilis eſt, quam Princeps, aut Magiſtra-
tus, aut populi ſibimetipſis faciunt. De-
finitio eſt clara quoad omnes ſui partes,
quoad lẏ, Princeps, ſunt principis pla-
3 citum, quoad ly magiſtratus, ſunt Sena-
tus conſulta, edicta prætorum, &c. quoad
ly populi, ſunt plebiſcita, & ſimilia, quæ
omnia, vt clarè patet, habentur in cor-
4 pore iuris. Differt autem lex humana à
diuina, quia, vt notat *Caiet. p. 2. q. 99. a. 2.*
Lex humana principaliter, & per ſe ten-
dit ad bonum hominum, & ſi aliqua non
vltimatè quærat de bono diuino; lex ve-
ro diuina omnia intendit, & præcipit
propter Deum vltimatè, & per ſe, & ſi alia
minus principaliter præcipiat.
Circa ſecundum, aduerte, quod etiam
5 magiſtratus, & populi poſſunt ſibimet
conſtitutiones facere, patet ex *S. Doctore
p 2. q. 90. a. 3. in corpore*, quod leges fiunt
ad regimen commune, & reſpiciunt pu-
blicam vtilitatem: ergo vel tota commu-
nitas, vel is, qui habet regimen commu-
nitatis poterit legem condere.
Verum tamen eſt, quod legislator de-
bet habere vim coactiuam, quam non
habet par in parem, cum inter ipſos non
6 detur imperium, vnde ſoluitur id, quod
poſſet aliqui obijcere *ex Ariſt. qui 2. ethi-
corum* ait, quod intentio legislatoris eſt
hominem inducere ad virtutem: ergo
quili-

quilibet homo poteſt facere legem. Fa-
cilis enim eſt ſolutio; quia ſcilicet legiſ-
lator inducit ad virtutem, non tantum
dirigendo, ſed etiam cogendo ad obſer-
uautiam ipſius legis: ergo non poteſt
quilibet homo legem facere, verum
tamen eſt, quod boni mouentur ad ope-
rãdum ex affectu virtutis; vnde Horatius

Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine pœna

Circa tertium, pro requiſitis conſtitu-
tionis ponendæ, habemus compendium
7 *in cap. erit autem lex diſt.* 4. quod ſcilicet
debeat eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis, ſe-
cundum naturam, ſecundum patriæ con-
ſuetudinem, conueniens loco, & tempori,
neceſſaria, vtilis, manifeſta, tendens ad
bonum commune, &c.

Ex primo requiſito collige, quod non
8 poteſt conſtitutio eſſe contra ius diuinũ,
vel naturæ, quia eſſet inhoneſta, & per
cõſequens nulla cõſtitutio poteſt permit
tere, quæ prohibita ſunt iure diuino, vel
naturæ. Ex ſecundo requiſito, quod ſcili-
9 cet debeat eſſe iuſta; collige, quod leges
debent eſſe delictis conſonę non atrocio-
res, nec remiſſiores, vt *in extrauaganti*
Ioannis 22. *quæ incipit, ſi fratrem* ibi
circa finem: Grauius proceſſuri, prout
inobedientia eorum exegerit qualitas
facti ſuaſerit, & viderimus expedire. Ex
quibus collige, quod vt ſeruetur regula
iuſtitiæ, debet lex punire malefactores
10 æqualiter, & pœnæ infliguntur ad corre-
ctionem aliorum, *cap. facta ſunt diſt* 4.
ibi: Vt formidato ſupplicio refrænetur
nocendi facultas; ipſis enim legibus ma-
lè agere prohibetur, &c. Cæterum pro
hoc requiſito iuſtitiæ ait *Auguſtinus* 1. *de*
libero arbitrio cap. 5. non videtur eſſe lex
que iuſta non fuerit: vnde in quantum
11 habet iuſtitiæ, in tantum habet virtutis
legis, quod idem firmat *S. Doctor* 1. 2. *q.*
95 a. 2. quod lex humana tantum habet
legis, quantum à regula rationis deriua-
tur, & legi diuinæ conformatur; vnde
prouerb. 8. dicitur: Per me Reges regnãt,
& legum conditores iuſta decernunt.

Tripliciter autẽ lex erit iuſta, ſcilicet iu
12 ſtitia finis, ſi tendat ad bonum cõmune.
Secũdò iuſtitia ex parte legiſlatoris, quod
ſit authoritatem habens. Tertiò, iuſtitia
æqualitatis, & ratione formæ, ſi omnes
ſubditos æquo modo liget, & lex taliter
iuſta obligat etiam in foro conſcientiæ,
S. Doctor 1. 2. *q*. 96. *a*. 4. *in corpore*.

Ex his colligit *ibid. S. Doct.* primò non
13 valere legem ad propriam commoditatẽ
ipſius legiſlatoris. Secundò, quod neque
poteſt princeps nouas imponere gabellas
14 ſine diſpenſatione Apoſtolica, nec poteſt
pro æqualitate ſubditorum obligare
aliquos, alios non. Tertium requiſitum
15 eſt, quid ſit poſſibilis, ad impoſſibile enim
nemo tenetur, *cap. nemo poteſt in* 6. vbi
habetur, quod nemo poteſt ad impoſſibi-
le obligari, *& glo. ibidem ponit verſus,*

Vltra poſſe meum non lex me iuſta
coegit,
Nec putat eſſe reum, qui totum poſſe
peregit.

Eſt autem triplex impoſſibilitas, ſcili-
16 cet naturæ, iuris, & facti. Impoſſibilitas
naturæ, patet *ex l. ſi ſtipulem ff. de verb.*
obligationibus, idem habetur in *l. inter*
ſtipulantem §. *ſacra ff. de verborum ob-*
ligationibus. Impoſſibilitas facti remouet
etiam obligationem vt ſi præciperet, v.g.
fieri montem aureum, & *glo.* ponit exem-
plum, ſi quis promitteret montes alpium
vltra mare deferre, *l. cum hæres* §. 1. *ff. de*
ſtatu liberis, l. generaliter etiam, l. ſequẽti
ff. de verb. obligationibus.

Nota hic, quod ſi quis pro aliquo tem-
17 pore fuerit impeditus, ita vt tũc pro ipſo
lex eſſet impoſſibilis, ſed in aliquo tem-
pore potuit legi parere, non excuſatur ab
eius obſeruantia, patet *ex cap. ex diſtri.*
de dolo, & contumacia, vbi non longè à
fine ſic dicitur: Si enim mandatur alicui,
vt ad certam diem rem certam ſoluat, non
ideo erit à mandato ſolutus, ſi ſoluere
nequiuerit die data, imo ad ſolutionem,
elapſo die ſolutioni præfixo, tenetur,
&c. Hoc autem extendi poteſt etiam ad
præceptum paſchale, & ad ſimilia. Nec
18 debet imputari lex impoſſibilis reſpectu
eius, qui voluntariè incidit in impoten-
tiam, ſic *glo. in cap. imputari de reg. iuris*,
vbi ait, quod tenetur de caſu, quando
19 ſequitur culpam, *cap. ſæpè, & cap. ſtudeat*
diſt. 50 *cap.* 1. *de ætate, & qualitate ordi-*
nandorum, l. ſi mulier, ff. quod metus
cauſa.

Quartum requiſitum legis ponendæ eſt,
quod ſit ſecundum naturam, alias erit ir-
rationabilis; quidquid enim vltra lumen
naturæ fit ſubſiſtere nequit *dicto cap. erit*
20 *autem lex*. Idem dic pro quinto requi-
ſito, ſcilicet ſecundum patriæ conſuetu-
dinem; non enim in quolibet loco idem
modus viuendi ſeruari poterit, vt vide-
bimus *infra de præbendis*.

Sextum requiſitum eſt, quod ſit conue-
21 niens loco, & tempori: Vnde *S. Doctor*
1. 2. *q.* 104 *a.* 3. *ad ſecundum* ait, quod ſi
locus alio tempore apud alios Dominos
deueniat, oportet leges mutari, & citat
Ariſtotelem qui 3. *politicorum cap.* 5. ait,
23 quod non eædem leges conueniunt in

De-

Democratia (quæ eſt poteſtas populi)
ac in Monarchia (quæ eſt poteſtas Prin-
cipis) patet etiam hoc ex præceptis an-
tiquæ, & nouæ legis: illa enim in multa
euanuerunt, vt ſupra diximus.

Septimum requiſitum eſt, quod lex ſit
24 neceſſaria; non enim pro quibuſcunque
rebus pro ſui libito poſſunt principes le-
gem facere, quæ nullam habeat rationem
conuincentem.

Octauum requiſitum eſt, quod ſit vtilis
25 tendere enim debet ad bonum populo-
rum, non in damnum, & præiudicium
ipſorum.

Vltimò debet eſſe manifeſta, hoc eſt,
debet promulgari, vt obliget, ſic *S. D.*
1.2.q.90. a.4. quia cum lex ſit regula, &
menſura debet ſubiectis applicare, vt
menſurare poſſit; vnde *in cap. in iſtis diſt.*
4. ſic dicitur leges inſtituuntur cum pro-
mulgantur, firmantur cum moribus vtē-
tium approbantur. Verum tamen eſt,
27 quod promulgatio ſemel facta durat ſem-
per, & etiam ad poſteros extenditur, &
dum promulgatur, obligat omnes illos,
ad quos notitia peruenire poterat, *Caiet.*
in eodem a. citato, & patet *ex cap quid*
dicitis diſt. 16. vbi non reperitur, quod
28 lex ad aures omnium promulgetur, ſed
ſufficit, ſi ad aures vicinorum peruenerit:
idem probatur *ex l. ſed & ſi quis, ff. de*
iuſtitia, & iure, & aduertit *glo. in extra-*
uaganti Ioannis 22. ne ſede vacante, ver-
bo publicè.

Circa quartum erat videndum, an ob-
29 ligentur pœnæ eccleſiaſticæ ſtatutis lai-
corum, & an iſti è contra propria parte
certum eſt, quod eccleſiaſtici vt dignio-
res trahunt potius laicos; vnde *Bart. &*
Bal. in l. præcipimus, §. eadem obſeruan-
do, C. de appellationibus tenet, quod ſi
30 clericus, & laicus ſint ſimul obligati, lai-
cus ratione clerici conuenitur coram iu-
dice eccleſiaſtico, non autem clericus è
contra *Lambertinus de iure patronatus*
quæſito 6. num. 3. Barboſa in rubrica de
officio delegati, & alij communiter, tamen
ad rem clarius decidendam.

Aduerte primò, quod ſtatuta laicorum
31 non ligant clericos, *cap. Eccleſia Sancta*
Maria de conſtitutionibus cap decerni-
mus de iudicijs, cap. at ſi clerici citato tit.
32 Probatur tamen dictum ratione: iuriſdi-
ctio eccleſiaſtica eſt ſuperior, pēdet enim
à Deo immediatè, & ſupra Deum nullum
dominium: ergo non poteſt ſe extendere
iuriſdictio laicalis ad obligandos, nec
puniendos clericos.

Dices: iuriſdictio ſæcularis etiam eſt à
33 Deo, dicente Apoſtolo: Non eſt poteſtas,
niſi à Deo. Et Christus Dominus dixit
pariter Pilato: Non haberes in me pote-
ſtatem, niſi deſuper tibi data fuiſſet: ergo
clerici etiam ſunt ſub iuriſdictione ſæcu-
lari, cum hæc etiam ſit quid Dei.

Reſpondetur diſtinguendo antecedens;
eſt eodem modo ac iuriſdictio eccleſiaſti-
ca, & nego, diuerſo modo & concedo;
illa enim immediatè à Deo eſt, hæc autem
remotè, & mediatè; vnde Dominus per
Dauidem pſal 81. loquendo eccleſiaſticis
dixit: Ego dixi Dei eſtis; igitur non ſub-
duntur poteſtati laicali.

Aduerte ſecundò, nec poſſe iudices lai-
34 cos diſponere, & iudicare de rebus ec-
cleſiaſticis. ſic probatur ex caſu *dicti tex.*
in cap. eccleſia S. Mariæ, vbi etiam ait
glo. quod laicis quantumcunque religio-
ſis ſuper Eccleſijs, & perſonis eccleſiaſti-
cis nulla eſt attributa facultas, & ſubdit,
quod licet laici aliquid facerent ad bonū
clericorum, vellent tamen ipſos obligare
ad obſeruantiam, nullum eſſet factū, niſi
accederet confirmatio Romani Pontifi-
35 cis, vt in *cap. bene quidem diſt. 96.* vbi ha-
betur, quod id factum eſt, ne laici ſub hoc
prætextu intenderent velle aliquid inno-
uare contra bonum Eccleſiæ.

Aduerte tertiò, quod ſi ſtatutum ſæ-
36 culare ſit iuſtum poſſibile, &c. ſi militet
eadem ratio in clericis, ac in laicis obli-
garentur laici, & clerici ad obſeruantiam
dicti ſtatuti; pro clericis tamen intellige,
quoad vim directiuam, non coactiuam,
probatur *ex cap. ſi diligenti de foro com-*
petenti, non ita tamen, vt vis directiua
conſideretur, prout procedit à laicis ſta-
tutum reduplicatiuè, ſed ſimpliciter, &
vt continet, quid rectæ rationis, diximus
in rubr extra de conſtitutionibus.

Aduerte quartò, quod ſtatuta eccleſia-
37 ſtica vel ſunt vniuerſalia ad omnes fide-
les, & obligant tam clericos, quam laicos,
& quoad vim directiuam, & quoad vim
coactiuam, vt probatur in rebus S. Officij;
nam etiam laici propter talia crimina
puniuntur ab Eccleſia.

Aduerte quintò clerici in multis ſubij-
38 cere conſtitutionibus laicalibus, & pri-
mò ait *Diaz in praxi criminali cap. 18. §.*
apud Gallos, quod iudices ſæculares in
Gallia puniunt clericos deferentes arma
prohibita, quatenus ipſos carcerār, & hoc
ſiue ſibi vſurpauerint, ſiue fuerit conceſ-
ſum à Papa, ait ipſe *Diaz*, quod poterunt
illi id facere, donec per Concilium gene-
rale aliter fuerit præceptum. Secundò
tenentur etiam clerici quoad vim dire-
ctiuam rationis vendere frumentum, &
39 alia commeſtibilia pretio iuſto taxato à
iudice

Iudice ſæculari. *Nauarr. in manuali con-*
feſſariorum cap. 23. *nu.* 84. *Sotus lib* 1. *de*
iuſtitia, & iure q. 6. & obligantur etiam
40 ad alia ſtatuta impoſita ad bonum com-
mune, vt i.e exportentur victualia extra
ciuitatem , ſic tenet *Felinus in dicto cap.*
Eccleſia Sancta Maria num. 81. *Diaz*
loco cit. §. *ſed vt liberè*; & poterunt etiam
compræhendi ſub ſtatuto de mundandis
41 plateis ante proprias domos ; ad id ta-
men debent adſtringi per iudicem eccle-
ſiaſticum, *Diaz loco cit.* §. 5 *hinc emanat*
Tertiò, ſtatuta laicorum puniẽtia damna
42 infecta ab animalibus compræhendere
etiam animalia clericorum ex ratione
naturali, quæ docet neminem eſſe leden-
dum, & ratio naturalis omnes obligat: er-
go etiam clericos. Verum tamen eſt, quod
43 clerici pro refectione talis damni erunt
conueniendi coram iudice eccleſiaſtico,
licet aliqui teneant, quod poſſint paſtores
clericorum conueniri coram iudice laico
pro tali damno: ſic *Ioannes, Andreas, &*
Anchoranus in cap. grauem de ſententia
excomm. & Petrus Auendanus 1. *p. cap.* 4
num. 30.

Circa quintum videtur dicẽdum Prin-
cipes, & legislatores obligari legibus au-
44 ctoritate ducta ex *tex. in cap. cum omnes*
de conſtitutionibus , vbi aſſertur aucto-
ritas rubricæ perfectæ *digeſtorum quod*
quiſque iuris in alium ſtatuerit , eodem
ipſe vtatur : & ibidem diſponitur in *l.* 1.
ff. cit. tit. ne tamen rem ſic abſolutè tran-
ſeamus.

Aduerte cum *S. Doctore* 1. 2. *q.* 96. *a.* 5.
in corpore, quod lex duplicem habet effe-
ctum . Primus eſt dirigere homines. Se-
cundus eſt ipſos coercere ad ſui obſeruã-
tiam , vnde princeps eſt ſolutus legibus,
46 quoad vim coactiuam, non autem quoad
vim directiuam, probatur hoc anctorita-
te Dauidis *pſal* 50. Tibi ſoli peccaui; di-
cebat enim Rex ſe ſoli Deo peccaſſe,
quaſi diceret à Domino expectare pœnã,
& correctionem , dum ab homine Rex
puniri non poteſt, tamen quoad vim di-
rectiuam certum eſt, quod alligatur Rex,
ſeu ſuperior, poſito quod lex ſit rationa-
bilis . Probatur , nam anima legis eſt ra-
tio, quæ in omnibus eodem modo ſe ha-
bet : ergo ſi princeps ſtatuit legem ratio-
nabilem in ſubditos , eadem ipſe ligatur;
47 vnde *Matth.* 23. improperantur ij à Do-
mino, qui dicunt , & non faciunt , & qui
alijs onera grauia imponunt , & ipſi nec
digito volunt ea mouere. vt loquitur *S. D.*
loco cit.

Confirmatur etiam ſecunda pars huius
48 ex *cap. dua ſunt* 19 *q.* 2. vbi dicitur, quod
duæ ſunt leges, vna priuata, alia publica,
lex priuata eſt lex Sancti Spiritus , & ra-
49 tionis , quæ inſtituta in corde hominum
inſcribitur, & de hac ait *Paulus ad Rom.*
2. Qui habent legem Dei ſcriptam in
cordibus ſuis . Lex verò publica eſt illa,
quæ reſcripto, & mandato ſuperioris po-
ſita eſt, vt autem hæc ſit bona, debet etiã
50 habere radicem in lege priuata , ſine
qua nihil boni, & qui legem priuatam
ſeruant , omnem legem adimplent . Imò
ſi lex priuata ſit incompatibilis cum lege
publica, ſeu ſcripta, illa erit ſeruanda, nõ
hæc : ergo licet ſuperiores non obligen-
tur ſuis legibus, vt tales ſunt , obligantur
tamen quoad rationem ipſius legis.

Nota etiam hic , quod viri iuſti nullo
51 modo dicuntur adſtricti , & coacti legi-
bus , nam qui cogitur non habet plenum
voluntarium ; vbi enim ſpiritus, ibi liber-
tas, & *tex. in dicto cap. dua ſunt* , ait : Si
ſpiritu Dei ducimini , non eſtis ſub lege :
ergo non coguntur, ſed operantur potius
ex virtute , & ex rationabilitate ipſius le-
gis.

Collige ex litera horum §§. quod lex
42 ciuilis ſancta, & rationabilis aliquando
approbatur ab Eccleſia , quæ ipſa vtitur.
Secundò, quod licet lex ciuilis ſtatuat ali-
quid ad commodum Eccleſiæ , non ligat
53 tamen clericos, niſi ab Eccleſia dicta lex
approbetur , vt per *tex. & glo. dicto cap.*
Eccleſia S. Maria de conſtitutionibus.

DE ECCLESIASTICIS CONSTITVTIONIBVS.

TITVLVS TERTIVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli* .
2 *Conſtitutionis eccleſiaſtica definitio.*
3 *aliud nomen* .

1 VISVM eſt ſupra de
conſtitutionibus in
genere, & aliqua, di-
ximus de conſtitu-
tione ciuili , meritò
ſequebatur videre
de eccleſiaſticis con-
ſtitutionibus: eſt au-
2 tem conſtitutio eccleſiaſtica, quam Pon-
tifex, Archiepiſcopus , vel Epiſcopus fa-
cit, vel in Eccleſia, vel in ſua Prouincia,
vel Diœceſi, patet *ex glo. hic*, quæ etiam

ait,

ait, quod conſtitutio eccleſiaſtica multi-
pliciter dicitur; ſolet enim appellari ca-
ſa, quod idem eſt ac regula, vel dicitur
3 decretum,& ſignificat primam, & ſecun-
dam partem textuum Canonicorum, &
compræhendit quodlibet mandatū Prin-
cipis, ſeu ſuperioris, patet *ex eadem glo. hic in principio rubrica*.

In §. Canonum, cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Concilium eſt prima ſpecies canonum.*
2 *Concilij etymologia.*
3 *deſinitio.*
4 *plures ſunt ſpecies.*
5 *quo tempore habuerit initium.*
6 *Conciliabula quando cœperunt.*
7 *Imperator non habet ius ad Concilium.*
8 *Concilium generale ſoli ſummo Pontifici ſpectat conuocare.*
9 *quæ ſit cauſa neceſſaria conuocādi?*
10 *Papa poteſt ex cauſa vrgenti ſubſtituere legatos ad interueniendum concilio.*
11 *Concilium vbinam debeat congregari?*
12 *non poteſt congregari à Legato, niſi cum ſpeciali mandato Papæ.*
13 *Mandatum ſpeciale requirentia non veniunt ſub generali acceptione.*

1 PRima ſpecies canonum hic enume-
merata ab Authore noſtro, eſt Cō-
ciliū; ideo videbimus primò, quid
& quotuplex ſit Concilium, ſecundò,
vnde habuerit exordium; tertiò, quis
poſſit illud coadunare; quartò de cauſa
concilij coadunandi.

Circa primum aduerte *ex cap. canones*
2 *diſt.* 15. quod Concilium dicitur, ſic du-
cta ſignificatione vocabuli à Romanis,
qui cauſas tractaturi conueniebant in
certo loco, & dicebatur Conſilium, &
Conſidium, ſeu ſimul ſeſſio. Hæc autem
eſt deſcriptio materialis; vel dicitur con-
cilium ad oſtendendam vnitatem inten-
tionis, quam habent Patres, qui conue-
niunt ad tales cauſas pertractandas. Di-
citur enim concilium, quaſi oculus, ſeu
vnica intentio oculus enim intentionem
ſignificat, vt docet *Dauid*, dum ait Super-
3 bo oculo, & inſatiabili corde; eſt igitur
concilium ſecundum eſſentiam coaduna-
rio patruum ad res eccleſiaſticas pertra-
ctandas. Multiplex eſt concilium, ſcilicet
Vniuerſale, Prouinciale, & Epiſcopale,
patet hic *ex §. canonum cum ſequenti*. Il-
lud dicitur vniuerſale, in quo conueniunt
Sancti Patres ab vniuerſo orbe ad res fi-
4 dei pertractandas, patet hic *ex §. vniuer-
ſalia*. Prouinciale eſt, quod fit ab Archie-
piſcopo in ſua prouincia, Epiſcopale ve-
rò, quod facit Epiſcopus in diœceſi.

Circa ſecundum aduerte ex *Lancellot-
5 to, & ex glo. hic*, quod concilium habuit
initium tempore Apoſtolorum: Apoſtoli
enim primi ſub Petro Chriſti Vicario, &
Romano Pontifice congregati ſunt ad res
fidei pertractandas. in quo Apoſtoli va-
rios canones condiderunt ad Chriſti fidē
facientes, & licet dubitetur de numero
talium canonum, nam Sancta ſynodus ait,
6 quod fecerunt canones 85. Alij quidem
fecerunt 60. Alij 50. ſit quomodocunque
certum eſt pro nobis, quod Apoſtoli in-
ceperunt concilia eccleſiaſtica, cæterum
conciliabula, & antiqua concilia fuerunt
etiam in initio mundi, vt diximus de
concilio Cain, de his, qui voluerunt tur-
rim conſtruere Babylonicam, de fratribus
Ioſeph, &c.

Ex ly permiſit, nota, quod Imperator
nullum habet ius ad conuocandum, vel
7 impediendum concilium, licet poſſit im-
pedire de facto, ſed non habet ius: *Glo.
igitur hic verbo facultatem* notat, quod
permiſſio, quam fecit aliquando Impera-
tor non fuit dare nouam facultatem, ſed
facere, ne impedirentur patres ab alijs.

Circa tertium, quod quærebatur quis
poſſet concilium coadunare?

Reſpondetur, concilium generalem
non poſſe coadunari abſque authoritate
Pontificis, vt aduertit *Timotheus hic ex
S.Doct.2.2.q.1.a.10.* & confirmatur *ex c.
ſynodum, & cap.regula, cap.huic ſoli, cap.
8 nec licuit diſt.* 17. patet hoc ex verbis
Domini *Lucæ* 22. dum dixit Petro taxa-
tiuè: Tu aliquando conuerſus confirma
Patres tuos: ergo ſolus Petrus Pontifex
habet hanc authoritatem congregandi
concilium generale; vnde *S. Doctor loco
cit. ad ſecundum* ſic concludit, pertinet
ad ſummum Pontificem, cuius authori-
tate Synodus congregatur, &c.

Circa quartum de cauſa vnionis con-
9 cilij generalis, patet clarè, quod ſit ne-
ceſſitas Eccleſiæ, propter imminens pe-
riculum fidei ex aliqua hæreſi inſurgen-
ti, vt habetur hic *in § vniuerſalia* ibi:
Iuſta fidem euangelicam, & Apoſtolicam
condiderunt. Nec conueniens eſt pro
qualibet cauſa leui tot paſtores, & Epi-
ſcopos à ſuis gregibus alienare; eſt tamen
notandum id, quod habetur *hic in §. le-
gitima verò*, quod ſcilicet ſi Pontifex ex
aliqua cauſa vrgenti impeditur concilio
inte-

Digitized by Google

interesse, deb.t id ſupplere per legatos
ſpecialiter deputatos ad hoc. Dixi, quod
cauſa debeat eſſe vrgens, quia verba
10 Dmmini ſatis taxant perſonam Pon-
tificis *Luca cap. cit.* ergo non debet, niſi
ex cauſa momentanea legatum ſubſtitue-
re. Plures antem ca ſas connumerat *glo.
hic verbo impediatur*.

Collige ex his primò, qund non eſt ne-
ceſſe, vt Romæ cógregetur, ſed poteſt ali-
bi congregari, vt patet de Niceno, Cal-
cedonenſi, Epheſino, &c. quæ fuerunt
11 congregata extra Romam, & ibi vt plu-
rimum congregantur, vbi viget hæreſis
extirpanda, vel in Ciuitate proximiori,
patet *ex cap. canones diſt.* 15. vbi ponũ-
tur multæ cauſæ conciliorum celebrato-
rum ad hæreſes confutandas.

Collige ſecundò, quod legatus quan-
12 tumuis generalis à Papa, non poteſt con-
cilium generale coad.nare, ſed debet
habere ſpeciale mandatum ad hoc, vt per
glo. hic verbo ſpecialis; ea enim, quæ re-
13 quirunt ſpeciale mandatum nnn veniunt
in generali acceptione, *l. 2. ff. de officio eius
cap. quod translationem, & cap. niſi de
officio delegati, & in cap. controuerſiam,*
ſic dicitur: Non d.buiſti manus exten-
dere ad ea, quæ in ſignum priuilegij ſin-
gularis fu.t tantum ſummo Pontifici re-
ſeruata, &c. ſed ſpeciale mandatum re-
quiritur in hoc, vt patet ex taxatione ex
verbis Domini: ergo non videtur con-
ceſſa talis facultas in quauis generali cō-
miſſione *tex. & glo in cap. regula diſt. 3.
verbo legato*.

In §. Inter cætera, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Concilia ſunt quaſi fundamentum fi-
dei.*
2 *Concilium Nicenum primum quatuor
principaliorum conciliorum.*
3 *Arij hæreſis fuit impulſiua concilij Ni-
ceni.*
4 *Arius quid docebat contra Trinitatem?*
5 *Concilium Conſtantinopolitanum pri-
mæuum fuit ſecundum conciliũ.*
6 *quid determinauit contra hære-
ſim Macedonianam, & Euno-
mianam.*
7 *Epheſinũ primũ fuit tertium cōcil.*
8 *Neſtorius quid docebat contra Chri-
ſtum, & quomodo fuit oppugna-
ta eius doctrina?*
9 *Concilium Chalcedonenſe fuit quartũ
Concilium.*
10 *Damnauit Eutichem, & Dioſcorũ.*
11 *Concilia quare dicantur œcumenica.*
12 *adinuicem confirmantur.*
13 *non habent niſi antiquitatem tem-
poris pro præcedentia.*
14 *Papa non poteſt deſtruere ſtatuta con-
cilij.*

VIdebimus primò, quæ ſint conci-
lia principaliora; ſecundò, an
fuerint alia concilia adunata,
præter quatuor hic enumerata;
tertiò, quomodo vnum ex his concilijs
præferatur alteri.

Circa primum connumerat hic *Lan-*
1 *cellottus* quatuor concilia generalia, &
ait, quod in ipſis, veluti in quedrato, &
fundamentali lapide ſanctæ fidei ſtructu-
ra conſurgit; ex ly conſurgit; habes, quod
ponitur hic ad confirmationem; fides e-
nim fuit ſeminata per Euangelium: ergo
quod dicitur hic ſanctam fidem conſur-
gere per concilia, eſt idem ac dicere ſan-
ctam fidem confirmari.

Primum Concilium hic enumeratum
2 eſt Nicænum tempore Conſtantini Au-
guſti, vbi adfuerunt trecentum, & decē, &
octo patres: cauſa autē talis Concilij fuit
hæreſis Arriana, qua falsè docebatur Dei
3 Filiũ non eſſe æqualē Patri cōtra Athana-
ſiũ totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt,
& coæquales; fuit igitur in hoc Concilio
4 firmatum dogma æqualitatis perſonarũ,
& fuit damnata hæreſis Arriana *cap. ea no-
nes diſt.* 13. & fuit celebratum anno 321.
ſub Syluestro Papa 32. à Petro.

Secundum Concilium fuit Conſtanti-
5 nopolitanum primæuum, prout aduertit
glo. hic, & confirmat *Timotheus* fuerunt
duo Concilia, Conſtantinopolitanum fuit
autem hoc anno 381. ſub Damaſo Papa
tempore Teodoſij Senioris, in quo ad-
fuerat centumquinginta patres, & inter
6 ipſos Cyrillus Hieroſolimitanus, vt in
dicto *cap canones*, & fuit damnata hære-
ſis Macedoniana, & Eunomiana, & ſan-
citum fuit Spiritum Sanctum eſſe verum
Deum conſubſtantialem Patri, & Filio, vt
*in dicto cap. canones, & cap. ſicut diſt.
citata*.

Tertium fuit Concilium Epheſinum
7 primum ad differentiam aliorum, quæ
etiam Epheſina dicuntur. Hoc au-
tem fuit congregatum Epheſim anno
Domini 424. ſub Celeſtino Primo Ponti-
fice, qui fuit 44. à Petro ſub Teodoſio Im-
peratore, vt docet *Timotheus hic*, & fuit
ibi damnatus Neſtorius cum ſua hæreſi,
qua negabat vnitatem hypoſtaſis, & duas

8 ponebat in Chriſto perſonas, ſed contra-
dicit Athanaſius ibi, qui licet Deus ſit, &
homo, non duo tamen, ſed vnus eſt Chri-
ſtus; verbum enim Dei cum natura hu-
mana in vtero Virginis in inſtanti con-
ceptionis fuiſſet perfecta, dum deberet
perſonalizari, & eſſe natura humana Ti-
tij, vel Cai, &c. Ipſa ſecunda perſona
Diuina in ſe aſſumpſit dictam naturam
humanam, quæ ſicut debuiſſet eſſe huius,
vel alterius, ita diceretur & eſſe natura
humana Verbi Dei, ſicque eadem perſo-
na Verbi naturam aſſumpſit humanam,
& diuinam retinuit quam ſemper habuit.
Quartum fuit Concilium Chalcedonē-
ſe anno Domini 442. ſub Leone Primo,
9 vbi adfuerunt 630. ſacerdotes ſub Impe-
ratore Martiano Auguſto, & fuit damna-
tus Eutiches, Dioſcorus qui fuit Epiſco-
pus Alexandrinus, & docebat vnam eſſe
in Chriſto naturam, Diuinam ſcilicet, &
10 humanam permixtam, quod damnat Ec-
cleſia, non commixtionem paſſus, & A-
thanaſius ait, non vnitate ſubſtantiæ, ſed
vnitate perſonæ.
Circa ſecundum patet ſolutio ex dictis,
& *ex dicto cap. canones*, vbi ponuntur plu-
11 ra Concilia Epheſina, & Conſtantinopo-
litana, *& Gregor. in cap. ſicut diſt.* 15. ait:
Quintum quoque Concilium pariter ve-
neror: dicuntur autem Concilia œcume-
nica, ſeu vniuerſalia ex Græco, vt aduer-
tit *Timotheus hic*, & ab ipſis non exclu-
ditur Tridentinum, quod dicitur vniuer-
ſaliſſimum. Nullum tamen ex his tollit
12 aliud, ſed ſe habent ad inuicem confir-
matiuè, nec poteſt vnum alteri aduerſa-
ri, dum ſemper adſiſtit Sāctus Spiritus Ec-
cleſiæ magiſter, *cap. violatores* 25. *q.* 1. vn-
de ibi dicitur ſic, & non illa deſtruit quiſ-
quis præſumit, aut ſoluere, quod illa liga-
tur, aut religare, quod illa ſoluunt.
Circa tertium, non habent Concilia
13 præcedentiam contradictoriam, ſed tan-
tum antiquitatem temporis; non enim
poteſt vnum alteri contradicere, vt in
*cap. contra ſtatuta cap. omne, cap. violato-
res, cap. ſunt quidam, & per totam quæ-
ſtionem primam cauſa* 25. & ſignanter *in
cap. prima ſalus*, vbi ſic dicitur. Prima
ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, &
à conſtitutis Patrum, nullatenus deuia-
re, meritò nec vnum Concilium alteri
præiudicat, imò nec poteſt Papa deſtrue-
re, quod Concilium legitimum, & appro-
14 batum ſtatuit, vt capitibus citatis: ergo
nec poteſt nouo Concilio authoritatem
dare deſtruendi, quod per aliud Conciliū
conſtitutum eſt circa res fidei, *l. nemo plus
iuris. ff. de reg. iuris, & c. gratia primo q.* 1

In §. Alia verò.

SVMMARIVM.

1 *Concilia ſubſequentia non poſſunt de-
generare ab alijs antecedentibus.*
2 *poſſunt aliquid explicare.*
3 *Accedens magis ad pietatē ſeruandū eſt.*

1 ALia Concilia impoſterum congre-
gata, nec ab iſtis poſitis degene-
rare poſſunt; imò ſi appareat ali-
qua ſententia diſcors illa ſequen-
da eſt, quæ antiquior apparet *cap. nemo
16. q. 3. cap. Domino ſancto, §. ecce in quā-
2 tum diſt.* 50. licet poſſit vnum Concilium
explicare aliud, tamen illud ſemper ſer-
3 uandum eſt, quod magis accedit ad pie-
tatem, vt aduertit *glo. hic ex cap. autho-
ritas, & cap. presbiter diſt.* 82. vbi ratio-
ne maioris pietatis etiam canones Apo-
ſtolorum aliquo modo limitantur.

In §. Prouincialia.

SVMMARIVM.

1 *Concilium prouinciale quid ſit?*
2 *quando fuit primò celebratum?*
3 *à Metropolitano poteſt conuocari,
vel etiam à Legato à latere. nu.* 5.
4 *Capitulum habet tantum votum con-
ſultiuum in Concilio.*
5 *Legatus à latere eſt maior Archiepi-
ſcopo.*
6 *habet authoritatem cōfirmandi Ar-
chiepiſcopum ex officio.*
7 *Concilij prouincialis acta debent Epi-
ſcopi publicare ſuis ſubditis in-
fra ſex menſes.*
8 *Archiepiſcopus an poſſit condemnari à
Concilio prouinciali.*
9 *Concilia prouincialia ſunt transmittē-
da ad ſedem Apoſtolicam.*
10 *Appellatio à Cōcilio prouinciali ad Me-
tropolitanum, an redderet illum
ſuperiorem?*
11 *Culpa facit inferiorem.*
12 *Cauſa ſubditorum totius prouinciæ in
Concilio prouinciali ſunt tra-
ctandæ.*
13 *Archiepiſcopus negligens coadunare Cō-
cilium prouinciale eſt puniēdus.*
14 *Epiſcopus ſuffraganeus impotens inter-
eſſe Cōcilio, debet mittere nūciū.*
15 *non accedens voluntariè eſt excom-
municatus vſque ad proximam
Synodum.*
16 *Non dicitur veniſſe qui non ſletit.*

Vili-

VIdimus de Concilijs generalibus, quibus cũ proxima ſint prouincialia, meritò de Concilijs prouincialibus hic, & videbimus primò, quid ſit Concilium prouinciale; ſecundò, à quo poſſit conuocari; tertiò, quæ cauſæ poſſint in ipſis tractari.

Circa primum aduerte, quod ex præ-
1 ſenti §. Concilium prouinciale eſt, quod à Metropolitano Epiſcopo, vel Archiepiſcopo conuocatur ad cauſas prouinciæ pertractandas. Dicitur prouinciale loco differentiæ ab vniuerſali præpoſito, & diœceſano, quod celebratur ab Epiſcopo in ſua Diœceſi, vt videbimus
2 infra. Primum autem Concilium ſic celebratum fuit à Paulo *Actorum*.20.*nu*.19 ibi à Mileto Paulus mittens Epheſũ, vocauit maiores natu, &c. & Timotheus hic ait, quod poſt Concilium Apoſtoli, primum Concilium prouinciale fuit Carthagineñſe celebratum anno Domini 255. ſub Cornelio Primo Papa, & Cypriano Epiſcopo, vnde collige qualis fuerit Apoſtolorum ſpiritus, vt eouſque durauerint eorum ſtatuta.

Circa ſecundum patet ex definitione,
3 quod Metropolitanus Epiſcopus, vel Archiepiſcopus eſt ille, qui conuocat alios Epiſcopos, & Capitula ad aſſiſtendum Concilio; Capitulum autem habet votũ
4 conſultiuum, non deciſiuum, vt notat *glo. hic verbo Capitula*: Dubitatur autem an poſſit alius, præter Metropolitanum coadunare Concilium, & licet *Ioannes Andreas* teneat, quod non poſſit alius id facere, tamen Legatus à latere, ſiue Car-
5 dinalis poteſt hoc Concilium coadunare, patet *ex cap. ſi Abbatem §. huiuſmodi de electione in 6.* vbi habetur, quod poteſt hic Legatus confirmare electiones Epiſcoporum, vel Archiepiſcoporum: ergo poteſt facere id, quod poteſt Archiepiſcopus, quia dum ipſe confirmat Archiepiſcopum, videtur eſſe maior illo, ſed Archiepiſcopus poteſt congregare Concilium: ergo etiam Legatus poteſt id facere.

Dices, cauſa inſtrumẽtalis poteſt producere effectum perfectiorem ſe: ergo licet Legatus confirmet Archiepiſcopum, non tamen poterit id, quod poteſt hic, dum pro tali confirmatione ſe habet, vt cauſa inſtrumentalis.

Reſpondetur negando ſecundam, &
6 eius rationem, quia vt patet *in dicto §. huiuſmodi* Legatus confirmat iure proprio, ibi: poteſt ex officio confirmare: ergo dum habet authoritatem confirmãdi ſignum eſt, quod habet poteſtatem, quam dat, tum quia ad minus negari non poterit, quod Legatus ſit æqualis Archiepiſcopo: ergo poteſt id, quod poteſt Archiepiſcopus, patet *ex cap. ſi quis epiſcopus diſt.92.* & aduertit *glo noſtra hic*.

Nota etiam, quod debent Epiſcopi in-
7 fra ſex menſes publicare ſuis ſubditis ea, quæ geſta ſunt in Concilio prouinciali, *cap. decernimus diſt.*18.

Circa tertium dubitari poteſt; an in
8 Concilio prouinciali poſſit aliquid tractari contra ipſum Archiepiſcopum: dicendum eſt affirmatiuè *in glo. in cap. ſicut inquit 2 q.3.* idem patet ex *glo. in cap. ſi autem 9.q.3.* vbi Metropolitanus à ſuffraganeis corrigitur ibi ab omnibus diſtrictè corrigatur. Verum tamen eſt, quod *Tridentinum ſeſſ.24.cap. 5. de reformatione* id limitat, quoad condemnationẽ Metro-
9 politani, non ita tamen, vt non poſſint accipi querelæ contra illum, ſed tranſmittuntur deinde Concilia prouincialia ad Sedem Apoſtolicam, vt declarauit *Sacra Congregatio anno* 1586.

Dicet *in cap. multis diſt.*17. vbi ex Con-
10 cilio prouinciali appellatur ad Metropolitanum, ſed appellatio eſt ab inferioribus ad ſuperiorem: ergo non poteſt Cõcilium prouinciale cognoſcere de cauſis Metropolitani, quia eſſet inferiorem de ſuperiore cognoſcere.

Reſpondetur negando conſeq. & ad id,
11 quod dicitur in minori diſtinguẽdũ erit, quoad propriam cauſam, nego minorem, quoad cauſas aliorum, concedo; hic enim eſt effectus culpæ, ſcilicet ſuperiorem efficere inferiorem, & humilem, *dict. cap. ſi autem 9.q.3.* quod ait Dauid, Comparatus eſt iumentis, &c.

Nota etiam ex hoc §. quod in hoc Cõ-
12 cilio agitantur cauſæ ſubditorum totius prouinciæ, *cap. propter, diſt.*18. *& in cap. quoniam quidem diſt. cit.* pœna imponitur Archiepiſcopo, qui neglexerit coadunare tale concilium.

Nota ſecundò, quod ſi aliquibus ex E-
14 piſcopis ſuffraganeis ex impedimento nõ poſſit ad dictum Concilium accedere deberet mittere nuncium, & debet eſſe paratus ad obſeruantiam illorum, quæ in Concilio ſtatuta fuerint, vt habetur in *cap Epiſcopus, & cap. placuit diſt. cit.*

Aduerte tertiò, quod ſi quis non acceſ-
15 ſerit, dummodo non fuerit impeditus graui infirmitate, vel præcepto Regio priuatur communione fidelium vſque ad proximam Synodum, *cap. ſi Epiſcopus Metropolitanus diſt. cit.* idem dic, ſi ante
16 completum Concilium diſceſſerit, *cap. ſi quis eadem diſt.* vbi verificatur regula,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

gula, non dicitur veniſſe, qui non ſtetit.

In §. Nec autem.

SVMMARIVM.

1 *Concilium prouinciale non poteſt facere ſtatutum vniuerſale.*
2 *Statutum Concilij prouincialis aliquãdo acceptatur ab Eccleſia pro generali.*
3 *Concilia prouincialia poſſunt confirmare quæ antea ab alijs ſtatuta fuere, & noua ſtatuere.*

1 Aduerte primò pro hoc §. quod Concilium prouinciale non poteſt ſe extendere ad ſacienda ſtatuta generalia, vt habetur *in principio dictæ diſt.* 18. Verum tamen eſt, quod id, quod in Concilio prouinciali ſtatutum eſt ſæpè Sancta Romana Eccleſia approbauit, & extendit ad omnes fideles, vt aduertit *glo. hic verbo accipiat,* & adducit multa iura, & ſignanter *in*
2 *cap.* 1. *de ſeruis non ordinandis*, vbi præcipitur non ordinari ſeruos ante plenam manumiſſionem à Domino, & ſumitur à Concilio Toletan., & ideo eſt, quia ſuit ſtatutum rationale, meritò ab Eccleſia acceptatum pro generali obſeruantia, & alia accipiuntur capitula, & eodem Concilio ab Alexandro Tertio, vt patet *ex eadem glo.*

Aduerte ſecundò, quod Concilia par-
3 ticularia poſſunt id, quod antea, vel generaliter, vel ſpecialiter ſtatutum eſt confirmare, nouas pœnas imponere, nouum ius ſtatuere valent pro regimine ipſarum prouinciarum, *cap. ius ciuile diſt.* 1.

In §. Epiſcopalia cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Epiſcopale quid ſit?*
2 *Statuta Concilij Epiſcopalis debent bis in anno manifeſtari.*
3 *Vicarius generalis poteſt facere Concilium Epiſcopale.*
4 *Iuriſdictiones quæ ſunt tranſeunt ad Vicarium.*
5 *Archiepiſcopus non poteſt congregare Concilium Epiſcopale in loco ſui ſuffraganei.*
6 *Archiepiſcopus non habet iuriſdictionẽ immediatam in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.*
7 *Epiſcopus in Concilio poteſt facere quæcumque ad ſui iuriſdictionem pertinent.*
8 *an poſſit nouum indicere feſtum.*
9 *poteſt caſus reſeruare in Concilio, quos non poteſt ſucceſſor tollere extra Concilium.*
10 *Ius dicenti poteſt quis extra territoriũ impunis non parere.*
11 *Statuta rationalia ligant etiam extra territorium, quoad vim directiuã tantum.*
12 *Statutum vt obliget exigit neceſſariò publicationem.*
13 *Obſeruantia ſtatuti ligat poſt duos mẽſes quoad vim coactiuam, recuſantem in foro conſcientiæ.*
14 *Ignorantia allegari poteſt pro excuſatione culpæ.*
15 *Ignorantia non poteſt allegari poſt publicandum decretum.*
16 *Ignorantia duplex iuris, & facti.*
17 *Dubitare nemo poteſt de facto proprio.*
18 *Ignorantia iuris naturalis non poteſt allegari nec excuſat.*
19 *poſitiui quos excuſet?*
20 *allegari poteſt in damno vitando.*
21 *non excuſat circa ea, quæ introducta ſunt ad rigorem iuris: an aliquos excuſet? n.* 22.
23 *nimis affectata, & voluntaria damnatur.*
24 *Iuris de apicibus non eſt diſputandum vbi de bona fide agitur.*
25 *Probabilitas ignorantiæ debet conſtare, vt poſſit quis illam allegare.*
26 *Ignorantia craſſa non excuſat.*
27 *Peccatores operantur cum ignorantia craſſa.*
28 *Omnis peccans eſt ignorans.*

Tertio loco hic reſtat agendum de Concilijs Epiſcopalibus, & videbimus primò, quid ſit Concilium Epiſcopale, à quo, & quando congregari poſſit; ſecundò, quam habeat authoritatem; tertiò, qui ligentur ipſo.

Circa primum Concilium Epiſcopale
1 eſt, quod Epiſcopus in ſua Diœceſi ſingulis annis congregat, dum inter ſuos Abbates, Presbyteros, & Clericos cognoſcit pro bono regimine ſuæ Diœceſis, ſic notat *Lancellottus ex cap. annis ſingulis,*
2 *diſt.* 18 *& in cap. penul. eiuſdem diſt.* habetur, quod ea, quæ in Concilio ſtatuta ſunt, debent bis in anno toti Diœceſi manifeſtari.

Dubitatur hic, an poſſit ſolus Epiſco-
3 pus hoc Concilium congregare, an poſſit etiam

etiam aliis hoc facere : dic breuiter poſſe etiam Vicarium generalem id facere, ratio eſt, quia congregare tale Concilium ſpectat ad iuriſdictionem Epiſcopi, ſed quæ ſpectant ad iuriſdictionem tranſeunt
4 ad Vicarium : ergo etiam hic actus patet *ex l. ſolet prætor. ff. de iuriſdictione omnium iudicum*. Meritò cum Epiſcopus dederit ſuo Vicario omnem ſuam poteſtatem iuriſdictionalem hoc etiam conceſſiſſe videtur.

Non ſic autem eſt dicendum in Archie-
5 piſcopo : hic enim non poteſt accedere ad diœceſim, ſui ſuffraganei, vt ibi congreget Concilium diœceſanum, quia Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem immediatam in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, vt videbimus infra *de Archiepiſcopis*. Epiſcopus verò poteſt illud con-
6 gregare quandocumque, *tex. enim in cap. annis ſingulis*, non ſtat taxatiuè. ſed oſtēdit congruitatem : ergo ſi in alijs temporibus id expediat, poterit etiam Epiſcopus illud congregare.

Circa ſecundum eſt videndum, quod
7 poſſit in tali Concilio fieri, & *glo. noſtra* hic ait, quod Epiſcopus in hoc Concilio poteſt facere omnia, quæ ſpectant ad ſui iuriſdictionem, ſic punire malefactores, &c. debet tamen cum ſubditis amanter procedere, vt dixit Dominus Moiſi *numerorum* 11. Porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum. Dubitant DD. an poſſit Epiſcopus nouum indicere feſtum in honorem alicuius Sancti, ſed
8 hæc dubitatio hodie eſt ſupernacanea ex Bulla Vrbani Octaui de feſtis in honorem Sanctorum.

Poteſt etiam Epiſcopus in tali Conci-
9 lio facere caſus reſeruatos, imponere excommunicationes, &c. quod ſi caſus reſeruentur extra Concilium per alium Epiſcopum ſucceſſorem tolli poſſunt etiam extra Concilium, *Gomeſius cap. 2. de conſtitutionibus num. 5.* Secus autem ſi in Concilio fuerint reſeruati, *Nauar. cap. 2. num. 2.* Idem dic de conſtitutionibus factis in Concilio, vel per edictum extra Concilium. Debet tamen Epiſcopus ea, quæ in Concilio conſtituta ſunt ſuis ſubditis manifeſtare ad tollendam excuſationem ignorantiæ, vt aduertit *glo. in extrauag. ne ſede vacante*.

Circa tertium videbimus primò, an ſubditi extra diœceſim teneantur ſeruare decreta ſynodalia ſuæ diœceſis; ſecundò, quæ ignorantia excuſet.

Circa primum aduerte id, quod ait *glo.*
10 *noſtra hic ex cap. vt animarum, de conſtitutionibus in 6.* quod ſcilicet poteſt quis extra territorium ius dicenti impunè non parere, idem firmat *Sanchez lib. 1. cap. 12.* & patet *ex l. fin. ff. de iuriſdi-*
11 *ctione omnium iudicum*. Verum tamen eſt, quod ſi dicta ſtatuta ſint rationabilia ligant etiam extra territorium, ſaltem quoad vim directiuam, vt ſupra diximus.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
12 vt ſtatutum obliget, neceſſariò requiritur publicatio, & licet *glo. in cap. cognoſcentes*, dicat, quod poſt duos menſes à tempore publicationis quis teneatur ad obſeruantiam; id tamen debet intelligi quoad vim coactiuam (niſi aliter tempus
13 taxetur in tali ſtatuto) ſecus autem quoad vim directiuam, & in foro conſcientiæ, nam recta ratio omnibus ineſt : ergo ſufficit habuiſſe ſtatuti notitiam.

Aduerte ſecundò, quod ignorantia
14 poteſt allegari pro excuſatione culpæ, *glo. in cap. ad hæc de poſtulatione prælatorum verbo allegant ex tex in l verius,*
15 *ff. de probationibus*. tamen ſi ſtatutum ſit publicatum non poteſt allegari ignorantia, *cap. quod dicitis diſt. 16. cap. qui & diuinis 12. q. 2. l. proferendum, § & ſi quidem, C. de iudicijs*, prætérea *glo. in cap ab excommunicato de interdictis* ait, quod ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat, neque in facto alieno *dicto cap. dicitis*.

Aduerte tertiò, quod duplex eſt igno-
16 rantia alia iuris, alia facti, *glo. in cap. turbatur prima q. 4.* Ignorantia facti dummodo ſit probabilis excuſat *l. fin. ff. pro ſuo*; nemo antem poteſt dubitare de fa-
17 cto proprio, *l. quiſquis. C. de reſcindenda venditione*; pro ignorantia iuris diſtingue, vel eſt ignorantia iuris naturalis, vel
18 ciuilis. Ignorantia iuris naturalis non poteſt allegari, nec excuſat, *l. 2. C. de in ius vocādo. c. ſi cupis 16. q. 1. c. qui ea diſt. 38.* ibi qui ea, quæ Dei ſunt neſciunt à Deo neſciuntur, & *Paulus ad Corinth.* 1. ait de hac ignorantia : Ignorans ignorabitur; & *in cap. ſi iuſto eadem diſt.* habetur, quod ignorantia ſcripturarum, ignoran-
19 tia Chriſti eſt. Ignorantia verò iuris poſitiui non omnes excuſat, *cap. non omnis diſt. 37.* vbi habetur, quod non omnis ignorans immunis eſt à pœna, *glo. tamen in eodem cap.* citat *textum in dicto cap. ſi iuſto*, & adducit alia iura, ex quibus excuſantur ruſtici, minores, &c. & vt patet ex verbis *dicti cap. non omnis*, vbi excuſatur etiam, qui non inuenit à quo diſceret.

Aduerte quartò *ex eadem glo. in dicto*
20 *cap. non omnis*, vbi in damno vitando poſſunt plures allegare etiam ignorantiā iuris

iuris, *l. author, ff. de iuris, & facti igno-*
rantia; in ijs autem, quæ introducta
ſunt ad rigorem iuris, ignorantia non
21 excuſat, vt ſi quis dediſſet pecuniam
mutuam filio familias, vel pupillo, *l. ſi*
quis in tantam, C. vnde vi. Idem dic in
præſcriptionibus, quæ introductæ ſunt ad
rigorem iuris, vt vnuſquiſque rerum ſua-
rum curam habeat, & cuſtodiam. Si au-
tem ſit de captando lucro, neminem ex-
cuſat, præter ruſticos, & fęminas, mino-
22 res, & milites, *l. fin. C. ad Trebellianum*,
dummodo contrarium non reperiatur
expreſsè *glo. in cap. turbatum cit. §. no-*
tandum.

Aduerte quintò, quod neque debeat
23 quis eſſe nimis ſcrupuloſus, ſeu potius
curioſus pro notitia iuris, ſufficit, quod
non ſit ignorantia voluntaria, & affectata,
l. ſupina, C. de iuris, & facti ignorantia;
24 vbi ſi de bona fide agitur, non eſt de
apicibus diſputandum, *l. ſi fideiuſſor, ff.*
mandati; & hoc quoad forum externum;
25 nam in foro conſcientiæ iudicat Deus;
imo etiam in foro exteriori, qui vult al-
legare ignorantiam debet habere de hoc
probabilitatem, *glo. in cap. ordinationes*
9. q. 2. cap. ſi quis prima q. 1. Cæterum ex
ſola ignorantia allegata non excuſatur;
poteſt enim eſſe ignorantia, ſed craſſa,
quæ non excuſat, & cum hac operantur
peccatores, de quibus dicitur: omnis pec-
cans eſt ignorans.

In §. Decreta quoque Pontificum.

SVMMARIVM.

1 *Decreta Pontificum quæ dicantur?*
2 *Dicta à Pontifice vti à Doctore impu-*
gnari poſſunt.
3 *Decreta Pontificum habent eandẽ vim,*
ac habent Concilia.
4 *Pontifex nihil poteſt ſtatuere quod non*
ſit fidei conſonum.

INter conſtitutiones eccleſiaſticas cõ-
memorantur decreta Pontificum,
meritò de ipſis hic erat agendum.

Aduerte igitur primò, quod decreta
1 Pontificum illa dicuntur, quæ ſunt verè
emanata à Pontifice, vt caput Eccleſiæ,
& vt Pontifex eſt reduplicatiuè; ſecus au-
tem ſi ipſe loquatur vt Doctor; tũc enim
eius dicta impugnari poterunt, vt dicta
2 aliorum Doctorum ſic notat *Lancellot-*
tus hic, quando verò agit, vt Sũmus Pon-
tifex, & vt caput Eccleſiæ, nec fallere,
nec falli poteſt.

Aduerte ſecundò, quod decreta Põtifi-
cum habent eandem vim, ac habent Cõ-
cilia. vt per *glo. in principio diſtinctionis*
2. verbo decretales, & in cap. conſtitutio-
nes diſt. 10. idem habetur. Ratio eſt cla-
ra, quia propter quod vnumquodque ta-
le, & illud magis, ſed per poteſtatem
3 Pontificis congregatur Concilium gene-
rale: ergo Pontifex habet, ſi non maio-
rem, ſaltem æqualem poteſtatem Conci-
4 lio; verum tamen eſt, quod nihil poteſt
Pontifex ſtatuere, quod non ſit fidei con-
ſonum, *cap. conſtitutiones diſt. citata, &*
glo. ibi verbo mores.

In §. Alia ſanè cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Dicta Sanctorum Patrum præcedunt*
aliquando dictis Pontificum.
2 *Pontifex in ijs, quæ ſpectant ad fidem*
non poteſt contradicere dictis Sã-
ctorum Patrum.
3 *Dictum Pontificis præualet dictis SS.*
Patrum in dubijs.
4 *Ponifex aſſument pro ſuis dicta Sancto-*
rum Patrum habent vim pontifi-
ciam, idem dic de Concilio.
5 *Inſtitutionum canonicarum materia*
diuiſio.

ALia pars Iuris Canonici oritur ex
dictis Sanctorum Patrum; ideo
videndum eſt quam authoritatem
habent; ſecundò, an habeant
vim legis.

Circa primum aduerte ex *dicta diſt. 20*
1 quod aliquando dicta Sanctorum Patrũ
præcedunt decreta Pontificum, dummo-
do illa magis accedant rationi. Verum
tamen eſt, quod quoad iuriſdictionem
dicta Pontificum præcedunt, quatenus
Dominus claues Petro dedit, non alijs
Apoſtolis, *cap. ſunt quidam 25. q. 1. cap.*
contra ſtatuta, cap. omne, & cap. prima
ſalus, cauſa, & quæſtione citata, vbi nec
2 poteſt Pontifex contradicere dictis San-
ctorum Patrum in ijs, quæ ſpectant ad
fidem, vt notatur in *dicto cap. prima ſalus.*
3 In dubio verò ſemper debemus iudicare
pro dicto Pontificis, qui Sancto Spiritu
ſpecialiter aſſiſtente operatur.

Circa ſecundum aduerte, quod ſi ſcri-
4 pta Patruum ſint immixta decretis Pon-
tificum, vel Concilijs, habent vim con-
cilij, vel decreti, non ratione ſui, ſed ra-
tione eius, à quo aſſumuntur, & ſic ra-
tione Pontificis, vel Concilij, vt per *glo.*
noſtram hic verbo inſerta, cum noſtra
faciamus, quibus authoritatem noſtram
im-

Digitized by Google

impertimur, *l.1.S. ſed neque, C. de iure iurando.* Vnde collige, quod ſi ſũmus Po tifex has inſtitutiones Lancellotti accepiſſet in ſuas, habuiſſent etiam authoritatem pontificiam.

Ad ıette ſecundò ex *§.fin.* quod author
5 noſter diuidit hic ſuum opus, & ſic ait, quod cum ius canonicum verſetur circa perſonas, res, & iudicia, ita pariter inſtitutiones diuidi debebant, meritò hic videbitur de ijs, quæ ſpectant ad perſonas, & perſonatus, in ſecundo dë rerum diuiſione, & ſic de ſacramentis, & de alijs rebus eccleſiaſticis; in tertio, & quarto de iudicijs tam ciuilibus, quam criminalibus.

DE IVRE PERSONARVM

TITVLVS QVARTVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Perſonæ vel ſunt clerici, vel ſunt laici.*
3 *Laicus vnde dicatur.*
4 *Clericus non venit nomine populi.*
5 *Clericorum genus nobiliſſimum Deo dicatum, liberum ab omnibus oneribus.*
6 *Clericorum nomine qui veniant?*
7 *Degradati, coniugati, conuerſi, & etiam oblati gaudent priuilegio clericorum.*
8 *Clerici etymologia, & differentia a laico.*
9 *Chriſti à Domino vocantur clerici.*
10 *Clerici nec pro cauſa ciuili, nec pro criminali poſſunt conueniri à iudice laico.*
11 *an pro aliquibus caſibus poſſint conueniri à iudice laico.*
12 *Laici non poſſunt diſputare de rebus fidei, ſi verò ſint docti poterunt de licentia Epiſcopi.*
13 *præſumuntur ignorare quæ ſpectãt ad rationes fidei.*
14 *Ceſſante ratione legis debet ceſſare & ipſa lex.*
15 *Legis finem ſeruans non facit contra legem.*
16 *Clerici non debent nutrire neque comã, neque barbam.*
17 *Prima tonſura, & epiſcopatus an ſint ordines?*
18 *Prima tonſura dicitur etiam pſalmiſtatus, quo fungi poſſunt etiam ſæculares.*
19 *Epiſcopatus quare non ſit ordo.*
20 *Epiſcopus habet collationem ordinum, vt inſtrumentum Chriſti.*
21 *Ordines quot ſint? omnes inſtituti à Chriſto Domino.*
22 *fuerunt figurati in teſtamento veteri.*
23 *Oſtiarius*
24 *Lector*
25 *Exorciſta*
26 *Acolytus*
27 *Subdiaconus*
28 *Diaconus*
29 *Sacerdos*
(23–29:) *vbi figurati in teſtamento veteri.*
30 *Primi Sacerdotes fuere Apoſtoli.*

1 DIximus iam Ius Canonicũ verſari circa perſonas, res, & iudicia, meritò de perſonis hic, ad cuius tituli intelligentiã videbimus primò, quot ſint genera perſonarum; ſecundò, quid ſit clericus, & qui ſub hoc nomine compræhendantur; tertiò, in quo differant clerici à laicis; quartò, quinam ſint ordines clericales.

Circa primum aduerte, quod duo ſunt
2 genera perſonarum, vnum eſt laicorum, aliud clericorum. Laicorum genus dicitur à verbo græco, laos, quod idem eſt
3 ac populus, patet ex *cap. duo ſunt 3.q. 2.* Ex quo *tex.* vt aduertit *glo. verbo populares* habetur, quod nomine populi non
4 veniunt clerici, cum populus ſit à dicto verbo *laos*, quod de laicis verè dicitur, & ad ipſos ſpectant quæ ſunt huius ſæculi, & temporalia, clericorum verò genus eſt nobiliſſimum, eorum qui Deo dicantur,
5 & ſunt liberi ab omnibus oneribus, vt in *cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtitutionibus*, & clericus laico præfertur *in cap. monachus diſt. 57.* ibi, diſtare conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem.

Circa ſecũdum aduerte primò *ex d. cap. duo ſunt*, quod nomine clericorum largè compræhenduntur omnes Deo dicati, tam ſæculares, quam regulares, tam pro-
6 feſſi, quam conuerſi, tam in ſacris, quam in minoribus ex verbo græco cleros, quod idem eſt, ac ſors; vnde clerici dicuntur vocati in ſortem Domini, ſed omnes iſti ſunt tales: ergo omnes iſti veniunt clericorum nomine.

Aduerte ſecundò, quod etiam ſub hoc
7 nomine cõpræhendũtur clerici degradati, & debent defendi ab Eccleſia, vt aduer-

tit *glo. in cap. dictum eſt, diſt.* 81. *verbo ſæculariter*; item clerici coniugati *cap. eos* 2. *q.* 3. item conuerſi religioſorum, vt aduertit *glo. noſtra hic*. Ratio autem clarè patet ex dictis, quia ſcilicet iſti etiã ſunt vocati in ſortem Domini, & ſunt diuino cultui ſpecialiter dicati. Item oblati, pro tempore tamen, quo adſiſtunt, & ſunt adſcripti ſeruitio monaſterij; ſecus autem impoſterum, quia nullum habent characterem, cui debeatur reuerentia.

Circa tertium prima patet differentia ex ipſo nomine cleros, quod idem eſt, ac
8 ſors, vt diximus; vnde idem eſt clericus, ac vocatus in ſortem Domini; laici verò non ſic, quia licet benè viuant, nõ tamen poſſunt dici ſic ſpecialiter vocati, & in hoc conſiſtit maxima differentia, ex qua omnes aliæ ſequuntur, vnde clerici vocantur etiam Chriſti, de quibus dixit Do-
9 minus per *Dauid*: Nolite tangere Chriſtos meos. Secundo differunt, quia nec pro cauſa ciuili, nec crimi ali poſſunt clerici
10 conueniri coram iudice laico, præter caſus expreſſè conceſſos, *Authentica ſtatuimus, & glo. in authentica clericos, C. de Epiſcopis & clericis, Afflictus in con-*
11 *ſtitutione Regni Iuſtitiarios, Riccius deciſ.* 164 apud quem vide etiam, quid de praxi in criminibus leſæ maieſtatis. Tertio, laicis non licet diſputare de rebus fidei, *S. Doctor* 2. 2. *q.* 10. *a.* 7. *& Caietanus ibidem cap. nemo de Summa Trinitate, & fide catholica, cap. quicunque de hæret. in*
12 6. *&c.* vt videtur inſinuare *idem Caiet. ibid.* & aduertit *Antonius Timotheus hic*, ſi ſit laicus, doctus, & prudens poterit id facere de licentia Epiſcopi, quia ratio dictæ prohibitionis eſt, nam laici præſumuntur ignorare quæ ſpectant ad rationes fi-
13 dei: ergo ſi in contrarium ſit præſumptio, id ſeruari poterit *ex cap. cum ceſſante, de appellationibus, & l. adigere, S quãuis,*
14 *ff. de iurepatronatus*; nec contra legem
15 facit, qui finem legis ſeruat, *l. ſcire leges, ff. de legibus*; quarto, clerici non debent
16 nutrire comam, nec barbam, *cap. ſi quis ex clericis de vita, & honeſtate clericorũ*; hoc tamen laicis permittitur. Sũt & aliæ differentiæ inter clericos, & laicos, de quibus paſſim videbimus infra.

Circa quartum plures ſunt Doctorum opiniones, aliqui & primam tonſuram,
17 & epiſcopatum connumerarunt inter ordines, *cap. cum contingat de ætate, & qualitate, cap.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit, &c.* dic tamen cum *Abbate in cap. poſt tranſlationem extra de ſide, &c. Archidiacono in ſumma tit. de ordine, verbo de epiſcopatu Magiſtro ſententiarum diſt.* 23. *& S. Doctore* 3. *parte in ſupplemento q.* 4. *a.* 1. quod prima tonſura non eſt ordo, ſed tantum præambulum ad ordines; ait enim *S Doctor*, quod in eccleſiaſtica hierarchia quędam ſunt particularia, quæ præfigunt particularem poteſtatem, quædam ſunt communia, quæ ab omnibus fieri poſſunt, vt eſt pſallere (pſalmiſtatus autem dicitur prima tonſura) ad quod non requiritur ſpiritua-
18 lis poteſtas; nam poſſunt etiam laici hoc facere, ſed tantum per coronam, & tonſuram determinatur perſona, quæ diuino cultui dicata hoc faciat ex determinatione Eccleſiæ, & ſic ex aliquo titulo ſpeciali, ſic expreſsè in *cap. pſalmiſta diſt.* 23. vbi habetur, quod poteſt Pſalmiſta abſq; licentia Epiſcopi ex ſola iuſſione presbyteri ſumere officium cantandi, & non ſituatur ibi pſalmiſtatus modo, quo ſituãtur alij, vt habetur in præcedentibus capitulis.

Quantũ ad Epiſcopatum idem *Sanctus Doctor a.* 5. *q. citata* ait, quod non ſit verus ordo: prima ratio eſt à poſteriori, quia ſcilicet poteſt conferri epiſcopatus etiam
19 extra tempus ordinationum, quod non ſic eſt in ordinationibus ſacris. Secundò, quia totum ſacramentum ordinis dirigitur ad confectionem corporis Chriſti, vt ait *Leo Papa epiſt.* 79. *apud eundem Sanctum Doctorem loco citat.* ſed circa confectionem corporis Chriſti non habet Epiſcopus maiorem authoritatem, quam habet ſacerdos: ergo epiſcopatus non eſt ordo. Vel ſumitur ly ordo, prout eſt poteſtas quædam circa res ſacras, & tunc certum eſt, quod epiſcopatus eſt ordo; Epiſcopus enim multa ſacra diſpenſat,
20 imò & ipſos ordines confert. Quod ſi dicas Epiſcopum conferre ordines, & per conſequens epiſcopatum eſſe ordinẽ, facilis eſt ſolutio, quia ſcilicet Epiſcopus id facit vt inſtrumentum Chriſti; inſtrumentum autem non eſt neceſſe, quod habeat in ſe illam perfectionem, quam producit.

Ex his igitur habes, quod ſeptem tantum ſunt ordines, ſcilicet, Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolytatus, &
21 iſti ſunt minores, maiores verò, ſeu ſacri ſunt, Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, & omnes fuerunt inſtituti à Chriſto, vt videbimus *infra de ſacra-*
22 *mento ordinis*. Item fuerunt figurati in teſtamento veteri; Oſtiarij fuerunt figu-
23 rati à Lenitis, qui in templo Salomonis curabant, ne quis immundus templum peteret, & cuſtodiebant ianuas, *vt paralipom enon primo cap.* 23. *nu.* 5. *& lib.* 2. *cap.*

Digitized by Google

cap. 23. *num.* 19. ſic etiam noſtri Oſtiarij curant, ne excommunicati, & indigni di-
24 uina præſenria ad Deum accedant. Lectores figurarunr Leuitæ, qui 2. *Eſdra cap.*8. coram populo Iſraelis libero iam à ſeruitute Babylonica legerunt librum legis Domini voce clara, ſic lectores coram populo chriſtiano libero à ſeruitute dæmonis babylonici voce clara, hoc eſt dictis, & factis legem Domini, & ſciptu-
25 ras legere debent; Exorciſtas, denorarunt etiam antiqui exorciſtæ, quos fuiſſe in lege veteri, teſtatur *Lucas in Actis Apoſtolorum cap.*19.*nu.*13. & deinceps; & ait, quod erant ſeptem filij principis ſa-
26 cerdotum. Acolytarum figura fuit *Exodi* 30. vbi Dominus dixit Aron, vt componeret lucernas in tabernaculo Dei; & hoc teſtatur Epiſcopus in ordinatione Acolytorum, dum ait, Deus, qui ad Moiſem, & Aron, &c. Subdiaconi cum ſint coadiu-
27 tores ſacerdotum fuerunt figurati à Nathinæis, *primo Eſdra c.*8. qui adiuuabant
28 Leuitas. Diaconi fuerunt figurati ab ipſis Leuitis *in libro Leuitici cap.*1. *nu.*3. & 4 quos elegit Dominus in adiutorium ſacerdotum, vt cuſtodirent vaſa ſacra, &
29 miniſtrarent immediatè ſacerdoti. Sacerdotum plures habemus figuras, ſic Melchiſedech, Aron, Septuaginta viri, qui *numerorum* 11. receperunt ſpiritum Domini, & prophetabant; ſic etiam habetur in *initio diſtinctionis* 21. & primi ſacer-
30 dotes fuerunt Apoſtoli ordinati à Domino in Cœna, cum dixit: Hoc facite in meam commemorationem; ſed de his, & de eorum poteſtate, & de requiſitis videbimus *in præſentibus titulis*, & *in libro* 2. *de ſacramento ordinis*.

DE EPISCOPIS

ET SVMMO PONTIFICE

TITVLVS QVINTVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Summus Pontifex etiam eſt Epiſcopus.*
3 *Summus Pontifex quare pluribus vocabulis nominetur.*
4 *Papa à nemine iudicari poteſt.*
5 *in crimine hæreſis à Concilio generali iudicari poteſt.*
6 *Imperator pro crimine hæreſis eſt deponendus.*
7 *Papæ etymologia.*
8 *nomen ſemper benedicendum.*
9 *Papa totum ſuum poſſe tenetur applicare commodo Eccleſiæ.*
10 *debet omnia facere rationabiliter.*
11 *non debet eſſe iudex in cauſa propria.*
12 *non poteſt diſpenſare, vt Monachus habeat proprietatem.*
13 *nec contra Euangelia.*
14 *nec contra præcepta Apoſtolorum.*
15 *nec contra ſtatuta Patrum in ijs, quæ ſpectant ad fidem.*
16 *poteſt diſpenſare circa ius poſitiuum.*
17 *Papæ authoritas eſt maior authoritate Sanctorum.*
18 *Papa non eget conſilio Cardinalium in determinando, & adminiſtrando.*
19 *poteſt diſpenſare circa legem euangelicam ceſſante cauſa, & ratione ipſius legis.*
20 *Epiſcopi etymologia.*
21 *nomen cui alij conueniat?*
22 *Epiſcopus quæ poſſit facere?*
23 *quæ ſunt iuriſdictionis tantum poteſt alteri demandare.*
24 *Epiſcopalis dignitas tripartita.*

1 VISVM eſt ſupra de iure perſonarũ, & poſuimus genus clericorum, inter quos, quia ſunt prælati, & paſtores, vt ſunt Epiſcopi, & ſummus Põtifex meritò de ipſis hic: ait autem *glo. in continuatione huius rubricæ*, quod ponitur hic ſummus Pontifex nominatim, non quod ipſe etiam non eſſet Epiſcopus; ſed quia eſt ſuperior aliorum, meritò nominatim exprimi de-
2 buit, ſicut dixit Angelus mulieribus: dicite diſcipulis eius, & Petro; non quod Petrus non fuiſſet diſcipulus, ſed ipſum expreſsè vocat tãquam caput, & princeps diſcipulorum. Igitur ad intelligentiam huius rubricæ, & § primi videbimus primò aliqua de ſummo Pontifice in ſpecie, & ſingulariter quomodo verificetur axioma, Papa omnia poteſt. Secundò videndum eſt pro Epiſcopis, quid ſit Epiſcopus, & quid poſſit.

Circa primum aduerte primò, quod
3 Pontifex variè appellatur, vt videre eſt in additione *gloſæ ad cap. licet de conſtit. in* 6. vbi multa iura referuntur. Primò dicitur Papa ad admirationem, vt in *cap. ſi papa de priuilegijs*. Secundò dicitur ſeruus ſeruorum Dei, vt oſtendat poſſe ſtipulari pro Domino, & paciſci, *glo in cap. quoties prima q.* 7. *ex l. ſi curatori præſens, ff. de verborum obligationibus*.

Tertiò dicitur ſummus Pontifex ad oſten-
dendum ipſum eſſe ſupremum Epiſcopũ.
Aduerte ſecũdò, quod Papa à nemine
4 iudicari poteſt, *glo. in diſtinct. 21. in initio*
verbo decretis; excipe tamen crimen hæ-
reſis, quia pro hoc poteſt à Concilio ge-
nerali iudicari, & iudicabitur à Deo, *glo.*
in cap. cum ad apoſtolica de ſentent. & re
5 *iudicata verbo hæreſi*, vbi habetur, quod
etiam Imperator pro tali crimine d poni
6 debet, *c. ſi papa diſt. 40.* vbi id: habetur,
tamen quoad vim directiuam iudicatur à
propria conſcientia, *dicto cap. ſi papa*, &
glo. ibidem verbo à nemine ex tex in cap.
nemo 2. q. 3. Item nec poteſt accuſari de
adulterio, nec de homicidio, *glo. in cap.*
non nos diſt. 40. verbo quis enim, & *tex.*
ſic ait: quis enim ſanctum dubitet eſſe,
7 quem apex tantæ dignitatis attollit:
Tum *glo. in Clement. quoniam de ſumma*
Trinitate, & fide catholica, verbo papa,
ait, Papa', ideſt admirabilis, & ſubdit ex
Anglico, Papa ſtupor mundi, qui maxima
rerum, Nec Deus eſt, nec homo, &c. &
aſſignans etymologiam huius nominis,
8 ait, quod dicitur Papa, ideſt pater patrum.
Item eius nomen ſemper benedici debet
licet Eccleſiam fœdauerit, *glo. in c. dudum*
de ſchiſmaticis, & dat rationem, quia
debet reſpici non id, quod facit, ſed id,
quod ipſum facere decuit, *l. ſed licet, ff.*
de officio præſidis, l. penul. §. prætor, ff. de
iuſt. & iure.
Circa illud axioma, quod ſcilicet omnia
9 poteſt: Aduerte, quod totum ſuum poſſe
tenetur applicare ad cõmodum Eccleſiæ,
cap. memor ſum 24. q. 1.
Limitatur tamen hoc axioma in multis
10 caſibus, & generaliter quod omnia de-
beat facere rationabiliter, vt ait *glo. in*
cap. ad onus de electione, & electi poteſta-
te verbo morum. Item licet poſſit, tamen
11 non debet eſſe iudex in cauſa ſua, *glo. in*
cap. cum veniſſent de iudicijs verbo iudi-
cari; & magis apertè per eandem *glo. in*
cap. conſuetudo 26 q. 6. verbo eccleſia,
cuius verba ſunt omnino videnda.
Limitatur ſecũdò, vt non poſſit diſpen-
12 ſare, quod Monachus profeſſus habeat
proprietatem, *cap. cum ad monaſterium*
13 *de ſtatu monachorum*. nec poteſt diſpẽ-
ſare contra quatuor euangelia, *cap. ſicut*
14 *diſt. 14.* nec contra præcepta Apoſtolorũ,
cap. ſunt quidam 25. q. 1. vt hæc, & alia
refert *glo. in cap. propoſuit de conceſſione*
præbendæ verbo diſpenſare.
Limitatur tertiò contra ſtatuta patrũ,
quod debet intelligi circa ea, quæ faciunt
15 ad fidem, vt habetur *in cap. contra 25 q.*
1. & aduertit ibi *glo.*

Ampliatur tamen hoc axioma, quod
16 Papa poſſit diſpenſare circa ius poſitiuũ,
vt *in cap. venerabilem, qui filij ſint legiti-*
mi; vnde poteſt diſpenſare in bigamia,
vt per *glo. in cap. ſi quis viduam diſt. 50.*
17 Item quod eius authoritas ſit maior au-
thoritate patrum, *Paulus de cittadinis de*
iurepatron. cauſa 6. nu. 8. ex Hoſtienſi in
cap. de libellis diſt 2. Item poteſt determi-
18 nare, adminiſtrare, &c. abſque Concilio
Cardinalium; *idem de cittadinis num. 7.*
ex Matthæi cap. 16. Quodcunque ligaue-
ris, &c. per quæ verba ſoli Pontifici in-
dependenter ab alijs videtur data facul-
tas: imò carente cauſa, & ratione legis
euangelicæ poteſt in ipſa diſpenſare, ſicut
19 pariter diſpenſauit Chriſtus, puta quod
in neceſſitate extrema quis poſſit aliena
capere, & ſimilia colliguntur *ex c. quod-*
cunque 24. q. 1.
Circa ſecundum, Epiſcopus idem eſt ac
20 ſpeculator, ſic notat Author noſter in *§.*
ſimpliciter infra eodem, vbi *glo.* citat *tex.*
in cap. cleros diſt. 21. & Cicero ſcribens
ad Atticum ſic loquitur: Pompeius vo-
luit me Epiſcopum eſſe Campaniæ, ideſt
ſpeculatorem, & ſuperintendentem: ſo-
21 let enim Epiſcopus dici Bidellus, *Alciat.*
lib. 7. cap. 22 & ſuperintendentes rerum
dicuntur Epiſcopi *in l. munerum, ff. de*
muneribus, & honoribus.
Ad Epiſcopum ſpectant Baſilicarum
22 conſecratio, vnctio altaris, diſtributio
ordinum, benedictio virginum, & cæte-
ra, quæ habentur *in cap. 1. diſt. 25.* ex his
autem, quæ ſunt ordinis, non poteſt al-
teri demandare, ſecus verò, quæ ſunt iu-
riſdictionis, *cap. aqua de conſecratione*
23 *Eccleſiæ, vel altaris*; vnde nec poteſt ſa-
cerdos de mandato Epiſcopi reconciliare
Eccleſiam conſecratam, quia ad hoc, vel
requiritur ordo, vel ſpeciale mandatum
Pontificis.
Nota etiam ad intelligentiam primi §.
quod dignitas Epiſcoporum eſt triparti-
ta, alij enim ſunt Patriarchæ, alij Archie-
piſcopi, alij Epiſcopi ſimpliciter, & de
his omnibus hic in ſpecie.

In §. Patriarchæ cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Patriarcha eſt primus gradus Epiſco-*
porum.
2 *quis ſit?*
3 *quo alio nomine vocetur?*
4 *Patriarcharum numerus quadruplex.*
5 *quis præcedat?*

Fon.

Digitized by Google

6 *Pontifex maximus ſupremus patriarcha.*
7. *Patriarcharum poteſtas qualis?*
8 *Cardinalis Epiſcopi Oſtienſis quæ ſit dignitas?*
9 *Patriarcharum priuilegia quæ ſint?*
10 *Patriarcha nullus poteſt vocari vniuerſalis.*

1 PRimus gradus Epiſcoporum eſt pa-
triarcharum, meritò de ipſis hic,
& videbimus primò, quid ſit Pa-
triarcha, & vnde dicatur; ſecundò, qui
numerus ipſorum; tertiò, quam habeant
poteſtatem.
Circa primũ, Patriarchæ ſunt qui poſt
2 ſummum Pontificem primum obtinent
locum in Eccleſia catholica; ideo hic pri-
mi enumerantur poſt ſummum Pontificẽ.
Item Patriarchæ dicuntur principes, hoc
3 eſt patres Epiſcoporum, vt *in cap. cleros*
diſt. 21. præſunt enim Archiepiſcopis, &
Epiſcopis.
Circa ſecundum, numerus Patriarcha-
4 rum eſt quadruplex, ſcilicet Conſtantino-
politanus, Alexandrinus, Hieroſolymita-
nus, Antiochenus. Verum tamen eſt,
quod antiquus Patriarcha Alexandrinus
præcedebat, vt *in cap. ſacroſanctæ diſt.* 22
in fine, poſtea verò à Concilio Conſtan-
5 tinopolitano, Eccleſia Conſtantinopoli-
tana præcedit, quæ dicitur Roma noua,
cap. Conſtantinopolitana eadem diſt. Sunt
tamen quatuor, & per ipſos deſignantur
quatuor Euangeliſtæ, vt aduertit *Antonius Timotheus hic*.
Obſtat *tex. in cap. cleros diſt.* 21. *§. ordo, verbo in patriarchis*, vbi quinque enu-
merantur Patriarchæ: ergo falſum eſt,
quod diximus.
Reſpondetur negando cõſequentiam,
6 & ratio eſt, quia ibi enumeratur Roma-
nus Pontifex, qui eſt ſupremus Patriarcha
Vicarius Ieſu Chriſti, qui fuit ſuper omnes
Euangeliſtas. Alij verò Patriarchæ ſunt
inferiores his, & aduertit *Catalogna in glo. municip. lib.* 4 *conſil.* 9.
Circa tertium, eorum poteſtas magna
7 eſt, ſed partim depreſſa, ſic quod debeant
ſedere immediatè apud ſummum Ponti-
ficem, vt aduertit *glo. hic*, ſed hodie ſunt
Cardinales, qui hoc non permittunt va-
rijs titulis, vt refert *glo.* præcipuè de Car-
dinali Oſtienſi, qui putat debere præfer-
ri ratione Eccleſiæ Oſtienſis, quæ coronat
8 Pontificem, & vngit Imperatorem; & in
cap. à memoria extra vt lite pendente
habetur, quod priuilegia conceſſa alijs
Patriarchis non debent inferre præiudi-
cium his quatuor ratione antiquitatis:
poſſunt etiam deferre Crucem per totum
9 orbem, præterquam in Vrbe Romana,
vel in præſentia Legati Apoſtolici, qui
vtitur inſignijs apoſtolicæ dignitatis, vt
in cap. antiquum de priuilegijs, vbi con-
firmantur omnia priuilegia Patriarcharũ,
& ibi etiam habetur, quod ab omnibus
prouincijs ſibi ſubiectis ab ipſo appellari
poteſt, dummodo non fuerit appellatum
ad Sedem Apoſtolicam.
Nota demum pro Patriarchis ex *cap.*
10 *nullus diſt* 99. quod nullus Patriarcha
poteſt vocari vniuerſalis, ne dignitati a-
liorum Patriarcharum derogetur.

In §. Archiepiſcopi, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopi cur ſic nominentur?*
2 *non habent poteſtatem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum.*
3 *non ſemper ſunt metropolitani.*
4 *Appellatur à decretis ſuffraganei ad Archiepiſcopum:*
5 *Archiepiſcopus habet authoritatem in ſuffraganeos, & eſt eorum ordinarius, licet non receperit palliũ.*
6 *Archiepiſcopi Vicarius habet eandem authoritatem in ſuffraganeos.*
7 *Archiepiſcopus an poſſit vti in Eccleſijs ſuffraganeorum palleo, & cruce?*
8 *poteſt à ſuffraganeo cauſam adſumere, ſi non ſit expedita infra biennium.*
9 *poteſt concedere indulgentias.*
10 *poteſt eligere Vicarium, ſi Capitulũ mortuo Epiſcopo infra octo dies non elegerit.*
11 *poteſt eligi in iudicem à ſubditis ſuffraganei ipſo inconſulto.*
12 *non poteſt deponere Epiſcopum.*
13 *quid non poſſit in diœceſi ſui ſuffraganei?*

VIdebimus hic primò, quid ſit Ar-
chiepiſcopus: ſecundò, quid poſ-
ſit.
Circa primum aduerte, quod Archie-
1 piſcopi ſunt principes Epiſcoporũ vnius
prouinciæ, vnde reſpectu aliorum Epi-
ſcoporum ſuffraganeorum dicuntur Ar-
chiepiſcopi, non autem reſpectu ſuorum
2 ſubditorum, pro quibus dicuntur potius
Epiſcopi, & nihil exercent in ſuis ſubdi-
tis, quod non exerceant Epiſcopi in ſuis
diœceſibus: Item habent prouincias di-
ſtributas, & vſus diſtinctionis prouincia-
rum,

Digitized by Google

rum, erat etiam ante Chriſti aduentum,
cap. prouinciæ diſt. 99. vbi habetur, quod
ſicut tunc erant iudices prouinciales, ad
quos ſubditi appellabant, ita nunc à ſuf-
fraganeis, & eorum ſubditis ad Archiepi-
ſcopos appellatur; vt habetur in eodem
cap. prouinciæ. Multi tamen ſunt Archie-
3 piſcopi, qui non ſunt Metropolitani, quia
non habent ſuffraganeos, vt ſunt Archie-
piſcopi Lacianenſis, & Roſſanenſis, qui
habent vſum pallij, & Crucis archiepiſco-
palis; ſed tamen non habent Epiſcopos
ſuffraganeos.

Circa ſecũdũ aduerte, quod ad Archie-
4 piſcopis appellari poteſt à decretis ſuorũ
ſuffraganeorum; ſecundò, poteſt aliqua
demandare dictis ſuffraganeis, licet adhuc
non receperit palleum, vt *in cap. ſuffra-
ganeis de electione,* & eſt ordinarius ipſo-
5 rum, *cap. paſtoralis de officio ordinarij;*
6 imò poteſt etiam per Vicarium aliqua
exercere in ſuffraganeos, *cap. præſenti de
officio ordinarij in 6.* Tertiò poteſt Ar-
chiepiſcopus vti palleo in qualibet Eccle-
ſia ſuæ prouinciæ, *cap. 1. de auctoritate,
& vſu pallij;* & poteſt etiam facere, vt
7 Crux ante ſe deferatur, & poteſt etiam
celebrare in põtificalibus, quia qui poteſt
id, quod eſt plus, poteſt etiam id, quod
eſt minus. Quartò, ſi Epiſcopus infra
8 biennium non expedit litem, poteſt ipſe
cauſam adſumere, *Trid. ſeſſ. 24. cap. 20.*
ergo poteſt concedere indulgentias per
totam ſuam prouinciam, *cap. paſtoralis
de pœnitentijs, & remiſſionibus.* Sextò,
9 mortuo Epiſcopo, ſi Capitulum infra octo
10 dies non eligat Vicarium, poteſt Archie-
piſcopus Vicarium ponere, *Trid. ſeſſ. 24
cap 18. de reformatione.* Septimò, poteſt
eligi in iudicem à ſubditis ſuffraganei in
11 conſulto ſuffraganeo, *Abb. in cap. ſi-
gnificaſti de foro competenti,* & habet
alias prærogatiuas, vt notat *Maranta in
ſumma bullarum, verbo Archiepiſcopi
authoritas.*

Limitatur tamen authoritas Archie-
12 piſcopi primò, vt non poſſit deponere
Epiſcopum; depoſitio enim ſpectat tãtum
ad Papam, *cap. ſi quis Epiſcopus de accu-
ſationibus.*

Limitatur ſecundò, circa perſonas, vel
13 res exiſtentes in diœceſi ſui ſuffraganei,
Abb. in cap. ſanè de foro competenti, niſi
delictum ſit notorium, & Epiſcopus eſſet
negligẽs in correctione. Idem dic, quãdo
Archiepiſcopus viſitat prouinciam, *Abb.
in cap. ſignificaſti de foro competenti;* vel
Archiepiſcopus eſſet legatus in prouin-
cia, *Abb. in cap. ex frequentibus de
conſtitutionibus.*

In §. Autem, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quis dicatur?*
2 *Epiſcopo quæ conueniant?*
3 *Epiſcopalis poteſtas duplex.*
4 *ad quæ extendatur?*
5 *Subditi debent obedire canoni Epiſcopi, licet dubitetur de eius iuſtitia.*
6 *Epiſcopus quod ſubſidium charitatiuũ poteſt exigere?*
7 *poteſt dare authoritatem ad carcerandum clericum in fragranti.*
8 *poteſt diſpenſare in omnibus irregularitatibus, & ſuſpenſionibus prouenientibus ex delicto occulto.*
9 *poteſt tenere familiam armatam.*
10 *poteſt relicta in vnum vſum ad aliũ commutare.*
11 *poteſt imponere pœnitentias publicas.*
12 *eximitur à patria poteſtate.*
13 *ad quid teneatur?*
14 *prædicator debet acriter obiurgare delicta.*
15 *debet eſſe de legitimo matrimonio natus.*
16 *non debet promouere ignorantem, & non habentem patrimonium ad ordines.*
17 *quando teneatur ad patrimonium ordinati?*
18 *ordinans indignum ſuſpenditur.*

VIſum eſt de duobus gradibus Epi-
ſcoporum, ſequebatur videre
de tertio gradu, meritò videbi-
mus primò, quid ſit Epiſcopus; ſecundò
quid poſſit; tertiò ad quid teneatur.

Circa primum, Epiſcopus multipliciter
1 dicitur: *Lancellottus* autem hic ait, quod
Epiſcopus eſt, qui maioribus populis, &
frequentibus ciuitatibus præeſt. Dicitur
præeſt loco generis: nam etiam curatus
præeſt: dicitur frequentibus ciuitatibus
ad differentiam à curatis, qui præſunt
certo determinato quarterio, & ad dif-
ferentiam Archiepiſcopi, qui præeſt pro-
uinciæ, vt diximus. Ex hoc habes, quod
Epiſcopus tenetur reſidere, vbi in ſua
diœceſi eſt maior populus, & ratio aſſi-
gnatur hic *ex cap. 1 de priuilegijs, & ex-
2 ceſſibus prælatorum,* ibi; Ne honor, cui
debent excellentiora committi ſui nume-
roſitate vileſcat, &c. Intellige tamen hoc
cæteris paribus, & dum modo non adſit
legitima cauſa in contrarium. Item Epi-
ſcopus idem eſt ac ſpeculator; debet enim

eſſe

eſſe vigilans circa acta ſuorum ſubditorũ,
vt ait Authot noſter hic ex iuribus ad-
ductis.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
3 poteſtas epiſcopalis duplex eſt, ſcilicet
ordinis, & iuriſdictionis, vt notatur in
*cap. aqua de conſecratione eccleſia, vel
altaris*: quæ ſpectant ad ordinem com-
mittere nequit, vt per *Trid ſeſſ. 23. cap. 4
& 7. de ſacramento ordinis*; ſecus autem
ea, quæ ſpectant ad iuriſdictionem.

Aduerte ſecundò, quod poteſt Epiſco-
4 pus primò condere canones, vt in *cap. ſi
quis veniens de maioritate, & obedientia*,
& *glo.* ibi addit, quod ſi dubitetur de iu-
ſtitia talis canonis, debent ſubditi obe-
dire, ex *cap quod culpatur 22. q. 1.* debent
5 autem ſuas leges populo publicare, *cap.
ex reſcripto de locato, & conducto, & glo.
ibidem verbo audientia*. Secundò, vbi
adeſt conſuetudo, poteſt dare iudicium
ordinarium, *glo. in cap. quoniam tit. ne
prælati vices ſuas verbo ſtatuantur*. Ter-
6 tiò poteſt exigere à ſubditis charitatiuũ
ſubſidium, dummodo non ſit valdè one-
roſum, *Clementina frequenter de exceſ-
ſibus prælatorum*, & ibi *glo. verbo in exi-
gendo*. Quartò, eſt iudex corporum, &
7 animarum, vt *in diſt. 36. in principio*.
Quintò poteſt dare auctoritatem curiæ
ſæculari ad carcerandum clericum in
fragranti; ſecus autem non, licet de cri-
mine fuerit diffamatus, *Diaz in praxi
criminali cap. 123. nu. 5.* Sextò, poteſt ſta-
tuere contra ius commune, dummodo
id faciat ex cauſa euidenti, & neceſſaria,
Riccius decif 261. nu. 2. Septimò, poteſt
8 diſpenſare in omnibus irregularitatibus,
& ſuſpenſionibus prouenientibus ex de-
licto occulto etiam Papæ reſeruatis, ex-
cepta irregularitate ex homicidio, & ex-
ceptis alijs irregularitatibus deductis ad
forum contentioſum; imò poteſt etiam
per Vicarium id facere, *Trid. ſeſſ. 24. cap.
7. de reformatione*. Intellige tamen in
ſua diœceſi, & pro ſuis ſubditis, quoad
forum conſcientiæ, & in illis tantum re-
gionibus vbi fuit Concilium Tridentinũ
acceptatum, *Garzias de beneficijs par. 7.
cap. 11. Riccius decif. 608.* vbi multa iura
9 adducit Octauò, poteſt tenere familiam
armatam, *iddem Ricc. decif. 550. num. 6.*
10 Nonò, poſſunt relicta in vnum vſum ad
alium conuertere Epiſcopi ex cauſa ra-
tionabili; cæterum Papa ſolus poteſt cõ-
mutare ad ſui libitum, *Riccius decif. 76.*
Decimò, poteſt imponere pœnitentias
11 publicas, & etiam excommunicare, viſi-
tare, & alia, quæ notat *Lancell.* hic Item
12 ſunt exempti à patria poteſtate, vt in
*Authentica ſanctiſſimos Epiſcopos, C. de
epiſcopis, & clericis*.

Circa tertium ad multa tenentur Epi-
13 ſcopi, & primò debent eſſe familiares
cum ſuis ſubditis, & ipſos debent habere
loco fratrum, *cap. eſto ſubiectus diſt. 95.*
vbi ſic dicitur, Epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe
nouerint non dominos. Secundò, debet
ſecum habere litteratos, vt *in eodem cap.
eſto ſubiectus, & glo. ibidem verbo inui-
deant*. Tertiò, debet eſſe maturus ætate,
& ad minus debet habere triginta ãnos,
vt videbimus infra. Quartò debet eſſe
ornatus bonis moribus, quia debet præ-
dicare, prædicare autem melius eſt factis,
quam verbis; vnde ait Apoſtolus, ne
14 fortè cum alijs prædicauerit ipſos repro-
bos efficiat, & prædicando debet acriter
repræhendere ſcelera; nam in populum
iram Dei deſtruit, cum prædicator delin-
quentes palpat, non corripit, *cap. ſed il-
lud diſt. 45.* & ex hoc etiam oritur, quod
debeat eſſe doctus. Quintò, debet eſſe
natus de legitimo matrimonio, vt habe-
15 tur in *cap. cum in cunctis de electione* ibi,
nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam
trigeſimum annum expleuerit, & de le-
gitimo matrimonio ſit natus, qui etiam
ſcientia, & vita commendabilis demon-
ſtretur. Sextò, debet eſſe ſcientificus etiã
16 circa res ſæculares, *glo. in cap. congrega-
tio de electione verbo in litteratura, &
diſt. 36. & 39. in principio*. Septimò, non
debet promouere ignorantes ad ordines,
& ſi promoueat, etiam ſi fuerint exami-
nati ab Archidiacono, Epiſcopo imputa-
tur, quia eius eſt onus examinandi, *glo.
in cap. ad hæc de officio Archidiaconi*. O-
17 ctauò, ſi quis fuerit promotus ad ſacros
ordines abſque titulo patrimonij, vel
beneficij, etiam ſi Epiſcopus ſit inſcius,
ſi Archidiaconus ſit ſoluendo, tenetur
Archidiaconus illum prouidere, ſin autẽ
tenetur Epiſcopus id facere dando pa-
trimonium ipſi promoto, *eadem gloſſa
ſupra citata*, & ſi ordinauerit indignum,
18 ſuſpenditur à iure ordinandi, *cap. ſi qui
epiſcopi prima q. 1. & Diaz in praxi cri-
minali cap. 21. verbo ordinari, ex Trid.
ſeſſ. 23. cap. 8. de reformatione, Riccius
decif. 397. nu. 2.*

In §. Quod autem dicimus, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Conceſſũ inferiori, ſuperiori nõ denega-
tur, dummodo ſint eiuſdẽ ordinis.*

Roma-

Digitized by Google

2 *Romanus Pontifex dicitur caput Eccle-
ſia, quia eſt Vicarius Chriſti.*
3 *Romana eccleſia magiſtra omnium ec-
cleſiarum.*
4 *Romanus Pontifex non poteſt falli in
rebus fidei, qua tantum ſpectant
ad ipſum.*
5 *Operatur aſſiſtentia Sancti Spiri-
tus.*
6 *Papa exiſtente ſchiſmatico eccleſia non
labitur ſed regitur à Domino.*
7 *Schiſmaticus quis ſit?*
8 *Nauicula Petri eſt conſcendenda ab
omnibus, ne fluctibus pericliten-
tur.*

1 EX his omnibus §§. colliguntur tria:
primum eſt currere regulam, quod
id, quod inferiori conceditur, nõ
denegatur ſuperiori, intellige tamen
dummodo ſint in eodem ordine digni-
tatis, itaut minor contineatur ſub maio-
ri, *Oſtienſis, & alij in cap. per venerabilem
extra qui filij ſint legitimi*; vbi addunt
regulæ iſtam aduertentiam, quod ſcilicet
ſint in eodem ordine dignitatis, tamen
regula in vniuerſum probatur *ex præſen-
ti §. quod autem*, vbi id, quod conceditur
Epiſcopis, non denegatur Archiepiſco-
pis, & Patriarchis, quia iſti ſunt in eodem
ordine, & in maiori gradu, *cap. cui licet
de reg. iuris in 6.* vbi ſic dicitur, cui licet,
quod eſt plus, licet etiam quod minus.
Colligitur ſecundò, Romanum Ponti-
2 ficem dici caput Eccleſiæ, quia eſt Vica-
rius Chriſti, qui fuit verus Eccleſiæ ſpon-
ſus, *cap. fin. de tranſlationibus*, qui cum
reſideat Romæ dicitur Eccleſia Romana
3 magiſtra omnium Eccleſiarum, meritò
Eccleſia Romana magiſtra eccleſiæ, &
Romanus Pontifex vt caput, nec fallere,
nec falli poſſunt in decernendis rebus fi-
dei, vt aduertit *glo. bic*, & Theologi cum
4 *S. Doctore 2.2.q.1.a.10.* vbi ait *S. Doctor*,
quod tantum ad ſummum Pontificem
ſpectat, quid nouum fidei proponere
cum fides videatur repoſita in Petro,
tanquam in capite, & ab illo, & eius ſuc-
ceſſoribus ad fideles tranſit ex illo *Luca
22.* Rogaui pro te Petre, ne deficeret fi-
des tua, tu aliquando conuerſus confirma
fratres, &c. Vnde id, quod à Pontifice
declaratum eſt de fide, non poteſt ab alio
5 aboleri, quia Pontifex in his operatur
aſſiſtentia Sancti Spiritus, vt aduertit
Caietanus eodem loco citato, & ait, quod
Papa in rebus fidei excedit ſeipſum, ſicut
fuit ſupra ſeipſum *Dauid*, quando dixit:
Ego dixi in exceſſu meo omnis homo
mendax. Patet hæc authoritas Pontificis
ex *tex. in cap. non licuit cap. multis, cap.
ſynodum, cum alijs ſequentibus diſtin-
ctione 17.*
Nota etiam id, quod ait *Caietanus in*
6 *S. Doctorem q. 37.* quod ſcilicet Papa po-
teſt eſſe ſchiſmaticus, & extra eccleſiam,
non tamen per hoc eccleſia laberetur, ſed
immediatè regeretur à Domino, vt eſt
quando ſedes eſt vacans. Nec facit, quod
tota eccleſia ſit in Pontifice, & ſic quod
non poſſit Pontifex eſſe ab illa ſeparatas;
quia eccleſia in tantum eſt in Pontifice,
in quantum ipſe vult ſe habere vt caput
eccleſiæ; quando autem non vult ſe ha-
bere vt talis, nec ipſe in eccleſia, neque
eccleſia in ipſo eſt, vt docet idem *Caieta-*
7 *nus loco citato*: ſchiſmaticus autem eſt,
qui ſpontè non vult cõmunicare eccleſiæ.
Tertium, quod erat notandum eſt,
quod omnes debent manere in viſceribus
8 ſanctæ Eccleſiæ, & in nauicula Petri con-
tinentis, alias facilis eſt fluctuatio, & ſi-
cut cætera animalia, quæ fuerunt extra
arcam Dilunij perierunt, ita qui manent
extra nauim Petri facillimè pereunt cum
nullibi ſolidum habeamus fundamẽtum,
niſi in Petri lapide, *cap. quamuis diſt. 91.
cap. in nouo teſtamento eadem diſt.*

DE ELECTIONE

TITVLVS SEXTVS

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Electio eſt remedium ordinarium iuris.*
3 *Poſtulatio ſupponit priuilegium, &
gratiam.*
4 *Electio quomodo definiatur?*
5 *Maſculinum in electione concipit fœmi-
ninum.*
6 *Fœmina in Abbatiſſas eligi poſſunt.*
7 *Electio priorиſſarum debet fieri per vota
ſecreta.*
8 *Eligenda in Abbatiſſam debet ad minus
habere quadraginta annos ætatis,
& 8. profeſſionis.*
9 *debet eſſe honeſta.*
10 *non poteſt eligi vidua, & illegitima.*
11 *Abbatiſſa durat per triennium.*
12 *Abbatiſſa in conſeruatorijs, & funda-
trices monaſteriorum quanto tem
pore durent?*
13 *non debent eligi niſi virgines:*
14 *corruptæ non poſſunt eſſe ſine di-
ſpenſatione Apoſtolica.*
15 *Electio quomodo aliter definiatur?*
16 *in quid differat à poſtulatione.*

Egi-

Digitized by Google

1 EGIMVS ſupra de prælatis, Epiſcopis, &c. cum autem iſti ad talem gradum promoueātur, meritò Author noſter hic incipit tractare de modis pro tali promotione, & ſunt, electio, & poſtulatio:
2 electio eſt remedium ordinarium iuris, vt aduertit *glo. hic verbo promouentur*:
3 poſtulatio ſupponit priuilegium, & gratiam, vt aduertit *eadem glo.* pro nunc, tamen videbimus aliqua de electione, & ad huius rubricæ, & duorum paragraphorum intelligentiam. Videbimus primò, quid ſit electio, ſecundò, per quid differat à poſtulatione, & inſtitutione.

Circa primum patet definitio ex *Lan-*
4 *cellotto hic*, qui in §. *cæterum* ait, quod electio eſt alicuius hominis ad dignitatē, vel fraternam ſocieratem canonicè facta vocatio. Dicitur vocatio, loco generis; nam & poſtulatio ſit petitione. Dicitur canonicè, loco differentiæ à poſtulatione, quæ non eſt remedium canonicum, & iuris, ſed ex priuilegio, vt diximus.

Sed dubitari contingit in hac defini-
5 tione, circa ly hominis, an compræhendatur etiam, & fœmina ſub definitione poſita; facilis tamen eſt ſolutio, vt notat *glo. in Clementina religioſi verbo quicū-*
6 *que*; nam maſculinum compræhendit etiam fœmininum, tum quia & fœminæ etiam eligi poſſunt in abbatiſſas, & prioriſſas.

Nota tamen pro electione prioriſſarū,
7 quod hæc electio multa exigit: primò debet fieri per vota ſecreta, *Trid. ſeſſ. 25. cap. 6.* & votū habent moniales clauſtrales. Secundò, eligenda debet habere ad minus quadraginta annos, & octo per
8 profeſſionem expreſſam, *ibid.* Item quod ſit honeſta, & ſi non ſit talis in vno monaſterio, poterit eligi de alio eiuſdem
9 tamen ordinis, & profeſſionis, *Trid. loco cit. cap. 7.* vel ſi ita videbitur Epiſcopo, ſufficit ſi in eodem monaſterio ſit monialis, quæ habeat ætàtem quadraginta annorum, dummodo habeat quinque annos poſt profeſſionem, *Caſtellinus de electione cano. cap. 17. nu 4. ex tex. & glo. in cap. indemnitatibus, & cap iuuenculas 20. q 1.*
10 Tertiò, non poteſt eligi vidua ſine diſpēſatione apoſtolica, *Caſtellinus loco cit.* vbi adducit multa iura, & citat *Archidiaconum, Felinum, & alios*, qui etiam tenent nec poſſe eligi illegitimam natalibus ſine
11 diſpenſatione Epiſcopi. Quartò, debet durare tantum ad triennium, *Gregorius XIII. in bulla de Abbatiſſæ, & alterius præfata monaſteriorum monialium in Italia exiſtentium ad triennium tantūmodo electione*: Non ſic autem eſt dicen-
12 dum in conſeruatorijs, & in alijs locis, vbi non acceperunt profeſſionem à Sede Apoſtolica, *Quaranta in ſumma bullar. verbo Abbatiſſa*. Idem dic de fundatricibus locorum, patet ex *Caſtellino, & Quaranta citatis*. Super omnia autem virgo
13 eligatur, & nullo modo cognita, vel corrupta, *Caſtellinus loco cit. num. 14. & S. Leo Papa apud S. Doctorem in 4 ſentent. diſt. 18. q. 1. a. 1. 5. ad quartum* tenet *in epiſtola 89.* quod virgines violatæ, etiam ſi à babaris violenter, non ſe immiſceant cum alijs virginibus, ſed potius permaneant in ſua humilitate: item *Tuſcus con-*
14 *cluſ. 39. verbo Abbatiſſa* docet, quod mulier corrupta abſque diſpenſatione eligi nequeat in Abbatiſſam, & *Abb. in cap. cum in cunctis de electione* ait, quod licet ſit ſancta, dummodo non ſit virgo, non poteſt eligi in Abbatiſſam, & alia ponit *Caſtellinus loco cit.*

Definitionem clariorē dat *Timotheus hic*, qui ait, quod electio eſt alicuius per-
15 ſonæ idoneæ ad dignitatem, vel fraternitatem, canonicè facta vocatio cōpræhendit autem hæc definitio electionem etiam nouitiorum ad religionem, vel aliorum ad ſuperioritatem, &c.

Circa ſecundum patet iam electionem
16 differre à poſtulatione; poſtulatio enim eſt petitio diſpenſationis à ſuperiore circa perſonam non eligendam propter aliquem defectum, vt videbimus infra. Item electio fit per actum voluntatis, poſtulatio exigit vocem neceſſariò, & ſic actum extrinſecum directum ad ſuperiorem, vt notat *Bal. in hac rubrica in definitione*. Item electio debet fieri cum conſideratione, & ſcrutinio, vt patet de electione Matthiæ ad Apoſtolatum, differt etiam à collatione, vel inſtitutione, de quibus infra.

In §. Nam cum viduatæ.

SVMMARIVM.

1 *Electores conuocari debent mortuo ſuperiore.*
2 *quinam? & quomodo vocandi ſint.*
3 *Certus qui iam eſt, non debet iterum certificari.*
4 *Vocari non debet ad electionem is, qui procurauit, ne ad ipſum citatio perueniret.*
5 *Electores quod tempus habeant, vt poſ-*

ſint accedere ad electionem.
6 *Vota electorum infirmorum accipi debent.*
7 *Electio poteſt fieri etiam abſente, & non citato Decano, ſi periculum ſit in mora.*
8 *Contemptus vnius plus nocet, quam contradictio multorum.*

1 MOrtuo ſuperiore, & viduata Ec-
cleſia, ſiue vniuerſali per mor-
tem Pontificis, ſiue metropo-
litana per mortem Archiepiſcopi, &c. de-
bent vocari electores ad electionem noui
ſuperioris, vt habetur in hoc §. ad cuius
intelligentiam videbimus primò, qui ſint
citandi; ſecundò, quid ſi fiat electio ali-
quo non citato, an valeat electio, & fir-
mitatem habeat.
Circa primum aduerte, quòd omnes
2 electores ſunt vocandi, dummodo non
ſint in magna diſtantia; tunc enim non
ſunt neceſſariò citandi; colligitur *ex cap.
in geneſi extra eodem, & in cap. cum inter
diuerſas eodem titulo*, quia ſcilicet mora
in electionibus eſt ſatis ſuſpecta, & dam-
noſa; *glo.* tamen *in eodem cap.* ait, quod
vocandi ſunt omnes, qui ſunt in eadem
prouincia, & omnes alij vocales, dummo-
do non ſit periculum in mora. Item nec
debent vocari illi, qui nouerunt mortem
ſuperioris, & non curarunt quamprimum
3 accedere, quia qui certus eſt, non debet
iterum certificari, *l. 1 ff. de actionibus em-
pti, & glo. ibidem verbo cognouerunt* no-
tat, quod neque debet vocari is, qui
4 procurauit, ne ad ipſum citatio perueni-
ret, *l ſi duorum §. ſi præſente, ff. de euі-
ctionibus*. Idem confirmat *Innocentius
in cap. cum inter extra eodem*.
Aduerte ſecundò, quod de iure com-
5 muni electores habent tempus trimeſtre
accedere ad electionem. Limitatur tamen
hoc tempus, ſi periculum ſit in mora,
cap. ne pro defectu de electione, ſi verò ſint
aliqui electores infirmi in eodem clauſtro
6 vbi fit electio, debent ab ipſis accipi vo-
ta, *Innocentius in dicto cap. quia propter
citato titulo*.
Circa ſecundum aduerte, quod ſi peri-
7 culum ſit in mora poteſt fieri electio etiã
abſente, & non citato Decano, *Innocen-
tius in cap. cum inter citato, & confirma-
tur ex capitulo poſt electionem de conceſ-
ſione præbendæ*. Si autem non ſit pericu-
8 lum, & is, qui erat citandus non fuit cita-
tus, poteſt annullari electio eo inſtante,
vt notat hic *Lancell.* & reddit rationem,
quia ſcilicet plus nocet contẽptus vnius,
quam contradictio multorum, *l. ſi duo ex
pluribus, ff. de re iudicata, l. ſi in tres,
ff. de arbitris*. Quod autem non ſit nulla
ipſo iure, ratio patet ex *cap. quod ſicut
hoc eodem titulo in 6.* quia ſcilicet ratio
nullitatis eſt præiudicium partis: ergo ſi
hæc non contradicat, actus debet habere
ſubſiſtentiam.

In §. Planè.

SVMMARIVM.

1 *Elector non citatus poteſt electionem factam ratihabere, & oſtendere de nullitate electionis.*
2 *Ratihabitio mandato comparatur.*
3 *Electio fit nomine Capituli.*
4 *Elector eſt pars Capituli.*
5 *Quod ab initio non valuit tractu temporis conualeſcere non poteſt.*
6 *Electio eſt valida, in qua interceſſit maior pars Capituli.*
7 *Elector debet probare ſe non fuiſſe citatum.*
8 *Iuris ſui ceſſio, dummodo non noceat Reipublicæ, poteſt fieri.*

1 HAbetur hic, quod poteſt non ci-
tatus cedere iuri ſuo, quoad
oſtendendum de nullitate ele-
ctionis, & ſic poteſt electionem factam
2 ratihabere, *cap quod ſicut eodem titulo*;
nam ratihabitio comparatur mandato,
*l. pomponius ff. de negotijs geſtis, & in cap.
ratihabitionem de reg. iuris in 6.* ſic dici-
tur: Ratihabitionem retrotrahi, & man-
dato non eſt dubium comparari.
Sed obſtat primò *tex. in cap. ratum eo-
dem tit. cit.* vbi dicitur, quod ratum quis
habere non poteſt, quod ſuo nomine
geſtum non eſt, ſed electio non eſt facta
nomine talis, qui non fuit citatus: ergo
non poteſt ipſe ratum habere talem ele-
ctionem.
Reſpondetur diſtinguendo minorem,
3 non eſt facta nomine non citati ſpecifi-
cè, & vt talis eſt, & conc. do, prout eſt de
4 corpore capitali, & nego, ergo cum ele-
ctio præceſſit à Capitulo, & ipſe ſe habet
vt pars Capituli, benè poterit electionẽ
ratificare.
Obſtat ſecundò *tex in l quod ab initio,
5 ff. de reg. iuris, & cap. non firmatur eodẽ
tit. in 6.* non poteſt enim tractu temporis
conualeſcere, quod ab initio non valuit,
ſed iſta electio fuit nulla ab initio: ergo
non poteſt conualeſcere per conſenſum
non citati.
Reſpondetur diſtinguendo minorem,
fuit nulla quoad eſſentialia, & nego; in-
firma

Digitized by Google

firma potius quoad aliqua accidentaliter,
& concedo; ſufficit enim, quod in electio-
6 ne interceſſerit maior pars capituli; quod
autem vnus non fuerit citarus, non irritat
electionem, niſi ipſo reluctante; imò ad
ipſum ſpectat probare ſe non fuiſſe cita-
tum: alias nuncio credendum eſt, ſi dicat
7 ſe talem citaſſe, cæterum cum electio fue-
rit valida ab initio, hic qui non fuerat ci-
tarus, non facit aliud per ſuum conſenſū,
niſi cedere iuri, quod habet de intentāda
annullatione electionis, quod introductū
eſt, ne quis inuitus priuetur iure ſuo. Cæ-
8 terum ſi velit poteſt cedere, dummodo
ceſſio non noceat Reipublicæ, notant *Do-
ctores in cap. ſi diligenti de foro compe-
tenti*.

In §. Sed & ſi quis, vſque ad §. Sed cum abſens.

SVMMARIVM.

1 *Impeditus poteſt pro ſuo voto in ele-
ctione procuratorem conſtituere.*
2 *Mandatarius tenetur exequi volunta-
tem mandantis.*
3 *Votum procuratoris, vti principalis, eſt
attendendum.*
4 *Nominatus à procuratore videtur no-
minatus à principali.*
5 *Procurator admittendus eſt pro eo, qui
eſt abſens in tali diſtantia, vt non
debeat citari.*
6 *Conditio habetur pro adimpleta ſi quis
non adimpleuerit eam, dummodo
non ſteterit per ipſum.*
7 *Impedimentum debet eſſe legitimum ad
hoc, vt poſſit quis procuratorem
conſtituere.*
8 *Procurator debet probare impedimentū,
& habere facultatem iurandi de
legitimitate impedimenti.*
9 *Impedimentum debet durare vſque ad
tempus electionis celebrandæ.*
10 *Elector excommunicatus non poteſt con-
ſtituere procuratorem pro ſe.*
11 *Procurator niſi habeat ſpeciale mandatū
de nominanda certa perſona, non
poteſt vnum nominare pro ſe, aliū
pro mandante.*
12 *Procurator exiſtimans idoneum pro ſuo
voto, eundem debet exiſtimare pro
voto mandantis.*
13 *tenetur eligere optimum ſub peccato
mortali.*
14 *diuidens vota peccat.*
15 *impeditus poteſt alium procuratorem
conſtituere.*
16 *Elector impeditus poteſt plures conſti-
tuere procuratores, primus autē
qui ſe intromittit valet.*
17 *Poſsidentis conditio melior eſt.*

AGitur hic de procuratore conſti-
tuendo ab electore impedito, &
videbimus primò, an poſſit con-
ſtitui procurator ad eligendum,
& à quo poſſit conſtitui. Secundò, quem
poſſit nominare procurator, an vnum pro
ſe, alium procuratorio nomine. Tertiò,
an poſſint plures procuratores cōſtitui ad
eundem actum, & quiſnam ex ipſis ad-
mitti debeat ad votum.

Circa primum, ait *Lancellottus hic*,
1 quod iuſte impeditus poteſt procuratorē
conſtituere, qui pro ipſo nominet eligen-
dum, & poteſt quem vult eligere, niſi ha-
2 buerit mandatum ad aliquem certò eli-
gendum, tunc enim tenetur mandata-
rius ſequi voluntatem mandantis, *l. dili-
3 genter, ff. mandati*, & votum procurato-
ris eſt attendendum vt votum principalis,
quia nominatus à procuratore, videtur
4 nominatus ab ipſo principali, patet ex
l. 1. §. deieciſſe, ff. de vi, & vi armata.

Aduerte tamen hic primò, quod abſens
5 in tali diſtantia, vt non debeat citari, ſi
velit procuratorem conſtituere, eſt au-
diendus, & admitti debet procurator,
patet ex *cap. cum non ſtat de reg. iuris in 6*
6 vbi habetur, quod ſi quis non adimpleuit
aliquam conditionem, dummodo non
ſteterit per ipſum, conditio debet habe-
ri pro adimpleta, & ſi talis abſens fuiſſet
vicinus loco electionis, potuiſſet conſti-
tuere procuratorem: ergo poterit etiam
abſens id facere: abſentia enim non tollit
poteſtatem eligendi: ergo ſi poteſt eli-
gere, poteſt conſtituere procuratorem.

Aduerte ſecundò ex *glo. in cap. ſi quis
7 de electione in 6.* quod ad hoc, vt impe-
ditus poſſit conſtituere procuratorem,
requiritur, quod impedimentum ſit legi-
timum, & debet procurator de tali impe-
8 dimento legitimo fidem facere, & prin-
cipalis debet dare facultatem ad iurandū
pro legitimitate impedimenti, *tex. &
glo. in dicto cap. ſi quis*. Item debet du-
9 rare impedimentum vſque ad tempus e-
lectionis celebrandæ, vt notat *Caſtelli-
nus de legitimis electoribus cap. 5. num. 91*
vt ait ex *Mandagoto in tract. de electione
nouorum prælatorum*, quod elector ex-
10 communicatus non poteſt conſtituere
procuratorem pro ſe, *ex l. nemo plus iu-
ris, ff. de regulis iuris.*

Circa ſecundū aduerte, haberi ſolutionē
11 in *§. porro, dicti cap. ſi quis*; ibi enim

habetur, quod niſi procurator habeat
ſpeciale mandatum de nominanda certa
perſona, non poteſt vnum nominare pro
ſe, alium pro mandante, *cap. quod alicui*
de reg.iuris in 6. quod enim non poſſu-
mus facere nomine proprio, neque poſ-
ſumus facere nomine alieno: ergo quem
putat idoneum pro ſuo voto, eundem
12 debet exiſtimare pro voto alterius, *Ta-*
biena verbo electio num. 15. & tenetur
eligere optimum, dum eligit pro alio, *Fe-*
linus in cap.quamuis de officio delegati,
13 vbi ait ex *Abb.* dictum procuratorem
peccare mortaliter, ſi id non ſeruet, idem
vult *S.D.*22. *q.*185. *a.*5. Si tamen procu-
14 rator diuidat vota peccat, tamen non
vitiatur electio, *Caſtellinus loco cit in*
15 *fine capitis*. Quod ſi talis procurator ſit
legitimè impeditus, poteſt alium procu-
ratorem in ſui locum conſtituere, *Man-*
dagotus in tract.de electione nouorum
*prælatorum par.*1 *nu.*15.

Circa tertium dicimus, quod poteſt
16 principalis vnum, vel plures conſtituere
procuratores, & ſi ſint plures conſtituti in
ſolidum, ille dabit votum, qui prius ſe
intromittit, quia melior eſt cõditio poſſi-
17 dẽtis, *c.ſi quis extra eodem*, vbi etiam ha-
betur, quod ſi iſti plures conſtituti omnes
concurrant, tunc debet is admitti, quem
Capitulum acceptat, non poſſunt autem
omnes admitti, ne multiplicarentur vo-
ta, & facerent procuratores, quod non
poteſt facere principalis, contra *tex. in*
regula nemo plus iuris.

In §. Sed cum abſens.

SVMMARIVM.

1 *Elector impeditus non poteſt ſubſtituere aliquem, qui non ſit de corpore Capituli.*
2 *Procurator electoris extraneus poteſt admitti, & eius votum Capitulo conſentiente valet.*
3 *Procurator non debet eſſe inuitus.*
4 *Elector non poteſt mittere votum in ſcriptis.*
5 *Votum debet eſſe ſecretum.*
6 *Confeſſio non eſt facienda in ſcriptis.*
7 *Mandatum dans de publicando non publicat.*

1 ADuerte primò, quod elector im-
peditus non poteſt ſubſtituere
aliquem, qui non ſit de corpore
Capituli, vt notat etiam *glo. hic ex cap.*
quia propter extra eodem, & Caſtellinus
*cap.*5.*num.*102. vbi tenet, quod debent
2 capitulares admittere etiam procurato-
rem extraneum ad honeſtatem, & con-
decentiam, dummodo ſit perſona eccle-
ſiaſtica, & honeſta, ac proinde conſentiẽ-
te Capitulo, valet votum extranei. *glo.*
in cap. ſi quis, §.abſens de electione in 6.
vbi etiam addit, quod licet quis non co-
3 gatur inuitus, accipere procuratorium,
l.inuitus, C.de procuratoribus, & §.man-
datum inſtitutionibus de mandato, tene-
tur tamen procuratorium acceptatum
exequi.

Aduerte ſecundò, quod non poteſt vo-
4 tum mitti in ſcriptis, & ratio adducitur
per *Lancellottum hic ex dicto cap ſi quis*,
5 quia ſcilicet votum debet eſſe ſecretum,
quod autem ſcriptum eſt publicum dici-
tur, vnde ſi quis non poſſit aliter mani-
feſtare peccata ſua, non tenetur ipſa ſcri-
bere, vt ſic confiteatur, videbimus infra
*in lib.*2.*cum de ſacramento pœnitentia*.
6 Nec facit, quod quando quis dat manda-
tum de eligenda certa perſona videatur
etiam publicare votum, ac proinde quod
poterit etiam votum mittere in ſcriptis.
7 Diſparitas enim clara eſt, nam qui dat mã-
datum de publicando verè non publicat,
ſicut qui dat mandatum de contrahendo
verè non contrahit, cum poſſit ipſum pœ-
nitere, *cap. fin. de procuratoribus in* 6.
& glo noſtra hic.

In §. Sed hæc quidem.

SVMMARIVM.

1 *Electio ſummi Pontificis quæ requirat, & quomodo fiat?*
2 *Electio ſummi Pontificis quæ requirat ſecundum bullam Gregorij XV.*
3 *Eligi poteſt extraneus, ſi in Collegio Cardinalium non ſit perſona idonea.*
4 *Cardinales tenentur eligere idoniorem ſub pœna lætalis criminis, etiam alium extra Collegium.*
5 *Cardinales non tenentur ſtare iuramẽto de dando voto certæ perſonæ.*

1 HAbetur hic, quod electio Summi
Pontificis non requirit hæc om-
nia, & ſignanter nulla fit citatio.
Verum tamen eſt, quod debet expectari
per decem dies poſt mortem Summi Põ-
tificis, & deinde debent electores ingre-
di conclaue; hoc autem fit ex conſuetu-
dine, vnde cauſa aliqua intercedente
poterit fieri contrarium. Multa pro hac
electione habetur in *cap.in nomine diſt.*
23.*& diſt.*63. ferè per totam, nouiſſimè
acceſſit

acceſſit bulla Gregorij XV. quæ incipit,
Aeterni Patris, &c. per quam multa ſunt
2 reſtricta, & taxata pro tali electione, vt
nullo modo poſſit fieri alterario, vel mu-
tatio votorum, vt notat *Caſtell.cap.10.de
electione*.

Nota tamen pro iſta electione, quod
3 ſi inter Cardinales non ſit perſona ido-
nea tenentur eligere alium extra Collegiũ
idoneum, & habilem. *Caſtellinus pag.219
Campanilis in diuerſorio iuris canonici
rubrica 7.cap.6.num.7. & præcipuè in §.
& cum de electione* ait, quod tenetur qui-
libet ex ampliſſimis Cardinalibus ſub
4 pœna lethalis criminis eligere idoniorem,
itaut non adſtringantur eligere ex eorũ
Collegio, ſed alium quærere idoniorem
extra Collegium, & citat pro hac ſua
ſententia *Alciatum, Rebellium, Hiero-
nymum Platum, & alios*; imò in conſti-
tu ione prædicta Gregorij in *§. oſtenta-
tur* ſoluit ur quis à qualibet promiſſione,
5 & iuramento de dando voto alicui certæ
perſonæ, dummodo nõ ſit magis idonea,
& hoc *ex cap. non eſt obligatorium de
reg.iuris in 6. & confirmat Concilium
Conſtantienſe ſeſſ.40.*

In §. Celebratur.

SVMMARIVM.

1 *Electionis forma quæ, & quotuplex ſit?*
2 *Electio per inſpirationem quomodo fiat?*
3 *vt dicatur facta per inſpirationem
quæ requirantur.*
4 *Quaſi particula an importet debitum?*
5 *Electores debent concurrere collectiuè
per inſpirationem.*
6 *Deus multoties excæcat corda in pœnã
criminum.*

1 HIc aſſignat Author noſter tres for-
mas electionis faciendæ, quodli-
bet enim negocium certam for-
mam debet habere à iure *cap.2. & fin.de
conſtitutionibus*: triplex igitur eſt forma
electionis, ſcilicet per inſpirationem, per
ſcrutinium, & per compromiſſum, à pri-
ma igitur incipientes.

Aduerte primò, quod electio per in-
2 ſpirationem fit quando electores nullo
præcedente tractatu quaſi Diuini Spiritus
impulſu ſimul omnes repentè in vnum
conſentiunt, & vnum nominant, vt patet
ex præſenti §. Verum tamen eſt, quod pro
hac electione non debent electores om-
ninò muti accedere ad electionem, vt
3 dicatur facta per inſpirationem, ſed poſ-
ſunt præmitti quædam verba generalia
ſic exhortare electores ad benè eligendũ
perſonam idoneam, &c. poſſunt ſimul o-
rare, & alia generalia facere, vt notat *Ab.
in cap quia propter extra eodem*.

Aduerte ſecundò pro definitione poſi-
4 ta, quod particula, quaſi, hic appoſita
non facit improprietatem, ſed confirmat
locutionem, vt habetur *in cap parrochia-
nos de decimis*, vbi decimæ, quæ debentur
Eccleſiæ de iure diuino ſunt verum debi-
tum, & tamen ibi dicitur quaſi debitum
erigi poſſunt, ſic etiam de vero vnigeni-
to Dei, habetur *Ioannis primo*, quaſi
vnigeniti à Patre. Item debent omnes
5 concurrere collectiuè, ita vt ſi vnus defi-
ciat, non dicatur electio facta per inſpi-
rationem. *Abb. & Ioannes Andreas apud
glo. hic in dicto cap. quia propter*, & ratio
reddi poteſt, quia dum Deus omnipotens
6 operatur, non eſt maior ratio, cur vnum
moueat non alium, & ſic omnes debent
in vnum conuenire ad hoc, vt dicatur per
inſpirationem electio facta; inde eſt, quod
non ſic de facili euenire ſolet talis electio,
multoties enim Deus excæcat corda in
pœnam criminum.

In §. Quod ſi fortè.

SVMMARIVM.

1 *Laici in electione eccleſiaſtica nullum ius
habent.*
2 *Preces ſimoniam inducunt.*
3 *Electio reijcitur vt ſimoniaca, ſi vnus
ex electoribus fuit pecunia cor-
ruptus.*
4 *Vox populi non ſemper eſt vox Dei.*
5 *Populus docendus eſt non ſequendus.*

1 ADuerte primò, quod laici in ele-
ctione eccleſiaſtica nullum ius
habent, *cap. Meſſana de electione*,
nec debent ipſi ſe immiſcere ne-
2 gotijs eccleſiaſticorum, ſicut iſti abſtinẽt
à factis illorum, nec precibus concurrere
debent, quia preces ſimoniam inducunt,
cap. illud 8 q.2.

Aduerte ſecundò, verificari in electio-
3 ne dictum, malum ex ſingulis defectibus;
vnde ſi vnus ex electoribus fuerit pecu-
nia corruptus, electio vt ſimoniaca nulla
eſt, tum quia communitas non ſemper
præſumitur bona, *cap. fin. de præſumptio-
nibus*: ergo multò minus bona præſumi-
tur, quando apparet de aliquo particulari
deprauato.

Habes etiam ex hoc §. quod non ſem-
4 per vox populi eſt vox Dei, vnde non
ſemper eſt faciendum ſecundum clamorẽ
popu-

populorum; quia de facili poſſet induci error, meritò laici non ſunt audiendi in his actibus, ſed potius debent ipſi audire clericos, & exequi conſtitutum iſtorum, vt *in cap. docendus diſt. 62.* vbi ſic dicitur, Docendus eſt populus, non ſequendus.

In §. Per ſcrutinium.

SVMMARIVM.

1 *Electio per ſcrutinium quæ ſit?*
2 *Eligens etiamſi non habeat ius eligendi acquirit in electione quaſi poſſeſſionem.*
3 *Electores, bini tantum ſufficiunt ad electionem.*
4 *Electio non debet fieri ab excommunicatis, & ſi vnus etiam occultus interueniat eſt nulla.*
5 *Excommunicatus nil poteſt opponere electo.*
6 *Votorum diſtributio quomodo fiat.*

1 PRoponitur hic alius modus electionis, ſcilicet per ſcrutinium, & eſt; quando eliguntur aliqui de Collegio ſaltem, tres fide digni, qui omnium vota diligenter ſecretò exquirant, & in ſcriptis redigant, & in hac electione ille videtur electus, in quem vel omnes de Capitulo, vel maior pars Capituli ſtatim conſenſit, hic habetur in præſenti §. pro quo.

Aduerte primò, circa ly, debent quod
2 ſi interueniat in electione aliquis, qui nō habet ius eligendi, ſi hic det votum, & coeligat acquirit quaſi poſſeſſionem in electione etiam per vnicum actum. *Marianus Soccinus in c. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis,*
3 vbi alios refert. Item pro ly omnibus nota, quod licet Collegium perueneri ad ſolum numerum binarium, adhuc poteſt fieri electio, ſic tenet *Ioannes Andreas apud Soccinum in cap. Eccleſia noſtra extra de ſacrilegijs.*

Aduerte ſecundò, quod excommuni-
4 cati non ſunt admittendi ad electionem, ſi tamen aliquis excommunicatus auſus admittatur, & electores non fecerint proteſtationem ſe non intendere eum excōmunicatis coeligere, electio eſt nulla, *Socinus in cap. ſacris de ſent. excommunicationis num. 51. & deinceps, & idem Soccinus* tenet, quod excommunicatus non poteſt impedire electum, ne confir-
5 metur, vt ait *in eodem cap. num. 370.* vbi etiam tenet, quod non debet opponere electo aliquod crimen, & opponens non debet audiri, quia non ſpectat ad ipſum curare de rebus Eccleſiæ, dum ipſe eſt extra Eccleſiam, nec debet curare de feſtuca in oculo alterius, dum in proprio oculo trabem habet, *cap. vno tantum diſt. 25. cap. infamis 3. q. 7*

Aduerte tertiò ex *glo. noſtra hic*, quod
6 iſti ſcrutatores debent ab initio dare votum ſuum, ſcilicet duo dent votum in poſſe vnius, & hic ſimiliter det ipſis, & hoc ad euitandam fraudem, ne ſcilicet poſtquam viderint aliorum vota vitietur electio, ſi ipſi dent ſua vota ei, qui habuit minora, & forſan eſt indignus, quod non poteſt eſſe, ſi vota fuerint data ab initio, dum nemo poteſt ſcire exitum electionis.

In §. Quod ſi eligentium, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Electorum minor pars eligens idoniorē poteſt reclamare aduerſus electionem factam à maiori.*
2 *Electorum pars duplo maior praualet electioni minoris, licet de idoniore.*
3 *Eligens non poteſt impugnare electionem, niſi aliquid de nouo ſciat de tali electo.*
4 *Vota bonorum praualent votis malorum.*
5 *Nobiles vocantur maiores natu.*
6 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*
7 *Scrutatores poſſunt excedere numerum ternarium.*

1 ADuerte primò, quod ſi minor pars elegerit vnum, & maior pars alium, ſi illi, qui ſunt in minori parte ſint viri probatæ vitæ, bonarū qualitatum, &c. & elegerint idoniorem, poſſunt iſti illis ſe opponere, & reclamare ab electione facta à maiori parte, dummodo tamen hi, qui ſunt in maiori parte, non ſint in numero duplo maiori, quam ſit maior pars; tunc enim electio illorum ſubſiſtet non obſtante, quod minor pars
2 elegerit idoniorem. Quod ſi contra electum à maiori parte poſſit aliquid crimen opponi, & probari, tunc poterit annullari electio, *cap. ſi quando de electione in 6.*

Aduerte ſecundò *ex cap nulli liceat eo-*
3 *dem titulo*, quod ſi quis aliquem elegerit, vel conſenſum in ipſum electum perſtiterit, non poteſt impugnare talem electionem,

nem, niſi aliquid de no 10 ſciat de tali electo, quia forſan nouus defectus publicatur, & tunc in tantum admittitur impugnatio, in quantum cum iuramento probat ſe non fuiſſe conſcium talis criminis tempore electionis, *glo. in dicto cap. nulli licere*.

Aduerte tertiò, quod vota aliquorum
4 bonorum præualent votis multorum, ſed malorum, *cap. multi diſt.* 40. *& glo.* ait,
5 quod votum nobilis præualet voto ignobilis (cæteris paribus) vt *in cap lex diſt.* 2. vbi nobiles vocantur per *glo.* maiores natu, ac proinde nobilitas addit authoritatem rei, *glo. hic ver'o de authoritate*.

In §. *vocantur* nihil noui occurrit, niſi
6 quod nomen debet eſſe conſequens rei, ac proinde, quia iſti ſcrutari debent ſcrutatores appellantur. Item quod numerus
7 ternatius excedi poteſt.

In §. Per compromiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Electio per compromiſſum facilior, & qualiter fiat?*
2 *Compromiſſarij non poſſunt excedere fines mandati, cum ſe habeant vt mandatarij.*
3 *eliguntur de communi conſenſu electorum.*
4 *Iure ſuo nemo debet inuitus priuari.*
5 *Compromiſſum maioris partis Capituli valet, quando adeſt magna vrgẽtia Eccleſiæ.*
6 *Compromiſſarius poteſt eſſe perſona extranea à Capitulo.*
7 *Electus à compromiſſarijs debet eſſe idoneus, alias electio non tenet, nec poteſt iterum fieri ab eiſdem.*
8 *Compromiſſum non poteſt reuocari re non integra.*
9 *Compromiſſarius ſolus non poteſt ſeipſum eligere, ſecus ſi vnus eorum eligatur.*

1 Datur hic tertia ſpecies electionis, quæ eſt per compromiſſum, & eſt, quia facilior, & breuior ad euitandam viam ſcrutinij, in qua etiam viri iuſti periclitantur; fit autem electio per compromiſſum taliter: eliguntur viri idonei, quibus per electores datur plena facultas eligendi ſub certa tamen regula, & forma, vt eligant perſonam idoniorem, ſed pro hac forma eligendi.

Aduerte primò, quod compromiſſarij
2 non poſſunt excedere fines mandati, ſe habent enim vt mandatarij: item nec poſſunt eligi compromiſſarij, niſi de com-
3 muni conſenſu omnium electorum, *Ab. dicto cap. quia propter*. Compromiſſum enim eſt voluntarium, & nemo inuitus debet priuari iure ſuo, *l. inuitum, & l. in*
4 *vendendis, C. de contrahenda emptione*; poteſt tamen fieri electio etiam pluribus contradicentibus, quia dum fit electio nemo priuatur iure ſuo, & ſic vnuſquiſq; eligit prout vult, at per compromiſſum priuantur electores iure ſuo, & non po-
5 teſt vnus facto alterius, ius ſuum amittere, niſi eſſet magna vrgentia Eccleſiæ, quia tunc valeret compromiſſum à maiori parte Capituli, vt notat *Hoſtienſis in cap. quanto de conſuetudine*.

Aduerte ſecundò, quod poteſt com-
6 promiſſarius eſſe etiam perſona extranea à Capitulo, dummodo ſit perſona religioſa, & honeſta, vt notat *Innocentius in cap. cauſam extra eodem, & glo. ibidem verbo contulerit*, vbi Epiſcopus fuit cõpromiſſarius, & electio ſuſtineri debet.

Aduerte tertiò, quod electus à com-
7 promiſſarijs debet eſſe idoneus, & habilis, alias non tenet electio, nec poſſunt compromiſſarij iterum velle eligere, quia iam functi ſunt officio ſuo, *gloſſ. in dicto cauſam verbo ſi tamen*, & patet *ex cap. innotuit, & cap. in cauſis extra eodem, &*
8 *in dicto cap. in cauſis* habetur, quod cõpromiſſum non poteſt reuocari re non integra.

Aduerte quartò, quod compromiſſarius non poteſt eligere ſeipſum, quia ne-
9 mo poteſt à ſeipſo oriri, *glo. in cap. cum non iure extra eodem*; Si verò ſint plures compromiſſarij non implicat, quin vnus ex ipſis eligatur, dummodo non adſit illud impedimentum, vt tenet *Ioannes Andreas loco cit. apud Socinum in cap. eccleſia de ſortilegijs*.

In §. Quod ſi intra.

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum an poſſit reuocari re integra?*
2 *ſe habet vt donatio.*
3 *Facta per facta deleri debent.*
4 *Electio Epiſcopi hodie non eſt in vſu, niſi in Gallia.*
5 *Epiſcopus nominatur à Summo Pontifice in conſiſtorio, & poſtea fit proceſſus de eius vita.*
6 *Epiſcopus qualis debeat eſſe.*

debet

7 *debet eſſe initiatus ſacris ante electionem per ſex menſes.*
8 *debet eſſe doctus in dignitate conſtitutus.*
9 *examinatur rigoroſè coram Pontifice.*

1 DIximus re non integra non poſſe
reuocari compromiſſum, *Innocentius tamen in cap in cauſis
ſita*; quod neque re integra reuocari poteſt, & adducit ad hoc probandum *textum in* §. *alia inſtitutionibus de*
2 *donationibus*, ex quo probat, quod donatio eſt irreuocabilis ſine cauſa, ſed compromiſſum ſe habet vt donatio: ergo irreuocabile eſt: Verum tamen eſt, quod ipſemet *Innocentius* id docet, dummodo compromiſſarij acceptauerint dictum compromiſſum intromittendo ſe ad ſubſtantiam ipſius electionis, puta quod cœperint vnum, vel alium nominare; cæterum ergò electores vellent reuocare com-
3 promiſſum non poſſent id facere, tacitè, patet *ex cap. quia cunctis de conceſſione prebendæ in 6.* facta enim per facta deleri debent.

Quæuſque diximus de electione non
4 ſolent hodie deſeruire pro electione Epiſcoporum, niſi in Gallia, vt docet *Riccius in principio huius tituli*; cæterum pro promotione Epiſcopi fit nominatio à Summo Pontifice in conciſtorio, deinde
5 committitur compilatio proceſſus alicui ex eminentiſſimis Cardinalibus, & interim dicitur Epiſcopus electus, hic Cardinalis in tali proceſſu inquirit de vita, & moribus, & de alijs, quæ requiruntur ad bonum Epiſcopum promouendum,
6 vt *in d. cap. cum in cunctis extra eodem*. Secundum ea, quę exigit Apoſtolus, quod non ſit vinolentus, non vaniloquus, auarus, &c. ſed miſericors, caſtus, ſobrius, &c. Item quod per ſex menſes ante electionem fuerit initiatus ſacris ordinibus, vt vult *Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. de reformatione*, vbi ſic ait; verum etiam in ſacro or-
7 dine antea ſaltem ſex menſium ſpatio cõſtitutus, *cap cum in cunctis, & cap. cum nobis extra eodem cap. graue nimis de prabendis, cap. innotuit, cap in cauſis, & cap. nihil hoc eodem titulo*. Debet etiam inquiri de ſcientia, ſic ſi ſit doctor, vel
8 magiſter in ſacra Theologia, vel licentiatus, vel approbatus in aliquo publico gymnaſio, *Trid. loco cit. & Concilium Sardicenſe cap. 13. cap. de Siracuſana diſt. 26. & ferè per totam diſt. 61.* imò vult *Tridentinum* id procedere etiam in regularibus,

Poſt hæc examinatur rigoroſè coram
9 Pontifice, & ſi fuerit approbatus dicitur Epiſcopus confirmatus, deinde fit alter proceſſus de ſtatu, diœceſis, vel prouinciæ, de redditibus, menſæ epiſcopalis, de Eccleſijs, Monaſterijs, & Seminarijs diœceſis, & facta relatione à Cardinali deputato, Epiſcopus coram Summo Pontifice facit profeſſionem fidei, deinde conſecratur, vt videbimus infra.

QVI ELIGERE ELIGIVE POSSVNT.

TITVLVS SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Electionis forma quomodo introducatur?*
2 *Qui particula, quam vim habeat?*
3 *Electio reſtringitur ad certas perſonas tam actiuas, quam paſſiuas.*
4 *Electio hodierna differt ab antiqua.*

1 VT forma electionis introducatur neceſſe eſt, quod cauſa efficiens ſit habilis, & materia ſit apta recipere formam; benè igitur ponitur præſens titulus, in quo agitur de ijs, qui poſſunt eligere, & qui eligi poſſint, ex poſitione huius ru-
2 bricæ nota particulam, qui, cuius eſt taxare diſpoſitionem, & ſic facit in præſenti; non enim omnibus licet eligere, vt licebat antiquitus, *cap. nulla ratio diſt. 62* vbi habetur, quod electio, vel fit à clericis, vel à plebe, hodie verò non ſic; nam ad certas perſonas reſtringitur electio actiua, & paſſiua, vt oſtendit dicta particula, hic, & in titulo *Codicis, qui admitti titulo qui teſtamenta facere poſſunt*, & alibi. Hodie enim ex regula Cancellariæ electio non ſeruatur modo, quo iura antiqua diſponebant.

In §. Ius igitur.

1 *Electio Epiſcopi ſpectat ad Collegium, & Canonicos Eccleſia viduata Epiſcopo.*
2 *Canonici ad honorem poſſunt eligere, dummodo non adſit conſuetudo in contrarium.*

Ele-

3 *Electio poteſt fieri ab habentibus præſcriptionem in eligendo.*
4 *Præſcriptio conſiſtit in facto.*
5 *Elector quis poteſt eſſe ex conſenſu Capituli per pactum pro vna, vel pluribus vicibus.*
6 *Laicus poteſt admitti ex priuilegio ad eligendum.*

Videbimus primò, ad quem ſpectat electio Epiſcopi; ſecundò, an poſſint alij interuenire, præter Canonicos.

Circa primum aduerte, quod electio
1 Epiſcopi ſpectat ad Collegium, & Canonicos Eccleſiæ viduatæ Epiſcopo, ſic in *præſenti, & in cap. cumana, & cap. in Geneſi extra eodem, Innocentius enim in cap. cum M. Ferrarienſis num.* 4. Quod ſi alij admiſceantur à Canonicis in Capitu-
2 lo, qui non habent præbendas, nec perceptiones quotidianas, & ſic tantum ad honorem ſunt Canonici, iſti etiam poſſunt eligere, dummodo non ſit conſuetudo in contrarium, patet *ex l. 2. ff. de pactis cap. abbate octaua q. 2. & ex alijs iuribus.*

Circa ſecundum, *in tex. noſtro* multi aſ-
3 ſignantur, quibus licet eligere, & primò, ſi aliqui habeant præſcriptionem, quæ cum conſiſtat in facto, & cum nemo poſſit inuitus ſpoliari facto ſuo per cõſequẽs
4 non debet iſte talis priuari tali, quaſi poſſeſſione, tanto fortius, ſi ſit præſcriptum, & alia electio à tali facta fuerit confirmata, *Innocentius in cap. cum veniſſet, de reſtitutione in integrum*, & habetur *in c. cum eccleſijs de præbendis in 6.*

Secundò, poteſt quis per pactum ad-
5 mitti à Capitulo ad eligendum pro vna, vel pluribus vicibus, *cap. ſcriptum de electione*. Verum tamen eſt, quod, vt aduertit *Abb. in d. cap. ſcriptum*, ſi vnus ex Canonicis contradicat, non poteſt hic extraneus admitti, ſicut ſupra diximus, nec poſſe fieri compromiſſum, *Abb. loco cit. & Innocentius ibidem nu. 2.*

Tertiò, poteſt etiam laicus ex priuile-
6 gio admitti ad eligendum, vt aduertit *glo. noſtra hic ex Abb. in cap. quiſquis cit. tit. columna 2. verſ. 3. & vltimo quæritur.*

In §. Sed neque.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non admittitur ad eligendum.*
2 *Impubes reijcitur ab eligendo, & ab alijs.*
3 *eliciens votum caſtitatis, an, & quomodo teneatur?*
4 *percutiens clericum poteſt ab Epiſcopo abſolui.*
5 *ingredi non poteſt religionem abſq; conſenſu parentum.*
6 *Furioſus reijcitur ab eligendo, & an poſſit contrahere matrimonium?*
7 *Nemo dat quod non habet.*

1 Hic videtur reijci, quod ſupra diximus, ſcilicet, de admittendo laico ad eligendum, ſed procedit de lege ordinaria, quod ſupra diximus habet locum ex priuilegio. Reij-
2 citur etiam hic impubes, quia neſcit quæ tractet, nec poteſt ſpiritualibus negotijs ſe intromittere, *cap. ſi annum de foro cõpetenti in 6.* nec poteſt profiteri, *cap. non ſolum de regularibus eodem lib.* nec poteſt habere dignitatem, & ideo nec poteſt eligere, *cap. indecorum de ætate, &*
3 *qualitate ordinandorum*. Impubes etiam obligari nequit ad caſtitatem, dum non habet ſemen prolificatiuum, & votum ab ipſo emiſſum non ſubſiſteret, *Innocentius in cap. ſcripturæ de voto, & voti re-*
4 *demptione*. Item ſi clericum percuſſerit poteſt abſolui ab Epiſcopo, *Socinus in cap. ſuper eo de ſent. excommunicationis*:
5 nec poteſt ingredi religionem abſque conſenſu parentum, *cap. 1. & 2. q. 2.* & alia ponit *Socinus in cap. tua litteræ de clerico per ſaltum promoto.*

Nota hic etiam, quod neque furioſi
6 admitti debent, quia nec matrimonium contrahere poſſunt, cum non habeant perfectum vſum rationis, *cap. nec furioſus 22 q. 7.*

Ex verbo attigerunt, colligit *glo. noſtra*
7 regulam, quod nemo dat, quod non habet, & ſic non poteſt quis eligere aliquem ad ſacra pertractanda, dum ipſe adhuc illa non attingit, & ſic non habet cognitionem eorum, vel vult ab alio pertractari media electione.

In §. Illud, vſque ad §. Alia ſanè.

SVMMARIVM.

1. *Excommunicati maiores non poſſunt eligere, minores verò ſic.*
2 *Suſpenſi à lege poſſunt eligere; à iudice verò non.*
3 *Agitur melius cum lege, quam cum homine.*
4 *Delinquens in iudicem, lædit etiam legem.*
5 *Vincula duo magis ligant.*

Digitized by Google

6 *Suſpenſio non tollit quæ ſunt iuriſdi-
ctionis.*
7 *Suſpenſus à iudice neque poteſt poſtu-
lare.*
8 *Suſpenſus poteſt excommunicare, &
etiam abſoluere ab excommuni-
catione.*
9 *Suſpenſi ab homine ſi ſteterint per an-
num in tali ſuſpenſione priuãtur
nec poſſunt aliud acquirere.*
10 *Suſpenſus quis poteſt eſſe ſimpliciter?*
11 *Eligere non poſſunt priuati ab Epiſcopo
voce actiua, & paſſiua.*
12 *Hæretici non poſſunt eligere.*
13 *Eligentes præter modos prædictos pri-
uantur electione pro vna vice.*

HIc proſequitur *Lancellottus* oſtẽ-
dere, qui priuentur iure eligendi,
videbimus igitur primò, qua
excommunicatione quis priue-
tur iure eligendi. Secundò, qua ſuſpen-
ſione. Tertiò, quinam alij priuentur ab
electione actiua.

Circa primum aduerte, quod illi tantũ
1 priuantur iure eligẽdi, qui vinculo maio-
ris excommunicationis ſunt alligati, *cap.
illa de electione vbi glo. verbo canonicum*
ait, quod criminoſi à proſequutione ſui
iuris non repelluntur, niſi ſint excommu-
nicati excommunicatione maiori: ergo
excommunicatio minor non priuat iure
eligendi, tum quia neque impedit à com-
munione fidelium, ſed tantum à perce-
ptione ſacramentorum, *cap. ſi celebret,
de excommunicato miniſtrante.*

Circa ſecundum dic eodem modo ac
2 diximus de excommunicato, quod ſcili-
cet ſuſpenſi ſuſpenſione minori, & à lege
non priuentur iure eligendi, ſuſpenſi ve-
3 rò à iudice priuantur; mitius enim agi-
tur cum lege, quam cum homine, *l. cel-
ſus, ff. de receptis arbitris*; qui enim delin-
4 quit in iudicem committit duo crimina,
lædit enim legem, & iudicem miniſtrum
5 legis; duo autem vincula magis ligant,
*Auth. poſt fratres, C. de hæredibus inſti-
6 tuendis*. At ſuſpenſus a iure poteſt elige-
re, quia ſuſpenſio non tollit quæ ſunt iu-
riſdictionis, & electio ad iuriſdictionem
ſpectat, vt aduertit *glo noſtra hic*. At ſu-
7 ſpenſus à iudice neque poteſt poſtulari,
cap. 1. de poſtulatione prælatorum.

Nota tamen hic, quod ſuſpenſus poteſt
8 excommunicare, & poteſt etiam ab ex-
communicatione abſoluere (intellige de
ſuſpenſo à lege) *cap. cum dilectus de
conſuetudine*. Item ſuſpenſi ab homine
ſi ſteterint per annum in tali ſuſpenſione,
priuantur beneficio, quod habebant, &
9 interim non poſſunt aliud acquirere, *cap.
bonæ memoriæ de ætate, & qualitate, &c.*

Habes etiam *ex glo in cap. quæſitum
10 de cohabitatione clericorum, & mulierũ*,
quod poteſt quis ſimpliciter eſſe ſuſpen-
ſus, & primò quoad ſe tantum, vt *in cap.
teſtamentum diſt. 6.* vbi qui nocte polluit,
non debet mane celebrare, & tunc hic
eſt ſuſpenſus tantum quoad ſe. Secundò,
poteſt eſſe ſuſpenſus, & quoad ſe, & quo-
ad alios, vt *in cap. nullus diſt. 32.* vbi ſa-
cerdos publicus concubinarius non de-
bet celebrare, & omnes prohibentur ab
ipſo audire ſacrum. Tertiò, poteſt eſſe
ſuſpenſus quoad alios, & non quoad ſe,
& ſic ratione loci, vt ſi aliqua Ciuitas ſit
interdicta ratione laicorum, vel princi-
pis, tunc clerici non ſunt ſuſpenſi, & be-
nè poterunt alibi celebrare.

Circa tertium, excluduntur alij ab ele-
11 ctione; primò ij, qui ab Epiſcopo pri-
uantur tali iure; Epiſcopus enim poteſt
aliquem ſuſpendere, & priuare voce acti-
ua, & paſſiua, quia poteſt id, quod eſt
plus, nempe excommunicare. Secun-
dò, excluduntur etiam hæretici, *cap. mi-
ramur, §. his authoritatibus 24. q. 2.* ibi,
quos diuina teſtimonia non ſequuntur,
12 quia extra Eccleſiam ſunt, pondus hu-
mani teſtimonij perdiderunt aduerſus
eos, qui in eccleſia eſſe videntur. Tertiò,
priuantur aliqui electione pro vna vice
pura ſi fecerint electionem, præter mo-
dos prædictos, *cap. quia propter de ele-
13 ctione*, vbi dicitur, quod electio facta
præter dictas formas, nullius roboris eſt,
& alij priuantur, vt *per glo. hic*.

In §. Alia ſanè.

SVMMARIVM.

1 *Electio indigni ſcienter facta, priuat
electores iure electionis, & electio
defertur ad Papam.*
2 *Eligens aliquem exiſtentem in peccato
mortali, peccat mortaliter.*
3 *Hæreditas quæ aufertur ab indigno, fi-
ſco defertur.*

1 ELectio indigni ſcienter facta pri-
uat electores iure electionis, &
electio defertur ad Papam; nam
qui peccat in materiam, deſtruit
ædificium, dum in mala materia non po-
teſt introduci bona forma iuris. *Ab in-
ca. cum in cunctis de electione, & Timo-
2 theus hic* ait, quod qui eligit aliquem,
quem ſcit eſſe in peccato mortali, peccat
mor-

mortaliter, ***S.Doctor** 2.2.q.185.a.3.* & ratio eſt, quia qui eſt in peccato mortali, non poteſt vti prælatura; gratia autem, & charitas Dei requiritur in prælatis, dũ Chriſtus antequam Petrum faceret paſtorem voluit ter certiorari de ipſius charitate. Ratio autem, cur electio deferatur ad Papam adducitur per *glo. hic* à
3 ſimili, quia ſicut hæreditas, quæ aufertur
ab indigno fiſco, defertur non autem ad proximum ſucceſſorem, *l.claudius, & l. mulierem, ff. de his, quibus vt indignis*, ita pariter ex crimine electorum ad Papam defertur ius eligendi: Vnde collige, quod nõ immeritò Papa ſibi reſeruauerit electionem, tum quia ipſe eſt Dominus vniuerſalis, tum quia veriſimile eſt, quod infra tot tempora fuerit facta electio alicuius indigni, ac proinde electores fuerint priuati iure eligendi.

In §. Laicis quoque.

SVMMARIVM.

1 *Laici non poſſunt eligere, licet aliquando Imperator elegerit.*
2 *Excommunicatur qui vult dare laicis poteſtatem eligendi.*

1 LIcet aliquando Imperator elegerit, tamen hodie laicis eſt interdicta talis poteſtas, *cap. ſi quis deinceps, §. ſimiliter 16. q. 3* vbi excommunicatur qui vellet laicis dare
2 talem poteſtatem, excipe tamen diſpenſationem Pontificis, *cap. nobis de iurepatronatus*, & tunc ſe haberent vt coelectores.

In §. Oportet.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi quomodo debeant ſe gerere, & cui aſſimilentur?*

1 HAbes hic, quod Epiſcopi debent ſe gerere optimis moribus, & correſpondentibus dignitati epiſcopali, qua ornantur, dicuntur enim à multis DD. ſucceſſores ſummi Sacerdotis antiquæ legis, cuius non erat maior dignitas, *Damaſcenus epiſt.3. Hieron. epiſt.80. ad Engariam. Leo epiſt. 88. ad epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, Concilium Hiſpalenſe 2. can.7. Clemens epiſt.7. ad Iacob. Anacletus epiſt.3. Auguſtinus in pſal.44. & in cap. in nouo diſt. 21.* ergo dum ſuccedunt tali dignitati, debent ſe qualitatibus illarum perſonarum conformare.

In §. Igitur cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi debent eſſe Chriſti imitatores.*
2 *debent eſſe in ætate triginta annorum.*
3 *debent concionare.*
4 *Excommunicati excommunicatione minori non poſſunt eligi.*
5 *Habilitas maior requiritur in electo, quam in eligente.*
6 *Eligi non poteſt in prælatum qui non habet ſaltem ſubdiaconatum.*
7 *Superior debet habere ætatem viginti quinque annorum.*

1 ADuerte primò, ad confirmationẽ eius, quod ſupra diximus, quod ſcilicet Epiſcopi debent eſſe Chriſti imitatores; nam ſi debent imitari circa materialia, multò magis circa ſpiritualia, vnde *in §.igitur* hic habe-
2 tur, quod Epiſcopus debet ſaltem eſſe in
ætate triginta annorum, quia huius ætatis erat Chriſtus quando cœpit prædicare, *Matth.3. & cap. cum in cunctis de ætate, & qualitate*; nec ſufficit annus inceptus, ſed debet eſſe completus, vt fuit in Chriſto, & notant *DD. cõmuniter apud glo. hic*: vnde collige, quod Epiſcoporum
3 munus ſit concionandi; nam pro cauſa
huius ætatis requiſitæ aſſignatur ætas, quam habuit Chriſtus, dum cœpit prædicare, & euangelizare.
Aduerte ſecũdò pro §. *idem iuris*, quod
4 excluduntur ab electione paſſiua excom-
municati etiam excommunicatione minori, *cap. illa de electione*, & rationem ad-
5 dit *glo. hic*, quia ſcilicet maior habilitas
requiritur in electo, quam in eligentibus; electus enim debet poſſe ſtatim exercere ſuum miniſterium, quod non poteſt hic excommunicatus, *cap. poſtulaſti de clerico excommunicato miniſtrante, & Caſtellinus c.3. de legitimis electoribus, Sylueſter in ſumma verbo electio num. 15.*
6 Item nec poteſt eligi in prælatum is, qui
ſaltem non eſt ſubdiaconus, *cap. cum in cunctis, & cap multis de ætate, & qualitate, Bonauentura in 4. ſententiarũ diſt.*
7 25. Item nec in ſuperiorem eligi poterit
qui non habet ætatem viginti quinque

Digitized by Google

annorum, *Caſtellinus cap.11.de ijs, qui non poſſunt rite eligi num.8. ex d.cap. cũ in cunctis de electione.*

In §. Neophiti.

SVMMARIVM.

1 *Neophitus quis dicatur?*
2 *Epiſcopus non debet eſſe neophitus.*
3 *Neophitus poteſt eſſe Epiſcopus ex diſpenſatione ſummi Pontificis.*
4 *Electio nullo modo valet, in qua non baptizati eliguntur.*

1 NEophitus dici poteſt quilibet nouus ad aliquid, vnde nouitij dicuntur neophiti, *§. neophiti diſt.* 48. Hic autem dicuntur neophiti, qui de nouo acceſſerunt ad fidem, & non poſſunt iſti eligi, & ſi fuerint electi, non debent confirmari, *cap. quoniam, & cap. ſicut neophitus diſt.* 48. vbi redditur
2 ratio per hæc verba: Aedificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi à nouitatis ſuæ humore ſiccentur, quaſi diceret, non debent eligi ad onera Eccleſiæ, qui adhuc ſunt in humiditate malæ vitæ & hæreſis. Aliam dat rationem Apoſtolus, dum dicit, non neophitus ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli: hi enim, qui dudum accedunt ad fidem, cum non habuerint rerum eccleſiaſticarum notitiam facilè de ſe præſumentes aliquid, inciderent elati in ſuperbiam in laqueum diaboli; & in §. *inter alia*, additur ratio, quod ſcilicet non poteſt eſſe magiſter qui non eſt perfectè diſcipulus.

Solet hic dubitari, an poſſit Pontifex diſpenſare cum neophitis.

Reſpondetur affirmatiuè, iuſta cauſa
3 intercedente, & ratio eſt, quia hoc non eſt de iure diuino, ſed tantum de canone Apoſtolorum, vt *in cap. ſtatuimus, §. è contra diſt.* 61. vbi habetur, quod ex cauſa poteſt Pontifex facere, & adducitur exemplum Diui Ambroſij, & Diui Nicolai, in quibus in hoc fuit diſpenſatum, eo quod fecerint magnam repentè mutationem, & *in cap. neophitus eadem diſt.* ait Diuus Ambroſius, quod vbi cauſa non haberet vitium non imputatur; vnde dictũ Apoſtoli procedit cæteris paribus, & idem is, qui adhuc non ſunt baptizati, in
4 quibus nullo modo valet electio, ſic *Antoninus, Timotheus hic, & Alexandro de Ales p.4.q.8.memb.8.a.1.*

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM

TITVLVS OCTAVVS.

SVMMARIVM.

1 *Poſtulatio qualiter definitur?*
2 *idem eſt ac gratia petitio.*
3 *Eligi qui non poteſt ratione alicuius defectus poſtulare debet.*
4 *Poſtulationis ab electione differentia.*

HIC eſt modus extraordinarius, ſeu gratioſus, quo prælati promouentur ad dignitatem, meritò cũ viderimus de modo ordinario, reſtabat videre de hoc modo extraordinario, ad cuius rubricæ, & paragraphi primi intelligentiam, videbimus primò, quid ſit poſtulatio; ſecundò, quis poſtulari poſſit; tertiò, per quid diſferat poſtulatio ab electione.

Circa primum, definitio aſſignatur hic
1 in §.1. quod ſcilicet poſtulatio eſt eius, qui eligi non poteſt in prælatum conſors Capituli facta petitio, in qua definitione, vt aduertit *Timotheus hic* verè explicantur eſſentialia definiti; ſit enim per
2 modum petitionis gratiæ; & *Goffredus* ait, quod poſtulatio idem eſt ac gratiæ petitio, ad differentiam poſtulationis, quæ accipitur pro aduocatione, vt notant *Legiſtæ in tit. C. de poſtulando.*

Circa ſecundum, is poſtulatur, qui ra-
3 tione alicuius defectus eligi non poteſt, vt ſi ſit ſuſpenſus, bigamus, irregularis, &c. tamen accedente cauſa, benè poteſt Papa in omnibus diſpenſare, vt ſupra diximus, & patet *ex §. ſciendum infra.* Item illegitimè natus non eſt eligibilis, tamen poſtulari poteſt, *cap. cum in cunctis extra eodem, Mandagotus in tract. de electione nouorum prælatorum par.1. cap.53. circa finem*, vbi etiam ait: Homicidas, & irregulares poſtulari poſſe, dummodo tamen egerint pœnitentiam ſui criminis, ſecus autem non eſſet admittenda poſtulatio.

Circa tertium, poſtulatio differt pri-
4 mò à nominatione canonica, vt ait *Caſtellinus de poſtulatione cap.2. nu.14. ex glo. in cap. bona memoriæ de poſtulatione prælatorum.* Nominatio eſt etiam poſtulatio,

ſtulatio, ſed non ſolemnis, fit tamen no-
minatio, qnando omnes eligentes con-
ſentinnt in aliquem eligibilem aſſumẽdo
ipſum, & petendo à ſuperiore exequutio-
nem ſui actus. Secundò, differt ab ele-
ctione; nam per electionem ſtatim con-
trahitur matrimonium ſpiritualiter, *cap. cum inter Canonicos de electione*, *& Ab. in rubrica extra eodem*, *Innocentius in cap. 1. eodem titulo*: per poſtulationem
verò non ſic. Tertiò, poſtulatio antequam
præſentetur poteſt reuocari, non ſic autẽ
electio, quæ ſtatim valet, *cap. in cauſis*, *vbi Abb. & cap. bona memoria extra eodem*.

In §. Sciendum cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Defectum habentes in corpore nec eligi, nec poſtulari poſſunt, & alij.*
2 *Poſtulari poteſt læſus natalibus, & etiam laicus.*
3 *Epiſcopus vnius loci pro alia eccleſia non eligitur, ſed poſtulatur.*
4 *Epiſcopus qui renunciauit vni eccleſiæ, poteſt eligi ad ſeruitiũ alterius.*
5 *Epiſcopus confirmatus pro vna eccleſia, ſi nõ ſit cõſecratus, nõ poteſt eligi, ſed tantum poſtulari pro alia.*
6 *Bigamus non poteſt eligi, ſed poſtulari ſic.*
7 *Bigamia non tollitur per baptiſmum.*
8 *ſupponit incontinentiam.*

HIc connumerantur plures, qui
poſtulari non poſſunt ad exclu-
dendam regulam aliquorum, qui
putabant, quod omnes illi, qui eligi ne-
queunt poſtulari poſſent, ſed hoc eſt fal-
ſum: ideo,

Aduerte primò, quod qui habet aliquod
1 vitium corporis nec eligi, nec poſtulari
poteſt, ſic cœcus, claudus, &c. Item ba-
ptizatus in infirmitate, quia eius fides
redditur dubitabilis, § *ſed & ſi nullum tit. qui promoueri non poſſunt*. Item re-
baptizati ſcienter, vt per *glo. in §. ſcienter citato titulo*, vel defectuoſi in corpore,
dummodo ſit defectus notabilis; nam
non eſt connumerandus, nec adſcriben-
dus inter Dei miniſtros Is, quem homi-
nes deſpiciunt.

Aduerte ſecundò, quod læſis natalibus
2 poſtulari poteſt. item laicus, & alij ha-
bentur hic *in §. ſciendum*, ſic eſt ſignan-
3 ter qui eſt Epiſcopus alterius loci; hic e-
nim non eligitur, ſed poſtulatur pro alia
diœceſi, vt §. *epiſcopus*, quia alligatus vni
eccleſiæ non poteſt ad aliam aſſumi. Vnde
collige duo: primum eſt, quod ſi renun-
ciauit vni eccleſiæ, poteſt ad ſeruitium
4 alterius eligi, & valet electio, *Ab. in cap. fin. extra eodem*, quia tunc ceſſat ratio
prohibitionis, quod ſcilicet ſit alligatus
vni eccleſiæ. Secundum eſt, quod licet
5 Epiſcopus non ſit conſecratus, dummodo
ſit confirmatus pro vna eccleſia, non
poteſt eligi, ſed tantum poſtulari pro alia,
glo. noſtra hic verbo Epiſcopus, quia per
confirmationem quaſi contraxit cum illa
eccleſia.

Aduerte tertiò, quod bigamus, qui
6 propter periculum incontinentiæ eligi
non poteſt, non eſt prohibitus poſtulari;
poteſt enim Papa moraliter tutus de fu-
tura continentia diſpenſare, vt per *Bal. in cap. at ſi clerici de iudicijs*, & notat *glo. hic*, cum qua collige, quod ſi quis ante
baptiſmum habuerit vnam vxorem, &
poſt baptiſmum aliam, vel ambas ante
7 baptiſmum; hic eſt bigamus, & non po-
teſt eligi, quia licet baptiſmus remittat
peccata, non remittit tamen bigamiam,
quia hæc non poteſt non fuiſſe, fundatur
enim in contractu matrimonij qui valet
etiam ante baptiſmum, licet non ſit ſa-
8 cramentum: ergo dum verè quis ligatus
fuit matrimonio, verè eſt effectus biga-
mus, & ſic promoueri non poteſt, *glo. in cap. vna tantum diſt. 26.* Iura verò, quæ
priuant bigamum electione, dignitate,
&c. loquuntur de via ordinaria, non au-
tem ex diſpenſatione Pontificis, qui po-
teſt id facere, cum non ſit de iure diuino.

In §. Non idem iuris.

SVMMARIVM.

1 *Abbates, Archipresbyteri, & alij infra dignitatem epiſcopalem poſſunt eligi.*
2 *Regulares non poſſunt eligi ſine conſenſu ſuperioris, qui poterit cogi ad præſtandum conſenſum propter bonum commune.*

1 ABbates, Archipresbyteri, Archi-
diaconi, Vicarij, & alij in digni-
tate conſtituti infra dignitatem
epiſcopalem benè poterunt eligi,
quia in ipſis ceſſat ratio alligationis, neq;
habent illud coniugium cum eccleſia,
quod habent Epiſcopi: ergo benè eligi
poterunt, *cap. quorundam de electione*
2 *in 6.* vbi etiam prohibitæ ſunt electiones
regu-

regularium ſine conſenſu ſuorum ſuperiorum; verum tamen eſt, quod poterit ſuperior cogi ad dandum talem conſenſū propter bonum commune, quod oritur ex tali promotione, *cap. quod Dei de ſtatu monachorum*.

DE CONFIRMATIONE ELECTIONIS

TITVLVS NONVS.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio quid ſit?*
2 *ſupponit actum legitimum.*
3 *hodie ſpectat ad Papam.*

1 POST factam promotionem modo legitimo eſt confirmandus
actus, vnde ait *Timotheus hic*, quod confirmatio eſt iuris prius habiti corroboratio, *cap. inter dilectos de fide inſtrumentorum*, & colligitur
ex verbis, quibus fit confirmatio; nam
dicitur, confirmamus te, ſicut ritè poſſides: ergo in eo, qui non eſt ritè electus
nihil operatur confirmatio, quia ſupponit
2 priorem actum legitimum, *Innocentius in cap. cum dilectus de electione, & electi poteſtate, ex cap. ordinationes* 1. q. 1. Antequam tamen fiat confirmatio ſunt interrogandi electores, an aliquod habeant
crimen opponendum contra electum, quod ſi inueniant, inducant ipſum ad renunciandum, ſin autem conſtito de ve-
3 ritate priuetur iure; hodie verò ad Papam ſpectat confirmatio, vt *ex regula* 2. *Cancellariæ Romanæ*.

In §. Nunc videndum.

SVMMARIVM.

1 *Electores debent ſtatim certum facere electum de electione in ſui perſona.*
2 *Electus infra menſem debet certos facere electores de ſui conſenſu.*
3 *Lex verſatur ad ea, quæ frequentius accidunt.*
4 *Tempus non currit contra legitimè impeditum.*
5 *neq; contra eū, qui expectat conſenſum ſui ſuperioris regularis.*

1 GRegorius in Concilio Lugdunenſi ſtatuit, quod facta electione, electores ſtatim debeant certum facere electum de electione in
ſui perſona, qui tenetur infra menſem de
2 tali cōſenſu electores certos facere, quod
ſi non præſtiterit talem conſenſum infra dictum tempus priuatur iure ſuo, & electores licitè iterum alium eligere poterunt, vt hic, & in *cap. quam ſit de electione, vbi glo. in additionibus* notat, quod
hic menſis debet eſſe triginta dierum, nō
3 viginti octo, nec triginta vnum, quia lex
verſatur circa ea, quæ frequentius accidunt, *cap. de inclita* 24. *q.* 5. quo menſe elapſo abſque alia ſententia electus priuatur iure ſuo, *glo. in dicto cap. quam ſit verbo eo ipſo*.

Limitatur tamē hoc primò in legitimè impedito, puta ſi ſit infirmus, quia contra
4 legitimè impeditum non currit tempus,
cap. quia diuerſitate de conceſſione præbendæ.

Secundò limitatur in eo, qui non po-
5 terit ſtatim præbere conſenſum, forſan
quia eſſet regularis, qui nō poteſt conſentire ſine licentia ſuperioris, *glo. cit. verbo conditio*, & debent ipſi electores talem ſententiam citius procurare, ne eccleſia diu vacet, *cap. quam ſit de electione*.

In §. Eadem.

SVMMARIVM.

1 *Electus debet infra tres menſes confirmationem petere à ſuperiore.*
2 *Confirmatio poteſt peti ab amico electi.*
3 *Confirmatio poſt trimeſtre non tenet, niſi fuerit à Papa.*

1 IN præſenti §. ſequitur explicatio dictæ conſtitutionis Gregorianæ, & dicitur, quod eadem conſtitutione ſancitum eſt, quod electus poſt conſenſū præſtitum debet infra tres menſes confirmationem petere à ſuperiore, quo tempore elapſo electio eſt omninò irritanda, niſi ſit aliquid impedimentum, vt ſupra diximus, *cap. cum parati extra de appellationibus*.

Aduerte etiam ex *glo. hic*, quod poteſt
2 amicus petere confirmationem pro amico, quæ erit valida, dummodo infra tale tempus trimeſtre electus habeat ratam petitionem, & poteſt etiam per procuratorem petere, ſufficit autem petijſſe, licet non fuerit adhuc obtenta, *glo. in d. cap. quam ſit verbo petere*.

Aduerte ſecundò, quod tali tempore

elapſo

elapſo electio euacuatur, & confirmatio
3 non tenet; & licet ſequatur, electus peccat
mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem
fructuum, niſi fuerit confirmatio facta a
Papa, qui poteſt etiam non electum inueſtire epiſcopatu, vel alia dignitate, *glo. noſtra hic ex glo. in cap. quam ſit, verbo euacuetur*.

In §. Sed cum interdum.

SVMMARIVM.

1 *Electus debet Romam petere cum ſui electione.*
2 *non confirmatus nullum actum exercere poteſt ſub priuationis pœna.*
3 *Ambitio manifeſtatur per celerem introductionem.*

1 HIc quaſi repetitur id, quod ſupra dictũ eſt, quod ſcilicet pro maiori diſtãtia maius tempus ſit concedendum; vnum tamen additur, quod ſcilicet electus debet Romam petere cum ſuis iuribus, hoc eſt cum electione facta, non quod Pontifici afferat leges; nam Pontifex omnia iura habet in pectore, ſed potius vt ſua iura iuſtificet.

Pro *§. quamdiu*, aduerte, quod qui non
2 non eſt confirmatus, nullum actum, neque
iuriſdictiones poteſt exercere; & ſi aliquẽ
actum exercuerit, ipſo iure priuatur electione, *cap. auaritia de electione in 6.* quia
3 in eccleſiaſticis rebus dubitatur ſatis de
macula ambitionis, quæ manifeſtatur per hoc, quod quis vult celeriter ſe intromittere, dum adhuc non habet omnia neceſſaria, *cap. auaritia de electione in 6.* Inſuper ibidem habetur, quod ipſo iure priuatur quomodocunque id fecerit, & quouis titulo, ſiue vt œconomus, ſiue vt procurator, ſiue in totum, ſiue in parte; vnde & ſi leuem actum fecerit adhuc intelligitur priuatus, *dicto cap. auaritia*, quod factum eſt, quia electi ſi poſſint quid exercere, non curarent impoſterum de confirmatione.

In §. Petet igitur.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura eſt neceſſariò oſtendenda ab Epiſcopo ei, qui petit.*
2 *Actus iuridicus nemini præiudicium infert.*
3 *Priuilegium allegans debet oſtendere.*
4 *Probatio ſemel facta de clericatu ſufficit pro alijs vicibus.*
5 *Pœna non eſt dignus qui non copulatur.*

1 IN præſenti §. habetur ſingularis locus, in quo eſt neceſſaria ſcriptura, & qui petit ſcripturam ſibi oſtendi non infert præiudicium ei, à quo id petit,
qui enim facit actum ex iure nemini præ-
2 iudicium infert, *cap. Romana de cenſibus, & exactoribus, & glo. in additionibus verbo in ſcriptis*, vbi connumerat 34. caſus, quibus ſcriptura eſt neceſſaria, ſignanter in allegatione priuilegij, *cap. cum perſonæ de priuilegijs in 6.* vbi habetur, quod allegans priuilegium tenetur illud oſtendere, ſed epiſcopatus eſt priuilegiũ, quod fit tali perſonæ: ergo requiſitus de ſua confirmatione, vel electione, debet ipſam oſtendere,

Limita tamen hoc primò, quando præ-
4 latus id fecit ab initio, *cap. ſi iudex de ſent. excomm. in 6.* vbi conſtito ſemel, quod quis ſit clericus ſtatim eſt credendũ, nec iterum id probari debet: ergo pariter in caſu noſtro.

Limitatur ſecundò, quando quis non
5 potuit habere literas forſan propter obitum Papæ, tunc enim non debet tamdiu immorari, donec eligatur alius Pontifex, ſed poteſt accedere ad reſidentiam, & erit ſtandum eius dicto, nec pœna dignus eſt, dum non culpatur, *cap. ſine culpa de reg. iuris in 6.*

In §. Is autem cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Confirmator antequam confirmet debet diligenter examinare proceſſum electionis.*
2 *inueniens deficere aliquod votum debet diligenter inquirere ex quo prouenerit.*
3 *ad quid teneatur in examinatione electi?*

1 COnfirmator antequam confirmet electum, debet diligenter examinare proceſſum electionis, quod ſi promoueat, & confirmet indignum, ipſe venit puniendus, *Trid. ſeſſ. 24 cap. 1. cap. perpetuo, & cap. nihil de electione in 6.* vbi etiam ſi habuerit beneficia, priuatur perceptione fructuum donec indulgentiam impetret.

Aduerte etiam hic, quod ſi ex ſcriptu-
2 ris appareat defeciſſe aliquod votum electorum,

ctorum, debet confirmator diligenter inquirere quomodo id euenerit, & an fuerit error ſcrutatoris, *Caſtellinus cap. 3. de caſibus principalibus, in quibus electio eſt nulla num. 63.* Item debet confirmator examinare electum de ſcientia, de ætate, &c. *Timotheus* hic, qui ait peccare mortaliter, ſi indignum confirmet; verum
3 tamen eſt, quod hoc limitari poſſit in eo, qui eſt notus, & communiter dignus exiſtimatur *cap. in Lateranenſi de præbendis, Nauarr. conſil 2. num. 30.*

In §. Quod ſi fortè.

SVMMARIVM.

1 *Electores ſi ſint diuiſi in duas partes, quid debeat facere confirmator?*
2 *Dignus digniori præferendus, ſi in illo curreret circumſtantia publicæ vtilitatis.*
3 *Benè morigeratus præfertur doctiori.*
4 *Confirmans electionem minus digni peccat mortaliter, valet tamen confirmatio:*

1 IN præſenti §. habetur, quod ſi electores in duas partes ſe diuiſerint, debet confirmator illum promouere, qui meritis, & ſtudijs iuuatur, ex quo colligitur, quod digniores ſint præferendi, *cap. ſi fortè diſt. 63.* vbi etiam addit *glo.* quod Epiſcopus confirmator non debet alium confirmare, niſi vnum ex electis ab electoribus, alias ſi aliquem præter illos confirmet, ſubditi, quem nolunt in Epiſcopum, odio habeant, & contemnant.

Limitatur regula huius §. ex *Nauarr. Reginaldo, & alijs, quos refert Caſtellin. de legitimis electoribus cap. 5. num. 10.*
2 quando ſcilicet in minus digno concurrunt circumſtantiæ publicæ vtilitatis, pietatis, &c. tunc enim dignus præfertur digniori, maximè ſi exceſſus votorum ſit leuis, idem confirmat *S. Doctor in quodlibeto 4. a. 15. & Doctores in cap. quia de electione in 6. Trid. ſeſſ. 24. cap. 18.* vbi de-
3 claratur præferendum eſſe magis notum bonis moribus, doctiori, ſed incognito quoad mores. Cæterum ſi ſuperior confirmet electionem minus digni, peccat mortaliter, ſed non cancellatur confir-
4 matio ad amputandas occaſiones litium, *Caſtellinus de obligatione, quam habent electores ad eligendum digniorem cap. 9. nu. 16. vbi etiam citat Rotam Romanam pro praxi de hoc.*

In §. Et ſi vacante.

SVMMARIVM.

1 *Electus poſtulato præfertur ſtante æquali numero electorum, & poſtulantium.*
2 *Remedium ordinarium extraordinario præfertur.*
3 *Poſtulantes ignoranter indignum ſi ſint in numero duplo maiori, iterum facienda eſt electio; ſi verò ſcienter, electio minoris partis habebit locum.*

1 ADuerte primò, quod ſi electores ſe diuiſerint in duas partes, & vna pars eligat vnum, alia verò poſtulet alium, in primis conſiderari debet quiſnam ſit numerus maior; ſi enim eligentes, & poſtulantes ſint in numero æquali, potius electus debet confirmari, dummodo ſit idoneus, *glo. in cap. ſcriptum de electione*, quia electio eſt remedium ordinarium, quo debemus vti, & non extra ordinario; ſi verò numerus poſtulantium ſit duplo maior numero
2 eligentium, tunc poſtulatus eſt confirmandus, *dicto cap ſcriptum*, vbi expreſsè hic caſus habetur, & idem confirmatur *in cap. licet, & cap. indemnitatibus de electione in 6.* tunc autem ſequitur remedium extraordinarium, quia maior pars eligentium illud attēdit, & notat *glo. hic.*

Aduerte ſecundò, quod ſi poſtulantes
3 ignoranter poſtulauerint indignum, & ſint in numero duplo maiori, quam ſint electores, tunc neque electio, neque poſtulatio erit confirmanda, ſed iterum fit electio. *Si* autem ſcienter indignum poſtulauerint, tunc habet locum electio, licet fiat à minori parte Capituli, vt habetur in fine huius §.

In §. Illud etiam cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Clericus iniuria damnatur, probatur ex pluribus.*
2 *Accuſator electi eſt citandus nominatim ante confirmationem, vt ſuum ius dicat.*
3 *Publicatio neceſſario eſt facienda ante confirmationem.*
4 *Tempus peremptorium aſſignandum eſt pro publicatione, quo elapſo non auditur, niſi qui probet legitimū impedimentum.*

Accu-

5 *Accuſator non poteſt ſe pœnitere, ſed debet accuſationem proſequi.*
6 *Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non debet.*
7 *Accuſator non probans, qua pœna ſit puniendus.*

1 ADuerte primò hic, damnari nimiam celeritatem tanquam periculoſam, *cap. dilectiſſimi* 8. *q.* 1. vbi in fine dicitur, quod in electione antequam quod quis eligatur tamdiu ſubtiliter iudicandus eſt, quamdiu poſtmodum iudicandus non remaneat. Item in ſacramentis miniſtrandis aliquando damnatur etiam celeritas, vt in *cap. iudæi de conſecratione diſt.* 4. vbi quia iudæi de facili redeunt ad vomitum; ideo per octo menſes debent eſſe inter catechumenos, & poſtea ſunt baptizandi. Item *ex cap. iudicante* 30 *q.* 5. Habes, quod Iudex non debet celeriter ferre ſententiam (qualis eſt actus confirmationis) & ibi ſic dicitur, quod frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermiſſum remaneat, & tamdiu actio ventiletur quouſque ad rei veritatem perueniatur. Quando verò ſit adhibenda celeritas diximus *in initio proœmij huius libri.*

2 Aduerte ſecundò, quod ſi ſit aliquis accuſator particularis electi, iſte eſt vocandus, & citandus nominatim, vt veniat ad ſuum ius dicendum ante quam confirmetur electus, & debent exponi edicta publica, vt ſi quis aliquid habeat accedat, *Clementina cauſam de electione, S. veram*, & in hoc aduertit *glo.* quod ve-
3 nit damnanda conſuetudo aliquorum, qui hanc publicationem non faciunt, ſed inter aliquos certos amicos faciunt potius nominationem.

4 Aduerte tertiò, quod in hac publicatione debet aſſignari tempus peremptorium, quod debet eſſe competens, & non ſatis coarctatum, ne videatur fraus admiſſa, quo tempore elapſo, ſi quis velit aliquid dicere, eſt audiendus, dummodo dicto tempore fuerit legitimè impeditus, vt *in cap. cum tua, qui matrimonium accuſare poſſint*; & licet fuerit præſens, & ei fuerit notorium edictum, ſi tamen iuret ſe probaturum ea quæ dicit, & non accedere ex propria paſſione, debet admitti, dummodo iuret etiam ſe non habuiſſe dicti criminis notionem tempore edicti.

5 Aduerte quartò, quod qui ſemel accuſauit non poteſt ſe pœnitere, ſed debet accuſationem proſequi, quia quod ſemel
6 placuit, amplius diſplicere non debet, ex *cap. quod ſemel, & notat glo. in cap. ab eo de electione. & electi poteſtate*: ſecus autem tenetur ad pœnas, ad quas tenetur
7 accuſator non probans, *cap. ſtatuimus, S. adicientes de electione in* 6. vbi per triennium ſuſpenditur à beneficijs eccleſiaſticis, & tenetur ad reſtitutionem expenſarum, & intereſſi parti aduerſæ, & hoc abſque ſpe remiſſionis.

In §. De illo.

SVMMARIVM.

1 *Electus poteſt confirmari, ſi abiurauerit ſchiſma, in quo erant, dum fuerit electus.*

1 HIc diſponitur, quod ſi quis abiurauerit ſchiſma, in quo erat, dum fuit electus poſſit confirmari, & Papa in ipſo diſpenſat, dummodo aliter electio fuerit canonicè celebrata, quamuis ex parte electi fuerit nulla, dum fuit electus ineligibilis, ſed poteſt Papa ipſum confirmare, vt aduertit *glo. hic ex cap. quia diligentia de electione.*

In S. Igitur cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt demandare ea, quæ vult iuriſdictionis, non ea quæ ſunt ordinis.*
2 *Matrimonium ſpirituale contrahitur inter Eccleſiam, & Epiſcopum confirmatum.*
3 *Epiſcopus non conſecratus non dicitur abſolutè Epiſcopus; quæ prohibeantur illi?*

1 POteſt Epiſcopus demandare ea, quæ ſunt iuriſdictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, vt *in cap. aqua. de confirmatione eccleſia, vel altaris*, & alia notat *glo. in S. igitur, & finali*, de quibus ſupra diximus. Verum tamen eſt, quod inter confirmatum, & ſuam ec-
2 cleſiam ratificatur matrimonium ſpirituale, ſed non dicitur adhuc conſummatum: vnde non poteſt abſolutè dici Epiſcopus, *Abb. in cap. etiam vera de reſcriptis*, licet poſſit dici prælatus, quia verè habet ea, quæ ſunt iuriſdictionis, *Ab. in cap. tam literis de teſtibus*: interim verò donec ſit conſecratus, non poterit
3 conferre ordines, conſecrare eccleſias, &

G ſimi-

ſimilia, currente regula, *tex. in l. nemo plus iuris, l. traditio, ff. de acquirenda poſſeſſione, l. ſi vniuerſi, C. de legibus*, nemo enim dat quod non habet.

DE CONSECRATIONE

TITVLVS DECIMVS

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſpirituale Epiſcopatus quando dicatur confirmatus?*
2 *Superior quæ debet aduertere ante conſecrationem Epiſcopi.*
3 *Conſecrandus debet examinari.*
4 *Conſecratus in Epiſcopum, qui non erat adhuc ſacerdos, valet conſecratio, dummodo fuerat in ſacris.*

1 IN *cap. licet in tantum de translatione Epiſcopi* hæc habentur, ſcilicet quod ſpiritua le coniugium Epiſcopatus, in electione initiatum, in cõfirmatione ratum.
In conſecratione verò intelligitur conſumatum per conſequens, cum viderimus iam de initio, & ratificatione huius dignitatis, ſequebatur videre de conſumatione meritò, &c. ad cuius tituli, & paragraphi primi intelligentiam.
Aduerte primò, quod debet ſuperior
2 aduertere, quod præceſſerit electio communis conſona, & canonica, iuxta *glo. in cap. nullus diſt. 63.* & ſi vnum ex his deficiat, electio non valet; vnde ait *Lancellottus hic*, quod ſi conſecrandus non fuerit canonicè electus, conſecrari non
3 debet. & ſi conſecret tam ipſe, quam conſecratus ſunt deponendi, licet non ſint depoſiti de iure, *dicto cap. nullus*. Item debet examinari conſecrandus modo, quo ſupra diximus, *cap. de Petro diſt. 47.* Sed non eſt omittendum examen, quod habetur *in cap qui Epiſcopus diſt. 23.* vbi adeſt quaſi breuiſſima ſumma theologalis, quam & Epiſcopi, & omnes fideles ſcire tenentur.
Aduerte ſecundò, quod ſi quis fuerit
4 conſecratus in Epiſcopum, qui adhuc nõ erat ſacerdos, tenet conſecratio (dummodo fuerit in ſacris) ſic *Marianus Soccinus de clerico per ſaltum promoto in cap veniens*; nam præpoſteratio in collatione ordinum non vitiat, ſed impedit exequutionem ordinis, *cap. ſollicitudo diſt. 52.* vbi ordinatus Diaconus, & Sacerdos, abſque ordine ſubdiaconatus impeditur ab exercitio ordinis ſacerdotalis, donec ordinetur ſubdiaconus, valet tamen collatio ſacerdotij.

In §. Ordinatione cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Metropolitanus antiquitus conſecrabat ſuos ſuffraganeos.*
2 *Pontifex hodie ſolus poteſt committere conſecrationem Epiſcopi.*
3 *Conſecrator debet ſaltem habere facultatem viuæ vocis oraculo ſi ſit Romæ.*
4 *Epiſcopi in conſecratione debent adeſſe duo Epiſcopi aſſiſtentes cum conſecrante.*
5 *Epiſcopus verè eſſet conſecratus, ſi cum minori numero Epiſcoporum conſecraretur.*
6 *Conſecratio Epiſcopi quomodo fiat? narratur vſque ad finem explicationis paragraphi.*
7 *Epiſcopus non poteſt concionare in aliena diœceſi.*
8 *Oblatio Epiſcopi in conſecratione non eſt ſimoniaca.*

VIdebimus primò, quis debeat conſecrare; ſecundò, qui numerus Epiſcoporum debeat interuenire; tertiò, an conſecratus cum minori numero ſit vere Epiſcopus.
Circa primum aduerte, quod licet an-
1 tiquitus metropolitanus exerceret vices conſecrandi ſuos ſuffraganeos, dummodo non eſſent confirmati à Papa, quia tunc requirebatur mandatum Pontificis, *glo. noſtra hic ex cap. meminimus extra eodem, & ex Ab. ibidem*, tamen hodie ne-
2 mo poteſt conſecrare ſine mandato, & commiſſione Pontificis, ad quem ſpectat omnis electio, confirmatio, & conſecratio, vt ſupra diximus *ex regula .Cancellaria Romana*. Imò ex Pontificali Romano habes, quod ſi conſecrator ſit Romæ, ſufficit habuiſſe facultatem viuę vocis oraculo, alias non poteſt ad id procede-
3 re, niſi habeat literas apoſtolicas id concedentes, quod mandatum apoſtolicum debet legi per Notarium Epiſcopi conſecratoris, antequam fiet aliquis actus.
Circa ſecundum, requiruntur in tali
4 conſecratione tres Epiſcopi, vt ſeruarunt Apoſtoli in conſecratione Diui Iacobi, & inter ipſos computatur Epiſcopus conſecrator,

Digitized by Google

cratore, vnde debent eſſe duo Epiſcopi aſſiſtentes, & vnus conſecrator; ſic diſpoſitum eſt *in Canone 1. Apoſtolorum*, & refert *Timotheus* hic, & mandauit *Damaſus Papa expreſſè in cap. cum Epiſcopi, §. quod autem diſt. 68.* Sicque ſeruatur in praxi, & vidimus etiam id ſeruatum ab Eminentiſſimo Boncompagno in conſecratione Reuerendiſſimi Abbatis generalis Congregationis montis Virginis cū aſſiſtentia duorum Abbatum eiuſdem religionis.

Circa tertium, *Timotheus* hic ſoluit
5 dubium, & docet ſic practicatum à Gregorio in Anglia nouiter conuerſa, quod intellige fuiſſe factum propter neceſſitatē illorum locorum, vnde hic numerus non eſt de eſſentia, & per conſequens ordinatus, cum minori numero eſt verè ordinatus. Huius occaſione viſum eſt aliqua hic ſubnectere pro ritu, qui ſeruatur in iſta conſecratione, cum non ſic de facili hic eueniat.

Primo itaque locus conſecrationis erit
6 vel Eccleſia electi, vel alius locus magis commodus, & die ante conſecrationem debent ieiunare conſecrandus, & conſecrator, mane autem duæ Cappellæ parantur, vna pro conſecratore, alia pro conſecrando.

Secundò, Epiſcopis aſſiſtentibus, & Epiſcopo conſecratore paratis cum omnibus pontificalibus, & Epiſcopo conſecrando induto ad modum ſimplicis ſacerdotis, ſed cum pluuiali legitur mandatum Apoſtolicum, per quod conſecratori datur poteſtas conſecrandi.

Tertiò, conſecrandus iurat de multis ſeruandis, & inter cætera iurat à cedere ad limina Apoſtolorum de triennio in triennium, ſi ſit epiſcopus Italus, alijs autem diuerſa tempora aſſignantur ſecundū diſtantiam locorum.

Quartò, conſecrator interrogat conſecrandum de multis, ſcilicet, an velit eſſe fidelis, miſericors, patiens, &c. qui tenetur ſemper reſpondere, volo in omnibus conſentire, & obedire; & interrogatus de multis rebus fidei, reſpondet ſemper, Credo.

Quintò, hoc peracto conſecrandus accedit ad ſuam Cappellam, & paratur pontificaliter cum caſula, præter mitram, anulum, baculum, & chiroteca, & incipit miſſam vſque ad vltimum verſum ſequentiæ poſt epiſtolam. Idem facit conſecrator in ſua Cappella, poſtea conſecrandus accedit ad conſecratorem, & proſternit ſe à ſiniſtra, dum interim dicuntur litaniæ.

Sextò, imponit inter humeros, & ceruicem conſecrandi librum euangeliorum, adiutus ab Epiſcopis aſſiſtentibus, qui liber interim ſuſtentatur à presbytero, vſque ad tempus, de quo infra.

Septimò, vngit eius coronam ſancto chriſmate ter ſignādo ſigno crucis, deinde vngit manus, poſtea dat baculum, & anulum, & aufert librum euangeliorum, per cuius tactum datur ei poteſtas concionandi, & dat etiam conſecrator oſculum pacis, non poteſt tamen Epiſcopus
7 per hoc prædicare in aliena diœceſi. *Innocentius in cap. tuam de arctoritate, & vſu pallii.*

Octauò, quiſque proſequitur miſſam in ſua Cappella, vſque ad offertorium incluſiuè: hoc peracto conſecratus offert conſecratori duo intortitia, duos panes, & duo barilia vino plena, neque iſta oblatio eſt ſimoniaca; poteſt enim ex gratitudine, & amoris cauſa aliquid offerri,
8 & non erit ſimonia, vt notat *Socinus in cap. & ſi quæſtiones de ſimonia in quinto decretalium.*

Nonò, conſecrans proſequitur miſſam in cornu epiſtolæ eiuſdem altaris conſecratoris, & cōmunicatus ab eo ſumit etiā de ſanguine conſecrato, & facta ablutione accedit ad complendam miſſam in cornu euangelij, deinde poſt benedictionem miſſæ dat conſecrator ipſi conſecrato mitram, benedictas, chirotechas, & anulum, poſt hæc dicitur, Te Deum.

Vltimò, conſecrator cum aſſiſtentibus detecto capite adſtant, & conſecratus benedicit omnes ſolemniter, & poſtea ter genuflectit ante conſecratorem, dicens ſemper, ad multos annos. Hæc ſunt quę praxis, & Pontificale Romanum docent.

In §. Quod ſi Metropolitanus.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt demandare Epiſcopis ſuffraganeis ea, quæ ſunt ordinis.*

2 *Epiſcopi poſſunt conſtringi ab Archiepiſcopo, ſunt enim ſubditi.*

1 Adverte primò, quod Archiepiſcopus legitimè impeditus poterit ſuis ſuffraganeis demandare, etiam ea, quæ ſunt ordinis, patet *ex glo. in cap. aqua de conſecratione eccleſiæ, vel altaris*, ſufficit enim, quod mandatarius ſit ordinatus: ergo poteſt Archiepiſcopus Epiſcopis demandare, *cap. ſuffra-*

ſuffraganeis de electione, ſicque poterit committere collationem ordinum, conſecrationem Eccleſiæ.

Aduerte ſecundò, quod Epiſcopi ſuffra-
2 ganei poſſunt adſtringi ab Archiepiſco-
po, vt notat *Abb. in dicto cap. quod ſedem, & cap. paſtoralis de officio iudicis ordinarij*, vbi in fine habetur, quod Epiſcopi ſubduntur eorum Archiepiſcopo, metropolitana lege, vnde non poſſunt conſtringi ad ea, quæ ſe habent extra gubernationem prouinciæ, vt aduertit *glo. in dicto cap. paſtoralis*.

In §. Illud quæſitum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo deficiente in prouincia omne ius archiepiſcopale defertur Epiſcopo, qui adeſt.*
2 *Epiſcopis deficientibus tenentur vicini Epiſcopi accedere ſub pœna peccati mortalis.*
3 *Schiſmaticus potius æſtimatur, quam ſacerdos, qui ſe ſubtrabit ab auxilio alterius.*

Proponitur in hoc §. dubium, quid ſcilicet agendum ſi remaneat vnus Epiſcopus in prouincia, & ſit conſecrandus alius Epiſcopus eiuſdem prouinciæ.

Reſpond. 1 *Lancellottus*, quod in illum Epiſcopum defertur omne ius Ar-
1 chiepiſcopale, vt aduertit *glo. hic argumẽto tex. in l. ſicut, §. fin. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine*, vnde poterit iſte
2 Epiſcopus cogere Epiſcopos conuicinos, qui ſi non accedant, peccant mortaliter, *cap. præcipimus diſt.* 90. quod debent etiam facere infirmo Epiſcopo vicino, *cap.*
3 *pontifices 7. q. 1. cap. nulli 3. q. 1.* vbi habetur, quod ſubtrahẽs ſe ab auxilio alterius magis ſchiſmaticus, quam ſacerdos eſſe probatur. Alia habentur in §. hoc, quæ abierunt in diſſuetudinem.

In §. Finali.

SVMMARIVM.

1 *Conſecrationis hora, quæ ſit congrua.*
2 *Epiſcopi vnguntur more Regum.*
3 *quando debent præſtare iuramentũ fidelitatis.*

1 Aduerte primò, quod aſſignatur in hoc §. hora conſecrationis, quæ dicitur hora tertia, propter multas controuerſias, quas adducit *glo. hic*, quia ſcilicet tali hora credimus Spiritum Sanctum deſcendiſſe in Apoſtolos, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi, *cap. in nouos diſt.* 21. tum quia ea-
2 dem hora Apoſtoli conſecrarunt Paulum, & Barnabam, & ritus Apoſtolorum in conſecrationibus ſeruandus eſt, *cap. ordinationes diſt.* 75. ex quo etiam habetur, quod Epiſcopi ſe habent vt Reges, nam vnguntur more Regum, ibi ſacra vnctione exemplo Prophetarum, & Regum capita eorum more Apoſtolorũ, & Moyſis vngentes.

Aduerte ſecundò, quod Epiſcopus de-
3 bet præſtare iuramentum fidelitatis poſt conſecrationem, ſed hodie in praxi ſeruatur contrarium; nam primum, quod agitur eſt iurare fidelitatem. Alia, quæ hic notantur patent in præcedentibus paragraphis.

DE RECEPTIONE ET AVTORITATE PALLEI.

TITVLVS VNDECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio rubricæ.*
2 *Palleum quomodo ſcribendum?*
3 *quid ſit?*
4 *quando detur?*
5 *Archiepiſcopis conuenit, an poſſit etiam Epiſcopis conuenire?*
6 *Bonus in iuuentute, præſumitur talis in ſenectute.*
7 *Palleum de qua materia conſtare debet, qualis eſt eius forma, & qomodo induatur?*
8 *vnde deſumatur?*
9 *Pallei authoritatem non habens, non poteſt alios ſuffraganeos ordinare.*
10 *Palleo quando poſſit vti Archiepiſcopus, & vbi.*
11 *Palleum eſt perſonale, & commodari nequit.*
12 *Archiepiſcopus tranſiens ad alium archiepiſcopatum, debet aliud palleum habere.*
13 *Palleum eſt addictum Eccleſiæ, cuius ſit mentio in traditione.*

14 *Ar-*

14 *Archiepiſcopus cum palleo ſepelitur, etiam cũ duobus, ſi duo habuerit.*

1 EPISCOPI licet ſint
eiuſdem ordinis,
non habent tamen
omnes eandem di-
gnitatem, & maxi-
ma diuerſitas conſi-
ſtit in palleo (quod
litera E. inſcribi de-
bet, vt notat *Ab. in hac rubrica*) ideo cũ
2 viderimus de conſecratione Epiſcoporũ,
meritò pro Archiepiſcopis, & Patriarchis
(quorum eſt dignitas, & vſus pallei) ſe-
quitur præſens titulus: ex quo colliges,
quod pallei traditio ſupponit dignitatem
epiſcopalem. Dicitur enim plenitudo di-
gnitatis epiſcopalis, meritò de ipſa hic,
ad cuius tituli, & paragraphi primi intel-
ligentiam videbimus primò, quid ſit pal-
leum; ſecundò, cui competat; tertiò, ex
quo conſtet, & vnde ſumatur; quartò,
quid poteſtatis per ipſum recipiatur.

Circa primum aduerte, quod palleum
3 eſt Metropolitanorum inſignè ornamen-
tum. Dicitur Metropolitanorum, quia
ante receptionem pallei Archiepiſcopus
non debet dici talis, vt aduertit *Abb. per
glo. hic in cap. ſuffraganeos, de electione*;
fit autem petitio pallei à Summo Ponti-
fice, *ex dicta regula ſecunda Cancellariæ*.
4 & non debet differri vltra trimeſtre, quod
datur etiam pro conſecratione, vnde ela-
pſo tali tempore, non poteſt amplius pe-
ti; è contra verò ſufficit infra tale tempus
fuiſſe petitum, licet non fuerit obtentum,
cap. quoniam. diſt. 100.

Circa ſecundum, competit ſolis Ar-
5 chiepiſcopis de iure, ſed ex priuilegio po-
teſt concedi à Pontifice, etiam Epiſcopis
ſimplicibus, *cap. ſcriptorem diſt.* 101. *cap.
cum in iuuentute de præſcriptionibus*, ex
quo textu colligitur etiam, quod qui fuit
bonus in iuuentute, talis præſumitur in
ſenectute.

Circa tertium, eius materia eſt lanea,
6 & debet habere quatuor cruces nigri co-
loris, quarum vna ſtet ante pectus, alia
in brachio dextro, alia in ſiniſtro, alia re-
tro. De ſignificatibus ipſarum videte
Hoſtien in cap. 1. de cura pallei, & debet
7 eſſe figuræ circularis, vt notat *glo. hic*. ex
8 qua etiam habes, quod deſumitur de
ſubaltari, vbi quieſcit corpus Diui Petri,
cuius traditio cum ſit res ſpiritualis, ſine
pretio fieri debet, *Soccinus in cap. at ſi
quæſtiones, de ſimonia, cap. ſi quis Epi-
ſcoporum* 1. *q*. 2.

Circa quartum aduerte primò, quod
qui non habet authoritatem pallei, non
poteſt ordinare alios ſuffraganeos, *cap.
9 quoniam diſt.* 100. & hoc in pœnam eo-
rum, qui negligunt profeſſionem fidei,
quæ fit in receptione pallei. Item non
poteſt quis vti pallio, niſi in ſuis eccleſijs,
10 diœceſis, & tantum ad ſolemnia miſſarũ,
& in ſinodo, *cap. palleum diſt. cit. & glo.
ibidem ex cap. ſequenti*. Intellige tamen
de iure communi: ſecus autem ex priui-
legio, *cap. contra morem diſt. citata*. Cæ-
terum nec in proceſſionibus extra eccle-
ſiam, *cap. cum ſuper extra eodem*; nec in
aliena diœceſi, ſeu prouincia, niſi de li-
centia Archiepiſcopi illius loci ex aliqua
cauſa neceſſaria, forſan ad conſecrandos
ſuos ſuffraganeos; & tunc proprio palleo
vti debet, non alieno, *dicto cap. ex tuarũ*,
11 nam palleum eſt perſonale, & cum per-
ſona ſepelitur, nec poteſt alteri commo-
dari, *cap. ad hoc extra eodem*, intellige
ad vſum; nam ad videndum benè poteſt
commodari *glo in §. ſed eo verbo commo-
dari, & dicto cap. ex tuorum, verbo con-
ſuetudo*. Dicitur etiam locale, quatenus
non poteſt vti extra prouinciam.

Aduerte ſecundò, quod ſi vnus Archie-
12 piſcopus palleatus tranſeat ad alium Ar-
chiepiſcopatum, debet accipere aliud pal-
leum, quia in forma traditionis pallei fit
13 mentio de eccleſia ipſius Archiepiſco-
pi: ergo cum alibi tranſit, aliud debet
habere palleum; vnde ſi moriens inue-
niatur habere duo pallea, vnum induit
de more, & ſepelitur, & hoc debet eſſe
palleum eccleſiæ tempore mortis; aliud
14 verò palleum eius capiti ſubponitur, vt
caput ſuper illud quieſcat, ſic vidimus ſer-
uatum, & docet praxis, notant *DD. in cap.
ad hoc eodem titulo*, & patet *ex Pontifi-
cali Romano de traditione pallei*.

In §. Cuius receptio.

SVMMARIVM.

1 *Palleum recepturus debet apponentibus reſpondere.*

2 *Pallei traditio, licet fiat elapſo bimeſtri, tamen non clauditur via acquiſitioni.*

3 *Mala ſemper puniri debent.*

1 IN præſenti habemus regulam, quod
opponentibus ſemper eſt reſponden-
dum, & hoc neceſſariò; nullus enim
actus debet temerè celebrari, vnde
debet qui vult recipere palleum ſatisfa-
cere ſibi opponentibus; verùm tamen
eſt,

eſt, quod opponentes debent obligari ad
pœnam talionis, & ad aliam pœnam ex-
traordinariam, iuraus, non ex inuidia, nec
callidè id facere, & promptam fidem alla-
turum infra bimeſtre, alias proceditur ad
collationem pallei.

Nota etiam hic ex *extrauag. Ioannis*
2 *22. malitijs de auctoritate, & vſu pallei*,
quod licet elapſo bimeſtre procedatur ad
traditionem pallei, tamen per hoc non
3 clauditur via inquiſitioni, vel denuncia-
tioni; mala enim ſemper puniri debent,
l. ita vulneratus, ff. ad legem aquilinam.

In §. Sed eo cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio titulorum huius libri ponitur in hoc paragrapho.*

1 MVlta, quæ faciunt pro his para-
graphis patent ex ſupra dictis *in*
§. finali, ponit *Lancellottus* cõ-
tinuationem titulorũ, aſſerens,
quod cum viſum ſit de ortu Epiſcoporũ,
& de modo, quo procedi debet in electio-
ctione, confirmatione, & conſecratione
ipſorum, meritò erat nunc videndum de
progreſſu, & ſic de vita, quam degere
debent.

DE VITA
ET HONESTATE
PRAELATORVM
TITVLVS DVODECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Vitæ traditur triplex differentia.*
2 *Vita naturalis quæ?*
3 *non poteſt haberi ſine neceſſarijs.*
4 *moralis quæ ſit? & hæc vel clericorum, vel ſæcularium.*
5 *gratiæ omnium perfectiſſima.*
6 *Honeſtatis etymologia.*
7 *Honeſtum idem ac virtuoſum.*
8 *Honeſtas non ſemper eſt cum delectabili, quod cum inhoneſto plures reperitur.*

OCCASIONE Tituli,
videbimus primò
quid ſit vita; ſecun-
dò, quid honeſtas.
1 Circa primum *glo.*
noſtra hic notat,
quod vita ſumitur
multipliciter; primò
pro vita naturali, & hæc eſt ex ipſa ani-
ma, quæ eſt actus corporis organici potẽ-
2 tiam vitæ habentis, & hæc vita non po-
3 teſt haberi ſine neceſſarijs ad ipſam, *l. de*
4 *his ff de tranſactionibus*. Secunda eſt vita
morum, & hæc alia debet eſſe clericorum,
alia ſæcularium, *cap. duo ſunt 12. q. 2.*
5 Tertia vita perfectiſſima eſt, vita gratiæ,
& qui habent gratiam dicuntur viuere
vita Dei, hic agitur de vita Prælatorum
quoad mores.

Circa ſecundum, honeſtas idem eſt ac
6 honoris ſtatus, vt refert *S. Doctor 2.2. q.*
45. a. 1. ex Iſidoro, quem ibi refert: vnde
arguit *S. D.* quod cum honor debeatur
excellentiæ, & excellentia hominis con-
7 ſiſtat in virtute, vt *5. phyſicorum lib. 7.*
tex. 17. & 18. per conſequens idem eſt eſ-
ſe honeſtum, ac eſſe virtutibus ornatum,
& hoc maximè requiritur in eccleſiaſti-
cis. Ex hoc

Collige, honeſtatem non confundi de
8 facili cum delectabili; ſæpius enim dele-
ctat id, quod inhoneſtum eſt, vt ait *S. D.*
a. 3. loco cit. Verum tamen eſt, quod ho-
neſtum eſt delectabile ratione virtutis,
ſed delectabile non ſemper erit honeſtũ.

In §. Debet igitur Epiſcopus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi ſunt magiſtri populorum.*
2 *Magiſtri debent alios præcedere.*
3 *Diſcipuli feſtinantes ad cathedram nimis ambitioſi.*
4 *Statutum cui ſuperior non paret præſumitur iniquum.*
5 *Exempla magis mouent, quam verba.*
6 *Eccleſiaſtici debent eſſe magnæ ædificationis.*

1 INcipit hic *Lancellottus* oſtendere
2 qualitates neceſſarias Epiſcopi, quia
ipſi ſunt magiſtri populorum, vt in
præſenti §. & magiſtri debent alios
præcedere, *l. magiſtros, C. de magiſtris,*
3 *& profeſſoribus lib. 10.* imò, vt aduertit
glo. hic hodie multi diſcipuli ſatis feſtinant
ad cathedram, & tunc delectantur in lo-
co gloriæ, fiunt alijs occaſiones ruinæ,
cap.

Digitized by Google

4 *cap. quoniam, diſt.* 48. tum quia debent ipſi Epiſcopi corrigere mores aliorum per ſtatuta, & ſtatutum, cui ſuperior non paret, præſumitur iniquum, *Ab. in cap. omnes de conſtitutionibus*.

Aduerte primò, quod in monitore ma-
5 gis mouent exempla, quam verba, *cap. nemo diſt.* 81. p. r hæc verba, nemo rectè monitoris perſonam ſuſcepit, niſi qui actibus ſuis errata condemnat. &c. Debet igitur ſuperior factis canonizare, quod verbis proponit ſubditis.

Aduerte ſecundò, quod quilibet eccle-
6 ſiaſticus etiam in inferiore ordine conſtitutus debet eſſe magnæ ædificationis: ſunt enim ſal, quo populi ſunt condiendi, & lux, qua illuſtrari debent, *Matthæi* 5. *& cap qualis* 8. *q.* 1. vbi etiam habetur, quod clerici no . debent eſſe inferiores laicis: Hodie tamen experientia docet contrarium.

In §. Ab improborum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet cauere ab improborum familiaritate.*
2 *debet ſecū habere viros irreprehenſibiles.*
3 *debet ſuper omnia charitate pollere.*
4 *Amoris ars eſt ſe oſtendere familiarem.*
5 *Epiſcopus debet concedere beneficia non rogatus.*
6 *qualis erga ſubditos debeat eſſe generaliter?*
7 *quomodo ſubditos alloqui debeat?*
8 *debet ſubditos honorare.*
9 *debet pœnas ſubditorum compati.*
10 *libenter debet accipere reprehenſiones ſubditorum.*

1 Aduerte primò, quod debet Epiſcopus abſtinere à familiaritate improborum, tum propter ſui malum, quod in fama pati poteſt; nam præſumitur ſimilis illis, inter quos conuiuit *Ab. in cap. nulli de accuſationibus* tum propter malum, quod imminet in anima; nam corrumpunt bonos mores conſortia pr . ua: & *Dauid pſalmo* 17. Cum ſancto, ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris. idem habetur *Eccleſiaſtici* 3. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.

Aduerte ſecundò, quod debet Epiſco-
2 pus ſecum habere viros irreprehenſibiles ad exemplum aliorum principum, nam ſæpè qui mollibus veſtiuntur in domibus principum ſunt, vt reſpondit *Baptiſta* interrogantibus ſe quis eſſet. Debet tamen
3 ſuper omnia charitate pollere in gubernatione ſubditorum, vt habetur *in cap. peruenit de exceſſibus prælatorum*, *& S. Doctor de regimine principum lib.* 1. *cap.* 10. *&* 14. *Ambroſius lib.* 2. *officiorum cap.* 7. *& tex. in cap. ſicut vir* 7. *q.* 1. Pro hac charitate ſeruanda multa attendere debent.

Primò, quod ars amoris eſt oſtendere
4 ſe familiarem, & tegere maieſtatem, nec autem inſulſum ſe oſtendere, vt ſolent aliqui, *contra textum, in capitulo ecce diſt.* 99.

Secundò, debet concedere beneficia, &
5 gratias, etiam non rogatus de ipſis, *c.* 1. *diſt.* 84. & in hoc oſtendit etiam magnam prouidentiam, patet ex *actis S. Caroli lib.* 8 *cap.* 12. *& Ariſtoteles* 3. *polyticorum cap* 8. *&* 11.

Tertiò, *Gregorius ſcribens Epiſcopo*
6 *Siracuſano in cap. quorundam diſt.* 74. ſic ait, tales erga ſubditos noſtros debemus exiſtere, quales vobis ſi ſubditi fuiſſemus noſtros volueramus habere præpoſitos.

Quartò, non debet vti verbis contu-
7 melioſis, ſed familiaritet, & piè alloqui debet, vt facit ſapientia Diuina, quæ fortiter, ſuauiterque diſponit omnia, *c. vera iuſtitia, cap. recedite diſt.* 13. *cap. hoc habet diſt.* 26. *& diſt.* 95. *cap.* 7. *&* 9. *&* 10.

Quintò, debet honorare ſuos ſubditos,
8 *cap. eſto ſubiectus, & c epiſcopus diſt. cit.*

Sextò, debet condolere, & compati
9 pœnas ſubditorum, *diſt.* 45. *in initio*.

Septimò, debet audire libenter muni-
10 menta, & reprehenſiones ſubditorum, nam & hoc amorem excitat, *cap. ſi quis §. ex his omnibus* 2 *q.* 7.

In §. Cum lenitate.

SVMMARIVM.

1 *Superior quo pacto cum lenitate, ſeueritatem admiſcere debeat.*
2 *quomodo gerere ſe debeat in caſtigādis criminoſis.*

1 Non ita eſt adhibenda charitas, vt ſuperior euadat ludibrium populorum, ſed debet cum lenit te ſeueritatem etiam admiſcere, *cap. ex parte de cenſibus, cap. ſunt namq; diſt.* 15. ibi: Regat igitur diſciplinæ rigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem.

Debet etiam ſuperior vbi maximum eſt

2 eſt crimen corteſpond ntem infligere
pœnam, iuxta *tex.in l.aut facta, ff de pœ-
nis*, abſque tamen liuore, ſed potius ad
modum patientis medici, vt ait *Apoſto-
lus ad Timotheum* 4. Argue, obſecra,
inc epa cum omni patientia, & doctrina;
& vetificatur di.um *Dauidis*, Lęua eius
ſub capite meo, & dextera illius ample-
xabitur me: I ua enim ſignificat ſiniſtrū,
ſeu tribulationem, & dolorem, hac ſi
vtatur ſuperior, vti etiam debet dextera
conſolationis; idem dic de alio dicto eiuſ-
Prophetæ: Virga tua, & baculus t.us ipſa
me conſolara ſunt; quatenus idem bacu-
3 lus, quo vtimur pro ſabſtentaculo, odem
etiam vt debe.. mus ad percutiendum, vt
ſit in correptione charitas, patet *ex tex.
& glo.in dicto cap. ſunt namque*.

In §. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *Superior tenetur ſubditos caſtigare, & corrigere, etiam cū periculo vitæ.*
2 *non corrigens culpas ſubditorum, illas refundit in ſe.*
3 *excedens in correptione ſubditorum non debet ab illis veniam petere.*
4 *Sanguis non puniti clamat ad cœlum contra ſuperiorem.*
5 *Superior debet corrigere etiam ſui perſecutores.*
6 *non corrigens crimina ſubditorum eadem pœna eſt puniendus.*
7 *non debet proprijs manibus, neque manibus laicorum punire ſubditos.*

VIdendum eſt primò, an ſuperior
tenearur co.rigere ſubdiros; ſe-
cundò, ſi non corrigat ad quid te-
neatur.

Circa primum, certum eſt, q od ſupe-
1 rioris eſt ſ bditorum malef cta pœnis cō-
penſare, vt *in diſt. 38 per totam*, & tene-
tur corrigere, e iam c m periculo vitæ,
& bo us paſtor anima u ſuam dat pro o-
uibus ſuis; tenetur enim ex iu iria in
ipſos adu rtere, non t ntum ex charita-
te, *cap. ſi iuſtos 27.q 1.*

Circ ſecundum, culpa ſubditi refun-
2 ditur i ſuperiorem non corrigentem,
cap. inferiorem, & cap. facientis diſtin. 86
3 Imò ſi exceſſetit in correptione ipſorum
non debet de hoe ab ipſis veniam petere,
cap. neceſſitas, eadem diſt. Secundò, ſan-
4 guis .on punitorum clamat ad cælum
contra ſuperiorem, & ab ipſo excipitur,
5 *cap. Epheſijs diſt. 43.* Tertiò, debet cor-
riger etiam ſui perſecutores, *cap ſcimus*
6 *eadem diſt.* Quartò, ſi non corrigat cri-
men ſubditi, eadem pœna eſt puniendus,
nam culpam facientis habet qui, quod
poteſt, negligit emendare, vt hic *in cap.
inferiorum, & cap facientis diſt citata*;
7 no. debet tamen proprijs manibus p -
nire, nec facere, quod laicus puniat, ſed
debet vti eccl ſiaſtico ad puniendos ec-
cleſiaſticos, alias incidit *in Canonem vni-
uerſitatis de ſent. excomm.* quod ſi non
habeat clericum, tunc poterit per ſeip ū
id facere p o vna vice, vt per *tex. in cap.
non liceat, & per glo. ibidem*.

In §. In primis.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus vacare debet orationi.*
2 *Prædicare quid ſit, & quo pacto id ſpectet ad Epiſcopum?*
3 *Sacerdotes*
4 *Diaconi*) *an, & quando prædicare*
5 *Laici*) *poſſint.*
6 *Fœminæ*)
7 *Abbatiſſæ ex officio poſſunt prædicare.*
8 *Concio quæ requirat ad ſui perfectionem.*

1 DEbet Epiſcopus vacare orationi,
& prædicationi, hæc enim ſine
illa haberi non poteſt. Videbi-
mus igitur, quid ſit prædicare,
& ad quem ſpectat; ſecundò aliqua re-
quiſita boni prædicatoris pe pendemus.

Circa p imum, prædicare eſt euangeli-
2 cam lectionem legere, *Soecin. in quinto
decretalium cap eum ex iniuncto de hæ-
reticis nu. 12.* & hoc munus ad Epiſcopum
propriè ſp.ctare docet impoſitio libri E-
uangeliorum, quæ fit in conſecrarione
Epiſcopi, vt ſupra diximus; poſſ nt ta-
3 men alij prædicare. Primò, ſacerdos ſim-
plex, vt habetur in præſenti §. ibi præco-
nis officium ſuſcipit quiſquis ad ſacerdo-
tium accedit; hoc tamen intellige, quo-
ad habit m, non quoad a.um, vt per
*tex. in Clementina prima de regularibus,
& glo. hic*, ſicut ſimiliter habent ſacer-
4 dotes in habitu poteſtatem abſoluendi,
licet non procedant ad actum. S cundò,
poſſu t etiam Diaconi, *cap. perlectis diſt.*
25. Intellige tamen hoc, & ſequentia ex
5 commiſſione. Tertiò, poteſt etiam laicus
bonæ vitæ, *DD. in cap. inter cætera apud
glo. hic, & Soecinus loco cit. num. 13* præ-
ſentibus tamen clericis, vt ab ipſis cor-
riga-

rigatur, ſiquid ma'i dixerit, *glo. in cap.*
6 *mulier diſt.23.verbo præſentibus*. Quar-
tò, poſſunt etiam fœminæ, vt per *glo. in*
cap. adſcimus verbo ſacerdotes, Soccinus
tamen loco cit. num.13. vult id non debere
procedere; intellige tamen de fœminis
ordinarijs; ſecus autem pro Abbatiſſis,
& prioriſſis inter ſuas moniales, quia ad
prioriſſam ſpectat cura dictarum anima-
7 rum, *Cardinalis in Clementina prima*
religioſis domibus.

Circa ſecundum, primum requiſitum
8 habetur in præſenti §. quod ſcilicet illa
debent prædicare Epiſcopi, quæ didice-
runt à Deo per orationem, vnde in præ-
ſenti paragrapho coniunguntur oratio, &
prædicatio. Secundò, quod debent elo-
quia prædicationis eſſe caſta ad vtilitatẽ.
& ædificationem fidelium corrigendo vi-
tia, exhortando ad virtutes, proponendo
pœnam, & gloriam, vt in *cap. erit de ver-
borum ſignificatione*. Tertiò, cum præ-
dicanda, credenda, & agenda, *Trid. ſeſſ.
5. de refor. ca.2. & ſeſſ.23 cap.1. & ſeſſ.24
cap.7. & Concilium Lateranenſe ſub In-
nocentio Tertio cap.3. de hæreticis*, §.4.
Quartò, debent habere zelum, & doctri-
nam, *Trid. ſeſſ. 5. cit.* Quintò, debent
prudentiæ eſſe periti, & loqui cum opor-
tet corrigendo maleſacta populorum, *cap.
ſit rector diſt.43.* per hæc verba, ne aut
tacenda proferat, aut proferenda conti-
ceſcat. Sextum requiſitum eſt, quod de-
bet concionator loqui communiter, &
non ſatis eleganter, vt in *cap. indignum*;
& cap. eccleſiaſtica diſt.38. ibi, Indignum
vehementer exiſtimo, vt verba cæleſtis
oraculi ſub regulis reſtringam Donati,
nec debent vti authoritate Gentilium ad
confirmanda ſacra dicta, *cap. ſiquis venit
diſt 37.*

In §. Sed nec vtramque:

SVMMARIVM.

1 *Concionatores debent pauperibus ſub-
uenire.*
2 *Epiſcopi debent eſſe moderati in tribu-
tis.*
3 *debent habere affectum moderatum
in ditandis conſanguineis.*
4 *debent ſubuenire prius ſenibus, &
maximè egenis.*
5 *debent expenſas facere pro Eccleſiæ
ſupellectili.*
6 *tenentur alere parentes, & conſan-
guineos pauperes.*
7 *nihil debent accipere à ſubditis,
nec eſſe auari.*
8 *non debent eſſe prodigi.*

1 SOlent aliqui Concionatores multa
imponere, ſed pauca, vel nulla
exequi; ideo in præſenti paragra-
pho diſponitur, quod debent Con-
cionatores ſubuenire etiam egenis alie-
nam inopiam ſuam credentes, *cap. non
ſatis diſt. 86. cap. aurum habet 12. q.2.*
debent igitur ſeruare liberalitatem, pro
qua.

Aduerte primò, quod debet ſuperior
2 eſſe moderatus in tributis exigendis, nec
debet multum ſubditos grauare, vt in
*cap. prohibemus de cenſibus, & cap. ple-
rique de immunitate eccleſiarum*. Secũ-
3 dò, debet Epiſcopus moderatum habere
affectum in ditandis conſanguineis, *Trid.
ſeſſ.25. de refor. cap.1. ex verbis, tex. in
cap. eſt probanda diſt. 86.* ibi: neque
propterea te Domino dicaſti, vt tuos di-
4 uites facias. Tertiò, plus eſt largiendum
ſenibus, & qui non poſſunt laborare,
quam alijs, & ſic debet ſubuenire ſupe-
rior diuitibus in egeſtatem collapſis, *cap.
conſideranda diſt. cit.* Quartò, debet ali-
quas facere expenſas pro ſupellectili ec-
5 cleſiæ, *cap. pulchra eadem diſt.* quia pri-
ma charitas ab ipſa eccleſia incipere de-
6 bet. Quintò, ſi habeat parentes pauperes,
ab ipſis incipere debet, *cap. cæterum
diſt. citata*. Sextò, debet ſe conſeruare
7 immunem à muneribus ſubditorũ, *Trid.
ſeſſ.24. de refor. cap.3. & cap. qui rectè 11
q.3.* ibi: Qui rectè iudicat, & præmium
inde remunerationis expectat fraudem
in Deum perpetrat, quia vendit iuſtitiam,
& per hoc non debet eſſe auarus, *Trid.
ſeſſ. 21. cap.1. & ſeſſ.24. cap.6. & 14. &
ſeſſ.25. de regularibus, & in Canone Apo-
ſtolorum 43. cap. cum ab omni, de vita,
& honeſtate clericorum, Concilium Ma-
guntinum cap.10.*

Nec debet eſſe prodigus, vt *in cap. Do-
8 minus diſt.86.* neque debet alteri dare,
quod dare non licet, *vt in Canone Apo-
ſtolorum 37 & 39. & Ariſtoteles 4. ethi-
corum cap.1.* Item debet plus ſubuenire
religioſis, quam laicis, *glo. hic verbo pa-
rentibus*, & omnibus ſubuenire debet,
cum ipſe ſit ſeruus fidelis, quem conſti-
tuit Dominus ſuper familiam ſuam, *Luca
2. & Diuus Hieronymus* ait, quod gloria
Epiſcopi eſt pauperum inopia prouidere,
& ignominia ſacerdotis eſt proprijs ſtude-
re diuitijs.

Digitized by Google

In §. Res ſuas.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non debet alere iſtriones, nec ſcœnicos.*
2 *Iſtriones repelluntur ab Eccleſia.*
3 *Iſtriones, meretrices, & c. ſi ſint in neceſſitate, ſunt ſubueniendi ab Epiſcopo.*
4 *Venatio prohibenda Epiſcopis, & clericis.*
5 *Venatio triplex eſt.*

1 SVnt Epiſcopi lux mundi: ergo debent alijs aditum oſtendere ad vitam beatam, vnde diſponitur in præſenti, quod debent ipſi pauperibus ſubuenire, non tamen iſtrionibus,
2 vel ſcœnicis, tum quia hoc eſſet ſcandalū ſubditorum, tum quia iſti repelluntur ab Eccleſia. & derogantur ipſis ſacramentis, *cap. pro dilectione de conſecratione diſt 2. & in cap. donare diſt. 86.* etiam hoc prohibetur; ait tamen *glo. ibidem*, quod po-
3 terit & his, & meretricibus etiam dare, dummodo ſint in neceſſitate; & redditur ratio, quia licet non ſit fouendum vitium, tamen natura eſt ſubſtentanda; & ibidem habetur, quod poterit Cythariſtis dare, vt pſallant ad Dei gloriam, & ad licitam recreationem.

Nota etiam pro hoc paragrapho, quod
4 nec debet Epiſcopus venationibus dare, vt ſecum habeat, quia clericis interdicta eſt venatio cum clamore, ſecus ſine clamore; hæc enim permittitur argumē. to, *tex. in cap numquam de conſecratione diſt. 5.* vbi licet monacho conficere retia: ergo licet etiam talis venatio ſine clamore, laicis verò omnis venatio permiſſa eſt, dicente Domino *Geneſis primo*, Dominamini volatilibus cæli, & piſcibus maris, quod firmat *S. Doctor 1. p. q 96. a. 1 & Diuus Antoninus 1. p. cap. 3 §. mechanica*, vbi diſtinguit venationem in tres
5 ſpecies, ſcilicet in ferinam, aucupiam, & piſcariam, quæ omnes ſunt permiſſæ eadē ratione, igitur ſi aliter non repugnet, benè poterit his laicus delectari.

In §. Sobrius.

SVMMARIVM.

1 *Ebrietas in Epiſcopis maximè damnabilis.*
2 *quando ſit peccatum mortale?*
3 *inducit luxuriam.*
4 *Epiſcopus non debet eſſe percuſſor.*
5 *Actus vnicus non facit quem vitioſum.*
6 *Epiſcopus debet punire malefacta ſubditorum.*
7 *Iuſtitia vera compaſſionem habet.*
8 *Epiſcopus debet etiam eſſe inſtructus de rebus ſæcularibus.*

1 ADuerte primò, quod ebrietas maximè damnatur in eccleſiaſticis, ſignanter in Epiſcopis, *cap. eccleſiæ principes diſt. 31.* vbi habetur, quod ſunt eijciendi in tenebras exteriores, & ratio datur *in cap. ibi ſequenti*, nam vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor, *& ferè per totam diſtinctionem citatam*. Imò etiam laicus, qui tali vitio laborat, priuatur communione, & in *principio dictæ diſtinctionis* afferuntur damna per ebrietatem inducta, *glo. tamen in præſenti* §. ait, quod ebrietas non eſt
2 peccatum, moraliter intellige, tamen, ſi non fuerit præuiſa; alias peccat mortaliter, qui voluntarie in ipſam incidit tanto
3 fortius, quia inducit luxuriam, *cap. ſanè 15 q. 1. & glo. in cap. inebriauerunt eadem cauſa, & quæſtione citata*, quando ait nō eſſe peccatum, intelligitur, ſi non fuerit præuiſa, vt confirmat *Antoninus, Timotheus hic ex S. Doctore*.

Aduerte ſecundò, quod Epiſcopus non
4 debet eſſe percuſſor, quod intellige immoderatè. ſi enim ſemel aliquem leuiter percuſſerit non ex hoc poteſt dici percuſſor ex multis paritatibus, quas adducit *glo. hic*, in quibus per vnicum actum
5 quis non poteſt dici vitioſus. Item prohibitionem intellige proprijs manibus; at alienis manibus miniſtrorum benè poteſt, & debet punire maleſacta ſubditorum, *cap. non liceat diſt. 86.* tamen debet
6 habere compaſſionem; nam vera iuſtitia compaſſionem habet, *cap. vera iuſtitia*
7 *diſt. 45.* poteſt autem punire odendo peccata hominum, non autem homines, *glo. in dicto cap. verbo falſa, & cap. odia diſt. 86.*

Aduerte tertiò, quod debet Epiſcopus
8 eſſe inſtructus, etiam de rebus ſæcularibus, vt poſſit prudenter gubernare ſic *in diſt. 89. in principio*, cum ipſe omnium animarum ſit paſtor: ergo debet ſcire ipſas dirigere, hoc autem fieri nequit ſine notitia rerum ſæculariū; non tamen hoc debet eſſe ipſis occaſio ſcandali, itaut velint ſe immiſcere negotijs ſæcularibus; hoc enim prohibetur ex toto titulo, *ne clerici, vel monachi ſæcularibus negotijs*.

In §. Sicut autem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet eſſe immunis ab omni vitio.*
2 *Lucri cupidus non debet vniri Deo per ordinem.*
3 *Epiſcopus non debet ſe omnino expropriare.*
4 *Viuere ſine proprietate maioris eſt perfectionis.*
5 *Epiſcopus lucri gratia non poteſt ſe immiſcere operationi, alias licita.*

1 ADuerte primò, quod qui eligitur in Epiſcopum debet à quolibet crimine eſſe immunis, vt hic per illa verba, nullo errore conuenit inuolui, ſignanter debet eſſe immunis à turpi cupiditate lucri, *cap. non liceat, diſt. 85. §. prohibetur etiam, cap. virum catholicum diſt. 44. cap. omnes huius ſaeculi, eadem diſt. cap. bonorum, eadem diſt.* vbi qui cupidus eſt non debet vniri Deo per ordi-
2 nem, *cap. non liceat citato*, vbi redditur ratio, ne ſcilicet propter lucri cupiditatẽ, ex aliquo inhoneſto negotio victum ſibi quærere vellet.

Aduerte ſecundò, quod nõ debet om-
3 ninò ſe expropriare, nam hoc non eſt de præcepto, ſed totum facit ad ſtatum perfectionis, vnde Dominus *Matthæi 16.* dixit, Si vis ad vitam ingredi ſerua manda-
4 ta, deinde, Si vis perfectus eſſe vade vẽde omnia, &c. Itaque viuere ſine proprietate facit ad maiorem perfectionem, ſed nõ obligat ex præcepto, *Sanctus Doctor 2.2. q. 85. a 6.*

Aduerte tertiò, quod lucri gratia neq;
5 poteſt Epiſcopus ſe immiſcere operationi, alias licitæ, vt ad locando, vel exercendo tabellionatum, &c. quæ habentur per *glo. hic*, niſi pro viduis, vt *in cap. licet orphanis §. viduis in initio diſtinctionis*: vel deſtitutis auxilio, vt *in cap. defenſionis & in aliis, quæ ponit eadem glo.*

In §. Pudicus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi antiquitus non poterant cum matre, & ſororibus cohabitare.*
2 *Caſtitas quid ſit? eius etymologia.*
3 *Pudicitia, & caſtitas promiſcue accipiũtur. Differunt inter ſe num. 4.*
5 *Caſtitas requirit munditiam mentis, & corporis.*
6 *Clericus non debet conuiuere cum mulieribus.*
7 *Mens prius quam corpus mœchatur.*
8 *Corpus corruptum inuoluntariè dicitur caſtum.*
9 *Eccleſiaſticis quæ prohibeantur?*
10 *Caſtitas fuga conſeruatur.*
11 *Caſtitatis boni effectus qui ſint?*
12 *priuatio malos effectus producit.*

1 PVdicitia maximè commendatur Epiſcopis, & alijs eccleſiaſticis, vnde antiquitus prohibebatur etiam cohabitatio cum matre, vel ſororibus, & *glo.* limitat hoc, dummodo eſſent perſonæ ſuſpectæ. Cæterum ait *Beda per glo. hic*: Sacerdotibus, vt ſemper altari adſiſtant, ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Videbimus igitur ad intelligentiam huius paragraphi primò, quid ſit caſtitas; ſecundò, quomodo acquirenda, & conſeruanda; tertiò, de eius effectibus, & de malis, quæ cauſat eius priuatio.

Circa primum, caſtitas eſt virtus, per
2 quam concupiſcentia caſtigatur, ſic dicta à caſtigatione, *S. Doctor 2.2. q. 151. a. 1.* & dum in paragrapho noſtro commendatur pudicitia, intelligitur etiam commen-
3 data caſtitas, tum quia promiſcuè accipiuntur pudicitia, & caſtitas, vt ait *S. Doctor a. q. citata*, tum quia pudicitia eſt virtus inferior, & præparatoria ad caſtitatẽ: ergo dum præcipitur pudicitia, multo magis præcipitur ſeruanda caſtitas. Dif-
4 ferunt autem pudicitia, & caſtitas quatenus pudicitia tendit ad actus extrinſecos, aſpectus, tactus, &c. caſtitas verò tendit ad coniunctionem refrœnandam.

Circa ſecundum, caſtitas eſt acquirenda
5 cum munditia mentis, & corporis, non enim erit caſtus qui conſciuit cum malis, *Soccinus in c. in iuuentute de purgatione canonica*, vbi ait, nec licere clerico cõuiuere cum mulieribus, quia non eſt tutus de caſtitate ſeruanda. Idem habetur in
6 *cap. monaſteria de vita, & honeſtate clericorum*, vbi *Hieronymus contra Iouinianum* ſic inquit, Quomodo qui ignem tetigerit ſtatim aduritur, ita viri tactus, & fœminæ ſtatim ſentit naturam ſuam, & diuerſitatem ſenſuum intelligit; ponit etiam ibi *Soccinus* communes verſus,

Viſus, alloquia, tactus, poſt oſcula factum
Ni fugias tactus, vix euitabitur actus.

Patet etiam exemplo *Dauidis*, qui ſolo viſu captus eſt, & Samſonis, qui in ſinu fœminæ vires amiſit, & quidam Heremita poſt triginta annorum pœnitentiam

viſu captus, in laqueum incidit. Debet
igitur quilibet cautè procedere, vt caſti-
tatem acquirat, & acquiſitam conſeruet;
magis enim in mente, quam in corpore
attenditur, vt *in tota q 5. cauſa 32. & in
cap. de pudicitia* ſic habetur: Non poteſt
7 fieri, vt niſi quis mœcetur prius in corde,
mœcari poſſit in corpore: vnde licet quis
per vim corrumperetur, & inuoluntariè
non deperderet caſtitatem, quia corpus
mulieris non vis maculat, ſed voluntas,
8 *dicto cap. de pudicitia §. corpus*, & alia ſa-
tis diffusè *in dicta q.* habentur, multa
etiam colliguntur *ex Trid. ſeſſ. 25. de re-
gularibus cap. 5. & 7.*

Huius occaſione multa prohibentur
9 eccleſiaſticis, & primo, ne poſſint eſſe
patrini, ne forſan occaſione viſitandi cō-
matres, dæmonis calliditate decipiantur,
ca peruenit 18. *q. 2.* Item quod conſtituti
in ſacris non accedant conuiuia nuptiarū,
nec videat obſcœnas ſaltationes, & cor-
poris motus, *cap. presbyteri diſt. 34.* Item
qui ſe emendauit a tali culpa, debet mu-
tare locum, & habitationem, vt tollat
occaſionem, ne forſan iterum commotus
incidat, *cap valet diſt. 81.* magis enim fuga
conſeruatur caſtitas, *S. Doctor q. 35. art. 1.
ad quartum.*

Circa tertium, plures ſunt effectus ca-
11 ſtitatis, & primo, caſtitas facit hominem
Deo familiarem, ſic *Ambroſius ſermone
de virginibus lib. 1.* vbi ait, quod hac vir-
tus tranſcendit omnia, etiam Angelos, &
accedit ad verbum Dei in ſinu Patris.
Secundò, caſti ſemper Deo vniti ſunt; vn-
de *Ioannes in Apocalypſi* ait, Ij ſunt, qui
cum mulieribus non ſunt coinquinati, ij
ſequuntur agnum quocunque ierit. Ter-
tiò, facit bonum miniſtrum eccleſiaſticū,
*Trid. ſeſſ. 25. de regularibus cap. 1. 2. & 3.
& Concilium Maguntinum canone 9. &*
10. Quartò, facit dignū eccleſiaſticis pro-
uentibus, & beneficijs, vt *in extrouagāti
execrabilis de præbendis, & dignitatibus;*
eſt enim legi amica caſtitas, vt *per glo.
ibidem verbo, vita puritate.*

Circa damna, quæ infert eius priuatio,
primò, clericus frequentans domum mu-
lieris deponi debet, *cap. clericus diſt. 86.*
Secundò, *S. Doctor q. 15. a. 3. ad quartum:*
multos prauos effectus connumerat, pri-
mo ſui amorem; ſecundo odium Dei; ter-
tio, affectum præſentis ſæculi; quarto, de-
ſperationem futuri; quinto, cæcitatem
mentis: ſexto, inconſiderationem; ſepti-
mo, præcipitationem; octauo, incon-
ſtantiam, & ex ipſa etiam oriuntur qua-
tuor inordinati modi loquendi, ſcilicet,
turpiloquia, ſtultiloquia, ſcurrilia, & lu-
dicra; idem *S. Doctor loco cit.* apud quem
vide alia pro conſeruatione virtutis caſti-
tatis, & de vitijs contrarijs.

In §. Oportet.

SVMMARIVM.

1 *Interiores qualitates ab extrinſecis de-
monſtrantur.*
2 *Externa honeſtas eccleſiaſticis eſt re-
quiſita.*
3 *Clerici veſtes quas deferre debeant.*
4 *poſſunt veſtes mutare inter infide-
les.*
5 *Prælati debent vti veſtibus ſibi conue-
nientibus.*
6 *Clerici tenentur deferre tonſuram.*
7 *Corona clericalis quare ſit rotunda.*
8 *Capilli clericorum qualiter ſituentur:
& veſtes.*

1 INteriores qualitates demōſtrātur per
extrinſeca; vnde *glo. hic* ponit verſum
*Intima per mores cognoſces exte-
riores.*

Ad intelligentiam igitur huius para-
2 graphi colligemus hic aliqua, quæ faciunt
circa externam honeſtatem eccleſiaſtico-
rum, non enim ſufficit tantum benè vi-
uere, niſi & id exteriora manifeſtent; ideo
dicebat etiam Dominus, Videant opera
veſtra bona, & glorificent patrem veſtrū,
&c. Verum tamen eſt, quod honeſtas ex-
terior debet potius eſſe ſequela honeſta-
tis interioris, interim ſaltem hæc extrin-
ſeca procurari debet.

Aduerte tamen primò, quod clericis
3 cuiuſcunque ordinis prohibetur veſtem
deferre partitam, vt ſolent pſeudoclerici,
quos vocant abbates, & plures pœnæ im-
ponuntur contra deferentes huiuſmodi
veſtes, *in Clementina quoniam, de vita,
& honeſtate clericorum.*

Excipe tamen primo, ſi quis id faceret
4 propter metum hæreticorum, vel infide-
lium, *cap. 1. de eo quod metus cauſa*, ſic
Ieſuitæ apud Indos veſtibus mercatorum
vtuntur, vt poſſint illos ad fidem induce-
re; idem dic quotieſcunque legitima cau-
ſa concurrit, vt per *glo. in cap. ſi quis ex
clericis de vita, & honeſtate clericorum*,
vbi ponit etiam verſus,

*Tutius vt peterem laici ſub imagine
Romam*
*Fas fuit vt finerem luxuriare co-
mam,*

5 Secundo, ſi quis fuerit creatus prælatus,
nam habent prælati diſtinctas veſtes, &
habitus

habitus pro ſuo ſtatu, *cap. monachus* 11. *q.* 1. *& glo. hic verbo vrgenti*.

Aduerte ſecundo, quod tenentur cle-
6 rici deferre tonſuram, vnde *Ab. in cap.*
ſi quis ex clericis de vita, & honeſtate
clericorum tenet, clericum non deferen-
tem tonſuram peccare mortaliter; intel-
lige tamen dummodo id faceret in con-
temptum eccleſiæ, alias non peccaret
mortaliter, imò licet id faceret in con-
temptum non eſt excommunicatus ipſo
iure, ſed eſſet excommunicandus. Ton-
7 ſura autem debet eſſe ad modum coronæ
in ſignum regni, & perfectionis. Item
debet eſſe rotunda (quia in angulis ſor-
des ſunt) & per hanc coronam deſigna-
tur, quod debent clerici ſe, & alios rege-
re, nec debent ſordes admiſcere.

Aduerte tertio *ex eadem glo.* inferius,
8 *ex cap. penultimo diſt.* 24 quod clerici
non debent nutrire comam, ſed debent
habere capillos ſupra frontem, & oculos,
& ſupra aures ad oſtendendum, quod curæ ſæculares (deſignatæ per capillos) non debent impedire cogitationes cæleſtes, & aſpectum ad gloriam, ad quam omnes ſuſpirare debemus. Item debent clerici deferre caligas honeſti coloris, patet ex *dicta Clementina quoniam, & ex glo. ibidem verbo vtantur*, quæ etiam ait, nec poſſe clericos deferre ſcarpitulas valde inciſas, & perforatas.

In §. Finali.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi ſunt mediatores inter Deum, & hominem.*

2 *Sacrum à ſacerdote iniquo, & ſcandaloſo audiri poteſt, dummodo non ſit excommunicatus notorius.*

3 *Malitia miniſtri non nocet ſacramentis.*

1 HAbetur hic, quod cum Epiſcopi
ſint mediatores inter Deum, &
hominem, ideo debent eſſe or-
nati omni virtute, & gratia Dei,
ne fortè dum ad Deum exorandum acce-
2 dant, ipſum potius ad indignationem
concitarent.

Quæ es hic, an poſſit quis audire ſacrũ
2 à ſacerdote iniquo, & ſcandaloſo.

Reſpondetur, audientes ſatisfacere,
3 dummodo non ſit quis excommunicatus
notorius, cæterum etiam per malos mi-
niſtros bona Dei perueniunt ad fideles,
cap. chriſtus quod fecit 1. *quæſt.* 1. & ſa-
cramentis malitia miniſtri non nocet, *cap.*
non nocet cauſa, & quæſt. citata: Sacerdotes enim inuocant nomen Domini, Deus autem eſt, qui benedictionem dat, *cap. dictum eſt* 1. *q.* 1. *& glo. ibidem verbo prodeſſe* ait, quod licet ſacerdos non haberet voluntatem vt ſacrificium prodeſſet, prodeſt tamen.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI
TITVLVS DVODECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*

2 *Archidiaconus quis ſit?*

3 *Archidiaconi dignitas eſt perpetua.*

4 *Diaconi honorandi ſunt ab inferioribus.*

5 *Diaconorum officium, & dignitas.*

6 *Sumptio corporis, & ſanguinis Chriſti quid ſignificent?*

7 *Archidiaconus plura debet ratione officij ſui.*

1 VISVM eſt ſupra de
Epiſcopis, & de alijs
prælatis verum, quia
ipſis addi ſolet adiu-
torium aliorum, in-
ter quos eſt Archi-
diaconus, meritò
videndum eſt, quid
ſit Archidiaconus, quod ius habeat, &
quid facere teneatur, cum ipſe ſit primus
poſt Epiſcopum, vt habetur in hoc eodem
titulo.

Circa primum dicimus, quod Archi-
2 diaconus eſt vicarius, & oculus Epiſcopi.
Dicitur vicarius ad oſtendendam pote-
ſtatem Archidiaconi, ſe habet enim, vt
alter Epiſcopus, nec poteſt ad nutum Epi-
ſcopi tolli, ſed eius dignitas eſt ſpecialis,
& perpetua, *Ab. in cap.* 1 *eodem titulo*; &
3 eſt oculus eiuſdem Epiſcopi, vt omnia
videat, & cognoſcat, quæ faciunt ad ſalu-
tem animarum, *cap. Diaconi diſt.* 93

Circa ſecundum, Diaconi debent ab
4 omnibus alijs inferioribus ordinibus ho-
norari, *cap nõ oportet, & cap. à ſubdiaco-*
5 *no diſt.* 93. Secundo, ſunt Angeli eccle-
ſiarum, & candelabra diui tabernaculi.
Tertio, ſacerdos in miſſa ſolemni non ſu-
mit calicem de altari, niſi per manum
Diaconi, vnde *glo. in* §. *peruenit eadem*
diſt. ait, Diaconus profert calicem Epi-
ſcopo, & ipſe Epiſcopus ſumit corpus
Chriſti;

Chriſti; nam ſumptio corporis Chriſti ſignificat etiam eius reſurrectionem, quæ
6 facta eſt propria virtute eiuſdem; at ſumptio ſanguinis ſignificat reſurrectionem
peccatorum; hæc autem fit interceſſionibus aliorum, *cap. presbyteros diſt. 50. cap. anima 13 q. 3.* Quartò, Diaconi offerunt oblationes in altari, componunt menſã, ſacerdotibus pro ſacris adſiſtunt, & alia, quæ videri poſſunt in *cap. Diaconi ſunt diſt. cit.*

Circa tertium, tenetur Archidiaconus
7 cuſtodire Epiſcopum prædicantem, *cap. Diaconi qui quaſi diſt. 93.* Secundò, debet obſeruare non tantum peccantes, ſed etiã vicinos præcipitio peccati, vt ſuggerat Epiſcopo. Tertiò, debet curare omnia, quæ faci nt ad cultum eccleſiæ, & auxilium pauperum, & ideo dicitur oculus, *dicto cap. Diaconi eccleſia*. Debet etiam inuigilare circa doctrinam, & honeſtam vitam clericorum, vt *in cap. vt Archidiaconus extra eodem*, vnde Epiſcopus in ordin tione ab ipſo exigit approb tionẽ ordinandorum, dum ait, ſcis illos dign s eſſe, & alia habentur *in cap. vt noſtram extra eodem*.

In §. Ea propter cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus quæ non poſſit facere?*
2 *quæ poſſit, & quas cauſas cognoſcere?*

1 NOn omnia poteſt Archidiaconus ex ſ, multa enim te e u referre Epiſcopo, ſic non poteſt facere literas dimiſſoriales pro ordinandis, *cap. ſignificaſti extra eodem*, nec poteſt excommunicare delinquentes, *cap. Archidiaconis eodem tit.* nec generaliter ſe extendere ad ea, quæ nequit facere Epiſcopus ſine conſenſu capituli, *Abb. in cap. ad hæc, & cap. quãto de his, quæ fiunt à prælatis, &c* Poteſt autem multa ex ſe,
2 ſic terminare leues contentiones inter clericos, cor iger pro i reuerentia illata, imponere leuem pœnitenti m, ſuſpendere ad modicum tempus, vt notat *glo. hic ex Innocentio, & Hoſtienſi*; ſecus autem ſi vellet d ponere, vel ſuſpendere in perpetuum, quia non poteſt ipſe cognoſcere de cauſis criminalibus, ſed tantum deb t audire aliorum quærelas, vt Epiſcopo referat, *Innocentius in cap. ad hæc extra eodem*, neque h bet curam animarum de iure communi, *cap. cum ſatis de officio Archidiaconi*.

In §. Finali.

SVMMARIVM.

1 *Diœceſis venit appellatione parochiæ.*
2 *Archidiaconi authoritas imminuitur, vel augetur ab Epiſcopis.*

1 EX priuilegio poteſt Archidiaconus excommunicare ſubditos, vel ex commiſſione Epiſcopi pro tota diœceſi, hæc enim venit appellatione parochiæ, *cap. 1. hoc titulo*; hodie
2 autem eſt aucta, vel diminuta authoritas hæc pro libito Epiſcoporum, quib s Archidiaconi ſubduntur; tum quia dat r hoc munus in adi torium Epiſcopi: ergo poteſt Epiſcopus cedere iuri ſuo, & in ſe aſſumere totum onus.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI

TITVLVS DECIMVSTERTIVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Archidiaconi maior iuriſdictio quam Archipresbyteri.*
3 *Archipresbyter habet forum pœnitentiarium, Archidiaconus contentioſum.*
4 *ſubeſt Archidiacono, quoad iuriſdictionem.*
5 *non poteſt procedere circa ea, quæ ſpectant ad iuriſdictionem.*
6 *Archipresbyteri vrbani officium quale, rur lis quale?*

1 EGIMVS ſupra de Archidi co is, qui licet ſint minores in
2 ordine Archipresbyteri, ſunt tamen maiores quoad iuriſdictionem, meritò præcedere debebãt, *cap. ſtatuimus de maioritate, & obedientia, glo. ibidem*; habet enim Archipresby-
3 ter forum pœnitentiarium tantum, Archidiaconus verò forum conten ioſum, meritò ipſe præferri debet: Igitur ad huius tituli, & trium paragraphorum intelligentiam,

Aduerte primò, quod Archipresbyter
4 ſubeſt Archidiacono, quoad iuriſdictionem,

Digitized by Google

nem, *Innocentius in cap.* 1. *eodem tit. & cap. puta* 2. *q.* 7. habet autem Archipreſbyter curam animarum, vnde notat *Timotheus hic*, quod ſi quis moriatur abſque ſacramentis ex negligentia Archipreſbyteri ipſe reddet Deo rationem de tali anima, ſiue ſit Archipreſbyter vrbanus, ſiue exterus; cæterum non poteſt procedere circa ea, quæ ſpectant ad iuriſdictionem, niſi de licentia Epiſcopi, *Innocentius in cap. miniſterium extra eodem*; vel niſi ſint res leuioris momenti, quia poteſt
5 pro talibus rebus remedium adhibere, *cap. ex literis de conſanguinitate, & affinitate*.

Aduerte ſecundò, quod munus Archipreſbyteri vrbani eſt, abſente Epiſcopo celebrare miſſas ſolemnes, benedicere in
6 lectionibus matutini, &c. quando verò Epiſcopus celebrat, debet curare, vt ſacerdotes induant ſacras veſtes. Item deber aduertere, vt parochi inuigilent circa infirmos, ſit ſacra euchariſtia pro ipſis, & ſimilia, quæ faciunt ad curam animarum, *cap. officium extra eodem, & glo hic*, Archipreſbyter tamen ruralis debet inuigilare non tantum ſupra laicos, ſed etiam ſupra clericos ſuæ parochiæ, non vt puniat, ſed vt Epiſcopo referat, *Innocentius in cap. vt ſingulæ plebes extra eodem, glo. hic verbo audere, & verbo matrici*.

In §. Finali.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa iuſta accedente quis releuatur à culpa.*
2 *Dignitas amittitur, ſi quis infra annum non fuerit ordine dignitati congruo inſignitus.*
3 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*

1 HIc datur regula, quod iuſta cauſa accedente quis benè releuatur à culpa ſecus autem ſi culpa caſum præceſſit, *cap.* 1. *de clerico ægrotante*; vnde vocatus ad dignitatem Archidiaconatus, vel presbyterij, ſi infra
2 annum non fuerit tali ordine inſignitus amittit dignitatem, & præbendam: ſic habetur in præſenti paragrapho, quia
3 nomen debet eſſe conſequens rei §. *eſt & aliud de donationibus*.

DE OFFICIO VICARII

TITVLVS DECIMVSQVARTVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Vicarij in triplici genere accipiuntur.*

1 VISVM eſt de his, qui deſeruiunt Eccleſiæ iure proprio, & ex proprij obligatione, nunc reſtat videndum de his, qui deſeruiunt nomine alieno, & ex commiſſione, & ſic ſunt Vicarij, vt notat *glo. in explicatione huius rubricæ in titulis decretalium*; meritò igitur ponitur præſens titulus, ad cuius intelligentiam, ſciendum eſt, quod triplex eſt genus Vicariorum: alij ſunt temporales, alij perpetui, per *glo. in cap. extirpanda, § qui verò de præbendis, & dignitatibus*: Alij demum ſunt a-
2 poſtolici, qui à Pontifice mitti ſolent, vel propter crimen Epiſcopi, vel propter defectum capituli, quod non elegit vicariũ capitularem ſede vacante, *cap. adijcimus* 16. *q.* 1.

In §. Per Vicarium.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius quis ſit?*
2 *Vicarij dignitas quæ?*
3 *Vicarius habet iuriſdictionem, quam habet Epiſcopus, & poteſt illam alteri demandare.*
4 *poteſt conferre beneficia.*
5 *poteſt eſſe delegatus à Papa.*
6 *debet eſſe ſacerdos, licet vt non ſit poteſt diſpenſari ab Epiſcopo.*
7 *poteſt remittere denunciationes matrimoniales.*
8 *Excommunicatus à ſuo Epiſcopo, cuius eſt vicarius poteſt tamen aliquas cauſas committere.*
9 *habetur vt index ordinarius circa ea, quæ requirunt ſpeciale mandatum.*
10 *poteſt inquirere de crimine vſurarũ*
11 *poteſt facere omnia, quæ conceduntur Epiſcopo, niſi taxatiuè concedantur.*

12 *an*

12 *an poſſit diſpenſare circa impedimẽta matrimonij ex conceſſione Epiſcopi, cui etiam hæc authoritas ſit conceſſa.*

13 *foraneus quam authoritatem habeat?*

14 *an præferatur propoſitio Eccleſiæ collegiatæ.*

VIdendum eſt hic primò, quid ſit Vicarius, ſecundò, quænam ſit eius poteſtas?

Circa primum, Vicarius eſt, qui
1 alterius vices gerit, ſiue in officio contentioſo, ſiue non, ſic aduertit *Timotheus in præſenti rubr.* & notat *Abb. in rubr. decretalium extra eodem.*

Circa ſecundum, Vicarius generalis
2 habet totam authoritatem iuriſdictionis, quam habet Epiſcopus ipſe, & poteſt etiã alteri demandare ſuam iuriſdictionem,
3 *idem Timotheus hic ex glo. in Clementina, quæ in Eccleſijs de officio vicarij, & Innocentius in cap. tua nobis eodem titulo.*

Secundò, poteſt conferre beneficia;
4 dummodo ſit vicarius generalis, de quo loquimur, ſic *glo. in cap. ſtatutum de præbendis, & dignitatibus in 6.*

Tertiò, poteſt eſſe delegatus à Papa,
5 *glo. in Clementina & ſi principalis de reſcriptis.*

Quartò, eius poteſtas debet ornari ſa-
6 cramento, *cap. ex parte extra eodem, & dicta Clementina, quæ in Eccleſijs, glo. tamen ibidem verbo ſacerdotium* tenet, quod poſſit Epiſcopus diſpenſare, vt quis ſit Vicarius per ſeptennium, licet non ſit ſacerdos.

Quintò, Vicarius generalis poteſt re-
7 mittere denunciationes matrimoniales, *Riccius deciſ.* 259. vbi etiã probat quoad ea, quæ ſunt iuriſdictionis eandem eſſe authoritatem Epiſcopi, & Vicarij, & *in eadem deciſ. num.* 5. vult hoc non habere locum in Vicario foraneo.

Sextò, licet ſit excommunicatus ab eo-
8 dem ſuo Epiſcopo, cuius eſt vicarius, poteſt tamen aliquas cauſas committere, *Innocentius in cap. Romana Eccleſia in fine hoc eodem titulo.*

Septimò, In cauſis, quæ requirunt ſpe-
9 ciale mandatum habetur pro iudice ordinario, *Socinus in cap. qualiter, & quando de accuſationibus num.* 178.

Octauò, poteſt inquirere, de crimine
10 vſurarum, *idem Soccinus num.* 163. & *num.* 175. ait, quod poteſt etiam facere compoſitiones pecuniarias.

Nonò, poteſt facere omnia ea, quæ conceduntur Epiſcopo, niſi taxatiuè Epi-
11 ſcopo tantum concedantur, *Riccius dec.* 208. *num.* 308. vnde non poteſt diſpenſare in irregularitatibus, & ſuſpenſionibus prouenientibus ex delicto occulto, quia in tali conceſſione fuit dictum, quod Epiſcopus tantum id faciat.

Decimò, poſito quod Epiſcopo ſit con-
12 ceſſa authoritas diſpenſandi in impedimento matrimonij, dummodo adſint iſta quatuor, ſcilicet publicus contractus matrimonij, ſecundo impedimentum occultum, tertio quod matrimonium non poſſit diſſolui ſine magno ſcandalo, quarto, paupertas, vel infirmitas, ex quo non poſſint adire Romam, poterit tamen hæc authoritas ab Epiſcopo vicario concedi, *Riccius deciſ.* 265. *in fine, & Paludanus in quarto ſent. diſt.* 78.

Vndecimò, Vicarij foranei non habent
13 authoritatem ordinariam, ſed delegatã, *Rota deciſ.* 297. *p.* 2. nec præfertur Vicarius foraneus præpoſito Eccleſiæ collegiatæ, quia tales præpoſiti habent dignitatem, *cap. cum acceſſiſſent de conſtitutionibus*, foranei verò habent officium potius quam dignitatem. Alia multa, quæ faciunt ad authoritatem tam vicarij vrbani, quam foranei videte per *Riccium loco citato.*

In §. Debet autem.

SVMMARIVM.

1 *Laici aliquando habent ius in clericos.*

2 *Laicus non poteſt ab Epiſcopo eligi in vicarium neque clericus coniugatus, num.* 3.

4 *non poteſt regere Eccleſias, cum præſumatur clericis inſidiare.*

5 *neque eſſe iudex cauſarum eccleſiaſticarum.*

6 *neque accuſare clericum bonæ famæ, & in quo caſu poſſit?*

7 *poteſt plura facere in clericos.*

8 *excommunicare ex commiſſione Pontificis.*

9 *baptizare.*

10 *quando poſſit conueniri coram iudice eccleſiaſtico?*

11 *quando poſſit carcerare clericum?*

12 *Clericus in quibus caſibus poteſt à laico iuſtè percuti, poteſt etiã carcerari.*

1 LAici aliquando habent ius in clericos, vt notatur *in cap. vbi periculum, §. præterea de electione in in 6. & ibi glo. verbo præſumant*; tamen

in

in præſenti paragrapho habetur, quod
Epiſcopus non poteſt elige e laicum in
2 vicar ũ: imò *Timotheus* hic ait id prohi-
bitum eſſe in perſonam clerici coniugati,
3 vt notat *Ab. in cap. 2. tit. de clericis coniu-
gatis*, non enim debent ſcire laici, quod
faciunt clerici, tum quia, vt habetur in
præſenti §. in odem officio non debet
eſſe diſpar profeſſio; videbimus igitur,
quid poſſint laici ſuper clericos, quid
non poſſint.

Primo, prohibentur laici regere eccle-
4 ſias, *glo. in cap. cupientes de electione in 6.
verbo electi*; nam laici ſemper clericis in-
ſidiantur, *cap clerici de immunitate eccle-
ſiarum in 6.*

Secundo, non poteſt laicus eſſe iudex
5 cauſarum eccleſiaſticarum, *glo. in cap. nul-
lus diſt. 79.*

Tertio, non poteſt admitti ad accuſan-
6 dum clericum bonæ vitæ, & famæ, *glo. in
cap. ſ eros 2. q. 5. & Soccinus in cap. qua-
liter, & quando de accuſationibus*; poſsũt
tamen multoties ipſos accuſare, vt ſi cle-
rici eſſent falſarij, ſi vellent facere ſchiſma,
& contenderent excommunicationem,
*glo in cap principes 23. q 7. verbo inter
eccleſiam.*

Poſſunt laici multa in clericos, ſignãter
7 ſi ſint incorrigibiles, *glo. in dicto cap. prin-
cipes*. Item ſi ſint valde ambitioſi, *cap. ſi
quis pecunia diſt. 79.* Tertio, q ando vel-
8 lent ſubuertere fidem, *cap. quo iure diſt.
8. & cap. nec licuit diſt. 17.* Idem dic ex
commiſſione Pontificis, quia vt ſic pote-
rit etiam laicus excommunicare clericos,
& ſuſpendere, *glo. in cap. benè quidem
diſt. 96. verbo laico, & in cap. præter hoc
diſt 32. §. ad hoc verbo duci*. Item poteſt
9 laicus aliquando baptizare, *Sotus in 4.
diſt. 4. q. vnica a. 2.*

Nota etiam, quod laici non poſſunt
10 indiſtinctè conueniri coram iudice eccle-
ſiaſtico, ſed tantum in certis, & quibuſdã
caſibus, *Riccius deciſ. 549. num. 1.* Item
poſſunt laici de licentia prçlatorum cape-
re clericos, *cap vt fama de ſent. excomm.*
11 & aliquando etiam ſine licentia interce-
dente tamen iuſta cauſa, & ſemper iuſta
cauſa æſtimatur, quando ex ipſa poſſet
percuti, quia qui poteſt percutere poteſt
carcerare, *Ioannes Andreas in cap. cum
non ab homine de iudicijs*, & colligitur *ex
tex in l nec in ea. ff. de adulterijs*. Alia
pro laicis diximus ſupra de electione, &
12 ponit *Soccinus in cap. peruenit de ſent.
excom. n. 394* Quid de ſententijs laicorũ
contra clericos videte *Soccinum in c. in-
telleximus. de noui operis renunciatione
n. 25. ex c. quod clericis de foro cõpetenti.*

In §. Inde, & bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia adſtringit clericos, vt aſcendant ad ſacros ordines priuando illos fructibus.*
2 *Vicarius perpetuus debet eſſe ſacerdos elapſo ſeptennio.*
3 *quinam dicatur?*
4 *in vno loco non poteſt eſſe in alio.*

PErpetuum habens vicariatum, te-
netur aſcendere presbyterium, vt
notatur in præsẽti paragrapho. Ad
cuius intelligentiam,

Aduerte primo, hoc eſſe remedium, quo
1 vtitur Eccleſia in coercendis, & adſtrin-
gendis clericis, vt aſcendant ad ſacros or-
dines, nempe priuare illos ſuis fructibus,
ac prouentibus, *cap. quæris de ætate, &
qualitate*. Idem debet facere Epiſcopus
in Vicario perpetuo, ſi nolit aſſumere
2 onus presbyteratus, debet enim ipſum
priuare redditibus, donec ordinetur, alias
ſi nolit ordinari debet ipſum priuare vi-
cariatu elapſo ſeptennio modo quo dixi-
mus.

Aduerte ſecundo, quod Vicarius per-
3 petuus dicitur ille, qui ab Epiſcopo ſic
conſtitutus eſt, & habet certam portionẽ,
cap. extirpandæ § quia verò de præbendis.
4 Item qui habet vnum vicariatum non
poteſt ad alium aſcendere ſimul, & ſemel,
ſicut diximus de eo, qui habet vnum be-
neficium curatum, *cap. 1. & fin extra eo-
dem*, & aduertit *glo. in præſenti §.*

In §. Inter Vicarium.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in eodem tribunali non valet.*
2 *non eſt licita à Vicario ad Epiſcopos, niſi in caſu ſuſpectionis.*
3 *valet à delegato ad Epiſcopum delegatum, & ab Archidiacono.*
4 *ad Papam omnibus licita.*

1 ADuerte primo, quod appellatio
cum debeat eſſe ab inferiori ad
ſuperiorem, iuxta *tex. in cap. 2.
de cõſtitutionibus in 6.* Ideo ſup-
ponit diſtinctionem inter ipſos iudices,
dicto cap. 2. alias in eodem tribunali non
valet appellatio.

Aduerte ſecundo, quod cum eadem ſit

poteſtas inter Vicarium, & Epiſcopum,
inde ſequitur, quod non ſit licita appella-
tio à Vicario ad Epiſcopum, niſi quando
2 quis vellet allegare Vicarium pro ſuſpe-
cto, tunc enim coram Epiſcopo probat
cauſam ſuſpicionis, *cap. ſi contra vnum de officio delegati*.

Limita etiam hoc in delegato ab Epi-
3 ſcopo, quia benè interponitur appellatio
à delegato in cauſa ſpeciali ad delegatum
cap. ſuper quæſtionum de officio delegati.
Item ab Archidiacono ad Epiſcopum à
Vicario verò nonniſi ad Archiepiſcopum
appellare, licet, vt expreſsè habetur in
4 præſenti §. Item ad Papam cuique licet
directè appellare, vt expreſsè *glo. noſtra hic verbo appellandum*.

DE COADIVTORE

TITVLVS DECIMVS SEXTVS.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutor quid ſit?*
2 *quando, & à quo dari poſſit?*
3 *an poſſit eſſe plus quam vnus?*
4 *in quibus caſibus detur?*
5 *Epiſcopus tenetur ex officio dare coadiutorem parocho illiterato.*
6 *Epiſcopus tantum poteſt dare coadiutorem beneficiatis.*
7 *Coadiutor datur à Papa, vel à Capitulo, ſi periculum ſit in mora, & alias etiam cum authoritate Apoſtolica.*
8 *Epiſcopus in caſibus magni momenti habet authoritatem apoſtolicam.*
9 *Sacerdos quilibet in caſu neceſſitatis, & articulo mortis habet etiam Pontificiam authoritatem.*
10 *Coadiutor poteſt ea, quæ ſunt iuriſdictionis, non ordinis.*
11 *Coadiutores qualiter ſint alimentandi de redditibus Eccleſiæ.*
12 *Coadiutor qualis debeat eſſe?*
13 *expirat per mortem principalis.*
14 *non poteſt Eccleſiam vnitã diſmembrare.*
15 *tenetur ad reſidentiam.*
16 *Superior exoſus populo in totum remoueri debet, nec propterea dandus coadiutor.*
17 *Alimentandus eſt primo prælatus, poſtea coadiutor.*
18 *Alimenta ſi non ſufficiant, coadiutor præfertur prælato.*

VISVM eſt hucuſque de Archidiacono, Vicario, & alijs, quo coadiuuantur Epiſcopi in ſuis muneribus, & oneribus; verum quia ſolet aliquando ipſis Epiſcopis dari coadiutor, merito de ipſo hic, & videbimus primo, quid ſit coadiutor, ſecundo, quando, & quibus dari poſſit, & debeat; tertio, de anthoritate eiuſdem.

Circa primum, coadiutor eſt perſona
1 data prælato, vel beneficiato, qui propter
aliquid impedimentum corporis, & ani-
mi ſuum miniſterium exercere nequit; ſic
patet ex *Lancellotto hic*; vnde datur coad-
iutor propter ſenectutem, propter pro-
digalitatem, &c. *Abb. in cap venerabili de*
2 *officio delegati*, & non poteſt dari, niſi à
Sede Apoſtolica, vt habetur *hic in §. acci-
dit*; itaut nec Patriarchæ, nec Legati à
latere poſſint id concedere; cæterum ſi
3 officij, & oneris vaſtitas id exigat, pote-
runt dari etiam duo coadiutores, ſed non
plures, ne ſatis grauetur Eccleſia, quam
gubernant, de cuius redditibus ſuſten-
tari debent, *cap. vnico de clerico ægrotante in 6 & ibi glo. verbo aut duos*.

Circa ſecundum, datur coadiutor pro-
4 pter infirmitatem incurabilem, *cap. ex
parte de clerico ægrotante in 6. & cap. 1. 7. q. 1.* Secundo, propter perpetuam conualeſcentiam, & non perfectam ſanitatẽ, *cap. niſi cum pridem §. alia vero cauſa de renunciatione*. Tertio propter ſenectutẽ, vt diximus *dicto cap. ex parte, & Firmianus in tract. de Epiſcopis parte 1 quæſt. 3.* Quarto propter lepram; *cap. tua nobis de clerico ægrotante, cap qualiter 7. quæſt. 1* Quinto datur ei, qui amiſit vſum linguæ, *cap fin. de clerico ægrotante, & dicto cap. vnico §. ſi verbo*. Sexto datur propter populi numeroſitatem, *Graſſus dec. vnica de parochis*. Septimo datur ſuſpecto dilapidationis bonorum Eccleſiæ, *Abb. in cap. venerabili de officio delegati in quarto notabili, & Mandoſius in regula 11. de reuocatione reſeruata q. 5. nu. 6.* Octauo datur parocho illiterato, itaut non poſſit ſuo muneri incumbere, & hoc poteſt facere Epiſcopus ex officio, etiam non requiſitus ab alio. Imo tenetur ad hoc,
Trid. ſeſſ. 21. cap. 1. de reformatione, &
5 *Zabarella conſilio 70. num 1. Gonzales in
regula 8. Cancellariæ glo. 5. §. 9. num. 27.
Mandoſius in praxi ſignaturæ gratiæ in
titulo coadiutoriæ*. Datur autem coadiutor beneficiatis, vel curatis ab Epiſcopo, nec venit in generali commiſſione facta

Vica-

Vicario, quod procedit ſiue in coadiuto-
6 ria ſpirituali, vt in parochia, ſiue in coadiutoria temporali, vt in beneficio, vel in perceptione fructuum, *Puteus deciſ. 226. lib. 3. & Coſta de remedio ſubſidiario remedio* 113.

Epiſcopis autem, vel Archiepiſcopis
7 datur à Papa, *dicto cap. vnico, quod ſi Eccleſia* ſit valde diſtans, & periculum ſit in mora poterit prælatus cum conſenſu Capituli ſibi prouidere de coadiutore, & id facit authoritate apoſtolica, quod ſi prælatus ſit mente captus id poterit facere Capitulum pariter authoritate apoſtolica.

Nota tamen in hoc, quod in caſibus
8 magni momenti Epiſcopus habet authoritatem apoſtolicam, & procedit ac ſi eſſet expreſsè delegatus à Papa in tali negotio, *glo in cap. vnico citato verbo authoritate apoſtolica,* ſicut etiam in articulo mortis quilibet ſacerdos habet omnē
9 authoritatem; nam in rebus magni momenti habemus voluntarium interpretatiuum Pontificis.

Circa tertium, poteſt coadiutor ea, quę
10 ſunt iuriſdictionis, at quoad ea, quæ ſunt ordinis ſupplent Epiſcopo vicini, *glo. in cap. ſcripti* 1. q. 1. *verbo curam omnem,* & ſic habent generalem curam quoad illa, *eadem glo. ex cap. cum nobis olim de*
11 *electione, & cap. relatio* 25. q. 1. Secundò, licet ſint alimentandi de redditibus Eccleſiæ, quam gubernant, tamen in hoc debent eſſe prouidi, non prodigi, quia tenentur reddere rationem, & prælato, & ſucceſſoribus, *dicto cap. vnico in fine.*
12 Tertio debet eſſe deuotus erga Deum, circumſpectus cum proximis, & plenus oculis, *glo. in cap. grandi de ſupplenda negligentia prælatorum in* 6. & *ex eadem*
13 *glo.* habes, quod coadiutoris poteſtas expirat per mortem principalis, nec facit, quod in quodam Rege coadiutor datus ſucceſſit; ſucceſſit enim, ut proximior non
14 ſic coadiutor. Quarto, non poteſt Eccleſiam diſmembrare vnitam, & erigere iuſpatronatus quia diſmembratio eſt alienatio, quæ coadiutori interdicitur, *Riccius deci.* 47. *num.* 2 *& ſequentibus.* Quin-
15 to, tenetur reſidere, ſicut & rectores, & presbyteri ipſi tenentur, *Riccius dec.* 574 *num.* 13. Vnde collige, quod abſentia, quæ conceditur Epiſcopis, & prælatis conceditur etiam coadiutoribus.

Nota etiam ex *glo. hic*, quod ſi ſuperior
16 ſit exoſus populo, propter aliquod delictum, & publicum ſcandalum in totum remoueri debet, ac proinde non eſt prouidendum de coadiutore, *Innocentius in cap. niſi, §. propter infirmitatē de renunc.*

Circa id, quod diximus de ſuſtentando
17 coadiutore de redditibus Eccleſiæ. Intellige cum hac regula, vt ſcilicet primo prouideatur principali rectori, vel prælato, quantum opus eſt pro ſuis neceſſitatibus, deinde prouidendum eſt coadiutori, & ſi quid ſuperſit erit ipſius principalis, quod ſi redditus non ſufficiant ad ſuſtentandū vtrumque, tenentur ſubditi ad alimenta
18 coadiutoris, *Riccius deciſ. cit. num. 11. & Abb. in cap. de rectoribus num. 6. de clerico ægrotante, Ancharanus conſilio* 279. quia hoc ſpectat etiam ad bonum ipſorū ſubditorum: ergo omnes concurrere debent.

Titulus de Corepiſcopis cū ſit de iure inanis, quia vſus Corepiſcoporum eſt ſublatus omninò per cōſequēs, & nos ipſum miſſum facimus, pro §. vidimus. Notabimus aliqua in continuatione præſentis tituli.

DE TRANSLATIONE

TITVLVS DECIMVS SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Poteſtas quot modis expiret?*
3 *Præter particulæ efficacia, & vis perpenditur.*

1 VISVM eſt ſupra de ortu ad dignitatem, & ſic de electione, poſtulatione, & confirmatione; item de moribus prælatorū, de eorum coadiutoribus, & de alijs, quæ faciunt ad vitam, & progreſſum, nunc eſt videndum de egreſſu, ſeu interitu, meritò ponitur præſens titulus, pro quo

Sciendum eſt, quod expirat poteſtas,
2 primo per tranſlationem, ſecundò per renunciationem, tertio per degradationem, de primo modo agitur hic.

Aduerte tamen, quod cum *in §. finali*
3 *præcedentis tituli glo.* ait, ſoluitur tale coniugium, præter mortem tribus modis, quod ly præter ſumitur dupliciter, aliquando includit, ſeu confirmat, vt quando ponitur excipiendo aliquid, quod non eſt coniunctum cum oratione præcedenti, vt ſi quis diceret: lego tibi animalia, præter libros, tunc enim libri etiam cenſentur legati, alias fruſtra apponeretur illa particula, præter, & nihil valeret ope-

rati, vt aduertit *glo.noſtra hic*; aliquando
autem excludit, vt cum ponitur inter ea-
dem, puta lego tibi animalia, præter bo-
ues; nam boues non cenſerentur legati,
ſic *Abb.in cap.dudum de electione*.

In §. Translationes.

SVMMARIVM.

1 *Translatio qualiter definiatur? & qui-
bus conueniat.*
2 *propter quas cauſas fieri poſſit.*
3 *propter vtilitatem Eccleſiæ fit.*

DVo ſunt hic notanda; primo,
quid ſit translatio, ſecundo,
quando fieri debeat.

Circa primum ſic definit *Timo-*
1 *theus hic*, translatio eſt ab vna Eccleſia
in aliam facta mutatio; ponitur autem ſic
generaliter, vt competere poſſit non tan-
tum prælatis, ſed etiam beneficiatis, vnde
& Cardinales transferuntur de titulo in
titulum, *cap. dilectus de præbendis*, &
glo.hic verbo Epiſcopus.

Circa ſecundum, cauſæ, propter quas
poteſt fieri translatio ſunt quamplures in
ſpecie, ſed reducuntur ad duo genera,
ſcilicet, vel ad neceſſitatem, vel ad vtili-
2 tatem Eccleſiæ, pro vtilitate Eccleſiæ aſſi-
gnatur cauſa in præſenti paragrapho, dũ
dicitur, quod poteſt fieri translatio Epi-
ſcopi vnius Eccleſiæ ad aliam, ſi exiſtime-
tur maior profectus, & vtilitas præue-
nienda à prælato in Eccleſia (hic enim
debet eſſe finis prælatorum, non autem
3 propria vtilitas) Affertur in hoc paragra-
pho exemplum D. ui Petri, qui cum eſſet
Pontifex, cognita tamen maiori vtilitate
Eccleſiæ ex translatione Sedis Romæ ſic
fecit, dum de Antiochena Ciuitate Ro-
mam petijt, & ibi perſtitit vſque ad ſan-
guinis effuſionem, & amiſſionem vitæ.

In §. Neceſſitate.

SVMMARIVM.

1 *Translatio poteſt fieri propter neceſſi-
tatem.*
2 *Vtilitas neceſſitati comparatur.*
3 *Translatio fit etiam propter metum.*
4 *Epiſcopus tranſiens propter metum
hoſtium ad aliam Eccleſiam, ceſ-
ſante metu oſtium, & liberata
Ciuitate, remanet Epiſcopus dua-
rum Eccleſiarum.*
5 *Translatio facta propter auaritiam,
vel ambitionem eſt excluſiua finis
publicæ vtilitatis.*
6 *Epiſcopus non poteſt effici monachus
inuito Papa.*
7 *Salus publica præfertur ſaluti priuatæ.*

1 ALia cauſa translationis faciendæ
eſt neceſſitas Eccleſiæ, *cap. muta-
tiones 7. q. 1.* Vnde habes, quod
maxima vtilitas neceſſitati com-
paratur, vt per *glo. hic in §.1. verbo prin-*
2 *ceps*. Secunda cauſa eſt metus, *vt in cap.
temporis 7 q. 1.* vt ſi quis dubitet de inua-
ſione inimicorum, poteſt enim ad aliam
3 Eccleſiam ſe transferre, vt tutior ibi per-
maneat, liberata tamen priori Ciuitate
ab hoſtibus, erit etiam epiſcopus eiuſdẽ,
4 nam non deſinit eſſe Epiſcopus illius, ſed
tantum fuit impedita gubernatio, vnde
remanet deinde Epiſcopus duarum Ec-
cleſiarum, *glo.in cap. paſtoralis 7. q. 1.* At
qui transfertur pro vtilitate non poteſt
ad priorem redire, *dicto cap. paſtoralis*,
§. *qui verò*, quia cauſa vtilitatis ſemper
eadem perſeuerare præſumitur.

Nota etiam in hoc paragrapho id quod
5 dicitur *in cap. ſcias 7. q. 1.* quod qui facit
mutationem ductus auaritia, vel ambi-
tione, vel delectationis cauſa, non habet
finem translationis, in qua eſt attenden-
da publica vtilitas, quæ præfertur vtilita-
ti priuatæ, vnde *glo. in dicto cap. verbo
plurimorum* ait, quod ideo Epiſcopus nõ
6 poteſt effici monachus inuito Papa, quia
ſcilicet monachus conſulit tantũ propriæ
vtilitati, & ſaluti, Epiſcopus verò ſaluti
propriæ, & aliorum, quæ præferri debet.
7 *cap. ſancta 2. q. 7.* ſicque Epiſcopus ex tali
cauſa faciens translationem, licet ſedem
mutaret, tamen non diceretur mutaſſe
mentem. Verum tamen eſt, quod hoc
limitari debet, ſi vtilitas publica inferret
damnum priuatæ, & periculum propriæ
animæ, quia vt aduertit *glo. loco cit.* chari-
tas debet incipere à ſeipſo, & parum re-
fert mundum lucrari, ſi propria ſalus
pereat.

In §. Sciendum eſt autem.

SVMMARIVM.

1 *Translatio Epiſcoporum ſpectat ad Sũ-
mum Pontificem.*
2 *Matrimonium ſpirituale carnali præ-
fertur.*
3 *Translatio Epiſcoporũ eſt vna ex cau-
ſis maioribus.*

4 *Diſpen-*

Digitized by Google

4 *Diſpenſationis verba pro translatione ſunt attendenda ſtrictè.*
5 *Tranſitus ad maiorem Eccleſiam continetur nõ ad minorem indiſpenſatione.*
6 *Epiſcopus tranſiens ex ſua authoritate de vna in aliam Eccleſiã, qualiter ſit puniendus?*
7 *antequam priuetur debetur ei obedientia à ſuis clericis.*

VIdendum eſt primo, ad quem ſpe-
ctet tranſlatio Epiſcoporum.
Secundò, an poſſit alius, præter
Romanum Pontificem facere
translationem, & quid de pœnis, quæ
contrauenientibus imponuntur.
Circa primum, translatio antiquitus
1 ſpectabat ad Archiepiſcopos, quia ad
ipſos ſpectabat confirmatio; hodie verò
ſpectat tantum ad Romanum Põtificem,
vt habetur hic, quia matrimonium ſpiri-
tuale eſt validius matrimonio carnali, ſed
diſſolutio matrimonij carnalis eſt Deo
reſeruata, dicente Domino, quod Deus
2 coniunxit, homo non ſeparet: ergo mul-
to magis diſſolutio matrimonij ſpiritua-
lis. & quod facit Papa, videtur factum ab
ipſo Deo, qui eſt Dei vicarius, *cap. 2. extra
eodem.* & ex pluribus capitulis idem ha-
betur in eodem titulo.
Circa ſecundum patet ſolutio *ex cap.
cum ex illo de translatione,* vbi aſſignatur
3 ratio; nam translatio Epiſcoporum eſt
vna de cauſis maioribus; ſed omnes cau-
ſæ maiores ſpectant ad Summum Pontifi-
cem: ergo etiam hæc, quod amplia licet
Epiſcopus non fuerit conſecratus, ſed tã-
tum confirmatus, vt *in cap. inter corpo-
ralia extra eodem,* vbi ſic dicitur expreſ-
sè: Dubitari non debet, quod ſpirituale
coniugium, quod eſt inter Epiſcopum, &
Eccleſiam ſuo tantum iudicio reſeruaue-
rit diſſoluendam.
Aduerte etiam hic, quod ſi Papa ali-
4 quando in hoc diſpenſaret ſunt omninò
ſtrictè attendenda verba diſpenſationis,
dum ſit res magni momenti, vnde vt ha-
betur *in cap. fin. eod. tit.* ſi quis habuerit
diſpenſationem à Papa, vt electus ad maio-
rem dignitatem poſſet ad illam tranſire,
iſte talis non poſſet tranſire ad dignitaté
parem, licet poſſit ad maiorem, & hoc
confirmat *glo. ibidem*, quod licet videa-
5 tur paradoxa, tamen res nõ ita ſe habet,
quia, vt ibi notatur, facilius diſpenſat in-
perior, vt quis tranſeat ad maiorem Ec-
cleſiam ratione maioris vtilitatis, quam
inibi habere poteſt, quæ non ſic de facili
reperitur in dignitate pari, quia forſan
potius oſtenderet ambitioné, vel aliũ finé

Circa pœnas, quæ imponuntur con-
6 trafacientibus multa habentur *in ca. cum
ex illo, & cap. inter corporalia extra eodẽ.*
ſi autem Epiſcopus de ſua authoritate
tranſiret de vna Eccleſia in aliam, hic
venit priuandus vtraque, *cap. quando ex-
tra eodem*; & hoc ne ſit dare aditum præ-
ſumptionibus, requiritur tamen decretũ
priuatiuum, vt per *Ioannem Andream*,
& Abb. & dicto cap. quanto; vnde ante-
7 quam declaretur hoc debetur ei obediẽ-
tia à clericis ſuæ primæ propriæ Eccleſiæ,
vt patet ex caſu ſimili *in cap. nonne prima
quaſt. 4.*

In §. Ea propter.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus obtinens licentiam tranſeundi, ſi tranſierit ad aliam, pro qua non habuit licentiam, vna tãtum priuari debet.*
2 *Violentia qualis excuſet à culpa?*
3 *Peccatum non eſt ſine voluntate.*

SIcut non licet viro propria authori-
tate vxorem relinquere, ita nec li-
cet Epiſcopo eccleſiam deſerere, &
meritò priuatur vtraque: nam pri-
mam eccleſiam ſpreuit, & ſecundam
ambitioſè concupiuit.
Aduerte igitur primo pro hoc §. quod
1 ſi Epiſcopus non commiſerit duplex cri-
men, non venit puniendus duplici pœna;
vnde ſi obtinuerit licentiam tranſeundi
ad aliam, non debet priuari illa, eo quod
non tranſierit ad eam, pro qua habuit li-
centiam; ſufficit enim primam licitè reli-
quiſſe: ergo licet ſecunda priuetur, eo
quod ipſam aſſumpſerit inconſulto Ro-
mano Pontifice, tamen prima priuari nõ
debet, vt per *glo. hic verbo nec qui in illis
Abb. in dicto cap. quanto*, & colligitur ex
*cap. qua ſiunt de his, quæ fiunt à maiori
parte capituli.*
Aduerte ſecundo, quod violentia non
2 excuſat à culpa, dummodo non ſit talis,
quæ ponat inuoluntarium, quia ſic ope-
rando quis non peccat; nullum enim
3 peccatum ſine voluntario, *Auguſt. lib. 1.
retractationum*; ſi autem ex metu leui
quis inducatur ad translationem, puni-
retur aliquo modo mitiori, vt aduertit
Antoninus, Timotheus hic.

In §. Non abſimilis, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Perſona eccleſiaſtica eodem modo ac Epiſcopi procedunt quoad tranſlationem.*
2 *Iudicium idem debet eſſe de ſimilibus.*
3 *Permutatio quid ſit?*
4 *non poteſt fieri ſine conſenſu ſuperioris.*
5 *Honeſtas cauſa non excuſat pœnam paruipendentiæ ſuperioris.*
6 *Permutatio neque de beneficio ſimplici poteſt fieri.*
7 *Collatio facta à ſuperiore, dum beneficia reſignantur, eſt nulla.*
8 *Permutatio inter perſonas multum ætate differentes poteſt fieri authoritate ſuperioris.*
9 *Permutatio ne ſit fraudulenta, tria concurrere debent.*
10 *Permutans propria authoritate, quas pœnas incurrat.*
11 *Conferre non potens, neque permutationi valet authoritatem dare.*
12 *Permutatio ſolis Epiſcopis eſt permiſſa in caſu maioris vtilitatis, vel neceſſitatis.*
13 *Capitulum ſede vacante poteſt permutare.*
14 *Permutatio non ſapit omnino naturam collationis.*
15 *quem tractatũ excludat inter partes de ipſa facienda.*
16 *Beneficium reſignatum ab vno ex permutantibus in manus Epiſcopi alio nolente reſignationem facere, non per hoc beneficium dicitur vacãs, ſed reſignãti reſtitui debet.*
17 *Lex adiuuat deceptos, non decipientes.*
18 *Reſignans beneficiũ cauſa permutationis, hac non ſequuta, ſi in beneficio reſignato inueniat detentorem poteſt amouere.*

Videndum eſt primo, an poſſit fieri tranſlatio inter alias perſonas eccleſiaſticas circa beneficia. Secundo, an poſſit fieri inter priuatos, & de pœnis impoſitis contrafacientibus. Tertio, quis poſſit facere has tranſlationes. Quarto, quæ regula ſit habenda in permutationibus.

Circa primum dicitur *in § non abſimi-*
1 *lis*, quod ſupra dicta de Epiſcopis proportionaliter, dici debẽt de alijs perſonis eccleſiaſticis, quod ſcilicet poſſint hæc tales perſonæ facere tranſlationes, dum dicitur hic, quod non abſimilis ratio eſt habenda: ergo vnico verbo valet hic dicere quidquid ſupra diximus de tranſlatione
2 Epiſcoporum; nam de ſimilibus idem debet eſſe iudicium, *glo. in cap. inter corporalia de tranſlatione Epiſcoporum*. Verum tamen eſt, quod hæc, quæ fit in inferioribus dici ſolet permutatio: eſt
3 autem permutatio ſecũdum *Timotheum hic* vnius rei pro alia vicaria præſtatione mutatio.

Circa ſecundum aduerte primo, non
4 tantum priuatos, impediri ab iſta priuatione ex ſe, ſed etiam, ſi cauſa adſit, id eſſe ipſis illicitum ſine conſenſu ſuperioris; vnde *glo hic* notat, quod honeſtas cauſæ, propter quam quis mouetur ad operandũ non excuſat à pœna, ſi operans neglexe-
5 rit authoritatem ſuperioris, vel formam iuris, *tex. & glo. in cap vt commune de rerum permutatione*.

Aduerte ſecundo, quod nec de benefi-
6 cio ſimplici poteſt fieri permutatio, *Ab. in cap. quæſitum de rerum permutatione in primo notabili*. Verum tamen eſt, quod in permutationibus dum reſignantur be-
7 neficia in manus ſuperioris, non poteſt hic illa conferre, & ſi conferat, eſt nulla collatio, *glo. in cap. vnico de rerum permutatione in 6. verbo reſignent, & in Clementina vnica eit. tit.* Poteſt autem fieri per-
8 mutatio authoritate ſuperioris etiam inter perſonas, quæ multum differunt in ætate, vt *de praxi in curia archiepiſcopali Neap. deciſ. 568.* ait enim, quod ad fraudẽ incurrendam in his permutationibus tria
9 concurrere debent copulariuè, ſcilicet magna beneficiorũ inæqualitas, coniunctio perſonarum, mors ſequuta infra octo dies, alias nulla datur ſuſpicio fraudis.

Aduerte tertio, quod qui permutant
10 propria authoritate amittunt beneficia, *vt in cap. cum olim de rerum permutatione, vbi glo.* addit alias pœnas, neque poſſunt curari id facere ad inuicem, & regulam generalem dat *Socinus in cap. ſicut vnire de exceſſibus prælatorum num. 19.* quod ſcilicet qui non poteſt cõ-
11 ferre, neque poteſt authoritatem dare permutationi; cæterum ſi iuridicè fiat permutatio, dum fit ad hunc finem reſignatio in manus Epiſcopi, beneficia non dicuntur vacantia; at *in extrauaganti vnica de ſede vacante verbo vacante circa medium*.

Circa tertium patet iam per argumẽ-
12 tum à contrario ſenſu, quod dum non

poſſunt

poſſunt inferiores id facere, per cõſequens
ſolis Epiſcopis id reſeruatum, *cap. quæſiti*
de rerum permutatione; vbi etiam addi-
tur, quod debet Epiſcopus id facere cau-
ſa cognita, ſcilicet ex maiori vtilitate, vel
13 neceſſitate, vt diximus ſupra, *Rota Ro-*
mana in deciſionibus nouiſſimis dec. 411.
Imò poterit etiam Capitulũ ſede vacante
14 id facere, *glo. in dicta Clementina vnica*
de rerum permutatione verbo conferatur,
quia licet hæc videatur collatio, tamen
non ſapit omnino collationis naturam.

Circa quartum, Epiſcopus debet attẽ-
dere in talibus permutationibus vtilita-
tem, & ideo debet fieri permutatio cau-
ſa cognita, vt habetur in fine huius para-
graphi, *& glo. ibidem verbo vtiles*; id au-
15 tem habetur *in* §. *ſubuentum*, quod ſci-
licet nullo modo poſſit fieri tractatus per
partes de tali permutatione facienda, non
tollit quemdam tractatum generalem
potius informatiuum de redditibus, de
qualitatibus beneficiorum, de modo per-
mutationis faciendæ, &c. hæc enim per-
mittuntur inferioribus præſtare verò cõ-
ſenſum ſolius Epiſcopi eſt *glo. in dicta*
Clementina vnica verbo volentibus. Si
16 verò ex permutantibus vnus iam reſi-
gnauerit ſuum beneficium in manus Epi-
ſcopi, & alius id facere nolit, primum
beneficium non dicitur vacans, vt dixi-
mus, ſed debet reſtitui ipſi reſignanti, vt
17 *in dicto* §. *ſubuentum*, quia lex adiuuat
deceptos, non decipientes, *cap cum vni-*
uerſorum de rerum permutatione.

Nota etiam, quod ſi in tali beneficio
18 per ipſum reſignato inueniat quemlibet
iniuſtum detentorem, poteſt illum amo-
uere, vt *in dicto cap. vniuerſorum*; non
debet tamen id facere propria authori-
tate, ſed Epiſcopo id præcipiente, vt ha-
betur in fine dicti paragraphi.

In §. Et generaliter, cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Reſignationis cauſa debet exprimi in reſignatione beneficij.*
2 *probari poteſt coniecturis.*
3 *Priuilegium habens à Papa, vt inueſtiatur primo beneficio vacaturo non poteſt velle obtinere beneficiũ reſignatum ad permutantem.*
4 *Beneficium tenue non poteſt reſignari in præiudicium habentis bullam à Pontifice, vt poſſit obtinere primum vacaturum.*

Quæ faciunt ad *paragraphum, & generaliter* iam ſupra diximus, quod ſcilicet beneficia reſignata pro permutatione non poſſũt alijs conferri, & ſi conferatur collatio eſt nulla; hæc habentur in prædicto §.

Quantum facit ad §. *finalem*, aduerte
1 primo, quod debet in reſignatione bene-
ficij exprimi cauſa reſignationis, alias ſi
ſimpliciter fiat reſignatio, videtur potius
facta renunciatio, vt in titulo ſequenti;
non ſic autem ſi cauſam exprimat, *gloſſa*
verò verbo ex cauſa ait, quod licet in re-
ſignatione non fuerit expreſſa cauſa, ta-
men ex coniecturis probari poteſt, & ci-
tat *textum in Clementina prima de rerũ*
2 *permutatione*; poſito igitur, quod ad ta-
lem finem reſignauerit, & quis habuerit
à Papa priuilegium, vt inueſtiatur pri-
mo beneficio vacaturo, non poteſt velle
obtinere tale beneficium reſignatum ad
3 permutandum, quia hoc non dicitur va-
cans, vt ſupra diximus, & habetur in præ-
ſenti paragrapho.

Nota ſecundo congruenter ad caſum
4 prædictum, quod ſi quis habuerit hanc
bullam à Papa, vt inueſtiatur beneficio
proximè vacaturo, & quis ſciens vacatu-
rum aliquod beneficium pingue renun-
ciat ſimpliciter beneficium leue, quod
ipſe habet, vt tali beneficio inueſtiatur,
qui bullam habet, & ipſe poſſit deinde
obtinere beneficium pinguius, quod va-
cabit, hic venit priuandus vtroque, &
debet dari hoc beneficium pingue habẽti
talem bullam à Papa, quia eius renuncia-
tio videbitur facta in fraudem, quæ appa-
ret ex coniecturis prædictis; caſum autẽ
expreſſum habemus *in cap ſi te praben-*
da de renunciatione in 6. & aduertit glo.
ibidem.

DE RENVNCIATIONE

TITVLVS DECIMVS OCTAVVS,

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Iuri ſuo nemo poteſt cedere quando illud alteri eſt quæſitum.*
3 *Renunciatio quid ſit?*
4 *coacta non valet.*
5 *in dubio præſumitur ſpontanea.*
6 *à quibus cauſis inducatur.*
7 *fit ex defectu requiſitionum.*
8 *Epiſcopi non debent renunciare eccleſias ſibi copulatas.*

Nihil

1 Nihil eſt ſub Cælo adeo
firmum, quod non
poſſit de facto, vel de
iure infringi, vt no-
tat *glo. in hac rubr.*
in 6. ideo cum vide-
rimus de promotio-
nibus ad prçlaturas,
erat videndum quomodo iſtæ deſinant
ſignanter per renunciationem, ideo vi-
debimus primò quid ſit renunciatio; ſe-
cundò, quæ ſint cauſæ renunciationis: li-
cet enim poſſit vnuſquiſque cedere iuri
ſuo, vt in *l penul. C.de pactis*, id tamen
non procedit quando ex tali iure alteri
2 etiam quæſitum eſt ius, *l.ab emptione, ff.*
de pactis, & ſic eſt in prælaturis, & digni-
tatibus eccleſiaſticis, per quas eſt quæſitũ
ius eccleſiæ.

Circa primum in præſenti paragrapho
3 noſtro ſic definitur renunciatio; dicitur
enim quod eſt iuris proprij, vel rei ſpon-
tanea refutatio; verum tamen eſt, quod
Timotheus addit ly, rei; non enim appo-
nitur in litera §. Dicitur ſpontanea, quia
4 ſi ſit coacta non tenet; imò poteſt quis
admitti ad recuperationem beneficij, vel
eccleſiæ, *cap.2 de eo, quod metus cauſa*:
non autem in dubio non præſumatur
5 ſpontanea, vt notat *Abb.in cap. ſuper hoc*
*eodem tit. num.*30. ideo debet aſſignari
cauſa, vt ſi quis velit deinde intentare
recuperationem beneficij renunciati non
ſit audiendus, eo quod velit allegare
coactionem, ſi in renunciatione cauſam
expreſſit.

Circa ſecundum, cauſæ enumerantur
6 hic, ſcilicet conſcientia criminis, puta
ſi quis ſit ſimoniacus, vel homicida, &c.
debilitas corporis, vt ſenectus, vel infir-
mitas, defectus ſcientiæ, ſi non habeat
ſcientiam ſufficientem, malitia plebis,
puta ſi ſit populus incorrigibilis, & in
quo non exiſtimetur profectus, graue
ſcandalum, quod ipſe forſan dedit, pro-
pter quod amiſit famam, & eſt effectus
ludibrium hominum, & propter ſimiles
cauſas, quas comprehendit *glo.* ſub his
carminibus,

Debilis, ignorans, malè conſcius, irre-
gularis,
Quem mala plebs odit, dans ſcandala
cedere poteſt.

Nota etiam ex *glo. hic in ſecundo no-*
7 *tabili*, quod cauſæ renunciationis ſunt de-
fectus requiſitorum ad electionem; vnde
vt quis in renunciatione audiatur, debet
probare defectum vnius ex requiſitis ad
electionem, vel inueſtituram beneficij, vt
aduertit *glo cit.in dicto cap. niſi extra*
eodem, vbi renunciantes ſine cauſa ex-
pelluntur, & ſignanter dicitur ibi de Epi-
ſcopis, quod non debent ſe putare ſan-
ctiores Baptiſta, qui cum exiſtimaret ſe
indignum Chriſti famulũ, munus tamen
8 concionandi nunquam omiſit (quod ſpe-
ctat ad Epiſcopos) & *in § verum eiuſdẽ*
cap. habetur, non debes propter labo-
ris anguſtiam deſerere, cui per fidem co-
pulaſti te, ſiue per electionem cum ipſa
matrimonium contraxiſti.

In §. Propter.

SVMMARIVM.

1 *Criminis expers nemo viuit.*
2 *Renunciatio non fit per quodlibet cri-*
men.
3 *Crimina, quæ relinquant perpetuam*
maculam?

1 Notat *glo. hic*, quod nemo ſine
crimine viuit ex authoritate *D.*
Pauli (ſubiecit Deus omnia ſub
peccato) idem patet *ex S. Do-*
ctore 2.2. *q* 109. *a.*8. & aduertit *Timoth.*
hic; vnde non pro quolibet crimine quis
2 debet renunciare, ſed debet eſſe crimen
tale, quod licet per pœnitentiam remit-
tatur à Deo, relinquat tamen infamiæ no-
tam, vt *in præſenti* §. per illa verba: Non
cuiuslibet, ſed illius propter quod ipſius
officij excuſatio poſt peractam pœniten-
3 tiam impeditur; relinquunt enim perpe-
tuam maculam, & infamiam, vt homici-
dium, ſimonia, &c. *cap.infamis* 3.*q* 7. *&*
in principio q.citata habetur, quod non
poteſt eſſe iudex, qui cum reo, pari, vel
maiori macula inficiatur.

In §. Non abſimilis.

SVMMARIVM.

1 *Infirmus qualis poſſit renunciare?*
2 *Senectus qualis inducat renunciatio-*
nem?
3 *Debilitas corporis feruore ſpiritus cor-*
roboratur.

1 Aduerte primò, quod non quili-
bet valetudinarius, vel leuiter
infirmus renunciare poteſt, ſed
debet eſſe talis, vt Eccleſiæ de-
ſeruire non poſſit, vnde propter leuem
infirmitatem, vel breuem conualeſcentiã
non debet quis audiri, ne Eccleſia priue-
tur

tur ſ.o paſtore, *cap. niſi, §. alia vero extra eodem*, tum quia, ait Apoſtolus, cum infirmor, tunc fortior ſum; & alibi, gloriabor in infirmitatibus meis, ad cuius exemplum idem facere debent prælati, vt *in cap, literas extra eodem*.

Aduerte ſecundò, quod admittuntur
2 ſenes ad renunciandum, dummodo non
ſint ſatis fortes, & bonæ complexionis,
quia iſti non poſſunt tuta conſciencia re-
nunciare; ideo debet eſſe ſenectus talis,
quæ infirmitati comparetur, vt *in dicto*
cap. niſi, & cap. literas, ſic habetur per
Alexandrum Papam Epiſcopo Lugdu-
nenſi vergente deorſum conditione cor-
porea feruor ſpiritus in ſublimiora con-
3 ſcendat; vnde *glo. noſtra* hic ait *verbo*
permanere, quod debilitas corporis fer-
uore ſpiritus corroboratur.

In §. Propter defectum.

SVMMARIVM.

1 *Scientiæ defectus cauſat renunciationē.*
2 *Scientia practica neceſſaria eſt Epiſcopo.*
3 *Epiſcopus debet ſemper diſcere, nec id erubeſcere etiam à minimis.*
4 *Scientia diuinarum ſcripturarum, & ſacrorum canonum Epiſcopo neceſſaria.*
5 *Ignorans repellitur ab epiſcopatu, & à ſacerdotio.*
6 *Capacitas ad diſcendum æſtimatur ſufficiens.*
7 *Aetas nulla ſera eſt ad diſcendum.*
8 *Scientiæ defectus ſuppletur per virtutem.*

1 ALia cauſa renunciationis eſt defe-
ctus ſcientiæ, ideo videbimus
primò, quam ſcientiam debeant
habere prælati; ſecundò quæ ſuf-
ficiat.

Circa primum, multa diximus de ele-
2 ctione, tamen præter ibi dicta hic, notā-
dum eſt, quod tenetur Epiſcopus habere
etiam ſcientiam practicam, ne alijs in-
digeat ad animarum gubernationem,
§. damnamus authentico de ſanctiſſimis
Epiſcopis, & cap. conuenientibus 1. q. 7.
debet autem ſemper diſcere, quia & hoc
3 profitebatur *Auguſtinus, vt per glo. hic,*
& Iuriſconſultus in l. apud Iulianum,
ff. de fideicommiſſarijs libertatibus, ait,
Si vnum pedem tenerem in ſepulchro;
adhuc diſcere vellim, tanto magis præla-
ti, qui debent populis lumen dare; vnde
in *cap. fin. diſt.* 38. habetur, quod Epiſco-
pus non debet erubeſcere diſcere etiam
à paruulis, licet ipſe ſit ſenex, & nobilis,
& addit *textus*, quod ſi id erubeſcat, ma-
gis diaboli, quam Chriſti membrum eſſe
oſtenditur, & *in cap. de Conſtantinopoli-*
tana diſt. 22. habetur, quod ſtultus eſt
qui bona, quæ videt diſcere contendit.
4 Debet etiam habere ſcientiam diuinorū;
nam à Domino ignorantur ij, qui, & quæ
Dei ſunt ignorant, *cap. qui ea diſt.* 38. de-
bet etiam habere ſciētiam ſcripturarum;
nam ignorantia ſcripturarum eſt Chriſti
ignorantia, *cap. ſi iuxta diſt. eit.* & ſcien-
tiam ſacrorum canonum, *cap. omnes eadē*
diſt. Cæterum benè ignorans repellitur ab
epiſcopatu, & à ſacerdotio; ait enim Do-
5 minus *Iſaia* 4. Tu ſcientiam repuliſti, &
ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris
mihi.

Circa ſecundum ſufficit, ſi habeat ca-
6 pacitatem ad ſtatim addiſcendum, *gloſſa*
noſtra hic verbo plerumque, & moralis
philoſophus dicebat, quod nulla ætas ſera
7 eſt ad diſcendum: ſufficit igitur medio-
cris ſcientia cum bona vita; nam defectus
ſcientiæ ſuppletur per virtutem, *dicto cap.*
8 *niſi, §. pro defectu, cap. cum nobis de ele-*
ctione, & cap. venerabilis de præbendis.

In §. Propter malitiam.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt relinquere Eccleſiam propter incorrigibilitatem ſubditorum, ſecus ſi ex correctione fructus ſperetur.*
2 *item propter ſcandalum.*
3 *Scandalum quid ſit?*
4 *duplex eſt.*
5 *actiuum quale?*
6 *paſſiuum quale, & qualiter ſe habeant?*
7 *ſemper eſt peccatum, poteſt etiam eſſe actiuum, licet non ſequatur paſſiuum.*
8 *Prælatus non tenetur renunciare, ſi ex bonis operibus prælati, populus paſſiuè ſcandalizetur.*
9 *Populus ſcandalizans eſt puniendus, niſi erret ex ignorantia.*
10 *Scandalum eſt impedimentū electionis.*
11 *Iuris ſeueritas remitti debet propter ſcandalum.*
12 *Scandali occaſionem ſumens ex bono opere, eſt certificandus de ſua falſa apprehenſione, nec illud onus eſt relinquendum*

13 *Scandalum ad euitandum non eſt noui crimen committendum.*
14 *Crimina aliquando tolerantur ratione ſcandali, ſed non in totum pœna remitti debet.*
15 *Prælati tenentur obuiare ſcandalis.*

DVo hic erunt examinanda, primò
quando propter malitiam poſſit
Epiſcopus relinquere Eccleſiam;
Secundò, breuiter aliqua de
ſcandalo percurremus occaſione ſecundæ
partis huius paragraphi ibi: Item pro
graui ſcandalo, &c.

Circa primam, aduerte, quod ſi plebs,
1 cui Epiſcopus præeſt ſit adeo incorrepri-
bilis, vt de ſperetur fructus correptionis,
tunc poteſt Epiſcopus eccleſiã relinquere,
*dicto cap. niſi, § propter malitiam, & cap.
fin. hoc eodem tit.* Si autem ſperetur ali-
quis fructus, tunc non poteſt Epiſcopus
tutus in conſcientia renunciare, *Ioannes
Andreas, & Butrens in eodem cap. &
aduertit Timotheus in præſenti* §. qui ait
ex Diuo Gregorio, quod æquanimiter
portandi ſunt mali.

Circa ſecundum, propter ſcandalum,
2 ſiue actiuum, ſiue paſſiuum Epiſcopus re-
nunciare poteſt; vtrumque enim eſt con-
tra charitatem. Ideo pro ſcandalo

Aduerte primò, quod ſcandalum eſt
3 factum, vel dictum minus rectè præbens
alteri occaſionem ruinæ, ſic patet ex *Sã-
4 cto Doctore 2. 2 q. 43. art. 1 in corpore*:
eſt autem ſcandalum duplex, ſcilicet a-
ctiuum, & paſſiuum: ſcandalum actiuum
5 eſt cum quis inducit aliquem ad peccan-
dum verbis, vel factis, vt ſi quis faceret
aliquem actum præuium peccato publi-
cè, & hoc, ſiue operans intendat inducere
alium ad peccandum, ſiue non, ſufficit
quod opus ſit malum; poſito enim tali
6 opere, quod ſit præter rectitudinem de-
bitam, dicitur inductum ſcãdalum actiuũ.
Paſſiuum ſcandalum eſt, quando quis ex
facto alterius, licet bono, ſumit tamen
occaſionem peccandi. Dicitur autem
paſſiuum, nam qui rectè operatur ex ſe,
non dat occaſionem peccandi, alius au-
tem inde ſumit dictam occaſionem, ac
proinde poteſt eſſe ſcandalum paſſiuum,
ſine actiuo. Item poteſt eſſe ſcandalum
actiuum ſine paſſiuo, vt cum quis vult ali-
quem inducere ad peccandum dicto, vel
facto; ſed tamen hic non conſentit. Item
poſſunt eſſe ſimul ſcandalum actiuum, &
paſſiuum, quando quis dicit, vel facit ali-
quid, vnde alius ſumit occaſionẽ peccati:
ſic *S. Doctor loco cit. ad quartum, & in
a. 2. eiuſdem quæſtionis in corpore* ait,
quod ſcandalum paſſiuum ſemper eſt pec-
7 catum, tanto magis ſi non præceſſerit a-
ctiuum, ſic è contra poteſt eſſe peccatum
ſcandalum actiuum, licet non ſequatur
paſſiuum.

Aduerte ſecundò, quod ſi populus, cui
8 prælatus præeſt ſcandalizetur paſſiuè ex
bonis operibus prælati, tunc prælatus
non tenetur renunciare, ſic *Diuus Gre-
gorius homil. 7. in Ezechielem p. 2. ibi* (Si
de veritate ſumitur ſcandalum, vtilius
naſci permittitur ſcandalum, quam veri-
tas relinquatur, *cap. qui ſcandalizauerit
de re iudicata*, & idem confirmat *Sãctus
Doctor q. cit. a. 7 & 8.*

Aduerte tertiò, quod quando multi-
9 tudo, ſeu populus ſcandalizat, & tuetur
etiam ſuum errorẽ puniri debet, propter
ſcandalum, *cap. cum quiſquis 22. quæſt. 4.*
ſecus autem ſi allegaret cauſam ignoran-
tiæ, vt *in cap. commeſſationes, & ibi glo.
verbo cum multitudine cap. lator de cleri
excommu. miniſtrante, cap. vt conſtitue-
retur diſt. 50.*

Aduerte quartò, quod ſcandalum gra-
10 ue, de quo dubitatur de electione, vel
confirmatione alicuius in prælatum im-
pedit actum, quia de matrimonio carnali
ad ſpirituale valet argumentum, ſed gra-
ue ſcandalum, de quo dubitatur impedit
matrimonium carnale contrahendum, vt
docet *Soccinus in cap. cum in tua, de
ſponſalibus nu. 9.* ergo debet etiam im-
pedire matrimonium ſpirituale, quod eſt
inter Epiſcopum, & Eccleſiam.

Aduerte quintò, quod ad euitandum
11 ſcandalum debet remitti ſeueritas iuris,
*cap. cum ex iniuncto de noui operis nun-
ciatione num.* 16. & qui non obuiauerit
peccato proximi, peccat, *idem Soccinus
num.* 17. vnde ſi nouerim, quod ex meo
12 bono opere alius ſumat occaſionem ſcã-
dali, licet non tenear ab opere deſiſtere,
vt diximus, debeo tamen illum certificare
de ſua falſa apprehenſione, ſic Epiſcopus
non tenetur relinquere Eccleſiam, niſi
ratione ſcandali irreparabilis, & ad ſcan-
13 dalum euitandum non eſt nouum crimen
committendum, *idem Soccinus nu.* 15.

Aduerte ſextò, quod ratione ſcandali,
14 de quo dubitatur tolerantur crimina
aliquando, ſaltem quoad pœnam, *cap. non
poteſt 23. q. 4.* itaut mitior pœna ſit infli-
genda, non autem in totum pœnam re-
mittendo, ne populi putarent id licitum
eſſe, *glo. in cap. denique diſt. 4 verbo venia*:
vbi ait, quod *textus in cap. non poteſt*,
non procedit hodie ſimpliciter, & indi-
ſtinctè, ſed modo, quo diximus. cum in-
oratione pœnæ.

Aduerte

Aduerte vltimò, quod debent prælati
15 obuiare ſcãdalis etiam de motu proprio,
præuidendo antequam ad ſcandalum per-
ueniatur, ſic fecit *Sixtus Quartus in*
extrauaganti de reliquijs, & veneratione
Sanctorum, §.nos igitur, §.graue nimis,
& in extrauaganti cum præexcelſa citato
titulo. Alia multa pro materia ſcandali
videte per *Archidiaconum in cap. fin. 7.*
q.vltima, & Soccinus notat in cap. qua-
liter, & quando de accuſationibus in 5.
decretalium nu.460.& 461.

In §. Item ab irregularitate.

S V M M A R I V M.

1 *Bigami, & nati de illegitimo matrimo-*
nio admittuntur ad renunciandum.
2 *Culpa priuata poteſt inducere irregula-*
ritatem.
3 *Bigamia quid ſit? & eius etymologia.*
4 *Bigamus non poteſt eſſe clericus.*
5 *non poteſt deferre tonſuram ſub pœ-*
na excommunicationis.
6 *non dicitur ſi quis cognouit virgi-*
nem, & deinde cum ipſa contraxit
matrimonium.
7 *non dicitur ſi quis contrahat cum*
fœmina alteri nupta, ſed non
ab ipſo cognita.
8 *neque qui plures habuit concubinas.*
9 *Bigami quare prohibeantur?*
10 *Bigamus priuatur omni priuilegio ec-*
cleſiaſtico.
11 *Bigamus illegitimè cõtrahens non amit-*
tit priuilegia clericalia.
12 *Bigamiæ effectus quales ſint?*

1 Bigami, & nati de illegitimo ma-
trimonio admittuntur ad renun-
ciandum, ſicut etiam ob ſimilem
irregularitatem, ſi tamen culpa
ſit priuata, & prælatus ſit vtilis ſuæ eccle-
ſiæ poterit cum ipſo diſpenſari impoſita
pœnitentia, vt habetur in præſenti para-
grapho, ex quo collige, quod etiam culpa
2 priuata poteſt inducere irregularitatem,
vt per *glo.hic* ex pluribus iuribus. Vide-
bimus igitur quid ſit bigamia, quid biga-
mus, & quibus priuentur bigami.
Circa primum, aduerte primò, quod
3 bigamia eſt impedimentum oriens ex ſe-
cundis nuptijs. Dicitur autem à verbo
græco, gamos, quod ſignificat, coniux,
vt idem ſit bigamus, ac bis coniux, *glo.in*
cap vna diſt.26. Bigamus autem eſt ille,
qui habuit vxorem viduam, vel duas vir-
gines, *cap. vnico de bigamis in 6.* Debet
autem qui vult eſſe clericus vnam tantum
habuiſſe vxorem, & virginem, quia, vt ait
glo.in cap.1.de clericis coniugatis, verbo
4 *contraxerunt*, vnio perſonæ ad Eccleſiã,
ſignificat vnionem Verbi cum natura hu-
mana, quæ facta eſt in vtero Virginis, nec
perſona Verbi cognouit aliam naturam,
præter vnam: ergo ſic qui vult ad Eccle-
ſiam accedere, cæterum bigamus, nec
tonſuram deferre poterit ſub pœna ex-
5 communicationis, *cap. altercationis de*
bigamis in 6.
Aduerte ſecundò, quod ſi quis cogno-
6 uit virginem; & deinde cum ipſa ſic de-
florata contraxit matrimonium, hic non
dicitur bigamus, *glo. ſupra cit.verbo con-*
traxerunt, vbi poſt multa ſic tandem
concludit; qui verò ſcienter rem habet
cum vxore ſua adultera, hic bigamiam
contrahit, *glo.in cap. ſuper eo de bigamis*
verbo in bigamis.
Aduerte tertiò, quod ſi fuerit virgo
7 alicui deſponſata, ſed non ab ipſo cogni-
ta (forſan propter ſuperuenientiam mor-
tis, ſiue naturalis, ſiue ciuilis) ſi alius cũ
ipſa contrahat, non dicitur bigamus, quia
nõ diuiſerat illa pluribus carnem ſuam, *c.*
8 *debitum eod. tit.* Item nec dicitur biga-
mus qui plures habuit concubinas, *cap.*
quia circa extra de bigamis. Prohibentur
autem bigami ex quatuor rationibus.
9 Primum, propter defectum ſacramenti
vnitatis. Secundò, propter reuerentiam
ſacrorum ordinum. Tertiò, propter ſignũ
irreuerentiæ. Quartò, quia non poteſt
exhortare viduas ad viduitatem ſeruan-
dam, dum ipſe non fuit continens; & E-
piſcopi munus eſt hoc, non poteſt autem
feſtucam eijcere de oculo alterius, trabẽ
habens in oculo proprio, *glo.verbo ſequi-*
tur diſt.26.in principio.
Circa ſecundum, in primis bigamus
10 priuatur omni priuilegio eccleſiaſtico,
tam canonis, quam fori immunitatis, &
gabellis, quibus gaudent alij clerici, vt
per *glo. in cap. altercationis verbo omni*
priuilegio. Intellige tamen ſi matrimo-
nium fuerit legitimè contractum, & ſic
11 de iure, non autem de facto; vnde ſi mo-
nachus, vel ſubdiaconus contraheret cum
vidua hoc matrimonium eſt de facto, ta-
men de iure eſt nullum, & licet iſti ve-
niant puniendi pœna bigamorum, tamen
non amittunt priuilegia clericalia, *Archi-*
diaconus hic in cap. quiſquis diſt. 82. &
Soccinus in quinto decretalium in cap.
peruenit de ſent. excommunicationis.
Secundò, neque poteſt deferre tonſu-
12 ram, vt notatur *in fine dicti cap. alter-*

cationis. Tertiò, etiam ſi contraxerit ignoranter cum vidua putans illam eſſe virginem, tamen nec promoueri poterit ad ſacros ordines, *glo. in cap. nemo diſt.* 32. Quartò, bigamia eſt omninò contraria clericatui, *Soccinus in quinto decretalis, cap. preterea de apoſtatis; & reiterantibus baptiſma num.* 8. Quintò, contrahitur bigamia etiam per ſimplex matrimonium contractum poſt ſuſceptos ordines; vnde impeditur exercitium ordinis, *Soccinus loco cit in cap. ad audientiam de homicidio num.* 368. Sextò, bigamus eſt irregularis, vt *in tota diſt.* 25. Septimò, etiam ſi bigamus ſit occultus, tamen non poteſt miniſtrare, ſicut nec homicida, vt *in cap. fin. de tempore ordinandorum cap. quicunque, & cap. ſatis placet diſt.* 81 vbi tenentur ſua crimina nota facere. Octauò, bigamus non poteſt legitimè clericum accuſare, vnde ante litis conteſtationem benè reiicitur, *Soccinus in c. cum P. Manconella de accuſationibus num.* 20. & idem ſequitur *Innocentius*, quem ipſe citat, rationem addens, quia bigami ſunt inimici clericatus.

In §. Cæterum.

SVMMARIVM.

1 *Otium plurima mala produtit.*
2 *damnabile in prælatis nec ſunt audiendi, ſi propter illud velint renunciare.*
3 *inſtrumentum dæmonis.*
4 *retributorium quale ſit pro ſenibus.*

1 OCium inimicũ habet laborem, cuiuslibet erroris radix, & incitamentum eſt ad libidinem, & alia ſcelera, vt docet *Sanctus Doctor de regimine principum cap.* 3. & quam maximè damnatur *in cap. nunquã de pœnit. diſt.* 5. vbi *Hieronymus ſcribens ad Ruſticum* ait: nunquam ſine labore inueniri debere, vnde ad otium euitandũ docet texere retia licitum, & *Salomon in prouerbijs cap.* 6. ait: Vade ad formicam, ò piger, & vide quomodo operatrix ſit,
2 & caſtum opus faciat. Item quam maximè damnatur otium in ſuperioribus, & prælatis, *Trid. ſeſſ* 7 *cap.* 9. *& in canone Apoſtolorum* 35. vnde benè in præſenti paragrapho dicitur, quod prælatus non debet audiri ſi velit otij cauſa renunciare ad effugiẽdum laborem, tum quia otium
3 eſt inſtrumentum dæmonis ad laqueãdas animas, *cap. niſi cit. §. verum, & cap. vos autem* 16, *q.* 1. & *Seneca* dicebat: Non eſt
4 viri timere ſudorem, & generoſum nutrit labor, vt aduertit *glo.* hic, & ponit verſus ad oſtendendum prauum effectum otij,

Quæritur Egiſtus quare ſit factus adulter
In promptu cauſa eſt deſidioſus erat.

ſolis autem ſenibus permittitur, & vocatur potius requies, ſeu otium retributorium, vt aduertit *Timotheus* hic: verum tamen eſt, quod & hoc otium retributorium debent quantum poſſunt auertere.

In §. Accidit interdum, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Multa poſſunt fieri ex voluntate, quæ deſtrui non poſſunt.*
2 *Epiſcopus renuncians non eſt in ſui poſſe iterum velle redire.*
3 *Deſcendere poſſumus voluntariè, ſed non aſcendere.*
4 *Renuncians poteſt redire de licentia Papæ.*
5 *Renuncians ratione adipiſcendæ doctrinæ poteſt iterum redre illa adepta.*

1 ADuerte primò, quod poteſt quis multa facere ex ſua voluntate, quæ tamen deſtruere nequit, ſic Epiſcopus, ſi ex ſua voluntate renunciauerit propriæ eccleſiæ, & transie-
2 rit ad vitam monaſticam, ſi velit poſtea redire non eſt in ſua poteſtate, quia status epiſcopalis eſt altioris ordinis, quam ſit ſtatus regularis, vt aduertit *glo.* hic;
3 vnde collige, quod benè poteſt quis voluntariè deſcendere; ſed non eſt in ſui electione aſcendere iterum, ſic de facili homo deſcendit per culpam in baratrum errorum, ſed non eſt in ſuo poſſe ſurſum iterum aſcendere ſine Dei adiutorio.

Aduerte ſecundò, dictum *textus* noſtri
4 probari *ex cap. hoc nequaquam* 7. *quæſt.* 1 ſed *glo.* id limitat accedente licentia Papæ, & probat ex *cap. poſt translationem de renunciatione*, vbi etiam habetur, quod ſi quis voluntariè renunciauerit aſſignando aliquam cauſam, quæ poſtea ceſſauerit, poteſt tamen de licentia Papę redire ad eundem, vel alium epiſcopatũ, *ex cap. cum ceſſante de appellationibus*; non tamen reconſecrari, ſufficit enim prima conſecratio, vt *in cap. poſt translationem*

tionem

tionem de renunciatione, verbo quanquā, & ſequentibus.

Aduerte tertiò, quod ſi quis ſe contu-
5 lerit ad ſtatū regularem, adipiſcendi cauſa
doctrinam, cum hoc ex ſuperuenientia
doctrinæ, tanquam ex inuentione mar-
garitæ, vt habetur hic in §. *idem iuris*,
valet diſpenſari, *cap. poſt translationem, verbo item ſi quis propter litraturæ; glo.* autem ibi commendans doctrinam præclaris, qui alios ducunt ad vitam æternam ſuis exemplis, & verbis, ponit hos verſus,

Si cæcus cæcum conatur ducere ſecum,
In foueam ductor primus cadit, inde ſequutor.

In §. Rurſus.

SVMMARIVM.

1 *Simonia commiſſa à parentibus nocet filio electo, vel ordinato.*
2 *Simoniacè inſcienter ordinatus, ſtatim ac habuerit de eo notitiam, debet diſpenſationem petere.*
3 *Epiſcopus ſimoniacè ordinatus ingrediens religionem, non poteſt ad eundem epiſcopatum redire.*
4 *Simonia eſt crimen execrabile.*

IN hoc paragrapho verificatur regula patres veſtri peccauerunt, & nos iniquitates eorum portauimus, quod eſt contrarium regulæ; filius non portabit iniquitatem patris.

Aduerte tamen hic primò, quod ſi quis
1 fuerit ſimoniacè ordinatus, eo quod parentes eius dederunt, vel promiſerunt aliquid pro tali ordinatione, non valet electio, nec confirmatio, *cap. præſentium* 1. *q.* 1. & videbimus infra *in lib.* 4. *tit. de ſimonia*.

Aduerte ſecundò, quod Epiſcopus ſic
2 ordinatus, ſtatim ac habuerit notitiam dictæ promotionis, debet ſuper hoc petere diſpenſationem à Pontifice, alias videretur ratificare, & conſentire in crimen, *vt in cap. ſicut de ſimonia*. Imò ſi
3 ordinatus ſimoniacè ingrediatur religionem, ſi velit poſtea redire ad ſtatum epiſcopalem, non poteſt ad eandem eccleſiā gubernandam aſſumi, ad quam fuerat; & ſi inſcius promotus, & hoc in pœnam ſimoniæ, quæ eſt execrabilis, *cap. erga*
4 *ſimoniacos* 1. *q.* 1. ſed benè poterit aſſumi ad aliam eccleſiam, quia non eſt crimen voluntarium, & proprium, vnde poteſt cum ipſo diſpenſari, vt *in præſenti §. & in dicto cap. poſt translationem*.

In §. Abbas quoque.

SVMMARIVM.

1 *Renunciare poteſt vnuſquiſque, cui vult, niſi ſit in præiudicium communitatis.*
2 *Filiusfamilias poteſt renunciare beneficio* legis quod cum eo.
3 *Creditor poteſt renunciare beneficio præuentionis.*
4 *Fideiuſſor poteſt renunciare priuilegio excuſſionis cum principali.*
5 *Donans poteſt renunciare priuilegio* legis ſi vnquam.
6 *Reus poteſt renunciare forum voluntarium.*
7 *Beneficium renunciatum, vel ceſſum dicitur vacare.*
8 *Beneficium iurispatronatus non poteſt renunciari inuito patrono.*
9 *Iuspatronatus à ſe fundatum, alteri legatum, tali legato poteſt accedere conſenſus Epiſcopi, ſi autem laico fiat renunciatio nihil prodeſt cōſenſus.*
10 *Epiſcopus, vel Legatus Apoſtolicus non poteſt cōferre beneficium iurispatronatus contradicente patorno.*
11 *Legatus Apoſtolicus poteſt præiudicando patronis eccleſiaſticis conferre beneficium iurispatronatus.*
12 *Patronus poteſt conualidare renunciationem, vel permutationem tacitè, vel expreſsè.*
13 *Renunciatio eſt facienda in manibus eius, ad quem ſpectat collatio.*
14 *facta à procuratore valet, licet fuerit reuocatum procuratorium, dummodo eius notitia habita non ſit.*
15 *debet fieri in manus inſtitutētis eccleſiaſt.*
16 *Renuncians beneficium in manus laici, ſi deinde illud recuperauerit, amittit in pœnam.*
17 *Electus tantum renuncians beneficium in manus electorum quamuis laicorum, valet renunciatio.*
18 *Renunciatio facta laico non valet.*
19 *Laici ſunt incapaces ſpiritualium.*
20 *Superior poteſt diſpenſare, vt laici poſſint acquirere ſpiritualia.*

DAtur nobis hic materia generalis pro renūciatione beneficiorum; ideo videbimus primò, quis poſſit renunciare. Secundò, cuius authoritate ſit cōfirmanda renūciatio. Tertiò, an poſſit laico fieri renūciatio.

Circa

Circa ptimum videtur, quod poſſit v-
1 nuſquiſque renunciare cui vult, *ex l. ſi*
quis in conſcribendo, C. de pactis. Con-
trarium tamen habetur hic, ſi curtat præ-
iudicium communitatis, tunc enim non
diceretur cedere iuri ſuo, ſed potius alte-
ri præindicare; ſic notat *glo. hic in figu-*
ratione caſus, ex cap. ad apoſtolicam, de
renunciatione, & ex glo. in l. ſi quis in
conſcribendo, C. de pactis.

Currit cæterum axioma in multis. Pri-
2 mò, poteſt filiusfamilias renunciare be-
ficio *legis quod cum eo, Francus dec.* 181.
3 Secundò, poteſt creditor renunciare be-
neficio præuentionis, *idem Francus dec.*
4 630. Tertiò, fideiuſſor poteſt renunciare
priuilegio excuſſionis cum principali,
Coninebius in deciſione Rotæ Lipſienſis
5 *prima*. Quartò, donans poteſt renuncia-
re beneficio *legis ſi vnquam, C. de reuo-*
candis donationibus, Miſin. centuria 5.
6 *obſeruatione* 63. Quintò, reus poteſt re-
nunciare foro voluntario, *Miſin. centuria*
1. *obſeruatione* 88. & poteſt etiam renũ-
ciare appellarioni, *Gratianus deciſ.* 123.
& alios multos, qui renunciare poſſunt,
videte per *Riccium deciſ.* 188. *num.* 1. *per*
totam.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
7 beneficium renunciarum, vel ceſſum,
videtur vacare, *Lambertinus de iurepa-*
tronatus par. 1. *lib.* 2. *pagina* 513. *num.* 2.
per conſequens debet ipſe confirmare
ceſſionem, vel renunciationem, qui po-
8 teſt beneficium conferre, vt notat hic
Lancellottus. Et ideo ſi quis renunciet
alteri iuspatronatus inuito patrono, po-
terit patronus alium præſentare, *Lamber-*
tinus loco cit. num. 1. & renuncians habe-
tur pro mortuo, quoad tale beneficium,
cap ecce in quibus 2. *q.* 1. dummodo tamen
renunciatio fuerit liberè facta, ſecus au-
tem ſi interceſſerit conditio, accedente
conſenſu patroni, *Doctores communiter*
in cap. 2. *vt lite pendente in* 6. *& Clemen-*
tina 1. *eodem titulo*.

Limita hoc ratione vltimæ voluntatis,
9 ſi quis enim alteri legaret iuspatronatus,
quod ipſe fundauit, benè poterit deinde
accedere conſenſus epiſcopi. Confirmat
idem *Lambertinus* 2. *p. primi libri fol.*
269. *num.* 4. Non ſic autem ſi laico fieret
talis renunciatio, tunc enim non valet,
nec confirmatio Epiſcopi aliquid opera-
tur, *Lambertinus loco cit. num.* 3. Ratio
autem eſt, nam quod ab initio non valuit
tractu temporis conualeſcere non poteſt
ex regula, quod ab initio *Innocentius in*
cap. cum conſuetudinis, de conſuetudine.

Nota etiam hic primò, quod non po-
10 teſt Epiſcopus, nec etiam Legatus Apo-
ſtolicus in præiudicium patroni laici, &
ipſo contradicente conferre beneficium
iurispatronatus, etiam ſi patroni eſſent
miſti, ſcilicet laici, & eccleſiaſtici; nam
quoad hoc omnes reputantur laici, & non
poterit legatus prouidere, *Felinus in*
tractatu quando litera apoſtolica noceant
patrono in 4. *columna in* 6. *ampliatione* 1
par. ſecundi lib. fol. 523. *num.* 36. ſi autem
11 patroni omnes eſſent eccleſiaſtici, tunc
poterit Legatus conferre iuspatronatus,
quia poteſt Legatus Apoſtolicus præiudi-
care patronis eccleſiaſticis, *cap. dilectus*
de officio legati, & cap. cum dilectus de
iurepatronatus.

Nota ſecundò, quod poteſt patronus
12 conualidare renunciationem, vel permu-
tationem tacitè, vel expreſsè, & hoc intra
tempus, quod habet ad præſtandum con-
ſenſum, *Romanus conſilio* 356. *& Felin.*
in cap. cum Bertoldus de re iudicata in 6.
columna ante fin. in quinta limitatione.
Si autem fuerit facta permutatio iurispa-
tronatus, cum alio beneficio ſpreto pa-
trono; ſic diſtinguit *Lambertinus fol.* 526
num. 40. *& ſequentibus*, vel fuit ſpretus
patronus ab Epiſcopo ignorantibus per-
mutantibus, & tunc iſti non ſunt priuan-
di beneficijs, ſed quiſque redit ad ſuum,
quia non fuit in culpa, vel permutantes id
nouerant, & tunc priuari debent tali iu-
re, quia non poterant, nec debebant pa-
trono præiudicare.

Nota tertiò, quod in manibus eius eſt
13 facienda renunciatio, ad quem ſpectat
collatio, *Clementina vnica de renuncia-*
tione, vbi etiam habetur, quod ſi quis
14 fecit procuratorem ad renunciandum,
valet renunciatio facta ab hoc, non ob-
ſtante, quod fuerit reuocatum procura-
torium, dummodo reuocatio non perue-
nit ad procuratorem, vel ad ſuperiorem.

Quod ſi ſimus in beneficio, in quo v-
15 nus inſtituat, & alius confirmet actum,
debet in manus inſtituentis fieri renun-
ciatio, *glo. ibidem verbo manibus in adi-*
16 *tione*: dummodo inſtituens ſit perſona
eccleſiaſtica, ſecus ſi ſit laicus, quia in ma-
nus laici non poteſt fieri renunciatio, &
facta non valet; imò ſi quis renunciauerit
in manus laici, licet deinde recuperauerit
beneficium renunciatum, tamen illud
amittit, *cap. quod in dubijs de renuncia-*
17 *tione*; ſi verò quis ſit electus tantum, &
non confirmatus poteſt fieri renunciatio
in manus electorum, *glo. hic. & Abb. in*
cap. cum veniſſet de in integrum reſtitu-
tione.

Circa tertium, non valet renunciatio
facta

18 facta laico, *dicto cap. quod in dubijs, & glo ibidem*; & redditur ratio, quia ſpiritualia nec ſunt renuncianda laicis, nec ab
19 ipſis acceptanda, niſi intercedat acceptatio ſuperioris; tunc enim poteſt conualidari actus, vt notat *Abb. in dicto cap. quod in dubijs*.

In §. De Romano Pontifice.

SVMMARIVM.

1 *Papa poteſt renunciare, & ratio traditur.*
2 *Cardinales interpretatiuè ſe haberent vt ſuperiores reſpectu Pontificis renunciare volentis.*
3 *Papa poteſt renunciare, ſi ſe cognoſcat inſufficientem.*
4 *Papa à nemine confirmatur.*
5 *Renunciatio Gregorij XII. qualiter facta.*
6 *Legiſlator debet prauidere euentum.*

1 POnitur hic ſpecialis caſus pro Summo Pontifice, de quo dubitari poterat, an poſſet renunciare, & ratio dubij eſſe poteſt, quia renunciatio fieri debet in manus ſuperioris, ſed ſupra Papam non eſt ſuperior: ergo non poteſt renunciare. Hoc tamen non obſtante, deciditur hic affirmatiuè, vt notat *glo. in figuratione caſus in* §. *Abb. quoque in ſecundo notabili*, ait enim, quod Car-
2 dinales interpretatiuè ſe haberent vt ſuperiores reſpectu Pontificis renunciare volentis. Secunda ratio eſt, quia licet nec Cardinales eſſent ſuperiores, tamen poſſet Pontifex renunciare, ſi ſe cognoſcat
3 inſufficientem, vt ait *Bonifacius in cap. 1. de renunciatione in 6.* Tertia ratio eſt quia reſignatio fit in manus eius, à quo electus confirmatur; ſed Papa à nemine
4 confirmatur; ergo poteſt ex ſe renunciare. Quarta ratio eſt, quia quod eſt de facto negat quæſtioné de poſſibili, ſed de
5 facto hoc facit *Gregorius XII. vt in Platina de vita Pontificum*, cuius procurator ad renunciandum fuit Angelus Coraſius, vt *Concilio Conſtantinop. ſeſſ. 14.* ergo poteſt Papa, vel per ſe, vel per alium renunciare.

Colligitur ex hoc §. ex illis verbis (hæſi-
6 tationis cuiuslibet volens occaſionem amputare) quod legiſlator debet præuidere quemlibet euentum futurum, & prouidere de remedio, vt in Concilio Lateranenſi ſub *Innocentio Tertio Can. 13.*

In §. Poteſt autem.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtica perſona debent eſſe ſtabiles, non leues.*
2 *Procurator in matrimonio carnali, ſi fuerit reuocatus matrimonium per ipſum contractum, non valet.*
3 *Procurator in matrimonio ſpirituali, ſi fuerit reuocatus, ſi reuocatio non peruenerit ad notitiam, valet geſtum ab illo.*
4 *conſtitutus ad certum tempus nihil firmi agit tempore tali elapſo.*

1 HIc habetur, quod perſonæ eccleſiaſticæ debent eſſe ſtabiles, non leues, vt expreſsè *in Clementina prima de renunciatione*; vnde infertur, quod in pœnam contrauentionis huius Clementinæ, qui fecit procuratorem ad renunciandum, ſi ipſum reuocet non data ei notitia ante renunciationem, valet renunciatio facta, vt *in dicta Clementina, & in praſenti* §.

Nota hic pro procuratoribus duo. Pri-
2 mum eſt, quod in hoc differt procurator in matrimonio carnali à procuratore pro matrimonio ſpirituali; nam procurator
3 pro matrimonio carnali, ſi fuerit reuocatus etiam inſcius, ſi de facto contrahat, nullum eſt matrimonium, *cap. fin. de procuratoribus in 6.* non ſic autem pro ma-
4 trimonio ſpirituali, vt diximus. Secundũ erat notabile, quod procurator conſtitutus ad certum tempus nihil firmi agit tali tempore elapſo, *glo. hic verbo liberè*; vnde debet ſaltem intercedere ratihabitio ipſius principalis mandantis, *gloſſa verbo facienda, & expreſsè in dicta Clementina vnica.*

In §. Aliud iuris eſt.

SVMMARIVM.

1 *Renunciandi licentia impetrata pralati ſunt compellendi renunciare.*
2 *Renunciatio quare poſſit reuocari, cum per procuratorem eſt facienda non ſic quando licentia fuerit impetrata.*

1 IN beneficiatis, & alijs prælatis non ſic erit dicendum, ſi petierint licentiam ad renunciandum, & deinde noluerint renunciare; habetur enim hic, quod

quod compellendi ſunt renunciare, & *glo. verbo compellendos* dat rationem, ne ſcilicet Papa illudatur, qui licentiam conceſſit, tum quia amplius diſplicere non debet, quod ſemel placuit, notat pro nobis *glo. in cap quidam de renunciatione*.

Quæres quænam ſit ratio diſparitatis,
2 cur ſcilicet poſſit reuocari procurator conſtitutus ad renunciandum, & tamen qui petijt veniam ad renunciandum non poſſit illa non vti.

Reſpondetur diſparitatem eſſe, nam is, qui petijt veniam ad renunciandum, & habuit à ſuperiore conſenſum, habet actum perfectum quoad id, quod ſpectat ad ſuperiorem meritò non debt illius
3 poteſtatem eludere, & notat etiam *gloſſ.* hic, quod idem ſit petere veniam ad renunciandum, ac renunciare, quantum ſpectat ad ſuperiorem; procurator verò in totum, & per totum dependet à principali: ergo re integra reuocari poteſt.

DE DEPOSITIONE,

ET DEGRADTIONE

TITVLVS DECIMVSNONVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Degradatio quid ſit?*
3 *in quid differat à depoſitione.*

1 VLTIMVS modus, quo ceſſat poteſtas, & dignitas eſt depoſitio; & degradatio merito, &c. ad cuius intelligentiam, aduerte, quod degradare eſt deponere
2 ab ordine, vel dignitate in perpetuum, ſic notat *Timotheus* hic, & promiſcuè accipi ſolent, deponere, & degradare, vt aduertit *Abbas in capitulo ad au-*
3 *dientiam de crimine falſi*; ſed realiter differunt. Simplex enim depoſitio ſpectat ad dignitatem; degradatio verò ad ordinem. Item depoſitio verbalis tantum non eximit depoſitum à poteſtate iudicis eccleſiaſtici; degradationem verò ſequitur conſignatio curiæ ſæculari cum proteſtatione, quod puniatur conſignatum citra pœnam ſanguinis, *Speculator in* §. 2. *verſ vel dici poteſt, tit. de accuſat. & in* §. *Clericus igitur hoc eod. tit. idem habetur*.

In §. Per degradationem cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Degradatio definitur, & eius ſimilitudo traditur.*
2 *actiua qualiter differat à depoſitione paſſiua.*
3 *Percutiens clericum degradatum eſt excommunitatus.*
4 *Percutiens decurionem in odium præteritæ dignitatis punitur.*
5 *Sacerdos degradatus celebrans conficit.*
6 *Detrudendi perpetuo in carcerem antiquitus degradabantur.*
7 *Degradatus in ſacris tenetur recit re officium, nec dicere debet Dominus vobiſcum, nu. 9.*
8 *Delictum non inducit impunitatem ab onere.*
10 *Clericus in minoribus degradatus non tenetur ad recitationem officij ratione beneficij.*
11 *Degradatio duplex eſt.*
12 *verbalis qualis ſit?*
13 *Depoſitio Epiſcoporum quæ requirat?*
14 *Degradatio actualis quæ ſit?*
15 *qualiter fiat?*
16 *debet eſſe de quolibet ordine.*

VIdebimus hic primò, quid ſit degradatio; ſecundò quotuplex; tertiò quomodo fiat.

Circa primum aduerte primò
1 definitionem degradationis ex *Timotheo* ſupra poſitam, & deſcribitur, quod ſit de gradu deiecti inſtituta ad ſimilitudinem degradationis militis armatæ militiæ, cui tam militaris ordo, quam etiam inſignia ob defectum detrahuntur, vt habetur ex §. 1. hic. Differt autem degradatio hæc
2 paſſiua à depoſitione actiua, quia hæc eſt potius renunciatio, & requirit cauſam paſſiua verò eſt voluntaria, quo ad actum ſupponit autem crimen, vt *per glo. hic in principio*, & delictum voluntarium eſt, alias non eſſet culpabile, *S. Doctor* 1. 2. *q.* 6 *per totam*.

Aduerte ſecundò, quod degradati à
3 militia armata differunt à degradatis à militia ſpirituali, nam illi nullum ius retinent impoſterum, ſecus autem eccleſiaſtici; vnde ſi quis percutiet clericum etiam degradatum, eſt excommunicatus, quia degradatio non tollit ordinem, vt diffuſè *per gloſſ. in cap. accedens diſt.* 50. *verbo presbyteri, & cap. oſtendatur de*

con-

conſecratione diſt.4. ſicut etiam qui per-
cutit Decurionem in odium præteritæ di-
gnitatis punitur, *l.vltima, ff.de decurioni-*
4 *bus*, & ſacerdos degradatus celebrans
5 conficit, ſic *Theologi communiter ex cap.*
ſi quis presbyter de clerico excommuni-
cato, &c. vbi glo. verbo degradatus ex
cap. neque prima q.1. cap. quod quidam
cauſa, & q. cit. cap. licet 22 q.7. Item olim
6 qui perpetuo detrudendus erat in carce-
ribus, debebat prius degradari, vt ex *con-*
ſtitutione Vrbani Quarti; Sed an tenea-
tur recitare officium. Prima facilè vide-
tur dicendum, quod non, ex *cap. qui ſen-*
tit, quia dum hic non ſentit commodum
ab Eccleſia, neque incommodum ſentire
7 debet: Dic tamen teneri ad recitationem
officij; dummodo ſit in ſacris, quia rema-
net ratio characteris, vnde oriebatur ob-
ligatio, nec delictum inducit impunitatē
ab omni onere, *cap. ſi neceſſe de donatio-*
nibus inter l.relegatorum, ff. de interdi-
ctis, & relegatis; tamen non debet dice-
re, Dominus vobiſcum; ſed potius debet
9 dicere vt priuatus, *Ioannes Andreas in*
cap.1. de ſent. excomm. in 6. & Soccinus
in cap. clerici, de clerico excommunicato,
vel depoſito in 2.p. quinti decretalium.
10 Non ſic autem ſi ſit in minoribus, & be-
neficiatus, quia dum amittit lucrum be-
neficij, debet etiam ceſſare onus acceſſo-
rium.
Circa ſecundum duplex eſt degrada-
11 tio, ſcilicet verbalis, & actualis; verba-
lis eſt cum ab eo, qui auctoritatem habet
aſſiſtente certo numero epiſcoporum de-
poſitionis fertur ſententia, ſic in §. *eſt*
12 *autem*; ſed videtur definita potius depo-
ſitio epiſcoporum, in quorum depoſitione
requiruntur duodecim Epiſcopi vltra
Metropolitanum, *Innocentius in c. graui*
13 *de præbendis*; pro alijs verò ordinibus
id limitatur *Trid. ſeſſ. 13. cap. 3.*
Actualis depoſitio, ſeu degradatio eſt
14 cum ab Epiſcopo deponitur ſacerdos, vel
clericus ordine inuerſo, quo fuit promo-
tus, & ſubſequitur vt plurimum conſigna-
tio curiæ ſæculari.
Circa tertium, forma degradationis
15 conſtituitur à *Bonifacio in cap. degrada-*
tio de pœnis in 6. Primò igitur debet legi
ſententia cauſæ, propter quam quis de-
gradatur, & ante eccleſiam paratur tha-
lamus, in quo ponuntur duo ſcamna, vnū
pro Epiſcopo, & eccleſiaſticis, aliud pro
Iudice ſæculari, & eius aſſeſſoribus, &
poteſt fieri etiam intus Eccleſiam, vt ſer-
uauit Neapoli Illuſtriſſimus Ricciullus in-
tra Eccleſiam Patruum Oratorij, Secun-
dò, degradandus induit veſtes ſui ordinis,
& ſi ſit ſacerdos induit tunicam, dalmati-
cam, & caſulam, & ſumit calicem cum
patena, & hoſtia in manibus, tanquam
celebraturus, quæ omnia gradatim auſe-
runtur cum aliquo improperio particula-
ri, vt in Pontificali Romano. Tertiò, ab-
lato calice, cum patena, & hoſtia abradū-
tur quatuor digiti nempe duo, pollices,
& indices, eo quod indignè tetigerint Do-
minum, & poſtea ſucceſſiuè auferuntur
omnia aliorum ordinum, liber euange-
liorum, cereus, liber exorciſmorum, cla-
ues ſacrarij, &c. Quartò, aufertur ſuper-
pelliceum, & de capite abraditur corona,
non enim fuit Rex, ſed ſeruus; alia ponit
Tartaglia in praxi criminali cap. 14. de
ordine iudiciorum, & Follerius in eadem
praxi folio 272. num.9. & Archidiaconus
in cap. epiſcopus 11. q 3. poſtquam autem
epiſcopus aliquos capillos abſtulerit Bar-
bitonſor præſens ipſum abradit omnino
Epiſcopo dicente, Te velut ingratum à
ſorte Domini, ad quam vocatus fueras
abijcimus, & coronam tui capitis reale
quidem ſacerdotij ſignum de tuo capite
amouemus propter tui regiminis praui-
tatem, &c. idem *Tartaglia loco cit.*
Nota demum, quod requiritur degra-
16 datio à quolibet ordine, & etiam à prima
tonſura, alias nō intelligeretur ab illa de-
poſitus, quia depoſitus à maiori di-
gnitate non eſt depoſitus à minori. *glo.*
in ſequenti §. verbo minoribus, & Abb.
in cap. veritatis de dolo, & contumacia.

In §. Quod autem, cum ſe-
quenti.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus confirmatus, & non conſe-*
cratus non poteſt degradare.
2 *Degradatio fit pro varijs criminibus.*
3 *verbalis poteſt fieri per ſententiam*
Vicarij.

1 PRobatur hic limitatio ſupra poſita,
quod ſcilicet in degradatione à mi-
noribus non requiritur aſſiſtentia
Epiſcoporum, imo etiam quoad
ſacerdotes degradandos limitatum eſt
dictum per *Trid. loco cit.* Vnum tamen
notabile eſt per *glo.* hic, quod ſcilicet non
poteſt Epiſcopus confirmatus, & non cō-
ſecratus degradare, ſic *Abb. & Doctores*
in cap. at ſi clerici de iudicijs, quia Epi-
2 ſcopus confirmatus tantum non poteſt
ordinare, ergo neque degradare. Cæterū
non tantum pro crimine hæreſis, ſed

Digitized by Google

etiam pro alijs criminibus poteſt fieri de-
gradatio ab Epiſcopo, ptæſente Vicario,
Capitulo, & alijs perſonis ſingulatibus
3 ſuæ diœceſis; degradatio autem verbalis
poteſt fieri à ſolo Vicatio de licentia Epi-
ſcopi, *Trid. ſeſſ.13.cap.4.de reform.*

In §. Clericus igitur.

SVMMARIVM.

1 *Delictum vnicum poteſt duplici pœna puniri.*
2 *Degradatus traditur curiæ ſæculari puniendus extra pœnam ſanguinis.*
3 *Degradatio non facit clericum ſubditū curiæ ſæculari.*
4 *Degradatus non ſemper traditur curiæ ſæculari.*
5 *euadens pœnam mortis non poteſt miniſtrare, ſi tamen de facto miniſtret conficit, & non eſt reordinandus, ſi Papa illi gratiam faceret.*

1 ADuerte hic primò, quod poteſt
aliquando vnicum delictum du-
plici pœna puniri, vt *in cap. de
his de accuſationibus*, ac proinde
2 poſtquam clericus fuit degradatus, tradi-
tur curiæ ſæculari puniendus cum pro-
teſtatione ſupra dicta, vt puniatur citra
pœnam ſanguinis, *cap. nonimus de verb.
ſignificatione*. Requiritur autem conſi-
gnatio, quia ſola degradatio non facit ip-
ſum ſubditum curiæ ſæculati, *Soccinus in*
3 *2.p. quinti decretalium in cap. ad falſa-
riorum de crimine falſi*, nec ſempet da-
4 tur curiæ ſæculari, ſed tantum quando cri-
minis immanitas id poſtulat, vel apparet
incorrigibilis, *idem Soccinus in cap. cle-
rici de clerico excommunicato, vel depoſi-
to num.*10

Aduerte ſecundò, quod ſi degradatus
5 euadat pœnam mortis à cutia ſæculari
non poteſt miniſtrare de iure, ſi tamen
de facto miniſtrat conficit, quia poteſtas
ſacerdotis non dependet à bonitate vitæ
illius, ſed à charactere ordinis, quem
non amittit per degradationem; vnde ſi
degradato videretur auctoritas pet Papã
hic non eſſet reordinandus; quia iam ha-
bet characterem ordinis, ſed tantum de-
betet teaſſumere veſtes, & res ſuorum
officiorum de manu Epiſcopi, *Archidiac.
in cap. quod ſit diſt. 2. de conſecr. Soc. in
c. clerici de clerico excommunicato, vel de-
poſito in 2.p. quinti decretalium nu.* 16.

In §. Quod ſi cingulo.

SVMMARIVM.

1 *Degradatus noua accedente culpa poteſt ab Epiſcopo excommunicari.*
2 *Pœna rei minoratur, vel augetur, quādo crimen minoratur, vel augetur.*

1 QVæ faciunt ad hunc paragraphū
patet ex ſupta dictis; vnum ta-
men hic nota, quod degradatus
poterit etiã puniri ab Epiſcopo
noua pœna, vnde poterit etiã excõmuni-
cari, ſi noua culpa accedit, pœna enim
2 teiteratur, vel augetut, cum teiteratur,
vel augetut crimen, vt notat *glo.* hic.

DE SACERDOTIBVS IN INFERIORI GRADV CONSTITVTIS.

TITVLVS VIGESIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Sacerdotes in genere ſacerdotali nec à Pontifice differunt.*
3 *Sacerdotis etymologia.*
4 *Sacerdotes vocantur conſtituti in ſacris.*

1 VISVM eſt ſupra de ſa-
cerdotibus conſtitutis
in altiori gradu, con-
gruum erat videre de
ſacerdotibus ſimplici-
bus, merito, &c. Vnde
colligunt ſacerdotes ſe
in genere ſacerdotali, nec à Pontifice
differre, quia hic non habet maiorem au-
2 thoritatem ſupra reale corpus Chriſti,
quam quod habeant alij. Comprehendi
etiam poſſunt ſub hoc titulo, alij conſti-
3 tuti in ſactis, quia ſacerdos idem eſt ac
ſacra dans, *glo. in cap. cleros, verbo ſacer-
4 dos diſt. 21.* & conſtituti in ſacris etiam
ſacra dant, & miniſtrant, tum quia alij
infra presbyteros dicuntut etiam ſacer-
dotes, vt ait *Soccinus in cap. cum inhibi-
tio de Clandeſtina deſponſatione in quar-
to decretalium*, de ipſis tamen infra ſub
ſuis titulis diſtinctim.

Digitized by Google

In §. Nunc deſcendamus, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotum figura qualis in teſtamento veteri.*
2 *Sacerdotes ſunt coadiutores Epiſcoporum,*
3 *Sacerdotes in ſuperiori gradu ſunt Epiſcopi.*
4 *alij ſunt nouæ legis, alij veteris.*
5 *alij ſunt nouæ legis conſecrati immediatè à Chriſto, alij ab Epiſcopis.*
6 *alij ſunt malæ, alij bonæ vitæ.*
7 *debent eſſe ſancti, licet ex opere operati, ſceleſti etiam conficiunt.*
8 *ex opere operantis validiores preces fundunt boni, quam peccatores.*
9 *idoniores eligi debent pro confeſſionibus.*

PRo hoc paragrapho nihil occurrit
prætet ſupra dicta pro §. *non inelegatur*. Videbimus primò, quomodo fuerint figurati ſacerdotes. Secundò de diſtinctione eorum.
Circa primum, fignram ſacerdntum
1 habemus *Exodi* 29. vbi Dominus præcepit Moiſi, quod non tantum Aron, ſed
etiam eius viri in ſacerdotes conſecrarentur; & *numerorum cap.* 11. vbi eidem
præcepit, quod ex populo ſeptuaginta ſibi dicaret, quibus dedit Dominus eũdem
ſpiritnm, quo repleuerat Moiſen ad oſtendendum, quod ſacerdotes ſunt coadiuto-
2 res Epiſcoporum, & quod habent eandẽ
poteſtatem ſacerdotalem cum ipſis; ſic
oſtendit etiam Dominns in lege euangelica, vbi electis duodecim Apoſtolis, quibus
correſpondent noſtri Epiſcopi deſtinauit alios ſeptuaginta dnos diſcipulos,
quibus noſtri ſacerdotes correſpondent,
& miſit binos ante faciem ſuam prædicare verbum Dei, *Luca cap.* 16
Circa ſecundum, prima diuiſio eſt de
3 ſacerdotibus in altiori gradu, & ſunt Epiſcopi, qui & ſacerdotes appellantur, *cap.
olim diſt.* 86. *cap. clericos diſt.* 21. & de
ſacerdotibus in inferiori gradu, vt ſunt
ſimplices ſacerdotes, de quibus hic.
Secunda diuiſio eſt inter ſacerdotes
4 veteris, & nouæ legis, qui conueniunt
etiam in aliquibus, *Abb. in cap. nouum de decimis*, & diffusè habetur *in diſt* 82. *per
multa capitula*. Tertia deciſio eſt de ſa-
5 cerdotibns nouæ legis conſecratis immediatè à Chriſto, & ab Epiſcopis, & inter
hos nulla eſt differentia, niſi extrinſeca:
Cæterum Dominus eandem dedit auctoritatem Apoſtolis, & Epiſcopis ſucceſſo-
6 ribus. Quarta eſt diuiſio ſacerdotum malę
& bonæ vitæ, & ſacerdos ſanctus eligi de-
7 bet, licet enim ſacerdos degradatus, &
excommunicatus etiam validè conficiat
corpus Chriſti, vt *in cap. veſtra de cohabitatione clericorum, vel mulierum, & cap.
ſi iuſtus fuerit* 1. *q.* 1. tamen ex opere
8 operantis valent plus preces iuſti, quam
peccatoris; hunc enim Deus non exaudit, quia ſi is qui diſplicet ad intercedendum
mittitur, i ati animus ad vlteriora
pronocatur, *cap. iudicet, & cap. in grauibus* 3. *q.* 7 *Soccinus in* 2. *p. quinti decretalium cap Deus qui de pœnitentijs, &
remiſſionibus*, & idonior ſacerdos eligi
debet pro confeſſione, *cap. qui vult. de
pœnit diſt.* 6.

In §. Presbyterum autem.

SVMMARIVM.

1. *Sacerdotes tenentur obedire epiſcopis.*
2. *Epiſcopus quomodo ſe gerere debeat cũ ſacerdotebus.*
3. *Sacerdotes nolentes obedire Epiſcopis dicuntur acefali.*
4. *habentes priuilegium à Pontifice tenentur illud oſtendere.*

ANtiquitus Epiſcopi ſe gerebant ad
modum aliorum ſacerdotum, &
habebant maiorem auctoritatẽ
circa alios, non autem circa ſacerdotes, hodie verò creuit eorum poteſtas, vt Ecclesia Dei tranquillo ordine
dirigatur, vt paret ex litera huius §.
Aduerte tamen hic primò, quod licet
1 iſta obedientia inceperit antiquitus de
conſuetudine, hodie tamen eſt ex conſtitutione, *cap. presbyter diſt.* 95. *& ibi glo.
verbo conſuetudine*, vnde hodie tenentur
ſacerdotes obedire Epiſcopis, & iſti debent illos viciſſim pro fratribus habere,
nec præcedere, ſed comitari, *cap. non
oportet, & cap. eſto ſubiectus eadem diſt.*
2 vbi debent ſe ad inuicem honorare, &
debet Epiſcopus ſe gerere vt collega presbyterorum, *cap. epiſcopi eadem diſtinct.*
memor ſe eſſe illorum conſocium, *cap.
epiſcopus in eccleſia diſt cit.*
Aduerte ſecundò, quod qui nolunt o-
3 bedire Epiſcopis dicuntur acefali, hoc eſt
ſine capite, *cap. qui ſuis diſt.* 63. & ſunt
eijciendi ab Eccleſia, *cap.* 2. *de parochis,
& alienis parochianis*; qui verò habent

4 priuilegium à pontifice, tenentur illud
oſtendere alias coguntur Epiſcopo obedire, & in ſubſidium excommunicantur,
cap. qui veri 16. q. 1.

In §. Presbyteri.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes ſub presbyteri vocabulo dicuntur ſeniores.*
2 *in qua ætate poſſint eſſe.*

1 SIc dicuntur ſacerdotes quaſi ex populo ſeniores, & aduertit *Timoth.*
hic; intellige tamen quoad mores,
nam certum eſt *ex Trid* ſufficere
pro presbyterio ætatem vigintiquinque
annorum, licet vigeſimus quintus ſit inceptus; vnde dicitur *Sapientiæ* 4. ætas ſenectutis vita immaculata: ſenectus enim
2 venerabilis eſt, non annorum numero
computata, *cap quiſquis, §. presbyterorũ, & cap. porro diſt* 84. Vnde eſt, quod cum multi in lege veteri ſatis vixerint, ſolus autem Abraham dictus eſt presbyter ratione morum, & prudentiæ; namquoad ætatem plures habuit maiores, *gloſſa hic verbo canitiem*.

In §. Epiſcopi igitur, vſque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos poteſt conficere corpus Chriſti, baptizare, abſoluere, &c.*
2 *quamuis malus poteſt vti priuilegio clericali.*
3 *habet poteſtatem circa pœnitentias, & canones pœnitentiales.*
4 *poteſt admittere laicos ad officium pſalmiſtatus.*
5 *poteſt excommunicare.*
6 *Dei nomine inſignitur.*
7 *poteſt abſoluere à qualibet excommunicatione.*
8 *poteſt de licentia Epiſcopi virgines Deo dicare.*
9 *non poteſt pluries in die celebrare.*
10 *in quibus caſibus poſſit pluries celebrare?*
11 *non poteſt celebrare ſine miniſtro; & in quo caſu poſſit? num. 13.*
12 *Conſuetudo ponit legem.*
14 *Actum facienti ex voluntate, non ex neceſſitate lex non ſubuenit.*
15 *Fœmina non poteſt eſſe miniſtra in miſſa, neque in caſu neceſſitatis.*
16 *Sacerdos non poteſt aliquid ex pacto accipere pro diuinis, ſed tantum pro laboribus.*
17 *non poteſt celebrare in loco non ſacro ſub pœna peccati mortalis.*
18 *neque in altari non lapideo.*
19 *neque ſine miſſali.*
20 *Memoria hominum labilis eſt.*
21 *Sacerdos non poteſt Eccleſia, conſecrare, & chriſma conficere.*
22 *tenetur ſeruare puritatem, & caſtitatem.*
23 *tenetur ad doctrinam, & libros vanos fugere.*
24 *tenetur celebrare aliquoties in anno.*
25 *Parochus tenetur ſemper celebrare, vel ſupplere per alium.*

VIdebimus hic primò, quid poſſit ſacerdos. Secundò, quid non poſſit. Tertiò, ad quid teneatur.

Circa primum, omiſſis communiori-
1 bus, puta conficere corpus Chriſti baptizare, abſoluere, &c. Poteſt primò vti quolibet priuilegio clericali, etiam ſi ſit ma-
2 lus ſacerdos, & hoc ratione impreſſi characteris, *glo. in cap. Dominus noſter diſt. 93. verbo ſacrilegium, & cap. ſacerdoti-*
3 *bus* 11. *q.* 1. Secundò, circa pœnitentias; & Canones pœnitentiales habet plenam poteſtatem, *cap. de his diſt.* 50. *vbi glo. & cap. tempora* 26. *q.* 7. Tertiò, poteſt ad-
4 mittere laicos ad officium pſalmiſtatus, ſed per hoc non gauderet laicus priuilegio eccleſiaſtico, niſi ab Epiſcopo accipiatur in talem, & deſtinetur ſeruitio Eccleſiæ, *cap. pſalmiſta diſt.* 23. Quartò po-
5 teſt excommunicare, *glo. in cap miramur* 24 *q.* 1. *§ his auctoritatibus, verbo cum ergo, cap. nemo* 2. *q.* 1. *cap cum ab eccleſiarum de officio ordinarij*. Quintò, tanta
6 eſt ſacerdotis poteſtas, vt ſacerdotes Dij vocentur, *Soccinus in cap. cum ex iniuncto nu.* 10. *nu.* 8. *in quinto decretalium*.
7 Sextò, poteſt abſoluere a qualibet excõmunicatione, ſtante legitimo impedimẽto, *Soccinus in cap. nuper de ſententia excommu. in* 2. *p. quinti decretalium nu.* 14. & vidimus ſeruatũ à maximis Theologis Societatis Ieſu (etiam pro caſibus Papæ reſeruatis) circa milites, qui erant
8 diſceſſuri militiæ cauſa. Septimò, poteſt de licentia Epiſcopi virgines Deo dicare, vt §. *Epiſcopi hic*, poteſt & alia, de quibus infra ſuis locis.

Circa ſecundum, licet poſſit conficere
9 corpus Chriſti, tamen non poteſt pluries in die celebrare ſine ſpeciali priuilegio,

cap.

Digitized by Google

cap. ſuffi it de conſe diſt. 1. cap. conſului-
ſti & cap. te referente de celebratione
miſſarum, *Gennenſis in praxi cap. 77.*
num 2.
Limitant tamen aliqui, ſi eſſet dandũ
10 viaticum infirmo, & non adeſſet parti-
cula conſecrata, ſic *Maieronus in 4 diſt.*
9. q. 3. ad tertium, *Toletus in ſumma lib.*
1. cap. 3. num 7 Alij contrarium ten nt,
ſic *Gabriel q. 2. a. 5. Victoria in ſumma*
num. 83. Paludanus ibidem diſt. 8. queſt. 2
num. 9. Nauarrus in manuali cap. 21. nu.
53. & Suarez tomo 3. diſput. 66. ſect. 5.
poſſet tamen prima opinio ſubſtineri, ſi
ſacerdos non ſ mſiſſet purificationem.
Squillante de obligationibus clericorum
parte 2. num. 20. limitatione 2.
Secundò, nõ poteſt ſacerdos celebrare
11 ſine miniſtro, & hoc ratione conſuetudi-
12 nis Eccleſiæ, quæ ponit legem, *l minimè,*
& l. ſine interpretatione, ff. de legibus.
Limitatur tamen hoc, ſi ex caſu for-
13 tuito non haberet miniſtrum, & eſſet
magnum feſtum, vel eſſet dandum viati-
cum, ad quod eſſet conſeruanda particu-
la; tunc enim niſi habeat miniſtrum, po-
teſt ipſem t celebrare, & reſpondere,
glo. in cap. hoc quoque d. conſecratione q.
q. 1. Durandus lib. 2 de ritibus cap. 25.
Azzorius lib. 10. inſtitutio um moraliũ
cap. 29. q 3. Sotus, & alij. Intellige dum-
14 modo no voluntariè priuat ſe ſocio,
puta in heremita, v. g. quia hic non facit
actum ex neceſſitate, ſed ex voluntate,
cui lex non ſubuenit, *Suarez tom. 3. diſt.*
87. ſect. 1.
Sed quid ſi adeſſet aliqua fœmina, an
poſſet ipſa miniſtrare.
Reſpondetur negatiuè, & prohibitio-
15 nem habemus expreſſam *in c. 1. de coha-*
bitatione clericorum, *& mulierum*; eſt
enim ſatis indecens, & euitandum con-
ſortium ipſarum, *Suarez loco cit. tom. 3.*
Tertiò, nec poteſt aliquid ſumere ex
16 pacto pro diuinis, niſi tantum pro labo-
ribus; imò hoc debet habere in intentio-
ne, vt ſum t pro laboribus, non autem
pro ſpiritualibus, *Innocent. in quinto de-*
cretalium. cap. quoniam enormis, ne præ-
lati vices ſuas num 3. & 4.
Quartò, non poteſt celebrare in loco
17 non ſacro, *Trid ſeſſ. 22 in decreto de ob-*
ſeruandis in celebratione miſſarum, Nau.
18 *cap. 25. num. 81.* & ſi ſe. us faciat, peccat
mortaliter. Idem dic de alt ri lapideo,
Azzorius lib. 10. quaſtionum moralium
19 *cap. 27 q. 1.* Item nec poteſt celebrare ſi-
ne miſſali, licet Canonem ſciret, qui me-
20 moria labilis eſt, *l. 1. C. de veteri iure enu-*
cleando, Nau. cap. 25. num 84.

Quintò, non poteſt conſecrare Eccle-
21 ſias, reconciliare, conficere ſacrũ Chri-
ſma, vt hic *in §. fin.* neque id licuit an-
tiquitus, quando ſacerdotes erant æqua-
les Epiſcopis; nam id procedebat quoad
extrinſeca, ſecus autem quoad poteſtatẽ
ordinis; hæc enim ſemper fuit maior in
Epiſcopis, *Timotheus in dicto §. fin. ex*
Sancto Doctore 2. 2. q. 184. & ex D. Au-
guſtino lib. 1. de hareſi.
Circa tertium, tenentur ad multa, &
22 primò, ſeruare puritatem, ſancta enim
ſanctè fieri debent; imò nunquam ipſis
fuit licitum coniungi (licet diſpenſetur
pro Græcis, vt infra) ait enim *Paulus*, ab
vxoribus eſt ceſſandum, vt expeditius o-
rationi vacemus, *cap. ante triennium, ca.*
ſacerdotibus, *cap. epiſcopos*, *& ferè per*
totam. diſtin. 31. vbi etiam leuitis id præ-
cipitur.
Secundò, tenentur ad doctrinam, ait
23 enim Dominus per *Malachiam*: Labia
ſacerdotis cuſtodiant ſcientiam, & legem
requirent de ore eius. & Dominus ſacer-
dotibus loquens, dicebat: Vos eſtis ſal
terræ, ſiue ſapientia, qua condiendi ſunt
populi, vt ait *Ambroſius*, & lux, qua
mundi tenebræ illuſtrantur. Idem com-
mendatur quam maximè *in diſt. 36. per*
totam, & in cap. epiſcopos, *& cap. ſacer-*
dotes reprehenduntur vacantes libris
vanis. Imò *in cap. legimus diſt. 37.* ha-
betur, quod *Diuus Hieronymus* verbe-
rabatur ab Angelo eo quia libros Cicero-
nianos legebat, & *in cap. non omnis eadem*
diſt. nõ excuſatur à pœna ſacerdos igno-
rans, multa ponit *Diuus Gregorius ho-*
milia 17. in cap. 10. Luca, & Trid ſeſſ. 23
de refor. cap. 14. cap. 5. diſt. 51.
Tertiò, tenentur celebrare aliquoties
24 in anno, puta præcipuis feſtiuis diebus ſi
non ſit impedimentum, alios fruſtra acce-
piſſent poteſtatem, & characterem, *San-*
ctus Doctor 3. p. q. 82. ar. 11. Riccardus in
quarto diſt 13. q. 2. ar. 2. Silueſter verbo
miſſa q. 7. ver. 4. Nauarr. in manuali loco
cit. num. 88. vnde ſaltem ter in anno ce-
lebrare tenetur, alias peccat mortaliter,
idem *Nauarr. loco cit. & Toletus in ſum-*
ma lib. 2. cap. 3. Parochus autem tenetur
25 ſemper celebrare, maximè quando fide-
les tenentur audire ſacrum, vel debet aliũ
in ſuum locum ſubſtituere, *Toletus loco*
cit. & videbimus infra de ſacrificio miſſa.

De

DE HIS, QVI IN SACRIS SVNT CONSTITVTI

TITVLVS VIGESIMVS PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Diaconus quis ſit?*
3 *Minor maiori deſeruire debet.*
4 *Dignitatis ratione maior ætate, tenetur ſeruire minori.*
5 *Diaconus poteſt abſente ſacerdote ex officio baptizare.*
6 *poteſt prædicare.*
7 *tenetur ad caſtitatem.*
8 *multa ſeruare debet.*

1 SACERDOTIBVS immediatè ſuccedũt miniſtri in ſacris, mediatè verò clerici in minoribus; cum igitur viderimus iam de ſacerdotibus, congruum erat hic videre de miniſtris in ſacris, ad cuius tituli, & duorum paragraphorum intelligentiã. Videbimus primò, quid ſit Diaconus. Secundò, quid poſſit. Tertiò, ad quid teneatur.

Circa primum, Diaconus eſt ſacerdo-
2 tis immediatus miniſter, ſic *Antonius, Timotheus hic*. Dicitur autem miniſter loco generis, in quo conuenit tam cum ſubdiacono, quam cum alijs clericis. Dicitur immediatus loco differentiæ, per
3 hoc enim ipſe differt ab omni alio miniſtro, dum primus aſſiſtit ſacerdoti, & hoc dictat ipſa ratio, vt minor maiori deſeruiat, *cap. eſt ordo 33. p. 5*.

Aduerte etiam, quod ſi Diaconus ſit
4 in maiori ætate, quam quod ſit ſacerdos, adhuc Diaconus tenetur colere ſacerdotem, & ei miniſtrare; ſolet enim Dominus præcipere, vt qui maior eſt ætate deſeruiat minori ratione dignitatis, vt fecit Eſau Iacob, *gloſſ. in dicto cap. eſt ordo, verbo minor*.

Circa ſecundum, poteſt Diaconus pri-
5 mo baptizare abſente ſacerdote, dummodo neceſſitas id expoſtulet, & in tali baptiſmo non tantum miniſtrat, vt poteſt facere quilibet alius in caſu neceſſitatis, ſed facit iure ſuo, *vt hic. & in cap. præſente diſt. 93*. Secundò, poteſt ex commiſ-
6 ſione Epiſcopi prædicare, & de hoc ei datur facultas, dum in ordinatione ei dicitur ab Epiſcopo, cogitate magnopere, ad quantum gradum aſcenditis; Diaconũ enim oportet miniſtrare ad altare, baptizare, & prædicare: Idem habetur hic in §. 1. *in fine*. Alia de poteſtate Diaconi vidimus ſupra *in tit. de officio Archidiaconi*.

Circa tertium patent multa, etiam ex
7 dictis in *eodem tit.* hic tamen add., quod tenentur ad caſtitatem ſeruandam, vnde Diaconis fuit ſemper interdictum coniugium, & vſus eius, vt ait *Vrbanus II in cap. eos qui diſt. 32.* & Dominus, mundamini qui fertis vaſa Domini. Item
8 *Paulus prima ad Timoth. cap. 3. num 8.* ait, Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes miſterium fidei in conſcientia pura, &c. vnde nota ly bilingues; nam cum Diaconi lingua profitẽant Euangelium, non debent poſtea verbis, vel factis contradicere, ſed debent eſſe velut lucernæ ardentes in caliginoſo loco, vt ſcilicet lumen prodeat ex propria aduſtione.

In §. Subdiaconos, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconatus ordo ſacer eſt.*
2 *Subdiaconi fuerunt à primitiua Eccleſia.*
3 *Subdiaconi officium qnale ſit?*
4 *Ordines ſacri obligant ad caſtitatem, ex vi voti ſolemnis in ipſa ſuſceptione incluſi.*
5 *Subdiaconi tenentur ad recitationem diuini officij.*
6 *Cæcus, & ſurdus tenentur ad recitationem officij, ille ſi ſciat memoriter, hic ſi poteſt dicere ſine ſocio, alias non tenentur.*
7 *Infirmus grauiter neque tenetur ad recitationem officij.*
8 *Eccleſia non vult magnum detrimentũ inferre ſuis filijs.*
9 *Medici dicto ſtandum de leuitate, vel grauitate infirmitatis.*
10 *Officij recitationem quæ aliæ cauſæ excuſent.*
11 *Officium non potens recitare, neque tenetur ad partem.*
12 *Subdiaconus tenetur ad recitationem officij ab illa hora, qua ſuſcepit ordinem,*

13 *In-*

13 *Infirmus neque alias preces recitare tenetur pro officio.*

14 *Ordinatus per vim, & metum, non tenetur ad recitationem officij, niſi ordinem ratificet.*

15 *Attentio præter prolationem extrinſecam requiritur in recitatione officij.*

16 *Eccleſia licet non poſſit præcipere actum internum, tamen illum vnitum externo præcipit.*

17 *Attentio actualis requiritur in recitatione, ſed ſufficit virtualis.*

18 *Diſtractio inuoluntaria non facit quin recitans non ſatisfaciat.*

19 *Officium poteſt recitari alias actiones faciendo.*

20 *recitans abſque intentione ſatisfaciendi, ſatisfacit, peccat tamen mortaliter.*

21 *qua voce recitandum?*

22 *Ordo non eſt de eſſentia officij.*

23 *Ordinem officij inuertens ſine cauſa, peccat venialiter, ſi cum cauſa, nullatenus peccat, ſi autem propter contemptum, peccat mortaliter.*

24 *Interruptio in officio conſiderabilis qualis ſit?*

25 *Officium pro officio non poteſt recitari.*

26 *recitans ex errore, non peccat mortaliter.*

27 *Officium totum vnius dieiomittens, vnum peccatum mortale cõmittit.*

1 ADuerte primò, ordinem ſubdiaconatus eſſe vnum ex ſacris, licet antiquitus de hoc dubitaretur, vt *in §. ſubdiaconos*, ceſſat
tamen dubium, conſideranti ſubdiaconos
fuiſſe etiam à primitiua Eccleſia, *cap. Epiſcopus*
2 *piſcopus diſt.35.cap.1.& fin. diſt.* 25. Eſt
autem eius officium miniſtrare ſacerdoti
mediante Diacono, vt patet ex ipſa voce
ſubdiaconus, ſic explicat *Timotheus hic;*
3 poteſt autem miniſtrare vaſa ſacra nuda
manu, & dum hæc dat Epiſcopus tangenda
in ordinatione ſubdiaconi ait: Videte
cuius miniſterium vobis traditur; ideo
vos admoneo, vt ita vos exhibeatis, vt
Deo placere poſſitis.

Aduerte ſecundò, quod caſtitas, quæ
4 annexa ſacris ordinibus eſt voti ſolemnis
ex conſtitutione Eccleſiæ, quæ vult, vt
per ſuſceptionem ſacrorũ ordinum quis
illomet actu ſuſceptionis intercedente
pro voluntario expreſſo, obligetur Deo
ad obſeruantiam caſtitatis; vnde licet videatur
potius caſtitas obſeruanda ex præcepto
Eccleſiæ, tamen non ita ſe habet,
ſed videtur potius pactio inter Eccleſiam,
& ordinatum, itaut videatur Eccleſiam
pactum apponere in traditione dictorum
ordinum, vt aduertit *glo in cap nullam
diſt.*28. meritò qui ordinem accipit caſtitatem
etiam promittit, & *in eodem cap.
præcipitur caſtitas ſubdiaconis;* idem habetur
*in cap. decernimus, & cap. de ijs
eadem diſt.*

Quartò, tenetur ſubdiaconus ad reci-
5 tationem diuini officij, colligitur ex *cap,
presbyter diſt.*91. quod licet videatur loqui
de ſacerdotibus, tamen antiqua conſuetudo
Eccleſiæ, quæ habet vim legis id
extendit etiam ad Diaconos, & Subdiaconos
*Nauarrus in tract. de oratione cap.
7. num. 2. Azorius lib. 5. inſtitutionum
moralium cap.5.q.1. Leſſius de iuſtit. &
iure lib.1.cap.37.dub.9. num.* 45. Huius
igitur occaſione aliqua hic colliges moralia
circa obligationem recitandi officiũ.
Ideo

Quæres primò, an cœcus, qui memo-
6 ria ſcit officium, vel poteſt commodè cũ
ſocio recitare, teneatur ad hoc.

Reſpondetur affirmatiuè, ita *Nauarr.
de oratione cap.*11. *Graffius lib.2. deciſionum
cap.55. num.4. Azorius lib.10. inſtitutionum
moralium cap.* 13.*q*.3. Idem
dic de ſurdo, dummodo tamen videat, ſi
autem non poſſet recitare, niſi ſimul cum
ſocio non teneretur ad hoc, quia eſt magnum
grauamen illa vociferatio ſocij,
*Suarez tomo 2. de religione lib.4. cap.27.
num.*17.

Quæres ſecundò, an infirmus teneatur
recitare officium.

Reſpondetur, quod vel infirmus eſt
7 grauis, vt nimius dolor capitis, vel vexatio
corporis & tunc excuſatur, colligitur
*ex cap. clericis victum diſt.91. & cap. ad
audientiam de clerico non reſidente*, ex
8 quibus iuribus habemus, quod Eccleſia
non vult magnum damnum inferri ſuis
9 filijs. Vel infirmus eſt lenis, & tenetur ad
hoc: at pro grauitate, vel leuitate infirmitatis
poterit ſtare dicto medici, ſicut
etiam in materia ieiunij, *Silueſter verbo
hora q.4. Azorius lib.10. inſtitutionum
moralium loco cit.* Item neque tenetur
10 quis ratione grauis occupationis, quæ
naſcitur, vel ex vrgenti neceſſitate, vel
ex metu mortis, vel ſi amiſerit librum
officij inculpabiliter, & non habet deinde
vnde emat, *Nauarrus loco cit.cap.*11
*num.34. Azorius q.15: 16.& 19.Toletus
lib.2 cap.14.n.5.*

Quæres ter·iò, an qui non poteſt recitare
totum officium teneatur ad p.rtem.

Reſpondetur negatiuè, niſi clarè ap-
pareat

Digitized by Google

11 pareat poſſe illam partem recitare, ita
*Garzias 3. p. cap.4. num.*116.nec obſtat,
quod non teneatur ad alias hotas, quia
obligatio vniua horæ non retrotrahitur
ad rempus alterius, *Azor. loco cit. q.16.*
12 ſicut in eo, qui ordinatur ſubdiaconus;
incipit enim obligatio ad recitandum
officium ab hora ordinis ſubdiaconatus.
Cæterum non tenetur infirmus recitare
preces, vel aliud pro officio, *Silueſter*
13 *verbo hora q.4. Azor. q. 18. loco cit. &*
Suarez cap.27.num.29.

Quæres quartò, quid ſi quis fuerit ordinat. s per vim, & metum, dummodo
non ratificaverit ordinem,nec tacitè, nec
expreſsè, an teneatur ad recitationem
diuini officij.

Reſpondetur negatiuè, & ratio eſt,
14 quia inuoluntariè aſſumit ordinem: ergo
ad nihil tenetur, *cap.maiores, §. finali de
baptiſmo. & eius effectibus, & Squillāte
de obligationibus clericorum.parte prima
num.*8. ſi autem poſtea ratificet ordinem
ſuſceptum,tunc tenetur ad recitationem,
ſic *Sanch.diſp.29.num.7.& 9.*

Quæres quintò, quænam attentio requiratur in recitatione diuini officij?

Reſpondent in hac re varij varia. Dic
15 tamen, præter prolationem extrinſecam
requiri etiam, quod recitans attendat
huic recitationi, ita vt ſciat ſe voce proferre, licet enim Eccleſia non poſſet præcipere actum internum, vt vult *Medina
de oratione q. 16. & Sanctus Antoninus
3. p.tit.13.cap.4.* tamen poteſt præcipere
16 actum internum, vt vnitum cum actu exteriore, cum hæc attentio interior, ſit
forma exterioris. Hanc opinionem
tuentur *Doctores communiter, quorum
caput eſt S.D.14. diſt 13. q.4. art.2. quæſtiuncula 4. Nauarrus de oratione c.13.
num.19 Sotus de iuſtit.& iure lib.10 q.5
art.5. concl.7. Suarez tomo 2.de religione
lib.4.cap.26.num.3.& tomo 5. diſputat.4.
ſect.2.num 25.Soccinus de iuſtia & iure
lib.2. cap. 37.dub. 11. num.64. Garzias
tomo 1. parte 3. cap.1. num.* 183. Requi-
17 ritur igitur actualis intentio, ſed ſufficit
virtualis, quod ſcilicet ſi quis,dum recitet
interrogetur, quid faciat? poſſit reſpondere ſe dicere officium. Idem eſt, ſi habuerit intentionem recitandi officium,
dum accepit breuiarium, tunc ſi poſtea
18 ſuperueniat inuoluntaria diſtractio,benè
ſatisfacit, nec tenetur repetere, *Azorius
lib.10. inſtitutionum moralium cap. 12.
q.3 6.& 12. Leſſius loco cit. nu.67 & 70.*
Ex hoc habes, quod ſi quis dum recitat
officium, induit veſtes, lauat faciem, &
19 ſimilia facit, quæ non impediant animi
attentionem, verè ſatisfacit, ita *Caetanus
2.2.q.83.art.13.* vbi expreſsè *Medina in
ſumma lib.1.cap.14.§.11.Sotus lib. 10. de
iuſtitia, & iure quæſt.5. art.5. concl.86.*

Quæres ſextò, ſi quis recitet officium
abſque intentione ſatisfaciendi, & cum
negatiua intentione oppoſita, puta ſi dicat, nolo ſatisfacere, an ſatisfaciat?

Reſpondetur affirmatiuè, dummodo
20 mutet illam voluntatem, etiam poſt recitatum officium, quia Eccleſia non præcipit finem rei, ſed ſubſtantiam,quam iſte
verè adimpleuit, ſic *Valentia tomo 3. diſput.6.q.2. puncto 10 §. finali, Suarez tomo 3.diſp 88.ſect.3. & tomo 1.de religione.lib.4 cap.26.num.8. Garzias de benef.
tomo 1.par.3.§.1.num.198.* imò hic cum
Valentia tenet, illum ſatisfacere, etiam
non retractata priori voluntate, peccaret
tamen mortaliter, propter prauam voluntatem inobediendi Eccleſiæ.

Quæres ſeptimò, quæ vox ſit tenenda
in recitatione officij?

Reſpondetur, quod ſi recitet ſolus, ſuf-
21 ficit ſi ſeipſum audiat, ſi autem recitat cū
ſocio, debet ita dicere, vt audiat ſocium,
& audiatur ab illo, *Suarez de religione
lib.4.cap 7.num.2. Medina de oratione q.
7.* in Choro autem debet dici alta voce,
vt audiatur à fidelibus, hic enim eſt finis
Eccleſiæ in officio recitando in Choro.

Quæres octauò, an ordo ſit ſeruandus
in officio? an peccat mortaliter qui ipſum
inuertit?

Reſpondetur non eſſe eſſentia, & ad
22 ſummum eſſe peccatum veniale; eſt enim
defectus circa accidens, non circa ſubſtantiam, *Silueſter verbo hora q.9.* ſecus
23 autem ſi eſſet propter contemptum, tunc
ennim peccaret mortaliter, imò ſi inuerteret ordinem rogatus à familiari, vel
ſocio, vt ſecum recitet, vel ob aliam iuſtam cauſam, tunc neque peccaret venialiter, *Toletus in ſumma lib.2. cap.13.nu.
4 & Leſſius de iuſtitia, & iure lib.2.c.37
dub.12.num.*80.

Nota etiam, quod ſi quis interrumpat
22 officium, etiam in medio pſalmi, per horam,vel circa, ſatisfacit etiam, quia vnuſquiſque verſiculus pſalmorum, habet ſuū
ſenſum diſtinctum ab alio verſiculo, *Leſſius de iuſtitia, & iure lib.2.c.37. dub.10.
num.* 35. imò in recitatione matutini,
etiam interruptio duarum horarum,
inter pſalmum, & pſalmum, valeret ad
ſatisfaciendum.

Quæres nonò, an officium pro officio
valeat?

Reſpondetur negatiuè, & hoc ex bulla
23 Pij Quinti, quæ apponitur in principio
Bre-

Digitized by Google

Breuiarij, quà expreſsè præcipitur, officium recitandum ſub rubricis ibi appoſitis: ergo non eſt immutandus ordo, ſi tamen quis dixiſſet officium vnius Sancti pro alio, poterit repetere hymnos, v.gr. lectiones, & alia, quæ ſunt propria ipſius Sancti, & ſic ſatisfaciet. *Toletus in ſumma lib. 2. cap 13. num. 6. Garzias tomo. 1. p. 3. cap. 1. num.* 126. imò ſi quis ex ignoran-
24 tia culpabili recitauerit officium vnius Sancti pro alio (dummodo ſit Sanctus, qui habeat officium) non peccat mortaliter, *Suarez tomo 2. de religione lib. 4. cap. 23. num. 11.*

Quæres vltimo, an omittens officium, tot peccata mortalia committat, quot ſunt horæ?

Reſpondetur negatiuè, ſed vnum tan-
25 tum peccatum committit, *Syluester in ſumma verbo hora q. 12. n. 15 & alij, licet Tabiena verbo hora, q. 18.* ſentiat contrarium. Alia multa de hac materia videbimus infra de præbendis.

In §. Sicut cùm finali.

SVMMARIVM.

1 *Maior ætas requiritur in eo, cui maiora committuntur.*
2 *Ætas non eſt de eſſentia ordinis, ſed tantum de neceſſitate præcepti.*
3 *Ordinatus in minori ætate recipit characterem, non tamen tenetur ad caſtitatem, neque ad recitandum officium.*
4 *Ætas poſita in ablatiuo ſufficit vt ſit incepta, in genitiuo requiritur, vt ſit completa.*
5 *Ætas ordinum minorum debet eſſe maior infantia.*

1 Aduerte primò, quod in eo, cui maiora committuntur, maior etiam ætas requiritur, ſic in præſenti §. noſtro, & *l. quod vulgo, ff. ad Macedonianum:* in Subdiacono igitur minor ætas requiritur, quia ei minora
2 creduntur, ait enim *Siluester hic*, quod ſi impubes, & carens perfecto iudicio ordinaretur in ſacris, reciperet characterem, quia ætas non eſt de eſſentia ordinis, ſed tantum de neceſſitate præcepti: hoc autem patet etiam à poſteriori, quia in diuerſis temporibus, diuerſa ætas fuit exigita pro ordinibus, *Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 12.* ergo dum fuit mutata ætas, ſignũ
3 eſt, quod non ſit de eſſentia; ea enim, quæ eſſentialia ſunt, mutari nequeunt. Verum tamen eſt, quod in tali ætate ordinatus non tenetur ad votum caſtitatis, neque ad recitandum officium, *Sanch. tomo 2. lib. 7. diſput.* 33. *nu.* 11. *&* 18. *Trid. ſeſſ. 25. cap. 18. de regularibus*, vbi ſtatuit ætatem ſexdecim annorum ad votum ſolemne caſtitatis: ergo ordinatus ante pubertatem, non tenetur ad tale votum ſolemne.

Aduerte ſecundò, quod ætas ſacrorum ordinum hodie eſt determinata per *Tridentinum*, & pro requiſito ætatis ſciendũ
4 eſt, quod ſi dicatur v.g. qui non fuerit vigintiduo annorum, tunc debet compleuiſſe dictum annum, & ratio eſt, quia caſus genitiui importat poſſeſſionem, vt hæc domus eſt Petri, at ſi ponatur ætas in ablatiuo, tunc ſufficit attigiſſe talem ætatem, vt vigeſimo anno faciam hoc, ſemper enim poteſt dici vigeſimus annus ab inceptione illius, & ſufficit habere partem illius anni, quæ licet ſit minima, verificat tantum ſenſum legis, puta ſi quis ſtaret cum pede in Eccleſia, valeret dicere, eſt in Eccleſia, ſic explicat requiſitum ætatis *Bannes in l. ſi is cui, ff. de legatis primo ex Ioanne de Lignano in Clmentina gene-*
5 *ralem, de ætate, & qualitate, &c.* tamen ætas minorum ordinum debet eſſe maior infantia, *cap. de alijs diſt.* 28. *cap. nullus de tempore ordinandorum in* 6. Alia, quæ faciunt, ad §. *finalem* patent ex ſupradictis.

DE HIS, QVI SVNT IN MINORIBVS CONSTITVTI.

TITVLVS XXII.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Ordines minores quot ſint?*
3 *Prima tonſura non eſt ordo.*
4 *Ordines minores quãdo fuere inſtituti?*
5 *quem finem habeant?*
6 *Clerici tenentur viuere caſtè, poſſunt tamen eſſe coniugati.*
7 *coniugati non poſſunt eſſe Vicarij, ſi autem ex diſpenſatione non poſſunt cognoſcere de cauſis criminalibus.*
8 *beneficiati tenentur deferre tonſuram.*
9 *impetrantes beneficium requirens ordinem, tenentur illum ſuſcipe-*

re infra annum, & infra duos menſes facere profeſſionem fidei coram Ordinario.
10 *exercentes ordinem non ſuum, peccant, niſi fecerint ex ignorantia.*

1 VISVM eſt ſupra de
conſtitutis in ſacris,
reſtabat videre de
clericis in minoribus,
merito ponitur
præſens titulus, pro
quo videbimus primò,
quot ſint minores ordines. Secundò, quando inſtituri
(de eorum figura diximus ſupra de iure
patronatus) Tertiò, quid poſſint. Quartò,
ad quid teneantur.
Circa primum, minores ordines ſunt
2 quatuor, ſcilicet oſtiariatus, lectoratus,
exorciſtatus, & acolytatus, quibus, vt diſpoſitio,
præit pſalmiſtatus, ſeu prima tonſura,
vt notat *Abb. in cap. cum contingat, de ætate, & qualitate, & in fine dicti capituli*
habetur, per primam tonſuram,
iuxta formam Eccleſiæ datam, conferri
ordinem clericalem. Intellige tamen, vt
3 non ſit ordo in ſtricta ſignificatione, ſed
potius diſpoſitio, & ordinatio quædam,
quia dum alibi fit mentio de alijs ordinibus,
nihil dicitur de prima tonſura,
tum quia clericus in prima tonſura dicitur
pſalmiſta, nec habet aliquam poteſtatem
circa confectionem corporis Chriſti,
ſed eius officium eſt tantum canere, quod
antiquitus concedebatur etiam laicis, vt
ſupra diximus.
Circa ſecundum, acolytatus fuit inſti-
4 tutus, quando Dominus *Ioannis* 8. dixit:
Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non
ambulat in tenebris. Exorciſtatus fuit
introductus, quando Dominus eiecit dæmonium
mutum, dicens *Matthæi* 7. Ephpheta,
quod eſt adaperire. Lectoratus
fuit inſtitutus, quando Dominus in medio
ſeniorum legit librum Iſaiæ prophetæ,
Lucæ 4. Oſtiariatus autem, quando
eiecit ementes, & vendentes de templo,
Matthæi 21. Omnibus autem his ordinibus,
dedit Dominus continuationem, &
firmitatem in ſacerdotio, dum dixit in
cœna, Hoc facite in meam commemorationem,
Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 3.
Circa tertium, ſi is horum ordinum
5 (per quem deſignatur eorum poteſtas)
eſt, vt in Eccleſia Dei tranquillo ordine,
& hyerarchicè procedatur, debet enim
ad ſacrificium miſſæ peragendum prius
aperiri Eccleſia, vt fideles ingrediantur,
& expellantur indigni, & hoc ſpectat ad
oſtiarios, *cap. oſtiarius diſt. 23. & cap.
cleros in fine diſt. 21.* vbi etiam habetur,
quod oſtiarius eſt veluti ærarius rerum
Eccleſiæ. Aperta Eccleſia, ſunt inſtruendi
fideles circa rudimenta rerum fidei, &
ſunt aperiendæ ſcripturæ; & hæc poſſunt,
& tenentur facere lectores, *cap. lector,
diſt. 23. & in cap. cleros*, vbi dicitur, quod
lectores debent dicere populis, quid ſequantur,
hoc eſt quid credant. Sunt aliquando
inter fideles energumeni, qui ſolent
inter ſacra vociferando impedire deuotionem
aliorum, & ſuper Angelos malos
datur poteſtas exorciſtis, vt poſſint
illos reprimere, *cap. exorciſta diſt. 23.* Hinc
collige, quanta ſit excellentia ſancti ordinis,
vt homo ſuper Angelos ſubleuetur,
& Angeli propter peccatum homini ſubdantur.
Dicuntur autem illi energumeni,
quod ſignificat deficientes in labore, vt
per *gloſſam in d. cap. exorciſta*. Poſt hæc
ſunt accendenda luminaria, vt ſacrum
fiat, ſunt præparanda vaſa, vrceola, &c. &
hoc facit acolytus, vt *in cap. acolytus diſt.
citata*; cum igitur ad ipſos ſpectet lumen,
debent ſe taliter gerere, vt populi eorum
opera videntes, & tanto lumine illuſtrati
glorificent patrem, &c.
Circa quartum, tenentur viuere caſtè,
6 poſſunt tamen coniugari, ſi velint, *toto
titulo extra de clericis coniugatis*; tamen
per matrimonium amittunt beneficia eccleſiaſtica,
ne ſanguine Chriſti malè vtantur.
Secundò, nec poſſunt eſſe Vicarij, ſi
7 ſint coniugati, *cap. 2. de clericis coniugatis,
cap. 1. citato tit. in 6.* Quod ſi ex diſpenſatione
ad id aſſumantur, interdicitur
ipſis cognitio cauſæ criminalis, *Abb in
cap. 2. de iudicijs*, vt neſciant laici quid
faciant clerici. Tertiò, ſi ſit clericus, beneficiatus,
vel in ſacris, tenetur deferre
tonſuram, & habitum clericalem decen-
8 tem, *cap 2. 21. q. 4. cap. Ioannes de clericis
coniugatis, cap. clerici il ſecondo, de vita,
& honeſtate clericorum, & ex conſtitutione
Pij V. cum ſacroſanctam, de habitu;
& tonſura deferendis per clericos.*
clericus tamen beneficiatus in tantum tenetur
ad hoc, in quantum vult gaudere
priuilegio clericali, *cap. finali, de clericis
coniugatis, Abbas, & alij ibidem, & Ge-
9 nuenſis in praxi cap. 45.* Quartò, ſi impetrauerit
aliquod beneficiũ, quod habeat
curam animarum, vel requirat perſonam
in ſacris, debet infra annum ad talem ordinem
promoueri, *cap. commiſſa, de electione
in 6. & Clementina, vt his qui, de
ætate, & qualitate, Tridentinum ſeſſ. 22.
cap. 4. de reformatione.* Item poſt impetratum
tale beneficium curatũ, vel cano-

nica-

Digitized by Google

tum, debent infra duos menſes facere profeſſionem fidei coram ordinatio, alias peccat mortaliter, quia *Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 12. de reformatione* ait (teneantur) quod verbum inducit peccatum mortale, *Silueſter verbo praeceptum, nu. 2. Nauarrus in manuali cap. 23. num. 50. Abbas, & Felinus in cap. nam concupiſcentiam, de conſtitutionibus*: hoc autem ideo fit, vt fides magis firmetur in primatibus, & perſonis graduatis. Qui tò de-
10 bet de ſuo ordine eſſe contentus, vnde ſi miniſtret in alio ordine, puta ſi canat epiſtolam cum manipulo, efficitur irregularis, & ſuſpenditur ab vltimo ordine ſuſcepto, *cap. 1. & 2. de clerico non ordinato miniſtrante*, niſi id faceret ignoranter, tunc enim excuſaretur à peccato, & ab irregularitate, *Silueſter verbo irregularis, num. 14.*

DE HIS, QVÆ SVNT communia, tam maiorum, quam minorum.

TITVLVS XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Reuerentia quid ſit?*
3 *cui debeatur?*
4 *Obedientia quid ſit?*
5 *Actus intellectus, & voluntatis ſoli Deo ſubijciuntur.*
6 *Eccleſia non poteſt præcipere intentionem finis poſitiuè.*
7 *Reuerentia ſuperioris eſt primus gradus obedientiæ.*
8 *Superioris mandatum, licet dubitetur de eius iuſtitia, vt iuſtum accipiendum eſt.*
9 *Superioris ſententia eſt obedienda prius quam faciat tranſitum in rem iudicatam.*
10 *Obediendum eſt ſuperiori præcipienti rem etiam vix tolerabilem.*
11 *Bonum proprium omittendum, vt obedientiæ ſatisfiat.*
12 *Superior præcipiens id, quod non facit ad ſuum officium, vel quid malũ, non eſt ab inferiore obediendus.*
13 *Obedientia melior eſt victima.*
14 *debetur Pontifici de neceſſitate ſalutis.*
15 *Subditus non poteſt præſcribere libertatẽ ſe ſubtrahendo à ſuperiore.*
16 *non poteſt punire ſuperiorem, licet delinquentem in ſuo territorio, in quo non eſt illi ſubditus.*
17 *Superior ſemper vt talis, & vbique haberi debet.*
18 *debet eſſe amabilis.*
19 *non debet diſſimulare delicta ſubditorum.*
20 *tenetur defendere ſubditos à periculis.*
21 *debet præmiare præclare geſta à ſubditis.*
22 *debet reſidere in loco ſui regiminis magis commodo ad regendum.*

1 IN *§. finali præcedẽtis tituli* ponitur continuatio; dicitur enim ibi, quod poſtquam viderimus in ſuperiore de his, quæ ſpectant ad clericos in ſacris, & in minoribus, nunc reſtabat videre de his, quæ ſunt communia, tam maioribus, quam minoribus, meritò, &c. ad cuius tituli, & duorum paragraphorum intelligentiam, videbimus primò, quid ſit reuerentia, quibus, & à quibus debeatur. Secundò, eadem de obedientia. Tertiò, quomodo debeat ſe gerere ſuperior cum inferiori.

Circa primum, reuerentia eſt actus
2 cultus, qui debetur ab inferiori ſuperiori, *gloſſa in cap. non eſt ſine culpa, verbo non ſine circa medium, de regulis iuris*, & ex hac definitione remaneret ſoluta prima pars propoſita, tum S. *Doctor p. 2. q. 102. art. 4. ad octauum*, ait, quod reuerentia eſt digna res, excellentior; vnde
3 colligitur, quod qui eſt in ordine excellenti, is reuerentia dignus eſt: ergo benè in textu noſtro hoc præcipitur ſeruandum inter minores, & maiores clericos; iſti enim ratione maioris ordinis, habent maiorem excellentiam, & per conſequens ſunt reuerentia digni; vnde, vt ait *S. Doctor loco cit.* tectum tabernaculi tribus pretioſiſſimis operimentis operiebatur, ad oſtendendam magnam excellentiam domus Dei.

Circa ſecundum, dat definitionẽ obe-
4 dientiæ *Timotheus* hic, dum ait, quod eſt virtus, qua legitima ſuperiorum præcepta exequuntur, & eſt pars iuſtitiæ; eſt enim iuſtitia inter inferiorem, & ſuperiorem,
5 & addit, quod non poteſt ſuperior præcipere actus interioris intellectus, & voluntatis, quia iſtæ potẽtiæ ſoli Deo ſubijciuntur, *l. cogitationes, ff. de pactis*.

Ex hoc colligitur, quod Eccleſia in ſuis
6 præceptis non poteſt præcipere intẽtionem finis poſitiuè, vt ſcilicet quis tenea-

tur dicere, quando vult aliquid opus fa-
cere, v.gratia, officium, audire ſacrũ, &c.
volo ſatisfacere; non enim præcipitur a-
ctus interior. Tamen pro hac materia
obedientiæ

Aduerte primò ſecundum *gloſſam*
7 *in eadem diſt.93.* quod obedientia conſi-
ſtit in tribus principalibus, quorum pri-
mus gradus eſt reuerentia, & per hanc
tenetur ſubditus exurgere tranſeunte ſu-
periore; & debet etiam ei cedere primum
locum, ſiue ſuperior ſit maioris ordinis,
ſiue minoris, ſufficit ſi habeat maiorem
adminiſtrationem, vt *in cap. 1. diſt. 25.*
8 Secundus gradus obedientiæ eſt, accipere
mandatum ſuperioris, ſi tamen quis du-
bitet de mandato, an ſit ſecundum re-
ctam rationem, & iuſtum, debet putare
iuſtum eſſe, propter aſſiſtentiam Spiritus
ſancti in ſuperioribus, quibus etiam in
dubio eſſe obediendum, docet *gloſſa*
in cap. quid culpatur 23. quæſtione 1.
verbo antiquitus, vbi adducit multa iu-
ra, & ait, quod licet ſuperior peccet, im-
perando iniquitatem, ſubditus tamen nõ
peccat operando in dubio, dum ait *Apo-
ſtolus*, Obedite præpoſitis veſtris etiam
diſcolis, *glo. in cap quid ergo 11. quæſt.3.*
9 Tertius gradus eſt, ſubire eius ſententiam
in iudicio, vnde ſi fecerit tranſitum in rem
iudicatam, peccat inobediens, ex ratione.
glo. in dicta diſt.93.

Aduerte ſecundò, eſſe obediendum
10 ſuperiori præcipienti rem etiam vix to-
lerabilem, dummodo ſit quid conſonum
ration, *cap. in memoriam diſt. 19.* & pro
obedientia, bonum eſt pati etiam, quod
iuſtum eſt, *glo in c cõtra morem, diſt.100.*
ex cap. ante triennium, diſt.31. dicto cap.
in memoriam, & cap. quid culpatur 23.
q 1. immo vt ſatiſfaciamus obedientiæ,
eſt etiam proprium bonum omittendum,
11 quia bonum publicum, quod per obe-
dientiam conſeruatur, cuiuſque priuati
commodo præferri debet, *cap. monachi 16*
*q.1. l.3 §. in bello, ff. de re militari, cap. de-
nique, diſt.21.*

Aduerte tertiò, quod ſi ſuperior præ-
12 cipiat id, quod non facit ad ſuum officiũ,
inferior non tenetur obedire, *ex l. factũ*
à iudice, ff. de re iudicata, & cap. quia
frater 7 q.1. ſi non præcipiatur id, quod
omninò malum eſt, non debet inferior
obedire, *cap qui reſiſtit 11.q.3. cap. ſi Do-
minus, & cap. Iulianus cauſa, & q. cit.*
13 ſecus autem in dubio, quia tunc, vt di-
ximus, tenentur ſubditi obedire, & me-
lior eſt obedientia, quam victima, vt *in*
*extrauaganti illud de maioritate, & obe-
dientia, & glo. in cap. quorundam de ver-
borum ſignificatione; verbo meritò.* O-
bedientia autem Pontifici debetur de
14 neceſſitate ſalutis, *Clementina ad noſtrã*
de hæreticis, vbi glo. verbo Eccleſia, & c.
ſignificaſti de electione, S. Doctor 2. 2. q.
104. art.1.

Aduerte quartò, quod non poteſt ſub-
15 ditus præſcribere libertatẽ, ſe ſubtrahẽ-
do à iuriſdictione ſuperioris, vel illum nõ
recognoſcendo, *cap cum non liceat, de*
*præſcriptionibus, Soccinus in cap. ſutrs-
na de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis in*
ſecundo decretalium, l. 2. C. ne quid in
*loco ſacro. l. competit, C. de præſcriptio-
nibus triginta, vel quadraginta annorũ,*
cap. in apibus 7 q.1.

Aduerte quintò, quod non poteſt ſub-
16 ditus punire ſuum ſuperiorem delinquẽ-
tem in territorio ipſius ſubditi, licet eſſet
territorium, in quo ſubditus non reco-
gnouit illum ſuperiorem, vt ſi quis v.gr.
haberet duas eccleſias, in vna cognoſcit
Archiepiſcopum in ſuperiorem, in alia
non, ſi in hac delinquat Archiepiſcopus,
neque poterit ab Epiſcopo puniri, quia
17 ſuperior ſemper eſt talis, & vbique ho-
norari debet, *Innocentius, & Doctores*
*communiter in cap. cum inferior de maio-
ritate, & obedientia, Archidiaconus in*
*cap.2. de conſtitutionibus in 6. & Ancha-
ranus in repetitione in 6. contrario,* ſi ve-
ro ſubditus accuſauerit ſuum ſuperiorem,
non tenetur ei obedire in ijs, quæ im-
pediunt proſequutionem accuſationis,
cap. nonne 8 q 4.

Circa tertium breuiter aliqua videbi-
18 mus de ſuperiore circa ſubditos, & pri-
mo, quod ſuperior debeat eſſe amabilis,
potius quam odibilis, amor enim vnit,
timor ſegregat, vnde debet potius corre-
ctione timeri, quam verberibus exaſpe-
rari, *cap. quid autem, cap. neminem, cap.*
non ſeueritate, cap. qui ſincera, & ferè
in tota diſt.45.

Secundò, non debet ſuperior diſſimu-
19 lare delicta ſubditorum, maximè ſi obſit
mala fama, *Soccinus in quinto decretaliũ*
cap qualiter. & quando de accuſationibus
num.22.

Tertiò, tenetur ſuperior defendere
20 ſubditos à periculis; eſt enim ipſe caput,
cuius eſt membra dirigere, & tueri, *S.D.*
de regimine principũ lib.1. cap.15. & lib.2
cap.11. & 12.

Quartò, debet clarè geſta ſubditorum
21 præmiare, vt alij ad merendum exciten-
tur, *Baſilius in regula breui q.17.*

Quintò, debet reſidere in loco ſui re-
22 giminis, præclarè geſſit Eminentiſſimus
Bellarminus, qui reſpondit Pontifici ſe
teneri

teneri de iure diuino ad reſidendum, nec poſſe Pontificem in hoc diſpenſare, vt patet ex *c.20.eius vita*, patet *ex Tridentino ſeſſ.6.de reformatione, cap.1.& 2. & ſeſſ.7.cap.3.ſeſſ.13.cap.1.ſeſſ.23.& 24 cap.ex parte de officio vicarij, toto tit. extra de clericis non reſidentibus cap.7 diſt. 91.cap.1. diſt.10.* Locus autem reſidentiæ debet eſſe magis commodus ad regendum, & ad influxum in ſubditos magis adaptatus, *cap.fraternitates, cap. vrbes, diſt.8.* Multa ad hæc patent ex ſupra dictis, & colligit abundanter *Pauonius in opuſc.de ethicis, politicisque actionibus, 2. parte introductionis in ſacram doctrinã.*

In §. Item ſub graui.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus debet docere, & inſtruere clericos.*
2 *Clericus ſi ignorans inueniatur, culpa eſt Epiſcopi, licet ad Archidiaconum ſpectet inſtruere.*
3 *Epiſcopus ordinando ignorantem peccat mortaliter.*
4 *Multiplicationes inutiles reijciendæ.*
5 *Sacerdotes paucos melius eſt habere, quam multos ignorantes.*

1 MVnus Epiſcopi eſt docere, & inſtruere ſuos clericos, ne indigni miniſtri efficiantur, vnde, vel debet ipſe illos inſtruere, vel per alios id efficere.

Aduerte tamen primò, id quod ſupra
2 diximus de officio Archidiaconi, quod licet hoc ſpectet etiam ad ipſum de mandato Epiſcopi; ſi tantum quis ignorans inueniatur, Epiſcopus eſt in culpa, vt aduertit *glo hic*; vnde collige regulam, quod non ſufficit alteri committere opus, per nos conſequendum, ſed quod debemus etiam in illud aduertere, iuxta regulam Iuris, *qui facit*, aliàs nobis imputatur malum, quod ille exequitur.

Aduerte ſecundò, quod ſi Epiſcopus
3 ordinet ignorantem, peccat mortaliter, eo quod promoueat indignum; nulla autem maior indignitas allegari poteſt, quã neſcire id, ad quod eligitur. *S.Doctor in 4 ſententiarum diſt.24.q.1.* vnde etiam regulares ſunt examinandi, licet ſint in ſtatu perfectionis, *glo. hic in figuratione caſus*, ordines enim, & beneficia non ſunt ſine cognitione concedenda.

Aduerte tertiò, ex ly (paucus honor,
4 &c) quod inutiles ſunt multiplicationes, quæ non producunt diuerſum effectum; *cap ordo 24. q.1.cap.non mediocriter, de conſecratione, diſtinctione 5.l.1.§.contrarium, C. de veteri iure enucleando*, ad materiam itaque noſtram, ſic inducito,
5 quod melius eſt paucos habere ſacerdotes peritos, quam multos ignorantes, vnde dicitur hic *in fine* §.quod ſi cœcus cœcum ducat, ambo in foueam cadunt.

In §. Præcedet.

S V M M A R I V M.

1 *Requiſita pro ſubdiaconatu quæ ſint?*
2 *Ordinandus debet eſſe ex bonis, & honeſtis parentibus, & matre, etiam num.9.*
3 *Pater, & filius præſumuntur ſimiles.*
4 *Hæreſis parentum nocet filijs.*
5 *Filius non portabit iniquitatem patris.*
6 *Filius ſentit iniquitatem patris, quando atrocitas criminis expoſtulat.*
7 *Pater magis in filio, quam in ſeipſo cruciatur.*
8 *Pœna imponitur filijs, vt parentes coarceantur à criminibus.*
10 *Patria etiam ordinandi perquirenda eſt.*
11 *Aetas ordinandi eſt determinata.*
12 *Fides ordinis præcedentis eſt neceſſaria ordinando.*
13 *Fides doctrinæ eſt etiam ab ordinando præſentanda.*
14 *Epiſcopus debet aſſiſtere in examine, in quo debet habere duos examinatores benè peritos.*
15 *Examen circa quæ debeat eſſe?*
16 *Doctus cõmuniter exiſtimatus pro examinato habetur.*
17 *Scholaris etiam peritus exiſtimatus, poteſt ſine examine admitti.*

IN hoc paragrapho agitur de examine, & cæteris requiſitis pro ordinatione; ideo videbimus primò, quæ ſint requiſita communia pro quolibet ordine. Secundò, quis debeat examinare. Tertiò, circa quas res debeat eſſe examen.

Circa primum, dixi requiſita omnia,
1 nam aliqui ordines habent requiſita particularia, ſic pro ſubdiaconatu, titulus beneficij, vel patrimonij, & poſſeſſio eiuſdem, in diaconatu perceptio fructuum, & cõtinuatio poſſeſſionis. Generaliter ita-
2 que requiritur primò, bonum genus, ſiue bona cognatio parentum; vnde eſt, quod ſi quis ſit ex patre infami, vel matre ma-
læ

læ vitæ, non debet ſic de facili admitti, niſi poſt longam probationem ſuorum morum, itaut bona eius vita deſtruat ædificata per patrem, alias contra ipſum
3 præſumitur, cum non poſſit arbor mala bonos fructus facere, & pater, & filius præſumuntur ſimiles, vt in *l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua, ff. de ædilitio edicto.*; vnde
4 hæreſis parentum nocet filijs in iure quærendo, vt *in extrauaganti execrabilis, de præbendis, & dignitatibus, vbi glo. verbo reum*.

Dices, contrarium habetur in ſacris li-
5 teris, dicitur enim, quod filius non portabit iniquitatem patris, & idem habetur *in l. ſancimus C. de pœnis*: ergo licet pater ſit malæ conditionis, non debet tamen id nocere filio.

Reſpondetur ex *glo. in extrauaganti*
6 *diem, de ſententia excommunicationis*, id procedere in criminibus ordinarijs, ſecus autem in atrocibus, quando enim atrocitas criminis expoſtulat, poterit etiam ad filios extendi pœna, *l. quiſquis, C. ad l. Iuliam maieſtatis*, & *cap. filius extra de pœnis*. Tum etiam, quia in ſimilibus criminibus puniuntur filij, vt per ipſos magis puniantur parentes; pater enim magis
7 in filio, quam in ſeipſo cruciatur, *l. iſti quidem, ff quod metus cauſa*, per conſe-
8 quens imponitur pœna filijs ob delictum patris, vt parentes coarceantur à criminibus, idem habetur *in cap. ſtatutum de*
9 *hæreticis in 6*. Amplia demum etiam in matre, ſi ſit perſona ſuſpecta, *glo. in cap. ex literis, de conuerſione infidelium, verbo perducimus*, vbi multa circa hoc inuenies.

Secundum requiſitum eſt patria, pro
10 qua dic idem, quod diximus de genere (numquid à Nazareth aliquid boni) idem habetur *ex l. quod ſi nolit, §. qui mancipium, ff de ædilitio ædicto, & glo. ibi verbo patriam*.

Tertium requiſitum eſt ætas, quæ ha-
11 betur iam determinata per Tridentinũ.

Quartum requiſitum eſt fides ordinis
12 præcedentis, ne quis per ſaltum promoueatur, vt *in tit. de clerico per ſaltum promoto*.

Quintum requiſitum eſt fides ſtudij, vel profeſſionis, requiritur enim quam
13 maximè doctrina in clericis, cum ſint miniſtri, & lumina populorum, vt ſupra diximus.

Circa ſecundum, debet Epiſcopus aſſi-
14 ſtere in examine, aliàs ſi fuerit promotus indignus, ipſe peccat, vt ſupra diximus *ex S. Doctore in 4*. Debet etiam ſecum habere petitos, tam in ſcripturis, & legibus, quam etiam in inſtitutionibus eccleſiaſticis, vnde debet ſecum habere ſaltem duos examinatores, patet *ex cap. Epiſcopus diſt. 24.* quando autem dicitur, quod Epiſcopus ſolus poteſt ordinare, id intelligitur de collatione ordinum, in quibus habet ius ſcriptum, circa modũ, ſecus autem in examine ad promouendum, in quo tot ſunt intelligenda.

Circa tertium debent examinari de
15 credendis, & agendis, & primò ſi fidem firmiter teneant, & ſi ſciant hoc communicare verbis ſimplicibus, vt *in cap. quando diſt. 25.* & hoc eſt, quod practicatur in curia Archiepiſcopali Neapolitana, quod ſi clerici in minoribus promouendi, interrogentur de doctrina chriſtiana, qua plebs, & populi vtuntur ad memoriam credendorum, & agendorum, & hodie, vtinam non eſſent plerique ſacerdotes, qui neſcirent Deum vnum, & trinum, & alia, quæ habentur *in cap. qui Epiſcopus diſt. 22*.

Limita tamen hoc primò, in communi
16 teſtimonio, ſi quis enim communiter æſtimetur doctus, hic habetur pro examinato; nam attenditur intentio legis, quæ eſt ordinare dignos, & habiles, & talis eſt hic, qui communiter ab omnibus idoneus æſtimatur, *cap. nullus ordinetur diſt. 24. dicto cap qui Epiſcopus*, vbi *gloſſ. verbo examinetur. Mandoſius in regula 24. de malè promotis, q. 3. num. 4. Riccius diſt. 112. num. 183. limit. 2.*

Limita ſecundò in ſcholari, communi-
17 ter æſtimato perito, hic enim poteſt admitti ſine examine, *cap. conſtitutus de appellationibus*, colligitur ex *glo. verbo teſtamento*.

In §. Quod beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 *Examen debet præire beneficij collationem, non autem ſi in alterius collatione fuerit repertus idoneus.*

2 *debet reiterari etiam ſi in alia collatione fuerit examinatus, quando requiritur pro conualidatione actus.*

3 *debet reiterari in beneficio curato, ſi pro beneficio ſimplici fuerit prius examinatus.*

1 Debet etiam beneficij collationẽ præire examen, vnde habetur in hoc paragrapho, quod ſi quis fuerit examinatus pro collatione vnius bene-

beneficij, non eſt iterum examinandus
(dummodo primo fuerit repertus ido-
neus) in collatione alterius, *Riccius deс.*
212.num.283.& in cap.accepimus, de
ætate, & qualitate, &c. & ſic pluties ſer-
uatum in Rota Romana videre eſt apud
Seraphinum deciſ.1323.& Caputaq. dec.
377. lib.2.

Limita hoc primò, quando examen re-
2 quireretur pro conualidatione collatio-
nis; nam tunc debent examinari pro va-
liditate actus, vt vult *idem Riccius loco*
citato.

Limita ſecundò, ſi fuiſſet examinatus
3 pro beneficio ſimplici, & deinde vellet
inueſtiri beneficio curato, tunc enim
ratione curæ, de alijs interrogari debet,
quæ non ingrediuntur examen commu-
ne; limitatio autem procedit cæteris
paribus. Cætera, quæ ponit *glo.hic* ſupra
diximus.

In §. Ipſi verò.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacè ordinatus, eſt ſuſpenſus à tali ordine, & ab alio, quod habebat antea.*
2 *Simoniam quis incurrit, ſi aliquid daret pro prima tonſura.*
3 *Simonia cõmittitur dando aliquid examinatoribus.*

Eſt hic agendum de ſimonia, ſed
quia de ipſa videbimus *lib.4.* ideo
breuiter hic

Aduerte primò, quod ſimonia-
1 cè ordinatus eſt ſuſpenſus à tali ordine,
& ab alio, ſi ſtrea habebat, *Diaz in practi*
criminali cap.85. & hæc ſimonia habet
connexam excommunicationem, vt *in*
extrauaganti cum deteſtabile de ſimonia,
vbi etiam habetur, quod ſimoniaci ſunt
reuelandi Pontifici, *dict. extrauagantem*
declarat *Nauarrus in manuali cap.27.*
num.106. & Guttier lib.1. canonicarum
quæſtionum cap.90.

Aduerte ſecundò, quod incurrit quis
2 ſimoniam, etiam ſi aliquid darer pro pro-
motione ad primam clericalem tonſurã.
Quaranta in ſumma bullarum verbo ſi-
moniam; idem dic, ſi detur aliquid ad
procurandas literas dimiſſoriales pro ſu-
ſcipiendis ordinibus. *Nauarr. conſil.58.*
de ſimonia in antiquis, Tridentinum
ſeſſ.24.de reformatione.

Aduerte tertiò, quod ſi quis aliquid
3 daret examinatoribus, vt ipſum appro-
bent, eſt etiam ſimoniacus, vt *in præſenti*
§. vel ſi aliquid daret miniſtris, vel famu-
lis Epiſcopi, vt ipſum adiuuent ad pro-
motionem, *Tridentinum ſeſſ.21.cap.1.*
de reformatione, & Toletus apud Qua-
rantam loco citato.

In §. Igitur.

SVMMARIVM.

1 *Tempus non eſt de ſubſtantia ſacramenti ordinis.*
2 *Papa non habet poteſtatem circa eſſentialia ſacramenti ordinis.*
3 *Actio vt ſit bona exigit quamplures circumſtantias præſertim temporis.*
4 *Bonum ex integra cauſa.*
5 *Interſtitia temporis ſunt ſeruanda.*
6 *Epiſcopus poteſt diſpenſare ſuper temporum interſtitijs.*
7 *Diſpenſatio quid ſit?*
8 *Epiſcopus diſpenſans ſine cauſa ſuper temporum interſtitijs, peccat, ſicut etiam ſi non diſpenſet cum cauſa.*
9 *poteſt diſpenſare pro regularibus habita relatione à ſuperiore.*
10 *Vicarius capitularis poſt annum diſpenſat.*

1 Tempus non eſt de ſubſtantia ſa-
cramenti ordinis, patet hoc, tum
quia Papa nõ ſubditur tali tem-
pori, tum quia recipit tale tem-
pus mutationem: ergo non eſt de eſſen-
tia, quia circa eſſentialia ad ſacramentũ,
nulla datur mutatio, nec Papa poteſtatem
habet, *Abb.in cap de eo, de tempore ordi-*
2 *nandorum*; & habetur *in præſenti* §. Ta-
men circa tempus,

Aduerte primò, quod quælibet actio,
3 vt ſit bona, exigit quamplures circum-
ſtantias, & ſignanter temporis, alias non
poteſt dici ſimpliciter bona, *cap.non ſatis*
4 *diſt.86.* bonum enim eſt ex integra cau-
ſa, *cap.2.& 3. diſt.29.* quibus idem con-
firmatur.

Aduerte ſecundò, quod inter ordines
5 conferendos eſt etiam ſeruanda interſti-
tia temporis, ſecundum *Trident.ſeſſ.23.*
cap.9.& 14. ſcilicet à minoribus, vſque
ad ſubdiaconatum debet currere annus,
inter ſubdiaconatum, & diaconatum
alius annus: idem dic de presbyteratu,
Trid.loco cit. Hoc poſito.

Dubitatur, an poſſit Epiſcopus in hoc
6 tempore diſpenſare, & in hac difficultate
Nauarrus ſubſtinet ſententiam contra-
riam

riam in conſilio 19. de voto, *& Vgolinus de poteſtate Epiſcopi p. 2. cap 26.* § *27. n. 3.*

Dico tamen primò quod iu a cauſa intercedente, & cognita maiori vtilitate Eccleſiæ, poteſt Epiſcopus diſpenſare. Hęc
7 autem maior vtilitas poſſet aſſignari defectus miniſtrorum, vt videtur concedere *Trid. etiam loco cit. & Bonuinius conſilio 23. num 4.* Ratio autem eſt, quia diſpenſatio ſemper requirit cauſam: eſt enim diſpenſatio iuris communis vulnus, ſeu relaxatio, *Summiſta verbo diſpenſatio, & Couarr. in 4. decretalium p. 2. cap. 6* §. *9. Azorius lib. 5. cap 15.* Vnde ſi cauſa
8 non ſit ſufficiens, Epiſcopus peccare videtur, patet ex *Silueſtro in ſumma, verbo diſpenſatio num. 3.* Sicut è contra peccare videtur, ſi poſita cauſa ſufficienti, non diſpenſet.

Dico ſecundò, poſſe etiam Epiſcopum
9 diſpenſare pro regularibus; cauſa autem ſufficit, ſi ei proponatur à ſuperiore regulari, hic enim non poteſt diſpenſare, ſed tenetur Epiſcopum certum facere de neceſſitate, & cauſa diſpenſationis; *Quarāta in ſumma bullarum verbo ordine*, vbi ponit verba Sacræ Congregationis Concilij, quæ hoc expreſsè dicunt; Idem
10 dic de Vicario capitulari ſede vacante, quod intellige elapſo anno accedente authoritate Apoſtolica, *idem Quaranta verbo Capitulum q. 10.* vbi refert deciſionem Sacræ Congregationis Concilij, vbi *Bonuinius conſil. 6. num. 7.*

In §. Quod ſi fortè.

S V M M A R I V M.

1 *Ordinatus extra tempus, recipit characterem.*

2 *Baptizatus ab infideli, non eſt rebaptizandus.*

3 *Ordinatus ab heretico, qui habuerit veram intentionem, eſt benè ordinatus.*

HIc verificatur regula, quod multa facta tenent, quæ antea fieri nequibant, quare

Aduerte primò, quod licet
1 quis ordinetur extra tempus, recipit tamen characterem, & in ſimili habetur in *cap. vel non eſt vnquam, de tempore ordinandorum*, & tamen non debuiſſet ordinari, quare in præſenti paragrapho imponitur pœna ordinanti, & ordinato.

Aduerte ſecundò, idem eſſe dicendum
2 in baptizato ab infideli; nam non debeter ab infideli baptizari (extra caſum extremæ neceſſitatis) tamen non eſt rebaptizandus; *cap. 1. de ſumma Trinitate, & fide catholica*: idem dic de ordinato ab Epiſcopo hæretico, dummodo habuerit intentionem faciendi id, quod facit Eccleſia, & adhibuerit eius requiſita, *Petrus Lombardus in 4. ſententiarum diſt. 25 & Diuus Bonauentura ibidem num. 1. q. 2.*

In §. Sed nec.

S V M M A R I V M.

1 *Ordinari non poteſt quis pluribus ordinibus vno, vel duobus diebus continuatis.*

2 *Prohibito vno, non cenſetur aliud conceſſum.*

3 *Pontifex poteſt diſpenſare, vt quis ordinetur pluribus ordinibus vno die.*

1 HAbetur in præſenti paragrapho, quod non poteſt quis ordinari pluribus ordinibus, nec in vno, nec in duobus diebus continuatis, *Trid. de refor. ſeſſ. 25. cap. 11.* in quo notabis continuatis; quod non valet hic regula, vt vno prohibito, cenſeatur aliud conceſſum; hoc enim currit, quando aliter non eſt diſpoſitum in iure, v.g. iura prohibent quem occidi in Eccleſia, non
2 valet dicere: ergo licet occidere extra Eccleſiam, quia adeſt præceptum negatiuum in contrarium, non occides, ſic in caſu noſtro, habemus enim legem expreſſam in *præcedentibus* §§. in quibus ſtatuuntur tempora ordinandis, & patet *ex toto tit. de tempore ordinandorum*.

Limita tamen hoc ex diſpenſatione
3 Pontificis, quia in hoc ipſe poteſt ad libitum diſpenſare, cum ſit de iure mere poſitiuo, *cap. de eo, de tempore ordinandorum*.

In §. Diuerſum.

S V M M A R I V M.

1 *Ordines minores poſſunt vnica die conferri.*

2 *Ordinationis tempus quale?*

3 *Prima tonſura poteſt conferri qualibet die.*

4 *Ordines quare in ſabbato conferantur?*

1 ORdines minores poſſunt vnica
die conferri, *dicto cap. de eo*, vbi
Abb. & cap. penul. & fin. de eo,
qui furtiuè ordinem ſuſcepit,
tamen debet eſſe dies feſtus, vel dies ab
Eccleſia deſtinatus, vt ſunt quatuor anni
2 tempora. Eſt tamen notandum, quod
quando conferuntur diebus dominicis,
vel alijs diebus feſtiuis, non debet eſſe
talis concurſus ordinandorum, vt videa-
tur ordinatio generalis, *cap. 1. & 2. de*
3 *tempore ordinandorum*: at prima tonſu-
ra poteſt conferri qualibet die, & hora,
Trid. ſeſſ. 23. cap. 8. de reformatione.

Nota tamen, quod ordines vt plurimũ
4 conferuntur in ſabbato, vt ſciant cleri-
ci ſe dum vocantur ad ordines clericales
vocari ad veram quietem, quæ oſtenditur
die ſabbathi, quo quieuit Dominus ab
vniuerſo opere, quod patrarat, vt in
Sacra Geneſi, & in c. fornicari diſt. 88.
& firmat *Hoſtienſis in ſumma de ſacra-*
mento ordinis.

In §. Per ſaltum.

SVMMARIVM.

1 *Ordine vno prætermiſſo, ſi quis tranſeat ad alium, poteſt diſpenſari repetito illo.*

2 *Ordinari debet ignoranter, vt quis ſit capax diſpenſationis.*

3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ignoranter promoto.*

4 *Laicus ſi ordinaretur ſacerdos nullo præuio ordine ſuſciperet ordinẽ.*

5 *Ordinatus Epiſcopus nullo præuio ordine, non recipit ordinem epiſcopalem.*

6 *Ampliationem pati non poteſt quod non eſt.*

7 *Epiſcopus ordinatus qui tantum ſacerdos erat, inualidè confert ordines, quibus caret.*

8 *Subdiaconus tranſiens ſine diaconatu ad ſacerdotium, in perpetuum eſt irregularis, & aliter punitur.*

9 *Clericus degradatus neque poteſt ſæcularia negotia exercere.*

10 *Ordinatus ante baptiſmum non eſt ordinatus.*

11 *Præpoſteratio facti ipſum aliquando non vitiat.*

12 *Suſpenſio contrahitur ſine peccato.*

ALiqua ſupra tetigimus de ordina-
tis per ſaltum, ideo cum denuo
materia præſefert, breuiter ali-
qua percurramus. Quare

Aduerte primò, quod ſi quis præter-
1 miſſo vno ordine tranſeat ad alium, po-
teſt cum ipſo diſpenſari repetito tali or-
dine prætermiſſo, *cap. ex literis, de exceſſi-*
bus prælatorum, & glo. hic.

Aduerte ſecundò, quod ad hoc vt ſit
2 capax diſpenſationis debet ignoranter
ordinari, ſecus ſi ſcienter, *cap. vnico de*
clerico per ſaltum promoto, ſi autem ve-
rè ignoraret ſe accepiſſe talem ordinem,
non diceretur ignoraſſe, quia non dicitur
iteratum quod factum eſt ignoranter,
tex. & glo. in dicto cap. in figuratione ca-
ſus.

Aduerte tertiò, quod in tali ſic igno-
3 ranter promoto poteſt Epiſcopus diſpen-
ſare, *cap. ſollicitudo, diſt. 52. qui tex. ex-*
preſſè. At in tali ordine prætermiſſo, non
debet ordinari, niſi in ſequentibus tem-
poribus, interim remanet ſuſpenſus ab
adminiſtratione ordinis per ſaltum ſu-
ſcepti, ſecus aliorum, *dicto cap. ſollicitudo.*

Aduerte quartò, quod ſi laicus ordina-
4 retur ſacerdos nullo præuio ordine, nec
minori, nec ſacro, ſuſciperet ordinem,
character enim imprimitur, ſi confertur
in forma Eccleſiæ ab eo, qui poteſtatem
habet, *glo. in dicto cap. verbo ſubiacona-*
tus, vbi ſoluendo alia iura, hoc concludit,
& ampliat etiam in epiſcopatu.

Nota tamen, quod ſi quis ordinaretur
5 Epiſcopus per ſaltum, vel nullo præuio
ordine, non reciperet ordinem epiſcopa-
lem, quia ordo epiſcopalis eſt ampliatio
ordinis ſacerdotalis, quod autem non eſt
6 ampliationem pati non poteſt *glo. in cap.*
tua litera de clerico per ſaltum promoto
verbo de miſericordia, vbi citat etiam
textum in c. ex literis, de exceſſibus præ-
7 *latorum*. Si verò habuiſſet ordinem ſa-
cerdotalem per ſaltum, non poſſet illos
ordines conferre, quibus careret, *c. quo-*
modo de conſecratione diſt. 4. nemo enim
dat quod non habet, *cap. gratia 1. q. 1.*

Aduerte quintò, quod ſi quis ſcienter
8 tranſiret de ordine ſacro ſubdiaconatus
ad ſacerdotium, hic in perpetuum eſt ir-
regularis, & priuatur etiam beneficijs, ſi
quæ habeat. Verum tamen eſt, quod po-
terit priuari fructibus beneficiorum ad
tempus, *cap. ex literis de clerico non or-*
9 *dinato miniſtrante*, ne ductus inopia re-
diret ad ſæcularia negotia, quæ neque
ſunt licita clerico degradato, vt colligitur
ex *eodem cap.* Vnde habes etiam per ar-
gumentum à contrario ſenſu, quod ſi ha-

beat aliunde, ex quo viuere poſſit, in perpetnum priuatur beneficijs, in pœnam tanti facinoris, & inordinationis eccleſiaſticæ.

Aduerte vltimò, hoc limitari in eo, qui
10 fuit ordinatus ante baptiſmum, & dum adhuc erat catechumenus; hic enim, quia nõ habebat ianuam ſacramentorũ, quæ eſt baptiſmus, per conſequens nullum ſuſcepit ordinem, nec per ſaltum, nec ordine ſuo, *cap. cum Paulus 1. q. 1.*

Ex dictis habes præpoſterationem facti
11 ipſum non vitiare, notat *glo. ex dicto cap. ſollicitudo, verbo ſubdiaconatus.* Secundò
12 ſuſpenſionem contrahi etiam ſine peccato, qui enim ignoranter per ſaltum promouetur, adhuc eſt ſuſpenſus ab ordine ſic ſuſcepto. Ordinatus autem ſcienter eſt irregularis, vt confirmat *Caterua Doctorum apud Riccium deciſ. 318. nu. 1.*

In §. Quod ſi furtiuè.

SVMMARIVM.

1 *Ordines ſuſcipiens furtiuè ſcienter, eſt puniendus; ignoranter verò eſt dignus diſpenſatione.*

2 *Approbatus pro minoribus accedens ad ſacrum, tanquam furtiuè ordinatus, eſt puniendus.*

3 *Excommunicatio debet eſſe lata ante ſuſceptionem ordinis, ſecus autem furtiuè ſuſcipiens peccat tantum mortaliter.*

4 *Irregularitas purgatur per ingreſſum religionis.*

1 ADuerte primò, quod ſi quis furtiuè ſacros ordines ſuſceperit, puta non examinatus, vel non adhibitis adhibendis; ſemper enim cõmittit furtum, etiam in rebus ſpiritualibus impropriè loquendo, *glo. hic in figuratione caſus in ſecundo notabili ex cap. extra conſcientiam diſt. 64.* Hic ſi non fuerit monitus ſub anathemate, antequã ad ordinẽ accederet, ſed acceſſerit ignoranter, eſt dignus diſpenſatione, pœnitẽtia impoſita, *glo. in c. 1. de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*; ſecus autem ſi ſcienter id fecerit, hunc enim eſt monendus ab Epiſcopo, vt ingrediatur monaſterium pro pœnitentia, qua peracta ad aliquod tempus poſt modũ ſuſcepti ordinis exultatione lætetur pœnitentia impoſita ab Epiſcopo, *cap. innotuit in fine cit. tit.*

Aduerte ſecundò, quod ſi quis fuerit
2 approbatus pro minoribus, & deinde accedit etiam ad ſacrum, adhuc dicitur furtiuè ordinatus, & debet ingredi religionem, vt cum ipſo deinde diſpenſetur, *cap. cum hoc nomine cit. tit.* Verum tamen eſt,
3 quod excommunicatio debet eſſe lata ante ſuſceptionem ordinis; ſi enim fuerit tantum comminata, is qui ſic accedit, peccat tantum mortaliter, & Epiſcopus diſpenſare poteſt, *glo. in cap. veniens citato tit. verbo ſi verò interminatio.* At in pri-
4 mo caſu eſt irregularis: hæc tamen irregularitas purgatur per ingreſſum religionis, *dicto cap. veniens, & cap. ſi quis omnem prima q. 7.*

In §. Quod ſi is qui.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtica non debet exercere non ordinatus.*

2 *Eccleſiaſtica exercens non ordinatus, qualiter puniatur?*

3 *Hæreticus poteſt baptizare in caſu neceſſitatis.*

4 *Clericus poteſt canere epiſtolam ſine manipulo.*

5 *Epiſtolam canens cum tunicella ſine manipulo, non dicitur ſolemniter canere.*

1 DIſponitur in hoc §. quod non ordinatus non exerceat eccleſiaſtica, vt miniſtrare ſacramenta, vel alia facere, quæ ſpectant ad eccleſiaſticos ordines, quare contrafacientes in primis reputãtur falſarij; falsò enim volunt haberi pro miniſtris in dignitate conſtitutis; ſimile habemus in *l. eos, ff. de falſis.* Secundò, priuantur beneficijs ec-
2 cleſiaſticis, ſuſpendnntur, & excommunicantur; hoc enim deſignatur per ly abijciendus, quod eſt in §. *noſtro, & docet Abb. in cap. 1. de clerico excommunicato miniſtrante*, alias nõ poſſet dici abiectus, ſi poſſet miniſtrare in ordine, vel retineret beneficia eccleſiaſtica: ergo per tale verbum priuantur his omnibus. Tertiò, efficitur irregularis quoad alios ordines ſuſcipiendos; hoc enim deſignatur in §. *per ea verba, & nunquam ordinandus.*

Limita tamen prædicta in caſu neceſſi-
3 tatis, in quo poteſt etiam hæreticus baptizare, dummodo habeat intentionem faciendi id, quod facit Eccleſia, *cap. ſi quem 24. q. 1. cap. 1. §. ſacramentum, de ſumma Trinitate, & fide catholica.*

Limita ſecundò in eo, qui id faceret,
4 ſed non ſolemniter, vt ſi clericus caneret epi-

epiſtolam ſine manipulo, patet *ex cap. quiſquis de vita, & honeſtate clericorum, & glo. ibi verbo ordinandus.*

Dices, manipulus eſt parua res: ergo videtur ſolemniter canere qui cabit cum tunicella, per quam oſtenditur maxima ſolemnitas, ergo ſi celebrans cum tunicella non eſt irregularis, neque celebrans cum manipulo.

Reſpondetur negando conſequentiam; & ratio eſt, quia cum ſolemnitas debeat conſtare ex omnibus capitibus, per conſequens defectus vnius rei, licet minimæ facit, quod actus non dicatur omnino ſolem is; nam bonum eſt ex integra cauſa: ergo ſi quid deficiat ſolemnis non eſt.

In §. De eo.

SVMMARIVM.

Baptiſmus tollit omnes defectus, & remittit culpam.

Omnia, quæ faciunt pro hoc paragrapho fuerunt à nobis ſupra dilucidata; hic tamen notandū eſt, quod ſi laicus ante baptiſmū fuerit ordinatus, nō impeditur quin promoueri poſſit deinde poſt ſuſceptum baptiſmum, quia per baptiſmum tollitur omnis defectus, & remittitur culpa.

In §. Illud cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Abbates habentes pontificalia, poſſunt minores ordines conferre.*

2 *Ordinatus verè dicitur qui recepit ordines ab Epiſcopo, qui renunciauit.*

3 *Ordinatus ignoranter ab Epiſcopo, qui renunciauit, poterit habere diſpenſationem ab Ordinario ſuo pro exercitio ordinis.*

4 *Datum ab eo, qui dare non poteſt, habetur pro non dato.*

5 *Ignorantia probabilis facti excuſat ignorantem.*

6 *Cauſa debet aſſimilari effectui.*

7 *Epiſcopatus eſt dilatatio characteris ſacerdotalis remanens in anima, etiam poſt renunciatum epiſcopatum.*

1 Ad intelligentiam horum paragraphorum, aduerte primò, quod poſſunt etiam Abbates conferre minores ordines, intellige tamen de Abbatibus, qui habent pontificalia; ſecus autem de ſimplicibus beneficiatis, *cap. quoniam diſt. 69. & cap. cum contingat, de ætate, & qualitate ordinandorum.*

2 Aduerte ſecundò, quod ſi quis receperit ſacros ordines ab Epiſcopo qui renunciauit epiſcopatui, & dignitati, verè eſt ordinatus, licet ſcienter id fecerit, vt patet hic *ex §. finali*, in quo impeditur tali ordinato exequutio officij, & ordinis: ergo recepit ipſum ordinem, *glo. in cap. requiſiuit de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit epiſcopatui*; ſi quis tamen à tali Epiſcopo ignoranter ordinem ſu-

3 ſceperit, poterit ab eius ordinatio, & legitimo Epiſcopo diſpenſari, *cap. cum clericis citato tit.* Indiget tamen diſpenſatio-

4 ne, quia licet verè ſit ordinatus, tamen impeditur ei exercitium ordinis, habetur enim pro non dato id, quod habetur ab eo, qui dare non poteſt, *cap. quod autem de iurepatronatus*, quod extende ad caſus ſimiles.

5 Dices probabilis facti ignorantia excuſat ignorantem, *l. regula, ff. de iuris, & facti ignorantia*: ergo hic, qui fuit ordinatus à tali Epiſcopo, non indiget diſpenſatione, ſed poterit exercere ſuos ordines.

6 Reſpondetur negando cōſequentiam, & ratio eſt, quia vel fuit ignorantia craſſa, & non excuſat, vel non eſt ignorantia craſſa, & tunc indiget diſpenſatione, quia recepit ordinem ab eo, qui non habebat exequutionem ſui ordinis: ergo neque ordinatus ab ipſo habet exequutionem ordinis, & cauſa aſſimilatur effectui, *glo. in cap. requiſiuit de ordinatis ab Epiſcopo, qui renunciauit epiſcopatui, verbo ignorantia.*

7 Aduerte tertiò, ex hoc cōfirmati, quod epiſcopatus ſit ſaltem dilatatio characteris ſacerdotalis, alias ſi conſiſteret tantum in extrinſeca denominatione, & nihil haberet intrinſecum in anima, quando quis renunciauit epiſcopatui, ſpoliaretur omni poteſtate, ſed de facto valent ordines ab ipſo collati, vt probauimus: ergo ſignum eſt, quod remanet character in anima, *gloſſa in §. illud in figuratione caſus.*

DE HIS QVI PROMOVERI NON POSSVNT.

TITVLVS XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Indigni non ſunt promouendi.*
3 *Futura prauidere ſapientis eſt.*
4 *Promotio impeditur ex quatuor cauſis.*

1 VISVM eſt ſupra de
promotione clerico-
rum, verum quia
multi prohibentur
promoueri ad ſtatū
clericalem, meritò
de ipſis hic, & iure
optimo indigni ſunt
2 reijciendi, ne ſequeretur ludibrium to-
tius clericatus, ſapientis autem eſt præ-
uidere futura, *cap. Adrianus diſt. 64. cap.*
conuenientibus 1. q 7. ibi, dignum eſt, vt
3 de futuris inquiramus, *& cap. inſtruendi*
de ſeruis non ordinandis. Aſſignantur
itaque quatuor cauſæ generales, ex qui-
bus quis promoueri impeditur. Primò,
quia forſan non ſit ſui iuris. Secundò, ob
commiſſum delictum. Tertiò, ex ſuſpi-
cione criminis forſan committendi, di-
ximus ſupra eſſe inquirendum de origi-
ne, & patria. Quartò, ob læſionem cor-
poris, de quibus omnibus hic in paragra-
phis.

In §. Ratione cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Subiectus ex natalibus dicitur is, qui naſcitur ſeruus.*
2 *Eccleſia plu curat de libertate, quam de nobilitate.*
3 *Monachus, qui voluntariè ſubijcitur ſuperiori dicitur potius liber.*
4 *Dei ſub lege qui eſt, non eſt ſub dominio hominis.*
5 *Seruitus eſt neceſſaria in captis ab hoſtibus.*
6 *Seruitus quaſi neceſſaria eſt ratione iuriſdictionis.*
7 *Clericus vnius diœceſis non poteſt ordinari ab Epiſc. cui nō ſubditur.*
8 *Seruus ordinatus domino contradicente, deponitur, conſentiente, liber efficitur.*
9 *Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum, tenetur pro illo reddere domino duos ſeruos.*
10 *Seruus ordinatus in minoribus inſcijs domino, & Epiſcopo, deponitur, ſi in ſacris, ſi poteſt, debet ſubſtituere ſeruum vicarium.*
11 *Seruus ordinatus ſacerdos eſt liber, ſed amittit peculium, quod ſi non habet, ſeruitium diuinorum præſtare tenetur Domino.*
12 *Seruus ſi efficitur monachus, & à Domino per triennium non reuocatur, efficitur liber.*
13 *Dominus in manumiſſione ſerui ad clericatum, poteſt conditionem apponere.*
14 *Seruus manumiſſus cum pacto, vt ſeruiat Domino in diuinis, ſi nolit, reuocatur in ſeruitutem, niſi ſit ſacerdos.*
15 *Partus ſequitur ventrem.*
16 *Natus ex matre libera poteſt ordinari.*
17 *Dominus tacens in ordinatione ſui ſerui videtur conſentire.*
18 *Clericatus libertas magna.*

HIc de prima cauſa quare quis pro-
moueri non poſſit, ſcilicet ratio-
ne ſubiectionis; quare
Aduerte primò, poſſe quem
1 ſubijci ex pluribus cauſis. Primò, natali-
bus; debet enim quis liberè naſci, plus
2 enim curat Eccleſia de libertate, quam
de nobilitate, *cap. 1. de ſeruis non ordi-*
nandis, cap. 2. de filijs presbyterorum.
3 Secundò, quis ſubijcitur voluntariè, ſic
eſt monachus, ſed hæc potius debet dici
libertas; nam qui eſt ſub lege Dei, non
4 eſt ſub dominio hominis, *cap. dua 19 q. 1.*
& Innocentius in cap. obligatus titulo de
obligatis ad ratiocinia. Tertia eſt ſeruitus
5 neceſſaria, vt ſunt capti ab hoſtibus, *In-*
nocentius in cap. ſicut de iureiurando.
6 Quarta dicitur quaſi neceſſaria, vt eſt ra-
tione iuriſdictionis, ſic clericus vnius
diœceſis non poteſt ordinari ab alio Epi-
7 ſcopo, cui non ſubditur, vt videbimus
infra.
Aduerte ſecundò, quod ſeruus ante
plenam manumiſſionem non eſt ordinan-
8 dus, & ſi ordinaretur ſine licentia Do-
mini, eſt deponendus, & reſtituendus Do-
mino, *cap. 1. & 2. de ſeruis non ordinan-*
dis; ſed diſtinguendi ſunt plures caſus Pri-
mò, vel dominus ſcit, & contradicit, &
tunc remanet ſeruus, & reſtituitur do-
mino,

mino. *cap.ex antiquis diſt.* 54. Secundò,
vel dominus ſcit, & non contradicit, &
tunc liber eſt ſtatim, *cap. ſi ſeruus ſcien-
te diſt cit.* Tertiò, vel dominus eſt igno-
rans, ſed Epiſcopus, vel præſentator ſcit
conditionem ſerui, & tunc is, qui cu'pa-
9 tur tenetur domino dare duos ſeruos, &
ordinatus efficitur liber, *cap. ſi ſeruus
diſt.* 54. Quartò, vel nec dominus, nec
Epiſcopus, nec præſentator id nouerunt;
10 & diſtingue, vel eſt ordinatus in minori-
bus, & deponitur, & remanet ſeruus, *cap.
ex antiquis diſt. cit.* vel eſt ordinatus in
ſacris, & debet ſubſtituere ſeruum vica-
rium, ſi habeat, ex quo poſſit, ſecus autem
ipſemet ſeruire debet modo, quo habe-
tur *in dicto cap.ex antiquis, & cap. mira-
11 mur de ſeruis non ordinandis*. Vel eſt
ordinatus ſacerdos, & eſt liber, ſed amit-
tit peculium, ſi habeat, vt in *dicto cap.*
quod ſi non habeat, præſtat in diuinis of-
ficijs ſeruitia Domino, qui poteſt ei præ-
cipere, vt oret, pro ipſo celebret, &c. *In-
nocentius in cap.nullus eodem tit. & cap.
frequens diſt.cit.* Vel efficitur monachus,
12 & ſi dominus per trienniũ non reuocet,
ſtatim efficitur liber, *cap ſeruus ſciente
diſt. cit.*

Aduerte tertiò, quod poteſt dominus
13 in manumiſſione ſerui ad clericatum
conditionem apponere, *cap.nullus cit.tit.
de ſeruis non ordinandis, & glo.ibidem*.
14 Si tamen fuerit manumiſſus cum pacto,
vt ſeruiat Domino in diuinis, ſi nolit ſer-
uire, ſi non ſit ſacerdos reuocatur in pri-
ſtinum ſeruitutem. *glo.in dicto cap nullus
verbo degradetur*, vbi poſt multa, ſic tan-
dem concludit.

Aduerte quartò, quod ſi quis ſit natus
15 de patre ſeruo, & matre libera, hic eſt
reputandus liber; nam partus ſecundum
legem imperialem, ſequitur ventrem,
licet Longobarda lex aliud ſenſerit, *l.idem
Pomponius, §.idem ſcribit, ff. de rei ven-
dicatione*. Immo, vt aduertit *gloſſa in
16 cap dilectus citato tit.* quando lex Longo-
barda ait partus ſequi deteriorem partẽ,
poteſt intelligi, quod loquitur de fœmina,
& eſt argumentum, quod fœmina eſt de-
terior homine; vnde ſic natus poterit
ordinari, *cap.dilectus filius de ſeruis non
ordinandis*.

Collige ex hoc paragrapho primò, ve-
17 rificari hic regulam, quod qui tacet affir-
mat; Dominus enim tacens in ordinatio-
ne ſui ſerui, videtur in illam conſentire, &
nulla ei infertur iniuria, volenti enim, &
conſentienti, nulla fit iniuria.

Collige ſecundò, admirabilem liber-
18 tatem clericalem, vt non poſſit laicis
ſubijci, dum ſeruus eſt ordinatus clericus, ſed tantum poterit ſpiritualia exhibere; non autem ſeruilia, patet hic ex *verbis, §.nec qui retento obſequio*; vnde licet liberti laici reuocentur ad libitum dominorum, non ſic tamen in clericis dicendũ erit, *Innocentius in cap.de famulis tit.de ſeruis non ordinandis*.

In §. Quod ſi quis.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia habet ſuos ſeruos; quomodo cũ illis ſe habeat in manumiſſione, & quem pactum in illa poſſit apponere?*

2 *Intitulatus in vna Eccleſia, non poteſt ad aliam tranſire ſine licentia Epiſcopi.*

1 COlligitur ex hoc §. quod Eccleſia poteſt etiam habere ſuos ſeruos, quorum filij ſi ab Eccleſia manumittantur, vt ſeruiant eidem Eccleſiæ, non poſſunt ad aliam tranſire, ſecus autem ſi liberè manumittantur; tũc enim poterunt ex ſui libito ad ſeruitium alterius Eccleſiæ conuolare, *cap.eo libentius de ſeruis non ordinandis*. Idem patet *ex l.multo, §.ſub conditione, ff.de tutelis.*

2 Intellige tamen de licentia Epiſcopi; nam intitulatus in vna Eccleſia non poteſt ad aliam tranſire ſine licentia Epiſcopi, *cap. ſanctorum diſt.70. & cap.1.21. q.1.* quod ſeruatur Neapoli in confeſſarijs, quibus datur facultas audiendi confeſſiones in tali eccleſia, nec poſſunt ad aliam tranſire ſine noua licentia.

In §. Monachi cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Promotio prohibetur non tantum ſeruis ratione neceſſariæ ſubiectionis, ſed etiam voluntariæ.*

2 *Monachus ratione ſubiectionis non poteſt ordinari ſine licentia ſui ſuperioris, & abbatis.*

3 *ratione ordinationis videtur aliquo modo ſubijci Epiſcopo.*

4 *Superior poteſt cogi ab Epiſcopo, vt det licentiam pro ordinatione ſui monachi.*

5 *Monachus poteſt ordinari ab Epiſcopo loci, vbi moratur, & ab Epiſcopo originis,*

6 pro-

6 *promoueri poteſt in rectorem eccleſia ſaecularis.*
7 *non poteſt eligi ad aliquod munus ſine licentia ſui ſuperioris.*
8 *Ambitio quã maximè viget in religioſis.*

HIc verificatur id, quod ſupra diximus in initio paragraphi, non tantum ſerui ratione ſubiectionis paſſiuè promoueri prohibentur,
1 ſed etiam alij ratione voluntariæ ſubiectionis, vt clarè patebit ex *§. pari ratione*, nunc autem pro ſubiectione monachorũ.

Aduerte primò, monachos non poſſe
2 ordinari abſque licentia ſui ſuperioris, & Abbatis, vnde aduertit *glo hic verbo Abbatis*, quod non tantum licentia Abbatis requiritur, ſed etiam conſenſus aliorum
3 monachorum; nam quando monachus ordinatur ab Epiſcopo, videtur aliquo modo ei ſubijci, quod eſt in præiudicium monaſterij, cuius libertas per talem actum videtur aliquo modo læſa, *cap. fine 1 q. 1. cap. ſtatuimus 17 q. 3. & cap. cum pro vtilitate, & cap. ſi quis monachus 16. q. 1.*
4 Verum tamen eſt, quod poterit aliquando cogi ſuperior ad concedendam talem facultatem, & hoc ratione boni communis, puta ſi eſſet defectus ſacerdorum in aliqua diœceſi, vt notat *Abb. in cap. quod Dei de ſtatu monachorum, & Antonius, Timotheus hic.*

Aduerte ſecũdò, quod licet monachus
5 moriatur ciuiliter, tamen retinet prima iura natiuitatis; vnde contra regulam, in qua fallit Conſtitutio *Sacri Trident.* quæ vult religioſos non poſſe ordinari, niſi ab Epiſcopo illius diœceſis, vbi morantur; poteſt enim religioſus ordinari ab Epiſcopo illius diœceſis, vnde eſt oriundus, licet alibi moraretur, vt colligitur *ex Abb. in cap. poſtulaſti de foro competenti*, retinet tamen monachus iura natiuitatis.

Aduerte tertiò, quod poteſt monachus
6 promoueri in rectorem Eccleſiæ ſæcularis, *Soccinus in cap. ſicut tuis num. 2.* & poteſt etiam monacho committi eccleſia, cui ſit annexa cura animarum, quod ſeruatur in praxi, & docet *ibidem Soccinus in quinto decretalium in cap. quia de magiſtris num. 20.*

Aduerte quartò, quod non poteſt mo-
7 nachus eligi ad aliquod munus ſine licentia ſui ſuperioris, rationem autem dat *glo. hic verbo ſignum*, ne ſcilicet ambitioni daretur aditus; ambitio autem quam maximè viget in religioſis, *cap. quorundam de electione in 6.* Omnes enim aliæ paſſiones votis conteruntur, vt diuitiarum, carnis, &c. tamen hæc paſſio remanet ſic infrunita; meritò conſenſu ſuperioris indiget ad dignitates, quia ſuperior videtur conſideraſſe eius habilitatem ad tale
8 munus exequendum, vt patet *ex litera huius, §. Alia*, quæ habentur *in §. ſtrictius* fuerunt à nobis dilucidata, quando egimus de electione.

In §. Pari ratione.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt ordinari ab Epiſcopo alterius diœceſis abſq; licentia ſui Ordinarij.*
2 *quot modis poteſt eſſe ſubditus alicuius Epiſcopi.*
3 *ratione leuis beneficij volens effugere ſuum Ordinarium, eſt declarandus ſuſpenſus.*
4 *Vicarius poteſt facere dimiſſorias abſente Epiſcopo, & etiam præſente de ſui licentia.*
5 *Capitulum ſede vacante poteſt dimiſſorias facere elapſo anno à die mortis Epiſcopi.*
6 *Papa eſt Ordinarius omnium.*
7 *Roma quilibet poteſt conueniri.*

1 SIcut non poteſt Epiſcopus ordinare monachum inuito ſuperiore, ita nec poteſt clericus vnius diœceſis ordinari ab alio Epiſcopo abſque licentia ſui Ordinarij, vt habetur in præſenti paragrapho. Pro quo

Aduerte primò, quod poteſt quis eſſe
2 ſubditus alicuius Epiſcopi, & ab ipſo ordinari ex pluribus rationib[u]s. Primò ratione originis; ſecundò ratione domicilij, quod debet duraſſe ſaltem per decenniũ; tertiò ratione beneficij ab ipſo impetrati, *glo. in cap. cum nullus de tempore ordinãdorum in 6. verbo eum nullus*; tamen ex
3 noua Conſtitutione ſub Vrbano Octauo, anno 1630. fuerunt declarati ſuſpenſi ij, qui ad effugiendum ſuum Ordinarium, leue ſibi fundant beneficium.

Aduerte ſecũdò, quod poteſt etiam
4 Vicarius abſente Epiſcopo in longinquas regiones, facere dimiſſorias, vt *in eodem cap. cum nullus*, quæ autem ſint remotæ regiones remittitur in arbitrium iudicis, *glo. in dicto cap. verbo remotis* tamen in additionibus ait *glo.* quod hodie Epiſcopi dant licentiam Vicarijs, vt etiam ipſis præſentibus poſſint facere dictas dimiſſorias. Item poteſt idem facere Capitulũ ſede vacante, elapſo anno à die mortis
5 Epiſcopi, vt per *glo. hic verbo Capitulum*

ex

ex Trid. per quod declarantur ſuſpenſi ij, qui ante tale tempus ſuſceperunt ab alienis Epiſcopis ſacros ordines, & priuati beneficio clericali, ſi tantum ſuſceperint minores.

Limita hoc generaliter in Papa, qui eſt
6 ſuperior vniuerſalis, *cap. 1. de tempore ordinandorum, & glo.in cap. cum nullus eit.tit.verbo in eodem*, vbi ait, quod Papa
7 eſt Ordinarius omnium, *cap. cuncta per mundum 1. q.3.* & Romæ poteſt quilibet conueniri, *cap. fin de foro competenti.*

In §. Et hoc quidem.

SVMMARIVM.

1 *Vltramontani non poſſunt ordinari ab Epiſcopis Italis abſque dimiſſoria ſuorum Epiſcoporum.*
2 *Itali non poſſunt ordinari ab vltramontanis ſine dimiſſoria ſuorum Epiſcoporum.*
3 *Pœnæ ſunt reſtringendæ.*
4 *Ampliatio non eſt quando idē eſt caſus.*
5 *Ordinatus ab Epiſcopo non ſuo, eſt ſuſpenſus ab exequutione ordinum, & Epiſcopus per annum à collatione.*
6 *Scientia præſumitur, niſi ignorantia probetur.*
7 *Epiſcopus ſi ſit ſuſpenſus, eius ſubditi poſſunt ordinari ab Epiſcopis vicinioribus.*
8 *Litteras dimiſſoriales habens, eſt etiam examinandus.*

1 Solebant antiquitus vltramontani irregulares, vel ſuſpenſi auſugientes ſuos Ordinarios ab alijs Epiſcopis Italis velle ordinari, hodie tamen *Clemens Quartus in cap. ſæpè de tempore ordinandorum in 6.* ſtatuit, quod nullus Epiſcopus id faciat, niſi expreſſa licentia obtenta à Pontifice, vel niſi iſti tales vltramontani habeant literas dimiſſoriales ſui Ordinarij, quæ exprimant cauſam legitimam, quare tales ab ipſo non fuerint ordinari.

Aduerte tamen hic primò, quod dictū
2 Capitulum extenditur pari ratione ad Italos, qui non poſſunt ordinari ab Vltramontanis, quia militat eadem ratio, *glo. ibidem verbo Italia*, nec obſtat, quod
3 iſtud ius ſit pœnale, & pœnæ ſint reſtringendæ, *cap ſtatutum de electione in 6.* nā
4 non eſt ampliatio, quando caſus eſt idem, *l.à titio, ff. de verborum obligationibus.* Sunt tamen aliqui moderni, quos affert *glo. ibidem*, qui putant eſſe diſparem rationem in Italis, quia Vltramontani exiſtentes in Italia faciliimè poſſunt impetrare veniam à Summo Pontifice, non ſic autem Itali exiſtentes vltra montes; tamen cum hæc ratio ſit valdè leuis, ideo puro adhærendum *gloſſæ*, quæ contrarium dicit.

Aduerte ſecundò, quod ſi quis ſic ſit
5 ordinatus, eſt ſuſpenſus ab exequutione ſuorum ordinum, *glo. in dicto cap. ſæpè in figuratione caſus*, & ordinator per annū
6 eſt ſuſpenſus à collatione ordinum, dummodo ſcienter id fecerit, præſumitur autē ſcientia, niſi ignorantia probetur, *cap. innotuit de electione in 6.* & occurrente tali ſuſpenſione poſſunt ſubdiri talis Epiſcopi
7 ordinari ab Epiſcopis vicinis, *glo. in cap. eos qui citato tit. verbo eos.*

Aduerte tertiò, quod quando iſti ha-
8 bent literas dimiſſoriales, tunc debent etiam examinari, *Trid. ſeſſ. 7. cap. 1. & glo. hic verbo Conſtitutione*: Neapoli verò ſeruatur id in quocunque qui hic accedit literis dimiſſorialibus.

In §. Patrati delicti, vſque ad §. Idem de clericis.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis ex homicidio promoueri nequit.*
2 *Homicidium quid ſit? Eſt delictum horribilius.*
3 *Homicida clericus non tantum eſt irregularis, ſed etiam deponendus, & priuandus beneficio. num.4.*
5 *pendente prolatione ſapientiæ, fructus facit ſuos.*
6 *Ius quærendum non habet vim, ſi beneficium vacet poſt commiſſum homicidium.*
7 *Homicidium quibus modis cōmittatur? & in illis ſemper clericus eſt irregularis.*
8 *Iudex, exequutor, &c. in cauſis criminalibus, eſt irregularis.*
9 *Peccare nequit qui ius dicit, & exequitur.*
10 *Irregularitas non contrahitur per homicidium commiſſum ante baptiſmū, ſecus ſi vt iudex commiſerit.*
11 *Baptiſma remittit culpam, & maculam ab ipſa prouenientem.*
12 *Homicidium caſuale dantis operam rei licitæ, non cauſat irregularitatē.*
13 *Campanam pulſans pro Eccleſia, ſi percuſſerit aliquem malleo, non eſſet irre-*

irregularis, ſecus ſi ad alium finẽ, & ſine vllo propoſito.

14 *Dans operam rei licitæ, & debitam non adhibens diligentiam, ſi aliquem occiderit eſt irregularis.*

15 *Dans operam rei illicitæ ſemper eſt irregularis, ſi ſequatur homicidium.*

16 *Diſpenſatio quæ, & à quo requiratur pro homicidio commiſſo ad propriam defenſionem.*

17 *Irruens ſuper gladium clerici, quem habet in manibus ad defenſionem, non facit vt clericus ſit irregular.*

18 *Homicidium cũ moderamine inculpatæ tutelæ eſt licitum, etiam in presbytero celebrante.*

19 *Lex fauet magis facienti actum ex neceſſitate, quam ex voluntate.*

20 *Irregularitas ex homicidio quot alijs modis committatur.*

21 *Agentes, & conſentientes in delictis pari pœna puniuntur.*

22 *Pœna ſemper ſupponit culpam.*

23 *Medicus adhibens omnem diligentiam, non eſt irregularis.*

24 *Pręceptor ex nimia ſæuitia in correctionibus, efficitur irregularis.*

25 *Sæuitia nimia præceptoris culpæ comparatur.*

26 *Infantes non incurrunt irregularitatẽ, & à quolibet delicto excuſantur ſecus in conſcientia, ſi malitia ſuppleat ætatem. num. 28.*

27 *Infantes qui dicantur?*

29 *Furioſus excuſatur ab irregularitate.*

30 *ſi inferat damnum, non tenetur ad reſtitutionem, ſed ipſius parentes, ſi culpauerint in cuſtodia.*

31 *ſatis punitur ſuo furore.*

32 *Afflicto non eſt addenda afflictio.*

33 *Furioſus ſi dum habet lucida interualla malè operetur, peccat.*

34 *non poteſt teſtari, nec vouere, nec contrahere matrimonium, nec baptizare ex defectu intentionis.*

35 *Dormientes etiam excuſantur.*

1 IN his paragraphis proponuntur varia impedimenta, ex quibus quis promoueri non poſſit, & vnum ex talibus impedimentis, eſt irregularis ex homicidio, & licet prima facie videatur dicendum, quod homicidæ poſt peractã pœnitentiam ſacramentalem promoueri poſſunt, quatenus eſt remiſſa culpa, & pœna, vt patet à ſimili *ex l. ex hoc edicto, §. fin. ff. de alienatione iudicij mutandi, &c.* tamen non obſtat hæc ratio; nam dignitas ſacrorũ ord. id exigit, vt ſcilicet nec vmbra maculæ in ordinando fuerit.

Aduerte igitur hic primò, quod homi-
2 cidium, quod eſt hominis ab homine
occiſio connumeratur inter horribiliora
delicta. *Abb. in cap. cum contingat de foro
competenti columna 6. ex cap. quæſitum
de tempore ordinandorum, cap. miror,
diſt. 50.* ideo clericus homicida non tantum eſt irregularis, verum etiam erit de-
3 ponendus, *cap. presbyter diſt. 81. & cap.
inquiſitionis de accuſationibus*, & poſt
depoſitionem detruditur in monaſterio
ad agendam perpetuam pœnitentiam,
*cap. cum non ab homine, & cap. tua de
pœnis, & Ioannes de Anania in cap. 1. de
patribus, qui filios occiderunt columna
pœnult.*

Aduerte ſecũdò, talem clericum homi-
4 cidam poſt depoſitionem eſſe etiam pri-
uandum beneficijs, non enim eſt priuatus
ipſo iure, *Innocentius in cap. cum noſtris
de conceſſione præbendæ, Bald. in l. quod
frater, C. de his, quibus vt indignis, Dec.
conſil. 166. in primo volumine, Ananias,
& Felinus in dicto cap. inquiſitionis, vbi
de communi opinione teſtantur.* Ex hoc
5 habes, quod pendente prolatione ſen-
tentiæ, fructus facit ſuos, & tenentur ad
reſtitutionem, *Felinus in cap. de quarta
de præſcriptionibus num. 33. Boerius dec.
98. num. 4. Couarruuias in quarto decret.
in 2. p. cap. 6. §. 8. num. 7.* Hoc autem benè
6 currit in iure quæſito, ſecus autem in
iure quærendo, vnde ſi quis habeat ius ad
proximum beneficiũ vacaturum, ſi vacet
poſt commiſſum homicidium, non debet
illo inueſtiri, quia per irregularitatem
ex homicidio expirat tale ius, *Martinus
Nauarrus apud Diaz in praxi criminali
fol 404. ante verbum diſpenſare.*

Aduerte tertiò, quod ſolet clericus cõ-
7 mittere homicidium facto, præcepto,
conſilio, & defenſione; in quolibet autem
ex his caſibus ſemper eſt deponendus, vt
per *glo. in cap. ſicut dignum, §. clericum,
de homicidio, verbo conſilium, & §. ſi quis
8 viduam diſt. 20.* vbi etiam aduertit *glo.*
quod iudex aſſeſſor, & exequutor in cauſis
criminalibus non poſſunt promoueri pro-
pter irregularitatem, quam ex tali facto
9 contraxerunt, non quod peccauerint, qui
enim ius dicit, & exequitur, peccare ne-
quit, *cap. quæſitum 23. q. 4. cap. miles q. 5.*

Aduerte quartò, quod ſi quis infidelis
10 ante baptiſmum aliquem occiderit, po-
teſt poſt baptiſmũ promoueri, vt aduertit
*glo. in cap. ſi quis vidua verbo poſt bapti-
ſmum;* quod intellige ſiue occiderit pec-
11 cando, ſiue condemnando, & vt iudex;
nam *Bazianus ibi* vult, quod ſi quis oc-
ciderit aliquem peccando, puta in conflictu,

ctu, poſſit deinde poſt baptiſmum ordinari, ſ.cus autem ſi id fecerit vt iudex, & dat rationẽ, quia per baptiſmum tollitur peccatum: ergo tollitur etiam macula per peccatum relicta, non ſic autem reſpectu ſententiæ. Dic tamen cum *gloſſa* ibidem eodem modo in omnibus, quia non debet eſſe melioris conditionis peccans, quam innocens.

Aduerte quintò, quod ſi homicidium
12 fuit caſuale, & quis dabat operam rei licitæ, & adhibuit omnem diligentiam, quam potuit, puta emiſit lapidem, qui enim impediebat, ſed autem proſpexit, & neminem vidit tranſe ntem, licet quis caſualiter tranſierit, non eſt in culpa is, qui eiecit, *cap. ſi duo fratres diſt.* 50. Idem dic, ſi pulſabat campanam ad conuocandos fideles in eccleſia, neque haberet animum aliquem interficiendi ſi enim ex malleo cadente fuerit aliquis læſus, vel occiſus, non eſt irregularis pulſans; ea
13 enim, quæ fiunt propter bonum finem, non poſſunt malum inducere, *glo. hic in §. diuerſum verbo conueniret, & verbo irregularitatem.* Non ſic autem ſi aliquis priuatus vellet in propria domo campanã habere, vel ſi clericus, ſiue laicus pulſaret in eccleſia abſque vllo propoſito, & pro delectatione, tunc enim ſi caſus eueniret, iſti eſſent irregulares, quia darent operã rei illicitæ, *Abb. in cap. 1. de officio cuſto-*
14 *dum.* Idem dic ſi dabat operam rei licitæ, ſed non adhibuit diligentiam, quam debebat, & tunc quia negligentia culpæ comparatur, eſt irregularis, quoad ordines ſuſceptos, & ſuſcipiendos, *cap. ad audientiam de homicidio voluntario, vel caſuali, & cap. clerico iacente diſtinct.* 50.
15 Vel dabat operam rei illicitæ, vt eſt, ludere ludo prohibito clericis, *glo. hic in §. de eo verbo ludo*, & tunc ſiue adhibuerit diligentiam, ſiue non, ſemper eſt irregularis in pœnam rei illicitæ, quam non debebat exercere, *dicto cap. clerico, & cap. illud* 15. *q.* 1.

Aduerte ſextò, quod ſi homicidium
16 fuit ad defenſionem vitæ; & ſic propter neceſſitatem, & tunc diſtinguo aut poterat euitari, & eſt irregularis quoad ordines ſuſcipiendos, ſed poteſt miniſtrare quoad ſuſceptos cum diſpenſatione, *cap. de his clericis diſt.* 50. Vnde ſi habet ordines minores, pro miniſterio in illis diſpẽſat Epiſcopus iure ſuo, ſi verò habet ordines ſacros, & tunc diſpenſat ordinarius, vt Papæ delegatus, *cap continebatur de homicidio voluntario, vel caſuali.* aut non poterat euitari, & tunc ſine diſpenſatione poteſt adminiſtrare. Idem eſt ſi quis ir-
17 ruat ſuper gladium clerici, quem habet in manibus ad defenſionem, tunc ſi clericus non culpatur, *cap quia te diſt* 50. indiget tamen diſpenſatione quoad alios ordines ſuſcipiendos, *gloſſ in §. clericos, verbo conſilium circa finem.*

Aduerte ſeptimò, quod cum modera-
18 mine inculpatæ tutelæ, licet aggreſſorem occidere, itaut valeat etiam in presbytero celebrante, qui ſi nullo modo poſſit mortem effugere, poteſt occidere aggreſſorẽ, & non erit irregularis, immo poterit id facere, & proſequi miſſam, *Clementina vnica de homicidio in fine, & Abb. in cap. 2. de vita, & honeſtate clericorum, cap. de his, §. quod vero diſt.* 50. Si autem poterat aufugere, debet potius hoc eligere, quam ſe defendendo alium occidere, vel quomodolibet lædere, vt per *Doctores in cap ſuſcepimus de homicidio.*

Dices, presbyter occidens ſuum aggreſſorem non eſt irregularis: ergo multo minus iudex, qui condemnat.

Reſpondeur negando conſequentiam,
19 & diſparitas eſt, quia lex magis fauet facienti actum ex neceſſitate, quam ex voluntate; Iudex autem facit actum voluntariè, quem poterat non facere; poterat enim reſpuere munus indicandi cæteris paribus, & dummodo non ſit damnum Reipublicæ, presbyter autem, quia facit ad defenſionem, ſupponimus, quod nullo modo poſſit id euitare.

Aduerte octauò, quod pro homicida
20 habetur conficiens, & dans venena ad procurandum abortum, & per cõſequens eſt irregularis, *cap. ſi aliquis de homicidio voluntario, vel caſuali*, ſed pro hoc vide, quæ diximus *lib. 4. cit. tit.* Item aſſocians homicidam, ne impediatur ab opere exequendo, eſt etiam irregularis, *cap. ſicut dignum, §. illi etiam de homicidio.* Item conſilium dantes, *§. qui vero eiuſdem, ca. ſicut dignum.* Item qui cũ alijs concurrit licet ipſe non lethaliter percuſſerit, ſed ex vulneribus cõſociorum quis expirauerit, *cap. ſignificaſti eodem tit.*

Collige ex hactenus dictis *cum glo. in figuratione caſus*, primò, quod in delictis agentes, & conſentientes pati pœna pu-
21 niuntur, *cap. 1. de officio delegati.* Secũdò, quod ſemper pœna ſupponit culpam, & ſic quamuis iudex ſententiam iuſtam ferẽdo, non peccet, eſt tamen in culpa pro irre-
22 gularitate, quia ſe intromittit in ijs, quæ prohibet eccleſia, notant *Doctores in dicto cap. quæſitum, & cap miles.*

Aduerte nono, quod ſi quis fuit medi-
23 cus, v.g. & in curandis infirmis adhibuit omnem diligentiam, licet aliquis ab eo

Digitized by Google

curatus moriatur, medicus tamen non
erit irregularis, *Abb. in cap. ſententia*
extra ne clerici, vel monachi, quia tamen
nemo poteſt eſſe ſecurus de omni diligen-
tia adhibita; ideo ad maiorem cau.elam
impetranda eſt diſpenſatio.

Nota tamen è contra, quod ſi ex nimia
24 ſæuitia præceptoris percuſſus puer infir-
metur, licet conualeſcat (dummodo non
ſit perfectè ſanus) ſi poſtea reincidat, &
moriatur, erit irregul ris præceptor, *cap.*
presbyterum de homicidio; non enim
quælibet percuſſio permittitur, ſed tantũ
l nis correctio, *l. ſed etſi eum l. ſequenti,*
ff. ad l. aquiliam, alias nimia ſæuitia præ-
25 ceptoris culpæ comparatur, vt *hic in* §.
ſed etſi ex l. praeceptoris, ff. ad l. aquiliam.

Aduerte vltimò pro §. ide conſtitutum
26 eſt, quod infantes eximuntur ab iſta pœ-
na irregularitatis; ſunt autem infantes ij,
qui ſunt minores ſeptennio, *l. infanti, C.*
de iure deliberandi, & iſti excuſantur à
27 quolibet delicto, quia eis nihil imputari
poteſt. *l. vnica, C. de falſa moneta*: quid-
quid enim talis ætas videt ignorat. Non
28 ſic autem in foro conſcientiæ, nam ſi ma-
litia ſuppleat ætatem, tunc enim illi pec-
cant.

Pro furioſis nota primò, quod ſiue quis
29 ſit continuò amens, ſiue habeat lucida
interualla, dummodo delinquat tempore,
quo habet amentiam excuſatur, *l. illud ff.*
de iniurijs, & confirmat *tex. in c. p. illud*
15. *q.* 1. Item ſi inferant damnum, non
30 tenentur ad reſtitutionem, *l. ſed & ſi*
qua unque §. 2. *ff. ad l. aquiliam*; ſed ha-
betur, ac ſi quadrupes feciſſet pauperiem,
vnde tenentur eius cuſtodes, vel parẽtes,
&c. qui ipſum furioſum non vinculant, &
cuſtodiunt, vt diſponitur pro animalibus
in tit. ſi quadrupes pauperiem feciſſe
dicatur; ipſis verò nulla pœna eſt impo-
31 nenda, ſatis enim puniuntur ſuo furore,
l. dices 1 ff. de officio præſidis, & hoc ipſum
colligit r *ex cap percuſſio* 7 *q.* 1. Afflictis
32 enim no. eſt addenda afflictio, *l. cum*
dementis, C. de epiſcopali audientia, me-
ritò neque furioſus irregularitatem in-
currit, *Clementina* 1. *de homicidio cap. in-*
dicas 3. *q.* 1.

Limi a pariter in conſcientia, nam ſi
33 furioſus operetur dum habet lucida in-
teualla, peccat, & tenetur ad reſtitutio-
nem. quia voluntariè operatur, *cap. nullus*
de regul. iuris in 6. Sanchez in praeceptis
lib. 1. cap. 7.

Nota ſecundò, furioſus nec poſſe teſta-
34 ri, & teſtamentum ipſorum factum in
amentia non valere, *l. furioſus, C. qui te-*
ſtamenta facere poſſunt, nec poſſe vouere,
n c profiteri in religione, *c. Gondiſlauus*
q. 1. nec valere eorum matrimonium. *cap.*
dilectus de ſponſalibus. nec baptiſma ab
ipſis collatum ex defectu intentionis, *glo.*
verbo furioſus circa finem. Pro dormien-
35 tibus verò dic eadem, quæ diximus, &
notat *glo. verbo dormientibus*.

In §. Idem de clericis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici criminaliter agentes debent ſe proteſtare non intendere procedi ad pœnam ſanguinis.*

2 *proteſtationem debent facere per inſtrumentum ad maiorem illorum ſecuritatem, alias in ipſo libello facere poſſunt.*

3 *Epiſcopi ſententiam mortis proferre nequeunt.*

4 *Actus quilibet ex quo ſanguinis effuſio ſequitur, eccleſiaſticis prohibetur.*

5 *Sententiam ſanguinis proferentes, vel illam procurantes ſunt ſuſpenſi, & ergaſtulo detrudendi.*

6 *Clerici beneficiati tenentur accuſare inuadentes bona ſuorum beneficiorum.*

1 DEbent clerici criminaliter agẽtes
proteſtari publicè, & expreſsè ſe 1
non intendere procedi ad pœ-
nam ſanguinis, non debent ta-
men deſiſtere ab accuſationibus pro iniu-
rijs illatis, vel ſibi, vel ſuæ eccleſiæ, vel
conſanguineis, miſerabilibus perſonis,
&c. pro quibus poſſunt aduocare, & ratio
redditur *in præſenti* §. nam ſi clerici de-
ſiſterent ab accuſationibus, aperiretur
via, vt poſſent ab omnibus, & occidi, &
lædi in bonis, &c. quod non eſt admitten-
dum: ergo benè permittitur accuſatio,
ſed cum proteſtatione. Tamen ad intelli-
gentiam huius paragraphi.

Aduerte primò, quod debent clerici
2 facere hanc proteſtationem per inſtru-
mentum publicum, & præſentare illud in
iudicio; colligitur *ex cap. 2. de homicidio*
in 6. & cap. cum in iure de officio delegati.
Id tamen intellige ad maiorem ſecuritatẽ
ipſius clerici, cæterum ſufficit expreſſam
facere proteſtationem in eodem libello,
quod non ſuppletur per equipollens, ſci-
licet quod non petant pœnam ſanguinis,
glo. hic verbo proteſtantes.

Aduerte ſecundò, non poſſe Epiſcopos,
3 nec alias perſonas eccleſiaſticas ferre ſen-
tentiam ſanguinis, *cap. ex literis de ex-*
ceſſibus

ceſſibus prælatorum, nec poſſunt aſſiſtere dum profertur ſententia mortis;nam etſi per hoc tantum non efficiantur irregulares, tamen puniri debent, quia faciunt contra *textum in cap. ſententiam extra ne clerici,vel monachi,&c.*per illa verba:
4 Aut vbi exercearur interſit, nec debent dictare, nec ſcribere literas, quibus pœna ſanguinis contra aliquem procuratur, vt *in eodem cap.*vbi etiam prohibetur quod cunque exercere,ex quo ſequatur ſanguinis effuſio.

Aduerte tertiò, quod ij, qui vel ſen-
5 tentiam ſanguinis proferunt, vel proferendam curant quomodolibet, ſunt ſuſpenſi ab ordine ſuſcepto detrudendi in paruulo ergaſtulo, & tamen in fine vitæ refici debent ſancta communione, *cap.is, à quibus 23 q 8.*

Aduerte quartò, teneri clericos bene-
6 ficiatos pro defenſione bonorum ſui beneficij inuadentes accuſare,alias ſi poſteris ex omiſſione ipſorum aliquod damnũ inferatur ipſi tenentur propter omiſſionem proſequutionis delicti, quam damnat præſens §. *in fine*.

In §. Pœnitentes cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Publica pœnitentia imponebatur antiquitus pro delictis atrocibus.*
2 *Cæremonia antiqua cum publicis pœnitentibus.*
3 *Clerici nullatenus publicam pœnitentiã facere debent.*
4 *Pœnitentes ex neceſſitate Eccleſiæ poſſunt admitti ad ordines minores.*
5 *Vtilitas,& neceſſitas ſunt cauſa diſpenſationis.*
6 *Diaconus pœnitens miniſtrare debet ex diſpẽſatione tãtũ in ſubdiaconatu*

1 Aduerte primo, quod antiquitus pro delictis grauibus publica Imponebatur pœnitentia, hoc ſcilicet modo, vt ij, qui erant ſic puniendi feria quarta Cinerum, veniebãt ante ianuas Eccleſiæ epiſcopalis, vt *in c. in cap.diſt.* 50. induti ſacco, capite aperto, pedibus nudis, & ſic genuflexi demiſſo capite, actibus etiam exterioribus ſe reos eſſe profitentes, introducebantur ab eorum parochis intus eccleſiam, vbi proſtrati ab Epiſcopo, & Clero dicebãtur pſalmi pœnitentiales cum lacrymis pro eorum remiſſione, & poſtea Epiſcopus ſurgens, ipſos aſpergebat aqua benedicta,
2 deinde immittebat cinerem ſuper eorum capita, & poſtea conſignabat cilicium cũ maximis doloribus, & gemitibus, ipſis aſſerens, quod ſicut Adam fuit eiectus de paradiſo propter peccatum, ita & ipſi ab eccleſia Dei deijciebantur, & canebant presbyteri verſiculum: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo; & iſti erant publici pœnitentes, quorum vſus hodie non datur, & ſi quis talem pœnitentiam fecerit, erit excludendus ab omni gradu eccleſiæ, *cap.illud quoque, & cap.canones diſt.* 50. *cap.maritum diſt.*33.

Aduerte ſecundò, quod nec debent
3 clerici talem pœnitentiam publicè exercere, *cap.confirmandum, & cap.illud, & cap.alienum eadem diſtinctione*, ne totus clericatus vileſcat; vnde priuatim pœnitentiam exercere debent, *primo Regum cap.*2.Sacerdos ſi in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? & *Gregorius in moralibus in eodem loco* ait, Sacerdoti quis interceſſor remanet, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus eſt, vnde non debet eis hæc publica pœnitentia imponi.

Aduerte tertiò, dictum paragraphum
4 limitari per paragraphum ſubſequentem, in quo ex diſpoſitione *Concilij Toletani*, quod ex neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ poſſunt iſti pœnitentes admitti ad ordines minores, quia vtilitas, & neceſſitas ſunt cauſæ diſpenſationis, *cap.placuit diſt.*
5 50. vbi etiam habetur, quod ſi Diaconus talem pœnitentiam egerit, debet miniſtrare tantum ex diſpenſatione in officio ſubdiaconatus, non debet tamen miniſtrare ea, quæ ſpectant ad Diaconum.
6 Fallit igitur aliquando hæc regula, quod afflictis non eſt addenda afflictio hic enim pœnitentibus noua pœna imponitur.

In §. His illi.

SVMMARIVM.

1 *Negotiantes excluduntur ab ordinibus, & quare?*
2 *Negotiator qualiter differat ab artifice?*

1 Aduerte primò, negotiantes excludi ab ordinibus, quia cum iſti vt plurimum multis grauãtur oneribus, & quia poſſent in præiudicium creditorum confugere ad forum eccleſiæ, ideo rationabiliter ſtatutum eſt, quod prius ſatisfaciant, quod ſi ſecus factum fuerit, & ordinentur, non ſunt irregulares, ſed bona ipſorum in ſolutum debent dari creditoribus, *cap.* 1. *de dilectationibus*. Idem dic de tutoribus, curatoribus, &c.

Aduerte ſecundò, negotiatorem dif-
2 ferre ab artifice; negotiator enim eſt,
qui rem non mutata forma emit, & ven-
dit; artifex verò eſt, qui reducens rem in
aliam formam, vendit deinde; cum autē
clericis liceat aliquid artificium exerce-
re, vt per *glo. hic verbo negotijs*, per con-
ſequens non excluduntur artifices ab
eccleſiaſticis ordinibus, quia non debent
impedire id, quod alias permittitur; tum
quia cum ſimus in contrarijs, excluſio
negotiorum eſt ammiſſio artificum.

In §. Quod ſi quis cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Vſurarius excluditur ab ordine.*
2 *Vſurarius ordinatus debet degradari:*
3 *Simoniacus ordinari non debet.*
4 *Incorrigibiles excluduntur ab ordinibus.*
5 *Iſchirognomones viri propria ſententia.*
6 *Vltor ſemel propria iniuria non poteſt dici pertinax.*

HIc agitur de alijs impedimentis ad ordines, de quibus videbimus infra *lib* 4. Tamen quantum facit ad præſentem materiam.

Aduerte primò excludi vſurarium ab
1 ordine, *cap. omnes, & cap. de Petro diſt.*
47. Immo ſi quis vſurarius ſit ordinatus,
2 debet degradari, *cap. ſi quis diſt. eit. cap.*
quoniam 14. *q.* 4. *& in cap. ſi quis verbo*
abſtinere, redditur ratio; nam mens aui-
da, nec abſtinere nouit vetitis, nec gau-
dere conceſſis, *& in cap. maritum diſt.* 33
idem habetur; immo vſurarijs denegan-
tur ſacramenta, donec pœnitentiam ege-
rint, vt per *glo. in dicto cap. ſi quis.*

Aduerte ſecundò, excludi etiam ſimo-
3 niacos, vt *in dicto cap. maritum*, & hæc
eſt vna ex pœnis ſimoniacorum, de alijs
infra *lib. 4. de ſimonia*. Item excluduntur
4 etiam pertinaces cultores propriarum
iniuriarum, & vocantur *ab Ariſtotele*,
5 Iſchirognomones, quod idem eſt ac viri
propriæ ſententiæ, qui nolunt audire
correctionem fraternam, & bona docu-
menta, vt ait *Iſidorus lib. 6 etymologiarū*,
& habetur *in cap. qualiter de accuſationi-*
6 *bus*; quod ſi quis propriæ iniuriæ ſemel
vltor fuerit, non poteſt dici pertinax, &
poterit ordinari, vt *per glo. hic*, neque erit
ſeditioſus is, qui cum moderamine in-
culpatæ tutelæ committeret homicidium
occidendo aggreſſorem, licet ſæpius id
feciſſet; per hoc enim non fit irregularis,
vt ſupra diximus *in §. patrati delicti*.

In §. De fure.

SVMMARIVM.

1 *Fures promoueri nō poſſunt, niſi quinque requiſitis concurrentibus.*
2 *Lex fauet magis ſpontè confitenti, quam conuicto.*
3 *Infamia non currit in ſpontè confitente.*
4 *Actum faciens ex neceſſitate, toleratur à iure.*
5 *Fur non eſt irregularis, ſi tantum adſit infamia iuris, in quam per furtū incidit, niſi etiam concurrat infamia facti.*

1 FVres nec promoueri poſſunt, niſi
quinque concurrentibus. Primum
requiſitum eſt, quod ſuum delictū
ſpontè profiteatur, & ratio eſt,
2 nam lex magis fauet ſpontè confitenti,
quam conuicto, vt *in cap. non dicatis* 12.
q. 1. *& cap. presbyterum diſt.* 50. tum quia
in eo, qui ſpontè profitetur, non currit
3 infamia; nam cum ſpontè profitetur, ſi-
gnum eſt, quod maxima adſtrictus ne-
ceſſitate id fecerit, & qui facit actum ex
4 neceſſitate toleratur à iure, vt ſupra di-
ximus, & probatur ex §. *de eo itaque hoc*
eodem tit.

Secundum requiſitum eſt, quod reſti-
tuat ablatum, vna cum damno paſſo; vt
videbimus infra *de reſtitutione lib. 4. tit.*
de furtis.

Tertium requiſitum eſt, quod ſe pœ-
niteat de errore, & pœnitentiam agat, vt
oſtendatur non recidiuus, & accedat ad
Deum cum propoſito correctionis.

Quartò, quod alia habeat requiſita ad
ordines, quod non ſit irregularis, ſit ille-
gitimè natus, &c. ſecundum ea, quæ ſupra
diximus *ex Trid.* pro requiſitis generali-
bus, & particularibus.

Quintò, quod non ſit notatus infamia;
5 vnde habes, quod licet fur committendo
furtum incidat ſtatim in infamiā iuris, ta-
men per hanc tantum non eſt irregularis,
niſi concurrat etiam infamia facti, qua
talis exiſtimetur apud homines, *c. tantis*,
Daniel diſt. 81. *& c. omnipotens Deus, de*
accuſationibus. Colligitur *ex l. 2. ff. de ob-*
ſequijs libertorum. Alia pro hac materia
furti *infra in lib.* 4.

In

In §. Sed & ſi nullum.

SVMMARIVM:

1 *Infidelis baptizatus in ægritudine promoueri nequit, ſic ſi poſt reconualeſcentiam benè regeſſerit.*
2 *Factum bonum ſubſequens, tollit malè geſta priora.*
3 *Intentio ſaltem virtualis requiritur ad hoc, vt ſacramentum valeat in recipientibus baptiſmum.*
4 *Intentio in pueris baptizandis ſuppletur ab Eccleſia.*
5 *Irregularitas ſupponens peccatum tollitur per baptiſmum, alia non.*
6 *Conceduntur aliqua propter hominum raritatem, quæ alias non concederentur.*
7 *Raritas hominum quæ permittat?*
8 *approbat actum illegitimum.*

1 ADuerte primò, quod infidelis baptizatus in ægritudine non poteſt promoueri. Ratio aſſignatur in præſenti paragrapho, quia ſcilicet eius fides non videtur libera, ſed neceſſaria, quippequi ex imminentia mortis ad fidem aduenerit, tamen ſi poſt reconualeſcentiam benè ſe gerat, itaut per opera ſubſequentia confirmetur bonum initium, & elidatur præſumptio fidei neceſſariæ ſumptæ, poteſt cum ipſo diſpenſari; nam bonũ factum ſubſequens
2 deſtruit malè geſta priora, *l. diuus, ff. de reſtitutione ſpoliatorum, & cap. tunc valere de conſecratione diſt.* 4. *cap. cum per bellicam* 34 *q.* 1. ergo multo fortius, dum tollit factum, debet tollere præſumptionẽ facti, quæ eſt in tali ſic baptizato, *cap. ſi quis diſt.* 67.

Aduerte ſecundò, quod in ſacramentis
3 recipiendis requiritur intentio ſuſcipientis, ſaltem virtualis, alias non tenet ſacramentum, quod licet limitetur in pueris, vt *in cap. ſi quis puerum de baptiſmo, & eius effectibus*: nam pro ipſis ſupplet
4 Eccleſia cum patrinis, & parentibus, qui pro ipſis atteſtantur, tamen in adultis hoc non currit, *cap. maiores, de baptiſmo, & eius effectibus*.

Dices, per baptiſmum tollitur omne peccatum: ergo debet tolli omnis irregularitas.

Reſpõdetur diſtinguendo conſequens,
5 irregularitas, quæ ſupponit peccatum; & concedo, quæ cõtrahitur ſine peccato, & nego; tum quia hæc irregularitas contrahitur per ipſummet baptiſmum. ergo non poteſt per eundem tolli; nam eſſet generatio, & corruptio in eodem actu.

Aduerte tertiò, fallere etiam doctrinã huius paragraphi, quando neceſſitas, & penuria clericorum id exigit, vt aduertit *glo hic verbo raritas*; nam propter hominum raritatem aliqua conceduntur,
6 quæ alias non concederentur, *dicto cap ſi quis, & cap. tali* 1. *q.* 2.

Ex hoc collige multa licere ex raritate
7 hominum; primò laico baptizare; ſecundò ſimplici ſacerdoti abſoluere; tertiò, vt valeat electio neophyti; quartò, vt valeat depoſitio textus minus idonei, *cap. ſi teſtes §. idem in criminalibus* 4. *q.* 3. *cap.* 2. 14. *q.* 2. quintò, penuria hominum appro-
8 bat actum alias illegitimum, *l. generaliter, §. penul ff. de decurialibus, glo. in cap. priſcis diſt.* 55. *verbo vel ſufficientibus*.

In §. Scienter.

SVMMARIVM:

1 *Rebaptizatus ordinari non poteſt, niſi fecerit ignoranter.*

1 SCienter rebaptizatus nõ poteſt ordinari, & ſi fuerit ordinatus non tranſit ad vlteriora poſt rebaptiſmũ ſuſceptum, vt *in cap. qui bis de conſecratione dict.* 4. Si tamen quis ignoranter fuerit rebaptizatus, puta dormiens, tunc quia hæc eſt ignorantia facti, quæ omnino excuſat, ideo non efficitur irregularis; ſecus autem in ignorantia iuris, puta ſi neſciebat id eſſe prohibitum, vel ſi fecerit ad bonum finem, nam hic eſt etiam irregularis, vt aduertit *glo. in dicto cap. qui bis, verbo ordinari*.

In §. Presbyterorum cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Filij illegitimi presbyterorum promoueri nequeunt.*
2 *non ſunt vocandi filij, & ſunt adulterini ſpiritualiter.*
3 *Illegitimi ſunt ſui iuris.*
4 *qua ratione excluduntur ab ordinibus.*
5 *Filius quoad naturalia ſequitur veſtigia patris.*

6 *Irre-*

6 *Irregularitas contrabitur etiam ſine peccato.*

7 *Filij puniuntur propter delictum patris, vt pœna parentum ſit grauior.*

8 *Filij illegitimi non faciunt ceſſare hanc cõditionem, ſi ſine filijs deceſſerit.*

9 *Teſtator in conditione ſi ſine filijs præſumitur intellexiſſe de legitimis, vel ad ſummum de adoptiuis.*

10 *Illegitimi legitimantur per ingreſſum religionis, per quem tollitur etiã irregularitas, vnde benè poſſunt promoueri.*

11 *Monaſterium lucratur hæreditatem illegitimi inſtituti hæredis.*

12 *Illegitimi, qui vitam immaculatam ducunt, & ſanctam, poſſunt etiam promoueri.*

13 *Filij non poſſunt in Eccleſia, ſiue beneficio patris miniſtrare, nepotes verò poſſunt.*

14 *Monaſterium ingreſſi debent religioſè viuere, alias priuilegium legitimationis amittunt.*

15 *ſolent eſſe deteriores laicis.*

1 Filij illegitimi presbyterorum pro-
moueri nequeunt, vt patet ex his
paragraphis. Pro quibus
Aduerte primò, quod iſti tales verè nõ
2 ſunt vocandi filij, & ratio eſt ex *tex. in
cap. dicat aliquis 32. q. 4.* quia ſcilicet filij
nati ex adulterio non ſunt vocandi filij,
ſed nati ex conſtituto in ſacris procedunt
ex adulterio ſpirituali; corpus enim iſtius
eſt Deo dicatum per ſacrum ordinem: ergo
filij nati ab ipſis promoueri nequeunt
vt adulteri, & ſacrilegi.
Aduerte ſecundò, tales natos eſſe ſui
3 iuris, & ſic neque ſub patria poteſtate,
quod intellige etiam de alijs illegitimè
natis, vt in *§. aliquando inſtitutionibus,
de nuptijs, & cap. cum haberet de eo, qui
duxit in matrimonium, quam polluit per
adulterium, Soccinus in quinto decretalium
cap. ſi à patre de infantibus, & languidis
expoſitis.*
Aduerte tertiò ratione optima, excludi
4 filios presbyterorum ab ordinibus, &
præſertim à ſacris, ne fortè & ipſi incidant
in vitiũ patris; filius enim quoad naturalium
præſumitur ſequi veſtigia patris, *l. ſi
5 quis, C. ad l. Iuliam maieſtatis, textus,
& glo. in principio, l. cum vnus, ff. de alimentis,
& cibarijs legatis, l. quod ſi nolit,
§. qui mancipia, ff. de edilitio edicto, cap.
illud diſt. 40. cap. quantum libet diſt. 47.*
Dices ex communi axiomate, filius nõ
portabit iniquitatem patris, *Deuteronomij
24 num. 16.* non occidentur patres
pro filijs, nec filij pro patribus, &c. ergo
non debent filij puniri pro delicto patris.
Reſpondetur primò ex contextu etiam
ſacræ paginæ *Ieremiæ cap. 31.* vbi patres
comederunt vuas agreſtes, & dentes filiorum
obſtupuerunt.
Reſpondetur ſecundò, hoc eſſe delictũ
6 patris, ſed radicatum in filio; filius enim,
quia naſcitur modo illegitimo, naſcitur
irregularis, poteſt enim irregularitas contrahi
etiam ſine peccato, vt patet ex *§.
præcedenti*. Habent igitur ipſi filij propriam
maculam, licet transfuſam à patre;
ſicut pariter is, cui obtruncatur manus
ab alio eſt irregularis ex facto alieno, vt
in §. carenda infra eodem, & glo. ibidem,
& puniuntur aliquãdo filij etiam propter
7 delictum patris, vt pœna parentum ſit
grauior, pater enim magis in filio, quam
in ſeipſo cruciatur, *l. iſti quidem, ff. quod
metus cauſa*.
Aduerte quartò, quod iſti filij non fa-
8 ciunt ceſſare conditionem appoſitam in
teſtamento (ſi ſine filijs deceſſerit) quia
non ſunt veri filij, vt diximus, ſic docet
*Soccinus in 4. decretalium tit. de conditionibus
appoſitis num. 5. ex Bar. Angelo,
Ioanne de Imola, & Paulo in l. heres, §.
fin. ff. ad Trebellianum.* Ratio autem eſt,
9 quia præſumitur, quod teſtator intellexerit
de filijs, quos legitimè quis habere
poterat, vt aduertit *Soccinus loco citato*,
qui tenet poſſe valere hanc conditionem
in adoptiuis à clerico, ad quod euitandũ
apponunt Notarij illud additum (ſi ſine
filijs legitimis, & naturalibus de eius corpore
deſcendentibus.
Aduerte quintò in hiſmet paragraphis
10 haberi limitationem huius caſus; primo,
ſi iſti ingrediantur religionem, nam per
talem ingreſſum tollitur irregularitas,
*glo. hic verbo canonica ex cap. ad abolendam
de filijs presbyterorum*; vnde poſſunt
iſti filij inſtitui hæredes, & monaſterium
pro ipſis lucratur hæreditatem, monaſte-
11 rium enim facit pro monacho, qui habet
ius, dum iam eſt purgatus de illegitimatione
per ingreſſum religionis, *Soccinus
in quinto decretalium cap. ex tua de ſimonia
num. 7.* Secundò limitatur in ijs, quo-
12 rum vita cognoſcitur immaculata, &
ſancta, ac proinde diſſimilis ſuo genitori,
vt in *§. ſed hoc*; vnde verificatur regula,
quod ceſſante ratione prohibitionis ceſſat
prohibitio ipſa: ergo ſi in ipſis ceſſat
ratio timoris ſupradicti, debet etiam
ceſſare cauſa irregularitatis.
Aduerte ſextò, quod ſiue legitimus ſit
13 filius, ſiue illegitimus, non poterit in

eadem

eadem patris eccleſia, ſiue in eodem patris beneficio miniſtrare, *cap. ad extirpandas, & cap. inter cætera de filijs presbyterorum*: & ratio ex his colligitur, ne ſcilicet videatur aliqua ſucceſſio in eccleſia Dei. Non ſic autem dicendum erit in nepotibus presbyterorum, qui nati ſunt ex filio illegitimo ipſius presbyteri; iſti enim poſſunt ordinari, *l. Iulia, §. 1. ff. de ritu nuptiarum*; quia pro ipſis ceſſat ratio prohibitionis. Quid ſit dicendum pro beneficio aui; videtur affirmandum, nam non poteſt dici continuatio, dum filius medius.

Aduerte ſeptimò, limitationem horum
14 paragraphorum ſupra poſitam in dicta quinta aduertentia procedere, quando iſti ingreſſi monaſterium religioſè viuũt, alias non ſufficit eſſe in loco ſancto, & vitam agere degenerem, *cap. non loca diſt.* 40. ſæpè enim degentes in monaſterijs
15 ſolent eſſe deteriores laicis, *cap. quemlibet diſt.* 47. viuunt enim ſine cura, & talis vita eſt officina vitiorum, niſi dum Deo dicati ſunt Dei miniſterium agant.

In §. Item, vſque ad §. Cauenda.

SVMMARIVM.

1 *Bigamia quid ſit? & eius etymologia.*
2 *Lamech fuit primus bigamus.*
3 *Bigamia ex pluribus cauſis probibetur, & inducit irregularitatem,*
4 *Bigamus quare dicatur maritus viduæ?*
5 *Vidua quæ dicatur apud Canoniſtas? quæ apud Ciuiliſtas?*
6 *Bigamus non dicitur ducens vxorem à ſe cognitam antea.*
7 *Matrimoniũ ſequens præſumitur præceſſiſſe vnionem ante illud factã.*
8 *Bigamus dicitur contrahens matrimonium cum meretrice.*
9 *Meretrix quæ dicatur?*
10 *Ducens in matrimonium meretricem facit bonum opus.*
11 *Excellentia ſacramenti ordinis declarat bigamum ducens meretricem.*
12 *Bigamus eſt maritus adulteræ illam cognoſcens poſt adulterium, ſecus ſi cognouit ignoranter. num. 14.*
13 *Maritus non tenetur reddere debitum vxori adulteræ, poteſt tamen petere, ſicut è contra vxor viro adultero.*
15 *non tenetur ſeruare mandatum iudicis præcipientis, vt cognoſcat vxorem adulteram.*
16 *Bigamia contrahitur à conſtituto in ſacris, ſi accipiat vxorem, licet matrimonium ſit nullum.*
17 *Bigamus eſt qui duas vxores, quamuis virgines habuit.*
18 *Bigamus æſtimatur qui contraxit cum prima virgine, & ſecundam non cognouit.*
19 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum eo, qui habuit plures concubinas.*
20 *Criminoſi tolerantur magis quam innocentes, ſi bigamiam conſideretur, nõ incurrere eũ qui habuit plures concubinas.*
21 *Bigami non poſſunt promoueri ad ſacros ordines.*
22 *Bigamus ordinatus ſuſpenditur ab ordine ſuſcepto.*
23 *Epiſcopus ordinans bigamum, ſuſpenditur à poteſtate ordinandi in poſterum, niſi cum diſpenſatione.*
24 *Bigamus omne priuilegium clericale amittit, nec poteſt deferre tonſurã ſub pœna excommunicationis.*
25 *non poteſt miniſtrare in ordine, quẽ ſuſcepit ante bigamiam, etiam occultam.*
26 *Bigamia occulta manifeſtari debet.*
27 *Ordinandus tenetur aperire impedimẽtum, quod habet.*
28 *Bigami amittunt priuilegium Canonis,* Si quis ſuadente diabolo.
29 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum bigamis ad ſuſcipiendos minores ordines, ſed ad miniſterium ſic.*
30 *Diſpenſatio poteſt fieri in ordinibus ſacris pro bigamo.*
31 *Põtifex difficiliter diſpenſat in bigamia, niſi magna cauſa intercedente.*
32 *Diſpenſatio facilior eſt in bigamia ſimilitudinaria.*

HIc agendum eſt de alio impedimento ad promotionem, quod eſt bigamia, pro qua videndum eſt, primò, quid ſit bigamia; ſecundò, quare inducat irregularitatem, tertiò, quibus modis contrahatur; quartò, quæ prohibita ſint bigamis.

Circa primum patet ex dictis, & ex §.
1 eſt autem infra eodem eodem, quod bigamia eſt defectus proueniens ex ſecũdis nuptijs, vt aduertit *Timotheus hic ex Paludano in 4. ſententiarum diſt 24 q. 4 a. 1* & dicitur à bis, & gamos, quod idem eſt ac coniux, vt ſupra diximus, ac proinde, ſiue quis habuerit plures vxores, ſiue vna, quæ fuit pluries vxor, ſemper dicitur bigamus, *glo. in cap. vna tantum diſt.*
2 *26. verbo bigamus*. Primus autẽ bigamus

fuit

ſuit Lamech, *Geneſis cap.4.& cap.quomodo 31.q.1.*

Circa ſecundũ ex pluribus cauſis prohi-
3 betur bigamia, & inducit irregularitatẽ.
Primò, quia deficit in bigamo ſacramen-
tum vnitatis, quod eſt inter Chriſtum, &
Eccleſiam, & ſignificatur in primo ma-
trimonio, non autem in ſecundo; nam
ille pluribus diuidit carnem ſuam, *cap.
auctius diſt.27.* Secundò, propter excel-
lentiam ordinum, quæ talem requirunt
præparationem, vt ſcilicet quis vnam
tantum habuerit vxorem, *cap. vna tan-
tum diſt.cit.* Tertiò, propter ſignum in-
continentiæ, quia qui de vna vxore tran-
ſit ad aliam libidinis notam dat, *cap. pro-
poſuiſti diſt.82.* Quartò, quia non poteſt
hortare viduam ad viduitatem ſeruandã,
cum ipſe viduitatem non ſeruauit, *dicto
cap.vnico.*

Sed quæres quomodo poterit dici bi-
gamus is, qui habuit tantum vnam vxo-
rem, ſed viduam.

Reſpondetur id ideo eſſe, quia vir, &
4 vxor ſunt duo in carne vna, meritò &
priuilegia, & maculas ſibi inuicem com-
municant. Excluduntur autem bigami ab
ordinatione ex verbis etiam *Pauli ad Ti-
motheum 3.& Titum 1.*

Circa tertium, aduerte primò, quod
contrahitur bigamia, primò, quando quis
5 ducit vxorem viduam, & vidua propriè
eſt, quæ fuit cognita ab alio viro, qui mor-
tuus eſt, *Abb in cap.ne pro defectu de ele-
ctione.cap. ſignificatibus de officio delega-
ti.* Ciuiliſtæ autem t:.nent viduam dici il-
lam, quæ habet virum, ſed inutilẽ quoad
vſum matrimonij, *l.fin. C.ad l. Flauiam
de plagiarijs.* Si quis tamen duceret ab
alio ductam, ſed non cognitam, non erit
eximandus bigamus, & ſic poterit pro-
6 moueri; ceſſant enim omnes rationes
prohibitionis ſupra poſitæ. Idem dic, ſi
duceret à ſe cognitam etiam ante contra-
ctum matrimonium; nam neque eſſet
bigamus, quia nec illa pluribus diuiſit
carnem ſuam, vt apertè per *glo. in cap.
clericis de clericis coniugatis.*
Dices, carnis commiſtio ſignificat vnio-
nem naturæ diuinæ cum humana, quæ
vnio fuit in vtero Virginis; ſed in matri-
monio contracto poſt cognitam vxorem
non verificatur hoc; nam illa non eſt
amplius virgo: ergo hic non poterit pro-
moueri, *cap.maritum diſt.33.*

Reſpondetur negando minorem, &
7 ratio eſt, quia ſequens matrimonium præ-
ſumitur præceſſiſſe talem vnionem anteà
factam, *ex cap. tanta eſt vis extra qui fi-
lij ſint legitimi.*

Secundò, contrahitur bigamia per cõ-
8 tractum matrimonium cum meretrice;
eſt autem meretrix illa, quæ ſuam turpi-
tudinem publicè facit venalem, *cap.me-
retrices 32.q.4.*

Dices ex *glo.hic*, qui ducit meretricem
9 videtur facere bonum opus, immo me-
10 reretur remiſſionem peccatorum, quoad
pœnam, non quoad culpam, *c.inter opera
de ſponſalibus*: ergo non debet eſſe ir-
regularis, & ſic puniri, dum bonum opus
exercet.

Reſpondetur negando conſequentiam,
11 & ratio eſt, quia, vt ſæpius diximus, ir-
regularitas contrahitur etiam ſine pec-
cato, vnde licet iſte faciat bonum opus,
quia tamen ſcienter ſe reddit inhabilem
promoueri, per conſequens ei non infer-
tur iniuria, dum declaratur inhabilis pro-
moueri ex excellentia, & dignitate ſacra-
menti Ordinis, *cap.remiſſionem prima
quæſt.1.*

Tertiò, ſi maritus adulteræ poſt adul-
12 terium ſcienter ipſam cognouerit, *Con-
cilium Neoceſarienſe, canone 8.in ſecun-
da aditione, & Prapoſitus in cap. ſi cui,
diſt.34.& Innocentius in cap. inquiſitio-
nis de ſent. excomm.* Debet tamen eſſe
probabilis credulitas, idem tenet *Diaz
in praxi criminali cap. 16.* quidquid alij
contradicant, in quo nota *ex Innocentio*
13 *loco cit.* maritum non teneri reddere de-
bitum vxori adulteræ, poſſe tamen pete-
re. Idem dic de vxore, cum contrariorum
14 eadem ſit diſciplina; non ſic a ıt ·m, ſi
ignoranter adulteram cognouerit: ſic
*Diaz in dicto cap. in additione, verbo ſi
ignoranter ex communi opinione Theo-
logorum, & Canoniſtarum, & explicat
textum, Oſtienſis in tit.de bigamis, verbo
quot ſint ſpecies in cap. ſi cuius 34.Ioan-
nes Andreas in cap.2. de bigamis, Abb.in
cap.2.de adulteris*, & probabiliorem eſſe
hanc ſententiam refert *Soccinus in 4 diſt.
27.q.3.a.1.* Vnde maritus non tenetur
15 ſeruare mandatum iudicis, ſi præcipiat,
quod cognoſcat vxorem adulteram, eſſ·t
enim præceptum continens iniquitatem
Diaz loco cit.verbo ſibi praiudicat.

Quartò, ſi mortua vxore vnica, & vir-
16 gine quis factus ſubdiaconus, & in ſacris
conſtitutus aliam ducat vxorem, licet nõ
ſit bigamus realis, quatenus hoc ſecundũ
matrimonium non valet, tamen punitur
pœna bigamiæ, *cap.nuper extra de biga-
mis non ordinandis.*

Quintò, qui habuit duas vxores, licet
17 ambas virgines, *glo. in cap. ſuper eo, de
bigamis, verbo in bigamis, ex cap.acutius
diſt.26.*

Quæ·

Digitized by Google

Quæres, an poſſit promoueri qui con-
traxit matrimonium cum prima vxore,
& virgine; qua mortua contraxit cum ſe-
cunda, quam non cognouit, & videtur
dicendum poſſe promoueri, quia non de-
ficit ſacramentum vnitatis.

Reſpondetur tamen negatiuè, & ratio
18 eſt ex *Abb. in cap. cum Apoſtolica de ſpõ-
ſalibus*, quia licet non ceſſet ratio defe-
ctus ſacramenti vnitatis, tamen hic oſten-
dit magnam incontinentiam, & ideo ex-
cludi debet ab ordine, ſicut qui habuit
duas vxores, *dicto cap. acutius*; cum eo
19 autem, qui habuit plures co cubinas,
ſed non vxores poteſt Epiſcopus diſpen-
ſare, *cap. quia extra de bigamis*.

Collige ex hoc enim *glo. in dicto c. quia*
duo: Primum eſt, quod diſpenſatur cum
eo, qui peccauit, vt eſt qui habuit plures
20 concubinas, non ſic autem in eo, qui
plures habuit vxores, quia in hoc deficit
ſacramentum vnitatis, vt diximus. Se-
cundò, quod in iſto caſu plus toleratur
cum criminoſis, quam cum innocentibus.

Circa quartum aduerte primò, quod
21 non poſſunt bigami promoueri ad ſacros
ordines, *cap. de bigamo eodem tit.* & ſi fue-
rit bigamus ordinatus; ſuſpenditur à tali
22 ordine ſuſcepto, *cap. ſuper eo. citato*, &
23 etiam ordinator ſuſpenditur à poteſtate
ordinandi in poſterum, *cap. literas, & cap.
dilectus de tempore ordinandorum*, ſed
cum hoc diſpenſari poterit, ſic per *glo. in
dicto cap. ſuper eo in figuratione caſus*.

Aduerte ſecundò, quod bigamus eſt
24 denudatus omni priuilegio clericali, ad-
ſtringitur foro ſæculari, & ſub anathe-
mate prohibetur, ne deferat tonſuram,
licet alibi contrarium ſeruetur; nam
conſuetudo prædicta ſubſiſtere nequit
tex. & glo in cap. 1. de bigamis in 6. Eſt
autem bigamia omnino contraria cleri-
catui, *Soccinus in quinto decretalium
cap. præterea de apoſtatis num. 8.*

Aduerte tertiò, quod bigamus ſi ante
25 bigamiam habuit aliquos ordines, prohi-
betur in ipſis miniſtrare, *cap. ad audien-
tiam, de homicidio*, vbi *Soccinus num. 368*
& miniſtrans peccat mortaliter, etiam
ſi bigamia ſit occulta, *Soccinus in c. qua-
liter, & quando de accuſationibus n. 104.
ex tex. in cap. fin. de tempore ordinando-*
26 *rum*; debet enim manifeſtari bigamia
occulta, *cap. ſi quis viduam diſt. 50. &
cap. quicunque diſt 81.*

Ex quo collige, quod non ſufficit dice-
27 re, non fui de ipſa interrogatus ab Epi-
ſcopo, vel eius miniſtris; nam is, qui ha-
bet impedimentum tenetur illud aperire,
& proponere abſque eo, quod interro-
getur; tum etiam, quia ad hoc exhortan-
tur ordinandi ab Archidiacono antequã
accedant ad ordinationem.

Aduerte tertiò, quod bigami amittũt
28 ſignanter priuilegium canonis, *ſi quis
ſuadente diabolo in ca. 1. de clericis coniu-
gatis in 6* Intellige tamen hoc in matri-
monio contracto de iure, & ſic in biga-
mia verè contracta. Non ſic autem eſt
dicendum, ſi quis duceret aliam vxorem,
dum eſt in ordine ſacro conſtitutus; nam
hic verè non eſt bigamus, licet patiatur
aliquas pœnas bigamiæ, vt ſupra diximus
tamen non amittit priuilegium canonis,
vt aduertit *Goffredus in ſumma tit. de
bigamis, § item adnotabis, & Archidiac.
in cap quiſquis diſt 84 Ioannes Andreas
in regula delictum, de regulis iuris in 6.*
vbi ait, quod percutiens monachum bi-
gamum incidit in canonem: ergo pœna
prædicta currit in bigamia ex matrimo-
nio contracto verè, & de iure.

Aduerte quartò, quod cum bigamis
29 non poteſt diſpenſare Epiſcopus, neque
ad ſuſcipiendos minores ordines, ſic *ad-
dentes ad Diaz cap. 16. verbo diſpenſare*,
vbi referunt communem eſſe opinionem.
*Nauarrus in manuali confeſſariorum,
cap. 27 num. 197. qui refert Sanctum Do.
ctorem, & alios*, qui ad ſummum dicunt
poſſe diſpẽſare Epiſcopum cum bigamo,
vt miniſtret in ordinibus ſuſceptis ante
30 bigamiam. In ordinibus verò ſacris eſt
opinio *Doctorum* hinc inde, tamen com-
munis opinio eſt poſſe diſpenſari, vt in
cap. lector diſt. 32. vbi Martinus Papa di-
ſpenſauit cum bigamo, vt fieret ſubdiaco-
nus. Idem notat *Turrecremata, & alij
Doctores in cap. ſuper eo de bigamis, An-
charanus conſilio 124. Ioannes à Medina
in tractat de ieiunio fol. 131.* & commu-
nem eſſe opinionem Theologorum fate-
tur *Franciſcus Vargas in tract. de iuriſdi
ctione Epiſcopi fol. 31. Nauarrus verò
loco cit.* ait, Summum Pontificem maxi-
31 ma cum difficultate diſpenſare cum bi-
gamis, & nonniſi magna cauſa interce-
dente, in bigamia vera, vt quando quis
habuit duas vxores, vel vnam, ſed vi-
duam, at in bigamia ſimilitudinaria, vt
eſt in eo, qui erat ſubdiaconus, & deinde
contraxit, vel in eo, qui cognouit vxorem
adulteram, facilior eſt diſpenſatio, vt per
glo. in §. ſi quis tamen infra eodem.

Google

In §. Cauenda, cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum ordinis eſt ſacramentum dignitatis.*
2 *Impedimentum corporis quodnam ſit?*
3 *Animus nobilis rarò in corpore deformi reſidet.*
4 *Incompoſitio corporis inæqualitatem mentis inducit.*
5 *Corporis vitia in quadruplici genere poſſunt eſſe.*
6 *Virilia ſibi abſcindens pro caſtitate eſt irregularis, & puniendus vt homicida.*
7 *Affectus punitur, licet non ſit ſequutus effectus.*
8 *Tentationem non ſufferens in ſe facilè in peccata fidelium incaleſcit.*
9 *Timidi eſt optare necem.*
10 *Tex. Matthæi 19. explicatur, nam eunuchi appellantur continentes.*
11 *Crudelis in ſeipſum nemo debet eſſe.*
12 *Non debet permittere, vt ab alio lædatur.*
13 *Defectuoſi in lege veteri arcebantur à miniſterio.*
14 *qui poſſint hodie miniſtrare remittitur in arbitrium Epiſcopi.*
15 *Digitos habens inhabiles ad conſecrationem, poterit in alijs ordinibus, & exercitijs miniſtrare.*
16 *Corpore vitiati ſi de facto ordinentur recipiunt characterem.*
17 *Carens vngula pollicis, qui tamen ſit fortis poteſt ordinari.*
18 *Abſciſſio virilium ad tollendam maiorẽ infirmitatem, non impedit miniſterium ſacerdotis.*
19 *Virilia non habens ex caſu, poteſt etiam eſſe Epiſcopus.*
20 *non tenetur illa ſecum aſportare.*
21 *Pontifex ſolus diſpenſat cum corpore vitiatis.*
22 *Corpore vitiati non poſſunt in cauſis criminalibus deponere contra clericos.*

VIdimus hucuſque de ijs, qui promoueri non poſſunt ex defectu animi, & ſic ex defectu ſpirituali nunc ſequebatur videre de ijs, qui promoueri non poſſunt ratione ali-
1 cuius defectus in corpore; hoc enim ſacramentum ordinis eſt etiam ſacramentũ dignitatis, vt aduertit *glo. hic in figuratione caſus*; meritò indigni non ſunt admittendi. Videbimus igitur primò quid ſit hoc impedimentum. Secundò, quotuplex ſit in genere. Tertiò, quotuplex in ſpecie. Quartò, qui defectus corporis ſint compatibiles, & non indigeant diſpenſatione.

Circa primum impedimentum corpo-
2 ris, eſt macula in ipſo per augumentum, vel decrementum, quo quis diſplicet hominibus, & ex quo indignus exiſtimatur miniſterio altaris. Ratio autem huius prohibitionis eſt, quia rarò in corpore
3 deformi nobilis, formoſuſque animus inſidet, *Abb. in cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ*, & incompoſitio
4 corporis inæqualitatem inducit mentis, *Auguſtinus diſt. 41. §. vltimo*; vnde *Martialis* cuidam zoilo difformi in ore rubro pro crine, & alijs maculis innotato, ſic ſcripſit,

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnã præſtas Zoile ſi bonus es.

Circa ſecundum, hoc impedimentum
5 in genere poteſt eſſe quatruplex, vt aduertit *glo. hic verbo vitia*. Primo ex defectu alicuius membri, puta ſi quis careret manu, vel pede, &c. Secundo, ex inhabilitate, ſeu impotentia, & eſt cum quis habet membrum aliquod, ſed inutile. Tertio, ſi habeat membrum, ſed valde diminutum, puta aliquos digitos, ſed valde paruulos, ſic etiam ſi tantum figuram naſi, vel manum iunctam ſatis brachio. Quarto, ex magno augumento, vt naſo valde oblongo, &c. vt per *Doctores in cap. fin. de corpore vitiatis*.

Circa tertium aduerte primo, quod ſi
6 quis ſibi abſciderit virilia, vt reſiſteret carnalibus dæmonis ſuggeſtionibus iſte non poteſt promoueri, nam & pro regno Dei ſibi abſcindere illicitum eſt, *cap. ſi quis abſciderit diſt. 55.* & tales puniuntur
7 vt homicidæ, punitur enim affectus, licet non ſit ſequutus effectus, ſed ſequi potuerat, *l. ſi ambiguitatem, C. de vſufructu legato, dicto cap. ſi quis abſciderit, & cap. fin. 15. q. 1. cap. in nouo diſt. 22.* Ratio huius prohibitionis; colligitur *ex l. qui rei, §. ſic autem diſtinguendum, ff. de bonis eorum, qui mortem ſibi conſciuerunt*, vbi ſic dicitur. Merito qui ſine cauſa ſibi manus intulit puniendus eſt, qui enim ſibi non pepercit, multo minus alijs parcet, &c. per quæ verba punitur viri impatientia, & deſperatio ſuæ correptionis, neque eſt cauſa velle ſe præſeruare à peccatis; nam poteſt id fieri ieiunijs, orationibus, &c. tum quia qui non ſuffert

in

Digitized by Google

in ſe tentationem facilè incaleſcit in pec-
8 cata fidelium, cap. ſi non licet, cap. tu di-
xiſti, cap. placuit, & cap. non eſt noſtrum
23. q. 4. & Chriſoſtomus in epiſt. ad Ga-
latas ait, Deum grauius punire eos, qui
ſeipſos occidunt, vel grauiter lædunt, S.
Doctor 2. 2. q. 64. a. 5. quod conſiderans
Ariſtoteles tertio ethicorum cap. in fine
9 dixit: Mortem ſibi conſciſcere ad fugien-
dam paupertatem, vel mœrorem, aliud-
ne huius generis, non fortis eſt hominis,
ſed potius timidi.

Dices, quomodo currit dictum Domi-
10 ni Matthei 19. Sunt eunuchi, qui ſeipſos
caſtrauerunt propter regnum cælorum:
ergo licitum eſt abſcindere ſibi virilia,
propter ſecuritatem ſalutis æternæ.

Reſpondetur negādo conſequentiam,
nam in verbis Domini eunuchorum no-
mine veniunt continentes Iſaie cap. 50.
Eunuchis, ideſt continentibus.

Collige ex his primo, non licere ſeipſū
11 interficere ex qualibet cauſa, neque in
actu, neque diſpoſitiuè, vt ſi quis vellet
immoderatè ieiunare, diſciplinare, coo-
teri, &c. ex quibus incideret etiam in
periculum mortis, contra textum in l. li-
ber homo, ff. ad l. aquiliam.

Collige ſecundo, quod neque poteſt
quis permittere, vt ab alio lædatur, quod
12 ſi ſancti ſponte ſe obtulerint tyrannis vel
coniecerint ſe in ignem, &c. id fecerunt
ex impulſu Sancti Spiritus, nemo autem
poteſt permittere læſionem, vel mutila-
tionem ſuorum membrorum contra tex.
in l. liber homo, ff. ad l. aquiliam.

Aduerte ſecundo ferè omnes ſpecies
13 huius prohibitionis haberi Leuitici cap.
21. vbi Dominus dixit ad Moyſem: non
offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad
miniſterium eius, ſi cœcus fuerit, ſi clau-
dus, ſi paruo, vel grandi, vel torto naſo,
ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibboſus, ſi lip-
pus, ſi albuginem habens in oculo, ſi
iugem ſcabiē, ſi impetiginem in corpore,
ſi ernioſus, &c. Hodie vero hæc limitan-
tur, & tantum illi repelluntur, qui non
poſſunt in ordine ſuſcepto miniſtrare,
puta ſi cœcus, vel mancus, &c. vt in cap.
14 2. de corpore vitiatis, vbi Butreus, &
Cardinalis Corradus de ſacerdotibus p. 3.
cap. 6. num. 50. immo in dicto cap. 2. re-
mittitur in arbitrium Epiſcopi, & eius
conſilij iudicare, quiſnam ſit defectus im-
pediens, vel difformis.

Aduerte tertio, quod ſi quis habet di-
15 gitos, qui deſeruiunt ad conſecrationem,
inhabiles, dummodo non impediant alios
ordines, poterit in his miniſtrare, vt ſi
quis ordinatus ſacerdos, qui erat inte-
ger, & ſanus, amiſerit deinde tales digi-
tos, poterit deinde miniſtrare in diaco-
natu, nec impeditur ab alijs muneribus
ſacerdotalibus, puta ab abſoluendum, &c.
vt per Doctores communiter cū Couarr.
in principio Clementinæ, ſi furioſus nu. 5.
16 Immo licet corpore vitiati impediantur
ab ordinatione, ſi tamen de facto ordi-
nentur, recipiunt characterem, quamuis
non habeant exercitium, vt per Docto-
res in dicto cap. 2.

Circa quartum aduerte primo, quod
17 ſi quis careat vngula pollicis, dummodo
ſit fortis in digito, poterit ordinari, cap.
Thomas de corpore vitiatis, vbi etiam
loquitur glo. de qualibet leui deformita-
te, quæ non impedit, ſiue caſu euenerit,
ſiue data opera, ſiue propter neceſſitatē,
& ex cap. ex parte eodem tit. Nota, quod
18 abſciſſio virilium ad effugiendam maio-
rem infirmitatem lepræ, vel alterius, non
impedit in ſacerdote ordinato ſuum mi-
niſterium, & ſic poteſt licitè miniſtrare.

Aduerte ſecundo, quod qui eſt ſectus
19 in cunabulis, vel ita natus eſt, non ha-
bens virilia, vel quod fuerint ei ampu-
tata ab hoſte, hic poteſt ordinari etiam
Epiſcopus, cap. ex parte il primo eodem
tit. cap. lator diſt. 15.

Quæres, an is, qui caret aliquo mem-
bro (puta virilibus) dummodo ex tali
carentia non ſit effectus irregularis, te-
neatur ad integritatem ſui corporis, ſe-
cum exportare virilia.

Reſpondetur negatiuè, niſi ex ſua cul-
20 pa, & voluntariè fuiſſet mutilatus, gloſſ.
in cap. ſi eunuchus diſt. 15. Nauarrus in
manuali cap. 27. num. 20.

Aduerte tertio, quod ſolus ſummus
Pontifex in hac irregularitate diſpenſat,
21 vt communiter Doctores cum Syluestro
in ſumma, verbo corpore vitiatus q. fin.
& Innocentius in cap. ſignificauit de cor-
pore vitiatis. Verum tamen eſt, quod co-
gnoſcere quæ difformitas corporis indu-
cat irregularitatem, in arbitrium Epiſco-
pi remittitur, Nauarr. in manuali c. 27.
num. 200. Syluester verbo corpore vitiati
q. 1. vnde non poteſt ſuperior regularis
in hoc diſpenſare, Couarr. loco citato, &
Menoch. lib. 2. de arbitrarijs iudicum cē-
turia 3. caſu 126. vbi etiam dicitur pru-
dens Epiſcopus æſtimauit poſſe ordinari
ſacerdotem quemdam, qui carebat vno
digito, quo nō impediebatur miniſtrare.

Nota etiam, quod corpore vitiati non
22 tantum prohibentur ordinari, verum
etiam repelluntur à depoſitionibus in
cauſis criminalibus contra clericos, col-
ligitur ex c. 1. de exceptionibus, & com-

munem eſſe opinionem teſtatur Clarus lib.5. receptarum ſententiarum §. fin.q. 24. verſiculo praterea.

In §. Finali.

SVMMARIVM.

1 *Vexati à Dæmone, & furioſi non poſſunt ordinari, & ordinati ſunt deponendi, ſœnici etiam.*
2 *Epileptici excluduntur ab ordinibus.*
3 *Epilepſia quid ſit? & vnde oriatur?*
4 *Dæmoniaci ſi ſint ordinati ad alium gradum aſcendere prohibentur, niſi per annum à tali vexatione liberi appareant, ſic etiam lunatici.*

1 EXcluditur etiam à miniſterijs ſacerdotalibus is, qui vexatur a Dæmone, vel furioſus, & ſi de facto furioſus fuerit ordinatus, erit deponendus, *cap. ſi quis*, §. *ſicut ergo* 15.*q*.1. idem eſt dicendum de ſcœnicis, *cap maritum diſt.*33.

Aduerte etiam pro hoc paragrapho
2 primò, quod excluduntur pariter epileptici, quod idem eſt ac mente appenſi, ſeu ſcœnerici, *glo. in apoſtillis in cap. communiter diſt.* 33. oritur autem epilepſia
3 (quæ eſt idem ac mentis appenſio) ex humore melancolico ſuperabundanti, & ſuperuenienti ad cerebrum; omnes autē iſti excluduntur ratione optima; nam ſi corpore ſauciatum, ac debilem nequaquā ſancta contingere lex diuina permiſit, quanto magis domi cæleſtis diſpenſatores eſſe non conuenit mente perpulſos, *cap. vſque adeo in fine diſt. eit*

Aduerte ſecūdò pro dæmoniacis, quod
4 ſi fuerint iam ordinati non poſſunt ad alium gradum aſcendere, vt *in fine huius §. & in cap. clerici diſt.*33. licet *glo.* ibidē teneat, quod poſſint ordinari in minoribus, ſi autem iſti ſint ordinari, vſqueadeo manent ſuſpenſi, quo per vnius anni ſpatium videantur à tali dæmonum incurſu liberati: & in *cap. communiter eadem diſtinctione* idem diſponitur de lunaticis, & alijs, qui ſimilibus paſſionibus ſubduntur.

DE PRÆBENDIS ET ALIIS BENEFICIIS

TITVLVS XXV.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Ius perſonarum eſt partim ſpirituale, partim corporale.*
3 *Ius perſonarum corporale quo tendat?*
4 *Præbenda eſt etiam beneficium.*
5 *Legiſta non ſolent tractare diuerſis locis, ea, quæ connexionem habent.*
6 *Dignitas quid ſit?*
7 *poteſt appeti quæ ſit ſuo ſtatui proportionata, & ad honorem Dei, & vtilitatem populorum.*
8 *ſi appetatur ad iactantiam, & ſupra ſui capacitatem, & non referatur in Deum, vel vtilitatem populorum, eſt peccatum mortale.*
9 *Appetere dignitatem, & gloriam ex ipſa dignitate, an ſit peccatum?*
10 *Gloria eſt idem ac manifeſtatio.*
11 *propter honorē Dei liciti appetitur.*
12 *Gaudere de propria dignitate ad laudem Dei, non eſt peccatum.*
13 *Inanis gloria quando ſit peccatum.*
14 *ex duplici ratione poteſt eſſe peccatum mortale.*
15 *Peccatum mortale eſt, quod cōtrariatur charitati erga Deum.*

1 POSTQVAM vidimus de iure perſonarum quantū ad ea, quæ ſunt de ratione ordinis, ſequebatur videre de ijs, quæ ſunt annexa ordini; ius enim per-
2 ſonarum eſt partim corporale, partim
3 ſpirituale. Corporale tendit ad perceptionem fructuum, quæ habentur per beneficia, meritò de ipſis hic, ad cuius rubricæ, & paragraphi primi intelligentiam

Aduerte, quod ly alijs in præſenti v-
4 nit, & confirmat loqutionem, & ſic vnit præbendam cum beneficijs, vt oſtendatur etiam præbendam beneficium eſſe, *glo. hic verbo alijs ex Rota decî* 8. *alibi deciſione* 247. Cæterum alienum eſt à legi-
5 ſtis, ea, quæ connexionem habent diſtinctis locis pertractare, *l. cum actum, ff. de negotijs geſtis:* cum igitur hic fiat mentio de dignitate, vt §. *p ſt hac*. Ideo videbi-

debimus primò, quid ſit dignitas; ſecun-
dò, vtrum ſit appetibilis.

Circa primum aduerte ex *Timotheo*
6 hic, quod dignitas eccleſiaſtica eſt facul-
tas ad adminiſtrandas res Eccleſiæ cum
iuriſdictione etiam in modicis cauſis,
Ancharanus in Clementina ſi dignitatem de præbendis.

Circa ſecundum aduerte primò, non
7 eſſe peccatum appetere dignitatem ſibi
conuenientem, & ſuo ſtatui proportio-
natam, diximus in *initio huius libri in primo*, dummodo tamen cauſa ad me-
ritum talis dignitatis ref ndatur in Deũ,
Sanctus Doctor 2. q.131. a.1. in corpore,
& debet etiam ipſam prætendere ad ho-
norem Dei, & vtilitatem populorum.

Aduerte ſec ndò, quod appetere di-
8 gnitatem ad ſui iactantiam, & ſupra ſui
capacitatem, eſt peccatum mortale. Idẽ
eſt, ſi non referatur in Deum, vel ſi quis
in dignitate, & honore acquiſito acquie-
ſcat. & non referat in vtilitatem aliorũ,
idem S.Doctor loco cit.in fine.

Quæres primò, an ſit peccatum mor-
9 tale appetere dignitatem, & gloriam ex
ipſa dignitate.

Reſpondetur, ſecundum *Sanctum Do-*
10 *ctorem q.32.a.1.in corpore*, quod gloria
idem eſt ac manifeſtatio, vt ait *Auguſt. tract 82 in Ioannem,& tract.*100.& 104
Hoc poſito dico, quod ſi quis experteret
gloriam, hoc eſt manifeſtationẽ ſuiipſius,
vt in ipſo populi cognoſcerent Dei potẽ-
tiam, & gloria redundaret in Deum,
tunc poterit experti hæc gloria: ait enim
11 Dominus *Matthæi* 5. Luceat lux veſtra
coram hominibus, vt videant opera ve-
ſtra bona, & glorificent, &c. Itaque ſic
expetere gloriam, vt principaliter inten-
datur Dei gloria non eſt peccatum, ſic
idem Sanctus Doct. loco cit. Immo ſi quis
gauderet de propria dignitate, & gloria-
retur in ipſa, non peccaret, ſi ex hoc exi-
12 geretur ad Dei laudem: Vnde *Paulus 1.ad Corinthios cap.2.* Nos autem ſpiritũ
huius mundi non accepimus, ſed ſpi-
ritum, qui ex Deo eſt, vt ſciamus, quæ
à Deo donata ſunt nobis,&c. ergo poteſt
quis cogitare, & recognoſcere quæ à Deo
data ſunt ſibi, & in iſta gloriatione non
peccat.

Quæres ſecundò, an ſemper inanis glo-
13 ria ſit peccatum mortale, puta ſi quis
operetur, vt videatur, ſi amet gloriari non
cogitando referre gloriam Deo, ſi amet
velle honorari, &c.

Reſpondetur, in nullo ex his caſibus
eſſe mortale, ſic *S.Doctor 2.2.q.34. a.3. in corpore*, vbi ait, quod tantum ex duplici
14 ratione poteſt eſſe peccatum mortale
inanis gloria, ſcilicet vel ratione materiæ
vel ratione finis. Ratione materiæ, vt ſi
quis vellet gloriari de malo opere, vel ſi
exiſtimet ſe æqualem Deo, *Ezechielis* 28
Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti, Deus
ego ſum. Ratione finis, vt ſi quis in quo-
libet opere ſui gloriam prætenderet, non
referendo in Deum, hic enim finis pro-
priæ gloriæ eſt inimicus piæ fidei, *Augu-ſtinus lib.3. de Ciuitate Dei cap.* 14. &
Ioannis 5. ibi: Quomodo poteſtis crede-
re gloriam ab inuicem expectantes, &
gloriam, quæ à ſolo Deo eſt non quæren-
tes. Cæterum ſic diſcurrit *S.Doctor in corpore dicti articuli*: Illud eſt peccatum
15 mortale, quod contrariatur charitati er-
ga Deum, ſed appetitus gloriæ in caſibus
dictis non contrariatur charitati erga
Deum: ergo non eſt peccatum mortale,
at ratione materiæ, vel finis contrariatur
charitati erga Deum: ergo ex his ratio-
nibus erit mortale.

In §. præbenda cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Præbenda definitur.*
2 *eſt ius, vel ſpirituale, vel corporale.*
3 *quando eſt annexa canonicatui, eſt ius ſpirituale.*
4 *quando conſiſtit tantum in fructuũ perceptione, eſt ius corporale, & laicis benemeritis Eccleſiæ etiam concedi ſolet.*
5 *Theologalis eſt vna de quatuor præcipuis.*
6 *Theologi præbendati debent neceſſariò adeſſe, non tantum in Eccleſijs cathedralibus, ſed etiã in terris numeroſis, vbi ſi non adſit præbenda, prouidendi ſunt de beneficio ſimplici proximè vacaturo.*
7 *Præbenda Archipresbyteralis quæ ſit?*
8 *Archidiaconalis quæ ſit?*
9 *Cantoris quæ ſit?*
10 *alia præſtatur pro ſeruitio perſonali particulari, alia pro generali.*
11 *quæ datur pro ſeruitio perſonali particulari, non dicitur præbenda, ſed diſtributio quotidiana.*
12 *quare ſit introducta?*
13 *non debet deſtruere pro ſuperfluitatibus, ſed tantum pro proprio, & congruenti victu.*
14 *Beneficiatus debet viuere de redditibus beneficij inſpectis qualitatibus, & circumſtantijs loci, temporis, &c.*

15 *Men-*

15 Menſura victus taxatur arbitrio prudentis viri.

16 Beneficium tribus diuidi debet Eccleſiæ, pauperibus, & beneficiato.

17 Beneficiatus poteſt dare parentibus, ne egeant, de redditibus beneficij.

18 id, quod debet dare pauperibus, non poteſt ſeruare in futurum, & ſi fecerit, peccat mortaliter.

19 Vaſa ſacra pro pauperum neceſſitate vendi debent.

20 Beneficiatus poteſt viuere de bonis beneficij, licet habeat patrimonialia, peccat tamen non ſubueniendo pauperibus.

21 Clericus non tenetur ad reſtitutionem, ſi pauperem non adiuuauerit de beneficio, quod totum ipſi deſumit; peccat tamen ratione denegati auxilij.

22 habet præbendam pro ſtipendio laborum, & ſic poteſt ſua opera ſpiritualia locare quoad eſſe phyſicum, nec committit ſimoniam.

23 Præbendæ duæ curatæ non poſſunt ſimul retineri, etiam ſi ambæ requirant ſeruitia perſonalia.

24 Renunciare compellitur vnam habens duas præbendas.

25 Præbendas duas curatas retinere contendens, vtraque priuandus eſt, niſi ad id per ſedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum. num. 26.

27 Qualitas perſonarum attendenda eſt in beneficijs.

28 Gradus magis ſtipendioſus, & laborioſus debet cæteros anteire.

29 Scientia nobilitat magis, quam pecunia.

30 Beneficia vacant electo beneficiato in Epiſcopum, & conſecrato.

31 Beneficia duo retinens incompatibilia ſine diſpenſatione, eſt cogendus aſſignare de ſuis prouentibus in vtilitatem illius, cuius eſt beneficium à tempore vacationis, non ſic ſi ſint in eadem Eccleſia. n.32.

33 Pœnæ ſunt reſtringendæ.

34 Pontifex maximus ſolus diſpenſat in pluralitate beneficiorum.

35 Conceſſum ſuperiori videtur limitatum pro inferiori.

36 Canonicus eſt priuandus parochia annexa canonicatui, niſi in illa Vicarius, vel œconomus ab Epiſcopo conſtituatur.

37 Epiſcopus debet incorporare capellanias pingues parochiæ tenui, & etiam pingui vtilitate concurrente. n.38

39 Onus nouum imponi poteſt præbendæ vacanti, & proximè conferendæ.

40 Onus acceptatum ab initio tenet impoſterum, licet illud prædeceſſor nõ habebat.

41 Beneficium non debet recipere, niſi conditiones honeſtas.

42 Cõditio turpis habetur pro nõ appoſita.

43 Pacta inter partes, vel poſſunt à iudice reformari, vel interpretari.

44 Rubricæ miſſalis attendi debent in celebratione miſſarum pro beneficio.

45 Beneficiati debent concurrere ad proviſionem Theologi in aliqua Eccleſia, donec ille de præbenda prouideatur.

46 Bonum publicũ priuato præferri debet.

47 Tex. in c. cum cauſa extra eodem explicatur.

48 Diffalcatio in beneficijs ad tempus propter bonum commune non prohibetur.

49 Beneficiatus habet onera, & debet habere curam omnium bonorum præbendæ.

50 Vſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ à prædeceſſore.

51 Beneficiatus non poteſt vltra tempus ſuũ bona obligare.

52 Succeſſor tenetur ſtare locationi factæ ad bonum Eccleſiæ, & cum authoritate ſuperioris.

53 Præbendatus tenetur ad reſidentiam, alias priuandus eſt, niſi eſſet cauſa ſtudij abſens.

54 Abſens cauſa ſtudij, licet non percipiat diſtributiones quotidianas, tamen habere debet portionem ex maſſa communi.

55 Portiones, vel ſunt pro aſſiſtentia in choro, vel principaliter pro præbenda.

56 Abſens cauſa ſtudij in præbenda indiuiſa, nihil amittit, ſed totum illi debetur:

57 Canonici cauſa ſtudij theologiæ poſſunt abeſſe per quinquennium: ſic etiã magiſterij cauſa.

58 Beneficiati abſentes cauſa ſtudij, debent toto conatu vacare ſcientijs, alias tenentur in conſcientia ad reſtitutionem.

59 Theologiæ pro cauſa, quod currit, debet currere etiã pro ſacris canonibus.

60 Abſens cauſa ſtudij debet habere pro eo dimiſſoriam ab Epiſcopo.

61 Præbendæ non admittunt diuiſiones.

62 Electio eſt potius irritanda, quam quod præbenda diuidatur.

63 Diuiſio parochiæ in duas, & præbendæ duobus Canonicis iuſta cauſa intercedente eſt facienda.

64 Fun-

64 *Fundus poteſt inter duos diuidi, & erunt duo fundi.*
65 *Incorporatio prabendarum poteſt fieri propter redditutum tenuitatem.*
66 *non poteſt fieri, niſi iuſta ex cauſa, neque à Legato Apoſtolico.*
67 *Vnitas non recipit diuiſionem.*
68 *Pralatus dignis, & idoneis debet diſtribuere prabendas.*
69 *Idonei dicuntur, quibus morum boneſtas, & ſcientia ſuffragatur.*
70 *Pralatus conferens indignis beneficia motus ex ſympathia, vel ex affectu carnis, priuatur impoſterum iure conferendi.*
71 *Admiſſus in Collegio vir ignobilis, & non eminentis ſcientiæ, valet collatio, & non eſt remouendus.*
72 *Pueri minores ſeptennio ſunt incapaces beneficiorum.*
73 *Pueri appellatione venit maior ſeptennio, ſcilicet minor 14.*
74 *Soli capaces æſtimãtur maiores ſeptẽnio.*
75 *Pueri quicunque non ſunt capaces beneficiorum curam habentia animarum.*
76 *Beneficia abſenti conferri poſſunt alio pro ipſo acceptante.*
77 *Dominium acquiri poteſt abſenti, dummodo dans. & recipiens intendat pro abſente actum facere.*
78 Tex. in l. res, ff. de acquirendo rerum dominio *explanatur.*
79 *Acceptatus in canonicum abſque prabenda recipit interim diſtributiones quotidianas, & prabenda proximè vacans ei conferenda eſt.*
80 *Prabenda non debet dari ſuſpecto de aliquo vitio.*
81 *Auaritia maximum vitium.*
82 *Ambitio deteſtatur.*
83 *Procurans ſui inſtitutionẽ in beneficio viuentis, deponendus eſt propter auiditatem.*
84 *Iniuſtè depoſitus, ſi alius beneficijs inueſtiatur hic bona inueſtitus fide præſcribit contra illum ſpatio quadraginta annorum.*
85 *Eccleſia præſcribit contra aliam Eccleſiam.*
86 *Priuatus beneficijs, ſi non appellat Eccleſia tranſit in rem iudicatam.*
87 *Epiſcopus poteſt dare poteſtatem conferendi beneficium.*
88 *Collatio ab habente authoritatem debet fieri idoneo, alias non tenet.*
89 *Procuratoris dolus nõ nocet principali.*
90 *Conferens beneficium indigno ex authoritate ſibi data ab Epiſcopo, non poteſt deinde alteri idoneo conferre, quia iã functus eſt officio ſuo.*
91 *Collationis præbendæ requiſita.*
92 *Epiſcopi ſunt verè qui conferunt.*
93 *Patroni præſentant, nec poſſunt præſentationem promittere, nec poteſtatem dare alteri præſentandi ante vacantiam.*
94 *Prælatus poteſt promittere collationem beneficij, quando poterit, non autem talis beneficij.*
95 *Epiſcopus debet attendere mandatum Pontificis de prouidendo aliquo de proximo beneficio vacaturo, quod ſi non fecerit, tenetur interim illum alere.*
96 *Epiſcopus non debet attendere mandatũ Pontificis de aliquo prouidendo, ſi hic ſit indignus.*
97 *Mandatum ſuperioris non neceſſe eſt adimpleri, vbi ratio non adimplendi poteſt reddi.*
98 *Collatio depellitur ad Papã elapſo tẽpore ſex menſium, ſed hoc regulatur à priuilegijs, quę habent diuerſi à Pontifice.*
99 *Collatio, & inſtitutio in quid differant?*
100 *Collatio, & inſtitutio nullatenus debẽt fieri cum pacto, alias in ſimoniã incurritur.*

HIc habetur propria materia huius tituli, ideo videbimus primò, quid, & quotuplex ſit præbenda. Secundò, quare ſint introductæ. Tertiò, quot præbendæ poſſunt retineri. Quartò, an poſſit in præbendis imponi nouum onus, & ad quid teneatur præbendatus. Quintò, an poſſint diuidi præbendæ. Sextò, quibus debeant diuidi præbendæ. Septimò, quæ requirantur in collatione, & quibus modis concedatur præbenda.

Circa primum aduerte primò, quod
1 præbenda eſt ius percipiendi prouentus
eccleſiaſticos, tanquam vni de collegio
competens, & ex canonicatu procedens:
ſic colligitur *ex § præbenda hic, & ex tex. in cap. cum Cripheriensis, de conſtitutionibus. Ancharanus in rubrica de conceſſione præbendæ, & Archidiaconus in cap. ſi iuxta de reſcriptis in 6.*
Aduerte ſecundò, quod dicitur ius, vt
2 *in d. cap. cum orimum & cap. ex literis de probationibus, cap. dilecto extra eodem.*
3 Ius autem aliud eſt ſpirituale, aliud corporale, per hoc, quod præbenda eſt annexa canonicatui, vel confertur perſonæ eccleſiaſticæ dicitur ius ſpirituale; vel non eſt annexa dignitati, vel canonicatui; & tunc quia conſiſtit tantum in quadam fru-

4 fructuum perceptione, poteſt dici quid
temporale, *glo. hic verbo quam ius*, &
hæc præbenda prout denorat fructuum
perceptionem, ſolet dari etiam laicis benemeritis
Eccleſiæ, puta ſi fuerint aduocati,
&c. *cap. poſteriores 16. q. 1.*

Aduerte tertiò, quod præbendæ cano-
5 nicatibus connexæ quatuor ſunt præcipuæ,
ſcilicet præbenda Theologalis, &
hæc datur lectori ſacræ Theologiæ; *Trid.
ſeſſ. 5. de reformatione cap. 1. & cap. quia,
& cap. fin. de magiſtris*, & præcipit *Trid.*
6 expreſsè eſſe tale theologos, ſiue magiſtros
ſic præbendatos, non tantum in Eccleſijs
cathedralibus, ſed etiam in alijs
oppidis, & terris numeroſis; imò vult,
quod vbi non adeſt præſtimonium pro
tali lectore theologo, prouideatur de proximo
beneficio ſimplici vacaturo, & debent
etiam Epiſcopi prouidere, incorporando
ſimul plura beneficia ſimplicia:
igitur debet omninò procurator hic magiſter
theologus, vt poſſit toti clero, &
populo explicare credenda, & agenda.
7 Secunda eſt præbenda Archipresbyteralis,
quæ datur curato habenti curam ani-
8 marum. Tertia eſt præbenda Archidiaconalis,
glo in cap. cui hoc eodem titulo in 6
9 Quarta eſt præbenda Cantoris, vt in
cap. relatum de conceſſione præbendæ.

Aduerte quartò, quod aliter dicitur
10 præbenda, quod ſcilicet alia eſt, quæ præſtatur
pro ſeruitio perſonali particulari,
alia, quæ datur pro ſeruitio generali, *cap.
ſuper hoc de renunciatione*. Illæ, quæ
11 dantur pro ſeruitio perſonali propriè, nõ
dicuntur præbendæ, ſed vocantur diſtributiones
quotidianæ, de quibus infra.

Circa ſecundum aduerte primò, præ-
12 bendas eſſe introductas ex ratione, quæ
habetur *in §. cum enim*, quod ſcilicet cũ
lex diuina præciperet, quod viueret de
altari, qui miniſtraret altari, eodem modo
qui eccleſiaſticis miniſterijs adſcribitur
Eccleſiæ ſtipendijs erit alimentandus,
*cap. cum ſecundum; cap. extirpandæ, &
cap. relatum extra eodem*. Nota tamen,
quod dicitur viuere, vt aduertit *glo. noſtra
hic*; quod verbum ponitur ad expli-
13 candum vſum præbendarum, nam præbendati,
& beneficiati debent vti præbẽdis
ad vſum pro proprio, & congruenti
victu; non pro ſuperfluitate, & laſciuia,
*vt in cap. illi vero diſt. 44. & Hieronymus
in cap. Epiſcopus 12. q. 1.* ait: Tibi, ò
ſacerdos de altari viuere, non luxuriari
permittitur. Huius igitur occaſione videbimus,
quid de vſu redditunm præbendarum.
Ideo

Quæres primò, an poſſit beneficiatus
omnes redditus ſui beneficij conuertere
in proprium vſum, & commoditatem.

Reſpondetur, ſolutionem huius quæſiti
14 comprehendere plures circumſtantias
perſonæ, loci, temporis, &c. Debet igitur
beneficiatus ſumere de beneficio omnia
pro ſuo honeſto victu, & veſtitu neceſſaria,
inſpecto loco, tempore, &c. commodius
enim viuit quis in vrbe, quam in
caſalibus, *cap. ſciendum diſt. 99. cap. non
cogantur diſt* 41. Res magis ſubſtantiales
15 comedit ſenex, quam iuuenis. Non poteſt
igitur taxari iuſta menſura, ſed remittitur
arbitrio prudentis, inſpectis circumſtantijs;
glo. in cap. clericus 21. q. 1.

Quæres ſecundò, an ſit peccatum mortale
non diuidere beneficium pro tribus
partibus æqualibus, ſcilicet eccleſiæ, pauperibus,
& ipſi beneficiato?

Reſpondetur, quod prima pars ſpectat
16 ad perſonam ipſius beneficiati, qui debet
ſuas neceſſitates ſubleuare, deinde adiuuare
pauperes, demum Eccleſiam, dummodo
hæc non ſit in actuali neceſſitate
reparationis, vel ædificij, &c tunc enim
poſt beneficiatum ſtatim venit Eccleſia;
igitur non fiunt tres partes æquales, ſed
potius dici debet, quod tribus diuiditur
beneficium, non in partes, ſed ſecundum
neceſſitates, & honeſta commoda, de
reliquo debet facere id, quod diximus; ſic
*S. Doctor, & Caietanus 2.2. q. 185. a. 7 in
corpore*.

Quæres tertiò, an poſſit beneficiatus
de redditibus ſui beneficij dare ſuis parentibus.

Reſpondetur affirmatiuè, dummodo
17 iſti ſint in neceſſitate, poteſt enim eleemoſynaliter
dare, non vt ditiores euadãt,
ſed tantum ne egeant, *idem S. Doctor ad
ſecundum*, & probat, *ex Ambroſio lib. 1.
officiorum cap. 3. parum ante medium*,
& ex *cap. præbenda diſt. 86.* vbi *Diuus
Ambroſius* ſic ait: Hæc eſt approbanda
liberalitas, vt proximos ſeminis tui ne
deſpicias, ſi egere cognoſcas, non tamen
vt ditiores illos fieri velis, eo quod tu
potes conferre in opibus.

Quæres quartò, an poſſit beneficiatus
non diſpenſare ſuperfluum pauperibus,
ſed ſeruare in futurum vel pro ſe, vel pro
alio beneficiato venturo.

Reſpondetur negatiuè, & ſi id faciat
18 peccat mortaliter, patet *ex cap. aurum
12. q. 1.* aurum enim habet Eccleſia, non
vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in
neceſſitatibus, &c. eſt opus *D. Ambroſij
ſecundo officiorum cap. 28.* & idem vult
S. Doctor loco cit. ad tertium. Debent
igitur etiam vaſa ſacra ſuperflua pro di-

uino

uino cultu frangi, diſſacrari, vendi, &
pretium pauperibus diſtribui; ait enim
19 ibi *Ambroſius*, ornatus ſacramentorum,
redemptio captiuorum eſt; itaque nec
poteſt, nec debet in poſterum ſeruare;
ait enim Dominus *Matth. 6.* Nolite ſol-
liciti eſſe de craſtino.

Quæres quintò, quid ſi clericus habeat
bona patrimonialia, & beneficium, de
quo viuere poſſit, an teneatur beneficium
pauperibus erogare.

Reſpondetur, quod poteſt licitè viuere
20 de bonis beneficij, & reſiduum pauperi-
bus erogare, ſi tamen eſſet quis in extre-
ma neceſſitate, non excuſatur clericus à
culpa mortali, ſi non ſubueniat de bonis
beneficij, dum ipſe poteſt viuere de pa-
trimonialibus, ſic *S. Doctor ad tertium*,
& Caietanus ibidem; tamen non tene-
retur clericus ad reſtitutionem, quia be-
21 neficium verè eſt ipſius clerici, & non
pauperis, niſi quoad ſuperfluum, quando
igitur clericus non adiuuat pauperem,
peccat ratione denegati auxilij, ſed non
tenetur ad reſtitutionem, dum non rapit
aliena, *Caietanus in eodem a. cit.*

Aduerte ſecundò, *ex glo. hic verbo ſti-*
22 *pendijs*, colligi ex hoc paragrapho cleri-
cum habere præbendam pro ſtipendio, &
mercede laborum, & ſic poſſe ſua opera
ſpiritualia locare quoad eſſe phyſicum,
neque per hoc committi ſimoniam, quia,
vt notat *Abb. in cap. cum ſecundū extra
eodem*, clericus non intendit vendere,
ſed viuere.

Circa tertium, aduerte primò, quod
23 præbendæ, vel ſunt omnes curatæ, vel
vna curata, alia non, quando ſunt ambæ
curatæ, & incompatibiles, non poterunt
retineri ſimul, ſed vna tantum, etiam ſi
non eſſent præbendæ curatæ circa mini-
ſterium animarum ſufficit, ſi exigant ſer-
uitia perſonalia, *cap. quia in tantum, &
cap. ad hac extra eodem*. Quod ſi plures
24 tales præbendas quis de facto habeat al-
teram renunciare compellitur. Item ſi
eligatur pro aliqua Eccleſia is, qui aliam
habet, tenetur hanc renunciare, alias
electio non tenet, & electores poterunt
alium eligere, *cap. cum non ignores*, *&
cap cum iamdudum citato titulo*.

Aduerte ſecundò, hoc adeo verum
25 eſſe, vt ſi quis vellet contendere retinere
duo beneficia curata, vel dignitates per-
ſonales ſimul, veniat priuandus vtraque,
etiam ſi eſſent in eadem Eccleſia, dum-
modo exigant diſtinctam perſonam;
Clementina ſi iuſta eodem tit. Poterit
26 tamen circa perſonas ſublimes, & lite-
ratas diſpenſari per Sedem Apoſtolicam,
vt in eadem Eccleſia plures habeāt per-
ſonatus; nam iſtæ perſonæ maioribus be-
neficijs honorandæ ſunt, *cap. de multa
prouidentia extra eodem*; nam in benefi-
27 cijs conferendis eſt attendenda qualitas
perſonarum, vt colligitur ex *cap. cum co-
gantur diſt. 41. cap. conſuluit diſt. 47.* Is
28 enim gradus cæteros anteire debet, quē
ſtipendia longiora, & labor prolixior
fecerit anteire, *cap. ſtatuimus de maiori-*
29 *tate, & obedientia*. Hinc colligite quan-
tum lectori debeatis: ſcientia enim nobi-
litat in eo gradu, quem pecunia habere
non poteſt, *l. 1. §. eſt quidem, ff. de varijs,
& extraordinarijs cognitionibus*; ſcientia
enim nobilitat hominem, itaut talis no-
bilitas exiſtimationem non habeat.

Ex hac diſpoſitione nota primò, quod
30 in epiſcopatu alia ratio militat; ſtatim
enim ac quis eſt confirmatus in Epiſcopū,
& conſecratus, ipſo iure vacant priora
beneficia: *cap. cum in cunctis*, *§. cum
verò, de electione*.

Nota ſecundò, quod ſi quis retinet duo
31 hęc beneficia incompatibilia per aliquod
tempus ſine diſpenſatione, cogendus eſt
aſſignare de ſuis prouentibus in vtilitatē
illius, cuius eſt beneficium, quantum à
tempore vacationis ipſius beneficij con-
ſtiterit eſſe perceptum, vt *in dicto cap. de
magna prouidentia*; quod adeo verum
eſt, vt ſi non habet in ære, luat in corpo-
re ad arbitrium iudicis, *cap. illud 16. q. 6.
cap. ſi res 14. q. 6.*

Nota tertiò, quod ſi hæc beneficia ſint
32 in eadem Eccleſia benignior fieri debet
interpretatio, & ſic non venit puniendus
dicta pœna, quia ſumus in odioſis, *cap.
pœna de pœnitentia diſt. 1.* vbi pœnæ ſunt
reſtringendæ, *l. interpretatione, ff. de pœ-
nis, & Ioannes Andreas in dicto cap. de
magna prouidentia*.

Aduerte tertiò, quod Summo Pontifi-
34 ci reſeruatur diſpenſare in pluralitate
beneficiorum cum cura, & per cōſequens
eſt ademptum hoc ius Epiſcopo, quia
quod ſuperiori conceditur, videtur limi-
tatum pro inferiori, *cap. quando diſt. 25.*
35 *cap. illud diſt. 9. cap. dudum de electione*;
vnde neque Legatus à latere poterit id
facere, vt aduertit *glo. in fine dicti cap. de
magna prouidentia*, *in apoſtilla item
quia*.

Aduerte quartò, quod ſi parochia ſit
36 annexa præbendæ, ſeu dignitati, vel ca-
nonicatui, ex quo teneatur quis ad ſerui-
tium maioris Eccleſiæ, venit priuandus
parochia, niſi in ipſa vicarium conſtituat,
ſeu œconomum, qui alimentetur ex fru-
ctibus ipſius parochiæ, *cap. extirpandum*,

§.*qui verò*[*extra eodem*. Ideo ad hoc eni-
tandum introductum eſt, quod ſi præben-
dæ canonicales alicuius Eccleſiæ ſint te-
37 nues, & inſufficientes ad ſubſtentationẽ,
poſſit Epiſcopus accipere cappellanias
perpetuas, quæ habent magnam proui-
ſionem, & maſſam conſtitutam, & incor-
porare canonicatibus, relicta tamen con-
grua prouiſione pro cappellano; *ſic* con-
ſtituit *Honorius Tertius in cap. expoſui-
ſti citato titulo*.

Nota tamen, quod ſi non adeſſet ne-
38 ceſſitas, ſed tamen curreret magna vti-
litas Eccleſiæ, poſſet etiam Epiſcopus id
facere de licentia Pontificis, vt aduertit
glo. ibidem verbo neceſſitas, & magna vti-
litas eſſe poterit, ſi perſonæ prudentes
reſpuerent dictos canonicatus, propter
maximam redditũum tenuitatem, ad ipſos
enim captandos facilis erit diſpenſatio.

Circa quartum aduerte primò, poſſe
39 vacante præbenda, & quando nouiter eſt
conferenda imponi nouum onus, ad quod
beneficiatus impoſterum teneatur, *cap.
ſignificatum extra eodem*. nec valet ſi ve-
lit allegare, quod beneficiatus prædeceſ-
ſor id non faciebat, quia ſufficit ipſum ſic
40 acceptaſſe, patet *ex l. ſi conuenerit, ff. de
pignoratitia, & l. vſufructu legato, ff. de
vſufructu*.

Aduerte ſecundò, quod conditio, quæ
41 de nouo apponitur debet eſſe honeſta,
& pro diuino cultu; ſecus autem ſi eſſet
impertinens, & illicita; tunc enim præ-
bendatus non teneretur ad exequutionẽ
42 talis conditionis, quia illicita conditio
pro non appoſita habetur, §. *hæres, &
purè lib. 2. ciuili de hæredibus inſtituen-
dis*.

Nota hic obiter, id quod colligit *In-
43 nocentius in dicto cap. ſignificatum*, quod
pacta inter partes poſſunt reformari à iu-
dice, vel ab ipſo interpretari; ſic *in dicto
cap.* pactum erat inter partes, quod ſa-
cerdos quotidie caneret miſſam de Beata
Maria: in confirmatione poſtea dictum
eſt à Papa ſimpliciter, quod quotidie ca-
nat miſſam, & ſic non eſt adiectus ly de
Sancta Maria; nam diebus feſtiuis, & alijs
44 aliter notatis non poteſt dicta miſſa can-
tari, ſed debent attendi Rubricæ Miſſalis,
nec duas dicere poterat idem ſacerdos,
meritò fuit pactum declaratũ, nullũ à Papa
idem dic proportionaliter de alijs condi-
tionibus appoſitis à partibus: nam poteſt
ſuperior ipſas moderare, patet *ex Inno-
centio in explicatione dicti cap. ſignifi-
catum*.

Aduerte tertiò, caſum ſingularem, in
45 quo poteſt nouum onus præbendis im-
poni (ad ſeruandam cõſtitutionem *Trid.
ſeſſ. 6. cap. 1. de refor.*) quando ſcilicet eſt
prouidendum de lectore theologo in ali-
qua Eccleſia, tunc enim donec prouidea-
tur de præbenda, tenentur omnes bene-
ficiati contribuere de ſuis beneficijs.
46 Bonum enim publicum præferri debet
bono priuato, & ad bonum publicum
tenemur omnes: *Auth. res quæ, C. cõmu.
de legatis, Soccinus in quinto decretalium
in cap. quia de magiſtris num.* 33. & col-
ligit *ex tex. in cap. de his de Eccleſijs ædi-
ficandis, & cap. fin. de his, quæ fiunt à
maiori parte Capituli*.

Dices *in cap. cum cauſa extra eodem*
47 expreſsè prohibetur diffalcatio, & dimi-
nutio præbendarum: ergo neque valet
in caſu poſito.

Reſpondetur diſtinguẽdo antecedens,
prohibetur diffalcatio in perpetuum, &
concedo, ad tempus, & nego; vnde cum
hæc diffalcatio ſit pro tempore vacationis
proximæ præbẽdæ, qua inueſtiatur theo-
48 logus, per cõſequens non videtur prohi-
bita per dictum capitulum, tum quia
hæc ſpectat ad bonum commune, vt di-
ximus, ergo nulla ratione debet exiſti-
mari prohibita. *Soccinus loco cit. ex cap.
vacante de præbendis*.

Circa ſecundam partem quæſiti, ſcili-
cet ad quid teneatur præbendatus, multa
patent ex dictis circa ſecundum: tamen
præter ibi dicta

Nota primo, quod tenetur ad omnia
49 onera, quæ ſunt annexa præbendæ, item
debet habere curam omnium bonorum
ſuæ præbendæ, ſeu beneficij, nec debet
ipſa diſtrahere, nec poteſt ad longum
tempus locare, quia ipſe non habet ple-
num ius in præbenda, ſed eſt tantum vſu-
fructuarius, *glo. in cap. præſenti de officio
ordinarij in 6.* & vſufructuarius non te-
50 netur ſtare locationi factæ à prædeceſſo-
re, *l. arbores, §. 1. ff de vſufructu, & Socc.
loco cit. num.* 26. item nec poteſt vltra
51 tempus ſuum dicta bona obligare: ſic
*Bal. & Cinus ex l. filio, §. vir, ff. ſoluto
matrimonio, Rota deciſ. 225. apud Socci-
num loco cit. in cap. querelam ne prælati
vices ſuas num.* 29. & ibi ponit limitatio-
nem, quod ſcilicet ſi dicta locatio conti-
52 neret vtilitatem Eccleſiæ, & fuiſſet facta
cum authoritate ſuperioris, teneretur
ſucceſſor ſtare tali locationi.

Nota ſecundò, quod præbendatus te-
53 netur ad reſidentiam, alias ſi non reſi-
deat, præter tempora conceſſa, vt videbi-
mus *infra de clericis non reſidentibus*,
priuatur præbenda, *dicto cap. extirpanda,
§. qui verò*, niſi eſſet abſens cauſa ſtudij;

hic

54 hic enim licet non percipiat diſtributio-
nes quotidianas, tamen debetur ei ex
maſſa communi certa portio ſibi compe-
tens, *cap. licet vobis citato titulo*: Sed
circa abſentem cauſa ſtudij
Sciendum eſt primò, quod debent eſſe
55 portiones diſtinctæ, quod ſcilicet aliud
detur pro actuali aſſiſten ia in choro, vel
in alijs functionibus, aliud detur ſimpli-
citer pro præbenda. Abſentes igitur cau-
ſa ſtudij amittunt diſtributiones quoti-
dianas; ſed habent illam partem, quæ eſt
56 ex maſſa communi, *glo. in dicto cap licet
vobis, verbo diſtributiones circa mediū*.
Si verò non habeant diſtributiones quo-
tidianas, ſed præbenda ſit tota ſimul, &
indiuiſa, itaut in fine anni diuidatur to-
tum, tunc abſent s cauſa ſtudij debent
habere integram ſuam portionem, nulla
facta diminutione, alias eſſet fruſtratoriũ
priuilegium ipſis conceſſum cauſa ſtudij,
aduertit *glo. ibidem in fine*.
Sciendum eſt ſecundò, quod poſſunt
57 Canonici cauſa ſtudij theologiæ abeſſe
per quinquennium, & poſſunt percipere
prouentus ſuorum beneficiorum, qui ſi
non ſufficiant, poteſt compelli capitulum,
ſeu collegium ad ſupplementum, & hoc
etiam habet locum reſpectu magiſtrorũ,
qui docent, quæ omnia patent *ex cap. ſu-
per ſpecula de magiſtris*, vbi par omni-
bus redditur ratio per illa verba (qui cum
docti fuerint in Dei Eccleſia, velut ſplen-
dor fulgeant firmamenti, ex quibus po-
ſtea copia poſſit haberi Doctorum, qui
velut ſtellæ in perpetuas æternitates mã-
ſuri, ad iuſtitiam valeant plurimos eru-
dire) ex quo collige, quod ſi abſens be-
58 neficiatus non det operam ſtudij toto
conatu non eſt tutus in conſcientia; imò
tenetur ad reſtitutionem ſuis conſocijs,
qui pro ipſo laborant, & ipſe malè vtitur
laboribus illorum.
Sciendum eſt tertiò, quod id, quod di-
59 citur reſpectu ſtudij theologiæ, multo
magis eſſet dicendum pro factis canoni-
bus, currente regula, *tex. in l. à Titio, ff.
de verb. obligationibus*, nam maior ratio
viget pro Canoniſtis; iſti enim plus poſ-
ſunt animas iuuare, quam quod faciant
theologi cum mera ſpeculatione.
Sciendum eſt quartò, quod ſtante con-
60 ſtitutione *dicti cap. ſuper ſpecula*; non
eſt alia diſpenſatio prætenda, ſed tantum
dimiſſoria ab Epiſcopo, & exequutio di-
ctæ conſtitutionis, vt aduertit *glo. ibidem
verbo de licentia*, & colligit *ex cap non
debere diſt. 80 & cap. cunctis 16 q. 1*.
Circa quintum erat videndum, an
poſſent diuidi præbendæ, quod intellige
generaliter, tam in præbendis maiorum,
quam in præbendis clericorum. Ideò
Aduerte primò, præbendas non admit-
61 tere diuiſiones, patet expreſsè *ex cap.
maioribus extra eodem*; quod adeo verũ
eſt, vt ſi duo eligantur ad eandem digni-
tatem, & præbendam, potius eſt irritanda
62 electio, quam quod præbenda diuidatur:
ſic *in cap. tua fraternitatis eit. tit.*
Aduerte ſecundò, quod iuſta cauſa in-
63 tercedente poteſt parochia diuidi in
duas, & præbenda duobus Canonicis, dũ-
modo prouentus ſint ſufficientes ad ſub-
ſtentandum vtramque; ſecus vero. quod
non, *cap. vacante eit. tit.* ſicut pariter po-
terit eadem domus aſſignari duobus, &
64 vnus fundus inter duos diuidi, & etiam
duo fundi, *l. ſi quis duos, §. 1 ff. commu-
nia prædiorum*, ſicque præſens diſpoſitio
non cõtrariatur textui in *dicto cap maio-
ribus*; ſenſus enim textus ibidem. eſt,
quando prouentus non ſunt ſufficientes
ad ſuſtentandas duas perſonas, vel quan-
do non adeſt iuſta cauſa, quam nos ſup-
ponimus in diuiſione poſita.
Aduerte tertio, quod poterit etiam ex
65 iuſta cauſa fieri incorporatio præbenda-
rum, ſicut fit diuiſio, quia contrariorum
eadem eſt diſciplina: ergo ſi poſſunt diui-
di, poterunt etiam plures ſimul incorpo-
rari ob redituum exiguitatem, *dicto cap.
tua fraternitatis, vbi glo. verbo ſectio-
nem circa finem, ex cap. fin. de verborũ
ſignificatione*.
Aduerte quartò, quod non concurren-
66 te iuſta cauſa, vt diximus, neque poteſt
Legatus Apoſtolicus duos in eadem met
indiuiſibili præbenda inſtituere, *cap. di-
lecto filio citato titulo*; vbi ſic dicitur in
67 ſumma: Vnitas non recepit diuiſionem,
cap. loquitur 24. q. 1. dummodo legatus
non intendat creare nouum ius, quia tunc
poterit, vt ſupra diximus præbendam va-
cantem diuidere, & duos prouidere, *dicto
cap. dilecto filio in fine*.
Circa ſextum eſt videndum, quibus de-
beant aſſignari præbendæ. Ideo
Aduerte primò, quod prælatus præ-
68 bendas diſtribuere dignis, & idoneis &
tales æſtimentur illi, quibus morum ho-
neſtas, & literarum ſcientia ſuffragatur;
69 *cap. conſuluit diſt. 74.* Quod ſi prælatus
motus ex ſimpatia, vel ſequens affectum
carnis, conferat beneficia indignis, con-
70 ſtito de hoc, priuatur impoſterum iure
conferendi beneficia, *cap. graue nimis,
eodem tit.*
Aduerte ſecundò, quod ſi quis repe-
71 riatur admiſſus in Collegio qui ſit igno-
bilis, & vit non eminentis ſcientiæ, valet

Q 2 colla-

collatio, nec eſt repellendus, *cap. vene-
rabilis frater eodem tit.* etiam ſi Eccleſia,
in qua quis aggregatur conſueuerit ſem-
per habere viros ex parentibus illuſtri-
bus, & eminentis ſcientiæ. Ratio reddi-
tur *in dicto cap.* non generis, ſed virtutum
nobilitas, vitæque honeſtas gratum Deo
faciunt, & idoneum ſeruitorem, ad cuius
regimen non multos ſecundum carnem
nobiles, & potentes elegit, ſed ignobiles,
ac pauperes, eo quod non eſt acceptatio
perſonarum apud ipſum, & vix ad culmi-
na dignitatum viri eminentis ſcientiæ
valeant peruenire.

Aduerte tertiò, pueris nec poſſe be-
72 neficia conferri, quia illi ſunt idonei Ec-
cleſijs reputandi, qui ſeruire poſſint, &
valeant; *cap. ſuper inordinata citato tit.*
73 tamen *glo verbo pueri in dicto cap.* ait,
quod appellatione pueri venit minor 14.
annis: *cap. pueri* 22. *q.* 5. *cap. indecorum
de ætate, & qualitate, &c.* tamen in caſu
noſtro veniunt illi, qui ſunt minores ſe-
ptennio; pro ipſis enim currit dictum,
quod non ſunt idonei, nec deſeruire
poſſunt, tamen poſt ſeptennium, ſicut
antiquitus promoueri poterant, quia
74 exiſtimabantur doli capaces, vt *in cap.
pueris de delictis puerorum*; ita poterunt
eſſe idonei pro collatione beneficij. In-
tellige tamen pro beneficijs ſimplicibus,
75 quæ non habent curam animarum, alias
pueri non eſſent idonei: *cap. pueri* 1. *q.* 1.
cap. cum in cunctis de electione.

Aduerte quartò, poſſe etiam abſenti
76 conferri beneficia alio pro ipſo acceptã-
te. *cap. accedens extra eodem*: poteſt enim
etiam abſenti acquiri dominium, dum-
modo dans, & recipiens intendant pro
77 abſente facere actum: colligitur *ex l. ſi
procurator, ff. de acquirendo rerum do-
minio, & l. qui mihi donatum, ff. de do-
nationibus.*

Dices *in l. res, ff. de acquirendo rerum*
78 *dominio*, abſenti i-ſcio non acquiritur
dominium: ergo neque poteſt acquiri
præbenda.

Reſpondetur diſtinguendo antecedens
quando dans, & recipiens non intendunt
facere actum pro abſente & concedo,
quando pro illo intendunt facere actum
& nego; ſic aduertit *glo. in dicto cap. acce-
dens, verbo vel alius in fine.*

Aduerte quintò, quod ſi quis accepte-
79 tur in canonicum, tamen abſque præ-
benda, quia forſan non erat vacans, hic
interim recipit quotidianas diſtributio-
nes, & præbenda proximè vacans, ſtatim
ei conferenda erit; nam videtur indignũ
vt receptus in canonicum præbendæ be-
neficio defraudetur, *glo. in cap. dilectus,
verbo defraudetur, & cap. relatum extra
eodem*: tum quia cum canonicus videatur
electus ad nouum ius, vt *in cap. dilecto
eodem tit.* & cum tale ius petat quamcito
aſſignari beneficium vacans, vt *in cap. cũ
enim de conſtitutionibus*, per conſequens
debet ipſe proximo beneficio vacanti in-
ueſtiri; non enim poteſt diu manere tale
ius ſine re corporali, *cap. ſi quis obiecerit*
1. *q.* 3.

Aduerte ſextò, quod non debet præ-
80 benda dari ſuſpecto de aliquo vitio, *cap.
cum iamdudum extra eodem, cap. Flore-*
81 *tinum diſt.* 86. vbi etiam quammaximè
vitium auaritiæ reprehenditur; eſt enim
hæc mater multorum errorum, & dicitur
idolorum ſeruitus, meritò auarus non
debet præbenda inueſtiri. Idem dic de
ambitione, *cap. qui in vinorum de con-
ceſſione prebendæ.* vbi diſponitur, quod
82 quod ſi quis procuret ſui inſtitutionem
in beneficio viuentis, eſt deponendus in
pœnam dictæ auiditatis, vt aduertit *gloſſ.*
83 *ibidem verbo expellendi*, & citat ad hoc
textum in cap. in primis 2. *q.* 1. *& c. nam
furem* 7 *q.* 1.

Mouet *glo. ibidem* dubium, quod ſi quis
84 fuerit iniuſtè depoſitus, & priuatus be-
neficijs, & alius ipſis inueſtiatur bona
fide, & poſſederit per ſpatium quadragin-
ta annorum, ſi deinde ſciat iniuſtè fuiſſe
depoſitum, an teneatur dicta beneficia
reſignare, an poſſit continuare, & fructus
percipere.

Reſpondetur, non teneri, conſentur
enim quaſi præſcripta dicta beneficia: &
licet res eccleſiaſticæ præſcribi nequeant,
85 tamen vna Eccleſia contra aliam bene
præſcribit, & ſic clericus contra clericum
*cap. vigilanti, & cap. ſi diligenti de præ-
ſcriptionibus, cap. ſi virgo* 34. *q.* 2. Sed
quidquid ſit de tali præſcriptione *gloſſa
citata* dat aliam rationem; & eſt, quod eo
ipſo, quod condemnatus, vel priuatus nõ
appellat à ſententia, ſed acquieſcit, tranſit
86 ſententia in rem iudicatam, *cap. quoad
conſultationem de ſententia, & re iudic.*
& ſic poteſt alius pacificè retinere, ſiue
ſciat, ſiue neſciat talem fuiſſe depoſitum,
& priuatum iniuſtè, quia volenti, & con-
ſentienti non fit iniuria, & ratificare vi-
detur ſententiam Reus non appellans.

Aduerte ſeptimò poſſe Epiſcopum al-
87 teri dare authoritatem cõferendi bene-
ficium proximè vacaturum, & hoc tam
pro vna, quam pro pluribus vicibus, *cap.
conſtitutus de conceſſione prebendæ*, &
ex *glo. ibidem*, debet tamen is, qui habet
hanc authoritatem, vti ipſa in bonum

confe-

88 conferendo, ſcilicet beneficium perſonæ
idoneæ, & habili, alias collatio non va-
let, *cap cauſam de electione*, quod adeo
verum eſt, vt ſi hic conferret indigno,
collatio non valeret, quia eſſet in præiu-
dicium Eccleſiæ, & procuratoris dolus nõ
nocer principali. *cap. 2 de in integrum*
reſtitutione, cap. 1 vt lite non conteſtata,
89 *l. & eleganter, §. penul. ff. de dolo*. Immo
poſito, quod tali contulerit, non poteſt
alteri conferre, quia iam functus eſt offi-
90 cio ſuo, vt in ſimilibus ſupra diximus *de*
electione ex tex in cap. cum in cunctis de
electione, & electi poteſtate

Circa vltimum erat videndum de re-
91 quiſitis ad collationem præbendæ, & ad
tria reduci poſſunt, ſcilicet perſona, tem-
pus, forma. Perſoua alia conferens, alia,
cui confertur, de hac diximus, Circa con-
ferent m

Adue te primò, quod conferens verè,
92 eſt antum Epiſcopus, *cap. nulla 16. q 1.*
Patroni autem in iure patronatus non
93 conferunt, ſed tantum præſentant, vt
videbimus infra *in titulo de inſtitu-*
tionibus de iure patronatus; nec poſſunt
ipſi patro i promittere præſentationem
ante vacantiam, nec dare alteri talem
poteſtatem ſic præſentandi antequam
ben ficium vacet, *cap. cum dilecta de con-*
ceſſione præbendæ.

Aduerte ſecundò, quod licet non poſſit
94 prælatus promittere tale beneficium,
v. g. quando vacabit, vt *in cap. ex tenore*
citato tit. tamen poteſt promittere colla-
lationem beneficij quando poterit, *cap.*
accedens de conceſſione præbendæ. Ratio
primi eſſe poteſt, ne clericus expectans
vacationem talis beneficij induceretur
ad necem, vel ad deſiderium mortis illius
beneficiati: At in ſecundo caſu non ſic;
nam prælatus nihil certi proponit, ſed
vagè, & quando poterit, quod eſt idem
ac dicere quando vult; vnde ſi antequam
vacaret beneficium eſſet promiſſum, talis
promiſſio non valet, nec habet vim va-
cante beneficio; itaut ſi tale beneficium
conferatur alteri, cui non fuerat promiſ-
ſum, valet collatio, non obſtante illius
reclamatione, vt *in cap. relatum cit. tit.*

Aduerte tertiò, quod Epiſcopus con-
95 ferens debet attendere mandata Ponti-
ficis, quare ſi Pontifex mandet, quod ali-
cui prouideatur de proximo beneficio va-
caturo, & Epiſcop s id neglexerit confe-
rendo alteri beneficium, quod vacauit,
tenetur alere illum, qui habuit reſcriptũ
apoſtolicum, donec alia noua vacatio eue-
nerit, *cap. dilectus filius extra eodem*.

Limita tamen hoc reſpectu illius, cui
96 ſine ſcandalo prouideri non poteſt, *cap.*
cum teneamur cit. tit. & glo. ibidem verbo
97 æquanimiter, dat regula, quod mandatũ
ſuperioris non eſt neceſſe adimpleri, vbi
ratio non adimplendi poteſt reddi, *cap.*
clericos de clericis non reſidentibus, cap. ſi
quando de reſcriptis.

Circa tempus aduerte, quod eſt atten-
98 dendum tempus ſemeſtre à die vacatio-
nis, & tali tempore expirato collatio de-
uoluitur ad Papam, *cap. ne captanda de*
conceſſione præbendæ in 6 cap. 2. & cap.
dilectus filius extra cit. tit. tamen hoc ius
hodie habet varia priuilegia ſibi contra-
ria; ſunt enim aliqui Epiſcopi, qui habent
à Pontifice plenum ius conferendi circa
quamdam ſummam beneficiorum, tamen
ſi prælatus differat collationem infra tem
pus ſibi conceſſum protrahendo vltra li-
mites ſuæ facultatis, collatio deuoluitur
ad Papam.

Circa formam, ſeu circa modum, ſcien-
99 dum eſt, quod duplex eſt modus conce-
dendi beneficia, ſcilicet collatio, & inſti-
tutio. Collatio eſt libera præbendæ con-
ceſſio. Inſtitutio eſt collatio præbendalis
facta ad patroni præſentationem; tamen
tam inſtitutio, quam collatio debent eſſe
ſine pacto de accipiendo, vel dando ali-
quid, ne collatio ſit ſimoniaca, vt *in cap.*
fin. de pactis. Alia, quæ faciunt pro intel-
100 lectu §. *præbenda cum ſequenti* dixi-
mus ſupra, cum de ijs, qui in ſacris ſunt
conſtituti circa patrimonium, & videbi-
mus *lib. 2. de Sacramento Ordinis*.

In §. Quod ſi Epiſcopus vſque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſuperioris reducitur ad ius.*
2 *iudicis ad quid deſeruiat?*
3 *procuratorium definitur.*
4 *de re illicita ſi deinde ſequatur mors efficit, vt mandans ſit irregularis.*
5 *de re licita, quamuis ſequatur mors, non per hoc mandans eſt irregularis.*
6 *Mandans erit irregularis ſi mortis mãdatum non reuocauerit, & hanc reuocationem mandatario non notificauerit.*
7 *Mandans ad nihil tenetur, ſi poſt reuocatum mandatum mortis mandatarius mandatum exequatur, & ſic neque erit irregularis.*

8 Con-

8 *Conſilium dans ſemper tenetur, & ſi*
erit irregularis, niſi is, qui conſi-
lium accepit aſſentiat dati conſilij
retractationi.
9 *Conſilium dans, ſi is, qui conſilium ac-*
cepit non aſſentiat retractationi,
tenetur eum admonere, in cuius
perſona ex vi conſilij dati deberet
ſequi mors.
10 *Mandatum ſe tenet ex parte mandan-*
tis.
11 *Conſilium ſe tenet ex parte eius, qui*
conſilium accepit.
12 *Conſilium dans, ſi non fuit vera cauſa*
homicidij, non eſt irregularis, ſed
peccat mortaliter.
13 *Conſilium dans alicui ad occidendum*
iam determinato, vt non occidat,
ſed mutilet tantum, ſi ſequatur
occiſio, erit irregularis.
13 *Mandans non potens in extremis reuo-*
care mandatum, ſufficit, ſi illius
ſe pœniteat, & ſic non incidet in
pœnas.
14 *Mandatum morte mandantis expirat.*
15 *Mandans rem iniquam, de omni damno*
inde ſequuto tenetur.
16 *Epiſcopus ordinans ex mandato genera-*
li alterius Epiſcopi clericos ali-
cuius loci abſque titulo patrimo-
nij, vel beneficij, tenetur illos
alere, donec de beneficio proui-
deantur.
17 *Epiſcopus mandans ordinari ſuos cleri-*
cos, ipſe tenetur alere, ſi patri-
monio, vel beneficio careat.
18 *Epiſcopus ordinans debet videre de ido-*
neitate ordinandi, alias ei impu-
tabitur, niſi ſpeciale mandatum
de tali clerico habuerit.

AGitur hic de mandato, quod dat Summus Pontifex pro prouiſione beneficiorum; ideo videbimus, quid ſit mandatum, & quomodo exequi debeat. Secundò, quomodo ſe habeat mandatum in paragrapho no ro. Tertiò, an poſſit Epiſcopus examinare ordinandos, qui habent literas dimiſſoriales cum approbatione à ſuo Ordinario
Circa primum aduerte primò, quod
1 aliud eſt mandatum ſuperioris, & hoc
reducitur ad ius, *Innocentius in cap. du-*
dum de electione, & ſecundum ius debet
intelligi, nec præſumitur, quod ſuperior
aliud voluerit, quam quod iura diſponant,
idem Innocentius in cap. quia cunctis de
conceſſione præbendæ, & cap. dudum de
electione. Aliud eſt mandatum iudicis,
2 quod ſolet interponi ad extirpandas diſ-
ſenſiones in foro contentioſo; hic autem
loquimur de mandato, quod reducitur ad
procuratorium, & eſt contractus, quo
3 quis officium honeſtum, & à lege permiſ-
ſum gratuitò exequendum ſuſcipit pro
alio, *paragrapho 1. institutionibus de*
mandato.
Aduerte ſecundò, quod licet mandatū
4 pro re turpi non obliget, tamen ſi quis
prauum opus mandans, etiam indi ectè
concurrat ad mortem alterius efficitur
irregularis pu a ſi q is mādauerit Titio,
vt percutiat Caium, & Titius Caium oc-
ciderit, mādans efficitur irregularis, quia
dedit mādatum pro re turpi, & quidquid
inde ſequitur, mandanti imputatur, *cap.*
continebatur, & cap. ſuſcepi de homicidio
voluntario, vel caſuali. Si verò dedit mā-
datum pro re licita, licet inde ſequatur
5 homicidium, mandans non eſt in culpa,
puta ſi dederit manda um ad fabricandā
domum, ſi enim ex negligentia fabrica-
toris occidatur homo tranſiens, mandans
non eſt irregularis, *cap. lator, & cap. ex*
literis, & cap. ſignificaſti cit. tit.
Not tamen primò differentiam inter
6 mandatum, & conſilium, nam dans man-
datum ad occidendum, vel percutiendū,
v.g. licet deinde ſe pœniteat, ſi tamen
reuocatio mandati non intimetur man-
datario, mandans punitur eiſdem pœnis,
& ſic peccat, & incurrit in irregularitatē,
Innocentius in dicto cap. ad audientiam,
quod ſi deinde mandatarius opus pro ſuo
7 libito exequatur, mandans nullo modo
tenetur, quia non culpatur. At conſilium
dans ſemper tenetur, licet ipſe quantum
eſt ex ſe reuocauerit conſilium; niſi enim
is, qui conſilium accepit acquieſcat diſ-
ſuaſioni illius, ſemper conſiliarius tene-
tur, *Ioannes Andreas in c. ad audientiā*
8 *cit.* quod ſi is, qui recepit conſilium non
acquieſcat, tenetur etiam conſiliarius, id
no ificare patti duerſæ, vt ſit tuta, ſed
9 non debet exprimere perſonam, à qua
dubitatur de malo, ne forte eueniret no-
uiſſimus error, *Ioannes Andreas loco cit.*
& Soccinus num. 316 Ratio autem di-
10 ſparitatis inter mandantem, & conſilia-
rium eſt, nam mandatum ſe tenet ex par-
te mandantis, qui, ſufficit, ſi reuocet, *Bar.*
in l. non ſolum, §. mandatum, ff. de iniur.
11 At conſilium ſe tenet ex parte eius, qui
conſilium accepit, meritò niſi hic cedat
iuri ſuo, tenetur ipſe conſilium dans illā
aliam diligentiam adhibere, vt euitetur
malum omni modo, quo poſſit; non ſic
autem ſi conſilium non fuerit vera cauſa
mouens ad opus, tunc enim conſilium
dans peccat mortaliter, ſed non tenetur
ad

ad aliud, ***Ioannes Andr. apud Soccinum loco cit. num.*** *316.*

Nota ſecundò, quod ſi quis volebat
12 occidere Titium, & erat determinatus ad
hoc abſque conſilio alterius, tunc enim ſi
alius det conſilium, vt non occidat, ſed
mutilet, v.g. ſi non occiſio, ſed mutilatio
ſequatur, tenetur conſilium dans, vt colligitur ex doctrina *Ioannis Andr. & Soccini locis cit.* quia ipſe conſilium dans fuit
cauſa praui operis, nec facit dicere, quod
ille volebat peius exequi, quia non ſic de
facili quis exequitur deteriora, vt minima exequitur, ſi proponantur.

Limita dictum de mandato, quando
13 quis eſt in extremis, nec poteſt mandatario ſuam voluntatem notificare retractando, tunc enim ſi ſe pœniteat, non
incidit in pœnas, nec peccat ex opere
inde ſequuto, vt notat *idem Innocent.*
14 ***in cap. mulieres de ſententia excommu.***
& mandatum morte mandantis expirat,
*l. mandatum, C. mandati & Bar. in l. cum
filium, §. ſi quis, ff. de donationibus.*

Aduerte tertiò, quod mandans rem
15 iniquam tenetur de omni damno, vt ſupra diximus, licet mandatarius excedat
fines mandati, *Soccinus in dicto cap. ad
audientiam num.* 287. *& Bar. in l. is qui
opem, ff. de furtis.*

Circa ſecundum aduerte, quod vel E-
16 piſcopus facit mandatum generale alteri
Epiſcopo, vt clericos talis terræ, vel loci
ordinet, vel facit mandatũ ſpeciale, vt tales, & tales clericos ordinet (quod fit per
literas dimiſſoriales. Primo caſu Epiſcopus ordinans debet videre, an illi, quos
promouet ad ſacros ordines habeant iuſtum titulum beneficij, vel patrimonij,
quod ſi ordinet aliquos abſque patrimonio, vel beneficio tenetur alere, ne mendicare cogentur, donec prouideantur de
proximo beneficio vacaturo; ſic in *preſenti* § & colligit *glo. ex cap. ſi compromiſſarius, §. 1. de electione, l. ſi procurator in
principio, ff. de condit one indebiti.* Secundo autem caſu Epiſcopus mandans
17 tenetur, *cap. ſi Epiſcopus de prabendis
in 6.*

Circa tertium videtur eſſe reſponden-
18 dum eodem modo, quo diximus de titulo
beneficij, vel patrimonij. & ſic vel habuit
ſpeciale mandatum, & in ipſo facta eſt
mẽtio de examine, & approbatione promouendi, & tunc Epiſcopus ordinans non
tenetur, vel habuit mandatum generale,
& tunc ipſe tenetur, & ſi indignum promouerit ei erit imputandum; immo etiam
in primo caſu ſi Epiſcopus velit, poterit
tales dimiſſos approbatos iterum examinare, *Innocentius, & Abb. in cap. cum
ſecundum Apoſtolum extra eod.* & peccaret, ſi ſciret promouendum eſſe indignũ,
licet fuerit approbatus à ſuo ordinario.
Cæterum ſic ſeruatur quoad approbationem, ſecus pro patrimonio, vel beneficio.

DE COLLATIONIBVS

TITVLVS XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli.*
2 *Collatio quid ſit?*
3 *quare ſub genere conceſſionis comprabendatur.*
4 *Donatio transfert dominium.*
5 *Conceſſio reſpicit determinationem perſona, & temporis.*
6 *Collatio in quid differat ab inſtitutione?*
7 *plura ſignificat.*
8 *ad quos ſpectet?*
9 *debet fieri ab habente poteſtatem, alias Epiſcopus conferens beneficium, quod non poterat conferre illo euicto tenetur de alio prouidere.*
10 *non poteſt ab Epiſcopo fieri ſibimet.*
11 *Diſtinctio inter dantem, & recipientem debet eſſe.*
12 *Epiſcopus non poteſt recipere beneficiũ ab eo, cui ipſe dedit conferendi poteſtatem.*
13 *Facere quod quis non poteſt per ſe, neque per alium poteſt.*
14 *Collatio debet fieri perſona idonea.*
15 *non debet fieri illegitimè nato.*
16 *Inueſtitura, & actualis traditio requiruntur ad collationem, & pro ipſis quæ requirantur?*

1 DIXIMVS beneficia conferri duplici via, ſcilicet per collationem, & inſtitutionẽ, cum autem dignior ſit collatio, quia fit de motu proprio cõcedentis, & ſe habet, vt donatio, meritò à collationibus erat incipiendum: & videbimus primò, quid, & quotuplex ſit collatio. Secundò, à quibus fiat, & quæ requirantur, vt legitimè fiat.

Circa primum, collatio eſt libera conceſſio

2 ceſſio præbendæ, ſic *Abb in cap. authoritate extra de inſtitutionibus*. Pro qua definitione

Aduerte primò, quod collatio dicitur
3 conceſſio loco generis; conuenit enim in hoc cum vſufructu, emphiteuſi, feudo, &c. quæ conceduntur, non donatur:
4 donatio enim transfert dominium in perpetuum, *l. donari, ff. de reg. iuris, cap. 1 de commodato*. At conceſſio non ſic; re-
5 ſpicit enim determinatam perſonam, & determinatum tempus, nec admittit ſucceſſionem, ſed ſic ſunt præbendæ eccleſiaſticæ: ergo benè ſub genere conceſſionis ſituatur collatio.

Aduerte ſecundò, quod dicitur libera
6 loco differentiæ, in hoc differt collatio ab inſtitutione; nam, vt patebit *in titulo de iure patronatus*, inſtitutio non poteſt fieri, niſi in perſona præſentata à patrono, vt diximus etiam ſupra *in §. abbas quoque tit. de tranſlatione*, & ſic videtur, quod inſtitutio ſit conceſſio neceſſaria; at collatio non ſic, procedit enim ab Ordinario, qui poteſt huic, vel alteri dare præbendam, per conſequens benè dicitur collatio conceſſio libera.

Aduerte tertiò, quod ſub hac voce,
7 collatio, multa comprehenduntur, & ſic comparatio, ſiue æquiparatio, *l. comparationes, ff. de fide inſtrumentorum*; ſic etiam vnio, & aſſociatio bonorum, per *Doctores in tit. C. de collationibus, & in tit. inſtitutionem de collatione bonorum lib. 1.* Significat etiam diuiſionem, & partes ipſius, ſic dicuntur Authentica diuiſa per collationes: ſignificat etiam alia, de quibus non ſpectat ad nos.

Circa ſecundum aduerte primò, poſſe
8 legatos à latere ratione legationis conferre beneficia ibi vacantia, ſic de iure habetur *in cap. 1. de officio legati in 6.* & poſſunt etiam Patriarchæ in ſua diœceſi, & attinentia. Item Epiſcopus pro beneficijs ſuæ diœceſi, *cap. accedens, cap. ex parte, & cap. conſtitutus extra de conceſſione præbendæ*.

Aduerte ſecundò, in collatione multa
9 requiri, de quibus etiam ſupra diximus: & primò requiritur poteſtas conferendi, vnde ſi Epiſcopus conferat beneficia, quæ non poteſt conferre, e contra tali beneficio tenetur ipſi clerico de alio beneficio prouidere, *cap. inter cætera de præbendis, & dignitatibus.* Secundò non po-
10 teſt ſibimet beneficium conferre; nam inter dantem, & recipientem debet eſſe
11 diſtinctio, *cap. diligimus 24. quæſt. prima, cap. per veſtras de iure patronatus, l. ius dandi, ff. de tutoribus, & curatoribus dandis, cap. debitum de baptiſmo, & eius effectibus*.

Quæres quid ſit conferens, ſi ſe ſit Epiſcopus, ſiue alius dederit alicui poteſtatem ad conferendum beneficium proximè vacaturum, an poſſit tunc de manu illius recipere tale beneficium, & videtur dicendum, quod ſic; nam verè perſona conferens eſt diſtincta à perſona, cui ſit collatio, quod requiritur *in dicto cap. cum ad noſtram*. Sed quidquid ſit

Reſpondetur negatiuè, & colligitur ex *tex. in cap. Epiſcopus gubernationem diſt.*
12 *88.* & ibi *glo. ex cap. ſicut diſt. 46.* vbi apertè probatur, quod id, quod non poteſt quis facere per ſe, neque poteſt per
13 alium. Ratio autem quare quis non poſſit ſeipſum inſtituere eſt ad honeſtatem, & ne populi murmurarent, æſtimantes ſuperiorem rapacem. Sed idem eſſet id faciendo per alium: ergo neque ſic poteſt beneficia ſuæ diœceſis acceptare Epiſcopus.

Tertiò, debet conferri perſonæ idoneæ,
14 ſiue ſit eiuſdem rationis, ſiue non, *cap. ad decorem de inſtitutionibus*; debet tamen eſſe clericus, *cap. in eccleſia eodem titulo*.

Quartò, beneficiatus debet eſſe legiti-
15 mè natus, nam & ſi ortus ex damnato coitu non noceat ei, quo ad vitam æternam tamen obeſt, quantum ad obtinenda beneficia eccleſiaſtica, *cap. innotuit de electione, notat glo. in dicto cap. ad decorem, verbo vndecunque in fine*.

Quintò, requiritur inueſtitura, & ſic
16 actualis traditio poſſeſſionis, legitur enim bulla beneficij per actuarium, deinde traditur beneficiario annulus, & biretum clericale, vt aduertit *Antonius Butreus in cap. literis de conceſſione præbendæ, & Abb. in c. authoritate de inſtitutionibus*; debet tamen id fieri in Eccleſia proprij beneficij ſi adſit, ſecus autem in maiori Eccleſia, & poterit etiam capi poſſeſſio per procuratorem conſtitutum ad id, vt aduertit *idem Butreus loco cit.*

In §. Conferuntur, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius collator quid ſit?*
2 *Conſuetudo dat iuriſdictionem.*
3 *Communis error dat iuriſdictionem.*
4 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem cuilibet, etiam ſi ſit priuata perſona.*

5 Con-

5 *Conſuetudo praiudicat iuri communi in beneficijs conferendis.*
6 *Epiſcopi ſoli de iure ſunt collatores. Licet alij conferendi habeant poteſtatem.*
7 *Ordinarius dicitur etiam, cuius Eccleſia eſt diſtincta.*
8 *Epiſcopus eſt ordinarius collator.*
9 *Baſilica, ſeu cappella noniter conſtructa ſunt ſub poteſtate Epiſcopi illius loci, vbi conſtruuntur, & collatio illarum ad ipſum ſpectat.*
10 *Capitulum poteſt etiam, diſiunctim ab Epiſcopo conferre, ſi de hoc habeat priuilegium.*
11 *Collatio aliquãdo fit ab Epiſcopo ſimul & Capitulo.*
12 *Capitulum habet aliquando alternatiuam cum Epiſcopo.*
13 *Beneficium non poteſt conferri amplius ab Epiſcopo elapſis ſex menſibus à die vacationis, neque ſi vacet in curia.*
14 *quando dicatur vacare in curia?*
15 *Diata legalis qua dicatur?*
16 *Beneficium non dicitur vacare in curia ſi obiens tranſierit de curia ad locum vltra duas dietas animo ibi commorandi.*
17 *Collatio quibus menſibus ſpectet ad Epiſcopos.*
18 *ſpectat ad aliquos Epiſcopos alternatiuè cum Pontifice.*
19 *Cardinales conferunt quolibet tempore.*
20 *Alternatiua non viget pro dignitatibus primis poſt epiſcopatum.*
21 *Cardinales conferunt beneficia vacantia per obitum ſuorum familiarium.*
22 *Epiſcopus & Capitulum licet conferant ſimul: tamen in aliquo caſu vnus poteſt conferre ſine alio.*

VIdebimus primò, quis poſſit dici
ordinarius collator. Secundò, an
poſſit alius, præter Epiſcopum
beneficia conferre.
Circa primum aduerte primò, quod
1 ordinarius collator eſt is, quem aut conſuetudo
approbauit, aut iuris deſignauit
authoritas, ſic *in* §. *ordinarius loco cit.*
Ex qua definitione
Nota primò, quod conſuetudo dat iu-
2 riſdictionem, *l more maiorum, ff de iuriſdictione omnium iudicum cap. cum dilectus de conſuetudine, cap. cum eccleſia, cap. ſcriptum de electione*. Immo etiam
3 communis error dat iuriſdictionem, *l. barbarius, ff. de officio prætoris*.
Nota ſecundò, quod poteſt conſuetu-
4 do dare iuriſdictionem cuilibet, etiam ſi
ſit priuata perſona, *Doctores in cap. cum contingat de foro competenti*.
Nota tertiò, quod non immeritò prius
5 ponitur conſuetudo, quam ius, dicitur
enim (quem conſuetudo approbauit,
aut iuris, &c.) enim vero in beneficijs
conferendis conſuetudo præiudicat iuri
communi, & hæc eſt vna ex conſuetudinibus,
quæ poſſunt contra ius ſcriptum
6 induci; vnde licet ſoli Epiſcopi de iure
ſint collatores, tamen ſi alius ex conſuetudine
conferret, eius conſuetudo præfertur
iuri Epiſcopi, *cap. fin de inſtitutionibus, & cap ea noſcitur de his, quæ fiunt à prælatis, cap. cum Eccleſia de electione.*
Aduerte ſecundò, quod non tantum
7 debet dici ordinarius qui habet actualem
adminiſtrationem, vt ſunt Epiſcopi, qui
actu gubernant, & præſunt ſuis Eccleſijs.
ſed etiam Epiſcopi, quorum eccleſiæ
deſtructæ ſunt, vt per *Goffredum in ſumma tit. de in integrũ reſtitutione, & gloſſ. hic verbo ordinario*: Hoc tamen intellige,
quãdo his concederetur actuale exercitium
adminiſtrationis,
Circa ſecundum aduerte, quod multi
8 conferre poſſunt ordinariè, vt habetur
hic *in* §. *qui conferendi*. Primo Epiſcopus
ſolus. *cap. omnes baſilicæ 16. q. 7. cap. qui verè, q. 1. cap 1. & 2. q. 6. cauſa cit. cap. Epiſcopi* 10. *q.* 2. Item omnes baſilicæ, ſiue
9 eccleſiæ, vel capellæ, quæ de nouo conſtruuntur,
ſunt ſub poteſtate Epiſcopi illius
loci, & ab ipſo conferri debent, niſi
aliter in eorum fundatione ex priuilegio
conſtaret, *cap. cum & plantare de priuilegijs*. Secundò, poteſt Capitulum ſolum
10 diſiunctim ab Epiſcopo beneficia conferre,
ſi de hoc priuilegium habeat, vt
habetur in §. *quam conferendi*. Tertiò,
conferunt aliquando Epiſcopus, & Capitulum
ſimul, vt in eodem §. *ex cap. paſto-*
11 *rale de conceſſione prabenda, & cap. 1. ne ſede vacante in 6.* Quartò, ſolent in-
12 terdum Capitulum, & Prælatus habere
alternatiuam in collatione alicuius beneficij,
vt ſcilicet vna vice conferat Epiſcopus,
alia vice conferat Capitulum, ſic notat
Rebuffus in praxi beneficiaria hoc eodem titulo.
Aduerte ſecundò, quod non ſemper
13 poteſt Epiſcopus beneficia ſuæ diœceſis
vacantia conferre, ſed adhibitis aliquibus
limitationibus Primo limitatur hoc, quãdo
ſunt elapſi ſex menſes à vacatione beneficij,
vt ſupra diximus *ex cap. 2. de conceſſione prabenda*. Secundo. ſi beneficiatus
moriatur in curia Romana, tunc enim
collatio talis beneficij ſpectat ad Papam,
c. præſenti, & c. literas de prabendis in 6.

Nota tamen primò, id intelligi de illis,
14 qui ſunt de curia, vt colligitur *ex eodem cap. præſenti*, vbi etiam habes, quod licet moriantur in locis vicinis curiæ per duas dietas legales, adhuc cenſentur mortui in curia, ac proinde etiam Pontifex
15 confert. Duæ dietæ legales ſonāt duo vicena milliaria, *l. vicena milliaria, ff. ſi quis cautionibus*.

Nota ſecundò, quod ſi tranſierint de
16 curia ad aliud locum extra duas dietas animo ibi commorandi, nō miſſi a curia, tunc validè poteſt ordinarius collator tale beneficium conferre, dummodo vacet in ſuo menſe, vt aduertit *glo. in dicto cap. præſenti in figuratione caſus circa finem*, licet antea fuerint de curia, ſufficit, quod in præſenti depoſuerint officium.

Tertio limita ex *regula Cancellariæ*
17 45. reſpectu temporis; nam non ſemper, & in quolibet tempore poteſt Epiſcopus conferre, ſed tantum in quatuor anni menſibus, ſcilicet mēſe Martij, Iunij, Septembris, Decembris. Sunt tamen aliqui Epiſcopi, qui habent alternatiuam,
18 hoc eſt pro vno menſe conferunt ipſi, pro alio Pontifex. Sunt alij, qui conferunt
19 quolibet tempore, ſic ſunt Eminentiſſimi Cardinales pro ſuis Eccleſijs. Tempus autem alternatiuè non procedit quoad illa beneficia, quæ retinent primum locū poſt Epiſcopum; nam hæc ſunt ex ſpeciali ratione reſeruata Papæ, vt colligitur ex *dicta regula Cancellariæ*, ex qua etiam
20 habes, quod priuilegium alternatiuè datur tantum illis Epiſcopis, qui faciunt veram reſidentiam; ſecus autem alijs.

Quartò limitatur in beneficijs familia-
21 rium Cardinalium. Hæc enim quando vacant, conferuntur ab ipſiſmet Cardinalibus, *Rebuffus in praxi beneficiaria loco cit. ex Clementina vnica de ſupplēda negligentia prælatorum*.

Aduerte teriò, quod aliquando licet
22 Epiſcopus, & Capitulum conferant ſimul, tamen poteſt in aliquibus caſibus vnus conferre ſine alio, & è contra Capitulum ſine Epiſcopo, vt eſt in caſu mortis, ſuſpenſionis, vel degradationis Epiſcopi, vel excommunicationis capitularium, quæ debet eſſe excommunicatio maior ad hoc, vt priuet aliquē ſua iuriſdictione, & in alijs caſibus, vt videre eſt per *glo. hic in §. quam conferendam*; tunc enim licet Epiſcopus vt prælatus deberet interuenire, adhuc tamen poterit Capitulum ſine ipſo conferre, vt *in cap. vnico ne ſede vacante in 6.* & aduertit *Ab. in cap. ex parte de conſtitutionibus*.

In §. Cum verò.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſi ſit ſuſpenſus, & ſit in mora petendæ abſolutionis Capitulum poterit conferre.*

2 *Facere potens, & non faciens dicitur in mora.*

3 *Mora æſtimatur voluntaria, quando impedimentum eſt voluntarium.*

4 *Epiſcopus ſi ſit ſuſpenſus, & in mora petendæ abſolutionis, Capitulum debet expectare pro collatione ſex menſes.*

5 *Conſilium, & conſenſus in quid differant?*

6 *Conſilium dans aliquando videtur dare conſenſum.*

Hic ponitur continuatio ad ſupra dicta, & declaratio: Diximus enim, quod ſuſpenſo, vel mortuo Epiſcopo, licet Capitulum ſimul cum ipſo conferre debeat, tamen in his caſibus poteſt ſolum Capitulum confer-
1 re. Hic autem ponitur limitatio, & eſt, quod quando Epiſcopus eſt ſuſpenſus intantum poterit Capitulum conferre, inquantum Epiſcopus eſt in mora petendæ abſolutionis; ſecus autem non, vt *in ca. poſtulaſti de conceſſione prabendæ*; tunc autem erit in mora, quando quamcitò
2 poteſt petere abſolutionem, & non petit, *l. 2. §. conſeſtim, ff. ad Tertullianum*: Vel
3 ſi ipſe procuraret ſibi impedimentum pro tali abſolutione habenda; tunc enim & ſi ſit impeditus, quia tamen impedimentū eſt voluntarium, talis etiam æſtimatur mora, *l. 2. §. fin. ff. ſi quis cautionibus*.

Aduerte tamen primò, quod quando
4 Epiſcopus eſt ſuſpenſus, & eſt in mora abſolutionis impetrandæ, Capitulum non debet ſtatim conferre beneficium, ſed debet expectare vltimum tempus ſex menſium, dummodo beneficio vacanti ex tali mora non immineat aliquod periculum, tunc enim poſſet Capitulum ſtatim conferre, vt aduertit *glo. in cap. vnico ne ſede vacante in 6. in figuratione caſus*. Idem dic è contra reſpectu Capituli.

Aduerte ſecundo, cum in hoc paragra-
5 pho fiat mētio de conſilio, & de conſenſu, differre inter ſe hæc duo, vt *in cap. in veteri de electione, cap. quando, & cap. ea noſcitur de his, quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capituli*. Vnde quādo in aliquo actu debet interuenire cōſenſus alterius, runc

tunc poteſt etiam non petito conſilio validè fieri actus, & ratio eſt; nam conſiliũ eſt introductum ad fauorem operantis, & operans poteſt cedere iuri introducto in ſui fauorem: at conſenſus eſt priuilegium illius, qui conſenſum præbere debet; ac proinde non poteſt ei præiudicare, vt in
6 hoc paragrapho diſponitur; benè verum eſt, quod is, qui debet præbere conſenſum in aliquo negotio, ſi conſilium det, per conſilij dationem videtur etiam cõſenſum præſtitiſſe, *glo. noſtra hic verbo conſilio*, per *Abb. in cap. dilecti de Arbitris*.

In §. Vbi verò.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum poteſt conferre, ſi periculum ſit in mora, vel cõſiliũ requiratur*
2 *Periculum ſeruanda immutat.*
3 *Impedimentum collationis non prouenit à qualibet diſtantia; & qualis debet eſſe?*

1 ADuerte primò, quod ſi periculũ ſit in mora, & Epiſcopus, vel deceſſerit, vel ſit abſens, poterit Capitulum conferre, quia imminentia periculi, immutat, quod alias
2 ſeruandum eſſet, *cap. 2. de teſtibus in 6. l. 1. ff. de officio eius cap. 1. de conſtitutionibus.* Idem dic licet non eſſet periculum, ſed tantum conſilium ſequeretur, *cap. vnico, §. fin ne ſede vacante in 6. & patet ex dictis*.

Aduerte ſecundò, quod non quælibet
3 diſtantia, & abſentia operatur hoc, ſed debet eſſe abſentia ad longum tempus, & diſtantia magna, quæ relinqui debet arbitrio iudicis, vt per *glo. hic verbo remotis*; vnde poteſt eſſe, quod tale ſit periculum, vt licet Epiſcopus ſit abſens in aliquo loco infra duas dietas, adhuc collatio facta ſit firma, & valida.

In §. Eadem ratione cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vacans elapſo ſemeſtri ſpectat ad ſummum Pontificem.*
2 *iuris patronatus vacans non habet tempus ſemeſtre, ſed facta præſentatione tenetur Epiſcopus inſtituere.*
3 *reſignatum ad permutationem faciendam neque habet tempus ſemeſtre, quo quamuis elapſo, non dicitur vacans.*
4 *Papa ſicut non habet tempus taxatum à die vacationis beneficij ita eius exequutor.*
5 *Bulla Pij V. in conferendis circa tempus à die vacationis beneficij quid determinet?*
6 *Religioſi eodem modo ſe habent ac alij eccleſiaſtici in beneficijs conferendis.*
7 *non poſſunt beneficia diminuere, nec diuidere, niſi competens portio ab ipſis aſſignetur.*
8 *Regulares aliquando habent ſpiritualia tantum, aliquando etiam temporalia, & aliquãdo iuspatronatus.*
10 *Conceſſionis dicta ſeruanda ſunt.*
11 *Regulares habent ius præſentandi, ſi ſibi fundent, & dotent cappellas.*
12 *Iuspatronatus regularium in fundatione requirit cõſenſum Epiſcopi.*
13 *Regulares tenentur ad præſentationem, & collationẽ modo, quo alij, alias collatio deuoluitur ad Papam.*
14 *Epiſcopus habet iuriſdictionem in regulares etiam exemptos, tamquam Legatus Apoſtolicus.*
15 *Tempus non ſtatim incipit currere cum legitimè impeditis.*
16 *Impedimentum duplex aliud iuris, aliud facti.*
17 *iuris quale ſit?*
18 *iuris eſt legitimum, quando Epiſcopus, vel Capitulum non eſt in mora, ſecus autem eſt illegitimum.*
19 *iuris illegitimum dicitur ſi quis eſſet infamis.*
20 *facti quale ſit?*
21 *Tempus contra non negligentem non currit.*
22 *vtile quale ſit?*
23 *continuum quale ſit?*
24 *Tempus incipit currere à die notitiæ vacantiæ beneficij.*
25 *Notitia vacantiæ beneficij quando præſumatur?*
26 *Tempus reſpectu patroni clerici ad præſentandum eſt ſemeſtre; laici vero quadrimeſtre.*

VIdebimus primò quis ordo ſeruandus ſit elapſo tempore ſemeſtri. Secundò, quid in regularibus. Tertiò, an tempus incipiat currere à die notitiæ, etiam circa legitimè impeditos.

Circa primum aduerte primò ex *§. ea-*

1 *dem ratione*, quod ſi collatio ſpectat ad
Epiſcopum, & tempus ſemeſtre expiret,
poterit Capitulum id facere. Si Capitulum
neglexerit poterit id facere Archiepiſco-
pus, & in ſubſidium ad ſummum Ponti-
ficem erat recurrendum, ſed hæc omnia
hodiè ceſſant *ex Regula Cancellariæ Ro-
mana*, ac proinde ſtatim elapſo ſemeſtre
ad ſummum Pontificem recurritur: non
2 ſic autem in iurepatronatus; nam facta
præſentatione, debet Epiſcopus inſtitue-
re, nec habet tale tempus ſemeſtre, *Ab.
in cap. 2. de conceſſione præbendæ, & Ro-
ta Romana in deciſ. 4. de iurepatronatus
in nouis*.

Nota etiam hic primò, neque currere
3 tale tempus in eo, qui reſignat beneficiũ
ad permutationem faciendã, ſtatim enim
eſt præſtandus conſenſus, *Ribuffus in
praxi beneficiaria tit. de permutationibus
num. 39.* Et licet excederetur ſemeſtre,
non tamen per hoc deuolueretur ad alios
dicta collatio, & beneficium non dicitur
vacans, vt diximus ſupra *de translatione
Epiſcoporum* agentes de permutationi-
bus bendficiorum.

Nota ſecundò, exequutorem Papæ gau-
4 dere priuilegio eiuſdem; vnde ſicut Papa
non habet tempus taxatum, ita neque
eius exequutor, vnde poterit quandoli-
bet conferre, *Staffileus de literis apoſto-
licis folio* 211.

Aduerte ſecundò, quod hodie ex *Bul-
5 la Pij V. quæ incipit, in conferendis*, eſt
limitatum dictum §. *noſtri*, & ſic poſito,
quod tempus ſemeſtre ſit expiratum, ſta-
tim deuoluitur ad Papam collatio, nec
Capitulum, nec Archiepiſcopus habent
ius: immo ſi Eccleſia ſit parrochialis Pa-
pa infra quatuor menſes prouidere ſolet,
ſi patronata infra duos, vt patet ex dicta
Bulla.

Circa ſecundum aduerte primò, in col-
6 lationibus faciendis à religioſis currere
omnia, quæ ſupra diximus de præbendis,
& ſic quando religioſi conferunt aliqua
beneficia, quorum ius habent, vt in §.
idem ſtatuitur, non poſſunt ipſa dimi-
nuere, nec diuidere, vt *in cap. auaritiæ,
de præbendis, & dignitatibus*; niſi tamen
7 id faciant iuſta de cauſa, & cum conſenſu
ſui Epiſcopi, vel Archiepiſcopi, & cleri-
corum, qui habent intereſſe, vt aduertit
*glo. ibidem verbo redditus ex tex. in cap. ad
audientiam de eccleſijs ædificandis*.

Aduerte ſecundò, quod reſpectu eccle-
8 ſiarum, in quibus habent regulares ius
præſentandi, nemo debet inſtitui per E-
piſcopum, niſi ab ipſis regularibus hone-
ſta, & competens portio aſſignetur, vt
in cap. de monaſterijs citato titulo.

Nota tamen, quod monachi aliquãdo
9 habent tantum ſpirituale in eccleſijs, &
eſt, quando eccleſiæ ipſis conceduntur ab
Epiſcopis, & tunc illud ſeruare debent,
10 quod in conceſſione dictum eſt, patet ex
l. in traditionibus, ff. de pactis. Aliquando
habent ſpirituale, & temporale, & tunc
poſſunt omnes prouentus ſibi appropria-
re, quare ſi velint aliquem præſentare
pro vicario, ſeu rectore, vel curato illius
eccleſiæ, tunc debent aſſignare congruam
portionem, vt diximus, alias Epiſcopus
non acceptet præſentationem, vt *in di-
cto cap. de monachis*, & notat *glo. ibidem
verbo de prouentibus circa medium*.
11 Aliquando habent ius patronatus, &
tunc habent ſolum ius præſentandi, om-
nes enim redditus ſpectant ad inſtitutum
in ipſo, *cap. cum ſecundum de iure patro-
natus*: habent hoc ius præſentandi, ſi
ipſi ſibi fundent, & dotent capellas, *Trid.
ſeſſ. 14. de refor. cap. 12. ex cap. piæ mentis
cum ſequentibus 16. q. 7. cap. nobis de
iure patronatus, & ſeſſ. 25 cap. 9 de refor-
matione, & in dicto cap.* 12. habetur, quod
12 quando fundant ius patronatus, debet
intercedere conſenſus Epiſcopi, alias de
iure patronatus non eſt habenda ratio,
vt in *cap. 13. eiuſdem ſeſſionis*.

Aduerte tertiò, teneri etiam religioſos
13 ad præſentationem, & collationem,
modo, quo tenentur alij, alias collatio
deuoluitur ad Papam, *ex dicta regula
Cancellariæ*; antiquitus verò deuolueba-
14 tur ad Epiſcopum, nam reſpectu regula-
rium, etiam alias exemptorum habet E-
piſcopus iuriſdictionem, vt Legatus A-
poſtolicus, *cap. irrefragabili de officio or-
dinarij, & Abb. in cap. venerabilis, de
præbendis*.

Circa tertium aduerte primo, quod le-
15 gitimè impeditis non ſtatim incipit cur-
rere tempus, vt in §. *tempus autem*,
16 & impedimentũ duplex eſt, ſcilicet aliud
iuris, aliud facti. Impedimentum iuris eſt,
17 quando quis eſſet ſuſpenſus, vel excom-
municatus, vt aduertit *Abb. in cap. quia
diuerſitatem de conceſſione præbendæ*.
18 Hoc autem impedimentum tunc eſt le-
gitimum, quando Epiſcopus, ſiue Capi-
tulum, ſiue alius, ad quem ſpectat inſti-
tutio, vel præſentatio non ſit in mora;
19 tunc enim impedimentum efficitur ille-
gitimum, ſicut eſt impedimentum iuris
illegitimum, ſi quis eſſet infamis, vt in
cap. ſciſcitatus de reſcriptis. Impedimen-
tum facti eſt, ſi quis v. g. eſſet infirmus,
20 vel alio legitimo impedimẽto detentus,
dicto cap. ſciſcitatus. Idem dic, ſi impe-
diretur

direrur ex verbo regio, & in ſimilibus caſibus, vt diximus *in initio huius libri de*
21 *electione*. Debet igitur impedimentum eſſe legitimum, alias non excuſat, ſi autem ſit legitimum impedit temporis curſum, nec poteſt tempus currere contra non negligentem, *cap. vigilanti de præſcriptionibus*.

Aduerte ſecundo ex ly, tempus autē,
22 quod habemus duplex tempus, ſcilicet tempus vtile, & tempus continuum; vtile eſt illud, in quo connumeratur tantum dies, in quibus negotium agi poteſt, ſic in citationibus non currunt dies feſti, in quibus quis non poteſt comparere. Tempus continuum eſt, in quo connumerantur omnes dies, tam feriales, quam feſtiui, *l. 1. ff quis ordo in bonorum poſſeſſione ſeruetur*, *l. 1. ff. de ſucceſſorio edi-*
23 *cto*. Igitur pro tempore ſemeſtri etiam tale tempus vtile ſumendum eſt, vt habetur in *dicto §. tempus*, ac proinde non currit legitimè impedito, vel ignoranti, *cap. licet de ſupplenda negligentia prælatorum & dicto cap. quia diuerſitatem*. Ratio eſt, quia in tempore vtili connumerantur tantum dies, in quibus negotiū agi poteſt, ſed neſciens, vel legitimè impeditus non poteſt rem agere: ergo benè contra ipſos non currit tempus.

Aduerte tertio, hoc tempus incipere à
24 die notitiæ vacantię ex ratione adducta tamen in Epiſcopo reſidente in ſua diœceſi, vel in loco vicino præſumitur notitia vacantiæ, *Rota Romana deciſ. 6. de iure patronatus in nouis*, *Geminianus in cap. 2. de conſtitutionibus in 6. num. 54.*
25 & colligitur ex allegata *Bulla Pij V. nu. 33. quæ incipit, in conferendis*. At reſpectu patroni, non ſemper currit tempus ſemeſtre ad præſentandum, ſi enim patronus ſit clericus habet tale tempus, ſi autem ſit laicus, habet tantum tempus quadrimeſtre, vt colligitur *ex cap. vnico, de iure patronatus in ſexto*, & videbimus infra.

In §. Hæc autem.

SVMMARIVM.

1 *Præbenda cenſetur conceſſa conceſſo canonicatu, nec pro ipſa currit tempus quadrimeſtre.*

2 *Canonicorum numerus non debet augeri in detrimentum ipſorum.*

1 PОnitur limitatio circa prædicta, quando ſcilicet præbenda eſt annexa canonicatui, tunc enim conceſſo canonicatu, conceditur præbenda, nec currit tempus ſemeſtre, ſed ſtatim tranſit præbenda cum canonicatu, *gloſſ. hic verbo non erit*, & aduertit *Abb. in cap. vnico de conceſſione præbendæ*. Nec
2 poteſt præbenda tunc ſeparari à canonicatu, ne deberet neceſſario augeri numerus canonicorum in detrimentum canonicorum, qui in præſenti extant; magis enim dicitur canonicus is, qui habet præbendam, quam qui habet titulum.

In §. Licet autem.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum poteſt facere vicarium capitularem.*

2 *Vicarius capitularis non poteſt facere literas dimiſſoriales, niſi poſt annum à die mortis Epiſcopi.*

3 *Capitulum habet iuriſdictionem tam in ſpiritualibus, quam in corporalibus.*

4 *poteſt præbere conſenſum, & authoritatem Eccleſiæ inferiori ex cauſa alienanti res ſuas.*

5 *poteſt alienare abſque alia authoritate res, quæ eiuſdem Eccleſiæ ſeruando ſeruari non poſſunt.*

6 *poteſt ex neceſſitate vrgenti recipere pecuniam ſub mutuo pro Eccleſia abſque alia authoritate, niſi de facili poſſet haberi ſuperioris conſenſus.*

7 *generaliter ſuccedit in iis, quæ ſunt iuriſdictionis tam voluntariæ, quam contentioſæ, & ſic poterit in caſibus reſeruatis.*

8 *poteſt remittere pœnas inflictas à prædeceſſore.*

9 *poteſt ex ſe, non conſtituto Vicario capitulari de rigore iuris, tamen à Tridentino prohibetur.*

10 *tenetur infra octo dies à morte Epiſcopi eligere Vicarium capitularē.*

11 *Negotium pluribus commiſſum difficilem habet exitum.*

12 *Capitulum poteſt viſitare Eccleſias Epiſcopatui ſubiectas, & exigere procurationes debitas ratione viſitationis.*

13 *poteſt recipere præſentationes à patronis, & inſtituere in iurepatronatus.*

14 non

14 *non procedere in cauſis ſpecialiter commiſſis Epiſcopo, vel eius Vicario, niſi eſſet cauſa neceſſaria.*

15 *neque poteſt cognoſcere de cauſis, quæ delegãtur iudicibus ſynodalibus.*

16 *non poteſt conferre beneficia.*

17 *Diſpoſitio beneficiorum eſt Epiſcopo ſpecialiter reſeruata.*

18 *Beneficia vacantia ſede vacante conferuntur per ſedem Apoſtolicam.*

19 *Capitulum non poteſt ſibimet beneficium incorporare.*

20 *Vicarius capitularis non poteſt abſoluere habentem priuilegium à Pontifice, vt abſoluatur ab Epiſcopo, vel eius Vicario.*

21 *Vicarius capitularis non venit ſimpliciter nomine vicarij.*

22 *Capitulum, neque Vicarius capitularis poteſt diſpenſare, vt canonicus poſſit per 15. dies abeſſe, & habeat diſtributiones quotidianas.*

23 *Canonici non poſſunt donare abſentibus diſtributiones quotidianas.*

24 *Iuri ſuo vnuſquiſque poteſt cedere, intellige ſi ceſſionem reſultet in præiudicium aliorum.*

25 *Donatio diſtributionum quotidianarũ abſentibus eſt in præiudicium Eccleſiæ.*

26 *Capitulum non poteſt diſpenſare in irregularitatibus prouenĩẽtibus ex delicto occulto.*

27 *Licitum Capitulo negligente Epiſcopo, eſt illicitum eo mortuo.*

1 AD intelligentiam huius paragraphi videbimus primò, quid poſſit facere Capitulum ſede vacante. Secundò, quæ ei prohibita ſint.

Circa primum aduerte, quod poteſt
Capitulum ſibi facere Vicarium capitu-
larem, *cap. fin. de ſupplenda negligentia*
prælatorum, & Trid. ſeſſ. 24. cap 13. de
2 *reformatione*; qui tamen Vicarius capi-
tularis non poteſt facere literas dimiſſo-
riales pro ordinationibus, niſi poſt annũ
à morte Epiſcopi, licet enim antiquitus
id concederetur indiſtinctè Vicario capi-
tulari, vt in *cap. nullus, §. Epiſcopum, de*
tempore ordinandorum in 6. id tamen
hodie eſt limitatum *per Trid. ſeſſ. 7. c. 10.*
de refor. vbi expreſsè id prohibetur ſub
pœna interdicti talis Eccleſiæ, & ſic ordi-
natus ſi ſit in ſacris ſuſpenditur ab exe-
quutione ordinis ſuſcepti, ſi ſit in mino-
ribus, non gaudet exemptione fori, ma-
ximè in criminalibus, vt *ex Tridentino*
citato; quomodocumque Capitulum id
præſumat, ſiue ex priuilegio, ſiue ex con-
ſuetudine, &c.

Secundò, habet Capitulum iuriſdictio-
3 nem tam in ſpiritualibus, quam in tem-
poralibus, *cap. penul. de ſupplenda negli-*
gentia prælatorum.

Tertiò, poteſt conſentire, & interpo-
4 nere ſuam auctoritatem eccleſiæ inferio-
ri, quæ ex cauſa vult alienare res ſuas eo
modo, quo diſpenſat Epiſcopus. *Rebuff.*
in praxi tit. de deuolutionibus num. 104.
Abb. in cap. cum olim cit. tit. At reſpectu
5 eiuſdem eccleſiæ capitularis poterit ipſũ
Capitulum abſque alia authoritate, vel
diſpenſatione alienare res, quæ ſeruando
ſeruari non poſſunt, *idem Ab. in cap. 1. ne*
ſe de vacante.

Quartò, poteſt ex imminenti, & vr-
6 genti neceſſitate recipere pecuniam ſub
mutuo pro neceſſitate eiuſdem eccleſiæ
abſque alia authoritate, dummodo non
poſſit de facili haberi conſenſus ſuperio-
ris. puta ſi immineret ruina eccleſiæ, &
tunc poteſt obligari etiam Epiſcopus ſu-
perueniens, *glo. in cap. cupientes, §. ad*
hæc verſi aliunde de electione in 6. Gut-
tier. lib. 1. canonicarum quæſtionum cap.
1. nu. 132. Barboſa decis. 52. num. 6 & ſe-
quentibus, Monaldus conſilio 15. num. 3
volumine 1.

Quintò, Capitulum generaliter ſucce-
7 dit in ijs, quæ ſunt iuriſdictionis epiſco-
palis, ſiue voluntariæ, ſiue inuoluntariæ,
gloſſa in Clementina prima de hæreticis,
Abb. in cap. cum olim de maioritate, &
obedientia, Innocentius, & Hoſtienſis in
cap. abolendæ de hæreticis. & ideo pote-
rit diſpenſare in caſibus permiſſis Epiſco-
po, puta quod contrahatur matrimoniũ
etiam non factis adhuc publicationibus
excommunicatione ſuſpendere, *Zabarel-*
la in cap. cum omnes de conſtitutionibus
quæſt. 10.

Sextò, poteſt condemnatos ab Epiſco-
8 po prædeceſſore aggratiare, & remittere
pœnas inflictas ab ipſomet epiſcopo, vt
ex ſupradictis DD. probat Riccius deciſ.
357. num. 4.

Septimò, in rigore iuris poſſet Capi-
9 tulum hæc facere ex ſe, etiam non con-
ſtituto Vicario capitulari, quia neque
Epiſcopus poteſt cogi ad conſtituendum
Vicarium. *Puteus deciſ. 45. lib. 2. Rota*
in diuerſis deciſ. 22. p. 2. tamen ex diſpo-
ſitione *Concil. Trid ſeſſ. 24. c. 16. de refor.*
id limitatur: Vnde debet Capitulum
10 infra octo dies à morte Epiſcopi eligere
Vicarium capitularem, qui pro toto Ca-
pitulo adminiſtret; & ratio eſt, quia ne-
gotium pluribus commiſſum difficilem
habet

11 habet exitum, *l. ſi plures, ff. de administratione tutorum, §. ſed ſi ex teſtamento in ſtitutionibus, de ſatiſdatione tutorum*, & adminiſtratio ex multis eſt periculoſa, maximè in rebus, quæ non patiuntur dilationem: ergo tenetur Capitulum ſtatim eligere Vicarium infra tempus determinatum à *Trid.*

Octauò, poteſt viſitare eccleſias epi-
12 ſcopatui ſubiectas, & exigere procurationes debitas ratione viſitationis, *Riccius deciſ.* 609 qui probat *ex glo. in Clem. prima, §. propter quod, verbo Capitulum de electione, & ex Arcbidiacono in cap. ſi epiſcopus num. 2. de ſupplenda negligentia prælatorum, Bal. conſilio 29. num. 16. & in cap. cum olim de maioritate, & obedientia in primo notabili, & ex alijs*, ſicque deciſum per *Rotam Romanam in vna Burgenſi primo Iunij* 1588. *coram Orano*, & ibi agebatur de viſitando monaſterio monialium ſubiecto epiſcopo, & fuit dictum Capitulum ſede vacante illud viſitare poſſe: ergo multo magis id dici debet in parochijs.

Nonò, poteſt recipere præſentationes
13 à patronis, & inſtituere in iure patronatus, vt patet ex *dicta Bulla Pij V.* & aduertit *Pauinus in tract. de poteſtate Capituli ſede vacante.*

Circa ſecundum aduerte, quod in pri-
14 mis ſede vacante Capitulum non poteſt procedere in cauſis ſpecialiter commiſſis epiſcopo, vel eius vicario, in quibus videtur potius electa induſtria perſonæ, vt ſi diceretur in cōmiſſione, dilecto filio N. Epiſcopo, vel Vicario, vt aduertit *Pauinus titulo allegato in prima q. 1. partis, num. 3. tamen in numero* 4. tenet, quod quando expeditio cauſæ eſſet neceſſaria, vt ſi eſſet deductio inimicitiæ, tunc licitè poſſet Capitulum expedire, vt tenet *Cuccus in inſtitutione Can. tit. de officio, & poteſtate Capituli nu.* 80 *&* 84. Idem
15 dic de cauſis, quæ iudicibus ſinodalibus delegantur, nam neque de ipſis cognoſcere poteſt Capitulum, *cap. ſtatutum de reſcriptis in 6. & Trid. ſeſſ. 25. cap. 10. de reformatione.*

Secundò, non poteſt conferre benefi-
16 cia, vt in *præſenti §. noſtro*, & docet *Ab. in dicto cap. cum olim, de maio. & obed.*
17 Ratio eſt, nam diſpoſitio beneficiorum eſt Epiſcopo ſpecialiter reſeruata, *cap. vnico, §. cum verò ne ſede vacante in 6. & ex regula 2. Clementis VIII.* Quæcumque beneficia vacent ſede vacante confe-
18 runtur per ſedem Apoſtolicam vſque ad diem pacificæ poſſeſſionis Epiſcopi electi, confirmati, & conſecrati; nec poteſt Ca-
19 pitulum ſibimet incorporare beneficium *Sacra Congregatio ſuper Trid. ſeſſ. 24. cap. 15. & Riccius deciſ.* 492.

Tertiò, non poteſt Vicarius capitula-
20 ris abſoluere eum, qui habet priuilegiū, ſeu bullam à Papa, vt abſoluatur ab Epiſcopo, vel eius Vicario; tunc enim no-
21 mine Vicarij ſic ſimpliciter non venit Vicarius capitularis; ſic aduertit *Galerus in margine caſuum conſcientiæ, verbo Vicarius.*

Quartò, non poteſt totum Capitulum,
22 neque Vicarius capitularis diſpenſare, vt canonicus poſſit per quindecim dies abeſſe, & tamen habeat perceptiones quotidianas; nam id prohibitum eſt de iure communi, *cap. vnico de clerico non reſidente in 6. Abb. & Ananias in cap. conquerente num. 4. cit. tit Geminianus conſilio* 85. *num.* 18. *Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. §. præterea, Menochius de arbitrarijs iudicum caſu.* 429. *num. 6. in additionibus, Nauarr. de horis canonicis cap. 5. nu. 20. & cap. 21. num 63. Gratianus lib. 1. diſceptationum forenſium c.* 166. qui om-
23 nes tenent, quod nulla via poſſunt Canonici donare diſtributiones quotidianas abſentibus, aut de illis gratiam facere; & *Gratianus in dicto cap. 166. num. 31.* refert ſuper hoc declarationem ſacræ Cōgregationis, per quam, neque per conſuetudinem id induci poſſe, declaratum eſt.

Dices, vnuſquiſque poteſt cedere iuri
24 ſuo; *l. in venditione, ff. de pactis*: ergo poterit etiam Capitulum cedere iuri ſuo, ac proinde licet ſentiat incommodum ex abſentia ſocij, poterit tamen ei dare licentiam, vt percipiat diſtributiones quotidianas.

Reſpondetur diſtinguendo antecedens,
26 poteſt cedere iuri ſuo, ſi non reſultet in præiudicium aliorum, & concedo; ſi reſultet in præiudicium aliorum, vel prohibitum ſit à lege, & nego: at in caſu noſtro reſultat in præiudicium totius Eccleſiæ, quæ tale patitur præiudicium ex defectu miniſtri, qui deberet aſſiſtere, & adeſt expreſſa prohibitio legis, *in cap. ad hoc, de clerico non reſidente*; vnde ſi tantum eſſet ex parte Capituli, & non curreret præiudicium eccleſie, & prohibitio legis, argumentum habere aliquam vim.

Quintò, non poteſt Capitulum diſpē-
26 ſare in irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto; colligitur ex *tex. in c. verum de foro competenti, & notat Rebuff. in praxi beneficiaria tit. de deuolutione num.* 68 Ratio eſt, quia hoc eſt priuilegium conceſſum Epiſcopis, & illis tan-

e atum, quorum prædeceſſores fuerunt obedientes Concilio.& adſuerunt in ipſo.

Ex hoc paragrapho habes, quod mors,
27 & negligentia non æquiparantur, quod enim licebat Capitulum negligente Epiſcopo non licebat eo mortuo.

In §. Is quoque.

SVMMARIVM.

1 *Multa per patientiam tolerantur, quæ ſi venirent in iudicio corruerent.*
2 *Collatio, quæ propter negligentiam Epiſcopi deuoluenda erat ad Papam, ſi deinde facta ſit viro idoneo tolerantia Pontificis conſolidatur.*

1 G*Loſa in præfati §. verbo tolerãtia* dat axioma, quod ſcilicet multa per patientiam tolerantur, quæ ſi venirent iudicio, corruerent, vt *in cap. cum iamdudum de præbendis*; ſicque antiquitus, licet
2 collatio deuolueretur ad Papam propter negligentiam Epiſcopi, ſi tamen Epiſco-
3 pus conferret viro idoneo, tolerantia Pontificis approbabat collationem, *cap. literas de ſupplenda negligentia prælatorum*, patet à ſimili *ex l. obſeruari, ff. de officio proconſulis. cap in primis 2.q 1.* & aduertit *Abb. in cap ſuper his de conſanguinitate, & affinitate.*

In §. Ex legationis, vſque ad §. Planè.

SVMMARIVM

1 *Legatus à latere quis dicatur?*
2 *Legatus de latere differt à Legato à latere*
3 *Legati nati qui dicantur?*
4 *Legati miſſi qui dicantur?*
5 *Priuilegia ſunt reſtringenda, quando lædunt ius tertij.*
6 *Legati de latere plura beneficia prouidere non poſſunt.*
7 *Mandatum ſpeciale requirentia non veniunt ſub generali conceſſione.*
8 *Legatus de latere non poteſt dare facultatem alteri, vt recipiat reſignationes beneficiorũ, & ipſa cõferat.*
9 *Legati poteſtas expirat finita legatione, at non ceſſat mortuo Pontifice.*
10 *Legatus eſt iudex ordinarius.*
11 *tempore ſuæ legationis vnam tantũ reſeruationem facere poteſt.*
12 *faciens ſibi reſeruationem, illa non euacuata, non poteſt aliam ſibi facere.*
13 *non poteſt ſibi reſeruare collationem beneficij cuius collatio ſimul cum alio ſpectet ad Epiſcopum.*
14 *Iurans aliquid ſuum non eſſe, iurat per conſequens, nec id ſibi commune eſſe.*
15 *Legatus non poteſt ſibi reſeruare cathedrales, eccleſias regularium, collegiatas, &c. quas non poteſt conferre.*
16 *non poteſt in reſeruatione beneficij vacaturi exprimere certam perſonam, cui deinde intendat beneficium conferre.*
17 *Reſeruationes mentales prohibitæ ſunt, & etiam promiſſiones vocales de tali beneficio vacaturo.*
18 *Reſeruatio omnis expirat expirata legatione.*
19 *Reſeruationes quales faciat ſibi ſummus Pontifex.*
20 *Beneficiũ impetrans debet eſſe clericus, & habere ætatem aptam tali beneficio.*
21 *Ætas pro beneficio curato ſufficit, ſi infra annum pertingatur.*
22 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare in defectu ætatis.*
23 *Impetrans beneficium debet in ſupplicatione mentionem facere de ſua perſona an ſcilicet habeat aliquos defectus.*
24 *item de redditibus beneficij:*
25 *item an habuerit alia beneficia, & an ſint compatibilia, & an habuerit alias diſpenſationes.*
26 *Papa ſupra indigentiam beneficiati diſpenſat etiam in incompatibilitate beneficiorum.*
27 *Pluralitas beneficiorum non eſt exponenda Epiſcopo, qui alia beneficia contulit. & num. 32.*
28 *Epiſcopus non poteſt vni tantum plura beneficia cõferre in præiudicium aliorũ, niſi eſſet perſona literata,*
29 *Impetratio beneficij eſt inualida, ſi quis aliud, quod habebat tacuerit, nec pro hoc valet motus proprius legati.*
30 *Collatio beneficij facta à Legato motu proprio, non indiget expreſſione alterius beneficij.*
31 *Motus proprius Papæ conualidat impetrationem beneficij, licet in illa non ſit facta mentio de alio beneficio.*
32 *Collatio facta à Legato in quid differat ab illa, quæ fit ab Ordinario?*

33 *Bene-*

33 *Beneficia antiquitus conferebantur tribus modis, ſcilicet, per regreſſum, per ingreſſum, & per acceſſum.*

34 *Collatio facta abſenti valet de æquitate canonica.*

35 *Abſenti nullum ius acquiritur.*

36 *Epiſcopus non poteſt conferre beneficium, quod abſenti contulit ſub conditione ſi ab illo abſente acceptatum fuerit.*

37 *non poteſt ſine conſenſu Pontificis Eccleſias ſæcularium concedere regularibus.*

38 *Beneficia conferuntur ex reſignatione ad permutandum.*

39 *Clauſula ſalutaris, cum regreſſu quare apponatur, & quid operetur in reſignatione.*

40 *Ius in aliqua re antequam quis acquirat, aliquando impedit diſpoſitionem circa ipſam.*

DIximus in ſuperioribus poſſe beneficia conferri per Legatos a latere, ideo circa ipſos videndũ eſt primo, quid ſit Legatus, & quotuplex. Secundo, quam poteſtatem habeat circa noſtram materiam. Tertio, an poſſit reſeruare ſibi beneficia, vt conferat, & quantum duret iſta reſeruatio. quarto, quæ requirantur in impetratione beneficij. Quinto, an ſit aliqua differentia inter collationem factam ab Ordinario, & à delegato. Sexto, quibus modis prouideatur de beneficijs.

Circa primum, aduerte primò, quod
1 Legatus à latere eſt prælatus, qui ab Vrbe, & Romano Pontifice mittitur alicubi pro munere legationis ibi exercendæ. Nota tamen circa pronſiciationem huius nominis id, quod aduertit *Petrus Andr. Gammarus in tractat. Legati lateris in principio*, quod alius eſt Legatus de la-
2 tere, alius eſt Legatus à latere. Prima enim vox importat tantum Eminentiſs. Cardinales, qui quando mittuntur, dicuntur Legati de latere; ſunt enim de latere Pontificis, ſicut membrum de corpore. Secunda vox importat quemlibet alium prælatum, qui dicitur à latere, hoc eſt, miſſus à Collegio, non tamen dicitur de latere, quia non eſt de corpore Collegij.

Aduerte ſecundò, quod Legati ſunt in
3 triplici differentia; alij ſunt nati, alij miſſi, alij de latere. Legati nati ſunt qui eliguntur ad gubernationem alicuius Eccleſiæ, & iſti habent cum eccleſia annexum munus legationis pro ſua diœceſi, vel prouincia, vt *in cap. 1. de officio Legati*. Miſſi
4 ſunt ij, quos diximus à latere, qui cum non ſint Cardinales, ad aliquod ſpeciale negotium mittuntur, & pro eo tempore durat legatio, nec poteſtatem habẽt conferendi beneficia, vt per *gloſſ. hic in principio*, niſi expreſsè concedatur, vt per *glo. in cap. fin. de officio legati in 6.* De latere ſunt Cardinales, vt diximus, & aduertit *Abb. in cap. excommunicatos de officio legati, Butrius in cap. fin. eodem tit.* De his autem loquimur hic quoad beneficia conferenda.

Circa ſecundum, & ſic circa poteſtatẽ in conferendis beneficijs, loquentes de Legato de latere, vt diximus,

Aduerte primò, quod cum priuilegia
5 ſunt reſtringenda quando lędunt ius tertij, vt aduertit *glo. in §. ſed tamen, in figuratione caſus*; ideo ſtatutum eſt, vt non qualeſcunque dignitates, nec quælibet
6 beneficia poſſint per ipſos Legatos conferri; & in primis non poſſunt conferre eccleſias cathedrales, ſeu epiſcopatus; hoc enim eſt immediatè reſeruatum Pontifici, vt ex *regula Cancellariæ*, & ea, quę requirunt ſpeciale mandatum, non veniunt in
7 generali conceſſione, *glo. in cap. 2. de procuratoribus*. Secundò, non poſſunt conferre eccleſias regularium, vel collegiatas, *cap. deliberatione de officio legati in 6. & Trid. ſeſſ. 14. cap. 10. de reform.* Tertiò, non poteſt Legatus de latere conferre abbatiam, neque archidiaconatum, vel aliam dignitatem, quæ ſit prima poſt epiſcopatum, *glo. in dicto cap deliberatione, verbo deliberationem*; ibi tamen ait, poſſe Legatum conferre canonicatus, & alia beneficia ſimilia, præter plebanias, ſeu parrochias, & hoc ex ratione adducta, ne ſcilicet priuilegium cadat in magnum præiudicium tertij. Quartò, non poteſt alicui dare poteſtatem, vt recipiat reſignationes beneficiorum, & ipſa conferat
8 per tempus ſuæ legationis, ne aliqua fraus interuenite poſſit in tali collatione: ſicq; limitatur *regula, qui per aliũ facit, &c.* nã Legatus tales reſignationes, & collationes per ſe facere poteſt, tamen non poteſt per alios. Verum tamen eſt, quod poteſt alicui committere, quod accipiat talem reſignationem beneficij faciendam ab alio, & facta reſignatione, & ſic vacante beneficio, poteſt illi committere, vt conferat: at non poteſt generalem facultatem concedere, & ſi concedat, nulla eſt deinde collatio; ſic *per text. & gloſſ. in cap. deliberatione, § prohibemus, & glo. ibid. verbo cuiuſcumque*.

Aduerte ſecundò, quod finita legatio-
9 ne, ceſſat poteſtas; at ſi decederet Ponti-
10 fex non finita legatione, non ceſſaret

poteſtas Legati; Legatus enim eſt iudex
ordinarius, *cap. legatos de officio legati.*

Circa reſeruationem beneficiorum.

Aduerte primò, quod non poteſt Le-
11 gatus tempore ſuæ legationis omnia be-
neficia vacantia ſibi reſeruare, ne ſatis
grauetur prælatus illius eccleſiæ, & ideo
ſtaturum eſt, quod vnam tantum reſer-
uationem Legatus facere poſſit, v.gratia,
vacante tali beneficio, eius collationem
mihi reſeruo, & pendente tali reſeruatio-
12 ne & non euacuata, non poteſt aliam fa-
cere reſeruationem, *cap præſenti. §. cæte-
rum cit. tit. & glo. ibi verbo illa pendente;*
13 immo non euacuata illa reſeruatione,
nec poteſt Legatus ſibi reſeruare benefi-
cium, cuius collatio ſpectet ad eundem
prælatum ſimul cum alio, vt aduertit *glo.
ibidem verbo illius*, & probat à ſimili ex
*tex. in l. pupillus, §. fin ff. de verborum
ſignificatione*, vbi probatur, quod qui
14 iurat aliquid ſuum non eſſe, iurat per cō-
ſequens nec id ſibi commune eſſe cum
alio: ergo eodem modo dicendum eſt,
quod ſcilicet ſi non poteſt Legatus reſer-
uare ſibi collationem ſecundam ſpectan-
tē ad eundem Epiſcopum ſolum, neque
poterit ſibi reſeruare aliam collationem
ſpectantem ad eundem Epiſcopum, & ad
alium ſimul; nam adhuc diceretur colla-
tio ſpectans ad eundem Epiſcopum.

Aduerte ſecundò, nec poſſe reſeruare
15 cathedrales, vel regularium eccleſias,
nec collegiatas, & ſimiles, quas diximus
non poſſe conferre, vt quid enim reſeruat
16 dum deinde conferre nequit. Item nec
poteſt in reſeruatione beneficij vacaturi
exprimere certam perſonam, cui deinde
intendat beneficium conferre, quia ſic
eſſet dare aditum in captandæ mortis, quod
ſupra negauimus.

Aduerte tertiò, eſſe etiam prohibitas
17 reſeruationes mentales cum determina-
tione perſonæ, & manifeſtatione eiuſdem,
& hæc reſeruatio prohibita eſt etiam Car-
dinalibus, *Trid ſeſſ. 74. cap 19. de refor-
matione*. Vnde neque poteſt prælatus
abſque ſcriptura, vel certa expectatiua
voce tantum promittere alicui tale, vel
tale beneficium vacaturum, & hoc ex
eadem ratione propoſita, ne ſcilicet da-
retur occaſio captandæ mortis, *Rebuff. in
praxi beneficiaria tit. de reſeruatione nu.*
18 *11*. Omnis autem reſeruatio ceſſat expi-
rata legatione, *Syluester verbo reſerua-
tio, §. 15. & in cap. præſenti cit tit.*

Aduerte quartò, quod Summus Ponti-
19 fex ſolus facit ſibi reſeruationes genera-
les Cathedralium, Primarum, Dignitatū,
&c. vt *ex regulis Cancellariæ*. Item be-
neficia vacantia per crimen hæreſis re-
ſeruantur Papæ *in Bulla Pij V. quæ inci-
pit cum apoſtolatus* Beneficia collata per
ſimoniam confidentialem, *Pius IV. in
Bulla ad Romanum Pontificem, & Pius
V. in Bulla intolerabilem*. Parrochia
conceſſa contra formam *Concilij ſeſſ. 24.
cap. 18. de reformatione, Pius V in bulla
in conferendis*. Beneficia, quæ vacant ſe-
de vacante Ordinarij, idem *Pius V in
dicta bulla cum Apoſtolatus*.

Circa quartum, multa ſeruari debent
in impetratione beneficij, de quibus ſu-
pra diximus. Tamen hic

Aduerte primò, quod is, qui vult be-
20 neficium conſequi debet exponere Pon-
tifici ſe eſſe clericum, alias eſt incapax be-
neficij, *cap. ex literis de tranſlatione
Epiſcoporum*. Aetatem ſi non ſit apta ad
munus talis beneficij, ſi ſit curatum alias
ſufficit ætas clericatus. *Trid. ſeſſ 23. cap 3
& ſeſſ. 24. cap. 12 de reformatione*. Item
21 licet ætas requiratur pro beneficio cura-
to, ſufficit ſi infra annum ad ipſam pertin
gat, vt patet ex dictis. Cæterum nec po-
22 teſt Epiſcopus in defectu ætatis diſpen-
ſare, *Syluester in ſumma, verbo diſpen-
ſatio*.

Aduerte ſecundò, quod debet dare
23 ſupplicationem Pontifici, Legato, vel
Epiſcopo, & in ipſa debet facere mentio-
nem de ſua perſona, an ſit irregularis, an
ſit læſus natalibus, &c. *cap. per venerabi-
lem qui filij ſint legitimi, cap. innotuit,
de electione, & Felinus in cap. poſtulaſti
de reſcriptis*.

Secundò, debet facere mentionem de
24 redditibus beneficij, quod prætendit,
*cap. ad audientiam de reſcriptis, & Abb.
in cap. ad aures cit. tit.*

Tertiò, debet exponere, an habuerit
25 alia beneficia, & an ſint compatibilia,
& an habuerit alias diſpenſationes, *De-
cius conſil. 59.* Et his expoſitis, ſi benefi-
cia ſint compatibilia non indiget diſpen-
26 ſatione, ſi verò ſint incompatibilia, ipſa
diſpenſat etiam ſuper indigentiam bene-
ficiati; ſi verò ſupplicatio fiat Epiſcopo,
qui alia beneficia contulit eidem benefi-
ciato, non opus eſt exponere pluralitatē
27 beneficiorum, ſi beneficiatus ſit eiuſdem
diœceſis, præſumitur enim Epiſcopum
id non ignorare. Cæterum non poteſt E-
28 piſcopus vni tantum plura beneficia cō-
ferre in præiudicium aliorum, qui habent
etiam ſua merita; patet *ex cap. fin. de
officio legati in 6.* excipe tamen literatos,
vt ſupra diximus.

Aduerte tertiò, quod ſi quis teneret
29 aliud beneficium, quod habet, impetra-

rio

rio ſecundi beneficij non valet, quia eſt
facta fraudulenrer, & contra iuris diſpo-
ſitionem, *cap. collatio de officio legati*, li-
cet Legatus in collatione beneficij dixiſſet
(etiam ſi aliud beneficium habueris) vt
per glo. ibidem verbo mentio, quæ dat ra-
tion. m, quia impetratio eſt ſurreptitia,
nec valet motus proprius legati, quia eſt
ab illo, ad quem primo iure non ſpectat
collatio, vt aduertit *Ioannes Andr. per
glo. ibidem*.

Limita hoc primò, ſi beneficium non
30 eſſet impetratum, ſed collatum de motu
proprio Legati, *cap. cum noſtris de con-
ceſſione præbendæ, cap licet Epiſcopus de
præbendis*.

Limita ſecundò, quando dicta verba
31 fuiſſent appoſita de motu proprio Papæ
in impetratione facta ab ipſo nõ expreſſo
alio beneficio; Papa enim non eſt ligatus
legibus, nec ſubditur ipſis, ſicut Legatus
cap. propoſitus de conceſſione præbendæ.

Circa quartum erat videndum, an ſit
aliqua differentia inter collationem factã
ab Ordinario, & Legato. Pro quibus.

Aduerte, quod prima differentia eſt,
32 quam diximus, quod ſcilicet Epiſcopo
proprio à quo quis habuit alia beneficia,
non opus eſt in ſupplicatione exprimere
ſe alia beneficia habere, quia cenſendum
eſt ſuperiorem noſſe facta à ſe ipſo. At in
impetratione facta à Legato, neceſſe eſt
exprimere, alias collatio non valet, patet
ex iuribus adductis de officio legati in 6.
Secunda differentia eſt; nam Ordinarius
confert beneficia iure ſuo, & non indiget
reſeruatione, ſed de iure ſunt ei reſeruata,
vt patet ex dictis; Legatus verò, ſi velit
certum beneficium conferre, ne præue-
niatur ab Ordinario in collatione debet
illud ſibi reſeruare; & aliæ differentiæ
ſunt inter ipſos.

Circa vltimum aduerte primò ex *Re-
33 buffo in praxi beneficiaria tit. de regreſ-
ſu*, quod antiquitus tribus modis confe-
rebantur beneficia, ſcilicet per regreſſum,
per ingreſſum, & per acceſſum. Per re-
greſſum erat, quando quis renunciabat
beneficium, & Pontifex illud conferebat
cum conditione, vt ſi hic nouiter inueſti-
tus præmoreretur, beneficium rediret ad
primum beneficiatum, & hoc hodie ſer-
uatur in beneficijs, quæ dantur ad penſio-
nem; ſolet enim hoc pactum apponi per
ingreſſum, quando quis ante poſſeſſionem
beneficij ſibi collati reſignabat illud, &
Papa conferebat cum eadem conditione,
vt diximus. Per acceſſum erat, quando
quis erat inhabilis ad beneficium curatũ,
v.g. tunc enim donec fuiſſet habilis daba-
tur coadiutor, ſed hæc omnia hodie ceſ-
ſarunt *per Trid. ſeſſ. 25. cap. 9. & 16* tamen
de iure peculiari, & ex priuilegio Pontifi-
cis ſolet aliquando id concedi.

Aduerte ſecundò, quod tam abſentes,
34 quam præſentes poſſunt recipere proui-
ſiones beneficiorum, *cap. ſi ſibi extra,
35 de præbendis*; de præſentibus nulli dubiũ
eſt. Collatio, quæ fit abſenti, licet de
rigore iuris eſſet nulla, quia abſenti nullũ
ius acquiritur, *l. abſenti, ff. de donationi-
bus*, tamen de æquitate canonica valet,
vt *in dicto cap. ſi tibi abſenti*. Debet ta-
men abſens dictam collationem ratam
habere, nec poteſt collator ipſam reuo-
care, pendente ratihabitione, vel recu-
ſatione, vel lapſu temporis determinato
ad acceptandum, *Doctores communiter
in dicto cap. ſi tibi abſenti*.

Nota etiam, quod pendentibus prædi-
36 ctis neque poterit Epiſcopus tale benefi-
cium conferre ſub conditione, ſcilicet, ſi
ille non acceptauerit inueſtiatur talis, *cap.
2. de electione in 6. cap. 2. de conceſſione
præbendæ, cap. paſtoralis de reſcriptis*;
quia talis promiſſio non ſubſiſtit, neque
poteſt interim vniri cum alio beneficio,
*dicto cap. ſi tibi, & cap. ad audientiam
il ſecondo de eccleſijs ædificandis*, vbi nec
37 poſſunt eccleſiæ ſæcularium regularibus
concedi ſine ſpeciali priuilegio Pontificis,
vt per *glo. in dicto cap. ad audientiam*.

Aduerte tertiò, quod conferuntur etiã
38 beneficia ex reſignatione ad permutan-
dum, quando quis reſignat beneficium in
manibus ſuperioris cum conditione, vt
tali, vel tali conferat; & in hac reſigna-
tione eſt notandum, quod ſolet apponi
39 clauſula ſalutaris, cum regreſſu, quæ o-
peratur, vt ſi ex aliqua iuſta cauſa reſigna
tio facta nõ haberet effectum collationis
in perſona, propter quam fuit facta reſi-
gnatio, tunc beneficium reuertatur ad
ipſummet reſignantem; ſi autem non ap-
ponatur dicta clauſula, & is, propter quẽ
fit reſignatio ſit inhabilis, tunc beneficiũ
dicitur vacans, & poteſt alteri conferri,
*Rebuffus in paaxi beneficiaria titulo de
reſignando beneficio*.

Aduerte quartò ex §. *illud autem*, vnũ
40 particulare notabile, quod ſcilicet ali-
quando quis antequam ius acquirat in
aliqua re, impedit tamen diſpoſitionem
circa ipſam, & ſic antequam beneficiatus
abſens (cui fuit facta collatio) determi-
nat, an velit acceptare necne, non poteſt
Epiſcopus de tali beneficio diſponere,
niſi elapſo tempore determinato ad hoc,
vt aduertit *glo. hic*.

In §. Planè.

SVMMARIVM.

1 *Abſens ſi non præſtitit conſenſum intra tempus ſibi præfixum à ſuperiore, ſi deinde præſtare velit, poterit audiri, dummodo Epiſcopus non contulerit alteri beneficium, & etiam conſenſerit.*

2 *Ius patronatus debet conferri præſenti, niſi abſens eſſet perſona cognita Epiſcopo.*

1 HIc ponitur ampliatio eius, quod ſupra diximus, quod ſcilicet ſi abſens non præſtitit ſuum conſenſum intra tempus ſibi præfixũ à ſuperiore, tamen elapſo dicto tempore, poterit audiri, ſi velit dare conſenſum, dummodo Epiſcopus non contulerit alteri, & conſentiat ipſe quoque in id; notat hic *Lancellottus*, & patet ex *dicto cap. ſi tibi abſenti*, patet à ſimili ex *l. mancipiorũ. ff. de optione legata, glo. hic verbo termino ex cap. licet de procuratoribus*.

Nota etiam hic, quod dicta de benefi-
2 cijs non habent locum in iurepatronatus, quia hoc debet à præſente præſenti conferri, vt *in clementina dudum de ſepulturis, & Abb. in dicto cap. ſi tibi num. 23. Rota Romana deciſ. 3. de iure patronatus in nouis*; tamen hoc non ita ſtrictiùs ſeruatur in praxi, enimuero ſi perſona, quæ debet inſtitui ſit nota Epiſcopo, poterit inſtitui in iure patronatus, ſicut poteſt etiam ei conferri beneficium; notitia enim, quam habet Epiſcopus, valet pro præſentia, vt colligitur ex *dicta Clementina dudum, de ſepulturis*.

In §. Per reſcriptum.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum quid ſit? & qualiter definiatur, & differat à priuilegio?*
2 *Reſcriptum multipliciter ſumitur.*
3 *Bonum cõmune priuato præferri debet.*
4 *Reſcriptum odioſum eſt reſtringendum, fauorabile ampliandum.*
5 *Fauor animæ ſemper præferri debet.*
6 *Reſcriptum aliud ad lites, aliud ad beneficium impetrandum.*
7 *ad beneficiũ impetrandum ſumitur in triplici forma.*
8 *in forma pauperum quando detur?*
9 *in forma dignitatis duplici modo conceditur.*
10 *in forma communi quando detur?*
11 *Altari ſeruiens de altari debet viuere.*
12 *Habilitas ſemper ſupponitur in clerico impetrante beneficium, & ſic debet examinari, niſi Papa dicat in reſcripto ex certa noſtra ſcientia.*
13 *Clericus ſi habeat defectus occultos poterit is, ad quem dirigitur reſcriptum replicare, & notificare defectus.*
14 *Reſcriptum debet eſſe lucidè, & claré ſcriptum.*
15 *debet continere valorem, & redditus beneficij.*
16 *Pontifex in reſcripto loquitur in numero plurali, & pro ijs, ad quos dirigitur in ſingulari, niſi eſſent plures perſonæ.*
17 *in reſcripto quos appellet filios, & quos fratres?*
18 *Reſcriptum debet continere ordinem beneficiati, & nomen illius extenſum.*
19 *debet habere latinitatem correctam alias vitiatur falſa, non autem ſi eſſet error orthographiæ.*
20 *debet eſſe expeditum congruo tẽpore, & veriſimili à tempore mortis beneficiati.*
21 *habet vim legis.*
22 *poteſt recipere interpretationem, vel ex verbis ipſius reſcripti, vel ex mente reſcribentis.*
23 *poteſt etiam eſſe contra ius commune, & tunc dicitur priuilegium.*
24 *Clauſula appoſita in reſcripto, non obſtante, &c. de motu noſtro proprio, ex certa ſcientia, quam vim dent reſcripto.*
25 *Interpretatio magis conſona iuri communi fit in reſcripto obſcuro, & dubio.*
26 *Reſcriptum ex vi dicta particula, non obſtante, &c. conualidat collationem, licet non ſit expreſſa quantitas redditnum, ſi autem falsò ſit expreſſa, reſcriptum æſtimatur ſurreptitium.*
27 *ex vi dicta particula, non obſtante nõ purgat inhabilitatem perſonæ.*
28 *ſecundum tollit primum contrariũ.*
29 *conforme iuri communi debet fieri interpretari pro aliqua ſpecialitate iuri communi derogante, alias eſſet fruſtratorium.*
30 *Reſcripti diſpoſitio non venit ſub generali appellatione.*
31 *Reſcriptis duobus expeditis in eadem*

tem-

tẽpore, & die prius hora præferri debet, quod ſi non appareat, poſſeſſio prioris præualet.
32 *Reſcriptum infirmatur, & annullatur per ſubreptionem, & obreptionẽ.*
33 *Subreptio quando ſit?*
34 *Obreptio quando ſit?*
35 *Subreptio, vel obreptio quæ ſit ignoranter inualidat reſcriptum, ſed pœna non infligitur taliter operanti.*
36 *Reſcriptum non irritatur per ſubreptionem, vel obreptionem in aliqua parte minus eſſentiali, ſed illa pars ſuppleri poteſt.*
37 *Reſcriptum redditur nullum ex incapacitate impetrantis excommunicati, ſed hodie in reſcripto apponitur abſolutio, quæ valet tãtum pro illa impetratione.*
38 *infirmatur, ſi impetrans ſit laicus: vel mancus, claudus, &c. pro beneficio curato.*
39 *Papa ſolus poteſt beneficia conferre prout vult.*

HIc ſit mentio de reſcripto, verum
cum habeamus reſcriptum pri-
uilegium, & diſpenſationem, ideo
de ipſis breuiter aliqua hic, & pro
reſcripto videbimus quid, & quotuplex
ſit reſcriptum. Secundò, de eius requiſi-
tis, & effectibus. Tertiò, de reſciſſione
reſcriptorum, & quomodo annullari poſ-
ſit reſcriptum.

Circa primum aduerte, quod reſcriptũ
1 idem eſt ac conſtitutio particularis, quam
facit ſuperior, vel reſpondendo ſupplica-
tionibus, vel per ſpeciale mandatum, ſeu
præceptum, ſic ſunt bullæ pontificiæ, vel
pragmaticæ in ciuilibus. Vt autẽ ſumatur
reſcriptũ ſtrictè, & ad differentiam priui-
legij (quod eſt lex ad commodum priua-
torum) debet dici conſtitutio particularis
explicans, vel extendens ius commune,
quia tunc potius deberet dici priuilegiũ,
videbimus infra; & aduertit *glo. in prin-
cipio tituli de reſcriptis in 6. in continua-
tione rubricæ.*

Aduerte ſecundò, reſcriptum genericè
2 multa comprehendere ſub ſe; aliud enim
eſt reſcriptũ beneficans, aliud concedens
gratiam particularem. Primum dicitur
beneficium; ſecundum dicitur priuilegiũ;
aliud eſt odioſum, aliud fauorabile. Re-
ſcriptum odioſum, aut eſt in odium parti-
cularis, & in fauorem vniuerſitatis, &
tunc potius eſt ampliandum, quam re-
3 ſtringendum; bonum enim commune
præferri debet *Authentica res quæ, Cod.*
4 *communia delegatis.* Aut eſt in odium
vniuerſitatis, & in fauorem priuati, & tunc
potius eſt reſtringendum, *ex regula odia
in 6.* Aut eſt fauorabile nullius præiudi-
cium continens, & tunc potius eſt am-
pliandum, *cap. gratia de reſcriptis in 6*
5 Verum tamen eſt, quod ſemper fauor
animæ præferri debet, vt *per Doctores in*
6 *dicto cap. odia.* Aliud eſt reſcriptum ad
lites, aliud ad beneficium impetrandum,
& de hoc in præſenti paragrapho. Pro
quo

Aduerte tertiò, quod reſcriptum ad
7 beneficium impetrandum ſolet dari in
triplici forma, ſcilicet in forma pauperũ
in forma dignitatis, & in forma cõmuni.
8 In forma pauperum datur, quando Pon-
tifex mandat alicui prouideri de beneficio
ſufficienti, ſi pauper erit, vt *in cap. poſtu-
laſti, de reſcriptis in 6* & tunc ſtrictior
9 debet fieri interpretatio circa paupertatẽ,
quod ſi non ſit pauper, beneficium ei non
cõferatur. In forma dignitatis conceditur
duplici modo, vel ait Papa tali beneficium
conferas, ſi dignus repertus fuerit, vel ait,
quem dignum æſtimamus. Primo caſu
debet examinari; ſecus in ſecundo caſu;
nam per ea verba videtur, quod Pontifex
ipſum approbet, vt *in Clementina vnica
de officio delegati, Felinus in dicto cap. po-
ſtulaſti, & cap. vlt. de præſumptionibus.*
10 In forma cõmuni eſt, quando ſimpliciter
alicui datur reſcriptum, ſiue bulla pro be-
neficio conſequendo, & hæc etiã includit
examen faciendum; ſit autem reſcriptum
in forma communi (quæ dicitur forma
iuſtitiæ) quando quis deſtinatur ſeruitio
Eccleſiæ, à qua recipit beneficium, &
iuſtum eſt, quod viuat de altari is, qui al-
11 tari ſeruit, *cap. qui patitur de regulis in 6*

Aduerte quartò, quod in reſcriptis be-
12 neficiorum quomodocumque reſcriptũ
procedat, ſemper ſupponitur habilitas
clerici, cui eſt conferendum beneficium,
& ſic ſi Papa dicat: prouideatur clericus
N. ſi pauper erit, intelligitur, dummodo
ſit dignus. Idem dic quando loquitur in
forma communi ſupra poſita; quando au-
tem Papa vult peculiariter aliquem grati-
ficare, ſic ſolet dicere: ex certa noſtra
ſcientia, tunc enim nullum aliud examen
eſt adhibendum. Si tamen clericus ha-
13 beret aliquos defectus occultos, puta ſi
eſſet vitioſus, vel aliter maculatus in
animo, & tunc poteſt is, ad quẽ dirigitur
reſcriptum replicare Summo Pontifici, &
ei notam facere talem maculam, *cap. ſci-
ſcitatus de reſcriptis, l. barbarius, ff. de
officio prætoris,* ſic etiam ſolet aliquando
Pontifex dicere motu noſtro proprio, &
per hæc verba videtur Pontificem impẽ-
dere,

dere, & largiri omnem ſuam poteſtatem,
& ius. *cap. ſi motu proprio de reſcriptis.*
Circa tertium, & ſic circa requiſita, &
14 effectus reſcripti aduerte primò, quod
reſcriptũ multa requirit, & primò, debet
eſſe lucidè, & clarè ſcriptum, nec debet
habere raſuram, vel verba eſſentialia ab-
breuiata, vt legi nequeant; *cap. licet de*
15 *crimine falſi*. Secundò, debet continere
expreſsè valorem, & redditus beneficij,
alias præſumitur ſubreptitium, ſicut etiã
ſi contineret aliquod verbum contra ve-
ritatem ipſius vacationis, vel redditus, vel
renunciationis, &c. Tertiò, debet eſſe
16 loquutio Pontificis in numero plurali a-
ctiuè, in numero ſingulari paſſiuè (niſi
pluribus dirigatur) alias licet particularis
eſſet in qualibet dignitate, ſemper Ponti-
fex loquitur in numero ſingulari, *glo. in*
ſecundo notabili in cap. quam graue de
crimine falſi, ex quo *cap.* collige, quod ſi
17 reſcriptum dirigatur ad Archiepiſcopum,
vel Epiſcopum, vel Patriarcham, & dice-
retur in ipſo, Dilecto filio N. hoc eſſet ſi-
gnum falſitatis; nam vt habetur in litera
dicti capituli, Papa omnes iſtos primates,
fratres appellat; alios autem inferiores,
filios vocat.
Quartò, debet continere ordinem be-
18 neficiati, *cap. cum ordine de reſcriptis*,
& debet nomen beneficiati eſſe ſcriptum
per extenſum, alias poteſt opponi de ſu-
ſuſpicione contra reſcriptum, ſic aduertit
Felinus in cap. cum acceſſiſſent, de conſti-
tutionibus.
Quintò, debet habere latinitatem cor-
19 reptam, & non falſam, *cap. ad audientiam*
de reſcriptis: falſa enim latinitas vitiat
reſcriptum, dummodo ſit talis, quæ ex-
cuſari non poſſit, puta ſi eſſet in conſtru-
ctione, ſecus ſi eſſet error orthographiæ,
vt aduertit *Ripa in cap. 1. de iudiciјs*, &
colligitur *ex dicto cap. ad audientiam*.
Idem dic, ſi omitteretur data loci, diei,
& ſignum Piſcatoris, & alia, quæ ſunt de
ſtilo Curiæ Romanæ, vt *in dicto cap. quam*
graue de crimine falſi.
Sextò, debet eſſe expeditum congruò
20 tempore; vnde ſi beneficiatus ſit mortuus
die Lunæ Neapoli v.g. implicat, quod eo-
dem die literæ fuerint expeditæ Romæ,
& ſi inueniantur ſic expeditæ, præſumun-
tur ſubreptitiæ, & impetratæ ante tẽpus;
ſic colligitur ex *regula* 28. *Cancellar.*
Romana.
Aduerte ſecundò, quod effectus reſcri-
21 ptorum ſunt quamplures. Primus eſt,
quod reſcriptum habet vim legis, *cap. in*
memoriam diſt. 10. Secundò, reſcriptum
22 ſemper poteſt recipere interpretationem
vel ex verbis eiuſdem reſcripti, vel ex
mente reſcribentis, *cap. ſuper de officio*
delegati. & cap ſuper de reſcriptis.
23 Tertiò, poteſt etiam eſſe cõtra ius cõ-
mune, & tunc dicitur priuilegiũ *l. ius ſin-*
gulare, ff. de conditionibus, c. fin. 25. *q.* 1.
24 Quartò, ſi apponantur illa verba, non
obſtante, &c. vel de motu noſtro proprio,
& ex certa ſcientia, tunc reſcriptum habet
vim, etiam ſi cadat in præiudicium tertij,
& ſumit etiam interpretationem, *Ab. &*
Doctores in cap. ad aures, de reſcriptis, ſi
autem reſcriptum ſit obſcurum, & dubiũ
25 tunc talis debet fieri interpretatio, quæ
iuri communi magis accedat, & conſona
eſſe videatur, *cap. cauſam eodem titulo*.
Immo vis dictæ particulæ eſt, quod ſi im-
petrans non expreſſiſſet in ſupplicatione
26 qualitatem redditũum beneficij, valeret
collatio; ſecus autem ſi facilè expreſſiſſet,
tunc enim reſcriptum eſſet ſubreptitium,
& impetratio non valeret. *Ancharanus*
conſilio 132. *& tex. in cap. dudum de ele-*
ctione, cap. poſtulaſti, & cap. ſuper literis
27 *de reſcriptis*; nec purgat inhabilitatem
perſonæ, puta ſi quis ſit illegitimè natus,
vel aliter beneficij incapax ex aliquo alio
defectu, puta irregularitatis, &c. ſic *Io.*
Andreas, & alij in cap. ſi motu proprio,
de præbendis in 6.
Quintò, ſi antea ſit reſcriptum contra-
28 rium, aliud adueniens tollit primum, v.g.
ſi Pontifex per vnum reſcriptum prohi-
buit aliquid, & deinde ponit ſecundum
reſcriptum contrarium, ſecundum tollit
primum, ſaltem pro illa ſpecialitate, licet
de primo non fiat mentio, vt in *cap. cæ-*
terum, & cap. paſtoralis de reſcriptis.
Sextò, ſi reſcriptum ſit omninò con-
29 forme iuri communi, tunc talis debet
fieri interpretatio, vt ex ſui ſpecialitate
aliquo modo deroget iuri communi, alias
enim reſcriptum eſſet fruſtratorium, vt in
cap. 1. *de conſtitutionibus in* 6 v.g. Ius
commune concedit omnibus appellare,
ſi fieret reſcriptum, quod citius poſſet ap-
pellare, deberet intelligi, licet fuiſſet cõ-
feſſus, & conuictus, alias reſcriptum nul-
lam haberet vim.
Septimò, ſi reuocetur ius commune
30 non cenſetur reuocatum reſcriptum cõ-
ſonum iuri communi, niſi de ipſo fiat ſpe-
cialis mentio; non enim venit diſpoſitio
reſcripti ſub generali appellatione.
Octauò, ſi duo reſcripta eodem tempo-
31 re, ac die inueniantur expedita, illud præ-
fertur, quod probatur priori hora fuiſſe
expeditum, *glo. in cap. ſi à ſede de præ-*
bendis in 6. ſi autem neq; de hora proba-
ri poſſit, tunc qui prior eſt in poſſeſſione,
ille

Digitized by Google

ille retinet beneficiũ, quod ſi fuerit probatum de prioritate horæ, tunc hic præfertur, quia fuit prius impetrans, licet alius primo præſentauerit reſcriptum, *cap eum qui, & cap. duobus de præbendis in 6.*

Circa tertium aduerte primò, infirma-
32 ri, & annullari reſcriptum per ſubreptionem, & obreptionem. Per ſubreptionem
33 infirmatur, quando quis tacuit id, quod exprimere debebat, & ſic ſubrus rapit, *dicto cap. ſuper literis*. Obreptio autem
34 eſt, quando aliquod mendacium apponitur in facti narratione, exprimendo ſcilicet, quod alias non eſſet exponendum; *Felinus in cap. dilectus, & cap. poſtulaſti de reſcriptis*. Verum tamen eſt, quod
35 quando ſubreptio, vel obreptio fiunt ignoranter, & ſimpliciter, ſic operans non eſt pœna dignus, tamen reſcriptum eſt inualidum, quia eſt contra voluntatem concedentis, qui ſic, & non aliter intelligit concedere, *dicto cap. ſuper literis*.

Aduerte ſecundò, quod ſi ſubreptio,
36 vel obreptio fuerit in aliqua parte minus eſſentiali, de iure reſcriptum non eſſet omninò irritandum, ſed deberet ſuppleri pro tali parte, vt de facto ſolent corripi in Cancellaria Romana; Cæterum qui in vno peccat, fit omnium reus, niſi probetur error, vt per *Doctores in dicto cap. ſuper literis*.

Aduerte tertiò, infirmari etiam reſcri-
37 ptum ex incapacitate impetrantis, puta ſi impetrans ſit excommunicatus, *cap. 1. de reſcriptis in 6.* tamen id hodie ceſſat, Pontifex enim in qualibet bulla ponit in primis clauſulam abſolutoriam dicens: Abſoluentes te in primis ab omni excommunicatione, vel alia cenſura, &c. quæ tamen expreſſio Pontificis non omninò liberat impetrantem ab omni excommunicatione, vel cenſura, ſed tantum pro illa impetratione, vt ſcilicet eius excommunicatio, vel cenſura, pro illa impetratione non noceat.

Aduerte quartò, quod infirmatur etiã
38 reſcriptum, ſi ſubiectum ſit incapax puta ſi ſit laicus, & impetraret ſibi beneficiũ, vel ſi ſit claudus, vel mancus, & impetraret ſibi beneficium curatum.

Ex litera Pauli, & ex glo. hic collige,
38 quod ſolus Papa poteſt beneficia conferre, prout vult, & ſic, vel ſub conditione, vel adiecto die, vel ad tempus, *cap. paſtoralis 3. q. 1. cap. ſi gratioſe de reſcriptis in 6. & ibi glo. verbo à Romano, cap. veniens de filijs presbyterorum*, & colligitur ex *Clementina prima de conceſſione preb.*

In §. Dies.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum de ſtylo curiæ quando fit ad fauorem alterius, ſolet ei dari menſis ad acceptandum beneficiũ.*
2 *Beneficium vacans elapſo menſe dato ad acceptandam ei, qui habuit reſcriptum, poterit conferri eidem.*
3 *Reſcriptum habens, non tantum poteſt acceptare beneficium vacans poſt reſcriptum, ſed etiam quod vacat tempore, quo expeditur.*
4 *Reſcriptum habens pro conſequutione beneficij vacaturi, & antequam intimetur beneficium vacans poſt reſcriptum, confertur ab Epiſcopo; valet collatio.*
5 *Decretum inſtans appoſito à Pontifice in reſcripto, tollit collationem alteri factam beneficij vacati poſt reſcriptum.*
6 *Receptum dicitur quando aliquid fuit oblatum.*
7 *Occaſio beneficii vacantis ipſamet offert ſe clerico, ac proinde benè poteſt dici clericum acceptare beneficiũ, quando deinde ipſum petit.*
8 *Collatio beneficij dirimitur à pluribus impedimentis.*
9 *Decretum irritans tollit collationem beneficij.*
10 *Reſeruatio tollit collationem beneficii.*
11 *Inhibitio facta Epiſcopo ſuſpendit beneficii collationem.*
12 *Lis mota dirimit beneficii collationem.*
13 *Beneficium commendatum debetur ei, cui datur commenda.*
14 *Præbenda prior vacans, de iure eſt conferenda ei, qui fuit receptus in Canonicum.*
15 *Dies naturalis eſt vigintiquatuor horarum.*
16 *Obligatus pro certa die non eſt in culpa, niſi in vltimo inſtanti completiuo illius diei.*
17 *Dies in indulgentiis incipit à primis veſperis feſti.*
18 *Ieiunium incipit à media nocte, vſque ad aliam mediam noctem.*
19 *Dies artificialis eſt à Solis ortu, vſque ad occaſum, & vt plurimũ computatur ſpatio quatuordecim horarum.*
20 *Feſtum incipit à primis veſperis.*

Viden-

VIdendum eſt in hoc paragrapho,
primo, quomodo intelligatur re-
ſcriptum Pontificis de prouiden-
do beneficio vacaturo infra men-
ſem in perſonam N. Secundò, quæ ſint
impedimenta collationis beneficij.

Circa primum aduerte primò, quod de
1 ſtylo curiæ, quando fit reſcriptum ad fa-
uorem alterius, ſolet ei dari menſis ad
acceptandum beneficium, quod ſi elapſo
menſe beneficium vacans non fuerit al-
2 teri collatum, poterit tunc eidem, qui
habuit reſcriptum conferri; ſic aduertit
glo. verbo menſem.

Aduerte ſecundò, quod non tantum
3 poteſt ille, qui habet reſcriptum accepta-
re beneficium, quod vacat poſt ſuſceptum
reſcriptum, ſed etiam beneficium, quod
vacat tempore, quo expeditur reſcriptũ,
non obſtante, quod in ipſo dicatur bene-
ficium, quod vacabit; vt aduertit *glo. hic
verbo notitia, & colligit ex l. verbũ opor-
tebit, ff. de verborum ſignificatione, &
Clementina vnica de conceſſione preben-
dæ*; aduertit *Felinus in cap. conſtitutus
de reſcriptis*. Ratio autem hæc eſſe po-
teſt; nam in eodem inſtanti, in quo dictũ
eſt, beneficium, quod vacabit conferatur
N. tunc quomodocumque beneficium va-
cet, & quandocumque id eueniat dicitur
vacans poſt reſcriptum, ac proinde illi vi-
detur conferendum. Verum tamen eſt,
4 quod ſi tempore ſuſcepti reſcripti inue-
niatur iam collatum beneficium, quod
vacauit tempore expediti reſcripti, ſed
adhuc non intimati, tunc valet collatio,
v. g. quis impetrauit reſcriptum pro con-
ſequutione beneficij vacaturi infra men-
ſem, & reſcriptum fuit datum prima die
Junij, ſi beneficium vacet ſecunda die
Iunij, & Epiſcopus illud conferat, ſuper-
ueniens reſcriptum intimatum poſt factã
collationem, non inualidat dictam col-
lationem iam factam per Epiſcopum, quia
Epiſcopus non fuit in culpa, & iuridicè
fecit actum, quem facere poterat, ſtante
quod reſcriptum ei non fuerit iam noti-
ficatum.

Nota tamen, quod ſi in reſcripto fue-
5 rit appoſitum decretum irritans, puta ſi
Papa dixiſſet, & intra tale tempus collatio
facta ſit irritè, tunc etiam antequam cle-
ricus præſentet literas, beneficium dici-
tur affectum, vt aduertit *glo. hic verbo
appoſitum*, & colligit *ex cap. ſi ſoli de
conceſſione prebenda*, ac proinde pote-
rit tunc clericus, pro quo reſcriptum eſt
petere beneficium, quod vacauit etiam
in ipſa die expediti reſcripti, dummodo
probet, quod etiam per inſtans reſcriptũ
præceſſerit vacantiam, quod totum eſt
ratione decreti irritantis.

Quæres, quomodo dicat hic *Lancellot-*
6 *tus*, (quam quis intra menſem, aut alio
tempore à vacationis notitia duxerit ac-
ceptandam;) propriè enim acceptare eſt,
quando aliquid fuit oblatum, ſed quando
præbenda vacat, nemo eſt, qui offerat
clerico: ergo malè dicitur hic, duxerit
acceptandam.

Reſpondetur, optimè loqui *Lancellot-*
7 *tum*, & ratio eſt; nam ipſamet occaſio be-
neficij vacantis offert ſe clerico, ac proin-
de benè poteſt dici clericum acceptare
beneficium, quando deinde ipſum petit,
vt *in Clementina vnica de conceſſione
præbenda verſiculo quin etiam*.

Circa ſecundum, impedimenta, quæ di-
8 rimunt collationem beneficij connume-
rantur in præſenti paragrapho per Au-
thorem noſtrum; & primo, poſitio decre-
9 ti irritantis, hoc enim ligat manus Or-
dinario, vt diximus *cap. ſibi qui de reſ ri-
ptis in 6*. Secundò reſeruatio, vt ſi colla-
10 tio eſſet reſeruata Papæ, vel Legato, vt
ſupra diximus. Tertiò, inhibitio, vt ſi
Epiſcopo præſententur inhibitoriæ, quæ
11 ſuſpendunt beneficij collationem, *dicto
cap. tibi qui*; vbi ſi duo habeant reſcriptũ
pro beneficio conſequendo, ille præfertur,
qui prius literas præſentauit, nam vt ad-
uertit *glo. ibidem*, quando non conſtat de
alia prioritate melior eſt conditio poſſi-
dentis per anticipatam præſentationem.
14 Quartò, lis mota, vt ſi quis v. g. ſuppo-
neret beneficium ad ſe ſpectare ratione
iuris patronatus, *cap. 1. & 2. vt lite pen-
dente in 6. glo.* autem hic connumerat
13 duo alia impedimenta, ſcilicet ſi benefi-
cium ſit commendatum; tunc enim, cui
datur commenda, datur & beneficium
Romanus conſilio 310. vel ſi quis fuerit
14 receptus in canonicum; tunc enim de
iure prior præbenda vacans ipſi eſt con-
ferenda, *cap. ſi poſtquam de præbendis
in 6*. Cum autem in principio huius para-
graphi fiat mentio de die, hic aliqua ex-
plicabimus p. o ipſa.

Dicendum eſt igitur, quod dies natu-
ralis continet lapſum vigintiquatuor ho-
15 rarum, *Doctores in l. ita vulneratus, ff. ad
l. aquiliam*; ideo ſi quis ſit obligatus ad
16 aliquid pro certa die, non eſt in culpa,
niſi in vltimo inſtanti complætiuo illius
diei; notant *Ciuiliſtæ in §. omnis inſti-
tutionibus de verb. obligationibus*. Vel
17 ſumus in indulgentijs, & dies incipit à
veſperis diei præcedentis, & durant per
totum diem ſubſequentem, cum tempo-
re etiam crepuſculorum, quod durat per

tres

Digitized by Google

tres quadrantes poſt Solis occaſum, vnde
durantibus crepuſculis adhuc poteſt dici
dies; vnde ſiue Pontifex confirmet, ſiue
non, ſẽper ſic videntur conceſſę indulgẽ-
tiæ, niſi poſitiuè taxauerit. Vel ſumus in
18 iunio, ſiue naturali, ſiue eccleſiaſtico,
& incipit à media nocte à principio ip-
ſius diei, vſque ad aliam mediam noctem,
cap. de eſu de conſecratione diſt. 2. Alia eſt
dies artificialis, & hæc vt plurimum du-
rat à Solis ortu ad occaſum, *cap. ſi perfo-
diens extra de homicidio voluntario, vel*
19 *caſuali*; & vt plurimum durat ad qua-
tuordecim horas; vnde *Iuriſconſultus in
l. 2. §. cuiuſque diei, ff. de verb. & rerum
ſignificatione*, ſic ait: cuiuſque diei po-
tiſſima pars eſt horarum ſeptem prima-
rum, quam poſtremarum, &c. quaſi dice-
ret, quod melius quis laborare poteſt pri-
mis horis diei, quam ſecundis, dum vires
ſunt debilitatæ, & deficientes, ac homo
minus inueniatur habilis ad labores.

Pro die indulgentiarum, quod curre-
20 re debeat modo prædicto ratio eſt; nam
dum conceduntur indulgentiæ in hono-
rem Sancti, tunc debent incipere, quando
incipit feſtum, ac proinde in primis veſpe-
ris, *glo. in Clementina prima de reliquijs,
& veneratione Sanctorũ verſic. à primis
veſperis, & tex. in cap. fin. §. adiecimus,
de ſent. excomm. in 6.*

In §. Interpretamur.

SVMMARIVM.

1 *Publicè notum præſumitur etiam no-
tum priuatis.*
2 *Publicè notum quando dicatur?*
3 *Vacatio beneficij præſumitur non cleri-
co in eccleſia, vbi ipſe commora-
tur.*
4 *Ignorantia non præſumitur, quando a-
gitur de bono ipſius, qui ſcire po-
terat à vicinis.*
5 *Scire non potens nec per ſe, nec per aliũ
excuſatur.*

1 PVblicè notum, præſumitur etiam
notum priuatis, ſic ſummatur præ-
ſens paragraphus: Tamen ad eius
intelligentiam

Aduerte, quod tunc dicitur, quid pu-
2 blicè notum, quando communiter de tali
facto eſt ſermo: ſic in materia noſtra cle-
3 rico præſumitur nota vacatio beneficij in
Eccleſia, vbi ipſe commoratur, nec præ-
4 ſumitur ignorantia, quando agitur de
bono ipſius; poterat enim faciliter ſcire à
vicinis, meritò non excuſatur, *l. pupillus,
ff. de priuilegijs creditorum, & l. in bono-
rum, ff. de bonorum poſſeſſionibus*. Si au-
5 tem nec per ſe, nec per alium ſcire po-
tuit, quia forſan erat abſens, tunc ceſſat
principium poſitum, colligitur *ex Clem.
vnica de conceſſione præbendæ, vbi gloſſa
verbo nota erit.*

In §. Sub conditione.

SVMMARIVM

1 *Reſcriptum Pontificis ſub conditione
non adimit Ordinario poteſtatem
conferendi beneficia, niſi illa pu-
rificata ſit etiã reſpectu delegati.*
2 *Ordinarius habet maiorem poteſtatem
delegato.*
3 *Pontifex in reſcriptis ſemper ſe remittit
iudicio Ordinarij, niſi apponat illã
clauſulam, de motu proprio.*
4 *Conditio, dummodo ſit vitæ laudabilis,
habetur pro non appoſita; nam
includitur in idoneitate intrin-
ſeca.*
5 *Condictio quid ſit?*
6 *Conditio quid ſit? alia poſſibilis, alia
impoſſibilis.*
7 *poſſibilis quæ dicatur?*
8 *impoſſibilis quæ dicatur?*
9 *Conditiones impoſſibiles vitiant contra-
ctus.*

1 REſcriptum Pontificis ſub conditio-
ne, ſi clericus pauper erit, ſi
doctor, &c. non adimunt ab Or-
dinario poteſtatem conferendi
beneficia, *cap. 1. de conceſſione præbendæ
& Clementina vnica eod. tit.* niſi purifice-
tur conditio, *Clementina vnica eodem
tit.* quod multo magis intelligitur reſpe-
2 ctu delegati, *cap. ſanè de officio delegati*;
habet enim Ordinarius maiorem pote-
ſtatem: ergo ſicut ille non poteſt confer-
re purificata conditione, ita neque hic
ex lit era tamen, & glo huius §.

Aduerte primò, quod quotieſcumque
3 in reſcripto non apponitur illa particula,
de motu proprio, vel ex certa ſcientia,
ſemper Pontifex remittit ſe iudicio Or-
dinarij, qui debet inquirere circa talem
clericum prouidendum, de ætate, legiti-
mitate, moribus, ſcientia, &c. & debet
facere ſummariam informationem, non
in forma iudicij omninò, ſed extraor-
dinariè, *Abb. in cap. 1. in fine de poſtula-
tione prælatorum*; & ſi quid inuenerit
contrarium, poterit Pontifici reſponderi.

Si autem dixiſſet Pontifex (quem habilẽ
ex noſtra ſcientia iudicamus, vel facimus
hoc de motu proprio, &c. tunc Ordina-
rius non tenetur ad aliud, niſi prouiden-
dus haberet aliquod crimen occultum, &
quod faciliter Papa ignoraret; tunc enim
poterit Papam de hoc certificare, vt ſupra
diximus.

Aduerte ſecundò, quod conditio, dum-
4 modo ſit vitæ laudabilis, habetur pro non
appoſita, includitur enim in idoneitate
int inſeca, & ſic niſi mores correſpõdeant
non po eſt dici vitæ laudabilis; ſic aduer-
tit *Butreus in cap.1. de ſcrutinio in ordi-
natione faciendo, & Abb. in cap. poſtquã,
de electione*; ſed cum hic fiat mentio de
cnnditione.

Aduerte tertiò, quod condictio alia eſt,
5 alia conditio. Condictio eſt communis
loquutio, ſiue communis dictio, quæ lo-
quutio relata eſt per legiſtas ad conuer-
ſionem, quam facit creditor, vt in *tit. ff.
& C. de certi condictione*; & hoc ideo ue-
nit; nam antiquitus antequam creditor
conueniret debitorem ſuum, debebat il-
lum alloqui, & ſic ſimul dicebant, ſeu cõ-
dicebant, & deinde conuentio ſubſeque-
batur, vt in §. *appellamus inſtitutionibus,*
6 *de actionibus*, inde conuentio dicta fuit
condictio. Conditio verò eſt illa, per quã
aliquid eſt expectandum, & exigita in
aliquo actu, ipſum ſuſpendit, vſque ad pu-
rific tionem; ſic *Ciuiliſtæ in §. ex condi-
tionali inſtitutionibus de verborum obli-*
7 *gationibus*; & multiplex eſt, ſcilicet poſſi-
bilis, vel impoſſibilis. Poſſibilis eſt, quæ
poteſt facto noſtro euacuari, & poni in eſ-
8 ſe; ſic ſunt omnes conditiones appoſitæ
in hoc paragrapho. Impoſſibilis eſt quæ
non poteſt poni in eſſe ſimpliciter ex fa-
cto noſtro, & has non ſolet apponere
Summus Pontifex, puta ſi diceret, ſi di-
gito Cælum tetigerit, ſi mare exiccauerit,
&c. Iſtæ enim conditiones oſtenderent
potius, quod Summus Pontifex non ha-
beret voluntatem conferendi, patet à ſi-
mili *ex l. veteribus, C. de pactis*, vbi habe-
9 tur, quod conditiones impoſſibiles appo-
ſitæ in contractibus, vitiant contractus;
nam debent contrahentes ſe explicare,
ſed Pontifex videtur quaſi contrahere
cum dicto clerico prouidendo, & eſt pol-
licitario per tale reſcriptum: ergo ſi talis
conditio apponeretur, haberetur pro nõ
appoſita, & oſtenderet voluntatem elu-
ſoriam.

In §. Sed multum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium petens tenetur exprimere an habeat aliud beneficium, & quale, & de redditibus mẽtionem facere, non autem de illis, qui ſunt pro ſeruitio perſonali, vel diſtributione quotidiana.*

2 *Redditus pro ſeruitio perſonali non poſſunt dici beneficium, ſed merces potius.*

3 *Beneficium conceſſum alicui motu proprio, non requirit mentionem aliorum beneficiorum, vel redditaum.*

4 *Beneficium impetrans non ex porrectione ſupplicationis, ſed alia via tamen tenetur notificare Pontifici beneficium, quod habet, licet minimum.*

5 *Faciens per alium, per ſeipſum facere videtur.*

6 *Pœnæ ſunt reſtringendæ.*

7 *Impetratio eſt magis directa per intermediam perſonam, quam per ſupplicationem.*

8 *Supplicatio eſt vox mortua, & homo loquens eſt vox viua.*

9 *Clauſula (de motu proprio) nihil operatur, præter intentionem ſcribentis.*

10 *Clauſula (de motu proprio) nihil operatur quoad retentionem.*

MVlta pro hoc paragrapho ſupra
notauimus de requiſitis ad pe-
titionem præbendæ, & de mo-
do ſupplicationis formandæ.
Hic tamen

Aduerte primò, quod quando proui-
1 dendus ipſe petit beneficium tenetur ex-
primere, an habeat aliud beneficium, an
ſit curatum necne, & de redditibus etiam
mentionem facere, *Rota Romana deciſ.
13. & Felinus in cap. ad aures, de collatio-
nibus num. 3.* Quod adeo verum eſt, vt
ſi quis demat de redditibus, & dicat be-
neficium minus reddere, impetratio eſſet
ſubreptitia, & non valeret. Benè verum
eſt, quod ſi beneficium reddat aliquid ex
ſeruitio perſonali, vel ex diſtributione
quotidiana, tunc illi redditus non ſunt
exprimendi, ſed tantum maſſa certa, &
determinata; diſtributiones enim ſunt
2 contingentes, poſſunt enim eſſe, & non
eſſe, nec poſſunt dici beneficium, ſed po-
tius

tius merces pro labore perſonali, vt ad-
uertit *Couarruuias lib.3.variarum reſo-
lutionum cap.13.num* 1. & ex hoc intro-
ductum eſt, quod clericus non reſidens,
non poſſit percipere, vt *in toto titulo de
clericis non reſidentibus, & diximus ſu-
pra de poteſtate Capituli ſede vacante*.

Aduerte ſecundò hæc omnia ceſſare,
3 quando beneficium non fuit impetratum
per petitionem, ſed Papa illud conceſſit
de motu proprio, vt *in cap ſi motu pro-
prio de præbendis in 6. & Felinus in cap.
cauſam, de reſcriptis*. In hoc tamen eſt
difficilis interpretatio: vnde licet quis nõ
impetrauerit ſibi beneficium ex porre-
4 ctione ſupplicationis, dummodo tamen
id egerit indirectè, procurando ſibi alia
via tale beneficium, tunc debet etiam
Pontifici notum facere beneficium, quod
habet, licet ſit minimum, quod ſi non
notificauerit ſecundum beneficivm impe-
tratum, etiam cum clauſula (de motu
proprio) nihil operatur, ſicut nec opera-
5 tur quando quis dat ſupplicationem, &
tacet beneficium, quod habet: Ratio au-
tem eſt *ex tex in cap.qui facit, de regulis
iuris in 6.* quia ſcilicet qui per alium facit,
per ſeipſum facere videtur; ſed ſi iſte ſibi
impetraſſet beneficium media ſupplica-
tione, non exprimendo primum, quod
habet, ſecundum beneficium impetratum
eſt ſubreptitium: ergo idem dicendum
eſt in caſu noſtro.

Dices, ſumus in pœnalibus, & pœnæ
6 ſunt potius reſtringendæ, vt *in cap.odia,
de regulis iuris in 6.* ergo non debet fieri
iſta interpretatio circa hunc impetran-
tem, ſic ex tranſuerſo, & indirectè, cum
ſimus in pœnalibus.

Reſpondetur negando cõſequentiam,
7 & dico, quod hæc eſt magis directa impe-
tratio, quam eſſet per ſupplicationem.
Supplicatio enim eſt vox mortua, & ho-
8 mo loquens eſt vox viua: ergo ſi ſuppli-
catio, in quo non continetur explicatio
primi beneficij reddit nullam collationẽ
ſecundi, hic multo fortius dicendum eſt
in homine pro homine loquente, tũ quia
9 dicta clauſula (de motu proprio) nihil
operatur, præter intentionem ſcribentis,
vt aduertit *glo.hic verbo valida ex Clem.
prima de præbendis, & ex cap. cum adeo,
de reſcriptis*. ſed Pontifex neſcit hanc
pluralitatem, & malitioſè eſt occultata:
ergo ſic eſt interpretanda dicta particula,
tum quia id expreſsè explicat Author no-
ſter *in fine huius* §. per illa verba: Quod
ſi ad petitionẽ gratia huiuſmodi facta ſit;
petitio autem poteſt fieri vel ſcriptis, vel
voce: ergo ſemper id, quod diximus æſti-
mandum eſt.

Aduerte tertiò, quod quando vere
10 præcedit collatio de motu proprio, tunc
ſiue prouidendus habeat vnum, ſiue plu-
ra beneficia, ſiue curata, ſiue non curata,
tamen id non eſt intelligendum, quoad
retentionem, enimuerò, vt notatur in
cap.non poteſt de præbendis in 6. iſta par-
ticula operatur tantum, quod beneficium
collatum non ſit irritum, ſed non dat fa-
cultatem ad retinenda ambo beneficia
incompatibilia, niſi appareat, alias di-
ſpenſatum, vt habetur *in fine dicti capi-
tuli*, ibi. Hoc enim ſola prædicta opera-
tur expreſſio, quod facta ſibi gratia ne-
queat ſubreptitia iudicari; ſecus ſi Pon-
tifex expreſsè diſpenſaret, vt *per glo. in
dicto cap. verbo ſubreptitia ex l.legata
inualiditer, ff. de adimendis legatis*.

In §. Item ſi pluribus, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens reſcriptum pro primo beneficio vacaturo, vel actu vacanti, ſi plura ſint vacantia, poterit eligere quod vult.*

2 *Clericus pro electione beneficiorum vacantium habet decem dies, qui nõ currit ſi ignorauerit vacationes.*

3 *Decendium non currit pro appellatione à ſententia, quæ adhuc parti ignoratur.*

4 *Clericus habet electionem pro pluribus beneficijs vacantibus, niſi Pontifex determinauerit.*

5 *Clericus habet etiam electionem, ſi prioritas vacantiæ diſcerni nequit.*

6 *non poteſt eligere ius patronatus.*

7 *Reſcriptum ſuperioris in dubio non interpretatur cum præiudicio alterius.*

8 *Clericus non habet electionem beneficiorum, niſi in reſcripto ſit illa clauſula motu proprio, qua ſi nõ adſit minus poteſt ſumere, & pro æqualibus habet decendium.*

9 *Gratiam à ſuperiore accipere, vtilius eſt, quam ab ipſo petere.*

10 *Benigniora præferenda ſunt, & coactio ſemper debet eſſe ad minus.*

3 reſcriptum pro futura ſucceſſione in ali-
quo beneficio, alijs autem prælatis id
prohibitum eſt ex ratione, *tex. in cap. 2. & cap. relatum de conceſſione præbendæ*;
vnde nec Legatus à latere id facere poteſt,
niſi Summus Pontifex expreſſam daret
poteſtatem circa hoc *cap. dilectus filius de præbendis*; facit autem id Sūmus Pon-
pontifex ratione maioris dignitatis, cui
maior debetur prærogatiua, *cap. ad honorem de authoritate, & vſu pallei*; &
maiorem habet Sancti Spiritus aſſiſtentiā.
Aduerte tertiò, quod licet papa poſſet
4 concedere alicui reſcriptum pro futura
ſucceſſione, tamen vt plurimum id non
facit, niſi ex maxima cauſa, & ſolet id fa-
cere ad inſtantiam ipſius beneficiati vi-
uentis dando potius ei coadiutorem cum
futura ſucceſſione, vt per *Doctores in cap 2. de præbendis in 6.* ad euitandum
periculum captandæ mortis, vt *in l. fin. C. de pactis*.
Aduerte quartò, dum hic fit mentio de
5 petitione, vt *in §. ſed ſiue*, collige ex his
praxim de ſupplicatione præſentanda
pōtifici. Supplicatio igitur datur in char-
ta papyri, & ſi Bullæ poſtea expediantur
6 in membranis, *cap. cum dilectus, §. vos igitur de confirmatione vtili, vel inutili*.
Sic autem formatur ſupplicatio,

Sanctiſſime Pater.

Supplicat Sanctitati Veſtræ N. humilis,
ac deuotus orator, clericus, vel ſacerdos,
&c patriæ N. vacare in tali Ciuitate, vel
Caſtro, &c. beneficium ſub titulo N. va-
loris ducarorum de Camera . . . . . .
quod beneficium eſt ſimplex, vel curatum
cum tali onere, &c. propterea inſtanter
precatur Sanctitatem Veſtram, vt digne-
tur beneficium dictum conferre ipſi ora-
tori cum priuilegijs dicto beneficio an-
nexis, & alijs connexis, &c. ita humiliter
ſupplicat vt Deus, &c.
Præſentata dicta ſupplicatione, Papa
7 firmat, vel dicendo, fiat vt petitur, vel
fiat, & ponit primam literam ſui nominis,
v.g. Fiat, L. vel M. vel I. &c. vel dicit de
motu proprio, & tunc curritur, quod di-
ximus, vel dat alicui Cardinali commiſ-
ſionem de ſignando, & tunc Cardinalis
ſignat vno ex modis dictis, prout mandat
pontifex, & dicit v. g. Conceditur vt pe-
titur, vel conceditur de motu proprio, in
præſentia Domini noſtri, & addit ſuum
nomen, v. g. Cardinalis Brancatius, vel
Cardinalis Carrafa, &c.

In §. Eſt ergo.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius quas collationes habeat ſibi reſeruatas.*
2 *Legatus quale ius habeat in collationibus, & reſeruationibus.*
3 *Papa in beneficijs plenam habet poteſtatem, non tamen poteſt ſine iuſta cauſa rem alicui auferre.*

1 HIc datur modus ſeruandus in col-
lationibus pro Ordinario loci,
Legato, & Papa. Ordinario enim
reſeruatur collatio omnium ba-
ſilicarum, tamen non poteſt circa aliquod
beneficium vacaturum alteri tribuere
ius, vt *in cap. 2. de conceſſione præbendæ*,
2 & patet ex dictis; Legatus habet ius ad
conferendas omnes dignitates modo,
quo diximus, ſed non poteſt, niſi vnam
tantum reſeruare præbendam vacaturam,
non plures in eadem eccleſia, niſi euacua-
ta prima reſeruatione: Papa verò habet
omnimodam libertatem, & poteſt, quam
3 vult præbendam conferre, cui vult quo-
modo vult, &c. poteſt dare coadiutorem,
& alia facere ratione maioris poteſtatis,
cap. ſignificaſti de electione, & cap. propoſuit de conceſſione præbendæ. Bene ve-
rum eſt, quod ius Papæ non eſt ita ampliū,
vt poſſit ſine rationabili cauſa rem meam
auferre, & alteri dare, *Abb. in cap. 1. de voto, & Innocentius in cap. inquiſitioni, de ſent. & re iudicata*; vnde Pontifex ne-
que ſolet patronos laicos in totum ſpo-
liare iure patronatus quoad præſentatio-
nem, & ſi aliquando id facit, credendum
eſt, quod ex iuſta cauſa ad id moueatur.

In §. Quo tamen caſu.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia definitur.*
2 *Negligens dici non debet qui opus non poteſt ponere ex defectu corporis vel mentis.*
3 *Reſcriptum habens pro beneficio vacaturo, ſi fuerit negligens, & beneficium non eſt collatum adhuc eſt audiendus ex vi reſcripti.*
4 *Tempus habens taxatum ad impetrandū beneficium, ſi illud expirauerit, nō habet amplius ius, niſi ex liberalitate Pontificis.*

5 *Præ-*

Google

5 *Præbenda neceſſario debetur recepto in canonicum, & ſic licet fuerit negligens, non amittit ius.*

6 *Clericus negligens in impetratione, & amittit beneficium, & reſcriptum redditur inane.*

1 Aduerte primò in hoc §. fieri mētionem de negligentia, quæ eſt omiſſio eius, quod fieri debet, & poteſt; ſic aduertit *Ioannes And. in cap. cupientes*, §. *quod ſuper de electione*; vnde collige, quod qui non poteſt ponere opus, non debet dici negligens, pu-
2 ta ſi ſit infirmus, vel mente captus, *cap. commiſſa de electione in 6. & cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ.*

Aduerte ſecundò, quod ſi is, qui habuit reſcriptum pro beneficio vacaturo fuit
3 negligens, ſed tamen beneficium adhuc non eſt collatum, poterit in iſto caſu admitti, & erit audiendus; nam ex reſcripto ius h bet ad tale beneficium, *cap. ſi tibi abſenti de præbendis in 6. & cap. ſi clericus eit. tit.* Quod ſi in reſcripto fuerit taxatum tempus, & ipſe intra illud fuerit
4 negligens petere beneficium vacans, non habet amplius ius, ſed poteſt Epiſcopus ex ſua liberalitate ei conferre, vel non tale beneficium.

Aduerte tertiò, quod hoc limitatur e-
5 tiam ſi interfuerit negligētia pro vno caſu, vt habetur *in præſenti* §. quando ſcilicet quis fuit iam acceptus in canonicum, ſub ſpe proximæ præbendæ vacaturæ, tūc enim & ſi non petat, tamen ius facit pro ipſo, & expoſcit ipſum prouideri, *cap. ſi clericus de præbendis in 6. circa medium;*
6 ſecus autem clericus negligens, ob pœnā negligentiæ, & amittit beneficium, quod non perijt, & reſcriptum pro ipſo erit inane, quia iam eſt expiratum, *cap. ex parte de officio delegati, & cap. ſi clericus de præbendis in 6.*

In §. Poterit cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Expectatiuæ hodie per Tridentinum ſunt ſublatæ.*

2 *Pluralitas beneficiorum de Iure Canonico eſt maximè odibilis.*

3 *malos effectus producit.*

4 *Beneficia duo compatibilia in eadem Eccleſia quis habere permittitur, plura verò nequaquam, niſi ex diſpenſatione Pontificis.*

5 *Beneficia plura ſimplicia poteſt quis habere, & in hoc diſpenſat Epiſcopus.*

6 *Beneficia plura ſimplicia poſſunt habere Cardinales, filij Regum, & litterati, quibus in hoc debetur diſpenſatio.*

7 *Eccleſia indiget litteratis, & ipſis decoratur.*

8 *Litteratus quis dicatur?*

Videndum eſt hic, quid de cartis expectatiuis, quæ antiquitus cōcedebantur. Secundò, quare pluralitas beneficiorum ſit ſublata. Tertiò, quando concedi poſſit talis pluralitas.

Circa primum aduerte, quod omnis
1 expectatiua etiam mētalis ſublata eſt per *Trid. ſeſſ. 24. cap. 14. de reformatione*, vbi expreſsè omnino prohibentur tales expectatiuæ. Pontifex verò neque ſolet dare ſic in genere, quia etiam taliter data expectatiua, ſi quis optaret aliquod beneficium particulare, daretur etiam occaſio captandæ mortis, contra *textum in cap. ne captandæ de conceſſione præbendæ in 6.* & ſic ſaltem optaret, vt prius moreretur ille, cuius beneficium conſequi deſiderat.

Circa ſecundum aduerte, pluralitatem
2 beneficiorum eſſe odibilem, & prohibitā de iure canonico, ne eccleſiaſtici Chriſti ſanguine, & Eccleſiæ diuitijs aburantur, *cap ſanctorum diſt. 70. cap. quia in tantum de præbendis*, & aduertit *Quarāta in ſumma bullarum verbo beneficiorum reſignationes verſiculo* 8. Eſt etiam
3 introducta prohibitio pluralitatis beneficiorum ad extirpandam crapulam, vt in *cap. à crapula, de vita, & honeſtate clericorum*; ad hoc, vt populi non defraudentur miniſtris, & vnuſquiſque ſuo oneri benè ſatisfacere poſſit, eo modo, quo de iure ciuili non poteſt idem miles pluribus militare militijs, & oſtendit Dominus *Iſaia* 5. ibi: Vę qui domum ad domum coniungitis, & agrum ad agrum coagularis.

Circa tertium aduerte primò, quod ali-
4 quando permittitur pluralitas beneficiorum in eadem Eccleſia, quando ſunt cōpatibilia, puta Canonicatus, & Cappellania, *Lapus allegatione* 117 *Felinus in cap. ex parte de reſcriptis, Nauarr. conſil.* 16. *n.* 6. plura tamen quam duo etiā compatibilia in eadem eccleſia nemini licet retinere, niſi ex diſpenſatione Pontificis, vt aduertit *glo hic verbo reſcriptum*.

Aduerte ſecundò, poſſe admitti plura-
5 litatem in beneficijs ſimplicibus, & in hac

hac pluralitate diſpenſat ſolus Epiſcopus, vt aduertit *glo. cit.* ſed tamen eſt adhibenda regula, vt ſcilicet nō ſit nimius exceſſus, & incideremus in rationibus prohibitionis ſupra poſitis.

Aduerte tertiò, admitti etiam hoc in
6 Eminentiſſimis Cardinalibus; iſti enim, dum ſeruiunt communi eccleſiæ videntur deſeruire quibuslibet eccleſijs particularibus, & ſic poſſunt ab ipſis beneficia obtinere, *cap. cum dilectus de clericis nō reſidentibus*; tum quia ſunt ſublimiores alijs: ergo debent aliqua prærogatiua condecorari. *cap miramur diſt.* 42. *& in extrauaganti execrabilis de prebendis*. Gaudent etiam hoc priuilegio filij Regū, ob generis claritatem, vt in *dicta extrauaganti execrabilis*. Litterati etiam admittuntur, & gaudere debent hoc priuilegio, vt ſcilicet eum ipſis diſpenſari debeat; vt in *dicta extrauaganti execrabi-*
7 *lis*; & ratione optima literati ſunt priuilegiati, quia Eccleſia ipſis indiget, vt circundata muro inexpugnabili eorum doctrina, tuta conſiſtat, *cap. ſuper ſpecula, § fin. de magiſtris, cap. de multa, § fin. de præbendis*, *cap. inter cætera de officio Ordinarij, cap. ne pro defectu, de renunciatione*. Hodie verò literati aliquando cum rubo e ſcientiarum mendicare coguntur, vt aduertit *glo. hic verbo maximè*.

Quæres, quis nam poſſit dici literatus? Reſpondetur, talem dici bonum Cano-
8 niſtam ex ratione, *tex. in dicto cap. ſuper ſpecula, § fin.* hic enim verè Eccleſiam adiuuat. Idem dic de theologo, & multoties de bono rethorico enm mediocri ſcientia Canonum, & bona praxi; nam modus moder tur omnia, & maximè venit in conſiderationem.

In §. Item ſi à ſede.

SVMMARIVM.

1 *Pluribus ſimul prouiſis de eodem beneficio à diuerſis ille præfertur, qui prior habuit conceſſionem, quæ prioritas, ſi non appareat præfertur qui habuit à maiori.*

2 *Beneficium ſignatum à Papa habet vim contra ſignaturam Datarij, niſi conſtet de prioritate.*

3 *Collatio à maiori dignitate eſt præferenda ſacta à minori, niſi appareat de prioritate.*

4 *Papa non intendit per reſcripta operari contra ius commune.*

5 *Poſſidentis conditio melior eſt.*

1 SOlent aliquando plures ſimul prouideri de eodem beneficio à diuerſis, & ſic à Legato, & ab Ordinario ſimul, & tūc ille præfertur, qui prius habuit conceſſionem; nam qui prior eſt in tempore, potior eſt in iure *ex regula qui prior in 6.* Si tamen quis habuerit conceſſionem à Legato, & alius ab Ordinario eodem tempore, itaut non appareat de prioritate, ille præferri debet qui habuit à maiori poteſtate, paret *ex cap. inferior diſt* 21.

Aduerte tamen primò, quod ſi quis
2 habuit beneficium à Papa ſignatum propria ſignatura, & dictum fuit, fiat vt petitur, debet præferri ei, in cuius ſignatura dictum eſt à Datario, conceſſum vt petitur; tunc enim niſi conſtet de prioritate temporis, ille debet præferri, qui habuit illam ſignaturam à Papa, vt aduertit *Rebuff in* 2. *p. praxis beneficiariæ eum de ſignatura num.* 11. *&* 12. *ex regula Cancellaria Romana* 12. *&* 13. quod intelligitur ſine agatur de capiend. poſſeſſione, ſiu. ambo prætenderent poſſidere in parte; tunc enim ille eſt confirmandus in poſſeſſione, qui habuit ſignaturam modo prædicto; colligitur *ex cap. duobus, de reſcriptis*.

Aduerte ſecundò, quod niſi appareat de prioritate expediti reſcripti à diuerſis,
3 tunc ſeruari debet id, quod diximus, quod ſcilicet præferatur collatio à maiori dignitate, vt aduertit *glo. hic in figuratione caſus in ſecundo notabili*. Si tamen appareret de prioritate, quia forſan Epiſcopus appoſuit horam ſuæ datæ, ex qua apparet ſuam fuiſſe primum eius collatio erit præferenda, *ex dicta regula qui prior*; tum
4 quia Papa per ſua reſcripta non intendit operari contra ius commune, *cap. mandatum, de reſcriptis*.

Nota tamen, quod ſi nec apparet de
5 prioritate, & tamen diſpoſuit ſe in poſſeſſion, tunc melior erit conditio poſſidentis, & præſumptio ſtat pro ipſo, *l. fin. C. de rei vendicatione, & cap. ſi à ſede de præbendis in 6. cap in pari de regulis iuris in 6.* Vnde verificatur adagium legiſtarum; vigilantibus, & non dormientibus iura ſubueniunt: idem confirmat *Quaranta in ſumma bullarum verbo beneficiorum poſſeſſio, & Abb. in cap. granis de reſtitutione ſpoliatorum*, qui vult, quod poſſeſſio probetur non tam per poſſeſſionem beneficij, quam etiam per perceptionem fructuum ipſius beneficij, ſi ſit maturata aliqua tanta, ſecus autem ſufficit ipſa poſſeſſio beneficij.

In

fuit res tradita, *l.quoties, C. de rei vendi-*
catione. Tertiò, in creditoribus inſtru-
7 mentariis, in ijs enim, qui prior eſt in tē-
pore, potior eſt in iure, *l. potior, ff. qui*
potio.in pigno.habeantur, l. ſi fundum, C.
eit.tit. Quartò, in creditrice dotali; hæc
8 enim præfertur quibuſcumque credito-
ribus anterioribus, maximè in vendican-
da re dotali, puta ſi ſit certus fundus, cer-
tum prædium, &c. *l.quotiens, C de iure*
dotium, & l.in vendicandis cit. tit.
Limita tamen in dote vxoris præmor-
9 tuæ, hæc enim præfertur (pro ſuis filijs)
doti ſecundæ vxoris, *l.vltima, C. qui po-*
tiores in pignore habeatur. Cæterum do-
10 tis cauſa ſemper & vbique præcipua eſt,
l.1. ff. ſoluto matrimonio.
Aduerte ſecundò limitari dictum pri-
11 mo in actibus, qui pendent ex voluntate
eiuſdem; vnde nouum ius tolli antiquum
(dummodo adſit cauſa rationabilis, vt
diximus *de conſtitutionibus, glo. in dicto*
cap qui prior de reg.iuris in 6.verbo qui
prior circa medium.
Limitatur ſecundò, in teſtamentis *§.po-*
12 *ſteriori lib.2.ciuili*, quibus modis teſta-
menta infirmentur, *& glo.in dicto ca.qui*
prior.
Limitatur tertiò, in poſſeſſore qui in-
13 terrogatus denegat poſſeſſionē alicuius
rei, conuictus enim non poteſt prioritate
velle vti, *Authentica poſſeſſor, C. qui po-*
tiores in pignore habeantur.
Limitatur etiam in eo, cuius pecunia
14 res empta eſt; nam dummodo appareat
talis emptio de pecunia data ad hunc ef-
fectum, itaut appareat emptio de tali pe-
cunia facta, tunc hic licet poſterior præ-
fertur tamen aliis, *l.licet, C.qui potiores in*
pignore habeantur.
Limita quintò, in creditoribus inſtru-
15 mentarijs, & chirographarijs, enimuero
ro inſtrumentarius præfertur cuicumque
chirographario, quantumuis anteriori,
l ſcripturas, C.eodem.
Limita ſextò, in agente ex cauſa ex-
16 penſarum pro congruente funerali de-
functi, hic enim præfertur quibuſcumque
creditoribus, *l.at ſi quis, ff. de religioſis,*
& ſumptibus funerum. Ratio huius di-
ſpoſitionis eſt; nam qui procurat funera-
lia, procurat bonum communitatis, ne
ſcilicet corpus corrumperetur, & malis
odoribus cadauerum inficiatur aer, bonū
autem publicum præferri debet bono par
17 ticulari, *Authentica res quæ, C.commu-*
nia de legatis: ergo ſic etiam præferri de-
bet qui pecuniam pro talibus ſumptibus
ſubminiſtrauit.

In §. Aliud iuris eſt, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Pontificis non derogat par-*
ticulari conſtitutioni, niſi de ipſa
expreſsè mentionem faciat.
2 *Pontifex mandans aliquem recipi in*
Canonicum, non intendit augeri
numerum canonicorum, niſi id
exprimat, ſed illum recipi ſequen-
te vacantia.
3 *Expreſſio eius, quod tacitè ineſt nihil o-*
peratur, niſi per alium modum,
quam quo tacitè ineſt fuerit fa-
cta.
4 *Canonicus debet habere ætatem pro or-*
dinibus ſacris, alias non poteſt
recipi & vbi poteſt recipi, non
habet vocem in eam.
5 *Canonici habentes vſum mitræ debent*
habere ætatem Epiſcoporum, alias
illa non vtuntur.
6 *Canonici debent noſcere cantum Grego-*
rianum
7 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*
8 *Canonicus dicitur à canendo.*
9 *Canonici non debent eſſe maiore nume-*
ro, quam vires ſuppetant, & ſi
non ſuppetant numerus poteſt di-
minui.
10 *Papa non ſolet onerare Epiſcopum plu-*
ribus prouiſionibus beneficiorū,
niſi expreſsè id appareat in re-
ſcripto.

1 MAndatum Pontificis non dero-
gat particulari conſtitutioni, ni-
ſi de ipſa faciat ſpecialem men-
tionem, vt habetur in hoc pa-
ragrapho, pro quo
Aduerte primò, quod ſi Summus Pon-
2 tifex mandet aliquem recipi in Canonicū,
non per hoc intendit augeri numerum
perfectum Canonicorum, puta ſi in Ec-
cleſia ſint triginta Canonici, & Pontifex
reſcribat aliquem recipi in Canonicum,
debet intelligi ſequente vacantia; vnde
non debet augeri numerus, niſi expreſsè
Summus Pontifex id apponat in reſcri-
pto, *cap.conſtitutus de reſcriptis*, & ad-
uertit *Lancellottus hic*.
Ex quo in ſummario habes regulam,
3 quod expreſſio eius, quod tacitè ineſt ni-
hil operatur, niſi per alium modum, quam
quo tacitè ineſt fuerit facta expreſſio, hoc
eſt ſi quis velit facere aliquod opus ſibi

prohibitum aliquo iure, v.g. ſi vellet fra-
ter Sancti Franciſci non ieiunare die ve-
neris, tunc priuilegium ei conceſſum,
quod nunquam ieiunare teneatur, nihil
operatur pro die veneris, niſi exprima-
tur poſitiuè, debet enim fieri expreſſa
mentio illius tacitæ prohibitionis, alias
non præſumitur diſpenſatum.

Aduerte tertiò, quod non quilibet po-
4 teſt admitti in canonicum, nam canonica-
tus Eccleſiæ Cathedralis exigit ſaltem
ætatem pro ordinibus ſacris, & ſic debet
Canonicus habere vigeſimum primum
annum completum, *Trid. ſeſſ. 23. cap 12.
de reformatione*; vel eſt Canonicus Ec-
cleſiæ collegiatæ, & tunc ſufficit ſi ſit in
minoribus, *Trid. loco cit.* tamen non ha-
bet vocem in Capitulo, niſi quando erit
in ſacris. Neapoli verò quia Canonici
5 habent vſum mitræ, debent habere annũ
trigeſimum (ad modum Epiſcoporum)
quod ſi ante talem ætatem canonicatum
6 obtinuerint, licet habeant omnia alia iu
ra canonicalia, tamen non habet vſum
mitræ. Item Canonicus debet noſcere
7 cantum ſaltem Gregorianum, vt habetur
in præſenti paragrapho, & hoc, vt nomen
ſit conſequens rei, *§. eſt & aliud de do-
8 nationibus*. Dicitur autem Canonicus à
canendo.

Aduerte tertiò, quod numerus Cani-
9 corum non debet excedere vires fructuũ
Eccleſiarum, in quibus Canonici conſti-
tuuntur, *cap. quoniam de vita, & hone-
ſtate clericorum, cap. ex parte de conceſ-
ſione præbendæ* immò vt ſupra diximus,
ſi vires non ſuppetant, poterit diminui
numerus Canonicorum.

Aduerte quartò ex *§. illud*, quod Papa
10 non ſolet onerare eundem Epiſcopum
pluribus prouiſionibus beneficiorum,
niſi expreſsè in reſcripto id apponat. Im-
mo de ſtylo Curiæ Romanæ in reſcriptis
talium prouiſionum ſolet apponi clauſula
(ſi pro alio non reſcripſerimus) vt ad ter-
tit *glo. hic verbo expreſsè*. Hæc in praxi
poteſt autem Pontifex pro ſui libito re-
ſcribere.

In §. Sicut autem, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Mandati fines diligenter cuſtodiendi ſunt, maximè autem fines mandati Apoſtolici.*

2 *Mandatum Apoſtolicum ſtrictè ſeruari debet, & non extendi, neque limitari etiam conſentiente eo, ad cuius fauorem dirigitur.*

3 *Collatio de minori beneficio poteſt fieri ſi id appareat ex voluntate conſcribentis tacitè in id inclinantis.*

4 *Reſcriptum Pontificis de beneficio vacaturo non poteſt extendi ad beneficium de nouo fundatum, quia non dicitur vacans.*

5 *Mandatum de beneficio, cuius collatio ad Epiſcopum ſpectat non extenditur ad beneficiũ, cuius præſentatio ſpectat ad Epiſcopum ſimul cum laico.*

1 FInes cuiuſcumque mandati ſunt di-
ligenter cuſtodiendi, *l. diligenter,
ff. mandati*, tanto magis fines man-
dati Apoſtolici, vt in *cap. porro de
priuilegijs*. Hic tamen

Aduerte primò, quod adeo ſtrictè ſer-
2 uari debet mandatum Pontificis, vt neque
poſſit extendi, neque limitari etiam con-
ſentiente eo, in cuius fauorem factum eſt
reſcriptum, & in hoc fallit regula, *tex. in
l. fin C. de pactis*, vbi habetur, quod po-
teſt quis cedere iuri ſuo. Verum tamen
eſt, quod, vt colligitur *ex glo. hic*, vt quã-
do apparet de voluntate conſcribentis,
ſeu mandantis, tacitè in id inclinante,
tunc poteſt fieri collatio pro minori be-
3 neficio ſi illud acceptet prouidẽdus, ſecus
autem mandatum ſeruari debet, vt iacet.
Quod non poſſit extendi patet, ſi enim
poſt factum reſcriptum Pontificis aliud
beneficium de nouo fundetur, non exten-
ditur ad tale beneficium, quia verè non
dicitur vacans, & reſcriptum mandat pro-
uideri de beneficio vacanti, vel vacaturo,
vt habetur in *cap. cum in illis, §. cum au-
4 tem de præbendis in 6.* ergo multo minus
poterit extendi in caſu noſtro.

Aduerte ſecundò, quod ſi Pontifex
5 mandet aliquem prouideri de beneficio
ad collationem ad Epiſcopum ſpectãtem
hoc mandatum non extenditur ad bene-
ficium, cuius præſentatio ſpectat ad Epi-
ſcopum ſimul cum laico, etiam ſi collatio
fieret poſtea ab Epiſcopo, nam reſcriptum
excederet actum, quem exprimit *glo. in
dicto §. cum autem in Apoſtillis*, & probat
ex cap. dilectus de officio delegati, vbi etiã
glo. videtur dubitare, an tale reſcriptum
extendatur ad beneficium, cuius collatio
ſpectat ad Epiſcopum, ſed præſentatio ad
Epiſcopum, & ad clericum ſimul, & addit
rationem, nam non videtur Papam cogi-
taſſe de beneficio, in quo collator non
habet plenum ius.

Digitized by Google

In §. Eadem.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum Apoſtolicum ſtrictè ſeruandum eſt.*
2 *Mandatum de conferendo alicui beneficio, quod reſignabitur à Titio, ſi Titius obierit, & non fecerit reſignationem, mandatum non habet vim.*
3 *Reſignatio ſit voluntariè.*

1 ADeo ſtrictè eſt obſeruandum reſcriptum Apoſtolicum, vt ſi quis habeat mandatum, quod recipiens reſignationem beneficij faciendam ab vno, dictum beneficium alteri conferat, tunc ſi ille, qui erat reſignaturus beneficium moriatur, mandatarius vi tute ſuſcepti mandati Apoſtolici nihil poterit facere, vt habetur in *præſenti §.* & hoc extendi etiam ad mandatum à Legato, vel ab alio auctoritatem habē-
2 te, concedit *glo. hic verbo apoſtolica auctoritate*, & probat *ex tex. in cap. penul. §. prohibemus de officio legati in 6.* & ibidem *in cap ſuſceptum de reſcriptis*. Ra-
3 tio autem eſt, quia is, qui mortuus eſt, non renunciat voluntariè, quod requiritur in reſignatione, vt ſupra diximus, ac proinde cum beneficium verè non dicatur reſignatum, per conſequens ille, qui habet mandatum conferendi, ſuſcepta reſignatione, morte ſuperueniente, & non ſequuta reſignatione, nullo modo poterit actum iuridicè facere, vt aduertit *glo. hic verbo humanis*.

In §. Idem obtinet.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de beneficio vacaturo extēditur ad beneficium renouatum, licet non extendatur ad nouiter creatum.*
2 *In dubio beneficium præſumitur prius fundatum, quam expedita littera.*
3 *Canonicus expectans præbendam vacaturam. poteſt obtinere beneficiū de nouo fundatum.*

DIximus iam, quod qui habuit literas pro beneficio vacanti, vel vacaturo non poterit obtinere beneficium nouiter fundatum, & idem reperit hic *Lancellottus*.

Aduerte tamen hic primò, quod ſi be-
1 neficium non ſit de nouo creatum, ſed renouatum, quia forſan erat oppreſſum, tunc benè ad tale beneficium oſtenditur mandatum Apoſtolicum, & ratio eſt, quia *textus in Clementina literas* expreſsè loquitur de beneficio nouiter creato, non autem de renouato. ergo ad ipſum extēditur mandatum, vt in ſimili aduertunt *Ciuiliſtæ communiter in rubrica, ff. de noui operis nunciatione. & tenent Hoſtienſis & Ioannes Andreas in cap. finali de cenſibus.*

Aduerte ſecundò, quod ſi dubium ſit,
2 an prius fuerit fundatum beneficium, an prius impetratæ literæ, puta quia tam fundatio beneficij, quam expeditio literarum fuerit facta eodem die, & tunc cēſendum eſt prius fuiſſe expeditas literas, quam fundatum beneficium, vt expreſsè habetur *in dicta Clementina literas de reſcriptis*; & ratio adduci poteſt, nam ſumus in priuilegio capiendo, in quo ſempe eſt facienda lata, potius quam ſtricta interpretatio, priuilegium autem eſt pro clerico impetrante.

Aduerte tertiò id limitari in canonico,
3 qui expectat præbendam; hic enim obtinere poteſt tale beneficium nouiter creatum, vt aduertit *glo. in Clementina literas verbo ſtatuimus circa finem*, & probat *ex text. in cap. relatum de præbendis, & cap. cum ſuper de conceſſione præbendæ.* Ratio differentiæ inter canonicum, & eum, qui ex literis ſuſceptis expectat beneficiū vacaturum ea eſt, nam canonico non debetur beneficium tantum vacaturum, ſed etiam quandocumque facultas ſe obtulerit ipſe erit prouidendus, vt aduertit *eadē gloſſa e tata*.

In §. Et ſi quis literas.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum pro beneficio non extenditur ad penſionem.*
2 *Verba taxatiua in reſcripto appoſita qualiter intelligi debeant?*
3 *Valor in reſcripto quando intelligatur aſcenſiuè, quando deſcenſiuè.*
4 *Penſio quid ſit?*
5 *à Pontifice ſolo poteſt imponi de rigore iuris, alijs de iure prohibetur.*

6 *ex quibus cauſis imponi poſſit?*
7 *non debet eſſe minus grauans principalem.*
8 *in epiſcopatu non aſcendente mille ſcutos non poteſt imponi.*
9 *in parrochijs debet imponi vt ſaltē centum pro parocho remaneant.*
10 *extinguitur morte penſionarij.*
11 *quæ ſoluitur laico, poteſt extingui ſoluendo aliquod certum totum ſimul illi, non verò eccleſiaſtico, quia eſſet ſimonia.*
12 *Penſionarius tenetur recitare officium paruum B. Mariæ.*

1 Mandatum Apoſtolicum diligenter cuſtodie dum eſſe, iam diximus hic cōtinuando eandem materiam, ait *Lancellottus*, quod ſi Papa reſcripſit pro collatore beneficij, tale reſcriptum non extenditur ad penſionem: penſio enim eſt alterius generis, vt videbimus infra. Videbimus igitur quomodo poſſint intelligi verba taxatiua in reſcripto appoſita, ſcilicet prouideatur de beneficio talis, vel talis ſummæ. Secundò, videndum eſt quid ſit penſio, & à quo imponi poſſit. Tertiò, ad quid teneatur penſionarius, & quando ceſſet penſio.

Circa primum, reſpondetur *ex gloſſa*
2 *noſtra hic verbo vſque ad certam*, quod vel Pontifex dixit v. g. prouideatur talis vſq; ad ſummam 100. ducatorum, Vel Pōtifex dixit, prouideatur de beneficio valoris ducatorum 100. Verba primo modo
3 prolata ſunt taxatiuè, ſcenſiuè, nō deſcēſiuè, & ſic poterit iſte talis prouideri de beneficio minoris valoris, non autē maioris, quia vis taliū verborū eſt taxare aſcenſum, *c. cui, de nō ſacerdotali de præbendis in 6. c. quamuis eodem tit.* Secundo modo prolata verba taxant aſcenſiuè, & deſcenſiuè, itaut non poſſit conferri beneficium minoris valoris, etiam conſentiente ipſo, in cuius priuilegium, & commodum eſt impetratum reſcriptum, quia fines mandati Apoſtolici diligenter cuſtodiri debēt.

Circa ſecundum, penſio idem eſt ac
4 cenſus impoſitus in beneficio eccleſiaſtico, vt aduertit *Timotheus hic*, & colligitur ex *tex. & glo. in cap. prohibemus de cenſibus. tamen Rebuff. in praxi tit. de reſeruatione generali* ait, quod penſio eſt quædam ſeparata portio ex redditibus
5 beneficij ſuperioris auctoritate ſegregata. Dicitur ſuperioris auctoritate, nam de rigore iuris ſolus Pontifex penſiones imponere poteſt, vt aduertit *idem Rebuffus loco cit. & notat glo. in cap. cum dilectus de electione*, & de iure alij prohibentur, vt *in titulo decretalium, vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.*

Nota tamen primò, quod iuſta cauſa
6 intercedere debet, puta ſi beneficium ſit pingue, & poſſint plures meritorij einſdē beneficij fructus inter ſe diuidere. Secundò, ad inimicitias ſedandas, vt ſi duo litigarent idem beneficium, tunc enim poteſt vni dare beneficium, & alteri penſio in eodem beneficio. Tertiò, ſi quis renunciauerit beneficium, reſeruando ſibi in ipſo congruam penſionem. Quartò, ſi quis haberet beneficium leue, tunc enim poterit Epiſcopus ei ſubuenire de penſione alterius beneficij, vt aduertit *Rebuff. in praxi beneficiar. loco præallegato.*

Nota ſecundò, quod auctoritas ſuperioris
7 rioris maximè attendere debet, vt penſio non ſatis aggrauet principalem; vnde ſtatutum eſt, quod in epiſcopatu cuius reditus non excedunt mille, non poſſit im-
8 poni penſio, *Trid. ſeſſ. 24. cap. 13. de reformatione* & in parochijs neque poſſit im-
9 poni, niſi ſaltem remoueant centum pro parocho proprio. Ratio eſt, ne beneficiatus ſatis grauetur, & cogatur alios opprimere, vt colligat fructus ad ſoluendam penſionem, tum quia clerici non habent aliunde, ex quo poſſint licitè lucrum capere, vt ſe releuent ab oneribus.

Nota tertiò, penſionem extingui ex
10 morte illius, cui penſio ſoluitur, vt *in cap. niſi de præbendis, & cap. ad audientiam de reſcriptis*, colligitur ex *l. quia tale ff. ſoluto matrimonio*. Si autem ſoluatur penſio ſæculari (quod poſſe fieri, patet ex dictis de præbendis in initio) tunc poteſt extingui dicta penſio ſoluendo aliquid certum totum ſimul ipſi penſionario ſæculari, & non erit ſimonia, ſicut eſſet
11 reſpectu eccleſiaſtici, *Nauarr. cap. 23. num. 107.* Poterit tamen etiam pro eccleſiaſtico id valere ex diſpenſatione Pontificis, vt praxis docet.

Circa tertium dicimus, quod penſiona-
12 rius tenetur ſaltem ad recitationem officij parui Beatæ Mariæ Virginis, vt aduertit *Nauarr. cap. 25. nu. 108. & 122.*

In §. Eodem etiam.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij ex vi mandati Apoſtolici, ex negligētia Epiſcopi ad alios deuoluta, ad ipſum vigore mandati non reuertitur.*
2 *Collatio ſpectat ad Epiſcopum virtute reſcripti*

reſcripti Apoſtolici, licet Epiſcopus auctoritatem dediſſet alijs cõferendi tale beneficium.
3 *Reſcriptum Pontificis de prouidendo aliquo de beneficio vacaturo extenditur ad illud, cuius collatio ad Epiſcopum eſt deuoluta.*

1 ADuerte primò, quod ſi Summus Pontifex mandet aliquem prouideri de aliquo beneficio vacanti, tunc ſi ex negligentia Epiſcopi collatio ſit ad alios deuoluta (vt erat antiquitus) puta ad Capitulum, vel ad alios tunc ex virtute dicti reſcripti non poteſt Epiſcopus tale beneficium conferre; non enim intendit Papa inferre præiudicium ijs, ad quos ius conferendi eſt deuolutũ, vt habetur *in Clementina cum de beneficio de prabendis*.

Aduerte ſecundò, hoc non intelligi quá
2 do Epiſcopus dediſſet Capitulo, vel alijs auctoritatem conferendi, tunc enim virtute eſc ipti poſſet Epiſcopum conferre, non obſtante tali auctoritate alijs conceſſa, vel ſaltem debet ipſe mandare ſuo tali exequutori, vt impetrantem reſcriptum prouideat de beneficio: alias enim eluderetur impetrans, vt aduertit *glo. hic verbo ex negligentia ex dicta Clementina cum de beneficio citata*.

Aduerte tertiò, quod quando ad Epi-
3 ſcopum deuoluitur collatio ab alijs, tunc reſcriptum extenditur ad tale beneficiũ, v.g. ſi ſpectabat collatio ad Capitulum, ſed quia fuit negligens, eſt facta deuolutio collationis ad Epiſcopum, tunc ſi Epiſcopus habeat à Papa reſcriptum, vt talem clericum prouideat de beneficio vacanti, vel vacaturo, reſcriptum extenditur ad beneficium deuolutum Epiſcopo, licet antea eius collatio non ſpectaret ad Epiſcopum, vt habetur ex *Clementina ſi de beneficio de prabendis*; nam eo ipſo, quod collatio eſt deuoluta Epiſcopus verè confert: ergo reſcriptum benè officit tale beneficium, quod non eſt in caſu propoſito, vbi propter negligentiam Epiſcopi, ius conferendi tranſit in alios reſcriptum autem Pontificis nemini debet eſſe præiudiciabile.

In §. Interdum, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Pontificis de aliquo prouidendo, non habet effectum, ſi prouidendus non habeat ætatem, ſed cum habebit, prouideri poterit.*
2 *Mandata de prouidendo hodie ſunt ſublata.*
3 *Deficiens in vno anno poteſt admitti, dummodo infra tale tempus promoueatur ad ordines.*
4 *Eccleſia Metropolitana non comprehenditur in reſcripto loquente de Eccleſijs ciuitatis.*
5 *Metropolitana comprehenditur ſub Eccleſijs prouinciæ.*
6 *Rex non venit nomine populi.*
7 *Eccleſia cathedralis in priuilegijs venit nomine Eccleſiarum.*
8 *Voluntas ſufficit aliquando pro ratione.*
9 *Mandatum loquens de beneficio ſimplici non extenditur ad curatum.*

1 LIcet mandatum Pontificis ſit generale, tamen aliquando non habet effectum ſuum ex varijs cauſis: primò, ratione defectus ætatis. ſi enim prouidendus vacante præbenda non habet ætatem legitimam pro tali præbenda, tunc reſcriptum eſt inaoe pro illo, *dicto cap. cint de prabendis*; Verum tamen eſt, quod poterit admitti ad aliam præbendam vacantem tempore, quo habebit legitimam ætatem, vt in *dicto cap. ei cui, & glo. ibidem in apoſtillis*,
2 vbi notat mandata de prouidendo fuiſſe ſublata per *Trid. ſeſſ. 24. cap. 19. de reformatione*. Verum tamen eſt, quod hic, qui
3 habet tale reſcriptum, ſi dum vacat beneficium habeat defectum vnius anni pro ætate requiſita ad ordinem beneficij, tunc debet admitti, dummodo infra annum promoueatur ad dictum ordinem, *cap. preterea de ætate, & qualitate ordinandorum*.

Secunda cauſa reſtrictionis eſt, ſi dica-
4 tur in reſcripto, prouideatur talis clericus de beneficio vacanti, vel vacaturo in Eccleſijs tuæ ciuitatis, tunc enim ſi vacet beneficium in Eccleſia cathedrali, non admittitur ad illud petendum vigore talis reſcripti, *glo hic verbo non extenditur ex cap. quia periculoſum de ſent. excommu. in 6.* Secus autem ſi diceretur, prouideatur de beneficio vacanti in vno ex eccleſijs tuæ prouinciæ, tunc enim cõprehenditur
5 etiam eccleſia metropolitana, *cap. pro illorum de prebendis*. Rationem differentię hanc adducerem, quia ſcilicet eccleſiæ ciuitatis ſunt quid inferius eccleſiæ cathedrali, ac proinde non videtur reſcriptum ad ipſam extendi. At quando dicimus, eccleſias prouinciæ, idem eſt ac dicere, prouideatur clericus de beneficio quaii-cumque, quod ſit ſub tua iuriſdictione; &

ſic

ſic non habetur locus determinatus, vt
eſt in ſuperiori loquutione; neque poteſt
eccleſia cathedralis venire appellatione
eccleſiarum ciuitatis ſicut appellatione
6 populi non venit ſuperior, vel Rex, &
rationem rationis aſſignat *glo noſtra hic
verbo eccleſia cathedralis*, quia ſcilicet
ſumus in odioſis, in quibus non eſt fa-
ciendi extenſio.

Sed obſtat *textus in cap palleum de
authoritate, & vſu pallei*, vbi appellatio-
ne eccleſiarum venit etiam eccleſia ca-
thedralis: ergo reſcriptum debet eſſe ad
cathedralem extendi,

Reſpondetur negando conſequentiam,
7 & ratio patet ex dictis, quia in *dicto cap.
ſumus in priuilegijs*, & ſic diſponitur
Archiepiſcopum, ſiue Metropolitanum
habere vſum pallei in omnibus eccleſijs
prouinciæ, meritò cum ſimus in priuile-
gio reſpectu Archiepiſcopi, congruum eſt
interpretationem facere, tanto fortius,
quod verè in eccleſijs cathedralibus ſuf-
fraganeis Archiepiſcopus habet iuriſdi-
ctionem. At in caſu noſtro ſumus in ma-
teria penali, & odioſa: ergo non venit
cathedralis, vt aduertit *glo. citata ex Bu-
treo in cap accepimus de ætate, & qualit.
ordinandorum, & ex cap. Rodulphus de*
8 *reſcriptis*; niſi velles illam addere rationẽ,
quæ habetur *in l proſpexi, ff. qui, &
quibus, & cap in cauſis de ſententia. &
re iudicata*, ſcilicet quia ſufficit pro ratio-
ne voluntas, ſeu vt loquuntur dicta iura,
quia ſic lex poſita eſt.

Tertia cauſa reſtrictionis mandati A-
9 poſtolici eſt ex expreſſione beneficij, puta
ſi mandatum ſit de prouidendo aliquo de
beneficio ſimplici; hic enim non poteſt
prouideri de beneficio curato, vt habetur
in cap cum illis de prabendis in 6.

In §. Ex ordine, cum duobus ſequentibus,

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Apoſtolicum de beneficio, cuius collatio ſpectet ad Titium, non extenditur ad aliud.*

2 *Reſcriptum de beneficio ſpectanti ad collationem talis, vel talis, ſi collatio ſpectet ad plures ſimul, eſt nullum.*

3 *Reſcriptum in forma pauperum, ſi clericus non ſit pauper, non habet effectum.*

4 *Pauper impetrans ſibi beneficium non poteſt damnari de ambitione, et ſi beneficio ſit annexa dignitas.*

5 *Multa conceduntur in conſequentiam, quæ primariò, & per ſe non concederentur.*

6 *Pauper impetrans ſibi reſcriptum pro beneficio ſi interim prouideatur de officio amouibili, adhuc prouidendus eſt beneficio, ſecus autem ſi officium ſit perpetuum.*

7 *Res amouibiles non ſunt beneficia.*

8 *Pauper neque prouidendus eſt beneficio ſi poſt impetratum reſcriptum efficiatur diues.*

9 *Impetratio à diuite facta ex cauſa paupertatis eſt ſurreptitia.*

10 *Reſcriptum pro beneficio conſequendo, adhuc valet, ſi interim impetrans alio prouideatur beneficio.*

11 *Paupertatis cauſa remittitur arbitrio iudicis.*

12 *Pauper vt quis dicatur quæ requirãtur*

13 *Pauperes dicuntur qui commodè iter terra ſancta non poſſunt facere.*

14 *Paupertas, vel inopia ſunt ſuperlatiua paupertatis.*

15 *Diſpoſitio ſufficit ſi verificetur ſimpliciter.*

1 POnitur hic quarta reſtrictio man-
dati Apoſtolici, & eſt ex ordine
ſcripturæ, vt ſi dicatur, prouideri
mandamus N. de beneficio ſpe-
ctanti ad collationem Titij, vel Cai; tunc
enim non poteſt prouideri de beneficio,
cuius collatio ad alios ſpectat. Vnde ſi
vacent in eodem inſtanti duo beneficia,
ſufficit, quod vnum ex ipſis ſpectet ad
collationem eius, qui in reſcripto expri-
mitur, vt hic *in §. ex ordine*.

Quintò, reſtringitur reſcriptum, ſi Papa
2 reſcripſerit, prouideatur N. de beneficio,
cuius collatio ſpectet ad talem, vel talem.
ſi enim collatio ſpectet ad plures coniun-
ctim, quorum aliqui fuerunt expreſſi in
reſcripto, alij non, tunc vigore talis re-
ſcripti clericus non poteſt prouideri de
beneficio vacanti, cuius collatio ſpectet
ad omnes coniunctim, vt *in § ſi verò, &
glo ibidem ex tex. in cap cum in illis, § fin.
de prabendis*.

Sexta reſtrictio eſt cauſa appoſita, puta
3 ſi fiat reſcriptum in forma pauperum,
tunc enim ſi clericus ſit pauper, vel ſi
aliud beneficium iam impetrauerit, inane
redditur reſcriptum, quia ceſſat eius cauſa,
vt in § *item inſertio, per textum in cap.
ſi pauper de prabendis in 6.* tamen ad
perfectam intelligentiam dicti paragra-
phi *item inſertio*.

Aduerte

Aduerte primò, quod pauper, qui ſibi
4 impetrat beneficium non poteſt damnari
de ambitione, niſi etiam dignitatem
expoſceret, vt aduertit *Abb. in cap. ſi per
inquiſitionem de electione*. Immo etiam
ſi ad beneficium accederet dignitas, neq;
5 poſſet vt ambitioſus damnari; multa enim
in conſequentiam côceduntur, quæ prin-
cipaliter, & per ſe denegantur, §. *primo
de auctoritate tutorum*.

Aduerte ſecundò, quod ſi clericus pau-
6 per antequam adueniat reſcriptum pro-
uideatur de vicariatu, vel aliquo alio of-
ficio amouibili quantumcumque redditi-
tio, non per hoc expirat mandatum, ſed
debet prouideri de proximo beneficio;
7 nam res amouibiles non ſunt beneficia,
*cap. ſi pauper eit. tit. cap. ſi epiſcopus de
præbendis in 6.* Si autem vicariatus ſit
perpetuus, vt *in cap. extirpanda de præ-
bendis, & cap. poſtulaſti de reſcriptis*; tûc
non debet de alio beneficio prouideri, nã
ceſſat cauſa reſcripti, vt habetur in præ-
ſenti § Idem dic ex eadem ratione, ſi in
aduentu reſcripti clericus fuerit factus di-
8 ues, vel ex fortuna, vel ex legatis, vel ex
ſua industria; tunc enim ſurreptitiè, &
falsè beneficium impetraret. Diſtingue
tamen, vt ſupra diximus *in §. ſed multum
in tertia aduertantia, ex §. non poteſt de
præbendis* quod ſcilicet, vel tempore
petitionis vere erat pauper, & tempore
exequutionis eſt diues, & tunc reſcriptum
non eſt ſubreptitiè impetratum, ſed ta-
men debet petere diſpenſationem, vt poſ-
9 ſit retinere beneficium. Vel tempore pe-
titi reſcripti erat diues, & finxit ſe paupe-
rem, & tunc ipſamet impetratio reſcripti
eſt ſubreptitia, & ſic neque ipſa valet,
neque collatio beneficij tenet.

Aduerte tertiò, id non eſſe intelligen-
10 dum in literis gratiæ, vnde ſi Papa ex
gratia ſua concedat reſcriptum pro bene-
ficio conſequendo, & antequam adueniat
tale reſcriptum, hic adeptus ſit beneficiũ,
tunc enim reſcriptum gratiæ non expira-
ret, ſed deberet habere effectum ſuum, vt
aduertit *glo. hic verbo ob paupertatem*,
& colligitur ex *dicto cap. ſi pauper de præ-
bendis in 6.*

Aduerte quartò, quod quando expo-
11 nitur paupertas, & Papa dat reſcriptum
intuitu paupertatis, tunc cum paupertas
conſiſtat in facto, remittitur in arbitrium
iudicis, & ſic Epiſcopi, vel alterius con-
ferentis, vt in ſimili caſu notat *Bar. in l. ſi
conſtante, ff. ſoluto matrimonio, Archi-
diaconus in cap quo iure diſt. 8. Afflictus
12 deciſion.* 129. Verum tamen eſt, quod
non requiritur, quod iſte talis ſit omninò
inops, & mendicus ſed ſufficit, ſi non ha-
bet aliunde, ex quo viuere poſſit, niſi pro-
prijs laboribus quotidianis; iſte enim
etiam pauper dicitur, *cap. ſuper his de
voto, & voti redemptione*, vbi pauperes
13 dicuntur illi, qui commodè non poſſunt
facere iter Terræ Sanctæ, tum quia men-
dicitas, vel inopia ſunt ſuperlatiua pau-
pertatis, *l. ſi quis ad declinandum, C. de
14 epiſcopis, & clericis*; diſpoſitio autem
15 ſufficit ſi verificetur ſimpliciter, *l. boues,
§. hoc ſermone, ff. de verb. ſignificatione.*

In §. Nam etſi, cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus quiſnam exiſtimetur.*
2 *Reſcriptum de prouidendo aliquo beneficiato intelligitur de eo, qui habet vnum tantum beneficium.*
3 *Pluralitas quando excedat duo?*
4 *Pluralitas duali numero eſt contenta, niſi quid in contrariũ declaretur*
5 *Teſtes duo ſufficiunt in teſtamento inter liberos.*
6 *Pluralitas indefinita duali numero perficitur.*
7 *Reſcriptum pro pluribus beneficijs eſt odioſum iuri communi.*
8 *Beneficium curatum non comprehenditur in reſcripto de prouidendo aliquo de beneficio, etiam ſi onus exprimatur.*
9 *Beneficium curatum exigit maiorem idoneitatem.*
10 *Diſpenſatio ætatis eſt facilior in obtinente beneficium ſimplex, quam curatum.*
11 *Reſcriptum de dignitatibus non extenditur ad illas, quæ fiunt per electionem.*
12 *Electio non venit ſub generalibus verbis reſcripti.*

1 MVlta, quæ faciunt pro his para-
graphis circa retentionem plu-
rium beneficiorum ſimul, patet
ex dictis. Hic tamen

Aduerte primò, quod quando Ponti-
fex mandat prouideri N. idoneum de
tali, vel tali beneficio, ille æſtimatur ido-
neus, qui eſt ornatus bonis moribus, ha-
bet ætatem requiſitam pro beneficio, &
habilitatem ad onus, & ſeruitium eiuſdẽ,
*cap. cum ordinata, & cap. graue de præ-
bendis in 6.*

Aduerte

Aduerte ſecundò, limitationem illius,
2 quod ſupra diximus, ſcilicet nō poſſe, quē
ſimul retinere duo beneficia ponit enim
Summus Pontifex reſtrictionem, & eſt,
quando in reſcripto dixit, quod tali cleri-
co etiam beneficiato prouideatur de alio
beneficio; tunc enim cenſendum eſt illū
habere tantum vnum beneficium, & non
curatum, quod ſi plura habeat, non debet
prouideri virtute reſcripti, vt colligitur
ex *tex. in cap. cum illis de præbendis in 6.*
& habetur hic *in fine §. nam & is.* Si au-
tem Pontifex expreſsè dixerit, prouidea-
3 tur de beneficio N. qui & alia beneficia
noſcitur obtinere, tunc iſta pluralitas non
excedit duo, vt in ſimili notatur, *in cap.
pluralis de reg. iuris in 6. & l. vbi nume-
rus. ff. de teſtibus,* ſed circa hāc pluralitatē

Nota primò, quod dicta regula *tex. in*
4 *cap. pluralis,* quod ſcilicet pluralis loqu-
tio duali numero eſt contenta, proce-
dit quotieſcumque non adeſt aliquod ius
5 repugnans expreſsè in contrarium: Cæ-
terum currit, ſic in teſtamento inter libe-
ros, pro pluralitate teſtium ſufficiunt duo,
l. hac conſultiſſima, C. *de teſtamentis.* Itē
ſi quid reli quatur poſt aliquos annos, in-
telligitur poſt duos annos, *l. libertas, §.
poſt annos, ff. de manumiſſis teſtamento.*
Ex quo collige, quod ſi quis promittat
poſt aliquos dies, poſt duos dies eſt eua-
cuata conditio. Idem dic in ſimilibus.

Dices, reſcriptum beneficiorum eſt
gratioſum, & priuilegiale, ſed in priuile-
gijs larga fit interpretatio: ergo tale re-
ſcriptum debet extendi ad plura benefi-
cia, quam duo.

Reſpondetur negando minorem, ſicut
7 negat *glo. in dicto cap. pluralis* ait enim,
quod tale reſcriptum eſt odioſum, & po-
tius reſtringendum. Quod ſi dicas agi in
tali reſcripto de lucro captando, facilis eſt
ſolutio, quia ſcilicet hoc eſt contra ius cō-
mune, & per conſequens in odium alio-
rum, etiam qui ſeruiunt eccleſiæ; non
enim debet vnus beneficari, & alijs nihil,
dum omnes ſeruiunt.

Aduerte tertiò, quod ſi mandatum di-
8 cat ſimpliciter, prouideatur N. de bene-
ficio vacanti, vel vacaturo, & non fuit
expreſſa cura, nec pro, nec contra, tunc
ſi vacet beneficium curatum, non poteſt
impetrari vigore talis reſcripti, quia be-
neficium curatum maiorem exigit ido-
neitatem, *cap. cum in illis de præbendis
in 6.* quod curri, licet Pontifex dixerit,
prouideatur N. de beneficio, cum onere,
9 vt non negligat animarum curam, ſi be-
neficium immineat, nam neque per hæc
verba poterit obtinere beneficium cura-
tum, ſi vacet; hæc enim ſunt verba gene-
ralia, & non faciunt diſpoſitionem, vt no-
*tat glo hic verbo mentione. ex tex. in cap.
cum in illis de præbendis in 6.*

Nota huius occaſione, quod facilior eſt
10 diſpenſatio in ætate cū eo, qui vult con-
ſequi beneficium ſimplex, quam cum eo,
qui vult conſequi beneficium curatum,
vt in *cap. vnico de ætate, & qualitate or-
dinandorum in 6.* maior enim habilitas,
& idoneitas in talibus requiritur.

Aduerte quartò, quod ſi in reſcripto ſit
dictum, prouideatur N. de perſonalibus
11 dignitatibus ad collationem, prouiſionē,
præſentationem, vel diſpoſitionem perti-
nentibus quomodocumque; tunc enim
hoc reſcriptum non extenditur ad digni-
tates, ad quas debet fieri electio, quia
per hæc verba non demonſtrat Pontifex
ſe velle electores priuare iure ſuo, vt ha-
12 betur in *§. illis quoque,* nec electio venit
ſub illis verbis generalibus, *cap. delibera-
tione de officio delegati in 6. cap. cum in
illis de præbendis,* & aduertit *glo in dicto
cap. verbo per electionem, & verbo aſſu-
mitur.*

In §. illud quoque.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium expirat per mortem con-
cedentis.*
2 *conceſſum à Papa vt poſſit prouide-
re aliqua beneficia idoneis perſo-
nis, non ceſſat mortuo Papa, ſecus
ſi tales perſonas expreſſiſſet. decla-
ra, vt num. 3. 4. 5.*

1 PRiuilegium expirat per mortem cō-
cedentis, niſi fuerit confirmatum
à ſucceſſore, vt habetur in præſenti
paragrapho. Pro quo

Aduerte primò, quod ſi Papa conce-
2 deret alicui priuilegium, vt poſſet conce-
dere aliqua beneficia certis idoneis per-
ſonis, tunc ſi moriatur Papa, & beneficia
non fuerint collata, non expirat priuile-
gium. Expiraret autem, ſi Papa expreſſiſ-
ſet perſonas dicendo, ſcilicet talibus, vel
talibus beneficia conferantur, vt notatur
in præſenti paragrapho, & colligit *glo. ex
cap. ſicut, & cap. ſi Epiſcopos de præben-
dis in 6.*

Aduerte ſecundò, quod ſi Papa man-
daret alicui, vt prouideret Titium de be-
neficio vacaturo, &c. tunc ſi Papa dece-
3 dat, & beneficium adhuc non ſit collatū,
expirat reſcriptum. Si autem ſit reſcriptū
con-

Digitized by Google

concedens alicui gratiam,vt vnum bene-
ficium,qu"d vacabit, conferat cui vult;
tunc d functo Papa etiam non conceſſo
tali beneficio adhuc is, qui habuit man-
datum conſerre pot. rit: præſumitur enim
Papam durare in ea voluntate, quam
habuit ante mortem; colligitur *ex cap. maiores de baptiſmo, & eius effectibus*.

Dices, nulla eſt maior ratio in vno re-
ſcripto, quam in alio: ergo ſi vnum durat
debet durare aliud, vel ceſſare, vt ceſſat
aliud.

Reſpondetur negando antecedens; nã
4 quando Papa dat alicui mandatum con-
ferendi in certis perſonis, tunc priuilegiũ
ſtatim acquiritur ipſi perſonæ, & præſu-
mitur papam decedere cum dicta volun-
tate, vt diximus; notat *glo verbo ob ſuã*.
5 At quando determinat perſonas, tunc
priuilegium eſt ad fauorem perſonarum
nominatorum, quæ cum non reperiantur
in poſſeſſione priuilegij conceſſi, & ſic
cum adhuc beneficia non ſint conceſſa,
per conſ. q tens nec in poſterum concedi
poterunt; nam euaneſcit priuilegium,
cum non hab erit effectum ſuum, ſicut
habet in primo caſu per acceptationem
eius, ad quem dirigitur mandatum; quare
nego conſequentiam.

In §. Illud etiam cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Electa induſtria perſonæ in aliquo negotio, electus non poteſt alteri committere vices ſuas.*
2 *Negotium commiſſum expreſſis circumſtantijs poteſt alteri committi.*
3 *Mandatum Pontificis de prouidenda certa perſona poteſt hoc alteri committi, non verò ſi tantum ſit de prouidendo.*
4 *Mandatarius electus pro ſua induſtria illa applicata poteſt alium ſubſtituere pro exequutione operis.*
5 *Præbenda ſi vires ſuppetant poteſt diuidi in duas.*
6 *Electio eſt caſſanda ſi duo eligantur ad eandem præbendam.*

1 ELecta induſtria perſonæ in aliquo
negotio non poteſt hic electus al-
teri committere vices ſuas, vt ha-
betur in præſenti paragrapho.
Pro quo,

Aduerte primò, quod quando alicui cõ-
2 mittitur certum negotium expreſſum, &
aſſignantur ei omnes circumſtantiæ, mo-
dus ſeruandus, &c. itaut nihil remaneat
agendum, præter ipſam operis exequu-
tionem, tunc poteſt mãdatarius tale opus
committere exequendum alteri, vt *in præſenti §. illud etiam*, vbi habetur, quod
3 ſi alicui perſonæ committitur prouidere
certam perſonam de certo aliquo benefi-
cio in tali eccleſia, &c. tunc is, qui recipit
mandatum poteſt alteri ſubdelegato ne-
gotium committere, vt aduertit *glo. hic verbo prouincia ex cap. fin. de officio delegati*: At ſi mandetur conferri beneficiũ
vacans perſonæ idoneæ, non expreſſa
certa perſona, tunc non poterit manda-
tarius alteri id committere; nam videtur
electa eius induſtria, vt in *dicto cap. fin.*
& notat *glo. hic verbo non poterit*.

Aduerte ſecundò (ducentes argumen-
4 tum à contrario ſenſu) quod quando
mandatarius in tali prouiſione ſic inde-
terminata de ſui iudicio determinaret
perſonam idoneam, tunc poterit deinde
alium ſubdelegare pro exequutione ope-
ris, quæ tamen non erit propria ſubde-
legatio, ſed potius vti inſtrumento ad
exequutionem operis, vt patet ex præ-
ſenti paragrapho.

Aduerte tertiò, *ex §. poſtremo* id, quod
diximus ſupra *de præbendis*, ſcilicet non
5 eſſe diminuendas, nec aggrauandas, be-
nè poterit id limitari concurrente cauſa
rationabili, itaut poſſit diuidi in duas, ſi
vires præbendæ ſuppetant, *cap. ſignificatum, & cap. cum cauſam, de præbendis.*
6 Cæterum ſi duo eligantur ad eandem
præbendam, talis electio eſt caſſanda, *cap. ſua, & cap dilecto de præbendis*. Alia,
q æ habentut hic patet ex dictis.

DE INSTITVTIONIBVS ET IVREPATRONATVS.

TITVLVS XXVI.

SVMMARIVM.

1 ***Continuatio tituli, & diuiſio eius, de quo tractatur in illo.***
2 ***Inſtitutio quomodo definiatur?***
3 ***quid differat à collatione?***
4 ***quomodo definiatur ab Abbate?***
5 ***multipliciter ſumitur num. 6. 7. 8.***
9 ***qua ſit iuris tranſlatiua, & qua iuris tranſlati exequutiua?***
10 ***Iuſpatronatus quomodo definiatur?***
11 ***qui habet dicitur habere patrociniũ illius Eccleſiæ, ſicut Aduocatus, clientis.***

12 *laicis conceditur ad quid?*
13 *non inducit dominium in laicis, ſed tantum honorificentiam.*
14 *Seruitus in rebus ſpiritualibus cadere non poteſt.*
15 *Patronus in Eccleſia collegiata concurrit tamquam vnus de collegio.*
16 *præſentans nihil operatur, non accedente inſtitutione ab Epiſcopo facienda.*
17 *Iuſpatronatus quomodo communiter à DD. definiatur?*
18 *dicitur ius ſpiritualitati annexum, & non è contra.*
19 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum.*
20 *Iuriſpatronatus venditores, vel emptores qua pœna puniantur?*
21 *venditi pretium cui applicetur?*
22 *Iuſpatronatus eſt ius incorporale, & indiuiſibile.*
23 *qui habet tenetur defendere Eccleſiam, & non defendens ipſo priuatur.*
24 *qui habet ad qua teneatur?*
25 *inducit obligationem in foro conſcientia de præſentando idoniore.*
26 *poteſt à primo fundatore inſtitui, præſentando quem ipſe vult, & prout vult.*
27 *Patronus debet præſentare in iurepatronatus potius pauperem, quam diuitem.*
28 *Epiſcopus in collatione beneficij poteſt praferre pauperem idoneum, diuiti idoniori.*
29 *debet præferre diuitem inclinatum adiuuanda Eccleſia ſuis facultatibus, relicto paupere.*
30 *Patronus præferre debet in præſentatione iuriſpatronatus, illum ex concurrentibus, qui fuit ſemper bonus, relicto illo, qui fuit aliquando deuius, etiam ſi ad bonam vitã redierit, quod limitatur n.31*
32 *Beneficiatus tenetur reparare Eccleſiã.*
33 *Reædificans totaliter Eccleſiam cum conſenſu Ordinarij acquirit nonum ius.*
34 *Patronus quomodo, & quando habeat vtilitatem, & alimenta ab Eccleſia? num.35.*
36 *Beneficiatus denegans patrono pauperi alimenta de ſuperfluis qua pœna puniatur?*
37 *Patronis pluribus exiſtentibus in eadẽ Eccleſia quis ordo ſit tenendus in alimentando ſi omnes indigeant?*
38 *in honoribus, proceſſionibus, & alijs fũctionibus quis ordo ſit ſeruãdus?*
39 *Patronus egenus non eſt compellendus, vt ſe conferat ad Eccleſiam, vel cum beneficiato conuiuat, ſed eſt alimentandus in propria domo, quod limitatur num.*40. *&* 41.
42 *non eſt de iure annuatim Palma, & Cereo recognoſcendus, niſi ſub hac cõditione fuerit fundatio, ſed tantum ex gratitudine.*
43 *ſi pro præſentatione aliquid recipiat dicitur ſimoniacus quemadmodum & clericus præſentatus, & qua vtriuſque ſit pœna?*
44 *Beneficiatus qui dedit aliquid procuratori patroni, vt præſentaretur tãquam ſimoniacus punitur.*
45 *Iuris patronatus fundatio quare requirat conſenſum diœceſani?*
46 *differentia ab inſtitutione quæ ſit?*
47 *Inſtitutio vel à patrono vero, vel putatiuo præſentante proueniens ſemper eſt ſuſtinenda.*
49 *eſt facienda potius de bono præſentato à maiori parte, quam de meliori præſentato à minori parte habentium ius patronatus, niſi primus ſit totaliter indignus.*
49 *Præſentatio ſingularis pluribus exiſtentibus patronis non valet. & facta per vnum ſolum inuitis alijs, quã pœnam in præſentante de rigore inducat, quid autem de aequitate?*
50 *Inſtituendi ius quando penes Epiſcopũ ſit, & quando penes laicos?*
51 *non eſt penes religioſos, ſi ad ipſos ius patronatus perueneris, etiam ſi ea ad prælatum inferiorem ſpectet.*
52 *Inſtitutio eſt facienda potius de ciue idoneo, quam de aduena idoniore non obſtante* tex. in cap. nouit de iudicijs num. 53.
54 *potius de conſanguineo idoneo, quã de extraneo idoniore.*
55 *potius de nobili, quam de plebeio.*
56 *potius de Doctore, de populo, quam de nobili tantum.*
57 *Scientia nobilitat hominem.*
58 *Inſtitutio eſt potius de ſene facienda, quam de iuuene?*
59 *potius de legitimo, quam de legitimato, niſi hic ſit magis idoneus.*
60 *potius de præſentato à pupillo, quam de præſentato à tutore.*
61 *Pupillus ſi errauit in prima præſentatione iuris patronatus poſſet iterũ præſentare.*
62 *Præſentatio in iurepatronatus habito ſimul cum rebus dotalibus à marito*

Digitized by Google

rito prius facta an valeat pro inſtitutione ab Epiſcopo facienda? & num. 63.

64 *Fructus qui non de facili renaſcuntur ſpectant ad proprietarium.*

65 *Præſentatio limitat Epiſcopo collationē.*

66 *Præſentationis forma.*

67 *quomodo ea ſignetur ab Epiſcopo? quidue in ſignatione clauſula (ſi & in quantum de iure admitti debeat) operetur.*

68 *Præſentationis, ſimpliciter facta acceptatio habetur pro inſtitutione.*

69 *Præſentatio quid ſit?*

70 *æquè poteſt fieri à patrono eccleſiaſtico, ac laico: tempus autem ad præſentandum quantum ſit in laico, quantum in eccleſiaſtico?*

71 *Præſentatus debet eſſe præſens, vel ſaltem epiſcopo notus, aut abſens cauſa ſtudij.*

72 *eſt examinandus ab Ordinario, nec ſufficit approbatio facta à patrono*

73 *poteſt quis validè dici, ſi à patrono abſente per procuratorem præſentatus fuerit.*

74 *Præſentatione inualidè facta per indignitatem præſentati, ſi ex priuilegio Pontificis patronus iterum haberet facultatem præſentandi, curret de nouo tempus ſtabilitum, à die priuilegij expediti, quod currit etiā ſi præſentatus renunciauit, aut obijt ante inſtitutionē ex integro, dummodo non cōmittatur fraus per præſentationem.*

75 *Præſentatus religioſus, quando, & quomodo admittatur?*

76 *conſanguineus præſentantis ritè admittitur, niſi omnino non ſit idoneus, num. 77*

78 *incognitus epiſcopo, validè dicitur præſentatus.*

79 *quid ſi ſit alienæ diœceſis?*

89 *Patronus non poteſt præſentare ſeipſum.*

90 *Elector iurans eligere idoniorem, non poteſt ſeipſum eligere, etiam ſi talem ſe cognoſcat*

91 *Patronus validè aſſenſum præſtat præſentationi factæ de ſeipſo ab alijs compatronis, nec damnari poteſt de ambitione.*

92 *poteſt præſentare per procuratorem, qui debet oſtendere mandatum ad id ſpeciale, vel generale continens caſus ſimiles.*

93 *præſentans per procuratorem ſufficit ſi faciat mandatum ſpeciale ad præſentandū, nulla facta mentione de tali, vel tali beneficio.*

94 *debet facere mandatum habito reſpectu ad tempus ſtabilitum alias de eo non habeatur ratio, ſi tempus elapſum fuerit.*

95 *præſentare poteſt per literas ad epiſcopum.*

96 *Præſentatus per literas debet ſe oſtēdere epiſcopo vna cum literis præſentationis.*

97 *Epiſcopus poteſt clericum præſentatum etiam inuitum inſtituere.*

98 *Patronus poteſt plures ſimul præſentare dando Epiſcopo electionem, ſucceſſiuè verò non poteſt excedere duos.*

99 *promittens cum iuramento præſentare aliquem, ſi alium deinde præſentaret, valeret præſentatio, ſed eſt periurus.*

100 *non validè præſentat ſymoniacum, vel ambitioſum qui æquiparātur.*

101 *Epiſcopus electus ſi antequam eligeretur conſenſerit in electione de ſe facienda, eſt priuandus, &c.*

102 *Præſentatus ſi antequam præſentaretur conſenſerit in præſentatione de ipſo facienda priuatur, &c.*

103 *non poteſt eſſe periurus, niſi ſui criminis pœnitentiam egerit.*

104 *Electio, & præſentatio maximam habent inter ſe conuenientiam.*

1 ALIVS modus acquirendi beneficium eſt per præſentationem factam à patronis, ad quam ſubſequitur inſtitutio ab Epiſcopo, meritò de hoc modo erat videndum in præſenti, & videbimus primò, quid ſit inſtitutio; ſecundò, quibus modis ſumatur: tertiò, quid ſit ius patronatus & de ſuis cauſis, & adminiculis: quartò, per quid differat inſtitutio à iure patronatus; & hæc erunt ad intelligentiam rubricæ, & duorum paragraphorum.

Circa primum aduerte, quod inſtitutio
2 eſt collatio beneficij quaſi ius habenti per præſentationem factam à patrono, ſic colligitur ex *Antonio Timotheo* hic, vnde collige differentiam inter collationem, & inſtitutionem; collatio enim fit ab Epiſcopo ex ſe, & de ſua voluntate.
3 Inſtitutio verò fit ad voluntatem patroni præſentantis, & eſt actus ſubſequens ad præſentationem iam factam, per quam præſentatus acquiſiuit quaſi ius; vnde *Abb. in cap. d auctoritate extra eodem*
4 hanc dat definitionem, ſcilicet inſtitutio

eſt beneficialis iuris ad præſentationem
patroni confirmatio, quæ definitio ſi con-
ſideretur, vel nihil differt, vel quaſi om-
nia continet, quæ dixit *Timotheus* hic.
Circa ſecundum aduerte primò, quod
5 inſtitutio multipliciter ſumitur, & primo
continet obligatio es, & contractus, *l.1.*
ff. ſi certum petatur, l.ex hoc iure, ff. de
6 *iuſtit. & iure*. Secundò, contra ctio-
7 nes, *l.1. ff. de interrogatoria actione*.
Tertiò, vltimas voluntares, & ſic teſta-
menta, quæ inſtitutiones appellantur, §.
8 *ante heredis inſtitutionibus de legatis*.
Quartò, q ælibet ordinatio inſtitutio di-
ci ſol. t; vnde & hi libri inſtitutiones ap-
pellantur, vt ſupra diximus, & notat *glo.*
in principio.
Aduerte ſecundò, quod ſubdiuiditur
9 inſtitutio pro materia noſtra, & alia eſt
iuris tranſlatiua, alia iuris tranſlati exe-
quutiua Inſtitutio tranſlatiua eſt illa,
qua ipſe Epiſcopus præſen atum co fir-
mat: & de hac in titulo noſtro. Exequu-
tiua verò eſt illa, quam facit Archidiaco-
nus, dum ponit in poſſeſſionem illum
qui fuit à patrono præſentatus, & ab Epi-
ſcopo confirmatus, ipſe verò dat tantum
poſſeſſionem, *cap ad hae, & cap. vt no-*
ſtrum de officio Archidiaconi.
Circa tertium aduerte primò, quod
10 iu patronatus præſentandi inſtituendam
in beneficio, quod vacat; ſic habetur in §.
eſt igitur. Is autem, qui habet tale ius
dicitur patronus; nam vt aduertit *Lam-*
bertinus lib.1 de iure patronatus q 1.a.3
11 hic habet patrocinium talis eccleſiæ, ſi-
cut aduocatus ſui clientis: ergo ab effectu
patronus dici debet. *Abb. in cap. nobis*
extra eodem in 2.columna, & Paulus de
Citadinis parte 2.ante finem ſecunda co-
lumna ex tex.in cap. in ſingulis in fine
de ſtatu monachorum.
Quæres, cur laicis concedatur hoc ius;
videtur enim conceſſa quadam poteſtas
circa res eccleſiaſticas: ergo non debe-
bat concedi.
Reſpondetur id optima ratione factum
12 eſſe, vt ſcilicet fideles alliciantur ad fun-
dandas, & dotandas eccleſias; & ideo ec-
cleſia ipſos gratificat, *cap decernimus q.7*
13 neque per hoc laici habent dominium,
ſed tantum honorificentiam; tota autem
vtilitas eſt eccleſiæ, neque per hoc ſerui-
14 tutem patitur, quæ in rebus ſpiritualibus
non poteſt cadere, *l ſeruitutes, ff.de ſer-*
uitutibus.
Aduerte ſecundò, quod quandoque
15 in iure patronatus patroni non habent
plenum ius, ſic in eccleſia collegiata pa-
tronus concurrit tamquam vnus de colle-
16 gio, *dicto cap. à nobis extra eodem*: nec
in qualibet collatione habet plenum ius;
nã ipſe præſentat tantũ qui actus præſen-
tationis nihil operatur, niſi accedat in-
ſtitutio ab Epiſcopo; ſic patet ex defini-
tionibus allatis per *Timotheum, & Abb.*
locis citatis.
Aduerte tertiò, magis communiter
18 definiri à *Doctoribus hoc eodem titulo*:
Ius patronatus dum dicunt, quod eſt ius
honorificum, oneroſum, & vtile compe-
tens alicui, qui conſenſu ordinarij diœce-
ſani eccleſiam fundauit, conſtruxit, vel
dotauit, ſiue ipſe, ſiue alius, à quo cauſam
habuit. Dicitur autem ius loco generis,
ſunt enim alia iura, vt ius conferendi,
ius inſtituendi, ius eligendi, &c. Tamen
circa hanc particulam
Quæres primò, an ius patronatus ſit ius
ſpirituale, vel temporale.
Reſpondetur non poſſe dici ſimpliciter
18 ius ſpirituale; nam hac ratione laici nul-
lo modo poſſunt habere tale ius; nec po-
teſt dici purè temporale; nam eſt verè,
quid eccleſiaſticum; ideo dicendum eſt
cum *Lambertino lib.1.de iure patronatus*
a 4 q 2.num.4. eſſe ius ſpiritualitati anne-
xum, colligitur ex *tex in c. de iure eodem*
tit. & cap quanto de iudicijs. Dicitur au-
tem ius ſpiritualitati, non autem ſpiritua-
19 litas, è contra, quia magis dignum trahit
ad ſe minus dignum, *cap. quod in dubijs,*
de conſecratione eccleſiæ, vel altaris, l.
quæritur, ff de ſtatu hominum. Immo
20 adeo accedit ad ſpiritualitatem, vt ſi quis
velit vendere tale ius, priuaretur pretio,
emens priuaretur iure, & eccleſia rema-
net libera omnino, *cap de iure, & cap.*
quia clerici hoc eodem tit vbi Doctores
communiter, Lambertinus loco cit a.12.
21 *q.1.num.7.* vbi etiam ait, quod pretium
talis venditi iuris applicatur eccleſiæ, cuius
ius venditum fuit.
Quæres ſecundò, an ſit ius corporale,
vel incorporale, an diuiſibile, vel indiui-
ſibile.
Reſpondetur, quod eſt ius incorpora-
22 le, *cap 1.hoc tit. & glo in cap. pia mentis*
16.q.7. Vnde probatur etiam, quod ſit
22 indiuiſibile, quia incorporalia indiuiſibi-
lia ſunt, *l.1.§. vſusfructus, ff. ad l falcid.*
l. Cornelia quia, ff.de iure patronatus, Ab.
in cap.1. hoc eodem tit.
Dicitur etiam in definitione, honorifi-
23 cum, & oneroſum, nam qui ſentit com-
modum, debet ſentire incommodum, &
ſic cum patronus in multis honoretur ab
eccleſia, ideo debet ſentire onus ipſam
defendendi, *cap. filijs 16 quaeſt.6.* Immo
ſi non defendat, poterit ipſo iurepatro-
natus

by Google

natus priuati. Sed circa hoc onus
Aduerte primò; verſus, quos ponit
Hoſtienſis in ſumma de iure patronatus
24 *verſic. quid competat facere patronis*, &
ponit *Cardinalis Florentinus in cap. no-*
bis cit. tit.

Patrono debetur honor, onus, emolu-
mentum
Præſentet, præſit, defendat, alatur
egenus.

Aduerte ſecundò, quod patronus in
25 foro conſcientiæ tenetur præſentare ido-
niorem relicto idoneo, ſic *Federicus de*
Senis conſil. 95. quod incipit *ſuper dubi-*
tationem articuli, *Abb. in cap. conſtitu-*
tus de appellationibus, *& in cap. 3. de iu-*
repatronatus ſuper glo verbo maioribus.
Limitarem tamen hoc reſpectu patro-
26 ni primi fundatoris, hic enim poteſt dare
ſua bona, cui vult, & prout vult; alij autē
ſuccedentes non ſic, quia debent procu-
rare bonum eccleſiæ. Item debet patro-
27 nus præſentare potius pauperem, quam
diuitem, *Hoſtienſis in ſumma, §. in qui-*
bus hoc tit. verſ. ſed nunc quid; ducendo
rationem ab eleemoſyna facienda, in
qua potius pauper eſt eligendus, *glo in*
cap. ſi quis diſt. 90 & textus in cap paſce
diſt. 86. cap. epiſcopus de præbendis, *Ho-*
ſtien. & Antoninus in cap. tuam, de ata-
te, & qualitate, vbi Epiſcopus poteſt præ-
28 ferre pauperem idoneum diuiti idoneo.
Limita hoc, quando eccleſia indigeret
29 auxilio, tunc enim poſito quod diues
præſentandus habeat bonam inclinatio-
nem circa eccleſiam, & vellet ipſam adiu-
uare ſuis facultatibus, debet iſte præferri
relicto pauperi tantum; ſic *Abb in cap.*
conſtitutis de appellationibus, *& Roccus*
de Curte verbo honorificum. Huius rei
ratio eſt; nam regulata charitas incipit à
ſeipſo: ergo ab eccleſia eſt incipiendum,
& ſic potius eſt attendenda neceſſitas ec-
cleſiæ, quam vtilitas alterius.

Aduerte tertiò, quod quando ſunt duō
30 qui præſentandi ſunt, quorum vnus fuit
ſemper bonus, alius aliquando deuius ad
præſens redactus eſt ad bonam vitam,
tunc præferri debet qui ſemper fuit bo-
nus; vt per *tex. in cap. nos conſuetudinem*
diſt. 12. & Archidiac. ibidem; ſi tamen
ambo habeant æqualem idoneitatem po-
teſt eſſe locus gratificationi, & ex gratia
31 poterit admitti ille, qui fuit aliquando
deuius, *Roccus de Curte loco cit. verbo*
oneroſum num. 7 remiſſiuè.

Sed dubitatur, poſito quod ius patro-
natus ſit oneroſum, an teneatur patronus
reedificare eccleſiam (ſi corruerit) & pro
dubio videbatur dicendum, quod ſic; nā
patronus habet vtilitatem, & alimenta
ab eccleſia, ergo debet etiam ſentire hoc
incommodum. Sed quidquid ſit

Reſpondetur teneri beneficiarium re-
32 parare eccleſiā, *cap. 1. & 2. de eccleſijs æ-*
33 *dificandis*; ſi autem eſſet totalis reædifi-
catio, tunc qui reædificat cum conſenſu
Ordinarij, acquireret nouum ius, *Lam-*
bertinus p. p. lib. 1. q. 6. a. 3. verſic. minime
obſtat. Ad rationem dubitandi

Reſpondetur, quod patronus non ſen-
34 tit vtilitatem aliquam particularē, quia
patronus, ſed potius quia pauper, inta tū
enim ei debentur alimenta, in quantum
ſuperſunt à victu, & neceſſarijs pro bene-
ficiato, & à reparatione eccleſiæ; cæterum
in eo, quod ſupereſt, quod eſſet applican-
dum pauperibus, tunc principalis pauper
eſt exiſtimandus ipſe patronus; quare
non eſt maximum commodum ſubſtan-
tiale quod poſſit ſecum ferre incommo-
dum reparationis, vt ducitur *idem Lam-*
bertinus q. 3. a. 2. tum quia pari ratione
pauperes, qui alimentantur de ſuperfluis
ex beneficio tenerentur ad dictam repa-
rationem, & ad alia neceſſaria in eccleſia,
quod tamen nemo eſt qui dixerit.

Dicitur vtile, pro qua vtilitate nota
35 primò, quod patronus ſi vergat ad ino-
piam eſt alimentandus de ſuperfluis be-
neficijs, præter neceſſaria pro beneficia-
to, *cap. quicumque 16 q. 7.* quod ſi benefi-
36 ciatus deneget alimenta, puniri poterit
vt homicida, vt patet *ex l. necari, ff. de*
liberis agnoſcendis. Sicut enim pater poſt
ſibi neceſſaria tenetur filijs prouidere,
ita etiam beneficiatus pro patrono, itaut
poſſit beneficiatus cogi officio iudicis, ad
hoc *Speculator in tit. de officio iudicis §. 2.*
verſic. ſi verò.

Nota ſecundò, quod quando ſunt plu-
37 res patroni, qui omnes indigent, tunc
attendenda qualitas ipſorum, & ſic plus
ei ſubueniendum eſt, qui maiorem habuit
partem in fundatione beneficij. *Ioannes*
Andreas in cap primo hoc titulo, & Ho-
ſtienſis apud ipſum. Innocentius in cap 1
citato. Immo *Ioannes Andreas* tenet,
quod hoc ſeruari debet non tantum in
38 præſtatione alimentorum, ſed etiam in
honore, qui ipſis debetur in proceſſioni-
bus, & in alijs functionibus, quæ fiunt in
eccleſia fundati beneficij.

Nota tertiò, quod patronus egenus
39 non debet compelli, vt veniat ad eccle-
ſiam, & ibi in conuentu aliorum alatur,
vel quod conuiuat ſimul cum beneficia-
to; hoc enim eſſet ei præiudiciale, & ten-
dens ad eius infamiam, ſed eſt alimen-
tandus in propria domo, *Roccus de Curte*
verbo

verbo vtile nu. 2. *& Ioann. And. in dicto*
cap. nobis in vltima columna & citat Ab.
refirmat ex l. plenum §. *pomis ff. de vſu &*
habitatione.

Limita hoc primo quando patronus
40 eſſet, contẽptus & vellet ſic ibi alimẽtari.
imo ſi eſſet perſona ordinaria, & reditus
41 Eccleſiæ non eſſent adeo pingues vt poſ-
ſit ſic alimentari ſeparatim tunc enim
renetur conninere cum beneficiato, nec
poterit ipſum conuenire ſic. *Ab. in dicto*
cap. nobis in repetitione & Speculator in
tit. qui filij ſint legitimi verſ ſed pone.

Nota quarto quod niſi patronus ap-
42 poſuerit in ſundatione conditionem, vt
annuatim ei detur Palma, & Cereus, non
eſt enim præſtandus de iure ſed tãtum ex
graritudine. *Imo in c quoniam extra ne*
prælati vices ſuas cap nouerim 10. *qu.* 1.
Ab. in cap. præterea eodem tit. & cap cum
dilectus de conſuetudine, nec poteſt be-
neficiatus ſe obligare ad aliquid ei præ-
ſtandum in poſterum *Ab. in cap.* 1. *in* 1. *co-*
lumna de immunitate eccleſiarũ ex cap.
cum olim de reſtitutione ſpoliatorũ Bal.
conſilio 318. *quod incipit nunc venio in*
3. *notab.*

Nota primo quod vtilitas pattoni non
43 petmitit quod ipſe pro præſentatione
Alicuius aliquid recipere poſſit, & ſi re-
cipiat eſt Simoniacus & tenetur ad reſti-
turionẽ eccleſiæ ſui beneficij ac priuatur
iure præſentandi de facto, colligitur *ex*
cap. cum ſuper. de confeſſis. Item ipſe Cle-
ricus præſentatus priuatur dicto benefi-
cio, eſt Simoniacus, & priuatur omni a-
lio beneficio eccleſiaſtico. Item tam dans
quam recipiens incidunt in excommuni-
cationẽ & clericus ſic præſentatus vel in-
ſtitutus tenetur reſtituere omnes fructus
quos percepit medio tempore nam malæ
fidei poſſeſſor fructus non facit ſuos. Imo
44 *Ioann de Anania in cap. de hoc extra de*
Simonia extendit etiam hoc ſi datus ſit
aliquid procuratori ipſius met patroni
nam Omnia hæc ſunt præparatoria de
quibus valet argumentum ad præparatũ.
l. Oratio ff. de ſponſalibus, quia qui dat pro-
curatori idem eſt ac ſi principali dediſſet
Roccus de Curte verbo & vtile n. 9. *vbi*
diffusè exagitat hoc.

Dicitur cum cõſenſu Diœceſani, & hoc
45 ratione optima, nam cũ ius patronatus
habeat ſuam rationem præcipuè in fun-
datione nouæ eccleſiæ, & cum non poſſit
eccleſia aliqua de nouo ædificari ſine con-
ſenſu epiſcopi Diœceſani vt in *toto tit. de*
eccleſijs ædificandis, ergo ſic dici debet
tum quia eſt ius ſpiritualitati connexum
ergo conſenſus Epiſcopi concurrere de-
ber quia connexorum, & annexorum
eadem eſt ratio *cap. tranſlato de conſti-*
tutionibus, & cap. quanto de iudicijs, tum
quia acceſſorium ſequitur naturam ſui
principalis *ex regula acceſſorium ergo*,
hoc ius debet ſequi naturam ſpiritualiũ
cum ſpiritualitati inhæreat *cap. quo iure*
eodem tit. de iudicijs.

De Cauſis iuris patronatus videbimus
infra in §. *conſtituitur*.

Circa quartum Aduerte quod differt
46 inſtitutio à iure patronatus Differentia
non diuiſiua ſed diſtinctiua quod ſcilicet
non ſunt diſtinctæ actiones tendentes ad
idem diuerſo modo; nam ius patronatus
operatur præſentationẽ à patrono, inſti-
tutio vero ſubſequitur ad præſentationẽ,
complet ipſam.

Sed iam quod ſumus in præſentatione
47 & inſtitutione Nota primo quod non
tantum inſtitutio præſentati à vero Pa-
trono eſt ſuſtinenda, ſed etiam inſtitu-
tio præſentati à Patrono putariuo, Vnde
ſi ſint duo patroni quorum vnus eſt ve-
rus & proprietarius, ſed non eſt in poſ-
ſeſſione, alius autem eſt bonæ fidei poſſeſ-
ſor, & ſic patronus putatius, ſi hic præſen-
ter, & ſequatur inſtitutio, valet & ſu-
ſtineri debet. *Lamber lib.* 2 *q.* 3 *a.* 9 *n.* 3.
vbi proponit, & ſoluit difficultatem cõ-
probando ex pluribus iuribus.

Nota ſecundo quod quando plures ha-
48 bent ius præſentandi potius debet inſti-
tui bonus præsẽtatus à maiori parte quã
melior præſentatus à minori parte, non
enim debet fieri comparatio teli ad te-
lum, ſed eſt attendendus numerus ſuffra-
giorum, & ſufficit ſi præſentatus ſit ido-
neus, nec eſt attendenda maior idonei-
tas: *Lamber. in* 3. *par.* 2. *libri ar.* 2. *q* 4. *n.* 1.
At ſi minor pars eligat dignum, & maior
pars eligat omnino indignum, tunc eſt
reiicienda præſentatio facta à maiori par-
te, & approbari debet electio facta à mi-
nori parte. *Pedericus de ſenis conſilio* 47.
& c. 3 *de iure patronatus Compoſtella in*
cap. eũ nobis de cauſa poſſeſſionis & pro-
prietatis cap. bone & glo. ibidem de ele-
ctione Paulus de Citadinis hic p. 6. *q* 12.
Caillus in repetitione ad capitulum fina-
lem de electione in 6. *ante finem columna*
14. *& nos ſimiliter diximus ſupra de ele-*
ctione. At quando maior pars eſſet du-
plo maior, tunc electio ipſius eſt atten-
denda, dummodo electus habeat ſaltem
idoneitatem.

Nota tertio quod ſi quis habeat ius
49 præſentandi ſimul cum alijs non valet
eius ſingularis præſentatio niſi ſimul cũ
ſocijs compræſentet. Si tamen præſenta-
uerit

Digitized by Google

uerit ſolus inuitis alijs conſocijs, debet
priuari iure compræſentandi de rigore
iuris ſecus de equitate vt notat *Roccus de
Curte tract. de iure patronat. verbo honò-
norificum n. 96. ex cap. fin. de iure patro-
nat. ex Ab & Canoniſtis in cap. querelam
de iure iurando*, Epiſcopus autem in in-
ſtitutione debet facere ſecundum alle-
gata, & probata, niſi ei conſtet clarè præ-
ſentatum eſſe omninò inhabilem, & in-
capacem beneficiorum.

Nota quarto nullo modo poſſe eſſe pe-
50 nes laicos ius inſtituendi reſpectu locorũ
quibus eſt connexa ſpiritualitas & fuerunt
fundata cum conſenſu Epiſcopi, ſecus au-
tem ſi ſint loca fundata à laicis abſque
interuentu Epiſcopi. *Lamber. 3. p. lib. 2.
ar. 15. q. 1. n. 1.* & colligit *ex Paulo de Ca-
ſtro conſilio* 145. Benè tamen ſi omninò
extingueretur familia, ius deuolueretur
ad Epiſcopum vel ſi eſſet ſtatutum quod
vnus de familia inſtituens moriendo aliũ
determinaret inſtituentem: tunc ſi mo-
riens non determinauerit Collatio ad E-
piſcopum deuolueretur quia loca pia ad
epiſcopum committuntur, ſic notat. *idem
Lamber. loco cit. ex conſilio Pauli de Ca-
ſtro citato*.

Nota primo hoc etiam limitari reſpe-
51 ctu Religioſorum nam ſi ad ipſos perue-
niat ius patronatus, non habent ipſi ius
inſtituendi, ſed epiſcopus qui habebat an-
tea *cap. cum ſæculum de iure patronatus*
& vt aduertit *Lamber. q. 1. ar. 16. nu 1. ex
Oſtienſi* non habent plus iuris religioſi
quam quod habebãt proprij ſundatores.
Sed proprij fundatores, non habebant ni-
ſi ius præſentandi ergo hoc ſolum ius ha-
bent religioſi ad quos tranſit illud tantũ
ius quod habebat Patronus. *ex l. nemo
plus iuris ff. de reg. iuris*. Amplia hoc e-
tiam ſi ius inſtituendi fuiſſet penes præ-
latum inferiorum puta penes Archidiaco-
num, nam neque huic iuri poſſunt ipſi re-
ligioſi præiudicare *idem Lamber. loco cit.
& Roccus de Curte verbo competens Fel.
in cap. cum venerabilis de exceptionibus
columna 2. in 3. fallentia*.

Nota ſexto eſſe potius inſtituendum
52 Ciuem idoneum quam aduenã idoniorẽ
Lamber. p. p. 2. libri q. 7. ar. 24 nu. 1 pro-
bat *Ab in cap. ad. decorem extra eodem*,
vbi ait quod quando inde geniti, ſunt ido-
nei, non debent poſtponi propter ex-
ſtraneos vt Ciues in ſua patria beneficen-
tur & ne vnus occupet ſtipendia alte-
rius, tum quia ſic facillimè inducuntur
ciues ad reſidentiam in propria patria &
& in cap ſignif. de prabẽdis ait idem Ab.
quod per non aduenas magis prouidetur
eccleſiæ quam per aduenas, & ideo ſatis
naturale eſt vt prius noſtrates proui-
uideantur, ſecundo loco aduenę *cap. ne pro
defectu de clericis non reſidentibus cap.
faternitati eodem tit. & Innoc in cap fin.
cit. tit. cap. non ſatis diſtinct. 66. &c.*

Sed contra hoc dictum inſtabis apud
Deum non eſt acceptio perſonarum *cap.
nouit de iudicijs*, ergo non debet fieri iſta
diſtinctio perſonarum pro beneficijs con-
ferendis.

Reſpondetur negando conſequentiam
& ad textum adductum dicimus id ibi eſſe
53 dictum ratione difficultatis ibi propoſi-
tęque erat an poſſent in eadem ciuitate
habitare diuerſæ nationes, & ſic latini
græci, & dicitur ibi quod ſic, nam apud
Deum nulla eſt acceptio perſonarum vn-
de non fit ibi mentio de conferendis vel
non conferendis beneficijs, & ſic non cur-
rit textus in caſu noſtro.

Amplia dictum ex eadẽ ratione ſi præ-
54 ſentetur vnus de familia ſeu conſangui-
neus præſentantis, qui ſit idoneus, & alius
compatronus præſentaret extraneum li-
cet idoniorem, tunc enim tenetur epiſco-
pus inſtituere idoneum de familia relicto
extraneo idoniori *Oſtien. & Butreus in
cap tuã de ætate & qualitate &c.* & col-
ligitur ex *glo. in cap neminem diſt.* 70.

Amplia ſecundò ſi concurrerent No-
55 bilis & *Plebeius* potius enim nobilis de-
bet inſtitui: *Gaillus in repetitione capi-
tuli finalis de electione in 6. columna 14.
verſiculo item attẽdere Philippus de Sar-
ra in cap cum autem pagina* 252. *ex tex.
in cap. audiſi il primo de electione & Ab.
ibidem* qui ait in clericis ſæcularibus eſſe
attẽdendam nobilitatem *cap. de multa de
prabendis.*

Amplia tertiò reſpectu Doctoris de
56 Populo & alterius nobilis tantum abſq.
litteris, tunc enim potius præferendus eſt
Doctor de populo, quam nobilis tantum
*Philippus de Sarra in cap cum autem hoc
eodem tit pagina* 353. qui ait quod ſcien-
tia nobilitat hominem, & perſona litera-
ta nobilis exiſtimatur vt *per tex & glo in
57 cap. de multa de præbẽdis in fine & Lam-
ber q 1. ar. 12 n.. in 3 p. ſecundi libri.*

Amplia quartò in Sene qui debet præ-
58 ferri iuueni ceteris paribus: *Roccus de
Curte verbo in eccleſiam in fine & ver-
bo honorifici q. 11. in 2. columna & Bal.
conſilio* 166.

Amplia quintò in legitimè nato qui
59 præferendus eſt legitimato: *Gaillus loco
cit. columna* 10. *verſi qua de iuribus* dũ-
modo ſint cetera paria ſecus autem ſi le-
gitimatus eſſet magis idoneus, tũc enim
ipſe

ipſe præferri debet vt in *l honor §. de bo-
noribus ff. de muneribus & honoribus &
l generaliter § ſpurius ff. de decurionibus*
moribus enim & vita nobilitatur Homo:
Philippus de Sarra in ditto cap. eum aut.
Nota vltimo quod debet Epiſcopus in-
60 ſtituere potius præſentatum à pupillo
quam præſentatum à tutore imo ſi pu-
61 pillus errauit in prima præſentatione
poterit iterum præſentare quia in ipſo
non eſt ſcientia criminis, ſic notat *Lam-
ber. in ar. 1 q. 3 in 3. p ſecundi libri.* Si au-
tem fœmina vna cum rebus dotalibus de-
diſſet vineam, in qua reſidet eccleſia cum
63 iure patronatus ad præſentandum, tunc
ait idem *Lamber. in fine ar. 3. qu. ci ate.*
quod datur præuentio, vnde ſi prius præ-
ſenter Maritus poteſt epiſcopus inſtitue-
re præſentatum à marito quod colligit ex
pluribus iurib s tum quia i s patronatus
eſt fructus *vt in cap. ex literis & cap. con-
ſultationibus bo tit. noſtro*, ſed maritus
habet dominium omnium fructuum do-
talium propter onera matrimonij ſuſti-
nenda *vt in l. ſi is qui ff. de iure dotium*,
ergo etiam hic fructus ad ipſum ſpectare
dicitur, concludit etiam *idem Lamber. in
fine dicti a. ſecundũ communẽ opinionem*
debere potius valere præſentationem fa-
63 ctam ab vxore, quia ipſa eſt magis pro-
p ietaria dicti beneficij, & fructus præſ. n-
rationis non ſic de facili renaſcitur. fru-
64 ctus autem qui non de facili renaſcun-
tu ſpectare potius ad proprietarium di-
ximus in *l diuortio, & in l ſi maritus ff.
ſoluto matrim.* Alia pro hac materia po-
ne *idem Lamber.*

Ex litera & glo. in §. accidit cũ ſequẽti.

Aduerte primo quod licet Epiſcopus
65 poſſit alia beneficia conferre quibus vult
& quomodolibet, tamẽ in iurepatronatus
non ita ſe habet, debet enim procedere
præſentatio ab ipſo patrono vt habetur
in §. eſt igitur hic, pro qua præſentatione
talis poteſt eſſe forma.

Ego N. patronus eccleſie Sancti Ni-
66 colai & beneficij eiuſdem in Ciuitate N.
vacantis ad præſens per mortem quondã
Reuerendi D. N. olim inſtituti in ipſo, ad
præſentationem factam à me (vel à præ-
deceſſoribus meis) in dicto beneficio nũc
præſẽto tibi Illuſtriſſimo Epiſcopo N. Re-
uerendum N. (clericum vel D aco um)
Virum literarum Honeſtum, de legitimo
matrimonio natum, ſcientem defendere
dictam eccleſiam & ſua iura, & peto vt
ipſum in dicta eccleſia inſtituas & curam
concedas cum omnibus oneribus, & ho-
noribus ibi annexis, ſic ſpõ: rẽ peto p o-
uideri die anno &c.

Poſt hæc epiſcopus vel alius, ad quẽ di-
67 rigitur præſentatio ſignat ipſam dicen-
do (acceptetur præſentatio ſi & in quan-
tum de iure admitti debet) quod opera-
tur vt ſi aliquid præſentato obijciatur poſ-
ſit epiſcopus reſpuere præſentationem fa-
ctam, ſicut etiam ſi præſentans non ha-
buiſſet ius & hoc fieri debere patet: *ex
cap. fin. de electione in 6.* ibi Nemini citò
manum imponas &c. Vnde ſi ſimpliciter
præſentationem acceptaret ipſa accepta-
68 tio præſentationis haberetur p o inſtitu-
tione vt patet *ex Clem. plures hoc eodem
tit.* & notat *Lamber. qu. 6. q 7. parte ſe-
cundi libri.*

Aduerte ſecundò quod præſentatio eſt
legitimæ perſonę epiſcopo vel alteri ad
69 quem ſpectat inſtitutio libera facti exhi-
bitio ſic patet *ex Lancello hic.* Poteſt au-
tem fieri tam à patrono eccleſiaſtico quã
70 à patrono laico, ſi fiat à patrono eccleſia-
ſtico habet tempus ad præſentandum à
die vacationis beneficij, ſi fiat à Patrono
laico hab t tempus quadrimeſtre *vt in
cap. vnico de iure patronat. in 6.* & in hoc
differunt iſti patro. i. Conueniunt etiam
71 in alijs ſcilicet quod præſentans debet
eſſe præſens vel ſaltem notus Epiſcopo
a.. abſens cauſa ſtudij, alias præſentatio
non valet *Ab. in cap. ea noſcitur de his
quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu capi-
72 tuli.* Item præſentatus debet examina-
ri ab ordinario loci, nec ſtandum eſt ap-
probationi quam fecit patronus in præ-
ſe t tione *Trid. ſeſſ. 2 t. cap. 1 1. & ſeſſ. 24.
cap 3.* Poteſt etiam patronus abſens fa-
cere dictam præſentationem per procu-
ratorem, ſed ra ven non ſufficit procura-
torium generale, debet enim ad id ha-
bere ſpeciale mandatum *cap. 1 & 2. diſt.
64* & præſentatio conſiſtit in facto & eſt
effectus iuriſpatronatus *vt notat glo in
cap. 1. hoc eodem tit. noſtro*.

Aduerte tertiò quod præſentans
indignum infra tempus ſtatutum, & ſic
infra tempus trimeſtre vel quadrimeſtre
74 ſi poſtea Papa ex priuilegio reſtituat
vt poſſit reiecta prima præſentatione
aliam facere, tunc incipit currere de nouo
tale tempus ſemeſtre, vel quadrimeſtre à
die expediti priuilegij vt colligitur *ex glo.
in cap ſi electio de electione in 6. verſi du-
dum*, & idem confirmatur *in cap. cũ olim
de maioritate & obedientia* & ratio eſt quia
hoc priuilegiũ eſt reſtitutionis in integrũ
ergo debet de nouo incipere tempus *cap.
notandum 2. q. 3. & notat Oſtien. in dicto
cap. cum olim & glo. ibidem* extendit ad
caſus ſimiles, vnde ſi quis præſentet aliquẽ
qui renunciauit præſentationi factæ, vel

ante

ante quam eſſet inſtitutus præſératus o-
bijt,tunc enim patronus præſentans de-
nouo habet totum,& integrum tempus,
nec aliquo pacto debet compenſari tem-
pus præteriti ſemeſtris,vel quadrimeſtris.
Si tamen ſit elapſum totum tale tempus
idem etiam dici debet *glo in dicto cap. ſi
electio,& Ioann. And.& Filippus de Sar-
ra, ibidem*,qui citat *Rotam Romanam in
deciſione* 269. tamen vt habetur in dicto
textu patronus nõ debet in tali negotio
aliquam fraudẽ committere,puta ſi data
opera expectaſſet vltimum diem, vel ſi
præſentaſſet morientem ad hoc, vt poſſet
alium deinde præſentare, tunc enim
non debet totum tempus concedi vt ad-
uertit *Lamber.in 2.p.ſecundi libri qu. 1.
ar.16. n.6.& ſequentibus*

Aduerte quartò,poſſe patronum præ-
75 ſentare primo Religioſum quod intellige
in eccleſia parochiali pro fauore animarũ,
ſecus autem in beneficio ſimplici, ſic te-
net *Ab.in cap. quod Dei timorem de ſta-
tu monachorum,tex.& glo in cap. in pa-
rochia 16. q. 1 Præpoſitus in cap. priſcis
diſtinct.15. circa finem Bal. conſilio 60.
quod incipit quidam in morte in 5 Volu-
mine.* Debet autem interuenire licentia
ſuperioris,nam vt aduertit *Ab.in c. quod
Dei timore de electione*, non poteſt reli-
gioſus eligi ad quamlibet dignitatem ſine
licentia ſui Superioris, verum tamen eſt,
quod poteſt Superior cogi ad dandam ta-
lem licentiam vt per *Ab. in dicto c. quod
Dei*,dummodo etiam religioſus ſit aptus
ad munera parochialia, alias poſſet epi-
ſcopus reſpuere talem præſentationem.

Secundò,poteſt patronus præſentare
76 ſuum conſaguineum ſiue etiam filium vel
Nepotem,&c. quia charitas in primis e-
xercenda eſt circa domeſticos. *cap. non
ſatis 86.,& cap.omninò diſt.31*.Probatur
ex cap.dilecto de præbendis vbi approba-
tur collatio facta à quodam Card.in per-
ſonam cuiuſdam ſui Nepotis, *Idem pa-
tet ex glo. in cap. quia clerici eodem tit.
noſtro vbi Ioannes And.Oſtienſis Butreus
& Abb.Inno.in cap. conſuluit eodem tit.
ſpeculator in hoc eodem tit.circa finem*
tum quia charitas a ſe ipſo incipere debet
*cap.vult ordinatè de pœnit. diſt.3.& vul-
gata regula tex.in l.præſes C.de ſeruituti-
bus & aqua*.

Limita tamẽ hoc,quãdo Pater id face-
77 ret omnino ductus affectu carnali, & fi-
lius nullam haberet idoneitatem, tunc
enim peccat pater ipſum præſentãdo,nec
præſentatio valet, nec epiſcopus tenetur
admittere *cap graue de præbendis Roccus
de Curte verbo honorificum n.15.qui id
docet ex Ab.in dicto cap. conſuluit.*

Tertiò,poteſt præſentare incognitum
78 epiſc.ſufficit enim quod ſit cognitus ip-
ſimet præſentanti;ideò enim ſit præſenta-
tio epiſcopo,vt ipſe inquirat, & cogno-
ſcat de idoneitate & habilitate, Vnde
non requiritur, quod ſit notus epiſcopo,
ſic aduertit idem *Roccus de curte nu.16.*
& probat *ex cap.monaſterium & cap.de-
cernimus 16.qu.7*, quod limitat quando
iſte incognitus epiſcopo eſſet alienæ diœ-
ceſis, nam tunc non tenetur epiſcopus
ipſum inſtituere,niſi oſtendat literas com-
mendatitias proprij epiſcopi Ordinarij:
*cap.fraternitati de clericis non reſidenti-
bus,cap.hortamur diſt 71*

Nota etiam,quod non poteſt patronus
89 præſentare ſe ipſum,vt expreſsè habetur
*in cap.per noſtras hoc eodem tit noſtro,&
cap.fin.de inſtitutionibus*, vbi non poteſt
quis inſtituere ſe ipſum,*patet ex.tex in l.
ſi mandauero § ſi tibi cenſum ff. manda-
ti* vbi ſi detur aliquid Alicui, vt det cui
voluerit,non poteſt pro ſeipſo retinere,
ergo qui poteſt præſẽtare quem vult, nec
poterit ſe ipſum præſentare, tum quia
nec poteſt quis eligere ſe ipſum, vt per
glo.in cap.cum in iure peritus de electione
90 vbi habetur, quod licet quis cognouerit
eligere meliorem,& cognoſcat ſe eſſe ta-
lem non poteſt etiam ſibimet votum da-
re electionis, quia quis eligendo vel præ-
ſentando ſe ipſum videretur facere iudi-
cium de ſua perſona, & authorrizare ſibi
ipſi, quod prohibet *tex.in cap qualiter de
electione, & Clem. 2. de rebus eccleſiæ
non alienandis*.

Limita etiam dictũ quando eſſent plu-
91 res patroni præſentantes, tunc enim po-
terũt præſentare vnum ex ſe ipſis.qui po-
terit etiam aſſenſum præſtare præſenta-
tioni de ſe factæ, & ſic videtur etiam da-
re votum, neque per hoc damnari poteſt
de ambitione, quia ab alijs potius pro-
monetur *Roccus de Curte loco cit.nu* 20.
circa medium, & probat ex *tex. in dicto
cap cum in iure peritus Speculator in tit.
de iure patronat.circa finem ex l. vt ma-
giſtratus ff. de tutoribus, & curatoribus
datis.l eos ff.de decurionibus*,vbi,habetur
quod electus ad aliquam dignitatem ſine
ſui cooperatione poterit deinde petere
confirmationem, & non venit damnan-
dus de ambitione,nec incidit *in l.Iuliam
ambitus Bartholom.Veronenſis in cautela,
qua incipit,vidimus pridie*.

Aduerte quintò,quod poteſt patronus
92 præſentare etiam per procuratorem, vt
colligitur per argumentum à contrario
ſenſu *ex cap. fin. de conceſſione præbendæ*

notat Felinus in cap. cum venerabilis de exceptionibus, & probatur *ex cap. accedēs de præbendis* vbi poteſt per procuratorē acceptare beneficium. ergo poterit etiā per procuratorem præſentare, tum quia id nullibi reperitur prohibitum, ergo bene admitti poterit, *patet ex cap inter corporalia de trāſlatione epiſcopi, & l. nec non §. quod ius ff. ex quibus cauſis maiores. vbi etiam id aduertit glo.* Verum etiā eſt quod procurator qui vult præſentare debet ad id oſtendere ſpeciale mandatum vel ſi eſſet mandatum generale continēs etiam caſus ſimiles, puta ſi dixiſſet Principalis conſtituo Tirium procuratorem ad exigendum, quietandum, comparendum exigendos fructus quomodolibet, & qualitercūq. *Roce. de Curte loco cit. n. 21. ex cap. qui ad agendam de procuratoribus in 6.* Item ſufficeret ſi eſſet datum man-
93 datum ſpeciale ad præſentandum, nam
non requiritur mandatum ſpeciale pro tali, vel tali beneficio vt per DD. *in cap. fin de conceſſione præbendæ.*

Nota etiam quod talis procurator de-
94 bet oſtendere ſimile mandatum infra
tempus conceſſum ad præſentādum, alias tali tempore elapſo, de præſentatione non eſt habenda ratio, nam idem eſt non facere, ac facere, ſed tempore illegitimo *l. quoties ff qui ſatiſdare cogantur Lapus allegatione 22 incipiente cum ſufficiat.*

Aduerte ſextò, quod poterit etiam pa-
95 tronus præſentare per literas ſcribendo
epiſcopo, quod talem, vel talem inſtituat in ſuo iure patronatus, quia litera gerit vices præſentationis, colligitur *ex text. in cap. ea noſcitur de his quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capituli, vbi Ab & alij DD. communiter* idem tenet *Lapus allegatione 75. quæ incipit caſus talis eſt*, tamen clericus ſic præſentatus deberet ſe
96 oſtendere epiſcopo cum literis præſen-
tationis, nam præſentatio eſt exhibitio facta ſenſibus corporis ſuperioris, *vt in Clem dudum verbo præſentari de ſepulturis*, & aduertunt *Imola & Ab. in dicto*
97 *cap. ea noſcitur* ſed poſſet epiſcopus cleri-
cum etiam non viſum inſtituere, quia præſentia ipſius eſt ad fauorem epiſcopi, qui poteſt cedere iuri ſuo *vt per Ab. & DD. in cap cum acceſſiſſem de conſtitutionibus.*

Aduerte ſeptimò quod poterit etiam pa-
98 tronus plures ſimul præſentare dando
epiſcopo electionem, vt inſtituat ex præſētatis quem voluerit, ſic apertè in *Clem. 1. de iure patronus & glo. ibidem verbo plures* idem confirmat, non poteſt tamen patronus illos plures proponere ſucceſſiuè, & ſic mutando vnum, nominare aliū &c. quia tali modo non poteſt excedere duos, patet *ex cap pluralis in 6. & l. vbi numerus ff. de teſtibus* in quibus iuribus probatur, quod pluralis numerus duali eſt contentus maximè in odioſis, odioſa enim eſt iſta Variatio, quia cum datur occaſio variandi aperitur aditus dolo, & fraudi *cap cum in multis de reſcriptis in 6.* Odia autem ſunt reſtringenda, tum quia vt notat *Bar in Auth. habita C. ne filius pro patre in 6. columna ex l. ſi quis ius iurandum C. de rebus creditis* Variatio non permittitur, niſi ſemel, ergo pariter in caſu noſtro *Alexan in l ſi ex toto §. final. ff. de legatis 1. & ex pluribus notat Roccus de Curte loco cit. nu. 35. non longè à medio.*

Aduerte octauò, quod ſi patronus pro-
miſerit alicui etiam per iuramentum de
99 præſentando ipſum, & non alium, ſi tamē
deinde alium præſentaret valeret præſentatio, ſed ipſe eſt periurus. nam venit contra iuramentum *cap fin. de procuratoribus in 6.* vbi ſi quis conſtituit procuratorem cum iuramento de non reuocando procuratorio, ſi etiam alium procuratorem conſtituat, & reuocet procuratorium factum valet reuocatio, ſed principalis eſt periurus. Item ſi conſtituatur Vicarius ad tempus cum iuramento de mutando infra tale tempus valet mutatio facta vt per *Abb. & DD. in cap. intellecta de iure iurando*, & aduertit *Butreus in cap. penul. de officio Vicarij.* Item ſi quis iurauit non vendere fundum, ſi deinde vendat valet venditio, vt in ſimili loquitur *Innoc. in cap. dilecti de præbendis*, & apertè tenet *Alex. volum. 3, conſilio 16. quod incipit ponderatis*, tamen epiſcopus non deberet audire hunc talem venientē contra iuramentum, ne eſſet ipſimet epiſcopo cauſa periurij, *idem Alexan. conſilio 57.*

Aduerte vltimo quod non valet præ-
100 ſentatio facta ambitioſo, ſicut neq. va-
let præſentatio de Simoniaco, ſic aduertit. *Auantius in rubrica de Simonia in principio* vbi ait, quod titulus *de Simonia* non differt à materia *legis vnica C. ad l. Iuliā de āmbitu*, & ſic Simoniaci, & Ambitioſi ęquiparātur vt aduertit *Lamber. p. p. 2. lib. q. 9 ar. 12 n. 1 & 2.* vbi ait, ambitioſum non poſſe eligi in epiſcopum, nec præſentari in beneficijs magnis, & ex hac ratione præſentari non poteſt is, qui ante præſentationem conſenſijt in præſentatione de ſe facienda *is d. ar. 13. apud eundem Lamber. qu. cit.* Imo ait quod ſi quis eligatur epiſcopus, & cōſenſerit in electionē de

Digitized by Google

de ſe faciendi ante quam electio fieret, erit caſſanda electio ad tollendam notam ambitionis *cap inter Canonicos & cap. poſtquam de elect one cap. per laicos 16. q 8.* & Ordinata electio exigit conſenſũ ſubſequẽtem non præcedentem *dicto cap. inter Canonicos*, meritò qui inordinatè dat conſenſum venit priuandus dicto iure electionis.

Dictum de electione extendit ipſe *Lamber*. ad caſum noſtrum, & colligit *ex tex in cap.per.veſtras extra eodem* vbi ſicut ambitioſus excluditur ab electione, ita etiam à iure patronatus, ſeu à præſentatione, vnde ſicut eligendus, ſi ante electionem conſenſerit, iure priuatur, ita etiam præſentandus, idem etiam confirmat. *ex tex. in cap. in ſcripturis 8. queſt.* 1.

Nota etiam quod non poteſt patronus præſentare periurũ, niſi ſui criminis pænitentiam egerit *vt per glo. in cap. ruſticus diſt.* 85. quia hic non poteſt eligi, ergo neque poterit præſentari, probat idem *Lãbertinus ar.* 15. & Demum nõ valet præſentatio cuiuſcumque, cuius nec valet electio ratione maximæ conuenientiæ, quam habent inter ſe electio, & præſentatio.

In §. Conſtituitur cum ſequenti.

S V M M A R I V M.

1 *Patronus ex quotuplici ratione quis dicatur?*
2 *Debet à ſe abdicare dominium fundi, in quo conſtituit iuſpatronatus.*
3 *Volens ſibi retinere aliquod dominium non conſtituit ius patronatus.*
4 *Dos pro fundatione iuriſpatronatus nõ debet eſſe repetitiua.*
5 *repetitiua qua dicatur?*
6 *debet eſſe competens, & ſufficiens pro oneribus Eccleſiæ?*
7 *Patroni qualiter poterint eſſe tres eiuſdem Eccleſiæ?*
8 *Ius patronatus acquiritur etiam ex reædificatione Eccleſiæ.*
9 *acquiritur ex ſucceſſione.*
10 *acquiritur ex donatione.*
11 *acquiritur ex venditione.*
12 *acquiritur per conſuetudinem, & longiſſimam præſcriptionem.*
13 *quare ſit introductum?*
14 *Benefacientibus benefacere tenemur.*

VIdebimus primò quomodo inſtituatur ius patronatus: ſecundo quare ſit introductum.

1 Circa primum aduerte primo ex *Gaffredo de Trano in ſumm. de iure patron.* hoc ius deſcendere ex tribus ſcilicet ex conceſſione ſoli, ſeu fundi, ex ædificatione, ſeu conſtructione eccleſiæ, ex conſtitutione dotis pro eccleſia, inde dicitur.

Patronũ faciũt Dos, ædificatio fundus colligit hoc *ex tex. in cap. filijs 16. q. 7. cap. quicumque 18. q. 1. cap. pia mentis 16 q. 7. & Innocentius in ſumma huius tituli verſiculo requiritur autem.*

Aduerte ſecundò quod quantum facit
2 ad conceſſionem ſoli ſeu fundi, debet
fundans beneficium totum dominium
ipſius ſoli à ſe abdicare, & transferre in
eccleſiam, & per hoc erit patronus eccleſiæ
fundatæ, vt aduertit *Gaillus in interpetratione capituli finalis de electione in 6. & Ioannes And in cap propoſuit de filijs presbyterorum argumento à ſimili ex l. 1. & 2 ff. de iure patronatus l. 1 §. circa ff. de officio præfecti Vrbis*, per quæ iura
habetur quod ad hoc vt dominus acquirat
ius patronatus in ſeruo debet ipſi
plenam dare manumiſſionem, & ſic amictendo
ſeruum acquirit ius, ita pariter
3 patronus amictendo fundum acquirit ius
patronatus eccleſiæ ibi ædificatæ, vt aduertit
Gaillus loco cit. Quod ſi patronus
donans fundum vellet ſibi retinere aliquod
dominium, tunc eccleſia non eſt ibi
conſtituenda, & ſi conſtruatur cum tali
pacto, non per hoc acquiret ius patronatus.

Aduerte tertiò quod dos conſtituta nõ
4 debet eſſe repetitiua vt aduertit *idem
Gaillus*; eſſet autem Dos repetitiua, ſi per
5 tres annos Dominus non ſoluerit ipſam,
patet *ex l. 1. C. de iure emphitheutico*, &
6 Dos debet eſſe competens, & ſufficiens
ad onera eccleſiæ *Lamber p. p. 1. li-*
7 *bri qu. 3, art. 1.* igitur poterunt eſſe tres
patroni eiuſdem eccleſiæ, ſcilicet ſi vnus
det fundum, alius conſtruat eccleſiam, &
tertius dotet, *vt per. Abb. in cap. ad audientiam de eccleſijs ædificandis.*

Aduerte quartò quod poteſt etiam ac-
8 quiri ius ex reædificatione eccleſiæ collapſæ,
etiam ſi reædificaretur ex eadem
materia, ex eiſdem lignis, &c. vt *in c. quãto de iure patronatus, & cap. conſuluit de iudicijs.* Acquiritur etiam ex ſucceſſione,
venditione, vel donatione, *vt in cap. 2. & cap. ex literis de iure patronatus.* Ex
9 ſucceſſione, quando hæredes ſuccedunt
fundatori, illi enim habent etiam idem
ius, vt videbimus infra *in §. ſucceſſione.*
10 Ex donatione, vt ſi quis donaret omnia
bona ſua, inter quæ ſit prædium cum Cappella
pro iure patronatus. Ex venditione

11 vt ſi quis venderet vineam ſeu prędium,
in qua adeſſet Cappella ſimilis, tunc enim
transiret etiam ius patronatus, non dire-
ctè ratione venditionis, nam eſſet Simo-
nia, ſed indirectè & per accidens vt col-
12 ligitur *ex dicto cap.* 2. *& cap. ex literis ci-
tato.* Acquiritur etiam aliquando per cõ
ſuetudinem, vel per longiſſimam præſcri-
ptionem *Trid. ſeſſ.* 21. *cap.* 9. *de reformat.*
vbi vult quod ſi per 50. Annos quis fue-
rit in tali quaſi poſſeſſione iuris patrona-
tus, & de hoc præſentet authenticas ſcri-
pturas ex quibus appareat ſemper in va-
cantijs medij temporis ipſum preſentaſ-
ſe, ſuas præſentationes habuiſſe effectum
& ſemper fuiſſe habitum in patronum,
debet manuteneri in pacifica poſſeſſione
vt patet *ex Trid. loco cit.*

Circa ſecundum quoad cauſam quare
13 ſit introductũ hoc ius, patet ex dictis, &
annuit *Lanc. hic* vt ſcilicet fideles exhor-
tentur ad hoc, & excitentur ad eccleſias
fundandas, conſtruendas &c. & ſic vtilitas
eſt ipſius eccleſiæ, nam clerici ſeruiunt
emolumenta, dat autem eccleſia remune-
rationem per illud ius, quod concedit, &
hoc ex obligatione antidorali, qua tene-
14 mur benefacere benefacientibus *l. ſed &
ſi lege* §. *conſuluit ff. de petitione hæredit.*

In §. ſunt tamen.

SVMMARIVM.

1 *Fœminæ poſſunt habere ius preſentãdi.*
2 *Maſculinum concipit fœmininum.*
3 *Familia ſub vocabulo comprehendun-
tur tam maſculi, quam fœminæ.*
4 *Fœminæ conſeruant iura familiæ quod
limitatur infra.*
5 *Meretrix poteſt fundare ius patronatus.*
6 *Eccleſia non debet inſpicere, vnde ſua
vtilitas oriatur.*
7 *Meretrix in fundatione iuris patrona-
tus non facit actum legitimum.*
8 *Illegitimi poſſunt etiam fũdare ius pa-
tronatus.*
9 *Excommunicati poſſunt etiam fundare
ius patronatus.*
10 *Excommunicatus quid poteſt facere in
eccleſia.*
11 Tex. in cap. vnico §. fin. de iure patrona-
tus in 6 *inducitur ad probandum
quod excommunicatus poſſit ha-
bere ius patronatus.*
12 *Tempus ad præſentandum quare laicis
ſit quadrimeſtre, clericis vero ſe-
meſtre.*
13 *Grauatus in vno releuari debet in alio.*

1 HIc agitur de iure præſentandi
de quo multa egimus in ini-
tio, tamen pro hoc §.

Aduerte primo quod ius
2 præſentandi poteſt competere etiam fæ-
minę *Roccus de Curte verbo competens
n.* 1. *& deinceps,* & colligitur *ex cap. filijs*
17. *q.* 7. *cap. quoniam, & cap. nobis eodem
tit.* ex quibus iuribus licet videatur con-
3 ceſſum maſculis tantum, tamen maſculinũ
comprehendit etiam fœmininum *l. ſi ita
ſcriptum* §. *ſi ſub conditione ff. de leg.* 2.
l. 1. *ff. de verb. ſignificatione cap. mulieres
de ſent. excommunicationis cap. ſi quis
ſuadente diabolo* 16. *q.* 4. Intellige etiam ſi
ius patronatus cõpeteret toti familiæ. v.
g. familia N. fũdat ius patronatus, & volt
4 præsbyterum eſſe prouidendum & præ-
ſentandum cum conſenſu omnium de fa-
milia, nam ſub hac voce veniunt tam ma-
ſculi, quam fœminæ, dummodo non ſint
nuptæ cum alijs extra familiam, nam tũc
non conſeruant iura familiæ *l. pronuncia-
5 tio ff. de verb. ſignif.* & fœmina ſequitur fo-
rum viri, vt aduertit idem *Roccus de Cur-
te num.* 2.

Amplia hoc etiam ſi fœmina eſſet me-
6 retrix, nullo enim iure prohibitum ma-
net, quin poſſit meretrix ex pecunia ac-
quiſita ex turpi quæſtu, fundare conſtrue-
re, & dotare eccleſiam, ac proinde ex hoc
erit patrona. Probatur quia ius patro-
natus eſt, potius introductum in fauorem
eccleſiæ, quæ habet vtilitatem: probatur
ex *dicto cap. quoniam eodem tit.* ergo nõ
7 debet eccleſia inſpicere, vnde oriatur ſuf-
ficit, ſi ſuam habeat vtilitatem, vt colligi-
tur *ex tex. in l. qui exceptionem ff. de con-
dictione indebiti* Nec facit id quod dicit.
Ab. in cap. tota de Simonia, quod ſcilicet
meretrix repellitur ab omni actu legiti-
mo, nam meretrix hic non facit actum
legitimum, ſed eccleſia, quę ſentit vtilita-
tem dat deinde in recompenſationem
tale ius vt ſupra diximus *ex dicta l. ſed &
ſi lege.*

Aduerte ſecundò quod poteſt etiam
8 conuenire hoc ius illegitime, natis pa-
tet ex eadem ratione, quã diximus de me-
retricibus, tum quia niſi ipſi competeret
tale ius, retraherentur à fundatione vel
dotatione eccleſiarum, quod non eſt ad-
mittendum, vt per *glo. in cap. cum dile-
ctus verbo præſentare hoc eodem tit. no-
ſtro* ergo poteſt ipſis competere tale ius.
Probatur ſecundò, nam ius, quod loquitur
generaliter, ſic debet intelligi, ſed ius ge-
neraliter concedit fundatoribus eccleſia-
rum dotantibus, ergo etiam ijs videtur
conceſſum vt *in cap. filijs* 16. *qu.* 7. *cap.*
quo-

Digitized by Google

quoniam & cap. nobis extra eodem.
Aduerte tertiò, quod poteſt etiam cō-
9 petere hoc ius excommunicato ſi fundet
eccleſiam, vel dotet, nam *Ioannes And.*
& Ab. in cap. nobis cit. tit. dicunt quod
epiſcopus verè non debet admittere hāc
obligationem factam ab excommunica-
to, ſi tamē admitteret, verè naſceretur ius
patronatus, & excommunicatus haberet
ius in poſterum ad præſentandum, tum
10 quia excommunicatus poteſt ingredi ec-
cleſiam ad orandum (ſed non tempore
ſacrificij, vel officij) & etiam ad audien-
dam concionem *cap. reſponſo & cap. nu-*
per de ſent. excommunicationis ergo po-
terit ſibi eccleſiam fundare, cum poſſit
inibi hæc facere, quod confirmat etiam
Geminianus in cap. vnico §. fin. de iure
11 *patronatus in 6. in penul. colum.* ibi alle-
gat *Speculatorem* qui ait, quod ille, qui
emit Villam (in qua eſt eccleſia patrona-
ta) à patrono excommunicato, ſtatim
poterit præſentare: ergo ſignum eſt quod
excommunicatus habebat ius, alias non
potuiſſet transmittere vt loquitur *Specu-*
lator loco cit. ex l. nemo plus iuris ff. de
reg. iuris.
Aduerte vltimo *ex glo. hic verbo ra-*
12 *tione* aſſignari hic rationem quare laicis
detur quadrimeſtre tempus ad præſentā-
dum, clericis vero ſemeſtre, quia laici poſ-
ſunt facere mutationem, vt diximus; cle-
rici vero non ſic, merito iſtis debebat da-
13 ri maius tempus vt qui in vno grauatur
releuetur in alio *l. cum qui ff. de iure iu-*
rando, & cap. vos de officio ordinarij.

In §. Sed ſi laicijs cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus nolens instituere primum*
præſentatum idoneum à patrono
tenetur ei conferre beneficium.
2 *Ius instituendi competit tantum Epi-*
ſcopo, nec venit in generali com-
miſſione.
3 *Collatio vel institutio ſe habet vt quæ-*
dam donatio.
4 *Abbas poteſt instituere in iure patro-*
natus ſua eccleſia, ſic Capitulum
ſede vacante.
5 *Conſenſus epiſcopi neceſſario requiri-*
tur pro acquirendo iure patro-
natus.
6 *Ius patronatus non acquiritur niſi ex-*
preſsè intercedat conſenſus Epi-
ſcopi, nec ſufficit ſi fiat per nuncium.
7 *Legatus à latere poteſt conferre benefi-*
cium etiam inſcio patrono cleri-
co, non autem laico.
8 *Papa poteſt conferre beneficium etiam*
inuito patrono laico, ſed in con-
ceſſione apponit clauſulā pro hac
vice tantum.

1 AGitur hic de institutione facien-
da quæ eſt complementum Iuris
patronatus, nihil enim valet præ-
ſentatio facta à patrono, niſi ad
ipſam ſequatur institutio, pro qua præter
ea, quæ ſupra diximus.
Aduerte primò, quod ſi epiſcopus ex
propria voluntate, & ex dolo nolit insti-
tuere primum præſentatum à laico aliàs
habilem, & idoneum, & deinde ſecundū
præſentatum instituat; eſt compellendus
epiſcopus ad aliud beneficium conferen-
dum ei, quem ab institutione repudiauit
vt habetur *in fine huius §. ibi:* vt in eo
puniatur, in quo eum deliquiſſe conſtat.
Aduerte ſecundò, quod ius instituendi
eſt totum penes epiſcopum, nec cenſe-
2 tur venire in generali commiſſione facta
Vicario generali, niſi expreſsè concedatur
cap. fin. de officio Vicarij in 6. Ratio eſt,
quia collatio, vel institutio ſe habet, vt
quædam donatio, ergo ſpecialiter debet
concedi: Poterant etiam Abbates in ec-
cleſijs ſibi ſubiectis pleno iure præſenta-
3 tos instituere vt in *cap. in Lateranenſi de*
prebendis, vbi etiam id aduertit *Ab.* &
4 idem eſt dicendum de Capitulo ſede va-
cante, non obſtante quod non poſſit cō-
ferre vt colligitur *ex cap. 1. eodem tit.*
Aduerte tertiò, quod pro acquirendo
5 hoc iure requiritur omninò expreſſa li-
centia epiſcopi, ita vt non ſufficiat tantū
habuiſſe licentiam ab epiſcopo pro con-
ſtruenda eccleſia, ſed requiritur etiam
conſenſus pro acquiſitione dicti iuris *cap.*
quicumque voluerit 16. q. 7. cap. ad hoc de
religioſis domibus cap. decretum & cap.
noluerint, & cap. regēda 10. q. 1. in quibus
iuribus habetur quod eccleſia ædificata,
6 & dote conſtituta, nullum ius acquiritur,
niſi cōſenſus epiſcopi ad hoc intercedat,
& expreſsè per ipſum præſtari debet, nec
ſufficit ſi id fiat per nuncium vt aduertit
Ioann. And. & DD. communiter in cap.
nobis hoc tit. noſtro & Ab. conſilio 19.
Aduerte quartò, quod legatus à latere
7 poteſt conferre beneficium iuris patro-
natus etiam inſcio, & inuito patrono cle-
rico, ſecus ſi patronus eſſet laicus vt hic
in §. legatus, & diximus ſupra in §. ex
legatione de præbendis, & in cap. cum di-
lectus hoc tit. Quod ſi Papa id faciat benè
poteſt id facere etiam reſpectu laicorum,
vt

vt per Ab. in dicto cap. cum dilectus, ſed apponit in conceſſione clauſulam proteſtatiuam, pro hac vice tantum, & citra præiudicium patronorum.

In §. licebit.

SVMMARIVM.

1 *Arbores infructiferi non veniunt nomine fructuum.*
2 *Beneficiatus non poteſt incidere arbores ſui beneficij.*
3 *comparatur vſufructuario.*
4 *Vſus fructus non extenditur ad incisionem arborum.*
5 *Arborum inciſio poteſt fieri à beneficiato in ſylua cedua.*
6 *Fundus ſylua cedua non deterioratur per inciſionem arborum, ſed inde fructus renaſcitur.*
7 *Arbores ratione ſpiſſæ opacitatis poſſunt incidi.*
8 *Arbores vetuſtæ, & corrupta poſſunt incidi, & noua replantari.*
9 *Oliuetum poteſt extirpare beneficiatus, & ibi plantare vineam ratione fructus vberioris.*
10 *Beneficiatus licet faciat fructus beneficij ſuos, tamen debet illos impendere cum ordine & moderamine.*
11 *peccat viuendo ſplendide, & luxurioſè negligendò eccleſiam, & pauperes, tamen non tenetur ad restitutionem.*
12 *non poteſt locare res eccleſiaſticas vltra triennium abſq; diſpenſatione Pontificis.*
13 *Alienatio facta à beneficiato vltra triennium valet pro triennio, licet vltra dictum tempus ſit nulla.*
14 *Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus.*
15 *Locatio eſt inualida etiam pro triennio ſi appareat locatorem non eſſe contracturum niſi pro toto tempore excedente triennium.*
16 *Beneficiatus non poteſt teſtari de prouentibus ſui beneficij, etiam ſi ſuperſint ex parſimonia.*
17 *Beneficiati poſſunt teſtare de fructibus beneficij vbi adeſt talis conſuetudo.*
18 *Clericus non tenetur reddere rationem patrono de redditibus beneficij.*
19 *Patronus poteſt accuſare clericum dilapidantem, & conſumentem bona iuris patronatus.*
20 *tenetur defendere Eccleſiam ſuam.*
21 *poteſt accuſare clericum dilapidantem bona beneficij, ſed non tenetur ad hoc.*
22 *Priuatur nemo ex negligẽtia iure, quod per ſucceſſionem transfertur ad alios.*
23 *Patronus accuſando clericum dilapidãtem bona beneficij agit ciuiliter; & procurat clerici correptionem, & poteſt inſinuare vt priuetur beneficio.*
24 *Accuſatio clerici dilapidantis bona cuilibet competit.*

1 HIc eſt videndum quomodo debeat ſe gerere clericu circa fructus beneficij, quid poſſit, & debeat patronus contra clericum dilapidantem bona ipſius beneficij.

Circa primum Aduerte primo quod
2 nomine fructuum non veniunt arbores licet infructiferæ pura ſylua, vnde licet beneficiatus poſſit diſponere de fructibus, & prouentibus ſui beneficij pro ſui libito adhibito etiam moderamine, de quo ſupra diximus, tamen non poterit incidere Arbores ſic probat *Ricc. deciſ. 3. ex tex. in extrauaganti ambitioſæ de rebus eccleſia alienandis vel non*, & Ratio eſt quia
3 beneficiatus comparatur vſufructuario, vt per *glo. in cap. præſenti de officio ordinarij in 6. cap. fin. de peculio clericorum,*
4 *& Guidon dec.* 109. ſed vſus fructus non extenditur ad inciſionem arborũ *l. ſi quiſſimum § fructuarius ff. de vſufructu*: ergo neque poterit beneficiatus id facere. Idem tenet *Nauarr. conſilio 6. de rebus eccleſiæ nõ alienandis De Rubeis conſilio 71 n. 3. & ſequentibus volumine 1. Menalunus conſilio* 215. *volumine 2. Sairus deciſ. 9. eit. tit. & Borgninus conſilio 30. nu. 6.* qui expreſſè tenet quod nec poteſt incidere arbores infructiferas, & citat pro ſe *Nau. & alios DD. vt videre eſt penes ipſum.*

Benè verum eſt, quod hoc non intelli-
5 gitur, primò quando eſſet Sylua cedua, in cuius inciſione conſiſterent fructus beneficij *l. Sylua cedua ff. de verb. ſignificat.* v. g. ſi incideretur pro quolibet triennio, tunc enim id poteſt fieri, nam per inci-
6 ſionem fructus renaſcitur, & fundus non deterioratur, vt colligitur *ex l. diuortio §. ſi fundum ff. ſoluto matrim.* & idem tenet *Bal. in l qui fundum § cum fundum ff. de contrahenda emptione.*

Secundò quando ex inciſione arborũ
9 quæ forſan ſunt ſatis opacæ fũdus redderet infructuoſio, tunc licitè id fieri po-

reit

teſt Nauar.conſilio 6. cit.tit. Guidon Pa-
pa 4. conſilio n.2. Marendius conſil 6.n 4.
Tertiò quando arbores eſſent vetuſtæ
& corruptæ, tunc enim poſſunt excidi, &
8 nouæ replantari, vt tenent reſpectu vſu-
fructuarij *Bar. & Iaſ in l.diuortio § ſi ſū-*
dum ff ſolut.matrim. & habetur in §.pe-
cudum in tit.de rerum diuiſione.

Quartò poteſt clericus exſtirpare oli-
9 uetum ſui beneficij, & ibi plantare vineā
quia ſolet eſſe fructuorior, ſic tenet *Ricc.*
deciſ.126. nu 3. & probat *ex Guidone Pa-*
pa deciſ. 156. *& Federico de Senis con-*
ſilio 403. *Oſtienſis in ſumma tit.de rebus*
eccleſia non alienandis §. ex quibus ver-
ſiculo 5. *cauſa.*

Aduerte ſecūdò quod licet clericus be-
10 neficiarus fructus ſui beneficij faciat ſuos
debet etiam illos impendere cum ordine
& moderamine vt ſcilicet quidquid ſupe-
reſt de congruenti victu veſtitu, & alijs
neceſſarijs det eccleſiæ ſui beneficij, &
pauperibus, *ſic Sanctus Doct.*2.2.*q.* 181.
*ar.*7. *Laſſius de iuſti. & iure lib.* 1.*cap.*4.
*dub.*6 *n* 43 *Valentia tomo* 3 *diſp.*10.*q.*3.
*punct.*7 *Couar.in cap. cum in officijs de*
teſtamētis, & ſi ſecus fecerit peccat mor-
taliter, quia facit contra diſpoſitionem
11 *Trid ſeſſ.*21.*cap.* 1. *de reformat.* non te-
netur tamen ad reſtitutionem, quia verè
fructus ſunt ſui, vt colligitur *ex cap.vnico*
de clerico non reſidente in 6. ſed peccat,
quia non debet magis ſplendide viuere
& luxoriosè, quam præter conditionem
ſui ſtatus.

Aduerte tertiò, quod non poſſunt be-
12 neficiati locare, vel alienare res eccleſia-
ſticas vltra triennium abſque diſpenſatio-
ne Pontificis, quod ſi locaret beneficiatus
vltra triennium, locatio eſt nulla, & tam
ipſe quam conductor peccat mortaliter
incidunt in excommunicationem, & alijs
pœnis puniri poſſunt vt in *dicta extrau.*
ambitioſa, quæ fuit acceptata hic Nea-
poli, & vſu recepta, vt teſtatur *Genuenſis*
in praxi cap. 73. *nu.* 1. Vnde nec fructus
poteſt vendere vltra triennium ſic tenet
Rebbuffus in repetitione capituli ext r-
*panda §.qui vero deſtinc.*7. *Boerius deciſ.*
104.*n* 2 *Nauar manuali cap.*35.*nu* 129.
13 *Toletus in ſumma lib.*1.*cap* 91 *n.*6. & ſi
fiat alienatio, vel locatio vltra dictum triē-
nium eſt nulla pro tempore vltra trien-
nium, ſed pro ipſo triennio remanet in
14 ſuo robore, nam in ſeparabilibus vtile
per inutile non vitiatur, ſed in tali con-
tractu triennium eſt ſeparabile ab alio
tempore ſuperfluo, ergo valet ſtipulatio
alienationis pro triēnio, licet quoad aliud
tempus ſuperfluum nulla ſit & infirma
remaneat, idem patet *ex l ſumpſimus C.*
de donationibus vbi donatio facta vltra
100. ſolidos non viciatur niſi tantum pro
exceſſu, at pro 100. firma remanet, ergo
eodem modo dicendum eſt in caſu noſtro,
vt docet etiam *Couarr.lib.*2.*variarum*
*cap.*16.*n.*1. vbi addit quod ſi appareat lo-
catorem vel conductorem noluiſſe con-
tractum niſi pro tali toto tempore, puta
15 ſi vnicum, & indiuiduum pretium eſſet
conuentum pro tota locatione, tūc quia
actus appareret indiuiſibilis annullare-
tur in totum, idem tenet *Genuenſis in*
*praxi cap.*75 *n* 10.

Aduerte Quartò, quod beneficiatus
16 non poteſt teſtari de prouentibus ſui be-
neficij vt *in cap.qui nos, & cap.relatum*
il 2. *& cap eum in officijs de teſtam.Gar-*
16 *ſias tomo p.p.*2.*cap.*1.*n.*1. vbi ampliat hoc
licet remāſerint fructus beneficij ex par-
ſimonia ipſius beneficiati, etiam ſi ſubtra-
xerit ſuæ ſubſtentationi, nam ſibi impu-
tare debet, quod ſic nimis ſtrictè, & parcè
vitam duxerit.

Benè verum eſt quod in illis locis, in
17 quibus adeſt immemorabilis conſuetu-
do, per quam clerici poſſunt diſponere &
teſtari de fructibus ſui beneficij, benè di-
ſponunt quia talis conſuetudo non eſt
contra ius diuinum, vel naturale, ſed
tantum contra ius merè poſitiuū, contra
quod poteſt introduci conſuetudo, & in
pluribus locis ſic ſeruari docent omnes
DD, Hiſpani ſignantur Garſias tomo 1.
*p.*2, *cap.*1.*n.*16 qua conſuetudine, ſic ſtā-
te benè poterit clericos diſponere, ſed nō
ad vſus inhoneſtos.

Circa ſecundum Aduerte primò, quod
18 licet clericus nō tenetur reddere ratio-
nem patrono de redditibus beneficij, ſi
19 tamen bona beneficij dilapidet, vel ipſis
malè vtatur, poterit patronus ipſum ac-
cuſare vt hic *in §. noſtro*, & ſi epiſcopus
eius accuſationem non acceptet, adeat
Archiepiſcopum, & in ſubſidium poteſt
ad Papam extēdere accuſationem, & ra-
tio eſt, quia patronus tenetur defendere
eccleſiam ſuam, vt in *cap.filijs* 16 *q* 7. ma-
20 xima autem erit defenſio curare, ne bona
dictæ eccleſiæ dilapidentur, vt eſſet in
caſibus dictis ſi clericus incideret arbores,
explantaret &c. Idem extende ad quem-
libet alium qui bona eccleſiæ dilapidet,
etiam ſi eſſet epiſcopus, vt patet ex *dicto*
cap.filijs & cap.prohibetur 7 *q.*1. vbi etiā
agi poteſt criminaliter.

Aduerte ſecundò, quod poteſt patro-
21 nus id facere ſed nō tenetur ad hoc quia
non eſt bona conſequentia: poteſt, ergo
tenetur, vt aduertit *Roccus de curte ver-*
bo

bo onerosum n.1.& probat ex l. nō quidquid ff. de iudicijs, ideo licet patronus
omitteret hanc denunciationē, vel accuſationem, tamē non venit pu iendus, ita-
ut poſſit priuari iure ſuo, nam nemo ex
negligentia poteſt priuari iure, quod per
22 ſucceſſionem transfertur ad alios *gloſſ.
in cap. grandis verbo regis de ſupplenda
negligentia prælatorum in 6. Felinus in
cap. 1. in 2. columna, de treuga, & pace, &
Aret. in cap. ille de accuſationibus.*

Aduerte tertiò, quod iſta accuſatio pa-
23 troni non extenditur ad criminalitatem,
ſed tantum intelligitur quo ad forum ci-
uile, vnde patronus per hanc accuſatio-
nem non facit aliud, quam procurare cor-
reptionem clerici, & poteſt etiam inten-
tare vt priuetur beneficio, *glo. cauſa 2.
q. 7. in ſummario, & Ab. in cap. cum P.
Manconella de accuſationibus* vbi etiam
ponuntur limitationem circa accuſatio-
nem inferēdā à laicis contra clericos, imo
vt aduertit *Ab. in cap. ex parte de teſtibus*
24 *in 1. columna*, poteſt etiam quilibet alius
accuſare clericum ſic dilapidantem.

In §. ſucceſſione cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus ſucceſſione tranſmittitur ad poſteros, qui eo titulo illud ſibi acquirunt.*

2 *Hæredes ſunt in multiplici differentia.*

3 *Hæres debet probare ſe talem eſſe medio præambulo.*

4 *Ius patronatus non tranſit ad hæredes, ſi pro illis de familia tantum inſtitutum ſit.*

5 *poteſt à teſtatore legari alicui de familia, licet alius fuerit inſtitutus hæres.*

6 *Hæres vniuerſalis ſuccedit in iure patronatus, licet de eo non fecerit mentionem.*

7 *Filia dotata de paragio non poteſt intentare cum fratribus ius præſentandi.*

8 *Filius hæres vniuerſalis habet ius præſentandi, alij fratres in legitima tantum inſtituti non habent.*

9 *Ius patronatus tranſit ad hæredes in ſtirpes.*

10 *Indiuiduum non admittit ſucceſſionem in capita.*

11 *Præſentatis pluribus a patronis præfertur idonior, & in æqualitate remittitur ad arbitrium Iudicis.*

1 IVs patronatus ſucceſſione tranſmitti
ad poſteros nulli dubium eſt, ideo in
præſenti §. *ſucceſſione* habetur quod
vnus ex modis, quo acquiritur ius
patronatus eſt per viā ſucceſſionis, & in
hoc ſuccedentes nihil operātur, ſed præ-
deceſſores fundarent, & dotarunt ipſi, au-
tem fruuntur, emolumentis, & præcel-
lentijs iuris patronatus, cum autem hic
fiat mentio de hæredibus.

Aduerte primò, quod multipliciter ſuc-
2 cedi poteſt, quia hæredes ſunt in multi-
plici differentia, nā alij ſunt hæredes, qui
ſuccedunt ratione ſuitatis, & iſti de iure
ſuccedunt ab inteſtato, & ex teſta-
mento, nec ſine iuſta cauſa exhęredari
poſſunt ſua legitima. Alij ſunt extranei,
& ſub hac acceptatione veniunt omnes
alij præter filios, ſiue illi ſint conſangui-
nei, ſiue ſobrini, ſiue alij, & iſti etiam de-
cedēte aliquo ſine filijs, ſuccedunt ab in-
teſtato ordine inter ſe ſeruato, vt in *lib. 3.
inſtitutionum ciuilium de hæreditatibus,
quæ ab inteſtato deferuntur*. Ex teſta-
mento autem poteſt quilibet ſuccedere
ſiue conſanguineus, ſiue Amicus &c.

Aduerte ſecundò poſito quod hic aga-
3 tur de ſucceſſione in iure patronatus, qui
vult ſuccedere non ſufficit, ſi dicat totum
ſe eſſe hæredem, ſed debet id probare
medio pręambulo, vel ex teſtamento, vel
ab inteſtato, *Ab. in cap cum ſecundum
de iure patronatus*, quod ſiquis fundaue-
rit pro ſe, & ſuis de familia, iſti ſuccedunt,
4 licet alij quicumque inſtituerentur hęre-
des, quia eſſet ius familiæ *Lamber 2. par.
lib. 1. ar 2 qu. 2. principalis, & colligit ex
Bal. in l. 2. C. de in ius vocando*. Quod ſi
patronus non appellauerit ſuos de fami-
lia, ſi extraneum inſtituat hæredem, hic
ſuccedit in iure patronatus *idem Lamber. num. 2.*

Aduerte tertiò, quod benè poterit te-
5 ſtator inſtituto extraneo hærede vniuer-
ſali legare vni de familia ius præſentandi
in iure patronatus, & hoc ſine conſenſu
epiſcopi, dummodo etiam fundauerit, vt
diximus pro ſe, & ſuis de familia *Anchar.
conſilio 81. explicans in ſimili caſu Do-
ctrinam Bald in l. 2. C. de in ius vocando*,
& aduertit *glo. noſtra hic verbo ſcienter
hæres*, nam cū ius patronatus poteſt do-
nari, vt per *Ioann. And. & Ab in dicto c.
cum ſecundum* ſed legatum eſt donatio
§. 1. *de legatis*, ergo ius patronatus legari
poterit, & ſic relinqui etiam perſonæ
particulari.

Aduerte quartò, quod ſi non ponatur,
6 alia expreſſa voluntas fundatoris teſtato-
ris, tunc is qui eſt hæres vniuerſalis, ille
ſuc-

Digitized by Google

ſuccedit in iure patronatus, quod adeo verum eſt, vt ſi filia ſit dotata de paragio ſiue renunciauerit, ſiue non, dummodo non veniat hæreditatio nomine non poteſt intentare cum fratribus ius præſentandi, qnia ipſa non poteſt dici hæres, vt aduertit *Abb. in cap. 1. & dicto cap. cum ſecundum hoc eodem tit.* Ex eadem ratione habes q iod ſi pater habens plures filios vnum inſtituat hæredem vniueſalem, alijs verò taxet ſolam legitimam, tunc hic qui eſt hæres vniuerſalis habet ius præſentandi, non autem alij vt aduertit *glo. noſtra hic verbo exſtranei* quæ ait hāc conſuetudinem eſſe in Anglia vt frater primo genitus ſit hæres vniuerſalis, alij autem habeant tantum legitimam.

Aduerte quintò, quod cum duplex ſit ſucceſſio, ſcilicet in ſtirpes, & in capita plures heredes ſeu cedentes in iure patro-
9 natus ſuccednnt in ſtirpes, non autem in capita *vt per glo. in clem. 1. de iure patronatus*, & ratio eſt, nam ius patronatus eſt quid indiuiſibile *vt in cap. 1. hoc eodem tit. & colligitur ex l. ſi liberis C. de bonis libertorum.* Ideo cum ſit indiuiſibile non admittit ſucceſſionem in capita per
10 quam vnuſquiſque ſuccedit vt perſona propria, & ſingularis qnare deberet diuidi ius patronatus quod impoſſibile, eſt, & ideo ſuccedunt in ſtirpes, itaut omnes veniant ad idem ius *Innoc. in dicto cap. 1. extra eodem* vnde collige differentiam inter ſucceſſionem in capita & in ſtirpes vt *in §. ſed noſtra de legitima agnatorum ſucceſſione lib. 3.*

Aduerte vltimo quod ſi iſti Patroni ſic
11 ſuccedentes ſe diuiſerint in præſentando & aliqui velint vnum, alij alium, tunc ille præferri debet, & inſtitui qui eſt idonior, & eligitur à maiori parte vt *in cap. quoniam hoc eodem tit. & cap. ſi fortè diſt. 63.* Si autem ſint æquales in numero, & in merito, tunc remittitur in arbitrium epiſcopi; & Alia dic pro tali præſentatione *vt diximus ſupra agentes de electione.*

In §. quod ſi ita cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiam impeditam ex diſcordia patronorum poteſt Epiſcopus prius interdicere, deinde illis auferre iue.*

2 *Patroni controuerſiam habentes cum epiſcopo nolente præſentatum acceptare non ſunt ſpoliandi iure.*

3 *Lite pendente inter patronum, & epiſcopum poteſt epiſcopus ponere œconomum Eccleſiæ, & lite magis durante illam poteſt dare in commendam.*

4 *Commenda non debet excedere ſex menſes.*

5 *Eccleſia parochialis non debet dari in commendam niſi ſacerdoti.*

6 *Eccleſiæ duæ non poſſunt eidem dari in commendam.*

7 *Oeconomus debet eſſe perſona Eccleſiaſtica, & quare?*

8 *de fructibus ad quid teneatur?*

ADuerte primò quod ſi inter patronos oriatur diſcordia, vt non poſſit Sacerdos ſugi officio ſuo quietè, & pacificè debet epiſcopus interdice-
1 re eccleſiam donec ipſi patroni ad concordiam deuenerint, qnod ſi poſt quatuor menſes a die vacantis beneficij non ſint concordes, tunc plenum ius conferēdi, & inſtituendi pro i la vice transfertur in epiſcopum *cap. quoniam eodem tit. & aduertit glo hic verbo ordinandum.*

Aduerte ſecūdò, quod ſi contentio ſit
2 inter epiſc & patronum quia forſan epiſcopus nollet acceptare præſentatum à patrono, vel aliam haberent inter ſe differentiam, tunc patroni pendente controuerſia & lite non ſunt ſpoliandi iure ſuo quia iam functi ſunt officio ſuo & ſic adimpleuerunt præſentationem, debet autem interim epiſcopus ponere œconomum, donec fuerit ſopita contentio *c.*
3 *cum vos de officio ordinarij glo hic verbo inter eos ex Abb. in cap 1. hoc tit.* quod ſi magis duret contentio poterit epiſcopus dare in commendam alicui *cap nemo de electione in 6.* Commendare autem idem eſt ac dare in cuſtodiam.

Nota limitatio em huius dicti primo
4 quod ſcilicet non debet commenda excedere ſex menſes quibns completis expirat, vt in *§. quod neceſſarium & in dicto cap. nemo de inceps*, eccleſia vero parochialis nō debet dari in commendā niſi ſacerdoti qui poſſit munera paro-
5 chialia adimplere vt *in clem. vnica de officio Vicarij, & cap ſi apoſtolica de præbēdis in 6.* vnde licet titulus ſeu Abbatia eccleſiæ parochialis poſſit dari etiam nō ſacerdoti, & ſic clerico ſimplici vt *in cap. licet & cap. cum ex eo de electione in 6.* tamen ei commendari non poteſt ex ratione adducta.

Limita ſecundò, vt non poſſit idem
6 habere duas eccleſias commendatas, ſi-

Z cut

cut nec duas intitulatas, poterit tamen vnam eccleſiam habere intitulatam, aliã vero commendatam *vt in cap. qui plures 21. q. 1.* & Ratio eſt q. ia commenda non poteſt dici beneficium, eſt enim amouibilis infra breue tempus.

Aduerte tertiò, quod œconomus, quẽ
7 ponit epiſcopus ex iuſta cauſa, puta, quia non fuit præſentatus idoneus, vel quia ſucceſſit graue aliquod ſcandalum, vt *in cap. 1. & 2. de officio ordinarij*, vel ex aliã cauſa; debet eſſe perſona eccleſiaſtica, vt facilius cogi poſſit ad reddendos computus *cap. conſuluit diſt. 74 cap. cum nos de officio ordinarij*, nec poteſt eſſe ipſe met patronus, quia hic rebus eccleſiæ non debet ſe intromittere, vt ex pluribus iuribus, probat *glo. hic verb. œconom.* Debet,
8 etiã œconomus impendere fructus quos colligit in neceſſitatem eccleſiæ de reſiquo redditurus rationem *c. charitatem 12. q. 2. cap quoniam quidem diſt. 75. cap. ſi quis epiſcopus 10. q. 2.* Si autem ſint fructus, qui ſeruando ſeruari non poſſunt, poterit ipſos alienare, vt pecuniam ſeruet *cap. ſi quis epiſcopus 10 q. 1. l. lex quæ tutores C. de administrat. tutorum.*

In §. ſed vt facilius.

SVMMARIVM.

1 *Patroni ad tollendas diſſenſiones poterũt inter ſe facere alternatiuas.*
2 *Conuentio inter patronos de alternatiua nõ requirit conſenſum Epiſcopi.*
3 *Mora pro eccleſia damnoſa.*
4 *Patroni habentes ſimul ius præſentandi indiuerſis Eccleſijs poterũt illas inter ſe diuidere.*

1 SI patroni velint magis pacificè viuere poterunt inter ſe facere alternatiuas, quod ſcilicet vnus eligat pro vna vice, alius pro alia, vel poterunt plures ſimul præſentare vt epiſcopus inſtruat quem vult vt expreſsè habetur *in præſenti §. pro quo.*

Aduerte primò, quod in hac Conuen-
2 tione de Alternatiua non requiritur cõſenſus epiſcopi, ſed poterunt ipſimet patroni facere inter, ſe etiam eccleſia adhuc non vacante, itaut poſtea tempore vacationis facilius fit remedium vt *in Clem.*
3 *plures hoc tit.* & nulla interueniat mora, quæ pro eccleſijs ſatis damnoſa eſt *c. quã ſit de electione in 6.*

Aduerte ſecundò. quod ſi ſint plures
4 patroni qui in ſolidum habeant ius præſentandi in diuerſis eccleſijs ipſi poterunt inter ſe eccleſias diuidere quod vnus præſentet in vna eccleſia, alius in alia, ſic colligitur *ex glo. hic verbo libere, & notat Abb. in cap. 1. de iure patronatus nu. 12.*

In §. donatione.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus cenſetur donatum in donatione bonorum, vel fundi in quo adeſt talis eccleſia, niſi ſit ſpecialiter reſeruatum.*
2 *Donatio iuris patronatus poteſt fieri alteri eccleſiæ, vel religioſis.*
3 *Conſenſus epiſcopi requiritur in donatione iuris patronatus facta laico qui conſenſus poteſt ſubſequi donationem.*
4 *Cum laicis cautius eſt agendum.*
5 *Conſenſus epiſcopi debet intercedere in legatione iuris patronatus.*

1 ALius modus quo acquiritur ius patronatus eſt per donationẽ vnde ſi quis alteri bona ſua vel fundum particulare vbi adeſt eccleſia cum iure patronatus, nulla facta reſeruatione cẽſetur etiã tale ius donatũ *cap. ex inſinuat. de iure patronatus & c. vnico eodem tit. in 6.* Ex quo etiam capitulo habes quod poteſt hæc donatio fieri
2 vel alteri eccleſiæ vel etiam religioſo, ſiue fit donatio inter viuos, ſiue mortis cauſa ſiue etiam legatum ſiue quomodolibet, vt aduertunt *Abb. & DD. communiter in cap. cum ſecundum de iure patronat.*

Aduerte etiam hic primò, quod vt cum
3 tali donatione trãsferatur etiam ius præſentandi, requiritur conſenſus epiſcopi, qui ſi non præcedat nõ vitiat actũ (poreſt enim ſubſequi) vt in *dic. c. cum ſecũdum* Hoc tamen intellige ſi donatio fiat laico ſi enim fiat clerico, vel loco religioſo non requiritur conſenſus epiſcopi vt *in cap. vnico hoc tit. in 6.* Ratio autem differentiæ eſt, quia cum laicis cautius eſt agen-
4 dum; eſt enim periculum deteriorationis quando in ipſos transfertur aliquod ius *cap. laicis 2. q. 6. & aduertit Lamber. q. 6. ar. 3. 2. p. 2. libri.*

Aduerte ſecundò, quod etiam relicto
5 hoc iure per legatum, tamen non transfertur ſtatim ſequuta morte teſtatoris, ſed debet intercedere conſenſus epiſcopi, vt diximus *Lamber. loco cit. ar. 1.* & tamẽ alias legatum ipſo iure transfertur.

In

In §. ſi quis.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus ex eo quia continet ſpiritualitatem non poteſt vendi, niſi tranſeat cum vniuerſita:e bonorum.*

2 *Ius patronatus non tranſit in emptorẽ vnius, & ſpeciales rei.*

3 *Iuris patronatus venditio reddit nullũ contractum.*

4 *Iudex poteſt extraiudicialiter procedere in actibus notoriè iniuſtis.*

5 *Contrahentes venditionem iuris patronatus ſunt excommunicati, & interdicti.*

7 *Patronus priuatur poteſtate præſentãdi, ſi vendat ius patronatus.*

1 HIc magis verificatur id, quod
ſupradiximus ſcilicet ius pa-
tronatus continere ſpirituali-
tatem vnde habetur hic quod
non poteſt vendi per ſe, & ſimpliciter ab-
ſque periculo Simoniæ, benè tamen po-
terit tranſire cum vniuerſitate bonorum,
tunc enim non diceretur ius vendi in
per ſe, ſed potius quod tranſ at in vim
acceſſionis.

Aduerte tamen primò, quod ſi venda-
2 tur vnica, & ſpecialis res, in qua eſt an-
nexum ius patron tus, tunc non tranſit
ſed remanet penes dominum, ne videre-
tur propriè venditum ius patronatus, ſe-
cus autem ſi vendatur vniuerſitas bono-
rum *Abb. in cap ex literis de iure patro-
natus num* 14.

Aduerte ſecundò, quod ſi ius patrona-
3 tus venderetur expreſsè, contractus eſſet
nullus, vt in præſenti §. *ex tex in cap.
quia clerici hoc eodẽ tit.* & ſine alio pro-
ceſſu, vel actu iudiciali emptor ſpoliatur
tali iure, quia in actibus notoriè iniuſtis
4 poteſt Iudex extraiudicialiter procedere
*Abb. in dicto cap. quia clerici & in c. quo-
niam de filijs presbyterorum.* Item ſic
5 contrahentes afficiuntur, alijs etiam pœ-
nis, nam ſunt excommunicati, & interdi-
cti, & patronus ipſo iure priuatur poteſta-
te præſentandi *Trid ſeſſ. 21. cap. ergo de
7 reformatione ex cap. de iure 16. de iure
patronatus.*

In §. quemadmodum vſque ad §. ſunt autem.

SVMMARIVM.

1 *Præſentatio & inſtitutio habent ſe reciprocè inter epiſcopum, & patronum.*

2 *Patronus non poteſt inſtituere abſque conſenſu epiſcopi ſub pœna excommunicationis.*

3 *Clericus ſuſcipiens beneficium à patrono abſque conſenſu epiſcopi ſuſpenſionis pœna puniendus erit.*

4 *Præſentatus à patrono bonæ fidei poſſeſſore, ſeu putatiuo, ſi hic cadat à iure non amittit beneficium.*

5 *Bonæ fidei poſſeſſor fructus facit ſuos.*

6 *Factum legitime non eſt irritandum licet deueniat ad caſum, à quo incipere non poterat.*

7 *Multa facta tenent, quæ antea fieri nequibant.*

8 *Patronus poteſt præſentari à procuratore à ſe ipſo conſtituto.*

9 *Pater poteſt præſentare filium.*

MVlta circa præſentationem, &
inſtitutionem habentur in his
§§ de quibus ſupra diximus in
initio huius tituli, tamen præter ibi dicta.

Aduerte hic, primò, quod hoc eſt re-
1 ciprocum inter epiſcopũ, & patronum,
vnde ſicut epiſcopus non ſpernit ius pa-
troni, niſi elapſo tempore quadrimeſtri,
vel ſemeſtri, ſic neque debet patronus
ſpernere authoritatem epiſcopi, & ideo
non poſſunt patroni inſtituere non peti-
to conſenſu ab epiſcopo, & ſi id facere
2 auſi fuerint excommunicantur vt *in cap.
præterea hoc eodem tit.* clericus autem ſu-
ſcipiens ab ipſo patrono beneficium ab-
3 que conſenſu epiſcopi, debet ſuſpendi, ac
pro inde nõ eſt ſuſpenſus ipſo iure, vt no-
tatur *in dicto cap. præterea.*

Aduerte ſecundò, quod ſi fiat præſen-
4 tatio à patrono bonæ fidei poſſeſſore, ſeu
putatiuo, & ſequatur inſtitutio ab epi-
ſcopo, mota deinde lite à vero patrono,
& ſequuto etiã decreto in eius fauorem
non per hoc clericus inſtitutus per præ-
ſentationem factam à patrono putatiuo
debet remoueri vt aduertit *Abb. in cap.
cum veniſſent extra de reſtitutione ſpo-
liatorum.* Ratio eſt quia præſentatio eſt
fructus iuriſpatronatus, ſed bonæ fidei poſ-
5 ſeſſor fructus facit ſuos maximè conſum-

Digitized by Google

ptos,vt *in §.ſi quis à non domino de rerũ*
diuiſione,ergo nec talis præſentatio facta,
& confirmata debet annullari,ac ptoinde
verus patronus habebit ius imposterum,
nihil tamen facere poterit contra inſtitu-
tionem iam factam,vt aduertit *Abb. in c.*
conſultationibus hoc eodem tit. ſecus ſi
eſſet malæfidei poſſeſſot, quia hic non fa-
cit fructus ſuos.

Ex doctrina *huius §.collig. glo.hicver-*
6 *bo remoueri* vnũ notabile, quod ſcilicet
id quod legitimè factum eſt non debet
irritari, licet ad eum caſum deueniat, à
quo incipere non poterat *cap. præcepta*
*diſt.*11.*l ſancimus C. de adminiſtratione*
tutorum,& ex alijs iuribus notat glo.ibi-
7 *dem* quod multa facta tenent quæ antea
fieri nequibant ,ac pro inde licet patro-
nus verus potuiſſet impedire inſtitutio-
nem faciendam , tamen non poteſt de-
ſtruere iam factam.

Aduerte tertiò, quod licet patronus
8 non poſſit præſentare ſe ipſum , ſi tamen
fecerit procutatorium alicui,vt præſentet
quem voluerit , in tali caſu ſi procurator
præſentet ipſummet parronum benè po-
terit epiſcopus ipſum inſtituere in ſua
propria eccleſia vt *cap.per v ſtras eo-*
dem tit. Vnde poterit etiam pater filium
præſentare, vt ſupradiximus *ex cap.clerici*
extra eodem,neque obſtat quod pater,&
filius pro vna perſona habenrur, quia vt
notat *glo.hic. verbo ſe ipſum* id intelligi-
tur fictè non verè.

In §. ſunt autem cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus ſeipſum priuatur iure pa-*
tronatus.
2 *Duplex officium nemo poteſt gerere.*
3 *Epiſcopus non poteſt ſeipſum inſtitue-*
re, licet patronus ipſum præſen-
tauerit.
4 *Fraus præſumitur in contractibus in-*
ter officiales, & ſubditos.
5 *Præſentatio non poteſt à patrono pro-*
mitti.

1 HIc ponitur variæ conuenientiæ,
& ſimilitudines inter collatio-
nem, inſtitutionem, & præ-
ſentationem,primò , quod ſi-
cut nemo poteſt ſibimet beneficium cõ-
ferre ,ita neque poteſt ſeipſum præſen-
tare,vel inſtituere,& ſi ſe ipſum inſtituat
priuatur iute patronatus, vt ſupra dixi-
mus *Abb. in cap. ad aures de exceſſibus*
2 *prælatorum*, debet enim eſſe perſona
diſtincta inſtituta à præſentante, quia ne-
mo poteſt duplex officium gerere *gloſ. in*
cap.presbyteros 16.*q.*1.*& l nemo C. de*
aſſeſſoribus glo.hic verb.accipient vbi po-
3 *nit* multa iura , & ſoluit obiectionem
contrariam, Vnde nec poteſt epiſcopus
ſe ipſum inſtituere, licet patronus ipſum
præſentaret,nam præſumeretur in fraudẽ
quæ, præſumptio oritur ex contractibus
4 inter officialẽ & ſubditos *l. principalibus*
ff. ſi certum petatur.

Secundò, conueniunt, nam ſicut non
valet collatio ſeu promiſſio beneficij, va-
5 caturi ratione euitandi periculi captan-
dæ mortis,ſic neque valet promiſſio præ-
ſentandi,vel inſtituendi ex eadem ratione
vt patet *ex §.item quemadmodum* & ad-
uertit *glo.verb.promiſſiones* adducẽs *tex-*
*tum in cap.*2.*de conceſſione præbendæ* vbi
idem probatur.

In §. diſſimiles cum duobus ſe-quentibus.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum ſede vacante poteſt inſti-*
tuere præſentatos à patronis.
2 *Vicarius non poteſt conferre benefi-*
cia.
3 *poteſt inſtituere in iure patronatus*
præſentatum.
4 *Collatio accedit magis ad donationem.*
5 *Donatio non valet facta à procuratore,*
vel delegato,niſi ad id habeat ſpe-
ciale mandatum principalis.
6 *Patronus poteſt præſentare clericum*
pro eccleſia parochiali, qui ta-
men habilis ſit vt de breui pro-
moueatur.

ADduximus iã ſimilitudines inter
collationem , & inſtitutionem
nunc de diſſimilitudinibus, & di-
ſconuenientijs erat videndum pro qui-
bus aduerte quod primò diſconueniunt,
nam licet Capitulum ſede vacante non
poſſit beneficium conferre, quia collatio
1 ſpectat ad epiſcopum. poteſt tamen in-
ſtituere præſentatos à proprijs patronis
beneficiorum, vt notatur in præſenti *§.*
diſſimiles. Debet tamen Capitulum ad-
uertere, quod præſentatus ſit idoneus,
alias ipſum non inſtituat,vt aduertit *gloſ.*
hic verbo idonei.

Secunda diſconuenientia eſt;quod Vi-
2 carius qui ſine ſpeciali conceſſione epi-
ſcopi

Digitized by Google

ſcopi non poteſt conferre beneficia, *vt in*
cap. fin. de officio Vicarij in 6. poterit ta-
3 men inſtituere, etiam ſine ſpeciali com-
miſſione epiſcopi, dummodo ipſi Vicario
fiat præſentatio, vt *in cap. ex frequentibus*
extra eodem. Ratio autem differentiæ
4 eſt, quia collatio magis accedit donatio-
ni, vt aduertit *glo. hic verbo non inſtitue-*
re non valet autem donatio procurato-
ris, vel delegati, niſi ad id habeat ſpecia-
5 le mandatum à principali. At in inſtitu-
tione non ſic, epiſcopus enim non facit
actum omninò liberum, ſed potius qua-
ſi coactè confirmat id quod fecit patro-
nus per præſentationem, & ſic nullam
facit donationem, ergo benè poterit id fa-
cere etiam Vicarius.

Tertia differentia eſt nam epiſcopus
conferens beneficium eccleſiæ parochia-
lis, non poteſt id facere niſi ſaltem con-
ſtituto in ſacris, at patronus poteſt in ec-
6 cleſia parochiali præſentare etiam ſimpli-
cem clericum, qui tamen habeat habi-
litatem, vt de breui poſſit promoueri ad
ordinem pro illa eccleſia neceſſarium, vt
habetur *in §. ſunt etiam hoc eodem tit.*
noſtro.

In §. cum his tamen.

SVMMARIVM.

1 *Incontinenti quæ fiunt cenſentur i-neſſe.*
2 *Proxime accingendus habetur pro accincto.*
3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare pro clerico in minoribus præſentato vt poſſit infra annum aſcendere ad ſacerdotium.*
4 *Diſpenſatio à iure canonico permiſſa cenſetur Epiſcopo niſi ſit reſeruata Pontifici.*
5 *Caſus reſeruati à Pontifice abſolutio permittitur epiſcopo, niſi Pontifex dixerit (nobis reſeruantes) vel poſuerit excommunicationem.*
6 *Miniſtrans in ordine non ſuſcepto eſt irregularis.*

1 Hic verificatur regula de qua
ciuiliſtæ cōmuniter in *l. lecta*
ff. ſi certum petatur, quod ea,
quę incontinenti, fiunt cenſen-
2 tur ineſſe, & proxime accingendus ha-
betur pro accincto vt *in l. penul. ff. de mi-*
litari teſtamento ſic diſponitur in præ-
ſenti §. quod ſi clericus præſentatus ſit in
minoribus, ita ut poſſit aſcendere ad ſa-
3 cerdotium infra annum à die præſenta-
tionis, cum hoc poterit diſpēſare epiſco-
pus, vt valeat præſentatio, & Ratio eſt,
nam quotieſcumque ius canonicum per-
mittit diſpenſari, nec aliquo modo reſer-
uat diſpenſationem Pontifici, tunc poteſt
4 epiſcopus diſpenſare vt aduertit *Abb. in*
dicto cap. præterea, & Ioann. And. in cap.
licet de electione in 6.

Collige primò ex hoc §. id quod nota-
5 uimus *infra lib. 2. de ſacramento pœni-*
tentiæ cum de caſuum reſeruatione quod
ſcilicet quotieſcumque Pontifex facit ca-
ſum reſeruatum, & non dicit nobis re-
ſeruātes, vel ponit excommunicationem,
neque dicit, cuius abſolutionem nobis
reſeruamus, tunc poterunt etiam epiſco-
pi à caſibus abſoluere, & liberare ab ex-
communicatione, vt in ſimili colligitur
ex doctrina, *Ioann. Andr. ex Abb. locis*
citatis.

Collige ſecundò, hoc nō extendi quo-
ad executionem ordinis, nam in hoc nō
valet regula *proximè accingendus*, immo
ſiquis vellet miniſtrare in Ordine non
ſuſcepto, hic eſſet irregularis, vt diximus
ſupra in tit. communia tam maiorum,
quam minorum in §. per ſaltum.

In §. defertur vſque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Honor qualis debeatur patrono in Eccleſia.*
2 *Patronus inops poteſt conuenire clericum pro alimentis.*
3 *amittit iuſpatronatus illud renunciando eccleſiæ.*
4 *vendens iuſpatronatus eccleſiæ illud amittit.*
5 *Ius patronatus non venit ſimul cum bonis, quæ ſub haſta venduntur, venit tamen ſi vendantur in fauorē eccleſię.*
6 *Patronus amittit iuſpatronatus, ſi patiatur eccleſiam fieri collegiatā, niſi ſibi talis eccleſia reſeruauerit ius præſentandi.*
7 *Patronus amittit iuſpatronatus ſi eccleſia ceciderit vel ſit combuſta.*
8 *Accidens ceſſat ceſſante ſubſtantia.*
9 *Iuſpatronatus ceſſat ſi eccleſia ſit capta ab hoſtibus.*
10 *Patronus occidens beneficiatum amittit iuſpatronatus.*
11 *incidens in hæreſim amittit iuſpatronatus.*

Mul-

MVlta pro his §. diximus ſupra explicantes definitiones iuris patronatus, quando egimus de vtilitaribus, & alijs emolumentis, quæ habet patronus ab eccleſia, tamen præter ibi dicta.

1 Aduerte primò, quod quando agitur de honore, qui debetur patrono in proceſſionibus, id debet intelligi quo ad præcedentiam, ſed tamē à multis ampliatur hoc, vt aduertit *glo. hic verbo proceſſionis* quod, ſi patronus eſſet princeps abſolutus, vel alia perſona ſingularis, tunc debet etiam clerus eccleſiæ patronatæ introeunte patrono ei præire ante ianuam cum cruce eo modò, quo fit Epiſcopo ingredienti.

2 Aduerte ſecundò inopiam patroni eſſe priuilegiatam, licet enim alij pauperes ſubueniri debeant de fructibus eccleſiæ, tamen patronus poteſt beneficiatum cōuenire, vt alat, & adiuuet in neceſſitate *cap. ſicut his diſt.* 47 *cap. exigunt p. q.* 7. & notat *Ant Butreus in cap.* 1. *de emptione, & venditione*.

3 Aduerte tertiò pro §. *tollitur*, quod multis modis amittitur iuſpatronatus, primò ſi patronus ipſimet ſuæ eccleſiæ patronatę hoc ius conferendi conceſſit, & renunciauit, tunc eccleſia remanet libera *cap* 1. *de iure patronatus in* 6.

4 Secundò ſi patronus venderet tale ius ipſimet eccleſiæ, nam tunc licet contractus ſit inualidus, & Simoniacus tamen eccleſia remanet libera propter delictū patroni *cap. quia clerici hoc eodem tit*; *vbi id notat Ab. in fine*.

5 Tertiò, quando venduntur bona alicuius publicè propter aliquod delictum, tunc enim ſi iſte habeat filios ipſi filij obtinent ius præſentandi, quia non poteſt Iudex laicus vendere id, quod Papa alicui cōceſſit, ſic aduertit *Archidiaconus in cap. filijs* 16 *q.* 7. ſi tamen vendantur in fauorem eccleſiæ, tunc eccleſia acquirit tale ius, ſiue adſint filij patroni, ſiuè non, vt colligitur argumento à contrario ſenſu *ex glo. hic in* §. *etiam Alij modi*.

6 Quartò ſi patronus patiatur eccleſiam patronatam fieri collegiatam, quæ non poteſt fieri talis ſine ſuo conſenſu *cap. cū acceſſiſſet de conſtitutionibus*, ſi igitur patronus conſentiat eccleſiam fieri collegiatam, & non reſeruet ſibi ius præſentandi, non poterit impoſterum præſentare *cap. ſacroſancta, & cap. meſſana de electione*.

7 Quinto, ſi eccleſia ſit combuſta, vel aliàs ceciderit fundus, nam ceſſante ſub-
8 ſtantia, ceſſat, & accidens, *l ſeruus* §. 1. *ff. de actionibus empti, &* §. *fin. inſtitutionibus de vſufructu*.

9 Sextò, ſi eccleſia fuerit capta ab hoſtibus cum ciuitate, vbi manebat, & ab ipſis detineatur, tunc enim impeditur hoc ius, donec eccleſia redimatur *glo. hic verbo neceſſe, & colligit ex l. cum loco ff. de religioſis, & ſumptibus funerum*.

10 Septimò, ſi patronus occideret beneficiatum, tunc enim amittit, ius, & transfertur in eccleſiam, quæ paſſa eſt iniuriam, *cap. ſi quis deinceps, & cap. quiſquis* 17 *q. p.*

11 Octauò, ſi patronus incidat in hæreſim, tunc enim etiam eccleſia patronata acquirit hoc ius, nam bona hæreticorum veniunt confiſcanda, *cap. cum ſecundum de hæreticis in* 6. *cap. excommunicamus extra cit. tit.* Has omnes cauſas colige *ex tex. & gl. noſtra hic*, & hæc dixiſſe ſit ſatis pro materia inſtitutionum, & iure patronatus.

DE CLERICIS

NON RESIDENTIBVS

TITVLVS XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Debere verbum in caſu reſidentiæ importat obligationem de Iure diuino.*
2 *Commodum qui ſentit, debet ſentire incommodum.*
3 *Reſidere quid ſit, quid Reſidentia?*
4 *quinam teneantur?*
5 *nolentes prius moniti peccant mortaliter, & excommunicantur, & priuantur fructibus temporis nō reſidentiæ.*
6 *Reſidentia differenter obligat curā animarum habentes, & alios beneficiatos.*
7 Tridentini verba circa reſidentiam *conſideranda.*

VIDEBIMVS primò, quid importet hoc verbum, debere, & ſic de quo iure ſit reſidentia. ſecundò, quis obligetur ad reſidentiam, an ſcilicet omnis beneficiatus.

1 Circa primum, aduerte *ex S. D.* 2. 2. *q.* 185. *a.* 4., *& ex Caietano ibidem*, quod verbum, debere, quod hic apponitur

Lancell.

Laterl. importat obligationem de iure di-
uino, ſic practicauit Eminentiſſimus Bel-
larminius, reſpondens Pontifici, ſe non
poſſe ab eccleſia abeſſe, & eius fructus
percipere, hoc autem æquiſſimum eſt, &
fundatur in ratione iuris, nam qui ſentit
2 commodum beneficij, debet ſentire in-
commodum reſidentiæ, colligitur *ex re-
gula qui ſentit in 6. & ex l. ſecundum
naturam ff. de regulis Iuris, Trid. ſeſſ.
23. cap. 1., & cap. tua fraternitati hoc
eodem tit.* eſt autem reſidere (*ſecundum
3 Timotheum*) in eccleſia, ſeruire benefi-
cio, & eius Curam habere perſonaliter,
colligit *ex Goffredo in cap. quia nonnul-
li hoc tit.* Vel dic, quod reſidentia eſt per-
ſonalis in proprio officio, vel beneficio
perſolutio.

Circa ſecundum, multi tenentur reſi-
4 dere, & primo Archiepiſcopi, & Epiſco-
pi, vt expreſsè in *dicto cap. fraternitati*,
ſecundò, Curati, Tertiò, Canonici eccle-
ſiaſticam habentes dignitatem, *cap. 1. &
2. de officio Archipresbyteri, cap. extir-
panda hoc titulo*, & ſi nolunt reſidere,
debent prius moneri à ſuis Superiori-
5 bus, quibus ſi non obedierint, peccant
mortaliter, & excommunicantur, vt in
cap tua hoc tit, priuantur fructibus de-
curſis tempore non reſidentiæ, vt notat
*Syluester verbo reſidere, ex cap. conque-
rente hoc eodem tit.* Eſt tamen aliqua dif-
6 ferentia inter Epiſcopos, & Curatos, ac
alios beneficiatos, iſti enim, ſi non ha-
beant Curam, poterũt habere cum diſpẽ-
ſatione Epiſcopi, non tamen percipere
diſtributiones quotidianas, vt ſupra di-
xi. Illi verò non ſic, quia tenentur co-
gnoſcere ſuas oues, & illorum Curam ha-
bere, *Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. de reformatio-
7 ne*, ibi: ſuum officium implere nequa-
quam poſſe ſciant, ſi greges ſibi com-
miſſum mercenariorum more deſerant,
atque ouium ſuarum, quarum ſanguis
de eorum eſt manibus à ſupremo Iudice
requirendus, cuſtodiæ minimè incum-
bant, cum verum ſit non admitti paſtoris
excuſationem, ſi lupus oues comedit, &
paſtor neſcit.

In §. ſi tamen.

SVMMARIVM.

1 *Pœna non reſidentium in quibus con-
ſiſtat?*

2 *Abſens ex iuſta cauſa abſque licentia
poteſt compelli ad reſidentiam
ſub pœna priuationis beneficij,
niſi ſit impeditus obedire.*

3 *Impedimentum ſuperueniens ei, qui
dedit operam rei illicitæ non ſuf-
fragatur, niſi venerit poſt inti-
mationem.*

4 *Clericus non reſidens peccat mortali-
ter, & tenetur ad reſtitutionem,
præter alias pœnas.*

5 *Redditus eccleſiarum ſunt ſtipendia
ſeruitutum.*

6 *Abſentiæ cauſa licet ſit legitima, ta-
men peti debet licentia ab Epiſco-
po, niſi cauſa ſit vrgens.*

7 *Scriptura qualibet ſufficit ad reuocan-
dos clericos abſentes.*

8 *Tempus quantum dari poſſit clericis
abſentibus pro reſidentia.*

9 *Epiſcopus neſciens vbi maneat clericus
abſens, poterit illum citare per
tria edicta publica, vel domi ci-
tare vt docet praxis*

10 *Abſens quomodocumque debet ſtatim
venire.*

11 *Licentia pro abſentia quantum duret
finito negotio.*

12 *Epiſcopus excommunicatus non poteſt
citare ſubditum abſentem.*

1 ADuerte primò, pœnam non reſi-
dentium non tantum conſiſtere
in non participatione diſtribu-
tionum quotidianarum, verum
etiam poſſe alijs pœnis affici, vt in præ-
ſenti § in quo etiam habes, quod licet
quis abſit ex iuſta cauſa, & ex neceſſita-
te, ſi tamen, non habuerit ab Epiſcopo
licentiam, poterit ab illo compelli, itaut
ſi infra certum tempus redire noluerit,
2 debeat tunc beneficijs priuari, *vt in di-
cto c. inter quatuor hoc eodẽ tit.*, quod li-
mita. quando is, qui eſt abſens non po-
tuit ſtatim obedire ex ſuperueniente legi-
tima cauſa, tunc enim poterit aliquod
aliud breue tempus concedi, vt ſi eſſet
infirmus, vel aliter legitimè impeditus,
*cap præſentium 7 q. 1, cap bona de ele-
ctione, & glo. noſtra hic, verbo, priuari*,
notat ſingulare ſcilicet impedimentum
ſuperueniens ei, qui dedit operam rei
3 illicitę, non eſſe ei imputandum. & ſic nõ
valere hoc impedimentum ad producen-
dam excuſationem pro ſua illegitima
abſentia. Limitat tamẽ *Ab in dicto c. inter
quatuor* quando impedimentum ſuper-
uenit poſt intimationem, tunc enim cum
ipſo mitius erit agendum, & ſic non ve-
nit priuandus beneficijs, quia certè non
deſpicit intimationem Superioris.

Aduerte ſecundò, quod clericus ſic il-
legitimè vacans, & pro ſuis voluptatibus,
præter

præter pœnas, quibus ſubiſcitur, in foro
4 eccleſiaſtico contentioſo, punitur etiam
alijs pen is; nam ſi relinquat exequi munus, ad quod tenetur in eccleſia ſua beneficiata, peccat mortaliter, & tenetur
ad reſtitutionem fructuum, tunc temporis perceptorum, vt notat *Antonius Timotheus hic*, & probat *ex cap. quia nonnulli de clericis non reſidentibus, & ex Nauarro, quem ibi citat*, & dat rationē,
5 nem, nam redditus eccleſiarum, ſint ſtipendia ſeruitutum.

Aduerte tertiò, quod licet cauſa ab-
6 ſentiæ ſit legitima, & neceſſaria, adhuc
peti debet licentia ab epiſcopo. vt in *cap. relatum, hoc eodem titulo, vbi Innocentius, ex cap. non oportet, diſt.* 5. Si tamen neceſſitas ſit ad. ò vrgens, & ſuperueniens, poterit etiam abeſſe, abſque licentia epiſcopi, ſi non poſſet commodè obtinere, vt habetur in *d. cap. relatum, & cap. inter quatuor, hoc eodem titulo*,
7 quando autem epiſcopus vult ſuos clericos reuocare, ſufficit quælibet ſcriptura, etiam extraiudicialis, nec requiritur rigoroſa, & ſolemnis intimatio, vt notat *Abbas in cap. peruenit, de appellationibus, & cap. cum cauſam de officio delegati*, nō debet autem ſtatim poſt ſcriptam
8 literam, ipſ m ſpoliare beneficio, ſed debet expectari tempus congruum, quod non aſſignat *Gloſa hic, verbo, congruo*, ſed remittit arbitrio epiſcopi, qui debet conſiderare diſtantiam loci, aſperitatem viarum &c. vt in *cap. cum ſit Romana, de appellationibus, cap. cupientes, de diſt. in 6.* Verum tamen eſt, quod poterit eſſe ſpatium vnius menſis circiter, poſt receptionem literarum, vt colligitur *ex cap. qualiter extra eodem titulo*.

Aduerte quartò, quod ſi epiſcopus ne-
9 ſciat locum, vbi manet clericus abſens poterit ipſum citare, per tria publica edicta, qui poterunt affigi in valuis eccleſiæ ſui beneficij, & in eodem edicto, poterit aſſignari tempus pra fi nm, intra quod ſi non comparet, poterit beneficio priuari, vt colligitur ex *dicto cap. tuæ*. Hodie tamen praxis docet, vt citentur dicti clerici in domo paren um, qui poſſint clericum certiorare, & pro ipſo comparere, alligantes impedimentum legitimum, & iuſtam cauſam abſentiæ.

Aduerte quintò, quod quomodocumque quis ſit abſens, vel legitimè, vel il-
10 legitimè, poſt completum negotium, pro quo habuit licentiam, debet ſtatim redire. Verū tamen eſt, quod ſunt aliqui apud *Innocentium in d. cap. tua*, qui tenent, quod is, qui habuit licentiam abſentiæ, quando poſtea completum eſt negotium, & incipit propria voluntate morari, erit expectandus per alios, ſex mēſes,
11 & poſtea debent citari; Quod non ſic dicerem indiſtinctè, quia non eſt veriſimile, quod is, cui data eſt licentia per tres menſes rogata, debeat habere alios ſex menſes, cæterum ſiuè beneficium, ſi curatum, ſiuè ſimplex, clericus vagabundus abſq. iuſta cauſa, ſi monitus ab epiſcopo non redeat, poterit ipſo beneficio priuari, vt aduertit *Innocentius loco citato, nu. 4. vt colligit ex cap. non oportet, & ſequenti 7., q. p.*

Aduerte vltimò, quod epiſcopus excommunicatus, non poteſt citare ſubdi-
12 tum abſentem, & ratio eſt, quia excommunicatus peccat mortaliter, ſe immiſcendo in rebus, temporalibus, vel ſpiritualibus, benè tamen poterit id facere per Vicarium, vel per alios, *Innocentius in dicto cap., n. 6., & idem in cap. cum ad hoc, eodem titulo*, vbi tenet, quod qui non poteſt prohibere, neq. poteſt licentiam dare, ac proinde neq. tenet licentia conceſſa ab Epiſcopo excommunicato.

In §. iuſtè.

SVMMARIVM

1 *Abſentia cauſa eſt ſiquis de familia ſit Epiſcopi, vel ſit in obſequio Papæ.*
2 *Seruiens Summo Pontifici Eccleſiæ ſeruire videtur.*
3 *Seruiens Epiſcopo non eccleſiæ diœceſanæ ſeruire videtur.*
4 *Abſens pro negotijs ſuæ eccleſiæ dicitur præſens.*
5 *Seruiens Archiepiſcopo abſens excuſatur.*
6 *Procurator eccleſiæ habetur tamquam præſens.*
7 *Abſentia cauſa ſtudij eſt licita clericis.*
8 *Eccleſiæ intereſt, habere viros peritos.*
9 *Clericus abſens cauſa ſtudij debet habere partem fructuum.*
10 *Diſtributiones quotidianæ quando debeantur clerico abſenti cauſa ſtudij.*
11 *Abſentia cauſa ſtudij debet recognoſci à Superiore ordinario circa clerici habilitatem, & alia.*
12 *Tempus pro ſtudio taxari debet.*
13 *Abſentia cauſa ſtudij non poteſt eſſe niſi pro iure canonico, & Theolo-*

ga

Digitized by Google

gia in beneficio perſonali, in alij:
non.

14 *Abeſſe volens cauſa ſtudij non debet ex-*
cedere ætatem triginta annorũ,
tamẽ remittitur arbitrio Epiſcopi.

15 *Epiſcopus non debet omnibus ſimul cõ-*
cedere licentiam pro abſentia
cauſa ſtudij, ſed vni, vel a'ij ſuc-
ceſſiuè.

16 *Licentia pro abſentia cauſa ſtudij non*
debet concedi Curatis, tamen pro
complemento poteſt concedi, ſicut
& Epiſcopis.

17 *Epiſcopi, & Curati per quod tempus*
abeſſe poterunt à ſuis reſidentijs.

18 *Tempus taxatum Epiſcopis, & Cura-*
tis pro abſentia an releuat abſen-
tem ab onere reſidendi.

19 *Studia clericus debet prof. qui in locis*
famoſis.

20 *Abſens cauſa ſtudij reuertens ignarus*
priuandus eſt beneficio, vel ſi
non ſit frequens dum ſtudet, vel
ſit inhoneſtus fructus amitti.

1 HIc aſſignãtur variæ cauſæ, pro-
pter quas clericus non reſidẽs
excuſatur. Prima eſt, ſi quis
ſit de familia proprij epiſcopi,
vel ſi ſter in obſequio Summi Pontificis,
vt notatur in *præſenti* §., & ratio eſt re-
2 ſpectu Pontificis, nam qui ſeruit Romano
Pontifici, videtur deſeruire eccleſiæ
vniuerſali, vt notat *Rebuffus, in praxi*
beneficiaria, tit. de diſpenſatione de non
reſidendo. qui aduertit, quod hoc ſtricte
intelligi debet, ac proinde ſi quis ſeruir-
ret laicis, familiaribus Pontificis, non
poſſet iſta prærogatiua gaudere, nec fru-
ctus faceret ſuos, vt aduertit *idẽ Rebuffus*
loco citato. Reſpectu proprij epiſcopi
patet ratio, ex *cap. ad audientiam extra*
3 *eodem*, nam qui deſeruit proprio epiſco-
po, toti eccleſiæ diœceſanæ deſeruire di-
citur, ſed bonum, commune debet præ-
ferri bono priuato, ergo eccleſia genera-
lis, debet præferri eccleſiæ particulari
ipſius beneficiati, immo taliter abſens,
verè non debet dici abſens, nam qui a-
4 beſt pro negotijs ſuæ eccleſiæ, habetur
pro præſente, vt notat *Innocentius in*
cap. ex parte, hoc eodem titulo.

Extende hoc ad Archiepiſcopum ſui
5 Epiſcopi ſuffraganei, nam clericus huic
ſeruiens, eſt etiam legitimè excuſatus, vt
notat *Angelus in hoc titulo, verbo cleri-*
cus, n. 2.

Secunda cauſa eſt, quando clericus eſt
6 Procurator ſuæ eccleſiæ, hic enim dici-
tur præſens, vt diximus *ex dicto cap. ex*
parte, & ex hac ratione, debet etiam ha-
bere diſtributiones quotidianas, ac ſi ſẽ-
per intereſſet, vt aduertit *Gloſſa in cap. ſ.*
Sunt aliæ variæ cauſæ, quæ poſſunt colli-
gi, ex ijs, qui diximus agentes de Epiſ-
copis, vbi etiam egimus de obligatione
7 reſidendi. Pro clericis autem poſſet aſſi-
gnari alia cauſa legitimæ abſentiæ, & eſt
cauſa ſtudij, circa quam.

Aduerte primò, clericum poſſe licitè
8 abeſſe cauſa ſtudij, vt in *cap. relatum, hoc*
eodem titulo, & *cap. finali, de Magiſtris*.
Ratio eſt, quia intereſt eccleſiæ habere
viros peritos. *cap. cum ex eo, de electio-*
ne in 6., immo ratione laborum, quos
9 impendit propter bonum commune,
Tridentinum ſeſſ. 5. cap. 1. de reforma-
tione, vult, non tantum licentiam eſſe
ipſis concedendam, ſed etiam partẽ fru-
ctuum.

Quęres an debeat extendi ad diſtribu-
tiones quotidianas, qui conſiſtunt in ſer-
uitio perſonali?

10 Reſp. cum diſtinctione, aut beneficium
eſt diuiſum, hoc eſt partim certum, par-
tim conſiſtens in perceptionibus quoti-
dianis, & tunc his relictis, partem certã
tantum habere poterit, vt in *dicto cap.*
relatum. Si verò non habeat partem
certam, ſed de omnibus fiat maſſa comu-
nis, & diuidatur poſt annum, & tunc cle-
rico etiam ſic abſenti cauſa ſtudij, debe-
tur portio ſibi correſpondens, dum la-
borat, & pro ſe, & pro ſocijs, ſic declara-
uit *Sacra Congregatio ſuper Tridentinũ*
in dicto cap. 1., ſeſſionis 5., & *Abbas, in*
cap. finali de præbendis, tamen non ex-
tenditur ad oblationes, quę accidentali-
ter in dies fiunt, iſtæ enim diuiduntur
ſtatim, inter ipſos Canonicos præſen-
tes, vt adducit *Felinus conſilio 18.*, &
Riccius collectanea 2419.

Aduerte ſecundò, quod clericus, qui
11 vult abeſſe cauſa ſtudij, debet habere
multa requiſita, & in primis licentiam
ſui ordinarij, vnde licet ius commune
concedat clericis, priuilegium abſentiæ
cauſa ſtudij, tamen debet epiſcopus ordi-
narius cognoſcere, an clericus, qui vult
abeſſe cauſa ſtudij, ſit habilis ad ſtudium
nec ne, ne fortè potius dilapidaret bona
eccleſiæ, & amitteret oleum, vt dici ſolet,
& labores, patet ex *Sylueſtro in ſumma,*
verbo reſidentia, & confirmatur ex *Bul-*
la Pij V., qui incipit Romanus, & *ex*
Bulla Pij IV., qui incipit Sanctiſſimus,
vt videre eſt in *fine Concilij Tridentini*,
idem tenent *Nauarrus, cap. 25., n. 121.*
& *Syluester loco citato*, qui licet conce-
dant abſentiam, tamen non negant han

recognitionem habilitatis, faciendam ab epiſcopo, hac enim ratione omnes fraudulenter, vt effugerent forum epiſcopi, dicerent ſe velle abeſſe cauſa ſtudij, pro quo non habent habilitatem,& debet eſſe licentia taxatiua, ſecundum tempus, quod exigitur ad ſtudiũ, pro ſcientia cui operam date volunt, ſic pro complendo ſtudio Theologiæ,requiritur ſeptennium, pro Iure Ciuili, & Canonico quinquennium, pro Iure Canonico tempus duorũ annorum, vt notat *glo. in dicto cap. tua*.

13 Secundum requiſitum eſt, quod ſit clericus non beneficiatus beneficio perſonali, ſi enim habeat perſonatum, non poteſt habere licentiam, niſi modo pro iure Canonico, vel Theologia, ſecus au ẽ pro Iure Ciuili, vt decreuit *Sacra Congregatio ſuper Tridentinum loco citato*.

14 Tertium requiſitum eſt, quod qui ſic vult abeſſe, non excedat ætatem 30. annorum, quia vt plurimum poſt talem ætatem, ſolet eſſe inhabiles. Hoc tamẽ remitti poteſt in arbitrium epiſcopi, & *Seneca* ait; nulla ætas ſera eſt ad diſcendum. Item debet epiſcopus aduertere in iſta conceſſione licentiæ, quod non debet
15 omnibus ſimul, ſed pro vno tempore aliquibus, pro alio tempore alijs,& ſic ſucceſſiuè, ne eccleſia omninò deſtituatur ſeruitio clericorum,vt per *textum in cap. ad audientiam, hoc eodem titulo*. Item nec debet dari hæc licentia Curatis,nam
16 per examen ad Curam,iam fuerunt extimati habiles, *Nauarrus cap.*28. *nu.*112. tamen de ipſis benè dici poterit, id quod ſolet cõcedere Curia Romana epiſcopis, ſcilicet ſemeſtre ad cõplend m ſtudiũ inceptum, vt poſſint Doctorari, colligitur ex *cap. finali de magiſtris, & l. diu. ff. de aſſeſſoribus*,& præter hoc tẽpus,nec Curati, nec Epiſcopi quoquo modo abeſſe poterint a ſuis reſidentijs, niſi per aliquod tempus, quod Curia ipſis taxat, ſemeſtri pro epiſcopis, Curatis verò bi-
17 meſtri, de quo tempore loquens *Garſias de beneficijs, parte* 3., *cap.*2., *de reſidentia, nu.* 17., *& ſequentibus*, vult quod illud conceditur in foro fori, & in foro cõtentioſo, ita vt abſentes pro tali tempore, non poſſint accuſati, & in foro conſcientiæ id non venit ſic indiſtinctè, &
18 ideò niſi tales habeant iuſtam, & legitimam cauſam ſuæ abſentiæ, illicitè abſunt, ac proinde peccant mortaliter, nec faciunt fructus ſuos, ſed tenentur ad reſtitutionem. Puto tamen in hoc ſtrictam eſſe eius ſententiam, nec ſequẽdam, cum ſimus in odioſis.

Quartum requiſitum eſt, quod debeãt
19 accedere ad ciuitates, vbi adſunt vniuerſitates, & ſtudia famoſa, non enim
19 vbicumque ſunt DD. Claſſici, vt in *cap. tua, hoc titulo*.

Nota ex *Gloſa hic, verbo cauſam*, quod ſi clericus, qui eſt abſens cauſa ſtudij reuertatur ignarus, debet priuari
20 etiam ſuo beneficio, vt citat *textum in cap. quamuis, de ætate, & qualitate ordinandorum*, quod ſi non frequentet ſtudia, ſeu non det operam, priuatur & perceptione fructuum, vt per *Abbatem in cap.*1., *ante finem hoc titulo, & Balde in proemio ff.*, & idem dicit ſi iſti inhoneſtè viuerent.

In § hæc de præbendis, vſque ad finem Tituli.

SVMMARIVM.

Non ſummantur.

Rvbricæ noſtræ connexionem habent, vnde *Lancellotus hic in §. perſonarum* ponit combinationẽ, & coadunationem omnium titulorum præcedentium, cum titulo finali, huius primi libri. Vnde collige, vtilem eſſe vſum compendiorum circa materias ſcientiarũ, vt exercite annuit hic Lancellotus, neque aliud ſirmi occurrit pro his §§.

DE REGVLARIBVS, ET MONACHIS.

TITVLVS VLTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio Rubricæ.*
2 *Monachi qualiter à clericis differant.*

1 EGIMVS de multis quæ faciunt ad ſtatũ clericalem, quo aliqui ad Dei cultum deſtinantur, verum quia eſt ſtatus illorum, qui aliter Diuino cultui deſtinantur, meritò de ipſis hic. Ex qua continuatione tituli, collige, quod Monachus nõ eſt idem, ac Clericus, Monachũ enim faciunt tria vota eſſentialia Religionis, &
2 ſine impreſſione caracteris ordinis, *cap. cũ*

ad

ad Monaſterium, de ſtatu Monachorũ, immo antiquitus monachi, & regulares, neque admittebantur ad clericatum, vel cum magna difficultate, *cap. nemo 16., quaeſt.* 1.

In §. quouiam verò.

SVMMARIVM.

1 *Regulares quinam dicantur?*
2 *quomodo definiantur?*
3 *Monachis quod tribuitur intelligitur etiam de quibuſcunque regularibus.*
4 *Similium eadem eſt diſciplina.*

1 ADuerte primo, quod Regularium nomine (tanquam ſub genere) cõprehenduntur Monachi, Fratres, Canonici Regulares, & omnes alij, qui viuunt ſub regula, & ligantur tribus votis eſſentialibus Religionis, vt notat *Abbas in cap, 2., de poſtulationibus ex textu in cap. Monachi,* 16., *q.* 1. Probatur ex definitione Regularium, nam Regulares ſunt, qui ad Dei cultum
2 ſe adſtringunt, ſub aliqua certa regula, & ordine, per obſeruantiam trium votorum, vt notat *Timotheus hic*, ſed hæc definitio competit omnibus prædictis, ergo benè omnes comprehenduntur ſub appellatione Regularium.

Aduerte ſecundò, id quod in præſenti
2 titulo dicendum erit de monachis, eſſe proportionaliter extendendum, ad quoſlibet Regulares, ex ratione poſita, nam
4 ſimilium eadem eſt diſciplina, *l.* 3 § *. prouidè, & § quoties, ff de in rem verſo*, ſi autem quid occurrat in ſpecie, reſpectu Fratrum, videbimus infra in §. *fugitiuus*, & notat *glo. hic verbo oſtendimus*.

In §. Monachi, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Monachi etimologia quæ ſit?*
2 *Fratres nihil poſſunt habere regulariter, neque proprium, neque commune, monachi verò poſſunt habere redditus, &c. & de ratione.*
3 *Monachus differt ab oblatis, & à Conuerſis, & nu.4.*
4 *Conuerſi non poſſunt promoueri ad ordines.*
5 *Monachi per oblationem quinam dicantur.*
6 *Monachus in qua ætate poſſit quis fieri.*
7 *Monachi oblati ante ætatem Religionis congruam dicuntur monachi inchoatiuè.*
8 *non poſſunt offerri ante pubertatem vno ex parentibus contradicente.*
9 *Mater poteſt offerre filium ad Religionem patre non contradicente.*
10 *Pater in poteſtate ſui patris poteſt ſuũ filium offerre abſq licentia dicti patris, ſecus ſi apertè contradicat.*
11 *Oblatio poſt pubertatem non eſt valida, niſi puberis voluntarium interueniat.*
12 *Monachi ex propria voluntate quinam ſunt?*
13 *Monachus eximitur à patria poteſtate.*
14 *Poteſtate ſub aliena exiſtens alium ſub ſua poteſtate habere non poteſt.*
15 *Pater non poteſt donare monaſterio ſuæ religionis omnia bona in præiudicium legitimæ filiorum, etiam ſi filius pubes ſimul eum ipſo ſit ingreſſus, nam exiens poteſt illam petere.*
16 *Monachi deſperatè introeuntes quales habeantur?*
17 *coactè ingredientes poterunt exire, & poterunt redire infra quinquennium.*
18 *coactè ingredientes poſſunt habere tempus maius quinquennio, vt audiri poſſint pro annullatione profeſſionis*
19 *Moniales non poſſunt coactè induci ad religionem ſub pœna excommunicationis.*
20 *Virginum voluntas ab epiſcopo eſt exploranda an velint eſſe moniales.*
21 *Monialis impeditur à profeſſione ſi fuerit corrupta, vel ſi non compleuerit tempus probationis.*
22 *Velum probationis quale dicatur?*
23 *profeſſionis quale?*
24 *conſecrationis quale, & quando dabatur, & quam poteſtatem dabat.*

VIdebimus primò, quid ſit monachus. Secundò, quid ſpecies monachorum. Tertiò aliqua breuiter de monialibus, & de eorum velamine.

1 Circa primum monachus, ex verbo græco, mono?, idem eſt, ac ſolus, ſeù ſolitarius, *cap. ſi cupis, & cap. placuit,* 16., *q.* 1. Differt autem monachus à fratre, nam frater nihil habet, neque proprium, neq. commune, ſed viuunt fratres ex eleemo-

2 f.nis, licet aliqua poſſint habere in cõ-
muni ex priuilegio, & diſpenſatione Põ-
tificis, vt de facto retinent mendicantes,
àntiquitus autem, nec annuos redditus
habere poterant, nec cenſus, nec prædia,
monachi verò de iute, & ex ſua inſt tu-
tioue, habent prædia, & reddirus. Ra-
tio autem differentiæ eſt, nam vita mo-
nachorum, eſt contemplatiua, quæ non
debet turbari egeſtate victus, & aliorum,
quæ ſunr neceſſaria ad ſuſtentationem.
3 Differt ſecundò, monachus ab oblatis.
oblati enim ſunt illi, qui ſe, & ſuas res
offerunt ecelefiæ, dicantes ſe eius ſerui-
tio, ſed non ſumunt habitum regu'arium,
glo in cap. vt lex 27 q. 1.
Differt tertiò, monachus à Conuerſis
4 vt notat *Abbas in cap. non eſt, de regula-
ribus*, nam Conuerſi, mutant verè habi-
tum, & iurant de perm nendo in religio-
ne, per vota ſolemnia, ſed non poſſu t
promoueri ad o dines, vt poſſunt hodie
monachi, *cap. per multa. 16, q. 3.*
Circa ſecundum, aduerte primò quod
multæ ſunt ſpecies monachorum. Prima
5 eſt illorum, qui à parentibus offeruntur
ad religionem, & in duplici tempore of-
ferri ſolent, vel ante pubertatem, vel poſt.
Si ante pubertatẽ, & tunc ſuperueniente
deinde anno decimoquinto, ſunt in-
6 terrogandi, an velint permanere in dicta
religione & ibi profiteri, vt *in præſenti*
7 *§. noſtro*, benè tamen interim dicuntur
monachi inchoatiuè, vt notat *glo. hic
verb. ex paterna*, iſti autem ante puber-
tatem non poſſunt offerri ab vno ex pa-
8 rentibus, altero contradicente, vt colligi-
tur ex *textu in cap. re communi, de regu-
lis iuris in 6.*, benè tamen patre non
9 contradicente, poſſet ſola mater offerre,
fauore religionis, vt notat *glo. hic, verbo
offert, ex lege ſunt perſonæ. ff. de religio-
ſis, & ſumptibus funerum*, immo pote-
10 rit pater, qui eſt in poteſtate ſui patris,
offerre ſuum filium, inuito patre ſuo, auo
filij, vt notat *Abb. in cap offitij. de ele-
ctione*, ſecus ſi auus poſitiuè contradice-
ret, quia non tantum filij, ſed etiam ne-
potes ſunt in poteſtate aui, & honor qui
debetur patri, auo quoq; debetur. Vel
ſunt oblati poſt pubertatem, & tunc de-
11 bet interuenire voluntarium ipſorum,
quod eſt attendendum potiùs, quam vo-
luntas parentum. Si autem impubes in-
grediantur religionem, & parentes eius
per annum ipſum non reuocent, ipſum
non poterunt reuocari in poſterum, ſed
ibidem perpetuò manere debent, vt in
in cap. ſi quis, extra de regularibus.
Secunda ſpecies monachorum, eſt il-
12 lorum, qui ex propria voluntate ingre-
diuntur, & iſti ſunt adoleſcentes maiores
pubertate, nec poſſunt impediri à pa-
rentibus, nam per igreſſum in religionem,
euaneſcit patria poteſtas, quia tranſit
hic, in poteſtatem alterius Superioris ma-
13 ioris, & magis immediatè Dei vices ge-
rentis, *cap. 1. 20. quæſt. 1., & Abbas in
cap. 2., hoc eodem titulo*, & diſponitur *in
§. quid ſi impubes, ex enim glo.. verbo
prohibendi*, nota etiam, quod eadem ra-
tione, ſi pater ingrediatur religionem,
amittit patriam poteſtatem erga filios, &
ſic eo ipſo filij nõ ſunt ſub ſua poteſtate,
14 & ratio eſt, quia qui eſt ſub poteſtate al-
terius, alium ſub ſua poteſtate habere
non poteſt, *l. ſi arrogator, ff. de adoptioni-
bus, authentica ingreſſi, & authentica ſi
qua mulier, C. de Sacroſanctis Eccleſijs,
& cap. cum ſimus extra eodem*, vbi etiam
habetur, quod ſi pater cum filio pubere
tranſeat ad religionem, cum omnibus
bonis ſuis, filius deinde effectus perfectè
15 maior, poteſt exire de monaſterio, & le-
gitimam petere, de bonis paternis ibi
donatis, non enim poteſt pater facere
donationem, de omnibus bonis, ita vt
filij remaneant omninò expoliati.
16 Tertia ſpecies monachorum eſt deſpe-
ratè introeuntium, & iſti amittunt labo-
res in hac vita, & apud Deum retributio-
nem non habent, ſi non depoſita deſ-
peratione perſeuerent.
Aduerte ſecundò, quod qui coactè in-
grediuntur religionem, & ſic coactè profi-
17 tetur, poterit ab ipſa exire, nam hilarem
datorem diligit Deus, neque ex menda-
cio, vel ſymonia, quis debet induci ad
religionem, vt notat *Sanctus Doctor 2.
2., q. 189., art. 9, & Tridentinum ſeſſ.
23., cap. 19. & 18.*, vbi etiam ſub ana-
themate, punit omnes conſentientes, in
profeſſionibus taliter factis & monachos
ſic profeſſos, valet audiri infra quinquen-
nium à die, quo ſic profeſſi ſunt, nec in
poſterum ſunt audiendi.
Limita dictum, ſi ſuperior, quem adire
18 debent pro reuocatione, ſit valdè diſtãs,
tunc enim poterit ipſis maius tempus
concedi, *cap. ſi quis incognitus 17. qu. 1.*,
immo poterunt etiam tutores facere
hanc reuocationem, quia ſubrogantur in
locum parentum, meritò illorum autho-
ritatẽ ſubintraut, notat *Timotheus hic,
ex Innocentio, & Abbate.*
Circa tertium, & ſic circa moniales, ad-
19 uerte primò, *ex Tridentino locis citatis*,
quod neque iſtæ ſunt inducendæ ad pro-
feſſionem coactè, vel ex mendacio, & ſi
cogantur ad ingreſſum, vel profeſſionem,
om-

omnes cõſentientes excommunicantur,
nec profeſſio valet, *Tridentinum loco
citato, & in cap.17., notat*, quod Epiſco-
pus debet interrogare ipſas Virgines, an
20 liberè, & ex propria voluntate id faciant,
quod ſeruare debent per menſem, ante
diem profeſſionis faciendæ.

Aduerte ſecundò, quod impeditur etiã
monialis à profeſſione, ſi fuerit corrupta,
vel ſi adhuc non compleuit tempus pro-
21 bationis, conſtitutum à *Tridentino ſeſſ.
citata*, vel ſi fuerit conſecrata aliter, quã
eſt conſtitutum in Pontificali Romano,
vt habetur in *cap. de votis*, 20 *q.* 1.

Aduerte tertiò, quod dantur plura
22 vela. Primum dicitur velum probatio-
nis, quod datur ſtatim ingredienti mo-
naſteriũ, & dicitur etiã velum coniuga-
torum, nam, & hæ poterunt recipere
velum probationis, nec in poſterum cõ-
ſecrantur, cum non ſint Virgines, *cap.
vidua*, 27., *q.* 1., *vt notat Sotus in* 4. *diſt.*
23 2*L.*, *q.* 1. *ar.* 2. Secundum dicitur velum
profeſſionis, & hoc datur Virginibus, tẽ-
pore determinato à Tridentino, hoc eſt
anno 16. ætatis, *cap. puella* 20., *q.* 1. Ter-
24 tium dicitur velum conſecrationis, &
hoc datur anno 25. religionis, vt in *cap.
placuit* 20., *q.* 1. Quartum dicitur velum
conſecrationis, & per hoc velum habe-
bant moniales, poteſtatem legendi ho-
milias, & dicebantur diaconiſſæ, *cap. dia-
coniſſa* 27. *q.* 1.

In §. propriè cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio debet fieri poſt annum à die
ingreſſus religionem.*
2 *antequam fiat debet acceptari is qui
eam facturus eſt ab omnibus de
monaſterio.*
3 *duplex tacita, & expreſſa.*
4 *expreſſa fit in manibus Superioris,
& regulariter emittitur per tria
vota.*
5 *Fit etiam adito quarto voto ſpeciali
pro diuerſis religionibus.*
6 *intelligitur perfecta ſi promittatur
obedientia, & obſeruatio regulæ.*
7 *non valet facta ante annum proba-
tionis ſicut valebat antiquitus.*
8 *valet in foro conſcientiæ facta ante
annum probationis à ſciente con-
ſtitutionem Concilij.*
9 *non poteſt acceptari à Superiore ſine
conſenſu monachorum, vel ma-
ioris partes.*

Videndum eſt hic, quo tempore
debeant fieri profeſſio, & quo-
modo. Secundò quid ſi fiat
ante tale tempus præfinitum.

Circa primum aduerte, quod profeſſio
debet fieri poſt annum, à die ingreſſus in
1 religionem poſito, quod adueniente di-
cto anno, ingrediens ſit in legitima æta-
te conſtitutus, vt ſupra diximus, *ex Tri-
dentino*, debent tamen prius omnes de
2 monaſterio conueniri, & per vota ſecreta
acceptare, vel excludere talem à profeſ-
ſione facienda, vt in *cap. ad Apoſtolicam,
hoc eodem titulo.*

Aduerte ſecundò, quod profeſſio du-
3 pliciter fieri poteſt, vel tacite, vel ex-
preſsè, de tacita infra videbimus. Ex-
preſſa verò, debet fieri in manibus Supe-
rioris eiuſdem religionis, vt notat *Tri-
4 dentinum loco citato*, & debet is, qui
profitetur promittere regulariter, obſer-
uantiam paupertatis, caſtitatis, & obe-
dientiæ, dixi regulariter, nam multę ſunt
religiones, qui quartum addunt votum,
circa diuerſa. Fratres minimi promittũt
5 perpetuam vitam quadrageſimalem. So-
cietas Ieſu, ſpondet obedientiam Roma-
no Põtifici, circa miſſiones Indicas: Cleri-
ci Regulares minores, votum de non
ambiendo dignitates, Patres miniſtri
infirmorum, votum addunt inſeruiendi
infirmis, etiam peſte laborantibus.

Aduerte tertiò, quod licet quis non
expreſsè profiteatur hæc omnia vota, ſed
6 diceret profiteor obedientiam, ſecundũ
regulas huius religionis, hic verè ligare-
tur ad omnia vota prædictæ religionis, vt
aduertit *Nauarrus, titulo de regularibus,
commentario* 1. *num.* 18 *& Innocentius
in cap. conſuluit, de regularibus.*

Circa ſecundum. aduerte primò, quod
de iure antiquo, valebat profeſſio fa-
cta, ante annum probationis, vel etiam
7 in initio, ſeù in ingreſſu religionis, vt *in
dicto cap. ad Apoſtolicam*, hodie verò id
non valet, ex *Tridentino ſeſſ.* 25. *cap.* 15.
immo profeſſio facta, & per diem ante
annum completum probationis, poteſt
annullari, dummodo tamen quis, dictam
cauſam nullitatis allegauerit, ante quin-
quennium, vt ſupra diximus, & dicto
tempore, debet non deſeruiſſe habitum,
alias punitur, vt Apoſtata.

Aduerte ſecundò, quòd ſi quis ſciens
talem conſtitutionem Concilij, ſponte, &
ex propria voluntate profiteretur, hic re-
8 maneret ligatus in foro interiori con-
ſcientiæ, non autem in foro exteriori, in
quo poſſet intentare nullitatem, vt ſupra
diximus, Ratio primi eſt, quia poteſt

quis

quis cedere iuri ſuo, *l. ſi quis in conſer-*
bendo, C. *de pactis*, *& cap ad Apoſtolicam*,
de regularibus, ergo poteſt etiam hic ce-
dere huic priuilegio in ſui fauorem in-
troducto.

Aduerte tertiò, *ex §. ſi ante tempus*,
9 quod non poteſt ſolus Superior accepta-
re profeſſionem à ſuo monaco, ſed debet
ad id petere conſenſum omnium ſui mo-
naſterij, vt notat *gloſa ibidem, verbo Ab-*
bate, immo tenetur neceſſariò habere
conſenſum ſaltem maioris partis de Ca-
pitulo argumento à ſimili, *ex cap. nouit*,
de his, quæ fiunt à Prælatis, ſine conſen-
ſu Capituli.

In §. quemadmodum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus profeſſionis ampliari poteſt nõ*
reſtringi.
2 *Religionem ingrediens, qui tamen igno-*
ratur non debet admitti ad pro-
feſſionem niſi poſt triennium à
die ingreſſus.
3 *Seruus ſi ante triennium profiteatur*
inſcio domino poterit reuocari in
proſſimam ſeruitutem.
4 *effectus monachus praſcribit contra*
Dominum libertatem poſt trien-
nium.
5 *Grauatus ære alieno non poteſt ingredi*
religionem, nec profiteri.
6 *Epiſcopus non poteſt ingredi religionem*
abſque diſpenſatione Pontificis.
7 *Matrimonio ligatus, qui cognouit vxo-*
rem non poteſt ingredi religio-
nem.

1 ADuerte hic primò, quod licet tem-
pus profeſſionis, non poſſit re-
ſtringi, benè tamen poterit am-
pliari, iuſta cauſa intercedente, & ratio
eſt nam diſpoſitio Tridentini, non eſt ta-
xatiua, ſed tantum oſtendit tempus, an-
te quod facta profeſſio non valet, ſed non
prohibet profeſſionem poſt faciendam.

Aduerte ſecundò, quod ſi quis cuius
Superior, vel monachi non habent noti-
2 tiam) monaſterium ingredi velit, non
debet admitti ad profeſſionem faciendã,
niſi poſt trienniũ à die ingreſſus, vt habe-
tur hic, & hoc ex varijs cauſis Prima cauſa
eſt, nam poteſt eſſe, quod hic eſſet ſeruus
qui ad effugiendam poteſtatem Domini,
vellet ingredi religionem, & tunc ſi an-
3 te tale tempus profiteretur inſcio Domi-
no poterit ab hoc reuocari in priſtinam
ſeruitutem; Si autem ſit conſtitutus in
ſacris, tum eſt attendenda regula, quam
ſupra adduximu, *in titulo de his, qui pro-*
moueri non poſſunt, at poſt triennium
præſcribit ſuam libertatem contra Do-
4 minum, vt notat *Gloſa hic, verbo ante*
triennium, qui ait hoc fuiſſe introductũ
fauore eccleſiæ, niſi per decennium, vt
diximus *lib. 2. Ciuili de Vſucapionibus*.

Secunda cauſa eſt, ſi quis ſit detentus,
& grauatus magno Ære alieno, nam, &
5 hic non poteſt ingredi religionem, nec
promoueri, vt aduertit *Gloſa hic, verbo*
inhabilis, & Antonius de Butrio, in cap.
1. *de obligatis ad rationem reddendam*.
Idem dic, de negotiatoribus, tutoribus.
&c. vt ſupra diximus in *titulo de his, qui*
promoueri non poſſunt, non longè à Prin-
cipio.

Tertia cauſa eſt, ſi quis ſit in dignita-
6 te conſtitutus, puta ſi ſit epiſcopus, nam
neque hic poteſt ingredi religionem, ſi-
ne diſpenſatione Pontificis.

Quarta cauſa eſt, ſi ſit ligatus matri-
monio, & cognouerit vxorem, licet ip-
ſam cognouerit poſt contracta ſponſalia,
7 & ante celebratum matrimonium in fa-
ciem eccleſiæ, nam hic promoueri non
poteſt, neque ingredi religionem, vt ad-
uertit *Timotheus hic*. Dixi, & cognouit
vxorem, nam poſt contractum matrimo-
nium, habet tempus duorum menſium,
ad determinandum, an velit ingredi
religionem, nec ne, & interim ſi neget
debitum non peccat, ſi tamen ſemel cõ-
ſenſerit in actus matrimoniales, in po-
ſterum non poteſt negare debitum. ſed
amittit tale priuilegium, *cap ex publico*
de conceſſione coniugatorum. *& videbi-*
mus infra lib. 2. de ſacram. matrim.

In §. quinimo.

SVMMARIVM.

1 *Seruus effectus clericus cum conſenſu*
Domini poteſt ingredi religionẽ,
etiam contradicente Domino.
2 *Dominus nolens reuocare ſeruum à re-*
ligione habet tempus vnius anni,
& debet probare, quod ille ſit ſer-
uus ipſius.
3 *Seruus ordinatus cum conſenſu Domi-*
ni, tamen cum onere, vt pro ipſo
celebret poterit ingredi religionẽ,
ſi monaſterium ſuſceperit dictũ
onus.

Duo

1 DVo notantur in hoc §. primum eſt, quod ſi ſeruus fuerit effe-ctus clericus, cum conſenſu Domini, ſi deinde velit ingredi religionem, non poterit impediri à patrono, vt notat *gloſa hic, verbo euadat*. Secundum eſt, quod patronus poſtquam habet notitiam ſerui in religionē ingreſſi, habet tempus vnius anni, ad ipſum reuocandum, *vt cap. ſi ſeruus diſt.*
2 54. & debet ipſe probare hunc eſſe ſeruum ſuum, aliàs non ſtatur eius ſimplici dicto, vt notat *glo. hic, verbo probare, ex dicto cap. ſi ſeruus*.

Quæres circa primum notabile, quid ſi ſeruus ſit ordinatus cum conſenſu Domini, id tamen cum onere, vt celebret v. g. pro ipſo Domino, an poſſit ingredi religionem.

3 Reſp. quod in tantum ingredi poterit, in quantum, vel Dominus remittit hanc obligationem, vel monachi recipiunt ipſum, cum hoc onere, ſecus autem non, & rationē ponit *glo. ex Abb. in cap. 1. de eo qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, quia ſeruus per ſuſceptionem ordinis, vel per ingreſſum in religionem non liberatur à delicto, vel ab obligatione contractus, nata ante ingreſſum in religionem, ergo neque liberatur à tali obligatione, quæ prouenit ex contractu celebrato cum Domino, in ſui manumiſſione.

In §. quod tamen.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantium pro vna religione dictū inte ligitur pro alijs.*
2 *Mendicantium religiones ſunt ſtrictiores alijs.*
3 *Profeſſio non poteſt præſumi facta cum ſit actus eudens.*

1 EX hoc §. colligi poſſet, quod id, quod diſponitur in vna ex religionibus Mendicantium, intelligatur diſpoſitum, & in alia, nam id, quod diſponitur hic reſpectu Fratrum Prædicatorum, diſponitur ex reſpectu omnium Mendicantium, quibus omnibus, neque de iure antiquo nouiſſimo Tridentini, nunquam licuit quemlibet ad profeſſionem admittere, niſi poſt annum probationis, vt notatur in præſenti §. ex quo duo habemus, primum eſt, religiones mendicantium eſſe ſtrictiores alijs, quod patet à poſteriori, nā id quod alijs antiquitus concedebatur, fuit ipſis
2 negatum, & ſic licet aliæ religiones potuerint admittere ad profeſſionem, ante annum probationis, hæ autem nunquā, id admittebant, ſed requirebatur totus annus. ergo dum tanta probatio determinata requirebatur, ſignum eſt, quod ſtatus talium religionum, erit ſtrictioris obſeruantiæ, & durioris ſufferentiæ.

Collige ſecundò, quod cum profeſſio
3 conſiſtat in facto, per conſequens, niſi expreſsè fuerit facta profeſſio, nam poteſt præſumi facta elapſo anno, nam facti probatio non admittit præſumptionem, ſed euidentem demonſtrationem, ſic notat *Abbas in cap. nuper, de teſtibus*.

In §. tacitè cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio tacita ex quibus actibus præſumatur.*
2 *Dicens ſe velle perpetuo manere in religione cenſetur tacitè profiteri.*
3 *Renuncians beneficium nulla facta proteſtatione poſt annum cenſetur velle tacitè profiteri.*
4 *Taciti, & expreſſi par eſt virtus fauore animæ.*
5 *Deferens habitum religionis extra monaſterium poteſt compelli vt ingrediatur religionem, vel illum derelinquat.*
6 *Referens habitum profeſſorum in monaſterio per triduum obligatur ad religionem ſaltem in genere.*
7 *Profitens in monaſterio monialium vir, ſi viuus euadat, compelli poteſt ingredi monaſterium monachorum, & ibi denuò profiteri.*
8 *Profeſſio expreſſa ligat votis certis; tacita vero religionē in genere tātū.*
9 *Profitens expreſsè ſtatim obligatur ad religionem, tacitè verò trium dierum tempus habet poſt annum.*
19 *Profeſſio, vel tacita, vel expreſſa dirimit matrimonium.*
11 *non admittit pœnitentiam niſi reſpectiuè.*

POnitur hic, alia diuiſio, & ſic alia ſpecies profeſſionis, quæ eſt profeſſio tacita, ideò ad horū §§ intelligentiam, videbimus primò, quando dicatur tacita profeſſio, & quid operetur. Secundò per quid differant inter ſe, profeſſio tacita, & expreſſa.

Circa primum, aduerte primò, quod
1 tunc quis poteſt dici tacitè profeſſus, quādo poſt elapſum annum probationis, remanet

Digitized by Google

quis cedere iuri ſuo, *l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis, & cap ad Apoſtolicam, de regularibus*, ergo poteſt etiam hic cedere huic priuilegio in ſui fauorem introducto.

Aduerte tertiò, *ex §. ſi ante tempus*,
9 quod non poteſt ſolus Superior acceptare profeſſionem à ſuo monaco, ſed debet ad id petere conſenſum omnium ſui monaſterij, vt notat *gloſa ibidem, verbo Abbate*, immo tenetur neceſſariò habere conſenſum ſaltem maioris partis de Capitulo argumento à ſimili, *ex cap. nouit, de his, quæ fiunt à Prælatis, ſine conſenſu Capituli*.

In §. quemadmodum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus profeſſionis ampliari poteſt nō reſtringi.*
2 *Religionem ingrediens, qui tamen ignoratur non debet admitti ad profeſſionem niſi poſt triennium à die ingreſſus.*
3 *Seruus ſi ante triennium profiteatur inſcio domino poterit reuocari in proſſimam ſeruitutem.*
4 *effectus monachus præſcribit contra Dominum libertatem poſt triennium.*
5 *Grauatus ære alieno non poteſt ingredi religionem, nec profiteri.*
6 *Epiſcopus non poteſt ingredi religionem abſque diſpenſatione Pontificis.*
7 *Matrimonio ligatus, qui cognouit vxorem non poteſt ingredi religionem.*

1 ADuerte hic primò, quod licet tempus profeſſionis, non poſſit reſtringi, benè tamen poterit ampliari, iuſta cauſa intercedente, & ratio eſt nam diſpoſitio Tridentini, non eſt taxatiua, ſed tantum oſtendit tempus, ante quod facta profeſſio non valet, ſed non prohibet profeſſionem poſt faciendam.

Aduerte ſecundò, quod ſi quis cuius Superior, vel monachi non habent noti-
2 tiam) monaſterium ingredi velit, non debet admitti ad profeſſionem faciendā, niſi poſt triennium à die ingreſſus, vt habetur hic, & hoc ex varijs cauſis fieri poteſt, nam poteſt eſſe, quod hic eſſet ſeruus qui ad effugiendam poteſtatem Domini, vellet ingredi religionem, & tunc ſi an-
3 te tale tempus profiteretur inſcio Domino poterit ab hoc reuocari in priſtinam ſeruitutem; Si autem ſit conſtitutus in ſacris, tum eſt attendenda regula, quam ſupra adduximus, *in titulo de his, qui promoueri non poſſunt*, at poſt triennium præſcribit ſuam libertatem contra Do-
4 minum, vt notat *Gloſa hic, verbo ante triennium*, qui ait hoc fuiſſe introductū fauore eccleſiæ, niſi per decennium, vt diximus *lib. 1. Ciuili de Vſucapionibus*.

Secunda cauſa eſt, ſi quis ſit detentus, & grauatus magno Ære alieno, nam, &
5 hic non poteſt ingredi religionem, nec promoueri, vt aduertit *Gloſa hic, verbo inhabilis, & Antonius de Butrio, in cap. 1. de obligatis ad rationem reddendam*. Idem dic, de negotiatoribus, tutoribus, &c. vt ſupra diximus in *titulo de his, qui promoueri non poſſunt, non longè à Principio*.

Tertia cauſa eſt, ſi quis ſit in dignira-
6 te conſtitutus, puta ſi ſit epiſcopus, nam neque hic poteſt ingredi religionem, ſine diſpenſatione Pontificis.

Quarta cauſa eſt, ſi ſit ligatus matrimonio, & cognouerit vxorem, licet ipſam cognouerit poſt conrracta ſponſalia,
7 & ante celebratum matrimonium in faciem eccleſiæ, nam hic promoueri non poteſt, neque ingredi religionem, vt aduertit *Timotheus hic*. Dixi. & cognouit vxorem, nam poſt contractum matrimonium, habet tempus duorum menſium, ad determinandum, an velit ingredi religionem, nec ne, & interim ſi neget debitum non peccat, ſi tamen ſemel cōſenſerit in actus matrimoniales, in poſterum non poteſt negare debitum, ſed amitrittale priuilegium, *cap ex publico de conueſſione coniugatorum. & videbimus infra lib. 2. de ſacram. matrim.*

In §. quinimo.

SVMMARIVM.

1 *Seruus effectus clericus cum conſenſu Domini poteſt ingredi religionē, etiam contradicente Domino.*
2 *Dominus nolens reuocare ſeruum à religione habet tempus vnius anni, & debet probare, quod ille ſit ſeruus ipſius.*
3 *Seruus ordinatus cum conſenſu Domini, tamen cum onere, vt pro ipſo celebret poterit ingredi religionē, ſi monaſterium ſuſceperit dictū onus.*

Duo

1 DVo notantur in hoc §. primum eſt, quod ſi ſeruus fuerit effectus clericus, cum conſenſu Domini, ſi deinde velit ingredi religionem, non poterit impediri à patrono, vt notat *gloſa hic, verbo euadat*. Secundum eſt, quod patronus poſtquam habet notitiam ſerui in religionẽ ingreſſi, habet tempus vnius anni, ad ipſum reuocandum, *vt cap. ſi ſeruus diſt.*
2 *54.*, & debet ipſe probare hunc eſſe ſeruum ſuum, aliàs non ſtatur eius ſimplici dicto, vt notat *glo. hic, verbo probare, ex dicto cap. ſi ſeruus*.

Quæres circa primum notabile, quid ſi ſeruus ſit ordinatus cum conſenſu Domini, id tamen cum onere, vt celebret v. g. pro ipſo Domino, an poſſit ingredi religionem.

3 Reſp. quod in tantum ingredi poterit, in quantum, vel Dominus remittit hanc obligationem, vel monachi recipiunt ipſum, cum hoc onere, ſecus autem non, & rationẽ ponit *glo. ex Abb. in cap. 1. de eo qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, quia ſeruus per ſuſceptionem ordinis, vel per ingreſſum in religionem non liberatur à delicto, vel ab obligatione contractus, nata ante ingreſſum in religionem, ergo neque liberatur à tali obligatione, quæ prouenit ex contractu celebrato cum Domino, in ſui manumiſſione.

In §. quod tamen.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantium pro vna religione dictũ inte ligitur pro alijs.*
2 *Mendicantium religiones ſunt ſtrictiores alijs.*
3 *Profeſſio non poteſt præſumi facta cum ſit actus euidens.*

1 EX hoc §. colligi poſſet, quod id, quod diſponitur in vna ex religionibus Mendicantium, intelligatur diſpoſitum, & in alia, nam id, quod diſponitur hic reſpectu Fratrum Prædicatorum, diſponitur ex reſpectu omnium Mendicantium, quibus omnibus, neque de iure antiquo nouiſſimo Tridentini, nunquam licuit quemlibet ad profeſſionem admittere, niſi poſt annum probationis, vt notatur in præſenti §. ex quo duo habemus, primum eſt, religiones mendicantium eſſe ſtrictiores alijs, quod patet à poſteriori, nã id quod alijs antiquitus concedebatur, fuit ipſis
2 negatum, & ſic licet aliæ religiones potuerint admittere ad profeſſionem, ante annum probationis, hæ autem nunquã, id admittebant, ſed requirebatur totus annus, ergo dum tanta probatio determinata requirebatur, ſignum eſt, quod ſtatus talium religionum, erit ſtrictioris obſeruantiæ, & durioris ſufferentiæ.

Collige ſecundò, quod cum profeſſio
3 conſiſtat in facto, per conſequens, niſi expreſsè fuerit facta profeſſio, nam poteſt præſumi facta elapſo anno, nam facti probatio non admittit præſumptionem, ſed euidentem demonſtrationem, ſic notat *Abbas in cap. nuper, de teſtibus*.

In §. tacitè cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio tacita ex quibus actibus præſumatur.*
2 *Dicens ſe velle perpetuo manere in religione cenſetur tacitè profiteri.*
3 *Renuncians beneficium nulla facta proteſtatione poſt annum cenſetur velle tacitè profiteri.*
4 *Taciti, & expreſſi par eſt virtus fauore animæ.*
5 *Deferens habitum religionis extra monaſterium poteſt compelli vt ingrediatur religionem, vel illum derelinquat.*
6 *Referens habitum profeſſorum in monaſterio per triduum obligatur ad religionem ſaltem in genere.*
7 *Profitens in monaſterio monialium vir, ſi viuus euadat, compelli poteſt ingredi monaſterium monachorum, & ibi denuò profiteri.*
8 *Profeſſio expreſſa ligat votis certis; tacita vero religionẽ in genere tãtũ.*
9 *Profitens expreſsè ſtatim obligatur ad religionem, tacitè verò trium dierum tempus habet poſt annum.*
19 *Profeſſio, vel tacita, vel expreſſa dirimit matrimonium.*
11 *non admittit pœnitentiam niſi reſpectiuè.*

POnitur hic, alia diuiſio, & ſic alia ſpecies profeſſionis, quæ eſt profeſſio tacita, ideò ad horũ §§ intelligentiam, videbimus primò, quando dicatur tacita profeſſio, & quid operetur. Secundò per quid differant inter ſe, profeſſio tacita, & expreſſa.

Circa primum, aduerte primò, quod
1 tunc quis poteſt dici tacitè profeſſus, quãdo poſt elapſum annum probationis, remanet

manet

Digitized by Google

ſetri, niſi poſt factam legitimam profeſ-
ſionem, juxta formam *Tridentini ſeſſ.* 25.
de regularibus, cap, 16. & ratio eſt, quia
ante tale rempus, poteſt iſte talis de mo-
naſterio exire, & vitam laicalem ducere,
ſicut etiam à ſimili, beneficium, quod re-
2 tinebat clericus, non dicitur vacans, per
eius ſponſalia, ſed benè per matrimonij
contractum, & ratio eadem eſt, quia
poſſunt ſponſalia diſſolui, *vt in §. diſſol-
uantur, infra de ſponſalibus lib.* 2.

Aduerte ſecundò, quod ſi agatur de
3 beneficio conſerendo, non poteſt mona-
cho nouitio conſerri, & ratio eſt, quia
ſumus in ſtatu dubio, an hic velit rema-
nere in religione, nec ne, hoc autem
modo, nemo eſt graduandus, vt colligitur
ex textu *in l. qui ſtatu, ff. de re militari*,
tum etiam quia, per hoc nouitius de fa-
cili allectus diuitijs, & fructibus benefi-
4 cij, induceretur ad dimittendam religio-
nem, quod facere iniquum eſt, *cap. cum,
& plantare, de priuilegijs, cap. quorun-
dam de electione, & capitulo bonæ fidei
quæſt.* 2.

Aduerte tertiò, quod dum nouitius
beneficiatus, eſt in anno probationis, ſi
beneficium ſit Curatum, debet poni cle-
5 ricus coadiutor, qui pendente dicto anno,
habet ex beneficio portionem congruã,
& reliquam ſeruabitur pro erogatione
facienda in vtilitatem eccleſiæ, vt per
*DD. in cap. beneficium, de regularibus in
6*, quidquid alij dicant, ſunt enim aliqui,
qui dicunt, & tenent, reſiduum fructuum
eſſe ſeruandum pro clerico beneficiato, ſi
non remanſerit in religione, quod ego
non affirmo, tum quia hac ratione poſſet
committi fraus, multoties enim clerici
id facerent, vt viuentes in communitate
monaſterij per annum, interim augeren-
tur fructus ſui beneficij, & ipſe ſentiat
maius commodum, tum etiam quia hac
ratione allicerentur clerici ad religionẽ
deſerendam, quod non licet, vt ſupra
notauimus ex iuribus adductis, & ſignã-
ter *ex cap. bonæ fidei* 12. *q.* 2.

Circa ſecundum, & ſic circa bona tem-
6 poralia, reſp. cum diſtinctione, aut agi-
mus de bonis, & in ſuo poſſe, aut agimus
de bonis acquirendis; ſi agamus de bo-
nis acquiſitis, hæc tranſeunt cum mona-
cho in poſſe monaſterij, vel accedunt ei,
cui fit renunciatio, vt per *DD. in cap. in
præſentia, de probationibus*. Quod ſi
moriatur ante profeſſionem, & ante fa-
ctam renunciationem, & tunc ſunt reſti-
tuenda conſanguineis. Vel agimus de
bonis acquirendis, & ſubdiſtinguo, vel
monachus renunciauit pleno iure ſuis
bonis præſentibus, & futuris, & tunc illi
acquiruntur, cui fit renunciatio, vel non
renunciauit bonis futuris, & tunc licet
ipſe ſuccedere non poſſit, ſuccedit ta-
men monaſterium, loco ipſius, *dicto cap.
in præſentia, de probationibus.*

In §. is quoque cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Votum eſt promiſſio facta Deo de me-
liori bono.*
2 *Votum quæ requirat?*
3 *ex metu factum non tenet.*
4 *conditionale ſeruari debet purifica-
tà conditione.*
5 *poteſt commutari in æquale, vel in
melius ab ipſo vouente.*
6 *dandi centum eccleſiæ, an poſſint
ſi fiat dari pauperibus?*
7 *de ingrediendo religionem ligat etiã
Prælatum, ſi poſt votum talis
fiat.*
8 *de ingrediendo religionem non ligat
poſt contractum matrimonium,
& conſummatum.*
9 *de ingrediendo religionẽ ſtrictiorẽ
non tollit profeſſionem factam
in laxiori, ſed pœnitentia pur-
gandum eſt.*
10 *de ingrediendo religionem laxiorem,
adimpleretur bene per ingreſſum
in ſtrictiorem.*
11 *Religioſus cauſa melioris obſeruantiæ
poteſt è ſtrictiori ad laxiorem
religionem tranſire.*
12 *Votum ſimplex quale?*
13 *ſolemne quale?*
14 *de ingrediendo certam religionem
non obligat ad ingreſſum alte-
rius, ſi vouens ab illa fuit eie-
ctus.*

AD intelligentiam horum §§. vi-
1 debimus primò, quid ſit votum,
& aliqua de voto in genere. Se-
cundò aliqua de voto Religio-
nis pro materia noſtra,
1 Circa primum aduerte primò, quod
votum eſt promiſſio facta Deo, de me-
liori bono, *Sanctus Doctor* 2. 2. *q.* 68. *art.*
1. *Magiſter ſententiarum in* 4. *diſt.* 38.
Requirit autem votum tria, ſcilicet quod
liberè fiat, quod cum intentione, ſiuè
2 aduertentia obligationis fiat, & quod ſit
de meliori bono. Ratio huius tertij di-
cti, ſeu requiſiti eſt, quia non placet Deo,

id quod impedit eius maiorem gloriam,
& honorem. Hæc autem in voto requi-
runt *Canoniſtæ communiter, & ſignan-
ter, Syluester in ſumma, verbo votum,
tit.* 1.

Aduerte ſecundò, ex hoc, quod ſi quis
promittat aliquid Deo, ex metu caden-
te in conſtante virum, & ſic non ex plena
3 libertatę, hic non tenetur ſeruare votũ,
nam non operatur ex ſua libera volunta-
te, ſecus autem quando eſſet timor in-
cuſſus à Deo, hic enim timor neminem
excuſat, ſic qui voueт tempore, vel nau-
fragij, ſed cum aduertentia, votum ſeruare
tenetur, *Abb. in cap. ex tranſmiſſa, de
renunciatione, Syluester verbo votum,* 2.
& verbo nutus 2 *n.* 8.

Aduerte tertiò, quod ſi votum ſit con-
4 ditionale, tunc tenetur quis votum exe-
qui, quando conditio adimpleta eſt, an-
tea vero non tenetur adimplere, non ſic
autem in voto ſimplici, hoc enim ſtatim
inducit obligationem, ſic *Sanctus Do-
ctor, & Syluester locis citatis.*

Aduerte quartò, quod poteſt vouens,
5 commutare ſuum votum, in opus me-
lius, & maius, nam maius continet ſub
ſe minus, & minus perfectum eſt, ſeu
continetur in magis perfecto, vt notat
glo hic, in figuratione caſus.

Queres, quid ſi quis vouit dare centum
Eccleſiæ, an poſſit dare pauperibus, &
videtur dicendum, quod ſic, nam hoc vi-
detur eſſe maius bonum, eccleſia enim
ſuaſmet diuitias dat pauperibus, vt ſæ-
pius diximus, *ex dicto cap. aurum habet.*
6 Reſp. tamen cum diſtinctione, quod
ſcilicet, vel publicè, vel ſecretè res ſe ha-
bet. Si publicè, hoc eſt, ſi publicauerit
hanc ſuam intentionem, & tunc non po-
teſt dare pauperibus, & ratio eſt, nam ec-
cleſia habet ius acquiſitum ad rem; Si
ſecretò fecit, & non publicauit, & tunc po-
teſt ex ſuamet authoritate commutare,
ſic docet *Sotus de iuſtitia, & iure lib.* 7.
*q.3.ar.*2, vbi etiam alia ponit, circa hanc
materiam voti. Nec facit ſi dices, hoc
eſſe melius bonum, quia id procedit, quã-
do res in totum dependet à nobis, ſe-
cus autem, quando eſt alteri quæſitum
ius (vt quando votum eſt publicatum)
præterquã poteſt eſſe quod eccleſia ipſa
ſit in neceſſitate, & tunc potius ipſi eſt
ſubueniendum, quam pauperibus.

Circa ſecundum, & ſic circa votum in
7 in materia noſtra, aduerte primò, quod
ſi quis vouit ingredi religionem, & inte-
rim efficiatur Prælatus, tenetur ingredi
religionem, & ſi deinde Canonicè eliga-
tur ad Prælaturam, tunc poterit ipſam
acceptare, vt in *cap. per tuas, de voto, &
voti redemptione.* Si tamen acceptet præ-
laturam & non accipiat habitum religio-
nis, non per hoc liberatur ab obligatio-
ne ingrediendi religionem, ſed tenetur
ingredi, immo compellendus eſt, vt lo-
quitur *Author noſter, in fine* §. *Is quoq.
& ex multis Iuribus aduertit glo. ibidem
verbo compellendus*, vbi ponit differen-
tiam inter matrimonium carnale, & ſpi-
rituale, nam ſi quis emiſſo voto ingre-
diendi religionem contrahat, & conſu-
8 met matrimonium carnale, non tenetur
diſſoluere matrimonium, & religionem
ingredi, vt in *cap.* 1. *de voto, & voti re-
demptione in* 6. ſecus in matrimonio ſpi-
rituali; vt eſt illud, quod contrahitur in-
ter epiſcopum, & eccleſiam, diximus ſu-
pra *de electione.*

Aduerte ſecundò, quod ſi quis voue-
rit ingredi aliquam religionem ſtrictioris
obſeruantiæ, & deinde ingrediatur aliam
religionem laicorum, & ibi profeſſionem
9 emiſerit, tunc enim in iſta cogitur per-
manere. plus enim valet profeſſio in re-
ligione laxiori, quam votum de religio-
ne ſtrictiori, vt in §. *illud quia, & gloſa
ibidem, verb laxiorem*, tamẽ ipſi imponi
debet pœnitentia pro voto non ſerua-
to, quæ tanto debet eſſe durior, quanto
votum fuit manifeſtiùs, *cap. vnico, de voto
& voti redemptione in* 6 *cap.* 1. *de pæni-
tentijs, & remiſſionibus, & cap. Cleri-
cus ſolus, diſt.* 82. *glo hic. verbo pœni-
tentiam.*

Notam tamẽ primo, quod ſi quis feciſ-
10 ſet votum, de ingrediendo in religionem
laxiorem, poſſet ipſa omiſſa, tranſire in
religionem ſtrictiorem, nam non infrin-
git, qui commutat in meliùs, *cap. punis
de iureiura ndo. & cap. ſcriptura, de vo-
to. & voti redemptione.*

Nota ſecundò *ex Antonio Timotheo
11 hic, & ex Sancto Doctore* 2. 2. *qu.* 186.
*art.*2. quod poteſt etiam Religioſus, de
religione ſtrictiori, tranſire in Reli-
gionem laxiorem, dummodo ibi regulæ
magis exactè obſeruentur, multæ enim
voce dicuntur ſtrictiores, opere autẽ pa-
rum, aut nihil ſuam regulam adimplent.
12 Collige *ex* §. *eſt autem*, quod votum
ſimplex eſt illud, quod non eſt aliqua pro-
feſſione munitum. Solemne verò eſt
quod profeſſio tacita, vel expreſſa com-
13 probauit, & profeſſio debet eſſe in reli-
gione approbata, vt in *cap. vnico, de vo-
to in* 6. vnde ſi quis profiteretur, in ali-
qua Congregatione, vel Oratorio, &c.
eius votum non eſt æſtimandum ſolem-
ne, ſed ſimplex, ſolemnitatem enim re-
cipit

cipit votum à profeſſione Canonica. & illa profeſſio eſt Canonica, quam approbat ius per religiones approbatas, vt notat *glo. noſtra, & in §. tacitè, verbo in religionem*.

Aduerte tamen hic, quod ſi quis vouit
14 ingredi aliquam religionem determinatam ſi inde expellatur, non ex ſui malitia ſed quia eſt inutilis, vel infirmus &c. non tenetur aliam religionem adire, nam votum non operatur præter intentionem vouentis, qui intendit in tali Cura, & determinata religione profiteri, *Syluester verbo Religioſus num. 6* Si autem vouerit religionem in genere, tunc poteſt eligere quam vult, etiam laxiorem, vt in *cap. viuet, & cap. qui poſt eadem, de regularibus in 6.* Si tamen ab illa expellatur, debet alius probare religiones, ſi aliquam inuenire poſſet, vbi permaneat, quod ſi inueniri non poſſit, ad nihil eſt obligandus.

In §. Is igitur.

SVMMARIVM

1 *Profeſſus legitimè in religione tenetur ibi manere.*
2 *Aetas pro profeſſione quæ ſit?*
3 *Profeſſio facta in ætate non legitima poteſt annullari ante quinquennium.*
4 *Metus vitiat profeſſionem, & dirimit;*

MAteria huius §. fuit confirmata per *Tridentinum ſeſſione*
1 *25. de regularibus, cap. 19.*
quod ſcilicet ſemel profeſſus, tenetur in religione manere, dummodo legitimè profeſſionem emiſerit.

Nota tamen hic primò, quod ætas le-
2 gitimè requiſita eſt ſexdecim annorum, vt apparet definitum per *Tridentinum ſeſſione citata cap. 15.* Si autem ante ſuam legitimam ætatem quis fuerit profeſſus, poterint hanc exceptio-
3 nem opponere, dummodo non ſit elapſum quinquennium, vt ſupra diximus.

Nota ſecundò, in profeſſione non verificari regulam, coacta voluntas, volun-
4 tas eſt, vt in *cap. merito 16. quæſt. 1.*, enim verò, ſi quis aliquo metu inducatur ad profitendum, poteſt profeſſionem annullare, quia non ſponte profeſſus eſt, quod requiritur per *authorẽ noſtrũ hic, & patet ex textu in cap. Abbates, extra quod metus cauſa*. Cæterum poſt profeſſionem, tenetur exactè obedire ſuo Superiori, ita vt non poſſit literas miſſas aperire, ſine licentia eiuſdem. *gloſa hic, verbo Abbatis, & aduertit Abbas in cap. cum I. & A. extra dicta ſententia, & re iudicata*.

In §. ſed, nec aliquid.

SVMMARIVM.

1 *Monachus poteſt ſibi retinere aliquos redditus in communi, quorum adminiſtratio ſit monaſterij.*
2 *Relictum monacho acquiritur monaſterio.*
3 *Religioſus non poteſt eſſe proprietarius etiam cum diſpenſatione Summi Pontificis.*
4 *Religioſus proprietarius ſepeliri debet extra eccleſiam niſi dederit ſigna contritionis in morte.*
5 *quæ & quando poſſit donare?*
6. *Donatio remuneratoria in qua ſumma à Religioſo poſſit fieri?*
7 *Lex gratitudinis poſtulat plus reddi quam ſit acceptum.*
8 *Religioſus habens vſum aliquorum reddituum non poteſt donare ſine licentia Superioris.*
9 *donando, quæ ſibi vſui inſeruiunt viuit parcius.*
10 *poteſt non comedere vt ſuam portionem largiatur.*

IN ſuperiori §. viſum eſt de obedientia Monachi nunc de paupertate Religioſa, ideò videndum eſt, quid poſſit retinere Monachus quid non poſſit.

Aduerte igitur primò, quod non omninò ſpoliatur Monachus diuitijs, ſed poteſt aliquos redditus retinere in cõmu-
1 ni, ita tamen, vt adminiſtratio. & dominium ſit Monaſterij, hoc enim non derogat perfectioni Religioſæ, ſic *Sanctus Doctor 2. 2. quæſt. 88. art. 7. & aduertit Antonius Timotheus hic.*

Aduerte ſecundò, quod ſi relinquatur aliquid Religioſo id non ei acquiritur,
2 ſed Monaſterio, vt notat *Abbas in cap. cum ad monaſterium, hoc eodem titulo*, & per hoc non poteſt id ſumere propria authoritate, nam non eſt ſuum, neque ipſe habet diſpoſitionem, *Tridentinum ſeſſione 25. de regularibus capite 2. & 3*
3 vnde, vt habetur in *hocmet §. noſtro*, neq; poteſt Summus Pontifex diſpenſare i

quod quis ſit religioſus ſimul, & propteta-
rius.

Aduerte tertiò, quod adeò eſt execra-
4 bilis proprietas, vt ſi quis proprietarius
moreretur, deberet ſepeliri extra eccle-
ſiam, præter quam, ſi in articulo mortis,
dederit ſignum contritionis, *cap à nobis
de ſententia excommunicationis*, immo
vt habetur in hocmet §. noſtro, vt ad-
uertit *glo. verbo exhumandus*, ſi ſit ſe-
pultus inter Chriſtianos, eſt exhuman-
dus, dummodo ſine ſcandalo aliorum id
fieri poſſit, vt in *cap. ſuper de ſtatu mo-
nachorum*.

Quæres hic primò, an poſſit religio-
ſus aliquando aliqua donare.

5 Reſp. affirmatiuè intellige tamen de
donatione remuneratoria, & reſpectu il-
lius, à quo beneficium recepit, quia hæc
eſt potius ſolutio debiti, vt colligit ex
l. Attilius regulus. ff de donationibus,
ſicque docent *Molina de Iuſtitia, & Iu-
re, tomo 1. tractatu 2. diſputatione 244.
num. 3 Bonacina de contractibus, diſpu-
tatione 3. quæſt. 12. puncto, nu. 6. Ioan-
nes Valerius in differentijs vtriuſque
fori, verbo munera, num 97. Rodriquez
in quæſtionibus regularium, parte 1. q.
27. art. 6. & 7.*

6 Nota tamen, quod quando donatio
eſt remuneratoria poterit dari vltra me-
ritum, quod poterit eſſe in 4. parte, v.
g. ſi quis meretur octuaginta, donet
centum, ſic tenet *Barboſa in l. qui dotis,
ff. ſoluto matrimonio num. 6. Nauarrus
de redditibus quæſt. 1. n. 91. Hieronymus
de Caneto de paupertate religioſa dubbio
17. num. 13. & Sanchez putat hanc opi-
nionem probabilem tomo 1. de matrimo-
nio lib. 6. diſputatione 6. nu. 9.* Cuius dicti
ratio eſt, nam gratitudinis lex poſtulat,
7 ſemper plus reddi, quam ſit acceptum, ſic
docet *Sanctus Doctor quæſt. 106. art. 61.
in 2. 2* & Apoſtolus etiam ait, Beatius eſt
magis dare, quam accipere. hanc etiam
opinionem tuetur, & docet *Valerius lo-
co citato*.

Quæres ſecundò, quid ſit dicendum
reſpectu religioſorum, qui cum licentia
ſui Superioris, habent vſum aliquorum
reddituum, ipſis conceſſorum à parenti-
bus, an ſcilicet poſſint iſti religioſi, de
reſiduo redditaum diſponere.

Reſp. negatiuè, niſi accedat licentia
ſui Superioris ſaltem tacita, illa tamen
8 accedente, benè poterunt diſponere, &
alijs donare, tenet hanc opinionem *Va-
lerius loco citato nu. 75. & Peirinus de
religioſo ſubdito, tomo 1. qu. 2. cap. 2. §.
6. Hieronymus de Caneto de paupertate
religioſa dubbio 31. num. 9. & dubbio 17.
num. 9. Ludouicus Beià in reſponſionibus
caſuum conſcientiæ par. 4. caſu 32.* Ratio
huius dicti eſt, quia donatio in hoc caſu
in tantum prohibetur religioſo, in quan-
tum infert damnum monaſterio, ſed in
caſu poſito nullum damnum inferret, im-
mo potius inferret vtilitatem, ergo po-
teſt ſic donare. Quod non inferat dam-
num, ſed potius vtilitatem, patet, nam
9 propter hoc, vt religioſus donet, viuit
parcius, vt poſſit, quæ deinde ſuperſunt
largiri, ſed parcius viuendo aſſueſcit reli-
gioſus paupertati, & obſeruantiæ reli-
gioſæ, ergo poterit accedente ſui Supe-
rioris licentia, de ipſis diſponere, vt
diximus.

Quæres tertiò an poſſit religioſus ab-
ſque vllo ſcrupulo, nō comedere pro cer-
ta die, & largiri ſuam portionē, ſeù piat-
tantiam?

Reſp. affirmatiuè, ſic tenet *Caneto loco
10 citato num. 8. & 15.* Ratio eſt, nam ea-
rum rerū quæ vſu conſumuntur, vſus, &
proprietas, ſeu dominium, ſeparari non
poſſunt, *l. 2. ff. de vſufructu earum rerum
quæ vſu cōſumuntur*, ſed religioſus habet
vſum piattantiæ, ergo habet, & eius do-
minium. Hancmet rationem inſinuant
Syluester verbo dominium §. 2. *Diuus
Antoninus parte 4. tit. 12. num. 12. &
textus in extrauaganti Ioannis 22. ad
conditionem titulo de verborum ſignifi-
catione*. Alia, quæ faciunt ad pauperta-
tem religioſam, videte relata per *Dia-
nam parte 1. tractatu 6 per totam.*

In §. Sed nec temerè cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus profeſſus in vna religione non poteſt tranſire ad aliam ſine licentia ſuperioris.*
2 *Tranſitus à Religione laxiori ad ſtrictiorem non poteſt fieri ſine licentia Pontificis.*
3 *Religio quæ ſit laxior, quæ ſtrictior cognoſcere ad quem ſpectat.*
4 *Religioſus tranſiens de vna religione ad aliam non poteſt in ipſa eſſe ſuperior.*
5 *Votum alicuius Religionis particularis debet emitti à tranſeunte ad illam.*
6 *Tranſitus de vna Religione ad aliam ex quibus cauſis fieri poſſit.*

Ad-

Digitized by Google

ADuerte primò, quod profeſſus
non tantum non poteſt tra ſi-
1 re de vna religione ad aliam,
verum neque de vno monaſte-
rio ad aliud abſque licentia ſui Supe-
rioris, vt in *cap. Ioannis eodem titulo*, &
licet non ſit Apoſtata, tamen punitur,
quia delinquit in obedientia, quam de-
bet ſuo Superiori, *cap. ſicut de Iureiu-
rando.*

Aduerte ſecundò, quod quando vult
tranſire ad religionem ſtrictiorem, neque
poterit id facere, ſine licentia Pontificis,
2 *cap. ſanè, hoc titulo, & Tridentinum ſeſ-
ſione 25. cap. 19 vel per Bullam Martini
V. qui incipit ambitioſè.* Cognoſcere
autem, quale ſit monaſterium ſtrictiùs, id
ſpectat ad iudicium Superioris, vt habe-
tur hic, in *§. quod ſi fortè.* Intellige tamen
3 de Prælato, ad quem monachus appellat,
non autem de Superiore ipſius monachi,
vt notat *Abbas in cap. licet, eodem titulo*
quia aliàs ipſe conſtitueretur Iudex in
cauſa propria, contra *textum in l. vnica
C. nequis in ſua cauſa.*

4 Aduerte tertiò, quod monachus trã-
ſiens de vna religione ad aliam, non po-
teſt ibi habere dignitatem, vt habetur in
Clementina de regularibus, & ratio eſt,
quia forſan, ſi ibi eſſet Superior guber-
naret ad modum religionis antiquæ, in
qua erat, & ſic confunderentur ordines
rerum, ſic docet *Graſſius lib. 3. deciſione
caſuum cap. 5. num* 48. non tamen tene-
tur iterum profiteri in religione, ad quam
5 tranſit, niſi iſta talis religio haberet cer-
tum votum particulare, vt diximus de
religione minimorum, Societatis Ie-
ſu, &c. ſic *Rebuffus in titulo de transla-
tione monachorum in praxi beneficia-
ria.*

Aduerte quartò *ſecundum Antonium
Timotheum hic, ex Sancto Doctore* 2. 2.
quæſt. 99. art. 8 ex triplici cauſa poſſe
quem tranſire de vno monaſterio, ſeù
6 religione in aliam. Primò ratione maio-
ris perfectionis. Secundò ratione rela-
xati Inſtituti, & deficientis antiquæ
perfectionis. Tertiò ratione infirmita-
tis, nam hac ratione diſpenſat Pontifex,
vt quis tranſeat ad religionem laxiorem,
Mendicantes verò, poſſunt tranſire tan-
tum ad religionem Cartuſianorum, vt ex
*conſtitutione Martini IV. & in extra-
uaganti Viam ambitioſè cupiditatis.* Ve-
rum tamen eſt, quod inter mendicantes
ſunt adſcriptæ aliæ religiones, Societas
Ieſu, à Gregorio XIII. & Pius V. alias
annumerauit, ſic Fratres minimos in
Bulla 48. monachos Camaldulenſes in
Bulla 99. & alios, vt aduertit *Cherubi-
nus in dictis Bullis.*

In §. fugitiuus cum ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Superiores debent omnibus modis reuo-
care Monachos Apoſtatas ad Re-
ligionem.*
2 *Canonici Regulares Parochi poſſunt
manere extra clauſtra pro ſalute
animarum.*

NOn omnes Superiores, gerunt ſe
vt paſtores, ſed multoties, vt
1 mercenarij, quibus non eſt cura
de ouibus, monacho igitur Apo-
ſtata, debet ſuperior ſtatim ipſum reuo-
care ad ſanctam priorem vitam, & ad
hoc debet habere remedia opportuna,
ſcilicet mittere exploratores, excommu-
nicare, &c. vt per *Tridentinum ſeſſione
23. cap. 4. & ſequentibus.* Id autem, quod
diſponitur in §. *ſinguli quoque*, limitat
per ea, quæ ſupra diximus, agentes de
electione, vbi notauimus, quod poſſunt
2 Regulares eligi in Paſtores, ſeù Paro-
chos, quod licet ſit limitatum quo ad
aliquos, tamen reſpectu religionis Cano-
nicorũ Regularium viget, vt electi in Pa-
rochos maneant extra clauſtra, in loco
Parochiæ, pro ſalute animarum.

In §. vt autem cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Superior non debet eligi, qui non eſt
eiuſdem monaſterij.*
2 *Aſſumi non debet in magiſtrum is qui
formam diſcipuli non habuit.*
3 *Præficiendus non eſt qui ſubeſſe non
nouit.*
4 *Superior poteſt eligi diuerſi monaſterij
ſi alius non inueniatur idoneus.*
5 *quam ætatem habere debeat.*
6 *vnius monaſterij non poteſt alteri
præ eſſe.*
7 *Profeſſus tacitus poteſt eligi in Epiſco-
pum.*

HIc habentur aliqua pro Supe-
rioribus Regularium, & de
qualitatibus ipſorum, ſignan-
ter, quod non debet eligi in
Superiorem, is, qui non eſt eiuſdem mo-
1 naſterij, *vt in cap. cum Magiſter de ele-
ctione,*

ctione, & debet eſſe profeſſus expreſſus,
nec ſufficit ſi ſit profeſſus tacitus, hic
enim poteſt exire de tali religione, & trā-
ſire in aliam, nec eſt adeò adſtrictus, vt
patet ex §. *& propterea*; vbi adducitur
ratio, quia ſcilicet in magiſtrum aſſumi
2 non debet is, qui formam diſcipuli non
habuit, ſeù aſſumpſit: nec eſt præficien-
dus: qui ſubeſſe non nouit: vt *in l. finali
C de legitimis tutoribus & l. filium ha-*
3 *beo ff. ad macedonianum cap. eſtote* 1. *q*
1. Si tamen in dicto monaſterio, non
inueniatur religioſus idoneus, & habilis
bene poterit eligi de alio monaſterio, vt
4 aduertit *glo. hic verbo monaſterium, ex
cap. quam ſit* 18. *q*. 2., licet enim *textus in
dicto cap. cum magiſter*, id exigat; debet
tamen intelligi cæteris paribus, & dum-
modo ſit in monaſterio, monachus taliū
qualitatum.

Secundò debet habere ætatem ſaltem
25. annorum. ac proinde debet habere
5 25. annum completum; vt in *Clem. gene-
rali de ætate & qualitate ordinandorum.*

Tertiò ille; qui præeſt vni monaſterio;
6 non poteſt & alteri præeſſe, *cap fin.* 1. *q*. 4.
cap. verum 21. *q*. 1. *& colligitur ex ſupra
dictis in ſimili caſu ex cap. literas de con-
ceſſione de prabenda.*

Quartò, & ſi profeſſus tacitus non
7 poſſit eligi in Superiorem monaſterij,
benè tamen poterit eligi in epiſcopum,
vt habetur hic in § *præterea, & notat gl.
verbo regularibus*, vbi probat id ex ea
ratione, quia ſcilicet ſtatus epiſcopalis eſt
maioris perfectionis, quam ſit quilibet
alius ſtatus regularis. vt ex *cap. nullius
de electione in* 6.

In §. Viſitatores.

SVMMARIVM.

1 *Viſitatores, & prouinciales habent idem
officium.*
2 *eliguntur, quando eligitur Gene-
ralis, & quam Iuriſdictionem
habeant.*
3 *debent viſitare etiam monaſterium
vbi ſedes eſt Generalis.*
4 *prius moniti ab ordinario loci vt vi-
ſitēt, ſi noluerint poteſt ordinarius
viſitare.*
5 *Ordinarius loci ſe habet tanquam delega-
tus ſedis Apoſtolicæ in viſitatione
neglecta à Viſitatore.*
6 *Viſitatores quodnam munus habeant.*

1 ILli, quos Fratres vocant Prouinciales
ſeù Cuſtodes, monachi vocant Viſi-
tatores, & id quod hic dicitur de
Viſitatoribus intellige dictū de Pro-
uincialibus, & de alijs qui toti Prouinciæ
præſunt Ideò.

Aduerte primo, quod tempore quo
eligitur Generalis eliguntur etiam Viſi-
tatores, qui circa monachos habent iuriſ-
2 dictionem ordinariam. & ſic de facto pri-
uant Abbates, commutant, carcerant
monachos puniunt, & faciunt his ſimi-
lia, vnde licet *gloſa hic verbo exequan-
tur* ponat opiniones hinc inde, tamen
fauorabilior eſt opinio poſita, quia pro-
babilior, & ipſam tenent *Innocentius, &
Goffridus apud gl. hic* colligentes *ex tex-
tu in cap cum ab eccleſiarum de officio
d legati & l more maiorum ff de iuriſdi-
ctione omnium Iudicum*; & quotidiana
praxis ſic ſeruat.

Aduerte ſecundò, quod monaſte-
3 rium; quod eſt caput religionis, & ſedes
generalis adhuc viſitari debet, ſic expreſ-
sè *Tridentinum ſeſſ.* 23 *cap* 20. vbi etiam
apertè oſtendit Viſitatores habere iuriſ-
dictionem ordinariam, immo ſi Viſitato-
res prædicti non adimpleant ſuum mu-
nus circa viſitationem monaſteriorum;
epiſcopus diœceſanus, moneat ipſos, vt
4 dicta ſua monaſteria viſitent, & corrigāt:
qui ſi poſt factam monitionem prædictā
adhuc Viſitatores neglexerint adimplere
munus ſuum, poterit epiſcopus, dicta
monaſteria ſuæ diœceſis viſitare, vt de-
legatus Sedis Apoſtolicæ, & circa mona-
chos facere poterit quidquid poteſt Viſi-
tator religionis; ſic expreſsè *Tridentinū
ſeſſ* 21. *cap.* 8. *de reformatione circa fi-
nem*.

Aduerte vltimo, quod eorum munus
6 erit corrigere maleſacta: & remedia adhi-
bere impoſterum, curando de exacta
obſeruantia propriæ regulę, *cap penult de
ſtatu monachorum; & Clem.* 1. *hoc titulo.*
Id autem faciunt præuia monitione ſpi-
rituali, & deinde incipient viſitationē de
vita monachorum; & de obſeruantia re-
gulæ, nec nō viſitare monachos ſigillatim

In §. nouiſſimè cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutiones nouæ religionis prohiben-
tur.*
2 *Dignitas noua in Eccleſia non poteſt in-
troduci inconſulto Romano Pon-
tifice.*

3 Tex.

3 Tex.in l. 1. C. de collegijs illicitis *inducitur.*

4 *Regula noua non poteſt conſtitui etiam ſtante licentia de inſtituenda noua religione .*

5 *Recedere ab eo quod diu fuit æſtimatum bonum æſtimatur temerarium.*

6 *Epiſcopus non poteſt dare licentiam vt plures ſimul viuant præter numerum duodenarium .*

7 *Inuentores nouæ religionis inconſulto Romano Pontifice grauiter puniuntur .*

8 *Profeſſio facta in religionibus non approbatis a Romano Pontifice nulla eſt .*

9 *Legis Nomen non meretur, quod contra legem eſt.*

IN *cap. vlt. de religioſis domibus* ex-
1 preſsè prohibêtur inſtitutiones nouæ religiones, & idem repetit *Lancellottus hic*. Hic tamen breuiter.

Aduerte primo, quod in *dicto cap. finali* non tantum prohibetur inſtitutio nouæ
2 Religionis, ſed etiam noua introductio dignitatis in Eccleſia, inconſulto Romano Pontifice. Ratio autem eſt quare prohibeatur noua Religio, quia ſicut *in l. 1. C. de collegijs illicitis*, non poteſt nouum Collegium fundari inconſulto Principe, ſic neque noua Religio coadunari inconſulto ſummo Pontifice, qui verus Princeps eſt in ſpiritualibus.

Aduerte ſecundo, quod data per Pontificem licentia ad fundandam nouam Religionem, non per hoc cenſetur data ad conſtituendam nouam Regulam, ſed qui nouam fundat Religionem cum diſpenſatione Pontificis, tenetur vnam de antiquis regulis aſſumere, & ſecundum illam moderare potius conſtitutiones, ſic notatur in §. *finali huius tituli; ex cap. Religioſor. de regularibus in 6*. Ratio autem eſt, quia æſtimatur temerarium recedere ab eo, quod diu fuit iudicatum bonum, *l. 2. ff. de conſtitutionibus; l. minimè; C. de legibus*.

Aduerte tertiò, non poſſe epiſcopum dare licentiam vt plures ſimul conuiuant præter numerum duodenarium, alias ipſe epiſcopus incurreret in pęnas prędictas, & in ſententiã excommunicationis quæ habetur *in extra vaganti Ioann. 22. quæ incipit Sancta Romana, vt aduertit glo noſtra hac verbo aſſumat*. Dixi præter numerum duodenarium, nam circa talem numerum de facto multis in locis, ſeruatur in praxi, ex approbatione ipſius epiſcopi ordinarij.

Aduerte quarto, quod inuentores nouæ Religionis (inconſulto Romano Pontifice) grauiter puniuntur primo apud Deum, nam peccant, non parentes Eccleſiaſticis conſtitutionibus, quæ id pro-
7 hibent. Secundò, quia vt loquitur *glo. hic verbo inueniat*; in errorum Baratrũ facile ruit, qui conceptus Patrum proprijs definitionibus anteponit, *cap. ne innitatis; de conſtitutionibus*, ergo vt talis puniri debet. Tertio incidit in excommunicationẽ latam per *Ioannem 22. loco citato*, & notat *Abbas in cap. finali de Religioſis domibus;* ſi tamen quis profiteretur in talibus Religionibus eaſdem incurreret pænas, nam agentes, & conſentientes eodem modo puniuntur. Verum tamen eſt, quod profeſſio ibi emanata, nullam habet ſubſiſtentiam, quia eſt facta cõtra formam legis, quæ nec nomen legitimi actus meretur; *l. non putaui, §. non quauis, ff. de bonorũ poſſeſſionibus contra tabulas*; tum quia, vt patet ex ſupra dictis *in §. tacitè, & ex glo. ibidẽ verbo Religione*; profeſſio ad hoc, vt ſit valida, debet fieri in vna de Religionibus approbatis, ſed hæc non eſt approbata, ergo nulla eſt profeſſio. Et hæc ad Dei gloriã; Beatiſſimæ Virginis laudem Sancti Principis Doctoris obſequium, dicta ſint pro primo libro inſtitutionum Canonicarum.

FINIS.

LIBER SECVNDVS INSTITVTIONVM CANONICARVM.

De rerum diuiſione, atque earum admini-ſtratione, Titulus Primus.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli ad præcedentia.*
2 *Particula (De) quot modis ſignificare poteſt, & quid in præſenti, nu. 3. 4. & 5.*
6 *Rerum appellatione largiſſimè veniūt, res temporales, ſpirituales, corporales, & incorporales.*
7 *Res incorporalis non eſt idem ac res ſpiritualis*
8 *Res temporalis non eſt idem ac res corporalis.*
9 *Dominium ſimpliciter non datur in rebus Eccleſiaſticis, ſed adminiſtratio.*
10 *Pontifex habet altam diſpoſitionem rerū Eccleſiaſticarum.*
11 *Adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum in Epiſcopis eſt dependens.*
12 *in clericis, vel Monachis eſt miniſterialis.*
13 *in Procuratoribus & Rectoribus Eccleſiarum eſt prouidentialis.*

1 EGimus in Primo Libro de perſonis, & dignitatibus, remanet agendum de rebus Eccleſiaſticis, & adminiſtratione ipſarum, meritò ponitur præſens rubrica, ad cuius intelligentiam

Aduerte primò circa illam particulam
2 *De*, quæ ſecundum ſubiectam materiam diuerſas habet ſignifi cationes, aliquando enim idem eſt, ac *Ex*, & ſignificat locum vnde quid procedit, vt *Geneſ. 2. Sponſum egredi de cubili ſuo*, aliquando ſignificat
3 materiam, ex qua fit aliquid, ſic homo de terra formatus, vt aduertit *Pagnin. in theſaur. ling. ſanct. verb. et, & S. Doctor 1. par. q. 39. art 2. ad 5.* Interdum oſtendit parti-
4 cipationem, ſeù principiationem, vt filius de patre procedens, *S. Doctor 1. par. quæſt. cit. & Gen. 21.* tamen ſecundum noſtram materiam, cui apponitur, ſignificat mate-
5 riam, circa quā vt dici ſolet, eſt ſermo de Deo, de gratia, & ſic in præſenti eſt agendum de rerum diuiſione.

Aduerte ſecundò circa ly, *rerum*, quod
6 largiſſimè ſumptum cōprehendit res temporales, & ſpirituales, corporales, & incorporales, *Abb. in c. 1. de regul. iur. & l. rei, ff. de verb. ſignif. & l. hic, in explic. rubr.* tñ
7 non eſt idem res incorporalis, ac ſpiritualis; res enim incorporalis eſt etiam malitia peccati, quatenus nec videtur, nec tangitur, tamen non facit ad ſpiritum; res igitur ſpiritualis propriè ſumitur pro re ſancta, vel diuina, vt ſunt Sacramenta, virtu-
8 tes, &c. Item neque idem eſt res temporalis, ac corporalis, quia dominium eſt tem-

porale,& eſt incorporale, §.1. *inſtit. de reb. corpor. & incorpor.*

Aduerte tertiò circa ly. *adminiſtratio-*
9 *ne*, quod in rebus Eccleſiaſticis nō datur
dominium ſimpliciter, ſed adminiſtratio:
10 & primò, Summus Pontifex habet altam
diſpoſitionem. Secundò, Epiſcopi habent
11 adminiſtrationem depēdentem ex diſpen
ſatione Pontificis, vt in *tit. de reb. eccleſ.*
alien. vel non. Tertiò, adminiſtrationem
12 miniſterialem, & hanc habent clerici, &
Monachi, qui res Eccleſiaſticas, vel ſacras
13 adminiſtrant. Quartò, Procuratores, &
Rectores Eccleſiarum habent adminiſtra
ſtrationem Prouidentialem, *DD. in cap.*
decreuimus, de iudic.

In §. ſuperiori.

SVMMARIVM.

1 *Omnis res Eccleſiaſtica aut eſt ſpiritualis, aut eſt temporalis.*

2 *Res ſpirituales ſumi ſolent ſecundum modum participandi ſpiritualitatem.*

COnfirmatur hic id, quod ſupra di-
ximus, quod ſcilicet res Eccleſia-
1 ſticæ aliæ ſint temporales, aliæ ſpi
rituales, vt ex verbis *ſummarerum diuiſio*,
vnde ait hic Author noſter, quod omnia
res Eccleſiaſtica aut corporalis eſt, aut ſpi
ritualis; homo enim, qui in Eccleſia eſt, cō-
ſtat ex anima, & corpore; pro anima igitur
ſunt ei danda bona ſpiritualia, ſic ſunt Sa-
cramenta, gratia, &c. pro corpore, bona tē-
poralia, vt poſſint Miniſtri inſeruire Eccle
ſiæ, ſic ſunt redditus, decimæ, eleemoſinæ,
&c. *cap ſi quis abiecerit, 1. q. 3. & in §. tra-*
ctemus, infrà, de rebus eccleſ. alien. vel non.
Res verò ſpirituales diuerſimodè ſumi ſo
2 lent, propter diuerſum modum participan
di ſpiritualitatem, vt videre eſt per ly.
verb. ſpirituales ſunt.

In §. rurſus, cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Res Eccleſiaſtica deſeruientes ad ſpiritum ſunt vel corporales, vel incorporales, ſeù ſpirituales.*

2 *A Dignioribus eſt inchoandum.*

SVbdiuidit hic Author noſter res Ec-
cleſiaſticas, & oſtendit, quod etiam
1 res Eccleſiaſticæ deſeruientes ad ſpi
ritum aliæ ſunt corporales, aliæ incorpo-
rales, ſeu ſpirituales: incorporales ſunt va-
ſa ſacra, calices, &c. Item bona religioſa, 1
vt Monaſteria, habitationes clericorum,
ſepulturę, &c. de quibus omnibus videbi-
mus infra. Spirituales ſunt virtutes, Sacra-
2 menta, &c. & cum ſit incoādum à dignio-
ribus, ex *l. 2. ff. de albo ſcribend.* ideo de
Sacramentis hic.

DE SACRAMENTIS in genere.

TITVLVS SECVNDVS.

In §. Sacramenta

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio eius de quo tractatur in §.*
2 *Sacramentum dicitur à conſecrantibus.*
3 *generaliter ſumptum quid ſit.*
4 *ſumi poteſt, prout ſignificat iuramentum.*
5 *ſumitur pro aliquo conceptu occulto.*
6 *generaliſſimè ſumptum aptius deſinitur ſignum quam cauſa.*
7 *Sacramenta veteris legis figurauerunt gratiam noſtrorum Sacramentorum, & n. 17*
8 *Lex antiqua continebat parabolam, & vmbram gratia noua legis.*
9 *Signum quid ſit.*
10 *Sacramentum quare dicatur ſignum rei ſacra, & quare ſanctificantis hominis.*
11 *Sacramenta veteris legis ſignificabāt mediate gratiam. & n. 25.*
12 *noua legis ſunt ſigna practica.*
13 *veteris legis erant ſigna ſpeculatiua*
14 *debent eſſe ſenſibilia, & nu. 26*
15 *veteris legis ad quid fuerint à Deo inſtituta.*
16 *veteris legis non conferebant gratiam iuſtificantem per ſeipſa*
18 *Circumciſio figurabat Sacramentum Baptiſmi.*
19 *Agnus figurabat Eucbariſtiam.*
20 *Purificatio figurabat Sacramentum Pœnitentia.*
21 *Conſecratio Pontificum, & Sacerdotum figurabat Sacramentum Ordinis.*
22 *Sacramentum Confirmationis, & Extrema vnctionis figurabatur per alias vnctiones qua fiebant in veteri lege.*
23 *Sacramenta noua legis quid ſint.*
24 *In Sacramentis omnis actio ſignificat*

eſſe-

effectum intrinſecum ipſius Sacramenti.

27 *Sacramentorum efficiens, principalis, & immediatus fuis Chriſtus Dominus.*

28 *Confirmatio, & Extremaunctio non fuit instituta à Chriſto mediantibus Apoſtolis.*

29 *Eccleſia habuit poteſtatem à Chriſto Domino mutandi ritus non ſubſtantiam Sacramentorum.*

30 *Sacramenta Ordinis & Confirmationis à ſolis Epiſcopis conferuntur, nec poſſunt alteri committi.*

31 *ſolus Papa poteſt committere ijs, qui non ſunt Epiſcopi.*

32 *Sacerdotes, & ſi indigni, & in peccato conficiunt ſacramenta, & conferunt gratiam.*

33 *Pœnitens verò abſoluitur, ... audit ſacrum, & recipit communionem à Sacerdote in peccato, & hoc, ſi fiat ex neceſſitate.*

34 *Miniſter in peccato mortali ſcienter conficiens, vel conferens* Sacramenta *peccat mortaliter.*

35 *Sacerdos non tenetur confiteri niſi ante ſacrificium in alijs enim ſacramentis ſufficit ſi conteratur, vel ſi adſit extrema neceſſitas facere quantum in ſe eſt, & tunc non peccat.*

36 *Clerici, vel in ſacris conſtituti non peccãt mortaliter ſi miniſtrent ſolemniter ſacramenta.*

37 Tex. in cap. quęſitum de tempor. ordin. *declaratur.*

38 S. Doctor 3. part. quæſt. 64. art. 6. *explicatur.*

39 *Diaconus ſolemniter baptizans in peccato mortali peccat mortaliter.*

40 *Parochus in peccato mortali, aſſiſtens in matrimonio non peccat mortaliter.*

41 *Deputatur ab Eccleſia, vt aſſiſtat in matrimonio ad conualidandum tantum.*

42 *ſi per impoſſibile moreretur antequam Deus infunderet gratiam in ſacramento matrimonij, adhuc infunderetur gratia, & ſacramentum diceretur integrum.*

43 *Aſſiſtens in Sacramento matrimonij proximè concurrit tantum ad eius firmitatem, remotè vero ad Sacramentum.*

44 *Sacerdos in peccato pluries communicans vnum tantum peccatum committit.*

45 *pluries etiam ſucceſſiue abſoluens, vel vngens pluria peccata committit.*

46 *in conficiendis* Sacramentis *debet ſaltem habere intentionem faciendi, id quod facit Eccleſia.*

47 *conficit verè Sacramentum, etiam ſi alium finem intentioni admiſceat tamẽ peccat mortaliter.*

48 *Poteſt habere intentionem non conficiendi Sacramenta, & tunc non conficit, non poteſt vero nolle conferre gratiam.*

49 *Intentio actualis quæ ſit?*

50 *habitualis quæ ſit?*

51 *virtualis, quæ dicatur?*

52 *habitualis pura non ſufficit in Sacramento conficiendo.*

53 *virtualis ſufficit.*

54 *maior requiritur in miniſtro quam in ſuſcipiente Sacramenta.*

55 *debet eſſe abſoluta, & non conditionalis niſi ſit conditio de præterito.*

56 *Miniſter ſi habeat intentionẽ conditionalem ſub cõditione de præterito valet Sacramentum, ſed peccat mortaliter.*

57 *Finis Sacramentorum triplex, & qualis? n. 57, & 59.*

59 *Otioſa ...*

60 *Sacramenta habent materiam, et formam.*

61 *Materia in Sacramentis, quæ ſint?*

62 *Forma Sacramentorum quæ ſit?*

63 *In matrimonio inter mutos, quæ ſit materia, quæ forma?*

64 *Mutatio formæ tantum accidentalis non impedit validitatem Sacramentorum eſt tamen peccatum mortale, & nu. 67.*

65 *faceret inualidum Sacramentum ſi fiat animo inducendi nouum ritum.*

66 *Baptiſmus Græcorum valet.*

68 *Intentio ſiniſtra in forma Sacramentorũ inualiditatem inducit.*

69 *Miniſter proferens formam diuerſo idiomate conficit Sacramentum, ſed peccat mortaliter.*

70 *tranſponens verba formæ conficit Sacramentum, & peccat mortaliter.*

71 *mutans formam in verba ſynonima idem eſt, ac ſi tranſponeret.*

72 *Procedens ab vtroq; non eſt ſynonimum ad Spiritum ſanctum.*

73 *Baptiſmum non valet ſi in forma dicatur in nomine Trinitatis.*

74 *Forma Sacramentorũ aliquid addens non intẽdẽs inducere nouũ ritum, ſed ex mera deuotione, vel pro libito, non conficit irritè.*

75 *Baptizans ſi addat ex deuotione in forma verbi gratia. In nomine Patris, &c. & Maria dummodo non habeat intẽtione, vt ly Maria operetur, ſicut operatur Trinitas ritè baptizat.*

76 *Additio merè extrinſeca, & materialis in forma Sacramentarum, dummodo moraliter connectantur verba, non inducit inualiditatem, ſed tantum eſt veniale.*

77 *Verba ambigua in forma Sacramentorum addita nullitatem inducunt.*

78 *Baptizans, qui non bene profert linguam latinam non peccat ſi inſtante neceſſita-*

te proferat lingua vernacula,
79 *Sacramentorum vſus debet eſſe opportunus.*
80 *Baptiſma eſt ianua Sacramentorum ,*
81 *Sacramenta ſuſcipiens debet prius habere fidem,*
82 *In Baptiſmate ſuſcipiendo debet præcedere fides.*
83 *Sacramenta ſuſcipiens debet elicere aliquẽ actum pium , qui ſaltem ſit auerſio à creaturis, & conuerſio ad Deum.*
84 *Adultus Baptizandus ſi per impoſſibile habiret tantum maculam originalem, non tenetur antea elicere actum conuerſionis ad Deum.*
85 *Sacramenta ſuſcipiens non debet ponere obicem,*
86 *Ob ex qualis, & quotuplex ſit,*
87 *Gratia Sacram[illegible] recipiatur non requiritur alia diſpoſitio, quam ſtatus gratiæ.*
88 *Peccatum veniale non ponit obicem in Sacramento, & n. 90.*
89 *eſt peccatum ſecundum quid.*
91 *Sacramenta ſuſcipiens non ſufficit, ſi habeat dolorum naturalem.*
92 *Attritio ſupernaturalis etiam cognita, vt attritio ſufficit in Baptiſmo, & Pœnitentia.*
93 *eſt diſpoſitio ad gratiam.*
94 *In Baptiſmo eſt facilior iuſtificatio, quam in Sacramento pœnitentiæ.*
95 *Attritio cum ſpe veniæ quomodo intelligatur.*
96 *Gratiam primam nemo mereri poteſt.*
97 *Sacramenta mortuorum quare dicãt Baptiſmus, & Pœnitentia.*
98 *Contritio diſponit ad recipiẽdam maiorem gratiam, quam attritio.*
99 *Attritio formalis requiritur in pœnitentia virtualis vero in Baptiſmo.*
100 *Actus ſpei eſt attritio virtualis.*
101 *Gratia eſt diſpoſitio neceſſaria in aliis quinquẽ Sacramentis præter Baptiſmũ, ac pœnitentiam.*
102 *Sacramenta viuorum poſſunt per accidẽs conferre primam gratiam,*
103 *mortuorum poſſunt per accidens conferre ſecundam gratiam.*
104 *Attritus putans id ſufficere pro diſpoſitione ad recipienda Sacramenta viuorũ, vel putans ſe eſſe in gratia, recipit effectũ gratiæ.*
104 Tridentina Sanctio ſeſſ. 13. cap. 9. *de non accedendo ad Sacramẽtum Euchariſtiæ abſq; præuia confeſſione Sacramentali, vnde prouenit?*
105 *Confeſſio* Sacramentalis *adhibenda eſſet in quolibet* Sacramento.
106 *Sacramentorum effectus in genere, qui & quales ſint?*
107 *Gratia idem eſt, ac habitus charitatis.*
108 *quotuplex ſit.*
109 *operans quid ſit.*
110 *cooperans quid ſit.*
111 *confertur in omnibus dignè ſuſcipientibus* Sacramenta.
112 *Sacramentum collatum digne corroborat gratiam priorem.*
113 *Sacramenta omnia cauſant gratiam ex operato.*
114 *Cauſare ex operato quid ſit.*
115 *Virtutes Theologales , &* Cardinales, *in Baptiſmo infunduntur paruulis præter gratiam iuſtificantem, & habitualem.*
116 *recedunt recedẽte gratia præter ſpẽ & fidem.*
117 *augentur dum augetur gratia.*
118 *Sacramenta præter gratiam habitualem quam ex operato cauſant infundunt in ſuſcipientibus gratiam particularem adęquatam fini Sacramentorum.*
119 *Sacramenta in voto conferunt gratiam ex opere operantis præter quam Sacramentum Ordinis, & matrimonij.*
120 *Gratia Sacramentalis confertur ſuſcipiẽti dignè poſt applicationem materiæ, & in vltimo inſtanti completiuo formæ.*
121 *non collata ponenti obicem, ſublato obice confertur, & n. 122. & 123. etiam in Sacramentis iterabilibus numer. 125. & 126.*
127 *adueniens poſt Sacramentum ſublato obice venit ſimul cum alia gratia correſpondente actus ablutionis obicis.*
128 *cauſatur per ipſa Sacramenta inſtrumentaliter.*
129 *in Sacramento, quod dignè ſuſcipitur nõ alio modo confertur niſi tunc quando ſuſcipitur.*
130 *Sacramenta quomodo cauſent gratiam indiſtans,*

1 IN præſenti §. priùs erit vidẽdum quid ſit Sacramentum in genere, & vnde dicatur. Secundò, quæ fuerunt Sacramenta veteris legis & quid figurabant. Tertiò, quid ſint Sacramenta nouæ legis, Quartò, qui ſint effectus Sacramentorũ, & qui miniſtri. Quintò, quis ſit finis. Sextò, de materia, forma, intentione, & vſu. Octauò, de diſpoſitionibus ipſorum. Nonò, de effectibus Sacramentorum.

Circa primum, Sacramentum dicitur à
2 conſecrantibus: conſecrat enim hominem

Deo

Deo; S. *Doctor* 1.2.*q*.102.*art*.5. Eſt autem
3 Sacramentum ſic generaliter ſumptum,
prout comprehendit etiam Sacramenta
veteris legis. Signum rei ſacræ ſanctifican-
tis homines, ſic definit S. *Doct*. 3.*par*.*q*.60.
art.2.*in corp*. multipliciter autem ſumitur
4 hæc vox *Sacramentum*, & primò, ſignifi-
cat etiam iuramentum, vt in *cap. paruuli*
22.*q*.5. ibi: *Qui ſemel periurauerit, nec te-
ſtis ſit poſt hoc, nec ad Sacramentum, id eſt
ad iuramentum accedat*. Secundò, pro ali-
5 quo conceptu occulto, Tob. 12. ibi: *Sacra
mentum Regis abſcondere bonum eſt*: mul
tipliciter etiam ſumi poteſt, ſed nõ ſpectat
ad nos in præſenti.

Circa definitionem poſitam, aduerte
primò, quod Sacramentum in genere ge-
6 neraliſſimo aptius definitur ſignum, quam
cauſa, & ratio eſt ex Theologis cum *S. Do-
ctor loco citato art*. 1. quia cum Sacramen-
7 ta veteris legis (quæ comprehẽduntur ſub
genere generaliſſimo Sacramenti) non
cauſauerint niſi quandam ſanctitatem le-
galem, & figurauerint gratiam noſtrorum
Sacramentorum, vt aduertit *Conine. in
connento eiuſdem primi artic*. meritò ma-
gis aptè Sacramentum dicitur ſignum,
quam cauſa, vndè Paulus ad Hebr. 10. ait,
8 quod antiqua lex continebat parabolam
& vmbram futuræ gratiæ, noua lex conti-
net corpus, & veritatem, & ſigna etiam vo
cantur Sacramenta, vt in *cap. ſacrificium,
de conſecr. diſt*. 2, quia ex *cap. ſignum, diſt.
9 cit*. ſignum eſt, quod præter ſpeciem, quã
ingerit ſenſibus, aliquid aliud ex ſe cogno
ſcere facit, ſed ita habent ſe omnia Sacra-
menta, quorum quodlibet aliud oſtendit,
præter extrinſecam actionem (vt patet di-
ſcurrenti per ſingula) ergo vt ſignum defi-
niri debet.

Aduerte ſecundò, quod dicitur rei ſa-
10 cræ, &c. Ad differentiam aliorum ſigno-
rum, nam ſunt etiam alia ſigna rerum na-
turalium, vt fumus ſignum ignis, &c. neq;
eſt ſignum cuiuſque rei ſacræ, vt eſt Eccle
ſia ſignum ſacrificij, orationis, &c. ſed eſt
ſignum rei ſacræ ſanctificantis homines, quod
11 eſt etiam commune Sacramentis vete-
ris legis, vt ait *S. Doct. loco citato artic*. 3.
nam illa etiam mediatè ſignificabant gra-
tiam, quatenus immediatè ſignificabant
12 Sacramenta nouæ legis, quibus median-
tibus immediatè nobis confertur gra-
tia, & ſic Sacramenta nouæ legis ſunt ſi-
gna practica, nam ſignificãt, & cauſant gra
13 tiam, illa erant ſigna ſpeculatiua, quia
tantum ſignificabant gratiam.

Aduerte tertiò, quod res Sacramentorum,
14 & ſic Sacramenta, prout ſigna debent eſſe
ſenſibilia, ait enim *Chryſoſt. hom*. 83. *in
Matth. Si eſſes incorporeus, ipſe dona incor
porea tibi tradidiſſet, ſed quia corpori iun-
cta eſt anima tua, ideò in rebus ſenſibili-
bus tibi intelligenda traduntur*, & alibi di-
citur, *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſũt,
intellecta conſpiciuntur*, hoc eſt, videntur
res materiales, & ſenſibiles, eleuantur ad
cognitionem rerum inſenſibilium, & in-
corporearum.

Circa ſecundum, aduerte primò, Sacra-
15 menta veteris legis fuiſſe inſtituta à Deo,
vt miniſtraretur Dei cultoribus, & per ip-
ſa ſpecialiter miniſtri deputarẽtur ad Dei
cultum, ſic *S. Doctor* 1.2.*q*.102.*art*.5. Ve-
rumtamen eſt, quod dicta Sacramenta
16 non conferebant gratiam iuſtificantem
per ſe ipſa, & propria virtute, idem
S. *Doctor* 3.*par*.*q*.62.*art*.6. ex verbis *Pau-
li ad Galat*. 2. *ſi ex lege, & iuſtitia Chri-
ſtus gratis mortuus eſt*, *& ad Galat*. 4.
*Conuertimini iterum ad infirma, & ad ege
na elimenta*, vbi addit *gloſ. ordin*. idem ad
l. veterem, quæ dicitur infirma, quia perfe-
ctè non iuſtificat.

Aduerte ſecundò, fuiſſe dicta Sacramẽ-
17 ta figuram noſtrorum, vt ex Paul. ad He-
breos 10. & erant circumciſio, Agnus Pa-
ſcalis, conſecratio, lauacrum, purificatio,
18 &c. Circumciſio figurabat Baptiſmum,
ſicut enim incircumciſi ad nullum actum
legalem admittebantur ita in nobis non
baptizati, S. *Doctor loco cit*. Agnus figu-
19 rabat Euchariſtiæ Sacramentum, vt vide-
bimus infra, cum de Sacramento Eucha-
riſtiæ, & docet S. *Doctor loco cit. ad* 2. Pu-
20 rificatio, quæ remouebat impedimenta
ad Dei cultum, figurabat pœnitentiam,
21 *idem ad* 4. Conſecratio Pontificum, & Sa-
cerdotum, qua miniſtri ad Dei cultum
deſtinabantur, figurabant Sacramentum
Ordinis: Matrimonium fuit ab initio mun
22 di, cęteræ vnctiones figurabant Confir-
mationem, vt vnctionem extremam, vt pa
tet ex eodem S. Doct.

Circa tertium, datur definitio in præ-
ſenti §. vbi loquẽdo de Sacramentis nouę
23 legis dicitur: Sacramentum eſt inuiſibilis
gratiæ, viſibilis forma, ita vt eius ſimilitu-
dinem gerens, & cauſam exiſtat; Dicitur
forma gerens ſimilitudinem, nam omnis
24 actio Sacramenti ſignificat effectum in-
trinſecum ipſius Sacramenti, ſic ablutio
baptiſmalis denotat ablutionem intrin-
ſecam ab omni macula. Idem dic de alijs
vt videbimus infra: Dicitur *inuiſibilis
gratia*, loco differentiæ, nam Sacramenta
25 veteris legis non figurabant cauſam, niſi
tantum figuratiuè, vt diximus, vt per *Tri-
dent. ſeſſ*. 27. *de Sacr. in genere can*. 2. 6. *&*
7. noſtra verò cauſant: Dicitur enim *viſi-
bilis*

bilis forma, quatenus quodlibet Sacra-
26 mentum habet ſenſibilitatem ratione du-
cta ex *Chryſoſtomo hom.* 83. *in Matth.* de
alijs infra ſuo loco.

Circa quartum aduerte primò, Chriſtũ
Dominum fuiſſe efficientem principalem,
27 & immediatum Sacramentorum. Nota ly,
immediatum, nam nõ defuere aliqui apud
Suar. de ſacram. diſput. 12. *ſect.* 1, qui dixe-
runt cõfirmationem, & extremam vnctio-
28 nem fuiſſe inſtitutam à Chriſto medianti-
bus Apoſtolis, ſed ipſis contradicit *Trid.
ſeſſ.* 7. *artic.* 1, vbi ait; *Si quis dixerit ſacra-
menta nouæ legis non fuiſſe omnia à Chri-
ſto Domino inſtituta, anathema ſit*, & cla-
rius *ſeſſ.* 21. *can.* 2. vbi ait, poſſe Eccleſiam
29 aliquid mutare circa ceremonias Sacra-
mentorum, non autem circa ſubſtantialia,
quare habit à Chriſto Domino poteſtatẽ
inſtituendi ritus Sacramentorum, non au-
tem mutandi ea, quæ ſpectant ad ſubſtan-
tiam, & ex *D. Ambroſ. de ſacrament. cap.* 4.
vbi ait, *Auctor Sacramentorum quis eſt,
niſi Dominus Ieſus*?

Aduerto ſecundò circa miniſtros, quod
30 aliqua Sacramenta à ſolis Epiſcopis con-
feruntur, vt ſunt Ordo, & Criſma; alia verò
enim ab alijs Sacerdotibus, vt coadiutori-
bus Epiſcoporũ, nec poteſt Epiſcopus Sa-
cramenti Ordinis, vel Confirmationis al-
31 teri cõmittere; hoc enim ſolius Papæ eſt,
vt de facto ſolet concedere Abbatibus, pa
tet ex *gloſ. in cap. omni tempore, de conſecr.
diſt.* 4.

Aduerte tertiò, certum eſſe miniſtros
32 quantumuis indignos, & in peccato con
ficere Sacramentum, & conferre gratiam,
vt in *c.* 3. *à diſtin.* 1. *de conſecrat. & per ſeq.*
ſunt enim miniſtri veluti lapides, ex qui-
bus aqua, ſeù gratia interram fidelium trãſ-
funditur, idem tenet *S. Doctor* 3. *part. q.* 64
art. 1. & eſt de fide definitum in *Concil. Co-
ſtanſien ſeſſ.* 4. & 15. vndè collige, verè ab-
33 ſolui pœnitentem à Sacerdote in peccato
mortali, item licere ab eodem audire ſa-
crum, recipere communionem, &c. ſi ex
neceſſitate id fiat.

Aduerte quartò, miniſtrum in peccato
34 mortali exiſtentem, & conficientem, vel
conferentem Sacramenta ſcienter pecca-
re mortaliter, *Sanct. Doct. loc. cit. artic.* 6.
Auguſt. libr. 2. *contra epiſtol. Parmeniani
c.* 19. vbi ait *Omnia ſacramenta obſunt indi-
gnè tractantibus, proſunt tamen dignè ſu-
mentibus.*

35 Nota tamen primò, quod non tenetur
miniſter confiteri (ſi ſit in peccato morta-
li) niſi tantum antequam ſacrificet, at ante
adminiſtrationem aliorum Sacramento-
rum, ſufficit ſi conteratur, imò in extrema
neceſſitate, abſoluendi, vel baptizandi, & ſi
nõ conteratur, ſufficit ſi faciat quantum in
ſe eſt, & per hoc non peccat mortaliter; *ne-
ceſſitas enim multa facit licita, quæ aliàs il-
licita ſunt.*

Nota ſecundò, clericos, & alios conſti-
36 tutos in ſacris non peccare mortaliter, ſi
miniſtrent ſolemniter in ſuis officijs, nec
facit *tex. in cap. quæſitum, de tempor. ordin.*
37 quia vt aduertit *gloſ.* ibi *verb. monendi*, nõ
præcipitur hoc expreſsè ipſis clericis, ſed
relinquitur eorum arbitrio, ſimile habetur
in, *cap. mulieri, de iureiur.* neq; hoc eſt cõ-
tra S. *Doctor.* quidquid dicat *Squillant. de
38 obligat. cler part.* 1. *in fin.* S. *Doct.* 3. *part. q.*
64. *artic.* 6. loquitur expreſsè de miniſtris
Sacramentorum, qui ſunt Sacerdotes: vn-
39 dè colligo, quod ſi Diaconus ſolemniter
baptizans eſſet in peccato mortali, pecca-
ret mortaliter; ſancta enim ſanctè tractari
debent.

Nota tertiò, non ſic eſſe dicendum in
40 Parocho, qui aſſiſtit in matrimonio, & ra-
tio eſt, quia primaria inten io Eccleſiæ de-
putantis miniſtrum pro ſe, eſt ad validita-
41 tem contractus, cui accedit poſtea Sacra-
mentum ex inſtitutione Chriſti, & ſic Sa-
cerdos conualidat contractum, quo con-
ualidato, habetur Sacramentum; vnde eſt,
42 quod ſi per impoſſibile antequam Deus
infunderet gratiam, moreretur Parochus,
vel Sacerdos aſſiſtens adhuc tamen Deus
infunderet gratiam, quia integrum eſſet
Sacramentum, dum præſentia Parochi fa-
cit tantum ad firmitatem contractus pro-
43 ximè, remote verò concurrit ad Sacra-
mentum.

Nota quartò, non committere plura
44 peccata mortalia Sacerdotem, qui plures
communicat; nam illa actio eſt continua-
ta, & ſe habet per modum vnius; eſt enim
vnica tractatio Corporis Chriſti, neq; hic
conficit Sacramentum, ſed tantum mini-
ſtrat, ſecus autem eſt in abſoluente, vel vn-
45 gente, &c. quia hic quot actus ſimiles fa-
cit, tot committit peccata, ex ratione *San-
cti Doct. q.* 64. *cit.* quidquid dicat *Diana
fol.* 91. qui putat confeſſarium abſoluentẽ
centum, verbi gratia, ſucceſſiuè, ſi non di-
ſcedat, vel ſi diſcedat, habeat tamèn ani-
mum ſtatim redeundi, vnum committit
mortale, quod non ſic de facili tranſire po
teſt, cum tot actiones verè diſtinctæ.

Aduerte quintò, requiri in miniſtro in-
46 tentionem faciendi ſaltèm id, quod facit
Eccleſia per illos actus, ſic per *Trident ſeſſ.*
7. *de Sacrament. in gen. ex Flor. in decret. de
arment.* vbi id expreſsè definitur.

Nota tamen hic primò ex S. *Doct. q.* 64.
47 *artic.* 14. *in corp.* quod etiam ſi Sacerdo
alium

aliũm finem admiſceret huic intentioni,
peccaret quidem mortalitèr, ſed tamèn
conficeret Sacramentum, puta ſi Sacerdos
baptizando mulierem adultam, haberet
intentionem faciendi id, quod facit Eccle-
ſia, & faceret etiam id ad abutendum ipſa,
vel ſi cum intentione conſecrandi habe-
ret etiam intentionem immiſcendi hoſtiã
cõſecratã cum maleficijs, hic verè cõfice-
ret Sacramẽta, tamẽ peccaret mortalitèr.
48 Nota ſecundò, quod miniſter poteſt
quidèm habere intentionẽ non conficien-
di Sacramentum, & ſic nec conficiet Sa-
cramentum, nec gratiam cõferet, ſi tamèn
habeat intentionem conficiendi Sacramẽ-
tum, non poteſt nolle conferre gratiam; li-
cet enim poſſit ſuſcipiens nolle recipere
gratiam Sacramenti, quia gratia Dei non
datur inuitis, *c. maiores, §. item quæritur,*
de baptiſm. & eius effectib. tamen non po-
teſt miniſter denegare collationem gratię,
quia nemo debet pati præiudicium ex fa-
cto alterius, *l. factum, ff. de regul. iur.*
Quæres, quam intentionem debeat ha-
bere miniſter, actualem, habitualem, an
virtualem?
Pro ſolutione huius difficultatis ſcien-
49 dum eſt, quod intentio actualis eſt, quãdo
quis hic, & nunc aliquid intendit, puta vo-
50 lo facere hoc. Habitualis eſt, quando quis
ſæpiùs faciendo aliquid, habuit intentio-
nem ſic operandi; dicitur enim habere in-
tentionem quaſi per modum habitus. In-
51 tẽrio virtualis eſt proſecutio mediorum,
tendentium ad finem actualitèr anteà in-
tentum, ſic ſi quis mane habuit intentio-
nem ſacrificandi, deindè accedit ad Eccle-
ſiã, reperit miſſam, ſumit ſacras veſtes, &c.
Vel etiam dici poteſt intentio virtualis ſi
quis aduertat id, quod operatur; id enim
præſumitur velle, quod actualitèr facit.
Hoc poſito.
Reſp. ad quæſitum, primò non ſufficere
52 intentionem habitualem puram, quia hęc
intentio non eſt humana, ſed poſſet dici
quodammodo brutalis; talis enim inten-
tio purè habitualis nullam ſupponit ad-
uertentiam actuum; ergo non eſt huma-
na, in Sacramentis autem humano more
procedendum eſt, ergo non ſufficit hęc in-
tentio purè habitualis, tum quia ſequere-
tur, quod ebrius, qui multoties conſecra-
uit proferens verba circa panem præſen-
tem conſecraret ipſum, quod eſt abſurdũ,
quia non habet vſum rationis, nec aduer-
tit quid operetur. Idem dic de amente,
ergo non ſufficit hæc intentio habitualis
pura, & excludens virtualem.
Secundò dic, ſufficere intentionem vir-
53 tualẽ, probatur, quia hæc ſupponit actua-
lem aduertẽtiã, & actu quis facit id, quod
ſemel voluit; vndè qui operatur cum ad-
uertentia, dummodo non retractauerit
priorem intentionem, videtur velle eun-
dem actum, quem ſemel voluit, tum quia
ſufficit virtualis intentio ad operandum
humano modo, puta dum quis actu legit,
aduertit ſe legere, & per conſequens vult
legere, ergo ſic operando in Sacramentis
bonum debet dici opus, & humano mo-
do geſtum.
Dices. Intentio habitualis ſufficit in ſu-
ſcipiente Sacramenta, ſic in extrema vn-
ctione, vel abſolutione, quę confertur etiã
exiſtentibus abſq; vllo voluntario actuali,
ergo pariter miniſter proferens abſq; vir-
tuali intentione verè conficit Sacramẽta.
Reſp. nego conſeq. & diſparitas eſt, quia
54 maior aduertentia requiritur in agente,
quàm in recipiente, ſed miniſter agit, ergo
maior intentio requiritur in ipſo, quàm
in ſuſcipiente.
Nota tertiò, quod intentio debet eſſe
55 abſoluta, & non conditionalis, niſi tantum
ſub conditione de præterito, non ſub cõ-
ditione de futuro, quia dum ponitur ma-
teria, & forma, tunc debet poni intentio,
ſed iſta intentio de futuro non eſt actu dũ
ponitur materia, & forma, ergo non ſuffi-
cit iſta intentio ſub conditione de futuro;
ſub conditione autem de præterito valet,
quia & ius nobis permittit hanc intentio-
nem, vt in *c. de quibus, de baptiſm. & eius*
effectib. vbi præbetur forma baptizandi
ſub conditione ibi (*Si baptizatus es, non*
te baptizo,) ergo validum etiam erit Sa-
cramentum ſi quis diceret v.g. *Te abſoluo,*
ſi heri fuiſti hic, &c. poſita enim veritate
talium conditionum, quæ iam fuerint, ni-
hil eſt expectandum, & per conſequens
haberentur iam neceſſaria ad Sacramen-
56 tum, meritò valeret, miniſter tamen pec-
caret mortaliter.
Circa quintum, finis Sacramentorum
57 triplex eſt, vt aduertit *gloſ. in cap. inſtitu-*
tio, de conſecr. diſt. 2. primò, ad humilitatẽ
inducendam, vt ſecundum homo ſe ſubij-
cit rebus inferioribus, vt sũt aqua, oleum,
&c. ex hac obedientia magis apud Deum
mereatur, *cap. qui ſe ſcit 2. q. 6.*
Secundò, adhoc vt homo rebus ſenſibi-
58 libus, quibus in Sacramento vtitur, co-
gnoſcat inuiſibilia, quæ per Sacramenta
operantur, *cap. quia corpus, diſt. cit. ver. fi-*
de, & cap. cum frangitur, ead. diſt. vbi dici-
tur, *Cum frangitur hoſtia, quid aliud, quã*
Dominici corporis immolatio deſignatur?
59 Tertiò, ad vtile exercitium, nam cum
otioſitas ſit damnabilis, *cap. niſi cum pri-*
dem, §. verum, de renunc. per conſequens
pro-

proponitur hominibus vtilis exercitatio
in Sacramento, vt tollant inanem occu-
pationem, multoties enim occupātur ho-
mines; ſed rebus impertinentibus, & cum
anima ſit pretioſior corpore, fecit Deus
vt remedia, & ſubſidia, quę habet corpus,
non deficerent ſpiritui, & ideò ſeptem sūt
Sacramenta, vt videbimus infra.

Circa ſextum, eſt videndum de materia,
forma, & vſu; de intentione enim iam pa-
tet, circa quæ

Aduerte primò, ſecundum *S. Doct. q.* 60.
60 *art.* 5. quodlibet Sacramentum habere
ſuam materiam, & formam; materiæ ſunt
61 ablutio in Baptiſmo, oleum in Confirma-
tione, &c. Forma ſunt verba regulariter,
62 quæ adhibentur in collatione Sacramen-
torum, vndè *Auguſt. tract.* 8. *in Ioan.* ait,
*Accedit verbum ad elementum & fit Sa-
cramentum, & S. Doct. a.* 6. *cit. & Paul. ad
Eph.* 5. ait, *Chriſtus diligens, & mundans
Eccleſiam in verbo vitæ*, & ratione opti-
ma hæc omnia fuerunt firmata à Chriſto
Domino, nam ad illum ſpectat ſigna di-
ſtinctiua pro ſua gente ſtatuere, qui eſt
caput talium perſonarum, ſed Chriſtus eſt
caput electorum, ergo ad ipſum ſpectabat
ſigna conſtituere. Dixi, quod forma ſunt
63 verba regulariter, nam matrimonium po-
teſt contrahi inter mutos etiam per nutus
exprimentes voluntatem contrahentium,
& iſti nutus ſe habent vt materia, & for-
ma, ita vt primus nutus contrahentis ſe
habeat vt materia, ſecundus nutus ſecun-
di contrahentis ſe habeat vt forma, vt in-
fra de Sacramento matrimonij, & colligi-
tur ex *Florentino in literis vnionis*.

Aduerte ſecundò, quod ſi quis mutaret
64 formam tantum accidentaliter, cum in-
tentione tamen faciendi id, quod facit Ec-
cleſia, hic cōficeret Sacramentum, *S. Doct.*
65 *loc. cit. art.* 8. ſecus autem ſi faceret talem
mutationem animo inducendi nouum
ritum in Eccleſia, vel corrigendi id, quod
Eccleſia facit ex inſtitutione Chriſti, quia
tunc Sacramentum eſſet inualidum, non
ratione formæ, quę tantum accidentaliter
mutatur ſed ex defectu intentionis, quæ
contrariatur Eccleſiæ. Cęterum *Zacar.
Papa in cap. retulerunt, de conſecr. diſt.* 4.
ait, non eſſe rebaptizandos baptizatos à
quodam Sacerdote ſub hac forma, *Ego te
baptizo in nomine patria, & filia, & ſpiri-
tūa ſancta.* poſito, quod id fecerit ex igno-
rantia, ſecus autem ſi iſte Sacerdos feciſ-
ſet hoc animo inducendi nouum ritum, vt
in *d. cap. retulerunt*. Item valet baptiſmus
66 Gręcorum ſub illa forma, *Baptizetur ſer-
uus Chriſti in nomine Patris, &c.* quia
non mutatur forma eſſentialiter, & Eccle-
ſia id permittit ad tollendum ſchiſma, ſi
tamen miniſter mutaret formam tantum
67 accidentaliter, quamuis non in contem-
ptum, tamen peccaret mortaliter, licet cō-
ficeret ſacramentum, ſic patet ex *S. Doct.
cit.*

Aduerte tertiò, & collige ex prædictis,
quod ſi quis informis haberet intentionē
68 ſiniſtram, non conficeret Sacramentum,
puta ſi in prolatione formæ baptiſmi in-
tenderet Filium eſſe minorem Patre, non
conficeret Sacramentum, & ratio eſt ex
Theologis, quia eſſet defectus circa ſubſtā-
tialia ſacramenti, & ſic contra formam,
quam profert Eccleſia cum æqualitate
69 perſonarum, ſi tamen miniſter proferat
formam cum recta intentione, licet ſub
alio idiomate, puta gręcè, vel hebraicè,
&c. conficeret ſacramentum, quia eſt mu-
tatio accidētalis, tamen peccaret morta-
liter, *Suar. de ſacrament. in gen. diſp.* 2. *ſect.*
4. *ex Caet. in ſum. cap.* 7.

Collige ex hac doctrina *Caetani*, &
70 *Suar.* quod ſi quis mutaret formam, tran-
ſponendo tantum verba, ſi retineant eun-
dem ſenſum, valet ſacramentum, puta ſi
quis diceret. *Hoc corpus eſt enim meum*,
vel *Te baptizo Patris in nomine, Filij etc.*
quia hæc eſt mutatio accidentalis, pecca-
ret tamen mortaliter. Idem putant aliqui
71 eſſe dicendum, ſi quis muter formam in
verba ſinonima, & ſic æſtimant poſſe dici,
*Te baptizo in nomine generantis, geniti,
& procedentis ab vtroq.* quod ſcilicet hic
conficeret ſacramentum, dic tamen id nō
eſſe admittendum, quia per ly *procedentis*
72 *ab vtroque* non demonſtratur proceſſio
Spiritus ſancti per ſpirationem, ſicut oſtē-
dit illud dictum, *Spiritus ſancti*, patet ex
l. in cap. mult. de conſecr. diſt. 4. vbi admit-
tit verba ſinonima, ſed ly, *procedentis ab
vtroque* non eſt ſinonimum ad Spiritum
ſanctum, quia non oſtendit ſpirationem,
ergo non valeret Sacramentum, *S. Doct. q.
60. art. 6. ad 2. & q. 66. art. 5. ad* 7. Item nec
73 valeret Sacramentum cum forma in no-
mine Trinitatis, quia non oſtenditur ex-
preſſa diſtinctio perſonarum, quam oſten-
dit Dominus *Matth.* 28. ibi, *Baptizantes
eos in nomine Patris, &c.*

Aduerte quartò, quod ſi quis aliquid
74 adderet in forma, non cum intentione in-
ducendi nouum ritum, ſed tantum deuo-
tionis cauſa, vel pro libito, puta ſi adderet
in forma baptiſmi, *In nomine Patris, &c.
& Maria*, vel in forma conſecrationis,
corpus meum ſanctum, neq; irritum eſſet
Sacramentum; S. *Doct. q.* 60. *ar.* 8. dummo-
75 dò tamen ly, *Maria*, non apponatur cum
tali intentione, vt operetur aliquid in Sa-
cra-

Digitized by Google

cramento, ſicut operatur Trinitas, vt ait
S.Doct.in corp.art.cit. ex *Paul.ad Cor.*1.
Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt,
aut in nomine Pauli baptizati eſtis, *&c.*
76 vel eſt additio mera extrinſeca, & acci-
dentalis,non eſſet peccaminoſa,vt ſi inter
conſecrandum diceret, *Hoc eſt enim (ab*
Domine) corpus meum; hinc enim pecca-
ret tantum venialiter, dummodo morali-
ter connectantur verba formæ,*Caet.in*
*comm.eiuſd.a.*8.vbi dat exemplum,ſi quis
diceret in baptiſmo,*Ego te baptizo in no*
mine(& poſtea diceret alicui,*recede hinc*)
*Patris,&c.*neque peccaret mortaliter,ſed
tantum venialiter.

Aduerte quintò, quod ſi quis in forma
77 poneret aliquod verbum ambiguum,pu-
ta ſi diceret, *Hoc eſt corpus meum huma-*
num,vel ſi diceret,*Baptizo,&c.in homine*
Patris,&c.et Spiritus ſanctiſſimi,per quæ
verba,ſcilicet per ly, *humanum*, potuiſſet
hic intelligere in Sacramento venire tan-
tum Chriſti humanitem, per ly, *ſanctiſſi-*
mi,potuiſſet intelligere Spiritum ſanctum
eſſe ſanctiorem Patre,& Filio,igitur in ta-
libus caſibus ſacramentum æſtimaretur
nullum, ſic *DD.cum Suar.de ſacramen.*
*diſp.*2.*ſect.*3.*concl.*2.*Vaſq.diſp.*129.*cap.*7.
*n.*100.*& D.Antonin.*3.*p.tit.*14. *cap.*3.*§.*3.
quia verba ambigua non certificant de
recta intentione,ergo præſumenda eſt nõ
bona,ac proindè inualidum debet æſtima-
ri Sacramentum.

Aduerte ſextò, quod ſi quis non benè
78 proferret in lingua latina, non peccaret
mortaliter, ſi in caſu neceſſitatis baptiza-
ret lingua vernacula,ſi eſſet periculum
mortis baptizandi, quia forma non muta-
tur ſubſtantialiter, ſic *Eman. Sà verb.ba-*
ptiſmus, *& Victor.de ſacram. baptiſmi,*
*q.*18.

Aduerte vltimò, quod vſus ſacramen-
79 torum debet eſſe opportunus, tum pro
morbis euitandis,*cap.cum infirmitas de*
pœnit. & remiſſ. tum propter periculum
mortis, vt in *clemen.fidei, de ſum.Trinit.*
*§.*3. tum quia per ſacramenta, vel iuſtitia
incipit,vel incępta augetur, vel amiſſa re-
paratur,*Trid.ſeſſ.*7.*in princ.de ſacram.&*
Florent. in decreto de vnione Armen. Eſt
80 autem in primis adhibendum baptiſma,
cum ſit ianua ſacramentorum,*cap.neceſ-*
*ſarium, de conſecr. diſt.*1.*Trident.ſacr.*
*can.*4.

Circa ſeptimum, & ſic circa ſuſcipien-
tes.Aduerte primò id, quod commune
81 eſt, ſcilicet in ſuſcipiente prius requiri fi-
dem,nam ſine fide impoſſibile eſt placere
Deo,*ad Heb.*11.imò etiam baptiſma de-
82 bet fides præcedere, dicente Domino per
Matth. Qui crediderit,& baptizatus fuerit,
vbi nota, antea poni ly, *crediderit*, & po-
ſtea *baptizatus*, ad oſtendendum, quod
debet prius interrogari, quid ſentiat de
fide,& poſtea debet baptizari, vt fecit Phi-
lippus Eunuco in *Act. Apoſtol.*dum antea
petijt,*credis ex toto corde?* & poſtea ipſum
baptizauit,& hoc vt habeatur volũtarium
ipſius baptizandi,quod in paruulis ſupplet
Eccleſia per parentes, & patrinos.

Aduerte ſecundò, requiri etiam in ſu-
83 ſcipiente aliquem actum pium, qui ſaltẽ
ſit auerſio à creaturis, & cõuerſio ad Deũ,
ac hoc vt ipſe accedat ad Deum humili-
ter,& deuotè, & *Trident. ſeſſ.*6.agendo de
iuſtificatione adultorum per ſacramenta,
quirit ſemper in ipſis aliquem actum ſua-
tum voluntatum, tum quia *Act.*2.ait Pe-
trus, *Pœnitentiam agite*, *& baptizetur*
vnuſquiſq; veſtrum, vbi antea requiritur
pœnitentia,ſiuè dolor,tamen ſi quis adul-
tus infidelis haberet tãtum originale pec-
84 catum(quod impoſſibile eſt, ſecundum
*Suar.de ſacram.diſp.*7.*ſect.*4.) in hoc nul-
lus requireretur actus voluntatis,ſiuè cõ-
uerſionis, quæ antecederet baptiſmum,
quia auerſio a Deo per originale non fuit
admiſſa ex propria voluntate.

75 Aduerte tertiò,quòd ad recipiendam
gratiam ſacramenti non debet ſuſcipiens
ponere obicem, *Trid. ſeſſ.*7.*can.*7. *de Sa-*
cram. vbi ait, ex parte Dei ſemper dari
gratiam,ergo quando non datur gratia,id
non oritur ex parte Dei, ſed ex parte ho-
minis ponentis obicem. Obex autem tri-
86 plex eſſe poteſt,vel antecedenter, puta ſi
quis accedat cum aliquo habituali pecca-
to,vel in ipſo actu, puta ſi quis dum actu
recipit ſacramentum,cõmitteret aliquod
peccatum; ſemper enim impedit gratiam
ſuperuenturam. Vt tamen quis habeat
87 augmentum gratiæ in ſacramento, non
requiritur alia diſpoſitio,præterquam ſta-
tus gratiæ; gratia enim ſuper gratiam po-
nitur in ſacramento; vndè ſi quis accedat
in gratia ad ſacramentum Euchariſtiæ
abſq; alia poſitiua intentione charitatis,
vel vnionis cũ Deo,&c. hic reciperet gra-
tiam ſacramenti, *Suar.diſp.*7.*de ſacram.*
*ſect.*4.

Aduerte quartò peccatum veniale nul-
88 lo pacto ponere obicem in ſacramento,
quidquid dicat *Caetan.*3.*p.q.*79.*art.*1.*&*
*Sot.ſect.*9.*de ſacram.in gen.& ſect.*8. *de*
confeſſ. qui putant veniale ponere obicem
in ſacramento Euchariſtiæ, & in alijs ſa-
cramentis. Ratio pro nobis eſt,quia ve-
89 niale nullo modo meretur damnationem
æternam,& eſt peccatum ſecundum quid,
S.*Doct.*1, 2.*q.*88.*art.*1. *ex Auguſt. hom.*7.

in Ioan. ergo non poteſt ponere obicem
gratiæ, tum quia vna forma totalis expel-
lit aliam, puta vna res, quæ habet totam
formam albedinis, non poteſt habere totã
formam nigredinis, at formæ partiales ad-
mittuntur, ſed veniale non eſt ſimpliciter
inimicitia cum Deo, ergo non excludit
ſimpliciter amicitiam cum ipſo, ac proindè
non ponit obicem, ſic tenet *Sot. in 4. diſt.*
4. q. 7. ex ſanct. Doct. 3. part. q. 191. ar. 8. vbi
idem tenet in ſacramento Euchariſtiæ, vn-
90 dè à fortiori ſi non impedit gratiam in
ſacramento Euchariſtiæ, neq; debet impe-
dire in alijs, vt infra patebit, quia ſacramẽ-
tum Euchariſtiæ eſt ſacramentum ſacra-
mentorum ratione maioris vnionis cum
Deo.

Circa octauum aduerte primò, quod
non ſufficit aliqua diſpoſitio merè natura-
91 lis, vel dolor naturalis, puta recipere ſa-
cramenta ne amittat filios, ne patiatur in
bonis, &c. ſic ex *Triden. ſeſſ. 6. cap. 3. & ſeq.*
& ex Auraſic. can. 7. Ratio eſt, quia diſpo-
ſitiones debent eſſe ſimiles formæ, ſic ad
introducendum calorem, diſpoſitiones
calidæ applicantur, ergo ad introducen-
dam formam ſupernaturalem, quę eſt gra-
tia, cum alijs effectibus ſacramentorum
non ſufficit diſpoſitio naturalis.

Aduerta ſecundò, quod in baptiſmo,
92 vel pœnitentia, in quibus datur prima
gratia, & ad hoc fuerunt inſtituta à Chri-
ſto, ſufficit attritio ſupernaturalis, etiam
cognita vt attritio, ſic *ſanct. Doct. in 4.*
ſent. diſt. 6. qu. 1. art. 6. quæſtiunc. 1. ad 5.
Suar. diſput. 7. ſect. 4. §. occurrebat, Vaſq.
diſp. 158. *cap. 4. ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 4.*
vbi explicando diſpoſitionem requiſitam
93 ad effectum ſacramenti pœnitentiæ, ait,
quod quamuis attritio per ſe non poſſit
iuſtificare peccatores extra ſacramẽtum,
ait tamen, *Eum ad Dei gratiam ad ſacra-*
mentum impetrandum diſponit) vbi clarè
videtur dicere, quod licet nõ iuſtificet, ta-
men eſt diſpoſitio ad gratiam, ergo ſuffi-
cit attritio etiam putata attritio, & idem
Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. docet dolorem de pec-
catis ex pœnarum timore inferni cum ſpe
veniæ, ſufficere ad iuſtificationem per ſa-
cramentum pęnitentię, & tamen hic dolor
eſt attritio, vt patet, ergo attritio eſt ſuffi-
ciens diſpoſitio. Quod autem idem dici
debeat reſpectu baptiſmi, patet, quia vt
ait *Trident. ſeſſ. 6. cap.* 14. in baptiſmo eſt
94 facilior iuſtificatio, quam in ſacramento
pęnitentiæ, ſed in ſacramento pęnitentiæ
ſufficit attritio, ergo etiam in ſacramento
baptiſmi, in quo facilior eſt iuſtificatio.

Dices, ex ly, *cum ſpe veniæ*, videtur at-
tritioni eſſe adiungendum actum ſpei, er-
go non ſola attritio eſt ſufficiens diſpoſi-
tio ad ſacramentum pænitentiæ, & ba-
ptiſmi,

Reſp. nego anteced. nam ly, *cum ſpe ve-*
95 *niæ*, ponitur ad oſtẽdendum, quod dolor
propter timorem inferni non debet eſſe
talis, vt moueat hominem ad deſperatio-
nem, ſed debet ipſum inducere ad ſuſci-
pienda ſacramenta cum ſpe remiſſionis
medijs ſacramentis, quare nego conſeq.

Confirmatur dictum, quia ex commu-
ni axiomate Theologorum, & Canoniſta-
rum baptiſmus, & pænitentia dicuntur ſa-
cramenta inſtituta à Chriſto Domino ad
96 conferendam primam gratiam, quam ne-
mo mereri poteſt, *gl. verb. donatur, ex cap.*
ille Rex, de pænit. diſt. 3. ergo non ſuppo-
nunt primam, quę habetur etiam per con-
tritionem, ac proindè ſufficit attritio. Di-
97 cuntur etiam ſacramenta mortuorum,
quia non ſupponunt hominem viuum vita
gratiæ, ergo non requiritur, quod homo
ſit in gratia, neq; debet putare ſe eſſe in
gratia, quia non putaret accedere ad ſa-
cramenta, quę conferunt primam gratiam
ex *c. fine pænitentia, de conſecrat. diſt.* 4.
& ſic ſufficit ſi habeat attritionem puta-
tam attritionem: ſi quis autem eliceret cõ-
98 tritionem, tantò magis ſe diſponeret, &
maiorem reciperet gratiam, ratione ma-
ioris diſpoſitionis, nos autem loquimur
de diſpoſitione ſufficienti, & neceſſaria.
99 Ad pęnitentiam autem requiritur forma-
lis attritio, ſeu expreſſus dolor peccatorũ,
quia peccata ſub dolore ſunt materia ſa-
cramenti pęnitentiæ, vt infra ſuo loco; ad
baptiſmum verò ſufficeret virtualis attri-
tio, qualis eſt actus charitatis imperfectus,
ergo ſufficit in ipſo non ponere obicem;
is, qui quoquo modo recedit à peccato,
imò ex parte ſua videtur peccatum tolle-
re, vndè etiam actus ſpei eſt virtualis attri-
100 tio, quia per ſpem volumus Deum, ergo
per conſequens nolumus illa, quæ impe-
diunt nos a Deo, ac proindè per ſpem vir-
tualiter nolumus peccata.

Aduerte tertiò, in alijs quinque ſacra-
mentis, quæ dicuntur viuorum, requiri
101 gratiam tanquam diſpoſitionem neceſ-
ſariam. ſic de communi opinione refert
Suar. loc. cit. & Henriq. lib. 1. cap. 22. nu. 6.
ſunt enim ſacramenta viuorum, ergo ſup-
ponunt hominem viuum vita, quam ipſa
dant, ſed ipſa dant vitam gratiæ, & ſuper-
naturalem, ergo ſupponunt hominem
viuum vita gratiæ, tum quia hæc ſacramẽ-
ta non ſunt inſtituta ad conferendam pri-
mam gratiam per ſe, ergo ipſam iam ſup-
102 ponunt. Dixi, *per ſe*, nam per accidens
poſſunt etiam hæc ſacramenta conferre
pri-

Google

primam gratiam, ſic ex *S.Doct.3.par.qu.*
cit. puta ſi quis non ponat obicem ex par-
te ſua,& ſit in bona fide,putans ſe non eſſe
in peccato mortali, vel ſi ſit in peccato
mortali, eliciat actum attritionis, putans
eſſe contritionem,certum eſt,quod hic nõ
eſt in gratia,nec ponit obicem,imò remo-
uet, ergo tunc recipit gratiam, quæ non
inuenit aliam,ergo ipſa prima eſt,non ta-
men ex proprio fine ſacramentorum, quæ
non fuerunt inſtituta ad hoc,ſed per acci-
dens,& quia in ipſo non eſt alia gratia,vt
diximus. Patet etiam hoc à pari,quia in
103 ſacramentis, quæ per ſe conferunt pri-
mam gratiam ſi quis antea haberet perfe-
ctam contritionem, & eſſet in gratia, per
ipſa ſacramenta reciperet per accidens
ſecundum gratiam,ergo ſic è conuerſo in
caſu noſtro reciperet primam gratiam
per accidens.
104 Nota tamen,quod in his ſacramentis ſi
quis accedat attritus tantum, putans id
ſufficere pro diſpoſitione reciperet effe-
ctum gratiæ. Idem dic ſi putaret ſe eſſe in
gratia,vt in ſimilibus docet *S.Doct qu.72.*
art.4. quare ad hoc euitandum, & pro-
pter reuerentiam magni ſacramenti Eu-
chariſtiæ ſancitum eſt, vt quicumque con-
ſcius eſt culpæ mortalis ad ipſum non ac-
cedat,niſi præuia confeſſione ſacramenta-
li,*Trid ſeſſ.13.cap.9.* quam etiam dicerem
105 adhibendam eſſe in quolibet ſacramen-
to ad maiorem certitudinem gratiæ,tum
ratione præcepti ſufficeret in alijs ſacra-
mentis contritio.
Circa nonum reſtat videndum de effe-
ctibus ſacramentorum in genere, qui re-
106 ducuntur ad gratiam, & caracterem,
ideò videbimus primò, an ſacramenta
cauſent gratiam ex operato,& an omnia
cauſent gratiam habitualem cum virtuti-
bus ſupernaturalibus; & an quodlibet ſa-
cramentum præter gratiam habitualem
conferat aliquam gratiam particularem.
Secundò,quando conferant gratiam. Ter-
tiò,quomodo conferant. De caractere au-
tem erit videndum infra in §.*rurſus.*
107 Circa primum aduerte primò, ex *gloſ.*
verb. informans gratia, in clement.1. de
ſum. Trinit. & fide cathol. quod gratia
idem eſt ac habitus charitatis, & colligit
ex *Auguſt. 5. de Trin c.18.* qui loquendo
de charitate ait, *Nullum eſt iſto dono Dei*
excellentius, ſed nihil eſt excellentius gra-
tia Dei,ergo idem eſt charitas,ac gratia.
108 Eſt autem gratia duplex, alia operans,
109 alia cooperans. Operans eſt auxilium
Dei,quod operatur in nobis ſine nobis, &
eſt illa,quam vocant Theologi *excitantẽ,*
quia Deus nos quaſi ſopitos excitat,& du-
110 cit ad bonum. Cooperans eſt illa, qua
Deus nos adiuuat ad operãdum,& Theo-
logi vocant *adiuuantem*, eſt tamen vnica
gratia, quæ diuerſos producit effectus,vt
aduertit *gl. in clement.1. de magiſtr. lib.1.*
verb. cooperante gratia. Hæc autem gratia
111 confertur in omnibus ſacramenta dignè
ſuſcipientibus, *cap. multi 1.q.1.* & collatum
112 ſacramẽtum digno corroborat gratiam
priorem, *cap. nouiſſimè de conſecr. diſt.5.*
& augetur in ipſo gratia, *c. non ex quo, de*
conſecr. diſt.4. qui verò indignè recipit ſa-
cramentum,non recipit gratiam,cum pona-
tur obex,vt ſupra diximus.
Aduerte ſecundò, certum eſſe omnia
113 ſacramenta cauſare gratiam, vt de fide
definitum habemus per *Trid. ſeſſ 6 cap.7.*
& per multa Concil. apud *Suar. diſput.7.*
ſect.1. S.Doct.3.par.q.62.ar.1. Quod cau-
ſent ex operato, patet ex eodem *Trident.*
ſeſſ 7. can.8. & ibi de fide definitur. Proba-
tur etiam ex multis Patribus apud *Bel-*
larm. lib.2. de ſacram. cap.5. & 6. Cauſare
114 autem ex operato, eſt cauſare ex meri-
tis Chriſti, præciſa dignitate, vel merito
operantis,quod patet in paruulis, qui ba-
ptizantur, quibus certum eſt infundi gra-
tiam baptiſmalem,vt per *gloſ. in clem.1. de*
ſumma Trin. & fid. cathol. & tamen nullũ
habent proprium opus nec meritum,ergo
gratia, quæ confertur per ſacramẽtum,eſt
ex opere operato,nõ ex opere operantis.
Verum tamen eſt,quod qui plus ſe diſpo-
nit, maiorem recipit gratiam, ex ſuo ope-
re,& ſic ex opere operantis, tamen ſi nul-
lum prætet proprium opus, dummodò
tollat obicem, certum eſt recipere gratiã
ſacramentalem ex opere operato, & ex
meritis Chriſti.
Aduerte tertiò ex *§. verum, in d. clem.1.*
115 quod paruulis in baptiſmo infunditur
gratia ſanctificans, & habitualis, & cum
ipſa gratia virtutes, *gloſ.* autem ibid. *verb.*
virtutes, ait, hoc eſſe indubitatum de vir-
tutibus Theologalibus, quæ ſunt Fides,
Spes,Charitatis, dubitant tamen moderni
de virtutibus moralibus, ſeu cardinali-
bus, quæ ſunt Prudentia,Fortitudo,Iuſti-
tia,& Temperantia;tamen certum eſt has
infundi etiam quoad habitus ipſarum,ſiuè
potentias. Ratio autem eſt clara,quia gra-
tia eſt principium vitæ ſupernaturalis,er-
go debet homo,qui eſt in gratia,habere
omnia neceſſaria ad vitam ſpiritualem, vt
poſſit ſuas actiones dirigere ad ſuum fi-
nem, ſed non poſſet id facere ſine talibus
habitibus ſupernaturalibus infuſis circa
omnes virtutes, ergo omnes virtutes ha-
bet homo infuſas cum gratia: vnde eſt,
116 quod recedente gratia, omnes iſtæ vir-

tures recedunt, excepta Fide,& Spe, qui-
bus etiam in peccato ducimur ad Deum,
& cum Spe reducimur ad ipſum: Charitas
autem,& aliæ virtutes abſunt, & adſunt cū
gratia,& ſic in omni ſacramento,vel confe
runtur iſtæ virtutes cum confertur prima
gratia,vel augentur,cum augetur gratia.
117 Quod augeantur,patet,quia augetur gra
tia,quæ eſt vita,ergo debent augeri conſe-
quentia ad vitam,quæ ſunt iſtæ virtutes,&
dona Spiritus ſancti,&c.Multa de his dixi-
mus in noſtra *Theolog.mor.ſub tit,de gra-
tia,& eius effect.*

Aduerte quartò, in quolibet ſacramen-
118 to præter gratiam habitualē,quæ ex ope-
re operato omnibus confertur in eadem
menſura(vt docet *Suar.diſp.8.ſect.*1. ſiuè
quis ſe diſponat magis,ſiuè minus,ſemper
eandem gratiam recipi ex opere operato,
& ex ſuis operibus recipit maiorē, vel mi-
norem) conferri gratiam particularem ſa-
cramenti,quæ dat vim particularem ad fi-
nem ipſius ſacramenti, *S.Doct.3.par.q.62.
art.2.& in 4.ſent.diſtinct.1.q.1.art.4.quæ-
ſtiunc.*5.& eſt communiſſima. Probatur,
quia ſacramenta differunt inter ſe ratio-
ne diuerſi finis, ergo debent habere
diuerſas potentias perducentes ad diuer-
ſos fines,& ſic in Baptiſmo peculiaris gra-
tia in fine,in confirmatione peculiaris gra-
tia ad reſiſtendum periculis,& penis; in
matrimonio gratia ad prolem gubernan-
dam,&c.quę paſſim ſuo loco dicemus,tum
quia ſequeretur,quod qui habet vnum ſa-
cramentum, poſſet peruenire ad finem ſa-
cramentorum omnium, ſi non daretur in
ipſis diuerſa potentia,& gratia, ergo ſic eſt
dicendum.

Circa ſecundum eſt videndum quando
119 conferant gratiam,quare. Aduerte pri-
mò,ſacramenta etiam in voto, & ſic ante-
quam ſuſcipiantur conferre gratiam,non
ex vi ipſius ſacramenti, & ex opere opera-
to,ſed tantum ex opere operantis. Patet
hoc in ſacramento baptiſmi,pœnitentiæ,
Euchariſtiæ,extremæ vnctionis, & confir-
mationis. De Euchariſtia in voto,& ſic de
communione ſpirituali, vt dici ſolet, ex-
preſsè *S.Doct.3.part.q.68.art.1.ad 2.de
baptiſm.in voto,q.66.art.*11.de pœniten-
tia autem nulli dubium eſt, quod ſcilicet
per contritionem, & ſacramentum pœni-
tentiæ in voto quis iuſtificetur. Quantum
facit ad extremam vnctionem,& cōfirma-
tionem, idem eſt dicendum ſecundum
*Suar.de ſacram diſp.8.ſect.*1.& ſic ſaltem
in voto in caſu neceſſitatis conferunt gra-
tiam; tum quia ſunt neceſſaria, vel propter
periculum mortis,vel ad confitendam fidē
coram tiranno,ergo ſi tunc quis nō habeat
copiam miniſtri,& auferat obicem,per hęc
ſacramenta in voto recipiet gratiam ipſo-
rum,ſecundum *Suar.loc.cit.* non enim de-
negat Deus auxilium neceſſarium in tem-
pore opportuno. Alia duo ſacramenta cum
non ſint ſacramenta neceſſaria, & dum cō-
ferant gratiam ad ſpecialem finem,qui ha-
beri non poteſt ſine ipſis ſacramentis, per
conſequens non conferunt gratiam ante-
quam ſuſcipiantur, ſic patet in matrimo-
nio; gratia enim ipſius eſt neceſſaria pro
vxorato, vt benè ſe gerat in gubernatione
ſuæ familiæ,ergo ſi non ſit vxoratus, non
indiget tali gratia. Idem dic proportionali-
ter in ordine. Manet igitur probatum dari
aliqua ſacramenta,quæ conferunt gratiam
ex opere operantis, antequam recipian-
tur.

Aduerte ſecundò,quod gratia,quæ con
120 fertur in ſacramento (non ponentibus
obicem) datur poſt applicationem mate-
riæ,& prolationem formæ in vltimo inſtā-
ti cōpletiuo formæ, vel applicationis ma-
teriæ, quia gratia confertur per ſacramen-
tum,ſed non poteſt dici ſacramentum, niſi
adſint materia,& forma; ait enim *Auguſt.
Accedit Verbum ad elementum, & fit ſa-
cramentum*,ergo quādo hæc ſunt,tunc ha-
betur collatio gratiæ,& tunc verè ſacramē-
ta phyſicè cauſant gratiam.

Aduerte tertiò, poſſe etiam ſacramenta
conferre gratiam, poſtquam fuerint colla-
121 ta,ſed circa hoc, Nota primò,quod cum
ſacramenta inueniunt obicem,certum eſt,
quod non conferunt gratiam,quia nō poſ-
ſunt benè coaleſcere charitas,& odium
vndè quando poſtea aufertur obex, tunc
ſacramenta conferunt gratiam, & cauſant
ipſam moraliter, hoc eſt non quod ſacra-
mentum actu ſit,& cauſet, ſed quia fuit,&
ideò cauſat,ſic *Auguſt.cum communi ſcho-
la Theolog.lib.*1.*contra Donatiſt.capit.*12.
*lib.3.cap.13.lib.6.cap.*5.vbi docet,effectum
baptiſmi haberi recedente obice, etiam ſi
prius fuerit ſuſceptum baptiſma. De Bap-
122 tiſmo patet,quia iterari non poteſt, ergo
ne quis dum ipſum ſuſcepit cum obice,
perpetuò careat effectu,& gratia baptiſmi,
dicendum eſt,quod oblato obice,quis gra
tiam recipiat.

Nota ſecundò, idem eſſe dicendum de
123 Confirmatione,& Ordine, ſic ſecundum
*Caet.tomo 1.opuſc.tract.3.diſputat.5. &
Suar.diſp.38.ſect.6.Enriq.libr.1.de ſacra-
ment.cap.*33. Ratio eſt ipſamet *D.Auguſt.*
ſupra poſita, nam neque hęc ſacramenta
iterari poſſunt, vt ex *Tridentin.* habemus
124 de fide. Inſuper gratia horum ſacramen-
torum eſt neceſſaria, adhuc vt quis poſſit
ſuperare, quæ impediunt vſum talium ſa-
cra-

cramentorum, & finem ipſorum, ergo ne
quis ablato obice remaneat in perpetuum
priuatus conſecutione finis ſacramento-
rum, dicendum eſt, quod ablato obice
recipiat gratiam, ſic communiter Theolo-
gi cum *Sanct. Doct. citat.* qui affirmant hoc
in baptiſmate, quia imprimit caracterem,
ſed alia duo ſacramenta imprimunt etiam
caracterem, ergo idem eſt dicendum de
ipſis.

Nota tertiò, idem eſſe dicendum de
Matrimonio conſtante, & de extrema vn-
ctione durante infirmitate, ſic *Caet. cum
Suarez,* & alijs adductis. Ratio eſt eadem,
quia matrimonium conſtans, ſiuè viuo
vtroquè coniuge, iterari non poteſt, ſic
etiam extrema vnctio durante eadem in-
firmitate, ſed in his caſibus quis indiget
gratia horum ſacramentorum ad benè edu
candam ſobolem in ſacramento matrimo-
nij, & ad reſiſtendum dęmoni (vt habetur
in ſacramento extremæ vnctionis) ergo ne
quis priuetur gratia horum ſacramento-
rum tempore, quo ipſa indiget, dicendum
eſt, quod ablato obice gratiã recipit ex Do-
mini benignitate.

Nota id, quod dixi, *viuo vtroquè con-*
125 *iuge,* quia mortuo vno coniuge, poteſt
hoc ſacramentum iterari, ergo licet aufe-
ratur, obex tamen non confertur gratia.
Quod ſi mortuo coniuge, remanent filij ex
tali matrimonio, ſi poſtea auferatur obex
per coniugem ſuperſtitem, recuperatur
gratia ipſius ſacramenti ad benè educan-
dam prolem; ipſa enim gratia indiget con-
iux ſuperſtes, ergo ne in perpetuum priue-
tur gratia neceſſaria ad bonam educatio-
nem prolis (quam ſuſcepit ex tali ſacramẽ-
to) dicendum eſt, quod oblato obice, reci-
piat gratiam.

Idem putant *Caet. & Suar.* poſſe dici
126 reſpectu Euchariſtię, quod ſcilicet ſi quis
durantibus ſpeciebus tollat obicem, reci-
peret gratiam ipſius ſacramenti, quia ad-
huc Dominus eſt, & ſtat vt gratificet, ergo
licet cum primò aduenit, non contulerit
gratiam, quia inuenit obicem, conferet ta-
men ablato obice, quia tunc Dominus vi-
detur quaſi iterum accedere ad animam,
tum quia habet etiam hoc ſacramentum
conferre ſuam gratiam particularem, & eſt
vt homo diù viuere poſſit ſine mortali, ſed
hoc ſacramentum non poteſt iterari eodẽ
die, ergo ſi quis auferat obicem durãtibus
ſpeciebus, nõ debet pro illa die priuari gra-
tia ipſius ſacramenti ad finem tam magnũ,
vt eſt euitare peccata.

Conferunt igitur ſacramenta gratiam
antequam recipiantur, dum recipiuntur,
& poſtquam fuerint ſuſcepta.

Quæres, quam gratiam habeat is, qui
aufert obicem, an tantum ſacramentalem,
an etiam aliam gratiam correſpondentem
actui ablationis obicis, dum facit actum
ſupernaturalem, qui meretur, gratiam?

Reſpond. ex *Auguſt. citat. contra Dona-
tiſt.* quod hic habet gratiam ſacramenta-
127 lem, quæ eſt neceſſaria, vt diximus, & ha-
bet etiam gratiam ratione operis, quod fa-
cit ad tollendum obicem; ait enim Domi-
nus: *Cuicumq; benè operanti dabo gratiam,
& gloriam.* Habet igitur duplex augmen-
tum gratia, ſcilicet ex ſacramẽto, & ex ope-
re ſupernaturali.

Circa tertium ratio dubitandi eſt, quo-
modo poſſint res ſenſibiles, & corporales
cauſare gratiam, quæ eſt res ſupernaturalis,
cum cauſa non poſſit producere effectum
nobiliorem ſe. Hac tamen ratione non ob-
ſtante.

Reſpond. ſacramenta cauſare gratiam
inſtrumentaliter non verò principaliter.
128 Inſtrumentum autem non requirit tan-
tam perfectionem æqualem effectui. Ta-
men quidquid ſit, dic quod ſacramenta
eleuantur à Deo ad producendos effectus
ſupernaturales, Deus autem concurrit
principaliter virtute proportionata effectui
producendo, *Suar. ſect. 5. & 6. ex S. Doct.
in 4. diſt. 8. q. 2. ar. 3. ad 4.* Caetanus *3. par. q.
78. ar. 4.* & alij.

Nota hic primò, certum eſſe, quod ſa-
cramenta tunc conferunt gratiam, quando
129 ſuſcipiuntur modo, quo diximus; vndè
præſcindendo à ſacramento in voto, vel à
ſacramento iam ſuſcepto, vel dum actu
pręſentialiter, & verè ſuſcipitur, generaliter
non eſt alius modus, quo ſacramenta cau-
ſent gratiam.

Nota ſecundò, quod poteſt etiam dari
130 caſus, in quo ſacramenta dum actu con-
ficiuntur, cauſant gratiam indiſtans, ſic eſt
in matrimonio contracto per procurato-
rem; hoc enim confert gratiam etiam phy-
ſicè alteri coniugi abſenti, tùm quia nulla
ſequitur ex hoc implicantia, quam ponunt
Philoſophi de actione indiſtans, cum non
ſit ſacramentum, quod principaliter agit,
ſed Deus, qui eſt vbiquè.

In §. Sacramentorum.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta, quæ ſint neceſſaria.*
2 *Quæ voluntaria.*
3 *Neceſſaria intelliguntur ſaltem in voto.*
4 *Noua legis cur non ſint plura, nec pauciora quam ſeptem, & n. 5. & 6.*

HIc incipit Author diuidere ſacramenta, & ponit primam diuiſionem, quod ſcilicet alia ſunt ſacra-
1 menta neceſſaria, & non contemnenda abſquè mortali, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, Pœnitentia, Euchariſtia, Extrema
2 vnctio. Alia ſunt voluntaria, & ſunt Ordo, & Matrimonium; hæc enim ſunt ad gradũ, & dignitatem, quam quiſq; poteſt reſpectu ſui recipere.

Dices, quis abſq; Confirmatione, & Extrema vnctione poteſt ſaluari; ergo hæc nõ ſunt ſacramenta neceſſaria.

Reſp. Nego conſeq. & neceſſitas antecedẽtis explicatur per ly, *contẽnendi*, hoc eſt, quod hæc ſacramenta ſunt neceſſaria ſal-
3 tem in voto, & occurrentibus neceſſitatibus; tunc enim ſi quis indigeret talibus ſacramentis, & non haberet copiam miniſtrãtium, ſufficeret habere votum ipſorum, & illa non contemnere, *Trident. ſeſſ. 7. de ſacram. in gen. cap. 4. & cap. 9 de baptiſm. cap. fin. de Presb. non baptizat. cap. baptiſmus, de conſe. r. diſt. 4.*

Reſtat videndum pro hoc, §. quot ſunt ſacramenta nouæ legis, quare hæc inſtituta ſint à Domino, nec plura, nec pauciora.
4 Dic igitur, ſacramenta nouæ legis eſſe ſeptem enumerata, ſcilicet Baptiſmus, &c. Rationes aũt, cur nõ ſint plura, nec pauciora, plures cõnumerantur per Doctores, vt videre eſt apud *Magiſt. ſent. in 4. diſt. 2. q. 1. Sot. ibidem diſtinction. 1. quaeſt. 6. Bonacin. tom. 1. de ſacrament. in gen. & Bellarm. de ſacrament. in init.* qui adducit hanc rationem; quia ſcilicet ſacramenta ſunt inſtituta in ordine ad vitam ſpiritualem ſuper naturalẽ; ergo debent tot eſſe, quot ſunt neceſſaria ad vitam; primò enim debet quis naſci, ecce Baptiſmus. Secundò debet confirmari, & perfici in vita, ecce Confirmatio. Tertiò debet habere victum, ecce Euchariſtia. Quartò debet habere medicamen pro morbis, & vulneribus, ecce Pœnitentia. Quintò debet habere arma ad pugnã, ecce Extrema vnctio. Sextò debet habere à quibus dirigatur, ecce Ordo, & dignitates ipſius. Septimò debet habere principia generationis ſanctæ, ecce Matrimonium, per quod datur gratia bonæ educationis.

Alia ratio eſt per *Sanct. Doctor. 3. part.*
5 *quaeſt. 65. artic. 1. in corp.* quia ordinantur ad ſeptem virtutes inducendas, & tollenda ſeptem mala. Fidei correſpondet Baptiſmus, & eſt cõtra culpã originalem. Ad ſpẽ, ordinatur Extrema vnctio, & eſt cõtra venialia. Charitatem auget Euchariſtia, & eſt cõtra penalitatẽ, malitiæ, & nequitiæ. Prudentiam dat Ordo, & eſt contra ignorantiam (vnde eſt, quod Eccleſiaſtici debent eſſe docti, cum ſint lux mundi) Iuſtitię correſpondet Pœnitentia, & eſt contra mortale. Temperantiam cauſat Matrimonium, & eſt contra concupiſcẽtiam, & luxuriam. Fortes reddit fideles Confirmatio, & eſt contra ęgritudinem, & imbecillitatem.

Alia ratio eſt ex *Oſtien. in ſumm. de ſa-*
6 *crament. non iterand.* vbi ait, eſſe ſeptem propter diuerſitatem hominũ, Baptiſmus infantium, Confirmatio pugnantium, Euchariſtia vires ſumentium, Pœnitentia reſurgentium, Extrema vnctio exeuntium, Ordo miniſtrantium, & Matrimonium introducentium.

In §. & rurſus.

SVMMARIVM.

1 *Ordo Sacramentorum neceſſariorum.*

1 HIc aſſignatur Ordo, qui eſt inter ſacramenta neceſſaria, & dicitur, quod Baptiſmus eſt ſacramentum ad ingreſſum in Eccleſia, Confirmatio ad progreſſum, & alia, de quibus diximus in *§. praeced.* ex ratione *Oſtienſis.*

In §. rurſus Sacramentorum.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta, quę imprimant caracterem? & quæ reiterabilia? & numer. 2. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Pœnitentia quid ſit?*
8 *eſt reiteranda quoad effectum, non quoad ad propoſitum.*
9 *Publica non eſt reiteranda.*
10 *Diuiſio tractatus de caractere.*
11 *Durandi opinio de caractere damnata.*
12 *Caracter eſt quid firmum, & reale in anima.*
13 *eſt in genere qualitatum.*
14 *eſt inamiſſibilis.*

15 quo

15 *quomodo definiatur.*
16 *eſt potentia inſtrumentalis, & miniſterialis,*
17 *quomodo rectius definiatur per D. Thom.*
18 *Sacerdos mortuus ſi reſuſcitet non eſt reordinandus, nec baptizandus, neq; confirmandus.*
19 *Percutiens ſuadente diabolo corpus mortui Sacerdotis, eſt excommunicatus.*
20 *Caracter in bonis eſt ad gloriam, in malis ad pœnam.*
21 *Gratia, & caracter diuerſo modo procedũt à Sacramento.*
22 *eſt in anima ſicut quadam forma.*
23 *Caracter recipitur in anima, vt inſtrumẽtum, & n.26.*
24 *Quare immutabilis, & in amiſſabilis n.25.*
26 *Ordo eſt participatio Sacerdotij Chriſti.*
27 *Caracter ad quid imprimatur?*
28 *ponitur in intellectu, & voluntate.*
29 *Purus laicus per ſaltum ordinatus validè ſacrificat.*
30 *In caracteribus requiritur aliqua ordinatio.*
31 *Confirmatio quomodo ſe habeat ad baptiſmum, & hunc precedere non poteſt.*
32 *Baptiſmus eſt fundamentum ſacramentorum.*
33 *Carens fundamento, nihil firmi ſuperædificare poteſt.*
34 *Sacerdos degradatus, depoſitus, vel ſuſpenſus validè conficit ſacramenta.*
35 *Caracter quare imprimatur in tribus tantum ſacramentis?*

1 ALius effectus Sacramentorum eſt caracter, qui imprimitur per Baptiſmum, *cap ſacramenta 1. quaſt. 1.* per Confirmationem, *capit. manus cauſa, & quaſt. citat.* per Ordinem, *cap de homine, & cap. de ijs de conſecr. diſt. 5.* Alia aũt ite-
2 rari poſſunt, ſic Euchariſtia, *cap. quotidie, & cap ſi non frequentius, de conſecr. diſt. 2.*
3 Pœnitentia, *cap. omnis vtriuſq; ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* Matrimonium, vt in
4 *tot. titul de ſecund. nupt.* Extrema vnctio,
5 non tamen in eadem infirmitate, vt ſupra dixi, & notat *Oſtien. in ſumm. de ſacramen. non iteran. § quæ ſint.* Quod hæc quatuor
6 non imprimant caracterem, & ſint reiterabilia, docet *Sanct. Doctor 3. par. quaſt. 63. art. 1.*

Dices, pœnitentia eſt præterita pecca-
7 ta plangere, & plangendo iterum nõ committere, *cap pœnitentia, diſtinct. 3.* ergo pœnitentia non eſt reiteranda.

Reſpond. diſtinguo conſequens. Non eſt
8 reiteranda quoad propoſitum, & concedo, quoad effectum, & nego; vndè vt ſalua ſit definitio pœnitentiæ, ſufficit quod pœnitẽs habeat propoſitum non peccandi de cętero. Alia iura, quæ prohibent pœnitentiam
9 iterandam, loquuntur de pœnitentia publica, *cap. quamuis, de pœniten. diſtinct. 3.* hæc enim pœnitentia cum hominem reddat irregularem, reiterari non debet, diximus *libr. 1. titul. de his, qui promoueri non poſſ.*

Hic cum fiat mentio de caractere, vide-
10 bimus primò, quid ſit caracter. Secundò vbi imprimatur. Tertiò, quid operetur. Quartò, quare tantum hæc tria ſacramenta imprimant caracterem.

Circa primum, aduerte primò, quod in
11 hac re varij, varia aliqui putabant caracterem non eſſe quid infixum, & intrinſecum in anima, ſed eſſe tantum Dei electionem, qua aliqui ad quædam miniſteria eliguntur, ſic *Duran. in 4. diſtinct. 4. quaſt. 1.* ſed eius opinio damnatur per *Tridentin. ſeſſ. 7. can. 3. de baptiſm. & ſeſſ. 7. can. 6. ex Florent. in decret. de Armen. & Innocent in capit. maiores, de baptiſm. & eius effect.* ex
12 quibus habemus ſancitum, caracterem eſſe quid firmum, & reale in anima, non autem quid extrinſecum, & rationis, Quod ſit quid reale in anima, docent Theologi cum *Vaſquez 3. par. quaſt. 124. cap. 3.* vbi ponit
13 caracterem in genere qualitatum, & habituum, qui certum eſt, quod ſunt quid reale, non autem fictum, *capit. quod quidam 1. quaſt. 1.* vbi habetur, quod caracter eſt ina-
14 miſſibilis, & quod etiam hæretici caracterem non amittunt, ergo non eſt quid imaginarium, ſed reale in anima.

Aduerte ſecundò, quod caracter eſt po-
15 tentia ſpiritualis ordinata ad ea, quæ ſunt diuini cultus, *Sanct. Doctor loc. citat. art. 2. in corp.* non tamen eſt potentia principalis, ita vt poſſit quis poſito caractere principaliter agere, ſed eſt potentia quædam inſtru-
16 mentalis, & miniſterialis, Deus enim eſt principalis agens in omnibus effectibus ſacramentorum, qui per caracterem in anima operantur ab hominibus caractere inſignitis, ſic colligitur ex *Sanct. Doctor. cit.* tum quia ſub hac definitione videtur tantum exprimi vis caracteris Ordinis, ideò *Sanct. Doctor art. 3. ad 3.* aliam ponit defi-
17 nitionem dicendo, quod caracter fidelium eſt quo diſtinguuntur fideles Chriſti à ſeruis diaboli, vel in ordine ad vitam ęternam (quod ſit per Baptiſmum, & Confirmationem) vel in ordine ad cultum præſentis Eccleſiæ (quod facit Ordo) quod autem ſit inamiſſibilis, patet ex *d. cap. quidam.*

Ex quo collige primò, Sacerdotem mor-
18 tuum non eſſe reordinandum, ſi reſuſcitet,

quia

qnia caracter eſt inamiſſibilis *cap. quod quidem 1. quaeſt. 1. Tridentin. ſeſſ. 7. can. 9.* &
pariter neq; eſſe rebaptizandum, neque reconfirmandum *Trident ſeſſ. 23. can. 4.* Se-
19 cundo collige, quod qui percutit corpus
clerici mortui ſuadente Diabolo, eſt excómunicatus, qnia eſt corpus talis animæ, in
qua manet caracter indelebiliter, ducta paritate, ex *text. in l. 1. C. de aduoc. diuerſor. Iudic.* vbi poſt depoſitum officium aduocationis, quis æſtimatur in eadem dignitate
propter memoriam præteritorum laború, ergo pariter in caſu noſtro dici debet. Ter-
20 tiò, remanere caracterem in bonis, ad gloriam; in malis, ad pœnam, *Sanct. Doctor quaeſt. 63. artic. 5. ad 3.* vnde collige improperium fidelium, vel ſacerdotum deſcendentium ad Inferos, dum accedunt ibi notati ſigno Ezech 9. ſigna Taù ſuper frontes gementium, & dolentium.

Dices primò. Caracter, & gratia procedunt à ſacramento, vt duo effectus, ſed amittitur gratia, ergo debet etiam amitti caracter.

Reſpond. diſtinguo antecedens: proce-
21 dunt eodem modo, & nego, diuerſo modo, & concedo; gratia enim, vt ait *Sanct.*
22 *Doctor loc. citat.* eſt in anima ſicut quædá
forma, quæ recipitur in ſubiecto, & ſecundum Philoſophos omne, quod recipitur in ſubiecto, ſecundum modum ipſius recipientis recipitur; vndè ſi recipiens ſit mutabilis, talis etiam eſt forma, quę in ipſo recipitur: cum igitur anima ſit mutabilis, talis etiam erit gratia, quæ in ipſa recipitur
23 vt forma; caracter verò recipitur in anima,
vt inſtrumentum, & inſtrumentum pendet in ſua mobilitate à primo Motore, ſed Motor talium inſtrumentorum eſt Deus, qui eſt immutabilis, ergo etiam amiſſa gratia,
24 remanet caracter. Patet etiam hoc, quia
quem Deus ſemel voluit ad gloriam, vult ſemper, non poſſet autem modo connaturali nos excitare ad gloriam, niſi permaneret in nobis etiam poſt peccatum caracter Fidei, ſeù Baptiſmi, & Confirmationis, ſeù Fortitudinis ad reſiſtendum, per quæ homo recipiendo Dei lumina mouetur ad operandum, & ad reſiſtendum tentationibus Dęmonum, qui impediunt regreſſum ad Deum, ergo remanent iſti caracteres.
23 De caractere Ordinis non eſt dubium,
quia participatio eſt ſacerdotij Chriſti, vt ait *Sanct. Doctor art. 3. quaeſt cit* ergo qui habet participationem talis ſacerdotij, ipſam etiam habet in æternum, nec poteſt per peccatum amittere, quia per caracterem efficitur miniſter, ſeù inſtrumentum, cuius principalis Author, & Motor eſt ipſe Chriſtus, ergo non currit paritas gratiæ.

Circa ſecundum dicendum eſt, caracte-
26 rem non eſſe in anima ad modum formæ,
ſed eſſe in potentijs animæ, vt compotentia, & inſtrumentum. Ratio eſt ex eodem
27 *S. Doctor. art. 4. quaeſt. citat.* quia caracter
imprimitur ad exercitium operum ſpectátium ad cultum Dei, ſed exercitium eſt in potentijs animæ, ergo in ipſis ponitur caracter, tum quia eſt inſtrumentum, & quaſi potentia, vt diximus in definitione, ergo in ipſis potentijs poni debet, & ſic in intelle-
28 ctu, & voluntate, in intellectu ponitur ca-
racter Fidei, in intellectu, & voluntate ponitur caracter Confirmationis, & Ordinis, quia confirmati, & ordinati debent cognoſcere diuina, & exequi; executio autem habetur per voluntatem, at baptizati debent recipere illuſtrationes, & lumina, hoc autē fit in intellectu.

Circa tertium adnerte primò, quod ſi
29 purus laicus reciperet Ordinem ſacerdo-
tij per ſaltum, poſſet valide ſacrificare, ſed peccaret mortaliter, *gloſſ. in cap. ſollicitudo, diſtinct. 52. cap. 1. de cleric. per ſalt. promot. vbi Abb. & DD.* communiter, *Sylu. verb. ordo 5. q. 5. & S. Doct. cum Theolog. communiter in 4. ſen. diſt. 24.*

Aduerte ſecundò, in caracteribns re-
30 qniri aliquam ordinationem, & ſic non
poſſe quem confirmari, niſi ſit baptizatus, quia vt ait *Sanct. Doctor 3. part. quaeſt. 72. art. 6.* ſicut ſe habet aumentum ad genera-
31 tionem, ita ſe habet Confirmatio ad Bap-
tiſmum, vndè collige fallentiam ſacramentorum non iterabilium, nam ſi quis confirmaretur antequam eſſet baptizatus, hic eſſet baptizandus, & deindè iterū confirmādus, qa Baptiſmus eſt fundamētū ſacramē-
32 torum, *cap. veniens, de Presb. non baptizato,* & qui caret fundamento, nihil firmi ſu-
33 peraedificare poteſt, *capit. cum Paulus 1. quaeſt. 1. cap fin. de Presbyt. non baptiz.* ac proindè in tali caſu Confirmatio reiteraretur.

Aduerte tertiò, quod cum caracter ſit
34 inamiſſibilis, per conſequens ſacerdos
quantumuis degradatus, depoſitus, ſuſpenſus, &c. conficeret ſacramenta, quia habet potentiam inamiſſibilem per caracterem, diximus *lib. 1. titul. de depoſit. ſeù degrad.*

Circa quartum dicimus, quod ideò tan-
35 tum in his tribus ſacramentis imprimitur
caracter, quia debet eſſe permanens ſignū, quo Deus aliquos ſibi per Baptiſmum genuit, ſuæq; Reipublicæ aggreganit Eccleſia, & debent apparere viri, qui militiæ Eccleſiaſticæ ſe adſcripſerunt, quod fit per Confirmationem, *Sanct. Doctor quaeſt. 32. per tot.* & debent etiam agnoſci qui habeat poteſtatem exercendi munera Eccleſiaſti-

cæ

cæ Hierarchię; filius autem non poteſt nõ fuiſſe filius, ſic etiam miles non poteſt non eſſe adſcriptus, licet poſſint eſſe milites, & filij, ac miniſtri amici Dei, vel inimici, quod eſt amiſſibile, & per alia ſacramenta reiterabilia recuperatur.

In §. conſtans.

SVMMARIVM.

1 *Materia ſine forma, & è contra nihil operari poſſunt.*
2 *debet eſſe moraliter præſens forma.*
3 *Materia, & forma ſeparatim nõ poſſunt dici Sacramentum, neq; ante, neq; poſt ipſum, & nu. 6.*
4 *Forma in Sacramento Euchariſtiæ ad quid tendatur.*
5 *in Baptiſmo ad quid tendatur.*
7 *Mus comedens oleum Sanctum non dicitur comediſſe Sacramentum, in Euchariſtia vero ſic.*

QVę faciunt pro hoc §. diximus ſupra in §. *Sacramentorum*, tamen ad notitiam huius §. Aduerte

1 primò, quod forma ſine materia, & materia ſine forma nihil operari poſſunt, vt ait *Auguſt. tractat. 80. in capit. 15. Ioan. Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? & in capit. detrahe 1. quæſt. 1.* vbi eadem verba Auguſtini referuntur, ex *gloſſ. ibidem*, collige, quod ſi forma non accedat moraliter ad verbum, non fit ſacramentum, vnde ſi quis immergat puerum, & poſtea auferendo ipſum ab aqua, diceret, *Ego te baptizo, &c.* non eſſet confectum ſacramentum, quia non accedit verbum ad elementum. Secundò collige,
2 quod in alijs formis materia debet eſſe moraliter præſens, vt ad ipſam videatur accedere forma prolata; aliàs non poterunt facere vnum ea, quæ ſunt omnino diſtincta.

Adverte ſecundò, nec materiam tantũ,
3 nec formam ſolam poſſe dici ſacramentũ, nam accedit verbum, & fit ſacramentum, vndè aqua Baptiſmatis neq; ante, neq; poſt ſacramentum dicitur ſacramentũ, *gloſſ. hic verb. & verbo*, contra Landulphum, qui putabat, aquam Baptiſmatis eſſe ſacramẽtum poſt ſacramentum.

Dices: Panis, & forma conſtituunt Euchariſtiam, & tamen completa forma, adhuc remanet ſacramentum ſub ſpeciebus panis, ergo completa forma Baptiſmatis, adhuc remanet ſacramentum in aqua.

Reſpond. nego conſequentia, & diſparitas eſt, nam forma in ſacramento Eucha-
4 riſtiæ tendet ad tranſubſtantiandum panem in Corpus Chriſti, & ſic tendit ad ipſum panem mutandum; vndè remanentibus accidentibus panis, remanent effecta accidentalia ſacramentalia: at forma in Bap-
5 tiſmo non tendit ad conſecrandam aquã, ſed ad ſanctificandum puerum, in quo remanet ſacramentum, & eius effectus, & ſic aqua remanet inutiliter, & eſt diſpar ratio inter ipſam, & panem in Euchariſtia, vt diximus.

Collige ex hoc, nequè oleum, quod re-
6 manet in fronte, vel in alijs partibus poſt vnctionem debere dici ſacramẽtum, quia effectus formæ recipitur in anima confirmati, vel vncti, & non recipitur in oleo: vn-
7 dè ſi Mus comederet oleum ſanctum, non diceretur comediſſe ſacramentum, ſicut dicitur de Euchariſtia *in cap. qui non bene cuſtodiunt, de conſecr. diſt. 2.*

In §. illud quoquè.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtus eſt auctor Sacramentorum.*
2 *Eccleſia eſt Domina vtilis Sacramentorum.*
3 *vel Apoſtoli, nec alius non poſſunt dici inſtitutores Sacramentorum, & num. 4.*
5 *Deo ſoli tribuitur poteſtas principaliter inſtituendi Sacramenta, nec ea potuiſſet alteri communicari.*
6 *Mereri de condigno quid ſit?*
7 *Creatura non poteſt mereri de condigno.*
8 *Deus quomodo poſſit tribuere creaturæ poteſtatem inſtituendi ſacramenta, abſq; ulla implicantia.*
9 *Chriſtus poterat operari, vt Deus, & vt homo.*
10 *operatus eſt circa ſacramenta, vt Deus, & vt homo, & n. 11.*

1 NOtatur hic, Chriſtum Dominum eſſe authorem ſacramentorum, & Eccleſiam nullum ſacramentũ poſſe augere, vel minuere, *Trid. ſeſſ. 7. de ſacrament. in gener. cap. 1.* Dicuntur autem ſacramenta Eccleſiæ, non quod Eccleſia habeat dominium deſpoticum ſacramentorum, ita vt poſſet eius eſſentialia mutare, vel alterare, ſed tantum quia Ec-
2 cleſia eſt Domina vtilis ſacramentorum, quatenus ſacramentis vtitur, & ipſa diſpẽ-

ſat, dat exemplum *gloſſ. hic de iure Papi-*
liano, quod quidem non fuit editum ab il-
lo, ſed tantum compilatum, & tamen ab
ipſo denominatur, *l.2.C.in quibus cauſ.co-*
loni.

Aduerte igitur hic, quod ſi quis diceret
3 aliquod ſacramentum nouæ legis fuiſſe
inſtitutum ab Eccleſia, vel ab alio, præter-
quam à Chriſto Domino, eſſet hæreticus,
Trident.loc citat.& Amb.libr.4.de ſacra-
ment.c.4.Nauar.in ſumm.c.22.Catechesis
Romana pag. 194. neq; Apoſtoli fuerũt in-
4 ſtitutores ſacramẽtorũ, *Couar.lib.4.var.*
reſ.c.44.Trid.loc.cit.& ſeſſ.14.c.5.de conf.

Quæres primò, an potuerit Chriſtus al-
teri communicare hanc potentiam inſti-
tuendi ſacramenta, modo quo ipſe inſti-
tuit.

Reſp. negatiuè, *S.Doct.3.par.q.64.art.2.*
5 vbi ſoli tribuit Deo poteſtatem principa-
liter inſtituendi ſacramenta, vbi idem te-
net *Scot.in 4.diſtin.q.3. artic.2.concluſ.2.*
*Vaſq.diſput.*12. Ratio autem hæc eſt, quia
per ſacramenta dum nobis applicantur
Chriſti merita, ratione meritorum Chriſti
de condigno debetur nobis gratia, & re-
miſſio peccatorum, ſed nõ poteſt dari me-
ritum de condigno in aliqua pura creatu-
ra, ergo non poteſt pura creatura inſtitue-
re ſacramenta.

Probatur minor, nam mereri de condi-
6 gno, eſt dare æquiualens pro æquiualenti,
vt ſi velim ab aliquo rem, quæ valet decẽ,
debeo ei etiam decem offerre, ſed offenſa
facta Deo eſt infinita (vt ſuo loco dice-
mus) & omnis creatura eſt finita, & limita-
7 ta, ergo non poteſt creatura mereri æqui-
ualens, & reddere æquale Deo pro pecca-
to, & ſic non poſſet mereri de condigno.
8 Poſſet tamen Deus acceptare meritum
alicuius creaturæ, & de congruo dare ei
poteſtatem inſtituendi ſacramenta, hoc
modo videlicet: potuiſſet Deus acceptare
quodlibet opus alicuius creaturæ, & in
cõpenſationem talis operis dare tali crea-
turæ poteſtatem inſtituendi aliqua ſigna
ſacra, quibus qui vterentur, haberent à
Deo remiſſionem criminum, gratiam, &
gloriam, &c. Hoc autem procederet ex
promiſſione Dei, & ex eius decreto de
concurrendo cum talibus ſignis honeſtis
in nomine huius creaturæ: quare hæc ſi-
gna, ſeù ſacramenta eſſent etiam infallibi-
lia, quia intercederet decretum Dei de
danda gratia cuilibet, qui ipſis vteretur,
quod autem potuiſſet Deus hoc facere,
patet, quia eſt Dominus abſolutus gratiæ,
& gloriæ, & poteſt hæc dare, prout vult, ſi-
cut poteſt etiã Dominus creatus pro vna
pecunia dare omnia bona ſua, ergo multò
magis poterit hoc facere Deus; cum ſit
Dominus abſolutus omnium bonorum
ſuorum, neq; ex hoc aliqua ſequitur im-
plicantia, *Suar.diſp.12.sect.2.& S.Doct.3.*
par.quaeſt.64.art.4 in corp.

Quæres ſecundò, an Chriſtus fuerit
principalis inſtitutor ſacramentorum, &
effectus eorum, vt homo reduplicatiuè, vel
vt homo Deus; certum enim eſt, quod
9 Chriſtus habebat operationes diſtinctas,
& poterat operari, vt Deus, & vt homo, &
ſic paſſus eſt, vt homo reduplicatiuè, ſub-
ſtentatus tamen à diuinitate, à qua habe-
bat ſubſiſtentiam.

Reſp. cum *S.Doct. quaeſt.64.cit.art.3.in*
10 *corp.* quod Chriſtus Dominus, circa ſacra
menta operatus eſt vt Deus, & vt homo,
vt Deus agit in ſacramento principaliter
dicente *Auguſt. Quod in ſacramento diui-*
na virtus operatur ſecretum, ergo vt Deus
eſt principalis inſtitutor, & agens, Prout
11 homo eſt, operatur effectus ſacramento-
rum, non vt principalis agens, ſed vt inſtru
mentum immediatum diuinitatis, & ſic
habet maiorem excellentiam ratione ma-
gis immediatæ vnionis cum Verbo, alij
verò miniſtri ſe habent vt inſtrumenta
magis mediata, & remota.

In §. ergo cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio eius de quo tractatur in §.*
2 *Sacramentum collatum ab infideli ha-*
bente intentionem conformem Eccleſiæ
eſt validum.
3 *non maculatur à malitia miniſtri.*
4 *in quo præter ordinem requiratur*
iuriſdictio non confertur validè ab Hæ-
retico, vel Infideli.
5 *Regula* text. in l. nemo plus iuris, ff. de
reg. iur. *non verificatur in miniſtro ſa-*
cramentorum.
6 Tex. in cap. non ſanat, cap. ſi quis confu-
gerit, & cap. pẽn. 1. q. 1. *declarantur, &*
nu.7.
8 *Sacerdos non debet gloriari de ſua pote-*
ſtate, ſed refundere etiam in Deum.
9 *A Sacerdotibus nulla ſanctificandi virtus*
emanat.
10 *Sacerdotis deuotio, aut bona vita nihil*
operantur ad effectum principalem ſa-
cramentorum.
11 *ſunt efficaciores, vt Deus exaudiat*
illas orationes, quæ dicuntur ante, vel
poſt collationem ſacramẽtorum, vel det
augmentum maius gratiæ ex opere ope-
rantis n.13.

Ora-

12 *Orationes, quæ dicuntur ante, vel poſt col-
lationem ſacramentorum nomine totius
Eccleſiæ dicuntur.*
14 *Miniſter indignus quomodo licitè poſſit
induci ad dandum ſacramentum & nu.
15. per totum.*
16 *excommunitatus etiam notorius,
vel Paganus, aut Infidelis in caſu neceſ-
ſitatis licitè dat ſacramenta.*

1 AGitur hic de miniſtro ſacramenti,
de eius qualitatibus, de intentio-
ne, &c. de quibus ſupra dixi in §.
ſacramentorum, tamen præter ibi dicta.
Aduerte primò, quod ſacramentum
2 collatum ab Infideli, qui habet intentionẽ
faciendi id, quod facit Eccleſia, eſt validũ,
ſic de Baptiſmo patet ex *cap. decedit, capit.
quod autem, & cap. ſi iuſtus, 1. q. 1.* nec ma
3 culatur ſacramentum à malitia miniſtri,
cap. nec foris, nec intus cauſa, & quæſt. cit.
non ſic autem in ſacramentis, in quibus
4 præter Ordinem requiritur iuriſdictio;
tũc enim, nec Infidelis, nec Hæreticus po-
teſt id facere, *capit. remiſſionum cauſa, &
quæſt. cit.*
Aduerte ſecundò, in malis miniſtris ſa-
5 cramentorum non verificari regulam,
*Quod, nemo dat quod non habet, ex l. nemo
plus iuris. ff. de regul. iur.* nam mali mini-
ſtri ſacramentorum non habent gratiam
ſacramẽti, & tamen illam dant, & caracte-
rem, ſeù vnctionem, quam inutiliter ha-
bent, alijs vtiliter, & ſalubriter conferunt,
§. ſi ergo, cap. remiſſionem cit.
Sed contra dictum obſtat primò *text. in
cap. non ſanat, eadem quæſt.* vbi habetur,
quod non ſanat, ſed polluit Baptiſmus
perfidorum. Secundò obſtat *text. in cap. ſi
quis confugerit, eadem quæſt.* vbi baptiza-
ti à Catafrigijs, ſunt rebaptizandi. Tertiò in
cap. pen. eiuſdem quæſt. vbi Hæretici non
conferunt effectum Sacramentorum.
Sed his non obſtantibus, non eſt rece-
dendum à *text. in d. cap. dedit*, & ad primũ,
& ſecundum contrarium reſpondetur il-
6 los fuiſſe baptizatos cũ forma defectuoſa,
vt aduertũt *gl. illorũ cap.* defectus aũt for-
mę eſt defectus ſubſtãtialis ſecũ trahẽs va-
7 liditatem ſacramenti. Ad tertiũ reſp. q. *text.*
ibi loquitur de ſacramento Pœnitentiæ,
quod ab Hæreticis collatum non valet,
quia non habent iuriſdictionem, dum ſunt
extra Eccleſiam, & patet ex *rubric. ipſius
cap.* quæ cum non ſit correſpondes nigro,
aliud videtur annuere, *text.* autem in ni-
gro aliud oſtendit, vt patet ex eius lit.
Aduerte tertiò, quod Sacerdos non de-
8 bet gloriari ex hoc, ſed omnia refundere
in Deum, nam neq; qui plantat eſt aliquid,
neq; qui rigat, ſed qui incrementum dat
Deus, *cap. multi 1. q. 1.* nec à ſacerdotibus
9 vlla ſanctificandi virtus emanat, vt habe-
tur in §. *ergo*, ibi: *Sicut nec Sol per fœtida
loca tranſiens maculatur, nec aqua fit la-
pidea, tranſiens per canales lapideos, ita
nec gratia Dei tranſiens per malos mini-
ſtros, &c.*
Aduerte quartò, quod neq; bona vita
10 miniſtri aliquid operatur ad effectum
principalem ſacramentorum, nec quidquã
facit eius deuotio, vel oratio, *S. Doctor 3.
par. q. 64. artic. 1.* & ſic effectus ſacramenti
non habetur maior propter meliorem mi-
niſtrum. Verum tamen eſt, quod deuotio
11 miniſtri, & eius bona vita aliquid opera-
tur præter ſacramentum, & eſt efficacior,
vt exaudiatur à Deo in illis orationibus,
quæ præcedunt, vel ſubſequuntur collatio-
nes ſacramentorũ. Imò vt ait *S. Doct. ibid.*
neq. operatur aliquid eius bona vita quo-
ad effectum, ad quem ordinantur oratio-
12 nes ſacramentorum, nam illæ dicuntur
nomine totius Eccleſiæ, quam Deus non
poteſt non exaudire, dum dicitur *Matth.
18. Si duo ex vobis* (per quæ demonſtrat
vnionem Eccleſiæ) *conſenſerint ſuper ter-
ram, de omni re quamcumq; petierint, fiet
illis à Patre meo, &c.* poteſt tamen eius iu-
ſtitia, & deuotio aliquid aliud imperrare à
Deo, vt maius aumentum gratiæ, ſed non
13 ex operato, quia gratia virtute ſacramenti
datur æqualis omnibus, vt loquitur *S. Do-
ctor loc. citat.* ſed ex opere operantis, & ex
merito ipſius miniſtri.
Aduerte quintò, quod miniſter ſacra-
14 mentorum poteſt induci etiam ſi ſit indi-
gnus, in duobus caſibus. Primus eſt, ſi mi-
niſter teneatur ex iuſtitia miniſtrare ſa-
cramenta; tunc enim licitè poſſum ab ip-
ſo petere ſacramenta, vt aduertit *Caet. in
S. Doct. 3. part. q. 64. articul. 6. ad* 2. vbi ait,
quod poteſt quis petere ſacramenta à Pa-
rocho, quem ſcit eſſe concubinarium, ta-
men petendo taliter ſacramenta, non de-
bet directè intendere inducere Parochũ,
ſeù alium miniſtrum (qui tenetur ex iuſti-
tia) ad peccandum, nam peccaret ex pra-
uo affectu, & mala intentione, dum vult
malum proximi, vndè poteſt velle ſacra-
menta, & hic debet eſſe eius finis, licet co-
gnoſcat ex tali petitione euenturum pec-
catum miniſtri, dummodo ipſa non inten-
dat hoc, & dat rationem *Caet. loc. cit.* quia
ſcilicet quamuis nunquam liceat induce-
re homines ad peccãdum, tamen licet vti
15 iniquitate alterius. Secundus caſus eſt cõ-
currente neceſſitate ex parte ſuſcipientis,
& animi præparatione ex parte miniſtri

v.g. quis eſt in articulo mortis, indiget ſacramento Pœnitentiæ, eſt præſens Sacerdos, non Parochus, qui tamen eſt in peccato mortali, ſed eſt paratus miniſtrare ſacramenta, tunc poteſt ab iſto recipere ſacramentum, & dat paritatem *Caet. in S. Doctor.* quia ſcilicet poteſt ſimiliter quis propter extremam neceſſitatem ſumere pecuniam ſub vſuris ab eo, qui paratus eſt illam ſic dare.

Aduerte ſextò, quod poteſt quis in caſu
16 neceſſitatis petere ſacramenta ab excõmunicato etiam notorio, & etiam à pagano, vel infideli petere Baptiſmum *Sanct. Doctor in 4. ſent. diſt. 4.* tum extra caſum neceſſitatis poſſunt recipi ſacramẽta à Pa-
17 rocho excommunicato, dummodo non ſit notorius excommunicatus, vel publicus percuſſor clerici, vt in *Concil. Conſtãtienſ. ſub Martino V.* & docet *D. Antoninus 3. par. tit. 26. cap. 3.* Tollant igitur fideles omnem anſietatem in recipiendis ſacramentis, quæ à quolibet miniſtro miniſtrata, ſortiuntur ſemper effectum ſuum, dummodo adhibeantur eſſentialia, ſcilicet materia, & forma, & intentio, ſiuè deuotè, ſiuè indeuotè ille miniſtret; Deus enim eſt principalis operans. Et hæc ſint pro ſacramentis in genere.

DE BAPTISMO, & eius effectibus.

TITVLVS TERTIVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli ad praecedentia.*
2 *Diuiſio eius de quo tractatur in præſenti titulo.*
3 *Baptiſmus quomodo definitur?*
4 *Sacramenta ſunt ſigna practica.*
5 Vgonis de Sancto Victore opinio circa definit. Baptiſmi.
6 *Declaratur.*
7 *Baptiſmum fuit maximè figuratum per circumciſionem.*
8 *fuit figuratum per diluuium vniuerſale.*
9 *per verba Cantic. 4.* (Veni de Libano) *& quod interpretetur Libanus.*
10 *& per tranſitum Iſrael per mare.*
11 *& per baptiſmum Ioannis, quod nõ erat Sacramentum; per diſcurſum.*
12 *& per Mare vitreum Apocalyps 4.*
13 *fuit inſtitutum à Chriſto Domino & quando per diſcurſum.*
14 *Baptiſmis materia eſt ablutio cum aqua, & quare? nu. 15. 16. 17. 18. & 19.*
20 *Forma habetur per verba*, Ego te baptizo, &c.
21 *Aqua Baptiſmalis non debet eſſe neceſſario exorcizata, ſed ad ſolemnitatem.*
22 *Baptizans, extra caſum neceſſitatis non vtens aqua exorcizata peccat mortaliter.*
23 *Aqua Baptiſmalis quanta ſit ſufficiens ad baptizandum?*
24 *Ablutio Baptiſmalis quare non poteſt fieri vino, vel alio ſimili liquore.*
25 *poteſt fieri aqua niuis.*
26 *non poteſt fieri aqua ex ſale, quæ verè non eſt aqua.*
27 *Aqua florum, vel cucumeris, vel ſudor, aut ſaliua, &c. non poſſunt deſeruire ablutioni baptiſmali.*
28 *ſi immiſceantur in minima quantitate in vaſe aqua naturalis valet ſacramentum, ſed miniſter peccat mortaliter extra caſum neceſſitatis id faciens, & n. 29.*
30 *Aqua decoctionis carnium licet ſatis craſſa, expreſſo, ac educto iure, valet ad ſacramentum.*
31 *Ablutio Baptiſmalis, & ipſa aqua ambo ſunt materia ſacramenti, ſed diuerſimode.*
32 *Aqua baptiſmalis extra caſum neceſſitatis quomodo tangere debet baptizandum.*
33 *Baptiſmum non valet ſi vnus immittat aquam, alius formam proferat.*
34 *Baptizandus non poteſt ſe ipſum immergere.*
35 *Baptiſmus poteſt fieri per aſperſionem in caſu neceſſitatis.*
36 *Trina immerſio in aqua non eſt de eſſentia baptiſmi.*

1 Continuatio huius tituli ad præcedentem, patet ex *§. fin. præcedent.* vbi dicitur, quod poſitis generalibus, erat deſcendendum ad particularia, vt pariter dicit *Iuſtin. in §. his itaquè de iuſtit. & iur.* & cum inter particularia primum locum obtineat Baptiſmus tanquam *ianua* ſacramentorum, ideò de ipſo hìc, ad cuius *tit. & §. 1.*
2 intellectũ videbimus primò, quid ſit Baptiſmus. Secundò, vbi fuerit hoc ſacramentum figuratum. Tertiò, à quo *inſtitutum*, vbi, & quando. Quartò, de eius materia,

&

& forma. Quintò, de eius effectibus. Sex-
tò, de eius miniſtro.

Circa primum patet definitio ex præ-
3 ſenti §. dicitur enim hic, quod Baptiſmus
eſt ablutio corporis exterior, quæ adhibi-
ta certa forma verborum, interiorem ani-
mæ ablutionem deſignat, & operatur. Eſt
etiam definitio *Sanct. Doctor 3. par. quaſt.
66. art. 1. in corp. & etiam Magiſt. ſent. in
4. diſt. 3.* & communiter omnium. Ex hoc
4 colligant Dialectici, ſacramenta eſſe ſigna
practica, quatenus ſignificant, & operan-
tur, ſic Baptiſmus ſignificat ablutionem
interiorem animæ, & verè ipſam opera-
tur.

Sed contra hanc definitionem obijcies
5 ex *Vgone de Sancto Victore lib. 2. de ſacra-
ment. par. 1. c. 2. circa princ.* vbi ait, quod
Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus
ſanctificata per verbum Dei, ergo non
vſus aquę (& ſic ablutio) eſt Baptiſmus, ſed
aqua ipſa, vt colligitur ex verbis citatis, ac
proindè mala eſt definitio Baptiſmi.

Reſpon. nego conſeq. & pro maiori de-
6 claratione ſciendum eſt, quod in ſacra-
mēto pōt cōſiderari ſacramētū ipſū, & res
materiales ſacramenti, *Vgo* igitur aſſignat
potius materiam, & formam ſacramenti,
ſed non dat definitionem eſſentialem ip-
ſius; vndè in aqua non eſt virtus ſacramē-
ti, neq; in aqua recipitur, vt ait *S. Doct. in
corp. cit. artic.* ſed eſt in ipſa aqua virtus in-
ſtrumentalis ſacramenti fluens in homi-
nem, qui eſt ſanctificationis ſubiectum;
aqua igitur nullam recipit ſanctificationē,
niſi extrinſecam, quatenus fuit materia ſa-
cramenti celebrati.

Circa ſecundum aduerte, quod figura
7 maxima Baptiſmi, fuit circumciſio, vt ha-
betur in præſenti § quę operabatur etiam
in partem id, quod operatur Baptiſmus, &
figurabat ipſum in lege Euangelica, *Sanct.
Doct. 3. par. q. 60.* Secundò fuit figuratum
8 per diluuium vniuerſale, quo perijt mun-
dus peccato dirutus, ſic perit in baptizato
regnum peccati, & introducitur gratia
1. Petri cap. 3. nu. 20. & 21. Tertiò fuit fi-
9 guratum Canticorum 4. ex verbis Spon-
ſæ: *Veni de Libano ſoror mea*; Libanus. n.
interpetratur, *dealbatio*, vt aduertit *Greg.
ibid.* & ſic veni de Libano, hoc eſt veni de
dealbatione, quę per Baptiſmum habetur,
Pauon. 3. part. introduct. can. 6455. Quar-
10 tò fuit figuratum in tranſitu Iſrael per
mare, nam ſicut populus trāſiens per ma-
re fuit liberatus à ſeruitute Faraonis, ſic
baptizati liberantur à ſeruitute dęmonis,
cap. nec quemquam, de conſecr. diſt. in. 4. ex
11 verbis *Apoſt. 1. ad Corint.* 10. Quintò fuit
figuratum per Baptiſmum Ioannis, qui nō
erat ſacramentum, ſed diſpoſitio ad Bap-
tiſmum Chriſti, nec erat de præcepto, nec
remittebat peccata, nec conferebat gra-
gratiam, nec caracterem imprimebat, ad
ipſum non admittebat pueros, nec genti-
les, quia eius Baptiſmus erat præparato-
rius ad pœnitentiam, pueri autem non poſ
ſunt pęnitentiam agere, nec infideles, dum
maneut in ſua perfidia. Alia de Baptiſmo
Ioannis ponit *S. Doct. q. 58. per totum, &
q. 68. art. 6. ad 1. & q. 70. artic. 1. ad 3.* Sextò
12 fuit figuratum in mare vitreo, quod vidit
Ioannes *Apoc. 4. num. 6.* ibi, *Mare vitreum
ſimile criſtallo*, & tale mare fuiſſe figuram
Baptiſmi, docet *S. Doct. loc. cit.*

Circa tertium reſpondeo ex *Tridentin.
13 ſeſſ. 7. can. 1.* Baptiſmum fuiſſe inſtitutum
à Chriſto Domino, *Ioann. cap. 1.* ſed tunc
initiatiuè, *Victor. de baptiſm. c. 4. & in cap.
per aquam, de conſecrat. diſt. 4.* ibi, *Cum
Dominus noſter Ieſus Chriſtus formam
baptiſmi daret, venit ad Ioannem, &c. &
gloſſ. in cap. ex quo, eadem diſt. verſ. ad in-
uocationem, ait: Quod tunc credimus fa-
ctum, quando Dominus tactu ſua mundiſ-
ſima carnis vim regeneratiuam contulit
aquis, &c.* ſed melius dic perfectè inſtitu-
tum, quando Dominus poſt ſuam reſur-
rectionem dedit formam Apoſtolis dicēs:
*Docete gentes baptizantes eos in nomine
Patris, &c. vt in cap. propriè, ead. diſt.* vbi
habetur, quod tunc ſacramentum Baptiſ-
mi habuit vim, quando Dominus formā
inſtituit, forma enim eſt vltimum comple-
mentum rei, nec poteſt dici quid perfe-
ctum, dum forma caret, ergo tunc debet
dici inſtitutum Baptiſma, quando Domi-
nus poſt ſuam reſurrectionem formam
dedit Apoſtolis, *dict. cap. propriè*, quod idē
videtur dicere *S. Doct. 3. p. quaſt. 66. artic.*
2. vbi ait, Baptiſmum fuiſſe perfectè com-
pletum poſt Chriſti reſurrectionem. Nec
facit, quod Dominus dixerit Nicodemo
Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua,
& Spiritu ſancto, non intrabit, &c.* nam
reſpondet *S. Doct. loc. cit.* id potius reſpi-
cere tempus futurum, ſeù poſt ſuam reſur-
rectionem.

Circa quartum aduerte primò, propriā
14 materiam huius ſacramenti eſſe ablutio-
nem cum aqua, *Trident. loc. cit. can. 2. &
Florent. de ſacram. element. fidei, de Sum.
Trinit. cap. firmiter, cit. ſit. S. Doct. loc. cit.
articul. 3.* & deinceps ex verbis Domini
Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua,
15 &c.* patet etiam hoc ex pluribus con-
gruentijs, quas habet aqua cum hoc ſa-
cramento, ſeù cum effectu intrinſeco ip-
16 ſius. Primò, quia aqua lauat, & Baptiſmus
abluit à peccatis. Secundò eſt frigida, &

com-

comprimit calorem; ſic Baptiſmus repri-
mit fomitem. Tertiò, quia eſt diaphana,
17 & facillimè recipit lumen, & per Baptiſ-
mum illuminatur in fide. Quartò, quia
18 vt ait *Chryſoſt. hom. 24. in Ioan. Qui ſe*
immergit in aquam, dum eleuatur, reſur-
gere videtur, ſic & qui baptizatur. Vlti-
19 mò, quia cum Baptiſmus ſit neceſſarius
omninò, ideò debuit aſſignari materia,
cuius abundantia vbique haberi poſſit,
vel facilis ſit ad ipſam aditus. Hęc, & alia
habes per S. *Doct. in corp. ar. 3.*

Aduerte ſecundò, formam huius Sacra-
20 menti eſſe illa verba, *Ego te baptizo, in*
nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti,
ſic dicente Domino per *Ioan. loc. cit.* & ha
betur in *d. cap. proprie, cap. firmiter, & cle-*
ment. fidei, cap. detrahe, 1. q. 1. cap. in Syno
do de conſecr. diſt. 4. vbi ad oſtendendum
quod omnes tres perſonæ ſint exprimen-
dæ, dicitur: *Qui vel vnam de Trinitate*
perſonam in baptiſmo non nominat, illud
baptiſma eſſe verum non poſſet. & ſubdit:
Qui enim confeſſus fuerit Patrem, & Fi-
lium, ſi confeſſus non fuerit & Spiritum
ſanctum, neque Patrem, neque Filium ha-
bebit. cum tamen multa occurrant diluci-
danda, ideò

Quęres primò, an aqua baptiſmalis
debeat eſſe neceſſariò exorcizata?

Reſp. negatiuè, ſic S. *Doct. ad 5. a. 2. cit.*
21 vbi ait, ſpectare tantum ad quandam ſo-
lemnitatem, per quam excitatur deuotio
fidelium, & fugantur Demones: vnde eſt,
22 quod qui abſq; neceſſitate vellet vti aqua
non benedicta, peccaret mortaliter, tum
quia faceret cōtra communem vſum Ec-
cleſiæ, tum quia priuaret puerum tāto bo-
no, quod eſt ablui ab aqua exorcizata, &
fugato Demone.

Quæres ſecundò, quænam quantitas
aquæ ſit neceſſaria ſufficiens pro baptiſ-
mo?

Reſp. ſufficere illam quantitatem, quæ
23 tangendo corpus, ſiuè partem corporis
poſſit aliquo modo profluere, & ad hoc
ſufficit etiam minima pars duarū, vel triū
guttarum, *Paul. Comitol. in reſp. mor. lib.*
1. q. 12. & Filiuc. to. 1. tract. 2. c. 2. n. 34. qui
approbant, baptiſmum celebratum a qua-
dam muliere cum digito intincto in aqua
tangendo, & ſignando frōtem pueri, quia
ſic habetur ablutio, ergo adeſt materia
eſſentialis.

Quæres tertiò, cur nō poſſit iſta ablutio
fieri vino, dum etiam vno abluuntur ſor-
des, vel per alium ſimilem liquorem?

24 Reſp. id negari, quia tam vinum, quàm
cętera, nō ita mundant, vt non relinquāt
aliquam ſui maculam, vel tibrem, *S. Doct.*
loc. cit. ad 2. quod non decet in hoc ſacra-
mento, in quo nulla licet leuis macula re-
linquitur, vt infra videbimus.

Quæres quartò, an poſſit fieri in aqua
niuis, vel in aliquore ex ſale?

Reſp. quod in aqua niuis licet, quia nix
25 non eſt aliud, quam aqua congelata; at in
aqua, ſeù liquore, ex ſale non ſic, quia ſal
vel eſt aqua maris, vel eſt ſal in venis ter-
26 ræ. Aqua igitur, quæ emanat ex ſale, vel
eſt ex ſale terreo, & non poteſt dici, quod
id, quod emanat, ſit aqua, ſed humor, vel
emanat à ſale, quod fit ex aqua maris, &
neq; valet ſacramentum, quia tale ſal non
eſt aqua maris durefacta, vel condenſata,
ſed ipſa aqua maris per longum ſpatium
temporis vibrante Sole exiccatur, & re-
manent partes terreæ, & craſſæ, quæ erant
in ipſa aqua, & ſic tranſit aqua in aliam
ſpeciem potiùs terream, quàm aquatilem,
meritò quando poſtea liqueſcit, diſſolui-
tur in id, ex quo fuit compoſitum imme-
diatè, ſed immediatè nō fuit compoſitum
ex aqua, ſed ex talibus partibus craſſis, &
terreis, ergò dum non eſt aqua id, quod
ab ipſo emanat, neq; poſſumus vti ad ba-
ptizandum, *Coninc. de ſacram. q. 66. ar. 4.*
dub. 5. n. 22. Aug. in ſum. verb. baptiſmus 4.
n. 3. Siluest. verb. eod. n. 2. in fi.

Quæres quintò, an poſſit eſſe aqua ro-
ſacea, vel florum, an aqua cucumeris, an
ſudor, vel ſaliua, &c.

Reſp. in nullo ea his valere, & de ſaliua
27 expreſsè habetur in *cap. pen. hoc tit.* quod
ſcilicet ſic baptizati non ſunt habēdi pro
Chriſtianis; pro omnibus autem ratio eſt,
quia his non vtimur ad abluendum, nec
ſunt aqua naturalis, Dominus autem dixit
Ex aqua &c. ſi tamen tales res in mini-
28 ma quantitate immiſceātur in vaſe aquæ
naturalis, tunc valeret ſacramentum, quia
minimum non mutat eſſentiam, peccaret
tamen mortaliter id faciens contra Ritum
Eccleſiæ, & Chriſti inſtitutionem, liceret
tamen in caſu neceſſitatis vti aqua ex lu-
29 to expreſſo, vel lixiuio, vel etiam iure;
dummodo non ſit valdè craſſum, vel ſpiſ-
ſum, quia hæc omnia ſunt aqua naturalis,
S. Doct. 3. p. ar. 4. q. 66. ex quo habemus, quod
30 ſi aqua decoctionis carniū ſit ſatis craſ-
ſa, & ipſiſſa, ſi exprimatur, & educatur ex
ipſo iure aqua, benè poterit deſeruire ad
baptiſmum. Inſuper, quotieſcumq; aqua
non mutauit ſuam ſpeciem, vel licet ſit im
mixta cum alio liquore, ſi tamen maximè
prævaleat aqua, ipſa vti poſſumus ad bap-
tizandum, ſicut etiam aqua pluuiæ, idem
S. Doct. loc. cit.

Quæres ſextò, quæ ſit materia ſacramē-
ti, an aqua, an eius vſus, ſeù ablutio.

Reſp.

Reſp.vtramq.eſſe materiam, ſed diuerſo
31 modo;aqua enim eſt materia,ex qua, ſeù
remota,ablutio verò eſt materia qua , ſeù
ptoxima,idem S.*Doct.ar.j.*vnde ſi quis po
ſito puero coram aqua , proferret formã,
puer non diceretur baptizatus , quia verè
non intetceſſit ablutio.

Quæres ſeptimò , quomodo aqua debeat tangere baptizandum extra caſum nec ſſitatis ?

Reſp.quod debet tangere vel totum
32 corpus, vel caput , quod eſt maior pars,
argum.*tex.in l.nam in diuerſis,ff.de relig. & ſumpt.fun.*vnde licet modica ſtilla profluat per corpus baptizãdi,tamen valeret ſacramentum,*Innoc.in 3.decretal.in cap. debitum.de baptiſm.& eius effect.*

Quæres octauò , an poſſit vnus immittere aquam,& alius proferre formam ?

Reſp.negatiuè,quia ſic nõ poſſet verifi-
33 cari forma in qua dicitur,*Ego te baptizo,*
ſic tenet *Innoc.in d.cap.debitum,* ex hoc
collige,ꝙ neq. poteſt baptizandus ſeipsũ
34 immergere , ſed ſupra ipſum eſt immittenda aqua, nam per formam deſignatur actio ex parte baptizãtis,& paſſio ex parte baptizati ; ille ait,Te baptizo,ergo ille debet abluere,& baptizandus ablui,idem habetur per formam Græcorum,Baptizetur ſeruus Chriſti , Poteſt etiam fieri bap-
35 tiſmus per aſperſionem, dummodo adſit neceſſitas , ſic in eadem die ter mille fuerunt baptizati tempore Apoſtolorum, *Act.2.n.40.S.Doct.quæſt.cit.ar.6.& 8.*vbi
36 etiam notat, ꝙ non eſt de eſſentia ſacramenti trina immerſio in aqua,vel trina effuſio,quia etiam vnica effuſione,vel immerſione habetur myſterium mortis Ieſu Chriſti. Et hęc ſint pro materia baptiſmi.

Circa formam.

SVMMARIVM.

1 *Forma Sacramenti Baptiſmi nõ requirit neceſſariò ly Ego, miniſter verò illud omittens in cõtemptũ peccat mortaliter.*

2 *cur non habeatur per Baptizeris,& habeatur per ly. Te baptizo.*

3 *Græcorum cur permittatur,& vnde habuerit originem.*

4 *cur requirit expreſſionẽ ipſius exercitæ ablutionis per ly, Ego te baptizo.*

5 *Baptizatus abſque ly,Ego te baptizo,quo modo & quare ſit rebaptizandus.*

6 *Baptiſmus non valet ſi in forma dicatur in Nomine Chriſti.*

7 *Apoſtolis cur erat permiſſum baptizare in nomine Chriſti, & quomodo debeat intelligi,& nu.9.*

8 *nullibi reperitur permiſſum baptizari in nomine Chriſti.*

9 Tex.in cap. à quodam de conſecr.diſt.4. *declaratur.*

10 *Apoſtolos non præſumitur baptizaſſe in nomine Chriſti.*

11 *Forma Sacramenti baptiſmi habet de eſſentia ly,in Nomine, nec poteſt alterari,vel repeti .*

12 *Nomen ſignificat eſſentiam.*

13 *Baptizans repetẽs ly,in Nomine,per quãlibet Diuinam perſonam, quomodo ritè diceretur baptizare non euitando tamen peccatum mortale.*

14 *Obſtetrices tenentur ſcire formam Sacramenti Baptiſmi.*

15 *Forma Sacramenti Baptiſmi valida eſſet ſi omittantur ly Ego,& In, omittens tamen peccat mortaliter.*

16 *per quem defectum verborum vitietur .*

17 *Baptizans ſi immitteret puerum in puteũ, & dum puer tangit aquam proferret formam, ritè baptizat.*

18 *Baptiſmus debet eſſe ad vitam ſpiritualẽ, non corporalem.*

19 Tex.in cap.ſic non ſint 32.q.4. *quomodo intelligatur .*

20 *Adultus baptizandus permittens immergi in puteo cum periculo vitæ reciperet caracterem,ſed nõ gratiam,verum ſtante periculo non eſt baptizandus,& Miniſter an peccaret mortaliter cõſiciens, & n.21.& 22.*

23 *Baptizandus propter nimiam infirmitatem impotens ad ſufferendam aſperſionem aquæ an excuſandus , & quomodo baptizari poſſit.*

24 *Baptizans proferens ex ignorantia in Nomine Patrus, &c. an ritè baptizet.*

25 *Baptizans,addẽs, vel apponẽs verba ante vel poſt formã , dummodo intentionem habeat Eccleſiæ conformẽ,ritè baptizat.*

26 *Forma Sacramenti Baptiſmi non eſt inuertenda circa ordinem perſonarum.*

27 *Baptiſmus cauſat remiſſionem omnium peccatorum præcedentium .*

28 *Baptizatus non tenetur confiteri de peccatis commiſſis ante baptiſmum.*

29 *Peccatum actuale non remittitur in baptiſmo.*

30 *non impedit receptionem caracteris in Sacramento Baptiſmi.*

31 *Baptiſmus cauſat infuſionem gratiæ, & ſimul virtutes tum Theologales,tum morales,& n.32.*

33 *Virtutes infunduntur in Sacramento Baptiſmi admodum habituum.*

34 dicun-

34 Dicuntur quaſi virum tuentes.
35 Habitus dant poſſe remotè.
36 Virtutes morales cum charitate coniunctæ non faciunt, id quod etiam facerent virtutes ſupernaturales.
37 Habitus virtutum ſimul cum charitate facilitant potentias ad actus dirigendos ad Deum.
38 Virtus ſecundum Ariſtotelem quid ſit?
39 Habitus virtutum in adultis baptizatis infunduntur magis, vel minus perfecti iuxta maiorem, vel minorem diſpoſitionem, vel gratiam.
40 Baptizatus in peccato actuali non recipit habitus virtutum.
41 recipit poſtea virtutes ablato obice etiam per actum contritionis.
42 Effectus baptiſmi eſt aperire ianuas cæli, quod fuit figuratum in baptiſmo Christi.
43 eſt liberare aliquatenus à pœnalitatibus contractis per peccatum Adæ, diſpoſitiuè ad vitam æternam.
44 Peccatum originale perfectè, & nulla remanente radice remittitur in baptiſmo, licet pœnalitates ſecundum ſtatum naturæ remanent.
45 Effectus baptiſmi eſt aggregatio ad fideles, participatio ſacramentorum, & tollere infamiam præcedentem.
46 Irregularitas ante baptiſmum contracta, tollitur per ipſum.
47 bigamia non tollitur, & quare?
48 ex peccato eſt melioris conditionis quam quæ non eſt ex peccato.
49 Concupiſcentia quomodo eſtinguatur per baptiſmum.
50 Baptiſmus reddit hominem de terreno cæleſtem.
51 plus remittit quam contrio, vel abſolutio ſacramentalis.
52 Baptiſmus licet remittat peccata tamen nihil remittit in præiudicium tertij.
53 non tollit vindictam publicam.
54 ſeruum non efficit liberum.
55 efficit ſeruum Iudæi liberum.
56 Vſurarius baptizatus non poteſt retinere illicitè acquiſita.
57 vt poſſit retinere, quid debet facere.
58 Baptiſmus iocosè collatus ſed cum debita intentione producit effectum ſuum.
59 collatus propter pecuniam dummodo non adſit alius, qui conferre velit ſacramentum abſq; pecunia, licitè procedit.
60 Baptizandus ſi inducatur mediante pecunia ad baptizandum, putà quia pauper, & taliter alliciatur ad fidem recipiendam, licitè baptizatur.
61 ſi inducatur præcisè propter cupiditatem pecuniæ peccat mortaliter recipiens baptiſmum ſicuti etiam dans.
62 Baptiſmus permiſſus filio à patre pagano, mediante pecunia ſibi data eodem modo procedit, ac in paupere taliter inducto.
63 licitè confertur filijs ſeruorum Dominis volentibus licet parentibus inuitis.
64 producit effectum ſuum primarium, & principalem æquè adultis, ac paruulis.
65 producit effectum per accidens, magis, in adultis benè diſpoſitis quam in paruulis.
66 Originale peccatum non ſufficit ex ſe ad damnationem niſi ſit ſimul cum actuali.
67 Filij ex parentibus chriſtianis, quare ſint baptizandi?
68 Baptiſmus tempore interdicti validè confertur.
69 Baptiſmũ qui validè conferre poſſunt, & quali ordine id procedat, & n. 70. 71. 72 75. 76. 77. & 78.
73 Mulier poteſt prædicare.
74 Tex. in cap. mulier 20. de conſecr. diſt 4. declaratur.
79 Baptizans in peccato mortali non ſolemniter, ſed in caſu neceſſitatis, non peccat mortaliter.
80 ſi ſit laicus non peccat mortaliter.
81 Baptiſmus in caſu neceſſitatis valet ſi plures ad ipſum conficiendum concurrant, ſed non vt miniſtri.
82 Baptizare ſe ipſum nemo poteſt etiam inſtante neceſſitate.
83 Baptizans in caſu neceſſitatis quid teneatur ſcire, & quid non?

QVæres primò, an debeat poni neceſſariò ly, *Ego*?

1 Reſpon. negatiuè, nam venit ſub ly, *baptizo*, eſt tamen peccatum mortale illud omittere in contemptum, quia eſt vnum ex verbis formæ ſacramentalis, quod licet non ſit eſſentiale, eſt tamen in forma, qua vtitur cõmuniter Eccleſia, *S. Doct. q. 67. art. 5. ad 1.* ſi verò non fuerit in contemptum, erit tãtum veniale, *Conínc. 3. par q. 66. art. 6. nu. 1. Vaſq. 3. par. diſp. 142. n. 39. Sot. in 4. diſt. 3 q. vn. ar 5.*

Quæres ſecundò, cur non dicatur, Baptizeris à Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, poſito quod Deus ſit principalis agens, & in ipſum refundi debet actio; eſt enim actio agentis actio.

Reſp. quod ratio eſt eadem, ſcilicet, quia actio

2 actio eſt agentis actio,& ſic verè miniſter eſt;qui baptizat(licet in nomine Dei)ergo Miniſter dicere debet,Te baptizo,&in ipſa forma refundit actionem ad agētem principalem; nam dicit, Te baptizo,in Nomine Patris,&c. ad oſtendendum, quod ipſe in tali actione eſt miniſter, & agens principalis eſt ipſe Deus, *S.Doct.loc.cit.*

Quęres tertiò,cur permittatur forma Græcorum in verbis deprecatiuis, Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, &c. poſito, quod debeat exprimi perſona ipſius miniſtri.

Reſp.quod hoc, & multa alia antiqua
3 relinquuntur Græcis ad remouendum ſchiſma;ſunt enim non ita dociles,& difficiliter obedientes: hæc autem forma ſeruabatur antiquitus,ad eſtirpandum vſum, qui erat inductiuus hæreſis;dicebant enim fideles ſe eſſe illius,à quo fuerant baptizati,quaſi ex meritis illius baptiſma recepiſſent,& ſic dicebant, Ego ſum Pauli, ego ſum Cephæ,&c.ad Corint.3.eo quod Paulus,vel Cefas dixerat ipſis,Ego te baptizo, cum autem eſſent rudes; putabant forſan ſe virtute illorum fuiſſe baptizatos, hoc autem hodiè ceſſauit,quia in omnem ter-
4 ram exiuit ſonus fidei,& omnibus innotuerunt merita Chriſti,ex quo omnia,& in quo omnia.

Quæres quartò,ad quid dicere,Ego te baptizo,dum de facto immittit aquam.? actus enim exercitus oſtendit factum ipſum,ergo non debet voce exprimi.

Reſpond.quod poteſt eſſe, quod aqua
4 fuerit immiſſa ad abluendum naturaliter, ad refrigerandum,ad emundandas ſordes corporis,&c.vndè benè Eccleſia,vt cognoſcatur differentia inter ablutionem ſacramentalem,& alias ablutiones, ſtatuit ſibi certum verbum, quo vocet ſuam ablutionem,& ſic dicit,Baptizo,ad oſtendendum ablutionem illam dirigi ad ſacramentum, non autem ad purum lauacrum.

Quæres quintò, an eſſet rebaptizandus qui eſſet ſic baptizatus,In nomine Patris, &c.ſed tamen miniſter non expreſſit,Te baptizo?

Reſpon.eſſe rebaptizandum ſaltem ſub
5 conditione, quia pro hoc ſacramento debemus eſſe pluſquam tuti;non conſtat igitur,miniſtrum habuiſſe intentionem baptizandi per illum actum, vel abluendi, vel immergendi, &c. ergo erit puer ſub conditione rebaptizādus. Colligitur ex *Caet. in S.Doct.art.5.cit.ad* 5.nec facit,ſi dicas, ablutionem fuiſſe factam in nomine Patris, &c. ac proindè præſumi factam ad baptizandum ſacramentaliter; in contrarium enim eſt veritas, quia vt habetur ad *Coloſſen.*3. omnia debemus facere nomine Trinitatis,& ſic poſſet dici,quod illa fuiſſet ablutio naturalis, facta tamen in nomine Trinitatis, vnde neceſſarium eſſe dicere,Te baptizo eſt conſtitutum de fide per *Florent.in decreto de Armen.* vbi dicit, valere ſacramentum, ſi exprimatur actus,qui per ipſum exercetur,ergo à cōtrario ſenſu quando non exprimitur, non valet.Idem eſt definitum in *capit. ſi quis puerum extra eodem*,per *Alex.III.*dicentem:*Si quis puerum ter in aquam immerſerit,& non dixerit,te baptizo,nō eſt puer baptizatus*, tum quia ſic patet ex Chriſti inſtitutione dicitur,Baptizantes,&c.vt in *d.cap.propriè.*

Quæres ſextò,an poſſet baptizari in nomine Chriſti?

Reſpond. ſecundum *gloſ. in cap.à quodam,de conſecr. diſt.*4. vbi in fine videtur
6 dicere,poſſe ſic baptizari·In contrarium tamen eſt dicendum, vt patebit ex infra dicendis,& ex ſolutione argumentorum. Pro quibus.

Obijcies primò ex Act.Apoſt. vbi dicitur,Apoſtolos baptizaſſe in nomine Chriſti, ergo validè quis baptizat taliter, eſto peccet mortaliter, dum non vtitur communi forma Eccleſiæ.

Reſpond,nego conſeq.& ad illud Apo-
7 ſtolorum reſpondet *Grat.per loc.cit.* illud fuiſſe permiſſum Apoſtolis tunc temporis ad Chriſti nomen ampliandum, & amorē
8 prouehendum, tamen cum hoc nullibi permiſſum reperiatur Apoſtolis, vt aduertunt *Bellar.lib.1.de bapt.c.5.et Coninc.loc.cit.*ideo ſecundum Theologos.

Reſp.ſecundò,illud Apoſtolorum eſſe intelligendum,quod Apoſtoli baptizabāt in perſona Chriſti,hoc eſt non excludendo à forma alias perſonas,ſic forſan dicēdo, Ego te baptizo in nomine Patris, & Chriſti,& Spiritus ſancti & hoc poteſt intelligi permiſſum Apoſtolis tunc temporis ad Chriſti amorem diſſeminandum, *Beccan.de ſacr.c.10.q* 3.

Obijcies ſecundo ex *d.cap.à quodam*, vbi apponitur particula,*tantum*, quæ eſt taxatina, & ſic habetur aliquos fuiſſe baptizatos in nomine Chriſti tantum.

Reſpond. illam taxatinam excludere
9 alias expreſſas ſignificationes perſonæ Chriſti,& ſic Filij,vel geniti; &c. non autem excludere alias perſonas, tum quia *Damaſc libr.4.de fide cap.*10.exponens illud ad *Roman.7.In Chriſto baptizati ſumus*,ait:In Chriſto baptizatum eſſe,non eſt aliud,quàm in eum credendo,ſalutifera aqua intingi: vndè potius debet dici, quod per merita Chriſti fuerint baptizati

conuincitur etiam contraria opinio per
hanc conſiderationem, nam Paulus fuit
etiam tempore Apoſtolorum, & Apoſto-
lus aſſumptus, & tamen Act. 19. interrogãs
quoſdam, qui aſſerebãt ſe eſſe baptizatos,
dicebat: Si Spiritum ſanctum accepiſtis
credentes, reſponderunt, ſed neq; ſi Spiri-
tus ſanctus eſt, ignoramus, tunc Paulus. In
quo ergo baptizati eſtis? quaſi diceret,
nonne in baptiſmate audiſtis inuocationẽ
ſancti Spiritus? ergo dum Paulus repre-
hendit non baptizatos in nomine perſo-
narum, ſignum eſt, Apoſtolos baptizaſſe
10 taliter. Sic igitur dicimus cum *S. Doct.*
ar. 5. ad 7. dum Dominus expreſſam de-
dit formam, nec præſumendum eſt, quod
Apoſtoli tam citò degenerauerint à ſan-
ctiſſimis inſtitutionibus ſui Præceptoris.

Quæres ſeptimò, an ly, *in nomine*, ſit de
eſſentia? & an poſſit alterari, dicendo, In
nominibus Patris, & Filij, &c. vel In nomi-
ne Patris, in nomine Filij, & in nomine Spi
ritus ſancti?

Reſpond. negatiuè quantum ad primã
11 partem, & ratio eſt, quia in baptiſmo non
tantum eſt exprimenda Trinitas perſona-
rum, ſed etiam vnitas diuinitatis, & eſſen-
tiæ; hæc autem importatur per ly, *in no-*
12 *mine*, nomen enim ſignificare eſſentiam,
habetur *Exod. 3. num. 14.* & deinceps, vbi
cum Moyſes peteret à Domino de ſuo no
mine, reſpondit Dominus per eſſentiam
dicendo, *Ego ſum qui ſum*, ergo nomen
idem eſt ac eſſentia, ſed vnica eſt eſſentia
diuina in tribus perſonis, ergo dici debet,
in nomine, non autem in nominibus.
Quantum ad ſecundam partem quæſiti,
reſpond. ſecundum *Conine. 3. part. q. 66.*
13 *art. 6. dub.* 1. quod ſi hic intelligeret vnam
eſſentiam, ſed exprimeret ſic, vt magis
oſtenderet quamlibet perſonam, valeret
ſacramentum, tamen peccaret mortaliter
recedendo à communi forma Eccleſiæ.

Nota hic, teneri obſtetrices ſcire formã
14 baptiſmi, ſic *Palud. in 4. diſp. 5. part. 2. art.*
1. num. 7. Turrecrem. in cap. ſi mulier, de
conſecr. diſt. 4. Rodriqu. in ſumm. Hiſpan.
tom. 3. c. 26. num. 5. & D. Antonin. 3. part. c.
15. §. 4. Ratio eſt, quia tenetur quis ſubue-
nire proximo in extrema neceſſitate con-
ſtituto, ſed nulla eſt maior neceſſitas, quã
periculum ſalutis æternæ, nec poteſt pro
hoc periculo ſubueniri pueris, niſi ab ob-
ſtetrice, ergo hæc tenetur ſcire formam
ratione ſui officij; cui, vt plurimum talis
accidit caſus.

Quæres octauò, quid ſi omitterentur
hæc omnia, ſcilicet, *Ego, In, Et*, an ſacra-
mentum eſſet inualidum? Ratio dubitan-
di eſt, quia omnes iſtæ particulę ſimul ſum-
ptæ videntur eſſe magna pars, ergo non
valet ſacramentum.

Reſpond. tamen valere ſacramentum,
15 ſic *Sot. in 4. diſt. 3. art. 5.* miniſter tamen
peccaret mortaliter, *Enriqu. lib. 2. de bapt.*
cap. 8. nu. 10. Ad rationem dubitandi dici-
mus, quod non magna pars formæ defi-
ciens vitiat ſacramentum, ſed debet eſſe
16 pars eſſentialis, licet minima: ſic ſi omit-
teret, *Patris, &c.* hæc enim eſſet pars eſſen
tialis, & ideò ſacramentum non valeret:
at defectus talium particularum non in-
uertit ſenſum formę huius ſacramenti, er-
go debet habere effectum ſuum, hoc idẽ
extendi poterit ad cęteras formas, à qui-
bus ſi tollatur aliqua pars, licet lõgiſſima,
haberetur tamen effectus ſacramenti (ſic
eſſet in forma calicis noui, & æterni teſta-
menti, &c.) non ſic autem eſt dicendum
de ly, *Te*, hoc enim debet neceſſariò exprĩ
mi, vt deſignetur perſona baptizanda, *Sil-*
ueſt. verb. baptiſmus, nu. 6. Nauar. in man.
c. 25. nec eſt eadem ratio de ly, *Ego*, quia
ſubintelligitur, ſub, baptizo, ſub quo non
poteſt intelligi ly, te.

Quæres nonò, ſi quis immittat puerum
in mare, vel in puteum cum intentione
ipſum baptizandi, & dum ille tangit aquã
proferret formam, vel dum ipſum immit-
tit, an valeret ſacramentum?

Reſpond. affirmatiuè, quia adfuit mate-
17 ria, formæ, & intentio ſacramenti, ergo va-
let, ſic *Abb. in cap. non vt opponeres, extra*
eodem, & Suar. diſputat. 20. ſect. 3. Vaſqu.
diſput. 145. cap. 3. Valent. diſput. 4. quæſt. 1.
quamuis contrarium teneant *Silu. verb.*
de baptiſmo, 4. num. 6. Sot. in 4. diſtin. 3. q. 2.
art. 8. Scot. ibidem diſt. 5. q. 3. & alij, noſtrũ
tamen dictum commune eſt, neque quid
firmum apparet in contrarium: tamen pro
contraria opinione.

Dices pro cõtraria opinione baptiſmus
debet eſſe ad vitam, ſed puer ſic immerſus
de facili moreretur, ergo non valet baptiſ-
mus.

Reſpond. diſtinguo maiorem, debet eſ-
18 ſe ad vitam corporalem, & nego, ſpiritua-
lem, & concedo, neque obſtat *text. in cap.*
19 *ſi non ſunt 32. quæſt. 4. apud gloſ. in cap.*
forte 14. q. 1. quod ſcilicet non ſunt facien-
da mala, vt eueniant bona, nam id intelli-
gitur reſpectu eiuſdem perſonæ, ſic non
poteſt quis ſeipſum caſtrare propter con-
tinentiam, nec poteſt baptizandus ſe ipſũ
immergere in puteum cùm periculo vitæ;
tunc enim benè curreret dictum, at in ca-
ſu noſtro miniſter eſt, qui facit operam;
non debet igitur eius iniquitas infanti no-
cere, qui in tali malo non habet volunta-
tem, meritò eſſet baptizatus.

Sed

Digitized by Google

Sed rogabis, an baptizaretur adultus, qui permitteret ſic immergi cum periculo vitæ?

Recipere caracterem, ſed non gratiam;
20 non enim poteſt recipere gratiam dum actualiter peccat, immò etiam ſi curreret periculum vitæ, non debet ſic baptizari, patet ex *d. cap forte*.

21 Sed videtur miniſtrum non peccare, quod probatur à ſimili in pluribus caſibus, ſic pōt quis occidere ſuum iniuſtum inuaſorem, dummodo non poſſit omninò aliter ſe defendere, etiam ſi per talem occiſionē inuaſoris præuideret per accidens occiſionem alicuius innocentis, puta ſi ille inuaſor defenderet ſe cum aliquo puero in manu, v. g. ſufficit quod occidens non intēdat per ſe occiſionem talis pueri. Item poteſt quis licitè defendere ſe currēdo à facie inuaſoris, etiam ſi tali curſu præteriret & occideret infantem ſtratum terræ in via, quia ipſe non intendit occiſionem pueri, ſed tantum ſuam vitam ſic currendo ſaluare. Item poteſt fœmina prægnans, infirma, & deſtituta omni auxilio, accipere medicinam directè contrariam puero, quem habet in vtero, dummodo non intendat præcisè mortem illius, & alios ponit caſus *Leſſ. de iuſt. & iur. lib. 2. c. 9 dub. 9.* ergo neque peccat Parochus, vel alius miniſter immergendo puerum in puteum in caſu neceſſitatis, vt ipſum baptizet, licet præuideat mortem pueri, dummodo non intendat ipſam.

His tamen, & ſimilibus non obſtantibus, eſt diſpar caſus noſter, quia non pōt
22 non intendi mors pueri cum tali immerſione, & immerſio ipſa mors eſt, at in caſibus enumeratis ſunt actus ſeparabiles, & diſtincti, ſic fœmina directè intendit ſui curam, aggreſſus intendit ſe defendere, &c. at in caſu noſtro ipſa baptizatio mors eſt, ergo omnino illicita, ac proindè nullo modo admittenda,

Sed petes, quid ſi infans ſit adeò infirmus, vt nō poſſit ſufferre etſi leuem aſperſionem aquæ, quomodo erit baptizandus.

Reſp. caſum eſſe ferè impoſſibilem, ac
23 proindè erit omninò baptizandus; homines enim huius ſeculi quampluribus ſe exponunt periculis propter affectum diuitiarum, ergò multo magis id debet dici propter affectum ſalutis æternæ, nec debemus in re tam neceſſaria adeò ſcrupulizare pro ſalute corporis, *Scot. in 4. diſp. 5. q. 3. & Vaſq. diſp. 145. n. 13.* tamen poſito tali caſu, poſſet baptizari infans cum aqua tepida ad euitandum tale periculum, ſed caſus eſt valdè metaphyſicus.

Quæres decimò, an valida ſit forma ſic prolata, *Ego te baptizo in nomine Patrus & Filius, & Spiritus ſanctus.*

Reſp. affirmatiuè, ſi id fuerit ex ignorā-
24 tia, & miniſter habuerit intentionem faciendi id, quod facit Eccleſia, vt ſimiliter ſupra diximus, ex *cap. retulerunt 86. de conſecr. diſt. 4.* ratio autem eſt, quia hæc forma non deficit in eſſentialibus, *cap. ſatis 48. diſt. cit.*

Quæres vltimò, quid ſi aliquid addatur formæ, vel interponatur, puta ſi quis diceret: In nomine Patris, &c. & Virginis Mariæ, vel & diaboli, vel ſimilia verba apponeret ante, vel poſt, vel etiam in medio, puta ſi diceret, Baptizo te, & Deus eſt in nomine Patris, & Filij, &c. vel Baptizo te (veni Franciſce) in nomine Patris, &c. an valeat ſacramentum?

Reſp. ſecundum *glo.* omninò videndam in *cap. ſi non 72. de conſecr. diſt. 4. verb. eua-*
25 *cuati*, quod verba appoſita ante, vel poſt formam, non vitiant ſacramentum, dummodo intentio baptizantis non ſit illa eſſe neceſſaria, vel velle innouare formam, &c. ſecus autem ſi habeat intentionem faciēdi id, quod facit Eccleſia; nam licet adderet nomen dæmonis in fine formæ, vel ante prolationem formæ, adhuc conficeret ſacramentum, vt expreſsè *gloſ.* ibi, argumento *tex. in l. quod extrinſecus, ff. de verb. ſignif.* ſi tamen interponatur *glo.* ibi, tenet non confici ſacramentum, ſed corrigitur ex iuribus ſuprapoſitis, cum de forma in tractatu de ſacramentis in genere, vndè eſt intelligenda gloſa, quod non tenet ſacramentum, ſi apponatur iſta verba æſtimata vt neceſſaria, vel ſi eſſent directè appoſita formæ, vt ſi apponeretur particula, *non*, dicendo, Ego te baptizo non in nomine patris, &c. tunc enim non conficeretur ſacramentum. Ex ipſa gloſa ha-
26 bes, neque eſſe inuertendum ordinem perſonarum in iſta forma, quidquid dicāt alia iura in contrarium, ex illa ratione, quia præpoſterus ordo reducitur ad ordinem; hoc enim non currit in caſu noſtro, quia perſonæ debent proferri modo, quo fuerunt prolatæ à Chriſto, & per talem formam oſtenditur modus proceſſionis, & prioritatis originis perſonarum, vt aduertit *glo. cit.*

Circa quintum reſtat agendum de effectibus huius ſacramēti, pro quibus aduer-
27 te primò, principalem effectum huius ſacramenti eſſe remittere omne peccatū, & culpam præcedentem, & ſic in adultis remittit mortalia, venialia, & originale, in infantibus originale tantum, cū aliud non habeant, *Trid. ſeſſ. 5. de pecc. orig. Flor. de ſacram. S. Doct. 3. p. q. 69. ar. 5. & 1. in corp.*

cap.regenerante de conſecr.diſt.4. Bell.de
ſacram.bapt.lib.2.c.13. nec tenetur de ip-
28 ſis confiteri, quia, vt notane Theologi,&
Canoniſtæ,fuerunt commiſſa extra pote-
ſtatem Eccleſiæ,& clauium.

Nota tamen, non poſſe dici remitti per
29 baptiſmum peccatum actuale,quia ve vi-
debimus de ſacramento Pœnitentiæ,nul-
lum peccatum actuale remitri poteſt, niſi
prius efficiatur habituale; eſt enim actu-
le peccatum dum actu committitur, im-
plicat autem,quod quis in eodem inſtan-
ti ſit iniquus per peccatum,& amicus per
gratiam, vndè opus eſt,vt antea valeat di-
cere,nunc peccatum commiſſum eſt, &
poſtea remitti poteſt; quando autem põt
dici,peccatum cõmiſſum eſt,nõ eſt actua-
le,quia iam commiſſum eſt; ſi igitur quis
in eodem inſtanti dum baptizatur,cõmit-
teret peccatum mortale, hoc peccatum
30 non remitteretur, ſed reciperet caracte-
rem,& potentiam etiam ad impedienda
peccata in poſterum, *S.Doct.q.68.art.3.*
ad 3.

Aduerte ſecundò, quod alius effectus
31 baptiſmi eſt infuſio gratiæ, ac virtutum
tum Theologalium, tum Moralium, ſic
clem.fidei,de ſum.Trin.& fid.cath.S.Doct.
quæſt. 1t.ar.4.in corp.ex Diuo Aug.lib.1.
*de baptiſm.c.26.*qui ait, *ad hoc baptiſmus*
valet, vt baptizati Chriſto incorporētur,
ex illo *Ioa.1.* De plenitudine eius omnes
accepimus, ergo oẽs baptizati recipiunt
omnes dictas virtutes.

Confirm,hoc,quia per baptiſmum quis
32 renaſcitur ad vitam gratiæ, ergò debet
habere omnia neceſſaria ad talem vitam,
ſed omnes dictæ virtutes ſũt neceſſarię ad
talem vitã,vt ſupra diximus de Sacram.in
genere,vt in *cap.placuit, de cõſecr. diſt.4.*
vbi habetur,ꝙ ſine gratia non poteſt quis
præcepta Dei ſeruare,ſed vt ſeruẽtur præ-
cepta Dei,ſunt neceſſariæ oẽs dictę virtu-
tes.ergo omnes dictę virtutes,cum gratia
infunduntur.Sunt aũt iſtę virtutes ad mo-
33 dũ compotentiarum, ſeù habituum,quia
& dant poſſe,& faciliter poſſe,nemo enim
ſine gratia poteſt ſupernaturaliter opera-
ri,ergò gratia eſt prima potentia ad ope-
randum,iſtę autem virtutes facilitant ani-
mam gratam ad benè operandum, ergò
debent dici compotentiæ, & ſic habitus.
34 Dicuntur autem virtutes, quaſi virum
tuentes,& preſeruantes à vitijs, *cap. illa*
anima de pœnit.diſt.3.

Dices primo ex *glo.in d.clem fidei,§.ve*
*rum,ver.opiniones circa fin.*Habitus dant
poſſe,ſed pueri baptizati non habent hoc
poſſe,nam nullo modo operãtur,ergò ip-
ſis non infunduntur tales habitus.

Reſp.diſtinguo maio. Habitus dant poſ
35 ſe proximè & nego,remotè,& concedo;
non enim Habitus operantur,ſed poten-
tiæ facilitatæ ab habitibus. Nec facit mi-
nor in argumento,nam reſp. ex paritate
oppoſita, quia etiam puer infans habet
intellectum,& voluntatem,& tamen pro
illo tunc, nec cognoſcit veritatem, nec
vult bonum, ergò ſicut non eſt dicen-
dum,puerum non habere intellectum, &
voluntatem, quia illis vti non põt pro illo
tunc,ſic neque debet dici habere virtutes,
quia illis vti non poteſt;tantò fortiùs, quia
verè renaſcitur, ergo debet habere neceſ-
ſaria ad vitam, ad quam naſcitur, ſed hæc
omnia ſũt neceſſaria, vt diximus,ergo hęc
omnia ei debentur.

Dices ſecũdò,fruſtrà fiũt per plura,quę
poſsũt fieri per pauciora,ſed virtutes mo
rales acquiſitę poſsũt facere(ſi fuerint in-
formatę charitate)id ꝙ faciũt virtutes mo
rales ſupernaturales infuſę, ergo non eſt
dicendum iſtas infundi. *Prob.*minor,quia
charitas vnit nos cum Deo,vt ait Auguſt.
ergo poteſt quis facere actum temperan-
tiæ,v.g.& facere propter Deum,ex quo ſi-
ne actus erit etiam ſupernaturalis, ergò
non eſt dicendum dictas virtutes infundi.

Reſp.nego mino.quod ſcilicet hoc fieri
36 poſſit per charitatem,& virtutes acquiſi-
tas, & ad probationem dico, quod licet
charitas poſſit dirigere omnes actiones
ad Deum,tamen neceſſe eſt,vt poſteà ſint
37 habitus,qui facilitent potẽtias ad talem
actum ſic dirigendum ad Deum, non põt
autem prudentia naturalis,vel iuſtitia na
turalis ſuos actus dirigere ad Deum,ergò
faciat hoc virtutes morales ſupernatura-
les. Quod non poſſint hoc facere virtutes
naturales;patet, quia ſunt extrà ordinem
ſupernaturalem,ergò non poſſunt pertin-
gere ad hoc.

Dices tertiò,Sacramẽtum quoad infu-
ſionem gratiæ,& harum virtutum eodem
modo operatur tàm in adultis,quàm in
paruulis,ſed in adultis iſtę virtutes mora-
les nihil operantur,ergò non ſunt in ipſis,
ergò neque pueris infunduntur. Confir-
38 matur,quia virtus ſecũdum *Ariſt.2 Eth.*
eſt illa,quæ hominũ perficit, & opus eius
bonum reddit,ſed in adulto baptizato ad
huc præualent Intemperantia,Iniuſtitia,
&c. ergò ipſi non infunduntur iſtæ virtu-
tes,& per conſequens,nec paruulis.

Reſp.ad argumentum, & ad confirma-
tionem vnico dicto, & eſt quid in talibus
adultis ſignũ eſt,quod habitus praui præ-
39 ualent habitibus bonis contrarijs; tunc
enim vnus habitus præualet alteri, quod
eſt maior illo,v.g. quis habet habitum lu-

xu-

xurioſum, vt ſex, debet acquirere habitũ
continentię vt ſeptem, ad hoc vt expel-
lat habitum luxurioſum contrarium, ſic in
caſu noſtro certum eſt, quod illi habitus
non infunduntur omninò perfecti, ſed in
adultis infunduntur magis, vel minus in-
tenti ſecundum propriam diſpoſitionem,
vnde ſi quis haberet habitum Iniuſtitiæ vt
octo, & infunderetur ei habitus Iuſtitiæ ſu
pernaturalis vt ſex, certum eſt, quod in
ipſo remanent ambo habitus, & ideò ope-
ratur etiam iniuſtè, quia habitus superna-
turalis eſt remiſſus. Quod ſi acquirat ma-
iorem gratiam, acquirat etiam maius aug
mentum virtutum (gratia enim, & virtu-
tes de pari procedunt) ac proindè expel-
let actum Iniuſtitiæ contrarium, patet ex
tex. in cap per baptiſmum de conſecr. diſt.
4. & docet *S. Doct. q. 69. a. 8. in corp.*

Quęres, quid ſi quis baptizetur cum
actuali peccato mortali, an recipiat has
virtutes?

Reſp. negatiuè, quia vt aduertit *tex. in*
40 *cap. tunc valere de conſecr. diſt.* 4. obex
impedit eff ctum interiorem baptiſmi, &
ſic ablutionem peccatorũ, quæ fit per gra
tiam, recipit tamen caracterem, vt per *glo.*
in d. clem. fidei, §. verum, ver. omnibus, iſtę
verò virtutes, quia comitantur gratiam,
dum non datur gratia, neq; ipſę conferun-
tur. Verum tamen eſt, quod ablato obice
41 etiam per actum contritionis recipit gra-
tiam, & cum ipſa virtutes, *S. Doct. quaſt.*
cit. a. 10. & tũc etiam dum aufert obicem,
remittuntur omnia peccata commiſſa an-
tè baptiſmum, nec tenetur de ipſis cõfite-
ri, quia virtute baptiſmi remittuntur, tene
tur tamen cõfiteri ſacrilegium, & obicem,
quod poſuit in gratiam, quod ſacrilegium
incurrit in ipſo inſtanti dum imprimitur
caracter, & ſic eſt in gremio Eccleſiæ, &
quia tunc deberet cõferri gratia, cui ipſe
obicem ponit, ideo ſacrilegium cõmittit.

Aduerte tertiò ꝙ alius eff ctus bapti-
42 mi eſt aperire Ianuas cęli, *cap. maiores,*
ext. eod. cap. per baptiſmum cit. & glo. ibid.
ver. euacuatur. Probatur ex *S. Doct art.* 7.
quaſt. cit. nam aperire Ianuas cęli, eſt tol-
lère impedimentum, quod habet homo ad
illud, ſed per baptiſmum remouentur om
nia peccata, vt diximus, ergo remoue-
tur omne impedimẽtum ad Cęlum, quod
fuit etiam figuratũ *Luc.* 3. vbi in baptiſmo
Chriſti à Ioanne apertum eſt cęlum.

Aduerte quartò, ꝙ per baptiſmum libe
43 ramur etiam aliquatenus à pęnalitatibus
quibus ſubiiciebamur propter peccatũ Adę,
ſed non liberamur ſimpliciter in hac vita,
quia Chriſtus caput noſtrum paſſus eſt, &
mortuus, ergo & nos talia ſubire debemus
dicente Apoſt. *Si compatimur, & conglo-*
rificabimur, & ad *Rom.* 8. idem cõfirmat,
liberamur tamen diſpoſitiuè quoad vitã
æternam, & hic relinquuntur iſtæ pęnalita
tes, vt homo difficiliter pugnans, glorio-
ſius coronetur, tũ quia ſi homines in vita
per baptiſmum fęlicitarẽtur, propter hũc
finem baptizarentur, non propter Deum,
& *Paul. ad Corin.* 15. ait, *ſi in hac vita tã-*
tum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabi
liores ſumus omnibus hominibus. Hęc, &
alia habes per *S. Doct. quaſt. cit. ar. 3. in*
corpore.

Dices, per baptiſmum remittitur origi
nale, ergo debent remitti omnia conſecu-
tiua ad ipſum, ſed adhuc homo remanet
mortalis, & ſubiectus pęnalitatibus huius
vitæ, (quæ fuerunt inductæ per originale)
ergo non perfectè remittitur originale,
ſed remanet aliqua radix cui correſpon-
dent mors, & aliæ pęnalitates.

Reſp. ſecundum *S. Doct. quaſt. cit. a.* 7.
44 fideles non ſubiici morti, & aliis pęnalita-
tibus ratione alicuius debiti in ſua perſo-
na, ſed propter ſtatũ naturæ, quæ eſt mor-
talis & defectuoſa, vndè eſt, quod ſeparata
anima à corpore, ſtatim habet id, quod ſi-
bi debetur, ſcilicet, gloriam, viſionem
Dei, &c.

Aduerte quintò, ꝙ alius effectus baptiſ
44 mi eſt aggregatio ad fideles, & participa-
tio ſacramentorum, *S. Doct. q. 70. a 1. in*
corp. & q. 62. a. 2. Item tollere infamiam
pręcedentem *glo. in cap. deindè diſt.* 16.
verb. inter peccata & ex *D. Ambr. in cap.*
vna diſt. cit. idem habetur.

Nota etiam, tolli per baptiſmum irre-
46 gularitatem contractam antè baptiſmũ,
& ſic irregularitas homicidii *gl. cit. in cap.*
ſi quis poſt ſuſceptum diſt. 51. vbi decla-
rantur irregulares illi, qui poſt baptiſmum
occidunt, vel fiunt milites, ergo argumẽto
à contrario ſenſu, ſi occiderint antè baptiſ
mum, non remanent irregulares poſt bap
tiſmum, quod patet etiam ex Paulo Apoſt.
qui antè baptiſmũ fuit homicida & perſe-
cutor Eccleſiæ, poſt baptiſmum fuit Apo
ſtolus, & Epiſcopus. patet etiam ex *§. con*
tra diſt. 50.

Quęres, cur per baptiſmum nõ tollatur
irregularitas contracta ex Bigamia?

Reſp. ex *cap. vna, § Ioannes, diſt. cit* ꝙ
47 matrimonium valet etiam extra claues
Eccleſiæ, quia verè eſt contractus, & ſic ẽt
tempore baptiſmi matrimonium perſe-
nerat, nec poteſt quis non habuiſſe vxo-
rem, indè amittit prærogatiuam ſacerdo-
tii. Vndè habes ex *glo. ver. inter peccata*
48 *in fi.* quod melioris conditionis ſunt irre
gulares ex peccato, vt ſunt homicidæ, quã
ij, qui

ij,qui non deliquerunt, vt eſt, qui habuit
duas vxores,nam illorum irregularitas re-
mittitur per baptiſmum,nõ autem iſtius,
quia in bigamis deficit Sacramẽtum vni-
tatis,vt diximus *lib.1.tit de ijs,qui promo-
ueri non poſſunt.*

Extinguit etiam baptiſmus concupi-
49 ſcentiam non vt non ſit,ſed vt non obſit,
cap. per baptiſmum de conſecrat.diſt.4.
50 Item de terreno facit Cęleſtem,*capit.per
aquam diſt.cit.* Item per baptiſmum plus
51 remittitur, quam per contritionem, vel
etiam abſolutionem ſacramentalem,quia
per baptiſmum remittitur etiam pęna tẽ-
poralis purgatorij in totum,*cap.nullus de
pęnitent.diſt.7.& gloſ.in §.porrò diſt.32.
Soccin.1.part.§.decretalium in cap. de his
de accuſat.*

Aduerte ſextò, baptiſmum remittere
52 quidem peccata, tamen nihil operari in
præiudicium tertij *gloſ.in cap.deindè diſt.
36.cap.2.diſt.23.* & ex ipſa *gloſ.* etiam ha-
bes per baptiſmum non tolli vindictam
53 publicam,puta ſi quis committeret ho-
micidium,& poſteà baptizaretur, etiam
eſt puniendus,*Socin.loco cit.nu.20.* Item
54 infidelis ſeruus ſi baptizetur non efficitur
liber,*cap.mancipia diſt.54.* quod limita ſi
Iudęus, vel Infidelis emeret aliquem ſer-
55 uum mercimonij cauſa, ſi hic baptizetur
efficitur liber in præiudicium Iudæi Do-
mini,*d.cap.mancipia*, quod aduertit *gloſ.*
hic eſſe introductum, vt Iudæi deſiſtant
ab vſuris. Item nec vſurarius poſt baptiſ-
56 mum, nec fur retinere poſſunt illicitè ac-
quiſita. *Io.Andr.in cap.debitum de baptiſ-
mo,& eius effectibus,cap.Iudæi extrà de
Iudęis*,vndè vt talia bona licitè retinere
poſſint,deberent habere conſenſum om-
nium fidelium,vel ſaltem remiſſionem ab
illis cum quibus contraxerunt vſurariè,&
à quibus furati ſunt,*capit.cum omnes de
reg. iuris in 6.* vbi DD. communiter;cum
tamen circa hos effectus baptiſmi occur-
rant aliqua dilucidanda.Ideò

Quæres primò, an baptiſmus iocosè
collatus, & iocosè ſuſceptus producat ef-
fectum ſuum?

Reſp.quod ſi adſit intentio baptizandi,
58 verè producit effectum ſuum,*capit.ſpiri-
tus,§.ecce 1.q.1.cap.ſolet, & cap.quamuis
de conſecrat.diſt.4.* tamen ſi omninò ioco-
sè,& abſq; intentione conferatur,neq; ca-
racterem imprimit, *cap.quod ait 22.q.2.l.
obligationum ſubſtantia, ff. de action. &
obligat.*

Quæres ſecundo, quid ſi alicui detur
pecunia pro baptiſmo,an produceret effe-
ctum ſuum.

Reſpond. cum diſtinctione, vel poſſu-
59 mus non dare, quia forſan adeſt alius qui
ſcit baptizare,& etiam ſi ſit hæreticus,dũ-
modò tamen intendat facere id quod fa-
cit Eccleſia, & tunc debet puer potiùs ab
ipſo baptizari,quam alteri dari pecuniam,
vel nullus alius adeſt, & tunc licitè datur
pecunia. *Soccin.in cap. cum ſit de ſimonia,*
paritate ducta ex *text.in cap.ſuper eo de
vſuris*,vbi pro neceſſitate licitè dãtur vſu-
ræ,quamuis illicitè recipiantur.

Quæres tertiò,an ad inducendum ali-
quem ad baptiſmum poſſit licitè promit-
ti,vel dari pecunia ſiuè alia res?

Reſpond. cum diſtinctione, vel hic eſt
60 pauper,& talibus rebus allicitur potiùs ad
fidem recipiendam,& tunc licitè datur,vt
faciebat etiam S.Syluest. Papa,qui tempo-
ralia promittebat baptizandi. *gloſ.in cap.
fin.23.quaſt.4.& cap.qui ſincera diſt.55.
Oſtienſ.& Io.And.in cap.cum ſit de ſimo-
61 nia.* Vel præcisè baptizatur propter cupi-
ditatem pecuniæ,vel alterius rei, & tunc
dantes, & recipientes peccant mortaliter,
*cap.ad fidem 35.q.5.Soccin.in d.cap.cum
ſit*, vbi docet quid ſi detur aliquid patri
62 pagano,etiã ratione cupiditatis, vel aua-
ritiæ, ad hoc tamen, vt permittat filium
ſuum baptizari, baptiſmus haberet effectũ
ſuum,ſicut quando datur pauperi,& idem
Soccin.in cap ſicut Iudæi de Iudæis tenet,
quod Domini poſſunt facere,vt baptizen
63 tur filij ſuorum ſeruorum etiam inuitis
parentibus,quia poſſunt inuitis parẽtibus
ipſos alienare,ergo poſſunt Deo dare per
baptiſmum,*Io.Andr.in d.cap ſicut Iudæi,
& Archidiaconus in cap.qui ſincera.*

Quæres quartò,an effectus baptiſmi ſit
æqualis in omnibus,tam in adultis,quam
in paruulis?

Reſpond cum diſtinctione,vt ex *Sanct.
Doct.art.8.q.69.* aut loquimur de prima-
64 rio, & principali effectu, ipſius baptiſmi,
qui eſt regenerare hominem ad vitam
ſpiritualem,& de inimico,facere Deo ami
cum, & hic effectus eſt æqualis omnibus,
nã ex Chriſti Inſtitutione fuit baptiſmus
ad hoc inſtitutus,aut loquimur de effectu
per accidens(vt ait S.*Doct.*) & hic cũ de-
pendeat à pręparatione ſuſcipientis,& ex
opere operantis, ille plus participat de ip
ſo,qui magis ſe diſponit, hic autem effe-
ctus per accidens eſt maior,vel minor gra
tia cum maiori,vel minori augmẽto au-
xiliorum,& virtutum, cum igitur, adulti
neceſſariò debeant ſe diſponere, vt ſupra
diximus,& patet ex *capit.agunt de conſecr.
diſt.4.* per conſequens ipſi recipiunt ma-
ius augmentum gratiæ, quod nõ recipiũt
paruuli,qui nullo modo ſe diſponunt, ſed
recipiunt gratiam tantum ex opere ope-
rato,

rato,& ex meritis Chriſti.
Quæres quintò,quomodo ratione pec-
cati originalis tãtum non remiſſi per bap-
tiſmum poſſit quis puniri pœna æterna,
cum tale peccatum non habeat volunta-
rium proprium perſonale.
Reſp.neminem ratione ſolius origina-
66 lis damnari,ſed per originale,& actuale,
quod committit ſtatim, ac habet vſum
rationis non accedendo ad Deum,enim-
verò ratione peccati originalis habet ho-
mo quandam carentiam iuris ad viſio-
nem beatificam, quam carentiam ſe-
cum ducit originale, & non ſupponit vo-
luntarium,niſi tantum in prima cauſa pa-
tre omnium Adami,*Innoc.in cap.maiores
de baptiſmo,& eius effectibus n.2.*
Quæres ſexto,quare filij Chriſtianorum
ſint baptizãdi, dum naſcuntur etiam à pa-
rentibus Chriſtianis?
Reſp. quia à parentibus carnem tantũ
67 recipiunt,gratiam verò dat Dominus me-
dijs Sacramentis, ac in ſtatu innocentiæ
natura fuiſſet grata,& ſic ſimul cum eſſe
habuiſſent homines gratiam, vt docent
Theologi de gratia,& iuſtificatione.
Nota etiam poſſe baptiſmum validè
68 conferri etiam tempore interdicti, vt per
*S.Doct. in cap.ne fortè de pœnitentia diſt.
1.verbo quid facit.*
Circa ſextum aduerte primò,quod mul
69 ti poſſunt validè baptizare primo paro-
chi,*Trident.ſeſſ.cit.cap.conſtat 19.de con-*
70 *ſecrat. diſt.4.* Secundò Diaconi,qui poſ-
ſunt baptizare,iuxta *text.citat.* abſentibus
Epiſcopo,& Presbyteris,*dict.cap.conſtat,
cap.Diaconos,& cap.Diaconi diſt.93.* Ter-
71 tiò quilibet laicus in caſu neceſſitatis,*cap.
in neceſſitate de conſecrat. diſtin.4.* ſemper
tamen dignior præferri debet,ex *cap.ſoli-
ta de maioritate, & obedientia,* & ſic præ-
ſente Presbytero, non baptizat laicus.
72 Quartò etiam mulier neceſſitate cogente,
cap ſuper quibus 30.q.3. Poteſt etiam mu-
73 lier prędicare,vt aduertit *gl.in cap.adijci-
mus 16.q.1.*
Dices ex *capit.mulier 20. de conſecrat.
diſt.4.* vbi habetur,quod mulier quamuis
docta, baptizare non poteſt,ergo falſum eſt
id,quod diximus.
Reſpon.quod *textus* intelligitur præter
74 neceſſitatem,vel melius,quod *textus* pro-
hibet mulieribus non catechizare adultos
baptizandos; ſunt enim catechizandi adul
ti per 20.dies,*cap.antè diſt.cit.* & hoc ra-
tione periculi,& colligitur ex verbis ipſius
capituli,ibi (*In Conuentu docere, & ali-
quos baptizare*) qui videntur actus conti-
nuati,& ſic iam non ſumus in caſu neceſſi-
tatis.

Quintò, poteſt baptizare etiam Infide-
75 lis, dummodò habeat legitimam inten-
tionem, *cap.Romanus de pœnitent. diſt.4.*
vbi *gl.verbo Romanus,* ſic ait. (*Romanus
Pontifex non reſpicit baptizantem homi-
nem ſed virtutem Dei in baptiſmo.* Idem
76 dic ſiuè pro pagano, ſiuè pro quolibet
alio infideli,vt per *cap.ſubſequentia ad d.*
77 *diſt.* Sextò,etiam excommunicatus in ca-
ſu neceſſitatis,*S.Doct.in 4.ſent.diſt.4.* Sep
78 timò,extra caſum neceſſitatis etiam ab
excommunicato Parocho, dummodò nõ
ſit notorius, *Caet.in S.Doct. q.64. art.6.
ad 2.& D.Ant.in ſumm.3.p.tit.26.c.3.*
Aduerte ſecundò,quod ſi quis in extre-
79 ma neceſſitate miniſtret Sacramentum in
peccato mortali,dummodò nõ faciat ſol-
lemniter,nec videatur facere ex officio,nõ
peccat mortaliter, quia in tantum hæc
actio eſt peccaminoſa,in quantum proce-
dit ab agente proprio, ſed in caſu neceſſi-
tatis etiam ſi ſit Parochus,vel Sacerdos,
non miniſtrat vt agens proprius, ſed per
accidens ſe habet, quod ipſe vel alius tũc
faciat talem actionem, ergo non peccat.
Sic docet *Caet.3.part.q.64 art.6.ad 3.cir-
ca finem,* vndè neq; laici miniſtrantes tale
80 Sacramentum baptiſmi in peccato mor-
tali quoquo modo peccant mortaliter ex
ratione adducta,quia ſc.actio non proce-
dit tanquam ab agente proprio, & *Lopez
in inſtructorio conſcientiæ c.10.§.4. con-
cluſio,* confirmat hoc ipſum etiam ſi eſſet
Parochus proprius,imò in §.*ideò* ait extrà
caſum neceſſitatis ſufficere in miniſtro
contritionem,vel etiam attritionem puta-
tam contritionem.
Aduerte tertiò, quod poſſunt plures,
81 (ſed non vt miniſtri ſimpliciter) concur-
rere ad conficiendum vnum baptiſma.
S.Doct.q 67.art.6.ad 3. & Caet.ibid. (In-
tellige tamẽ in caſu neceſſitatis) v.g.ſi vnus
ſit mutus,& alter non habens manus,poſ-
ſet tunc mutus retinendo vaſem ſupra ca-
put manci,ipſe mancus inclinare caput, &
ſic facere vt caderet aqua,tunc .n. quia ve-
rè ipſe eſſet cauſa ablutionis, verificaretur
forma,& ſic ipſe verè diceret.Ego te bap-
tizo,alias à duobus omninò nullo modo
valet Sacramentum.
Aduerte quartò,quod nemo poteſt ſe
82 ipſum baptizare,neq; inſtante neceſſitate,
cap.debitum extra eod. quia baptiſmus eſt
ad modum generationis,& per ipſum ve-
rè renaſcimur,dicente Domino(*Niſi quis
renatus fuerit,&c.*) ſed alia eſt perſona ge-
nerans,alia genita,quia non poteſt idem
baptizare ſe ipſum,tum quia duo correla-
tiua reſpectu eiuſdem, non poſſunt eſſe in
eodem ſubiecto;quia non poteſt quis eſſe
filius,

Digitized by Google

fiſius,& ipſemet eſſe ſui pater. Notat tamẽ
ibi *gloſ.* quod ſi quis ità baptizaret,putans
hoc fieri poſſe ,ſaluaretur propter fidem
baptiſmi,ſeù baptiſmo flaminis , de quo
infra.

Aduerte quintò, quod miniſter in caſu
neceſſitatis non tenetur ſcire quid ſit bap-
tiſmus,nec quid operetur, nec credere
hæc, nec ſcire quid ſit Eccleſia, vel quid
Eccleſia intendat facere, imò ſi putaret ſe
nihil poſſe operari per talem baptiſmum,
niſi tantum quandam madefactionem
dummodò velit facere id, quod facit Ec-
cleſia,& proferat verba, verè valet baptiſ-
mus, ità ſi adultus in caſu neceſſitatis pe-
teret baptiſmum ab Infideli, docẽs ipſum
formam baptiſmi, licèt Infidelis nihil cre-
dat, ſed tantum velit baptizare, quia ſic
petijt ab ipſo adultus, & velit facere per
illum actum id quod facere poteſt, licet
neſciat quid fiat per talem actũ,valet bap-
tiſmus, *Innoc.in 3. decretalium in capit. ſi
quis puerum hoc titulo*, & patet ex *d. cap.
Romanus* Eſſet hic agendum de ſuſcipien-
te,de intentione, &c. de quibus diximus
cum de Sacramento in genere,ideò ad ibi
dicta vos remitto.

In §. non tamem

SVMMARIVM.

1 *Peccatum originale non aboletur quoad pœnam,& fomitem,per baptiſmum.*
2 *in B.Virgine nullo modo fuit.*
3 *per baptiſmum omnino remittitur quoad inimicitiam cum Deo, remanet verò quoad naturam corruptam.*
4 *contrahitur in infuſione animæ.*
5 *non cõtraheretur poſſeſſio,quod Deus animam creatam non infunderet.*

MVlta,quę pertinent ad hunc §. *di-
ximus in §.* præcedenti,tamen
ad huius intelligentiam.

Aduerte primò,ex *gloſ.in capit. non ex*
1 *quo 146.de conſecrat.diſtin.4.* quod licet
baptiſmus remittat omne peccatum, ta-
men originale non aboletur in totũ quo-
ad pęnam,remanet enim pęna originalis,
quatenus remanet fomes, & inclinatio ad
peccandum, quæ licet mortificetur per
frequentatos actus oppoſitos,tamen nun-
quam omninò tollitur, caro enim ſemper
concupiſcit aduerſus ſpiritum,vt ait Apo-
ſtolus, & notat *Vgo in figuratione caſus
dicti capituli*: hunc fomitem remanere,
docet Paulus,qui ad *Romanos* 7. ait. *Non
eo illud operor, ſed quod inhabitat in me
peccatum*, & ad *Romanos* 6. Non regnat
peccatum in noſtro mortali corpore,ergo
eſt peccatum in vnoquoq; noſtrum, ſeù
fomes,& pęna originalis, ſed nõ debet re-
gnare,hoc eſt prævalere ſpiritui,vt ait Apo
ſtolus.

Nota tamen, quod in Sanctiſſima Vir-
2 gine hoc non habuit locum,quia nec ori-
ginale in ipſa fuit,vndè poſſet oriri fomes,
vt ait *Leo Papa ſermone 2.de natiuit.* Im-
maculata Virgo concupiſcentiam neſci-
uit,& clariùs *Tolet.in capit.1. Lucæ anno-
tat.57.* ex verbis *Diu. Auguſt.* circa illud
Pauli,Adam, in quo omnes peccauerunt,
excepta S.Virgine, de qua cum de pecca-
tis agitur, nullam fieri volo quæſtionem
propter filij reuerentiam.

Dices, ergò in nobis per baptiſmum nõ
in totum remittitur originale,dum rema-
net iſte fomes,per quem homo tendit etiã
ad peccatum.

Reſpond.concedendo ſequelam ſecun-
dum *gloſ.citat.*& in præſenti §.noſtro. Dic
tamen cum *S.Doct.3.p.q.69.art.7.* quod
3 iſta inclinatio, ſeù fomes non remanet ra-
tione originalis,quod verè perſeueret in
nobis quoad eſſe,nemo enim actu habet
in ſe peccatum originale,quia per hoc eſ-
ſet ſimul amicus,& inimicus, *Trident.ſeſſ.
5.cap.5.* ſed tamen quia per originale duo
mala fuerunt introducta ſc. Inimicitia cũ
Deo,& corruptio,ſeù depravatio naturæ,
tollitur itaq; originale omninò quoad ini-
micitiam, ſed remanet quoad naturam
corruptam.vndè cum quis eſt homo, ſta-
tim habet hanc naturam cum his inclina-
tionibus, & paſſionibus relictis ab origi-
nale, quæ contrahuntur per participatio-
nem ipſiuſmet naturæ, vt aduertit *D. Bo-
nauentura in 4. diſtin.4. part.1. annot. 1.
q.2.*

Aduerte ſecundò, quod cõtrahitur ori-
4 ginale in infuſione animæ,vt notat *gloſ.in
cap. non ex quo,de conſecrat. diſt.4. verbo*
5 *aſſumitur.* Si igitur Deus crearet animam,
& non infunderet ipſam corpori, iſta non
contraheret originale, quia non haberet
totam naturam humanam,ſic neque cor-
pus antequam habeat animam dici poteſt
corpus peccati,nam natura humana,quę
peccauit,conſtat ex anima,& corpore.

In

In §.baptizandi,vſque ad §. quod quidem.

SVMMARIVM.

1 *Laicus baptizans extra caſum neceſſitatis validè operatur, ſed eſt puniendus.*
2 *Baptizatus ab heretico, vel infideli deueniens ad Eccleſiam, vt admittatur quæ debeat adimplere.*
3 *Infidelis, aut hæreticus licet poſſint baptizare, non poſſunt tamen leuare de ſacro fonte.*
4 *Miniſter in baptiſmo nemo poteſt eſſe ſui ipſius.*
5 *& leuans, qua ætate debeant præcedere baptizandum.*
6 *Patrinus in baptiſmo non eſt de neceſſitate.*
7 *putans leuare puerum, & leuet fœminam, adhuc contrahit cognationem.*
8 *putans leuare filium Caij, & leuet Titij, non contrahit.*
9 *ſi ſit procurator ipſe ne an principalis contrahuntur diſtinguendo, nu.10.*
11 *Baptizandus ſi immergeret ſeipſum, & alius formam proferret, non baptizaretur.*
12 *Miniſter in baptiſmo ſi interponeret inter immiſſionem aquæ, & prolationem formæ ſpatium orationis Dominicæ, an validè baptizetur.*

MVLTA pro his §§. dilucidauimus ſupra, tamen præter ibi dicta.

Aduerte primò, quod ſi quis extra
1 caſum neceſſitatis baptizaret, adhuc valeret baptiſmus, *Abbas in cap.quanto de conſuetud.* qui tamen ait, iſtos eſſe puniendos, quia non licet immittere falcem in meſſem alienam, & vnuſquiſque debet ſuum munus gerere. Nec facit ſi dicas, quod poſſet à pari validè, quamuis illicitè purus laicus abſoluere, ſicut poteſt baptizare, quia baptiſmus propter ſuam maximam neceſſitatem non habet miniſtrum determinatum; at alia ſacramenta non ſunt adeò præcisè neceſſaria ſicut baptiſmus, meritò non debet pro alijs Sacramentis dari eadem libertas miniſtrorum.

Aduerte ſecundò, quod baptizatus ab
2 infideli, vel hæretico, cum deuenerit ad Eccleſiam, debet interrogari quid ſentiat de fide, vt mente retineat, quod fidem ſuſcepit, *cap.ecce* 1.*q.*1. & debet etiam confirmari *cap.de quibus de conſecration. diſt.*5.

Nota tamen, quod infidelis licet poſſit
3 baptizare, tamen non poteſt leuare de ſacro fonte, quia dum non habet fidem in ſe, nec poteſt pro alio fidem profiteri. Quod ſi dicas, poſſe baptizare, & ſic conferre gratiam, & imprimere caracterem quem tamen in ſe non habet, nam in Sacramento miniſter non operatur principaliter, ſed Deus, *cap.baptiſmus, cap.Romanus, cap.cum baptizato cap. ſi inter bonos, de conſecrat. diſt.*4. at leuans de ſacro fonte ipſe verè profitetur fidem pro baptizato, ergo ſi in ſe non habeat, nec poteſt pro alio profiteri.

Aduerte tertiò, quoad miniſtrum, quod
4 nem poteſt ſe ipſum baptizare, vt diximus, Patet ex *cap.dicimus,* 24 *q.*4. & de-
5 bet etiam miniſter præcedere baptizandum ſaltem in ætate 14. annorum, *Abb.in cap.debitum extrà eod.* quod ampliat etiā in leuante, qui debet præcedere baptizandum eadem ætate paritate ducta ex §.*minori inſtit.de adoption.* quia ſicuti ibi non poteſt quis adoptare ſe maiorem, ita neque leuans poterit ſe maiorem leuare, dum baptiſmus etiam natiuitas eſt.

Quæres primò occaſione Patrin. an in baptiſmo ſolemni ſit neceſſarius patrinus, vel leuans, & ſi in caſu neceſſitatis quis teneat puerum (dum fœmina v.g. baptizat) animo tamen contrahendi cognationem an ipſam contrahat.

Reſp. quoad primam partem negatiuè,
6 ſic *Abb.in d.cap.debitum,* quia eſt tantum ſolemnitas ab Eccleſia exigita. Quoad ſe-
7 cundam partem dic affirmatiuè, quia hæc affinitas naſcitur ex Sacramēto, ſed etiam quando baptizat fœmina Sacramentum eſt, ergo tunc etiam naſcitur affinitas, *Zābranus de caſibus occurrentibus tempore mortis, cap.*1. *de Sacramento Baptiſmi dub.* 18. *num.*17. *Nauarrus in manuali cap.*22. *num.* 4. *Armilla verbo matrimonium num.*14.

Quæres ſecundo, quid ſi quis putaret leuare filium Titij, & leuaret filium Cai, an eum hoc contraheret affinitatem, ſeu cognationem ſpiritualem?

Reſp. negatiuè, quia ad contrahendam
8 cognationem, requiritur voluntas, & ſciētia, quæ non ſupponitur in hoc, ergo non contrahitur cognatio, *Sanch. de matrim. tom.*2. *lib.*7. *diſp.*50. *n.*7. *ex c.*2. *de cognation. ſpirituali.*

Quæres tertiò, quid ſi quis fecerit procuratorem ad leuādum aliquem de ſacro

E fonte

ſonte, an ipſe, an procurator contrahat
cognationem?

Reſp. aliqui contrahi per procurato-
9 rem, ſic *Scot. in 4. diſt. 42. q. 1. ar. 2. in fine, Tolet. lib. 7. c. 8. n. 5. Syluest. verbo matrimon. 8. q. 7. diſt. 15. Emanuel Sà de impedimento matrimonij num. 5. verbo cum quis per procuratorem, Couar.* verò, & alij apud *Sanch. tom. 2. lib. 7. diſp. 59. num. 2.* tenent contrahi per principalem, quia id, quod agit procurator, non nomine proprio, ſed nomine principalis agit. Sic autem conciliabis iſtos DD. nam vel tenens,
10 procurator, & principalis, ſunt ambo viri, vel ambo fœminæ, & tunc ſi procurator habeat intentionem faciendi actum pro ſe, ipſe contrahit, quia ipſe eſt magis immediatus, & puerum tangit, qui actus eſt neceſſarius, *Sanchez loc. cit.* & licet principalis habeat intentionem, tamen fruſtratoria eſt, quia baptiſmus eſt regeneratio, & nemo plures patres, vel plures matres habere poteſt, per conſequens fruſtrà adhibétur duo patres, vel matres, quare melior eſt conditio poſſidentis. Vel vnus eſt vir, alia fœmina, & tunc ambo contraherent, quia de facto ſic etiam admittuntur Patrini ab Eccleſia, nempè vnus, & vna.

Aduerte vltimò, quod ſi quis immer-
11 geret ſe ipſum, alio dicente, Ego te baptizo, &c. hic non eſſet baptizatus, quia verba nõ cohęrent materiæ, *Abb. in d. cap. debitũ* Sed etiam quod ſumus in iſta cohęrentia. Dubitatur, quid ſi quis immittat aquam, & deindè taceat per ſpatium orationis Dominicæ, & deindè proferat formam, vel è contrà, an valeat baptiſmus.

Reſpond. *Fernandez de Heredia diſp.*
12 *de Sacramento in genere p. 6. dub. 2.* valere, & currere in quolibet Sacramento. Dic tamen valere ſi actus ſint continuati, ita vt poſſit haberi veritas formæ, ſicut habetur veritas loquutionis, ſi quis dum ſe præparat ad ire Romæ, dicit vado Romã, *Enriquez lib. 1. de Sacram. in genere cap. 9. num. 10. Laiman. in Theologia morali lib. 5. tract. 2. cap. 7*

In §. quod quidem.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus ſecundum opinionem aliquorum non datur niſi in aqua.*
2 *quotuplex.*
3 *fluminis in quo differat ab alijs, & num. 4. & 5.*
6 *Flaminis idem eſt ac contritio, & quando valet.*
7 *non cauſat impreſſionem caracteris.*
8 *non remittit omnem pœnam, & dat augmentum virtutum, & gratiæ ſicut ille fluminis niſi ſit perfectiſſima contritio.*
9 *Fluminis in quo conueniant cum illis fluminis, & ſanguinis, & n. 10. 11. & 12*
13 *Sanguinis in aliquibus eſt excellentior baptiſmo aqua.*

NON defuere, qui efficaciam ſanguinis Ieſu Chriſti ita coarctarint, vt tantum in Sacramentis
1 conſtituerint, ſicq; putabant tantum per baptiſmum aquæ poſſe quem ſaluari, ſic de aliquibus, refert *Diuus Bernardus epiſtola 77. ad Vgonem, & Magiſter ſententiarum lib. 1. diſt. 4.* tamen contra ipſos.

Aduerte primò, triplicem eſſe baptiſ-
2 mum, ſcilicet Fluminis, Sanguinis, & Flaminis, *cap. detrahe 1. quaſt. 1. cap. Apoſtolicam de presbytero non baptizato, cap. baptiſmi vicem, cum alijs de conſecr. diſt. 4. S. Doct. q. 66. ar. 10. Beccan. de ſacram. c. 8. quaſt. 6.*

Aduerte ſecundò, differentias inter ba-
3 ptiſmum fluminis, ſeu aquæ, & baptiſmum flaminis, vel ſanguinis, Primò, quod baptiſmus fluminis eſt inreiterabilis, *cap. hanc regulam, 1. quaſt. 1.* alij centiès reiterari poſſunt, & ſemper admittuntur baptiſmũ fluminis, quia ſunt in ſubſidium, & in neceſſitate, qua ceſſante, non debemus recedere ab aqua, & verbo, *cap. detrahe, 1. q. 1.* & ex verbis Domini apud Ioannem: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Secundò,
4 baptiſmus aquæ eſt communis omnibus etiam infantibus, quamuis non perfectè natis, vndè poteſt baptizari puer etiam nato pede, ſi tamen perfectè deindè naſcatur, eſt rebaptizandus ſub conditione, *S. Doct. 3. p. q. 68. art. 10.* non ſic autem ſi fuerit baptizatus in capite, tunc enim non eſſet rebaptizãdus ſub conditione, ſed de hoc infra. Tertiò, baptiſmus flaminis, &
5 ſanguinis non ſunt Sacramenta, *S. Doct. art.*

Google

*art.*11. *q.*66. *ad* 2.& ideò nec imprimunt
caracterem, nec ſunt ianua ad alia ſacra-
mẽta, ad quæ ſi quis poſſit accedere, prius
debet baptizari, *Beccanus loco citato con-
cluſ.* 3.

Aduerte tertiò, circa Baptiſmum fla-
6 minis, qui idem eſt ac contritio, & tunc
valet, quando quis dum non poteſt bap-
tizari, & tactus intrinſecus dolore cordis
ſua peccata deteſtatur, & remouet quan-
tum in ſe eſt, cum propoſito ſubijciendi ſe
clauibus Eccleſiæ, & fidei Chriſtianę, tunc
enim habet remiſſionem omnium pec-
catorum, *Sanctus Doctor quaſt.*69.*ar.*1.
7 *ad ſecundum*, tamen non recipit caracte-
rem, quia hic eſt effectus ſpecialis Sa-
cramenti Baptiſmi, ſed contritio non eſt
ſacramentum baptiſmi, ergo, &c. Differt
8 etiam contritio à baptiſmo aquæ, nam
hic remittit etiam omnem pęnam, & dat
maius augmentum virtutum, & gratiæ, nõ
ſic contritio, niſi eſſet perfectiſſima, *Sanct.
Doct. q.* 69. *a.* 4. *ad* 2. Valere autem hoc ba-
ptiſma, docet *Aug. lib.* 4. *de baptiſmo con-
tra Donaſt. c.* 22. *to.* 2. *Cypri.* apud *S. Doct.
ar.* 11. *cit. & Beccan. q.* 6.

9 Conueniunt autem contritio, & mar-
tyrium, cum baptiſmo aquæ. Primo, nam
conſigurãt hominem paſſioni Chriſti. Se-
10 cundò, quia remittunt omnia peccata &
habitualia, & originale. Tertiò remittunt
11 pęnam æternam, nam quoad pęnam tem-
poralem licet *Beccan.* teneat, remitti to-
tam in quolibet baptiſmo, hoc tamen
non admittit indiſtinctè *Sanctus Doctor
quaſt.* 69. *art.* 4. *ad* 2. quia negat de con-
tritione.

Aduerte quartò, Baptiſmum ſanguinis,
12 ſeù martyrium facere, totum id, quod fa-
cit baptiſmus aquæ (præter caracterem
vt diximus) *cap. baptiſmi de conſecrat. di-
ſtinct.* 4. & patet hoc in Latrone, cui
Dominus dixit: Hodie mecum eris in
Paradiſo, & tamen non eſt credendum,
quod vir tam facinoroſus, vt erat Latro,
abſque pœna Purgatorij Paradiſum ingre-
deretur, niſi hoc dediſſet martyrium, quod
in Cruce Chriſtum confitendo patiebatur,
Cyprian. in d. cap. baptiſmi vicem, &
alij Patres communiter cum ipſo.

Nota tamen, Baptiſmum ſanguinis eſ-
13 ſe in aliquibus excellentiorem baptiſmo
aquæ, nam in baptiſmo aquæ habetur fi-
gura repræſentatiua paſſionis Chriſti, at
in martyrio habetur expreſſio per effu-
ſionem ſanguinis, quæ eſt viua imitatio
ipſius paſſionis, prætereà in baptiſmo
aquæ Spiritus Sanctus operatur intrinſe-
cè, ſanctificat animam, & facit Deo ami-
cam, in martyrio excellentiſſimè demon-
ſtratur iſta claritas, dicente Domino *Ioan.*
15. Maiorem charitatem nemo habet
quam vt animam ſuam ponat quis pro
amicis ſuis: Hæc habes per *Sanctum Do-
ctorem quaſt.* 66. *art.* 12. Ex *Auguſtin. in
Pſalm.* 103. habes in his baptiſmis flami-
nis, & ſanguinis Deum coronare volunta-
tem, dum non inuenit facultatem; affe-
ctum enim Deus compenſat, non effectũ,
ex qua regula ſaluatur contritus cum cõ-
feſſione in voto, datur pręmium martyrij
ex petentibus illud remittuntur pœnæ cũ
quis ſe parat ad ſufferendum; &c. in qui-
bus currit pręmiari affectum pro effectu.

In §. non tamen.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus in paruulis nullam re-
quirit diſpoſitionem contra Luthe-
rum.*
2 *in paruulis eſt contentus fide alie-
na, & ſic matris Eccleſiæ. & nu.* 3.
*paruulorum ſuppleri poteſt per mar-
tyrium.*
4 *Circumciſio per accidens ſe habuit ad
martyrium SS. Innocentium.*
5 *Baptiſmus in quibus caſibus poteſt con-
ferri, vel non, paruulis inuitis parenti-
bus, vel contradicentibus, num.* 6. 7. 8.
& 9.
10 *Paruuli baptizati, cum adoleſcunt te-
nentur ad obſeruantiam præceptorum,
& ſunt conſtringendi.*

MVlti multis modis recipere poſ-
ſunt baptiſmum, cum tamen
primò ſe offerant Infantes, ideo
incipiendo ab ipſis.

Aduerte primo, in Infantibus nullam
1 requiri diſpoſitionem propriam, *Augu-
ſtin. epiſtola* 57. *ad Dardanum, & Naza-
renus oratione in ſancta lumina*, vbi ait,
Infantes abſque ſenſu ſanctificationis, ſan-
ctificari, quod eſt contra Lutherum, qui
putabat paruulos per exorciſmos qui fiũt
antè baptiſmum recipere à Deo actua-
lem fidem, & ſic credere antequam bap-
tizentur, quod gratis aſſerit, vt aduertit
Beccanus cap. 10. *quaſt.* 2. Si enim paruuli
habuerunt hanc fidem actualem, quo-
modò poſteà quando ſunt maiores non
reminiſcuntur, ſed omnia à fundamentis
diſcunt, ergo nullam habeant propriam
fidem.

Dices, Dominus dixit: Qui crediderit, &
baptizatus fuerit ſaluus erit, ergò ad hoc
vt valeat baptiſmus puerorum, requiritur
etiam in ipſis fides.

Reſp. diſtinguo anteced. Fide propria
2 vel aliena, & concedo, fide tãtum propria.
& nego, nam hoc limitatur in paruulis, vt
docent communiter omnes, tum quia po
tuerunt paruuli per alienum volũtarium
contrahere culpam originalem, ergo poſ
ſunt etiam per alienam fidem, & volunta-
tium interpretatiuum Deo incorporari,
vndè *Aug. ſer. 20. de verbis Apoſt.* loquen
3 do de baptiſmo paruulorum ait, Accomo
dat mater Eccleſia illis aliorum pedes, vt
veniant; aliorum cor, vt credant, aliorum
lingua, vt fateantur, & *lib. 1. de peccatorũ
meritis c. 25.* ait, Mater Eccleſia cor ma-
ternum eis præſtat, vt ſacris myſterij im-
buantur; quia non poſſunt proprio corde
credere ad inſtantiam, nec proprio ore
confiteri ad ſalutem, nec debet eſſe minor
effectus Baptiſmi, quam Circuncisionis, q̃
etiam operabatur effectum ſuum ex fide
parentum, vt habetur in præſenti §.

Aduerte ſecundò, poſſe baptiſmum in-
3 fantium ſuppleri per martyrium, *S. Doct.
3. 2. q. 124. a. 1. ad 1. Scot. Riccar. Gabriel.* &
alij in 4. *diſt.* 4. Prob. quia ſanguis ſupplet
id, quod facit aqua, & patet exemplo SS.
Innocentium, quos Eccleſia reponit inter
Martyres, & vocat primitias martyrium,
& *Aug. 3. de libero arbitr. c. 23.* ait, Non
fruſtrà infantes illos, qui occiſi ſunt in ho-
norem martyrium receptus commendat
Eccleſia.

Dices, Illos fuiſſe circunciſos, & ideo
ſaluos, non autem ratione martyrij, ergo
ſi quis ex pueris non baptizetur, martyriũ
non ſufficit.

Reſp. nego conſequentiam, & ad ante-
cedens dico, q; vt conſtat noſtrum dictum
4 ſufficit quod Eccleſia ipſos vocet Mar-
tyres, & non indigemus alia probatione,
poſito quod iſti Innocentes ſint martyres,
dum iam ſupra diximus, martyrium ſup-
plere vices baptiſmi, vndè ad martyrium
per accidens ſe habuit, quod fuerint cir-
cunciſi, vel non, tum quia quis dixerit, om
nes illos infantes fuiſſe circunciſos? poteſt
enim eſſe, quod multi ex ipſis non fuerint
circunciſi, meritò ſi quis infans ante annũ
diſcretionis occideretur in odium Eccle-
ſiæ, & fidei, benè eſſet martyr, & ſaluare-
tur, licet non eſſet baptizatus, & hoc ra-
tione martyrij, vt tenent *Gabr. Sot.* & alij
in 4. *ſent. loco cit.*

Quæres, an filij Infidelium baptizari poſ
ſint inuitis parentibus, vel contradicen-
tibus.

In hac difficultate non poſſum abſolu-
tè reſpondere, ſed diſtinguendi ſunt plu-
res caſus. Vel iſti ſunt filij Apoſtatarum,
5 qui. ſ. poſt baptiſmum receſſerunt à fide, &
tunc ſecundum *Beccan. cap. 10. de ſacram.
q. 7.* iſti poſſunt licitè baptizari, & ait eſſe
communem opinionem. Prob. quia Eccle
ſia in tales apoſtatas habet authoritatem
coercendi ipſos, & puniendi propter cri-
men, quod commiſerunt recedẽdo ab Ec
cleſia, ergo põt in pęnam criminis eos pri
uare authoritate quam habent in filios, &
ſic poteſt eorum filios ipſis contradicen-
tibus baptizare. Vel iſti infideles ſunt ſim-
6 pliciter tales, & nullo modo ſubiecti Eccle
ſiæ, vel Principibus Chriſtianis, & iſti nul-
lo modo poſſunt baptizari, *S. Doct. q. 68.
a. 10.* & ratio eſt, quia vel Eccleſia auferet
iſtos pueros à parentibus, & hoc non põt
facere, quia nullum habet ius in illos, vt
ſupponimus. Vel non aufert, ſed baptizãt
7 illos, & relinquit ſub dominio parentum,
& tunc nec ſunt baptizãdi, quia facillimè
à parentibus facti maiores, deuiantur, &
indocentur ad idolatrandum, tum quia
fit iniuria parentibus; nam Eccleſia per ca
racterem acquireret ius in filios inuitis
parentibus, quod non eſt licitum, tamen
valeret baptiſmus, & eſſet validus, licet
non licitus, *Beccan. q. 7. cit. concl. 2.* Vel iſti
8 infideles ſunt ſub dominio politico Prin-
cipum Chriſtianorum, & tunc poſſunt bap
tizari, *Sot. & Gabr. loc cit.* quia Princeps
habet poteſtatem puniendi hos infideles
quando peccant, ergo poteſt punire ip-
ſos, dum peccant faciendo, quod filij non
baptizentur, & ſic poteſt facere, vt bapti-
9 zentur. Vel ſunt infideles ſerui domino-
rum, & hos licitè poſſe baptizari ſupra
diximus, quia ſunt ſub dominio domino-
rum parentes, & filij, qui ex ipſis naſcun-
tur diximus *lib. 3. ciuili de libertin.* ſic te-
nent communiter Theologi, & Canoni-
ſtę, *Duran. in 4. diſt. 4. c. 6.* In alijs autem
caſibus ſi alter ex parentibus conſentiret,
poſſent licitè baptizari, vt aduertit *Beccan.
cit. obiect. 6.*

Aduerte tertiò, quod paruuli baptizati
10 cum poſteà adoleſcunt, tenentur ad ob-
ſeruantiam præceptorum, & ad hoc ſunt
conſtringendi, vt permaneant in fide ſu-
ſcepta, *Trid. ſeſſ. 7. de baptiſm. can. 4.* & ra-
tio eſt, quia propter caracterem impreſ-
ſum, Eccleſia habet ius in illis, & poteſt
coercere, ac punire.

In §. is quoquè.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus non poteſt conferri puero, qui omninò extat in vtero matris.*

2 *collatus ab obſtetrice, quærò omnino extanti in vtero (dato, quod poſſit id facere) non valet.*

3 *In baptiſmo matri prægnanti collato nõ habet locum § 2. inſt. de ingenuis.*

4 *Baptizatus puer domi ex neceſſitate ſi ſuperuiuat, quid debet adimplere?*

5 *ſi moriatur eſt ſepeliendus in loco ſacro.*

6 *Baptizans fœminam, ſub nominibus maſculinis, an validè baptizet?*

7 *Baptiſmus quomodò, & quando conferri debeat monſtris bicorporeis, vel habentibus figuram canis, aut equi, &c.*

8 *Infans in vtero matris ad mortem proxima, vt baptizetur, non eſt ſcindendus venter maternus.*

9 *Iuramentum non eſt obſeruandum contra bonos mores.*

10 *infans in vtero matris damnatæ ad mortem, vt baptizetur, eſt differenda pœna mortis donec partus adueniat.*

MAter prægnans eſt altera perſona a filio quem gignit, vndè debêt ſeparato baptiſmo baptizari, vt habetur in præſenti §. circa quem.

Aduerte primò, non poſſe puerum bap-
1 tizari, qui omninò extat in vtero matris, nec ſaltem aliqua pars orta apparet, *Sanct. Doct. q. 68. art. 11.* & ratio aſſignatur in præſenti § nam non poteſt reperiri regeneratio, vbi generatio non præceſſit, & Dominus baptiſmum vocat natiuitatem, niſi quis renatus fuerit, &c. Ex hoc habes
2 quod obſtetrix ſi poſſet aliquo modo immittere aquã in corpus pueri adhuc omninò extantis in vtero matris, baptiſmus non valeret, vt habetur in præſenti §. & patet ex *S. Doct. cit. ex capit. qui in maternis 115. de conſecrat. diſt. 4. Bonac. de Sacrament. diſp. 10. q. 2. punct. 6. nu. 6. Alex de Ales p. 4. q 8. membr. 7. art. 2. Riccard. in 4. ſentent. diſt. 6. art. 2 q. 1. D. Anton. 3 par. tit. 14. c. 15. §. 2. Syluest. verbo baptiſmus 6. num. 7.* quidquid dicat *Diana in 1. tractatu miſcellaneo in 2. par.* puto enim verba Domini non admittere extorſionem, ſed eſſe intelligenda vt iacent, & in materia ſacramentorum non puto recedendũ a S. D. approbato hic à Domino, nequè eſt eadem ratio quando naſcitur aliqua pars corporis, quatenus homo non dicitur perfectè natus, nam dicimus poſſe dici natum hominem, quatenus anima eſt tota in qualibet parte corporis, ſi tamen deindè perfectè naſcatur, erit rebaptizandus ſaltem ſub conditione, vt docet *S. Doct. loc. citat.*

Dices ex Legiſtis, partus ſequitur ventrem, *§. 2. de ingenuis*, & manumiſſa matre, cenſetur manumiſſus filius, ergò manumiſſus filius, ergò manumiſſa matre à poteſtate Diaboli per baptiſmum, debet etiam æſtimari ſic liberatus filius, qui eſt in vtero.

Reſpon. nego conſequentiam, & diſpa-
3 ritas eſt, quia ibi agitur de libertate adipiſcenda, hic & agitur de libertate adipiſcenda, & de regeneratione, ſed non poteſt dici regeneratus vel renatus, (vt loquitur Dominus) qui adhuc natus non eſt, ergò non currit eadem ratio, tum quia baptiſmus eſt beneficium perſonale, quod ad alios non tranſit *gloſ. in capit. ſi ad matris diſt. cit. & in cap ſi qua mulier ead. diſtin.* habetur quod vniuſcuiuſq; voluntas in confeſſione monſtratur, ergò ad duas voluntates demonſtrandas duæ debent eſſe confeſſiones, ſeù profeſſiones, ſed in baptiſmo matris eſt vnica profeſſio, ergo vnica voluntas, & vnum baptiſma, tum etiam quia in *d. cap ſi ad matris* dicitur quod filius, qui eſt in vtero matris verè non pertinet ad corpus matris, nec poteſt dici eius corpus, ergò dum habet diſtinctum corpus, & animam, diſtincta etiam ablutio eſt adhibenda

Aduerte ſecundò, puerum baptizatum
4 domi ex neceſſitate eſſe deferendum deindè ad Eccleſiam, vt in ipſo fiant exorciſmi, & orationes conſuetæ, ſi tamen in-
5 terim moreretur, eſſet ſepeliendus in loco ſacro, vere enim fidelis eſt, *Nauarr. in summ. c. 22. n. 6.*

Aduerte tertiò, quòd ſi miniſter bapti-
6 zando dixiſſet Antoni, vel Petre, &c. te baptizo, & infans eſſet fœmina, diſtinguendum eſt, vel miniſter intendit baptizare puerũ vt maſculum, & tunc nõ valet baptiſmus, vel intendit baptizare præſcindendo an ſit maſculus, an fœmina, & tunc valeret Sacramentum, *Syluest. verbo baptiſmus nu. 3. Armilla eodem verbo n. 31. & Victoria nu. 35.*

Quæres, quid ſi naſcatur monſtrum habens duo corpora, vel cum figura equi, vel canis, an ſit baptizandum.

Reſp. ad primum, quando habet duo
7 corpora, vel ſunt duo capita viuentia, & tunc debent duo baptiſmi adhiberi, ſi ve-

ro

rò ſint duo corpora,& vnum caput,& tūc corpus eum capite baptizatur ſimpliciter, aliud verò corpus ſub conditione (ſi eſt capax,&c.)*Vinald. de Baptiſm. & eius effectu.nu.64.ex cap.de quibus,eod.tit.*vbi datur remedium baptizandi ſub conditione in dubio. Ad caſum monſtri,dico quòd ſi appareat aliquo modo homo,debet ſimpliciter baptizari, ſecùs autem ſub conditione, non enim debent miniſtri videre an poſſit homo generare hominem eum tali figura,quod poteſt eſſe ex Dei ordinatione. Si tamen omninò appareat brutum,& tunc non poteſt baptiſmi, licet naſcatur ex homine,*Socin.in 2.par.5.decretalium,capit.mulieres de ſententia excommunicationis n. 21. & Oſtienſis in ſumma tit.de baptiſmo,§.qua ſit verſ. quid ſi mulier.*

Aduerte quartò,quod ſi mater ſit prægnans, & propè mortem,etiam in vltimis
8 gnans,& propè mortem,etiam in vltimis conſtituta,non debet ſcindi,vt baptizetur puer. Sic *S.Doct.q* 68.*art.*11. *ad* 3. non .n. ſunt facienda mala, vt eueniant bona,ad
9 *Romanos* 3.ſicut nec iuramentum obſeruari debet contra bonos mores,ex *capit. non eſt obligatorium in 6.*

Quæres,quid ſi mater prægnans fuerit morti damnata,an poſſit ſcindi, vt baptizetur puer?

Reſp.negatiuè, ſed cur potiùs differen-
10 da pœna mortis,donec pariat,& hoc propter bonum prolis,ne moreretur ſimul cū matre dum aperitur, *l.prægnantis, ff.de pœnis.* Quid ſi dubitetur de morte prolis antè partum,licitum erit anticipare ſupplicium, & ſcindere matrem ipſam, ideò enim transfertur ſupplicium,vt proli affeṙatur vtilitas, ſed ex tali translatione dubitatur potiùs de malo ipſius prolis, ergo poterit anticipari pœna.*Becan.q.8 de Sacrament. baptiſm.n.*4.

In §. muti,& ſurdi.

SVMMARIVM.

1 *Muti,& ſurdi baptizandi habent priuilegium, quod habent paruuli,ſcilicèt quod poſſit alius pro ipſis fidem profiteri,quid de mutaſtris, & ſurdaſtris. numer.*2.

1 Priuilegium conceſſum paruulis, quod ſcilicèt poſſit aliùs profiteri fidem pro ipſis,ampliatur in mutis,ſurdis,& ægrotantibus,*cap. ægrotantes, & cap.paruuli de conſecrat. diſt.*4. vndè poterunt per profeſſionem aliorum liberari,ſicut per culpam alterius fuerunt obligati,*cap quaris de conſecrat.diſt.*4. ſi tamen ſit mutaſter,vel ſurdaſter,debet mo-
2 do quo poteſt reſpondere, quia licet non poſſit perfectè loqui debet tamen ſuam voluntatem exprimere,vtcunquè. Idem dic de infirmo, ſi quo modo loqui poſſit, vt colligitur ex *d.cap.ægrotantes,* ibi .n. in ſubſidium impotentiæ id conceditur.

In §. de dormientibus cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Amentes,quo ordine debeant, & poſſint baptizari? n* 2.*&* 3.
4 *contradicentes, quando licitè poſſint baptizari?*
5 *Baptiſmus,inſcijs,inuitis, vel coactis,dūmodo poſitiuè non ſit contradictio licitè confertur.*
6 *Subdiaconus coactè ordinatus,an & quādo teneatur ad obſeruantiam caſtitatis annexam?*
7 *Baptiſmus collatus,coactis non cauſat illis gratiam.*
8 *Amentes baptizandi conſiderantur tamquam habentes potentiam rationalem propter quam ſunt capaces ſacramenti, licet actu per accidens aſſimilentur brutis.*
9 *non indigent vlla diſpoſitione.*
10 *Dormientes,an et quando validè baptizari poſſint? & n.*11.
12 *Eccleſia non iudicat de internis.*
13 *Baptizandus,extrinſecè oſtendens ſuam voluntatem,licet intrinſecè contradicat recipit tantum caracterem,et poteſt cogi ad obſeruantiam præceptorum.*
14 *Subdiaconatus caracterem licet non gratiam verè accipit, qui intrinſecè non habet illam voluntatem quam extrinſecè oſtendit.*
15 *Voluntas coacta in baptiſmo qualiter, & quotuplex debet conſiderari?*

Ad-

1 ADuerte primò, quod amentes poſ-
ſunt baptizari hoc ordine ſerua-
to, ſc. vel quis fuit ſemper amens
à natiuitate, vel à tempore infantiæ, & antè
vſum diſcretionis, ita vt ſemper durauerit
in amentia, & hic licitè baptizari poteſt
ad modum Infantis, nõ enim habet aliud
peccatum, quam originale, in quo cum nõ
fuerit voluntarium proprium, per conſe-
2 quens neq; requiritur voluntarius acceſ-
ſus ad Deum, vndè licitè baptizatur, *cap.
indicas 3.q.6.§.item quæritur, cap. maio-
res extrà eodem*, ibi: Dormientes autem,
&c. quod probatur a ſimili ex *l. eum pater,
§. ſuum, ff. de leg. 2.* & docet *S. Doct. 3. p. q.
68. art. 12.* Vel eſt amens poſt infantiam, &
3 tunc ſub diſtingue, vel antè amentiam vo-
lebat baptizari. & tunc poteſt baptizari, vt
in *§ fin. d. cap. maiores*, vel nolebat bapti-
zari, & tunc ſi baptizetur, nullus eſt actus.
Vel ſe præciſiuè habebat; hoc eſt nec pete-
bat baptiſmum, nec contradicebat, & hic
neq; eſt baptizandus. *Sanct. Doct. loc. cit. in
corp.*

Nota tamen ex ipſo primò, quod licet
4 amens contradiceret tempore amentiæ,
ita vt nollet baptizari, ſtandum eſt tamen
priori voluntati, & poteſt licitè baptizari,
vel fuit ſemper amens, & etiam licitè bap-
tizatur, licet contradicat, nam neſcit quod
agat, & illæ actiones non ſunt ſuæ.

Nota ſecundò, quod quibuſcunq; etiã
5 inſcijs, vel inuitis, dummodò poſitiuè, &
actu non contradicant imprimitur ſaltem
caracter, vt in *d. cap. maiores, §. fin.* gratia
autem datur tantum illis, in quibus non
reperitur obex, vel contraria voluntas, vn-
de ait *S. Doct.* quod ſi quis coactus acce-
deret ad baptiſmum, ſed ſine actu poſiti-
uè cõtrario, reciperet caracterem, & eſſet
cogendus ad obſeruantiam præceptorum,
nam coacta voluntas, voluntas eſt, *cap. me
rito 15. q. 1.* & patet ex *d. cap. maiores*, quod
currit etiam in ſacramento Ordinis, *cap.
vbi iſta, diſt. 74. & cap. de iudicijs diſt. 45.*
ſi tamen quis coactè accederet ad ſacrũ
6 ordinem Subdiaconatus, teneretur etiam
ad obſeruantiam voti continentiæ anne-
xi, *cap. Diaconi diſt. 28. cap. cum in præte-
rito diſt. 84.* ex ratione *tex. in d. cap. meri-
to* niſi poſitiuè contradiceret. Gratiam ta-
7 men non reciperent iſti ſic baptizati, quia
Deus diligentes ſe, diligit.

Dices primò: ideò homines baptizan-
tur, & non bruta, quia hæc carent ratio-
ne, ſed perpetuò amentes ſimiles ſunt bru
tis, ergo neq; ipſi ſunt baptizandi.

Reſpond. neg. min. ſecundùm *S. Doct.
q. 68. art. 12. ad 3.* & ratio eſt, nam iſti amen
8 tes habent potentiam rationalem, quæ eſt
anima, per accidens autem, & propter de-
fectum organi corporalis nõ habeat vſum
rationis in actu; Bruta verò nec actu, nec
aptitudine vſum habent rationis, ergò nõ
eſt eadem ratio.

Dices ſecundò, poteſt eſſe, quod aliquis
amẽs poſt infantiam commiſerit aliquod
mortale, propter quod antequam accede-
ret ad baptiſmum deberet ſaltem elicere
actum attritionis formalis, vt diximus ex
Trid. de Sacram. in genere, ergo licet iſte
ante habuerit voluntatem baptiſmi, tamẽ
poſteà non poterit baptizari, quia non
habet diſpoſitionem neceſſariam, vt dixi-
mus.

Reſp. neg. conſequentiam, & ratio eſt,
9 nam iſti excuſantur, quia defectus non eſt
voluntarius, ſed impotentiæ, dum non ha-
bent vſum rationis, validè igitur baptizã-
tur abſq; tali diſpoſitione, nec enim vult
Deus id, quod impoſſibile eſt, meritò ta-
lis indiſpoſitio, vt indiſpoſitio non erit ip-
ſis adſcribenda, neq; per hoc erit commit-
tere nouum peccatum.

Aduerte ſecundò, idem eſſe dicendum
10 de dormientibus, regulariter tamen, & im
minente periculo mortis, iſti enim ſi an-
teà petierint baptiſmum, licitè tunc bap-
tizantur, *Aug. lib. 4. confeſſ. c. 1. propè med.*
qui narrat hoc accidiſſe in quodam ſuo
amico, tamen ſecluſo periculo, eſt expe-
ctandum, vt excitetur dormiens, *S. Doct.
in corp. d. art. 12.* vbi loquendo de his, qui
habent lucida interualla (quibus aſſimilã-
tur dormientes) ait, melius eſt vt tempus
expectetur, in quo ſint ſanæ mentis, vt de-
uotius Sacramentũ ſuſcipiant &c. ex qui-
bus verbis colligitur, hoc non eſſe de ne-
ceſſitate ſacramenti, ſed tantum facere ad
Sacramentum magis deuotè ſuſcipiendũ.
Non nego tamen miniſtrum peccare mor
taliter, quia Eccleſia non miniſtrat Sacra-
mentum talibus; niſi in caſu neceſſitatis,
vt in fine *d. cap. maiores, & S. Doct. in reſ-
11 ponſione ad 3.* Quod ſi dormiens non pe-
tierit baptiſmum, nihil ei confertur, quia
nullum habet voluntarium in illo actu,
neq; ratihabitio aliquid valeret, quia dum
nihil ſuſceperunt, neq; habent quod rati-
ficent, *gl. in d. cap verbo non ſuſcipiunt*, &
idem eſt dicendum de amenti poſt infan-
tiam, qui nullam habuit voluntatem bap-
tiſmi, in hoc nam neq; operatur ratihabitio,
vt aduertit *gl. cit.*

Aduerte tertiò, quod pro baptiſmo
12 plus valet actus exterior, quam interior,
quia Eccleſia de his non iudicat, vndè vt
habetur hic in *§. ſed ſi quis contradicens*, ſi
omninò coactus baptizaretur aliquis, ni-
hil reciperet, nam requiritur libera volun-
tas,

tas, *l.qui teſtamentum,§.fin.ff.de teſtam.*
vbi nec teſtamentum ſic coactè conditum
valet. E contra autem ſi quis extrinſecè
13 oſtẽdat velle baptizari,reciperet caracte-
rem,ſi non poneret poſitiuum actum cõ-
trarium, & ideò poſſet cogi ad obſeruan-
tiam præceptorum, vt in fine *d.cap.maio-
res*, argumento *text.in cap.ſicut de ſimo-
nia,& cap.Petrus de homicidio,gl.hic ver-
bo caracterem in fine.* Idem etiam dic in
14 eo,qui accedit ad Subdiaconatus ordinẽ,
hic enim ſimiliter caracterem acciperet;
& teneretur ad votum, gratiam verò non
reciperet, vt patet ex iuribus adductis, &
ex *cap.presbyteros de baptiſm. & eius ef-
fect.* Vt autem res magis clarè procedat.

Aduerte quartò,quod voluntas coacta
15 multiplex eſt, vel enim eſt coactio abſo-
luta,vt ſi quis omninò contradicens,puta
ligatus manibus, & pedibus baptizaretur
ab alio, & tunc baptiſmus verè nihil ope-
raretur,hic enim potiùs patitur, quam
quod agat,*cap.ſueris quod metus cauſa,
cap.presbyter,diſt.50.& Abb.in dict.cap.
maiores, § fin.* vel eſt coactio conditiona-
lis,puta ſi quis non ex violentia abſoluta,
ſed ex metu pœnalitatis infantis,vel futuræ
baptizaretur,& quia hic metus nõ cauſat
omninò inuoluntarium per conſequens
ſic baptizatus,vel ordinatus, recipit cara-
cterem, *Abb.in c.1.§ fin. extrà eod.* & per
conſequẽs teneretur ad onera,quæ ſecum
fert caracter baptiſmalis,vel ordinis. Eſſet
hic agendum de metu iuſto, vel iniuſto;
de voluntario, & inuoluntario, ſed de his
infrà in *§.is quoq; de appellat.*

In §.illud in dubium:

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi dubium inducit reiterationem
ſub conditione.*
2 *Baptiſmus reiteratus ſub conditione ſtan-
te validitate primi nullum omnino effe-
ctum producit,& ſic de ordine n.3.*
4 *Baptizatum putans, quis ſe eſſe cum non
ſit adhuc ſaluatur ſi habeat baptiſmum
flaminis.*
5 *Baptiſmi dubium vnus teſtis tollit.*
6 *Teſtis in baptiſmo non poteſt eſſe Iudæus,
vel paganus.*
7 *in præiudicium tertij nõ ſufficit vnus*
8 *poteſt teſtificari quid vidit in impu-
bertate,caſus eſt ſingularis.*
9 *Baptiſmi dubium, tollitur, per indiciũ, &
quale hoc eſſe poſſit?*
10 *Indicium quid ſit?*

1 HVius Sacramenti eſt tam magna
neceſſitas, vt dubium de caren-
tia ipſius, inducat eius reitera-
tionem ſub forma conditionali, *cap.2.ex-
trà eodem*,debet tamen eſſe firma ratio du
bitandi,vt habetur hic.

Aduerte tamen primò, quod ſi quis in
2 primo baptiſmo verè receperit eius effe-
ctum,in ſecundo nihil accipit, niſi illam
extrinſecam effuſionem aquæ,& vnctionẽ
cum oleo,*capit.presbyteri diſt.38. §.quod
ergo in fine,& Gratian.ibid.* adducit exẽ-
plum ex *l.2.C.de manumiſſionibus*,ſi quis
enim fuerit priùs manumiſſus, ſecunda
manumiſſio nihil operatur.Idem dic de
3 ſecunda ordinatione, vel ſecunda conſe-
cratione Eccleſiæ,&c.& in fine *d.§.* reddi-
tur ratio pro baptiſmo,nam hoc fit ad cau
telam ſalutis,tanta eſt neceſſitas huius Sa
cramenti.

Quæres,quid ſi quis putaret ſe eſſe bap-
tizatum,& verè non eſſet baptizatus, an
ſaluaretur?

Reſp.affirmatiuè, ſi habeat baptiſmum
4 flaminis,qui valet in caſu neceſſitatis,nul-
la autem maior neceſſitas,quam ignoran-
tia ſui ſtatus, tum quia hic habet fidem
Sacramenti, licet non habeat Sacramen-
tum fidei, vt per *gloſſ.in cap.veniens de
presbytero non baptizato, verbo mini-
ſtrare.*

Aduerte ſecundò, quod ad euacuandũ
5 dubiũ baptiſmi,ſufficit vnicus teſtis, vndè
ſi vnus dicat ſe ſcire Titium fuiſſe baptiza-
tum,ſtandum eſt eius dicto,vt in *cap.cum
itaq; de conſecrat. diſt.4.*

Nota tamen hic primò, quod hic teſtis
6 non poteſt eſſe Iudæus,vel paganus,vt no
tat *gloſſ.hic verbo teſtimonio*, & ratio eſt,
quia ipſi cum ſint inuidi, nollent alios ha-
bere id,quod ipſis deficit,& putant baptiſ-
mum eſſe vanum,& ſuperſtitioſum, & ſic
ne adhiberetur,facillimè inducerentur ad
id teſtificandum, meritò ipſis non eſt cre-
dendum.

Nota ſecundò, quod ſi quæratur an
7 quis ſit baptizatus, & hoc in præiudicium
tertij, forſan ad captandum aliquod lucrũ
ab alio,qui tenetur dare Titio,v.g.centũ,
ſi ſit Chriſtianus, tunc cum legatum ſit in
præiudicium hæredis,per conſequens nõ
tenet fides vnius,*cap.placuit,diſt.citat.* &
aduertit *gl.verbo teſtentur.*

Nota tertiò caſum ſingularem, in quo
8 poteſt quis teſtificari id quod vidit in im-
pubertate,vt in *cap.placuit* aduertit *gloſ.
verbo per ætatem,cap.cum itaq; verbo te-
ſtimonium,& cap.relatum diſt.37.*

Aduerte ſecundo, quod ſi ſit aliquod
9 indicium,ſtatur huic,& non debet rebap-
tiza-

tizari,*cap.ſi nulla diſt.citat.* vbi habetur, quod ſi quis meminit ſe veniſſe cum parentibus ad Eccleſiam,ibi ſacris adſtaſſe, neq; erit ſub conditione rebaptizandus. Indicium autem eſt medium proueniens
10 ex aliqua circumſtantia,quod indicat veritatem rei,vt per *DD.in l.indicia, C.de rei vendicatione.*

In §. de eo tamen.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi dubium tollitur per vehementiſſimam ſuſpicionem, & qualis hæc eſſe poſſit?*
2 *Præſumptio quotuplex,& quid ſit?*
3 *Suſpicio ex coniecturis deducitur.*

1 ALiquando rationem dubij euacuat vehemẽtiſſima ſuſpicio,quę inducit *etiam* probabilitatem rei, puta ſi quis ſit natus à Chriſtianis, & ſit conuerſatus fideliter inter ipſos,præſumitur baptizatus, donec poſitiuè contrarium probetur ab alijs.

Aduerte hic,quod habemus plures ter-
2 minos,ſc.ſuſpicio,& eſt de qua diximus; prẹſumptio,& eſt multiplex,alia iuris,alia hominis,alia naturę,alia facti.Prẹſumptio iuris,& de iure nullam admittit probationem in contrarium ſic ſi quis dedit fidem de contrahendo matrimonio, præſumitur tale matrimonium contractum, & non valet, ſecundum *cap.is, qui fidem de ſponſalibus,* ſic etiam licèt fœmina non ſit ſtipulata ſibi dotem reſtituendam,prẹſumitur tamen id feciſſe, nec admittitur probatio in contrarium,*l.vnic.C.de rei vxor. act.* Præſumptio hominis eſt, quando ex coniecturis homines malum præſumunt contrà aliquem,& hæc præſumptio admittit probationem in contrarium, & etiam iuramẽtum,*cap.presbyter* 2.*q.*5. Præſumptio naturę eſt,quando ex ratione naturali videtur pro aliquo dicendum,vt ſi pater exhæredaret filium,præſumeretur iniuſtè exhęredaſſe,donec contrarium probetur, *l.omnimodò,verſ.ſi tamen, C.de inoffic.teſtam.* Præſumptio facti, vel eſt ex præcedenti ad futura, vt qui ſemel errauit,cenſetur in poſterum idem facturus,*l.ſi cui,§. iſdem,ff de accuſat.cap.placuit* 3.*q.*10.Aut eſt facti ſubſequentis circà pręterita,vt eſt hęc in caſu noſtro,ſi quis enim habeat reminiſcentiam, quod fideliter vixerit inter Chriſtianos,talis præſumitur, vt per *gl.in d.cap.is,qui fidem.* Iſta autem præſumptio eſt violenta,& transfert onus probandi in aduerſarium,vt per *gloſ.hic,*quæ probatio debet eſſe euidentiſſima, aliàs non derogat præſumptioni, *cap.it.fin.de presbytero non baptizato,l.non eſt veriſimile, ff.quod*
3 *metus cauſa.*Suſpicio verò ex coniecturis deducitur,*cap.afferte mihi gladiũ, & cap. ex literis,de præſumptionibus.*

In §. quod ſi quis.

SVMMARIVM.

1 *Rebaptizatus etiam ignoranter excluditur ab ordine,& quando admittatur?*
2 *Rebaptizatio pluribus rationibus eſt omnino illicita n.*3.4.5.*&* 6.
7 *non poteſt dici, quæ oritur ex probabili dubitatione etiam ex quolibet fine.*
8 *permiſſa ſcienter à rebaptizato inducit perpetuam irregularitatem,& alias pœnas,& n.*9.*&* 10.
11 *permiſſa ſub conditione in fraudem legis appoſita etiam facit,vt rebaptizatus puniatur pœna irregularitatis, & mortis de iure ciuili.*
12 *permiſſa ignorantèr non inducit perpetuam irregularitatem in rebaptizato.*
13 *facta coactè nullo modo inducit irregularitatem in rebaptizato.*
14 *permiſſa ignorantèr intelligitur de ignorantia; quæ faciat actum voluntarium.*
15 *Irregularitas contracta per rebaptizationem ignoranter permiſſam, ſed publicè factam à ſolo Pontifice diſpenſari poteſt,ſin autem occultè ſit facta talis rebaptizatio,etiam ab Epiſcopo diſpenſari poſſit irregularitas,& an in omnibus caſibus ſemper hoc currat n.*16.

1 PVnitur aliquando etiam qui nullo modo ſcienter concurrit ad actũ, vt hic in §.noſtro,vbi qui ignoranter rebaptizatus eſt,excluditur ab ordine, & non admittitur niſi ob penuriam clericorum,& inſtante neceſſitate, vt aduertit *gl.hic in figuratione caſus.*

Aduerte primò pro hoc §. eſſe omninò
2 illicitam rebaptizationem,*Trident.ſeſſ.*14. *c.*2.*de differentia baptiſmi,& pœnitentia, & ſeſſ* 7.*de baptiſ. can.*4.*&* 13. quod eſt propter plures rationes. Primò,quia per baptiſmum renaſcimur Deo,ſed vnica eſt

3 natiuitas ex ventre matris, ergo vnica re-
natiuitas ad Deum, *Auguſt. tractat. 11. in*
Ioann. tom. 9. ante medium, dicente Nico-
demo *Ioann. 3.* nunquid poteſt quis in
ventrem matris ſuæ iterum introire, &
renaſci? ſic tu intellige natiuitatem ſpiri-
tus, vt Nicodemus intellexit natiuitatem
carnis, &c. Secundò, quia per baptiſmum
4 configuramur morti Ieſu Chriſti, Chri-
ſtus autem ſemel mortuus eſt, vnde *Pau-*
lus ad Hebræos 6. reprehendendo, qui vo
lebant rebaptizari, ait: Rurſus crucifigen-
tes ſibi metipſis filium Dei, & *gloſſ.* ibi ait
vna Chriſti mors, vnum baptiſma conſe-
crauit. Tertiò, quia baptiſmus imprimit
5 characterem, qui indelebilis eſt, ergo non
poteſt reiterari, *Trident. ſeſſ. 7. can. 5. & 6.*
Quartò, quia baptiſmus fuit principaliter
6 inſtitutus ad tollendum originale, quod
ſemel remiſſum, non recontrahitur, ergo
neq; debet baptiſmus reiterari.

Aduerte ſecundò, quod quãdo eſt pro-
7 babilis dubitatio, tunc non poteſt dici rei-
teratio, *c. 2. extrà eod.* Id enim reiteratur,
quod aliâs factum fuit, vndè ſi baptiſmus
anteà fuit collatus validè, & hæc reitera-
tio non eſt realis, ſed tantum in voce, &
extrinſeca actione, vt per *gloſ. in d. cap.* vel
non fuit validè collatus, & tunc primo cõ-
fertur, ac proindè dicitur materialiter tan-
tum iteratum Sacramentum, *cap. quod er-*
gò in fine, §. presbyteri diſt. 68.

Aduerte tertiò, quod is qui ſciẽter per-
8 mittit ſui rebaptizationem, non expectat
remiſſionem, ſed eſt perpetuò irregularis,
cap. qui bis de conſecr. d. 4. & ibi aliæ con-
9 numerantur pęnæ ex quolibet fine, id fe-
cerit, ſiuè vt magis mundaretur, ſiuè vt
Hæreticus, &c. vt per *gl. ibid.* punitur etiã
10 pęna mortis de iure ciuili, vt in *l. 1. & 2.*
C. ne ſanctum baptiſma iteretur, eſt enim
ſpecies hæreſis, immò vult *Io. Præpoſitus*
3. p. ſeſſ. 6. art. 9. dub. 3. quod ſi quis bapti-
zaret, vel baptizaretur ſub conditione,
11 quę tamen videretur appoſita in fraudem
legis, ſed verè intenderet rebaptizare ſim-
pliciter, hic etiam erit puniendus tali pę-
na, non ſic autem ſi quis omninò ignoran-
12 ter eſſet rebaptizatus, hic enim non ſem-
per eſt irregularis, ſed in caſu neceſſitatis
promoueri poterit, *gloſſ. in d. cap. qui bis*
ignoranter, & quælibet ſit ignorantia nul-
lo modo releuat à tali irregularitate, *Na-*
uarr. in ſumma cap. 27. nu. 246. Tolet. lib. 1.
c. 25. & ſic infertur ei iniuria, & præindiciũ
abſq; ſua propria culpa, patet à ſimili ex
cap. placuit 1. q. 4. & l. proſpexi. ff qui, & à
quibus, ſecùs ſi fuerit coactus ſimpliciter,
13 puta ſi ligatus rebaptizetur, tunc enim
nullo modo eſſet irregularis, *Maiorinus*
lib. 3. de irregularitate cap. 14. quare debet
14 eſſe ignorantia, quæ faciat actum volun-
tarium, ſi enim dormiens, vel amens re-
baptizentur, cum nulla ſit eorum culpa,
nullo modo contrahunt irregularitatem,
vt patet ex *Maiorino cit.*

Aduerte quartò, quod quando hæc re-
15 baptizatio ex ignorantia fuit libera, & pu-
blica, ſolus Pontifex diſpenſare poteſt, ſi
ſit occulta poteſt etiam Epiſcopus, vel eius
Vicarius diſpenſare, *Trid. ſeſſ. 24. cap. 6.* vbi
omnes irregularitates occultæ remittun-
tur Epiſcopo, vel eius Vicario. Idem eſt de
16 alijs caſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ,
dummodò dictæ irregularitates, & caſus
non deuenerint ad forum contentioſum,
quia tunc efficerentur publicæ, & ſic non
diſpenſabiles per Epiſcopum, ſi autem
dormiens fuerit rebaptizatus, & euigilans
id ratum habeat, incurrit in eandèm irre-
gularitatem, *Syluestr. verbo irregularitas*
num. 40.

In §. illi quoquè.

SVMMARIVM.

1 *Rebaptizantes voluntariè, & ſimpliciter,*
qua pœna puniuntur.
2 *ſub conditione puerum, qui ſolo Infi-*
delium teſtimonio probabiliter æſtima-
ri poteſt, baptizatus nullam pœnam in-
currunt.

1 ETiam rebaptizantes puniuntur, vt
in præſenti §. vbi excommunica-
tione perpetua deponũtur à quo-
libet officio, & beneficio, *cap. licèt extra*
eodem, dummodò tamen rebaptizauerit ſim
pliciter, quia ſub conditione, licitum eſt,
cap. 2. extrà eodem, Nauarr. & Tolet. locis
citat. ſi tamen quis inuitus cogeretur coa-
ctione abſoluta ad hoc agẽdum, nulla pę-
na eſſet dignus, dum nullum eſſet volun-
tarium, patet ex *cap. 2. de apoſtatis.*

Nota hic, quod ſi quis rebaptizaret ſub
2 conditione aliquem, erutum de manibus
Turcarum, quem dicunt ipſi Infideles eri-
puiſſe à parentibus Chriſtianis, tempore
quo poterat eſſe baptizatus, hic nequè in-
curreret irregularitatem, nequè peccaret
mortaliter, quia vt ſupra diximus teſtes
Infideles in hoc non faciunt fidem, & prę-
ſumitur, quod id dicant in odium baptiſ-
mi, & ne iſte baptizetur, *Nugnus 3. part.*
tom. 1. q. 66. art. 9. concl. 2. Paludanus in 4.
ſen-

ſententiarum diſt.5.q.4.art.1.nu.6.Villalobos in ſumma tom.1.tractat.5.difficul.7. Suarez tom.3.diſput.22.ſect.2. Ledeſma in ſumma tom.1.de Sacramento baptiſmi c.5. & alij, qui communiter aſſerunt non ſufficere talem fidem, ſed requiri, quod quis fideles aſſeuerantet dicat ſe vidiſſe talem baptizari, *gloſ.in cap.cum itaquè de conſecrat.diſt.4.* quod in nobis ſupplet hodie fides ex libro baptizatorum.

In §. poſtremò.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi cœremonias ad quem ſpectat inſtituere, vel immutare?*
2 *ad quid inſtituit Eccleſia?*
3 *ommittens peccat, ſed validè baptizat*
4 *enumerat Auctor, & quid illæ ſignificentur n.5.6.7.8.9.10.11. & 12.*

DEbent materia, & forma huius Sacramenti certis cœremonijs, & regulis miniſtrari, vt habetur hic, non enim licet ſic nudè confici ſacramenta, ſed debent aliqua adhiberi ad eorum ornatum, quare circa ceremonias Sacramentorum.

Aduerte primò quod ipſas inſtituere
1 ſpectat tantum ad ſummum Pontificem,
vt aduertit *gl. in cap. quis neſciat diſt.11.*
vndè ſi Epiſcopus aliqua immutaret circa
ceremonias Sacramentorum, immutatio
non tenet, niſi ex confirmatione Pontificis,
vt aduertit ibi *gl. verbo auctoritate, & Trident.ſeſſ.7. de Sacramentis in genere can.13.* & per totam *ſeſſ.22.* vbi de ritibus
circa celebrationem Miſſarum. Has autem
2 ceremonias inſtituit Eccleſia ad excitandam deuotionem in ſuſcipientibus, & in
Miniſtris, ſignis enim ſenſibilibus eleuatur mens noſtra ad cognitionem ſpiritualium, & inſenſibilium, *Tolet.in ſumma lib.2.cap.25.* vndè ſi quis omitteret aliquam
3 ex his ſollemnitatibus; peccaret, ſed valeret Sacramentum, quia non ſunt eſſentialia, *Trid ſeſſ cit.can.13.*

Aduerte ſecundò, quod ceremoniæ in
4 Sacramento Baptiſmi adhibendæ continentur ſub his carminibus per *gl.* hìc.

Sal, oleũ, criſma, cereus, criſmale, ſaliua;
Flatus virtutem baptiſmatis iſta figurant.
Hæc cum patrinis non mutant, ſed tamẽ ornant.

5 Primum, quod ponitur in his carminibus eſt ſal, quod ſignificat ſapientiam cæleſtis doctrinæ, qua debent eſſe prædici omnes Chriſti fideles, *cap.ſal cæleſtis de*
6 *conſecr.diſt.4.* Secundò, oleum inungitur
enim baptizandus oleo cathecumenorũ,
vt acquirat vires ad laborandum, & magna opera pro Criſto exercenda *cap.deindè diſt.cit.* Tertiò, Criſma poſt baptiſmum
7 adhibetur, vt poſſit verè vocari Chriſtianus, & vt oſtendatur regalis hæreditas in
Regno Chriſti, *capit.poſtquam cad.diſtin.*
8 Quartò cereus traditur propter plures rationes, primò, vt ſciant baptizati ſe Chriſtum induiſſe, qui per cereum, ſeù candelam deſignatur, *Greg.in Ezechielem homil.6.& in pſalm.131 nu.17* ibi: Illuc producam cornu Dauid, paraui lucernam Chriſto meo, & *Luca.2.num.32.* cum dixit Simeon loquendo de Chriſto. Lumen ad reuelationem gentium. Secundò, vt accẽdatur baptizatus ad zelum honoris Dei, qui zelus comburit nos, vt lumen ceram, *pſalm.68.nu.10.* Zelus domus tuæ comedit me. Tertiò, datur poſt baptiſmum, vt oſtendatur ſtatus iuſtitiæ, & puritatis, *Matthæi cap.13.n.43* Iuſti fulgebunt, ſicut Sol in Regno Patris mei, & *Sapientiæ 3.nu.7.* Iuſti autem ſicut ſcintillæ in arũdineto diſcurrent, *Danielis 12.n.3.* Tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates. Quintò, datur
9 criſmale, ſiue veſtis alba, per quam deſignatur munditia, & puritas, quam debent
ſeruare baptizati, vſq; in diem Iudicij. *§.in cap.poſt baptiſmũ,* & ponitur in capite, vt
intelligat baptizatus ſe diademate Regni,
& ſacerdotali dignitate potiri, vt ex verbis
Rabani in d.c.6. Saliua, nares, & aures tan-
10 guntur, vt recipiat bonum odorem pietatis diuinæ, & audiat intimo cordis mandata Dei, *cap.poſtea, & cap. propter gloriam*
11 *diſt.cit.* Septimò, ſtatus immittitur à Sacerdote in baptizandum, vt effugetur ab
eo poteſtas Diaboli, ſub quo omnes naſcimur, *cap.poſt quam. & cap.ſicut noſtis de conſecr.diſt.cit.* Vltimò patrini, qui non
12 ſunt de eſſentia, ſufficit .n. obſtetrix, & miniſter qui reſpondeat. Sunt & aliæ ceremoniæ, de quibus videte citatam diſt. de conſecratione.

In §. finali.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi locus magis proprius eſt Eccleſia matrix.*

3 *ex conceſſione,& priuilegio principibus tantum,eiuſq; filijs legitimis,& naturalibus,nepotibus, & alijs deſcendentibus ex lineamaſculina illorum,domus eſſe poteſt,& n.3.*

4 *ex neceſſitate iſtante quilibet eſſe poteſt.*

5 *Baptizans præter caſus exceptos alibi quã in Eccleſia matrici puniendus arbitrio Epiſcopi,ſed confert validè.*

IN *clem.1. de baptiſmo, & eius effectibus*,conceditur filijs principum priuilegium, vt poſſint in ſuis domibus baptizari.

Aduerte tamen primò,quod locus pro-
1 prius baptiſmi eſt Eccleſia ,& non omnis
Eccleſia, ſed Eccleſia matrix, quia in ea per baptiſmum renaſcimur,*cap.eſt tranſmiſſa de præſcriptionibus , capit.1.de ſentent.excommunic. in 6.* quare omnis Eccleſia parochialis poteſt dici Eccleſia matrix,

Aduerte ſecundò , hoc priuilegium
2 concedi tantum principibus,non autem
cuilibet titulato, & illis ratione maioris excellentiæ,*gloſ.in d.clem. 1.verbo regum.* Conceditur tamen non tantum filijs principum, ſed etiam nepotibus, & alijs deſcendentibus, quia omnes veniunt ſub liberorum appellatione,*l.liberorum,ff.de verbor.ſignific.*intellige tamen de deſcendentibus ex maſculis, *l.liberos, ff.de ſenatoribus*, & hoc eſt diſcrimen inter filios, & liberos,nam filiorum appellatione veniũt tantum nati in primo gradu, *l.filij,ff.de verb ſignific.*

Aduerte tertiò,comprehendi filios le-
3 gitimos,& naturales, non autem natura-
les tantum, *l.non legitimi, ff.de ſtatu hominum,& § final.Inſtit.de nuptijs.*Item
4 neceſſitas etiam comparatur nobilitati,
vndè poteſt quilibet inſtante neceſſitate, vbicunquè baptizari,vt in *dict.clem.1.*qui
5 autem ſecus fecerit exceptis caſibus poſi-
tis,punitur arbitrio Epiſcopi,*cap.de cauſis de officio delegati*,tamen valet Sacramentum, quia adſunt omnia neceſſaria ad illud,*cap.1.de ſumma Trinit.* vbi in §. Sacramentum non aſſignatur locus.

DE SACRAMENTO Criſmatis.

TITVLVS QVARTVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli ad præcedentia, eiuſq; diuiſio.*

2 *Chriſmatis,& cõfirmationis athimologia quæ?*

3 *Sacramenti definitio quæ?*

4 *Sacramentum à quo, & quando fuit inſtitutum?*

5 *nõ fuit practicatum à Domino in terris,vt alia ſed miſſum è Cælo.*

6 *Sacramenti materia eſt oleum balſamo admiſtum,& quare hoc num.7. 8. & 9.*

10 *Sacramentum quare in forma linguæ igneæ, miſſum à Chriſto Apoſtolis?*

11 *non exigit eſſentialiter balſamum (regulariter.)*

12 *Oleum Sacramenti Chriſmatis, an debeat eſſe conſecratum,& quale eſſe debet?*

13 *poteſt conſecrari à ſimplici Sacerdote ex communione Pontificis.*

14 *eſt impartiendum manu immediatè Epiſcopi confirmantis, & quare ſic, & non pennicillo,vel penna,& c.n.15.*

16 *Forma Sacramenti confirmationis, quæ ſit?*

17 *quare requirat neceſſariam expreſſionem Santiſſimæ Trinitatis?*

18 *omnia verba habet neceſſaria.*

19 *quare requirat neceſſariam expreſſionem materiæ?*

20 *Miniſter Sacramẽti confirmationis proprius eſt ſolus Epiſcopus,& quare,hoc, n.21.& 22.*

23 *poteſt eſſe ſimplex Sacerdos cum mãdato Pontificis,quo reuocato ſi conferat non conficit ſacramentum.*

24 *Epiſcopus etiam prohibitus confirmare ſi confirmet validè operatur.*

25 *Miniſter confirmationis debet,& ipſe eſſe confirmatus.*

26 *Epiſcopus ordinans non confirmatos non peccat mortaliter.*

27 *poteſt confirmare ſubditum alterius abſq; vlla pœna,aut cenſura.*

28 *confirmans non eſt neceſſe, vt ſit ieiunus, & conferat ieiunis neq; vt ſit in Eccleſia.*

29 *Confirmandus debet eſſe in gratia,& ſufficit*

Digitized by Google

ficit praua contritio, & quid ſi putaret
inuincibiliter ſe eſſe in gratia?
30 *poteſt eſſe etiam infans, & quando id*
procedat, & an induceret peccatum mor
tale in confirmante?
31 *ſi ſit amens dicendum eſt idem quod*
dictum fuit in baptiſmo.
32 *Sacramentum cõfirmationis omittens per*
longum tempus ſecluſo ſcandalo, & non
ex contemptu, non peccat mortaliter.
33 *eſt neceſſarium neceſſitate præcepti,*
ſed non medij.
34 *ſtante copia miniſtri omittens cùm*
accedere vult ad profitendam fidem, co-
ram Tiranno peccat mortaliter.
35 *quos effectus producatur. numer. 36.*
37. & 38.

1 COntinuatur titulus
iſte ad præcedentes
tali ordine. Viſum
eſt ſupra de Sacra-
mento baptiſmi, q
eſt ianua omnium
Sacramentorum,
verum quia Criſ-
ma nonniſi morte intercedente ſeparari
debet ab ipſo, meritò ponitur præſens ru-
brica, ad cuius, & §. primi intellectum, vi-
debimus primò vndè dicatur criſma, &
quid ſit, ſecundò, quando inſtiturum hoc
Sacramentũ, tertiò de eius materia, quar-
tò de forma, quintò de miniſtro, ſextò de
ſuſcipiente, ſeptimò de neceſſitate huius
Sacramenti, octauò de effectibus.

Circa primũ aduerte primò, quod criſ-
2 ma dicitur à græco, & idem eſt, ac vnctio,
capit. cum veniſſet de ſacra vnctione in §.
quia verò circa finem, & Aug. tractatu 33.
in Ioan. vndè Chriſtus idem eſt, ac vnctus.
Dicitur etiam Confirmatio, quaſi robora-
tio, & hoc à robore propter hoc Sacramẽ-
tum datur fidelibus per merita Chriſti. *Vi*
uald. de confirmatione n. 4.

Aduerte ſecundò, quod Sacramentum
3 Criſmatis, ſeù Confirmationis eſt ſignum
ſpirituale, quo vnctione Criſmatis conſe-
crati, Epiſcopus frontem vngit baptizati
ſub certa forma verborũ S. *Doct.* cũ *Ma-*
giſtro ſentent. in 4. diſtin. 7. Definitio eſt
clara, nam habet omnes partes. Eſt igitur
confirmatio ſuſceptione Spiritus ſancti,
qua quis confirmatur in gratia ad reſiſten
dum Dæmoni, & ad currendum in odorẽ
Chriſti vncti, *§. quia vero cit. & §. per fron*
tis in eod. cap.

Circa ſecundum aduerte, hoc Sacra-
4 mentum fuiſſe inſtitutum quãdo Domi-
nus *Ioann. 16.* dixit Apoſtolis, Si non abie-
ro, paraclitus non veniet ad vos, ſi autem
abiero, mittam eum ad vos, in quo nota
differentiam inter confirmationem, & alia
ſacramenta, nam alia ſacramenta fuerunt
inſtituta à Domino, & practicata in terris,
5 hoc autem ſacramentum promiſit Domi-
nus, ſed miſit è Cælo, vt cognoſcamus eius
excellentiam, & hanc vnctionem expecta-
bat Pſalmiſta *pſalm. 108.* ibi: Vt exhilaret
faciem in oleo, & *text. in cap. cum veniſſet*
de ſacra vnctione, vndè colliguntur variæ
figuræ huius Sacramenti, fuiſſe autem in-
ſtitutum à Domino patet de fide defini-
tum per *Trident. de Sacramento in gene-*
re ſeſſ. cit. can. 1.

Circa tertium, & ſic circa materiam hu
ius Sacramenti.

6 Aduerte primò, eſſe oleum, cui balſa-
mum admiſcetur. Sic *S. Doct. q. 72. art. 2.*
in corp. & dat rationem, quia per baptiſ-
7 mum quis ſibi viuit, meritò ſola aqua na-
turalis eſt materia, at per Confirmationẽ
conuiuit etiam alijs, ac proindè debet ip-
ſis benè, ſuauiter, ac ſanctè cõuiuere, quod
oſtendit odor balſami, dicente *Apoſtolo*
2. ad Corinth cap. 2. Chriſti bonus odor ſu-
mus, & quia in hoc Sacramento recipitur
8 gratia Spiritus ſācti, ideò adhibetur oleũ,
quod ſignificat ipſam gratiam, dicente
Dauide, *Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ*,
& quia præbet vim ad reſiſtendum con-
trà concupiſcentias, ideò admiſcetur bal-
9 ſamum, quod ſignificat incorruptibilita-
tem *Eccleſiaſtici 24 Quaſi balſamum non*
mixtum odor meus.

Quæres, cur Chriſtus non dederit Apo
ſtolis Spiritum ſanctum hoc modo?

Reſp. quod cum ipſe fuerit auctor Sa-
10 cramentorũ, poterat quomodolibet gra-
tiam conferre, tum quia deſcedit Spiritus
ſanctus in formam linguę igneę, per quam
ijdem effectus olei, & balſami deſignantur,
id .n. quod facit ignis actiuè, facit oleum
paſſiuè, & ſic ſignificat charitatem, & Spi-
ritum ſanctum. Inſuper lingua ſignificat
communicationem cum alijs per loqu-
tionẽ, & hoc oſtendit balſamum per odo-
rem, *S. Doct. loc cit. art. 2. ad 1.*

Aduerte ſecundò, non requiri balſamũ
11 eſſentialiter, ita vt niſi balſamum admit-
teretur, non conficeretur Sacramentum,
ſic colligitur ex *S Doct. cit.* vbi id non exi-
git eſſentialiter, & *Caetan. in commẽto cit.*
art. 2. vbi ait, id eſſe intelligendum non ne-
12 ceſſariò, ſed regulariter, & adducit exem-
plum Epiſcoporum antiquæ Eccleſiæ, qui
cum eſſent pauperrimi, non eſt veriſimili-
ter, quod habuerint balſamũ ſic faciliter.
Idem tenet *Ledeſma in ſumma tit. de con-*
firm. n. 3. Couar. lib. 1. variar. reſol. c. 3. n. 4.

Victo-

*Victoria in ſumm.n.*40. *Rubeus de ſacra-*
mento in 4.ſentent.diſt.7.§.balſamum.Vi-
uald.in candelabro in cap.de materia con-
firmationis n.2. Colligitur ex *cap.paſtora-*
lis de ſacramento non iterandis, vbi *Innoc.*
III. interrogatus de validitate Confirma-
tionis collatæ tantum cum oleo, ait, Non
eſſe aliquid iterandum, ſed cautè ſupplen-
dum id, quod incautè fuerit prætermiſ-
ſum.

Aduerte tertiò, requiri de neceſſitate
12 Sacramenti, quod hoc oleum ſit conſecra
tum ab Epiſcopo, ſic *Caet.* cũ *Viual.Rub.*
& alij cit. ex quibus nota ly, de neceſſita-
te, ad diſtinctionem ly, de eſſentia, nam
adhuc oleo non conſecrato, conficeretur
hoc Sacramentum, quia vt patet ex *Caet.*
q.72.cit. ſufficit ſi ſit vnctio cum oleo, &
confirmatur ex *Innoc.in d.cap.paſtoralis.*
Debet tamen eſſe oleum viuale, & ex oli-
uis, quæ ſemper vireſcunt, oſtendunt Dei
miſericordiam, & gratiam Spiritus ſancti
ſemper paratam, quod nõ eſt in alijs oleis
S.Doct.loc.cit.ar.2.ad 3.

Sed dubitatur, an poſſit hoc oleum cõ-
ſecrari ab aliquo ſimplici ſacerdote ex cõ-
miſſione tamen Summi Pontificis.

Reſp. affirmatiuè, ſic tenet *Valentia to.*
13 *4.diſp.5.q.1.punct.2.* & alia apud ipſum,
quia hoc eſt de iure merè poſitiuo.

Aduerte quarto, quod materia eſt im-
partienda confirmando immediata manu
14 Epiſcopi, vndè non ſufficit ſi miniſtretur
medio alio inſtrumento, & ſi quis vngere-
tur cum aliqua penna, vel pennicillo, non
valet Sacramentum, quia non eſt vera vn-
ctio per manuum impoſitionem, quæ re-
quiritur in hoc Sacramento, *Laiman. in*
theol.moral.lib.5.tr.3.c.2.n.5.Filiuc.to.j.
tract.3.c.1.n.17.& Nugnus 3.p.to.j.q.72.
a.4.concl.2. Neque facit paritas, quam ad-
ducit *Ferran.de Hered. in diſp.de Sacra-*
mento Confir.diff.5.p.5.dub.unic.nu.2. ait
enim ipſe, quod ſi quis incurrit in Canon.
ſuadente Diabolo, eo quod inijciat in cle
ricum non manus immediatè, ſed aliquod
inſtrumentum, & tamen textus ait: Si quis
ſuadente, &c. manus violentas, ergo pari-
ter in caſu noſtro manibus diceretur teti-
giſſe Epiſcopum ſi mediante pennicillo id
faceret.

Reſp. neg. conſeq. & diſparitas eſt, nam
15 in priuilegium clericorum benè currit id
quod dicitur, dum ratio viget à fortiori,
maior enim iniuria infertur baculo, quã
manibus; at in caſu noſtro currit contra-
rium, agitur enim de maiori priuilegio ip
ſius confirmandi, & certum eſt, quod ma-
ius eſt priuilegium ſi immediata manu tã-
gatur, quam quod ſi tangatur pennicillo,
ergo immediata manu inũgi debet, quod
ſi alia olea penna, vel pennicillo tractari
ſolent, id ideò eſt, quia ſoleant eſſe macu-
loſa, & obnoxia, & non ſic debet ſtimari
ſanctum Chriſma, *Reginal.to.2.lib.28.c.2.*
n.10. & alij DD. communiter.

Circa quartũ, forma huius Sacramen-
16 ti hęc eſt, *Signo te ſigno Crucis, & cõfirmo*
te criſmate ſalutis, in nomine Patris, &c.)
Quoad formam hanc.

Aduerte primò, eſſe neceſſariã expreſ-
17 ſionem Sanctiſſimæ Trinitatis, & ratio eſt,
quia per confirmationem quis perficitur
in fide per baptiſmum ſuſcepta, ergo de-
bet augmentum ſe gerere ad modum
initiatæ generationis, ibi naſcimur in no-
mine Trinitatis, ergò hic debemus perfici
in nomine eiuſdem.

Aduerte ſecundò, ꝙ omnia alia verba
ſunt neceſſaria. In primis, Signo te ſigno
18 Crucis, ad indicandum quo ſigno ſigne-
tur, ſic etiam cõfirmo criſmate ſalutis, ad
oſtendendum per quid fiat hæc confirma-
tio, debet etiam apponi ly, te, ad oſtendẽ-
dum quiſnam Confirmetur. Et hæc omnia
requiri neceſſariò, affirmat *Coninch.de ſa-*
cram.q.72.a.4.n.65.& Filiuc.to.j.tract.3.
c.j.n.20.& ſeq.

Dices: In baptiſmo non eſt neceſſe di-
cere: Baptizo te aqua, ergo neque hic de-
bet dici, Confirmo te criſmate.

Reſp. neg. conſeq. Primò, quia in baptiſ-
14 mo non põt eſſe dubium de materia, quæ
videtur eſſe aqua naturalis, & ablutio, quæ
eſt eius materia proxima iam patet, at in
Confirmatione nõ poteſt de facili diſcer-
ni quid ſit id, quo Epiſcopus vngit, ergo
eſt exprimendum, tum quia verbum ipſũ,
Baptizo, denotat lauare, quod aqua fit, nõ
ſic autem verbum, Confirmo, nam poteſt
confirmari verbis, precibus, ſcriptis, &c. &
ſic non eſt eadem ratio.

Circa quintum, aduerte primò, ex S.
Doct 3.p.q.72.ar.xj. ſolum Epiſcopum eſ
30 ſe proprium miniſtrum huius Sacramen-
ti, & dat rationem, nam fideles ſunt, quod-
a1 dam opus Dei, vt 1.*ad Cor.3. Dei ædifi-*
catio eſtis, &c. ſed in quolibet opere con-
fecto ab inferiori miniſtro, debet magi-
ſter ſupremam manum imponere, ergo in
complemento fidelium, quod eſt Confir-
matio, ſeù Spiritus ſancti collatio, Epiſco-
pus debet ſupremam manum imponere.
Hæc ait *S.Doct.* & confirmat ex authori-
tate *text.in cap.omnes fideles de conſecrat.*
diſt.5. vbi ſic dicitur, *Oẽs fideles per manus*
impoſitionem Epiſcoporum poſt baptiſmũ,
Spiritum ſanctum recipere debent, &c.
a2 tum quia hoc Sacramentum eſt dignus
Sacramento Baptiſmi, *cap de his verò de*
conſecr.

conſecr. diſt. 5. ergo digniorem exigit mi-
niſtrum.

Aduerte ſecundò, limitationem huius
dicti per *glo. in cap. manus diſt. cit. verbo*
irritum, quod poteſt etiam ſimplex ſacer
23 dos ex mandato Pontificis conferre hoc
Sacramentum. Idem tenet *S. Doct. q. 72.*
ar. xj. tex. in cap. peruenit diſt. 95. Auguſt.
verb. confirmatio n. 3. Sylueſt. & Armilla
in ſum. eod. verb. & colligitur ex *Trid. ſeſſ.*
7. can. 3. de confirm. vbi ait, Epiſcopum eſ-
ſe miniſtrum ordinarium huius Sacramē-
ti, ergo datur miniſter extraordinarius, &
hic erit Sacerdos ex commiſſione Ponti-
ficis, vt diximus, tamen hac differentia,
quod ille, qui confert Sacramentū Con-
firmationis ex mandaro Pontificis reuo-
cato mandato, non poteſt conferre, & ſi
conferat, non conficit Sacramentum, at
24 Epiſcopus ēt prohibitus conferre, ſi con-
ferat valet Sacramentum, quia prohibi-
tio non aufert ordinem Epiſcopalem, cui
hæc poteſtas annectitur, *cap. ordinationes*
9. q. 1. cap. quod quidem 1. q. 1.

Aduerte tertiò, quod miniſter debet ip-
25 ſe etiam eſſe confirmatus, vt aduertit *glo.*
hic verb. irritum. Dico hoc, nam de iure
communi poteſt quis eſſe Sacerdos, & ta
men non eſſe confirmatus, *Molſe. in ſum.*
to. 1. tract. 4. c. 2 n. 21. Reginal. to. 2. lib. 28.
c. 3. n. 24. vnde Epiſcopus ordinans non
26 confirmatus non peccat mortaliter, *Zam*
bran. de caſib. occurren. temp. mort. c. 2. du.
3. n. 2. vbi adducit plures DD.

Aduerte quartò, ꝙ ſi alicui Epiſcopo
27 mitterētur literæ dimiſſoriales pro ordi-
nando aliquo clerico, ſi hic clericus non
ſit confirmatus, pōt etiam à tali Epiſco-
po confirmari, nec infertur præiudicium
proprio Epiſcopo, qui expediuit literas
dimiſſoriales, ſic tenet *Zambr. loc. cit. &*
Enriq. lib. 3. c. 6 n. 6. Laim. lib. 5. trac. 3. c. 6.
quia hoc Sacramentum eſt magna diſpo
ſitio ad ordinem, ergo Epiſcopus qui pōt
ex commiſſione ordinare, poterit etiam
hoc Sacramentum conferre. Item neque
Epiſcopus confirmans in propria Diœceſi
ſubditum alterius, infert præiudiciū Epi-
ſcopo proprio talis confirmati, neq; incur
rit in aliquam cenſuram, vel pœnam, nam
præſumitur hoc gratum proprio Epiſco-
po. Vt vidimus ſeruatum etiam Neap. vbi
cōmorantes in burgo S. Mariæ pedis Grut
tæ, confirmantur vt plurimum ab Epiſco-
po Puteolano in Eccleſia S. Vitalis extra
gruptim, & id licere, docet *Genuenſ. in ma*
nuali prælat. c. 54. n. 7 & alia apud *Bar-*
boſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 30. nu. 12. contrā
Bonac. & alios.

Aduerte quintò, quod non eſt neceſſe,
28 vt conferatur ieiunis à ieiuno, ſed tātum
poteſt dici de conſilio, & ad reuerentiam,
alias non eſt cur non deberet ſimiliter di
ci de Baptiſmo, & de aliis Sacramentis,
Prapoſ. in 3. p. S. Doct. q. 72. art. xij nu. 54.
& Bonac. de ſacram. diſp. 3. punct. 2. n. 14.
ex quibus etiam habes, quod neq; eſt ne-
ceſſe, ꝙ conferatur hoc ſacramentum in
Eccleſia, dū nullibi reperitur hoc præcep-
tū, ſufficit ſi conferatur in loco decenti.

Circa ſuſcipiētes, aduerte primò, quod
29 ſuſcipiens debet eſſe in gratia, ſufficit ta-
men ſi contritionem præmittat, quod ſi ac
cederet cum peccato, putans tamen inuin
cibiliter ſe eſſe in gratia, iuſtificatur ſi ali-
quo modo, ſupernaturaliter diſpoſitus ac-
cedat, Diximus ſupra de Sacramentis in
genere, quando egimus de diſpoſitione
ſuſcipientis.

Aduerte ſecundò, quod poteſt ſuſcipiēs
30 eſſe etiam Infans, puta ſi Epiſcopus de ra
ro accederet ad aliquem locum ſuæ Diœ-
ceſis ſatis diſtanti, vel ſi eſſent filij Princi-
pum, vt docet *Tander. to. 4. diſp. 4. q. 4.* cū
Enriq. & Suar. cęterū non eſt peccatum
mortale confirmare Infantes, idem *Suar.*
citatus ex *S. Doct. 3. p. q. 72. ar. 8. ad 2. & in*
4 ſent. diſt. 7. q. 3. a. 2. quæſtiun. 2. Bonau.
ibid. q. 1. ar. 3. Riccar. q. 2. ar. 3. Gabr. ar. 3.
quia iſti infantes neque habent impedi-
mentum, neque diſpoſitionem, & DD. qui
ſunt in contrarium, nō dicunt eſſe pecca-
tum mortale id facere, ſed tantum eſſe in
conueniens, *Nugn. 3. p. q. 72. n. 8.* Æquius
tamen erit expectare ſeptennium.

Aduerte tertiò, in amentibus idem eſſe
21 ſeruandum, quod diximus in Sacramento
Baptiſm. ſic docet *Tander. & Suar.* apud
ipſum, & *Coninch. de ſacram. q. 77. ar. 8.*
n. 83. Zambr. loc. cit. c. 2. dub. 5. Laiman. in
theol. moral. lib. 5. tr. 3. c. 5. n. 3. & alij. Nota
etiam, quod ſi quis per longum tempus
32 non reciperet hoc Sacramentum non
peccaret mortaliter, ſecluſo tamen ſcan-
dalo, & ratio eſt, quia pariter multa, quæ
nobis conferunt ad ſalutem, eſſet peccatū
mortale ſi omitterentur, *Valen. to. 4. diſp.*
5. q. 2. pun. 3. Molſ. in ſum. to. j. tr. 4. c. 2.
Zambr. cit. c. 2. dub. 4. n. 1. ex *Couar. Suar.*
& aliis, niſi id eſſet in contemptum, vt di-
ximus in §. ſacramentum de Sacramento
in genere.

Circa ſeptimum, neceſſitas huius Sacra
33 menti eſt præcepti, non autem medij,
Trid. enim *loc. cit. de ſacram. in gen.* ait,
ſufficere, ſi hoc Sacramentum non contē-
natur, ſi quis tamen haberet copiam mini
ſtri, & volens accedere ad profitendam
fidem coram Tiranno, nollet tamen hoc
Sacramentum accipere peccaret morta-
liter

liter

liter, quia exponeret ſe manifeſto pericu-
lo deficiendi,& hoc Sacramentum ad hoc
inſtitutum eſt, ſcilicèt,vt det robur ad re-
ſiſtendum contra fidei inimicos , vt ad-
uertit *Sanct.Doctor quaeſt.72.artic.1.in corp.*

Circa octauum effectus huius Sacra-
35 menti multiplex eſt,& primus eſt impreſ-
ſio caracteris,S.*Doct.q.cit.art.5.ex cap.2.
de conſecr.diſt.*5,Secundus eſt dare maius
36 lumen fidei , quod oſtendit Dominus
Ioann. 16. vbi promittens Spiritum ſan-
ctum dixit,*cum venerit Paraclitus, doce-
bit vos omnem veritatem.* Tertiùs eſt con-
37 firmare caracterem baptiſmi,vndè ſi quis
non eſſet baptizatus,& confirmaretur, nõ
valeret illud Sacramẽtum,ſed deberet ite-
rum confirmari, quia vt ait *S.Doct.art.*1.
ſicut ſe habet aumentum ad generationẽ,
ità ſe habet confirmatio ad baptiſmum.
Quartus eſt,nam in hoc Sacramento quã-
38 tum eſt ex opere operato confertur ma-
ior gratia, quã in baptiſmo,& in alijs, ex-
cepto Sactamento Ordinis.Sic *Præpoſitus
in 3.p.S.Doct.q.cit.art.7.dub.1.n.35.So-
tus in 4.diſt.7.q.vnic.art.7.Suarez 3.par.
tom.3.diſp.24 ſect.3. Oçagauia de ſacram.
tract.vnic.de confirm.q.7.*& ratio eſt,nam
Deus dat gratiam correſpondentem mu-
neribus, & finibus Sacramentorum , ſed
præter ordinem hoc Sacramentum habet
finem excellentiorem quolibet alio , ergò
in hoc confertur maior gratia.

In §.igitur cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum confirmationis conferendi poteſtas non poteſt vllo modo preſcribi, & quare ſoli Epiſcopi habeant illam, & non Sacerdotes, aut Vicarij Epiſcoporum.n.2.3.& 4.*
5 *Vicarius Epiſcopus poteſt confirmare.*
6 Text.in cap. cui plus de reg. iuris in 6.*explicatur.*
7 *Conſtitutio Apoſtolorum maximè facit in materia ſacramentorum.*

MVlta, quæ faciunt pro his §§. pa-
tent ex dictis in §.ſuperiori, hic
tamen.

Aduerte primò , quod poteſtas confe-
1 rendi hoc ſacramentum nullo modo præ-
ſcribi poteſt, patet ex *cap. quanto de con-
ſuetudine* docet *Io.Andr.in c.2.de praben-
dis*,quia conſuetudo ſupponit ius capaci-
tatem in præſcribente , ſed Sacerdos non
Epiſcopus non habet hanc capacitatem
ex ſe , ergo nullo modo præſcribere po-
teſt.Idem patet ex *cap.vnic.§.frangis ex-
trà de ſacra vnctione.*

Aduerte ſecundò , quod hæc poteſtas
2 eſt Epiſcoporum , quia ipſi ſunt ſucceſſo-
res Apoſtolorum,qui per manuum impo-
ſitionem confirmabant,ergò ipſis tantum
datur hæc poteſtas , quod de iure diuino
eſſe,docet *Couarr. variar.reſol.lib.1.c.10.
n.7.& Viguerius de confirm.verſ.3.*ex ra-
tione ſupra adducta,quia ſc.quæ ſunt ma-
ioris perfectionis , ſuperioribus tantum
reſeruantur,*cap.nihil de electione.*

Aduerte tertiò,quòd ſi priuatus Sacer-
3 dos conferret hoc ſacramentum ſine diſ-
penſatione Pontificis ,nihil conficeret,vt
per *gloſ.* hic verbo reputabitur , quia hæc
poteſtas ex ſe conſequitur ad dignitatem
Epiſcopalem , nec eſt ſacramentum tantæ
neceſſitatis,vt poſſit quilibet Sacerdos il-
lud miniſtrare , ſicut multi ſunt miniſtri
baptiſmatis propter eius neceſſitatem.

Dices primò,qui per alium facit,per ſe
ipſum facere videtur,& Epiſcopus, & Vi-
carius pro vna perſona habentur , ergo ſi
poteſt Epiſcopus hoc facere,poterit etiam
committere ſuo Vicario.

Reſp.neg.conſequentiam, & ad propo-
4 ſitionem antecedentis dic id currere in
ijs,quæ ſunt iuriſdictionis,non autem in
ijs,quæ ſunt ordinis,*cap.aqua de conſecra-
tione Eccleſiæ, & Altaris* , & aduertit etiã
*gloſ.in cap.quanto de conſecr diſt.*5.Idem
dic in perſona Vicarij,cui Epiſcopus tan-
5 tum illa committit quæ ſunt ordinis , niſi
Vicarius eſſet ipſe etiam Epiſcopus,vt fue-
runt in Diœceſi Neapol. Illuſtriſſimi Tira-
boſcus,& Tamburrelli.

Dices ſecundò, Sacerdotes poſſunt id ,
quod eſt plus,ergò poſſunt id quod eſt mi-
nus , & *cap.cui plus de reg.iur.in 6.* ſed Sa-
cerdotes poſſunt baptizare , quod eſt ſa-
cramentum maioris effectus,ergo poſſunt
etiam confirmare, quæ cõfirmant ſuppo-
nit iam hominem amicum.

Reſpond. dictum capitulum procede-
re cœteris paribus , & quando id quod eſt
minus eſt ſubordinatum eo , quod eſt
plus,ſecus autem quando ſunt plus,& mi-
nus diſparata , at in caſu noſtro ad ità ſe
habet, quia hæc ſacramenta non habent
eandem neceſſitatem,ergò non viget ea-
dem ratio in miniſtris , tum quia ex con-
ſtitutione Apoſtolorum fuit reſeruatum
hoc ſacramentum ſolis Epiſcopis, & con-
7 ſtitutio Apoſtolorũ maximè facit in ma-
teria Sacramentorum,*Abb.in cap.quanto*

de

de conſuetudine, gloſ. hic verbo reputabitur, tum quia ſacramentum Confirmationis eſt maioris dignitatis, quatenus confert maiorem gratiam, vt diximus.

In §. accedent igitur.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum confirmationis malè ſeruatur conferendo infantibus.*
2 *non eſt neceſſe, vt conferatur ieiunis à ieiuno, ſed tantum ad maiorem honeſtatem.*
3 *quare conferatur ſignando confirmandum in fronte?*

Hic ſit mentio de qualitatibus ſuſcipientis, de quibus ſupra egimus, & ſignanter de ætate.
Aduerte tamen hic primò, quod licet
1 infantes poſſint confirmari, id tamen malè ſeruatur, vt per *gloſ.* hic verbo legitimè, quia cum hoc Sacramentum non ſit ſimpliciter neceſſarium, per conſequens debet expectari aliquod tempus in quo poſſit quis ſe diſponere ſuis actibus, & magis deuotè tale ſacramentum accipere, tantò fortiùs quod S. *Doct. q. 68. art* 12. idem dicit de baptiſmo reſpectu amentis, vel dormientis, quod ſcilicèt ſi amens habeat lucida interualla, debet expectari reſipiſcẽtia, vt magis deuotè ſe diſponat, dummodò non ſit neceſſitas, & periculum, quia tunc mora illicita eſt, *capit. baptizati de conſecr. diſt. 5. cap. ne quid abſit de conſecr. diſt. 4. cap. de Siracuſana diſt. 28.*
Aduerte ſecundò, neq; eſſe de eſſentia
2 Sacramenti, neq; de præcepto quod conferatur ieiunis à ieiuno, *text.* autem in *cap. liquido de conſecr. diſt. 2. & cap. honeſtum 22. q. 2.* & alia iura loquũtur ad maiorem honeſtatem, non autem de neceſſitate, nec facit quod Euchariſtia requirat neceſſariò hanc diſpoſitionem, quia ibi non tantum quis recipit gratiam in anima, ſed etiam Chriſti corpus in corpore, ergò & corpus debet eſſe diſpoſitum, & anima etiam propter reuerentiam gratiæ ſuſcipiendæ, ergò cum ibi duplex habeatur effectus, duplex etiam requiritur diſpoſitio.
Aduerte tertiò, quod confirmandus ſi-
3 gnatur in fronte, vt declaretur venire in ipſum plenitudinem Sancti Spiritus cum omni ſapientia, & doctrina, *capit. nouiſſimè de conſecr. diſt. 5.* baptizandus autẽ ſignatur in capite, vt oſtendatur in ipſo habitatio Spiritus ſancti, per Confirmationem verò oſtenditur habitatio, & illuminatio *gloſ.* ibi verbo ad habitationem.

In §. illud commune cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio eius de quo tractatur in §.*
2 *Patrini qui dicantur?*
3 *Baptiſmi, non poſſunt eſſe confirmationis niſi ex aliqua neceſſitate.*
4 *debent eſſe baptizati, & confirmati aliter peccant mortaliter.*
5 *non poſſunt eſſe regulares, & qui appellatione regularis veniant?*
6 *non poſſunt eſſe pater, aut mater frater, ac ſoror.*
7 *ſi pater, aut mater ex neceſſitate eſſet quid circa debitum coniugale? & quid ſi ſint data opera?*
8 *antiquitus quilibet, & quodlibet eſſe poterant.*
9 *an qua teneantur, & an in conſcientia? n. 10.*

Hic agitur de patrinis, de quibus partim egimus cum de baptiſmo, tamen vt clarius res proce-
1 dat, plura videbimus hic, primò quod ſit patrinus, & vndè dicatur, ſecundò de eius requiſitis, tertiò quot poſſint eſſe patrini, quartò ad quid teneantur.
Circa primum aduerte, quod patrinus
2 eſt, qui vel leuat de ſacro fonte, vel tenet in Confirmatione, & dicitur patrinus, quia habetur loco patris *gloſ. in cap. in catechiſmo verbo patrinus de conſecr. diſt. 4.*
Circa ſecundum aduerte primò, quod
3 non poteſt idem qui leuauit in baptiſmo, tenere in Confirmatione, niſi ſit aliqua neceſſitas, *d. cap. in Catechiſmo.* Secundò debet eſſe baptizatus qui leuat in baptiſ-
4 mo, & confirmatus, qui tenet in Confirmatione, aliàs non eſt admittendus, neq; contrahit cognationem ſpiritualem, quia non eſt legitimus patrinus, *Coninch. de Sacram. q. 72. art. 10. n. 94. Sotus in 4. diſt. 42. q. 1. art. 3. Syluest. verbo matrimonium* 8. *q. 8.* imò peccat mortaliter, quia vult ſe intromittere ad id quod expreſsè per Canones prohibetur, *cap. in baptiſmate de conſecr. diſt. 4.* & vult oſtendere ſe dare quod

5 non habet, & ſic peccat iactantia, tertiò
regulares non poſſunt eſſe patrini, *cap. monachi, & cap. non licet de conſecr. diſt. cit.*
Laiman, in theologia morali tract. 2. cap. 9. nu. 3. vbi aduertit quod ſub ly, monachi,
omnes regulares comprehenduntur, quar-
6 tò, nec pater, nec mater pueri, nec frater,
nec ſoror, *Tolet in ſumma c. 29. n. 21.* quia
debet eſſe alia parentela, vt oſtēdatur alia
natiuitas. Si tamen pater, vel mater bapti-
7 zarent, vel leuarent proprios filios in caſu
neceſſitatis, non infertur impedimentum
matrimonio quoad vſum eius, & debitum
coniugale, *cap. ad limina* 30. *q.* 1. ſecus autē
ſi ſit data opera, nam qui id fecerit, non
poteſt petere debitum, reddere tamen te-
netur, *Victoria, & DD.* apud ipſum *de confirmatione n. 5.*

Circa tertium aduerte, quòd antiquitus
8 poterant, quilibet, & quotlibet eſſe patri-
ni, *cap. fin. de cognatione ſpirituali in 6.* qui
text. limitatur hodiè per *Trid. ſeſſ. 24 de reformatione c. 2.* & ſancitū eſt quod vnus
tantum adhibeatur patrinus, vel ad ſum-
mum vnus, & vna, & ſi plures adhibeātur,
cum illis non contrahitur cognatio ſpiri-
ritualis; illi autem tantum contrahunt, qui
à Parocho fuerunt deſignati. Ratio huius
dicti fuit à nobis adducta in §. baptizādi,
de baptiſmo in quæſitis tertia aduerten-
tia, & eadem extendi poteſt ad confirma-
tionem, in qua eſt quædam veluti educa-
tio in via Domini, & hoc ideò requiritur
patrini, vt ait *S. Doct. 3. p. q. 72. art.* 10. ſicut
enim, qui naſcitur debet habere patrē, &
matrem, ità qui cōfirmatur debet habere
parentes, à quibus regatur in via Domini.

Circa quartum aduerte, quod patrini
9 ſunt fideiuſſores confirmatorum, vel bap-
tizatorum, & ideò debent in primis ipſos
admonere, vt iuſtitiam diligāt; caſtitatem
cuſtodiant, charitate polleant. Item debēt
ipſos docere rudimenta fidei, vel aliter
procurare, vt diſcant, & ſciant, *cap. vos ante omnia de conſecratione diſt. 4.*

Quæres, an patrini teneātur in conſciē-
tia. & verè procurare hæc omnia, ita vt ſi
id non faciant peccent mortaliter?

Reſp. cum diſtinctione, aut loquimur de
10 patrinis baptiſmi, & certum eſt teneri, nā
hoc reperitur ipſis præceptum in *cap. vos antè omnia cit.* at in patrinis confirmatio-
nis, non eſt peccatum mortale ſi hęc omit-
tant, quia nullibi reperitur hoc præceptū,
Laiman. lib. 5. tract. 3. c. 6. n. 1. Coninch. art. 10. cit. qui citat *Enriquez*, & alios.

In §. finali.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio eſt irreiterabilis?*
2 *poteſt conferri tempore interdicti, & tunc etiam conſecrari oleum.*

1 HIc duo ſunt notanda, primò eſt tā
Sacramentum baptiſmatis, quam
Confirmationis eſſe irreiterabi-
lia, *cap. rebaptizare de conſecr. diſt. cit.* Se-
2 cundum eſt, quod vtrumq; ſacramentum
tempore interdicti conferri poteſt, vt in
hoc §. Ex quo etiam habes, quod ſi non
adſit chriſma conſecratum, poterit etiam
Epiſcopus illud cōſecrare tempore inter-
dicti ad conficienda dicta ſacramenta; &
hęc ſint pro ſacramento Confirmationis.

DE POENITENTIIS,

Et remiſſionibus.

TITVLVS QVINTVS.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio tituli ad præcedentia, & quare præmittatur titulo Euchariſtiæ?*

1 VIſum eſt ſupra de ſa-
cramento Confir-
mationis, per quod
Fidelis recipit ro-
bur ad reſiſtēdum
tentationibus Dę-
monis, verum quia
etiam confirmatus
facilè incidit, ideò
eſt videndum de remedio contrà lapſum,
quod eſt ſacramentum pęnitentiæ, meritò
ponitur præſens titulus, & ipſum præmittit
auctor noſter Sacramento Euchariſtię, nā
pęnitētia ſe habet, vt diſpoſitio ad Eucha-
riſtiam, tum etiā quia qui non habet vſum
Euchariſtię, facilè ruit in mortalia, dicente
Domino. Niſi manducaueritis carnem
filij hominis, nō habebitis vitam in vobis,
meritò erat videdū de hoc remedio cōtrà
labētes, & de diſpoſitione ad Euchariſtiā.

In

In §. Pœnitentia.

SVMMARIVM.

1 *Pęnitentia definitio qua?*

1 PONIT hic Auctor noſter definitionem Pœnitentiæ, & ait, quod eſt Sacramentum, quod contritione, confeſſione, & ſatisfactione concurrentibus peccatorum operatur remiſſionem; textus autem in *cap. Pęnitentia de pęnit. diſt.* 3. definit potius virtutem pœnitentię, de qua infra, dum ait, quod pœnitentia eſt præterita peccata plangere, & plangendo amplius non committere. Cum igitur ex his definitionibus datur nobis occaſio ex verbo *peccatorum, & peccata,* ideo videbimus hic aliqua breuiter de peccatis.

De Peccatis vt materia pœnitentiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia materia qua?*
2 *Peccatum quid ſit?*
3 *Peccare non eſt aliqid poſſe.*
4 *Peccant cõtra legem humanam rationabilem, peccat etiam contra legem æternam.*
5 *Peccatum origale eſt peccati ſpecies.*
6 *quomodo definiatur.*
7 *non eſt eiuſdem rationis in nobis, ac fuit in Adamo.*
8 *non inducit formaliter habitum inclinantem ad peccatum.*
9 *non contraheretur ab homine qui miraculosè, & ex nihilo creatus eſſet à Deo.*
10 *non contraxiſſent homines ſi ſola Eua peccaſſet.*
11 *Peccatum actuale quotuplex, & quid?*
12 *commiſſionis quid, & quotuplex conſideretur eius malitia, & n.* 13.
14 *omiſſionis quid, & an poſſit eſſe ſine actu voluntatis.*
15 *Peccatum habituale quid, & an poſſit dici actuale, & remiſſibile in ipſo actu.*
16 *Mortale, & veniale quid differant inter ſe.*
17 *Veniale quotupliciter committi ſolet.*
18 *Peccatũ in genere quotuplicis ſit ſpeciei?*
19 *& infinitum in genere malitia.*
20 *eſt maioris grauitatis in lege Euangelica, quam fuerit antea.*
21 *Peccati grauitatem oſtendit nobis dignitate perſona diuina, qua pro eo ſatisfecit,*
22 *Effectus quot ſint, & quales, nu.* 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. *&* 30.
31 *Peccatum quare permittat Deus.*
32 *Liberum arbitrium cur non dedit Deus homini inclinatum ad bonum, & n.* 33.
34 *Deus non poteſt dici cauſa peccati,*
35 *concurrit ad peccatum tamquam cauſa vniuerſalis, & generalis, n.* 36. 37 *&* 39.
38 *neque per accidens poteſt dici cauſa peccati.*
40 *Pœnitentia ethimologia.*
41 *Sacramentum fuit figuratum per lauacrum, quod fiebat ante ingreſſum Templi.*
42 *Forma ordinis ſacerdotalis quoad poteſtatem abſoluendi non poteſt immutari.*
43 *Laico non poteſt confiteri etiam in neceſſitate.*
44 *Pœnitentia materia proxima, & remota qua ſint? remota quotuplex? forma qua?*
45 *ſacramentum à confeſſione ſacramentali quid differunt, & nu.* 46.
47 *Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium.*

1 MAteria huius Sacramenti ſunt peccata ſub dolore, vt patebit ex infra dcendis, ideo ne in obſcuria procedamus, videndum eſt primò, quid ſit peccatum. Secundò, quotuplex. Tertiò de grauitate. Quartò, de effectibus.

Circa primum aduerte, quod peccatũ
2 in genere eſt dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam, & voluntatẽ Dei, ſic *Aug. lib.* 22. contra *Fauſtum c.* 27 & cum ipſo communiter omnes Theologi, & Summiſtæ, & *gl. in cap. ille Rex de pęnit. diſt.* 3. *ver. operatrix culpa,* vbi ait, peccatũ eſſe nihil, & quidquid recedit à Deo & non eſt Deus ſaltem per participationem, peccatum eſt, Deus. n. eſt omnia, & omnia poteſt, tamen non eſt peccatum,
3 nec peccare poteſt, imò neque peccare eſt aliquid poſſe, vt in *cap. fin. §. charitas de penit. diſt.* 2, & *glo. in cap. firmiter de ſum. Trin. & fid. cath. ver. omnipotens.*

Dices contra definitionem, committitur peccatum, etiam per inobedientiam contra præcepta Superioris temporalis, ergo malè dicitur, quod peccatum eſt cõtra legem æternam.

Reſp. neg. conſeq. & ratio eſt, quia vt di-

ximus *lib.j.de Conſtit.in §.conſtitut.* in-
4 tãtum lex particularis, ſeu humana eſt bo
na,& obligat, in quantum eſt rationabi-
lis,vndè lex contra rectam rationem, nul-
lo pacto eſt obligatoria, ideo qui peccat
contra legem humanam rationabilem,
peccat etiam contra legem æternam,nam
recta ratio eſt lex æterna, quam cordibus
noſtris indidit Deus *Pſal.4 ſignatum eſt
ſuper nos lumen vultus tui Domine*, qui
autem facit contra legem irrationabilem
nullo modo peccat,etſi aliquando iniuſtè
pęnis contrectantur tranſgreſſores talis ini
quæ legis,

Circa ſecundum aduerte primò, inter
5 ſpecies peccati connumerari etiam ori-
ginale (ſed non eſt materia huius Sacra-
menti) de hoc aliqua diximus de Sacram.
Baptiſmi, & non facit ad rem noſtram
in præſenti,tamen breuiter.

Nota primò,quod peccatum originale
eſt priuatio iuſtitiæ originalis debitæ in
eſſe paruulis.*S.Doct.p.2.q.82.ar.2.& 3.&
Sot.lib.j.de natur & grat.c.1.& 9* vbi ait
hanc priuationem iuſtitiæ originalis inclu
6 dere Dei inimiciam,& auerſionem ab ip-
ſo,tota enim natura in ſuo capite auertit
ſe à Deo,& eius ratione,& ideo omnes na
ſcimur filij iræ,vt ait Apoſtol.

Nota ſecundò,peccatum originale non
eſſe eiuſdem rationis in nobis, ac fuit in
7 Adamo,in ipſo enim fuit actuale, & per-
ſonale, fuit enim formalis auerſio à Deo,
& conuerſio ad creaturas,quia ſ.proprio
voluntario ſe auertit à Deo, in nobis aũt
importat priuationem vnionis cum Deo,
& per hoc conuerſionem ad creaturas,nã
vt loquitur *S.Doct.q.5.de malo ar.2.*habi-
tualis inclinatio ad peccatum, correſpon-
8 det pęnæ ſenſus,ſed propter ſolum origi-
nale nulla infligitur pęna ſenſus,ergò ha-
bitus inclinans ad peccatum, non induci-
tur formaliter ab originali, ſed tantum
virtualiter,vt diximus, quatenus per ori-
ginale, quis priuatur gratia,qua poteſt ſe
auertere à creaturis, & conuertere ad
Deum.

Nota tertiò,q; ſi Deus miraculosè crea
9 ret aliquẽ hominẽ de nouo,non productũ
ex ſemine humano,ſed omninò de nihilo,
hic non inficeretur macula originali, quia
non eſſet ex propagine Adæ, ſic *S.Doct.
p.2.q.81.ar.4.* ait enim peccatum origi-
nale à primo Parente induci in poſteros
quatenus ab ipſo mouemur per genera-
tionem,idem docet *Trid.ſeſſ.6.de iuſtific.*
10 *c.3.* ex quo colligunt Theologi, quod ſi
non peccaſſet Adam, ſed tantum Eua,
nos non contraxiſſemus maculam, nam
Adam fuit caput,quod patet etiam à po-
ſteriori,nam licet ambo peccauerint, ta-
men ſoli Adæ tribuitur culpa.

Aduerte ſecundò,quod habemus pecca
tum actuale,& habituale,mortale, & ve-
niale,ideo

Nota primò,peccatum actuale, quod
11 põt eſſe mortale,vel veniale,eſſe dictum,
vel factum,&c. vt ex definitione *D.Aug.*
& includit ſemper receſſum à recta ratio-
ne,& ab vltimo fine.*S.Doct.p.2.q.21. art.
1.& 2.*

Nota ſecundò,q; peccatũ actuale aliud
eſt cõmiſſionis,aliud omiſſionis. Peccatũ
omiſſionis eſt priuatio rectitudinis debi-
12 tæ per poſitionem actus contrarij virtu-
ti,quæ poterat tunc exerceri, v.g. in furto
quis furatur propter affectũ pecuniæ, hic
ponit actum contrarium temperantiæ, &
iuſtitiæ,quatenus non refręnat illam paſ-
ſionem,& lędit ius alterius,& ſic nõ exer-
cet actus talium virtutum, ſed actus vi-
tioſos contrarios, ſic commun. Thologi
cum *Bellarm.lib.2. de peccat. c.5. & c.18.
Alenſ.2.par.q 94.memb.2.Capreol.* & alij
apud ipſum, *S Doct.p.2.q.28.art.1.& q.
72.a.1.Scot.in 2.diſt.34.a.1.*Itaq; peccatũ
13 commiſſionis habet duplicem malitiam,
vnam poſitiuam per poſitionem actus vi-
tij,aliam priuatiuam per non poſitionem
actus virtutis, ſed à malitia priuatiua,ori-
tur poſitiua,ponit enim furtum, quia non
exercet iuſtitiam. Peccatum omiſſionis
14 eſt non executio operis exercendi,*S.Do-
ctor p.2.q.71.a.5.* non poteſt tamen omiſ
ſio eſſe ſine actu voluntatis directo, vel
indirecto.Vt colligitur ex *S.Doct. cit.* vn-
dè quando quis omittit, vel poſitiuè vult
non operari actum præceptum,vel ponit
actum contrarium poſitiuè,vel actũ diſpa
ratum;certum.n.eſt, quod ſemper ad ali-
quid agendũ tendit voluntas,& eſt deter-
minata ad hunc,vel illum actum,ergo per
poſitionem alterius actus,quem volunta-
riè ponit,inducitur omiſſio,meritò non
eſt omiſſio ſine aliquo actu voluntatis.

Nota tertiò;peccatum habituale eſſe
15 peccatum iam patratum,& inhærens in
anima,ex quo collige,quod nunquam ali-
quod peccatum poteſt dici actuale,& re-
miſſibile in ipſo actu non antequam cõ-
pleatur,quia non poteſt dici peccatum in
actu,ſed in potentia,poſtquam eſt comple
tum,iam dicitur habituale, actuale igitur
eſt tantum in vltimo inſtanti completi-
uo malitiæ,& in eodem tali inſtanti impli-
cat remitti,cum non poſſit in eodem in-
ſtanti quid incipere,& deſinere.

Nota quarto,quod peccatum mortale
16 eſt propriè auerſio ab vltimo fine.venia-
le verò non eſt formalis auerſio à fine, ſed
tan-

tantum impedimentum ne quis acedat ad
finem, *Sanctus Doctor tertiò contra gentes*
c.143.& q.7.de malo ar.xj. vbi ait, quod p
mortale homo patitur minorationem
charitatis per priuationem principij pro-
ducentis ad finem, quod principium eſt
gratia, per veniale verò ponit minoratio-
nem charitatis, non per priuationem prin
cipij, ſed per poſitionem impedimenti ad
augmentum, non enim eſt dignus maiori
amore is qui aliquid inconueniens in
Deum facit, & in 2. *ſenten. diſt.42.q.j.ar.3.*
ait, per peccatum mortale hominem rece
dere à via ſalutis, per veniale non recede-
re à via, ſed immorari in acceſſu, vndè ve-
niale ponit tantum impedimentũ ad cha-
ritatem.

Aduerte tertiò, quod peccatum veniale
17 multipliciter committi ſolet, vt in *capit.*
vnum horarium, §.nunc autem propè fin.
vbi hæc ponuntur pro venialibus, primò
plus cibi, vel potus ſumere, quam opus ſit
(intellige tamen, quod non ſit inductiuum
mali notabilis, tunc enim eſſet mortale)
plus loqui, quam oporteat, & ſic verba
otioſa (aliqua tamen honeſta, animi cauſa
permittuntur, maximè quando quis gra-
uibus curis opprimitur,) Tacere dũ opus
non eſt (excipe correctionem fraternam,
quæ aliquando obligat ſub mortali) Ex-
pellere pauperes importunè petentes ver
bis aſperis, Comedere coram ieiunanti-
bus. Propter ſomnium tardiùs accedere
ad Eccleſiam. Cognoſcere vxorem abſq;
deſiderio prolis. Tardiùs accedere ad in-
firmos viſitãdos, vel carceratos. Inimicos
non reconciliare (hoc autem in ſuperio-
re eſt mortale, *glo. in eod. §, verbo neglexe-*
rit, ex cap. præcipimus diſt.90.) Plus corri-
gere, & exaſperare vxorem, filios, vel ſamu
los quam oporteat, vel plus blãdiri quam
liceat, & circa pœnas infligendas, ſemper
quis debet eſſe mitior, imò propter ſæui-
tiam compelluntur Domini etiam inuiti
manumittere, uel uendere ſeruos, *l.2. §. do*
minorum, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni
iuris. Cæterum tenetur vir moderatè ca-
ſtigare vxorem, vt in *cap. ſicut 7.q.1.* ſed
debet putare illam eſſe ſibi æqualem, non
ſuperiorem, nec inferiorem, ideo enim Do
minus non ex capite, neque ex pedibus
Adæ, ſed ex latere formauit Euã, ad oſten
dendam æqualitatem cum viro. Adula-
tio extollendo bonum magis, quam do
cet veritas, quod ſi quis laudet malum,
erit mortale eiuſdem ſpeciei, cuius eſt ma
lum commiſſum, & contra ordinem natu-
ræ eſt prædicare malum pro bono, *cap.*
væ, qui dicitis 11.q.3. indeliberata male-
dictio, vel inconſideratum iuramentum,
glo. ibid. verb. iuramus.

Aduerte vltimò, triplicem poſſe aſſigna
18 ri ſpeciem peccati ſpeciem peccati in ge-
nere, ſcilicet in Patrem, in Filium, & in Spi
ritum ſanctum, vt in *cap. qualis diſt. citat.*
& glo. ibid. ver. blaſphemiam, In Patrem
peccat quis per impotentiam, quę Pat ĩ
contradicit, *cap. qui Epiſcopus diſt.24.* &
ſic peccant non reſiſtentes tentationibus,
In Filium peccat quis per ignorantiam;
ſapientia enim Filio tribuitur; In Spiritũ
Sanctum peccat quis ex formali contem-
ptu Dei, & in odium eiuſdem, & hoc
peccatum eſt irremiſſibile, hoc eſt
difficiliter remiſſibile, *§. poteſt de pœniten.*
diſt.j.

Circa tertium, & ſic circa grauitatem
peccati.

Aduerte primò, offenſam ſumere gra-
19 uitatem ab obiecto offenſo, & ab offen-
dente, ſed perſona offenſa eſt Deus, qui
eſt ens infinitè dignum, ergo peccatum
eſt infinitum in genere malitiæ, *S. Doctor*
2.p.q.73.ar.3.in corp. & ar.4.& 5.& q.74
ar.9.in corp. glo. in extrauag. antiquorum
de penit. & remiſſ. in 6. ver. & confeſſis.

Aduerte ſecundò, quod peccatum in
20 lege Euangelica eſt maioris grauitatis,
quam fuerat anteà, quia in lege Euange-
lica habemus gratiam, qua poteſt homo
diù viuere Deo gratus, & amicus, habe-
mus merita Chriſti, quæ nobis per ſacra-
mẽta applicantur efficacia liberare à qua
libet culpa, ergo qui peccat deſtitutis tot
auxilijs, eſt maiori pœna dignus, *S. Doct.*
q.106.ar.2.ad 2.

Aduerte tertiò, grauitatẽ peccati oſten
21 dere nobis dignitatem perſonæ diuinæ,
quæ vt de cõdigno, & ad æqualitatem pro
peccato ſatisfaceret, incarnata eſt, & pro
nobis mortuus eſt homo Deus, aliàs nun
quam de condigno pro offenſis ſatisfactũ
eſſet, tantũ debemus Saluatori Ieſu Chri
ſto attrito propter ſcelera noſtra, & *Atha-*
naſius in Symbolo, *qui paſſus eſt pro ſa-*
lute noſtra.

Circa quartum, primus effectus pecca-
22 ti eſt ducere ad non eſſe, ſic *gl. in cap. con-*
uertimini, de pœnit. diſt.j. §. conuerſio ver.
velut, nam quod non eſt viuum, nihil eſt.
23 Secundus eſt, interficere animam, nam ſi-
ne gratia Dei, quæ per peccatum tollitur
anima viuere non valet, *cap. reſuſcitatus*
35. §. cum enim diſt. cit. cap. omnis, vbi ha-
betur, quod omnis qui non diligit, manet
in morte. Tertius eſt facere hominem mi-
24 ſerum *glo. ver. læſa, ex cap. quia corpus de*
conſecr. diſt.2. & Pſalmiſta, Miſer factus
ſum, & curuatus. Quartus eſt abbreuiare
vitam, *glo. in cap. dilectiſſimi, 12.q.1. verbo*
pro-

Digitized by Google

propter peccatum, *& cap. ea vindicta* 23.
q. 4. Quintus eſt,aggrauare hominem vt
26 ſarcinas, & pondus, vt in extrauaganti,
quemadmodum *de pœnitent. & remiſſ.*
Sextus eſt amiſſio omnium bonorum
27 operum,& ſi quæ fiant tempore peccati,
ad nihil valent,neque per pœnitentiam re-
uiuiſcunt,non .n. reuiuiſcere poteſt,quod
nunquam vitam habuit, *S.Doct.3.p.q.89.*
art.4. & 6. Septimus eſt inductio mortis,
28 & cuiuslibet defectus, *S.Doct.1. 2. q.65.*
& Bellarm.de ſtatu peccati lib.6.capit.12.
Aug. 22. de Ciuitate Dei cap.22. Trident.
ſeſſ.5.de peccato originali. Octauus eſt ſer-
29 uitus, fit .n. homo per peccatum ſeruus
creaturæ, & Diaboli, *Trident.loco cit.&*
S.*Doct.2.2.p.183.art.4.* Nonus eſt indu-
30 ctio alterius peccati,nam abiſſus abiſſum
inuocat,*S.Doct.1.2.q.87.art.2.* Alios effe-
ctus peccati habes per eundem S. *Doct.*
q.85.art.4.

Quæres huius occaſione cur Deus per-
mittat peccatum, & quomodò concurrat
ad ipſum.

Quantum ad primam partem quæſiti,
31 ratio eſt,nam Deus non vult hominem
priuare iure ſuo,& ſic cum Deus dederit
homini liberum arbitrium,& dominium
ſuarum potentiarum,per cõſequens dum
homo eſt in ſuo poſſe liberè peccat, & li-
berè benè operatur.

Sed rurſus dices,cur Deus non dederit
homini liberum arbitrium inclinatum ad
bonum?

Reſp.primò,quod voluntas omninò in-
32 clinata,& determinata non poteſt dici li-
bera, & ſic implicat habere liberum arbi-
triũ, & habere volũtarem determinatam.

Reſp.ſecundò id factum eſſe,vt homines
modo glorioſiori acquirant gloriam,nam
33 cum homo poſſit peccare,& non pecca-
re,operari benè,& malè, per conſequens
cum ad benè operandum magnam expe-
riamur difficultatem,acquirit per hoc ſibi
homo gloriam modo magis laborioſo,ſed
honorabiliori, *Pauon. 1.p.introductionis.*
diſt.6. de bonis, & malis operibus de vo-
luntatis libertate, & S. *Doct. 1. par.q.59.*
art.3.

Quantum ad ſecundam partem.

Aduerte primò, Deum non poſſe dici
34 cauſam peccati,nã qui eſt cauſa peccati,
peccatũ etiã cõmittere dicitur,T*rid. ſeſſ.*
6. can. 6, tum quia peccare eſt recedere à
Deo,ſed Deus omnia operatur propter ſe,
& omnia dirigit ad ſe, vt ad vltimum finẽ,
ergò non poteſt dici Deus cauſa peccati,
S.*Doct.p.2.q.79.art.2.*

Aduerte ſecundò, Deum concurrere
35 ad actionem peccati (non ad malitiam,)
non vt cauſa particularis,ſed vt cauſa vni-
uerſalis,& per hoc non poteſt refundi ma-
litia peccari in Deum, ſic *Molina in con-*
cordia q.14.art.3. diſp.21. & Bellarm.lib.
2.de gratia c.18. Ratio eſt,quia ille eſt cau-
ſa peccati,& malitiæ annexæ,qui ſpecifi-
cat actionem,& à quo procedit,actio de-
terminata,ſed creatura eſt illa, quæ ſpeci-
ficat ſibi actiones,& ad ipſas petit auxiliũ
à Deo, ergò ipſa tantum eſt cauſa malitiæ
peccati,& actionis peccaminoſæ,non au-
tem Deus. Probatur minor, nam Deus
decreuit ab æterno dare ſuum concurſum
generalem creaturis in ſuis actionibus;
igitur creatura eſt, quæ trahit hunc con-
curſum ad hanc, vel illam actionem, ac
proindè in ipſam refunditur malitia,
S.*Doct.tertiò contra gentes cap.66.& 1.2.*
q.19.art.9.& q.49.art.2. Tum etiam,quia
Deus concurrendo nobiſcum ad actiones
peccaminoſas,benè operatur,nam opera-
tur ſecundum ſuam rectam rationem,qua
cognoſcit ſe debere concurrere cum cau-
ſis ſecundis liberè operantibus,ne ſubtra-
hendo ab illis ſuum concurſum, operen-
tur neceſſariò, quod eſt contrà ordinem
vniuerſi,vt ſeruetur eo ordine,quo ab ipſo
conditum eſt, *Pauon. diſt.6.cit.§.intelli-*
gimus.

Dices primò,actio peccaminoſa depẽ-
det a Deo, & non poſſet poni in eſſe ceſ-
ſante concurſu Dei, ergò Deus eſt cauſa
peccati, & in ipſum videtur refundenda.

Reſp. diſting. antecedens dependet à
malitia.
36 Deo,vt à cauſa generali, & concedo,vt à
cauſa ſpecificante,& nego,certum enim
eſt nullam actionem poſſe poni in eſſe
abſq; concurſu Dei, tamen quod creatu-
ra ponat hanc, vel illam actionem, hoc
non facit Deus ſpecificando, ſed tantum
concurrendo ad exigẽtiam creaturarum,
imò vt loquitur S,*Doct.tertiò contra gen-*
tes. Creatura potius determinat hunc Dei
concurſum generalem,nam creatura vult
hoc,vel illud operari,quod non poteſt po-
ni in eſſe ſine concurſu Dei, quem Deus
præbet ex rationibus adductis.

Dices ſecundò,ſi quis inducat aliquem
ad peccandum, v. g. ad furtum, iſte talis
cooperans,peccat, licèt fuerit inductus,
ergo ſic etiam dicendum eſt in Deo,quod
licet determinetur à creatura,tamen con-
currendo ad peccatum,in ipſum refunda-
tur malitia.

Reſp.neg.conſequentiam,quia ille,qui
37 inducitur ad peccandum,ipſe ſe determi-
nat ad talem actionem, nec eius concur-
ſus eſt neceſſariò exigitus,poſſet .n. non
concurrere,at in Deo non ſic,quia poſito

de-

decreto de concurrendo, non poteſt non
concurrere, vndè nullo modo malitia re-
fundi poteſt in Deum, & ſic neq; per acci-
38 dens Deus eſt cauſa peccati, quia non ip-
ſe inducit creaturam, ſed ab illa inducitur.

Inſtabis. Deus eo modo, quo concurrit
cum igne ad calorem, ſic concurri cum
homine ad operationem, ſed poteſt dici
Deus cauſa caloris, ergò poteſt dici Deus
cauſa peccati.

Reſp. diſting. min. poteſt dici cauſa pri-
39 ma, & vniuerſalis, & concedo, poteſt dici
cauſa ſpecificans, & determinans ignem
hic, & nunc operantem, & nego, vndè li-
cèt Deus dicatur cauſa caloris abſq; illa
expreſſione vniuerſalis, id ideò eſt, quia
per hoc nulla refunditur imperfectio in
Deum, quod non eſt in caſu noſtro, ergo
nullo modo poteſt dici Deus cauſa pecca-
ti, tum quia non poteſt recedere à ſe ipſo,
& omnia propter ſe ipſum, & ad ſui gloriã
operatus eſt Deus.

Nota etiam in hoc §. ad perfectam in-
40 telligentiam terminorum, quod iſta vox,
pęnitentia, idem eſt, ac pęnę tenentia, nam
malum commiſſum naturaliter ſecum du
cit ſui diſplicentiam, quæ videtur eſſe pro-
pter malum patratum, quando autem iſta
diſplicentia eſt propter offeſam Dei, vel ex
alio fine ſupernaturali, tunc ſufficit ad ſa-
cramentum, in quo non tantum requiritur
iſta pęnitentia, & diſplicentia interior, ſed
etiam requiruntur aliæ partes, de quibus
in hoc eodem § & infrà ſuſius.

Nota ſecundò, fuiſſe hoc Sacramentum
41 figuratum in lauacro, quod fiebat ante
ingreſſum Templi *Exod. c. 3.* ſic iubente
Domino, vt nullus maculatus accederet,
ſed mundus, & lauabantur in quodam va-
ſe æneo, ſic deſtinato à Domino ad oſten-
dendum, quod ſicut ęs perpetuitatem de-
notat, ſic pęnitentia ſtabilis, & perpetua
debet eſſe, fuit etiam hoc ſacramentum fi-
guratum à Domino, dum ſanauit lepro-
ſum, & poſtea dixit ei, *Vade oſtende te Sa-
cerdoti*, & *Trident. ſeſſ. 14. c. 1.* vbi ait fuiſſe
inſtitutum hoc ſacramentum directè con-
trà lepram peccati, & inſtituit ipſum Do-
minus *Matthæi 6. & 18.* dum dans Spiri-
tum ſanctum Apoſtolis ſuis, ait, *Accipite
Spiritum Sãctum, quorum remiſeritis pec-
cata remittuntur eis, & quorum retinue-
ritis, retenta ſunt, Sylu. Oſtienſ.* & alij *ver-
bo pœnitentia.*

Aduerte hic obiter, quod non poteſt
42 forma ordinis ſacerdotalis quoad pote-
ſtatem abſoluendi nullo modo poteſt mu
tari, quia in eiſdem verbis fuit data à Do-
mino talis poteſtas Apoſtolis, vndè debet
etiam Epiſcopus ſic dicere, *Accipite Spiri-
tum ſanctum, &c.* aliàs non eſſet collata
poteſtas, quia non debemus à doctrina
tam magni præceptoris aberrare, vt in ca-
ſu ſimili pro forma ſacramenti Baptiſma-
tis, docet *S. Doct. 3. p. q. 66. & 68.*

Nota tertiò, falſum eſſe id, quod tenent
43 aliqui, poſſe ſcilicèt, quem in neceſſitate
confiteri laico, & diſpoſitiones *tex. in cap.
quod pœnitet de pęnitent. diſt. 1. & cap. pla-
cuit 16. q. 1.* vbi *gl. verbo ſuppleatur*, clare-
ſcent ex infra dicendis, vndè ſolus Sacer-
dos eſt eius miniſter, *gl. in cap. paſtoralis,
§. præterea de offic. iudic. ordinarij, & cap.
omnis vtriuſquè ſexus de pœnitent. & re-
miſſ.*

Nota quartò, eius materiam proxi-
44 mã eſſe peccata cõfeſſa ſub dolore, remo-
tã verò eſſe peccata commiſſa, quæ ſi ſint
mortalia, ſunt materia neceſſaria, ſi venia-
lia, materia libera, & ſufficiens, forma ve-
rò, abſoluo te, ſic *Sanct. Doctor 3. part.
quæſt. 84. artic. 3. Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 3.*
vndè alia verba non ſunt neceſſaria, ta-
men quis peccat mortaliter ea omitten-
do extrà caſum neceſſitatis, nam facit cõ-
trà communem ritum Eccleſiæ. Poteſt
tamen excuſari ſi Cõfeſſarius habeat ma-
gnam copiam pœnitentium, qui iam iam
communicandi ſunt, & hanc poſſe dici ne-
ceſſitatem, teſtantur *Innocent. & Oſtienſ.
verbo pœnitentia.* Differt tamen Sacra-
45 mentum Pœnitentiæ à confeſſione ſacra-
mentali, nam poteſt eſſe, quod quis faciat
confeſſionem ſacramentalem, & non ha-
beat abſolutionem à Sacerdote propter
aliquam iuſtam cauſam, tunc enim non
eſſet Sacramentum Pęnitentię, ſed tantum
eſſet confeſſio ſacramentalis, vndè collige
differentiam inter pœnitentiam, Sacramẽ-
tum pęnitentiæ, & confeſſionem ſacramẽ-
talem. Pœnitentia eſt actus doloris pro-
46 pter Deum. Pœnitentia ſacramentalis in-
cludit omnes actus numeratos, & enume-
randos, confeſſio ſacramentalis, eſt vnum
ex requiſitis Sacramentis Pœnitentiæ.

Nota vltimò ex *gl.* hic in explicatione
rituli, pęnitentiam eſſe ſecundam tabulam
47 naufragij, nam qui amittit Dei gratiam
non poteſt ipſam recuperare, niſi per Sa-
cramentum Pœnitentiæ ſaltem in voto,
vnde his qui ſunt in peccato mortali, eſt
neceſſaria neceſſitate medij.

In §. multiplex,

SVMMARIVM.

1 *Deus noſtris malis pluribus vijs occurrit.*
2 *Pœnitentia confert gratiam, & remittit culpam.*
3 *remittit pœnam temporalem ſecundũ diſpoſitionem pœnitentis.*
4 *reuiuiſicat bona opera mortiſicata per peccatum, non quæ facta ſunt in peccato.*
5 *debet eſſe voluntaria.*

1 IN hoc §. connumerantur effectus Sa-
cramenti Pęnitentię,& ait auctor no-
ſter, quod Dominus noſtris malis oc-
currit non tantum vna, ſed etiam pluribus
vijs, & Sacramentum pœnitentiæ eſſe ſe-
cundam tabulam naufragantibus in mari
peccatorum demonſtrat. Idem habetur in
cap. multiplex de pœnitentia diſt. 1.

Aduerte tamen hic primò, quod effe-
2 ctus Sacramenti Pœnitentiæ eſt collatio
gratiæ,& remiſſio culpæ, *cap. magna pietas
de pœnitentia diſtin.* 1. & de pęnitentia, vt
virtus eſt, habetur *Ezechiel* 23. & in *Acti-
bus Apoſtolorum c.* 2. ſed de hac infrà, fa-
cit etiam nouum hominem, vt in *cap. tres
ſunt diſt. cit.*

Aduerte ſecundò, quod alius effectus
3 pęnitentiæ eſt remittere pęnam tempora-
lem, tantò maiorem, quanto maior eſt diſ-
4 poſitio pœnitentis. Item reuiuificat om-
nia bona opera mortificata per peccatum,
ait enim Dominus per *Ezechiel. citatum,
Quotieſcunq; ingemuerit peccator, iniqui-
tatum eius non recordabor amplius*, ſed eſ-
ſet maximè recordari niſi recuperaret id,
quod per peccatum amiſit, ergò ſic eſt di-
cendum, tamen nullo modo recuperat
opera facta in peccato mortali, quia non
poteſt reuiuiſcere id, quod nunquam ha-
buit vitam gratiæ, nec remittit pœnitentia
pęnam ciuilem, vt colligitur ex *cap. ad mo
nere* 33. *q.* 2. & aduertit *gloſ. verbo pro qui-
bus, in cap. quamuis de pęnitentia diſtin.* 1.
ſed de effectibus pœnitentiæ, infrà clarius,
& fortius.

Aduerte tertiò ex *gloſ.* hic verbo iudi-
5 cio, quod pœnitentia debet eſſe volunta-
ria, & ex verbis §. noſtri habes, quod re-
quiritur vſus rationis, quod propriè dici-
tur iudicium, ad hoc vt quis poſſit pœni-
tentiam agere, & vt cognoſcat culpam à
pęna.

In §. ſunt autem cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Pęnitentia, vt virtus eſt quot actus includat.*
2 *poteſt eſſe, tum de peccato proprio, tũ de alieno, & ſic de originali.*
3 *vt ſacramentum eſt non comprehendere poteſt peccata aliena, & ſic originale.*
4 *quomodo fuerit in Chriſto.*
5 *Pœnitentia naturalis poteſt haberi etiam ab Infidelibus.*
6 *Pęnitentia ſupernaturalis quæ?*
7 *Contritus de vno peccato, immemor aliorum implicitè dicitur cõtritus de omnibus, an & quando id procedat inuenialibus? n.* 8.
9 *Pœnitentib quot habeat ſpecies?*
10 *publica, quæ ſit, & quando poſſit imponi à confeſſario.*

ANtequam deueniamus ad ſpeciem
pœnitentiæ, operę pretium duxi
aliqua agere de pœnitentia, vt
virtus eſt,& ſic de pœnitentia priuata, pro
qua.

Aduerte primò definitionem huius pę-
1 nitentiæ haberi in *cap. pęnitentia de pęni-
tentia diſt.* 3. *cap. tres ſunt actiones diſtin.
cit. & Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 4. ex quo habes pœ-
nitentiam multos includere actus, primus
eſt amor Dei, nemo enim triſtatur de ma-
lo commiſſo contra inimicum. Secundus
eſt deteſtatio peccatorum, & dolor, ſicut
enim is, qui deſiderat bonum, gaudet de
eius conſequutione, ita triſtatur de malo,
bono contrario. Tertius eſt voluntas abo-
lendi peccata in poſterum,& ſatisfaciendi
Deo.

Aduerte ſecundò, quòd hæc pœniten-
2 tia poteſt eſſe non tãtum de peccato pro-
prio, ſed etiam de peccato alieno, & hac
ratione includit etiam peccatum origina-
le, prout fuit actuale in Adamo. Probatur,
nam id ad quod tendit iſta virtus, eſt pec-
catum, vt deteſtabile, ergò etiam peccatũ
alienum poteſt venire ſub tali virtute, ſic
Suarez diſputat. 2. *ſection.* 1. *numer.* 11.
3 quando autem patres dicunt peccatum
alienum, vel originale non comprehendi
ſub pœnitentia, intelligi debent de pœni-
tentia, vt ſacramentum eſt, non autem vt
virtus eſt,& hac ratione fuit etiam pœni-
ten-

4 tentia in Chriſto, qui peccatum non fecit,
ſed pro nobis doler, & *Argentina in 3. ſen*
tent. diſt. 14. q. 1. ad 5. quod potuiſſet etiã
Chriſtus Dominus elicere hunc actum, ſi
poſſibile eſſet me peccare, & peccaſſem,
diſpliceret me, & doleret de talibus ſcele-
ribus.

Aduerte tertiò, ꝙ etiam Infideles poſ-
ſunt habere pęnitentiam naturalem, *S. Do*
ctor 3. p. q. 84. a. 7. in corp. nam poteſt quis
ſe pęnitere offendiſſe Deum, prout auctor
naturæ eſt, vel vt benefactor, quem poteſt
ſic naturaliter amare, ergo poteſt per di-
plicentiam criminis contra Deum velle
etiam Deum ſibi amicum, ergo datur pę-
nitentia naturalis.

Aduerte quartò, ꝙ pęnitentia ſuperna-
6 turalis, quæ operatur remiſſionem pecca-
torum extrà ſacramentum, eſt illa, de
qua nos infrà, cum de contritione, & vt
operetur effectum remiſſionis peccatorũ,
debet eſſe dolor culpæ propter offenſam
Dei ſummi boni amabilis, aliàs ex quoli-
bet motiuo ſit, quantumuis ſupernaturali,
non iuſtificat hominem extrà ſacramen-
tum, colligitur ex *Triden. ſeſſ. 14. c. 4. cit.* &
ratio eſt, nam ex opere operantis, vt quis
efficiatur Deo gratus, debet eodem mo-
do ſe conuerſare, quo auertit, ſed auertit
ſe à Deo, ergo ad ipſum, & propter ipſum
conuerti debet, aliàs ſi motiuum ſit natu-
rale, & ideo quis accedat ad Deum, quia
ens infinitè amabile eſt propter nos, hic
nullo modo iuſtificatur.

Aduerte quintò, quod qui habet dolo-
7 rem de vno peccato (immemor aliorum)
ex motiuo vniuerſali, & competenti om-
nibus, vt eſt offenſa Dei, amiſſio gloriæ,
&c. hic implicitè habet dolorem omniũ
peccatorum, ita vt ſi dolor ſit contritio,
remitterentur omnia peccata, etiam ſi de
vno doleret, immemor tamen aliorum,
ſic colligitur ex *S. Doct. q. 86. ar. 3. in corp.*
8 quia militat eadem ratio in omnibus.
Idem extende ad venialia, vt ſi quis ha-
beat dolorem vno veniali propter aliquã
rationem communem, puta quia diſponit
ad mortalẽ, &c. hic haberet diſplicentiam
de omnibus.

Nota tamen, quod qui habet dolorem
mortalium, immemor venialium, per re-
miſſionem mortalium, non habet remiſ-
ſionem venialium, niſi actus doloris eſſet
valdè perfectus propter nimium amorẽ
Dei, cum quo repugnat quæuis culpa
leuis, at ſi non eſſet charitas perfecta, non
ſic, poteſt enim quis amare Deum etiam
actu charitatis, & velle peccata venialia,
quia hæc non ſunt formaliter. & directè
oppoſita charitati, & amicitia Dei, vt ſu-
pra diximus.

Circa ſpecies pœnitentiæ hic enume-
ratas.

Aduerte primò, ꝙ pęnitentia triplex eſt
9 Solemnis, Publica, & Priuata. Solemnis
fiebat antiquitus, nam feria quarta cinerũ
Sacerdos antè Eccleſiam induebat pec-
tores cilicium, & aſpergebat, & ſic depor-
tabantur ad pęnitẽtiam, *Viual. de ſacram.*
pœnit. ver. ſolemnis n. 10. & cap. in capit.
diſt. 50. S. Doct. q. 1. diſt. 14. in 3. ſent. & hęc
reddit homines irregulares, vt diximus
lib. 1. tit. de his, qui promoueri nõ poſſunt,
ſed hæc pęnitentia receſſit, & ſeruatur tã-
tum in atrocioribus criminibus, præcipuè
in illis locis vbi eſt tribunal ſanctæ Inqui-
ſitionis.

Aduerte ſecundò, pęnitentiam publicã
10 eſſe illam, quæ imponitur à Confeſſario,
ſic eſt delatio certi habitus, vel peregri-
natio, &c. vt in præſenti §. & ſic eſſet etiã
publica diſciplinatio, lingua terram lam-
bere, &c. & hæc poteſt imponi à Confeſ-
ſario pro peccatis ſcandaloſis, vt ab ipſo
ſumant bonum exemplum ij qui ratione
patrati delicti ſcandalizati ſunt, *Syluest.*
& Armilla ver. pœnitentia n. 2. & poteſt
etiam eadem ratione ad id cogi pęnitẽs.

In §. Priuata.

SVMMARIVM.

1 *Materia §.*
2 *Obligatio ſatisfaciendi Deo pro peccato commiſſo, eſt de iure naturali*
3 *Peccans an, & quando teneatur poſt cõmiſſum peccatum conteri, aut confiteri.*
4 *differens diutiùs, putà ad tres, vel quatuor annos pœnitentiam, peccat in tali dilatione, præter tranſgreſſionem præcepti.*
5 *Præceptum de confitendo ſemel in anno ligat Pontificem?*
6 *Aetas quæ requiratur ad Sacramentum pęnitentiæ, & Eucharistiæ, & quid debeat obſeruari circa illam?*
7 *Sacramentum pœnitentiæ quoties, & quando in anno tenentur fideles recipere.*
8 *Paſchale tempus pro præcepto Eccleſiæ quando poſſit augeri, vel minui, & quid obſeruetur ex conſuetudine Neap.*
9 *Confeſſio inualida non facit vt ſatisfiat præcepto Eccleſiæ in Paſchate, non tamen inducit excommunicationem, n. 10*
11 *facta Pœnitentiario liberat à reſer-*

natione caſuum.

12 *Confeſſus in Paſchate non tenetur ante altium annum confiteri peccata ex obliuione omiſſa.*

13 *Confiteri non valens niſi per ſcripturam, vel interpretem, an teneatur in Paſchate, vel in articulo mortis id facere.*

14 *Confeſſionem omittens in Paſchate, an poſſe elapſum tempus toties mortale committat quoties habens occaſionem confitendi non confitetur.*

15 *Materia ſacramenti Pœnitentia quæ ſit?*

16 *non debent eſſe peccata aliena, ſed propria.*

17 *non poſſunt eſſe peccata actualia.*

18 *non poteſt eſſe peccatum originale.*

19 *Circumſtantia exprimenda in confeſſione quibus particulis comprehendantur, n.20*

21 *aggrauantes tantum, vel minuentes non ſunt exprimenda in confeſſione.*

22 *Sacerdos Religioſus an teneatur in confeſſione explicare ſe eſſe tale, & quid teneatur explicare qui cum ipſo peccauit?*

23 *Stuprans virginem conſentientem ſufficit ſi dicat in confeſſione ſe eſſe fornicatum.*

24 *Religioſus non obediens ſuo Superiori præcipienti aliquid ſub ſancta obedientia quid teneatur explicare in confeſſione circa hoc?*

25 *Reliquias Sanctorum ſi quis geſtauerit in actu venereo non tenetur hoc exprimere in confeſſione.*

26 *Contumeliarum diuerſitates an ſunt exprimenda in confeſſione, & quid circa ipſas neceſſe eſt exprimi.*

27 *Temerarij iudicij diuerſitates an ſint exprimenda, & quid circa ipſa neceſſe eſt exprimi, quod non, num. 28.*

29 *Pœnitens qui optauit malum proximo an teneatur exprimere circa quid optauerit.*

30 *in delectationibus moroſis quid teneatur exprimere, aut non?*

31 *an teneatur exprimere tactus, vel oſcula libidinoſa comitantia copulam, vel ſequentia?*

32 *qui miniſtrauit Euchariſtiam in peccato, an teneatur exprimere numerũ eorum quibus ſucceſſiuè miniſtrauit.*

33 *qui peccauit contra naturam an teneatur exprimere actionem, aut paſſionem.*

34 *qui peccauit in loco ſacro quos locos excipere debet qui non veniunt ſub tali appellatione in pœnalibus?*

35 *qui oſculatus fuerit pudenda iuuenis, vel fœmina, quid circa hoc teneatur, vel non, exprimere.*

36 *ſcandali circumſtantias quando teneatur exprimere, & an teneatur numerum perſonarum quas ſcandalizauit, exprimere, n. 37*

38 *reus habẽs cum Infideli, tenetur hoc exprimere.*

39 *ſi frigidus, & ineptus ad generationem rem habuerit cum muliere, tenetur hoc exprimere.*

40 *omnia, & integra peccata debet cõfiteri.*

41 *ſi ſit ægrotus qui non poſſit exprimere niſi vt omnia peccata, excuſatur.*

42 *habens caſus reſeruatos excuſatur ſi non exprimat illos ſuo confeſſario ordinario, & quid ſeruetur circa hoc?*

43 *non habẽs copiam confeſſarij poteſt omittere peccatum ad cuius complicis cognitionem deuenire poſſit confeſſarius cum propoſito illum confitendi extero confeſſario.*

44 *Sacerdos ſi in abſolutione data alicui commiſiſſet aliquod peccatum, & neceſſe ſit reuelare peccatum, quod audiuit non tenetur cõfiteri, niſi habeat copiam Confeſſarij per quam poſſit euitari fractio ſigilli.*

45 *Confeſſarius, vel pœnitens quando poſſit omittere, vel non audire peccata imminente graui damno animæ, vel corporis ex vtraque parte, n. 46. 47. 48. 49. 50.*

51 *Pœnitens debet confiteri peccata abſque mendacio.*

52 *ſi mentiatur in confeſſione circa res non pertinentes ad ipſam, quid dicendum?*

53 *ſi mentiatur circa veniale quid, & qualiter ſit ſeruandum.*

54 *dicens peccatum, quod non fecit, vel tacẽs quod fecit, qualiter committat peccatum mortale?*

55 *debet ſecretò confiteri peccata.*

56 *poteſt publicè confiteri peccata quæ non continet infamiam alienam.*

57 *Non poteſt publicè confiteri peccata quæ continent infamiam alienam.*

58 *debet voce exprimere peccata, & an valeat in ſcriptis, & per epiſtolam.*

59 *quando poſſit per peccata ſcripta validè ſe confiteri? n. 60. & 61.*

62 *Peccata remiſſa nõ reuiuiſcunt per ſubſequentia peccata, & quomodo dicatur reuiuiſcere quoad pœnam, num. 63. & 64.*

65 *Peccatum veniale quando puniatur pœna æterna.*

66 *Peccata remiſſa neque per potentiam Dei abſolutam poſſunt reuiuiſcere.*

67 *Peccatum poteſt remitti à Deo ſub conditione de potentia eius abſoluta.*

68 *an poſſit remitti per pœnitentiam vnum*

vnum ſine alio?

69 *Peccato remiſſo an remaneant aliqua reliquia?*

70 *Peccatum veniale an poſſit remitti ſine infuſione gratia?*

71 *in quibus caſibus verè remittatur abſq; infuſione gratia?*

72 *an poſſit remitti abſq; mortali?*

73 *Bona opera facta in peccato mortali nullo modo ſunt meritoria vita aterna, habent tamen rationem meriti naturalis. nu. 74.*

75 *facta in gratia, vel minima habent apud Deum retributionem.*

76 *facta in peccato mortali, ſuperueniente gratia non reuiuiſcunt.*

77 *facta in gratia, amiſſa iſta, amittitur & ipſa.*

78 *facta in gratia, & poſtea amiſſa reuiuiſcunt reuiuiſcente gratia, & nu. 79.*

80 *Gratia ſuperueniente quomodocunque recuperantur merita, ius ad gloriam, & virtutes Theologales, & morales.*

81 *Praſeruatio, & manutentio in innocētia eſt ius Dei beneficium, quam liberatio à culpis, & num. 82*

83 *Gratia pleniſſima ſuperueniens per pęnitentiam non eſt facilitare homines ad peccandum.*

84 *Habitus malus qui remanet poſt peccatū remiſſum tollitur per frequentiam pęnitentia.*

85 *Moriens impęnitens, qua pœna afficiatur?*

86 *Satisfactio impoſita à Confeſſario, an & quando poſsit per alium adimpleri.*

87 *Praceptum Eccleſia de ſemel in anno cōfeſsione, non eſt taxatiuum.*

1 Hic quaſi in ſummario ponitur doctrina Sacramenti Pęnitētiæ, & ſic agitur de pęnitentia, & de præcepto confeſſionis, & communionis. Ideò videbimus primò, quis teneatur confiteri. Secundò quando. Tertiò quid. Quartò, de effectu ſacramenti Pœnitentiæ tā quoad remiſſionem culpæ, quàm quoad reuiuiſcentiam bonorum operum. Quintò, de pęna circa morientes impęnitentes.

Circa primum, aduerte primò, obliga-
2 tionem ſatisfaciēdi Deo pro peccato cōmiſſo eſſe de iure naturali, ſic *S. Doct. 3. p. q. 84. art. 7. in corp. Caet. ibid. Vaſq. diſp. 6. ar. 2. dub. 2. & 3. Vega in Trid. lib. 13. cap. 20.* Ratio eſt, quia ius naturale vult, vt offenſo detur illa ſatisfactio, quam poteſt ipſe offendens adhibere, ergo tenetur peccator Deo offenſo ſatisfacere de iure naturæ, ac proindè tenetur elicere actum contritionis cum pęnitentia in voto, vel actu confiteri, tum quia etiam ius naturale dictat diuinam amicitiam eſſe conſeruandam, & malum ei illatum compenſandum.

Aduerte ſecundò, quod peccatum non te-
3 netur ſtatim poſt commiſſum peccatum conteri, vel confiteri (regulariter loquendo) hic tenent communiter Theologi, & Canoniſtæ, nam nullibi reperitur hoc pręceptū adeò taxatū, ergo non ſunt ſic alligandi fideles, neq; Deus eſt ita exactus nobiſcum, tum quia, vel ille, qui peccat eſt recidiuus, & difficillimè faceret actum cōtritionis, vel confeſſionis validum, vel peccat ex fragilitate, & tunc facillimè commouetur ad dolorem abſq; alio præcepto. Dixi regulariter, nam tenetur quis conteri, vel confiteri, Primò, quando poſt commiſſum mortale vult accipere Sacramentum, vel miniſtrare, quia ſemper tenetur cōteri, ad Euchariſtiam verò debet ſēper
5 precedere ſacramentū Confeſſionis, vt diximus cum de Sacramento in genere. Secundò, quando propter proprium peccatum poteſt dubitari de magno malo infligendo à Deo Communitati, quam vnuſquiſque ſubleuare tenetur. Sic ſolet euenire in Superioribus propter quorum crimina Deus punit ſubditos, ſicq; fuit *Ioſuè 7. Nam ſolus Acam peccauerunt, & Dominus dereliquerat totum populum.* Tertiò, quando experitur quis ſe non poſſe euitare tentationes, niſi ſe conterendo, vel confitendo peccata ſua, tunc enim tenetur tale remedium adhibere. Quartò, quādo vult aggredi magnum opus, in quo timet derelictionem diuini auxilij, ſi ingratus accedat, quia in omnibus his caſibus non tenetur pęnitere, quia peccauit, ſed propter fines conſequendos, ſcilicet propter Sacramenta, propter bonum commune, &c. Patet hoc, nam aliàs deberent Cōfeſſarij petere à pęnitēte quoties poſt mortale habuit occaſionem confitendi, vel conterendi, & ipſam omiſit, & deberet ipſum dānare ad tot mortalia, quod eſt maximum abſurdum, & omninò contra cōmunem praxim, *Caet. in ſum. ver. contritio, §. tempus autem, Nauar. in man. cap. 1. n. 33. Duran. in 4. diſt. 27. q. 10. ar. 1.* & alij communiter, qui tenent (præciſo præcepto Eccleſiæ) teneri peccatorem in articulo mortis conteri, vel confiteri, dum exponit ſe periculo damnationis æternæ.

Limita tamen hoc, ſi quis diutiùs diſ-
4 ferret pęnitentiam, vt ad tres, vel quatuor annos, nam tunc videretur contemnere diuinam amicitiam, & propter hoc aliud

committeret mortale præter illud quod
committit annualiter contra præceptum
Eccleſiæ., quod ligatur etiam Pontifex
5 (ſi habeat mortele) patet ex *capit. omnes*
vtriuſque ſexus ext. eod. cap. quicunque
10. q. 1. cap. præcipimus 12. q. 5. Victor. in
ſum. n. 138. Nauar. c. 32. n. 34.

Aduerte tertiò, quod ætas pro Sacramẽto
6 pœnitentiæ eſt quando quis habet vſum
rationis, & æſtimatur communiter in ſep-
temnio, *Oſtienſ. & Abb. in d. cap. omnis*
vtriuſque ſexus, pro communione autem
eſt ætas 14. ann. *Abb. loc. cit.* & hoc prop-
ter reuerentiam tam magni Sacramenti,
ergo quando confeſſarius cognoſcit ha-
beri reuerentiam Sacramenti ante talem
ætatem, poteſt dare licentiam vt quis ſe
communicet; Idem dic de confeſſione, ad
quam non debet quis omninò ligari in ſe-
ptemnio, poteſt enim eſſe, quod peruene-
rit etiam ad annum 14. & non diſtinguat
adhuc rem à re, nec malum à bono, & po
teſt aliquando è contra malitia ſupplere
ætatem, vndè ætas in his Sacramentis re-
mittitur in arbitrium confeſſarij.

Circa ſecundum, præter caſus enume-
7 ratos ſupra, dicimus, non teneri quem ad
Sacramentum Pœnitentiæ, niſi ſemel in
anno, & hoc in Paſchate, vt hic in §. no-
ſtro, tamen hoc tempus non ſtat vt condi-
tio, ſine qua non, ſed tantum facit ad ma-
iorem commoditatem fidelium.

Aduerte tamen hic primò, quod tem-
8 pus Paſchale poteſt ſecundum frequen-
tiam, vel minoritatem populi augeri, vel
minui, & ſignanter in Ciuitate Neapol. ex
conſuetudine approbata incipit currere
hoc tempus Paſchale à Dominica Palm,
per totam hebdomadam ſubſequentem
ad octauam Paſchæ.

Aduerte ſecundò, per confeſſionem
9 inualidam non ſatisfieri præcepto, quid-
quid referat *Diana tract. 4. de ſacram.* ſic
Conincb. de ſacram. diſp. 15. dub. 9. Medin.
in ſum. lib. 1. §. 14. n. 41. Emanuel Sà verb.
confeſſio n. 1. Paul. Comitol. lib. 1. reſponſ.
moral. q. 19. & alij. Ratio autem eſt, quia
licèt Eccleſia non iudicet de internis, ta-
men ipſa præcipit confeſſionem ad recõ-
ciliationem cum Deo, & illam confeſſio-
nem præcipit, quam præcipit Deus, ſed
per talem confeſſionem homo non ſatiſ-
facit Deo, ergo neq; Eccleſiæ. Verumta-
10 men eſt, quod non incurrit excommunica-
tionem latam contrà eos, qui non confeſ-
ſi ſunt peccata ſua, &c. & per talem con-
feſſionem inualidam, *Eman. Sà loc. cit. &*
Enriq. lib. 4. S. 5. c. 4. imò ſi faciat confeſſio-
11 nem inualidam Pœnitentiario, v. g. rema-
net liberatus à reſeruatione caſuum, &
poterit à quolibet Sacerdote abſolui, ita
Conincb. de ſacram. diſp. 8. dub. 12. num. 91
Laiman. in theol. moral. lib. 5. tr. 6. c. 5. n. xj
idem tenent alij DD. vt videre eſt apud
Coninc. loc. cit.

Aduerte tertiò, quod ſi quis in confeſ-
12 ſione Paſcatis, ſiuè annuali omiſit aliqua
mortalia ex iuſta cauſa, vel ex obliuione,
ſiuè culpabili, ſiuè inculpabili, non tene-
tur de rigore præcepti antè alium annum
illa confiteri, *Syluest. ver. confeſſio 1. nu. 3.*
Nauar. c. 1. n. 10. Tolet. lib. 3. c. 8. n. 1. Suar.
tom. 4. diſp. 36. ſect. 4. n. 6. Victor. in ſumma
n. 137. Filiuc. to. 1. tract. 7. c. 3. num. 57. Sil-
uius in addit. ad 3. par. q. 6 ar. 3 quæſito 5.
& alij.

Aduerte quartò, quòd qui non poteſt
13 confiteri niſi per interpretem, vel per ſcri
pturam, non tenetur ſic confiteri in Pa-
ſchate, *Filiuc. tom. 1. tract. 7. n. 63. Sotus in*
4. dict. 18. q. 2. ar. 6. Ioan. de la Cruz in di-
rectorio conſcientiæ p. 2. de ſacram. pœnit.
q. 3. dub. 7. at in articulo mortis, neq; tene-
tur ſic confiteri, ſed poteſt, & debet con-
fiteri per ſcripturam, vel per interpretem
aliqua venialia in ſpecie, & ſe accuſare
de omnibus mortalibus in genere, ſic te-
net *Conincb. de ſacram. diſp. 5. dub. 10. n. 77*
& Molſ. in ſum. tom. 1. tract. 7. c. 11. nu. 12.
hoc tamen intellige ſi dubitet de ſua cõ-
tritione, nam ſi probabiliter putet ſe ha-
bere contritionem, non tenetur ad talem
confeſſionem, ſic tenet *Vaſq. tom. 4. q. 91.*
ar. 4. dub. 3. Sancius in ſelect. diſp. 32. nu. 8.
Ioan. de la Cruz loc. cit. q. 3. dub. 7. concl. 1.
& alij communiter.

Aduerte quintò, neque committere
14 plura mortalia eum, qui poſt elapſum
tempus præcepti, dum habet occaſionem
adimplendi præceptum illud, non adim-
plet, verum tamen eſt, quod hæc eſt cir-
cumſtantia aggrauans, vnum tamen eſt
peccatum mortale, aliàs millies in dies
peccaret mortaliter, dum poſſet pro quo
libet inſtanti tempore abſolui, quod non
eſt ſuſtinendum, ſic tenet *Molſeſius in*
ſumma tom. 1. tract. 7. cap. 10. num. 73. &
Valentia tom. 4. diſp. 7. q. 1. par. 4. Nugn.
in addit. ad 3. part. tom. 2. quæſt. 6. artic. 5.
diſſer. 5. Laiman. in theologia morali to. 5.
tract. 6. cap. 5. num. 8. corollar. 1. Villalob.
in ſumma tom. 1. tract. 9. diſſer. 28. & alij,
quod limitari debet, ſi quando quis ha-
bet occaſionem adimplendi præceptum,
omitteret adimplendum contemnendo
præceptum, quia tunc ſemper eſt nouum
peccatum mortale ratione contemptus
præcepti.

Circa tertium, & ſic circa materiam
confeſſionis ſacramentalis.

Ad-

Aduerte primò, quòd materia huius ſa-
15 cramēti ſunt peccata perſonalia habitua-
lia confeſſa ſub dolore, ſic *S.Doct. 3.part.*
q.84.ar.2.& cęteri communiter, idem etiā
habetur in *Trident.*noſtro,

Nota tamen hic primò, quod debent
16 eſſe peccata propria, & non aliena, vt fa-
ciunt quædam mulierculæ, quæ vt ſe accu
ſent, accuſant alios, & ſic videntur propriè
confiteri peccata aliorum. Idem aduertit
gloſ. hic verbo tria, niſi peccatum alienum
eſſet exprimendum ad manifeſtandam cir
cumſtantiam, quæ mutat ſpeciem in pec-
cato proprio, vt ſi quis rem habuerit cum
ſorore, v.g. deberet id exprimere neceſſa-
riò, hoc autem non eſſet confiteri pecca-
tum alterius, ſed magis exprimere pecca-
tum proprium, vt per DD. communiter
in *cap.omnia de pœnit.& remiſſ.& gl.in*
diſt.1.de pœnit.in princ.

Nota ſecundò, quod non poteſt eſſe
17 peccatum actuale materia huius Sacra-
menti, quia vt patet ex ſępiùs dictis impli-
cat contradictionem, quod peccatum dū
actualiter committitur, remittatur, non
enim poteſt eadem res in eodem inſtanti
deſinere, & incipere etiam, vt docent Phi-
loſophi de modis incipiendi, & deſinendi.

Aduerte ſecundò ex *S.Doct. loc. citat.*
18 *ad 3.* nullo modo peccatum originale poſ
ſe eſſe materiam huius Sacramenti, neque
ſufficientem, neq; neceſſariam, quia non
fuit inſtitutum hoc Sacramentum a re-
mittendum peccatum originale, tum quia
tale peccatum remittitur omninò per ſa-
cramentum baptiſmi, vt nihil aliud remit-
tendum remaneat, alia autem peccata etiā
remiſſa, ideò poſſunt eſſe materia ſufficiēs
in hoc Sacramento, quia ſemper in ipſis
remanet quid purgandum, & ſatisfacien-
dum, at in originali non ſic. Idem dic de
alijs mortalibus, & venialibus commiſſis
antè baptiſmum, quia nihil remanet pur-
gandum de ipſis, dum in totum fuerunt
remiſſa, & extincta, & fuerunt commiſſa
extrà poteſtatem clauium, vt docent com
muniter Theologi, quidquid dicat *Aug.*
in ſumma verbo confeſſio, & ratio eſt, quia
hæc peccata tolluntur omninò per baptiſ-
mum, & nullo pacto remanent purganda.

Aduerte tertiò, peccata eſſe confitenda
19 cum ſuis circumſtantijs, quæ continentur
per *S.Doct.* ſub illis particulis, quis, quid,
vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quan-
do.

Quis ſcilicèt, an clericus, an ſæcularis
20 &c. quid, hoc eſt ſpecies peccati, & ſic non
ſufficit dicere peccatum luxuriæ, v. g. ſed
etiam ſpeciem tenetur pœnitens exprime-
re. Vbi, hoc eſt an in Eccleſia, vel Ciuita-
te, in via, &c. Quibus auxilijs, ſcilicèt, an cū
aliquo inſtrumento ſacro, an cum ſacra-
mētalibus, &c. Cur, ſcilicèt, finis. Quomo-
do, ſcilicèt modus actionis, an ſcilicèt, ira-
to animo, &c. Quando, ſc. an in maiori, an
in minori ætate, an noctis tempore, an de
die, &c. *Bonacin. de partibus ſacramenti*
pœnit. diſp.5.q.4.difficult.8.nu.1. Sunt au-
tem circumſtantiæ aliæ mutantes ſpeciē,
& hæc ſunt omninò explicandæ, ſic *Trid.*
ſeſſ.14.c.5. aliæ ſunt aggrauantes, vel mi-
21 nuentes intrà eandem ſpeciem peccati nō
mutantes eſſentiam, puta mortale eſt fura-
ri 10. & mortale eſt furari 100. ſed furari
100. eſt quod maius, furari 10. eſt quod mi
nus, an iſtę circumſtantię aggrauantes ſint
neceſſariò explicandæ, dubitant DD. ali-
qui tenent opinionem affirmatiuam, ſic
Altiſiodorenſis in ſumma libr.4.cap.3.q.3.
Alenſis 4 par.quæſt.77.nu.3. Auguſt.So-
tus q.2.art.4. Marſil.in 4.quæſt.12.art.1.
& alij communiter, ſed quidquid iſti di-
cant, negatiuam ſubſtinemus ſententiam
cum *S.Doctor.Bonauent.Riccardo*, & alijs
apud *Valent.q.9.part.1.concl.5.* idem te-
net *Beccan.cap.37.quæſt.1 num.4. Molfe-*
ſius in ſumma tract.7.c.12.num.18. & 68.
Maldonatus in ſumma quæſt.19.§.9.Gut-
tierez de matrim.c.1.num.19. Eſtius in
4.ſentent.diſp.17.§.1. ratio eſt, quia præ-
ceptum confeſſionis eſt præceptum Chri-
ſti, ergò debet conſtare de eius voluntate
circa modum confeſſionis, ſed neque per
Apoſtolum, neq; per Concilia nobis præ-
cipitur accuſatio talium circumſtantiarū,
ergò non tenetur pęnitens ipſo accuſare,
tum quia *Trident.loc.cit.* aſſerit in confeſ-
ſione eſſe ſeruandas ſpecies peccatorum,
numerum, & circumſtantias mutantes ſpe
ciem, & nihil addit, ergò neq; nos debe-
mus imponere tale onus, quod ſi dicas di-
ctas circumſtantias eſſe exprimendas, ad
hoc vt poſſit confeſſarius maiorem pœ-
nitentiam imponere, dicimus ſufficere ſi
ſeruet modum circa numerum ſpecies, &
circumſtantias mutantes ſpeciem, vt ad-
uertit *Beccanus* hìc.

Ex his circumſtantijs collige ad multos
22 caſus, & primò quando non eſt exprimen-
da circumſtantia à Sacerdote religioſo, ſuf-
ficit tantum dicere ſe eſſe in ſacris, vel eſſe
profeſſum, idem dic de illo, qui cum ipſo
peccat, ſufficit enim dicere peccaui cum
conſtituto in ſacris, *Molfeſ.loc.citat.c.12.*
nu.66.& 68.Siluius 22.quæſt.188.§.12.
23 Secundò ſtuprum virginis conſentientis,
nec eſt explicandum, ſed ſufficit dicere
fornicatus ſum, *Suarez tom.4. diſput.22.*
ſud.4.num.6.Nauar.lib.2.cap.3.num.419.
Molfeſ.loc.citat.num.72.Siluius loc.citat.
quæſt.

q.174.§.6.Faber de pœnitent.in 4.ſentent,
*diſput.17.quæſt.vnica diſp.*24.& alij. Ter-
tiò,religioſus non obediens ſuo ſuperiori
24 præcipienti ei aliquid ſub ſancta obedien-
tia ſufficit ſi dicat ſe non obediſſe ſuperio-
ri præcipienti,neq; duplex committit pec-
catum nempè contrà religionem, & con-
trà obedientiam, *Suarez de relig. tom.3.*
lib.10.c.7.Vaſquez part.2.diſp.98.c.3.n.7.
Quartò, ſi quis in actu venereo geſtabat
25 reliquias Sanctorum,neq; tenetur talem
circumſtantiam exprimere,*Sanchez in*
ſumm.to.1.lib.2.c.40.n.28. Quintò,nō ſūt
explicandæ diuerſitates contumeliarum,
26 puta affeci Titium iniurijs,& cōtumelijs,
vocando lenonem,furem,hæreticum, &c.
ſed ſufficit dicere ſic in genere,& vices ex-
primere,*Sancius in ſelectis diſput.* 5. *num.*
10. qui tenet idem eſſe dicendum de iudi-
cijs temerarijs, ſufficit ſi dicat toriès fini-
27 ſtrè iudicaui de proximo, non debet au-
tem exprimere,an iudicauerit hæreticū,
vel furem,&c.

Neque an ſit monachus, an laicus. Sic
28 de contumelijs tenet *Antonin.tom.1.lib.*
4.c.4.q.5.Filiuccius tom.2.tract.21.cap.9.
*tract.*322.& alij communiter, & diffusè,vt
videre eſt.

Sextò,non tenetur pœnitens dicere cir-
29 ca quid operauerit malum proximo, an
circa famam,an circa bona,&c.
Homobonus de bonis in examine Eccleſia-
ſtica par.1.tract.6.c.25.q.112.

Septimò, in delectationibus moroſis
30 (dummodò non ſint voluntates determi-
natæ & efficaces)non opus eſt exprimere,
in quo ſexu fuerit,& in quo ſtatu,an circa
liberam,an circa virginem,an coniugatā,
&c.*Azonius loco citat.c.6.quæſt.3.Eman.*
Sà verbo luxuria 1.*num.*13.*Tandem in*
1. 2. *Sanct.Doctor diſputat.4. q.8. dub.*8.
*q.*149.

Octauò,tactus, oſcula libidinoſa, &c.
31 quæ comitantur,vel ſequuntur copulam,
non ſunt neceſſariò aperienda in confeſ-
ſione,ſic tenet *Salas part.2.tom.2.tract.13.*
diſt.5.ſect.5.num.91. Graſſius in appendi-
ce ad deciſionem lib.1.c.9.n.12.

Nonò,Miniſter Euchariſtiæ; qui plures
32 ſucceſſiuè communicauit, non tenetur
deindè exprimere quos fuerint, patet ex
ſupra dictis, quia vnicum tantum com-
miſit mortale,*Rodriquez in ſumma nouiſ*
ſima tom.2.c.94.n.23.& alij.

Decimò,in peccatis contrà naturam,
33 nō tenetur quis exprimere an fuerit agēs,
vel patiens, ſed ſufficit ſe accuſare de pec-
cato,(& hoc ad tollendam erubeſcentiā)
ſic tenet *Alphonſ. de Leone tract. de offic.*
& pot.confeſſarij p.1.recollectanea 4.n.216
& 218.

Vndecimò,pro circumſtantia loci ſacri
34 tam in crimine furti,quam luxuriæ, non
venit campanile Eccleſiæ,neq; Sacriſtia,
neq; Clauſtrum,neq; Dormitorium regu-
larium,quia hæc omnia verè nō ſunt cor-
pus Eccleſiæ, *Azorius part.3.libr.3. c.27.*
q.13.Sotus in 4.diſp.32.q.1.art.3. ſed po-
teſt dicere pœnitens, fornicatus ſum, vel
mœcatus ſum,&c.

Duodecimò, oſculans pudenda iuue-
35 nis,vel mulieris, non tenetur dicere niſi
tantum ſe impudicè oſculatum,nec tene-
tur exprimere locum, & ſi fuerit multipli-
cata oſculatio,ſed ſucceſſiuè,& per modū
vnius, neq; erunt explicandæ vices, ratio
eſt eadem,quia hæc omnia aggrauant,ſed
non mutant,*Diana p.3.tract.4.de ſacram.*
*reſolut.*225.

Sunt aliquæ circumſtantiæ explicandæ,
ſic primò circumſtantias ſcandali indire-
36 ctè voliti, puta ſi quis induxerit non pa-
ratam ad peccandum,non ex animo deli-
berato,vt ipſam induceret, ſed tantum
propter propriam delectationem, ità *Co-*
*ninc.de actibus ſupernaturalibus diſp.*32.
dub.5.num.35.Filiuccius tom.2.tract.28
*c.8.num.226.Becan.in 2.2.c.27.q.2.*quam
circumſtantiam debent interrogare con-
feſſarij,quia populi ignorantes putant vnū
37 eſſe peccatum. Secundò eſt explicandus
numerus perſonarum ex ſcandalo propter
peccatum coram ipſis commiſſo, ſic *Fi-*
liuccius loco citat.& Sanchez in ſumma
tom.1.lib.1.c.6 nu.8.Siluius in 2.2. Sanct.
*Doctor quæſt.43.artic.3.concl.2.*idem te-
net *Bonacina de ſacram.diſput.5.quæſt.5.*
ſect.2.puncto 2.§.3. quod ſcilicèt,ſit expri-
menda qualitas perſonarum, & numerus
quando quis ſe accuſat de verbis obſce-
nis,& ſcandaloſis, ſic etiam de qualitate
ſermonis,ſcilicèt circa quam materiam,&
ſi in materia carnis, an fornicationis, vel
38 adulterij, &c. Tertiò concubitus fidelis
cum infideli eſt circumſtantia mutans ſpe-
ciem,& ideò explicanda, *Sanchez de ma-*
trim.tom.1.lib.7.diſput.5.num.12.& Ho-
mobon.de caſibus reſeruatis part.2.caſu 4.
ſentent.5.Lopez in inſtructorio part.1. c.
35.§.affine eſt huic, & quid ipſum vide
plura de circumſtantijs. Quartò,eſt ape-
39 rienda circumſtantia concubitus à frigi-
do inepto ad generationem,nā talis con-
cubitus eſt ſpecies peccati contrà naturā,
Filiucc.tom.1.tract.10.part.2.c.1.num.23
Sanchez tom.2.lib.7.diſput.5.num.14.En-
riquez lib.5.de pœnitent.c.6.num.3.in gl.
lit.M.

Aduerte quartò, peccata eſſe dicenda
40 omnia,debet enim confeſſio eſſe integra,
vt videbimus infrà de requiſitis ad con-
feſſionem.

Li-

Limita hoc primò in ægroto, qui non
41 poteſt omnia peccata exprimere,ſed tã-
tum vi aliqua expreſſit, poteſt enim tunc
abſolui, imo quamuis nullum peccatum
exprimit,ſed tantum dat ſigna contritio-
nis,& confeſſionis, abſolui poteſt, *Anto-
ninus 3.p. tit.xj. c.2. Medina in cap. de
pœniten. Conturben.q.30.de indulg.diſp.3
Ang.ver.confeſſio 4. nu.8 Valentia q. xj.
p.1.concl.6.& ex Concil. Arauſicano c.xj.*
vbi ſic dicitur: *Subitò obmuteſcens, bapti-
zari, aut pœnitentiam recipere poteſt, ſi
voluntatis præteritæ teſtimonium aliorũ
verbis habeat, aut præſentis in ſuo nutu*,
Ratio eſt ex *Becan.c.37.q.2.* nam ſicut
obliuio peccatorum excuſat aliquem ab
integritate,ſic etiam excuſat impotentia,
nec facit quod ad confeſſionem requiran
tur actus pœnitentiæ, nam nutus gerunt
vices talium actum,vt expreſsè approbat
Arauſican.loc.cit.

Secundò limita, quandò quis habet ca
42 ſus reſeruatos,quia poteſt tunc ipſos tan
tum confiteri Pœnitentiario,& alia con-
fiteri ſuo Confeſſario ordinario,ſic *Sot.in
4.diſt.18.p.2.ar.5.Palud.diſt.17.q.5.ar.1.
Nauar.in cap.conſideret.§.cautus.nu.12.
Caetan.verb.confeſſio n.10.Valentia q.11.
p.1.caſu* 6.Ratio eſt,quia hæc confeſſio nõ
diuiditur ex verecundia, vel ex prauo af-
fectu, ſed tantum ex voluntate Sacerdo-
tis,qui forſan eſt impeditus, vt eſt Supe-
rior propter multa ſua negotia,imò *Cae-
tanus* ait, hunc eſſe ſtylum Rom. Curiæ
in abſoluendo à caſibus reſeruatis.

Tertiò limita, quando pœnitens non
43 habet copiam Confeſſarij, & ſi explicet
aliquod peccatum,Confeſſarius venit in
cognitionem complicis, tunc enim licitè
poteſt tale peccatum omittere cum pro-
poſito confitendi illud in poſterum Con-
feſſario extero, qui complicem noſcere
non valeat,ità tenet *Marſ.in 4 q.12.ar.1.
Nauar.in man.c.7.n.20.* & deinceps, & in
*cap.conſideret,n.98.*vbi etiam citat *Oſtien.
& Innoc. Nauar.* quia.ſ.& dat rõem ipſe
quando concurrunt duo precepta incom
patibilia,maius ſecundum eſt, ſed fama
proximi eſt de iure diuino naturali, quod
tibi non vis,alteri ne feceris, & præceptũ
de integritate confeſſionis eſt de iure di-
uino poſitiuo, vt ex *Silu. verb. confeſſ.1.
num.19.* colligit *Becan. de ſacram. pœnit.
c.40 quæſt.vlt.* (qui eſt in contraria opi-
nione *c.37.q.2.*)ergo potius eſt ſeruanda
bona fama proximi,quam quod ſit faci-
enda confeſſio integra.

Quartò limita, ſi ſacerdos commiſiſſet
44 aliquod peccatum in danda abſolutione
alicui, quod peccatum non poſſet confi-
teri à ſacerdote, niſi reuelaret peccatum,
quod audiuit à pœnitentia,& tunc neque
tenetur confiteri de tali peccato donec
habeat maiorem copiam Confeſſariorũ,
& hoc ne frangat ſigillum confeſſionis, quia
prævalet in ritati eiuſdem,*Valent.q.11
p.1.concl.6. Medina q.10.de confeſſ. Nau.
c.8. nu.6.*

Quintò limita, quando ex confeſſione
45 alicuius peccati imminet graue damnũ
animæ,vel corporis,vel ex parte Confeſ-
ſarij,vel ex parte pœnitentis. Primò,ſi pœni
tens timeat ex imprudentia Confeſſarij
reuelationem confeſſionis, tunc enim po
teſt tacere illud peccatum de quo dubi-
tat. Secundò, ſi timeret ſollicitationem
46 à Confeſſario,ſi ſe accuſet de aliquo pec
cato carnis, v.g. ſi enim probabiliter de
hoc dubitet,poteſt tale peccatum non
confiteri, *Medina q.7. de confeſſ. Nau. in
man.c.7.n.4.Valen.in loc.præcit.. Becan.
q.2.c.37.* Ex parte Confeſſarij poteſt hoc
47 euenire pluribus modis. Primò,ſi timeat
mortem pœnitentis: põt enim tunc audito
vno peccato,pœnitentem abſoluere,dein-
dè audire alia,*Becan.loc.cit. concl.4.* Se-
48 cundò, ſi ipſe Confeſſarius morbo corri-
piatur,præſertim ſi non adſit alius Cofeſ-
ſarius,& pœnitens ſit in periculo. Tertiò,in
49 aliquo periculo mortis,ſi ſint multi pœni-
tentes,& vnus confeſſarius, tunc enim ſi
verè immineat periculũ mortis (puta ex
ſubuerſione nauis,vel tempore belli,&c.)
poſſunt ſimul omnes ſe accuſare alta vo-
ce,& Confeſſarius vnica abſolutione,om-
nes abſoluere, *Becan.loc.cit. Enriq.lib.2.
c.12.§.3.* Idem dic ſi ſint multi laborantes
50 in extremis in eodem tempore, puta tẽ-
pore peſtis,tunc enim poteſt confeſſarius
audito vno peccato,abſoluere,*Enriq.loc.
cit.* pro quibus omnibus ea eſt ratio, quia
integritas confeſſionis non eſt de eſſentia
ſacramenti,ſed de neceſſitate præcepti, quia
non poteſt in caſibus prædictis tam ſtri-
ctè ligari.

Aduerte quintò, quod peccata debeat
51 verè confiteri,& abſque mendacio.

Nota tamen primò,quod ſi quis men-
tiatur non circa peccata in confeſſione,
52 ſed tantum circa res non pertinentes ad
confeſſionem, committeret tantum pec-
catum mendacij,& non eſſet confeſſio in-
ualida, *Becan.loc.cit.quæſt.3. §.prima
concluſio.*

Nota ſecundò, quòd ſi quis mentiatur
53 circa veniale,vel dicit v.g. ſe non commi
ſiſſe veniale,& ſi verè commiſit,eſt tantum
veniale,ſic *Suar.diſp.26.ſect.10.* Vel dicit
ſe commiſiſſe,& verè non cõmiſit,& tunc
ſubdiſtinguo, vel adeſt alia materia abſo-

lutio-

lutionis,vel non,ſi adeſt alia materia,non peccat mortaliter, ſi nõ adeſt,peccat mortaliter,quia irritat formam,& reddit ſacramentum eluſoriũ,ſic *Beccan. in §.ſecunda concluſio circa finem.*

Nota tertiò,quod mentiri circa mortale,dicendo, v.g.ſe non feciſſe cum verè fe-
54 ceriteſt peccatum mortale, nam reddit confeſſionem non integram in materia neceſſaria,vel dicit ſe feciſſe, & verè non fecit,& tunc quia fallit Iudicem in re graui,etiam peccat mortaliter,*Enriquez lib. 2.c.4.lit.C.* Excipe tamen à peccato mortali eum,qui non faceret hoc ex animo deliberato , ſed ex ſimplicitate , vel ſcrupulo.

Aduerte ſextò , quod peccata debent
55 ſecreto confiteri,non publicè.

Nota tamen primò,quod ſi peccatum,
56 quod quis publicè confitetur non contineat infamiam alienam , ſed tantum propriam pœnitentis,tunc poteſt hic publicè cõfiteri,vel pluribus ſacerdotibus, vel per interpretem,*S.Doctor in 4.diſtin.17. q.3. art.4.quaſtiuncula 3.ad 2. Paludan.ibid. Adrian.q.1.de confeſſ.Nauarr.c.2.num.8. Valentia quaſt.10.part.1.& Trident.ſeſſ. 14.c.5.* vbi docet Chriſtum non prohibuiſſe eum,qui voluntariè voluerit id facere, ſed tantum non præcepiſſe talem confeſſionem.

Nota ſecundò,quod ſi peccata,quę pu-
57 blicè confitentur contineant infamiam alterius , non poteſt fieri talis confeſſio , quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona , & bonum nemini debet eſſe nociuum, quia de ratione boni eſt beare, Scotus autem cum alijs in 4. tenet,Secretum ex parte pęnitentis eſſe de eſſentia,ac proindè non valere confeſſionem publicè factam.

Aduerte ſeptimò,quod peccata debent voce proferri,nec valet confeſſio in ſcriptis,vel per epiſtolam, ſic declarauit *Clemens VIII.* per *Bullam*, quæ incipit *Sanctiſſimus Dominus,hanc propoſitionem,ſcilicit licere,&c.*

Nota tamen primò , quod poteſt quis
59 ſcribere peccata,& dare confeſſario,ac ipſi interroganti poterit pœnitens annuere, & ſic valida erit confeſſio, *Sotus in 4.diſt. 18.quaſt.2.& Beccan. quaſt.6.* Non ſic autem ſecluſa tali interrogatione, & annuentia, quia non poteſt quis per ſimplicem ſcripturam confiteri, ſic tenet *Sanct. Doctor in quodlibetis art.10. Scotus in 4. diſtin.17.quaſt.1. Enriquez lib.2.c.2.§ 6.* qui licèt dicant confeſſionem eſſe inualidam,id tenent non quod talis modus confitendi ſit contrà naturam ſacramẽti; nam adhuc muti confitentur per nutus abſque verbis, ſed quia eſt contra communem vſum Eccleſiæ, & eius inſtitutionem, & *Apoſtolus* ait,*Confitemini alterutrum peccata veſtra*,Confeſſio autem ore fit, ergò abſolutio non ſortitetur effectum ſuum ratione obicis,quem ponit ipſe pœnitens, dum non ſeruat ritum Eccleſiæ,non quod pœnitentia deficeret in eſſentialibus.

Nota ſecundò, quod in duplici caſu erit
60 licita talis confeſſio , & valida abſolutio præſentata tali ſcriptura , & concurrente annuentia ipſius pœnitentis,primò ſi puer la propter maximam erubeſcentiam non
61 poſſet loqui.Secundò,ſi quis haberet maximum dolorem,&,lacrymas, ſine ſingultus,vt non poſſet exprimere peccata, ratio eſt ſecundum *Beccan in 3.concl.* quia hic vſus,ſeu ritus confitendi proprio ore, non poteſt,tam ſtrictè ligare in caſibus,tã magnæ neceſſitatis,ergò tunc licita,& valida erit confeſſio.

Circa quartum,& ſic circa effectum pęnitentiæ

Aduerte primò, nunquam peccata per
62 pœnitentiam remiſſa reuiuiſcere per ſubſequens peccatum, nam dicitur *Ezechielis 18. Quotieſcunq; ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius*,& ad *Romanos 11. Deus nunquam retractat ſemel datam remiſſionem.* Dicimus hoc , nam apud *Magiſtrum ſentent.* non defuere, qui dixerint per ſubſequens peccatum reuiuiſcere peccata anteà remiſſa.

Confirmatur noſtrum dictum ex *capiti fin.de pœnit.diſtin.4.* ibi, *Diuina clementia dimiſſa peccata in vltionem vlterius redire non patitur,& Sanct.Doct.* apud *Gratianum de pęnitent.diſtinct.4.* idem confirmat.

Dices primò,illud *Regum 3.c.17.* vbi mulier vidua dixit Eliæ,*Ingreſſus,& ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ,et interficeres filium meum*,ergò peccata remiſſa reuiuiſcunt,& aliquid operantur,& *pſal. 78.*habetur, *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum*,ergo peccata remiſſa reuiuiſcunt.

Reſpond.neg.vtramq; conſequentiam,
63 & ad dicta loca reſpond. quod per ipſa non probatur reuiuiſcere peccata quoad maculam culpæ , ſed tantum quoad pœnam,quam Deus differt infligere , & tempore quo non infligit,videtur obliuiſci,tamẽ poſteà occaſione alterius peccati quaſi reminiſcens iniquitatum antiquarum, nouam infligit pęnam, vndè quando *Aug.* & cæteri patres videntur docere peccata remiſſa reuiuiſcere , id intelligendum eſt

non

non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & quoad aliquam pęnam quam Deus infligere diſtulit, vt diximus, ſic explicat, *Auguſt.* & alios patres *Suarez diſputat.* 13. *ſection.* 1.

Dices ſecundò, peccatum remiſſum aliquando punitur pęna æterna, ergò reuiuiſcit, nam pœna ęterna datur propter reatum culpæ exiſtentis. Probatur antecedens, nam ſi quis poſt remiſſum vnum peccatum (remanente tamen pœna temporali ſoluenda) committat aliud peccatum, ſi hic moriatur, punitur pœna æterna, & punitur etiam peccatum remiſſum, nam dum remanet pœna ipſius purganda, & in Inferno nulla eſt redemptio, remanet per conſequens tale peccatum puniendum in æternum, ergò falſum eſt id, quod diximus. ſ. peccatum remiſſum non reuiuiſcere.

Reſpond. antecedens negari ab omnibus, & ſignanter à *Sanct. Doctor in* 4. *diſt.*
64 22. *quaſt.* 1. *art.* 1. *ad* 2. *&* 4. *Scoto ibidem diſt.* 15. *quaſt.* 1 *art.* 4. *Medina tract.* 5. *de pęnit. quaſt.* 5. §. *corollaria*, ſequitur à *Conninc. diſp.* 10. *dub.* 5. & ab alijs communiter, & ad probationem dicimus, quod per accidēs ſe habet tale peccatum puniri pęna æterna, non quod per ſe taliter punibile ſit, (quia hoc modo haberetur pro non remiſſo) ſed quia quis decedit cum tali pœna temporali purganda, & cum ſtatus inferorum non admittat tempus ſatisfactionis, nemo enim in puris naturalibus poteſt Deo quouis modo ſatisfacere, vel ſatis pati, ibi enim nulla eſt redemptio, hoc ideò punitur tale peccatum ratione alterius, quod meretur pęnam ęternam, ac proindè non ex propria ratione, ſic *Suarez diſput.* 13. *ſect.* 2. & cum ipſo Theologi communiter, non negamus tamen poſſe Deum elapſo aliquo tempore pęnatum Inferni habere tale peccatum pro remiſſo quoad pęnam temporalem, quæ remanebat ſoluenda, ſed hęc Theologis relinquamus.

Aduerte tamen, quod hac ratione pu-
65 niuntur etiam pœna æterna peccata venialia, quia damnati propter mortalia, ſi venialia etiam habeant, puniuntur propter hæc, & propter illa, & nunquam ſatiſfaciunt quantumcumq; pœna opprimantur, & patiantur, nunquam enim releuantur, ſed ſemper ſunt pœna digni, & damnatorum ſatis paſſio, nullam habet firmitatem, *cap. non æſtimemus, cap. præſenti, & cap. tempus* 13. *quaſt.* 2. neq; ex hac punit Deus vltra condignum, ſemper enim ſunt digni, vt puniantur, & nunquam poſſunt ipſi reddere Deo æquiualens, quia vt infrà videbimus, nemo poteſt facere opus ſatisfactorium, niſi ſit in gratia, & Deo amicus, tum quia ſequeretur, quod ſi in Inferno remitterentur peccata venialia, vel peccata anteà remiſſa, poſſet quis orare pro degentibus in Inferno, quod à mente omnium fidelium eſt omninò alienum.

Aduerte ſecūdò, quod neq; per Dei po-
66 tentiam abſolutam poteſt reuiuiſcere peccatum remiſſum ſimpliciter, Eſt communis ſententia Theologorum, & probatur, quia dum ſunt abſolutè remiſſa, interceſſit decretum Dei de tali remiſſione abſoluta, ſed Deus immutabilis eſt, *cap. firmiter de ſumm. Trin. & fide Cathol. S. Doct.* 1. *p. q.* 9. *& q.* 19. *art.* 7. ergò quod ſimpliciter, & abſolutè à Deo rēmiſſum eſt, ſemper ſic permanet, tum etiam quia neq; poſſet dici tale peccatum, peccatum nobis, nam peccatum includit voluntarium, ergò dū homo non habet voluntarium circa tale peccatum, non poteſt iterum induci eius macula, quæ includit voluntarium, & vbi deeſt voluntarium, ibi nullum peccatum. Neq; poſſet dici talis reuiuiſcentia peccatorum remiſſorum voluntaria in peccato ſubſequenti, tanquam voluntarium in cauſa, nam ad hoc vt vna res poſſit dici voluntarium in cauſa, non ſufficit facere, & ponere cauſam talis rei, ſed etiam talis cauſa quæ ponitur, debet cognoſci, vt talis, & poni, vt cauſa mali ſubſequētis, aliàs id quod ab ipſa prouenit, non poſſet dici voluntarium, nihil. n. dicitur volitum, quod non fuerit præcognitum.

Aduerte tertiò, poſſe Deum de poten-
67 tia abſoluta remittere aliquod peccatum ſub conditione, vt ſc. ſi quis aliud in poſterum committat, reuiuiſcat tale peccatum quoad pęnam etiam æternam. Patet hoc, quia ex nullo capite apparet implicantia, ergò non eſt cur non poſſit Deus, ità remittere. Cęterum ſubſequens peccatum ad multa iam remiſſa, non aggrauat culpam, eo quod forſan ſit contrà multiplicem Dei miſericordiam, niſi quis expreſſè peccatet in contemptum talium beneficiorum, & miſericordiæ.

Sed quæres primò, vtrum poſſit per pęnitentiam remitti vnum peccatum mortale ſine alio.

Reſpon. negatiuè de lege ordinaria, ſic S. *Doct.* 3. *p. q.* 86. *art.* 3. *in corp.* & ratio eſt,
68 quia peccata remittuntur per infuſionem gratiæ, cui quodlibet peccatum aduerſatur, ergò non poteſt vnum remitti ſine alio, tum quia quem pęnitet de vno peccato propter Deum, pœnitet etiam de omnibus alijs, nam quodlibet peccatum eſt contra Deum, nec poteſt verus pœnitens

habere dolorem de vno peccato, & non
de alijs,quia non haberet verum dolorem
nec à Deo eſt ſperanda talis dimidiata
remiſſio,vt ait *Aug.lib.de vera,& falſa
pœnit.c.6.*non longè à fine,ibi: *Quædam
impietas infidelitatis eſt ab illo qui iuſtus,
& iuſtitia eſt dimidiam ſperare veniam,
&c.* Verum tamen eſt, quod poſſet Deus
ſaltem extra ſacramentum per contritio-
nem pœnitentis remittere vnum peccatū
ſine alijs,ratio eſt, quia tota ratio remiſ-
ſionis peccatorum, eſt gratia quæ infun-
ditur,quæ habet contrarietatem cum pec
catis, & expellit illa, ſed nulla eſt impli-
cantia cur non poſſit Deus producere
gratiam,quæ habeat contrarietatem cum
vno,vel pluribus peccatis, & non cum
alijs,& quæ tendat ad expellendum tale
peccatum,& non alia, ergo poterit Deus
hoc facere,tum quia poteſt Princeps ſecu
laris qui paſſus eſt plures iniurias à ſubdi-
to vnam remittere, & non alias, ergo ſic
etiam poterit Deus.

Quæres ſecundò, an remiſſo peccato
mortali,remaneāt aliquæ reliquiæ in ho-
mine?

Reſp.affirmatiuè,ſic S.*Doct. quæſt.cit.
ar.5.* & ratio eſt, nam per frequentatos
69 actus peccaminoſos, quis acquirit habi-
tum ſic inordinatum, remiſſo autem pec-
cato,tollitur auerſio à Deo,& fit conuer-
ſio ad ipſum. Tollitur actualis conuerſio
ad creaturas,remanet tamen illa habitua
lis inclinatio,& tendentia, ſed mortifica-
ta, vt diximus de fomite in Sacramento
baptiſmi,& per alios actus cōtrarios ſub-
ſequentes inductiuos boni habitus cōtra-
rij omninò in poſterum,tollitur talis reli-
quia peccati.

Quæres tertiò,an remittatur peccatum
veniale abſque infuſione gratiæ.

Reſp.affirmatiuè,& ratio eſt ſecundum
70 *S.Doct.q.87.a.2.in corp.*nam vnūquodq;
tollitur per ſuum contrarium, vndè quia
mortale inducitur cum amiſſione gratiæ,
tollitur per infuſionem eiuſdem,at venia-
le non facit quod homo amittat Dei gra-
tiam,ſed tantum retardat ne magis acce-
dat ad Deum, meritò quotieſcūq; homo
facit aliquem actū per quem accedat ali-
quo modo ad Deum, habet remiſſionem
venialium;ſed poteſt eſſe, quod hic actus
ſit adeo infirmus, vt nō mereatur augmen
tum gratiæ(puta ſi eſſet attritio)ergò tūc
remitterentur venialia abſque infuſione
gratiæ.

Quæres quartò, an detur caſus in quo
verè nunc remittantur venialia abſq; infu
ſione gratiæ.

Reſp.ſecundum Sanctum Doctorem
71 & communem Canoniſtarum, & Theo-
logorum,quod habemus multa,quæ ſi de-
uotè fiant,operantur remiſſionem venia-
lium,& ſunt confeſſio generalis,oratio do
minica,tunſio pectoris,aſperſio aquæ be-
nedictæ,benedictio Epiſcopalis, oratio in
Eccleſia conſecrata, vnctio ſacramenta-
lis,&c.& ratio eſt ſecundum *S.Doct.art.3
q.cit.* quia per hæc habetur aliquis actus,
vel religionis in Deū,vel petitionis,vt re-
mittātur peccata, vel deteſtationis eorū-
dem, &c. per quos actus quis accedit ad
Deū, ergo ponit formam contrariam ve-
nialibus,quæ retardant acceſſum ad Deū,
meritò habet remiſſionem venialium.

Quæres quintò,an poſſit remitti venia-
le ſine mortali?

Reſp.negatiuè,& ratio eſt, quia non fit
72 remiſſio culpæ ſine gratia, *S.Doct.q.86.
ar.3.& q.87.ar.4. in corp.* vndè ad impe-
trandam remiſſionem venialium, neceſſe
eſt,vel quod ſit in gratia,& faciat vnum
ex actibus enumeratis; vel quod eliciat
actum charitatis, vel contritionis, & ſic
conſequitur remiſſionem mortalium, &
venialium.

Circa ſecundam partem quæſiti, & ſic
circa recuperationem bonorum operum
quæ per ſubſequens peccatum mortifica-
ta fuerunt.

Aduerte primò, quod opera facta in
73 peccato mortali, non habēt rationem
meriti ad æternam gloriam,quia duo cō-
principia requiruntur ad merendum,ſ. vo
luntas libera in operāre,& gratia,*S.Doct.
p.2.q.109.ar.5.& q.114.ar.4.*& probatur,
quia meritum debet habere proportionē
cum præmio, ſed præmium eſt ſupernatu-
rale,& ſatis excedens (vt eſt viſio Dei,&
gloria)ergo opera debent eſſe ſupernatu-
ralia,ſed qui eſt in peccato mortali nō ha
bet gratiam, quæ eſt principium vitæ ſu-
pernaturalis,ergo eius opera nō ſunt me-
ritoria vitæ æternæ,quia nō ſunt ſuperna-
turalizata,patet etiam ex *Trid.ſeſſ.6.c.16.
& ſeſſ.4.c.8.de ſatisf.neceſſit. & fruct.*ibi,
*Nam qui ex nobis tāquam nobis nihil poſ
ſumus,eo cooperante qui nos confortat,om-
nia poſſumus,*& ſubdit, *Quod in Chriſto
meremur, & ſatisfacimus, ergò qui non
eſt in Chriſto,& ſic non eſt in gratia,non
habet modum merendi.*

Confirmatur dictum,ex *cap. nihil, de
pœnit.diſt.3.*ibi,*Nihil prodeſt homini ie-
iunium,& oratio, niſi mens ab iniquitate
conſurgat,*& *Pſ.117.*ibi, *Impij in circuitu
ambulant*, quaſi diceret Dauid,non mo-
uentur ab eodem loco,& ſi multum ope-
rentur,& *Iſaiæ c.1. Ne offeratis incenſum
fruſtrà, incenſum abominabile eſt mihi,*
ma-

manus enim veſtra , ſanguine plena ſunt.

Aduerte ſecundò, quòd opera bona fa-
74 cta in peccato mortali habent aliquam
rationem meriti naturalis, vt per *gloſ. in cap. quos quidem de pęnit. & remiſſ.* per il-
los verſus.

Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ
Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehennæ.

Vnde per talia bona opera quis conſequitur à Deo bonam prolem, augmentum diuitiarum, ſanitatem, &c. inſuper humiliationem cordis, quatenus pietatem naturalem exercet, & diminutionem gehennæ, quatenus facienda talia bona opera, quis euitat peccatum omiſſionis, ac proindè non venit puniendus in Inferis pro ipſo, & ſic eſt diminutio gehennæ pręſeruatiua, non verè diminutiuè.

Aduerte tertiò, quod quodlibet opus
75 bonum iuſti habet apud Deum retribu-
tionem, licet opus minimum ſit, *Matt. 10. & Lucæ 11.* ibi, *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt*, ac ſi diceret Dominus etiā bonam cogitationem idem, & *Trid. ſeſſ. 6. can. 32.* vbi bona opera merentur augmētum gratiæ, & vitæ æternæ, & *Eccleſ. 9.* ibi *Comede cum lætitia, quia placent Deo opera tua.*

Aduerte quartò, id quod certum eſt apud omnes, ſcilicèt, non poſſe reuiuiſce-
76 re id, quod nunquam fuit viuum, & ſic cū
opera ſacta in peccato mortali nunquam fuerint viua, per conſequens non poſſunt reuiuiſcere per ſuperuenientem pęnitentiam, & gratiam. Patet hoc ex illo *Sapient. 17.* ibi. *Qui abijcit ſapientiam, & diſciplinam, infelix eſt, & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu inutilia opera eorū*, vbi ly; inutilia indiſtinctè ponitur, ergò neq; per ſuperuenientem pęnitentiam aliquod valent, patet ſecundò ex illo *prouerb. 11.* ibi, *cap. Impius facit opus inſtabile, ſeminanti autem iuſtitiam merces fidelis*, ergò opera impiorum ſunt inſtabilia, & ad nihil valent.

Aduerte quintò opera, quæ fuerunt fa-
77 cta in ſtatu gratiæ amitti deindè per ſub-
ſequens peccatum, nam deſtructo fundamento, corruit totum ædificium, ſed gratia eſt fundamentum bonorum operum, ergò deperdita gratia euaneſcunt bona opera. Quod gratia ſit fundamentum; patet, quia opus ſupernaturale non poteſt recipi in potētia naturali niſi ſit informata gratia, ſed meritum, quod relinquunt talia opera, eſt quid ſupernaturale, ergò niſi quis habeat gratiam, quæ eſt vita ſupernaturalis, neq; habet radicem talium meritorum, ac proindè deperdita gratia, deperduntur omnia opera, quæ ad gratiam ſubſequuntur, ſic Theologi, & Canoniſtæ communiter.

Aduerte ſextò, per ſuperuenientem pę-
78 nitentiam recuperari omnia bona opera
meritoria, & omnem ſtatum gratię deperditum per peccatum commiſſum, patet ex *Ezechiel c. 33.* ibi, *Impietas impij non nocebit ei, in quacumq; hora conuerſus fuerit ab impietate ſua*, & *c. 18.* habetur, *omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor*, ſed maximè recordaretur Deus iniquitatum peccatoris, niſi ei reſtitueret omnia bona deperdita per peccatum, ergò dicendum eſt ea reſtitui, ſicut à pari, ſi propter crimen Princeps confiſcaſſet bona alicuius, non poſſet dici remiſſum, deindè crimen illi non nocere, niſi reſtituerentur bona, ergò pariter in caſu noſtro dici debet. Patet ſecundò ex *Triden. ſeſſ. 6. c. 16.* vbi præponitur merces perſeuerantibus in gratia, ſiuè etiam lapſis, & redeuntibus ad Deum, ibi, *Labor veſter non eſt inanis in Domino, non enim iniuſtus eſt Deus; vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, nolite amittere confidentiam veſtrām, quæ magnam habet remunerationem, &c.* Hæc ibi, & alia ſimilia ſubſequuntur; patet tertiò, nam ceſſante cauſa, ceſſat effectus, *cap. cum ceſſante de appellat.* ſed cauſa propter quam receſſit meritum fuit peccatum, ergò remiſſo peccato, debet ceſſare talis effectus, tum quia iſta bona opera non ſunt quid materiale, quod corrumpatur per peccatum, & deindè indigeat noua Dei creatione, ſed tantū ſunt ius quoddam, quod habet anima ad gloriam, per peccatum ſuſpenditur, ſeù impeditur tale ius (ita vt ſi ſic decederet, nō haberet gloriam) ergò ceſſante peccato, reſtituitur. Patet quartò; nam per gratiam ſubſequentem quis reſtituitur in priſtinum ſtatum, ſed reſtitutus recuperat omnia, quæ amiſerat, *l. quod ſi minor, §. reſtitutio, ff. de minoribus*, & mitius agitur cum Deo, quam cum homine, *l. celſus, ff. de receptis arbitris*, ergò ſi homines, reſtituto omnia bona deperdita concedunt, multò fortiùs id dicendum eſt in Deo, cuius miſericordiæ non eſt numerus, & qui eſt pater miſericordiarum, cuius natura, ſeù proprietas eſt miſereri ſemper, & parcere, & *Ambroſius lib. 2. in Lucam* ait, *Vide quam Deus, et facilis indulgere peccatis, non ſolum ablata reſtituit, verum etiam inſperata concedit*, ergò ſic omninò dicendum eſt.

Colligе ex dictis, primò, ſtatim cum in-

79 ſuſione gratię in ſacramentis,vel per contritionem,recuperari omnia bona deperdita, nulla enim eſt ratio maioris dilationis,& Deus abſq; tempore operatur. Se-
80 cundò,recuperari omne meritum deperditum, ius ad gloriam, gratiam, virtutes theologales, & morales, quia vt diximus de ſacramento baptiſmi,iſtæ virtutes ſunt neceſſariæ ad vitam ſpiritualem, ſed quis recuperat principium vitæ ſpiritualis,ergò debet recuperare omnia neceſſaria ad talem vitam, vt ſunt dictæ virtutes,vt patet ex ſupra dictis.

Dices primò,ſi hoc eſſet,ſequeretur iniuſtum eſſe melioris conditionis,quam ſit homo iuſtus,probatur, nam homo iuſtus non habet, tam magnum beneficium à Deo,vt eſt recuperatio bonorum,& nouũ augmentum gratiæ, quod conſequitur ex ſacramento, vel contritione, vel ex actu charitatis,propter quæ habet remiſſionẽ, & recuperat gratiã,ergo nõ eſt,ita dicẽdũ.

Reſp.hanc obiectionem petere ſolutionem quæſtionis theologicæ,per quã quęritur,an ſit maius beneficium præſeruatio à peccatis, vel excitatio, & reſurrectio ab ipſis. Cui quæſito,vt breuiter reſpondeamus,

Dico ſecundum *S.Doct.*& communem
81 Theologorum, eſſe maius Dei beneficiũ præſeruare aliquem,& manutenere in innocentia, quam liberare à culpa commiſſa,nam innocentia nullum malum dicit, reſurrectio autem dicit malum iam fuiſſe, & ſic connotat præteritam Dei inimicitiã, vt Deus aliquem præſeruet in gratia, vtitur extraordinarijs remedijs, vt fuit in B.V. quam vt præſeruaret,tot vſus eſt vijs, vt autem aliquem excitet à peccato, & liberet,vtitur via ordinaria inſpirationum, impulſus,&c,igitur ad argumentum.

Reſp.quod ille,qui recuperat gratiã de-
82 perditam eum virtutibus, &c. non facit nouum lucrum, imò vt diximus,eſt lucrũ indignum, connotans Dei inimicitiam præteritam,& reſpectu nouæ gratiæ,quam acquirit, hanc poteſt acquirere iuſtus faciendo actum charitatis ergà Deum, vel proximos,& ſic nulla apparet melior conditio peccatoris, quam iuſti.

Dices ſecundò,ſi hoc eſſet, facilitarentur homines ad peccandum,nam ſunt tuti, quod poſteà per ſubſequentem pœnitentiam recuperant omnia bona deperdita,ac proinde nihil amittent,ergò non eſt ità dicendum.

Reſp.neg.antecedens,& ratio eſt,nam
83 ex tali capite poſſet etiam homo pro ſui libito offendere Deum, tutus de Diuina miſericordia infinita. Sed ſit quomodocunq; ſaltem exponit ſe periculo decedẽdi in ſtatu peccati,& amittendi Deum in æternum, vndè enim cautionem habet, quod poſt commiſſum peccatum,præbeatur ei occaſio,& tempus reſurgendi? tum quia maximum malum eſt priuari charitate Dei, & amicitia ſummi boni etiã pro minima parte temporis.

Dices tertiò, homo reſurgens à peccatis,adhuc videtur malè habituatus,& tendens ad ipſa,ergò non recuperat virtutes, & alios habitus ſupernaturales.

Reſp.neg. conſequentiam, vt diximus
84 de baptiſmo,nam ſignum eſt,quod in ipſo habitus malus præualet,& eſt in maiori gradu, quam ſit habitus ſupernaturalis infuſus, igitur accedat ipſe ad Deum magis,& magis,vt maius habeat augmẽtum gratiæ,& habitus ſupernaturalis,atq; adeò expellat habitus malos,vt firmentur,& augeantur boni.

Circa quintum,pro pœna circa morientes in peccato mortali,& impœnitentes.

Aduerte plures pęnas eſſe introductas,
85 & in primis,ſi ſit elapſus annus Eccleſiaſticus,impœnitens eſt excommunicatus,& priuatur Eccleſiaſtica ſepultura, *Beccan. c.36.de pœnit.q.5.§.ſecunda concluſio*,vbi limitat hanc pœnam in impuberibus,in quibus non ſunt punienda debita,ſicut puniuntur in maioribus, *Greg.in cap.pœnit de delictis puerorum*. Secundò,ſi ſit impęnitens viuus adhuc expellitur ab Eccleſia, & dicitur *arcebitur* ad oſtendendam violentiam,nam iſte expelli poteſt etiam implorato brachio Curiæ ſęcularis,*capit.adminiſtratores 23.q.5.c.1.de offic.ordinarij*, & etiam non lata excommunicatione,poteſt ſic ab Eccleſia arceri elapſo anno, & tempore præcepti, aliàs habet pœnas per DD.quarum maxima eſt priuatio ſummi boni.

Collige ex *gloſ.* noſtra hìc quod non
86 poteſt quis adimplere per alium ſatisfactionem ſibi impoſitam à Cōfeſſario, *cap. pęnit.de pœnitent.diſtin.3. & capit.omnis vtriuſq; ſexus de pęnit.& remiſſ.* neq; hìc currit regula,qui per alium facit,per ſe ipſum facere videtur,ſed limitatur in patre, cui ſi præcipiatur aliqua actio pœnalis,poteſt filius pro ipſo ſatisfacere de voluntate Confeſſarij, pater enim magis in filio, quam in ſe ipſo cruciatur, *l.iſti quidem,ff. quod metus cauſa*, dum pro vna perſona habentur *gl.* hic verbo proprijs viribus, & extendit etiam ad exteros vrgente neceſſitate,vt ſi pœnitens ſit infirmus, ſed de ſatisfactione,infrà fuſius erit agendum.

Collige ſecundò, præceptum Eccleſia-
87 ſticum non eſſe taxatiuum aſcenſiuè, ſed pe-

peremptorium,vt ſcilicèt ad minus ſemel in anno quis confiteatur peccata ſua,& ſumat ſacram Euchariſtiam, quod antiquitus frequentiùs fiebat,*cap.et ſi frequentiùs de conſecr.diſt.*2.vndè malè loquuntur qui dicunt, quod Eccleſia præcipit fideles ſemel in anno confiteri,quia non eſt voluntas taxatiua,ſed præceptiua, nec eadem lege ligantur Eccleſiaſtici, iſti enim ſæpiùs ad hæc ſacramenta accedere debēt ratione maioris exempli,& vitæ ſanctioris,quā ducere debent,*clem.ne in agro,§.ſanè de ſtatu religioſorum.*

In §. conſtat igitur.

SVMMARIVM.

1 *Partes pœnitentiæ anumerantur.*

1 IN præſenti §.aſſignantur partes ſacramenti pœnitentiæ, quę ſunt cordis contritio,oris confeſſio,& operis ſatiſfactio.Ideò à prima incipientes,tractatum de contritione breuiter,& clarè decurrentes per articulos diuidemus. ſit igitur

ARTICVLVS I.

Vnde dicatur contritio quid ſit,& quotuplex ſit.

SVMMARIVM.

1 *Contritio,quid ſit,& quotuplex.nu.*12.
2 *eius ſymbolum.*
3 *eius definitio eſſentialis.*
4 *Quomodo charitatem Dei includat; & n.9.& 11.*
5 *eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionē peccatorum extra ſacramentum.*
6 *Charitas erga Deum qualis.*
7 *Dolor peccatorum qualis in contritione.*
8 *Amor Dei commenſuratur, cum odio peccati.*
10 *Peccati odium eſt Dei dilectio.*

1 CIrca primam partem articuli, dicimus,quod contritio idem eſt, ac ſciſſio, & hoc ab effectu contritionis,quæ operatur ſciſſuram,ſeù ſeparationem animæ à creaturis, & ſciſſuram, etiam corporis per pœnitentias, quas veri pœnitentes exercent, vndè piſcina in Eſebon,quod interpretatur cingulum mę-
2 roris, ſimbolum fuit contritionis, qua cum lachrymis in dolore peccata delentur, *Pater Franciſcus Pauonius 3.part. can.*7078.

Circa ſecundam partem articuli, dicimus ex *Trident.ſeſſ.*14.*capit.*4.*de contrit.*
3 quod contritio eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cœtero,vndè Dauid *pſalm.* 6. dicebat, *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*, quaſi diceret pœnitet de annis præteritis in peccatis,quia tamen hic loquimur de contritione perfecta, prout differt ab attritione,quæ eſt contritio imperfecta,ideò

Aduerte primò, quod contritio, quæ
4 diſponit ad iuſtificationem extrà ſacramentum, debet neceſſariò eſſe aliquo modo ex amore Dei ſuper omnia, *Sanct. Doctor 3.part.quæſt.*85.*art.*5.*& 6.quæſt.* 86.*art.*3.*&* 1. 2.*quæſt.*123.*art.*4.5.*&* 8. Dixi aliquo modo, quia poteſt eſſe virtualiter, vel formaliter. Formalis amor Dei eſt actus charitatis, virtualis verò amor Dei eſt actus contritionis,vt patebit infrà.

Probatur dictum ex *Trident.ſeſſion.*14.
5 *c.*4.vbi habetur,quod contritio perfecta eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem peccati, ſed remiſſio peccati non poteſt haberi ſine mutua amicitia inter peccatorem,& Deum, ergò neceſſariò actus contritionis includit actum charitatis. Fauet etiam noſtrum dictum illud *Ioann.*3.*Qui non diligit, manet in morte*, ergò ſine amore Dei, non habetur remiſſio peccatorum,& *Paulus* 1.*ad Corinthios cap.*13. ait,*Si charitatem non habuero,nihil ſum*, quod autem debeat eſſe dilectio Dei ſuper omnia, patet, nam qui diligit aliquid ſupra Deum, vel qui diligit aliquid æquo modo,ac Deum,eſt in actuali mortali, quod patet ex præcepto Domini. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, & *capit.conuertimini de pœnitent.diſtinct.*1.vbi habetur,quod ex toto corde debemus diligere Deum ad iuſtificationem, idem habetur in *cap.ſi conuerſio diſtinct.cit.*

Aduerte ſecundò, contritionem inclu-
7 dere etiam neceſſariò dolorem peccatorum ſuper omnia, *Sanct. Doctor in 4.diſtin.*

ſtinct.17. quaſt.2. artic.4. quaſtiuncula
*1.ad 4.*ex illo *Deuteronomius* 4.ibi,*cum*
quaſieris Dominum Deum tuum,inuenies
eum, ſi tamen ex toto corde tuo quaſieris
eum, & cum tota perturbatione anima
tuę,vbi nota ly,*cum tota perturbatione*,
ad oſtendendum maximum dolorem
peccatorum, quod ſcilicèt, vt inueniatur
Deus per amicitiam, & gratiam, debet
anima eſſe tota perturbata, & habere do-
lorem maximum, quem poteſt habere
8 appretiatiuè,vt ſcilicèt, homo plus æſti-
met offenſam Dei, quam quodlibet aliud
malum,tum quia qui diligit Deum ſuper
omnia bona, triſtatur de malo oppoſito
contrà Deum ſupra quoblibet aliud ma-
lum,& hic eſt effectus veræ,& non fictę di-
lectionis.

Aduerte tertiò, quod contritio ſi ſpe-
9 ctetur,vt contritio, non eſt formalis cha-
ritas,ſed tantum virtualis. Probatur,quia
contritio eſt actus pœnitentiæ, quæ eſt
virtus diſtincta à charitate, ergò contritio
non eſt formalis actus charitatis; tum
quia deteſtari peccata per contritionem
10 propter Deum offenſum, eſt amare Deũ
indirectè,& reductiuè, ergò nõ eſt forma-
lis charitas,*Suarez diſput.4.ſect.2.* & alij
apud ipſum.

Nota tamen nos non negare contritio-
nem eſſe charitatẽ in genere, ſed dicimus
11 tantum non eſſe ſpeciem charitatis,qua
quis vult Deo bonum, vt volunt iuſti, &
qui operantur ex habitu charitatis,ſed eſ-
ſe aliam ſpeciem charitatis, qua quis re-
mouet impedimenta tendendi ad Deum,
vndè eſt formalis charitas in genere, vir-
tualis charitas in ſpecie,prout eſt virtus il-
la,quę vult Deo bonum,& amat ipſum,vt
ſummum bonum.

Circa tertiam partem articuli

Aduerte,quod contritio duplex eſt,alia
12 perfecta,alia imperfecta.Perfecta eſt, de
qua nos loquimur in pręſenti.Imperfecta,
ſeù potiùs attritio,eſt de qua infrà.

ARTICVLVS II.

An contritio requirat neceſſariò propoſitum vitandi peccata in poſterum, & confitendi.

SVMMARIVM.

1 *Propoſitum non peccandi de cætero, quo-*
modo requiramur, & n.2.et an ſufficiat
virtuale n.3.4.5.6.& 7.
8 *Propoſitum confitendi,an ſit neceſſarium,*
& n.9.
10 *Propoſitum ſatisfaciendi Deo, an ſit neceſ*
ſarium.
11 *Patientia in aduerſis ſatisfactio eſt.*
12 *Satisfactio dilatata arguit imperfectam*
pęnitentiam.
13 *Pęnitentia eſt perfectior ſi omnes actus*
expreſsè ponantur.

PRro ſolutione huius articuli.
Aduerte primò, certum eſſe
quod in eo, qui cogitat de futura
1 vita,requiritur neceſſariò formale propo-
ſitum vitandi peccata in poſterum,quia
non poteſt eſſe dilectio in eo,qui in poſte-
rum putat redire ad idem. Sic *Caetan. in*
opuſcul.tom.1.tract.4.quaſt.1.Sotus in
4.diſtinct.15.quaſt.1.artic.2. & diſtinct.
17. quaſt.2. artic.1.& 2. Bellarm.libr.2.
de pęnitent.cap.6.& 7. Suarez diſputat.4.
ſect.3.num.3. Vaſquez quaſt.86. artic.2.
dub.4.numer.7.Coninc.diſputat.2. dub.6.
*num.*18.Probatur ex *Trident.ſeſſ.14.c.4.*
vbi ait,contritionem eſſe dolorem de pec
cato præterito,cum propoſito non peccã-
2 di in poſterum, ergò requiritur hoc pro-
poſitum,tum quia conuerſio ad Deum
quę fit per contritionem,includit initium
bonæ,& nouæ vitæ,ergò debet homo ha-
bere tale propoſitum bonæ vitæ in poſte-
rum.

Aduerte ſecundò, dari caſum in quo
3 poteſt haberi remiſſio peccatorum abſq;
formali propoſito vitandi peccata in po-
ſterum,dummodò ſaltem ſit virtuale. Eſt
autem virtuale propoſitum ſi quis intrin-
ſecè talem habeat voluntatem non pec-
4 candi de cętero. Puta ſi dum eligit actum
contritionis,interrogaretur, an vellet in
poſterum peccare, diceret nunquam in
poſterum peccabo,quod ſufficere,docent
Maior,et Almainus in 4.diſt.14.q.1.Medin.
in C.de pęnit.tract.1.q.3. Sotus lect.17. de
pęnit.Nauarr.in manual.c.1.nu.15. Sua-
rez,Vaſquez,& Coninc.locis ſuprà citatis,
5 & in pluribus caſibus id currere poteſt.
Primò,in omninò immemore futuræ vi-
tæ hic.n.ſi eliciat actum contritionis pec-
catorum,propter ſummum bonum offen
ſum,iuſtificabitur(licèt non cogitet de fu-
tura vita,& propoſito,) quia veram habet
contritionem, & hanc iuſtificare, docet
6 *Trid.cit.*Secundò,ſi quis certò ſciat ſe du-

dum

dudum moriturum,& putet fruſtratorium
eſſe tale propoſitum, ita vt virtualiter ſi
putaret ſe poſſe ſuperuiuere, faceret tale
propoſitum. Tertiò,ſi quis faceret actum
7 amoris Dei,immemor ſuorum peccatorũ,
omnes conſentiunt,talem iuſtificari,& ta-
men neq; deteſtatur formaliter peccata,
neq; facit propoſitum non peccandi de
cætero,ergo in omnibus his caſibus non
requiritur eſſentialiter,& neceſſariò tale
propoſitum.

Aduerte tertiò, neque requiri per ſe
8 propoſitum confitendi. Patet quia, vel
quis habet formale propoſitum vitandi
peccata in poſterum,& hic certum eſt, q
virtualiter vult obſeruantiam præcepti
confitendi ſemel in anno,niſi habeat poſi
tiuum actum contrarium non confitendi,
9 quia hic nõ haberet perfectam contritio-
nem,& per conſequens non iuſtificaretur.
Vel eſt immemor talis propoſiti de cæte-
ro, quia videt dudum ſe moriturum, vel
quia nõ cogitat de futura vita,& ſic omit
tit propoſitum formale,& hic dum virtu-
aliter habet propoſitum vitãdi peccata,
habet etiam ſic propoſitum confitendi,vt
ſupra diximus,& docent *Suar. Vaſq. Co-
ninch. Sot.* & alij locis cit.

Aduerte quartò,neque requiri formale
10 propoſitum ſatisfaciendi Deo in hac vi-
ta per pœnalitates, mortificationes, ſiue
per alia pia opera, vel iniuncta à Confeſ-
ſarijs,vel volũtariè elicita; patet diſcurrẽ-
do eodem modo,quo ſupra diximus, te-
net *Enriq. lib. 4. de ſacram. c. 24. n. 6. Suar.
3. p. diſp. 4. ſect. 3. n. 8. Sot. in 4. diſt. 20. q. 1.
a. 2. circa fin.* & alij, quia oẽs tenent com-
11 muniter ſufficere, quod pœnitens ſeu ſe
conterens ſit paratus ſubire,quidquid ma-
li acciderit,& ſufferre pœnas à Deo infli-
gendas,imò *Suarez* tenet, ſufficere ſi ſit
paratus ſatis pati in Purgatorio. Verum
tamen eſt, quod qui non eſt paratus pati
in hac vita, oſtendit ſe habere valdè im-
12 perfectam contritionem, ſi autem quis
faciat actum contritionis,& eliciat omnes
prædictos actus formaliter (cæteris pari-
bus)eius contritio erit magis meritoria,
quam ſit illa, quæ fit tantum non inten-
ſa deteſtatione peccatorum, quod patet,
quia cùm exequutione talium actuum
exercentur plures actus virtutum, quo-
rum quilibet expetit ſuum præmium, &
ſic cum propoſito confitendi quis elicit
actum humilitatis,& obedientiæ, dum
vult ſe ſubijcere homini, & obedire
præceptis Eccleſiæ,cum propoſito ſatisfa-
ciendi,facit actum iuſtitiæ,& cum propo-
ſito vitandi peccata in poſterum, elicit
actum charitatis.

ARTICVLVS III.

An contritio perfecta habeat certam intentionem, & durationem.

SVMMARIVM.

1 *Duratio in contritione an requiratur, &
num. 7. & 8.*
2 *Appretiatio ſufficit in contritione.*
3 *Contritio non exigit intentionem, & nu.
4. & 5. nec lacrymas exigit, num. 6.
Immoderata, & excedens eſt peccamino-
ſa, n. 9. & 10. & nu. 12.
Spem veniæ includit, num. 11.*

1 ADuerte primò, quod contritio re-
quirit aliquam intentionem volũ-
tatis,vt ſcilicet nõ ſit purus actus
voluntatis per modum tranſitus, nã alias
non oſtenderetur dolor, tamen eius vis
ſufficit ſi conſiſtat in appretiatione, vt .ſ.
quis cum affectu plus appretiet offenſam
2 Dei,quam quodlibet aliud malum, quam
ſummum maximum, quòd ei euenire poſ
ſet, *Beccan. c. 35. de ſacramen. pœniten. q. 2.
concl. 3. Sot. lect. 14. de pœnitent. in fin. &
lect. 15. §. cæterum, Bonauent. in 4. diſt.
16. q. 1. Duran. ibid. diſt. 17. q. 4. Riccar. q. 1.
ar. 1. ad 3.* qui reſpuunt intenſiuam, & po-
nunt comparatiuam, quarè videntur ma-
3 gis accedere ad appretiatiuam. Quod non
requiratur intenſio, patet, nam alioquin
eſſet difficillima iuſtificatio, & ſæpiùs ho-
mines exercitè magis triſtantur de morte
filij,quam de offenſa Dei, & ſic non iuſti-
ficarentur,quod non eſt dicendum. Ratio
autem eſt,quia dolor de morte conſangui
4 neorum,de amiſſione bonorũ,&c. eſt do-
lor naturalis,&per conſequens magis cõ-
currunt noſtræ potentiæ,quæ ſunt etiam
naturales,at ad eliciendum actum ſuper-
naturalem, potentiæ non ſunt ita expedi-
tæ,quia actus eſt præter earum poſſe, ergò
ſufficit iſte dolor appretiatiuus, probat
Beccan. loc. cit. exemplo S. Paulæ Romanæ,
quam refert *D. Hieron.* habuiſſe maiorem
5 dolorem de morte filij, quam de offenſa
Dei, quod tamen intelligi debet intẽſiuè,
nõ autem appretiatiuè,& tamen erat mu-
lier ſancta, & pia, neq; per hoc peccauit,
vt vult *D. Hieron.* ergo ſic eſt dicendum.
Ex quo collige eſſe auferendos ſcrupulos
circa hanc materiam, ſunt enim nonnulli
6 qui putant contritionem conſiſtere in la-

cry-

crymis,in afflictione cordis, in maximo
actu intenſiuo voluntatis, & in ſimilibus,
quæ ſi requirerentur, ferè nullus contere-
retur. Quantum igitur ad durationem.
Aduerte ſecundò, quod *D. Chryſ. epiſt.*
5. ad Theodor. lapſum, & habetur in *cap.*
talis de pœnit. diſt. 3. ait, *Quantulamcumq.*
7 *& quolibet breui tempore geſtam, non*
reſpuit pęnitentiam, ſuſcipit etiam ipſam,
nec patitur quamuis exigua conuerſionis
perdi mercedem, &c. Ex quo collige, quod
pęnitentia nullam requirit temporis mo-
ram, tum quia ſi requireretur aliqua du-
ratio, ſequeretur, quod qui habet diſplicē-
tiam ſuorum peccatorum ſupra quodli-
bet malum appretiatiuè propter Deum
(quam poteſt haberi in inſtanti) ſi iſte
poſt tale inſtans moreretur, non eſſet ſal-
uus, poſito quod requireretur talis dura-
tio, ſed conſequēs eſt abſurdum, ergo nul-
lo pacto eſt expetenda duratio aliqua,
8 tum quia nullibi repetitur præceptum du
rationis, & Dominus abſolutè dicit: *Con-*
uertimi ad me, & ego conuertar ad vos.
Non negamus tamen, quod quantò ma-
gis durat actus, tantò maiorem quis me-
retur gratiam, ſed poſito quod in inſtanti
ponat veram contritionem, in inſtanti iu-
ſtificabitur, ſubſequēs autem duratio erit
ad maiorem rationem meriti, & gratię.
Aduerte tertiò, quod poteſt etiam quis
peccare in immoderata pęnitentia: Primò
9 ſi haberet maiorem dolorem de peccato
veniali, quam de culpa mortali, nam ſignū
eſt, quod hic non habet dolorem de pec-
cato propter Deum, ſed propter alium fi-
nem, & ſic non iuſtificabitur. Secundò, ſi
excederet, ita vt potiùs induceretur ad
deſperationem, ſcilicet, ſi talem haberet
dolorem peccatorum, vt deſperaret remiſ
10 ſionem, hęc enim pęnitentia reprobatur
per *Trid. ſeſſ. 6. c. 6. & ſeſſ. 14. c. 4.* vbi ait, ꝙ
11 vera pęnitentia debet eſſe cum ſpe veniæ,
& *Paul. 2. ad Cor.* ait, *Ne abundantiori tri*
ſtitia abſorbeatur. Tertiò, ſi talis eſſet pę-
nitentia, vt induceret mortem, ſi enim
præuideatur mors ſequutura ex pęnitētia
vehementiſſima propter frequentiſſimos,
12 & intenſiſſimos actus corporis, per pœ-
nitentias eſſet potiùs peccare, quam ha-
bere contritionem, Deus enim non vult
mortem peccatoris, & *D. Chryſoſt. hom. 4*
in 2. ad Corinth. ait, *Ad conditionem pec-*
cantium hominum moderandam eſſe pę-
nitentiam,

ARTICVLVS IV.

An ad effectum contritionis debeat præcedere ſingulorum peccatorum cogitatio, & dolor?

SVMMARIVM.

1 *Examen præmitti debet ante confeſſio-*
nem.
2 *Contritio includit duplicem actum, ſcili-*
cet intellectus, & voluntatis.
Dolorem exigit de peccato proprio, nu. 3.
& de omnibus, non de aliquibus, n. 4. mo
tiuum debetur eſſe vniuerſale, num. 5.
Non exigit reminiſcentiam omnium pec-
catorum, num. 6. & 7.
8 *Recordatio peccatorum in ſpecie vtilis eſt*
ad multa, & n. 9. 10. 11.
12 *Contritionis actum elicere vtile ad multa*
& nu. 13. & 16. Sed non eſſe de præce-
pto, ei qui confeſſus eſt, num. 14.
Debet præire confeſſionem peccatorum
alias confeſſorum, n. 15.
Eius requiſita, num. 17.

NON loquimur hic de examine
requiſito antè confeſſionem ſa-
cramentalem, certum enim eſt eſ-
1 ſe præmittendum omninò, *S. Doct. q. 87.*
ar. 1. ſed tantum dubitatur, an is qui habet
centum mortalia, v. g. debeat de omnibus
in ſpecie recordari, & de quolibet ipſo-
rum habere dolorem, circa quod
Aduerte primò, id ꝙ omnes concedūt,
ſ. contritionem includere duplicem actū,
2 intellectus, & voluntatis. Voluntatis, qua-
tenus debet quis habere diſplicētiam pec
catorum, intellectus, quatenus debet ha-
bere dolorem quis de peccatis, vt à ſe cō-
miſſis, nam ſi cogitādo de peccato, vt pec
catum eſt (& non vt à ſe commiſſo) quis
3 haberet diſplicentiam de peccato in ge-
nere, licèt talis diſplicentia eſſet propter
Deum, iſte talis non iuſtificaretur vigore
contritionis, quia non habet dolorem de
peccato proprio, ſed iuſtificaretur vigore
actus charitatis, dum triſtatur de culpa
commiſſa contra Deum.
Aduerte ſecundò, quod nō poteſt quis
4 habere diſplicentiam de vno peccato, &
non de alio, nā vel motiuum contritionis
eſt

eſt Deus offenſus, & hoc motiuum cũ ſit
generale comprehendit omnia peccata.
Vel motiuum eſt particulare, & tunc non
erit ſufficiens ad contritionem, puta ſi eſ-
ſet turpitudo talis peccati, quia eſt cõtra
talem, vel talem virtutem, vel ſi quis triſta
5 tetur ſe, offendiſſe Deum cum tali pecca-
to, & non cum alijs, & hæc contritio eſt
omninò intentionalis, vt per plures *Cano-
nes in d. 3. & 4. de pœnit.*

Aduerte tertiò, nullo modo requiri ad
6 iuſtificationem reminiſcentiam omnium
peccatorũ in ſpecie, ſed ſufficere ꝙ de ali-
quibus in ſpecie recordetur, & ſe pœniteat,
vel de omnibus in confuſo, ſic tenet *Bec-
can. loc. cit. c. 35. q. 3. & Maior. in 4. diſt. 17
ar. 3. Nau. in man. c. 1. n. 23. Enriq. lib. 1. de
ſacr. c. 27. n. 9. Suar. diſp. 4. ſect. 6. n. 9. Caet.
3. p. q. 87. a. 1. to. 1. Apoſt. tr. 4. q. 2.* Dominus
enim *Ezech.* 18. ait, *Quotieſcunque inge-
muerit peccator, omnium iniquitatum
eius non recordabor*, tum quia nullibi re-
peritur hoc præceptum de cogitando ſic
ſpecialiter, & de numero, ergò non ſunt fi-
deles ſic adſtringendi. Idem dic de dolore
ſecundum dictos DD. Patet etiam hoc à
pari, quia poſſunt vnico actu plures ab-
ſolui, & baptizari, & ſic etiam vnica abſo-
lutione omnia peccata delẽtur, ergò idem
7 eſt de vnica contritione, cũ contritio ha-
beat eundem effectum, ac habet confeſ-
ſio, & abſolutio ſacramentalis, *Bonac. de
partib. ſacramen. pœniten. diſp. 5. ſect. 5. q. 5.
punct. 5. n. 1.* & alij communiter.

Aduerte quartò, nos nõ negare talem
in ſpecie recordationem, & dolorem de
8 quolibet peccato eſſe valdè vtilem, immò
aliquando neceſſariam. Primò in confeſ-
ſione, vbi requiritur ſpecialis reminiſcen-
tia, licèt non ſit neceſſarius dolor ſpecia-
lis reminiſcentia, licèt non ſit neceſſa-
rius dolor ſpecialis de quolibet peccato,
9 Secundò, vt poſſit pœnitens cognoſcere
obligationes reſtituendi famam, bona, &c.
& obligationem ſatisfaciendi præceptis,
quod fieri non poteſt, niſi quis videat, &
10 cognoſcat in quo deliquit. Tertiò, eſt vti-
lis ad euitanda peccata in poſterum dum
recogitat in ſpecie cuiuſq; peccati mali-
tiam, & ad hoc vt moueatur ad ſatisfa-
ciendum Deo cum maximo conatu co-
gnoſcens malitiam, & multitudinem pec-
catorum, vndè *Chryſoſt. hom. 6. ad Hebr.*
11 ait, *Si quis dicat peccator ſum, & non ad
peccatorum ſuorum ſpeciem deſcendat, di-
cens, quia hoc, & hoc peccaui, numquam
ceſſabit*, vbi nota ly, ceſſabit, quod ſe tenet
ex parte peccatoris, non autem ex parte
Dei, qui ſtatim remittit.

Nota hic primò, pro contritione, ꝙ eſt
vtilis frequens vſus contritionis, etiam de
12 peccatis aliàs confeſſis, Primò, quia per
ipſam ſemper habetur nouum augmentũ
gratiæ, *S. Doct. 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 1. & 3. p.
q. 185. ar. 5. & 6.* Nauar. *in ſum. c. 1. n. 26.
& 33.* & alij communiter, ait enim Domi
nus: Cuicunque benè operanti dabo gra-
tiam, & gloriam, ergo multò magis con-
terent, quod eſt opus maximum, & dile-
ctionis, vt diximus,

Secundò, eſt vtilis in articulo mortis,
13 ex quo dependet æternitas, ergo debet
qui diligit animam ſuam, etiam ſi con-
feſſus ſit ſua peccata magis ſe certificare
de ſua ſalute, & ſic elicere talem actum; ta-
men non tenetur ad hoc de præcepto, ſic
tenet *Beccan. de ſacram. c. 35. q. 7. n. 3. Co-
ninck. diſp. 3. dub. 1. nu. 5. Fab. in 4. ſent. de
pœnit. diſt. 14. q. 2. diſp. 18. c. 3. Fagun. de
præcept. lib. 2. c. 4. n. 13. Laiman. in theolog.
mor. lib. 4. tract. 6. c. 2.* & alij contra *Suar.
3. p. tom. 4. diſp. 15. ſect. 4. n. 17.* qui cũ alijs
tenet ſaltem doctos, & qui ſciunt effica-
ciam contritionis, teneri ſibi ipſam procu
rare in articulo mortis, aliàs damnat ip-
ſos de peccato mortali, quod iniquum
eſt, nã vel obligat, & debent omnes æqua-
14 liter ligari, vel non ligat omnes, & non
eſt lex obligatoria, ſed tantum conſulti-
ua, tum quia nullibi reperitur tale præce-
ptum, & benè quis ſatisfacit Deo per Sa-
cramentum Pœnitentiæ cum attritione,
tum quia *Trid. ſeſſ. cit. c. 4.* docet, attritio-
nem eſſe ſufficiẽtem diſpoſitionem ad Sa-
cramentum pœnitentiæ, per quod homo
ſatisfacit Deo, ergò non eſt aliud præcep-
tum addendum.

Tertiò, debet interuenire actus contri-
15 tionis, vel attritionis, vt diſpoſitio ad con-
feſſionem peccatorum etiam aliàs confeſ
ſorum, ſic *Enriq. lib. 4. c. 26. n. 7. & Filiuc.
tom. 3. tract. 6. c. 63. n. 67.* (quidquid dicat
Ledeſma) Ratio autem eſt, quia materia
proxima, ſupra quam cadit abſolutio, ſunt
actus pœnitentis, ergo non ſufficit reite-
rare tantum confeſſionem peccatorum
aliàs confeſſorum, ſed debet etiam repeti
dolor; debet enim confeſſio eſſe doloro-
ſa, vt ſupra ipſam benè poſſit cadere for-
mam confeſſarij, debet tamen quis ſem-
per procurare contritionem antè confeſ-
ſionem ſacramentalem, vt ſi non perue-
niat ad contritionem, præmittat ſaltem
16 attritionem, quæ eſt omninò neceſſaria
ad iuſtificationem per Sacramẽtum, vt ſu-
pra docuimus ex *Trid. ſeſſ. 6. c. 4.*

Nota ſecundò, requiſita contritionis,
quæ tria ponit *Nauar in ſum. c. 2. n. 47.* &
refert ex *Gerſon.* Primò, quod ſit dolor
omnium peccatorum, & maximè mor-

K talium

talium. Secundò, quod ſit propter Deum
quem diligit ſuper omnia. Tertiò, quod
ſaltem virtuale contineat propoſitum nõ
17 peccandi in poſterum. Eſſet hic agendum
de præcepto contritionis, ſed dic quod di-
ximus de obligatione confitendi, ſcilicèt
in periculo vitæ, antè receptionem Sacra-
mẽrorum, &c. Inſuper impeditus, poſt an-
num, non habens copiam Confeſſarij, de-
bet ſaltem conteri cum propoſito confi-
tendi, quia Eccleſia per tale præceptum
vult hominem reconciliari Deo, quod etiam
per contritionem fieri poteſt.

De Attritione.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit, & quotuplex, & n.2.*
Quando neceſſaria, n.3 & quare n.4.
Qualis debeat eſſe, nu.5.
Eius motiua, n.6.7.8.9.13.& 14.
Ex timore gehennæ an ſit ſufficiens, nu. 10.11.& 12
15 *Venialium confeſſio quam diſpoſitionem exigat.*
16 *Attritus quomodo fiat contritus.*
17 *Attritio, & contritio in quo differant, & n.18*
19 *Propoſitum non peccandi de cętero quale debeat eſſe, & quomodo poni, & num. 20. & 21.*

EGimus de contritione, quæ iuſtifi-
cat extrà ſacramentum, reſtat vidẽ-
dum de Attritione, vt diſpoſitio ad
Sacramentum Pœnitentiæ, ideò videbi-
mus Primò, quid, & quotuplex ſit attritio.
Secundò, quot habeat motiua, & q̃ ſint ſuf-
ficientia pro Sacramento Pœnitẽtiæ, alia
enim de attritione, diximus cum de diſpo
ſitione ſuſcipientis, & videbimus etiam
de differentijs inter attritionem, & contri
tionem.

Circa primum aduerte primò, quod at-
1 tritio eſt dolor imperfectus de peccato
commiſſo cum propoſito nõ peccandi de
cętero, ſic colligitur ex *Trid. ſeſſ.* 14. c. 4. Eſt
n. attritio duplex, vel eſt enim ex timore
gehennæ, & amiſſione gloriæ, vel ex mali-
tia peccati, *Becan. de ſacram. pęnit. c.* 35.
q. 1. nec alia vtilis diuiſio aſſignari poteſt,
quæ non reducatur ad hanc, quodlibet. n.
2 motiuum attritionis, vel eſt propter ma-
lum culpę, quod importatur per malitiã pec-
cati, & ad hanc reducitur iniuſtitia, defe-
ctus virtutis inordinatio vitæ, &c. vel
eſt propter malum pœnæ, & ad hoc redu-
citur timor gehennæ, amiſſio gloriæ, &c.
ergò ad hęc motiua reducitur omnis at-
tritio.

Circa ſecundum aduerte primò, neceſ-
3 ſariò requiri ad ſacramentum Pęnitentiæ
formalem dolorem, nec ſufficere virtualẽ,
Ratio eſt primò, quia impoſſibile eſt im-
memorẽ ſuorũ peccatorum (vt debet eſſe
qui vult confiteri) non adeſſe dolorem de
4 ipſis. Secundò, quia peccata ſub dolore
ſunt materia proxima pęnitẽtis, vt omnes
cõcedunt, ſicut ablutio eſt materia proxi-
ma baptiſmi, vt diximus, ergò ſicut nõ ſuf-
ficit virtualis ablutio ad Sacramentum
Baptiſmi, ita neq; ſufficit virtualis dolor
ad Sacramentum Pęnitentiæ, qui tamen
5 dolor non debet eſſe neceſſariò perfectus,
ſed ſufficit ſi ſit dolor imperfectus, *Trid.
ſeſſ.* 14. c. 4. ibi, *Illam verò contritionem im
perfectam, quæ attritio dicitur, &c. pecca-
torem ad Dei gratiam in Sacramento Pę-
nitentiæ obtinendam diſponit.*

Aduerte ſecundò, attritionem ſufficiẽ-
tem ad remiſſionem peccatorum haben-
6 dam in ſacramẽto poſſe procedere ex plu
ribus motiuis. Primò, quia per peccatũ pri
uamur æterna beatitudine, & cõſtituimur
rei æternę pęnæ. Secũdò, quia peccatum
cõtradicit bonitati in genere. Tertiò, quia
7 peccatũ eſt contra ius, & auctoritatẽ Dei;
patet de omnibus, quia vt diximus de Sa
cramento in genere, diſpoſitio ad Sacra-
mẽta debet eſſe ſupernaturalis, ſed quodli
bet ex his motiuis eſt tale, ergo quodlibet
ex his motiuis eſt ſufficiens. Prob. minor,
diſcurrendo per ſingula; & quoad primũ
patet, quia dolor propter amiſſionem glo
8 riæ includit ſupernaturalẽ actũ ſpei quo-
ad ſecũdum bonitas in genere, includit ẽt
bonum diuinum, ergò dolor propter ipſã
eſt ẽt ſupernaturalis quoad tertium, clarè
patet, ergò quodlibet ex his motiuis eſt ſu
pernaturale, ac proindè ſufficiens ad iuſti-
ficationem in ſacramẽto, *Trid. ſeſſ.* 14. c. 4.
vbi approbat, attritionẽ ex motiuo gehẽ-
næ, amiſſionis gloriæ, & ex motiuo turpi-
tudinis peccati, quod eſt eſſe contra bonũ in
genere, & ad hoc caput reducitur tertium
motiuũ; nam lędere ius Dei, eſt cõtra bo-
nitatẽ diuinã. Quartò, poterit ẽt quis benè
dici, attritus ſi dicat (cum affectu cordis)
pęniteт me non habere ſufficientem pęni-
tentiã, vel vellem habere ſufficientẽ pęni-
tentiam, dũmodo habeat propoſitũ vitan
di peccata in poſterũ, *Lop. in ſuo inſtruct.
c.* 14. qui ſic concludit explicando *Nauar.
in ſum. cap.* 1. *de contrit. n.* 22. qui videtur
magis indiſtinctè loquutus.

Quæ-

Quæres,an attritio procedẽs ex timo-
re gehennæ ſit ſufficiens ad iuſtificatio-
nem,& videtur quod non.primò,quia eſt
timor ſeruilis.Secundò,quia eſt inordina-
tus, quis enim magis triſtatur de pęna,
quam de culpa. Tertiò, quia videtur ho-
neſtior deteſtatio culpæ,quam deteſtatio
pœnæ,vt eſt in tali caſu.

Reſp. tamen ſecundum *Concilium lo-
co cit.* eſſe ſufficientem, debet tamen in-
cludere Deum, vt ſcilicet quis triſtetur
propter gehennam,vt priuatiuam Dei,ſe-
11 cùs ſi ſola pęna ſenſus inſpiceretur, cer-
tum enim eſt talem dolorem eſſe ineffi-
cacem,& inſufficientem,nam neque eſſet
dolor ſupernaturalis. *Trid.ſeſſ.6.can.*8.
vbi docemur, quod ex timore gehennæ
debemus duci ad Deum, & ſic deberiſte
dolor ſupernaturalizari.hoc poſito.

Reſp.ad contraria. Primum non facit,
quia tali modo erit dolor filialis, quate-
nus quis triſtatur propter gehennam, vt
12 priuatiuã Dei.Ad ſecũdum dicimus,quod
hic dolor non eſt inordinatus,& ratio eſt,
quia neq;dicitur inordinatio dirigere ſa-
crum ad obtinendam pluuiam,v.g.cum
tamen quid melius videatur ſacrum, quã
pluuia, ſic etiam actum charitatis ad ob-
tinendam ſanitatem, ergò neq; erit inor-
dinatio ad abolendum peccatum dolere
de ipſis,prout priuant glòria. Ad tertium
dicimus, quod hæc eſt deteſtatio culpæ,
licèt incipiat à deteſtatione pęnæ.

Aduerte tertiò,non eſſe ſufficientem
attritionem, quæ procedit ex eo, quia
peccatum eſt circa talem peculiarem vir-
tutem, quæ vni ſoli peccato aduerſatur,
quia motiuum debet eſſe vniuerſale per-
13 tingens omnia peccata,vel poſſet quis de
quolibet peccato doleri propter contra-
rietatem,quam habet tali,vel tali virtuti,
debet igitur quodlibet peccatum habere
ſuum motiuum doloris,vel in genere,vel
in ſpecie,quia vt diximus,peccata ſub do-
lore ſunt materia proxima huius ſacra-
menti,& non poteſt in ipſo remitti vnum
peccatum ſine alio, ergò debent omnia
habere rationem doloris.

Limita tamen hoc in confeſſione ve-
nalium,quæ poteſt eſſe de vno, & non de
14 alijs,& ſic pariter dolor de vna ſpecie ve-
nialium,& non de alijs,quia in ipſis non
adeſt ratio inimicitiæ,quæ eſt in mortali-
bus,non poteſt enim alicui remitti vnum
mortale,per quod fieret amicus,& rema-
nere aliud per quod eſſet inimicus, in ve-
nialibus verò,quia poteſt remitti vnum
ſine alio, meritò ſufficit attritio ex mo-
tiuo ſpeciali, quod excludat hæc venia-
lia, & non alia, nam ſaltem talia ve-
nialia remitterentur,& non alia.

Aduerte quartò, quod quando dicitur
per ſacramentum hominem ex attrito
fieri contritum,intelligendum eſt ęquiua-
16 lenter,non formaliter, hoc eſt,non quod
attritio euadat contritio,hoc enim impli-
cat, niſi verè ponatur actus contritionis,
ſed æquiualenter, hoc eſt,id quod faceret
contritio,facit ſacramentum.

Aduerte quintò, in multis differre at-
17 tritionem à contritione. Primò, nam cõ-
tritio dicitur dolor perfectus, attritio ve-
rò imperfectus. Secundò,contritio iuſtifi-
cat extrà ſacramentum, attritio verò tan-
tum in ſacramento. *Trid. ſeſſ.14. cap.4.*
Tertiò,contritio eſt actus charitatis,attri-
tio verò eſt actus virtutis pęnitentiæ. *Bo-
nac.de partibus ſacram.pęnit. in particu-
lari diſp.5.q.5. ſect. 1. puncto* 9. Quartò,
18 contritio remittit mortalia extrà ſacra-
mentum, attritio tantum venialia, ſic te-
net *Coninc.de Sacram. diſp.2.dub.14.nu.*
124.*Suarez 3.p.tom.4.diſp.11.ſect.3.Vil-
lalobos in ſumma tom.1, tract.9. difficult.*
16.*nu.*5. Quintò, attritio non ſemper eſt
actus informatus gratia, & charitate, ſed
tantum in ſacramento,cõtritio verò ſem-
per eſt actus informatus gratia, *Lopez lo-
co cit.cap.8.diff.5.*

Nota tamen quod in ſacramẽto non te-
netur quis habere expreſsè propoſitum
19 vitandi peccata in poſterum,ſufficit ſi nõ
habeat voluntatem contrariam, & ſi ſit
immemor talis propoſiti, validè abſolui-
tur. *Sotus de pęnit.lect.17. Almainus in 4.
ſentent.diſt.14.q.1.* vbi etiam *Maior. &
Siluius in additionibus ad 3.p.q.1.quæſi-
to* 1. circa quod propoſitum notandum
eſt etiã,quod ſi quis habeat propoſitũ vi-
tandi peccata mortalia in poſterum, ſed
tamen dubitet, imò putet ſe non vitaturũ
tale,vel tale peccatum,non propter defe-
20 ctum ſuæ voluntatis,ſed quia aliàs exper-
tus eſt ſuæ naturæ inconſtantiam,hic be-
nè poterit abſolui,dummodò quantum
eſt in ſe habeat propoſitum vitandi. Idem
*Lopez p.1.cap.13.q.2.Nauarr. in ſumma
cap.3.nu.23.& cap.9. nu.13. Emanuel* Sà
*verbo abſolutio num.12. Enriquez lib.4.
cap.4.nu.24.Silu.verbo confeſſio q.21.Co-
ninc.de ſacram.diſp.2.dub.3.nu.19.* In ve-
nialibus autem tollant cõfeſſarij omnem
ſcrupuloſitatem, nam ſufficit ad validita-
tem abſolutionis ſi pęnitens doleat,ſcili-
cet de vno,& de tali habeat propoſitum
vitandi,ſaltẽ virtuale,licèt haberet actua-
lem inhærentiam ad alia, quia poteſt re-
mitti vnum veniale ſine alio.

De confeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſit, & quoluplex nu.2. eius requiſi-
ta no.3.4.vſq; ad nu.22.*
9 *Confeſſionis frequentia poteſt imponi in
pœnitentiam.*
Eſt remedium contra peccata n.18.
22 *Pœnitentiæ finis. Quando inſtitutum hoc
ſacramentum nu.23.*
Eius effectus nu.25.
24 *Confeſſarij debent eſſe charitate præ-
diti.*
26 *Sacramentum informe quale ſit, & an
detur nu.27. & 28.29.30. & 32.*
31 *Reconciliatio plurium peccatorum quam
fuerint confeſſa, quid arguit.*
33 *Pœnitentia quam pœnam remittat.*
34 *Confeſſio exigita tempore Iubilæi, qualis,
& quando facienda nu.35.*
*Venialium tantum an poſſit præcipi nu.
36. & 37.*

ALia pars penitentis eſt confeſſio, Ideò de ipſa vidẽdum eſt primò, quid, & quotuplex ſit, Secundò, de eius requiſitis, Tertiò, de eius fine, & effectibus.

Circa primum, aduerte ſecundum *S.Doct.in 4.diſt.17.capit.3.art.4.q.vlt.* & ſecundum *Lopez in inſtructorio cap.18.*
1 *par.1.* quod confeſſio ſacramentalis eſt
legitima coram Sacerdote declaratio, & accuſatio peccatorum ad finem recipiendæ abſolutionis. Definitio quoad omnes ſui partes patet diſcurrendo per ſingulas.

Aduerte ſecundò, quod benè ſic definitur confeſſio ſacramentalis ad differentiam aliarum confeſſionum, nam datur etiam confeſſio, ſeù manifeſtatio veritatis *Ioan.3. Confeſſus eſt, & non negauit.*
2 Confeſſio fidei ad *Rom.10.* ibi (*Corde cre-
ditur, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Item confeſſio eſt obſeruantia præceptorum, & obedientia, ſic dicebat *Dauid de præceptis decalogi, Confitebor tibi in cithara, in pſalterio, & decacordo.* Confeſſio dicitur etiam acceptatio debiti, vel delicti, vt in titulo de confeſſis. Sic autem definita confeſſio ſacramentalis differt ab his, & ab alijs confeſſionibus; vt patet ex eius partibus.

Circa ſecundum aduerte, conditiones, ſeù requiſita confeſſionis comprehendi
3 infrà notandis carminibus, quę commen-
tantur per *DD.* variè, & *S.Doct. loco cit.* ipſas explicat, & *Lopez* ipſaſmet ponit ſcilicet,

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrimabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Primò igitur, confeſſio debet eſſe ſimplex, ideſt ſine confuſione circumſtantiarum impertinentium, vt faciunt mulierculæ, quæ aliorum facta decantant. *Nauarr.* autem *de confeſſ.* dicit. Sit ſimplex,
4 hoc eſt, ſine plica, ideſt, quod peccata ſpe-
cificè proponantur, & vnumquodquè appareat mortale, vel veniale, vnius, vel alterius ſpeciei, *Caet.* autem *in ſumma* ait, Sit ſimplex, hoc eſt, non narrētur artificiosè peccata, vt delectent confeſſarium, vel vt non poſſint ab ipſo perpendi, & conſiderari ſecundum grauitatem malitiæ, & cōtrà hoc faciunt illi, qui vnum peccatum poſt aliud, & aliud poſt vnum celeriter, & confusè dicunt.

Secundò, debet eſſe humilis, hoc eſt, debet peccator ſe cognoſcere miſerum,
5 & non debet habere iactantiam de pec-
catis, vt ſi quis diceret occidi Titium, quia ſic decebat meum honorem, ſic ſpectabat ad meam nobilitatem, vires, &c. hæc enim eſſet potiùs iactantia, & demōſtrar animum non contritum ideò non eſt ſic ſimpliciter abſoluendus ille talis, ſed cum aliqua diſpoſitione. *Sotus de ſacramento pœnit. in 4. cum de confeſſ.*

Tertiò, debet eſſe pura, hoc eſt, ſecundum *Armillam in ſumma verbo confeſſio*
6 cum bona fide ad Deum, cum ſpe veniæ,
& non propter alium finem.

7 Quartò, debet eſſe fidelis, hoc eſt, ſine
excuſatione, vel mendacio.

Quintò, debet eſſe frequens, hoc tamen
8 intellige de conſilio, non de præcepto,
quia de præcepto, vt diximus (ſeclusis periculis) ſemel in anno quis tenetur confiteri, *cap. omnis vtriuſq; ſexus extrà eod.* tamen ſecundum *Medinam in ſumma fol.299.part.2.reg.6.* ſi confeſſarius videat
9 pœnitentem valdè proclIuum ad peccan-
dum, poteſt, & debet ei imponere pœnitētiam, vt ſemel in menſe confiteatur, eſt.n. confeſſio medicina ad curanda ſcelera, *Lopez loco cit.* §. *quinta.*

10 Sextò, nuda, hoc eſt, ſine inuolucris
verborum impertinentium, quibus potiùs cooperiuntur circumſtantię.

Septimò, debet eſſe diſcreta, ſeù prudens, nec debet verba impertinentia permiſceri

11 miſceri præcipuè in peccatis carnalibus,
debet enim in iſta ſpecie peccatorum vix
inſinuari peccatum cum circumſtãtijs ag-
grauantibus, vel diuerſificantibus, & de-
cętero nihil, *Lop.c.18.§.ſeptima*

Octauò, debet eſſe libens, nemo enim
12 debet cogi, nec venire coactus ad pęnitē-
tiam, quia libertas eſt conſtitutiuum vir-
tutis, & vbi non eſt libertas, ſeu electio, ibi
nec virtus, *Ariſt.6.ethic.* tum quia, ſi con-
feſſio non fiat ex corde, erit periculum
irritandi vel propter defectum doloris, vel
examinis.

Nouò, debet eſſe verecunda, hoc eſt, nõ
13 debent peccata narrare hiſtoricè, ſed cum
dolore, & erubeſcentia, ad quam ſolebat
P.Franc.Pauon. inducere pęnitentes ex-
torquendo aures, vel extraendo capillos
priuatim.

Decimò, debet eſſe integra, de qua inte
14 gritate diximus ſupra, cum de præcepto
Sacramenti Pęnitentiæ, quarè vt aduertit
*Medin.in ſum.p.2.fol.*182. debeat pecca-
tores maximi maximum etiam tempus
impendere in examinanda ſua conſciētia,
nec ſtatim debent admitti extrà caſum
neceſſitatis, vel quando Confeſſarius co-
gnoſceret conſcientiam pęnitentis, ita vt
poſſet cum ſuo examine, & interrogato-
rio de facili ipſum adiuuare, tunc enim po
teſt admitti ad confeſſionem abſque prę-
cedenti rigoroſo examine, *Medina loco
citato.*

Vndecimò, debet eſſe ſecreta, quod to-
15 tum requiſitum intellige ad excludendas
confeſſiones per nuncios, vel per epiſto-
lam, ſecus autem ſi quis vellet confiteri p
interpretem, vel etiam publicè ad maiorē
ſui mortificationem, tunc enim poterit ſic
confiteri, vt ſupra diximus, & tenent Ca-
nonistæ communiter, tamen conſentaneū
eſt huic ſacramento, & naturæ humanæ
peccata ſecretò confiteri, *Tridens.ſeſſ.*14.
*cap.*3.

Duodecimò, debet eſſe lacrimabilis, qđ
16 intellige de conſilio, non de præcepto, eſ-
ſet enim obligare homines ad impoſſibi-
le, ad quod nemo tenetur, ex regula impo
ſſibilium, quia lachrimæ ſunt donum Dei,
*& Deus cuius vult, miſeretur, & quem
vult indurat*, nec tenetur omnium corda
emollire, & inducere lachrimas.

Decimotertiò, debet eſſe accelerata,
17 hoc eſt, non debet peccator diù in peccato
manere, nam *abyſſus abyſſum inuocat*, &
alibi dicitur *Ne tardes conuerti ad Domi-
nū, et ne differas de die in diem*, imò ſi quis
experiatur, quod ſi non confiteatur citiùs
18 incidit in maiora, & maiora peccata, pec-
caret mortaliter, ſi quam primum non
accederet ad Sacramentum, ſicut etiam
peccat qui non aufert periculum peccan-
di, ſed exponit ſe periculo, vt facit hic.

Decimoquartò, debet eſſe fortis, hoc
eſt, ſuperans timorem, qui retrahit à con-
19 feſſione peccatorum, ideò debet pęnitēs
ipſe ſe accuſare, vt ſuperet erubeſcentiam,
& faciat actum fortitudinis. *Medina fol-
a* 84. *par.*3. vndè non debet pęnitens ſtatim
interrogari, ſed debet ipſe prius proprijs
verbis exprimere ſua crimina.

Decimoquintò, accuſans, vndè vult *Pa
lud.* apud *Lopez loc.cit.* quod circumſtan-
tiæ alleuantes peccatum, dummodò non
20 mutent ſpeciem, melius eſt tacere, quam
exprimere, puta ſi quis cognouerit fęmi-
nam, qui erat ſolus cum ſola, & ab illà in-
ductus.

Decimoſextò, debet eſſe parere para-
ta, hoc eſt, pęnitens debet eſſe promptus
21 acceptare pęnitentiam à Confeſſario,
euitare occaſiones in poſterum, &c. Hæ
ſunt circumſtantiæ, quæ neceſſariò requi-
runtur ad ſacramentū, ipſas dilucidat *Lo-
pez loc.cit.Bonac.de partib.ſacram.pœnit.
diſp.*5.*q.*4.*ſect.*2. *punct.*2. *& Nauar. c.*18.
*num.*7.

Circa tertium, finis Sacramenti Pœni-
22 tentiæ eſt ad inducendam humilitatem,
vt diximus de Sacramentis in genere, &
ad virtutem iuſtitiæ, vt ſcilicet, qui lædit
ius diuinum, poſſit etiam offenſam reſar-
cire. Fuit autem inſtitutum hoc Sacramē-
tum à Domino ante ſuam paſſionem, im-
plicitè quando *Math. c.*8. dixit Leproſo
23 (qui eſt ſymbolum peccatoris) *Vade
oſtende te ſacerdoti*, & ſic tunc potiùs vi-
detur Dominum dediſſe figuram huius
Sacramenti; explicitè autem, & aptè inſti-
tuit quando poſt ſuam Reſurrectionem
*Ioan.*20. inſufflauit in Apoſtolos, dicens,
Accipite Spiritum Sanctum, &c. Vnde
24 noſcant Confeſſarij, quod debent eſſe
charitatiui, & patientes cum pęnitētibus;
*Trid.ſeſſ.*14.*c.*5.*de confeſſ.* nam per Spiri-
tum Sanctum, qui charitas eſt, data eſt ip-
ſis talis auctoritas; Effectus autem huius
Sacramenti quāpluries ſunt, ſcilicet, Gra-
25 tia, Remiſſio peccatorum, Remiſſio pęnæ
æternæ, Recuperatio operum deperdito-
rum, & virtutum, vt diximus ſupra de re-
uiuiſcentia operum, obligatio ad ſigillum,
de quibus paſſim infra, & videre eſt apud
Summiſt.ver.confeſſio. Sed pro maiori di-
lucidatione huius §. occurrunt aliqua du
bia dilucidanda. Ideò

Quęreа primò, an poſſit dare hoc Sa-
cramentum informe.

Prò ſolutione ſciēdum eſt, quod Sacra-
mentū informe eſt, quando adſunt omnia
requi-

requiſita eſſentialia ad Sacramentum, &
tamen Sacramentum non informatur gra
tia, & ſic eſt Sacramentum potiùs appa-
renter; quod in Sactamenro Pęnitentiæ
ſic figurari poſſet. Habet quis decem mor
talia, pęniter ſe ex motiuo, quod ex con-
26 trarium tantum ſex peccatis, cõfitetur cũ
circumſtantijs, & alijs requiſitis, omittens
alia ex obliuione, Sacerdos dat abſolutio-
nem, quæritur an in hoc caſu poſſit Dei
Sacramentum informe, quia ſcilicet eſt ſi-
ne effectu gratiæ, & tamen habet alia re-
quiſita.

In hac re variæ ſunt Doctorum opi-
niones, aliqui tenent, non dari hoc Sacra-
mentum informe, ſic *Turrian. de ſacram.*
27 *pœnit. diſp. 28. dub. j. Laima. in theol. mor.*
lib. 5. tract. 6. c. 9 n. 2. Suar. 3. p. tom. 4. Co-
ninch. de ſacram. diſp. 4. dub. 5. & dub. xj.
num. 7. alij Doctores, vt ſunt ferè omnes
Thomiſtæ, tenent talem confeſſionem eſ-
ſe validam, & non eſſe repetendam, ſuffi-
cit ſi pœnitens ſe accuſet de alijs pecca-
tis omiſſis, & de ipſis habeat dolorem ſuf-
ficientem. Huius ſententiæ (quæ fauora-
bilior eſt) ſunt *Couar. in cap. alma mater*
p. 1. §. 1. n. 13. Caet. to. j. opuſ. tract. 5. q. 5. Nu
gnus 3. p. tom. 2. q. 9. Ledeſm. in ſum. tom. j.
tract. de ſacram. pœnit. c. 13. cond. 6. Enriq.
in ſum. lib. 5. c. 11. & cõmuniter alij DD.
28 Ratio eſt, nam poſſunt alia Sacramenta
eſſe informia gratia, & tamen eſſe Sacra-
menta quoad alium effectum, vt eſt in
Baptiſmo, in Ordine, &c. quæ quis non te-
netur de nouo reiterare, ergo idem in ca-
ſu noſtro.

Dices, alia Sacramenta imprimunt ca-
racterem, ac proindè valent quoad im-
29 preſſionem caracteris, licèt non ſint infor
mata gratia, quod non eſt in Sacramento
Pęnitentiæ, ergò non eſt dicendum eo-
dem modo.

Reſp. neg. conſeq. & ad anteced. dico, quod
licèt non imprimerent caracterem, tamen
eſſent vera Sacramenta quoad ſubſtantia-
30 lia, licèt eſſent ſpoliata gratia. Ratio autẽ
eſt, quia eſſentialia Sacramenti ſunt. Ma-
teria, & forma cadens ſupra ipſam mate-
riam, ergo quotieſcumque habentur hæc,
habetur Sacramentum quoad eſſentialia,
imò retorqueo argumentum; ideò qui ac-
cedit ad Baptiſmum, vel Ordinem cum
obice, recipit caracterem, quia Sacramen
tum eſt verum quoad eſſentialia, ergo ſic
etiam neq; tenetur quis confiteri talia
peccata, quia verè fuerunt confeſſa, & ſu-
biecta formæ ſacramentali, licèt fuerit Sa
cramẽtum ſpoliatum gratia, *Nugnus* au-
tem *loc. cit.* ad tollendam omnem anſieta-
tem à *Confeſſarijs*, ait, quod poterunt ſic
31 cognoſcere, an pęnitens adhibuerit dili-
gens, & ſufficiens examen, nam vel pęni-
tens plura, & maiora peccata cõfitetur in
reconciliatione oblita in confeſſione,
quam fuerint ea, de quibus confeſſus eſt,
& tunc clarè poteſt examen non fuiſſe ſuf
ficiens, vel ſunt pauciora peccata, & tunc
erit negligentia excuſabilis.

Aduerte hic, quod *P. Enriq. in ſum. lib.*
5. cit. docet, dici eſſe Sacramentum infor-
32 me, ſi quis non habeat dolorem ſufficien-
tem, & hoc ex negligentia culpabili, &
adducit pro hoc plures rationes.

Quæres ſecundò circa effectus Sacra-
menti pęnitentiæ, an poſſit per tale Sacra
33 mentum remitti omnis pęna etiam tem-
poralis, ſicut fit in Sacramento Baptiſmi.

Reſp. affirmatiuè, ſi quis enim ſe diſpo-
nat cum maxima contritione, poterit eſſe
talis contritio, per quam mereatur remiſ-
ſionem totius pęnæ, ſic in *cap. baptiſmi de*
conſecr. diſt. 4. & cap. & menſura de pę-
niten. diſt. 1. & auertit *Socin. 1. p. §. decreti*
in cap. venient de his, qui filios occid. nu. 1.
& *deinceps pagina 242.*

Quæres tertiò, an confeſſio, quæ exigi-
34 tur à Papa temporè Iubilęi, obliget eum
qui habet tantum venialia, & ſic an tenea-
tur confiteri venialia vt, Iubilęum conſe-
quatur.

Reſp. cum diſtinctione, nam vel totum
opus pro Iubilęo lucrando eſt confeſſio,
ſi ſcilicet Pontifex concedat indulgentias
Iubilæi illis qui fecerint confeſſionem ſa-
cramẽtalem, & tunc certum eſt, quod hæc
35 eſt conditio ſine qua non, vndè qui non
confitetur (licèt habeat tantum venialia)
non lucratur indulgentiam. Si tamen plu-
ra opera exigantur, puta Confeſſio, Com-
munio, ieiunium, &c. & tunc ſi quis non
habeat conſcientiam mortalis, non tene-
tur confiteri, & exercendo alia bona ope-
ra, lucratur Iubilęum, *Suar. 3. p. to. 8. diſp.*
52. ſect. 3. n. 5. Coninch. de ſacram. diſp. 12.
dub. 7. n. 3. Enriq. lib. 7. c. 10. nu. 8. & c. 12.
num. 2. Benſan. de Iubil. lib. 5. c. 15. dub. 6.
Hæc tamen quæſtio aliam amplectitur,
Ideo

Quæres quartò, an poſſit præcipi con-
feſſio venialium, & an qui habet tantum
36 venialia, teneatur in Paſchate illa confite-
ri, vt ſatisfaciat præcepto annuæ confeſ-
ſionis.

Reſp. negatiuè, imò nec poteſt præcipi
per Papam talis confeſſio, & ſi præcipere-
tur, præceptum non eſſet obligatorium,
niſi ratione alicuius finis peculiaris, vel ex
ratione contemptus, cęterum non ligat,
Paludan. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 4. concluſ. 2.
Silueſt. ver. confeſſio q. 13. Sotus in 4. diſt.

18.*q.1.ar.3.argum.2.Enriq.lib.4.c.4.Rodrig.quaſt.regul.to.ſ.q.62.* & ratio eſt,q a
talis confeſſio eſt ad maiorem perfectio-
37 nem,quam nec Dominus præcepit, & ad
ipſam dedit conſilia Euangelica, quæ non obligant, ſed tantum diſponunt ad maiorem perfectionem.Si tamen quis haberet aliquod mortale,quod non poſſet accuſare ex aliqua cauſa ex ſupra enumeratis, puta ad non manifeſtandum complicem, &c.tunc neq;tenetur confiteri venialia, vt ſatisfaciat præcepto annuæ confeſſionis,*Suar.loc.cit.diſp.36.ſect.6.Vaſq. 3.p.to.4.q.90.art.2.dub.2. Laim.in theol.mor. lib.5.tr.6.c.5.n.18.* alia de confeſſione infra,cum de miniſtro, & de reſeruatione caſuum erit ſermo.

In §. quod autem cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Miniſter huius Sacramenti qualis.*
Non excommunicatus,& quando hic admictatur,n.2.& 3.& 4.
In caſu neceſſitatis,nu.5.
Quam debeat habere poteſtatem,num.6.
Pro peccatis alias abſolutis,& pro venialibus quis poſſit eſſe,num.7.
Eius requiſita, nu.8. vſque ad 18. & 21. & 22.
Vbi poſſit abſoluere ſubditos ſui Ordinarÿ, nu.9.& 10.
11 *Regulares debent approbari ab Ordinarÿs.*
12 *Communis error in Confeſſario facit ius.*
19 *Scientia in Confeſſario qualis.*
20 *Confeſſio facta Confeſſario ignoranti an ſit valida.*
21 *Approbatio Confeſſarÿ quotuplex , & qualis.*
23 *Confeſſarius quæ debeat facere tempore confeſſionis,nu.24.25.& 26.*
Interroget cauſe,nu.27.29.30.31.& 33.
Ignorantes an debeat abſoluere,num.28
Reprehendat acriter,num.32.
Vtrum quærat de complice,n.35.
34 *Peccata non ſunt quærenda,vt corrigantur.*
36 *Abſolui an debeat qui negat aliquod peccatum commiſſum,& nu.37.*
38 *Confeſſarius quam opinionem ſequi teneatur.*
Moneat ad reſtituendum,n.39.& quid ſi hoc omittat,num.40.
41 *Pœnitentia imponenda an poſſit eſſe libera,& quibus ſit imponenda,n.42.& 43.*
Facienda ab alio pro pœnitente,nu.44.& quem effectum producat.
Opus præcepti non poteſt ſolùm imponi, n 45.& n.47.ſimul cũ alio opere poteſt, n.46.& n.48
Quomodo obliget pœnitentem,n.49
50 *Commutari an poſſit pœnitentia,& quando,n.51.& 52.& vbi fieri poſſit,nu.58. & 59.*
Quid ſi fuerit pro reſeruatis,n.53.54.55
56 *Preces pro defũctis an poſsint imponi pro pœnitentia,& n.57.*
60 *Pœnitentia an ſit neceſſariò acceptanda, & n.61.& 62.*
Quando exequenda,num.63.
64 *Abſolutio an poſsit denegari, & quando, n.65.& 66.*
Denegata quomodo deinde abſoluendus pœnitens,num 67.
Vtrum danda nolenti totum ſimul reſtituere,nu.68.
Eius verba eſſentialia,n.69
Vtrum mutari poſsint,n.70.
71 *Occaſio proſsima tollenda.*
72 *Confeſsio facta laico quid operetur , vſq; ad num.78.*
79 *Confeſſarium approbare cuius ſit,& quid antiquitus,nu.80.*
81 *Morienti credendum.*

HIc eſt agendum de Miniſtro huius Sacramenti, circa quem vidẽdum eſt primò , quis ſit Miniſter huius Sacramenti. Secundò,de eius requiſitis,& obligationibus. Tertiò,an poſſit quis laico confiteri.

Circa primum aduerte primò , quòd
1 Miniſter huius Sacramenti eſt Sacerdos
ritè,rectèq; ordinatus,approbatus ab Ordinario, & ab ipſo facultatem habens audiendi confeſſiones,*Trid. ſeſſ.23. c.15.de reform. & cap.ſi Epiſcopus de pœnit.in 6. clem.dudum de ſepult.*

Aduerte ſecundò,q non debet eſſe excommunicatus publicus per cedulones,
2 vel publicus percuſſor clerici,non irregularis,ſuſpẽſus, interdictus, vel degradatus; nam.in tali caſu non eſt Miniſter,nec abſolutio valet,ſic tenet *Bonaci.de partib ſacram.diſt.5.q.5.ſect.2.punct.1.*

Limita tamen hoc in caſu neceſſitatis
3 tunc enim poteſt quilibet Sacerdos etiam
excommunicatus, vel degradatus abſoluere à qualibet cenſura,& caſu reſeruato; habet enim hoc à iure diuino, *Trid. ſeſſ. 14.c.7.* vbi clarè docet,poſſe omnes Sacerdotes in articulo mortis licitè abſoluere, ergo dum Concil. indiſtinctè loquitur, ſic etiam & nos loqui debemus, *S.Doct. in 4. diſt.*

diſt, 1. *q*. 1. *ar*. 3. *Canus in relect. p*. 5. *Maior in* 4. *diſt*. 19 *q*. 1. *Beccan. de ſacramen*. c. 38. *q*. 5. nam quilibet Sacerdos quantumuis
4 degradatus, &c, habet iuriſdictionem actiuam, quę fundatur in caractere indelebili, & Eccleſia applicat illis iuriſdictionem paſſiuam in articulo mortis pro ſalute fidelium, ergò validè abſolunt.

Dices, Sacerdos in ordinatione recipit hanc poteſtatem, per verba Epiſcopi (*Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata, &c*. ergò poteſt quilibet Sacerdos à peccatis abſoluere abſq; alia approbatione.

Reſp. diſting. conſequens, poteſt in ca-
5 ſu neceſſitatis, & concedo; extrà caſum neceſſitatis, & nego, & ad antecedens dico, quod in hoc ſacramento miniſtrando non tantum requiritur poteſtas ordinis, ſed etiam poteſtas iuriſdictionis, *cap. om-*
6 *nis vtriuſq; ſexus de pœnit. & remiſſ. Caetan. tom*. 1. *opuſculorum tract*. n. & rationem aſſignat *gloſ*. hic in figuratione caſus, nam ſacramentum pœnitentiæ habet ſimilitudinem cum iudicio, in quo licet quis fuerit conſtitutus Iudex, tamen non poteſt ſententiam ferre, niſi habeat certos ſubditos, ad quos iuriſdictio ſe extendat, & iuriſdictio animarum eſt tota penès Epiſcopum, ergò ab ipſo debent accipere Sacerdotes ſimplices, aliàs non abſoluunt, non ex defectu ordinis, ſed ex defectu iuriſdictionis.

Adueite ſecundò, quod circa venialia,
6 vel mortalia alias abſoluta, quilibet Sacerdos poteſt eſſe miniſter, & validè abſoluit, ſic tenet *Beccan. q*. 6. & apud ipſum *Caſtom* 1. *opuſculorum tract*. 7. *quaſt. vnica, Paludan. diſt*. 19. *q*. 2. *art*. 3. *Sotus diſt*. 18. *q*. 4. *art*. 2. *ad* 3. *Canus*, & alij, & colligitur ex *cap. omnis vtriuſq; ſexus extrà eod*. vbi mortalia ſunt confitenda proprio Sacerdoti, ergò venialia poſſunt cuilibet confiteri, tum quia hæc ſunt materia libera, ergò eſt in poteſtate penitentis cui velit ipſam ſubijcere, tum quia venialia non poſſunt reſeruati, ergò neq; negatur iuriſdictio circa ipſa.

Circa ſecundum cum varia requiran-
8 tur in miniſtro, primò, vt miniſter eſt, ſecundò, tempore confeſſionis, tertiò, poſt confeſſionem. Ideò circà prima requiſita, & ſic vt miniſter eſt.

Aduerte primò, quod confeſſarius debet eſſe approbatus ab Ordinario loci, vbi vult audire confeſſiones, & abſoluere, tamen poteſt abſoluere etiam ſubditum ſui Epiſcopi extrà diœceſim illius, ſi
9 alicubi inueniantur caſualiter, & non animo commorandi, *Suarez* 3. *part. diſputat*. 28. *ſect*. 6. & 7. *Sanchez de matrimon. tom*. 1. *lib*. 3. *diſputat*. 34. *Nugnus* 3. *part. tom*. 2. *quaſt*. 8. *artic*. 3. *dub*. 8. & alij DD. nam iuriſdictio voluntaria poteſt exerceri extrà territorium à quocunq; illam habente. Colligitur ex *textum l*. 2. *ff. de offic. Proconſulis*.

Dices ex *Garſia de beneficijs tom*. 1. *par*. 1. *cap*. 8. *num*. 132. vbi adducit declarationes Eminentiſſimorum Cardinalium, per quas diſponitur non poſſe extrà territoriū confeſſarios exercere iuriſdictionem, ergò falſum eſt id quod diximus.

Reſp. neg. conſequētiam, nam præcitati DD. & declarationes Eminentiſſimorum procedunt in non ſubditis, non autem in ſubditis eiuſdem Epiſcopi, & ſic poteſt confeſſarius approbatus ab Ordinario
10 Neapolitano abſoluere Neapolitanum quem inuenit alibi, ſed non poteſt audire cōfeſſiones aliorū, qui non ſūt ſubditi ordinarij ſuæ approbationis, debet enim circa illos petere licentiam ab Ordinario loci, vt aduertit *Acoſta in Bulla Cruciata quaſt*. 38. & *Vgolinus de poteſtate Epiſcopi cap*. 7. §. 2. *num*. 7. vndè non currunt auctoritates in contrarium adductæ, nos .n. loquimur circa ſubditos Epiſcopi approbantis confeſſarium. Nec facit conſtitutio *Vrbani VIII*. anno 1628. quæ incipit. *Cum ſicut accepimus*, per quam regulares
11 priuantur priuilegio, quod habebant audiendi, vbicunq; confeſſiones etiam non petita venia ordinariorum locorum, dummodò fuiſſent ſemel approbati Romæ, nam dicta *Conſtitutio* de rogat. priuilegijs regularium, id autem quod nos dicimus non eſt priuilegium, ſed ius commune. Idem firmat *Peregrinus in compend. priuileg. part*. 1. *titul. abſolutio*, §. 8. *in ſcholim*, & *Tamburrinus de iure Abbatiſ tom*. 2. *diſputat*. 6. *quaſt*. 14. *num*. 4. *Rodriquez in quaſtionibus regularium p*. 1. *q*. 60 *art*. 5.

Aduerte ſeenndò, quod ſi confeſſarius non habeat legitimum titulum, ſed falsò ſe gerat pro tali, oſtendendo v.g. falſam licētiam, tunc ſi communiter populus æſti-
12 met illum pro approbato, ſi quis ipſi confiteatur, non eſt reiteranda confeſſio, ſed valet abſolutio, quia communis error dat ei iuriſdictionem, *Molfeſius in ſumma to*. 1. *tract*. 7. *cap*. 13. *num*. 121. *Sancius in ſelectis diſputat*. 44. *num*. 3. *Baſilius Pontius de matrimon. lib*. 5. *cap*. 20. *num*. 2. imò *Pater Diana part*. 3. *tract*. 4. *de ſacrament. reſolut*. 122. tenet, quod licèt penitens ſciat Epiſcopum priuaſſe confeſſarium auctoritate abſoluendi, inſcio tamen confeſſario, qui communiter ab omnibus habeatur pro

appro-

approbato,non obſtante notitia ipſius pę-
nitentis, validè eſt abſolutua ex ratione
poſita , nam communis error dat iurildi-
ctionem,nec poteſt notitia vnius pręiudi-
care iuri,quod approbatur ab Vniuerſita-
te.

Adnette tertiò, quod Confeſſarius de-
bet habere multiplicem ſcientiam , & pri-
mò,debet ſcire diſtinguere inter mortalia,
13 & venialia. Secundò,debet ſcire circum-
14 ſtatias mutantes ſpeciem. Tertiò,modos
reſtitutionis faciendæ circa famam , vel
15 bona,&c. Quartò, debet ſcire excommu-
nicationes, reſeruationes , & cenſuras,&
ideò non ſolent approbari Confeſſarij,niſi
oſtendant cartam caſuum reſeruatorum ,
& *Bullam Gregorij contrà ſollicitantes* .
16 Quintò,contractus magis viitatos,& mo-
17 dos licitos eorumdem. Sextò,debet habe-
re modum in interrogandis pęnitentibus.
18 Septimo,pro varietate ſtatu perſonarum
pęnitentium,vel locorum debet varia ſci-
re,vt ſi ſit confeſſarius Principis,vel regu-
larium,&c, *Beccan.quæſt.*10.excuſatur ta-
men ab hac ſcientia confeſſarius , qui au-
dit tantum venialia,vel mortalia aliàs ab-
ſoluta,vel abſoluit in articulo mortis,nam
tunc poteſt quodlibet peccatum,& quam-
libet cenſuram abſoluere,ſed negari non
poteſt,quod maior ſcientia requiratur in
19 illo qui vult ſpontè audire confeſſiones ,
quam in eo , qui ponitur à ſuperiore de
eius voluntate,*Anton.* apud *Beccan.§.ter-
tiò quæres,Vaſquez quæſt.*93 . *artic.*3.*Bo-
nacin.de partibus ſacram.pęnitent.quæſt.*
7.*puncto* 4. §. 2. & alij, qui tenent pec-
care confeſſarium ſi ignoret caſus re-
ſeruatos,vel cenſuras,&c. Verum tamen
eſt,quod ſufficit ſi ſciat dubitare, vt poſſit
ſaltem ſuſpendere abſolutionem.

Quæres , quid ſi pęnitens confeſſus ſit
peccata ſua confeſſario ignoranti , an ſit
repetenda talis confeſſio,an debeat æſti-
mati valida.

Reſp.cum diſtinctione,nam vel ex par-
20 te pęnitentis non adſunt omnia requiſita,
vt eſt examen,dolor, &c. & tunc confeſſio
eſt nulla ob defectum circumſtantiarum ,
vel pęnitens eſt omninò diſpoſitus, & de-
fectus tantum eſt ex parte confeſſarij, &
tunc confeſſarius peccat peccato ſacrile-
gij ex eo,quod ſe exponit, dum neſcit re-
quiſita ad validam abſolutionem, ſic *Bec-
can.loco citat.§ quinto quæres* , *Enriquez
lib.*2.*de pœnitent.cap.*14. *num.*5. *Sanchez
in ſumma tom.*1.*lib.*1.*cap.*10.*num.*69. vbi
ſic aſſerit, quando pęnitens integrè faſſus
eſt peccatum, dubitabat tamen non eſſe
mortale, quamuis enim confeſſarius ſimi-
li dubio teneretur,non eſt iterum confeſ-
ſio illius peccati repetenda; ſi poſtea al-
teruter doctior factus,ſiuè alios conſultus
nouit id peccatum eſſe mortale,niſi aliun-
dè confesſio fuerit irrita , vt quia data
opera quęſiuit ille confeſſarium ignarum,
&c.hæc ibi *Sances, & Enriquez* alijs ver-
bis idem declarat.

Adnerte quartò, quod approbatio po-
teſt fieri, vel ipſo iure,vt eſt in parocho ,
qui dum pro tali munere deſtinatur,& ip-
ſe cenſetur approbatus pro confeſſario ,
21 vel ab Epiſcopo, qui præuio examine, vel
ad nutus confeſſarios deſignat, ſiuè ſęcu-
lares,ſiuè regulares, *Beccan.c.*38.*quæſt.*11.
eſt tamen differentia inter vnam,& aliam
approbationem, nam approbatio ipſo iu-
re,non poteſt reuocari ab Epiſcopo, niſi
quando parochus ob delictum ſuſpende-
retur ab officio , ſecùs autem non poteſt
reuocari facultas ; quæ verò fuit data ad
nutũ ipſius Epiſcopi, nec expirat per eius
mortem, nec tollitur ab Epiſcopo ſucceſ-
ſore,ſecus autem approbationes, quæ de-
pendẽt ex nutu Epiſcopi ,hę enim poſſunt
reuocari à ſucceſſore, quod ſi non fuerint
poſitiuè reuocatæ, durat approbatio , vt
in *extrauag.inter cunctas de priuil.* docet
idem *Beccan.loc.cit.*

Aduerte quintò,quod Confeſſarius de-
bet habere requiſita,quę in ipſo exigit Cõ-
cilium Conſtantienſe , & ſic debet eſſe vir
integer,ſtudioſus, peritus, taciturnus, in-
ſtructus bonis cogitationibus ad inſtruẽ-
22 dum pęnitentem , propter hoc debet eſſe
orationi deditus,compoſitus interiori,ex-
terioriquè modeſtia,& habitu,& egregia
pudentia inſignitus,oportet quod nouerit
ordinaria peccata , illiſquè applicare re-
media,quod ſciat interrogare pęnitentem,
circa ea quæ veriſimiliter omittit confite-
ri,vel quia ignorat, vel quia pudore cohi-
betur: hæc, & alia habea apud *Lopez in
ſuo inſtructorio c.*27.*§.prætereà*, & per to-
tum caput.

Circa illa,quæ debet facere Cõfeſſarius
tempore confesſionis.

Aduerte ,quod debet Confeſſarius in
23 primis videre an pęnitens ſit homo , vel
fęmina,ſi fęmina an ſenex,an iuuenis, ſi iu-
uenis pulchra,debet facere,vt ſtet ex tranſ-
uerſo,& obturatam habeat faciem, ne
valeat illam inſpicere, nam ait *Abacuc* ,
quod facies mulieris eſt ventus vrens. Itẽ
ſi eſt fortis,debet facere quod genuflecta-
tur,ſi ſenex vel debilis, poterit ſedere in
inferiori gradu , maiori tamen reuerentia
qua poteſt,*cap.*adhibita diſcretione, *Ma-
rianus Socci.*2.*par.*5.*decretal.in cap.omnis*
24 *vtriuſq; ſexus num.*62. Item videat an
pœnitens ſit doctus, vel idiota,& ſecundũ

quod viderit expedire, debet agere ver-
bis dulcibus, quibus poſſit pœnitentem
ad maiorem compunctionem, & contri-
tionem peccatorum reducere, & ſic mi-
ſcere vinum cum oleo, hoc eſt ſeueritatẽ
cum miſericordia, debet tamen potius
inclinare ad miſericordiam; Dominus
enim eſt liberalis, vt aduertit *gloſa, in dicto*
cap. omnis vtriuſq; ſexus.
35 Secundò, debet inſtruere pœnitentem
de modo, & ordine, quo debeat confiteri,
& debet quandoque interrogare, vt co-
gnoſcat tàm ipſe, quàm pœnitens graui-
tatem peccati, & circumſtantias neceſſa-
rias, *d. cap. omnis vtriuſq; ſexus, & gloſa*
ibi ex cap. iudicantur 30. quæſt. 5. ſed in
circumſtantijs interrogandis, non debet
eſſe confeſſarius valdè ſubtilis, maximè in
circũſtantijs luxuriæ, circa puellas, & ado-
leſcentes, ne forſè eſſet potiùs aperire in-
tellectum, & dare ianuam ad peccata, *cap.*
ſi rector, diſt. 43. Angelus in ſumma, ver-
bo, interrogationes, num. 1. vbi ait, ſi con-
36 fiteatur mulier, quod fuit cognita extra
vas debitum, non quærat confeſſarius in
quo loco, vel quomodo, &c. (niſi in vaſe
præpoſtero) hæc enim circumſtantia mu-
tat ſpeciem, *Fagundez præceptorum lib. 4.*
cap. 2. num. 8. & Homobonus in examine
Eccleſiaſtico, parte 1. tract. 4. cap. 12. quæ-
ſtione 11. Conine. de ſacram. diſp. 7. dub. 7
num. 36. & alij Doctores. Inſuper artifi-
cem non tenetur diſtinctè interrogare,
37 an ſic, vel ita fraudauerit aliquem in ſua
arte, ſed ſufficit dicere in confuſo, an ali-
quem defraudauerit, *Beccan. loco citato,*
quæſt. 12. & quæſt. 13. ait, quod quando
confeſſarius cognoſcit aliquod peccatum
pœnitentis, qui eſt in ignorantia inuinci-
bili de tali culpa (quod ſolet accidere in
matrimonio illicitè contracto inter affi-
nes ignorantes) tunc non debet de hoc
38 interrogare pænitentem, ſi maius malum
probabiliter immineat, vt eſt v. gr. quod
poſtea pœnitens accederet ad fœminam,
quam neſcit ſuam, & ſic peccaret: tunc
enim debet potiùs diſſimulare, & ipſis
procurare diſpenſationem, ſecus autem
ſi ab aliquo ex talibus coniugibus ſcru-
pulosè interrogaretur de validitate ſui
matrimonij; tunc enim ſi cõfeſſarius ſciat
matrimonium eſſe inualidum, debet ipſis
id manifeſtare, etiam ſi quodlibet malũ
ex tali manifeſtatione ſequeretur, vt eſſet
copula in mala fide, &c. *Lopez loco cita-*
to, §. ad pudentiam il ſecondo. Ex eodem
Lopez cap. 28. habes praxim pro interro-
gatorio confeſſarij; debet enim petere,
cuius ſtatus, conditionis, vel artis ſit pæ-
nitens. *Secundò*, quantum eſt, quod non
ſit confeſſus. Tertiò, an omiſerit aliquod
29 peccatum in præterita confeſſione, & ſi
omiſerit voluntariè, vel ex negligentia
craſſa, confeſſio eſt iteranda, quod limita
in puellis, quæ veniunt in paſchate aſſo-
ciatæ à parentibus; iſtæ enim ſi non poſ-
ſint repetere confeſſionem, ſunt audien-
dæ, & abſoluendæ, ne diſcedant abſque
abſolutione, & ſancta communione, ſitq;
ſcandalum, & ſequatur forſan maximum
damnum in ipſis à parentibus, *Lopez in*
§. at ego, ex Adriano, & alijs. Quartò, eſt
30 interrogandus pænitens ſuper præcepta
Decalogi, non tamen ab omnibus omnia
ſunt exquirenda, ſed ſecundum qualita-
31 tem perſonarum. Quintò, debet petere
de numero peccatorum, quòd ſi pænitẽs
dicat, ſe non ſolere exprimere numerum,
ait *Medina par. 2. fol.* 286. quod ſi pæni-
tens data opera noluit exprimere, tunc
eſt cogendus repetere omnes dictas con-
feſſiones, quia fuerunt ſacrilegæ, & non
integræ. Vel acceſſit paratus exprimere
numerum, ſed confeſſarius non interro-
gauit, nec ipſe putabat eſſe exprimẽdum,
non tenetur confeſſiones repetere, ſed ſuf-
ficit, ſi ſe accuſet nunc ſimul de vicibus,
ſeù numero, & poterit abſolui, ſic tenent
Medina, & Lopez locis cit.
32 Tertiò, debet peccata grauiora acriter
reprehendere, maximè ſi ſint peccatã in-
ueterata, proponendo pænitenti rigoro-
ſum Dei iudicium, acerbitatem pænarũ
Inferni, bonitatem Dei offenſi, &c. debet
itaque vngere, & pungere, patet ex *c. cum*
infirmitas, extra eodem, ſed non poteſt cõ-
feſſarius interrogare pænitentem ad ſciẽ-
33 dum complices, ſub prætextu, quia vult
illum corrigere, ſic tenent Doctores com-
muniter cum *Laymano in Theologia mo-*
rali, libro 2. tract. 3. cap. 7. Ledeſma in ſū-
ma tomo 2. tract. 4. cap. 4. concluſ. 11. Lorca
in 2. 2. S. Doct. quæſt. 33. ar. 7. ad 5. & San-
ctus Doct., ibidem adducit *D. Auguſtinũ*
ſerm. 6. de verbis Domini (Non ſunt quæ-
renda peccata, vt corrigantur, ſic admo-
34 *net nos Dominus)* Limita hoc in Supe-
riore extra confeſſionem, nam benè po-
terit ipſe vt Superior inquirere de com-
plice, vt ipſum corrigere valeat, quia hoc
ſpectat ad eius munus, *S. Doctor qu. cita-*
ta, ar. 2. ad 4. in confeſſario verò hoc non
licet, imò *Lopez in inſtructorio, §. com-*
mendemus, tenet ex *Medina parte prima,*
fol. 268. quod ſi pænitens fuerit interro-
gatus de complice à confeſſario, qui nõ-
35 luerit ipſum abſoluere, niſi manifeſtaret
complicem, quod iſte pænitens non eſt
ab alio confeſſario abſoluendus, niſi re-
uelet hunc confeſſarium curioſum inqui-
ſi-

ſitoribus ſanctì officij. Non ſic tamen ſi
confeſſarius quæreret de complice ſic in
genere potiùs ad cognoſcendam ſpeciem
peccati,an ſit adulterium,an inceſtũ, &c.
Quartò,ſi certò ſcit,pænitentem com-
miſiſſe aliquod peccatum, quod non cõ-
feſſus eſt, nec ſibi, nec alteri confeſſario,
debet tunc ipſum interrogare de tali pec-
cato,& ſi neget ſe commiſiſſe,non eſt ab-
36 ſoluendus, quia non eſt pronuncianda
forma ſacramenti, vbi conſtat ſubiectum
eſſe indiſpoſitum,& incapax; confeſſarius
enim non tantum eſt iudex, ſed etiam
medicus, *Enriquez lib.6.cap.20. Siluius
in addit.ad 3.part. q.9.art.2. quæſitum 3.
concluſ.3.Suarez 3.par.tomo 4.diſput.32.
ſectione 3. Fagundez loco citato, libro 6.
cap.4.num.38.Sancius in ſelectis, diſpu.8.
n.6.& ſequ.*
Limita tamen hoc, quando pænitens
nollet confiteri tale peccatum propter
37 aliquam iuſtam cauſam, puta ſi nolit il-
lud exprimere, ne confeſſarius veniret in
cognitionem complicis, vel quia timet
aliquod graue damnum,ſupra diximus in
caſibus ſimilibus; tunc enim etiam inter-
rogatus à confeſſario, & negans ſe com-
miſiſſe,poteſt abſolui, dũmodo aliàs ap-
pareat benè diſpoſitus, nec tale menda-
cium erit peccatum mortale, *Suarez loco
citato,& Megala par.1. libro 1.cap.2.nu-
mer. 12. ex D.uo Antonino in ſumma
par.3.tit.14.cap.18.§.15.Silu.verbo,con-
feſſio 3.n.8.*
38 Quintò, debet confeſſarius in deciſio-
ne caſuum ſequi potiùs opinionem pœ-
nitentis probabilem inter Doctores, reli-
cta ſua probabiliori, nam libertas ſtat pro
pænitente, & melior eſt conditio pænitẽ-
tis, *Suarez 3.parte tomo 4.diſp.12. ſect.5.
num.4.Coninc.de ſacrament.diſput.8.dub.
12.num.135. Valentia tomo 3.diſputat.5.
quæſtione 7.puncto 4.in fine, Azorius to-
mo 1.libro 2.cap.17.* & ratio eſt,nam quo-
ties poteſt confeſſarius licitè abſolutionẽ
impendere,ad illam exigendam habet ius
pænitens, ſed ita ſe habet in caſu noſtro,
ergo,&c. imò *Sancius diſput.33.num.34.
& Sanchez tomo 1.libro 1. cap.9.* tenent,
peccare mortaliter confeſſarium,ſi dene-
get abſolutionem pænitenti in caſu poſi-
to, quia obligat illum ad iterum maniſe-
ſtanda ſua crimina alteri confeſſario, imò
*Valentia 2.2.diſput.3.q.7. puncto vltimo
in fine*,tenet cum *Sancio,& Sanchez cita-
tis*,dictum valere,licèt confeſſarius puta-
ret opinionem pænitentis eſſe falſam,ſuf-
ficit, quod non ſit damnata, & probabilis
æſtimetur inter DD.
39 Sextò,debet monere pænitentem vt re-
ſtituat, & ſi omittat talem monitionem,
peccat mortaliter, *Gabriel in 4.diſt in.15.
quæſt.2.ar.3.Silu.verbo,vſura 7.quæſt.2.
Nugnus in addit.ad 3.part. tomo 2.qu.8.
art.4.dubio 6.* tamen ipſe non tenetur ad
reſtitutionem, quia confeſſarius non te-
netur ex officio proſpicere temporalibus
bonis creditorum,ſed tantum tenetur ex
officio procurare bonum pænitentis, er-
go peccauit tantum, quia non procurauit
bonum pænitentis, ac proindè ad nihil
tenetur creditoribus, ſic *Bonacina* cum
caterua Doctorum *diſput.1. de reſt.qu.2.
puncto 11.num.13. Coninc. de ſacrament.
diſput.8.dubio 16.num.144. Bartholom.
de Sancto Fauſto in ſpeculo confeſſariorũ
diſp.4.q.121.num.7.& 8.* & communiter
Doctores.
40 Limita dictum,quãdo confeſſarius pę-
nitenti obligato ad reſtituẽdum diceret,
quod non tenetur ad reſtitutionem, &
quod non reſtituat; tunc enim ipſe tene-
tur, quia lædit ius creditorum. *Suarez
par.tomo 4.diſput.32.ſectione 6.Rebellius
de obligationibus iuſtitia, parte 2.libr.17.
quæſt. vlt.& part.1.lib.2.quæſt.14.ſect.8.
num.65.*
Poſtquam confeſſarius audiuit pecca-
ta, & ſeruauit hæc, quæ diximus, debet
41 pænitentiam imponere, circa quam im-
poſitionem pænitentiæ occurrunt aliqua
dilucidanda.pro quibus
Aduerte primò, quod poteſt confeſſa-
rius imponere pro pænitentia quidquid
voluerit pænitens facere, & remittere in
eius arbitrium, quia ſufficit, ſi pænitens
aliquod opus faciat, *Suarez loco citat.di-
ſputat.38.ſect.3.num.2.ex Soto, Ledeſma,*
& alijs, *Enriquez libr.5.de pænit. cap.21.
numer.5.Filiuccius tomo 1.tract 8.cap.2.
num.37.Fagundez de præceptis Eccleſiæ,
lib.9.cap.3.tomo 2.*& alij communiter.
Dices,ſacerdos in ſacramento pænitẽ-
tiæ ſoluit à peccatis, & ligat ad pæniten-
42 tiam iniunctam,ſed iſta pænitentia eſt li-
bera,ergo non poteſt dici pars ſacramen-
ti pænitentiæ, ac proindè non erit bona.
Reſpondetur diſtinguendo minorem,
eſt libera quoad aliquod opus in genere,
& nego;quoad tale, vel tale opus, & con-
cedo, quare nego conſequentiam,& ratio
eſt, quia pænitẽs tenetur ponere aliquod
opus,ſiuè hoc,ſiuè illud,ac proindè eſt li-
gatus,licèt poſſit hoc opus relinquere, &
aliud acceptare,quod parum refert, imò
Fagundez loco citato, cap.3. tenet, quod
poteſt cõfeſſarius (præſertim perſonis ſpi-
ritualibus) imponere in pænitentiã quid-
quid boni egerint per diem, vel per heb-
43 domadam, & ipſa opera acceptare pro

Digitized by Google

pænitentia ſacramentali. Patet hoc, quia
etiam in forma deprecatoria abſolutio-
nis eleuantur talia opera in remiſſionem
pænarum temporalium, ibi, *Quidquid bo-
ni feceris, vel mali patienter ſuſtinueris,
&c. Villalobos in ſumma, tomo 1. tract. 9.
difficult. 77. num. 2.* ergo poteſt etiam con-
feſſarius eleuare.

Aduerte ſecundò, quod poteſt confeſ-
ſarius, iuſta cauſa intercedente, acceptare
44 pænitentiam ab alio faciendam loco pę-
nitentis, dummodo ſaltem preces pæni-
tentis intercedant, quibus petat alium
pro ſe adimplere, & tunc pænitentia pro-
ducet effectum ſuum ex opere operato in
pænitente (& ex virtute ſacramenti) in il-
lo verò, qui facit opus, operatur ex opere
operantis, ſic communiter Theologi, &
*Fagundez lib. 9. cap. 4 num. 12. & 13. Fi-
liu c. vbi ſupra, n.* 58.

Aduerte tertiò, quod non poteſt con-
feſſarius imponere pro pęnitentia abſolu-
tè opus præceptum, v.g. Miſſam in die fe-
ſto, vel ieiunium in vigilia, & ſi ipſum im-
45 ponat in confeſſione peccatorum venia-
lium, peccat venialiter, in cōfeſſione mor-
talium peccat mortaliter, *Nugnus in
addit. ad 3. part. quaſt. 15. art. 1. difficult. 2.
concl. 2.* Benè verum eſt, quod poteſt im-
ponere aliquod opus non præceptum, &
opus præceptum ſimul, & ſic opus præce-
46 ptum vnitum cum alio opere non præce-
pto, poterit eleuari ad ſatisfactionem ſa-
cramentalem, quia opus præceptum eſt
etiam ſatisfactorium, *Villalobos loco ci-
tato, tract. 8. cap. 2. numer. 46. Fagundez
num. 8. cap. 5. Laiman. in Theologia mo-
rali lib. 5. dubio 6. c. 15. n. 10.*

Dices, opus præceptum per vos eſt ſa-
tisfactorium, ergo poterit abſolutè impo-
ni pro pænitentia ſacramentali.

Reſp. Nego conſequentiam, & ratio eſt,
47 quia pænitentia imponitur non tantum
ad ſatisfaciēdum quo pæna temporali, ſed
etiam ad coercendos homines à culpis in
poſterum, hoc autem non eueniret, ſi im-
poneretur tantum opus præceptum, quia
pænitens nullum ſentiret grauamen (prę-
ter illud, quod affert opus ex ſui natura)
in exequutione talis operis.

Ex hoc habes, quod quando confeſſa-
rius imponit ieiunium v.g. nō poteſt pæ-
nitēs velle ſatisfacere per ieiunium, quod
eſt ex præcepto, vel ex voto, niſi ex verbis
confeſſarij, vel ex circumſtantijs id colligi
48 poſſet, puta ſi imponeret duas Miſſas in
die feſto, cenſendum eſt, quod vna ſit ex
præcepto, alia ex pænitentia. Idem eſt ſi
diceret, ieiunes per menſem, v.g. curren-
tem; cenſeretur enim comprehendere vi-
gilias, ſi currunt in tali menſe, *Coninc. de
ſacram. diſp. 10. dubio 8. num. 69. Laiman.
tractat. 6. cap. 15. Sanchez libro 1. cap. 14.
num. 6.*

Aduerte quartò, quod poteſt confeſſa-
rius imponendo pænitentiam grauem,
49 obligare tamen pænitentem tantum ſub
veniali, ſi non exequatur, *Suarez loco ci-
tato, ſect. 7. num. 5. Coninc. nu. 65. Sancius
in ſelectis, diſput. 15. nu. 16.* Ratio eſt, quia
pænitentia eſt pręceptum, & lex humana,
ſed poteſt lex humana impoſita à Supe-
riore etiam in re graui obligare tantum
ſub veniali ex voluntate legiſlatoria, ſic
*Leſſius libro 2. cap. 41. dubio 9. numer. 96.
Suarez libro 7. de legibus cap. 27. Sanchez
in ſumma tomo 2. lib. 6.* & alij, ergo poteſt
etiam confeſſarius tali modo imponere
pænitentiam ſacramentalem, cum etiam
ſit lex humana, ergo debet etiam ſortiri
conditiones legis poſitiuæ, & humanæ.

Aduerte quintò, quod poteſt etiam cō-
feſſarius commutare pænitentiam præſer-
50 uatiuam impoſitam ab alio cōfeſſario in
aliam etiam præſeruatiuam, ſecus autem
peccaret, ſic tenet *Bonacina de ſacramen.
diſp. 5. quaſt. 5. ſect. 3. puncto 3. Reginald.
tomo 1. libro 7. cap. 8. num. 92. Suarez loco
citato, ſect. 10. Laiman. lib. 5. tract. 6. c. 15.
num. 16.*

Nota tamen circa commutationem
primò, quod poteſt ipſe pænitens pænitē-
tiam ſibi impoſitam à cōfeſſario commu-
tare in pænitentiam maiorem, & melio-
51 rem, & hoc ex ratione Epicheię, quia
vtiq; ſi ipſe hoc peteret à confeſſario, cō-
feſſarius id concederet; tum quia, vt dixi-
mus, poteſt confeſſarius imponere pæni-
tentiam liberam, ergo ex eadem ratione
valeret iſta, *Villalobos tomo 1. tract. nono,
difficult. 79. Portella in addit. ad dubia
regularia, verbo pænitentia ſacramenta-
lis.* Intellige tamen hoc ſecundum opi-
nionem probabilē, & quæ practicari poſ-
ſit, probabilior tamen erit contraria, quia
non poteſt pęnitens diſcernere quodnam
ſit opus maius, & melius.

Nota ſecundò, quod poteſt cōfeſſarius
52 nolle commutare pænitentiam à ſe datā,
nec poteſt ad ipſam commutandam obli-
gari, niſi currat periculum, quod pænitēs
ipſam non exequeretur, *Sancius in ſelect.
diſp. 14. n. 17.*

Nota tertiò, quod poteſt confeſſarius
commutare pænitentiam, quam quis ha-
buit pro caſibus reſeruatis ab alio confeſ-
53 ſario pænitentiario, etiam non repetitis
ſibi peccatis. Ratio eſt, quia iam illa pec-
cata fuerunt abſoluta, ac proinde non re-
manent amplius reſeruata, ergo neque
pæ-

pænitentia pro ipſis impoſita debet dici pænitentia reſeruata, meritò poterit ab alio confeſſario commutari, *Vaſqu. 3. p. tomo 4. quæſtione 94. art. 2. dubio 3. nu. 9. Fernandez in inſtructorio confeſſariorũ, parte prima, documento ſeptimo, numer. 5. Valerus in differentijs vtriuſque fori, verſic. differ. 1. num. 7.* & alij Doctores communiter.

Dices, non eſt eadem ratio inter peccata reſeruata, & pœnitentiam impoſitã pro ipſis, nam peccata reſeruata poſſunt ab alio confeſſario abſolui, quando iam
54 fuerunt abſoluta ab habente auctoritatẽ, & ideò non remaneat amplius reſeruata; pænitentia verò non eſt adimpleta, ergo remanet vt erat, ſed erat pænitentia pro reſeruatis, ergo dum peccata, vt reſeruata tantum à Superiore poterant abſolui, idem pariter erit dicendum de pænitentia pro ipſis impoſita.

Reſpond. Nego conſequentiam, & ad minorem dico, quod pænitentia non dicit relationem ad peccata reſeruata, vt reſeruata reduplicatiuè, ſed tantum ſpecificè, ac proindè per accidens ſe habet, quod pænitentia à tali, vel tali confeſſario impoſita fuerit, imò videmus in praxi, quando Superior dat alicui facultatem
55 abſoluendi à reſeruatis, nullam facit mẽtionem de pænitentia imponenda pro ipſis, ergo per accidens ſe habet, quod à pœnitentiario, vel à ſimplici cõfeſſario fuerit impoſita, ſed poteſt confeſſarius commutare pænitentiam impoſitam ab alio confeſſario, ergo etiam impoſitam à pænitentiario.

Aduerte ſextò, quod poteſt confeſſarius imponere pro pænitẽtia aliquas preces recitandas pro animabus Purgatorij, ſic tenet *Curri an. diſput. 37. de pænit. dubio 4. apud Dianam parte 3. tract. 4. de ſacrament. reſolut. 14. circa finem.* Intellige tamen cum limitatione, quam ipſi dãt cum *Sancio in ſelectis, diſput. 16. num. 12. & Vega in ſumma tomo 2. cap. 64. caſu 64.*
56 quod ſcilicet confeſſarius dum imponit talem pœnitentiam, debet intendere, quod pænitens impetrationem offerat pro animabus, ſatisfactionem verò applicaret pro ſe ipſo, quia pænitentia ſacramentalis debet eſſe ſatisfactoria pro pœnis debitis ipſi pænitenti. Sed ſalua pace tantorum virorum, puto contrariam opinionẽ poſſe practicari, ducta paritate à criminoſo erga Principem ſecularem; ſi enim talis criminoſus magna opera faceret in auxilium talis Principis, & inter opera exercenda rogaret pro alijs, certum eſt, quod
57 abſque alia proteſtatione iſte talis primò intenderet pro ſe ſatisfacere, ergo pariter in caſu noſtro dicendum eſt, quod ſcilicet quamuis pænitens faceret operas impoſitas pro animabus Purgatorij, tamen primò pro ſe ſatisfaceret, & impetratio valeret pro animabus, ſiuè confeſſarius id intenderet, ſiuè non, quia ex voluntario interpretatiuo ipſius pænitentis hoc debemus præſumere, quod ſcilicet ſi interrogaretur, certum eſt, quod prius vellet pro ſe ſatisfacere, deindè pro alijs, ergo ſiuè confeſſarius cogitet, ſiuè non, ſemper ſic erit tenendum, quod pænitens pro ſe ipſo intendat ſatisfacere.

Quæres primò, an poſſit confeſſarius ſemper, & vbicumq; commutare pænitentiam, an teneatur hoc facere certo, & de-
58 terminato loco, & tempore.

Reſpond. cum diſtinctione, vel eſt pænitentia impoſita ab alio confeſſario, & tunc non poteſt alius commutare, niſi in ſacramento, quia hæc cõmutatio eſt actus ſacramenti, *Fernandez, & Vaſquez locis citat.* Vel eſt impoſita ab eodem confeſſario, & tunc poteſt eodem die, vel ſequenti
59 commutari etiam vbicumquè, quia perſeuerare videtur idem iudicium, & hæc commutatio eſt actus eiuſdem iudicij, *Sancius loco citato, Sotus in 4. diſtin. 20. quæſt. 2. art. 3. Enriquez de pænit. cap. 2 1. § fin. Valerus* autem *loco citato, verb. iudex, diff. 2 3.* tenet, quod quando pænitẽtia eſt tantum medicinalis, poteſt idem confeſſarius commutare ipſam vbicumquè, etiam per hebdomadam.

Quæres ſecundò, an pænitens teneatur acceptare pænitentiam ſibi impoſitam à confeſſario.

60 Reſpond. negatiuè, imò erit abſoluendus, ſi dicat, ſe velle ſatisfacere in Purgatorio (excipe tamen pænitentiam præſeruatiuam) dummodò aliàs appareat benè diſpoſitus, *Nauarrus in Manuali, cap. 20. Sotus in 4. diſtinct. 20. quæſt. 2. art. 1. Villalobos tomo 1. tract 9. dub. 28. numer. 4.* nec poteſt confeſſarius denegare abſolutionem, quia obligaret ipſum ad iterum publicanda peccata ſua.

Dices, *Tridentinum* ait, quod Sacerdotes habent poteſtatem ligandi, & ſoluen-
61 di ex verbis Domini, *Quodcumque ligaueris, &c.* ſed ſi poſſet pænitens non acceptare pænitentiam, euaneſceret auctoritas confeſſarij circa ligare, ergo non eſt ita dicendum.

Reſpond. Nego minorem, & ratio eſt, quia poteſtas confeſſarij non eſt abſolu-
62 ta, ſed conditionata, & ſic poteſt abſoluere, qui vult abſolui, & ligare, qui vult ligari; pænitens autem debet velle ligari à con-

confeſſario, nam hoc non poteſt dici ligamen abſolutè, dum potius liberat à pœnis Purgatorij, & confert augmentum gratiæ vt videbimus infra in §. *ſed nec contritioni.*

63 Quæres tertiò, quando pœnitens teneatur exequi opus iniunctum pro pœnitentia.

Reſpond. quòd debet exequi antequã accedat ad aliam confeſſionem, quod intellige cæteris paribus, & dummodo fuerit opus exequibile infra tale tempus, ſecùs autem non eſt omittendus frequens vſus confeſſionis ſacramentalis, ob non exequutam ſatisfactionem, quæ non potuit exequi ſic de breui, *Fernandez* autẽ *loco cit. documento 7. §. 2. num. 5. & 7.* tenet, poſſe pœnitentem pœnitentiam ſibi iniunctam non præfixo tempore, differre vſque ad annum, colligit ex *capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* faciãt tamen vnionem huius partis ad totum ſacramentum quàm citius pœnitentes, ne oſtendant infirmam voluntatem ſatisfaciendi Deo. Eſſet hic agendum de ſollicitatione, ſed de ipſa infra in *lib. 4. tit. de adult. & alijs illegit. coniunctionib.* (Deo dante) agemus.

Circa ea, quæ debet facere confeſſarius poſt impoſitam pœnitentiam, eſt impendere abſolutionem. pro qua

Aduerte primò, quod poteſt confeſſarius denegare abſolutionem pœnitẽti, quẽ ſcit eſſe recidiuum, & poteſt ſuſpendere abſolutionem etiam per menſem, quia confeſſarius procurat ſic emendationem pœnitentis, *Tolet. lib. 3. cap. 18. num. 3. Enriquez lib. 4. cap. 24. Suarez de Relig. tomo 2. lib. 3. cap. 8. in fine, Sanchez in ſumma, tomo 1. lib. 2. cap. 32. n. 45.* & alij communiter.

Dices, non poteſt confeſſarius obligare
pœnitentem ad bis confitenda peccata
ſua, *Vaſquez 3. part. tomo 4. quæſt. 93. ar*
65 *tic. 1. dub. 6.* ſed ſi differret abſolutionem
ad tam longum tempus, obligaret pœni-
tentem ad iterum confitenda ſua pecca-
ta, quia non recordabitur talia peccata
tempore, quo vult impendere abſolutio-
nem, ergo non poteſt ad tam longum tẽ-
pus abſolutionem differre.

Reſpond. diſtinguendo minorem; obligar directè, & per ſe, & nego; indirectè, & concedo, & benè poteſt confeſſarius hoc facere, quia eſt medicus, ad quem ſpectat medicina malis obuiare. Verum tamen eſt, quod quando confeſſarius primò audit circumſtantiam recidiui, non debet tranſire ad audienda alia peccata ad euitandam hanc duplicatam confeſſionem, ſed debet monere pœnitentem ad emendationem, & quod poſt aliquod tempus accedat pro abſolutione, docẽt citati Doctores cum *Villalobos in ſumma, tomo 1. tract. 11. diff. 25. in fin.*

Aduerte ſecundò, quod quando nul-
lus profectus ſperatur ex abſolutione, dũ-
66 modo pœnitens habeat verum dolorem,
& propoſitum non peccandi de cætero,
valide abſoluitur toties quoties petit ab-
ſolutionem, ſic *Viuald. in candelabro, tit.*
de abſolutione, §. caſus Epiſcopis, num. 43.
Sancius in ſelectis, diſput. 10. num. 16. Ra-
tio eſt, quia quotieſcumque pœnitens ap-
paret benè diſpoſitus, habet ius ad abſo-
lutionem, & ſi illa priuetur, infertur ei in-
iuria, nam priuatur iure ſuo; ſufficit enim
ſi tempore, quo abſoluitur, ex corde pro-
ponat firmiter amplius non peccare, vndè
licèt ſtatim immediatè poſt cõfeſſionem
reincideret, ſi tamen tempore abſolutio-
nis habuit verum propoſitum, benè fuit
abſolutus.

Aduerte tertiò, quod quando confeſſa-
rius ſuſpendit abſolutionem ad longum
tempus, poterit deindè abſoluere pœnitẽ-
67 tem abſque reconfeſſione dictorum pec-
catorum, & ratio eſt, quia confeſſio pecca-
torum non eſt de eſſentia, & neceſſitate
ſacramenti, ſed tantum de neceſſitate
præcepti, cui pœnitens benè ſatisfecit, cũ
ſemel confeſſus eſt peccata ſua, ſic tenet
Vaſquez 3 par. tomo 4. quæſt. 92. ar. 3. du-
bio 3. Hoc autem intellige cum quadam
limitatione, & diſtinctione, quod ſcilicet
vel confeſſarius ſaltem in confuſo recor-
datur ſtatus pœnitentis, & tunc validè, &
ſine culpa abſoluit, vel neque in confuſo
recordatur, & tunc abſoluendo ipſum,
peccat mortaliter, ſed valet abſolutio ex
ratione adducta, *Laiman. in Theologia*
morali, libr. 5 tract. 6. cap. 9. Diana 3. part.
tract. 4. de ſacram. reſol. 123.

68 Aduerte quartò, quod poteſt confeſſarius abſoluere pœnitentem potentem reſtituere totum ſimul ablatum, & nolentẽ reſtituere, niſi per partes, & ſucceſſiuè, quia forſan ſic reſtituendo, ipſe ſentit aliquam commoditatem, & aliàs non ſic de facili reſtitueret, putà tenetur reſtituere mille, & vult reſtituere pluribus vicibus, 50. pro qualibet vice, ſi tamen non differatur ad longum tempus tota reſtitutio, & non ſit magnum damnum creditoris, licitè poterit ſic abſolui, *Nauarr. in ſumma, cap. 17. num. 65. Angel. verbo reſtitutio, §. 5. Antoninus par. 2. tit. 2. c. 8. Petrus à Nauarra lib. 4. cap. 4. dub. 15.* Non ſic autem ſi creditor eſſet in extrema neceſſitate, vel ſi talis ſolutio ei inferret magnum damnum,

tunc

tunc enim non poteſt confeſſarius licitè abſoluere pænitentem, quia nemini licet locupletari cum aliena iactura, *l. nam hac natura, ff. de cond. indeb.*

69 Aduerte quintò, quod verba formæ abſolutionis ſunt illa, *Abſoluo te à peccatis tuis in nomine Patris, &c. Trident. ſeſ. 14. capit. 13 de partibus, & fructu ſacrament. pænit.* alia autem verba, vt ait *Tridentin.* ponuntur de more Eccleſiæ, & ideò peccaret mortaliter miniſter, ſi ipſa omitteret, quia faceret contra communem morem Eccleſiæ. Eſſentialia tamen verba ſunt illa, *Te abſoluo, S. Doct. 3. par. qu. 84. artic. 3.* & ait, confeſſarios debere vti hac voce, *Abſoluo*, tum quia vtitur ipſa Eccleſia, tum quia Dominus ipſam expreſſis loquendo de poteſtate clauium, *quodcumq; ſolueris, &c.* & peccata vincula dicuntur, Prouerb. 5. ibi, *Funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur.* Non ſunt tamen dicta verba adeò eſſentialia, vt non poſſit confeſſarius validè (licèt illicitè, & cum peccato mortali) vti alijs verbis, puta, *Remitto tibi peccata, &c. Caetan. in*

70 *comment. ar. 3. cit.* valeret autem abſolutio, quia Dominus etiam alicubi dixit, *Remittuntur tibi peccata*, ſed peccat, quia facit contra ritum Eccleſiæ.

Alia diffuſè circa ſuſpenſionem abſolutionis, & præcipuè circa occaſiones tollendas habes per *Nauar. & Lopez in ſuo inſtructorio, cap. 21.* & deinceps, vbi

71 vult, non eſſe abſoluendum ſaltem, qui nõ tollit occaſionem proximam, & per multos caſus id explicat, puta ſi quis ſæpius rem habuerit cum ſua familiari (quam nõ poteſt expellere) non erit abſoluendus, ſi non ſit paratus nunquam manere ſolus cũ ſola, vel ſi quis accedens ad loquendum cum Monialibus, loqueretur de turpibus, debet eſſe paratus accedere cum ſocio, aliàs non debet abſolui, & alias videre apud *Lopez loco cit.* & per Summiſtas cõmuniter.

72 Circa tertium, quod quærebatur in principio, an ſcilicet poſſet quis laico cõfiteri.

Reſpond. affirmatiuè, ſed tamen non tenetur ad hoc, neque in articulo mortis, & talis confeſſio non poteſt dici ſacramentalis, *cap. pœnitet, & cap. 1. de pænit. diſt. 1. gloſa in cap. capit. 24. qu. 1. Nauarr. cap. 2. num. 4. Aug. verbo confeſſio, num. 3.* quod non teneatur, patet, quia nullibi reperitur tale præceptum, quod quis manifeſtet ſua peccata illi, à quo abſolui non poteſt, *Beccan. cap. 37. de ſacramen. pænit.* quod non debeat dici confeſſio ſacramẽtalis, probatur, quia illa dicitur confeſſio ſacramentalis, quæ dirigitur ad abſolutionem recipiendam, ſed laicus non poteſt abſoluere, ergo neque confeſſio ei facta debet dici confeſſio ſacramentalis.

Dices primo ex *Auguſt. lib. de vera, & falſa pænit. cap.* 10. vbi ſic ait, *Tanta*

73 *eſt vis confeſſionis, vt ſi deſit ſacerdos, confiteatur quis proximo*, ergo poteſt quis confiteri laico, imò debet illi confiteri, vt patet ex verbis D. Aug.

Reſpond. Nego conſequentiam, nam Diuus Auguſtin. non indicat nobis neceſſitatem præcepti confeſſionis faciẽdę laico, ſed commendat talem actum propter ſuam vtilitatem, hęc enim confeſſio facta laico excitat pænitentiam, & dolorem peccatorum, dum quis ipſa ſua facinora alteri patefacit, tum quia per hunc actum patefactionis ſatisfacit Deo in partem; hæc enim confeſſio nõ poteſt negari, quin ſit meritoria; eſt enim actus perfectæ humilitatis, tum quia ipſa confeſſio ſacramentalis fuit inſtituta propter exercitium humilitatis, & tamen per ipſam homo nõ ſperat vtilitatem, ergo erit actus maioris humilitatis crimina patefacere laico, à quo non ſperat quis abſolutionem. Erit etiam vtilis talis confeſſio, quatenus po-

74 terit quis recipere à laico aliquod conſilium pro ſui bono regimine, maximè ſi hic laicus ſit vir prudens, & bonæ vitæ, *S. Doct. & Magiſt. ſentent. in 4. diſtin. 17. quæſt. 3. art. 3. quæſtiuncula 2. ad* 1. quãdo dicunt in confeſſione facta laico defectum ſacerdotis ſuppleri à ſummo ſacerdote, intelligi debet quoad abſolutionem, quam recipit talis pænitens, ſi contritionem habeat, & in hoc caſu defectum ſacerdotis ſupplet Dominus, quia ille, qui ſua peccata manifeſtat alteri, ſignum eſt, quod magnam habeat contritionem, *Sãctus Doct. & Sotus apud Beccanum loco cit. §. prima obiectio.*

Dices ſecundò, ſacramentum baptiſmi quia eſt ſacramentum neceſſitatis, poteſt

75 etiam à laico miniſtrari, ergo etiam ſacramentum pænitentiæ in articulo mortis, dum currit etiam ratio neceſſitatis.

Reſpond. Negando conſequentiam, & diſparitas eſt, nam poteſtas abſoluendi fundatur in ordine, & caractere ſacerdotali, & ratio maioris diſparitatis inter vnum, & aliud ſacramentum eſt, quia ba-

76 ptiſmus eſt neceſſarius etiam infantibus, qui nullo alio modo ſaluari poſſunt, meritò ne perpetuò priuentur viſione Dei, miniſtrum eſſentialiter ordinatum non habet, pænitentia verò miniſtratur adultis, qui vel non commiſerunt mortalia, & ſaluantur per gratiam baptiſmi, vel commi-

miſerunt,& eliciant actum contritionis,& cum pænitentia in voto ſaluantur;paruuli verò dum non habent vſum rationis , nullum actum elicere poſſunt , quo ſaluentur.

Dices tertiò , ex *canon.Iacobi Apoſtoli cap.5.verſ.16.* vbi ait, *Confitemini alteru-*
77 *trum peccata veſtra* , ergo poteſt laicus laico confiteri.

Reſp.Nego conſequ. nam Diuus Iacobus loquitur de conſilio , non de præcepto,vel dic,& melius *Confitemini alteru-*
78 *trum peccata veſtra*,hoc eſt homo homini confiteatur ,non autem puro homini, ſed homo Dei vices gerenti , & talis eſt ſacerdos.

Nota,in his §§. quod hodie Epiſcopus,
79 qui eſt parochus parochorum dat licentiam tam Sacerdotibus ſecularibus,quam regularibus audiendi confeſſiones fidelium,& abſoluendi, quod patet à fortiori , nam antiquitus poterat hoc facere parochus,ergò poterit etiam Epiſcopus , patet ex *gloſ.*hic verbo *ligare* ,& ex *cap.fin.de pænit.diſt.6.*

Ex ipſa *gloſ.*collige duo. Primum eſt , quod antiquitùs parochi ſibi deſtinabant Sacerdotes coadiutores pro confeſſionibus, hodiè eſt derogatum hoc ius , non quoad parochos,ſed quoad Sacerdotem ,
80 cui Epiſcopus interdicit poſſe abſoluere, vndè Epiſcopus examinatum confirmat . Secundum, quod colligitur eſt, quod eſt
81 habenda fides ei,qui dudum vult confiteri,quia vt ait *gloſ.citat.non eſt præſumendum mentiri eum , qui ſtatim vult confiteri.*

In §. Epiſcopus quoquè .

SVMMARIVM.

1 *Electio confeſſarÿ poteſt ab Epiſcopo concedi cuilibet.*
Non datur per hoc facultas à reſeruatis num.2.
3 *Epiſcopus poteſt ſibi eligere, quem vult in confeſſarium in ſua diœceſi.*

POteſt aliquando Epiſcopus ſuo ſubdito facultatem concedere, vt eli-
1 gat ſibi in confeſſarium quemlibet Sacerdotem,patet ex *cap.Epiſcopus de pænit.& remiſſ.in 6.*

Aduerte tamè hic primò,ex *gl.ad d.cap.*
2 quod qui habet hanc facultatem ab Epiſcopo,tenetur eligere idoniorem Sacerdotem,vel ſaltem idoneum,alias eſſet in culpa,nec poteſt à tali confeſſario abſolui à caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi Epiſcopus ſpecialiter id conceſſerit,quia in generali commisſione non veniunt,ea quæ requirunt ſpeciale mandatum.

Aduerte ſecundò,poni in hoc §.loqutionem continuatiuam cum eo quod ſupra diximus,ſcilicèt,poterat parochus eligere,& deſtinare confeſſarium,ac proindè benè dicitur hic, quod poſſit Epiſcopus eandem licentiam dare ſubdito,eſt,n.maior eius auctoritas,vt aduertit *gloſ.*hic ver bo *miniſtris*.

Aduerte tertiò,poſſe etiam Epiſcopum eligere ſibi quem vult in confeſſarium , *cap.ne pro dilatione de pænitent.& remiſſ.* Intellige tamen cum limitatione,quod ſc. poſſit eligere vnum ex ſuis ſubditis, quarè ſi Epiſcopus manens extrà Diœceſim, velit ſibi eligere non ſubditum in confeſſarium, non poteſt id facere , niſi eligat approbatum ab Ordinario loci , ſic declarauit *Sacra Congregatio ſuper Trident. ſeſſ. 23.c.13.*

In §. ſed & ſi pœnitendi.

SVMMARIVM.

1 *Propoſitum non peccandi , an requiratur in articulo mortis,& quomodo. num.2.*
3 *Confeſſio facta laico,quid operetur,& n.4. & 5.*
6 *Corpus poſt mortem poteſt reconciliari.*
7 Mors omnia ſoluit,*quomodo intelligatur, n.8.*

HIc eſſet agendum de pœnitentia in voto,ſeu de contritione,quia tamen de ipſa diximus in initio , ideò ad ibi dicta vos remitto, tamen in præſenti.

Aduerte primò,quod etiam in articulo
1 mortis conſtituto, dum elicit actum contritionis non requiritur formale propoſitum confitendi, ſed ſufficit ſi ſacramẽtum non contemnat , quod ſaluari poſſet per affectum circa confesſionem ſacramentalem , vel per propoſitum virtuale vitandi peccata in poſterum, vt ſupra diximus ,
2 hoc enim propoſitum includitur in actu contritionis,vt per *gloſſ.in cap.non ſufficit de pœnit.diſt.1. verbo non ſufficit ex Trid. ſeſſ.14.c.8.& can.13.*

Ad-

Aduerte ſecundò, hic verificari quod
diximus de confeſſione facta laico ſi ſit
effectus intrinſecæ contritionis ex corde,
3 & includat votum confeſſionis ſacramen-
talis aliquid operatur, patet ex *c. 1. de pœ-
nit. diſt. 6.* & operatur etiam iſta confeſſio
quod non debeat priuari Eccleſiæ ſepul-
tura, licèt aliquo vinculo cenſuræ detine-
batur, *cap. à nobis il ſecondo de ſententia
excommunicationis.*

Dices, non debet ille mortuus commu-
nicare cum fidelibus mortuis, qui viuens
cum fidelibus viuentibus communicare
4 non potuit, ergò ſi moriatur quis cum vin
colo excommunicationis, etiam ſi confeſ-
ſus ſit laico, non tamen debet per hoc in
Eccleſia ſepeliri.

Reſp, neg. conſequentiam, & ad antece-
dens dicimus id admitti, quatènus fuerit
5 etiam corpus reconciliatum ab Eccleſia,
eo quod in vita oſtenderit ſigna contri-
tionis, vt facit per confeſſionem laico, tũ
etiam quia ſolet Eccleſia poſt mortem ab-
ſoluere corpora hæreticorum, qui in vita
dederunt ſignum contritionis, *d. cap. à no-
bis §. nec obſtat*, ergò pariter in caſu no-
6 ſtro eſt dicendum. Ex *gloſ. d. §. verbo mor-
tuos*, collige limitationem illius principij
(*mors omnia ſoluit,*) nam intelligitur de
7 obligatione perſonali, vt eſt excommuni-
catio in caſu noſtro, *cap. ſanè 24. q. 2.* ſecus
quando eſt obligatio in perſonam, & bo-
8 na, quia tunc etiam poſt mortem rema-
nent obligata bona, *l. quamuis, C. ſi pen-
dente appellatione mors interueniat.*

In §. ſed ſiue proprius.

SVMMARIVM.

1 *Sigilli confeſſionis obligatio de quo iure ſit, & n. 2.*
quid ſit nu. 3.
quomodo obliget in mortalibus, & in venialibus. n. 4. & 5.
quem obliget n. 6.
Quibus modis lædatur n. 7. 8. 9. & 10.
11 *Reuelatio peccatorum, an fieri poſſit, & n. 12. & 13. vſq; ad 19.*
16 *Res tranſit cum onere ſuo.*
20 *Sigilli obligatio quando incipiat, vt n. 22.*
an cum ipſo pœnitente n. 21.
extenditur ad peccatum complicis. n. 24. & 39.
24 *Cartam cum peccatis deſcriptis inuenientes tenentur ad ſecretum, & quomodo, numer. 25.*
26 *Superior an poſſit vti notitia ex ſacramento habita. n. 27. 28. 29.*
30 *Confeſſarius non peccat negando ſcire ea, quæ audiuit in confeſſione.*
31 *Sigilli effractores quibus pœnis puniãtur, & n. 32. & 33.*
quomodo euitent pœnas nu. 34. et 35.
eius obligatio, quo vſq; duret n. 36.
extenditur ad audita pro reſtitutione facienda ab hæredibus n. 37.
Non ligantur ex confeſſione publica confeſſarij. n. 38.

1 CONfeſſarium teneri de iure diui-
no ad ſecretum, & ſigillum pec-
catorum, quæ audiuit in confeſ-
ſione, tenent communitèr DD. vt aduertit
*Nauarr. in cap. ſacerdos de pœnit. diſtin. 6.
num. 37.* & probatur tali ratione, qui præ-
cipit finem, cenſetur etiam præcipere ea,
ſine quibus finis conſequi non poteſt, ſed
ſine tali ſigillo confeſſio eſſet nimis odio-
ſa, & difficilirèt fideles paterent huic præ-
cepto, ergò etiam ſigillum eſt de iure diui-
2 no, & tenetur confeſſarius lege charitatis,
& iure etiam naturali ad ſeruandum ſigil-
lũ, colligitur ex *text. in cap. omnis vtriuſq;
ſexus extrà eodem*, cum tamen hic multa
occurrant dilucidanda. Ideò

Quæres primò, quid ſit ſigillum?

Reſp. ſecundum *S. Doct. in 4. diſt. 21. q. 3
3 art. 1. et Bonac. de effectibus ſacram. pœnit.
diſp. 5. q. 6. ſect. 5. punct. 1.* quod eſt obliga-
tio celandi omnia ea, quæ in ſacramentali
confeſſione fuerunt audita, ac proindè ca-
dunt ſub ſigillo nõ tantum peccata, ſed ẽt
omnes circũſtãtię. Eſt tamen adhibẽda ali-
qua diſtinctio inter mortalia, & venialia;
4 mortalia .n. tã in genere, quã in ſpecie ca-
dũt ſub ſigillo, venialia verò tãtũ in ſpecie,
vndè poteſt quidem Confeſſarius dicere
ſe audiſſe venialia talis pœnitentis, non ex-
primendo ſpecies, ſed non poterit, ſic dice-
5 re de mortalibus, & ratio eſt, quia finis le-
gis eſt ad tuendam famam pœnitentis, ſed
dicendo ſe audiſſe mortalia læderetur fa-
ma ipſius pœnitentis, ergò non poteſt cõ-
feſſarius id dicere, *Beccan. loco cit.*

Quæres ſecundò, quiſnam ligetur tali ſi-
gillo.

Reſp. principalitèr ligari confeſſarium.
6 Secundo, interpretem confeſſionis. Ter-
tiò, qui caſu, vel induſtria audiuit peccata
pœnitentis. Quartò, laicum, cui deuotionis
cauſa quis fuerit confeſſus, vt ſupra dixi-
mus. Quintò enim, cui fuit reuelata confeſ-
ſio de licentia pœnitentis, ſolus tamen cõ-
feſſarius ligatur de iure diuino, naturali, &
poſitiuo, alij verò ligantur de iure natu-

Digitized by Google

rali, quia apud ipſos non eſt confeſſio ſa-
cramentalis, meritò non viget præceptū
diuinum confeſſionis, *Becan loco cit. § ſecunda concluſio, & Lopez in inſtructorio, cap. 37.*

Quæres tertiò, quibus modis reuelētur confeſſio.

Reſpond. ex *Lopez loco cit.* id accidere pluribus modis; Et primò, ſi confeſſarius
7 dum audit confeſſiones, dubius de aliquo
caſu conſulit virum doctum præſentem, & deindè reuertitur ad eumdem pænitentem abſoluendum; hoc enim actu clarè oſtendit quiſnam ſit qui tale peccatum habet, vndè debet confeſſarius in tali caſu dimittere pænitentem, & facere quod poſtea redeat, & interim prudenter conſulere de caſu dubio. Secundò, imponen-
8 do pænitentiam publicam, nam in tali caſu ſaltem in genere oſtendit graue peccatum pænitentis; non enim niſi pro grauioribus culpis pænitentia publica eſt imponenda; & quando *Trident. ſeſ. 24. cap. 8. de reformat.* loquitur de pænitentijs publicis imponendis, debet intelligi non in foro ſacramentali, ſed in foro exteriori, in quo publicè peccantes publica pænitentia coercendi ſunt.

Limita hoc tamen, quando poſſunt ho-
9 mines æſtimare pænitentem id facere ex
ſua deuotione, quod poteſt euenire in maiori hebdomada reſpectu publicorum diſciplinantium; tunc enim æſtimatur potius pietas fidelium, & deuotio propria, quàm impoſitio pænitentiæ.

Tertiò, facit contra ſigillum confeſſarius, qui ait, ego talem non abſoluo; ſignū
10 enim eſt illum habere grauia crimina; hęc
& alia habes per *Lopez in inſtructorio loco citat.* & notat *Diaz in praxi criminali, cap. 112.*

Sed pro maiori intelligentia huius §. videndum eſt primò, quando poſſint audita in confeſſione reuelari, quando non poſſint, & videndum eſt etiam de pænis impoſitis contra reuelantes confeſſionem.

11 Circa primum aduerte, quod poteſt cōfeſſarius reuelare id, quod in confeſſione audiuit; primò, quando aliàs à pænitente id audiuit extra confeſſionem, & ſigillum ſecreti, *S. Doct. in 4. ſentent. diſt. 21. Nauar. in cap. ſacerdos, num. 161. & cap. inter verba, corollario 66. num. 306.* Secundò, quando audiuit aliquid à pęnitente, non vt confiteretur, ſed potius animo conſultiuo; tunc enim ſi confeſſarius id patefaceret, non peccaret contra ius diuinum,
12 & ſecretum confeſſionis, ſed tantum contra ſigillum naturale, ſic èt pænitens diceſ-
ſet, loquor in confeſſione, & loqueretur genuflexus, præmittens aliqua deuota verba, puta, *Ego peccator &c. Innocent in d. cap. omnis vtriuſque ſexus,* & ibi Canoniſtæ communiter, *Nauar. in capit. inter verba 11. quæſt. 3. conclus. 6. corollario 58 num. 55. Dominicus Sotus in tract. de ratione tegendi, membro 2. quæſt. 7. circa finem, Caetan. 2. 2. quæſt. 7. ar. 1.* & aliquos refert *Diaz loco cit. & Addent. ad ipſum.*

Tertiò, ſi confeſſarius de licentia pænitentis conſulat alium confeſſarium, vel ſa-
13 cerdotem pro aliquo peccato ipſius pænitentis, tunc hic ſacerdos conſiliarius ſi loquatur de ſic auditis, non frangit ſigillum confeſſionis, quia non audiuit peccata tanquam ex confeſſione, imò audiuit tanquam ab ipſo pænitente, dum audiuit à confeſſario de voluntate pænitentis, & qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, dum de mandato ipſius id fit; ſed ſi pænitens ipſe petijſſet à tali ſacerdote votum conſultiuum, hic non teneretur ad ſigillum, ergo neque nunc tenetur, dum petit tale conſilium medio confeſſario, ſic
c *Megala part. 1. lib. 2. cap. 16. nu. 6. Nugnus in addit. ad 3. par. quæſt. 11. ar. 1. colum. 1. Vaſq. 3. par. tomo 4 quæſt. 93. ar. 4. dub. 2. num. 10.*

Dices primò ex *Suarez 3. part. tomo 4. diſput. 33. ſect. 4. & Quiſignano in 4. ſent.*
14 *tomo 2. diſt. 21. quæſt. 2. ar. 5. Fernandez, in examin Theologiæ moral part. 3 cap. 6. § 9 num. 26. Bonacin. de ſacram. diſput 5. quæſt. 6. ſect. 5. puncto 3.* & ex alijs, conſiliarius in iſto caſu participat de poteſtate clauium quoad clauem ſcientiæ, ſoluendo ſcilicet dubium pænitentis, & ſic pro hoc caſu videtur miniſter, ergo tenetur ad obſeruantiam ſigilli.

Reſpond. Nego conſequentiam, & ratio eſt, quia licet cōſilium ſpectet ad claues, tamen conſulere peritiorem non eſt pars clauium, ſed tantum inſtructio con-
15 feſſarij; vndè poſſet etiam is, qui dat conſilium, petere etiam ex pacto aliquam mercedem pro conſultatione, ſicut poteſt petere aduocatus, neq; incurreret ſimoniam, quia eſt potius dare doctrinam, & modum.

Dices ſecundò ex *cap. paſtoralis de decimis,* obligatio ſequitur rem ad quemcū-
16 que peruenerit, & ſic ſemper res tranſit cum onere ſuo, *cap. nullum, diſt. 28.* ergo peccata in confeſſione audita ad quemcumque, & quoquo modo peruenerint, ſemper tranſeunt cum onere ſuo, & ſic cū obligatione ſigilli, meritò nec poterit cōſiliarius reuelare.

Reſpond. diſparem eſſe rationem inter obli-

obligationem, quæ eſt in re, & obligationem ex præcepto ; nam cum res primò obligatur, certum eſt, quod ſemper tranſit
17 cum onere, quod in ſe habet, ſed in caſu noſtro obligatio tegēdi peccata eſt ex ratione præcepti, quod reſpicit perſonam, ergo quotieſcumque non eſt illa perſona, quę audiuit in confeſſione, non obligatur ratione ſigilli ſacramenti, non negamus tamen peccare mortaliter id reuelātem, quia facit contra ius naturale, lędendo famam proximi, dum ſuam lædere non vult.

18 Dices tertiò, pænitens hoc pacto dat confeſſario auctoritatem reuelandi, vt remaneāt peccata ſub obligatione ſigilli, ergo non poſſunt reuelari.

Reſpond. Negando conſequentiam, nam obligatio ſigilli cōfeſſionis oritur ex
19 ipſo actu confeſſionis, ſed hic nullus interuenit actus confeſſionis, ergo neque obligatio, vt docet *Conine. diſp. 9. dubio 3. annot. 58.* & deinceps.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
20 licèt confeſſarius abſoluiſſet pęnitentem, non obligando ipſum ad reſtitutionem v.g. vel non petendo ab ipſo circumſtantiam neceſſariam, vel abſoluendo à caſu reſeruato ignoranter, non poſſet tamen cum illo alloqui de his rebus, niſi petita venia ab ipſo pænitente, qui ſi noiit ei dare hanc facultatem, non poteſt confeſſarius ipſo contradicēte, de his alloqui, ſed pænitens remanet in mala fide, confeſſarius autem de ſua culpa commiſſa prius pænitentiam agat, *Suarez 3 part. tomo 4. diſput. 32 ſect. 5. num. 3. Valentia tomo 4. diſput. 7. quæſt. 13 puncto 3. Bonacina de ſacrament. diſp. 5. quæſt. 6. ſect. 5. punct. 4. Reginald. in praxi, tomo 1. lib. 8. cap. 3. ſection. 1. num. 20 Megala 1. par. lib. 1. c. 16. Graffius, Tolet. Enriq.* & alij. Verum ramē
21 eſt, quod contraria opinio etiam fauorabilis eſt, quam ſequuntur *Nugnus in addit. ad 3. par. tomo 2. quæſt. 11. art. 1. col. 2. circa medium, Pilucān quæſtionib. moralib. tomo 1. tract. 7. cap. 11. quæſt. 5. num. 234. Putean. in 3. par. S. Doctor quæſt. vlt. dubio vlt. concluſ. 3. notab. 2.* qui ait, poſſe etiam confeſſarium non petita venia à pęnitente, agere cum ipſo de rebus auditis in confeſſione, dummodo id faciat inter ſe, & ipſum, & animo procurandi ſalutem pænitentis, quia pænitens irrationabiliter denegat facultatem, ergo poteſt confeſſarius rationabiliter alloqui.

Aduerte ſecundò, quod neque imme-
22 diatè poſt datam abſolutionem (ſtantes in prima opinione) poteſt confeſſarius alloqui pænitentem de rebus auditis in cō-feſſione, nōn obtenta venia ab ipſo, quia verè poſt abſolutionem eſt completa cōfeſſio, ergo iam currit ſigillum, ſic præcitati Doctores, & *Fagundez lib. 6. cap. 4. numer. 33.*] quia iſtæ res ſcandalum inferrent pęnitenti.

Aduerte tertiò, quod vel pænitens ex ignorantia, vel inaduertenter manifeſtat in confeſſione complicem, tamen non po-
23 teſt confeſſarius complicem ipſius pænitētis reuelare, quia per hoc ſimplices abhorrerent confiteri, putantes pariter reuelari ſua peccata, ſic tenet *Malderus in tract. de ſigillo. cap. 18.* & apud ipſum *Suarez, Vaſquez, Nugnus, Ledeſma, & Bannez.* idem tenet *Fab. de pænit. in 4. diſt. 19 quæſt. vnic. Reginald. tomo 1. lib. 3. cap. 4. num. 39. Suarez tomo 4. diſput. 33. ſect. 3. num. 5.* & alij communiter, tum quia hæc manifeſtatio complicis videtur circumſtantia, ſed etiam circumſtantiæ cadunt ſub ſigillo, vt ſupra diximus, ergo nō poteſt confeſſarius reuelare complicem.

Aduerte quartò, quod ſi quis inuenerit cartam, in qua ſint deſcripta peccata alte-
24 rius, hic etiam tenetur ad ſecretum ſaltē naturale, nec poteſt ipſa publicare, maximè ſi ſint mortalia, ſic tenet *Malderus in tract. de ſigillo, cap. 13. Rodriquez in ſumma, tomo 2. cap. 55 num. 4. Fagundez loco cit. num. 16. cap. 5. Berarduccius in ſumma torona par. 1. cap. 3. nu. 17.* & ratio eſt, quia iſta carta poteſt dici confeſſio inchoata.

Dixi, maximè ſi ſint mortalia, quia ſi eſ-
25 ſent venialia, peccaret tantum venialiter is, qui reuelaret talia, *Laiman. in Theologia morali, lib. 4. tract. 6. cap. 15. num. 19.* quia iſte tenetur ad tegenda talia peccata obligatione naturali, ſed præceptum vniuerſale ob leuitatem materię non obligat ſub mortali, ergo ſic etiam in tali obligatione dicendum eſt.

Aduerte quintò, non poſſe Superiores regulares, vel electores tàm ſeculares, quā
26 regulares vti notitia habita in ſacramento pænitentiæ ad non impertiendum ſuffragium ei, quem ex confeſſione ſciunt eſſe indignum, nec debeat ipſum non promouere quoquo modo poſſint, quod eſt acriter ſubſtinendum in fauorem pænitētiū, & vt infirmi, & imbecilles animo producantur ad ſanctam confeſſionē, aliàs ſi ſubditi putarent, poſſe Superiores vti notitia habita in foro pænitentiali, ad ipſos non promouendos, non ſic de facili accederēt ad ſacramentū, idem *Laim. tract. 6. c. 15. n. 21. Fagund. lib. 6. c. 3. nu. 1. & ſeqq. Malder. loc. cit. c. 14.* & alij cōmuniter, imò Ieſuitę habēt de hac doctrina docēda pceptū ab eorū Pręposito generali Aquauiua.

Limita dictum quando confeſſarius
27 haberet aliam rationem non promo-
uendi pœnitentem, puta propter defe-
ctum ætatis, vel quia eſt indoctus, vel
ſi habeat aliud impedimentum, ex quo
poſſit pœnitens arguere ſe non fuiſſe ele-
ctum, non autem ex culpa, quam confeſſa-
rio edidit.

Aduerte ſextò, nec poſſe confeſſarium
28 priuare pœnitentem aliquo officio amo-
uibili propter ſimilem notitiam habitam
in foro pœnitentiali, etiam ſi confeſſarius
expectaret aliquam occaſionem friuolam,
quia adhuc videretur vti notitia habita
per ſacramentum, ſic tenet *Ioann. della
Cruz par. 2. de ſacrament. pœnit. quæſt. 6.
dub. 1. concl. 3. Bonac. de ſacrament. diſp. 5.
quæſt. 6. ſect. 5. puncto 4. num. 14.* Item
nec licet confeſſario dicere prætoribus
Vrbis, vt magis inuigilent, imminet enim
29 aliquod malum, quod ipſe audiuit in con-
feſſione à pœnitente illud committente
in Vrbe, tum quia debet putare pœniten-
tem mutaſſe propoſitum, alias inualidè ip-
ſum abſoluiſſet, *Fagundez loco citat. num.
9. & Malderus vbi ſupra c. 14.* nec licet ſu-
periori regulari ex eadem cognitione di-
cere ſuis œconomis, vicario, &c. vt magis
vigilent, & præter ordinem conſuetum,
quia ſcilicèt, vellet delinquentes in actu
inuenire, quia etiam per hoc redderetur
odioſa confeſſio, idem *Fagundez n. 10.*

Aduerte vltimò, quod apud omnes in-
30 diſtinctum eſt non teneri confeſſarium
reuelare etiam ſi interrogetur vt teſtis, imo
poterit etiam iurare ſe nihil ſcire, debet
tamen intelligere ſe nihil ſcire, vt homo,
id enim, quod in confeſſione audit, vt Dei
locum tenens, & pro Deo audire dicitur
ſic DD. communiter cum *Abb. in cap om-
nis vtriuſq; ſexus extrà eodem cap. ſi ſacer
dos de offic. ordinarij cap. qualiter de accu-
ſat, cap cum dilectus de exceſſibus prælato-
rum Martin.* Nauarr. *in dict. cap. ſacerdos
nu 141. & D. Bernard. ait, Nil minus ſcio,
quam quod per confeſſionem ſcio.*

31 Circa tertium, & hic circa pœnas impo-
ſitas contrà reuelantes, multæ connume-
rantur per DD. & primo non eſt ei præ-
ſtanda fides, *Felin. in c. 1. de except. ex Bal-
do in Locchigerontes, C. de Epiſcopali au-*
31 *dientia*. Secundò deponitur, & ad perpe-
tuam peregrinationem damnatur, *cap. ſa-
cerdos de pœnit. diſt. 5.* tamen per Concil.
generale fuit alterata dicta pœna, & ſic
damnatur ad perpetuam pœnitentiam in
monaſterio, *d. cap. omnis vtriuſq; ſexus*, ſi
tamen ſit ſuſpectus de fuga, detruditur in
carcerem, *Abb. in d. cap. omnis vtriuſq; ſe-
xus col. 2. in 7. notabili ex cap. vt fama de*
33 *ſentent. excommun.* Tertiò priuatur om-
nibus officijs, & beneficijs, *Diaz in praxi
criminali c. 112, n. 1.* vbi refert de praxi in
perſonam cuiuſdam presbyteri reuelan-
tis, & aliæ pœnæ reſeruantur in arbitrium
Epiſcopi.

Aduerte tamen, quod duo dantur caſus
in quibus poteſt confeſſarius euitare di-
ctas pœnas. Primus eſt, ſi extraneus accu-
34 ſet ipſum de reuelatione confeſſionis pœ-
nitentis; tunc enim ſi confeſſarius ſit vir
probatæ vitæ, eſt ſtandum eius dicto ſi for
ſan habuit licentiam à ſuo pœnitente, vn-
dè tranſmittit onus probandi in eum, qui
crimen oppoſuit *Lupus allegat. 94.* quæ
incipit *Quidam presbyter col. 2.* Secundus
caſus eſt ſi ipſemet pœnitens dicat confeſ-
ſarium reuelaſſe ſibi confeſſionem, & tunc
non tenetur aliud probare, ſed confeſſa-
rius tenetur probare contrarium, quia poſ-
ſet reuelare ipſimet pœnitenti inter ſe, &
ipſum, per quod incideret etiam in dictas
pœnas, *Innoc. & Ioann. Andr. in cap. ſuper
his de accuſat.* ſi autem confeſſarius reue-
35 lauerit aliqua quorum notitiam aliundè
habuit, hoc probare tenetur, quod ſcilicèt
aliundè habuerit notitiam, & ſi id nõ pro-
bet condemnabitur, *Oſtienſ. Cardinal. &
Abb. in dict. cap. omnis, Martin. Nauarr.
in cap. pœnit. de pœnitent. diſt. 6. Maſcard.
de probat. par. 3. concluſ. 1289.* quæ incipit
Sacerdos nu. 5. pœnitens autem non tene-
tur ad ſigillum, quia in eius fauorem in-
troductum eſt, *Tolet. in ſumma de ſacram.
pœnit.*

Quæres primò, per quantum temporis
duret obligatio huius ſigilli.

Reſp. quod cum hoc ſit præceptum ne-
36 gatiuum, per conſequens obligat ſemper,
& ad ſemper etiam poſt mortem pœnitẽ-
tis *Sotus in 4. diſt. 21. quæſt. 2. Nauarr. c. 8.
nu. 17. Archidiac. in c. 1. de pœnit. diſt. 5. &
cap ſi quis peccauerit 2. q. 1. cap. præceptum
de conſecr. diſt. 1.*

Quæres ſecundò, quid debeat facere
confeſſarius, cui pœnitens in articulo mor-
tis conſtitutus dixit ſe teneri reſtituere
certum alicui, & quod id petat ab hæredi-
bus.

Reſp. quod confeſſarius debet operari,
37 vt moriens reſtituat antè mortem, ſi com
modè poſſit, ſecus autem grauet hæredes
vt dent ipſi confeſſario talem, vel talem
ſummam ad exequendum, quod ſibi ſecre-
tò dixit, quod ſi neq; hoc fecerit, petat pe-
cuniam ab hæredibus, qui tenentur crede-
re confeſſario, nec debet cõfeſſarius aliud
dicere, ſicut ſolent facere indiſcreti peten-
do ab hæredibus, quod dent talem pecu-
niam ne eorum teſtator patiatur in pur-

gatorio, &c. quia hoc eſſet reuelare confeſſionem.

Quæres tertiò, quid ſi pęnitens ſit confeſſus peccata ſua publicè, an poſſit confeſſarius, qui ipſum abſoluit alloqui de talibus peccatis.

Reſp. quod benè poterit alloqui cum
38 illis, qui adſuerunt tempore dictæ public. confeſſionis, tamen non debet id facere. *Vuald. de ſigillo confeſſionis n. 28. & DD. in d. cap. omnis vtriuſq; ſexus.*

Quæres quartò, quid ſi confeſſarius audiuit à pęnitente in confeſſione Titium fuiſſe complicem in delicto, ſi deindè Titius accedat, & non ſe accuſet de tali delicto, an poſſit ipſum abſoluere.

Reſp. quod non debet confeſſarius in
39 primis ſtatim alloqui, & interrogare de tali crimine, quia facillimè appareret reuelatio confeſſionis alterius complicis, ſed poſt mediam confeſſionem v. g. & debet interrogare, vt ſi caſualiter id expoſceret, quod ſi pęnitens neget ſe commiſiſſe, debet ipſum abſoluere, quia non debemus putare, quod ſit immemor ſalutis æternæ.

In §. illud cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Caſuum reſeruatio à quibus, & quomodo fieri poſſit, n. 2. & 3.*
facta à ſuperiore regularium quomodo valeat n. 4.
venialium non tenet numer. 5. & cur num. 6.
de cogitationis peccato valet nu. 7. & 8.
modi reſeruationum n. 9. & 10.
11 *Reſeruatio non exigit cauſæ expreſſionem.*
debet tamen eſſe rationabilis n. 12.
13 *Parochus quomodo ſe gerat in reſeruatis.*
14 *Dubitans de reſeruatione.*
15 *Reſeruatio, an obliget extra diœceſim. n. 16. & 17.*
18 *Omiſſa peccata reſeruata in confeſſione, an repetenda Pęnitentiario, & n. 19. 20. 21. & 22.*
23 *Reſeruatio ceſſat tempore mortis, & quid pro caſu Papali n. 24.*
25 *Hæreticus occultus, an & quomodo abſoluendus n. 26.*
27 *Abſolutio à reſeruatis quomodo facienda à ſuperiore, & ab inferiore, vſq; à n. 32. & 34.*
33 *Pęnitens, an poſſit dimidiare confeſſionem reſeruatorum.*
35 *Electio confeſſarij data intelligitur de idoneo, & non videtur conceſſi caſus n. 36. & 38.*
37 *Generalis conceſſio quomodo declaratur.*

HIc eſt videndum de caſibus reſeruatis, & primò, qui poſſit reſeruare. Secundò, qui caſus poſſint reſeruari. Tertiò, cur poſſint reſeruari. Quartò, quis poſſit abſoluere caſus. Quintò, quid debeat facere confeſſarius ordinarius circa caſus reſeruatos, & an poſſit ſuperior abſoluere à reſeruatis, alios autem alijs relinquere.

Circa primum aduerte poſſe fieri aliquã
1 caſuum reſeruationem à ſuperioribus definitum per *Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 9. & colligitur ex *dict. cap. omnis vtriuſquè ſexus*, *C. ſi Epiſcopus eodem titul. in 6. c. de cætero, etc. de monialibus de ſentent. excommunicationis, clem. & ſi Dominici de pęnitent. & remiſſ. cap. ſi quis ſuadente Diabolo* 17. *q.* 4. & ex alijs iuribus apud Concilium. In præſenti tamen ſciendum eſt poſſe caſus reſeruare primò Summum Pontificem.
2 Secundò Epiſcopum. Tertiò, ſuperiores regulares pro ſuis religioſis, *Beccan. c. 40. quæſt. 2. de ſummo Pontifice*, probatur, quia omnes alij habeat iuriſdictionem dependentem à Summo Pontifice, ergò poteſt Summus Pontifex aliqua ſibi reſeruare, in conceſſione confeſſionis idem dic de Epiſcopis, & de ſuperioribus regularium, de caſibus reſeruatis ab Epiſcopo diximus in *lib.* 1. cum de auctoritate Epi-
3 ſcopi, quod ſi ſint caſus reſeruati in Sinodo, per mortem Epiſcopi perſeuerat reſeruatio pęnes Epiſcopum ſucceſſorem, at ſi ſint reſeruati extrà Sinodum poteſt ſucceſſor illos tollere.

Hoc poſito circa ſuperiores regulares dubitatur an per mortem ipſorum, vel expirationem officij ceſſet caſuum reſeruatio.

Reſpon. affirmatiuè, ſic tenet *Megala*
4 *par. 1. lib. 1. c. 12. nu. 5. & Iacobus de Granauo in 2. part. Sanct. Doct. conſtitut. 7. tract. 1. diſput. 2. num. 6.* Ratio eſt à pari, nam excommunicatio ab homine, expirat per ~~menſem~~ eius, qui ipſam indixit, ergò + mortem
eodem modo dicendum eſt de caſibus reſeruatis cum nulla ſit maior ratio de vno quam de alio.

Circa ſecundum, aduerte primò, quod peccata venialia non poſſunt reſeruari, quia non ſunt materia neceſſaria confeſ-
5 ſionis, ergò, & ſi Epiſcopus, vel alius ſuperior reſeruaret, fruſtratoria eſſet reſeruatio dum etiam extrà ſacramentum

tum

tum poſſit haberi eorum remiſsio, imò li-
cèt vellet ſuperior, neq; poſſet illa reſer-
uate. Ratio eſt, quia eſſet priuare pęniten-
tē iure ſuo abſq; cauſa; veniale enim cum
ſit materia leuis, non poteſt habere tam
magnam pęnam coniunctam, vt non poſ-
6 ſit quis illud confiteri cui vult, & prout
vult, tantò fortiùs, quia vt diximus *lib. 1. de
conſtitut.* quęnis lex lata à ſuperiore, vt
obliget debet eſſe rationabilis, non tyran-
nica, hęc autem nullo modo eſſet conſo-
na rationi, nec debet eſſe ſeruus auarus,
cum Dominus ſit liberalis, & non obliga-
uit ad confeſsionem ipſorum, ergò à for-
tiori, nec poteſt ſuperior ipſa reſeruare.

Aduerte ſecundò, quodlibet mortale,
tam extrinſecum, quam intrinſecum (& ſic
etiam cogitationes poſſe ab Epiſcopo,
7 vel alio ſuperiore reſeruari, eſt doctrina
Beccan. c. 40. citat. quaſt. 4. Probatur ex
dictis, nam hęc peccata debent ſubijci
clauibus, ergò poteſt qui dat auctoritatē,
ſeù delegat ipſa reſeruare, poteſt .n. ſupe-
rior dare auctoritatem circa vnum pecca-
tum, & non circa alia.

Dices, qui ſcrutatur corda Deus, *l. cogi-
tationes ff. de pœnis*, & iudicium actuum
internorum Deo reſeruatur, ergò non po-
teſt ſuperior talia peccata reſeruare.

Reſp. neg. conſequentiam, & ad antece-
dens applico hanc inſtantiam. Deus ſcru-
8 tatur corda, ergo talia peccata non ſunt
confitenda homini, quod falſum eſt, ergò
ſicut tenemur talia peccata confiteri, &
clauibus ſubijcere, eodem modo qui dat
auctoritatem abſoluendi, poterit ipſam
limitare. Non video ſanè quid in contra-
rium dici poſſit, & eiuſdem ſententię ſunt
grauiſsimi Theologi cum *Beccan.* ait, quod
autem non pr[illegible]cetur in actu, hoc non
tollit poteſtatem iuriſdictionis.

Circa tertium aduerte primò, quod ca-
ſus ſolent reſeruari aliquando abſq; cen-
9 ſura, ſed vt plurium omnes ſunt reſeruati
propter cēſuram quam habent annexam,
patet pręcipuè de omnibus caſibus Papę
reſeruatis, *capit. quoad tranſlationem de
offic. delegat.* vbi *gloſſ. verbo reſeruatum*,
ſic eſt pręcipuè grauis percuſsio clerici,
d. cap. ſi quis ſuadente Diabolo. Item falſi-
ficatio literarum Apoſtolicarum, *cap. feli-
cis de pœnis in 6.* Combuſtio Eccleſię *Ca-
ietan. verbo incendium.* Tota Bulla Cęnę,
& quamplurimi alij caſus. hic etiam ſunt
caſus reſeruati Epiſcopo quorum aliqui
habent annexam cenſuram, alij non. Sic
10 incendiarij agrorum, vel domus, publicè
blaſphemantes, homicidium voluntarium,
violatio immunitatis Eccleſiaſticę, ſorti-
legium, ſeù diuinatio, incendiarij domo-
rum, &c. *Beccan. q. 3.* & ſic poſſunt caſus re-
ſeruari, vel ratione annexę cenſurę, vel ex
libito ipſius ſuperioris.

Aduerte ſecundò, quòd nulla requiritur
cauſa finalis mouens ad reſeruationum, &
11 ſic poteſt Epiſcopus pro ſui libito caſus
reſeruare, *Dominic. Sotus diſtinct. 18. q. 2.
art. 5.* & ratio eſt, quia iuriſdictio, quę da-
tur à ſuperiore inferioribus pendet ex
nutu ſuperioris, ergo ſicut poteſt ſuperior
denegare auctoritatem, ſic poterit eſſe li-
mitatè. Verùm tamen eſt, quòd debet in-
ſpicere ne ſatis ſubditi grauentur, & po-
tiùs inciderent in maius malum, quod eſ-
ſet ſic remanere impęnitentes. Nota tamē,
quod ſuperior ſi non habeat iuſtam cau-
12 ſam reſeruandi; facta reſeruatione; poteſt
tamen parochus abſoluere à caſibus ſic
reſeruatis, & ratio eſt, quia iuriſdictio, quę
ſemel conceſſa eſt Paſtori ordinario, non
dependet ad nutum ex voluntate ſuperio-
ris, ſic docet *Beccan. loco citat. ex Soto, &
Riccardo*, ſi tamen non conſtet de tali in-
iuſtitia, non debet parochus ſe intromit-
13 tere ad abſoluendum, neq; noſtrum dictū
eſt contrà *Trid. cit.* quià ibi videtur loqui
de reſeruatione ex iuſta cauſa, & reſpectu
aliorum Confeſſariorum, qui non ſunt pa-
ſtores ordinarij, pro quibus non militat
dictum, nam etiam nulla intercedente cau
ſa poteſt Epiſcopus reſeruare, vt patet ex
rationibus ſupra poſitis.

Circa quartū quęres primò, quid agen-
dum in dubio, an aliquis caſus ſit reſerua-
tus, necnè.

Reſpond. quod in dubio cenſendum
14 eſt caſum non eſſe reſeruatum, niſi expreſ
sè conſtet de voluntate ſuperioris reſer-
uantis, & in hac materia non debemus eſ-
ſe valdè ſpeculātes, ſumus .n. in pęnalibus,
& pęnę ſunt potiùs reſtringendę, ſic te-
net *Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 5. nu. 15.
Portella de dubijs regularium, verbo caſus
reſeruati n. 7.* vbi ſic ait. Si ſimus in dubio
an caſus ſit reſeruatus, pręſumitur non re-
ſeruatus, & vt talis poteſt abſolui. *Filiuc-
cius tract. 5. tom. 2. c. 4. n. 172. Eman. Sà in
ſumma verbo caſus reſeruati, Merolla in
diſp. theologalibus tract. 1. diſp. 3. c. 3. dub. 2.
corollario 23. caſu 370.* vbi tenet, quod ſi
quis ſit certus ſe emiſiſſe votum caſtita-
tis, ſed dubitat, an habuerit animum ſe
obligādi in perpetuum, ait ipſe certum eſ-
ſe, quod votum tenet, quod iſte debet eſſe
continens, tamen abſolutio huius voti nō
debet ęſtimari reſeruata Pontifici, vt ait
idem *Merolla*, & concedit *Sanchez in ſum
ma tom. 1. lib. 4. c. 40. nu. 26. & c. 44. nu. 5.* &
hoc ratione dubij circa voluntatem ſe
obligandi, ergo idem dicendum eſt circa

ca-

caſus reſeruatos; ſemper .n. pro pænitente benigna debet fieri interpretatio, cum ſimus in pœnalibus.

Quæres ſecundò, ſi quis habeat caſum
15 reſeruatum ſuo Ordinatio, & ſit in alia ciuitate, vbi caſus ſit etiam reſeruatus Ordinario loci, an poſſit hic abſolui.

Reſpond. affirmatiuè, quia eadem eſt ratio iam in vno loco, quàm in alio, *Nauar. in ſumma, cap. 27. num. 26. Bonacina de miniſtro ſacramenti pænit. diſputat. 5. quæſtion. 7. puncto 5. §. 2. numer. 11.* ſecus autem ſi in ſua ciuitate, vbi commiſit caſum, eſſet reſeruatus, & vbi nunc manet, non eſſet reſeruatus; tunc enim non poſſet abſolui, niſi eſſet diu manſurus in tali ciuitate, & vellet ibi habere incolatum; tunc enim poſſet abſolui à quolibet confeſſario.

Sed quidquid ſit, quia iugum Domini ſuaue. Dico indiſtinctè, eſſe abſoluendum etiam ſi per vnam horam maneret in illa ciuitate, vbi caſus non eſt reſeruatus. Pro-
16 batur hoc primò, quia caſus poſſunt abſolui à confeſſario habente auctoritatem, ſed hic ordinarius confeſſarius poteſt hūc caſum abſoluere, quia pro ſe non eſt reſeruatus, ergo valet abſolutio. Probatur ſecundò, quia quoad forum animæ Epiſcopus non poteſt coercere ſuum ſubditum in aliena Diœceſi, nec ipſum priuare, ne poſſit confiteri; confeſſio enim eſt libera, ergo poteſt hic confiteri cuilibet, ſic *Bonacina loco cit. num. 9.* & adducit 12. alios Doctores.

Item ſi commiſit peccatum in loco, vbi caſus non eſt reſeruatus, & deindè alicubi
17 accedat, vbi caſus eſt reſeruatus, poterit abſolui à ſimplici confeſſario. Probatur hoc primò, quia in criminibus habetur ratio conſuetudinis loci commiſſi delicti, *l. 1. C. vbi de criminib.* ergo poteſt hic abſolui à quolibet ratione conſuetudinis ſui loci, vbi caſus non erat reſeruatus, idem patet ex *l. capitalium, § famoſos. ff. de pæn.* vbi etiam in delictis attenditur ratio loci. Probatur ſecundò, quia Epiſcopi reſeruāt caſus propter diuerſas rationes, quæ forſan militant in vno loco, & non in alio. Tum quia Superior poteſt reſeruare caſus pro ſuis ſubditis, ſed hic non eſt ſubditus huius Epiſcopi, ergo pro hoc non cenſetur reſeruatus caſus, tum quia fuit commiſſus in territorio, vbi non erat reſeruatus.

Quæres tertiò, quid ſi pænitens confeſſus ſit confeſſario habenti auctoritatem abſoluendi à reſeruatis, & omiſerit aliqua peccata ex obliuione, an teneatur redire ad pænitentiarium.

Reſpond. cum diſtinctione, vel pænitētiarius habet priuilegiū principaliter pro
18 pænitente, vel principaliter pro ſe, & ſecundariò pro pænitente. primi caſus eſt exemplum, ſi tempore iubilei quis eligit ſibi confeſſarium, à quo abſoluitur à reſeruatis, elapſo deindè tempore iubilei, habet memoriam aliorum reſeruatorum quorum non meminit tempore cōfeſſionis, vel confitetur pœnitentiarijs Epiſcopi, qui etiam ſtant parati pro pœnitentibus, & in tali caſu poteſt abſolui à quolibet confeſſario de omiſſis in eadem ſpecie, ſic tenet *Gabriel in 4. diſtinct. 17. quæſt. 1. ar. 3. dubio 1. Roſella verbo confeſſio 2. num. 9. Silueſt. verbo confeſſio 1. quæſt. 4. Angel. verbo confeſſio, num. 12. Couar. in cap. alma mater, par 1. relectionis, §. 3. numer. 12. Canus 3. par. relectionis, Nauar. cap. 26. num. 18.* quia reſeruatio in peccatis operatur, quod quis teneatur adire Superiorem, & ipſa confiteri, ſed iſte iam adijt Superiorem, & ab ipſo fuit abſolutus formaliter, ergo non tenetur iterum adire. Tum etiam quia qui habet decē peccata mor-
19 talia, non habet decē obligationes adeūdi Superiorem, ſed vnam, nam vnicam debet facere confeſſionem ſacramentalem, nec poteſt remitti vnum peccatum ſine alio, ſed iam peccata ſunt abſoluta formaliter, & fuit poſita vna confeſſio, ergo non tenetur pænitens iterum adire pænitentiarium, *Beccan. cap. 40. quæſt. 7. Couarr. Canus, & Nauarr. loco cit.* qui concedūt hoc, ſiuè confeſſarius habeat intentionem expreſſam abſoluendi ab omnibus reſeruatis, ſiuè tacitam, ac proindè ſiuè non cogitauerit de alijs peccatis, niſi tantum de ipſis, quæ audiuit, erit tamen ab ipſis
20 abſolutus, ſicut eſt abſolutus ab omiſſis in confeſſione ordinaria. Secūdi caſus eſt exemplum in Patribus Societatis Ieſu; iſti enim habent priuilegium abſoluēdi à reſeruatis, vt notat *Beccan. loco cit.* & ratio, cur pænitens debeat peccata oblita confiteri habenti auctoritatem, eſt, quia attenditur fauor animæ fidelium circa ipſos Patres, & captatur beneuolētia ex tali acceſſu, ſed magis captatur, ſi pænitens ſæpius accedat, quam ſi ſemel, ergo debet pænitens vel petere eumdem confeſſariū, vel alium auctoritatem habentem, vt aduertit idem *Beccan loc. cit.*

Confirmatur dictum in primo caſu auctoritate *Suarez*, qui idem docet *3. part. tom. 4. diſp. 131. ſect. 4. n. 24* vbi vult, id va-
21 lere, etiam ſi tempore Iubilei quis fuerit abſolutus, & poſtea non adimpleuit alia opera pro lucrando Iubileo; tenet enim verè eſſe abſolutum à reſeruatis, etiam obli-

Digitized by Google

oblitis tempore dictæ confeſſionis.

Corroboratur magis, nam ex confeſ-
ſione facta ſuperiori inualidè, vel abſque
22 dolore, vel ex defectu integritatis, adhuc
remanet pænitens liberatus ab obliga-
tione iterum adeundi dictum ſuperiorē,
vt veram ſuſcipiat abſolutionem, quia
caſus non ſunt amplius reſeruati, vt docet
Ludouicus Merattus in S. Doctor. tomo 3.
tract. de pænit. diſput. 30. ſect. 3. numer. 1.
Propoſitus in 3. par. S. Doct. quæſt. 9. de
reſeruatione caſuum, dubio 4. numer. 24.
Oacagauia de Sacrament. tract. 12. de con-
feſſ. ſacrament. quæſt. 22. & dat rationem,
quia reſeruatio ad id ordinatur, vt pecca-
tor referat ſua peccata ad Superiorem, &
eius ſententiam audiat, ac impoſitam pæ-
nitentiam acceptet, ſed totum hoc habe-
tur in tali confeſſione ſic inualide facta,
ergo eſt liberatus à tali obligatione, & po-
teſt a quolibet confeſſario abſolui, ergo ad
caſum noſtrum ſi liberatur hic per con-
feſſionem inualidè factam, multò magis
liberatur ille, qui validè, integrè, & iuſtè
confitetur.

23 Aduerte etiam circa hanc reſeruationē
caſuū, primò, quod omnis reſeruatio ceſ-
ſat tempore mortis, per verba *Tridentini*
ſeſſ. 14. cap. 7. ibi, *Verumtamen pie admo-*
dum, ne ipſa occaſione aliquis pereat in
eadem Eccleſia, ſemper fuit, vt nulla ſit re-
ſeruatio in articulo mortis. Vndè collige,
quod in tali caſu etiam ſi ſit præſens con-
feſſarius approbatus, vel alius auctoritatē
habens abſoluend. à reſeruatis, poteſt ta-
men quilibet ſimplex ſacerdos abſoluere;
Concilium enim indiſtinctè loquitur, er-
go neque nos diſtinguere debemus, & co-
arctare mentem Concilij, ſic *Nauar. Ro-*
drig. & Enriq. apud Sanchez in ſumma,
tomo 1. lib. 2. cap. 13. num. 6. Barboſa de
poteſtate Epiſcopi. par. 2. allegat. 25. n. 51
Zerola in praxi de pænit. cap. 15. numer. 4.
Finellus de caſibus reſeruatis, num. 7. in
fine, Paul. Comitol. in reſpon. moral. lib. 5.
q. 22. n. 2.

Nota tamen, quod reſpectu caſuum
reſeruatorum Pontifici eſt obligādus pæ-
24 nitens, vt ſi poſtea conualuerit, petat li-
mina Apoſtolorum, non vt iterum abſol-
uatur, ſed vt pareat præceptis Summi Pō-
tificis, aliàs ratione huius contemptus in-
cidit in eaſdem cenſuras, vt docet *Suarez*
tomo 4. diſput. 39. ſect. 3. num. 6. Enriquez
lib. 13. cap. 29. num. 4. Barboſa in collectan.
tom. 2. lib. 5. tit. 39. c. 11.

Aduerte ſecundò, quod ſi quis ſit hæ-
reticus occultus, & impediatur Romam
25 petere propter abſolutionem, poteſt fa-
cere, quod eius confeſſarius, vel alius ſcri-
bat pro tali abſolutione.

Aduerte tertio, poſſe Epiſcopos abſol-
uere a quibuſcumque caſibus occultis, &
26 reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, etiam ab hæ-
reſi occulta *Trident. ſeſſ. 24. cap. 6.* vbi po-
nit limitationem pro hæreſi occulta; vult
enim hanc poſſe abſolui tantum ab ipſo
Epiſcopo, nec poſſe ab ipſo demādari ſuo
Vicario, ſicut poteſt demandare alios ca-
ſus, nouas autem editas Bullas Cænæ non
auferre hanc poteſtatem Epiſcopis, docet
Barboſa loco cit. par. 2. allegat. 40. num. 20.
& Sancius in ſelectis, diſput. 10. num. 32.
Enriquez lib. 6. cap. 14. num. 7. Portella
in addit. ad dubia regalia, verb. Epiſcopus
num. 1. Eman. Sa in ſumma, verbo Epiſco-
pus, num. 37. Nugnus in addit. ad 3. part.
q. 8. ar. 5. dub. 10.

Circa quintum, ſcilicet quando debeāt
ſe gerere ſuperior, & inferior in abſolu-
27 tione à reſeruatis reſpectu pænitentis,
qui habet peccata reſeruata, & alia etiam
non reſeruata.

Aduerte primò, poſſe cōfeſſarium ſim-
plicem, ſeu non pænitentiarium abſolue-
re pænitentem etiam a reſeruatis ſine cē-
ſura, obligando tamen ipſum, vt accedat
deinde ad ſuperiorem, vel ad habentem
auctoritatem, & ab ipſo de reſeruatis ſa-
lutarem pænitentiam petat, & nouam ab-
ſolutionem (peccatum enim centies po-
28 teſt abſolui, dum ſemper remanet quid
purgandum) ſic tenet *Silueſt. in ſumma,*
Nauarr. Antonin. Sotus, & alij, Enricus
quodlib. 1. quæſt. 19. Paludan. in 4. diſt. 17.
Durand. ibid. quæſt. 55. Gabr. quæſt. 17.
art. 3. dub. 2. & ratio eſt, quia caſuum re-
ſeruatio operatur, vt pænitens teneatur
adire ſuperiorem, ſed confeſſarius obli-
gat pænitētem ad hoc, ergo poteſt ſic ab-
ſoluere. intellige tamen hoc iuſta cauſa
intercedente, puta ſi ſit mulier, quæ in
præſentia viri debet communicari, & non
poteſt nunc adire ſuperiorem. Idem dic,
ſi quis ſit in aliqua Congregatione nunc
paratus accipere corpus Chriſti, v.g. & in
ſimilibus, in quibus opinio tantorum vi-
rorum non eſt reijcienda.

Dices, *Trident. ſeſſ. 14. canon. 7.* expreſſè
29 ait, alios confeſſarios præter articulum
mortis circà caſus reſeruatos, nullam ha-
bere poteſtatem, ergo non poteſt confeſ-
ſarius ſic abſoluere.

Reſpond. Negando conſequentiam, &
ad antecedens dico, nos non negare ver-
ba Concilij, imò dicimus, per hoc ſeruari
mentem Concilij: nam verè hic confeſſa-
rius non releuat pænitentem ab onere
30 adeundi pænitentiarium, ac proindè non
ſimpliciter abſoluit à caſibus reſeruatis,

ſed cũ tali obligatione adeundi, per quod
non videtur habere auctoritatem ſupra
reſeruationem, ſed tantum ſupra peccatũ,
vt peccatum eſt; imò dico, quod confeſſa-
rius ſic abſoluens, vel ſtatim debet ipſe
procurare licentiam abſoluendi à reſer-
uatis, & obligare pænitentem, vt ſtatim
manè redeat, vel pręcipere, vt infra vnum,
vel duos dies pænitẽtiarium adeat, & per
hoc cognoſcitur differentia inter abſolu-
tionem à reſeruatis, & non reſeruatis, ſic
Dominic. Sot. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5. ad 1.
Canus 5. *p. relect. Ledeſma in* 4. *q.* 8. *art.* 3.
dub. 3. & notant alij DD.
31 Aduerte ſecundò, poſſe ſuperiorem
abſoluere tantum à reſeruatis, & circa alia
remittere pęnitentem confeſſario ordina-
rio. Nec facit, quod integritas confeſſio-
nis ſit de iure diuino, nam aliqua interce-
dente cauſa, poteſt dimidiari, vt ſupra di-
ximus. Pro ſuperiore autem facit cauſa,
& eſt, nam ſuperiores vt plurimum ma-
gnis tenentur occupationibus, ac proindè
non poſſunt omnium confeſſiones audi-
re; impedirentur enim à maioribus nego-
tijs, *Sot. & Paludan. loc. cit. Riccard. in* 4.
diſt. 17. *q.* 8. *art.* 2. *D. Anton.* 3. *p. tit.* 14. *c.* 19.
§ 6. *Nauar. in c. conſideret*, §. *cautus, n.* 12.
Valentia q. 11. *p.* 1. *caſu* 6. *Caiet. verb. con-
feſſio, n.* 10. Negari tamen non poteſt, quin
probabilius ageret ſuperior, ſi audiret tã-
tum caſus reſeruatos, imponeret pænitẽ-
tiam, & circa abſolutionem ipſorum re-
32 mitteret pænitentem confeſſario ſuo or-
dinario, vel alteri ſacerdoti ad euitandam
iſtam dimidiationem; tantò fortius, quia
non poſſunt eſſe ſemper tales occupatio-
nes, quæ ſuperiorem impediant ab audiẽ-
da integrá confeſſione. Sic itaque tutius
faceret confeſſarius ſecundum opinionẽ
Adrian. ad Silu. verb. confeſſio, 1. *qu.* 19. *&
Can. in* 5. *p. relect.* tamen faciendo ſecun-
dum primam opinionem, probabiliter fa-
ceret ex ratione adducta.
Quæres, poſito, quod poſſit ſuperior
hoc facere, an poſſit pænitens dimidiare
33 confeſſionem, & ſic reſeruata tantum di-
cere ſuperiori, alia verò alteri confeſſario
ordinario.
Reſp. negatiuè, quia ſic non haberetur
integritas confeſſionis fraudulẽter, quare
pôt quidem ſuperior diſpenſare, & nolle
audire alia peccata; pænitens verò quantũ
eſt ex parte ſua, debet eſſe paratus omnia
confiteri, & debet dicere ſe habere alia
peccata, præter reſeruata, quod ſi ſuperior
audire nolit, poterit alteri ſacerdoti con-
fiteri, & non peccat, quia quãtum eſt ex ſe
non diuidit confeſſionem, *Alenſ. p.* 4. *q.* 18.
memb. 4. *ar.* 4. *ad vlt.* qa nõ diuidit ex pra-
uo affectu, vel ex verecũdia, ſed ex conſẽ-
ſu ſacerdotis. Hodie verò ceſſant hęc om-
nia, dum omnes Epiſcopi retinent pæni-
tentiarios deſtinatos ad hoc, vt poſſint in-
tegras confeſſiones audire.
34 Ex litera, & *gloſ. text.* noſtri hic habes
primò, quod nemo debet ſuos terminos
præterire, *c.* 1. *de ſepult.* nõ debet igitur cõ-
feſſarius ſimplex ſe intromittere in rebus
altioris dignitatis, vt eſt abſolutio à caſi-
bus reſeruatis, & tentans id facere ſine
cauſa, peccat mortaliter, quia contemnit
auctoritatem ſuperioris, vt docet *Becan.
c.* 40. *q.* 8. qui etiam videtur dicere, nec pę-
nitentem eſſe abſolutum, ſicut non eſt ab-
ſolutus, qui confitetur ſimplici ſacerdoti
non confeſſario extra caſum neceſſitatis;
ſicut enim hic nullam habet iuriſdictionẽ
paſſiuã, ita nec ille pro caſibus reſeruatis.
35 Habes ſecundò, quod ſi Epiſcopus det
alicui facultatem, vt ſibi eligat cõfeſſariũ,
tenetur ille eligere habilem, à quo poſſit
dirigi in viam ſalutis æternæ, & qui ſciat
ligare, & ſoluere, vt par eſt, *c. quem pęnitet
de pęnit. diſt.* 1. *verſ. quare, c. qui vult, de
pęnit. diſt.* 6. *c. ſanctũ eſt, de conſec. diſt.* 5.
c. omnis vtriuſq; ſexus, ext. eod. vndè ſi qs
malitiosè eligeret confeſſarium indoctũ,
vel imprudentem, peccaret mortaliter, qa
poneret ſuæ perfectioni impedimentũ, &
diuerteret rigorẽ iudicij Sacramenti pæ-
nitentiæ, ſecus ſi id faceret bona fide, tũc
valeret abſolutio, dum hic verè habet iu-
riſdictionem ab Epiſcopo, vt notatur hic
in §. *illud*.
Habes tertiò ex §. *de eo tamen*, ꝙ iſte,
qui habuit talem licentiam ab Epiſcopo,
36 non poſſet à ſacerdote, quem eligit, abſol-
ui à reſeruatis Epiſcopo, niſi ſpecialiter de
his ſit facta mentio, vel niſi conſtet de vo-
luntate Epiſcopi, puta ſi quis peteret ab
Epiſcopo abſolutionẽ à reſeruatis, & Epi-
ſcopus diceret, elige tibi ſacerdotem in
confeſſarium; tunc enim poſſet ab hoc ab-
37 ſolui etiam à reſeruatis; cæterum nõ va-
let abſolutio, quia in generali conceſſione
non veniunt ea, quæ requirunt ſpeciale
mandatum, *l. fin. C. quæ rei pig. oblig. poſſ.
cap. pater.* 16. *q.* 1. & confeſſarius peccaret,
vt in *c. non eſt* 19. *de reg. iur. in* 6. ibi, *Non
eſt ſine culpa qui rei, quæ ad eum non per-
tinet, ſe immiſcet*. neq; poteſt Epiſcopus
poſtea abſolutionem ſic latam ratam ha-
38 bere, ex *cap. non firmatur, de reg. iur. in* 6.
ibi, *Nõ firmatur tractu temporis id, quod
ab initio de iure non ſubſiſtit.*

In §. ſed nec contritio.

SVMMARIVM.

1 *Satisfactio eſt pars Sacramenti,*
quomodo dicatur pars principalior n.2.
quid ſit n.3.
quando exequenda, quomodo, & in quibus imponenda n.4.5.6.& 7.
exequuta in peccato mortali, quid operetur n.8.9.10.11.& 14.
an ſic exequuta remittat pęnas Purgatorij n.12.
operatur, vt pars Sacramenti ex operato n.13.
debet eſſe praſeruatiua n.15.
exequuta ab alio pro pęnitente de conſenſu confeſſarij, quid operetur. num.16.
an poſsit exequi ſimul cum alio opere ex precepto n.17.

18 *Pauperes, an habeant ius in bonis diuitum.*

1 VIdendum eſt hic de ſatisfactione, quç eſt pars Sacramenti, de qua diximus aliqua, prout eſt imponenda à Confeſſario, hic videbimus de exequutione ex parte pęnitentis, & primò, quando debeat adimpleri. Secundò, quid ſi fiat in peccato mortali. Tertiò, aliqua occurrentia circa ipſam dilucidabimus.

Sed antequam ad vlteriora procedamus,

Quæres, quomodò intelligantur verba §. noſtri in principio; ſcilicèt, ſed nec contritio, &c. videntur n. maximum effectum pęnitentiæ tribuere ſatisfactioni.

Dic igitur, intelligi quoad ſatisfactionē
2 virtuti iuſtitiæ, nam per peccatum homo iniuriam infert Deo, & lædit iuſtitiam, per abſolutionem remittitur iniuria illata Deo, & lædit iuſtitiam, per abſolutionem remittitur iniuria illata Deo, ſed non ſatisfit iuſtitię, cui ſatisfacere tenetur pęnitens, *cap. nullus de pęnit. diſt.* 1. & dicitur hic, quod contritio, & confeſſio multum non proficiunt, quia reſpectu iuſtitiæ nihil operantur, & nihil poteſt dici factum, dum aliquid ſupereſt agendum, *l. fin. C. ad Sillanianum.*

Circa primum (vt ſciamus, quid nominis ſatisfactionis.)

Aduerte primò, quòd ſatisfactio eſt in-
3 iuriæ illatæ compenſatio, vt in præſenti §. noſtro, & *gloſ.* aduertit hanc eſſe potiùs deſcriptionem, & *S. Doct.* addit huic definitioni, *ſecundum iuſtitiæ æqualitatem*, vt videre eſt in 4. *ſentent. diſt.* 15. *q.* 1. & *in cap. ſatisfactio* 3. *de pęnit. diſt.* 3. hic habetur. Satisfactio eſt peccatorum cauſas excidere, ne earum ſuggeſtionibus aditum indulgere. Ex quo collige, quod ſatisfactio quæ imponitur, debet purgare, & tollere radices peccatorum, & debet eſſe præſeruatiua in poſterum, vt habeatur eſſentia pęnitentiæ, quæ plangit peccata, vt non committat, *cap. pęnitentia, & cap. ſi Apoſtolus de pęnit. diſt. cit.*

Aduerte ſecũdò, quod debet ſatisfactio
4 quamprimum exequi, cum ſit pars Sacramenti, & partem à toto diuidere, eſt eſt ſatis durum, *cap. in toto de reg. iur. in* 6. Debent itaq; moralem habere connexionē, ſicut etiam in iudicijs temporalibus abſolutus cum compoſitione quamprimum ſoluit id pro quo componitur, quod ſi Sacerdos non addiceret tempus, poſſet etiā per annum differri, diximus ſupra in §. quod autem in 5. quæſito circa ea, quæ debet facere confeſſarius. colligit *Fernandez documento* 7. §. 2. *nu.* 5. & 7. *ex d. cap. omnis vtriuſq; ſexus.*

Aduerte tertiò, quòd ſatisfactio debet
5 adimpleri modo, quo adimplentur alia opera ex præcepto, vt ſi ſint orationes, modo quo recitatur officium. Idem dic de ieiunio, de confeſſione, &c. Poſſunt autem imponi à confeſſario in ſatisfactionem varia, ſic ieiunium, elemoſyna, præces, *capit. animæ defunctorum,* 3. *q.* 2. Itē vigiliæ, peregrinationes, diſciplinę, ſufferentia malorū, quæ Deus infligit, vt per *Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 8. & *can.* 13. ibi (*ſi quis dixerit minimè Deo*
6 *ſatisfieri per Chriſti merita; pęnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, anathema ſit; &c.*) Vndè poteſt confeſſarius imponere pro ſatisfactione ſufferentiam in infirmitate, in tribulationibus, &c. ſaltem ad aliquod tempus; & hæc eſſe opera ſatisfactoria, colligimus ex verbis formæ deprecatoriæ ibi (*vel mali patienter ſubſtinuerit*) tamen inter hæc omnia eleemoſyna obtinet primum locum, quæ ſemper erit
7 enim imponenda habentibus vires, iuxta illud *Danielis* 4. *Redime eleemoſynis peccata tua,* & *Prouerb.* 15. Vbi habetur; quod *per miſericordiam purgantur peccata*, & alibi etiam *Prouerb.* dicitur, *Fęneratur Domino, qui miſeretur pauperi*, & *Aug.* ait, *eleemoſynam extinguere peccatum, ſicut aqua ignem.*

Circa ſecũdum in hac re variæ ſunt Doctorum ſententiæ; aliqui tenent pęniten-
8 tiam exequutam in peccato mortali, non eſſe ſatisfactoriam pro pęnis Purgatorij, tamen per ipſam ſatisfieri præcepto confeſſa-

feſſarij,ſic *Palud.Antonin.& alij*, illa niſi tatione,quia opera facta in peccato mortali non ſunt ſatisfactoria, nec meritoria, ergo neque tale opus erit ſatisfactorium. Alia eſt opinio recentioris Doctoris, qui ex authoritate *Trid.ſeſſ.14.c.8.de ſatiſfac. neceſſit.& fruct.* conatur probare, quod niſi pœnitens poſtquam abſtulit obicem,
9 per nouos actus offerat Deo ſuam ſatisfactionem, quam fecerat in peccato mortali, non meretur remiſſionem pœnarum Purgatorij, probat ex verbis *Trident.cit.* ibi, *Neque verò ita noſtra eſt ſatiſfactio hæc,quam pro peccatis noſtris exoluimus, vt non ſit per Chriſtum Ieſum, nam qui ex nobis tantum nihil poſſumus, eo cooperante,qui nos confortat, omnia poſſumus, meremur,& ſatiſfacimus,&c.* ex quibus colligit, quod nihil valeat ſatisfactio exequuta in peccato mortali, ergo qui non eſt in Chriſto,non poteſt ſatisfacere.

Alia eſt opinio *S.Doct.c.3.opuſc.Suar. de pœnit.diſp.38.Caiet.in S.Doct.loc.citat.*
10 *Bonac.de effect.ſacram.pœnit.diſp.5. q.5. ſect.3.Becan.c.41.de ſatiſfact.*& communis omnium Theologum, qui tenent per hanc ſatisfactionem liberari pœnitentem ab obligatione præcepti confeſſarij,& recedente obice,recuperare gratiam. Probatur hoc primò, quia ſatisfactio eſt pars ſacramenti,ergo debet habere eundem effectum,ac habet ſacramentũ.Sed quodlibet ſacramentum ablato obice, confert gratiam, ergo etiam idem erit dicendum de parte ſacramenti. Probatur ſecundò, quia ſicut ſe habet totum ad totum, ita pars ad partem, ſed totum ſacramentum ablato obice,confert gratiam,ergo etiam pars ſacramenti ablato obice, cõfert gratiam.

Ad rationes in contrarium adductas,& ad primam opinionem *Palud.*& aliorum Reſpon. diſparem eſſe rationem inter alia opera,& ſatisfactionem ſacramentalem, nam ſatisfactio ſacramentalis meretur ex opere operato,vt vult *S.Doct.3.par.q.90. ar.2.ad 2. & Dominic.Sot.in 4.diſt.17.q.1. art. 2.* at alia opera merentur ex opere operantis, ſed operans non eſt in gratia, ergo non poteſt mereri; gratia enim eſt
11 principium merendi, vt ſupra diximus. Non ſic autem in ſatisfactione,nam poſita ſatisfactione, ponit quis fundamẽtum meriti,quod eſt paſſio Chriſti, quæ nobis per ſacramenta applicatur, ſed ſatisfactio eſt pars ſacramenti, ergo dicendum eſt, quod recedente obice,pœnitens recuperat gratiam,& effectum ſatisfactionis.

Quæres,an in eo, qui ſatisfacit in peccato mortali,habeat locum ſaltem remiſſio pœnarum Purgatorij; certum enim eſt, quod ſatisfactio confert gratiam ex
12 opere operato,vt vult *S.D.q.90. & Sot.* Item remittit pœnam temporalem Purgatorij, poſito igitur, quod pœnitens non poſſit habere gratiam,quia eſt in peccato; quæritur, an ſaltem pro illo tunc habeat remiſſionem pœnæ.

Reſp.tamen negatiuè, & ratio eſt, quia remiſſio pœnæ debitæ eſt actus amicitiæ, & ſupponit hominem amicum, ac proindè remiſſio pœnæ eſt actio conſequutiua ad gratiam,eo modo, quo in ſacramento Baptiſmi diximus, quod ſi quis accederet cum obice,reciperet caracterem, ſed nullo modo remiſſionem pœnæ,naque æternæ,neque temporalis.

Ad ſecundam opinionem fundatam in verbis Concilij.Reſpond.illa verba ad ſũmum probare pro illo tunc hominem nõ
13 habere gratiam,neque remiſſionem pœnæ, tamen recedente obice, non eſt, cur non ſortiatur effectum ſuum, tantò fortius, quod ablato obice, hic verè vnitur Deo,& viuit vita Chriſti,& ad actus,quos exigit dicta opinio, dico non eſſe neceſſarios ratione adducta ex *S. Doct. & Soto*, nam ſatisfactio ſortitur effectum ſuum ex operato, ergo ſiuè homo ponat tales actus,ſiuè non,ſemper merita Chriſti de iuſtitia exigunt infuſionem gratiæ, & remiſſionem pœnæ in eo, qui poſuit partem ſacramenti;ſicut in eo,qui accedit ad ſacramentum cum obice,abſque alio actu de nouo,ſed ablato tantum obice, merita Chriſti operantur infuſionem gratiæ, & effectum talis ſacramenti.

Non deſunt tamen ex Theologis DD. primarij, inter quos fuit meus Magiſter, qui ſpeculatiuè loquendo,putent peccare mortaliter eum, qui adimplet ſatisfactionem in peccato mortali, & probatur ſic,
14 qui ponit obicem gratię ſacramentorum ex operato,peccat mortaliter,ſed iſte ponit obicem gratiæ ſacramentali, quæ correſpondet ſatisfactioni (vt pars eſt ſacramenti)ergo peccat mortaliter.Siſtendo in ſpeculatione, videtur argumentum conuincens,& inſolubile, tamen in praxi puto ſubſtinendum contrarium, ne ſcrupulosè angarientur conſcientiæ fidelium; eſt enim aliquod diſcrimen inter obicem poſitum toti ſacramento,& poſitum parti non tàm eſſentiali,vt eſt ſatisfactio,quæ poteſt etiam non poni in hac vita, vt diximus. Tum quia, qui ponit obicem ſacramento, impedit finem ſacramenti,& fruſtratorium eſt ſacramẽtum in ipſo,donec auferatur obex,quod non militat in caſu noſtro,tamen non debet excuſari pe-

nitens à graui veniali, meritò de conſilio
debet ſtatim poſt confeſſionem adimple-
re ſatisfactionem, vt inueniatur in gratia,
& conſequatur maius augmentum ipſius.
Circa tertium quæres primò, quam pœ-
nitentiam debeat imponere confeſſarius.
Reſp. quod debet in primis attendere,
15 quod pœnitentia ſit præſeruatina, tamen
circa intentionem, & grauitatem pœniten-
tię *Nazianzenus orat.*16. vult quod Con-
feſſarius ſit potiùs mitis, quam ſeuerus, ne
vbi Dominus eſt liberalis, diſpenſator, ſeu
ſeruus eſſet auarus, tum quia ſumus in pœ-
nalibus, & pœnæ ſunt reſtringēdæ, neq; Do-
minus vult mortem peccatoris.
Quæres ſecundò, quid operetur ſatisfa-
ctio, quam de conſenſu confeſſarij facit
alius loco pœnitentis, poſſe tamen hanc ſa-
16 tisfactionem imponi, docet S. *Doct. in 4.
diſt.*20.*q.*2.*art.*2.*quæſtiunc.*3.*& Beccan.
loco cit.*
Reſp. ſecundùm eundem *Beccanum* §.
ſeptimò quæres, quod aliqui DD. tenent
operari augmentum gratiæ, & remiſſio-
nem pœnæ in ipſo pœnitente, quia licèt non
ſit actus phyſicè procedens à pœnitente,
tamen poteſt dici moralitèr actus pœnitē-
tis ex regula *qui facit*, nam per ſe ipſum
facere videtur, qui per alium facit. Dic ta-
men non infundere gratiam ex operato in
ipſo pœnitente, quia neq; communio, quā
quis facit pro alio infundit huic gratiam,
meretur itaq; ſatisfactionem pœnarum pro
pœnitente, ſed non gratiam, niſi ponatur
proprius actus illius, Dominus enim be-
nè operanti dat gratiam, ceterùm poſſe
vnum ſatisfacere pro alio, docet *text. in c.*
4.*de pœnit. diſt.*3. & ratio eſt ſecundum ci-
uilitas (loquendo reſpectu Patris, & Filij)
quia pater magis in filio, quam in ſe ipſo
cruciatur.
Quæres tertiò, an poſſit iſta ſatisfactio
adimpleri tempore, quo adimpletur aliud
præceptum, puta tempore quo quis audit
ſacramentum de præcepto.
Reſp. affirmatiuè. Sic *Medin. lib.*1.*c.*14.*n.*
6.*Nauar. c.*21.*num.*8.*Sanchez in præceptis*
17 *lib.*1 *c.*14.*n.* 11. imò meliùs erit totam Miſ-
ſam implicare cum alij orationibus, quam
in ipſa colloqui, vel alio modo irreueren-
tèr aſſiſtere. Intellige tamen hoc dummo-
dò etiam tali tempore quis aduertat ſe eſ-
ſe præſentem ſacrificio, & attendat actio-
nibus Sacerdotis, vt actio non videatur
tendere principalitèr ad obſeruantiam
alterius præcepti, quam ad aſſiſtendum ſa-
crificio.
Ex *gloſ.* hic verbo eleemoſynis habes,
quod non tantum tenemur in pœnitentiā
facere eleemoſynas, ſed poſſunt etiam pau-
peres officio Iudicis compellere diuites,
vt adiuuent in extrema neceſſitate, *cap. ſi-
cut gloſ. diſt.*47. *& Abb. in c.*1. *de emptio-
ne, & venditione.*

In §. Medicos.

SVMMARIVM.

1 *Medici, an & quomodo teneantur infir-
mos monere pro confeſſione. n.*2. *&* 9.
*an ſufficiat ſi dicant conſanguineis. n.*3.
4 *Confeſſarius relinquat fidem confeſſionis
auditę pęnès infirmum.*
5 *Medicus an ſtet dicto familiarium, quid
ſi infirmus nolit confiteri n.*6.
7 *Correctio proximi, an ſemper liget.*
8 *Medici non excuſantur, quia non ſeruant
dictam conſtitutionem.*
10 *Infirmitas eſt Dei nuncius.*
11 *Medicus infidelis reijcitur.*

MEdicis præcipitur, vt quando ac-
cedunt ad viſitandos infirmos,
curent, vt priùs accedat medi-
1 cus ſpiritualis, ſeù confeſſarius; huic §. ac-
ceſſit Bulla Pij V. anno 1566. & confirma-
tur ex *tex. in cap. cùm infirmitas de pœnit.
& remiſſ.* quod iure optimo ſtatutum
eſt, quia vt ait Apoſtolus, *Corpus quod cor-
rumpitur, aggrauat animam*, vndè debet
quamprimum procurari ſalus animæ, ne
impediti poſteà ex doloribus corporis,
pereat cum ipſo & anima, cui remedium
opportunum præberi nequeat, & anima
pretioſior eſt corpore, *l. ſancimus, C. de ſa-
croſanct. Ecclеſ. & cap. vbi periculum de
elect. in* 6. ex quo probatur, quod priùs eſt
ſubueniendum animæ, quam corpori, *cap.
præcipimus* 12. *q.*1. *cap. ſi habes* 24.*q.*3. *&
alibi.*
Quæres primò, quomodò debeat intel-
ligi ly, ante omnia, moneant, vt inducant
Reſp. ſecundò, ſecundùm *Abbatem in
d. cap. dum infirmitas*, quod debet intelligi
2 ante, quam incipiat curam circa aliquos
actus eſſentiales, putà ſalaſſari, dare medi-
cinam, &c. maximè ſi infirmitas eſt grauis,
vel ſaltem quod in principio talis æſti-
metur, ita vt ex ſuperuenientia deinde
maioris mali non poſſit ſaluti animæ ſub-
ueniri. Ceterum nō ita ſtrictè obligat præ-
ceptum, ſic *Nugnus tom.*2. *cum addit. ad
3. part. quæſito* 6. *art.* 5. *difficult.* 2. *Roſella
verbo medicus n.*3. *Vega in ſumm. tom.*2.
caſu 105. *Ang. eod. verbo n.*9. *Armilla n.*1.

&

& alij paſsim idem confirmatur.

Quæres ſecundò, an ſufficeret facere
3 hanc monitionem conſanguineis, vel illis,
qui infirmo aſsiſtunt, vt .ſ. ipſi procurent,
quod infirmus confiteatur.

Reſp. ſufficere, ſi fiat aſsiſtentibus, vel conſanguineis, qui modo aptiori id ſuadeant infirmo, ſic *Suarez tom.4.diſp.35. ſect.3.nu.4. Graffius part.1. deciſionum lib. 3.c.14. Homobonus de Statelis p.2.cap.5.* apud quem vide alios DD.

Ratio autem eſt, quia dictum à medico deterret infirmum, familiares vero poterunt altiori modo id procurare, ſic hodiè eſt deprauata natura hominum, vt monitione rerum ſpiritualium paueſcant.

Aduerte ſecundò, quod ex ipſa Conſti-
4 tutione Pij V. ſancitum eſt, quod confeſſa-
rius relinquat fidem de confeſsione audi-
ta ab infirmo, & quod medicus ipſam exi-
gat, alias non accedat in poſterum ad cu-
ram infirmi.

Quæres tertiò, an ſit neceſſe omninò dictam fidem exigere, an poſsit medicus acquieſcere dictis familiarium, ſi iſti teſtificentur.

Reſpon. quod poterit acquieſcere di-
5 cto familiarium, ſi ſint viri fide digni, *Bar-
boſ. in collectaneis tom.2. lib. 5. titul.38.c.
13. Nugnus lit. ... tom.1. tract.7.c.3.
n.34. Scortia in Bullario Pontif. ...
89. theorem.215.*

Quæres quartò, quid ſi infirmus ſit in probabili periculo mortis, & nolit confiteri, vel quid ſi medicus ſciat infirmum, adeò eſſe oſtinatum, vt ſua monitio ſit futura fruſtratoria, an debeat infirmum relinquere ſine cura.

Reſp. quod ſi cognoſcat monitionem
6 fruſtratoriam, non tenetur ipſam facere,
quia ratio legis eſt attendenda, ratio autē
quare Pontifex hanc condidit legem fuit
prouidere ſaluti animarum, ſed medicus
ſcit ſuam monitionem futuram fruſtrato-
riam, ergo non tenetur ad ipſam. Sicut
etiam neq; tenemur corrigere proximū,
quem certo ſcimus manſurum in ſua oſti-
natione deſpiciendo noſtram correctionē,
ita *Sanch. in ſum. tom.1. lib.3.c.16.nu.*10.11.
*& 16. & Barboſ. lit.*C. Si autem fuerit fa-
7 cta monitio, & infirmus nolit confiteri, &
ſit in probabili periculo vitę non eſt deſe-
rendus, maximè ſi abſentia medici graui-
tèr noceret infirmo, ſic *Sanch. lit.*C. *& Sil-
uius in addit. ad 3. part. S. Doct. quæſit.6.
art.5. quæſit.1. concl.1. Villalob. in ſumm.
tract.9. to.1. difficult.27.n.5.* & alij recen-
tiores.

Quęres quintò, dum medici paſsim id non ſeruant, an fuerit introducta conſuetudo in contrarium, ac proindè, an excuſentur à peccato, & ab excommunicatione?

Reſp. nullam poſſe conſuetudinem in-
8 troduci, niſi ſit rationabilis, ſed hæc con-
ſuetudo eſſet irrationabilis, imò contra
bonum animę, ergo nullo modo ſubſiſte-
ret. Nec medici excuſantur à peccato, vel
excommunicationes niſi in caſibus prę-
poſitis.

Aduerte tertiò, quòd pręter excommu-
nicationem Pij V. medici alijs pęnis puni-
ri poſſunt arbitrio Epiſcopi, argumento
*tex. in l.1. ff. de iure deliberandi, & cap. ſa-
nè de celebratione Miſſarum*, in quibus iu-
9 ribus diſponitur, quod vbi non habemus
pęnam certam, id remittitur in arbitrium
Iudicis, qui potiùs dicit eſſe mitis, quam
ſeuerus.

Ex *gloſ.* noſtra in figuratione caſus ha-
bes, primò, quod Deus aliquando indire-
10 ctè nos reuocat ad ſalutem per ſuas viſi-
tationes medijs infirmitatibus, tribulatio-
nibus, quia dum his anguſtiamur ad ſacra-
menta recurrimus. Secundò, quod infide-
lis non poteſt eſſe medicus fidelis, quia me-
dicus debet curare, vt infirmus ſuſcipiat
Sacramentum, ſed infidelis non eſt proba-
11 bile, quod hoc procuret, quia nemo dat,
quod non habet, ex regula nemo plus iu-
ris. Imò tales infideles inuidi facilimè pro-
curarent, quod homines perirent deſtitu-
ti ſalute animę, ergo ſunt omninò euitan-
di, & eorum medicamina nullo pacto ap-
probari debent.

In §. ſi quis autem cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Deſtituti ſenſibus quomodo abſoluendi. n. 2. 10. 11. 12. 13. & 14.*

3 *Integritas confeſſionis, an ſemper ſit de eſſentia Sacramenti.*

4 *Teſtis pro tali abſolutione poteſt eſſe etiā infidelis. Vbi declaras eſſe n.8.*

6 *Confeſſionem petere eſt oſtendere voluntatem, & materiam. n.7.*

9 *Teſtis ſe habet, vt interpres.*

15 *Confeſſio generalis recitata, an ſufficiat pro abſolutione, & n.16.*

17 *Morientis peccata audita ſi confeſſarius, non recordetur quid agendum?*

18 *Abſolui, an poſſit qui nullum dedit ſignū. n.19.*

20 *Parochus, an peccet non abſoluendo in caſibus prædictis.*

Pu-

Punitur propter non datam abſolutionem num.21.
22 *Satiſfactio non imponenda conſtitutis in agone.*
23 *Eccleſia nemini claudit gremium.*
24 *Vltimo ſupplicio damnati an abſoluēdi. Cadauera eorum deponi non poſſunt, num.25.*

IN his §§. præcipuè agitur de abſolutione
impertienda ſenſibus deſtitutis, ideò vi-
debimus primò aliqua circa tales ſic
abſoluendos. Secundò de obligatione
Parochi, & de pœnis pro negligentia in
1 miniſtratione horum ſacramentorum.
Tertiò aliqua colligemus ex *text. & gloſa
horum §§.*

Circa primum aduerte primò, ex *tex. in
cap. is, qui pœnitentiam 26. quæſit. 6.* quod
ſi quis petierit pœnitentiam, & poſtea de-
2 ſtituatur ſenſibus, vel incidat in phreneſim,
is poteſt abſolui, ſiuè ipſe confeſſarius ip-
ſum audierit clamantem, ſiue aliquid dice-
rent ſe audiſſe tunc clamantem confeſſio-
nem, & in hoc ſufficeret etiam teſtimoniū
vnius, qui poteſt eſſe infidelis, quia de nul-
lius præiudicio agitur, patet ex *c. placuit,
& cap. cum itaq. de conſecrat. diſt. 4. S. D.
opuſc. 65. §. de extrema vnct.* vbi ait: *Si au-
tem infirmus, qui petit vnctionem, amiſit
notitiam, cum autem aduenit ſacerdos,
ipſum ſic inueniat, poteſt dare ſacramen-
tum, quia in tali caſu debet etiam bapti-
zari, & abſolui, &c. Suar. tom. 4. diſp. 24.
n. 5. ſect. 1. Cordub. lib. 5. de indulg. quæſit.
39. Megal. lib. 1. p. 1. c. 13. nu. 8. Raguſ. in
Lucerna Paroch. tit. de abſolut. quæſit. 97.*
quod autem poſſit abſolui, probatur, quia
3 integritas confeſſionis non eſt omninò de
eſſentia ſacramenti; vt enim ſuprà proba-
uimus, poteſt quis in multis caſibus pec-
cata omittere, ergo multò magis poterit
hic in extrema neceſſitate ſe accuſare de
peccatis in genere, vt facit clamando cō-
4 feſſionem, ac proindè poterit tunc validè
abſolui; tum quia ſi recordetur ſe commi-
ſiſſe mortale, cuius ſpeciem non recorde-
tur, poteſt ſe accuſare de peccato mortali
in genere, & validè abſoluitur, ergo idem
dicendum etiam eſt in caſu noſtro.

Dices, in ſacramento baptiſmi non
ſufficit teſtis infidelis qui aſſerat hūc ho-
minem eſſe baptizatum, ergo neque de-
bet ſufficere in caſu noſtro, cum vtrobiq;
agatur de ſacramento impertiendo.

Reſpon. diſparem eſſe rationem, nam
ibi præſumitur id factum in odium baptiſ-
mi, & ne ille baptizetur, & ſaluus fiat, hæc
5 autem teſtificatio tendit potius in contra-
rium, vt ſcilicet hic recipiat ſacramētum,
& ſaluus fiat, ergo non currit illa præſum-
ptio, quæ currit ibi. Ex quo notate chari-
tatem magni Dei, qui potius patitur ſa-
cramentum exponi periculo inualidatio-
nis, quàm fidelem decedere abſque auxi-
lio; infidelem enim admittit in teſtem,
*Sancius in ſelect. diſp. 44. n. 35. Zamban. li-
ter. C. cap. 4. dub. 2. & Reginald. in praxi,
tom. 1. lib. 8. cap. 3.* qui ad ſummum tenet,
in hoc caſu abſolutionem eſſe impertiē-
dam ſub conditione. Si autem ſint plures
teſtes, & fideles, bene poterit ille abſolui
ſimpliciter; at ſecundum primam opinio-
nem tutius erit agere, quia ſic practican-
do poteſt ſaluari moribundus, nec com-
mittitur irreuerentia circa ſacramentum.

Dices ſecundò, directè contra doctri-
nam poſitam, inſtando ex *Sot. in 4. diſt. 18.
quæſit. 2. ar. 6. ad 1. & Medina in ſum. p. 2.
cap. 8. & 19. reg. 6. ex Nauar. in man. c. 26.
n. 27. & ex alijs.* In isto caſu habetur tan-
6 tum voluntas confitendi, & nulla addu-
citur materia confeſſionis, ſed voluntas
confitendi non ſufficit, niſi quis deueniat
ad actum exercitum, ergo non poteſt cō-
feſſarius abſoluere.

Reſpond. negando maiorem; hic enim
habetur voluntas confeſſionis, ſed etiam
habetur aliquis actus in genere, qui oſtē-
ditur per voluntatem, quā pœnitens oſtē-
7 dit petendo confeſſionem, vel nutibus id
manifeſtando, imo *Bartholom. de S. Fau-
ſto* ita vocat confeſſionem hanc ſic factā,
vt velit etiam, quod per talem confeſſio-
nem poſſit moriens lucrari iubilæum, ſic
docet ipſe in *tract. de iubil. lib. 4. q. 4.*

8 Nota tamen, quod teſtis debet eſſe in
præſentia morientis, & confeſſarij; non
enim ſufficeret, ſi teſtis diceret confeſſa-
rio, quem inuenit in via, is, quem inue-
nies morientem, petijt confeſſionem me
præſente, ſed debet confeſſarius habere
hominem præſentem, qui dicat, illum pe-
tijſſe confeſſionem. Ratio autem huius rei
eſt ad euitandam confeſſionem in abſen-
tia, & per nuncium; quando autem teſtis
9 eſt præſens, videtur ſtare vt interpres, &
confeſſio facta per interpretem valet, ſic
tenet *Franciſc. Auila in deſert. de confeſſ.
per lit. cap. 2 per tot.* & colligit ex decreto
Clementis VIII. die 21. Iulij 1602. vbi dā-
natur confeſſio per nuncium, *Cappcauil.
lit. C. concluſ. 20. Aluar. in 2. par. S. Doct.
diſp. 80. q. 19. art. 4. in append. n. 34. & ſeqq.
Nugnus in 3. par. tom. 2. q. 9. art. 3. diffic. 2.
conſt 2. & alij* paſſim id docēt. Vere ſpe-
culatiuè loquendo non videtur, quid poſ-
ſit dici in contrarium, practicè tamen ad-
hærerem contrariæ opinioni, & ſic dice-
rem

rem poſſe eum abſolui abſentem eſſe, qui
hoc confeſſario per viam retulit, ſic colli-
gitur ex omnibus DD. qui tenent ſufficere,
quod pœnitens ſit præſens confeſſario,
ſic tenet *Bonacin. de ſacram. diſput. 5. q. 5.*
ſect. 2. punct. 2. §. 4. nu. 10. Zambran. cap. 2.
dub. 2 ſect. 5 nu. 31. Laiman. lib. 5. tract. 7.
cap. 3. nu. 12. Beccan. de ſacram. c. 37. q. 8.
& alij, qui dicunt, decretum Clementis
intelligi, quod non poſſit abſolui in ab-
ſentia pœnitentis, ſed nullo modo videtur
prohibitus caſus noſter.

11 Nota ſecundò, id ampliari, licèt quis nõ
petierit confeſſionem, nec det ſacerdoti
nutus, quia amiſit ſenſus, vt ſupra, ſed ta-
men percuteret ſuum pectus, intenderet
oculos ad cœlum, vel ad aliquam imagi-
nem deuotam cum pio affectu, & la-
crimis; hic enim poterit abſolui ſaltem
ſub conditione, ſic *Zambranus liter. C.*
cap. 4. dub. 2. ſect. 4. Baccon. de ſacrament.
pœnit. tract. 1. ſeſſ. 16. caſu 15. Laiman. in
Theologia morali, lib. 5. tract. 6. c. 8. Cap-
piouilla de ſacram. miniſtrand. tempore
peſtis, c. 3. q. 15. qui ſic ait: *Teneri paruulos*
abſoluere infirmum ſigna cõtritionis oſtẽ-
12 *dentem, ſaltem ſub conditione, quia in*
caſu extremæ neceſſitatis non requiritur
expreſſa, ſed ſufficit tacita confeſſio. Hæc
ibi dictus auctor. Hoc autem id mihi non
videtur improbãdum in fauorem anima-
rum, quarum Dominus adeò fuit amator,
vt pro ipſis mori dignatus ſit. Tum quia
in hoc caſu non ſit iniuria ſacramento, cũ
13 forma ſub conditione impertiatur, &
D. Aug. ſerm. 24. reddens rationem, qua-
re qui audiant, vel recitant Confiteor,
percutiant ſuum pectus, ait: *Tundere pe-*
ctus, vt arguat, quod latet in pectore, &
euidenti pulſu occultum caſtigetur pec-
catum, &c. ac proindè dicti actus ſunt ta-
cita confeſſio peccatorum, & oſtendunt
intrinſecum dolorem, ergo habemus om-
nia eſſentialia ad ſacramentum, ac proin-
dè ſaltem ſub conditione erit danda ab-
ſolutio. Tum etiam quia illa ſigna in tali
14 articulo cenſentur facta ad petendam
abſolutionem, quam quis propero ore
petere non poteſt. Collige tamen hinc cõ-
tra, quod non ſic erit dicendum, ſi ſacer-
dos poſt Pſalmum, *Iudica*, & recitatum
Confiteor, caderet ſenſibus deſtitutus; ſi
enim nullum daret ſignum; nõ poſſet ab-
15 ſolui ſecundum hanc confeſſionem, quia
illa confeſſio generalis per *Confiteor* non
præſumitur facta in ordine ad abſolutio-
nem ſacramentalem recipiendam eo mo-
do, quo ſunt acta ab illo, qui exiſtit in
extremis; nõ enim debemus putare, quod
qui viuit cum ſuis ſenſibus, ſic de facili fa-
ciat actus deſiderij ſacramentorum, me-
ritò non veniret abſoluendus ratione re-
citandi *confiteor*, tenet *Laiman. in Theo-*
logia mor. lib. 5. veniret tamen abſoluen-
dus pœnitens, qui accedens ad pedes cõ-
feſſarij, omnino deſtitutus ſenſibus cade-
16 ret; hic enim actus accedendi ad confeſ-
ſarium oſtendit tàm voluntatem confeſ-
ſionis, & ſic peccatum in genere, quàm
etiam dolorem cordis, ergo venit abſol-
uendus, ita *Coninc. in reſp. pro abſol. mo-*
ribundi, n. 16. Beccan. & alij communiter.

Aduerte tertiò, quod ſi confeſſarius au-
dierit peccata morientis, & tamen quia
forſan non compleuit confeſſionem, di-
ſceſſit non abſolutus, ſi poſtea rediens in-
ueniat ipſum ſenſibus deſtitutum, ita
17 vt nullum aliud ſignum dare poſſit (dum-
modo infra paucas horas, vel in eodem
die id eueniat) poteſt illum abſoluere
nec præſumitur mutaſſe voluntatem; ne-
mo enim eſt adeò immemor ſalutis æter-
næ, vt in extremis conſtitutus mutet vo-
luntatem recipiendi abſolutionem, ſic
Zambran. loc. cit. cap. 4. dub. 2. ſect. 7. n. 41.
& Cappiauil. tract. de modo miniſt. ſacr.
tempore peſtis, c. 3. q. 13.

18 Quæres, quid agendum in eo, qui nec
petijt confeſſionem, nec vllum præbet ſi-
gnum contritionis, & eſt in extremis om-
nino deſtitutus ſenſibus, an poſſit ſaltem
abſolui ſub conditione.

Reſpon. ſecundum opinionem *Enriq.*
lib. 3. de pœnit. cap. 10. n. 9. hunc non poſſe
abſolui, quod ſic probatur: ſacramentum
pœnitentiæ continet actum iudicialem,
ſed non poteſt ferri ſententia, vbi nulla
19 eſt accuſatio, vel criminis manifeſtatio, vt
eſt in caſu noſtro; hic enim nullum prorſus
actum exercet, ergo neque poteſt in
ipſum ferri ſententia, & ſic abſolutio, idẽ
confirmat *Málder. in tract. de ſigil. conf.*
cap. 15. Zambran. loco cit. c. 2. dub. 2. ſect. 8.
n. 46. & confirmatur ex *Concil. Arauſic. 1.*
cap. 12. ibi: *Subitò obmuteſcens baptizari,*
aut pœnitentiam recipere poteſt, ſi volun-
tatis præteritæ teſtimonium aliorum ver-
bis habeat, aut præſentis in ſuo nutu, &c.
ergo ex Concilio requiritur omnino ali-
quis actus extrinſecus.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
adeò fauorabilis eſt ſalus animarum, vt ſi
Parochus in illis caſibus, quibus poſſet
20 morientem abſoluere, ipſum non abſol-
uat; poſitis dictis opinionibus probabili-
ter, peccaret mortaliter contra iuſtitiam,
& deberet dici potius interfector anima-
rum, *Vaſq. 3. p. tom. 4. q. 91. ar. 2. dub. 1. n. 38.*
vndè non tantum poſſunt ſacerdotes ſic
abſoluere, ſed etiam tenentur ad hoc, nam

vt

vt ait *Sanch. in ſelect. diſp. 44. n. 35.* Sacramentum in his caſibus cedit iuri ſuo, & periculo irritationis exponi non ægrè fert, quia ſalus proximi magis tutè relinquitur ſuſcepto Sacramento, quàm ſi illud non miniſtretur, & vbi duo præcepta currunt, maius, & ſtrictius ligat: ſed maius eſt præceptum charitatis, quàm præceptum Religionis, ergo potiùs debet ſic moriens abſolui, ſaltem ſub conditione, quàm deſperatus dimitti,

Aduerte ſecundò, quod Parochus, cuius
31 culpe quis perijt non abſolutus, venit puniendus vt ſpiritualis homicida, ſic in *cap. ſi Presbyter 26. q. 6.* ibi, *Si Presbyter morientibus pœnitentiam denegarit, reus erit animarum*, ex *gloſ. in d. cap. verb. vltimò nota*, quod non debet quis expectare extremum pro pœnitentia, & refert verba *D. Aug. Serò pœnitentibus pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem dare non poſſumus.*

Nota hic obiter, quod his in egone abſolutis non ſic eſt imponende ſatisfactio, ſed notificanda, vt ſi poſtea conualuerint,
32 ſcient ſatisfactionem exequendam, interim ne pœnis greuari decedent, ſunt adiuuendi ſuffragijs aliorum, quæ poteſt confeſſarius acceptare pro ſatisfactione infirmi, patet ex *tex. in cap. ab infirmis 26. q. 7.* & practicant Curati, cum ad infirmos reconciliandos accedunt,

Circa tertium collige primò, Eccleſiam neminem priuare ſuis auxilijs, quia pia
33 mater eſt, ac proindè neq; damnatis vltimo ſupplicio Sacramenta denegat, ſi petierint ſub pena cenſuræ Eccleſiaſticæ, vt per *gloſ. hic, §. fin. verb. cenſura*, & per *tex. in cap. quærenti, de verb. ſignif.*

Collige ſecundò, hos ſic damnatos ſi
34 Sacramenta ſuſceperint, non eſſe priuandos Eccleſiaſtica ſepultura. Et ratio eſt, quia cui conceditur id, quod eſt plus, non debet denegari id, quod eſt minus (intellige in ijs, quę habent ſubordinationem) ſed iſtis concedunt Sacramenta, per quæ Eccleſie formaliter conſtituitur, ergo debent etiã concedi materialia ipſius Eccleſiæ, & ſic ſepultura, ſic DD. communiter in *cap. ex parte, de ſepult. clem. 1. eod. tit. cap. antepen. 13. q. vlt.*

Collige tertiò ex *gl. hic verb. conceſſum*, quod iſti vltimo ſupplicio damnati, ſi fuerint ſuſpenſi, non debent deponi abſq; li-
35 centie Iudicis: nam etiam poſt mortem poteſt Iudex punire corpora, *l. 1. & 2. ff. de cadauerib. puniend.* ſed à Iudice eſt petenda licentia, vt fecit Ioſeph Abarimatia, qui accedens ad Pilatum petijt corpus Ieſu, decedentes verò impœnitentes, vel qui ſe ipſos occidunt, priuari debent Eccleſiaſtica ſepultura, *cap. placuit 23. q. 5.*

DE SANCTISSIMO

Euchariſtię Sacramento.

TITVLVS SEXTVS.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia præceptum, n. 44.*
Diuiſio eius tractatus, n. 2.
Vndè dicatur, n. 3.
Quid ſit, n. 4.
Quibus nominibus appelletur, n. 5. & 6.
Eius figura, n. 7. 8. & 9.
Quando inſtitutum hoc Sacramentum, quæ eius materia, quæ forma nu. 10. 11. vſq; ad n. 19.
20 *Chriſtus Dominus quomodo ſe habeat in hoc Sacramento.*
21 *Gratiam, an cauſet qualibet pars Sacramenti.*
22 *Miniſter Euchariſtiæ, qui, & quotuplex, nu. 23.*
24 *Sacerdos, an & quando poſſit communicare ſe ipſum, nu. 25.*
26 *Laicus, an poſſit ſe ipſum communicare, & nu. 27.*
28 *Suſcipientis requiſita, n. 73.*
29 *Ieiunium quomodo dicatur fractum, quid ſi quis deglutiat reliquias ſibi, num. 30, & 31.*
32 *Sonus mediæ noctis qualiter accipiendus pro hoc ieiunio, & n. 33.*
Quid pro comeſtione carnium, dum aduenit dies ieiunij n. 34.
35 *Dubitans, an ſit ieiunus, quid debeat facere.*
36 *Nocte Natiuitatis quando celebrandum, & n. 37.*
38 *Comeſtio poſt Euchariſtiam, quando licita.*
39 *Parua quantitas, an frangat ieiunium.*
40 *Suſcipiens, quid ſi eodem die Mœchatus ſit quomodo accedat, & quoties num. 41. & 42.*
Pueris quando dari poſſit, n. 43.
45 *Præceptum huius Sacramenti, quo vſque duret, & an poſſit, & debeat anticipari, n. 46. 47. & 48.*
49 *Omittens confeſſionem annualem, & communionem quotuplex peccatum committat.*
50 *Accedẽs indignè quot peccata committat, & n. 51. & 52.*
An ſatisfaciat præcepto, n. 53.

54 Com-

54 *Communicari, quis aliquando obligatur de iure Diuino,n.55.*
56 *Euchariſtia,an conferat primam gratiã, & n.57.*
Eius effectus,n.58. vſq; ad 63.
Quando hæc operetur,nu.64.
An æqualiter in omnibus,n.65.
66 *Speciei vtriuſq; ſumptio non confert maiorem gratiam,n.67. vſq; ad 69.*
Quomodo cauſent gratiam, num.70. & quando nu.71.
72 *Euchariſtiæ Sacramentum, an poſſit dari informe.*
74 *Hora ſumptionis huius Sacramenti in ſumptione,quæ Sacrificii hora n.75.*

IN *Capitul. omnis*
vtriuſq; ſexus, de
1 *pœnitent. & remiſſ.*
poſt præceptum
Sacramentum Pœ-
nitentiæ,præcipitur
etiam fidelibus ſum
ptio Euchariſtiæ,
meritò incipit hic
Author de hoc Sacramento tractare.
Videbimus itaq; primò,quid ſit Euchari-
ſtia.Secundò,vbi fuerit hoc Sacramentum
figuratum. Tertiò,quando inſtitutum.
2 Quartò,de materia.Quintò,de forma.Sex
tò,de miniſtro. Septimò,de ſuſcipiente.
Octauò,de præcepto huius Sacramenti.
Nonò,de effectibus eiuſdem.
Circa primum aduerte primò, quod
hoc nomen,*Euchariſtia*,idem eſt, ac bo-
na gratia, & ſecundum *Bellarm.* idem eſt
3 hæc vox,ac grata memoria;dicimus enim
in hoc Sacramento gratam memoriam
haberi paſſionis Domini, qui in hoc Sa-
cramento memoriam fecit ſuorum mira-
bilium.Pſalm.120. tamen, vt Sacramentũ
eſt,ſic definitur à *S.Doct. 3.part.q.73.art.*
1. in corp. Eſt Sacramentum ſpiritualis
alimenti; quam definitionem declarantes
4 Summiſtæ,& Canoniſtę dicunt eſſe Sacra-
mentum,quod ſub ſpeciebus panis, & vi-
ni,& alterius earum verum corpus,& sã-
guinem Chriſti continet ad refectionem
animarum.
Aduerte ſecundò, quod conuenienter
hoc Sacramentum tribus nominibus ap-
5 pellatur reſpectu diuerſorũ;dicitur enim
ſacrificium,quia commemorat paſſionem
Chriſti,vt ſciamus in ipſo verè incruenter
fieri id,quod in ſua morte cum ſanguinis
effuſione effecit,*S.Doct.loc.cit.* ſacrificium
eſt immutatio rei oblatæ, Chriſtus verò
quoad affectum verè conſumatur, & mu-
tatur; quoad effectum verò quia impaſſi-
bilis eſt ſpecies pro Chriſto conſumuntur.
Secundò,dicitur communio ex *Dama-*
ſceno lib.4.orthod.fid.c.14. quia per ipſam
Euchariſtiam communicamus Chriſto, &
ſumus participes eius corporis,& diuini-
6 tatis. Tertiò,dicitur metalepſis ſecundum
Damaſcen. loc.cit. quod ex Græco idem
eſt,ac aſſumptio,quia per hoc Filij Deita-
tem aſſumimus, & in ipſo futuræ aſſump-
tionis nobis pignus datur, vt canit Eccle-
ſia.
Circa ſecundum,variæ figuræ huius Sa-
7 cramenti nobis oſtenduntur. Maxima,&
principalior fuit oblatio panis à Melchiſe-
dec,qui obtulit panes propoſitionis,*Paul.*
Hebr.9. & 10. Secunda figura fuit panis
azimus.*Exod.12.* ibi *Edent carnes,et azimos*
8 *panes*.Tertia figura fuit manna,quam Do-
minus dedit populo,omne delectamentũ
habentem,& ſaporem ſuauitatis: ſed ma-
gis clara figura fuit agnus paſchalis pro-
pter maximas proportiones,quas habet il-
lius comeſtio; in primis enim agnus im-
molabatur ab vniuerſa multitudine filio-
rum Iſrael, & Chriſtus pro omnibus im-
molatur.Agni caput,& pedes, & inteſtina
vorabantur abſq; ruminatione,ſic nos nõ
debemus in hoc Sacramento dubitare de
capite Chriſti,hoc eſt de diuinitate,de pe-
dibus,hoc eſt de humanitate,nec de inte-
ſtinis,hoc eſt de vnione hypoſtatica, co-
medebatur nocte,& nox eſt vita noſtra,
comedebatur cum panibus azimis, ecce
ſpecies ſacramentalis, *S.Doct.art.6.q.73.*
comedebatur cum lactucis agreſtibus, vt
oſtendatur nobis amaritudo pęnitentiæ
præmittendæ pro hoc Sacramento;dicen-
te *Paulo ad Cor.1. Probet autem ſe ipſum*
homo, & ſic de pane illo edat,&c. vbi ly,
9 *probet*,idem eſt,ac ſe ſaciat probum,vel ſe
iuſtificet.Alia figura huius Sacramenti fuit
ſacrificium Abrahæ Geneſ. 22. in quo ex-
preſsè hoc ſacrificium figurabatur. Nam
ſicut ibi verè quoad affectum Iſaac occi-
ſus eſt,ſed tamen Dei promiſſione agnus
poſtea ſubijt vices,ſic verè quoad vim Sa-
cramenti ſemper Chriſtus conſumaretur:
ſed quia immortalis eſt, & impaſſibilis,
nec poteſt mori,& pati, ſpecies conſumũ-
tur pro ipſo, quibus conſumptis recedit
Dominus.Inſuper omnis oblatio,quę fuit
in veteri lege, hanc noſtram perẽnem ob-
lationem figurat.
Circa tertium facilis eſt ſolutio,quam
dat Eccleſia ex Euangeliſtis communiter,
10 fuiſſe ſcilicet inſtitutum in nocte cœnæ,
cuius actus eximiam charitatem explicãs
Ioannes ait,*Cum dilexiſſet ſuos,in finem*
*dilexit eos.*hoc eſt in extremum, & cum
amore interminato; dat enim Dominus

in hoc ſacramento id, vltra quod non habet quid donet.

Circa quartum, materia huius ſacramenti in præparatione, & vt ſacrificium,
11 eſt, dicitur panis ex tritico, qui debet eſſe azimus, hoc eſt ſine fermento, & vinum ex vite, colligitur ex *text. in cap. cum Martæ, de celebr. miſſ.* & patet ex ſacris Euangeliſtis.

12 Circa quintum, forma in conſecratione panis ſunt illa verba, *Hoc eſt enim corpus meum*. In conſecratione calicis ſunt illa, *Hic eſt enim calix ſanguinis mei, &c. Matth. 26. Marc. 14. & cap. panis, de conſecr. diſt. 4.* Multa de hac materia, & forma videbimus infra in §. *conſtat*, tamen pro materia, & forma huius ſacramenti, prout ſacramentum eſt.

13 Dices, quodlibet ſacramentum habet ſuam materiam, & formam, ſed Eucariſtia eſt ſacramentum, ergo debet habere ſuam materiam, & formam; ſed in collatione huius ſacramẽti nulla apparet materia, vel forma determinata, ergo potius debet dici ſacrificium, quàm ſacramentũ.

14 Pro ſolutione huius difficultatis ſatis laborant Theologi, & diuiduntur varijs opinionibus. Primò *Gabr. in 4. diſt. 8. q. 6. ar. 3. & Marſil. ibid. q. 6. ar. 8.* tenent, ſpecies eſſe materiam huius ſacramenti, & *Gabr.* ait, formam eſſe conſecrationem.

Sed obſtat, in ſacramento debet extrinſecè demõſtrari, quod intrinſecè operatur: ſed per ſpecies, & conſecrationem
15 non oſtenditur extrinſecè, quod ſacramẽtum operatur intrinſecè, ergo, &c. intrinſecè enim ſacramentum operatur, & cauſat alimoniam animæ, quæ non habetur, nec deſignatur per ſpecies, & conſecrationem. Secundò, contra ipſos facit ratio, quia vt ſupra diximus, ſacramentum eſt inuiſibilis gratia, viſibilis forma, &c. ſed per hæc nulla habetur figura, ſeu ſymbolum effectus huius ſacramenti; nihil enim agnoſcimus neque per ſpecies, neque per conſecrationem, ergo non poteſt ſubſiſtere opinio iſtorum.

Secundò, aliqui DD. moderni apud *Coninc. 3. par. de ſacram. Euch.* tenẽt, corpus,
16 & ſanguinem Chriſti eſſe materiã, & formam huius ſacramenti. Sed contra ipſos facit etiam id, quod diximus; nam quodlibet ſacramentum habet aliquam ſenſibilitatem tàm in materia, quàm in forma; ſed corpus, & ſanguis Chriſti nullam habent ſenſibilitatem, ſaltem reſpectu noſtri ergo non poſſunt dici materia, & forma huius ſacramenti.

Dicimus itaque materiam huius ſacramenti eſſe ſpecies panis, & vini, formam
17 autem eſſe corpus, & ſanguinem Chriſti. Hæc opinio eſt communiſſima inter omnes DD. tàm Theologos, quàm Canoniſtas. Et probatur primò, quia ſpecies huius ſacramenti, & corpus Chriſti ſunt ſufficiens ſignum gratię ſacramentalis in hoc ſacramento, ergo hæc ſe habent vt materia, & forma.

18 Confirmatur hoc, quia illa dicitur materia, & forma cuiuslibet ſacramenti, quæ ſignificat, & cauſat gratiam ipſius ſacramenti, ſed ità ſe habent iſtæ res, ergo ipſæ ſunt materia, & forma huius ſacramenti.

Quod autem corpus, & ſanguis Chriſti ſe habeant ad modum formæ, & ſpecies vt materia, probatur, quia forma eſt illa, quæ complet ſacramentum, & ſine qua
19 materia in ſacramento nihil operatur, & à qua principaliter dependet effectus ſacramenti; vndè de forma, quæ conſiſtit in verbis, dicebat *Auguſt. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* ſed ſine corpore, & Chriſti ſanguine ſpecies ſacramentales de ſe nihil ſunt aptæ operari, nec aliquid valent, ergo ſpecies ſunt materia, & corpus Chriſti, & ſanguis ſunt forma.

Ex hoc habes, Chriſtum Dominum concurrere in hoc ſacramẽto modo principaliori, quàm quod concurrat in alijs ſa-
20 cramentis; in alijs ſacramentis à cœlo Chriſtus operatur, in hoc verò immediatè aſſiſtit; Humanitas enim Chriſti tãtum in cœlo, & in hoc ſacramento eſt. Vndè Diuinitas Chriſti eſt vbique, non autem Humanitas. vndè benè dicimus, *Deus eſt vbique*, malè autem dicimus, *Chriſtus prout Deus homo eſt vbique*; nam in alijs ſacramentis concurrit ad modum cauſæ vniuerſalis, & à cœlo influit ſua virtute, ſed in hoc ſacramento immediatè aſſiſtit, & ſe habet vt pars principalis eiuſdem, igitur modo principaliori in ipſo operatur, & ideò Patres vocant hoc ſacramentum *ſacramentum ſacramentorum*.

Dices, materia ſimul cum forma in quolibet ſacramento ſunt concauſæ ad producendam gratiam, ſed ſpecies nullo modo concurrunt ad cauſandam gratiã; eſt enim Chriſtus, qui ipsã cauſat, & operatur, ergo non poſſunt ſpecies dici materia huius ſacramenti.

Reſpondet *Suar. 3. par. q. 42. ar. 2* tranſeat minor, nego conſeq. quia non eſt de eſſentia ſacramenti, vt quælibet eius pars cauſet gratiam, vt patet in baptiſmo: nam
21 non tota aqua cauſat gratiam, ſed illa pars, quæ vnitur cũ vltimo verbo formę, cauſat gratiam immediatè, mediatè autem aliæ partes materiæ, & cætera verba

for-

formæ. Dicimus igitur cum *Suar.loc.cit.* quod licet Chriſtus in hoc ſacramento ſit principalis Author gratiæ, tamen negari non poteſt, quod cum hoc ſacramentum contineat & ſpecies ſacramentales, non poſſit etiam ipſis ſpeciebus ſacramentalibus tribui effectus gratiæ, & ſic Deus ad producendam gratiam in hoc ſacramento vtitur ſpeciebus ſacramentalibus tanquàm medio, eo modo, quo verba principaliter, mediantibus materijs ſimul cõcurrentibus cauſant gratiã: vndè etſi ſpecies concurrãt, tamen effectus gratiæ tribuitur toti ſacramento, quod conſtat ex ſpeciebus ſacramentalibus, & ex corpore Chriſti.

Circà ſextum, miniſter huius ſacramẽti, vt ſacramentum eſt, ſiuè vt conſiſtit in
22 diſpenſatione, poteſt eſſe etiàm Diaconus in neceſſitate, *c. Diaconus, diſt. 93.* tamen prout eſt ſacrificium, vel prout conſiſtit in præparatione, eius miniſter eſt tantum ſacerdos ritè, & rectè ordinatus. vndè nota differentiam inter hoc ſacramentum, & alia: nam cum baptiſmus, licèt Parochus non eſſet ordinatus, habet tamen effectum ſuum, ſi à tali Parocho miniſtretur; at hoc ſacramentum non poteſt conſecrari à ſacerdote non ordinato, quia eius confectio, ſeu conſecratio ſupponit neceſſariò ordinem ſacerdotalem.

Quæres primò, quid ſi ſacerdos non ordinatus, ſed præſumptus miniſtraret hoc ſacramentum ab alio tamen ſacerdote confectum, an ſacramẽtum haberet effectum ſuum,

Reſpondetur affirmatiuè, & hæc eſt alia differentia huius ſacramenti ab alijs: nam in alijs ſacramentis (præter matrimoniũ) miniſter cõferens principaliter requiritur,
23 & concurrit principaliter vt inſtrumentum ad conferendam gratiam; hic autem miniſter in collatione, ſeu diſpenſatione huius ſacramenti ſe habet per accidens, & nihil operatur; Chriſtus enim cauſat gratiam, ſacerdos verò concurrit tantum ad præparationem huius ſacramenti, vt diximus, vndè iſte miniſter non ordinatus cõmitteret ſacrilegium; ſancta enim à ſanctis pertractari debent, tamen ſacramentum haberet effectum ſuum, ſicut habet quãdo confertur à ſacerdote ritè ordinato.

24 Quæres ſecundò, an poſſit ſacerdos deuotionis cauſa communicare ſe ipſum, etiam ſi adſit alius ſacerdos præſens.

Reſpondetur negatiuè; hoc enim eſt inconueniens reuerentiæ, & maieſtati tàm magni ſacramẽti: ſi tamen non adſit alius ſacerdos, poterit hic deuotionis cauſa communicare ſe ipſum cum particulis iã conſecratis anteà ab alio; hoc tamen debet facere ſecluſo ſcandalo, *Selu. 3. p. q. 82. ar. 4 Homobon. in exam. Eccleſ. p. 1. trac. 4. cap. 11. n. 106. Fagund. tract. 3. lib. 3. cap. 3. n. 7. Suar. 3. par. tom. 3. diſt. 72. ſect. 3.* & ratio eſt, quia hoc ſacramentum non requirit neceſſariò, quod miniſter ſit perſona diſtincta à ſuſcipiente, vt debet eſſe in alijs ſacramentis. Tum quia etiam ſacerdos feria 6. in Paraſceue proprijs manibus ſe communicat.

25 Nec dicas, illam eſſe conſumationem ſacrificij peracti præcedenti die, ac proinde non currere rationem; dicimus enim quod quælibet communio eſt conſumatio ſacrificij, ſed non habet neceſſariam relationem, & dependentiam à ſacrificio, vt ſacrificium eſt, quia tali ratione ſolus ille ſacerdos, qui obtulit ſacrificium, poſſet illud conſumere, quod falſum eſt, imò etiam in eadem Feria 6. Paraſceue non eſt neceſſe, quod ille idem ſacerdos, qui obtulit in præcedenti die, ipſemet conſumet, ſed poteſt vel ipſe, vel alius ſacerdos, vt patet ex Rubricis Miſſalis in Paraſceue, ergo habet rationem puræ communionis, ac proindè poteſt ſacerdos ſe ipſum communicare modo dicto.

26 Quæres tertiò, an poſſit clericus, vel laicus eſſe miniſter huius ſacramenti in caſu extremæ neceſſitatis.

Reſpond. quod hic caſus eſt valdè metaphyſicus, tamen dicimus, quod ſi curreret, id erit licitum laico, tàm reſpectu ſui, quàm reſpectu aliorum, ſic tenet *Suarez 3. part. tom. 3. diſp. 72. ſect. 3.* Coninc. *de ſacram. q. 82. art. 3. n. 23. Laim. in Theolog. mor. lib. 5. tract. 4. cap. 7. nu. 4.* vbi ſic ait: *Si aliquis aut clericus, aut laicus in mortis articulo conſtitutus miniſtrum idoneum non habeat, à quo Eucharistiam ſumat, nihil obſtare videtur quominus ſe ipſum communicare poſſit (ſcandalo ceſſante)*
27 & adducit exemplum Reginæ Scotiæ, quæ id fecit, cui dicto plures ſubnectuntur rationes. Primò, quia hoc ſacramentum non conficitur quando miniſtratur, confectio autem ſpectat ad ſacerdotes neceſſariò; at miniſterium ipſorum eſt ob reuerentiam. Secundò, quia hoc nulli præcepto repugnat nec diuino, nec Eccleſiaſtico, ergo licitum eſt. Nec facit, quod nunquam fuerit ſeruatum, quia caſus eſt ferè impoſſibilis: ſi tamen curreret, nulla culpa deberet imputari laico, ſi id faceret.

Dices, *text. in cap. peruenit, de conſecr. diſt. 2.* id negare laicis, ergo neque nos cõcedere debemus.

Reſpond. textum ibi loqui extra caſum neceſſitatis, at in caſu neceſſitatis id conce-

cedit gloſa ibid.& confirmat in *c.24.qu.1.*
& etiam in *addit.eiuſd.cap.*

Circa ſeptimum, & ſic circa ſuſcipientes.

Aduerte primò, quod ſuſcipiens debet
eſſe ieiunus, & hęc eſt alia differentia,
28 quam habet hoc ſacramentum ab alijs.
Ratio autem eſt, quia cum hoc ſacramentum duplicem producat effectum,
ſcilicet in anima,& in corpore,ergo vtrobique diſpoſitionem exigit : corpus eſt,
quod recipit intra ſe corpus Chriſti,ergo
corpus debet eſſe diſpoſitum, diſpoſitio
autem eſt munditia materialis à cibo, &
potu, colligitur ex *cap omnis vtriuſq. ſexus,de pœnit.& remiſſ.*anima recipit gratiam,ergo etiam ipſa debet eſſe diſpoſita,
& ſic in gratia. Tamen circa ieiunium

Nota primò,quòd ſi quis deglutiat parum cartæ, vel aliquod fragmentum li-
29 gni,vel quid ſimile,quod non ſit comeſtibile per ſe; adhuc poterit ſumere Euchariſtiam, *Ludouic.de S.Iuuan.in ſum.p.1.
tract.de Euchar.q.7.art.10. Ledeſ.in ſum.
tom.1.de ſacram.Euchar.cap.23. concl.4.
Summa Coronæ de ſacram.Euch.et Sanch.
in ſelect.diſp.42.num.23.* vbi adducit rationem: nam cibus, & potus impediunt
ſumptionem Euchariſtiæ,ſed iſtæ res neq;
ſe habent ad modum cibi, neque potus,
ergo non impediunt ſumptionem Euchariſtiæ.

Nota ſecūdò, quod ſi quis habeat inter
dētes reliquias p̄cedentis diei, & illas nūc
deglutiat, non poteſt hic eodem die ſu-
30 mere Euchariſtiam, *S.D.3.p.q.80.art.8.
ad 4.Vaſq.3.par.tom.3.diſp.11.c.4.ar.36.
Nugnus 3 p.to.1.q.80. Palud.in 4. diſt.8.
q.2.ar.2. Laiman in Theol.mor.lib.5.trac.
4.cap.6.n.18.*& ratio eſt, quia hæc videtur
noua comeſtio, & nouus cibus, quæ ſunt
impeditiua Euchariſtiæ. Nec poteſt dici,
id ſe habere per modum ſaliuæ, quia ſaliua eſt res etiam ex noſtris, & quod intus
eſt,non frangit ieiunium: vndè ſi alicui ex
dentibus caderet ſanguis v.g.ſi iſte deglutiat ſuum ſanguinem,neque frangeret ieiunium naturale,quia eſt res ex ſuis,quod
ſi id faceret data opera, deberet abſtinere propter irreuerentiam commiſſam erga ſacramentum; ſi quis tamen velit in
eodem die,in quo deglutiuit reliquias cibi(modo,quo diximus)ſumere, non peccaret mortaliter;ſunt enim multi DD.qui
contrariam tuentur ſententiam, ſic *Coninc.de ſacram.q.80.ar.8.n.475. & Suar.
3.par.tom.3 diſp.66 ſect.4.& Tabien. &
Enriq.in ſum lib.8.cap.50. in gloſ. lit.V.
Moſeſ.in ſum.tom.1.tract.3.cap.10.n.13.*
quia deglutio reliquiarum non videtur
noua comeſtio, ſed potius actus pertinēs
ad comeſtionem præcedentis diei, idem
tenet *Fagund.de præcept.Eccl.præcept.3.
31 cap.5.n.14.*qui etiam ait,quod ſi quis per
nares(dum lauat faciem) attraheret aliquas guttas aquæ,quæ deuenirent ad ſtomachum, vel ſi quis acciperit ſuffictum
per nares, neque eſſet excludendus ab
Euchariſtia in eodem die,quia iſtæ res nō
ſe habent ad modum cibi, neque ad modum potus:ſed cibus, & potus impediunt
ſumptionem Euchariſtiæ,ergo iſtæ res nō
impediunt.Non negamus tamen fauorabiliorem eſſe ſententiam S.Doct.pro maiori reuerentia tam magni ſacramēti, vndè ſaltem de culpa veniali eſſet damnandus qui dictas res deglutiret voluntariè;
oſtendit enim irreuerentiam erga tam
magnum ſacramentum.

32 Nota tertiò,quod ſi ſimus in aliquo loco,in quo adſunt plura horologia,vnum
ſonat horam mediæ noctis,aliud verò nō
adhuc,in iſto caſu poſito,quod ambo horologia ordinariè non irregularè ſonent,
ſed circiter paulò antè, vel poſt vnum ab
alio,in iſto caſo poterit quis comedere,
vel bibere,donec aliud ſonet,neque frangit ieiunium pro Euchariſtia requiſitum,
*Fagund.loco cit.præcept.4.lib.1.c.10.nu.3.
Sanch.in ſelect.diſp.42.n.18. Villalob.in
ſum tom.1.tract.1.*

Et ratio eſt,quia in hoc caſu currit eadem paritas, ac currit in opinione probabili,ſed poteſt quis relicta vna opinione,accedere ad aliam, ergo poteſt relicto
vno horologio, attēdere ſolitum alterius.

33 Dixi, dummodo regularè procedant;
nam ſi vnum horologium vt plurimum
ſit inſtabile, & irregulatum; puta vel ſit
tardiſſimum, vel velociſſimum, tunc non
haberet locum dictum, ſicut neq; poterit
quis ſequi opinionem dubiam, & penè
erroneam.

Extēdo etiam hoc reſpectu comeſtionis carnium pro ſequenti die vigiliæ, nā
34 eadem ratio eſt habenda, vt diximus,
pro ieiunio naturali, *Sanch.*autem *loc.cit.
n.20.*ait ſufficere,quod horologium inceperit ſonare primum pulſum; non enim
erit expectandus duodecimus, ſed ſtatim
in primo debet abſtinere, & ſi habeat
buccellam in ore, debet expuere, quia
iam eſt demonſtrata hora mediæ noctis,
& alij pulſus ſubſequentes ſe habent per
accidens,ſic de facto apud Italos hyemis
tempore hora mediæ noctis demonſtratur per vnum pulſum,ergo alij pulſus ſubſequentes non venirent in conſiderationem.Limita reſpectu ieiunij Eccleſiaſtici,
quia hoc non obligat ſic rigoroſè; vndè

be.

benè poterit quis deglutire id, quod habet
in ore tempore quo horologium incipit
ſonare, nec tenetur id expuere, etiam ſe-
cundum *Sanch. cit.*

Nota quarto, quod ſi quis dubitet, an
35 aliquid deglutierit, vel biberit poſt me-
diam noctem, poteſt practicè deponere
dubium, & putare id non fuiſſe poſt me-
diam noctem, ac proindè ſumere Eucha-
riſtiam. Nec debet, ita ſcrupulizare, nec
anguſtiari conſcientia fidelium; ſolet enim
Dæmon eſſe auctor huius ſcrupuli ad abo
lendum vſum ſanctæ Euchariſtiæ, ſic *Lay-
man in Theologia morali lib. 1. tract. 1. c. 5
§. 4. n. 36. Sanch. loc. cit. & alij*; nec enim
Eccleſia tam ſtricto vinculo ligat conſcię̃-
tias fidelium in caſu dubio.

Nota quintò, quod in nocte Natiuitatis
36 Domini poteſt quis licitè immediatè ſan-
te mediam noctem comedere, & ſtatim
ſecuta media nocte celebrare, vel commu-
nicari, ſic *Enriquez lib. 8. c. 4. in gloſ. lit. V.*
& ratio eſt, quia finis præcepti non cadit
ſub præcepto: vnde cum Eccleſia præci-
piat ieiunium naturale pro reuerentia,
verè id facit, vt in ſtomaco, vbi accedit
37 corpus Chriſti, non inueniantur putrida
excrementa, qui finis ſi eſſet attendendus,
vel nulli, vel pauci fideles Euchariſtiam
ſumerent: ſufficit igitur, quod poſt mediã
noctem nihil acceperit.

Iam, quod ſumus in cibo, & potu no-
ta, quod poſt communionem non datur
38 certum tempus, quo quis abſtineat à ci-
bo, & potu, ſed remittitur deuotioni ſuſci-
pientis, ita *Villalob. tract. 7. diffic. 39. nu. 5.
Sot. in 4. diſt. 12. q. 1. art. 8. Valentia tom. 4.
diſt. 6. q. 8. punct. 3.* & alij DD. tenent nul-
lum eſſe peccatum ſtatim poſt miſſam de
ſacriſtia accedere ad refectorium, quia
nullibi reperitur præceptum certum tem-
pus.

Dices, parua quantitas non frangit ie-
39 iunium, ergo ſi quis comedit aliquam mi-
nimam rem, debet dici non fregiſſe ieiu-
nium, & per conſequens poterit commu-
nicari.

Reſp. diſtinguendo anteced. non fran-
git ieiunium Eccleſiaſticum, & concedo;
ieiunium naturale, & nego; ieiunium enim
naturale excludit quamlibet minimam
comeſtionem, vel potum. Nam eo ipſo
quis non poteſt dici amplius ieiunus na-
turaliter, & hoc ieiunium naturale præci-
pit Eccleſia ad reuerentiam Sacramenti;
illud ieiunium, quod eſt Eccleſiaſticum,
præcipitur in pęnam peccatorum, pęnæ
autem ſunt reſtringendæ, meritò ibi par-
uã quantitas non frangit ieiunium.

Aduerte ſecundò, quod ſuſcipiens non
tantum debet eſſe ieiunus, verùm etiam
purus in corpore, ac proindè illicitus coi-
40 tus, vel pollutio peccaminoſa ſecuta infra
eundem diem cauſat abſtinentiam ab Eu-
chariſtia, ſaltem pro tali die, licet quis cõ-
fiteretur. Quod ſi ad Euchariſtiam acce-
dat abſq; aliqua ratione neceſſitatis (puta
ad euitandum ſcandalum, &c.) ſaltem pec-
caret venialiter; eſt enim quædam irreue-
rentia, ſic *Ioann. della Cruz in directl. con-
ſcient par. 2. de Sacram. Euchar. q. 5. dub. 3.
concluſ. 3. Villalob. in ſumma tract. 7. to. 1.
diffic. 37. nu. 11.* & docet *Nugnus loc. citat.
concl. 10.* non poſſet tamen iſte talis dam-
nari de culpa mortali. Et ratio eſt, nam
Trid. ſeſſ. 13. c. 7. aſſerit, eſſe excludendum
à ſumptione huius Sacramenti, qui non
confitetur ſua mortalia, & ait, quod nec
ſufficit in iſto caſu contritio, ergo quotieſ-
cumq; remouet quis culpam per confeſ-
ſionem, non eſt excludendus à ſumptione
Sacramenti. Non poteſt autem excuſari à
veniali modo, quo diximus, propter ma-
gnam reuerentiam, quam & *Concil. Trid.
c. 7.* & omnes prædicti DD. exigunt in
ſumptione huius Sacramenti.

Aduerte tertiò, quod debet deuotè ac-
41 cedere; vndè ſi accedat cum voluntaria
diſtractione, peccat ſaltem venialiter, vt
ait *Filiuc. tom. 1. tract. 4. c. 7. nu. 207. Regi-
nald. tom. 2. lib. 29. c. 6.* & alij DD. propter
eandem rationem, quæ colligitur ex dicto
c. 7. Trid.

Aduerte quartò, quod debet circa fre-
quentiam huius Sacramenti pęnitens di-
42 ſcretè ſe gerere, & cum conſilio confeſſa-
rij: vndè ſi confeſſarius ei præcipiat in pę-
nitentiam, quod non ſumat Euchariſtiam,
non debet accedere, & ſi ſumat Euchari-
ſtiã, peccat mortaliter eo modo, quo pec-
cat, qui non exequitur pęnitẽtiam ſibi im-
poſitam à confeſſario, ſic tenet *P. Salaz. de
frequen. commun. cap. 14. §. 1. & Antonin.
Diana 3. par. tract. 4. de ſacram. reſol. 105.
propè fin.*

Aduerte quintò, quod Euchariſtia ad
modum viatici poteſt dari pueris doli ca-
pacibus, & aptis confiteri, etiam ſi alias nõ
eſſent inſtructi, nec habiles ad tale Sacra-
43 mentum, *Caietan. in ſumm. verb. miniſter
communionis, in fin. Suar. tract. 3. diſp. 70.
ſect. 1. in fin. Enriqu. libr. 8. c. 42. Armill. in
ſumm. verb. communio, n. 10. Nugnus p. 3.
q. 80. ar. 9. diffic. 3. ad 3.* & ratio eſt, quia
tempore mortis hoc Sacramentum non
exigit, tam magnam aduertentiam, & in-
tellectum; vndè etiam homini non loquẽ-
ti, nec diſcurrenti (præciſo ſcandalo) poteſt
hoc Sacramentum miniſtrari.

Circa octauum, & ſic pro præcepto hu-
ius Sacramenti,

44 Aduerte primò, teneri omnes fideles,
ſaltem ſemel in anno, & hoc in Paſchate
ſumere hoc ſacramentum ritè, & rectè, vt
in *cap. omnis vtriuſq ſexus*, tenetur etiam
quilibet in extremis conſtitutus ſumere
hoc ſacramentum tanquam ſcutum in-
expugnabile contra tētationes dęmonis,
& hoc ſub præcepto mortali, ſic *Summi-
ſtæ, & Canoniſtæ Durand. Gabr. Sot. &
alij*, quos refert, & ſequitur *Piſignan. in
4. ſent. tom. 1. diſt. 19. q. 2. ar. 7.*

Aduerte ſecundò, quod tempus Paſca-
tis non eſt peremptorium, ſed Eccleſia
præcipit tale tempus, quia videtur maxi-
mè opportunum; tamen eo tempore ela-
45 pſo, durat etiam præceptum, & quantò
magis quis differt ſatiſfacere, eò magis
creſcit malitia peccati, ſic tenet *Coninc.
de ſacram. q. 80. art. 11. diffic. 2. concluſ. 3.
Suar. 3. par. tom. 3. diſp. 70. Laiman. lib. 5.
tract. 4. cap. 5. nu. 8. Silu. 3. par. q. 80. ar. 11.*
Quod autem remaneat obligatio, tale ad-
ducunt exemplum: ſi quis teneatur ſolue-
re centum pro tali die, tali die elapſa,
adhuc perſeuerat obligatio, ergo ſic pari-
ter in caſu noſtro; tempus enim non tam
eſt addictum in honorem tàm magnæ fe-
ſtiuitatis, quàm etiam ad excitandos fide-
les ad ſumptionem, ergo etiam elapſo tali
tempore, tenentur fideles.

46 Sed quæres, quod ſi quis ſit nauigatu-
rus tempore pręcepti, ita vt non deueniat
ad terram fidelium, niſi poſt longum tē-
pus, vel præuideat tale impedimentum, ex
quo non poterit exequi tale præceptum
tempore debito, an poſſit anticipare ſum-
ptionem huius ſacramenti.

47 Reſpond. affirmatiuè, imò teneri anti-
cipare, docet *Nugnus 3. part. q. 80. art. 11.
diffic. 2. Fagund. loco cit. libr. 1. cap. 6. Suar.
3. par. tom. 3. diſp. 170. ſect. 2. circa fin.* ra-
tio eſt, quia tempus Paſchæ nō eſt de ſub-
ſtantia præcepti, vt diximus, ſed eſt tan-
tum conditio præcepta ab Eccleſia, quæ
putat tunc temporis fideles id commo-
dius poſſe, ergo qui tunc non poteſt, & an-
teà habet facultatem, poterit, & tenetur id
facere, & patet ex *d. cap. omnis vtriuſque
ſexus*, ibi, *ſaltem in anno*, & poſteà ſubdit,
Ad minus in Paſchate, per quæ verba tē-
pus non videtur eſſe de eſſentia, ſed tan-
tum fuiſſe impoſitum ab Eccleſia pro me-
ta, & vt non differatur obſeruantia talis
præcepti.

Nota etiam, quod ſi deindè iſte talis
tempore pręcepti inueniatur liber ab im-
48 pedimento, non tenetur iterum ſumere
quia iam ſatisfecit præcepto, ſicut etiàm
ſatisfecit ille, qui poſt elapſum tēpus præ-
cepti ſumit Euchariſtiam, ſic tenet *Fer-
nandez de Eredia in diſp. de ſacram. tract.
de Euch. p. 8. dub. 1. n. 10.*

Aduerte tertiò, quod qui omittit con-
feſſionem annualem, & communionem
49 in Paſchate, committit duplex peccatū,
quia non tantum præcipitur confeſſio in
Paſchate vt præparatio ad ſacram Eucha-
riſtiam, ſed etiam vt per ipſam homo ſa-
tisfaciat Deo, ad quod tenetur etiam de
iure naturæ, vt ſupra diximus de *ſacram.
pænitent.* ſi tamen quis præter tempus
paſchale, accederet ad hoc ſacramentum,
non pręmiſſa confeſſione ſacramētali, iſto
caſu vnum committeret peccatum ſacri-
legij, non autem duplex, vnum ſcilicet, qa
50 non confiteretur, & ſic non ſeruat præce-
ptum Tridentini de præmittenda confeſ-
ſione ante Euchariſtiam: aliud, quia acce-
dit indignus; ſed vnum, quia confeſſio in
iſto caſu præcipitur propter Euchariſtiā,
& ſic ſe habent p modum vnius, ſic tenet
*Turrian. de pænitent. quæſit. 6. ar. 5. diſp.
21. dub. 1 & Petr. Fai de pænitent. in add.
ad 3. part. S. D. quæſit. 4. ar. 3. diſput. vnic.
concluſ. 2. Fagund. lib. 3. præcept. c. 5. nu. 8.*
qui idem docet in inualida confeſſione
annuali; ſi quis enim faceret confeſſionē
non integram tempore præcepti, vnum
committeret mortale, nam integritas cō-
feſſionis tunc ordinatur ad ſatiſfaciēdum
Deo, & in ſimilibus caſibus idem docet
*Enriquez lib. 2. cap. 5. de pænitē n. n. 6. Me-
dina in par. 2. quæſit.* 109. *ar.* 4. *§. tandem,
concluſ. 3. Sotus in 4. diſt.* 18. *quæſit. 1. ar. 4.
& alij* communiter.

51 Dices, nulla eſt maior ratio in vno ca-
ſu, quàm in alio, ergo ſi quis accedit cum
peccato mortali tempore, quo non eſt de
præcepto, committit vnum mortale, idē
erit dicendum, quando communio præ-
cipitur, vt eſt in paſchate, quod ſcilicet
tunc pariter vnum peccatum mortale
committatur.

Reſpond. negando anteced. & diſparitas
eſt, quia in paſchate vnum præceptum
52 per accidens ordinatur ad aliud, & ſic
duplex eſt præceptum Eccleſiaſticum,
ſcilicet aliud confeſſionis, aliud commu-
nionis; præcipit enim Eccleſia media
confeſſione reconciliationem iuſto Deo,
per communionem vero præcipit amo-
rem, & cultum circa eumdem; tum quia
de facto hæc præcepta ſeparantur in mi-
noribus, qui non ſunt capaces Euchari-
ſtiæ, & tamen tenentur confiteri in pa-
ſchate, ergo hæc præcepta ſunt diſtincta,
nam ſi ſe haberent per modum vnius, qui
non eſt capax communionis, neque tene-
retur confiteri, quod tamen nemo eſt, qui
dixerit.

Ad

53 Aduerte quartò, quod per communio-
nem ſic indignè factam homo liberatur
ab obſeruantia præcepti, ac proindè non
tenetur iterum in eodem anno ſumere
Euchariſtiam, neque ligatur cenſuris la-
tis contrà eos, qui non ſumpſerunt ſactã
Euchariſtiam in paſchate. Ratio eſt, quia
iſte verè adimpleuit id, quod præcepit Ec-
cleſia, ſic tenet *Fagundez loco cit. diſt. 1.
cap. 7. nu. 4. Suarez 3. part. tom. 3. diſput. 7.
ſect. 7. Villalob. in ſum. tom. 1. tract. 7. diſ-
ficult. 42. Lopez in inſtruct. par. 1. cap. 11.
§. reuocari. Sotus de iuſt. & iur. lib. 2. quæ-
ſit. 5. ar. 10. & alij*, qui idem docent.

Dices, ſupra diximus *de ſacram. pœnit.*
quod qui facit confeſſionem inualidam,
& ſacrilegam, per ipſam non ſatisfacit præ-
cepto, ergo neque ſatisfacit per commu-
nionem ſacrilegam, cum vtrumque ſit ſa-
cramentum inaniter ſuſceptum.

Reſpond. negando conſeq. & diſparitas
eſt, quia in ſacramento Euchariſtiæ non
requiritur aliud ex parte fidelis, niſi com-
munio, ergo quotieſcumque quis ſumit
ſactamentum, facit id, quod facit Eccle-
ſia, licet faciat modo illicito, propter quod
non reſtat quid agendum, ſed tamen re-
manet purgandum, in quo deficit, vndè
debet pænitere, & confiteri de ſacrilegio;
benè tamen ſatisfecit, ſicut pariter ſatis-
facit præcepto ieiunij is, qui facit vnicã
commixtionem, ſed intemperatam; ſatis-
facit enim ieiunio, ſed peccat peccatum
intemperantiæ, *Sanch. in præcept. libr. 1.
cap. 14.* at in confeſſione non ſic, quia cõ-
feſſio inualida in eſſentialibus nullo mo-
do dicitur confeſſio, & per ipſam non ſa-
tisfit; at communio indeuota, & inualida
quoad effectum, eſt tamen valida quoad
eſſentialia.

Aduerte quintò, teneri fideles ad com-
munionem aliquando non tantum de
iure Eccleſiaſtico, ſed etiam de iure diui-
54 no poſitiuo, *Beccan. de ſacrament. cap. 25.
quæſit. 4 & S. Doct. 3. p. quæſit. 50. art. 11.
& in 4. ſentent. diſt. 9. cum alijs Scholaſt.*
communiter, quod probatur ex verbis
*Domini Ioan. 6. nu. 53. Niſi manducaue-
ritis carnem filij hominis, & biberitis eius
ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*
Omnia enim media neceſſaria ad perſe-
uerandum in gratia ſunt præcepta de iure
diuino, ſed communio eſt tale medium,
ergo eſt præceptum de iure diuino, ſaltẽ
temporibus enumeratis in prima aduer-
tentia; & de tempore mortis patet, quia
dæmones ardentius, & auidius accedunt
ad illaqueandas animas, ergo tunc debent
fideles omni armatura fortiori etiam eſſe
præditi. Quoad communionem Paſcha-
tis patet, qa difficiliter poteſt homo diu-
tius manere abſque periculo vitæ gratiæ,
ergo debet vniri cum vera vita Chriſto
Domino. Quod Euchariſtia ſit medium
neceſſarium ad diù perſeuerandum in
gratia, probatur ex *S. Doct. 3. p. quæſit. 80.
art. 11. ad 2.* vbi ait, eamdem eſſe neceſſi-
tatem Euchariſtiæ, ac Baptiſmi in adultis,
ſed Baptiſmus eſt neceſſarius ad primam
gratiam, ergo Euchariſtia reconſeruat hãc
primam gratiam, erit pariter neceſſaria,
Beccan. c. 15. quæſit. 7. concl. 2.

55 Dices, poteſt homo mereri auxilia
Dei ad reſiſtendum in gratia contra ten-
tationes medijs orationibus, vigilijs, &c.
ergo non tenetur de iure diuino ſumere
hoc ſactamentum.

Reſpond. negando conſequentiã, nam
vt ait *Beccan. loco cit.* licet poſſit homo
impetrare per mentem, v. g. dicta auxilia
non poterit tamen diù ſic permanere,
habemus enim expreſſa verba Domini
negatiua *Niſi manducaueritis, &c.*

Circà nonum, & ſic circà effectus huius
ſacramenti.

56 Aduerte primò, hoc ſacramentum non
fuiſſe ex ſe inſtitutum ad conferendam
primam gratiam, vt vult *S. Doct. ar. 3. cit.
& P. Beccan. cap. 22. quæſit. 1.* Prob. illa
ſacramenta conferunt primã gratiã, quæ
ſupponunt hominem mortuum in ipſa,
ſed hoc dicitur ſacramentum viuorum,
ergo ſupponit hominem viuum vita
gratiæ.

Nota autem, quod poteſt hoc ſacramẽ-
tum per accidens conferre primã gratiã.
57 Secundò, ſi confiteatur tantum attritus
ſacerdoti non habenti poteſtatem abſol-
uendi. Tertiò, ſi facto examine, putet ſe nõ
habere mortale, ſi re vera habet, & actum
attritionis eliciat generaliter, & in ſimili-
bus caſibus docet *S. Doct.* & refert *Bec-
can. loco cit.* Prob: quia ſacramenta dant
gratiã non ponentibus obicem, ſed iſte
ſic accedens non ponit obicem, ergo re-
cipit gratiã. Inſuper non habet aliã gra-
tiã, ergo hæc, quã nunc recipit, eſt prima;
non ex fine ſacramẽti, vt diximus, ſed per
accidens, & quia in ipſo non inuenitur
alia.

58 Aduerte ſecundò, varios effectus huius
sacramenti, quos connumerat *S. D. per
totam q. 73. cit.* primus eſt, facere in nobis
id, quod facit cibus corporalis, & ſic ſu-
ſtentat, auget, reparat, & delectat, ita hoc
ſacramentum ſuſtentat in gratia, auget
ipsã, reparat potentias, & virtutes contra
concupiſcentias, & delectat animam, ſic
*S. Cyprian. ſerm. de cœna Domini, & Am-
broſ. ſer. 15. in pſal. 105.*

Se-

Secundus eſt augere charitatem, *Au-
guſt. tract. 26. in Ioan.* qui ait circa finẽ,
59 *Dominus noſter corpus, & ſanguinem
ſuum in eius rebus commendauit, quæ ad
vnum aliquid rediguntur ex multis, nam
panis ex multis granis in vnum concoat,
& vinum autem vnum ex multis acinis
confluit.* & ſubdit, *O ſacramentum pieta-
tis, ò ſignum vnitatis, ò vinculũ charitatis!*
60 Tertius eſt remittere venialia, *S. Doct.
ar. 4 quæſit. cit.* & dat rationem, quia hoc
ſacramentum ſe habet ad modum cibi:
ſed cibus reparat quidquid deperdimus
quotidie caloris naturalis, ergo hoc ſa-
cramẽtum reparat quidquid deperdimus
charitatis per venialia.
61 Quartus eſt remiſſio pœnæ: Dupliciter
autem poteſt hoc ſacramentum conſide-
rari, vel vt ſacramentum eſt, vel vt ſacriſi-
cium, &c. vt ſacrificium eſt, habet hoc ſa-
cramentum vim ſatisfaciendi infinitè, &
pro qualibet pœna; ſed quia in oblationi-
bus plus attenditur affectus offerẽtis, quã
valor rei oblatæ, vt habetur *Lucæ* 21. indè
eſt, quod quantò maior eſt deuotio offe-
rentis, eò maior erit ſatisfactio per hoc ſa-
crificium. Vt ſacramentum eſt, remittit
aliquam pœnam temporalem, quia hoc
ſacramentum ſumitur cum actu charita-
tis, vt eſt vnio cum Chriſto Deo, ſed cha-
ritas cauſat remiſſionem pœnarum, ergo
etiam hoc ſacramentum cauſat, & tantò
maior erit remiſſio pœnarum, quãtò ma-
ior erit diſpoſitio ſuſcipientis, *S. D. art. 5.*
62 Quintus eſt præſeruare hominẽ à mor-
te peccati. Dupliciter autem poteſt ho-
mo præſeruari à morte, vel per augumẽ-
tum intrinſecum reparatiuũ virtutis na-
turalis, & potentiarum, vel per arma, quæ
extrinſecè defendant. Hoc ſacramentum
intrinſecum dat vim, & auget charitatem,
& amorem, *Pſalm. 103. Panis cor hominis
confirmet, & Auguſt. loco cit. Panis eſt,
non venenum.* Inſuper defendit, ſicut ar-
63 ma defendunt corpus: nam eſt repreſen-
tatiuum paſſionis Chriſti, per quam victi
ſunt dæmones, ergo expellit omnem etiã
tentationem dæmonum, & *Chryſoſt. in
Ioan.* ait, *Vt leones flammas ſpirantes ab
illa mẽte diſcedimus terribiles effecti dia-
bolo. S. Doct. ar. 6.* & colligitur ex *Trident.
ſeſſ. 13. cap. 2.*

Nota tamen, quod omnes iſti effectus
in ipſo actu ſumptionis naſcuntur; tunc
64 enim infunditur gratia ex opere operato,
vndè *Becean. cap 22. quæſit. 6.* ait, quod
durantibus ſpeciebus, nihil amplius ope-
ratur ſacramentum ex opere operato, ſed
tantum ex opere operantis, ſi actus eliciat
meritorios; vndè vult etiam ipſe ibidem,
quod ſi quis fictè accedat, & cum obice
ad hoc ſacramentũ, ſi poſteà auferat obi-
cem, durantibus ſpeciebus, non recuperet
gratiam ipſius ſacramenti, ſi conferr gra-
tiam ex mente Auctoris in ſumptione,
& cum primò quis incipit deglutire, hæc
dixit, nec eſt delenda.
65 Aduerte tertiò, non plus gratiæ confer-
ri ex opere operato per ſumptionem ſa-
cramenti ſub vna ſpecie, quàm ſub vtraq.
*S. Doct. quæſit. 80. art. 10. & Becan. c. 25.
quæſit. 7.* & cõmuniter omnes apud *Suar.
diſtin. 63. ſect. 6.* Ratio eſt, quia vnus eſt
Chriſtus ſub qualibet ſpecie, & binæ ſpe-
cies ſe habent per modum vnius, vndè ſi-
cut quis non ſuſcipit duplicatam gratiã,
ex eo quia ſe communicauit, & deindè re-
ſumit particulas, quæ remanſerunt, nam
iſta communio ſe habet per modũ vnius,
ſed vnicum, & idem fit corpus Chriſti, er-
66 go idem erit dicendum in ſumptione
corporis, & ſanguinis, cum ſub vtraque
ſpecie ſit idem Chriſtus, & nihil plus in
vna ſpecie, quàm in alia, vt docent omnes
Catholici ex doctrina *Tridentini*, & vide-
bimus infrà in §. *conſtat*.

Dices primò, diuerſi ordines eodem
die ſuſcepti diuerſam conferunt gratiam,
& tamen vnicum eſt ſacramentum ordi-
nis, ergo & duæ ſpecies duplicatam con-
ferunt gratiam, cum non ſit maior ratio
in vno ſacramento, quàm in alio.

Reſpond. negando conſeq. & diſparitas
eſt, tum quia vnus ordo differt formaliter,
67 ergo debet habere diuerſam gratiam;
at ambæ ſpecies idem ſunt formaliter, &
idem Chriſtus eſt ſub vtraque ſpecie, er-
go vnica, & eadem gratia. Tum quia di-
uerſi ordines habent diuerſum finem, at
diuerſæ ſpecies cum ſacramento vnum,
& eumdem finem habent alendi animã,
ergo vnicam gratiam conferunt.

Dices ſecundò, ſi licitè ſumeretur ſpe-
cies vini tantum, certum eſt, quod confer-
ret gratiam Euchariſtiæ, & ſic etiam ſi ſu-
merentur ſpecies panis tantum, ergo ſi
quælibet ſpecies confert effectum ſuum
quando ambæ ſumuntur, duplicatum ef-
fectum producere debent.

Reſpond. negando conſequ. & ratio eſt,
nam quando ſumitur vna ſpecies, ſumi-
tur totus Chriſtus, ac proindè certum eſt,
68 quod confert effectum ſuum, & quando
ſumuntur ambæ ſpecies, non duplex, ſed
vnus etiã Chriſtus ſumitur, ergo ſi vnus
eſt Chriſtus tàm ſub vna, quàm ſub bina
ſpecie, vnus etiam effectus produci debet.
Non ſic autem ſi diſtinctæ ſumptiones
permitterentur; tunc .n. diſtincta, & mul-
tiplicata conferretur gratia, vt eſt in no-

ctæ Natiuitatis Domini, dum ſacerdotes ter ſe communicant, tunc triplicem habent gratiam ſacramentalem, quia tres ſunt communiones diſtinctæ ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ tres Miſſas concedit in illa nocte: certum autem eſt, quod vna Miſſa diſtinguitur ab alia, ergo diſtincta confertur gratia.

69 Dices tertiò, non poteſt dici, quod in ſumptione vtriuſq; ſpeciei conferatur vna gratia, quia vel confertur in ſumptione panis tantum, vel in ſumptione vini, vel partim in ſumptione panis, partim in ſumptione vini. Sed nullum ex his dici poteſt, ergo duplex gratia confertur. Probatur minor. Non poteſt dici conferri gratiam poſt ſumptionem panis tantum, vel vini tantum, quia alia ſpecies nihil efficeret, quod eſt abſurdum; neque poteſt dici, quod conferatur partim poſt ſumptionem vnius ſpecie partem poſt ſumptionem alterius. Nam fraudarentur laici, qui ſumunt tantum ſub vna ſpecie, quod negat S. *Doct. quæſit.* 80. *ar.* 12. *ad* 3. ergo nullo modo eſt hoc dicendum.

Reſpond. negando conſequentiam, & dicimus conferri totam gratiam poſt ſūptionem panis ex vi talis ſumptionis phyſicè, *&* ex vi ſpecierum vini moraliter. vndè in ſumptione ſpecierū panis datur tota gratia totius ſacramenti, quod ſub duabus ſpeciebus ſumitur.

Inſtab. ſpecies vini adhuc non ſunt ſuſceptæ, ergo nihil poſſunt operari, quia non entis nullæ ſunt qualitates.

70 Reſpond. diſtinguendo conſequ. non poſſunt operari phyſicè, & concedo; moraliter, & nego eo modo, quo diximus ſacramenta conferre gratiam antequàm ſuſcipiātur, & ſic in voto ſuſcepta cauſare gratiam moraliter tantum, non phyſicè.

Sed antequàm ad vlteriora tranſeamus.

71 Quæres primò, quando ſacramentum conferat gratiam, an in ipſo inſtanti ſumptionis in ore, an quando ſpecies ſacramentales peruenerunt ad ſtomachum.

Reſpond. conferre gratiam in ipſo inſtanti ſumptionis in ore, & cum primò quis incipit deglutire, nec eſt neceſſe, quòd peruenerit ad ſtomachum. ſic *Becan. quæſit.* 6. *diſput.* 22. & dat rationem, quia aliàs infirmi, qui non ſic de facili poſſunt deglutire, non reciperent gratiam huius ſacramenti, quod tamen nemo dixerit, immò *Enriquez lib.* 8. *cap* 43. *num.* 1. adducens alios DD. tenet, quod qui ſumpto ſacramento, & poſtquàm deglutiuit, euomit ipſum, adhuc recipit gratiam ipſius ſacramenti. Sufficit igitur ſumptio, nec requiritur corruptio ſpecierum, nec conuerſio earundem in noſtram ſubſtantiam.

Quæres ſecundò, an detur caſus, in quo quis accedat ad hoc ſacramentum, non recipiat gratiam ipſius, neq; peccet mortaliter.

Reſpond affirmatiuè, ſic *Caetan. Bonauent. & Alenſ. apud Suar. tom.* 3. *diſpu.* 63.
72 *ſect.* 2. § *ex his infero, & Fagundez in præcept. lib.* 4 *cap* 2. *num.* 14. & ratio eſt, quia poteſt eſſe, quod quis diligenter diſcutiat ſuam conſcientiam, neque in ipſa inueniat mortale, & accedat cum tali bona fide, nullum eliciendo actum neque attritionis, neque contritionis, hic non iuſtificaretur. quia nullum ſacramentum confert gratiam indiſpoſito, ſed hic nullam ponit diſpoſitionem ſupernaturalem, ergo non recipit gratiam. Inſuper non eſt in culpa, quia ex ignorantia inuincibili neſcit ſe habere nio tale, ergo neque culpatur, neque iuſtificatur.

73 Nota tamen, quod debent fideles, antequàm accedant ad tàm magnum ſacramentum, elicere ſaltem aliquem actum charitatis, vel attritionis, adhoc vt per talea actus ſupernaturaliter diſpoſiti poſſint recipere gratiam huius ſacramenti, & dū erit hoc ſacramentum, conferre primam gratiam per accidens, vt ſuprà diximus de primo effectu huius ſacramenti.

Dices, non auferre obicem eſt ponere obicem, ſed hic non aufert obicem, quem auferre deberet, ergo peccat, ac proindè non poteſt dari caſus ſuprà poſitus.

Reſpond. diſtinguendo maiorem: non auferre obicem ſcienter eſt ponere obicem, & concedo; ignoranter, & nego, neque tenetur auferre obicem, quem neſcit habere, ergo non peccat, quia vbi non eſt voluntarium, ibi neque culpa.

74 Quæres terriò, an liceat in qualibet hora diei ſumere hoc ſacramētum deuotionis cauſa, purà ſi quis ſit ieiunus vſque ad veſperum, an poſſit tunc ſumere hoc ſacramentum.

Reſpond. affirmatiuè, ſic *Zanard. in directior. Theolog. moral. part.* 1. *de Eucharist. cap.* 9. *ſect.* 17. *Eman. Sà verb. Euchariſtia, n.* 19. *Enriquez lib.* 8. *cap.* 54. *Azor. par.* 1. *lib.* 10. *cap.* 25. *quæſit.* 3. hoc autem intellige ſecluſo ſcandalo, & in homine deuoto, qui ſit aſſuetus ſumere Euchariſtiam ſæpiùs. Nam prohibetur conſecratio tantum huius ſacramenti poſt meridiem; nullibi autem reperitur prohibita eius ſumptio in tali hora, dummodo petens ſacramentum ſit ieiunus, & benè diſpoſitus.

Dices, acceſſorium ſequitur naturam

P ſui

ſui principalis,ſed conſumatio eſt acceſſoria ad ſacrificium, ergo dum ſacrificium non poteſt confici hac hora, neq; poterit eius conſumatio perfici.

Reſpon.negando minorem ſimpliciter, nam communio non habet tãtum puram rationẽ coſumationis ſacrificij,ſed habet ẽt verã rationẽ ſacramẽti;ſed alia ſacramẽ
75 ta(prẹter ſacramentũ ordinis)poſſunt valide conferri in qualibet hora diei, ergo ẽt hoc, dummodò ſint diſpoſitiones requiſitæ. Tum quia in ſacrificio habemus præceptum Eccleſiæ, quo id nobis prohibetur;nullum autem habemus præceptum, quo nobis prohibeatur communio ſic facienda, nec eſt ratio cur prohiberi poſſit, nam in ſacrificio requiritur illa hora ad commoditatem fidelium, vt interuenire poſſint,quod nõ requiritur in communione, hæc ſummatim de Euchariſtia, nunc ad §§.

In §. Eſt autem,

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia differentię ab alijs Sacramẽtis, & n.3.*
2 *Sacramenta excellentiora alijs.*
4 *Euchariſtiæ valor.*
Reuerentia debita,nu.5.& 6.

COmmendatur in hoc §. *excellentia huius Auguſtiſſimi Sacramenti*, & dicitur. *Maximum inter cętera ſacramenta, & oblatio ſuper omnes oblationes*. Igitur videbimus primò, per quid hoc ſacramentum differat ab alijs. Secundò qui ſit eius valor. Tertiò, quomodò venerandum.

Circa primũ aduerte primò, quod hoc
1 ſacramentum differt ab alijs;primò ratione excellentiæ *cap.ecce diſt.95.*ibi: *Quid corpori Chriſti,aut ſanguini poterit anteponi*. Vnde licet in quolibet ſacramento operetur Chriſtus, vt Deus,& vt homo, hic autem modo principaliori concurrit, id enim,quod in alijs ſacramentis operantur res materiales benedictæ,vel conſecratæ,id ſupplet in hoc ſacramento diuina bonitas, gerit enim hic vices materiæ, & formæ,vt diximus. Vnde tanto maior eſt excellentia huius ſacramẽti reſpectu aliorum, quanto maior eſt diuina eſſentia rebus creatis; iſtis enim vtimur in alijs ſacramentis;at in hoc ſacramento euaneſcit res creata,quæ eſt ſubſtantia panis, & loco ipſius remanet Chriſtus Deus, & homo, *cap ſic in ſacrificando de conſecratione diſt.2.*

Aduerte ſecundò,ex *gl.hic*,quatuor ſacramenta inter cętera habere peculiarem excellentiam, & prærogatiuam, & ponit ad hoc verſus.

Maior in effectu baptiſmus, corpus in eſſe
Coniugum ſigno maius, ſed Chriſma Miniſtro.

Ex quo habes ſacramentum baptiſmi
2 ex opere operato producere maiorem effectum, quam quodlibet aliud ſacramentum, *cap.nullus de pęnitentia diſtin.7.*& probatur. Nam licet alia ſacramenta remittant aliquo modo peccata, quatenus remittunt pęnas temporales debitas peccatis per gratiam,quam infundunt,tamen baptiſmus remittit omne peccatum mortale,originale,veniale,commiſſionis,omiſſionis,&c.inſuper omnem pęnam æternã, & temporalem, & hanc, quantumuis maximam,*d.cap.nullus*, hoc autem nõ habet pęnitentia, hæc enim ad ſummum peccata remittit,& pęnam æternam,non autem totam temporalem,ſed ſecundum certam menſuram. Sacramentum matrimonij eſt maius,& excellẽtius ratione ſignificatus. Nam modo principaliori ſignificat vnionem Chriſti cum carne noſtra, quæ ſignificatio licet habeatur etiam per Euchariſtiam, tamen matrimonium explicat etiã inſeparabilitatem,& perpetuitatem vnionis Chriſti cum nobis,quod non facit Euchariſtia,*cap.debitum de bigamis,cap.acutius diſt.26.* Chriſma eſt ſacramentum maius ratione miniſtri(quod idem dici poteſt de ordine)nam confectio,& miniſtra-
3 tio chriſmatis ſpectat ad ſolos Epiſcopos per ſe, Euchariſtia autem poteſt à quolibet miniſtrari,*d.cap de his de conſecratione diſt.5.* At hoc Sacramentum Euchariſtiæ præcedit omnia alia quoad eſſe, & ideò excellentius. Probatur. Nam effectus eſt quid extrinſecum operanti,ſignificatus eſt accidentalis, miniſter etiam extrinſecè ſe habet quoad Eſſe ſacramenti, at Euchariſtia habet in ſe,& quoad eſſe id,quo maius excogitari non poteſt, *cap.panis eſt,cap.corporeum,& cap.acceſſerunt*, & ferè per totam *diſt.2.de conſecratione,S.Doct.3.p.quæſt.83.*

Circa ſecundum valor huius Sacramẽti eſt Deus ipſe;vndè cum ſpe maxima accedant Sacerdotes, dant enim Deo per ſacrificium, & ſacramentum id, quo maius Deus ipſe habere nequit, & Dauid id prævidens in ſpiritu dicebat: *Calix meus ine-*

inebrians, quam præclarus, pſalm.22.cap. ſcriptum de conſecratione diſt.2. cap.ſemel 1.& 2.cap.in Chriſto diſt.citat.& Paulus ad Hebræos 9.loquens de ſacrificio cruento,cuius hoc Sacramentum vices gerit,illud enim fuit cum ſanguinis effuſione,hoc autem ſine ſanguinis effuſione,idem operari valet, quod valuit illud, ſed illud fuit infiniti valoris ſufficiens ſatisfacere Deo pro qualibet etſi grauiſſima culpa,& æquiualens pro quolibet beneficio,& gratia, ergo hoc ipſum valet hoc ſacramentum, cum ſit idem numero quoad Eſſe, differẽs tantum quoad modum; modus autem cũ ſit accidens extrinſecum non poteſt mutare eſſentiam rei. Ait itaq; *Paulus nu.*11. *Chriſtus per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta æterna redemptione inuentu*,vbi nota ly,*æterna*,quod idem eſt, ac infinita, & vndequaq; illimitata, vt eſt æternitas. Item *Suarius de Sacramento Eucbariſtia diſp.*79. per totam apertius huius Sacramenti valorem oſtendit,& *S.Doctor* 3.*par. à quæſit.*79. & deinceps huius ſacramenti amantiſſimus multa diffusè congerit. *Trident.ſeſſ.*22.*de ſacrificio Miſſæ c.*2.vbi ſic ait: *Et quoniam in diuino hoc ſacrificio,quod in Miſſa peragitur, ille idē Chriſtus continetur,& incruenter immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſe ipſum cruente obtulit, docet Sancta Synodus, ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſumq; fieri, vt ſi cum verò corde, & recta fide,ac reuerentia contriti, & pœnitentes ad Deum accedamus miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina,& peccata etiam ingentia dimittit,vna enim eademq; eſt hoſtia,idem nunc Sacerdotum offerens miniſterio, qui ſe ipſum in Cruce obtulit, ſola offerendi ratione diuerſa; cuius quidē oblationis cruentæ, inquam, fructus, per hanc incruentam vberrimè percipiuntur,* & ſubdit: *Quarè non ſolum pro fidelium viuorum peccatis,pœnis,ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus,ſed etiam pro defunctis in Chriſto non dum ad plenum purgatis ritè iuxta Apoſtolorum traditionem offertur.* Hæc Cõcilium,cuius verba Sancto Spiritu dictante edita nullo modo ſunt contemnenda.

Circa tertium reuerentia circa hoc ſacramentum clarè colligitur ex eius excel-
5 lentia;vndè quantum alia ſacramenta ſunt hoc inferiora, vt diximus, tanta proportionaliter debet eſſe maior reuerentia huic ſacramento exhibenda. Quod nobis indicauit Dominus per verba apud *Tridenti;* *num eſt, Hæc quotieſcumq; feceritis in mei memoriam facietis*, quaſi diceret, mementote,quod ego ibi ſim,& facite cum memoria meæ diuinitatis,& excellentiæ, qua hic ſto;hoc enim ſignificat particula, In, quę eſt idem,ac,Cum, *Pauonius par.*3. *introductionis in ſacram doctrinam can.* 2954. Ex hoc habes,quod laicis, neq; interdicitur, neq; laudatur quotidiana perceptio huius ſacramenti, *cap. quotidie de conſecratione diſt.* 2. niſi ſint viri probatæ vitæ,& ornati moribus; ſcelerati autem, qui communicare non deſinunt, inficiantur,non mundantur, *cap.qui ſcelerate, & cap.timorem de conſecratione diſt.cit.*

Nota etiam,quod pro reuerentia huius
6 ſacramenti,quod debet antea manducari, non tantum ore ſumi, hoc eſt,debet eius excellentia conſiderari,nec ſtatim deglutiendus eſt Dominus inconſideratè,debet igitur ſuſcipiens antea ſe præparare 1.*ad Corinthios* 11. *Probet autem ſe ipſum homo,&c.& cap.quid eſt diſt.*80.vbi explicantur verba Domini *Ioannis* 5. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem,in me manet,& ego in illo*; ſubdit ibi textus:ſi itaq; in me manet, & ego in illo,tunc manducat,tunc bibit,quia vt verè quis manducet,& bibat,debet prius viuere vita gratiæ,& in Domino manere.

In §. Et quidem.

SVMMARIVM.

1 *Precepta huius Sacramenti.*
2 *Neceſſitas huius Sacramenti, & num.* 3. *&* 4.
*Non an neceſſarium ad primam gratiā, num.*5.
*Neq; vt eſt Baptiſmus,n.*6.*&* 7.
8 *Sacerdotes quando teneantur ſumere.*

1 TRia præcepta proponuntur pro frequentatione Auguſtiſſimi Sacramenti. Primum fuit in primitiua Eccleſia,quando omnes fideles quotidie ſumebant, *cap.quotidie de conſecratione diſt.*2. Secundum fuit poſt aliquod tempus,& repeſcente feruore Eccleſiæ,ſtatutum enim eſt,quod niſi quis grauioribus criminibus eſſet detentus, ſaltem ter in anno,ſcilicet in Paſchate,in Pentecoſte,& in Natali Domini hoc ſacramentum ſumerent,*cap.& ſi non frequentius de conſecratione diſt.cit.* Tertia lex fuit poſt maximam

ximam Eccleſiæ frigiditatem, ex qua ſta-
tutum eſt, quod omnes fideles ſaltem ſe-
mel in anno ſumant, & hoc in Paſchate,
*cap omnis vtriuſq; ſexus de pænit. & re-
miſſ.* hodie vero pietas fidelium ſuperat
præceptum Eccleſiæ. Sunt enim, & qui
quotidie ſumant ad inſtar primitiuæ Ec-
cleſiæ.

Aduerte tamen hic primò, prętet ea,
2 quæ ſupra diximus, quod nemo poteſt ſal-
uari ſine hoc ſacramento ſaltem in voto.
*Ioannis 6. Niſi manducaueritis carnem
filij hominis, & biberitis eius ſanguinem,
non habebitis vitam in vobis, & S. Doctor
quæſit. 73. ar. 3. in corpore* idem confirmat,
& *Auguſtinus lib. 1. contra duas epiſtolas
Pilagianas c. 22.* ait, neminem etiam par-
uulum poſſe ſaluari ſine participatione
corporis, & ſanguinis Chriſti.

Sed contra primò, quia ſequeretur,
3 quod paruuli, qui moriuntur ante vſum
rationis nullo modo ſaluarentur, quia iſti
nec poſſunt habere votum, neq; rem ſacra-
menti, quod tamen nemo eſt, qui dixerit.
Secundò, idem ſequeretur reſpectu adulti,
qui moritur in gratia, ſed nõ ſuſcepto hoc
Sacramento ob defectum tamen miniſtrã-
tium, vel ex alio capite, quod pariter ne-
gari debet.

Reſp. tamen ad vtrumq; vnico medio,
quia .ſ. omnes iſti habent votum implici-
tum ſaltem huius ſacramenti, qui .n. bap-
tizatur per ſuſceptionem baptiſmi habet
etiam fidem huius ſacramenti, patet ex
cap. vt quid paras de conſecratione diſt. 2.
vbi ſic dicitur, *vt quid paras dentes, & vé-
4 trem, crede, & manducaſti*, & *Aug. tract.
26. in Ioannem* ait: *Per hunc itaq; cibum,
& potum ſocietatem vult intelligi corpo-
ris & membrorum ſuorum, quidem ſan-
cta Eccleſia in prædeſtinatis vocatis iuſti-
ficatis, & glorificatis ſanctis, fidelibus eius,*
& ſubdit: *Hoc eſt itaq; manducare illam
eſcam, & illud bibere potum .ſ. in Chriſto
manere, & illum manentem in ſe habere,
ac per hoc qui non manet in Chriſto, & in
quorum manet Chriſtus, proculdubio nec
manducat ſpiritualiter carnem eius, nec
bibit eius ſanguinem, &c.* ac proindè ſic
intelligenda ſunt verba Domini: *Niſi man
ducaueritis, &c.* hoc eſt, niſi per fidem me-
cũ efficiamini cõcorporei, per quod ſaltẽ
habetur votum huius ſacramenti.

Aduerte ſecundò, neq. vſum huius ſa-
5 cramenti, neque eius votum eſſe medium
per ſe neceſſarium ad obtinendam primã
gratiam, patet hoc nam ſecundum *Sua-
rez diſp. 4 ſect. 1.* tam Concilium Floren-
tinum, quam Tridentinum tribuũt effectũ
primæ gratię ſolis ſacramentis baptiſmi &
pęnitentiæ, ergo nullum aliud ſacramentũ
eſt inſtitutum, vt medium neceſſarium ad
conferendam primam gratiam, licet poſ-
ſit hoc ſacramentum aliquando per acci-
dens conferre primam gratiam, vt ſupra
diximus.

Dices primò eo modo, quo dixit Do-
minus *Ioannis 5. Niſi quis renatus fuerit
ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt in-
troire in Regnum Dei*; eodem etiam mo-
do dixit *Ioannis 6. Niſi manducaueritis
6 carnem filij hominis, & biberitis eius ſan-
guinem, &c.* ergo ex verbis Domini pa-
tet, quod eodem modo ſit neceſſaria ad
primam gratiam ſuſceptio huius ſacra-
menti, ac eſt neceſſaria ſuſceptio baptiſmi.

Reſp. negando conſequentiam, & diſpa-
ritas eſt. Nam certum eſt de baptiſmo,
quod dum quis inuenitur filius iræ per ori
7 ginale, niſi renaſcatur per baptiſmum, non
habebit vitam ęternã; at non ſic cum hoc
ſacramento, nam poterit vtiquè quis diù
viuere, & habere Dei gratiam ſine actuali
vſu huius ſacramenti; itaq. ſenſus verborũ
Domini *Ioannis 6.* hic eſt: *Non habebitis
vitam in vobis*, hoc eſt, non poteritis diù
viuere immaculati, & ſine culpa, eſt enim
hoc ſacramentum vinum germinans vir-
gines, & panis fortium. Itaq. idem eſt di-
cere: con habetis vitam in vobis, ac non
habebitis permanentia in gratia, & abſquè
peccatis, contra quę in hoc ſacramento
ſtma nobis traduntur. *Trid. ſeſſ 6. can. 22.*

Aduerte tertiò, ſacerdotes ligati ſecun-
8 do pręcepto Eccleſiaſtico, quo in *cap. & ſi
non frequentius de conſecratione diſt.* cit.
diſponitur, quod fideles ſaltem ter in an-
no ſe cõmunicent, hoc etiam tenet *Sanct.
Doct. 3. part. quæſit. 82. art. 10. & Angelus
verbo Miſſa n. 4. Silueſter verbo eodem
n. 7. ex cap. dolentes de celebratione Miſſa-
rum, & cap. omnis homo de conſecratione
diſt. 2.* Probatur, quia Sacerdotes debent
pręcedere fideles in aliquo gradu perfe-
ctionis; ſed infimum pręceptum, quo fide-
les ligantur eſt, vt ſaltem ſe communicent
ſemel in anno, ergo Sacerdotes ligantur
ſecundo præcepto, & ſic quaſi quadam le-
ge media ſaltem ter in anno debent ſume-
re, vt in *d. cap. & ſi non frequentius.* Non
loquor tamen hic de ſcandalo, quia tot
committit peccata, quot ſunt homines,
quibus prębet occaſionem ruinę.

In

In §. Inualuit.

SVMMARIVM.

1 *Celebrare, vel ſumere pluries in eodem die an, & quando liceat, num.2. & 7.8. & num.9.*
3 *Viaticum an ſumere teneatur, qui ma- nè ſumpſit, & nu.4.*
An pluries dari poſſit in eadem infirmi- tate.nu.5.
6 *Quotidiana perceptio an bona.*
10 *Pluries celebrantes qua pœna puniri de- beant.*

DIſponitur in hoc §. quod tantum
ſemel in die poteſt. ſacerdos cele-
brare, excipit tamen diem Natiui-
tatis Domini, vel quando maxima vrget
neceſſitas, ideò videndum eſt primò an,
1 & quando liceat pluriès in eodem die ſu-
mere hoc ſacramentum. Secundò, an poſ-
ſit ſacerdos ex aliqua neceſſitate pluriès
celebrare in eodem die, & quæ poſſit eſſe
talis neceſſitas.

2 Circà primum aduerte primò, poſſe
laicum eodem die bis ſumere Euchari-
ſtiam, ſic *Diana part.4.tract.4. miſcellan. reſol. 197. ex Gaſp Hurtad. de Eucbariſt. diſput. 10. diffic. 2.* qui ſic ait: *Exiſtimamus eum, qui ſanus, aut ſi infirmus, tamen ex- tra periculum mortis mane communica- uit, ſi eodem die poſt communionem inci- dat in periculum mortis ſiuè violentę, ſi- uè naturalis adeò vrgens, vt prudenter extimetur eodem die moriturus, aut quod*
3 *tranſacto eo die, non ſit futurus potens cō- municare, teneri pro viatico iterum in eodem die communicare poſt incidentiam in dictum periculum, quia præceptum communicandi in articulo mortis, cui non eſt ſatisfactum communione ante pericu- lum facta, eſt diuinum, & maioris ponde- ris, quàm prohibitio Eccleſiaſtica non communicandi in eodem die, niſi ſemel, & ieiunus.* Huic opinioni adſtipulantur *Pa- ter Vaſq. in manuſcript. & P. Vega Re- ctor collegij Matridi, P. Auolos in eodem collegio* idem practicarunt, vt refert *Hur- tad. loco cit.*

Dices, ſi hoc eſſet, ſequeretur, quod qui
ſumpſit viaticum in vno die, ſi non more-
retur in ipſo, per hoc non ſatisfeciſſet prę-
cepto ſumptionis viatici tempore mor-
tis; nam non obijt eodem die, ac proindè
deberet iterum pro quolibet die viaticū
ſumere, conſequens eſt abſurdum, ergo
& anteced.

4 Reſpond. negando ſequelam anteced.
quia eſt diſpar ratio; nos enim ſupponi-
mus, quod quis prima vice non ſumpſe-
rit per modum viatici, ſed cauſa deuotio-
nis, ergo non currit paritas. Item id, quod
aduerſarij putant abſurdum, non ita ſe
habet; ſunt enim quamplures DD. qui te-
nent, poſſe infirmum in quolibet die cō-
municari per modum viatici, dummodo
in quolibet die ſit probabile periculum
mortis, ſic *Tabiena verbo communicare, num.48. Armilla verbo communio, nu.18. Tolet. in ſum. lib.10. cap.15. Eman. Sà ver- bo Eucbariſtia, n.5. Nugnus 3. part. tom.1. q.80 art.8. Suar. 3. p. tom.3. diſp.66. ſect.1.*
& colligitur ex *Cōcilio Conſtantienſi ſeſ- ſion.13.* vbi habetur, poſſe Euchariſtiam
dari in caſu infirmitatis non ieiuno, & nō
reſtringit an vna, vel pluribus vicibus, er-
go neque nos reſtringere debemus. Tum
quia cauſa, propter quam ſemel fuit datū
5 huic infirmo viaticum eſt, ne in tali peri-
culo priuerur auxilio tāti ſacramenti, ſed
hæc cauſa pro quolibet die, quo ſuperui-
uit, ſemper durat, ergo poteſt ſic ſumere.
Dicimus tamen, quod dummodo iſte ta-
lis non reconualuerit ab illa infirmitate,
tempore cuius dum laborabat, in extre-
mis ſumpſit viaticum, non tenetur iterum
ſumere ſub præcepto, ſed poteſt ſumere, ſi
liberè velit, vt colligitur ex DD. adductis.

6 Circà ſecundum aduerte primò, quo-
tidianam communionem, & ſacrificium
non eſſe laudandum, nec vituperandum,
ſecundum mentem *Auguſt. cap. quoties, de conſecrat. diſt.2.* Intellige tamen in il-
lis, qui malè viuunt, & ſunt potius relapſi.
Verum tamen eſt, quod non poteſt obli-
gari ſacerdos, vt quotidie celebret. Vndè
beneficium obligās ſacerdotem ad quo-
tidianam celebrationem debet limitari, vt
per *Abb. in cap. ſignificatum de præb. & cap. conſuluiſſes, de celebr. miſſar.* vndè qui
benè quotidie celebrat, felix eſt nominā-
dus, vt ait hic *Lancellot. Satis felix eſt, qui ſemel dignè celebrat.*

Aduerte ſecundò, in aliquibus caſibus
7 eſſe permiſſum ſacerdotibus pluries in
eodem die celebrare. Primus eſt in nocte
Natiuitatis Domini, vt hic, & in *cap. refe- rente, de celebr. miſſ.* tunc enim tres miſſæ
celebrantur in reuerentiam triplicis nati-
uitatis Verbi Dei, vna fuit æterna, & per
hanc ſemper naſcitur genitus à Patre, alia
fuit per Incarnationem, quādo Homo fa-
ctus eſt. Tertia, quando verè exijt de vte-
ro Virginis in ipſa nocte Natiuitatis Do-
mini, ſemper tamen ſacerdos in qualibet
ex dictis miſſis debet eſſe ieiunus ieiunio
naturali. Vndè non debet ſumere purifi-

ca-

cationem, quod ſi ſumpſerit, non poteſt alias miſſas celebrare, *Abb. in cap. conſuluiſti, & cap. ex parte de celebrat. miſſar. & in d. cap. ex parte, ſecundum Hoſtienſ.* ibidem damnatur opinio illorum, qui dicunt, quod quidquid ſanguini Chriſti admiſcetur, ſanguis eſt, quod eſt erroneum, & falsum. Vndè ſi quis poſt conſecrationẽ calicis imponeret ibi aliquam vini quantitatem, & ſic ſumeret, nõ poſſet alias miſſas celebrare, quia verè non eſſet ieiunus.

8 Secundus caſus eſt, ſi ſit dandum viaticum infirmo, & non adſit Euchariſtia reſeruata, *gloſa hic verbo neceſſitas.* Tertius eſt, ſi adſit magna pars populi, quæ non audierit ſacrum die feſti, *cap. conſuluiſti,*
9 *de celebrat. miſſar.* Quartus eſt, ſi Epiſcopus, vel Princeps ciuitatis, vel alia magna ſingularis perſona non audierit miſſam, nec ſit alius ſacerdos, colligitur ex *capit. 3. de celebrat. miſſar.* tamen in omnibus caſibus poſitis ſacerdos debet eſſe ieiunus, ob reuerentiam huic ſacramento debitã.

Aduerte tertiò, pœnas contra pluries celebrantes in eodem die eſſe quam maximas, & antiquitus ſecundum *Diaz in praxi crimin.* remittebantur arbitrio Epiſcopi, Neapoli ſeruabatur, quod damnabantur ad triremes ſuſpenſi à celebratione in poſterum, *Squillant. par. 2. de oblig. cleric. caſu 20. ex Genuenſi in praxi, cap. 707. num. 2.* & alijs pœnis grauioribus puniuntur.

In §. ſed nec ab omnibus, cum duobus ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos quomodò ſe diſponat ad Euchariſtiam.*
Pro caſu neceſſitatis ſi celebret, an ſufficiat conteri, nu. 2. 4. & 5.
Qoid ſi in altari recordetur mortalis, num. 3. & 6.
Non habens copiam confeſſarij in die feſto an tenetur celebrare, num. 7.
Et quid ſi populus debeat audire ſacrũ, num 9.
8 *Pœnitentia ſacramentalis ante Euchariſtiam de quo iure ſit.*
10 *Proximus in quibus nobis æquiparetur.*
11 *Sacerdos ſi habeat caſus reſeruatos. & nõ habeat confeſſarium pœnitentiarium, an teneatur confiteri alteri, & num. 12.*
Excommunicatus ſi celebret, num. 13, 14. & 15.

HIC eſſet agendum de miniſtro huius ſacramenti, de quo multa ſupra diximus, tamen præter ibi dicta.

Aduerte primò, quod non debet ſacer-
1 dos accedere ad ſacrificium aliqua labe mortali notatus, niſi præmiſſa confeſſione ſacramentali, nec adminiſtrandum tale ſacramentum, niſi ſaltem præuia contritione, *cap. fin. de cler. excommun. miniſtrante,* ſi tamen vrgeat neceſſitas, puta ad conſecrandum pro communicãdo in-
2 firmo, vel ſi dubitetur de ſua infamia, vel ſcandalo, poterit ſacerdos, qui non habet copiam confeſſarij, præmiſſa contritione ſacrificare, patet ex *Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. & can. 11.* Idem dic, ſi eſſet in altari, & re-
3 cordaretur de aliquo mortali non confeſſo; tunc enim ſi poſſit commodè habere confeſſarium, ſecluſo ſcandalo, debet cõfiteri, aliàs poterit elicere actum contritionis, *Bonauent. in 4 diſt. 13. & Silueſt. verb. Euchariſtia 2. quaſit. 7.*

4 Ampliatur hoc primò, ſi ſit Parochus, & currat dies feſtus, in quo Parochus tenetur celebrare, & non habeat copiam confeſſarij; tunc enim poterit præmiſſa contritione, conficere, *Trident. loco citat. Sot. in 4. diſt. 12. quaſit. 1. ar. 4. Valentia tom. 4. diſp. 6. quaſit. 8. punct. 3.* non ſic autem in alijs ſacerdotibus, neque pro ipſomet Parocho diebus feriatis, *Suar. to. 31. diſp. 66. ſect. 4.*

5 Ampliatur ſecũdò in ſacerdote, qui ſolus extat in aliquo loco, nec populus habet à quo ſacrum audiat; tunc enim quia curreret periculum ſcandali, niſi ipſe celebraret, ideò poterit id facere præmiſſa contritione, patet ex ſupradictis, & ex *Trident. cit.*

6 Aduerte ſecũdò, quod ſacerdos, qui ſic celebrauit, tenetur quamprimum confiteri, *Trident. cap. 7. cit.* & ſi præmiſit confeſſionem, & deindè recordetur peccata ex obliuione omiſſa, ſi id eueniat ante ſũptionem ſacramenti, tenetur cõteri, & ſtatim poſteà confiteri. Vel euenit poſt completam miſſam, & tunc pariter cõfiteri tenetur, *Suar ſect. 3. & 7.*

Aduerte tertiò, quod ſi ſacerdos iter faciens, & in peccato mortali cõſtitutus nõ
7 habeat copiam cõfeſſarij, à quo poſſit abſolui, ſi curreret præceptum feſti, & non habeat à quo poſſit ipſe audire ſacrum, tunc poteſt, ſi velit, celebrare, præmiſſa contritione. Quod ſi nolit id facere, non peccat mortaliter, ſi non audit ſacrum, dummodo per ipsum non ſteterit, tum quia ſunt pro vna, & alia parte quamplures Doctores, quorum opinio probabilis eſt. Pro parte affirmatiua ſunt *Rodriq. in*

ſum.

ſum.tom.1.cap.247,nu.6.Tolet.libr.2.c.15. §.maior difficultas,Enriquez libr.8. c.48, nu.8.Silueſt.verbo Euchariſtia.§.& alij. Pro parte negatiua ſunt *Coninc. de ſacrament. quæſt.80.ar.4.dub.1.nu.17.Suar.tomo 3.diſp.67.ſect.4. Filiuc.tom.1. tract.4. cap.8.n.217.*poterit igitur ſacerdos vtrûlibet facere,quia habet duplicem opinionem,& vtramq; probabilem.

Dices, quando concurrunt duo præcepta,maius ligat;ſed præceptum de præmittenda confeſſione eſt præceptum maius,nam videtur eſſe de iure diuino, ergo hoc præceptum eſt ſeruandum,nec poteſt ſacerdos celebrare, vt vult opinio affirmatiua.

8 Reſpond. Negando minorem; nullibi enim reperitur hoc præceptum de iure diuino, ſed tantum de iure,*Trid.ſeſſ.13; cap.7.*præceptum enim de iure diuino ad ſummum eſt, quod quis non accedat,nec miniſtret ſacramenta, niſi ſit in gratia; ſancta enim ſanctè fieri oportet, ſed iſte ſe diſponit præuia contritione, ergo liberatur ab obligatione de iure diuino. Remanet igitur obligatio de iure poſitiuo, quam non præualere præcepto Eccleſiaſtico audiendi ſacrum, tenent Doctores, qui ſunt in contraria ſententia, quia ambo ſunt præcepta Eccleſiaſtica,& poſitiua.

Quæres primò,quid ſi ipſe ſacerdos,qui eſt in peccato mortali, audiuit ſacrum die feſto,ſed adſunt alij viatores,qui non audierunt ſacrum, an poſſit ſacerdos, vt illi audiant ſacrum,facere id, quod diximus pro ſe ipſo, quia forſan nõ adſunt alij ſacerdotes, à quibus poſſint dicti viatores audire ſacrum.

Reſpond.affirmatiuè ſecundum *Dianã part.2.tract.14.* Ratio autem videtur clariſſima,quia pro charitate proximi poſſu-

9 mus quidquid poſſumus pro nobis ipſis, (dummodo nemini inferatur præiudiciũ) & neceſſitas proximi æquiparatur noſtræ neceſſitati, ſed ad ſatisfaciendum præcepto proprio poteſt ſacerdos id facere,ergo poterit idem facere pro proximo,vt ſa-

10 tisfaciat hic præcepto. Dixi, dummodo non inferatur præiudicium tertio, quia poteſt v.g. quis occidere ſuum iniuſtum inuaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, tamen non poteſt id fieri pro defenſione vitæ proximi. Idem dic de furto commiſſo ab illo, qui eſt in extrema neceſſitate, tamen non poteſt id facere pro neceſſitate alterius. At in caſu noſtro nemini infertur præiudicium, ergo id,quod poteſt ſacerdos pro ſe, poteſt eſſe pro alijs.

Quæres ſecundò, quid ſi currat vna ex dictis neceſſitatibus, & ſacerdos habeat caſus reſeruatos, & non reſeruatos,item habeat præſentem confeſſariũ, à quo poſ-

11 ſit abſolui à peccatis non reſeruatis,& reſeruatis etiam,ſed indirectè,ſcilicet cum obligatione præſentandi ſe pænitentiario, à quo iterum abſoluatur à dictis caſibus reſeruatis,an teneatur confiteri ipſi ſacerdoti ordinario,an poſſit conteri, & facere ſacrum.

Poſſe in hoc caſu,relicta confeſſione, contentus tantum de contritione, facere ſacrum, docent *Sancius in ſelect. diſp.32. num.10.Filiuc.tom.1.tract.4.cap.8.n.243. Armilla in ſumm.verbo communio,* §.8.& apud ipſum *D.Antonin. & Paludan.Victor.in ſum.nu.79.Silu.in addit ad 3.par. quæſit.20.ar.2.dub.3.& alij.* Ratio eſt,quia

12 eſt graue onus, vt quis bis publicet ſua facinora,& ad tale onus non ſunt grauandi fideles, ac proinde ſi vergat neceſſitas in caſibus poſitis, poterit ſacerdos præmiſſa contritione,ſacrum facere.

Aduerte tertiò,quod ſacerdos excommunicatus excommunicatione minori, ſi celebret,vel miniſtret ſacramenta,non efficitur irregularis,vt habet hic in *§.imò et ſacerdotes,*licèt peccent mortaliter, & per

13 hoc poterit arbitrio ſui Prælati puniri,*cap. fin.de clerico excommun.miniſtran.*tamen ſacramentum valet, & ſuum ſortitur effectum,*cap.fin.13.quæſt.5.*Quod ſi quis in contemptum excommunicationis, & ſtatuti Eccleſiaſtici vellet à tali ſacerdote recipere ſacramentum, in hoc ſacramenta eſſent nulla,non ex parte ſacerdotis,ſed ex parte ſuſcipientis,qui ponit obicem eo ipſo,quod non vult obedire Eccleſiaſticis Conſtitutionibus, & contemnit cenſuras Eccleſiæ,*gloſa hic verbo remotus,& tex. in d.cap.fin.de clerico excom.miniſt. Trident.ſeſſ.22.in prin.*

Quæres, quid ſi ſacerdos ſit innodatus excommunicatione maiori,cuius habeat reminiſcẽtiam in ipſo actu celebrationis, quid debent tunc facere?

14 Reſpond.cum diſtinctione. Aut crimen eſt notorium,aut non: ſi non ſit notoriũ, poterit elicere actum contritionis,& proſequi miſſam, ad euitandum ſcandalum circumſtantiũ,quia de duobus malis minus eſt eligendum: ſi autem ſit notorium crimen,debet potius derelinquere miſsã, ex eadem ratione, ne ſcandalizarẽtur circumſtãtes, qui ſciunt ipſum criminoſum, *Tabiena verbo Euchariſtia,nu.9.* & cum ipſo alij DD. dummodo tamen huius rei non habeat reminiſcentiam poſt conſecrationem,quia tunc debet proſequi miſ-

15 ſam, quia ratio perfectionis ſacrificij ſuperat rationem ſcandali; potius enim de-

be-

bemus inceptum cultum Deo perficere, quam obuiare ſcandalis, Deus enim, vt pri mus Dominus præferri debet, tenetur tamen talis Sacerdos poſt completum ſacrificium notum facere circumſtãtibus (quibus excommunicatio erat nota) ſuam circa ipſam obliuionem, & ſe ſacrificaſſe, non vt contemneret præceptum Eccleſiæ, ſed potius ex obliuione culpæ, & pęnæ, ſicq; erit non deſerere cultum, & obuiare ſcandalo.

In §. quamuis.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia quibus denegetur, & n.2.3.4.7.& 8.*

5 *Amentibus, an poſſit Euchariſtia miniſtrari, & n.6.*

9 *Præsbyteri nomine venit Parochus, qui tenetur Euchariſtiam ſeruare, n.10.*

ALiquibus denegatur Euchariſtia in hoc §. alijs conceditur. Videbimus hic, quibus denegetur, vt ex aduerſo colligamus, quibus concedi poſſit. Ideò

Aduerte primò, Euchariſtiam denegari ſcęnicis, & hiſtrionibus, & hoc ratione op-
2 tima, quia iſti ſunt infames, *l. hiſtriones, ff. de his, qui notantur infamis*; ſed infames priuantur prærogatiuis ſęculi, ergo debẽt priuari etiam hoc Sacramento, quia eſſet magna irreuerentia, & contemptus, *capit. pro dilectione de conſecratione diſtin. 2. & Trident ſeſſ. 13. c. 6.* Hoc tamen intellige reſpectu illorum, qui loquuntur ſemper turpia, & ſcęnica, ſecùs autem ſi repræſen-
2 tent aliquas perſonas honeſti lucri gratia, & pro licita recreatione; iſti enim non ſunt priuandi hoc Sacramento, quia neq; peccant mortaliter talia exercendo, *cap. donare diſt. 86. & S. Doct. per gloſam verbo hiſtrionibus* docet, poſſe ipſis aliquid largiri vt ludant pro honeſta, & licita recreatione.

Aduerte ſecundò, denegari publicis pec
3 catoribus, vt publicis meretricibus, vſurarijs, &c. & hoc ad terrorem aliorum; ſi tamen iſti, pęnitentes, & cum dolore ſecreto accedant poterit ipſis impertiri hoc Sacramentum, vt fecit etiam Dominus, qui miniſtrauit etiam Iudæ Deicidæ, quia erat incognitus Apoſtolis, *cap. ſicut Iudas de conſecratione diſt. 2.*

Aduerte tertiò, denegari etiam hoc Sacramentum amentibus, ſed pro ipſis diſtinguendum eſt. Vel is incidit in amentiã ante vſum rationis, vel poſt. Si ante poterit vtiq; communicari per modum viatici, ſi poſt, & ſubdiſtingue. Vel conſtat de eius complacentia in peccato mortali, vt ſi fuerit peccator notorius; & in iſto caſu denegatur ſacramentum, vel non conſtat de hoc, & tunc erit communicandus, *Sotus in 4. diſt. 15.* quia bonus præſumitur, donec contrarium probet, *cap. fin. de præſumptionibus*, *Sancius in ſelectis diſp. 38. n. 10. S. Doct. 3. par. quæſit. 80. art. 9. Zambranus de caſibus occurrentibus tempore mortis, c. 3. dub. 4. nu. 3. & 7. Coninc. de Sacramentis quæſit. 80. art. 9. n. 74.* & alij cõmmuniter.

Nota ſecundò, quod pro iſtis eſt adhi-
5 benda aliqua praxis, quam ponit *Zambranus loc. cit. n. 5.* quod. ſ. huic amenti, vel delıranti debet antea dari particula non cõſecrata, & videre quomodo ſe gerat cum illa, an deuotè, & reuerẽter ſuſcipiat, ſi deuotè accedat, poterit ei pręberi viaticum, ſi autem expuat, vel euomeret particulam non conſecratam, tunc conſecrata non eſt impertienda propter periculum irreuerẽtiæ circa tam magnum Sacramentum. Imo vult idem *loc. cit. c. 3. dub. 2.* & apud ipſum *D. Antoninus, Paludanus, Ledeſma, Enriquez,* & alij, quod freneticus, vel amens ſi ita diſſentiat cum Sacramentis ſuſcipiendis poterit tunc ligari, vt ſaltem extrema vnctio imperiri poſſit, quia pro tali ſacramento ſufficit, quod non ponatur obex in conſcientia, nec requiritur aliqua propria diſpoſitio.

Nota tertiò, quod ſi iſti amentes ha-
6 beant lucida interualla ita, vt non adſit periculum irreuerentiæ, tam magni Sacramenti, & petierint Euchariſtiam, poterit ipſis impertiri totiès, quotiès ipſam petierint, ſic *Ioſeph Angles in 4. ſententiarum Villalobos in ſumma par. 1. tract. 7. dub. 40 n. 3. Enriquez lib. 8. c. 42. lib. 3. & 4. Sãcius in ſelectis diſp. 25. n. 5. & diſp. 38. nu. 9.* qui etiam refert *Sanchez* ponentem aliquos caſus circa materiam Euchariſtiæ, in quibus potius laudatur perceptio huius ſacramẽti, quam abſtinere ab eius ſumptione. Primus eſt, quod ad quotidianam communionem ſufficit ſi homo non habeat conſcientiam peccati mortalis, vel quod recipiat hoc Sacramentum ob inanem gloriam. Secundus eſt eſſe pueros communicandos ſtatim, ac habẽt vſum rationis. Tertius eſt non debere confeſſarios prohibere pœnitentibus ſumptionem huius Sacramenti ad ipſos mortificandos

pro

pro aliquibus defectibus. Quartus eſt, nec expedire Prælatis, & Superioribus ob eandem cauſam ſubditis præcipere abſtinentiam ab hoc Sacramento. Secundum tamen, & tertium caſum ex poſitis intellige aliqua conſideratione adhibita.

Aduerte quartò, denegari hoc Sacra-
7 mentum impœnitentibus publicis, ſi publicè accedunt, *cap. placuit 23. quæſt. 3.* & ſi ſit impœnitens publicus, & ſecretò accedat, poterit etiam Parochus Sacramentũ denegare, *S. Doct. in 4. diſt. 9. quæſt.* 5. pœnitentia eſt vnum ex requiſitis eſſentialibus pro effectu huius Sacramenti, & hanc diſpoſitionem exigit *Paulus ad Corinthios cit. Probet autem ſe ipſum homo, &c. & qui manducat, & bibit indignè iudicium ſibi manducat, & bibit, &c.* benè igitur ab Eccleſia excludi debet, qui non diiudicat corpus Domini.

Aduerte quintò, denegari etiam mo-
8 rientibus in duello, *cap. monomachiam 2. quæſt. 5. & gloſ. ibi verbo monomachiã ex cap. ſi tamen de conſecr. diſt. 2.* tamen non denegatur damnatis vltimo ſupplicio, vt in toto *quæſt. 2. cauſa* 13. nec vexatis à ſpiritibus immundis, dummodò antea confiteantur. Idem de excommunicatis in articulo mortis, dummodò ſe pœniteant, & confeſſionem præmittant, *Siluester verbo Euchariſtia n. 3.*

Aduerte vltimò ex *tex. & gloſſ.* hic presbyterum per antonomaſiam dici Paro-
9 chum, hic enim eſt proprius presbyter, & ad ipſum ſpectat conſeruatio huius ſacramenti, vt habeatur ſemper paratum pro communicandis infirmis, *cap. presbyter de conſecratione. Trident. ſeſſ. 13. c. 6.* ex verbis Concilij collige, vſum conſeruãdi hoc Sacramentum eſſe conſuetudinem firmatam per longum tempus in Eccleſia, & ipſam approbat *Trident. d. c. 6. in fine,* dum ait: *Quare Sancta Synodus retinendum omnino ſalutarem hunc, & neceſſarium morem ſtatuit, &c.* ac proindè parochus non ſeruans peccaret mortaliter, licèt nõ occurret caſus de communicandis infirmis, quia faceret contra vſum Eccleſiæ.

Quæres, quid ſi Parochus cognoſceret
10 nullum eſſe infirmum in periculo conſtitutum in ſua Parochia, an teneatur ſeruare Euchariſtiam, & videtur dicendum quod non, quia ceſſat ratio legis, quæ eſt, quod Euchariſtia ſit ſeruata pro infirmis.

Reſp. non obſtante qualibet certitudine quia poteſt caſus repentinè accidere, & in puncto euenit, quod in annis non occurit, ergo debet parochus ſemper habere Euchariſtiam paratam, vt poſſit in caſibus occurrentibus ſubuenire.

In §. conſtat.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia materia in præparatione.*
2 *Panis congruentia, cum Euchariſtia, n. 3. 4. & 5.*
6 *Species vtraq; an ſit de eſſentia ſacramẽti, an ſacrificij, & an poſſit ſub vna conſecrari, n. 7. 8. 13. & 14.*
Quid ſi poſt ſumptam ſpeciem panis aduertat Sacerdos non conſecraſſe vinum, n. 9. 10. 11. & 12.
15 *Panis qualis debeat eſſe, n. 16. 17. 18 & 19. cur in azimo n. 22.*
20 *Sacerdos latinus, quid ſi conſecraret in fermentato, & Græcus in azimo, & nu. 21.*
23 *Aqua, quæ ponitur in pane pro Euchariſtia conficienda, qualis debeat eſſe.*
24 *Vinum quale debeat eſſe, & cur in vino conſecretur, quid ſi acetum, quid ſi congelatum, &c. vſq; à n. 28.*
Quid ſi liquor aliquis admiſceatur poſt conſecrationem, n. 29. & 42.
30 *Materia debet eſſe præſens conſecrari, debet eſſe ſenſibilis, & vt de ipſa verificetur forma, n. 31, 32. 33.*
34 *Intentio miniſtri conſecrantis.*
quid in numero Particularum, nu. 35.
Quid in parte oſtiæ, &c. n. 36. & 37.
38 *Aqua cur in Calice imponatur n. 39.*
Quanta, & qualis, num. 40. & 41.
Quid de ipſa fiat n. 43. & 47.
Quid ſi imponatur immediatè ante conſecrationẽ n. 44. 45. & 46.
48 *Vinum non in fundo Calicis, an conſecretur.*
49 *Fragmento relicto in Calice; quid agendum.*
50 *Sacerdos in ordinatione, an conſecret, & nu. 51.*
52 *Forma cuius nomine proferatur eius verba quomodo verificentur, nu 53. & 54. quomodo operentur, an expectent prolationem alterius formæ, n. 55. 56. & 57.*
An Dominus bis verbis cõſecrauerit, n. 58. & 59.

HIc ſignanter de materia pro hoc Sacramento tàm pro corpore, quàm pro ſanguine, & occaſione materiæ colligemus etiam hic aliqua de forma, ideò videbimus primò, an materia ſit panis, & vinum, & qui panis, & quod vinum. Secundò, quomodo iſtæ res debent eſſe præſentes Sacerdori conſecranti. Tertiò, de intentione miniſtri circa determi-

pationem materiæ. Quartò, quid fiat de
aqua, quæ vino immiſcetur, & quanta eſſe
poſſit. Quintò, aliqua dubia circa mate-
riam dilucidabimus. Sextò, aliqua breuiter
de forma.

Circa primum, certum eſſe de fide ma-
1 teriam neceſſarium pro hoc Sacramento
eſſe panem, & vinum, colligitur ex inſtitu-
tione Domini *Matthæi* 2. vbi expreſsè ha-
betur Dominum ſub his rebus conſecraſ-
ſe, & ex *Trident. ſeſſ.* 13. 21. *&* 22. ex *Flo-
rentino in decretis Eugenij*, ex *cap. firmi-
ter de ſumma Trinitate*, ex *cap. Sacramen-
tum de conſecratione diſt.* 1. ex *cap. cum
Marthæ de celebratione Miſſarum*. Ratio
2 habetur ex congruentijs, & primo quan-
tum ad vſum huius Sacramenti, quod cõ-
ſiſtit in manducatione, meritò ſicut aqua,
quæ deſeruit ad corporalem ablutionem,
aſſumitur in baptiſmo pro ſpirituali ablu-
tione, ita in hoc ſacramento aſſumuntur
panis, & vinum, quę deſeruiunt ad corpo-
ralem hominum refectionem, vt pro ipſa
ſpiritualis animæ refectio oſtendatur. Sic
S. Doct. 3. *par quæſit.* 74. *art.* 1. *in corpore*.
3 Secundò, quia hoc Sacramentum eſt com
memoratiuum paſſionis Chriſti, in qua
ſanguis à corpore fuit ſeparatus, ita in
hoc Sacramento ſpecies panis, quæ deno-
tant corpus ſeparatim ſumuntur à ſpecie-
bus vini, quod denotant ſanguinem *S. Do-
4 ctor art.* 1. *cit.* Tertiò, quoad effectum hu-
ius ſacramenti, qui eſt tutela corporis, &
animæ; vndè *Ambroſius tract.* 5. *in* 1. *ad
Corinthios* 11. ait, *hoc Sacramentum vale-
re ad tuitionem animæ, & corporis, & ideò
corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute
corporis, ſanguis vero ſub ſpecie vini pro
ſaluta animæ offertur*, ſicut dicitur *Leui-
tici* 17. *quod anima carnis in ſanguine eſt*.
Quartò, quoad effectum huius Sacramen-
5 ti reſpectu totius Eccleſiæ, vnum enim, &
idem Sacramẽtum omnibus fidelibus da-
tur, quod Sacramentum ex pluribus gra-
nis in vnum redactis, & pluribus vuis vnũ
vinum conficientibus conſtituitur; pro no
bis autem *Paulus* ait ad *Corinthios* 10.
Multi vnum corpus ſumus.

Aduerte ſecundò, non requiri neceſſa-
riò ad eſſentiam huius Sacramenti, neque
ad id, quod ſignant hoc Sacramentum, vt
in ipſo conficiendo adſit vtraq; materia
panis, & vini. Probatur hoc, quia totum id,
6 quod eſt ſub ſpeciebus panis eſt etiam ſub
ſpeciebus vini, neq; multiplicatur Chri-
ſtus Deus, ſed vnus & id eſt, vt vult, *Tri-
dent. ſeſſ.* 13. *can.* 13. ibi: *Si quis negauerit
ſub venerabili Euchariſtia Sacramento,
ſub vnaquaq; ſpecie, &c.* totum Chriſtum
contineri anathema ſit; ergo idem, quod
habetur per vnicam ſpeciem, habetur etiã
per ambas, vt ſupra diximus in principio
huius tituli, ac proindè non requiritur de
7 eſſentia Sacramenti vtraq. ſpecies. Dic ta-
mẽ requiri de eſſentia ſacrificij. Nam hoc
ſacrificium eſt repræſentatiuum mortis Ie
ſu Chriſti, quę euenit cum ſanguinis ſepa-
ratione à corpore; hoc autem non ſignifi-
catur, ſi conſecratur tantum vna ſpecies,
ergo ad eſſentiam ſacrificij, & vt ſacrifi-
cium repræſentatiuum mortis Chriſti ſub
vtraq. ſpecie confici debet, tum quia ha-
bet rationem conuiuij, & in conuiuio re-
quiruntur cibus, & potus, ergo hic vtraq.
ſpecies.

Aduerte tertiò, non poſſe (de iure Di-
8 uino) licitè conſecrari vna ſpecies ſine alia,
& eſſe conſecrandũ prius panem, deinde
vinũ. Patet hoc ex traditione apoſtolica,
tum etiã ex Chriſti inſtitutione *Matthæi*
26. vbi Dominus panem, & vinum conſe-
crauit, & prius panem, deindè vinum. Hoc
autem ratione optima ſeruatum eſt, Nam
in conuiuio ſemper cibus præcedit potũ,
ergo neq. in hoc conuiuio ſpirituali con-
trarium fieri debet, ſed ſeruandum, quod
fecit Dominus, quod eſt maximè dicere,
cum factis oſtenderit; igitur ſi Sacerdos con-
ſecraret vnam ſpeciem ſine alia, commit-
teret ſacrilegium, licèt validè conſecraret
illam vnam ſpeciem, tamen eſſet punien-
dus, *cap. comperimus de conſecratione di-
ſtin.* 2.

Nota etiam hic, quod ſi Sacerdos ſu-
9 mendo calicem aduerteret ſe non conſe-
craſſe vinum, ſed tantum aquam fuiſſe im-
poſitam in calice, vult *Pius V. in rubricis
generalibus Miſſalis*, hunc debere accipe-
re aliam hoſtiam, & imponere vinum in
calicem, ac iterum incipere à verbis: *qui
pridie, quam pateretur, &c.* & conſecratis
ſpeciebus integrum ſumere ſacrificium, ne
diuidatur eius vnitas, & fiat cõtra expreſ-
ſam voluntatem Domini, qui ſuo facto ex-
10 preſſo id oſtendit, ſic *S. Doct.* 3. *p. quæſit.*
83. *art.* 6. *ad* 4. *Paludan. in* 4. *diſt.* 11. *quæ-
ſit.* 1. *art.* 2. *Caetanus quæſit.* 74. *art.* 1. vbi
id docet de neceſſitate perfectionis ſacri-
ficij *Silueſter verbo Euchariſtia* 2. *qua-
ſit.* 10. *n.* 14. & alij. Dicimus hoc cum *S. D.
contra Scotum in* 4. *diſt.* 8. *quæſit.* 3. *Na-
uar in manuali c.* 25. *Angelum verbo Miſ
ſa n.* 17. & alios, qui putant poſſe Sacerdo-
tem conſecrare tantum vnam ſpeciem. ſ.
vini, & pro ipſis facit ratio, quia ſi Sacer-
dos conſecraret aliam hoſtiã, populi ſcan-
11 dalizarentur. Vnde *Soluius* 3. *p. quæſit.* 80.
art. 8. *caſu* 2. *&* *Nugnus* 3. *p. tom.* 1. *quæſit.*
83. *art.* 6. *dub.* 2. *Enriquez in ſumma lib* 9.
c. 37. *nu.* 3. volunt opinionem ſancti Do-
cto-

ctoris poſſe practicari à ſacerdote, cui ſecretè celebranti id acciderit, & ſecluſo ſcandalo;ſecus autem ſi publicè celebraret.

Sed quidquid ſit, à doctrina S.D.puto nullo modo eſſe recedendum, quem Dominus de ſuis ſcriptis laudauit etiam ſecundum opinionem Scotiſtarum, qui pu-
12 tant ſcripta S.D. fuiſſe approbata à Chriſto Domino tantum quoad ea,quæ faciūt de Chriſto. Vndè ad rationem ſcandali adductam dic, quod vel id fecit ſacerdos data opera,& tunc in pœnam ſui erroris, ſic debet conſecrare, vel non fecit data opera, & quomodocumque ſit, populi nō habent occaſionem ſcādali, ſed putant id eueniſſe propter obliuionem, ac proinde videtur reſultare potius aliqua verecundia ipſius ſacerdotis, quàm ſcandalum populorum, nec debent ſacerdotes eſſe adeò impij, vt nollent pati illam leuem verecundiam ad ponendam vnitatem ſacrificij:quod ſi non ſumpſerit corpus, tūc non opus erit aliam conſecrare hoſtiam, ſed tantum vinum in calice.

Nota ſecundò ex *Suar.diſp.43. ſect.4.* quod non poteſt ſacerdos etiam cum pe-
13 riculo vitæ ſibi comminato ab alio, niſi conſecret ſub vna ſpecie,id facere, quin incurrat in ſacrilegium, imò vult ipſemet Suar.quod neque Sūmus Pontifex poſſet circà hanc conſectionem ſub vtraque ſpecie diſpēſare. Ratio eſt, quia hoc eſt de iure diuino, vt patet ex inſtitutione Domini ſecundum communem ſenſū Euangeliſtarum, ex *S.D.Palud.Silueſt.& alijs loco cit.*ſed circa ea,quæ ſunt iuris diuini, non poteſt Summus Pontifex diſpenſare, vt diximus in *lib.1.de Epiſcop.& Summo Pontific.* ergo neque poteſt circà hoc diſpenſare. Tum quia hac eadem ratione, poſſet Summus Pontifex diſpenſare circà materiam, & formam Sacramentorum, quæ etiam ſunt de iure diuino; quod tamen omnes negant.

Dices, ſumitur ſacramentum ſub vna ſpecie,ergo poteſt etiam ſic confici.Prob. conſeq. quia conſectio tendit ad ſumptio-
14 nem, & conficitur propter ſumptionem; ſed poteſt ſub vna ſpecie ſumi,ergo etiam ſub vna ſpecie conſecrari,cum ſumptio ſit cauſa finalis conſectionis.

Reſpond. Negando primam conſeq.& ad prob.diſtinguo anteced. tendit ad ſūptionem ſacerdotis,& concedo;laicorum & ſubdiſtinguo;directè,& per ſe,& nego; indirectè,& per accidens,& concedo. Vndè per ſe ſacrificium ab eo cōſumitur,qui obtulit ipſum,& ſic ipſe,qui offert, ſumere debet modo, quo Dominus inſtituit; alij autem poterunt quomodolibet ſumere.Tum quia ſacramentum dum cōficitur, habet actu repreſentare ſacrificiū cruentum, in quo fuit ſeparatio ſanguinis à corpore, ergo id diſtinctis ſpeciebus oſtendi debet,tum etiam quia hoc ſacramentum eſt conuiuium ſpirituale, vt ſupra diximus.

Circà aliam partem primi quæſiti eſſet videndum,qui panis, & quod vinum requiratur.ideò

Aduerte primò,panem pro hoc ſacramento debere eſſe triticeum, & vſualem, vt vult *S.Doct.art.3. in corp.* & ratio eſt,
15 quia ad vſum ſacramētorum debet ſumi illa materia, quæ in communi vſu hominum adhibetur, ſed pro cibo cōmuni hominum ſumitur panis triticeus, ergo talis etiam ſumi debet pro hoc ſacramento.

Ex hoc habes primò, quod verba Domini ſunt ſumenda modo,quo ſonant,ſed Dominus accepit panem, ergo debet intelligi de pane,qui venit in communi acceptione hominum, vt per *text.& gloſ.in cap.2.de conſecrat.diſt.2.* & Dominus talem appellauit *Ioan.6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.*

16 Habes ſecundò, non poſſe confici in farro,ordeo, neque in ſpelta, quia ex his non conficitur verus panis vſualis, vt eſt panis ex tritico; ſi tamen iſtæ res in parua quantitate inueniantur admixtæ tritico, valeret ſacramentum, quia parua quantitas non poteſt corrumpere totum.

Habes tertiò, poſſe confici in pane de ſiligine. Nam vt ait S.Doct. ſiligo oritur ex tritico ſeminato in malis territorijs,vndè habet eandem ſubſtantiam tritici, ſed
17 diuerſam figuram, ſecūdum *S.Doct.ar.3. ad 2.*vbi ait, quod genitus procedit à generante ſimilis in natura,& eſſentia,non autem in accidentibus,& qualitatibus extrinſecis. Cum igitur ſiligo producatur ex tritico, habebit per conſequens eſſentiā, & naturam tritici,ergo validè in ipſa conſecrari poterit, quia erit panis triticeus quoad ſubſtantiam,& effectum.

18 Habes quartò,non poſſe confici in paſta cruda,aut in lagano ex aqua, & farina, neque in paſta frixa in ſartagine, vel in paſta ſubcinericea, quia nullum ex his dici poteſt panis vſualis,ergo non ſufficit ad ſacramentum.

19 Aduerte ſecundò, debere eſſe panem azimum,non autem fermentatum, vt tenent Græci;debet autem eſſe azimus primò,quia ſic inſtituit Dominus *Matt.26. Marci 14.& Lucæ 22.ibi, Prima die azimorum.* Secūdò,quia ſicut azimus excludit commixtionem fermenti,ita & fideles

debent excludere omnem dupliciratem
mẽtis,& ſic ſimplices accedere ad hoc ſa-
cramentũ, vnde *Paul.1.ad Corinth.* 1. ait,
*Epulemur in azimis ſinceritatis, & ve-
ritatis.*

Quæres, quid ſi ſacerdos Latinus con-
ſectaret in fermentato, vel Græcus in
azimo, an valeret ſacramentum.

Reſpond. affirmatiuè, ſed peccaret mor-
taliter ſacerdos Latinus ſic conſecrans in
Eccleſia Latina, & Græcus celebrans ſub
30 azimo in Eccleſia Græca, vndè *Gregor.
apud S.Doct.ar.4.quæſt.cit.* ſic ait, *Roma-
na Eccleſia offert azimos panes, propterea
quod Dominus ſine vlla commixtione ſu-
ſceperit carnem, ſed certę Eccleſiæ offerunt
fermentatum pro eo, quod verbum Domi-
ni indutum eſt carne, ſicut fermentum
miſcetur farinæ.* vndè ſicut peccat Pres-
byter in Eccleſia Latinorum celebrans ex
fermentato, ita peccat Presbyter Gręcus
in Eccleſia Græcorum celebrans in azi-
mo, imò vult S.Doct. quod licite Eccleſia
ſuffert hunc ritum Græcorum, vt per ip-
ſum deteſtetur hæreſis Nazareorum, qui
confundebant ceremonias legales cum
lege Euangelica, ac proindè putabant cõ-
ſecrari in azimis, ad obſeruantiam legis
veteris, quando Dominus præcipiebat, vt
in Paſchate comederent populi azimos
panes, ſed lactucis agreſtibus; Sancta verò
Romana Eccleſia conſecrat ſub azimo, vt
ſeruet inſtitutionẽ ſui Præceptoris, & ſuf-
fert conſecrationem in fermẽtato, ad eui-
tandum hunc errorem.

Collige hìc ex verbis *D.Gregorij*, quod
ſi ſacerdos Latinus conſecraret in Eccle-
31 ſia Græcorum ſub fermentato, non pec-
caret mortaliter, dummodo id faceret ex
neceſſitate, quia non corrumperet ritum
ſuę Eccleſiæ, vt patet ex eiſdem verbis; ip-
ſe enim totam cauſam prohibitionis re-
fert ad ritum Eccleſiæ propriæ, vt videre
eſt apud *S.Doct. in corp.d.ar.4.*

Quæres ſecundò, poſito quod ceſſaue-
rint legalia, cur Eccleſia Catholica conſe-
cret in azimo, cum azimus ſit res legalis,
vt patet *Exod.cap.12.*

Reſpond. Eccleſiam id non facere, vt
ſeruet legalia, ſed tantum attendens inſti-
tutionem Chriſti, & ſic reſpectu noſtri ſiuè
32 fuiſſent legalia, ſiuè non, ſemper in azimis
fuiſſet facta cõſecratio, vt ſeruaremus Do-
minicam conſtitutionem, ſicut etiam ſer-
uatur hodie purificatio in fœminis, non
vt ſeruetur præceptum legis (hoc enim
ligabat, ſed ceſſauit) ſed fit ad libitum, &
potius in honorem purificationis B. Vir-
ginis.

Quæres tertiò, an requiratur neceſſariò
quod aqua, quæ apponitur in hoc pane
conficiendo, ſit aqua naturalis, an poſſit
eſſe aqua roſacea, & quid ſi immiſceretur
cum farina aliqua alia res, non ex frumen-
to, ſed ex legumine, vel ex pipere, vel co-
liandro, &c.

Reſpond. quoad primam partem, quod
ſi alia aqua immiſceatur farinæ, quàm
aqua naturalis, panis taliter confectus nõ
23 eſſet aptus ad conſecrationem, patet ex
*text in cap. ſic in ſacrificando, de conſecr.
diſt.2. vbi gloſa verbo niſi vtrumq.* idem
ait, ſi aſpergatur farina melle, vel alio li-
quore, niſi illæ res eſſent in parua quanti-
tate. Quando autem admiſcetur, vel con-
ficitur cum aqua roſacea, &c. non eſſet pa-
nis, qui eſt in communi vſu hominum,
ac proindè non eſſet materia apta. Ad ſe-
cundam partem quæſiti dicimus, quod il-
la pars, quæ eſſet ex legumine, vel pipere,
&c. non conuerteretur in corpus Chriſti,
ſed permaneret in ſua ſubſtantia, & acci-
denti; illa verò pars hoſtiæ, quæ eſſet ex
frumento, ſeù tritico, ipſa conuerteretur
in corpus Chriſti, dum Dominus in pane
inſtituit hoc ſacramentum, non in alijs re-
bus, patet ex *tota diſt.2. de conſecration. et
gloſa in d. cap. ſi quis in ſacrificando, ver.
calix.*

Aduerte ſecundò circà vinum, tantum
vinum vitis eſſe propriam materiam hu-
ius ſacramenti, non autem vinum ex alijs
fructibus. Probatur ex *S.Doct. quæſt.74.
art.5. in corp.* primò ex inſtitutione Do-
mini, qui *Matth. loco cit.* ait, *Non bibam
modo hoc germine vitis, &c.* Secundò, quia
24 ad vſum ſacramentorum debent ſumi il-
læ res, quæ ſunt in proprio hominum vſu,
ſed vinum vitis eſt in proprio vſu homi-
num, ergo hoc vinum eſt ſumẽdum. Ter-
tiò, nam vt ait S.Doct. vinum magis ac-
cedit ad proprietatem huius ſacramenti,
quod lætificat animam, ſic & de vino di-
citur *Pſalm.193. Vinum lætificet cor ho-
minis.*

Quæres primò, an poſſit fieri hæc con-
ſecratio in vino cocto?

Reſpond. negatiuè. Et ratio eſt, nam vi-
num coctum eſt medium quid, ac proin-
dè eſt alia ſpecies, nec eſt vinum vſuale;
25 Dominus autem inſtituit ſacramenta, vt
diximus, ſub rebus communibus, & quæ
habentur pro communi vſu hominum,
ſed vinum coctum non ita ſe habet, ergo
non poteſt in ipſo validè conſecrari, *gloſa
cit. d. verbo calix*, vbi etiam ait, quod non
poteſt confici in liquore pomorum, nec in
agreſta depreſſa, nec in muſto dudum ex-
preſſo, quia nullum ex his dicitur vinum
vſuale, ergo nõ ſufficit pro materia huius
ſacramenti.

Quæ-

Quæres ſecundò, quid ſi ſacerdos con-
ſecraret acetum, an valeret ſacramentum.

Reſpondet *gloſa d. verbo calix*, valere,
& addu cit authoritatem *text. in l. in ven-*
26 *ditionibus, ff. de contrah. vendit.* vbi ace-
tum adhuc verè vinum eſt. Intellige tamẽ
gloſ. vt in apoſtil. eiuſd. de vino aceſcente,
& vt dici ſolet, ſpuntum, & in hoc caſu cõ-
ficeretur ſacramentum, tamen ſacerdos
ſic conſcerans peccaret mortaliter, vt vult
S. Doct. d. quæſit. 74. ar. 2. ad 2. ſi autem ſit
omnino acetum, dic non valere conſecra-
tionem, quia acetum non eſt verè vinum
vſuale, & aliam dat rationem *S. Doct. in*
reſpon. ad 2. Nam verba conſecrationis nõ
dant regreſſum de priuatione ad habitũ,
vt per *Philoſophum de Metaphyſ. text.* 14.
meritò cum acetum deſierit eſſe vinum,
non poteſt ad idem eſſe redire, & per con-
ſequens forma conſecrationis non poteſt
in ipſo cadere.

Quæres tertiò, quid ſi vinum ante con-
ſecrationem congeletur, an poſſit validè
conſecrari.

27 Reſpond. affirmatiuè, & ratio eſt, quia
vinum congelatum vinum eſt, nec amit-
tit ſubſtantiã vini, ergo validè in ipſo pro-
fertur forma, ſic Theologi communiter
contra *Armillam verbo Euchariſtia*,
nu. 19. ſacerdos tamen illicitè conſecra-
ret, & ſic peccaret mortaliter; ſed confice-
ret, quia ſi vinum congeletur, poſt conſe-
crationem remanet ſanguis Chriſti, quia
verè remanent accidentia vini, neque per
congelationem corrumpuntur, ergo idem
eſt dicendum ante conſecrationem, cum
verè vinum non amiſerit ſuam ſubſtantiã.

Dices, non poteſt baptizari cum aqua
congelata, ergo neque poteſt conſecrari in
vino congelato.

28 Reſpond. Negando conſequentiam,
& diſparitas eſt, quia in baptiſmo materia
proxima eſt ablutio, quæ fit cum aqua,
& ſic aqua debet eſſe apta ad abluendum,
at aqua congelata non eſt apta ad hanc
ablutionem, ergo benè reijcitur à mate-
ria; at in hoc ſacramento ſufficit, quod vi-
num habeat ſubſtantiam vini.

Inſtabis. Etiam in hoc ſacramento vi-
num debet eſſe potabile, ſed vinum con-
gelatum non eſt potabile, ergo non eſt
materia.

Reſpon. diſtinguendo maiorem, debet
eſſe potabile in actu proximo, & nego; in
actu remoto, & concedo. Vndè poſſet etiã
vinum congelatum, appropriata aliqua
re calefacta liquefieri, exſumi, ideò pecca-
ret mortaliter ſacerdos id faciens, quia
exponeret ſacramentum multis irreuerẽ-
tijs illicitis.

Quæres quartò, quid ſi aliquis liquor vi-
no conſecrando immiſceatur.

29 Reſpond. quod vel ante conſecrationẽ
iſte liquor conuertitur in vinum, vel non:
ſi conuertitur, iam conſecratur: ſi non cõ-
uertitur, tunc tantum vinum tranſubſtan-
tiatur, liquor autem manet in ſua ſubſtã-
tia propria; verba enim referuntur ad cer-
tam materiam panis, & vini pro hoc ſa-
cramento.

Circà ſecundum, & ſic circà præſentiã
materiæ ſacerdoti conſecranti.

Aduerte primò, certum eſſe, quod re-
quiritur aliqua realis, & ſenſibilis præſen-
30 tia materiæ conſecrandæ, patet hoc ſe-
cundum *S. Doct. in 4. diſtin. 11. quæſit. 2.*
art. 1. & communis Theologorum, & Sũ-
miſtarum, tum quia Dominus verè ipſam
materiam habuit præſentem in actu inſti-
tutionis horum ſacramẽtorum, tum quia
pronomina, *Hoc, & Hic*, referũtur ad ma-
teriam realiter præſentem, & non dubiã,
vel interpretatiuè præſentem. Vndè licèt
oblatio in opinione aliquorum poſſit re-
ferri ad particulas ſuperuenturas; id autẽ
non poſſumus dicere in conſecratione, cũ
appareat de expreſſa voluntate Domini
per eius inſtitutionem in materia præsẽ-
ti, & ſenſibili. Tum quia ſacramenta ſunt
ſigna ſenſibilia, ergo materia debet eſſe
ſenſibiliter præſens.

Aduerte ſecundò ex eodem *S. D. in*
4 ſentent. diſt. 11. cum communi Theo-
logorum, quod materia non tantum de-
bet eſſe præſens ſacerdoti conſecranti, ſed
etiam in conſpectu, & ante eius faciem.
Et ratio eſt, quia formæ ſacramentorum
31 verificantur ex ſe, & ex vi verborum, ita
vt ad poſitionem verborum habeatur sẽ-
ſus formæ; ſed ſi materia ſtaret à tergo ſa-
cerdotis, & ipſe illam tangens digito pro-
ferret formam dicens, *Hoc eſt enim cor-*
pus: vel, *Hic eſt enim calix, &c.* non veri-
ficaretur forma ex se, niſi adueniente illo
alio adminiculo oſtenſionis per digitum,
vt diximus, quod omnino alienum eſt à
formis ſacramentorum, quæ (præter ſa-
cramentum matrimonij) conſiſtunt in
verbis, ergo non poſſet ſacerdos ſic con-
ſecrare, vndè *P. Coninc. 3. par. quæſit. 74.*
art. 4. dub. 5. tenet, quod ſi ſacerdos ſic cõ-
ſecraret, nihil conficeret, quod rationabi-
le eſt, quia ſic non haberetur ſenſus for-
mæ ex vi verborum.

32 Aduerte tertiò, quod materia debet eſ-
ſe ſenſibilis actu, ita vt ictu oculi percipi
poſſit à ſacerdote, tamen non requiritur
neceſſariò, quod ſacerdos actu reſpiciat
ipſam. Sufficit, quod ſit in loco, vt conſpici
poſſit, & ſuper ipſam poſſint cadere pro-

no-

pomina,*Hoc*,*&* *Hic*. Vndè magna maſſa
panis, vel magnus lacus vini extendens
ſe ad multa milliaria non poſſet conſecra-
ri,quia ſuper his non caderent dicta pro-
nomina: poſſent autem conſecrati tàm
magnæ quantitates, ad quas poſſent ſe
extendere dicta pronomina. Idem dic re-
ſpectu minoris quantitatis, ita vt ſi eſſet
particula adeò parua, vt eſſet omnino in-
uiſibilis,inualidè conſecraret ſacerdos,qa
non eſſet materia ſenſibilis, nec de ipſa
verificaretur pronomen, *Hoc*, quidquid
dicat *Sotus in 4.diſt.9.art.2.* qui putat,
33 poſſe etiam materiam inuiſibilem conſe-
crari,& dat rationem. Nam ſi à particula
conſecrata ſeparetur aliqua pars penè in-
uiſibilis, remaneret conſecrata, & totus
Chriſtus eſſet in ipſa, *Trident.ſeſſ.13.c.4.*
& can.3.& 4.ibi, Sub quauis ſpeciei par-
*te totus idem exiſtit,&c.*ergo idem putat
ipſe reſpectu particulæ conſecrandæ.

Reſpond. tamen aſſignando diſparita-
tem, quia ſcilicèt illa iam eſt conſecrata
in toto; ſicut etiam anima ſeparata à cor-
pore conſeruat characterem, quem rece-
pit in corpore, & tamen ſeparata à cor-
pore non eſt capax recipere characteres,
quia non pôteſt recipere materias,quibus
mediantibus,imprimitur character, ergo
pariter etſi particula inuiſibilis retineat
conſecrationem quam recepit, dum erat
in toto,non poterit tamen ſeparata à toto
conſecrari, quia ſuper ipſam nõ cadit pro-
nomen, *Hoc*.

Nota tamen,quod nõ eſt neceſſe,quod
ſacerdos videat ipſam;poteſt enim clauſis
oculis conſecrare,ſufficit ſi ſciat ſe habe-
re materiam præſentem,vt poſſet eſſe in
cæco,qui validè conſecraret.

Circà quartum eſt videndum de intẽ-
tione miniſtri circà materiam conſecran-
dam. Quare

Aduerte primò,certum eſſe, quod de-
bet ſacerdos determinare ſibi materiam
34 conſecrandã, ſaltem virtualiter, quia in
omnibus ſacramentis requiritur deter-
minatum ſubiectum ſuſceptiuum formæ,
ergo debet eſſe in hoc ſacramento deter-
minata materia ſuſceptiua formæ, & de-
bet etiam ſacerdos habere intentionem
ipſam materiam conſecrandi, vt diximus
ſuprà *de ſacrament.in genere*, agentes de
intentione miniſtri.

35 Aduerte ſecundò,quod ſi ſacerdos ha-
bens decem hoſtias præſentes intenderet
tantum duas conſecrare, & ipſas non de-
terminaret, tunc nulla ex dictis hoſtijs
eſſet conſecrata,quia non eſt maior ratio,
cur vna ſit conſecrata,& non alia,ſic com-
muniter *Theologi,& Summiſtæ, & Sil-*
ueſt.in ſumma, verbo miſſa.

Aduerte tertiò,quod ſi ſacerdos ſume-
ret de Sacriſtia plures hoſtias pro conſe-
cratione ipſàrum,& deferendo ipſas ad Al-
36 tare,relinqueret ipſas in cornu Altaris,vel
in alia parte Altaris,& offerret, licèt dein-
dè tempore conſecrationis non haberet
reminiſcentiam tàlium hoſtiarum, tamen
eſſent cõſecratæ, dummodo ad ipſas mo-
raliter perueniat ſonus verborum,& poſ-
ſet reſpectu ipſarum moraliter verificari
ly,*Hoc*,aliàs non eſſent conſecratæ,quia
forma non verificaretur,*Suar.3.par.diſp.*
47.ſect.6.

Aduerte quartò, quod ſi ſacerdos vel-
let pro ſuo libito conſecrare tantum me-
dietatem hoſtiæ, quam offert,conſecraret
37 ſic, dummodo determinaret medietatẽ,
quam vult conſecrare; peccaret tamen
mortaliter,& tantum medietas eſſet con-
ſecrata,quia ad ipsam ſe referret intentio
conſecrantis; ſi autem indeterminatè ac-
cederet,nulla pars eſſet conſecrata, ex ra-
tione ſuprà poſita de particulis. Praxis
autem, quàm dant omnes communiter
pro intentione conſecrantis eſt, quod in-
tendat conſectare totam materiam con-
ſectabilem,quam habet præſentem, & ſic
euitatur abſurdum de numero particu-
larum,vel hoſtiarum: imò ſatis eſſent im-
prudentes ſacerdotes, ſi vellent numerũ
attendere in conſecratione. Nàm ſi vna
plus eſſet,nulla eſſet conſecrata, ratione
incertitudinis, cum non ſit maior ratio,
cur vna ſit conſecrata, & non alia.

Circà quintum,quid de aqua, quæ im-
ponitur vino conſecrando in calice.

38 Aduerte primò, hanc immixtionem
aquæ non eſſe de eſſentia ſacramenti, ſic
*S.Doct.quæſit.74.art.7. in corp.*admiſce-
tur tamen ex præcepto *Alexandri primi*
in epiſt.ad omnes Orthodoxas,vt per *text.*
in cap.ſic in ſacrificando,cap.non oportet,
cap.in ſacramentò, cap.cum omne crimen,
& ferè per *totam diſt.2. de conſecrat.* hoc
autem ſecundum *S.Doctor. art.6.*propter
plures rationes effectum eſt. Et primò,
39 quia ſic cenſendum eſt Dominum inſti-
tuiſſe,vt fuit figuratum *Prouerb.9.Bibite*
vinum quod miſcui vobis. Secundò, ob
reuerentiam aquæ, quæ de ſacro latere
Domini emanauit, & ob id præcepit *Ale-*
xander Primus. Tertiò,vt oſtendatur per
hoc ſacramentum vnio populorum cum
Chtiſto,& populi per aquam ſignificãtur:
aquæ multæ populi multi, & *Iulius* Papa
id oſtendit in *cap. cum omne crimen, de*
conſecrat. diſt.2. Quartò, vt oſtendatur
alius effectus huius ſacramenti,vt eſt per-
ductio ad vitam æternam, vndè *Ambroſ.*
lib,

lib.5 de ſacramentis to.4.c.1.ante medium
ſic ait:*Redundat aqua in calicem, & ſalit*
in vitam æternam.

Aduerte ſecundò, hanc aquam debere
40 eſſe modicam, ne ſi multum aquæ pone-
tur, corrumperetur vinum, & ſic non poſ-
ſet fieri conſecratio in calice, cuius mate-
ria neceſſaria vinum eſt: aqua verò impo-
nitur ex præcepto, vt diximus ex S. *Doct.*
ar.8.quæſtionis cit. ex quo S. *D. art.7.* ha-
bes, hanc aquam debere eſſe naturalem.
Quod ſi aliam aquam roſaceam, vel alte-
rius qualitatis miniſter apponeret, pecca-
ret quidem mortaliter, ſed conſecratio va
42 leret. Item qund debet iſta aqua apponi
tempore ſacrificij, quia tunc habet ſpecia-
lem ſignificationem: non enim debet eſſe
vinum adaquatum, ſed debet in ipſo tunc,
dum in calice imponitur vinum, imponi &
aqua, ad ſignificationem, ad quam ponit
Eccleſia: ſi tamen ex obliuione Sacerdos
omiſerit aquam imponere, poterit id fa-
cere etiam poſt oblationem, dũmodo non
conſecrauerit: ſi enim conſecrauerit, debet
proſequi miſſam: nihil enim non conſecra-
tum eſt immiſcendum conſecrato.

Quæres, quid ſi poſt conſecrationem
vinum, vel alius liquor imponeretur in ca-
42 lice, an euaderet ſanguis Chriſti. Et ratio
dubitandi eſt, nam magis dignum trahit
ad ſe minus dignum, vt eſt in aqua benedi-
cta.

Reſp. tamen, quod ſpecies vini conſe-
crati admiſcerentur cum ſpeciebus noui
liquoris non conſecrati, tamen iſtæ res de
nouo poſitæ remanerẽt in ſuo eſſe, & ſub-
ſtantia. Ad rationem dubitandi dicimus,
quod magis dignum trahit ad ſe minus di-
gnum in ſacramentalibus, non in Sacra-
mentis, quia in Sacramento vinum deper-
dit ſuam ſubſtantiam ex vi verborum, &
tranſit in ſubſtantiam ſanguinis, & corpo-
ris Chriſti; vndè deberent poni iterum ver
ba, ad hoc vt fieret noua tranſubſtantiatio
vini, quod imponitur, at in ſacramẽtalibus
remanet res in ſua ſubſtantia tãtum cum
quadam extrinſeca benedictione, & hanc
poſſunt alteri communicare; nam cum
ſubſtantiæ confundantur, magis digna cõ-
municat ſuam dignitatem, & benedictio-
nem minus dignæ; at in Sacramento ſub-
ſtantiæ remanent impermixtæ, quia ſunt
etherogeneæ, nec poteſt confundi ſubſtan-
tia corporis Chriſti cum ſubſtantia vini
de nouo impoſiti.

Aduerte tertiò, non defuere DD. qui
dixerunt, quod aqua, quæ infunditur in ca-
lice, conuertatur in aqueum illum humo-
43 rem, qui exijt de latere Chriſti, & ſic non
conuerti in ſanguinem, refert *Innoc. in cap.*
cum Martha, & in cap quodam, de celebr.
miſſar. ſed iſti repelluntur ex verbis Do-
mini; Dominus enim dixit, *Hic eſt calix*
ſanguinis mei, & non dixit, *Eſt calix ſan-*
guinis, & aquei humoris, ergo neque nos
dicere debemus, vt in *d. cap. cum Martha*,
vbi damnatur iſta opinio, tamquam erro-
nea. Vera itaq; ſententia eſt, quam omnes
Tomiſtæ tuentur ex *S. Doct. 3. par. ſect. 84.*
art. 8. in corp. & Suar. diſp. 45. ſect. 4. Vaſq.
diſp. 178. c. 2. & 3. aquam debere potius
conuerti in vinum, vt deindè conuertatur
in ſanguinem, & ex hoc confirmatur id,
quod ſupra diximus, debere eſſe in modi-
ca quantitate, vt poſſit conuerti in vinum,
& deindè in ſanguinem, vt aduertit *Sanct.*
Doct. in corp. cit. art. ideòq; Patres Prædi-
catores, vt tutiores ſint de iſta conuerſio-
ne, puto, quod imponãt aquam, & vinum
in principio miſſæ. Probatur dictum no-
ſtrum, nam communiter à DD. & Conci-
lijs pro materia in calice aſſignatur vinũ,
ergo niſi aqua ſit in vinum conuerſa, non
euadit ſangnis Chriſti.

Dices primò, ſi quis poſt conſecratio-
nem aduertat ſe non impoſuiſſe vinum,
44 diximus ſupra, quod debet vinum, & aquã
imponere, & conſecrare, & non eſt veriſi-
mile aquam intra tam breue tempus con-
uerſam eſſe in vinum, vt hic validè conſe-
craret, vt diximus, ergo non debet neceſ-
ſariò aqua prius conuerti in vinum, vt va-
lida fiat conſecratio.

Reſpond. nego conſeq. nam in iſto caſu
aqna remaneret in ſua ſubſtantia aquea,
& nihil de ipſa fieret; nos autem dicimus
aquam non conuerti immediatè in ſangui-
nem, niſi prius fuerit conuerſa in vinum:
vnde ſi non fuerit conuerſa in vinum, neq;
in ſanguinem, neq; in aliud conuerteretur,
vt dixi ex dicto *cap. cum Martha de cele-*
brat. miſſar.

Dices ſecundò: poſito, quod aqua non
conuertatur in vinum, & per conſeqnens
45 neq; in ſanguinem, ſed remaneret in ſua
ſubſtantia aquea, ſequeretur ex hoc, Sacer-
dotes debere eſſe maximè ſcrupuloſos in
nocte Natiuitatis Domini, an aqna, quam
impoſuerunt in calice, ſit conuerſa, vel nõ;
ac proindè ſi non fuerit conuerſa, quod
fregerit ieiunium naturale, ſumendo aquã
ſimul cum ſanguine, & per hoc non poſſet
proſequi aliàs miſſas, quod tamen eſt con-
tra vſum communem Eccleſiæ, nec vllo
pacto admittendum putamus, ergo non
eſt curandum de iſta conuerſione.

Reſp. ad anteced. diſtinguendo plures
caſus: vel hic Sacerdos certò ſcit morali-
ter aquam non eſſe conuerſam in vinum
(vt eſſet in caſu ſupra poſito, ſi illicò con-
ſecraſ-

craſſer poſt impoſitionem aquæ,& vinum non eſſet ſatis generoſum) vel dubitatiſ dubitat,debet deponere dubium,& puta-
46 re eſſe iam permutatum, vt faciunt omnes viri prudentes, & ſic poterit proſequi alias miſſas: vel certò ſcit,non eſſe conuerſam,& tunc poterit etiam proſequi, & ratio ſecundum *Suar.diſp.*45.*ſect.*4. eſt,nã ea, quæ incontinenti fiunt, per modum vnius cenſentur facta, ac proindè aqua, quæ ſimul cum ſanguine vnico actu ſumitur,confunditur cum ſpeciebus, & accidentibus ſanguinis, & ſicut hæc non frangunt ieiunium naturale, ita nec illa, *Vaſqu.*tamen *loco cit.cap.*3.aliam dat rationem,& eſt,quod hic habemus duo pręcepta Eccleſię incompatibilia,ſcilicet impoſitio aquæ in calice, & ieiunium, igitur ſecundum *Vaſq.* ratione priuilegij triplicis celebrationis potius eſt obſeruandum præceptum impoſitionis aquæ, quod includit myſterium,& ſignificatum,quàm præceptum ieiunij,quod eſt ad reuerentiam,ac proindè etiam *Vaſqu.*vult,poſſe hunc ſacerdotem celebrare, & cum ipſo idem tenent quamplures DD. nec debēt ſacerdotes in his caſibus ſcrupulizare, tãtò fortius, quod cum vinum ſit maximæ caliditatis, facillimè breuiter conuertit in ſe aquam: vndè duo debent aduertere,vt omnem rationem ſcrupuli auferant:primum eſt, vt aqua ſit modicißima, vt oſtendit *Concilium Florentinum de Euchariſt.* ſecundum eſt,quod vinum non ſit valdè leue; Deo enim optima ſunt offerenda.

47 Dices tertiò,ſi aqua non conuerteretur in aliquid ſacrum, & in ſanguinem Chriſti (eo quod antea non fuerit conuerſa in vinum) ſequeretur, quod fideles adorantes calicem cultu latriæ, peccarent idolatrando, quod eſſet in fidelibus ponere maximum dubium circa talem adorationem,ergo non eſt dicendum.

Reſpon.Negando ſequelam; non enim peccat qui ſic adorat, niſi quando animo deliberato vellet aquam adorare;vndè nõ debent fideles de hoc dubitare, ſed adorare ſimpliciter calicem, in quo adeſt sãguis Chriſti, neque virtualiter ipſi intendunt adorare id, quod non eſt ſanguis Chriſti, ergo nullo modo peccant.

Circà quintum quæres primò, quod ſi in calice adſint aliquæ guttæ vini ſepara-
48 tæ à vino, quod eſt in fundo calicis, an ipſæ etiam guttæ ſint extimandæ conſecratæ.

Reſpond.affirmatiuè,ſic tenent *Conin. de ſacrament.q.*74. *art.*2.*dub.*2. *nu.*49.& *Bonacin.de ſacrament. diſp.*4.*q.*2.*punc.*6. *nu.*7.Ratio eſt,quia intentio ſacerdotis videtur referri ad totum vinum,quod eſt in calice, ſed iſtæ guttæ etiam in calice sũt, ergo iſtæ etiam debent extimari conſecratæ, ſicut pariter ſi in corporali eſſent diſperſæ plures particulæ, omnes conſecrarentur,quia de omnibus verificatur ly *Hoc*, ergo ſic etiam de talibus guttis dicendum eſt, quia etiam de ipſis verificatur ly, *Hic eſt ſanguis,&c.*

Quæres ſecundò, quid ſi ſacerdos poſtquàm deuenerit ad ſacriſtiam, inuenerit fragmentum in calice, vel inuenerit,dum erat in ipſo altari, ſed poſt ſumptam purificationem.

Reſpondet *Laiman. libr.*5.*tract.*4.*c.*6. *nu.*22.& *Coninc.de ſacrament q.*80.*ar.*8. *nu.*64 *Suar.*3.*part.tom.*3. *diſt.*8. *ſect.*6. *Fagund.præcept.*3 *lib.*3.*cap.*5.*nu.*3.quod debet relinquere, & facere,quod alius ſa-
49 cerdos celebraturus illud ſumat tempore ſuæ communionis : ſi autem ſimus in aliqua Eccleſia,vbi vnus tantum adeſt ſacerdos, vel non poteſt commodè ſeruari tale fragmentum,niſi cum magna irreuerentia,& periculo, tenet *Fagund.loco cit.* poſſe ſumi ab eodem ſacerdote,quod puto eſſe dicendum ad euitandum ſcandalum laicorum, ac proindè quod non teneatur ſacerdos alijs hoc manifeſtare, ſed poteſt ſumere etiam in ſacriſtia.

Quæres tertiò pro intentione conſecrãtis,quid ſi in ordinatione ſacerdotis vnus
50 ex ordinatis præueniat Epiſcopum in prolatione verborum,an hic, an Epiſcopus conſecraret, & à quo ſit conſumandũ ſacrificium.

Reſpond.diſtinguendo: vel hic habuit intentionem conſecrãdi per ſe & tunc ſolus conſecraret, & in iſto caſu certum eſt, ipſum conſecraſſe, & ab ipſo eſſe conſumandum ſacrificium,*Caetan.*3.*par q.*82. *ar.*2.colligitur ex *S.Doct.q.cit. art.*4.*in corp.* vel habuit intentionem conſecrandi per modum vnius ſimul cum Epiſcopo, & tunc non ipſe ſolus,ſed ſimul cum Epiſcopo conſecrat:neque adeſt Dominus in hoſtia,niſi poſt prolationem verborum Epiſcopi,Et ratio eſt, quia non tantum requiritur materia,& forma,ſed etiam intentio miniſtri,ſed miniſter habet hanc limitatam intentionẽ,ergo ſic limitatè cõſecrat, ac proindè nonniſi poſt prolationẽ Epiſcopi,ſic *Laiman.libr.*5.*tract.*2.*cap.*7. *nu.*51.ait tamen idem *Laiman.* quod debent ij,qui ordinantur,habere intentionẽ pronunciandi ea verba ſecundum inten-
51 tionem,quam habet Eccleſia in tali ipſorum pronunciatione. Nam ait ipſe,quod non deſunt DD. qui dicant, talia verba pro-

proferri ab ordinaris enunciatiuè tantũ,&
in ſignum poteſtatis ſibi cõceſſæ. Sed hoc
non placet;dico enim ipſos ordinatos cõ-
ſecrare ſimul cum Epiſcopo, & concurre-
re vt concauſas ad eumdem effectum ,
pro hac re multa ponit *Suar. d.tom.3. di-
ſput.61.ſect.4.Henriq.libr.8.cap.18.nu.2.
Caetan. 3.par.qu.82.ar.2.* vbi ipſemet in
fine ponit hanc praxim, quod ſcilicet or-
dinati dicant,& recitent hoc in canonem,
tamen circà verba conſecrationis nõ ha-
bent ſpecialem intentionem,ſed intendãt
facere per illa id, quod intendit facere
Eccleſia per talia verba ab ipſis prolata.

Circà ſextum, & ſic circà formam ad-
uerte primò ex *S.D.q.78.art.1.* hoc ſacra-
mẽtum differre ab alijs etiam quoad for-
52 mam: nam in alijs miniſter exprimit ſuã
perſonam,dicendo,*Ego te baptizo,Abſol-
uo te,&c.* vel profert verba deprecatiua,
Per iſtam ſanctam vnctionem, &c. hic
autem vt Dominus ſuam maximam oſtẽ-
deret dilectionem, facit, quod ſacerdos
nomine ipſius Chriſti, dum ait, *Hoc eſt
corpus meum, &c. Hic eſt calix,&c.* ac
proindè nomine Chriſti profert verba,
& ſic nullus actus tribuitur ſacerdoti, niſi
merè miniſterialiter;Chriſtus autem om-
nia perficit, in baptiſmo ipſe ſacerdos ab-
luit,ac proindè ponit quid ſui.

Quæres primò an iſta verba verè pro-
ferantur à ſacerdotibus, *Hoc eſt corpus
53 meum.* Et ratio dubitandi,quia verè iſta
verba non videntur conuenire neque pa-
ni,neque corpori Chriſti, & probatur: nã
verè ante complementum prolationis to-
tius formæ ibi non adeſt corpus Chriſti,
ergo eſt falſa illa prolatio, *Hoc eſt corpus
meum.* Vel dices, quod iſta forma habet
ſuam veritatem in vltimo inſtanti prola-
tionis, quatenus tunc ibi verè eſt corpus
Chriſti, & hoc modo hæc forma videre-
tur habere inanem repetitionem verbo-
rum; tunc enim ſenſus formæ eſſet, *Hoc
corpus eſt corpus meum,* ergo quomodo-
cumque dicatur, iſta verba non videntur
prolata verè,ſed fictè.

Reſpond.ſecundum *S.Doct.q.78.ar.5.
& Caetan. ibid.* negando conſequ. & pro
veritate ſciendum eſt, quod verba conſe-
crationis ſunt ſigna practica, hoc eſt,quę
ſignificant, & cauſant; ſicut ignis ſignifi-
cat,& producit calorem.hoc poſito,ſic di-
54 cendum eſt ex *S.Doct.in corp. circa fin.*
ſcilicet hæc verba ſe habere cõtinuatiuè,
& vniri ſub vltimo inſtanti prolationis.Ex
quo eſt, quod hæc verba non operantur
ſucceſſiuè, neque aliqua pars verborum
operatur partem effectus, ſed omnia ver-
ba cõtinuata per modum vnius producũt
effectum;hoc autem modo accommoda-
tur ſenſus horum verborum veritati rei ,
ly,*Hoc*, ſtat in genere, & ſic nõ cadit ſuprà
panem,neque ſuprà corpus Chriſti,ſed ca
dit ſuprà quid in genere, & oſtenſiuè,non
determinatiuè, & ſic ſenſus verborum eſt
*Hoc,quod eſt ſub ſpeciebus panis, eſt cor-
pus meum*; vndè non cadit ſupra panem,
nam ſenſus eſſet, *Panis eſt corpus meum*;
quod tamẽ falſum eſt,nec poteſt dici,*Hoc
corpus eſt corpus meum*,nam ante vltimũ
inſtans prolationis verborum eſſet falſa
iſta propoſitio,vt diximus,ergo tantum
hoc modo verificantur hæc verba,vt do-
cent communiter Theologi cum *S.Doct.
& Caetan.cit.* idem proportionaliter dic
de ſignificatione, & veritate verborũ for-
mæ calicis.

Aduerte ſecundò ex *S.Doct.ar.6.q.cit.*
confutari errorem aliquorum, qui puta-
55 bant formam hoſtiæ expectare formam
calicis,adhoc vt haberet effectum ſuum,
& ſic tunc eſſe corpus Chriſti in hoſtia,
quando in calice adeſſet ſanguis,quod nõ
eſt dicendum.Primò,quia hoc modo fa-
cillimè induceretur error in fide, ſcilicet
eſſe tantum ſanguinem in calice,& corpus
in hoſtia,quod eſt contra *Trident. loc.cit.*
dum ait, *Sub altera tantum ſpecie totum,
atque integrum Chriſtum,verumque ſa-
cramentum ſumi,* & induceretur error cõ-
tra ſumentes ſub vna tantum ſpecie.Secũ-
do,quia ſi moreretur ſacerdos ſtatim poſt
conſecrationem hoſtiæ,nihil in ipſa adeſ-
ſet,quod tamen eſt abſurdum,& omninò
negandum,vt aduertit idem *S.Doct.in
corp.cit.art.*

Dices, Tres immerſiones in baptiſmo
vnum operantur effectum, & non opera-
tur effectum prima immerſio abſque vlti-
ma,& abſque complemento formæ,ergo
hoc eodem modo dicendum eſt in caſu
noſtro,cum tàm ſub hoſtia,quàm ſub ca-
lice vnum,& idem ſit ſacramentum, & ſic
56 non habet effectum forma hoſtiæ , niſi
poſt poſitam formam calicis.

Reſpond.tranſeat anteced.vt diximus,
cum de materia baptiſmi in §. *baptiſmus
ſupra*, nam etiam prima immerſio poteſt
operari effectũ,ſi forma ei moraliter vnia-
tur.Sed quidquid ſit,eſto antecedẽs eſſet
verum,eſt diſpar ratio in caſu noſtro;nam
hoc ſacramentum Euchariſtiæ eſt vnum
ſacramentum perfectione,quatenus con-
57 ſtituitur ex cibo,& potu; non tamen tol-
litur hoc,quod(vt ait *Trident.*) ſub qua-
libet eius ſpecie totum, & integrum ſa-
cramentum ſumatur;at in baptiſmo om-
nes immerſiones diriguntur ad vnum ſa-
cramentum,ac proindè benè vna immer-

ſio non operatur ſine alia : tum quia ſi iſta prima immerſio haberet ſecum formam, iam ipſa operaretur effectũ ſuũ, & nõ ſubſecuta alia immerſione : atin caſu noſtro quælibet materia habet ſuam determinatam formam, quæ ſuum operatur effectũ independenter ab operatione alterius formæ ponibilis.

Quæres, an Chriſtus Dominus vſus ſit his verbis in ſua cęna in conſecratione, & videtur dicendum, quod non: nam ait Mat
58 thæus, quod Dominus benedixit, fregit, &c. & deindè dedit diſcipulis, & protulit hæc verba, *Hoc eſt enim, &c.* ergo dum antea benedixit, ſignum eſt, quod antea conſecrauerat per ly, benedixit.

Reſp. hoc non obſtante, verè Dominũ his verbis conſecraſſe, *S. Doct. art. 1. qu. 78. ad 1. ex Tertull. lib. 4. contra Martian. c. 4. Cyprian. de cęna Domini, Niſſeno orat. catechet. Ambroſio lib. 4. de ſacram. c. 4. & 5. Chryſoſt. in ſerm. de perdit. Iudei*, & ex alijs Patribus, vt videre eſt apud *Beccan.*
59 *c. 2. q. 4.* vbi probat etiam ratione, nam Dominus præcepit Apoſtolis id facere, quod ipſe fecerat: ſed Apoſtoli ſemper his verbis conſecrarũt, ergo ſignum eſt, quod eiſdem verbis conſecrauerat Dominus.

Ad dictum Euangeliſtarum reſpondet *Aug. lib. 2. de conſenſu Euangeliſt. c. 30. 31 & 44.* quod ſæpè Euangeliſtæ non notant factum ordine, quo geſtum eſt, vnde ſecũdum *Beccan. loc. cit.* dicendum eſt (vt oſtẽdatur ordo rei geſtæ, & connectantur verba Euangeliſtæ) quod Dominus accepit panem, & benedixit, dicens, *Hoc eſt corpus, &c.* ita vt benedictio Domini fuerit ipſamet forma prolata, non autem quod benedictio fuerit conſecratio, & poſtea Dominus dixerit, *Hoc eſt corpus, &c.*

In §. illud etiam.

SVMMARIVM.

1 *Digna cur in modica quantitate imponenda.*

2 *Conſuetudo Eccleſiæ quomodo liget.*

Qvæ faciunt pro hoc §. diximus ſupra, cum de aqua, quæ imponitur in calice, egimus; id tamen, quod hic dicitur de conſuetudine Eccleſiæ, id probauimus eſſe de neceſ-
1 ſitate; ſi enim plus aquæ, quàm vini in calice apponeretur, ſi vinum ſit tenue, poſſet aſſe, quod tempore conſecrationis aqua adhuc eſſet in ſua propria ſubſtantia aquea, ac proinde non conuerteretur in ſanguinem, vt ſupra dixi; tamen ex *gl.* hic aduerte, quod ſi quis etiam in vino generoſo apponeret plus aquæ, quàm vini, vtiq; peccaret mortaliter, quia faceret contra conſuetudinem Eccleſiæ approbatum in
2 ritu principali Sacramentorum, vt eſt in materia; conſuetudo autem habet vim legis, vt in §. *conſuetudo, de iur. natur. conſuet. & conſtit.* ſed præceptum circa ritus Sacramentorum obligat ſub mortali, prę cipuè in ritibus principalibus, ergo etiam conſuetudo, quę habet eandem vim, vt diximus, neq; aliud occurrit pro hoc Sacramento.

In §. veritas eſt.

SVMMARIVM.

1 *Species ſacramentales, quid contineant, & n. 2.*

3 *Chriſtus per quid fiat præſens ſpeciebus, an per ſui productionem, num. 4. 5. 6. & 7.*

8 *Chriſti præſentia, an fiat per conuerſionẽ veram.*

9 *Species, quid contineant ex vi verborum, quid per concomitantiam num. 11. 12. & 13.*

10 *Apaſtoli, quid ſi conſecraſſent in triduo mortis Chriſti, & n. 16.*

14 *Verbum, an poſſit dici in Euchariſtia productum, quid de alijs perſonis diuinis, n. 16.*

17 *Specierum partes diuiſæ, quid contineant.*

18 *Chriſtus prout eſt in hoc Sacramentum, an poſſit ſe mouere.*
An ſit per eſſe in loco n. 19.
Quę inibi poſſit, n. 20.
An ab alijs videri, vel cognoſci, n. 21. 22. & 23.
Videt ſe ipſum, n. 24.
Ab oculo corporeo, nec de potentia abſoluta videri poteſt, n. 25.

26 *Cognitio huius modi in Sacramento, an poſſit haberi in via.*
Quibus detur in patria, nu. 27.

28 *Accidentia Sacramentalia habent vim nutritiuam ad modum ſubſtantię.*

Sicut

1 SIcut ante conſecrationem erat panis,
& vinum, ita poſt conſecrationem
ſub ſpeciebus panis eſt corpus, &
ſanguis Chriſti, vt etiam ſub ſpeciebus vi-
ni, ſic notatur in præſenti §. pro quo vide-
bimus primò, quomodo Chriſtus fiat prę-
ſens in hoc Sacramento, & per quid ibi fit.
Secundò, quid veniat in hoc Sacramento
ex vi verborum, & quid per concomitan-
tiam. Tertiò, an in qualibet parte adſint
hæc omnia, quæ veniunt, tàm ex vi verbo-
rum, quàm per concomitantiam. Quartò,
quid poſſit Chriſtus in hoc Sacramento
operari, & pati. Quintò, an poſſit ab intel-
lectu Angelico, vel humano cognoſci,
prout eſt in hoc Sacramento, & an poſſit
videri ab oculo corporeo.

Circa primum aduerte primò, certum
eſſe de fide ex *Trid. ſeſſ. 13. cap. de fide*, de
fide definitum, Chriſtum eſſe verè, & rea-
liter præſentem in hoc Sacramento. Diffi-
2 cultas igitur eſt, quomodo Chriſtus ibi
fiat præſens, an per acquiſitionem ſolius
noui vbi, an aliquo alio modo. Et ſic dici-
mus, quod Chriſtus Dominus fit præſens
ſpeciebus ſacramentalibus per nouam
ſui productionem, ita vt ad poſitionem
3 verborum ſacramentalium, Deus princi-
paliter, & Chriſtus, & conſecrator cum
verbis formę reproducant ibi eundem
Chriſtum.

Probatur hoc ex Patrib. primò, ex *Cy-
priano ſerm. de cęna Domini, poſt med.* vbi
loquendo de Chriſto ait: *Qui vſq; hodie
hoc veraciſſimum ſuum corpus creat.* Se-
cundò, ex *D. Ambr. l. 4. de Sacram. c. 4.* vbi
4 ait, *Quod poſt conſecrationem in hoſtia
adeſt corpus Chriſti*, & ſubdit: *Ipſe dixit,
& factum, mandauit, & creatum eſt*, ex
Damaſceno lib. 4. de fid. c. 14. & ex alijs Pa-
tribus communiter, qui præſentiam Chri-
ſti in hoc Sacramento per creationem, ſeù
reproductionem fieri oſtendunt, ſed ma-
ximè hoc indicat Eccleſia in canone miſ-
ſæ tàm ante, quàm poſt conſecrationem;
ante enim ait: *Nobis corpus, & ſanguis
fiat*, & poſt conſecrationem ait: *Per quem
hæc omnia ſemper Domine creas, ſanctifi
cas, &c.* Confirmatur etiam ratione aper-
tiſſima: nam ſic dicendo ſaluantur multa
alia miracula, quæ deberent poni, ſi alia
via poneretur Chriſtus in Sacramẽto prę-
5 ſens, quàm per reproductionem. Quod
patet, nam facilius poſſumus intelligere
eundem Chriſtum reproduci ſub his ſpe-
ciebus, quam habere duplicem rationem
præſentiæ, & duplex Vbi; requiritur enim
miraculum ad producendam duplicem
præſentiam ab eodem corpore, aliud mi-
raculum ad conſeruandam duplicem præ-
ſentiam, aliud ad ſuſtentãdum duplex Vbi
in perſona Chriſti, aliud ad eleuanda ver-
ba conſecrationis ad producendum nouũ
Vbi, & alia multa; & tamen dicendo mo-
do, quo nos diximus, nulla apparet impli-
cantia, & facilius populi intelligunt hanc
Chriſti præſentiam, ergo ſic eſt dicendum,
ſic tenet *Conine. q. 75. ar. 4. dub. 4.* & grauiſ
ſimi Theologi, colligitur ex *S. Doct. qu. cit.*
Ex hoc habes, quàm ſit magna dignitas
ſacerdotum, vt mereatur ſacerdos nomen
creatoris diuinarum ſubſtãtiarum, vt ſunt
corpus, & ſanguis Chriſti.

Dices, videtur magnum abſurdum to-
6 ties Chriſtum Dominum produci, & re-
produci, & toties in tot particulis, & ho-
ſtijs fieri præſentem, & toties deſinere eſ-
ſe, ergo non eſt dicendum Chriſtum fieri
præſentem in Sacramento, per reprodu-
ctionem, ſeù creationem, ſed tantum per
nouam præſentiam, & nouum Vbi.

Reſp. nego anteced. & ratio eſt, nam
verè Chriſtus Dominus non producitur
ſecundum eſſe abſolutum, ita vt produce-
7 retur Chriſtus, ac ſi antea nõ fuiſſet, & po-
ſtea omninò deſineret eſſe, ſed producitur
tantum in hac hoſtia, in qua non adeſt, &
deindè deſinit eſſe ſub his ſpeciebus, ſub
quibus aderat: vndè nullum eſt inconue-
niens dicere, quod Chriſtus ſecundum hãc
productionem incipiat de nouo eſſe, &
deſinat eſſe, remanet enim ſemper ſecundũ
ſuum eſſe ſimpliciter, & abſolutum, vt eſt
in cęlo.

Aduerte ſecundò, non poſſe verè dici
9 conuerſionem: nam conuerſio fit mutata
vna re in aliam, hic autem non mutata
re, ſed vna deſinit eſſe, alia verò incipit, vt
aduertit *S Doct q. 75. ar. 7. in corp.* vbi etiã
confirmat id, quod diximus, ſcilicèt hanc
Chriſti præſentiam debere dici reprodu-
ctionem: nam in principio ait, quod hoc,
quantum ad aliquid, conuenit cum crea-
tione, & in fine ſubdit, non panem fieri
Corpus Chriſti, nam verè panis non mu-
tat ſuum eſſe in Corpus Chriſti, ſed verè
panis in totum deſinit eſſe quoad ſubſtan-
tiam, & Corpus Chriſti ibi incipit eſſe, &
alij.

Circa ſecundum, aduerte primò ex
Trid. ſeſſ. 13. c. 3. ex S. Doct. qu. 76. art. 1.
9 dupliciter aliquid poſſe venire ſub ſpecie-
bus ſacramentalibus, vel ex vi verborum,
vel per concomitantiam: ex vi verborum
ſufficeret ad verificanda verba, quod ſub
ſpecie, quę conſecratur, illud veniret, quod
correſpondet formæ conſecrationis illius
ſpeciei, v.g. in conſecratione calicis huius
formæ, & eius veritati correſpondet tan-
tum ſanguis Chriſti, ſic etiam in conſecra-

R 2 tio-

tione hoſtię correſpondet tantum Corpus
Chriſti;ea autem,quæ veniunt per conco-
mitantiam,non veniunt per ſe, ſed per ac-
cidens,non immediatè ex vi verborum,
ſed mediante connexione, quam habent
ipſæ res cum re, quæ venit ex vi verborũ.
10 Ceterum quod ſupra diximus, adeò verũ
eſt, vt ſi quis ex Apoſtolis conſecraſſet in
triduo mortis Ieſu Chriſti, ſecundum cõ-
munem omnium Theologorum,& Cano-
niſtarum opinionem,tãtum Corpus Chri-
ſti veniſſet in hoſtia exanime, & ſine ſan-
guine,ergo quia hoc correſponderet ver-
bis,& corpus,tale erat tunc temporis, er-
go alia,quæ veniunt per concomitãtiam,
non veniunt per ſe,ſed per accidens, &
media connexione,quam habent cum re,
quæ venit ex vi verborum.

Aduerte ſecundò, ex hoc ſeqni, quod
11 ſub ſpeciebus panis ex vi verborum, ve-
nit tantum Corpus Chriſti cum omnibus
membris,& partibus ſpectantibus ad cor-
pus;in calice verò venire ſanguinem tan-
tum,patet ex *Trid.loc.cit.*ibi, *Sed corpus
quidem ſub ſpecie panis,& ſanguinem ſub
vini ſpecie ex vi verborũ.* Probatur etiam
ex *cap.ſemel Chriſtus,cap.iteratur, capit.
ſinguli,& cap.qui manducant, de conſecr.
diſt.2.& in d.cap.qui manducant,*ſignan-
ter habetur, ſub hoſtia haberi Corpus
Chriſti,& in calice ſanguinem,intellige ta-
men ſemper ex vi verborum.

Aduerte tertiò,ſub ſpeciebus panis per
12 concomitantiam adeſſe animam,ſangui-
nem,& alia,quæ faciunt ad veritatem cor
poris;ſic etiam in calice per concomitan-
tiam ſanguinis viui venire corpus, animã,
&c.in quibus ſanguis viuus continetur, &
per concomitantiam, & ratione hypoſta-
ſis cum his rebus, ſub qualibet ſpecie ve-
nire Verbum Dei, & totam diuinitatem
cum alijs perſonis. colligitur ex *Trid.c.3.*
ibi:*Verum Domini noſtri corpus,verumq;
eius ſanguinem ſub panis,& vini ſpecie,
vnà cum ipſius anima, & diuinitate exi-
ſtere,*& probatur tali pacto: nam certum
eſt, non poſſe venire in hoſtia Corpus
Chriſti,niſi eo modo,quo eſt, ſed Corpus
Chriſti eſt vnitum inſeparabiliter cum
anima,& diuinitate,ergo ſic venit. Idem
dic de calice,vt patet ex *S.Doct.q.76.cit.*
hoc autem intellige,ſic argumentãdo:ſub
qualibet ſpecie venit corpus, vt probaui-
mus,ergo venit anima,venit corpus,& ani
ma,ergo venit perſona Verbi,per quam
ſubſiſtit Chriſti humanitas, & ſine qua
13 ſubſiſtere non poteſt: venit perſona Ver-
bi,ergo venit diuinitas, nam Verbum Dei
Deus eſt;venit diuinitas, ergo veniũt aliæ
perſonæ,quæ diuinæ ſunt, & in diuinitate
continentur; tamen veniunt perſonæ di-
uerſo modo inter ſe; Verbum enim venit
principaliter ratione connexionis cum
humanitate,diuinitas ratione inſeparabi-
litatis à Verbo,& perſonæ ratione inſepa-
rabilitatis à diuinitate. Videte,quantum
ſub vnica buccella, & ſub qualibet eius
parte ſumimus?

Quæres primò, an poſſit dici Verbum
14 produci eo modo,quo diximus,Chriſtum
fieri præſentem ſpeciebus per ſui reprodu-
ctionem. Et ratio dubitandi eſt,quia per
communicationem idiomatum id, quod
conuenit Chriſto,poteſt & Verbo conue-
nire.

Reſp.affirmatiuè, ſic *Suar.diſp.11. ſect.
3.contra Marſil.in 4.q.8. art.2.* quod in-
tellige quoad denominationem,& per cõ-
municationem idiomatum,vt diximus,eo
etiam modo,quo dicit Apoſtolus, *Verbũ
Dei mortuũ, reſuſcitatum,&c.*ergo pari-
ter dici poteſt,Verbum Dei reproduci nõ
verè,vt Deus eſt,ſed benè,vt homo, & id
poterit de ipſo dici eo modo,quo dicitur
etiam Deum hominem factum,mortuum,
& crucifixum.

Quæres ſecundò, quid ſi quis conſe-
15 craſſet in triduo mortis, an præter Chri-
ſti corpus, veniret aliquid ſub hoſtia, &
præter ſanguinem,veniſſet aliquid in cali-
ce.

Reſp. quod ſub vtraque ſpecie veniſſet
etiam Verbum,& diuinitas.Et ratio eſt;nã
Chriſti Corpus mortuum, erat etiam cor-
pus diuinum,& Chriſti ſanguis erat etiam
diuinus: enimuerò Chriſti corpus, & ſan-
guis non poterant ſubſiſtere,niſi ſubſiſten
tia Verbi,diximus *lib.* 1.cum de Concilijs
generalibus,& per conſequens dum Ver-
bum Dei ſuſtentabat illa; veniſſet per cõ-
comitantiam, & ratione connexionis ve-
niſſet etiam diuinitas, & aliæ perſonæ di-
uinæ.

Aduerte tertiò, non poſſe eodem mo-
16 do dici Patrem, vel Spiritum ſanctum of-
ferri,manducari,&c.quę conueniunt Ver-
bo demonſtratiuè: nam licet omnes per-
ſonæ hic ſint modo,quo diximus, tamen
viræ denominationes per ſe conueniunt
Verbo, quod eſt ſubſtentatiuum vnionis
hypoſtaticę:vnde poterit quidem dici,Ver
bum diuinum offerri,manducari&c.non
autem ſic poterit dici de Patre, & Spiritu
ſancto,quia nec Pater,nec Spiritus ſanctus
perſonalizant humanitatem, vt facit Ver-
bum Dei.

Circa tertium ſolutio patet ex *Triden.
eod.c.3.in fin.*vbi ait,*Totus enim, atq; in-
teger Chriſtus ſub quauis ſpecie, & ſub
quauis ipſius parte ſpeciei, totus item ſub*

vini

vini ſpecie,& ſub eius partibus exiſtit,er-
17 go quantumuis pars ſit minima,& quan-
tumuis indiuiſibilis,dummodo ſit pars ip-
ſarum ſpecierum,verè ſub ſe continet to-
tum Chriſtum,modo quo diximus.

Probatur,& hoc ratione, nam Chriſtus
ſuccedit ſpeciebus loco panis,ſed quęlibet
pars ſpecierum erat panis, ergo quęlibet
pars ſpecierum nunc eſt Corpus Chriſti.
Quod patet,nam ſubrogatum ſapit natu-
ram eius in cuius locum facta eſt ſubroga
tio,vt notant *DD.in tit.de adopt.*

Circa quartum aduerte primò,Chriſtũ
prout eſt in hoc Sacramento, poſſe de
potentia abſoluta ſe mouere,tum manẽti-
bus immotis ſpeciebus, tum etiam ſecum
trahendo ſpecies,quę mouentur ad motũ
ipſius Chriſti. Eſt opinio communiſſima
ſecundum *Suar.diſt.53.ſect.1.* & proba-
18 tur,nam licet de potentia ordinaria,poſi-
to Dei decreto, & inſtitutione, non poſſit
Chriſtus exiſtens ſeparari à ſpeciebus,ta-
men nulla eſt implicantia, cur non poſſit
moueri relictis ſpeciebus, vel ſecum feren
do ipſas ſpecies,quod facilius,& congruẽ-
tius videtur, & ſic poteſt etiam moueri
motu ab extrinſeco, & ad motum ſpecie-
rum,vt colligunt ex *S.Doct.q.76.art.6. in
corp.*

Aduerte ſecundò, quod Chriſtus non
eſt in hoc Sacramento per eſſe in loco; id
enim,quod eſt in loco,habet circumſeren-
tiam loci,& ſic locus circumdat ipſum, &
19 ipſe ſua præſentia correſpondet loco,v.g.
aqua eſt in vaſe,quia vas comprehendit ip
ſam: Chriſtus autem non eſt ſic in hoc Sa-
cramento,nam deberet poni quãtitas pa-
nis,& vini ſeptipalmatis,& ita lata,& pro-
funda,vt Chriſtus Dominus, quod tamen
Dominus non intendit per ſuam inſtitu-
tionem,ergo dicendum eſt Chriſtum Do-
minum non eſſe in loco circumſcriptiuè,
& terminatum à partibus ſpecierum, ſed
tantum ad modum ſubſtantiæ eo modo,
quo eſt ſubſtantia in toto,& in partibus;
ſubſtantia enim conſiderata ſecundum ſe
non pręſcribitur,nec circumdatur,ſed eius
accidentia requirunt locum: ſic itaq; eſt
Chriſtus Dominus in hoc Sacramẽto ex-
tenſus quidem in ordine ad ſe, inextenſus
autem in ordine ad locum, eo modo, quo
eſt anima in nobis;corpus enim noſtrum
non circumdat animam, quæ cum ſit ſpi-
ritualis,non poteſt dici circumdata rebus
materialibus, & tamen verè anima in no-
bis exiſtit, ſic etiam in caſu noſtro dicen-
dum eſt;Deus enim miraculosè facit, quod
Corpus Chriſti non exigat dimenſionem,
vel extenſionem localem,prout eſt in hoc
Sacramento,& ſic eſt in ipſo non circum-
ſcriptiuè,ſed definitiuè.

Ex hoc habes,non poſſe Chriſtum,pro-
ut eſt in hoc Sacramento, in ipſo aliquid
20 agere,vel pati circa res naturales. Et ra-
tio eſt,nam actio,& paſſio ſupponunt mo-
tum;motus autem alicubi fieri debet, &
ſic in loco: ſed Chriſtus prout eſt in hoc
Sacramento, non habet reſpectum ad lo-
cum,ergo non poteſt moueri,nec alterari:
benè autem per accidens, & ab extrinſe-
co moueri poterit ad motum ſpecierum,
modo quo diximus.

Circa quintum eſt videndum, an poſſit
Chriſtus,prout eſt in hoc Sacramento,co-
gnoſci,vel videri.Ideò

Aduerte primò,nõ poſſe Chriſtum Do-
minum, prout eſt in hoc Sacramento, ab
21 oculo corporeo creato videri,ſic *S. Doct.
quæſt.86.ar.7.in corp.Suar.diſp.54.ſect.3.*
Ratio autem eſt,quia ad videndum requi-
ritur;quod obiectum viſibile immittat ſui
ſpecies ad oculum, qui vult ipſum obie-
ctum videre, ac proindè requiritur aliqua
operatio ex parte obiecti viſibilis; ſed
Chriſtus Dominus prout eſt in hoc Sa-
cramento,non poteſt naturaliter operari,
vt diximus,ergo neq; poteſt immittere ſpe
cies,ac proindè neq; videri ab oculo cor-
poreo.

Confirmatur dictum ex doctrina *S.Do-
ctoris in corp.cit.art.*nam accidentia, ſeù
colores,quibus mediantibus fit viſio, ſtãt
22 in hoc Sacramento non immediatè loca-
ta,itaut circumſcribantur à ſpeciebus,ſed
ſtant in hoc Sacramento mediante ſubſtã-
tia Corporis Chriſti:ſed ſubſtantia Corpo-
ris Chriſti, prout eſt in hoc Sacramento,
non poteſt operari,vt diximus, ergo neq;
eius accidentia. Quod diximus de accidẽ-
tibus reſpectu viſionis, idem dic de acci-
dentibus reſpectu tactus,odoratus,&c. ex
eadem ratione.

Dices primò, de facto multoties fuit
viſus Chriſtus Dominus in hoc Sacramẽ-
23 to,ſic de S.Antonio Patauino, de S.Igna-
tio Loyola,& de alijs Sanctis legimus; er-
go falſum eſt hoc,quod diximus.

Reſp.diſtinguo anteced. viſus eſt Chri-
ſtus Dominus, qui eſt in Sacramento, &
concedo,prout eſt in Sacramento,ſeù mo-
do,quo eſt in Sacramento,& nego:itaquè
benè poteſt videri Chriſtus, qui eſt in Sa-
cramento,ſed non poteſt videri quomo-
do ſit in Sacramento,imò *Suar.loc.cit.* &
cum ipſo alij Theologi tenent,neq; Chri-
ſtum ſuo oculo corporeo poſſe naturali-
ter videre ſeipſum,prout eſt in hoc Sacra-
mento,licet videat ſeipſum in hoc Sacra-
mento:ſicut pariter poteſt quis videre ſe
eſſe in aere,& tamen non videre à quo ſub-
ſten-

ſtentetur, neq; quomodo ſic tegatur; ſic etiam videt Chriſtus ſeipſum,ſua accidentia,ſuas partes:&c.quę exiſtunt in hoc Sacramento,nec modū,quo iſtæ res exiſtunt in hoc Sacramento,nec modum, quo ipſe eſt in hoc Sacramento,ex eadem ratione adducta.

24 Dices ſecundò, Chriſtus de facto videt ſeipſum in Sacramēto, ergo poteſt oculus corporeus videre Chriſtum in hoc Sacramento.

Reſp.nego conſeq.& ratio eſt,nam ideò oculus corporeus Chriſti videt Chriſtum in Sacramento, quia & ipſe oculus in Sacramento eſt,at alius oculus eſt extra Sacramentum,ergo non poteſt hic,ibi Chriſtum videre,tum quia neq; Chriſtus videt ſeipſum modo,quo ibi exiſtit,ſed benè videt ſeipſum modo,quo eſt in cœlo. Quod adeò verum exiſtimat *Suar.ſect.2.citat.* vt dicat,neq; de potentia Dei abſoluta poſſe videri ab oculo corporeo quomodo Chriſtus exiſtat in hoc Sacramēto,& pro-
25 batur, quia non poteſt res ſupernaturalis percipi ſenſu naturali; nā inter obiectum, & potentiam debet eſſe proportio, ergo non poteſt oculus naturalis videre hunc modum ſupernaturalem: ſicut pariter nō poteſt res ſpiritualis ſenſu percipi; nam ſenſus non tendit,niſi ad res ſenſibiles ſibi proportionatas, ita non poteſt ſenſus naturalis eleuari ad perceptionem rei ſupernaturalis. Laudamus ergo oculos veritatis fidei cum S.Doct.qui ait, *Quod non capis,quod non vides,animoſa firmat fides.*

His poſitis circa viſionem oculorum, reſtat videndum de cognitione intellectus. Ideò

Aduerte ſecundò, nec poſſe intellectū naturaliter percipere modum, quo Chriſtus exiſtit in hoc Sacramento. Ratio eſt eadem ſupra poſita,quia ſcilicèt inter potentiam, & obiectum debet eſſe propor-
26 tio,ſed intellectus eſt naturalis, hic modus eſt ſupernaturalis,ergo non poteſt intellectus hunc modum cognoſcere, ſic S. *Doct.loc.cit.circa med.* qui tamen ait,Deū videre per ſe hunc modum;Beatos autē, Angelos ipsū videre mediatè,ſcilicèt mediante viſione beatifica, & lumine gloriæ quo eleuantur ad cognitionem ſuperiorem.

Imò,vt colligitur ex eodē *S.Doct.* poſſet etiam homo viator hic in vita videre hunc modum per intellectum, ſi Deus ipſum miraculosè adiuuaret lumine gloriæ, eo etiam modo, quo multi ex Theologia concedunt poſſe quem per modum tranſitus in via videre Deū,ſicut creditur Virgini fuiſſe conceſſum in inſtanti natiuitatis Ieſu Chriſti.

Nota tamen hic, quod *Gabr.lect.4. in*
27 *canon. Aegidij theor.16.* tenet,quod in patria cognitio huius Sacramēti,& eius modi detur tantum illis,qui in hac vita huius Sacramenti fidem ſignatam habuerunt, ac proindè negat eius cognitionem infantibus,& alijs, qui circa hoc Sacramentum ſuam fidem non exercuerunt. Quod non eſt de facili admittendum, cum Dominus ſit liberalis.

Quæres,an iſta accidentia ſacramentalia habeant vim nutritiuam,ita vt ex ipſis ſuſtentetur etiam corpus noſtrum aliquo modo.

28 Reſp.affirmatiuè,ſic *S.Doct.q.77.art.6 in corp.* vbi ait, hæc accidentia nutrire eo modo,quo nutrit ſubſtantia: & ſicut ſubſtantia corrumpitur,& tranſit in aliam formam,ſic ait ipſe,quod iſta accidentia corrumpuntur,& ex ipſis oriuntur vermes,vt eſt in hoſtia conſecrata, quæ ad longum tempus ſeruatur,ſic etiam ad corruptionē eorumdem accidentium in ſtomacho trāſeunt ſpecies in ſubſtantiam hominis, imò *S.Doct.ibid.* improbat opinionem aliorū, qui putant ex ſpeciebus ſacramentalibus confortari corpus,eo modo, quo ex odoratu cibi, & potus confortatur etiam aliquo modo corpus;ipſe enim ait, quod nō tantum eſt iſta confortatio accidentalis, ſed etiam nutrimentū ſubſtantiale,eo modo,quo nutriunt aliæ ſubſtantiæ materiales.Et ratio eſt, quia Deus miraculosè facit,quod hæc accidentia ſe habeāt ad modum ſubſtantiæ,ergo faciunt id,quod facit ſubſtantia,ac proindè verè nutriūt,& ſubſtantiant.

In §.virtus eſt,vſq; ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtiæ virtus.*
Effectus,n.2.
Dicitur Sacramentum gemina rei,n.3.

ADuerte primò, quod virtus huius Sacramenti, ſeu eius effectus eſt charitas:nam ſicut panis ex mul-
1 tis granis,& vinum ex multis racemis cōponitur,ita vt iſtę res in vnum redactę ſint materia pro hoc Sacramento, ita per ipſum charitate, & dilectione vnimur cum Deo,& fratribus,*cap.cum Martha,de cele-*
2 *brat.miſſar.* Quod dixit Apoſtolus:*Omnes eandem ſpiritalem eſcam manducamus.*

Ad-

Aduerte ſecundò, quod in hoc Sacramento tria conſiderantur, nempè res Sacramenti, Sacramentum, & res, & Sacra-
2 mentum; Res Sacramenti eſt eius effectus, & gratia, qua poteſt quis participare etiã per hoc Sacramentum in voto, vt eſt cõmunio ſpiritualis, diximus de Sacramentis in genere, ex *S. Doct. 3. p. q. 80. ar. 1. ad 2.* Sacramentum tantum recipit ille, qui cum obice accedit; hic enim non recipit rem Sacramenti, ſcilicèt gratiam, quia Deus nõ exaudit peccatores, *cap. quomodo Deus, de pœnitent. diſt. 5.* Rem, & Sacramentum ſimul recipiunt omnes, qui abſq; obice, ſed gratia informati accedunt ad hoc Sacramentum, vel etiam is, qui accedit cum obice aufert tamen obicem durantibus ſpeciebus, ſicut dixi de Sacramentis in genere circa effectus Sacramẽti ex *Caetan. & Suar.* ibi adductis.

Aduerte tertiò, hoc Sacramentum dici
3 geminæ rei; continet enim in ſe gratiam, & auctorem gratiæ, *d. cap. cum Marthę, cap. ſicut manus, cap. panis eſt, de conſecrat. diſt. 2.* Et hæc ſatis pro Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, pro quo nunquam ſatis; cum autem hoc Sacramentum præparetur in ſacrificio Miſſę, ideò congruum erit hic videre aliqua de hoc ſacrificio.

De Sacrificio Miſſæ.

SVMMARIVM.

1 *Sacrificij tempus quotidie, n. 3.*
Hora, n. 2. & 4.
An ante auroram, vel poſt meridiem, n. 5. & 6.
Quid in Nocte Natiuitatis, nu. 8.
9 *Nocte Natiuitatis, qua hora celebrãdum ſolemniter, & quare.*
10 *Hora auroræ quomodo accipienda, item hora meridiei, n. 11.*
12 *Matutini recitatio, an neceſſario præcedat ſacrificium.*
13 *Locus ſacrificij, & quid de Oratorio, n. 19.*
Pęna contra alibi celebrantes, nu. 14.
15 *Sacerdos obligatus alicubi celebrare, an ſatisfaciat, ſi alibi celebret, & an teneatur ad reſtitutionem, nu. 16.*
Quid ſi in Altari priuilegiato, nu. 17.
18 *Altare quale debeat eſſe.*
20 *Sacerdos ſine baculo celebrare debet.*
21 *Sine biretino.*
22 *Calicis, & patenæ qualitas.*
23 *Corporalis, & Pallę materię.*
24 *Laici, an poſſint ſacra tangere.*
25 *Sacerdos, an teneatur dicere orationes, dũ veſtes induit.*
Quid ſi veſtes adhuc non ſint benedictę, n. 26.
Quid ſi celebret cum calice non conſecrato, n. 27.
28 *Veſtes ſacrę lacerę, an poſſint deſeruire.*
Quid ſi habeant duos colores, nu. 29.
30 *Luminarium qualitas.*
31 *Miſſale, an ſit neceſſarium omnino pro ſacrificio.*
32 *Stipendium quale pro ſacrificio, an poſſit diminutum alteri dari, n. 33.*
Limita in beneficijs, n. 34.
35 *Partes Miſſę.*
36 *Sacerdos, an poſſit pro ſua parte aliud accipere ſtipendium, n. 37.*
38 *Applicatio Miſſę qualiter fiat, n. 40.*
An poſſit anticipari, n. 39.
41 *Curatus tenetur celebrare dominicis diebus, ſed non applicare.*
42 *Applicatio Miſſæ à Regularibus.*
An pendeat à voluntate ſuperioris, numer. 43.
44 *Sacerdos, an & quando teneatur celebrare, n. 45.*
46 *Curatus, an poſſit per alium ſatisfacere.*
47 *Oneri Miſſarum quando ſatisfaciendum.*
48 *Beneficiatus, quando ſatisfaciat pro miſſis, & an poſſit aliquas omittere, num. 49. & 50.*
51 *Sacerdos, an poſſit aliquando omittere miſſam ex obligatione.*
An poſſit pro ſe applicare, n. 52.
53 *Partis omiſſio, quæ inducit mortale in Miſſa.*
54 *Sacerdos, an teneatur in Miſſa ſolemni legere Euangelium, vel Epiſtolam.*
Pauper, an pluribus ſtipẽdijs poſſit vna Miſſa ſatisfacere, nu. 55. & 56.
An teneatur celebrare Miſſas votiuas modo quo exiguntur à fidelibus, nu. 57.
58 *Miſſa de requie, an ſit magis ſalutaris defunctis, n. 59.*
60 *Miſſa votiua de Sanctis quomodo recitanda.*
In Altari priuilegiato quomodo conſequatur animarum liberanda, n. 61.

VIdebimus primò, quando ſacrificari poſſit. Secundò, vbi. Tertiò, quomodo. Quartò, de applicatione ſacrificij. Quintò, de obligationibus ſacrificandi. Sextò, aliquas difficultates breuiter dilucidabimus.

Circa primum quærebatur de tempore ſacrificij. Pro quo

1 Aduerte primò, quotidie eſſe ſacrificãdum, *S. Doct. quæſit. 83. art. 2.* vbi ex *Aug. lib. 2.*

*lib.2.de verb.Dom.ſerm.*28.*tom.* 10.docet
hoc nos quotidie expoſcere in oratione
Dominicâ per illa verba, *Panem noſtrum
quotidianum da nobis hodie. Luc.* 11,& ait
horam congruentem pro ſolemni cele-
bratione huius ſacrificij eſſe ab hora ter-
2 tia vſque ad horam nonam,quo tempore
principaliter paſſus eſt Dominus.Sed cō-
tra dictum S.Doct.

Dices primò, ſacrificium hoc eſſe re-
preſentatiuum paſſionis Ieſu Chriſti, ſed
Chriſtus ſemel paſſus eſt, ergo eius repre-
ſētatio ſemel in anno fieri debet,eo mo-
do, quo de alijs ſolemnitatibus tàm Ieſu
Chriſti, quàm Sanctorum ſemel in anno
fit repreſentatio.

Reſpond.Nego conſequen. & ratio eſt,
quia in hoc ſacrificio duplex habetur re-
3 preſentatio,vna paſſionis Ieſu Chriſti, alia
effectus eiuſdem paſſionis; vndè benè ſe-
mel in anno in Paraſceue fit repreſentatio
paſſionis; at repreſentatio effectus paſſio-
nis, qui habetur per hoc ſacramentum,
(vt in § *virtus eſt*) debet quotidie cele-
brari, vt quotidie pariter de tali effectu
participemus. Cæterum ideò Feria ſexta
in Paraſceue (vt aduertit *S.Doct.ad* 2.*di-
cti art.*) nō celebratur ſacrificium,ſed be-
nè conſumatur: nam tunc habemus verā
rememorationem paſſionis Chriſti,meri-
tò ceſſat ſacrificium;at cum ſemper indi-
geamus efficacia eius paſſionis, ideò non
ceſſat quotidiana perceptio.

Dices ſecundò, Chriſtus Dominus in-
ſtituit hoc ſacramentum tempore ſeroti-
no,ergo tunc etiam nos celebrare debe-
mus, vt omni modo perfectiori acceda-
mus ad Chriſti inſtitutionem.

Reſpond.Nego conſequ.& ratio eſt,nā
Chriſtus ideò inſtituit hora ſerotina , &
poſt cenam,quia volebat memoriam hu-
4 ius ſacrificij non deleri de mente Apoſto-
lorum per ſubſequentes curas eiuſdem
diei,ſed quod ſemper remaneret talis me-
memoria. *Matth.*26. *In mei memoriam
facietis.* meritò vt hic eſſet vltimus actus
in mente Apoſtolorum, voluit tunc inſti-
tuere in vltima parte diei,idem *S.Doct.lo-
co cit.* Nos autem debemus vti hoc ſacri-
ficio,& ſacramento ſtat in albēte die,quia
ſemper eius effectibus indigemus; tum
etiā quia Chriſtus Dominus, qui eſt prin-
cipalis offerens in hoc ſacrificio , dixit,
*Ioann.*16. *Me oportet operari opera eius,
qui miſit me, donec dies eſt, veniet nox,
quando nemo poteſt operari; quandiu in
mundo ſum lux mundi ſum.* ergo in luce
debet celebrari hoc ſacrificium.

5 Aduerte ſecundò,tempus pro celebra-
tione non poſſe eſſe ante Aurorā,nec poſt
meridiem, ſic ex inſtitutione Eccleſiæ,ad
commoditatem fidelium,vt facillimè in-
teruenire poſſint,*S.Doct.q.*83.*art.*2. *Va-
lentia tom.*4.*diſp.*6.*q.*11.*punct.*3. *Silueſt.
verbo miſſa prima,qu.*6. *Nauar.in man.
cap.*25.*nu.*86. *Azor.lib.*10.*inſtitut.moral.
cap.*25.*par.*1.qui tenent,peccare morta-
liter ſacerdotem celebrantem ante Auro-
ram,vel poſt meridiem.

Dices,poteſt quis communicari etiam
poſt meridiem,vt ſupra dixi , ergo poterit
etiam ſacrificari poſt meridiem.

Reſpond. Nego conſequentiam, & ra-
tio eſt,quia hoc ſacrificium eſt repreſen-
tatiuum paſſionis Ieſu Chriſti,quæ hora
6 nona completa eſt,ergo hora nona ſacri-
ficium ceſſare debet, quod non eſt in cō-
munione, per quam percipimus fructum
paſſionis Ieſu Chriſti , ſed qualibet hora
fructu indigemus,ergo qualibet hora po-
terit communicari.

Nota limitationem huius dicti, primò
ex priuilegio Summi Pontificis. Secundò
in nocte Natiuitatis Domini,quia tunc li-
cet celebrare poſt mediam noctem, *cap.
nocte ſancta,de conſecr.diſt.*1.

7 Quæres primò, an totæ tres miſſæ poſ-
ſint celebrari conſecutiuè in nocte Nati-
uitatis Domini poſt mediam noctem, &
ante Auroram. Hac in re Summiſtæ tenēt,
poſſe tantum vnam miſſam celebrari poſt
mediam noctem , alias verò poſt Aurorā,
ſic *Silueſt.Angel.Armil.* & *alij verb.miſ-
ſa* & *Nauar.in man.c.*25.*n.*87.

Reſpond.tamen, poſſe etiam practicari
contrariam ſententiam, quā tenent *Suar.
tom.*3.*diſt.*80.*ſect* 4.*Putean.*3.*par qu* 83,
*art.*2.*Laiman.lib.*4.*cap.*4.*num.*2. *Vaſqu.*
3.*par.tom.*3.*diſput.*232.*cap.*3.*num.*3.*Co-
nine.in* 3.*part.q.*83.*ar.*2.*dub.*4.*num.*218.
quia in *d.cap.nocte*,nulla apponitur limi-
tatio,ſed dicitur indiſtinctè , quod in no-
cte Natiuitatis tres miſſæ celebrētur.Nec
facit, quod in Rubricis Miſſalis diſpona-
tur,quod tres miſſæ dicantur tribus tem-
8 poribus ibi notatis;nam hoc intelligi de-
bet de miſſis ſolēnibus,in quibus eſt ſer-
uandus talis ordo, vt ſcilicet vna dicatur
poſt mediam noctem,alia in Aurora, alia
hora tertia:vndè qui contrafaceret.& vel-
let omnes miſſas ſolemniter cantare con-
ſecutiuè poſt mediam noctem, peccaret
mortaliter. Ratio eſt,quia eſt conſuetudo
firmata ab Eccleſia per longum tempus,
per quam hic ordo præpoſitus practicari
debet in ſolemnitate talium miſſarum,
quod fit ad oſtendendam triplicem Verbi
natiuitatem,vt ſupra diximus;primam ab
æterno à Patre , & cum hæc natiuitas ſit
imperſcrutabilis, & nobis non clara,ideò

in media nocte hæc miſſa dicitur,& in in-
troitu apponuntur illa verba, *Dominus di-
xit ad me, Filius meus es tu, ego hodie ge-
nui te;* ſemper enim Pater generat Filiũ,
vt genuit ab æterno, *S. Doct. q. 83. artic. 2.
ad 2.* ſecunda natiuitas eſt ſpiritualis in
cordibus noſtris, & hæc neq; apertè à no-
bis cognoſcitur, ſed colligimus ipſam ex
9 effectibus, ideò hæc ſecunda miſſa canta-
tur in Aurora, quæ eſt initium Solis, & in
introitu dicitur, *Lux fulgebit hodie, &c.*
tertia natiuitas eſt temporalis, & fuit in
carne viſibili, & ideò tertia miſſa orto So-
le cantatur, & in introitu dicitur, *Puer na-
tus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis, etc.*
hæc, & alia ponit S. *Doct. loc. cit. art. 2. ad 2.*

Quæres ſecundò, quando poſſint inci-
pi miſſæ in alijs diebus regulariter.

10 Reſpond. cum diſtinctione, quod ſcili-
cet aut ſunt Religioſi, vel alij, qui habent
priuilegium celebrandi per vnam horam
ante diẽ, & iſti poterunt celebrare per tres
horas ante ortum Solis; nã duæ horæ ſunt
Auroræ ante ortum Solis, & vna eſt ex pri-
uilegio, ergo poterunt ſic celebrare, *Suar.
ſect. 4. Ioan. de la Cruz in directi. conſcient.
part. 2. de ſacrific. miſſ. qu. 2. dub. 1. concl. 2.
Fernandez de Eredia in exam. Theologiæ
moral. par. 3. cap. 5 §. 14. num. 15. Poſſedin.
de offic. curat. cap. 8. n* 18. qui tenent, quod
pro alijs, qui non habent priuilegium, po-
teſt hoc tempus intelligi, vt finiatur miſſa
per horam cum dimidia ante ortum So-
lis; vnde poterit inchoari miſſa per duas
horas ante ortum Solis, imo *Henriq. lib. 9.
cap. 24. nu. 23.* tenet, poſſe etiam ſacerdotẽ
qui non habet priuilegium, anticipare
tale tempus, ex aliqua cauſa rationabili,
puta ſi eſſet communicanda aliqua puella
in tali miſſa, vel ſi deberet ſacerdos iter
facere, &c. & ſic tali cauſa concurrẽte, po-
teſt per tres horas ante Solem incipere
miſſam; item pro communicãdo infirmo,
cum non adeſt particula conſecrata, & in
ſimilibus cauſis rationabilibus, *Vict. de
Euchariſt. nu. 45. Laiman. lib. 4. tract. 5.
cap. 4.* ſumus enim in moralibus, in qui-
bus non poteſt dari certa menſura, ſeu re-
gula, ſed exigentia circumſtantiarum aſſi-
get, vel limitat.

Quæres tertiò, an poſſit excedi tempus
poſt meridiem.

11 Reſpon. quod in Regularibus, qui ha-
bent priuilegium celebrandi poſt meri-
diem, intelligitur per tres horas poſt me-
ridiem, ſic tenet *Silu. 3 part. q. 83. art. 2. ex
Anton. Andr. in cap. 1. de celebrat. miſſar.
Vaſq. 2. par. tom. 3. diſt. 23. cap. 4. n. 37.* qui
tenent, in hac re, quæ moralis eſt, non eſſe
cõſiderandum tempus Aritmeticè, & Ma-
thematicè, ſed eſſe procedendum morali-
ter, imò *Suar. Henriq. & alij apud Laim.
loc. cit.* tenent, non peccare mortaliter il-
lum, qui feſto die ratione itineris legitimè
impeditus incipit miſſam vna hora poſt
meridiem; cæterum regulariter ſufficit,
quod miſſa compleatur antequàm ſit ho-
ra poſt meridiem.

Quæres quartò, an ſacerdos, qui non
recitauit matutinum, peccet mortaliter, ſi
celebret.

Reſpond. negatiuè, ſic *Barbòſa de pote-
ſtate Epiſcopi par. 1. alleg. 24. nu. 15.* & pro
hac re allegat ibi quatuor DD. idem te-
12 net *Silu. 3. par q. 83. ar. 2.* qui dat rationẽ,
nam ex ſui inſtitutione preces matutina-
les, & ſacrificium nullam habent inter ſe
connexionem; preces enim Officij ſunt in-
ſtitutæ, vt exhibeatur cultus Deo ſupplẽ-
do pro populo; ſacrificium verò inſtitutũ
eſt, vt recolatur memoria paſſionis Ieſu
Chriſti, idem tenent *Laiman & alij,* tum
etiam, quia nullibi reperitur tale præce-
ptum, & verba Miſſalis tãtum conſultiuè
ponuntur, vt patet ex eiſdem verbis, neq;
conſuetudo ab aliquibus introducta po-
teſt in hac re tollere libertatem vniuer-
ſalem.

Circa ſecundum eſt videndum de loco
ſacrificij. Pro quo

Aduerte primò, ſacrificium non poſſe
fieri, niſi in locis ſacris, vt in *cap. conſecra-
tione, de conſecrat diſt. 1. & cap. taberna-
13 culum,* eiuſdem diſtinctionis adducitur
exemplum Moyſis *Exod. 31. & Num.* 70
quod Dominus præcepit Moyſi, vt taber-
naculum cum mẽſa, altari, vaſibus ęneis,
& vtenſilibus ad ſui cultum explendum
conſecraret, imò ipſa conſecratio Eccle-
ſiæ exigit poſt ſe immediatè celebrationẽ,
quod totum fieri debet de licẽtia Epiſco-
pi. *cap. omnes Baſilicæ, cap. de locorum,
cum alijs cap ſubſequ. de conſecrat. diſt. 2.*
& quod poſſit Epiſcopus dare licentiam,
patet ex *gloſa in cap. præcepta, verbo, au-
thoritate.* vbi dicit, poſſe id fieri ex autho-
ritate generali Epiſcopi pro ſua Diæceſi,
& in Legatis à latere eadem eſt conſide-
randa facultas pro locis, vbi exercent le-
gationem, *cap. nemo, diſt. 1. cap. quidam,
18. qu. 2. & in cap. nullus, ead. diſt. de con-
ſecrat.* imponitur grauiſſima pœna contra
14 ſacerdotes celebrantes in locis non con-
ſecratis, quod ſcilicet debent abijci, & ſu-
ſpendi, per illa verba, *Nullus Presbyter
miſſas celebrare præſumat, niſi in ſacratis
ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cæ-
tero voluerit eſſe ſacerdotij.*

Aduerte ſecundò, quod ſacerdos bene-
ficiatus, vel ſtipendiatus vt in aliquo cer-

to loco celebret ex volũtate defuncti,cu-
15 ius corpus ibi iacet, vel corpora conſan-
guineorum ibi ſepulta ſunt,non poteſt ali-
bi accedere ad celebrandum,alias peccat
mortaliter,tamen non tenetur ad reſtitu-
tionem,& tenent *Nauarr.cap.*25 *nu.*134.
*Azor.tom.*1.*lib.*10.*cap.*24.*qu.*8 *Henriqu.*
*in ſum.tract.*4.*cap.*5.*nu.*6.& ratio eſt,cur
ſcilicet peccet mortaliter, quia in re ma-
gni momenti infideliter agit frangendo
promiſſum. Quod non teneatur ad reſti-
tutionem,patet,quia applicat verè ſacrifi-
cium eodem modo hic, quàm alibi,& ſic
16 habentur eſſentialia ſacrificij:ſi autem in
dicta cappella ſolerent venire fideles, qui
adiuuarent ibi ſepultos precibus & ora-
tionibus,in iſto caſu teneretur talis ſacer-
dos compenſare hoc damnum ſuis pre-
cibus,& orationibus.

17 Amplia hoc ex mente ſupradictorum
DD. quod obligatus celebrare in altari
priuilegiato,non ſatisfacit ſuæ obligationi
celebrandi alibi cùm applicatione Indul-
gentiæ S.Caroli,vel quinque Sanctorum:
vndè datur regula generalis pro Indulgẽ-
tijs, quod tutior eſt Indulgentia,pro qua
difficilius opus exequitur,quàm illa,quæ
pro quolibet leui opere diſpenſat.

Aduerte tertiò, quod altare, in quo fit
ſacrificium,debet eſſe lapideum,*cap.alta-
ria ſi non fuerint,de conſecrat.diſtinct.*2.
alias non debet conſecrari, & ratio reddi-
tur per *gloſ.ibid. verb.non conſecrentur.*
18 nam altare eſt ſymbolum Ieſu Chriſti,q.
dicitur Petra,*c.in nomine Domini,diſt.*21.
tum quia Iacob quando ędificauit altare
Domino Geneſ.14. *Erexit lapidem fun-
dens oleum deſuper,&c.* & debent etiam
altaria eſſe vncta ſancto Chriſmate,*c.alta-
ria placuit,diſt.*1. & debent in ipſis adeſ-
ſe reliquiæ Sanctorum,aliàs eijciãtur,nec
in ipſis ſacrificetur,*c.placuit,ead.diſtinct.*

Aduerte quartò, quod Eccleſia debet
eſſe locus publicus. Quare in priuatis do-
19 mibus non poſſunt altaria conſtrui,& ſa-
crificari in ipſis, *cap.vnicuiq; ead.diſtin.*
ſed de licentia Summi Pontificis conce-
ditur Principibus pro ſe, & ſua familia, vt
ſatisfaciant etiam die feſto, ſi ibi audiant
ſacrum, ſed in aliquibus diebus celebrari
ibi non poteſt,vt in Paſcate,Natali, *cap.ſi
quis etiam,ead.diſt.*

Circa tertium, & ſic circa modum ſer-
uandum in ſacrificio habemus Rubricas
Miſſalis.Tamen hic

Aduerte primò, quod nullus Epiſco-
pus.Presbyter, aut Diaconus ſolemnia
miſſarum celebrare debet cum baculo in
20 manibus, & operto capite,*cap.nullus,di-
ſtinct.cit.& gloſ.ibid.verbo præſumat*,de-
clarat vſum baculi, & mitræ in Epiſcopis
non in ſolemnijs miſſarum,ſed in alijs ce-
remonijs ſpectantibus ad ſacrificium, vt
incenſatio,&c. at dum orat,offert,conſe-
crat,&c. aperto capite manere debet,imò
eadem *gloſ.verb.cum baculo*, aduertit,nõ
eſſe promouendum eum, qui ſine bacu-
lo miſſam celebrare non poteſt, & citat
*text.in cap.ſi quis in infirmitate, diſt.*55.

Quæres,an poſſit ſacerdos infirmus ce-
lebrare cum biretino.

Reſpond. id eſſe reſeruatum Pontifici,
vt declarauit ſacra Congregatio Cardina-
21 lium ſuper negotia Epiſcoporum 2. Ia-
nuarij anno 1598.& ſacra Congregatio Ri-
tuum idem confirmat die 31. Iulij anno
1626. ſi tamen ſacerdos debeat celebrare
ex aliqua neceſſitate, poterit id facere,
donec veniat licentia, pro qua iam ſcri-
pſit,& hoc pro illa neceſſitate, & vſque ad
canonem,ſic *Suar.*3.*par.tom.*3.*diſput.*83.
*ſect.*3.*Filiuc.tom.*1.*tract.*5.*nu.*152. *Silu.*
3.*par.q.*83.*ar.*5.*in fin.Ledeſma in ſum.to-
mo* 1. *de ſacram.Eucharist.c.*2.*concluſ.*7.

Aduerte ſecundò,quod debet ſacerdos
habere calicem,& patenam conſecratam,
& debent eſſe iſtæ res argenteæ, & non
22 ex auricalco,vel ligno,vel criſtallo,vt erãt
in antiqua Eccleſia. *cap.vt calix,diſtin.*1,
inſuper purificatorium, & corporale cum
palla ex lino puro, & mundo,*cap.conſultò,
ead.diſt.*quod eſt propter duplicem ratio-
nem,vt aduertit *gloſ.ibi verbo terreno,&
verb.lino.* Prima ratio eſt, quia cùm linũ
23 ſit res de terra producta, per hoc datur
nobis intelligi, Verbum Dei Saluatorem
carnem noſtram terrenam aſſumpſiſſe de
corpore Virginis, *cap. qui Epiſcopus,di-
ſtinct.*23. Secundò,quia ſicut linum poſt
multas preſſuras deuenit ad talem albe-
dinem,ſic Chriſtus poſt multas paſſiones,
& dolores glorificatus eſt, & fideles poſt
multas tribulationes intrabunt in dealba-
tionem æternæ gloriæ, *c.Saluator* 1.*qu.*1.

Nota tamẽ,quod omnes iſtæ res ſacræ
debent deuotè cõtrectari,nec poſſunt lai-
24 ci ipſas tangere, vel ſeruare,*cap.in ſancta
cum ſeqq. diſt.*1. *cap.non oportet,c.ſacra-
tis,& cap.non liceat,*1.*& ſeq.diſt.*13. itẽ
veſtibus ſacris ſacrificium fieri debet,*cap.
veſtimenta Eccleſiaſtica, de conſecrat.di-
ſtinct.*1.

Sed circa veſtes quæres primò,an ſacer-
dos dũ induit ſacras veſtes, teneatur ſub
mortali recitare illas orationes, quæ pro
indumento ipſarum apponũtur in Miſſali.
25 Reſpon.negatiuè, & ratio eſt,quia nul-
libi habetur hoc præceptum expreſsè,er-
go cum ſimus in pœnalibus,neq; nos im-
ponere debemus,tantò fortius,quod ver-

ba Miſſalis non loquuntur præceptiuè,ſed conſultiuè, vt aduertit *Homobon.in examin.Eccleſ.par.1. tract.4.cap.15.qu.145.* cum octo DD. quos ipſe adducit; *Laim. tract.5.lib.4.cap.5.nu.12.Fagund.trac.1. lib.3.cap.21.nu.9.*quod intelligitur, dummodo non omittat in contemptum, imò Fagundez fundatè probat,Rubricas Miſſalis non obligare ſub mortali, niſi tantum quoad ea,quæ ſpectant ad eſſentialia ſacramenti,& ſacrificij.

26 Quæres ſecundò,an poſſit ſacerdos in caſu neceſſitatis celebrare cum veſtibus adhuc non benedictis, vel abſque vna ex dictis veſtibus.

Respond.affirmatiuè, ſic tenet *Ioan.de la Cruz in directo.conſcient.part.2. de ſacrific.miſſ qu.3.dub.4.concluſ.2. Ledeſma tom.1.de ſacrament.Eucharist. capit.21. concluſ.3.dub.3.Suar.3.par.tom.3.diſput. 83.ſection.3.dub.1.Coninc.de ſacrament. quæſt.83.ar.3.dub.3.num.25.* intelligeriam dictum ſecundum prædictos DD. de calice,& patena non conſecratis, quod ſcilicet ſi ſemel cum his rebus adhuc non benedictis, vel conſecratis vnus ſacerdos celebrauerit, poſſint alij abſque peccato celebrare cum ipſis, nec debent reconſe-
27 crari:nam ratione contactus, & miniſterij cenſentur iſtæ res conſecratæ,& benedictæ, concurrente etiam bona fide ipſius primi ſacerdotis,qui ſic conſecrauit,*Cartuſ.lib.2.de legib.diſput.pen.cap.vlt. Auila de cenſur.par.5.dub.3.concluſ.1.Eman. Sà verbo Eccleſia,* ſecus autem ſi ille primus ſacerdos id fecerit mala fide,& ſcienter; tunc enim non poterunt alij cum ipſis celebrare,niſi fuerint ab Epiſcopo cõſecratæ, ſic *Porcell. in addit. ad dubia regalanda,verbo Eccleſia,num.5.* quia mala fides illius videtur potius inficiaſſe,quàm conſecraſſe.

Quæres tertiò, quid ſi iſtæ res ſint fractæ, an poſſint cum ipſis celebrari.

Reſpon.cum diſtinctione,quod ſcilicet vel ſunt aptæ ad ſacrificium, & poterunt deſeruire. Vel non apparent aptæ, & ſacerdos peccat. Vnde ſi cingulum frangatur,poterit vniri, & erit aptum. Idem dic,
28 ſi diuidatur in duas partes, quarum quælibet ſit ſufficiens ad cingendum, quia vtraque deſeruire poterit,*Coninc.loco cit. Eman.Sà verbo miſſa.num.12.* cæterum ſi veſtes habeant duos colores, vnum ſubtus, alium ſuper, poterunt pro quolibet colore deſeruire, etiam ſi vnica benedictione fuerint benedictæ,quia vna eſt veſtis.Item poterunt ſarciri cum alia re
29 non benedicta,& ſemper erunt aptæ, dũmodo non amittant formam cõſecrationis,& poſſint deſeruire ad finem,ad quem fuerunt benedictæ, *Azor.part.1. libr.10. cap.28.quæſ.9.& 10.Bartholom.de Angelo in exam.confeſſ. dialog.5. §.275.*

Aduerte tertiò, requiri in altari luminaria,quæ debent eſſe cerea:ſi tamen quis in caſu neceſſitatis celebraret cum luminaribus olei,vel adipis (puta pro præben-
30 do viatico,vel in die feſto,&c.) non peccaret mortaliter,ſic *Nugnus 3.part quæſ. 83.art.3.dub.3.Graffius par.1.lib.2.cap.43 num.1. Azorius part.1.lib.10.cap. 18.quæſit.15.Homobon.loco cit.par.1.tract.4.cap. 15.quæſit.143.* qui idem tenet de cruce, quod ſcilicet poſſit ſacerdos celebrare ſine cruce, ſed non eſt ſuſtinendum, imò dico,ſacerdotes ſic celebrantes peccare mortaliter, quia ferè omnes ceremoniæ diriguntur ad crucem, & impoſſibile eſt, non poſſe ſaltem duas paleas vniri ad ſignificandam crucem.

Circa luminaria ex oleo,vel adipe nota, quod in caſu neceſſitatis,ne ſacerdos peccet mortaliter, debet facere id ſecretò,vel certos facere auditores id nõ eſſe ex auaritia,vel contemptu,vt docet *Laiman.tract.5.lib.5.c.6.n.17.*

Aduerte quartò, quod requiritur etiã Miſſale,ſi tamen in aliquo loco non adeſſet Miſſale, & ſacerdos omnia benè ſciat memoria,& confidat de ſecura recitatio-
31 ne,poterit celebrare: tamen ad minus ad excludendum ſcandalum, deberet tenere antea aliquem librum ſacrum, ſic *Laim. lib.4.tract.5.cap.6. num.17. Villalobos in ſumma,part.1.tract.8.difficult.26.num.5. Ledeſma in ſumma de Eucharist.cap.20. poſt 8.concluſionem.*& colligitur ex *Vaſq. 3.part.tomo 4.diſput.253.cap.3. num.26.* vbi *Vaſqu.*id concedit ſacerdotibus, qui difficiliter vident, vt poſſint celebrare, ſi memoria calleant,ergo pariter in caſu noſtro ſi non adſit Miſſale, & currat caſus neceſſitatis.

Circa quartum,& ſic circa applicationẽ ſacrificij aduerte primò, pro applicatione miſſarum deberi ſacerdotibus charita-
32 tiuum ſtipendium, quod eſt taxarum ſecundum conſuetudinem locorum, & hic Neapoli eſt valor vnius caroleni:ſi tamen ſacerdos paciſcatur de miſſa celebranda pro alio ex minori ſtipendio, tenetur applicare,nec poteſt augumentum deinde petere, vel miſſam pro duobus applicare, & ſic debet ſibi imputare damnum, dum oritur ex ſuo pacto, *Bonacina de ſacram. diſtin.4.quæſit.vlt.punct.7.§.2.num.8.*& decreuerunt *Eminentiſſimi Cardinales in decreto de celeb.miſſ.§.3.*

Nota tamen iam,quod ſumus in ſtipẽ-

S 2 dio

dio, quod non poteſt ſacerdos accepto iu-
ſto ſtipendio pro miſſa celebranda dare
alteri ſacerdoti tale ſtipendium, dempta
33 aliqua parte pro ſe, & facere, quod ille
celebret ſtipendio ſic diminuto, ita etiam
decreuit Sacra Congregatio adducta vo-
lens ab Eccleſia remouere omne damna-
bile lucrum, & confirmat *Riccius in praxi*
Archiepiſcopali, part. 2. reſolut. 36. num. 1.
& 2. & par. 3. reſolut. 309. et per totam,
Rodriquez in ſumma tom. 4. cap. 52. nu. 2.
Silu. 3. par. quæſit. 83. ar. 1. quæſit. 17. Mol-
feſ. in ſumma, tom. 1. tract. 3. cap. 16. nu. 20.
Vega tom. 2. cap. 41. in ſumma, Filiuc. to. 1.
tract. 5. c. 6. n. 186.

Limita hoc in Beneficijs, vel in alijs Ca-
pellanijs opulentibus, in quibus pro miſ-
ſis celebrandis magna ſumma pecuniarũ
34 relinquitur; tunc enim poteſt Cappel-
lanus, vel Beneficiatus retento ſuper-
fluo (Beneficij loco) alteri ſacerdoti pro ſe
celebranti dare iuſtum ſtipendium, neq;
hoc cenſetur prohibitum a Sacra Congre-
gatione, vt apud *Ledeſmam in ſumma,*
tom. 1. de Euchariſtia, capit. 19. concluſ. 13.
Villalobos ibidem part. 1. tract. 6. diffic. 17.
Poſſeuinus de officio curati, cap. 2. num. 18.
Cenedus Inſtit. *canon. quæſit. 27. num. 12.*
in fine.

35 Aduerte ſecundò, quod miſſa, quæ à ſa-
cerdote applicatur, diuiditur in tres par-
tes, vna pro offerente ſtipendium, alia pro
Eccleſia, tertia pro ipſomet ſacerdote.
Hoc poſito

Dubitatur, an poſſit ſacerdos priuare
ſe ipſum hac ſua tertia parte, & accepto
duplicato ſtipendio, vnica miſſa ſatisface-
36 re. Pro dubio videbatur dicendum, quod
ſic, & ratio eſt nam miſſas in tres partes
æquales, & pars ſacerdotũ eſt æqualis par-
ti offerentis, ſeu dantis ſtipendium, ergo
poterit ſacerdos hanc ſuam tertiam par-
tem applicare pro eo, qui dat aliud ſtipẽ-
dium. His tamen ſic ſtantibus

Reſpondent aliqui affirmatiuè, ſic *Mol-*
feſ. tomo 1. tract. 3. cap. 13. Bartholom. de
Angelis in examine confeſſariorum, dia-
logo 5. § 507. Homobonus in examine Ec-
cleſiaſt. par. 1. tract. 4. c. 13. quæſ. 125. qui te-
nent hoc, & confirmant ex doctrina gra-
uiſſimorum Doctorum, *Filiuc.* autem
tract. 15. tomo 1. cap. 6. num. 151. docet ex
37 *Nauarro*, quod cum ſit incerta iſta ter-
tia pars ſacerdotis an ſit æqualis, nec ne
parti offerentis, ideò poterit ſacerdos pro
ſingulis tribus ſuis partibus ſatisfacere
pro alio ſtipendio, & hoc docet eſſe con-
ſulendum pro ijs, qui multis ſatisfacere
tenentur. Hæc opinio eſt probabilis, & pra-
cticabilis, uetur enim his, & alijs grauio-
ribus Doctoribus, tamen quidquid ſit,
vereor, ne hoc agentes peccent peccato
auaritiæ, & odio propriæ animæ, nec pu-
ta ſacerdotes adeo vilipendere bonum
ſuæ animæ, vt dum poſſunt ipſam ſacrifi-
cijs adiuuare, velint ipſam tãto bono pri-
uare, & ex cupiditate pecuniæ alijs appli-
care, vnde *Gauantus in commentarijs ad*
rubricas Miſſalis, tomo 1. par. 3. tit. 13. tue-
tur contrariam ſententiam, & ait eſſe pro-
babiliorem, ſed non improbat primam,
ac proinde illa eſt probabilis, hæc proba-
bilior, & hanc ſecundam ſententiam ſuſti-
net *Bonacina de ſacramentis, diſtinct. 4.*
quæſit. vltim. punct. 8. *num* 16. *Suar. 3. par.*
tomo 2. diſput. 79. ſect. 9. in fine, & hæc vi-
detur magis pia, & magis conſulens pro-
priæ animæ ſaluti.

Aduerte tertiò, applicationem miſſa-
rum requirere certam determinationem,
38 non tantum apud Deum, ſed etiam apud
ipſum ſacerdotem, & ſic non poteſt ſacer-
dos offerre miſſam pro illo, quem Deus
ſcit primò ſibi largiturum eleemoſynam,
ſic decreuit Sacra Congregatio de man-
dato Clementis VIII. die 15. Nouembris
1605. & refert *Riccius in praxi, part. 3. re-*
ſolut. 361. Barboſa de poteſtate Epiſcopi,
par. 2. alleg. 24 Homobonus par. 1. tract. 4.
cap. 14. quæſit. 130. Filiuc. tomo 1. tract. 5.
cap. 3. Cenedus loco cit. quæſit. 28. Coninc.
de ſacramentis, quæſit 83. art 3 dubio 9.
num. 168. Fagundez de præceptis Eccleſiæ,
part. 1 lib. 9. cap 9 num. 2. & alij Doctores
quamplurimi ex dicto decreto ſub Clemẽ-
te; poneretur enim ex hoc in cordibus fi-
delium ſuſpicio, & curioſitas de præſciẽ-
tia Dei, & de ſimilibus, ad quæ non debẽt
excitari fideles, ſed ſunt relinquendi in
bona fide, & ſancto propoſito.

Nota tamen ex *Ricc. loco cit. reſol. 338.*
& Ledeſma part. 1. de ſacramento Eucha-
riſtia, cap. 18. concluſ. 17. Rodriquez in
ſumma, tomo 1. cap. 235. & ex alijs, quod
39 poterit limitari hic caſus, quando quis
tenetur ſingulis hebdomadis aliquas miſ-
ſas celebrare pro certa determinatione
obligationis; tunc enim poterit in vna
hebdomada celebrare miſſas vtriuſque,
ſiuè hebdomadæ præteritæ, & præſentis,
ſiuè præſentis, & ſubſequentis, quia tunc
nullum ſequitur abſurdũ ex dictis, vt ad-
uertunt citati DD.

Dices, ergo requiritur, quod ſacerdos
in ipſo actu oblationis habeat memo-
riam eius, qui dedit ſtipendium, poſito,
40 quod certa debeat determinari inten-
tio, quod eſt maximum inconueniens, er-
go non eſt ita dicendum.

Reſp. negando ſequelam antecedentis;

non

non enim debent adeò ſcrupulizare Sacer-
dotes,ſed ſufficit ſi jam ſemel determina-
uerint perſonam ſiuè in ſpecie, ſiue in ge-
nere . Vndè poterit licitè dicere; applico
Domine pro eo, quem ſcis mihi dediſſe
eleemoſynam pro ſacrificio , nam in
hoc non currit ratio, ſupra adducta reſpe-
ctu futuri euentus; imò poterit applicatio
fieri etiam die externo pro ſacrificio in
craſtinum celebrando. Vndè poteſt hodie
v.g.dicere Sacerdos: applico Domine ſa-
crificium craſtinum pro Titio v.g.ſic *Sua-
rez 3.par.tom.3.diſt.13.ſect.3.concl.2.Bo-
nac.de Sacramentis diſp.1.quæſit.3. punct.
2.§.3.n.11.Molfeſ.in ſum.tom.1.tract.3.c.
4.n.13.*quidquid dicat *Vaſquez*,qui *3.par.
tom.3.d.138.c.6.nu.76.* maximum induit
ſcrupulum,exigit enim actualem appella-
tionem, & eodem modo requirit actualẽ
intentionem conſecrandi,quæ licèt,ſic exi
geretur,eſt tamen diſpar ratio inter appli-
cationem,& intentionem conſecrandi.

Aduerte quartò, Curatum teneri cele-
brari diebus Dominicis, & alijs feſtis in
quibus populi tenentur audire ſacrum,di-
41 ximus *libr.1.*& docet etiam *Villalobos in
ſum.par.1.dub.8.nu.14.Silu.3.par.quæſit.
83.art.1.quæſit.13.*tamen quoad applica-
tionem ſi non conſtet expreſsè de obliga-
tione applicandi pro ſuis parochianis , nõ
tenetur ad id.*Silu.loc.cit.*imò etiam ſi ali-
cubi fuiſſet introductum,quod aliqui Cu-
rati applicaſſent pro ſubditis, tamen iſta
conſuetudo non eſt obligatoria. vt docet
*Poſſeuinus de offic.Curatic.2.nu.4.Praxi-
nellus de obligat.Sacerdotum ſect.3.concl.
2.§.1.Suarez 3.par.tom.3.diſp.66.ſect.1.*
quia non eſt introducenda obligatio ſine
claris probationibus.

Aduerte quintò,reſpectu Regularium,
quod poſſunt Regulares propter onera,
quæ habent,& neſciunt ſe referre obliga-
tioni, quam habent impoſitam à ſup rio-
42 re;ſolent enim ſuperiores aſſignare, P.ta-
lis celebret pro fundatore, Pater talis pro
tali,&c. imo poſita applicatione ſuperio-
ris,ſi Sacerdos non applicaret ſecundum
intentionem illius,ſed pro alio ad ſui libi-
tum,in iſto caſu valeret applicatio ſupe-
rioris,& non applicatio Sacerdotis, quia
ſuperior eſt Dominus actuum, & opera-
43 tionum ſubditorum, & poteſt ipſas ordi-
nare, & de ipſis diſponere , vt vult *Praxi-
nell.loc.cit.ſeſſ.6.§.7.nu.1.Gauant.in rubr.
Miſſalis p.3.tit.12.n.28.*

Dices,voluntas in ſacrificio eſt libera ,
ergò ſicut poteſt miniſter velle conſecra-
re,& non conſecrare,ſic poteſt applicare,
& non applicare ad ſui libitum.

Reſp.negando conſequentiam,& diſpa-
ritas eſt.Nam intentio Sacerdotis in con-
ſecratione eſt de eſſentia ſacrificij , ideò
adeſt in poſſe ſuperioris illam irritare; at
applicatio pro hoc, vel illo non eſt de eſ-
ſentia ſacrificij, & eſt res extrinſeca;ergo
poteſt ſuperior diſponere de voluntate
ſubditi, & applicare ipſum ſacrificium fa-
ciẽdum ab illo.Quod ſi ſubditus applicet ,
nihil operatur eius applicatio , ſed appli-
catio ſuperioris ſubſiſtit.

Circa quintum,& ſic circa obligationẽ
ſacrificandi, dico cum *S.D.3.part.quæſit.
82.art.10. in corpore*, quod irrationabi-
liter putant aliqui Sacerdotem non cura-
tum nunquam teneri ſacrificare,& probat
44 *S.D.*Nam vnuſquiſq; tenetur vti gratia
ſibi data,dicente *Apoſtolo 1.ad Corinth.6
Hortamur ne in vacuum gratiam Dei re-
cipiatis*, & ſubdit *S.D.* quod opportunitas
ſacrificium offerendi non tantum attendi-
tur per comparationem ad fideles Chri-
ſti,quibus oportet ſacramenta miniſtran-
ti , ſed principaliter per comparationem
ad Deum, cui conſecratione huius Sacra-
menti ſacrificium offertur, & inſertus ſub-
diti ſaltem videtur,quod celebrare teneā-
tur in præcipuis feſtis , & maximè in illis
diebus, quando fideles communicare cõ-
ſueuerunt,& *Macabeorum 2.c.4.* contra
quoſdam Sacerdotes dicitur , quod iam
non circa altaris officia dediti erant con-
temptio templo , & ſacrificijs neglectis .
Hæc tantus Doctor cuius opinionem , &
rationem puto euidentiſſimam , & fateor
hoc habere pro indubitato,dum eius ſcri-
pto à verbo Dei approbationem habent.

Dices etiam ad officiũ Sacerdotis ſpe-
ctar abſoluere,baptizare,&c. & ſi non di-
45 cuntur obligati ad hæc agenda,ergò neq;
debent æſtimari obligati ad ſacrificãdum ,
cum non ſit maior ratio in vno caſu , quã
in alio.

Reſp.negando conſeq. & diſparem ra-
tionem aſſignat ipſemet *S.D.* vt patet ex
dictis,quia hoc Sacramentum eſt ad vſum
fidelium, & vt ſacrificium eſt ad honorem
Dei. Vnde licet ſecũdum rationem Sacra-
menti non teneatur Sacerdos non curatus
celebrare ad conficiendum Sacramẽtum ,
tamen ratione ſacrificij,& cultus Dei qui-
libet tenetur modo quo diximus *S.D. loc.
cit.*idẽ tenet *Riccard in 4.diſt.13.quæſit.2.
ar.2.Duran.ibid q.2.Silueſt.verbo Miſſā
1.quæſ.3.verſ.quartū Nauar.in manual.c.
25.n.28.& Tolet.in ſum.lib.2.c.3.*cũ alijs.
quos refert *Squillant.de obligation.cleric.
par.1.oblig.7.*

Aduerte etiam hic primò,quod poteſt
46 Curatus facere per alium id,quod per ſe
facere tenetur, & ſic poteſt facere, quod

alius

alius ſacrificet, & ſatisfaciat ſuæ obligationi, tamen non poteſt excuſari à ſcandalo, quod concipiunt ſui parochiani, dum vident ipſum numquam celebrare. Beneficiatus vero non curatus poteſt per alium adimplere obligationem ſacrificandi, niſi expreſsè in fundatione aliter fuerit dictũ, puta, cum onere, vt ipſe beneficiatus ſit Sacerdos, & ipſe celebrare teneatur, &c. tunc enim conſtat de expreſſa voluntate fundantis, & non poterit beneficiatus per aliũ id facere, ſed debet ipſe celebrare, quod ſi nolit poteſt, poteſt Epiſcopus ipſum compellere ad id faciendum, vel ad relinquendum beneficium, *Barboſ. de poteſtate Epiſcopi par. 2. à lectione 24. n. 29.* & expreſsè *Gonſalez ad regulam Regiam Cancellariæ gl. 1. n. 84.*

Aduerte ſecundò, quod qui habet obligationem Miſſarum; debet quamprimum
47 ſatisfacere nec poteſt ad longum tempus differre, alias peccat mortaliter, *Homobonus in examine Eccleſiaſtico par. 1. tract. 4. c. 4. quæſit. 132. Fernandez in examine Theologiæ moralis par. 3. §. 11. Ledeſma in ſumm. c. 1. & 18. concl. 17. Villalobus in ſumm. par. 1. tract. 8. dub. 18.* qui videtur explicare hoc tempus, & ait, quod qui habet obligationem Miſſarum non poteſt pro interim alias accipere.

Aduerte tertiò, quod beneficiatus ægrotans per decem, vel octo dies, non tenetur per alium ſatisfacere, quia non credibile, fundatorem, adeò ſtrictè voluiſſe obligare ipſum, dum non expreſſit, dicendo v.g. Et
48 ſi infirmatur, per alium ſatisfaciat; neque conueniens eſt tanquam ſtrictè, & irrationabiliter ipſum ligare, ſic docet *Petrus Analagora de reſtitutione lib. 2. c. 2. n. 210. Barboſa allegatione cit. nu. 21. Molfeſius in ſumm. par. 1. tract. 6. c. 1. n. 77. Ricc. p. 1. reſol. 340.* & alij communiter.

Quæres primò, an poſſit id intelligi reſpectu clerici, qui facit, vt alius celebret pro obligatione ſui beneficij, vel etiam reſpectu illius, qui nunquam ipſe celebrat pro
49 obligatione ſui beneficij, ſed facit quod alius celebret, an ſ. ſi iſti infirmentur per tempus dictum, poſſint facere, quod Miſſæ non celebrentur.

Reſp. affirmatiuè pro hoc ſecundo caſu, quia licet ipſe non celebret, poteſt tamen velle ipſe ſatisfacere, ergo pro illo tempore, pro quo eſt infirmus, non tenetur facere quod alius ſatisfaciat, at in clerico non ita ſe habetur, quia hic nec ſatisfacit ipſe, nec poteſt ſatisfacere, ergo licet bene valeat ſiue infirmetur, ſemper tenetur per alium ſatisfacere, nec poteſt pro illis diebus non adimplere.

Quæres ſecundò, an qui ex obligatione beneficij tenetur quotidiè celebrare, poſſit aliquando aliquas Miſſas omittere.

Reſp. diſtinguendo. Vel in fundatione beneficij, vel cappellaniæ dictum eſt, quod beneficiatus celebret quotidiè, vel per ſe, vel per alium; vel eſt dictum, quod cele-
50 bret quotidiè in tali loco. Et in his caſibus non poteſt capellanus omittere, quia conſtat de expreſſa voluntate teſtatoris fundatoris. Aut dictum eſt ſimpliciter, quod capellanus celebret quotidiè, & in iſto caſu poteſt omitti vna Miſſa in hebdomada honeſtatis, & reuerentiæ cauſa, ſic tenet *Bonacin. de Sacramentis diſp. 4. quæſt. vlt. punct. 1. §. 2. n. 16. & 17. Fraxinellus de obligationibus ſacerdotalibus ſect. 4. concl. 4. §. 1. & Zanardus in directorio Theologorũ par. 1. de ſacrificio Miſſæ c. 13.* idem tenent *Canoniſtæ cum Abbate in cap. ſignificatis de præbendis, Gayllius in repetitione cap. finalis de electione in 6. in princip. colum. 22. Philippus de Sarra de iurepatron. pag. 4. verbo nec patronus poteſt, & Lambertin. cit. tit. lib. 3. quæſit. 1. art. 3.*

Nota tamen, quod in his caſibus ſi cappellanus vult omittere Miſſam ob honeſtatem, ſeu reuerentiam, non poteſt celebrare, & pro alijs applicare. Et ratio eſt,
51 quia conceditur hæc facultas, vt abſtineat à celebratione pro illa die ad honeſtatem, & maiorem reuerentiam Sacramenti, ergo non poteſt celebrare, & pro alijs applicare. Et ratio eſt, quia fraudaretur fundator, vt colligitur ex *Doctor. cit.* ſed in hoc conſuetudo introducit contra ius. Item *Nal dus in ſumma verbo Miſſam n. 7.* ait, quod quater, vel ſexies pro aliqua vrgenti neceſſitate poterit Cappellanus pro ſe, vel ſibi coniuncto celebrare, & hoc ex Epicheia, & voluntario interpretatiuo ipſius fundatoris, non enim eſt præſumendum, quod
52 fundator fuerit adeò impius, qui in his caſibus licentiam non præſtitiſſet. Item limita dictum pro capellanis extraordinarijs, iſti enim non poterũt ſic ſemel in hebdomada quieſcere, vel abſtinere, niſi intercedente conſenſu, & ſcientia ipſius, qui dat eleemoſynam.

Circa vltimum, occurrunt aliqua dubia miſcellanea de ſacrificio Miſſæ Ideò

Dubitatur primò, quænam omiſſio in Miſſa inducat peccatum mortale.

Reſp. quod debet eſſe pars notabilis, & in Canone quæuis pars omittatur eſt pec-
53 catum mortale; at ſi omitterentur orationes ſecretæ, vel ſi omittatur, Credo, vel Gloria, &c. *Filiuc.* tenet eſſe tantum peccatum veniale, quia quælibet ex his rebus eſt parua materia, & idem ait ſi tempore

pascha-

paſchali omitteretur, *Communicantes proprium*, *Filiucc. tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 153. & Nugnus tom. 1. in 3. p. quæſit. 83. art. 4. dub. 2. ad 3.*

Dubitatur ſecundò, an Sacerdos in Miſſa ſolemni peccet, ſi non legat ſubmiſſa voce Epiſtolam, & Euangelium, quod debent cantari poſtea à miniſtris.

Reſp. negatiuè ſic tenet *Nauar. in manuali c. 10. n. 44.* Intellige tamen de peccato mortali. *Villalobos in ſumm. to. 1. tract. 8. difficult. 3. n. 40. Vega in ſumm. tom. 2. caſu 2. c. 1.* &

Ratio autem eſt, quia nullibi habemus hoc præceptum, & quod ſpectat ad fideles iam audiunt cantari à miniſtris, ergo eſſet tantum veniale ratione omiſſionis.

Dubitatur tertiò, an Sacerdos pauper in extrema neceſſitate conſtitutus poſſit ſumere tot ſtipendia, quæ ſufficiant pro ſubſtentatione ſua, & parentum (ſi ita pariter ſint in extrema neceſſitate) & vnam Miſſam celebrare pro omnibus illis, qui dederunt ſtipendia.

Reſp. aliqui negatiuè. Primò, quia ſacri-
55 ficium non eſt inſtitutum ad ſubſtentandam vitā Sacerdotis, imò ille, qui vult promoueri ad Sacerdotiū debet habere aliundè, ex quo viuere poſſit, & ſic debet habere patrimonium, vel beneficium, *cap. non licet, & cap. Epiſcopus de præbendis.* Secūdò, quia non licet pro labore mediæ horæ, vel infra ſumere neceſſaria ad cibum diurnum, imò ſi non poſſit aliundè viuere, debet ſaltem facere aliquam induſtriam, dūmodò ſit honeſta, & ſacerdotali dignitati congrua. Tertiò, quia ſic decreuit *Sacra Congregatio de celebratione Miſſarum* §. 3. vt refert *Leſſius lib. 6. c. 4. dub. 5. nu. 28. Nauarr. c. 25. nu. 92. Suarez 3. part. tom. 3. diſp. 88. ſect. 4. Vaſquez ibidem diſp. 234.* Sed quidquid ſit dicerem poſſe Sacerdotē in his caſibus id facere. Et ratio eſt, quia lex poſitiua humana non obligat cum periculo vitæ, & præceptum naturale de conſeruanda vita præualet cuilibet alteri præcepto de iure humano, vt eſt in caſu noſtro. Non enim habemus de iure Diuino taxatum præſtimonium de celebratione Miſſarum, ſed tantum de iure Eccleſiaſtico, & poſitiuo, quod non poteſt præualere iuri naturali, ergo ita eſt dicendum. Sic docent *Ledeſma in ſum. par. 1. de Sacramento Eucharistiæ c. 18. concl. 8. Sotus de iuſt. & iur. lib. 9. quæſit. 3. & in 4. diſt. 15 quæſit. 2. art. 1. Angel. verbo Miſſa nu. 52. Molſeſ. in ſumm. tom. 1. tract. 3. c. 16. n. 17. Fernandez in examine Theolog. cap. morales p. 3. c. 57. §. 8.*

Ampliat dictum *Nugnus 3. par. tom. 1. quæſit. 83. art. 1. dub. 10. concl. 4. & Vega in*
56 *ſum. tom. 2. c. 41.* vbi ampliat hoc ipſum reſpectu parentum, ſeu patris, & matris in extrema neceſſitate, etiam ſi mendicare poſſint, nam vt ait *Nugnus*, ſicut non decet Sacerdotem mendicare, ita neq; decet eius matrem, nec patrem, quia redundat etiam hoc in dedecus Sacerdotis.

Dubitatur quartò, quid ſi quis dedit Sacerdoti iuſtam, & taxatam eleemoſynam pro celebratione Miſſarum, petit tamen
57 Miſſam de S. Maria, vel de aliquo Sancto, vel de requie, vel quod apponeret vnam, & aliam collectam, an poſſit Sacerdos aliter facere.

Reſp. cum diſtinctione. Vel Sacerdos ex pacto promiſit hæc, vel non promiſit ex pacto. Si promiſit ex pacto tenetur, ſicut etiam tenetur quis ratione fidelitatis ſeruare promiſſa per pactum, alias peccat mortaliter, vel venialiter ſecundum qualitatem materiæ, circa quam verſatur promiſſio, docet *Petr. Nauar. de reſtitutione lib. 2. c. 2. num. 248.* Si autem non ex pacto promiſit hoc Sacerdos, & tunc non tenetur, quia præſtimonium taxatum non obligat Sacerdotes ad celebrandum ſecundum conquæſtum fidelium, ſed tantum iuxta ritum Miſſalis pro diebus occurren-
58 tibus. Imo neq; tenetur dicere de requie quia vt docet *Silueſter verbo Miſſa quæſit. 8. dicto 5.* nulla Miſſa eſt defunctis ſalubrior, quam Miſſa diei, idem etiam tenet *Villalobos in ſum. tom. 1. tract. 8. diffic. 91. nu. 9. Ledeſma in ſumm. tom. 1. c. 4. concl. 6. Suarez loc. cit. diſt. 88. ſect. 3.*

Limita tamen hoc, quando petens ſic Miſſam ratione huius circumſtantiæ adderet vltra eleemoſynam taxatam aliquid aliud; tunc enim Sacerdos teneretur ad reſtitutionem pro eo, quod accepit vltra cōmune præſtimonium, & peccaret etiam mortaliter, ſi id fuerit in aliqua ſumma notabili.

Dices, Miſſæ de requiem magis proſunt defunctis, nam preces, quæ in ipſis habeatur directè dirigantur ad liberationem animarum, ergo non poteſt Sacerdos aliam Miſſam dicere, ne priuet animas fidelium hoc maiori bono.

Reſp. ſecundum *S. Doct. in 4. diſt. 45. q. 2. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 3.* quod Miſſæ ex ope
59 re operato ſunt æqualis valoris quoad ſe, & ſic defunctis non magis prodeſt Miſſa de feria, quam de Sancto, &c. At extrinſecè, & opere operantis poteſt eſſe id, quod dicitur in obiectione; ſed quidquid ſit dico, quod in iſto caſu Sacerdos neq; aliquid aufert, nam celebrando talem Miſſam alio modo, quam quo exigitur à petente, ſed

cum maiori deuotione ſupplet id , quod faceret, ſi celebret de requie.

Dubitatur, & an quando exigitur à laicis Miſſa de die feſto alicuius Sancti , vel de B. Virgine, puta de eius Aſſumptione ,
60 de Natiuitate, &c. an debeat dici Miſſa votiua, an poſſit dici propria, & feſtiua, ſi taliter exigatur à laicis.

Reſp. poſſe dici Miſſas quantumlibet feſtiuas, tamen ſine Gloria, & Credo. Inſuper quando dicitur, feſtiuitatis, debet dici, cõmemorationis, vel memoriæ, &c. ſic tenet *Caſtaldus in praxi ceremoniali lib. 2, ſect. 6. c. 4. nu. 1. & Algozer tract. 1. gl. 4.* tum quia nullibi reperitur hoc prohibitum , tũ quia per hoc nihil fit contra rubricas Miſſalis.

Dubitur ſextò, an in Altari priuilegiato pro defunctis habeatur liberatio animarũ, & intelligatur conceſſum ſuffragium, licet Miſſa non dicatur de requie.

Reſp. negatiuè. Sic enim declarauit Sacra Congregatio rituum in declaratione Toletana lata 13. Iulij 1601. vbi ſic ait: Miſſa celebrata in Altari priuilegiato pro defunctis nõ ſuffragatur, neq; indulto ſatisfit, niſi ſit de requie , licèt in indulto nihil exprimatur . Et hæ ſint pro celebratione Miſſarum.

DE EXTREMA Vnctione.

TITVLVS SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Extrema vnctio eſt Sacramentum pro egreſſu.*
Eius definitio, n. 2.
Quando inſtitutum, n. 3. & 4.
Eius materia, an oleum , num. 5 vſque ad 9.
An ſit de eſſentia Sacramenti , quod ſit conſecratum ab Epiſcopo, nu. 9. & 10.
Materia proxima, n. 11.
Eius forma, n. 12.
Cur ſub verbis depracatiuis, & an poſſit ſub alijs verbis miniſtrari , num. 13. & 14.
Eius miniſter n. 15.
An poſſit eſſe ſimplex Sacerdos non Curatus, n. 16. 17. & 18.
Suſcipiens qualis debent eſſe, n. 19.
An ſit miniſtrandum ſuſpendendis ; nu. 20.
An ei de quo probabiliter creditur non peccaſſe poſt Baptiſmũ, nu. 21. 22. & 23.
Pueris , an ſit impertinendum, num. 24.
Effectus huius Sacramenti , num. 25. 26 27 & 28.
Amentibus, an ſit miniſtrandum, nu. 29.
Quando ſuos effectus operetur, n. 30.
Verum pro qualibet infirmitate miniſtrandum, n. 31.
Oleum in qua quantitate poſſit eſſe ; n. 32.
Et quid ſi ſit oleum , anni præteriti ; nu. 33.
Vnctiones, an fieri debeat ad modum Crucis, n. 34. 35. & 36.
Vtrum miniſtrandũ propria manu Epiſcopi, n. 37.
An medio inſtrumento, nu. 38. & 39.
Vtrum miniſtrandum illis, qui ſenſibus exterioribus caruerunt, n. 40.

Viſum eſt de Sacramentis neceſſarijs ad ſalutem, & maximè de his, quæ faciunt ad ingreſſum, & ſtatum; ſequebatur videre de Sacramẽto pro
1 egreſſu (prout eſt Extrema Vnctio) meritò ponitur præſens rubrica, ad cuius rubricæ, & duorum paragraphorum , intellecta videbimus , primò quid ſit Extrema vnctio. Secundò, quando fuerit inſtitutum hoc Sacramentum . Tertiò, de eius materia, & forma. Quartò, de miniſtro. Quintò, de ſuſcipiente. Sextò, de effectibus huius Sacramenti, & ſeptimò de aliquibus moralibus circa hoc Sacramentum.

Circa primum aduerte primò , quod Extrema vnctio eſt Sacramentum , quo
2 Presbyter oleo conſecrato ab Epiſcopo vngit certas partes infirmi ſub debita forma verborum, ſic colligitur ex *Trid. ſeſſ. 14 de Sacramento Extremæ vnctionis , cap. hoc 1. & 3. & canone 1. ibid.*

Circa ſecundum non conſtat expreſsè in ſacris ſcripturis de tempore quando fuit hoc Sacramentum inſtitutum , tamen implicitè indicatur nobis à Domino *Matthæi 6. ibi: Curate infirmos, qui in ea ſunt;*
3 ſed Dominus maximam curam animarũ commiſit Apoſtolis, ergo debemus dicere, Dominum tunc dediſſe Apoſtolis hũc modum pro cura infirmorum, fuiſſe autẽ inſti-

inſtitutum à Chriſto oſtenditut nobis de
fide definitum per *Trid ſeſſ 7. canon.* 1. *Si
quis dixerit omnia ſacramenta noua legis,
vel quodlibet ipſorum ab alio, quã à Chri-
ſto Domino inſtituta fuiſſe, anathema ſit.*
Et de hoc Sacramento probatur præcipuè
Marci 6. verſ.13. ibi: *Vngebant oleo mul-
tos ægros, & ſanabant*; Marcum vero lo-
qui de hoc Sacramento, tenent communi-
ter DD. & ſignanter *Alphonſus de Caſtro
lib. de hæreſi verbo extrema vnctio, Petrus
Sotus lib.1. de extrema vnctione. Maldo-
natus in commentario Marci 6. Gualdē-
ſis tom.2. de Sacramentis cap.163.* qui om-
nes dicunt Marcum loqui de illa vnctio-
ne, de qua dicitur in *epiſtola canonica Ia-
cobi* 15. *Cum infirmatur quis veſtrum,
inducat Presbyterum, qui oret, & vn-
gat, &c.*

Sed melius dic, per illam vnctionem
Marci 6. fuiſſe figuratum hoc Sacramen-
tum, vt placet *Bellarmino de extrema vn-*
4 *ctione cap.6. Soto, Ianſenio,* & alijs apud
ipſum. Et ratio eſt, nam illa vnctione Apo
ſtoli vngebant tàm baptizatos, quam non
baptizatos; ſed Sacramentum extremæ
vnctionis ſupponit baptiſmum, ergo non
debet dici tūc fuiſſe inſtitutum, ſed potius
figuratum, & melius dic inſtitutum *Mat-
thæi 6.* ibi: *Curantes infirmos, &c.*

Circa tertium aduerte primò, oleum
5 eſſe congruentem materiam huius Sacra-
menti, ſic S.*D.3. part. in ſupplemento quæ-
ſit.29. art.4. in corpore,* & probatur. Nam
per oleum deſignatur ſpiritualis ſalus, ſi-
cut oleum ſanat plagas Iſaiæ 5. *Plaga tu-
mens non eſt medicamine curata, nec fota
oleò, &c.* Ita oleum debeat eſſe materia il-
lius Sacramenti, quod ſanat vulnera pec-
catorum in animo, & hic eſt effectus hu-
ius Sacramenti, vt patebit ex infra dicen-
dis.

Dices, curatio vulnerum fit, & per vi-
num, vt habetur in ſacro eloquio de homi-
ne, qui incidit in latrones, & ab ipſis vul-
6 neratus, fuit deindè curatus à Sammarita-
no, qui curauit vulnera eius, appropians
alligauit vulnera eius infundens vinum, &
oleum, *Lucæ cap.* 10. ergo non tam oleum
debet eſſe materia huius Sacramenti, ſed
etiam vinum.

Reſpon. negando conſequentiam. Et ra-
tio eſt, quam dat S.*D. in reſponſione ad 2.
citato articulo,* ait enim, quod vinum ſanat
mordendo, oleum vero leniendo; ideò cu-
7 ratio per vinum magis pertinet ad Sacra-
mentum pœnitentiæ, quod curat vulnera,
ſed dat etiam ſatisfactionem adimplen-
dam; & ſic mordet aliquo modo; at hoc
Sacramentum abſquè vllo dolore leniter
peccata dimittit. Ad locum Sammaritani
reſpondetur, fuiſſe ſymbolum Chriſti Dei,
qui verò ſanat vulnera oleo, & vino, remit
tit enim crimina per Sacramentum pœni-
tentiæ, ecce vinum, & per Sacramentum
extremæ vnctionis ecce oleum.

Aduerte ſecundò, hoc oleum debere
eſſe conſecratum ab Epiſcopo, quod intel-
lige de neceſſitate præcepti. Sic enim præ-
8 cipiunt *Florentinum in inſtructione Ar-
menorum, & Trid. ſeſſ.14. c.1. de extrema
vnctione S. Doct. art.1 & 6. quæſtionis ci-
tatæ, Bonauentura, & Durandus in 4. diſt.
27. & Bellarminus c.7. de extrema vnctio-
ne.* Hoc tamen non eſſe intelligendum de
eſſentia Sacramenti, & ſic poſſe hoc Sa-
cramentum conferri etiam cum oleo cō-
9 muni, & vſuali, & ſic valere, licèt miniſter
peccet mortaliter, docent *Victoria in
ſumma de ſacram. num.* 116. & 319. & alij
apud ipſum cum *gloſ. in cap. presbyteros
diſt.95.* Probatur hoc primò, nam ex epi-
ſtola Iacobi non colligimus benedictio-
nem huius olei, ibi enim abſolutè dicitur:
Vngentes eum oleo, &c. ergo neq; nos hoc
dicere debemus. Probatur ſecundò. Nam
eadem ratione ex illo loco *Actorum* 18.
Ecce aquam, quis probibet me baptizari;
colligimus aquam naturalem eſſe de ne-
ceſſitate Sacramenti, benedictionem vero
in ipſa aqua, & alias ceremonias eſſe de
neceſſitate præcepti, ergo pariter in caſu
noſtro dicendum.

Dices, ex epiſtola Iacobi colligi oleum
debere eſſe benedictum, & probatur. Nam
dicitur ibi: *Vngentes eum oleo in nomine
Domini,* ergo debet eſſe oleum in nomine
Domini, ac proindè oleum conſecratum.

Reſp. neg. antecedens. Et ratio eſt, quia
ibi non oſtenditur hoc; ſed bene demōſtra
tur vſus huius olei, & ſic non tantum oleū
eſſe impetiēdum, ſed eſſe deprecationes,
& orationes, ſeu formam cum ipſa vnctio-
ne adiungendam.

Nota tamen, quod debet eſſe conſecra-
10 tum tum ratione præcepti, tum propter
maiorem vtilitatem infirmi, vt vult *S.D.
in corp. ar.5. quæſt. præcitatæ*; ait .n. quod
oleum conſecratum habet vim, & auferē-
di reliquias infirmitatis corporalis, nam
ſalus corporis, quæ eſt vnus ex effectibus
huius Sacramenti, non habetur ex mate-
ria olei naturalis. Nam hac ratione quod-
libet oleum ſanaret infirmos, quod falſum
eſt; ſed oritur ex efficacia, quam habet per
ſanctificationem, & orationes, quas Epi-
ſcopus, & alij Sacerdotes dicūt ſuper oleū
infirmorū; igitur ſi Sacerdos vngeret oleo
non cōſecrato, peccaret mortaliter, & in-
firmus nō reciperet effectus ſalutis corpo-

ralis, nam vt colligitur ex S. *D.* iſte eſt effe-
ctus ex oleo, vt ſanctificato, & conſecrato,

Aduerte tertiò, materiam proximam huius Sacramenti eſſe vnctionem, & ſic vſum olei conſecrati; eo modo quo ablutio eſt materia proxima Sacramenti bap-
11 tiſmi, Probatur. Nam ſacramentum ſignificat gratiam, quæ per ipſum confertur, & demonſtrat effectum intrinſecum; ſed tantum per vnctionem in actu celebratam habetur hæc ſignificatio gratiæ, ergo vnctio eſt materia proxima huius Sacramẽti; tum quia vt concedunt omnes Canoniſtæ, & Theologi, ſacramenta conſiſtunt in vſu, ergo vſus huius olei conſecrati, & ſic vnctio ipſa eſt materia proxima huius ſacramenti,

Circa tertium, & ſic circa formã huius
12 Sacramenti. Aduerte primò, formam hãc eſſe: *Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuã pijſſimã miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti per viſum, per tactũ, &c.* Si tamen Sacerdos omitteret illa verba, *per ſuam pijſſimam miſericordiam*, peccaret mortaliter, licèt conficeret Sacramẽtum. Sic tenet *Suarez in 4. diſp. 40. ſect. 3. nu. 13. Laiman. in theologia morali lib. 5. tract. 8 c. 3. nu. 3. Reginald. in praxi tom. 2. lib. 28. c. 91. Coninc. de ſacramentis diſp. 19. dub. 4. Filiuccius tom. 1. tract. 3. c. 4. num. 83.* Et ratio eſt, quia per hæc verba non demonſtratur, quid eſſentiale Sacramenti, ergo validè licèt illicitè omitti poterit.

Dices, per hæc verba explicatur cauſa principalis Sacramenti, quæ eſt Deus, ergo iſta verba ſunt explicanda de neceſſitate Sacramenti,

Reſp. negando conſequentiam, & ratio eſt, quia adhuc habetur expreſſio cauſæ principalis per illa verba, *indulgeat tibi Deus*, ergo non debent neceſſario addi illa alia, *Pitignanus in 4. ſententiarum tom. 2. diſt. 23. quæſ. vnica art. 4. dub. 2.*

Quæres, cur iſta forma poſita ſit ſub ſenſu deprecatiuo, & an poſſit eſſe per alia verba continentia eundem ſenſum.

Ad primam partem quæſiti reſpond. eſ-
13 ſe ſub verbis deprecatorijs, quia ſic oſtendit D. Iacobus, qui fuit propagator huius Sacramenti, dum ait in ſua Canonica: *Vocet Presbyteros, qui orent ſuper eos vngentes, &c.* ergo forma debet eſſe deprecatoria, & ſic ſtatuerunt *Florent. & Trident. loc. cit.*

Ad ſecundam partem quæſiti dicimus
14 cum *Beccano cap. 27. quæſit. 4. in 1. concl.* dicimus de facto tam Eccleſiam Mediolanenſem, quam Venetam aliam ſeruaſſe formam, & Eccleſiæ Mediolanenſis tempore D. Ambroſij, ſic dicebat in vnctione: *Vngo te oleo ſanctificato in nomine Patris, &c.* vt more militis vnctus præparatus ad certamen aereas poſſis ſuperare poteſtates, vt refert *D. Bonauentura in 4. diſtinct. 23. part. 1. art. 1. quæſit. 4.* & Eccleſia Veneta, vt refert *Michael Palatinus in 4. diſtinct. 23.* & colligitur ex libro Sacramentorum Venetorum approbato à Leone Decimo, ſic vngebat: *Vngo te oleo ſancto, vt hac vnctione proceſſus fortiter ſtare valeas aduerſus aereas cateruas In nomine Patris, &c.* ergo poſito, quod Eccleſia approbauerit tales formas, non erit inualida vnctio celebrata in verbis ſimilibus, tamen peccaret mortaliter miniſter faciens contra ſtatutum *Florentinum, & Trid. ſeſſ. 14. de ſacramento Extremæ vnctionis loc. cit.*

Circa quartum, & ſic circa miniſtrum.

Aduerte primò, Sacerdotem proprium, ſeu Curatum eſſe miniſtrum huius Sacra-
15 menti. Quod adeò verum eſt, vt ſi alius Sacerdos vellet hoc Sacramentum conferre, validè conferret, quia *Tridentin. cap. 3. ſeſſ. citata*, hoc concedit Presbyteris indiſtinctè, tamen Eccleſia hoc expreſſè concedit Parochis; ſed talis Sacerdos peccaret mortaliter, vt in Catechiſmo Romano. Imo ſi Sacerdos id faceret præter caſum neceſſitatis, incideret in excommunicationem latæ ſententiæ, *clement. 1. de priuilegijs, clementin. dudum de ſepulturis*, quod dicitur etiam ex *gloſſ. ibidem.*

Aduerte ſecundò, in caſu neceſſitatis poſſe conferri etiam à ſimplici Sacerdore, dummodo habeat voluntarium interpretatiuum Parochi. Quod ſi ſciret Parochũ hanc vnctionem non habere ratam, non poſſet id facere, & incideret in dictam
16 excommunicationem, *clem. dudum, Archidiaconus, & Io. Andreas in cap. ſi Preſbyter 26. quæſit. 6. Oſtienſis in capit. omnis vtriuſq. ſexus de pœnitent. & remiſſ. Ang. verbo excommunicatio caſu 12. n. 5. Ledeſma 2. par. quæſit. 35. art. 3. Sotus in 4. diſt. 23. quæſt. 2. art. 1.*

Dices, non debet decedere fidelis non vnctus eo, quod Parochus nolit hoc, nam
17 eſt iniqua nolleitas Parochi, ergo poteſt Sacerdos in caſu neceſſitatis id facere etiã ſi certo ſciret Parochum non eſſe ratihabiturum.

Reſp. negando conſequentiam. Et ratio eſt, quia hoc Sacramentum non eſt Sacramentum neceſſitatis ſimpliciter, ac proindè debet potius infirmus decedere inunctus, quam Sacerdos incedere in laqueum excommunicationis, *quid enim prodeſt homi-*

homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, anima verò ſua detrimentum patiatur.
Quarè ſi vult Sacerdos adiuuare morien-
tem poterit ſupplere vnctionem, diſponē-
do ipſum varijs ſanctis actibus, & forſan
conſequetur maiorem gratiam; tamen
non debent in hoc ſcrupulizari Sacerdo-
tes, ſed debent putare Parochum id rati-
habiturum in caſu neceſſitatis; nemo .n.
eſt tam perfidus, vt ne ſibi inferatur præ-
iudicium, velit potius amiſſionem ani-
marum.

Sunt tamen, qui tenent contrarium;
quod ſcilicet ſi in caſu extremę neceſſita-
tis Parochus eſſet præſens, & nollet mini-
18 ſtrare hoc Sacramentum, tunc etiam
contradicente Parocho poteſt alius Sa-
cerdos id facere, nec incurreret in excom-
municationem, quia tunc quaſi ex epi-
cheia a Pontifice cenſetur. huic Sacerdoti
conceſſa licentia ad hoc. Sic tenet *Enri-
quez cap. 13. lib. 3. num. 4. Caetanus ver-
bo excommunicatio cap. 64. Armilla ver-
bo excommunicatio num. 49.* & alij, quos
citat, & ſequitur *Laiman. lib. 5. tract. 8. c. 6.
num. 2.*

Circa quintum, & ſic circa ſuſcipien-
tem.

Aduerte primò, quod ſuſcipiens debet
eſſe infirmus, vt expreſsè habetur hic in
§. ſcientem ibi, *grauiter ægrotantibus*. &
S. D. art. 1. quæſt. 32. & art. 2. in corpore
idem confirmat, & ait, quod non debet
expectare vltimum inſtās vitæ, ſed ſuf-
ficit quod infirmitas apta ſit inducere
mortem. Vnde eo ipſo, quod infirmitas
declaratur mortalis, tunc poteſt hoc Sa-
19 cramentum conferri, vt infirmus ſit in re-
cto ſenſu, & ſe deuotè diſponat. Inde eſt,
quod malè faciūt qui expectant vltimum
vitæ ſtatum, vt aduertit *Bellaminus in
ſuo theſauro.* imo *S. Doct. art. 3. quæſt. ci-
tata* tenet non eſſe impertiendum illis,
qui non recognoſcunt, nec deuotè reci-
pere poſſunt, & maximè furioſis, ſi ſic pe-
riculum alicuius irreuerentiæ, ſecus au-
tem poterit impertiri, vt diximus de Eu-
chariſtia per modum viatici.

Aduerte ſecundò, hoc Sacramentum
non eſſe impertiendum ſuſpendendis, &
& vulneratis ſubito morientibus, quia iſti
non moriuntur morte naturali, ſed vio-
20 lenta, vt aduertit *gloſ. hic verbo ægrotan-
tibus.* ex doctrina *Soti in 4. diſt. 23.* Quod
limita in vulneratis, ſi non ſtatim decede-
rent, ſed poſt vulnus inciderent in febrim,
vt aduertit *Archidiaconus in hoc eod. tit.
ver. quibus debeat dari*, & id quod dici-
mus de ægrotantibus, intellige dummo-
do ſint pęnitentes, vt in *cap. aliud diſt. 93.*

Hoc enim Sacramentum non operatur in
ingratis, eſt .n. Sacramentum viuorum, &
ſupponit hominem viuum vita gratiæ.

Quæres, quid ſi quis adeo eſſet in ſtatu
iuſtitiæ, vt cognoſceret Curatus ipſum
numquam commiſiſſe peccata actualia,
21 neq; vnum veniale, vt ſi eſſet puer qui ſta-
tim infirmaretur poſt ſeptennium.

Reſp. quod & huic erit impertiendum:
Et ratio eſt, quia hoc Sacramentum non
tantum remittit peccata, ſed etiam dat ro-
bur ad reſiſtendum tentationibus, & dat
gratiam, vt ſupernaturaliter ſuperet triſti-
tiam ex infirmitate emanatam, & vt per-
fectius ſe præparet ad ingreſſum in gloriā,
ſic tenet *Suarez tom. 4 diſp. 42. ſect. 2. nu.
10. Coninc. de ſacramentis diſp. 19. dub. 7.
nu. 23. Piliuccius tomo 1. tract. 3 cap. 4. nu.
108. Villalobos in ſumma tomo 1. tract.
10. difficult. 4. nu. 7. Pitignanus in 4. ſen-
tentiarum tom. 2. diſt. 23. quæſt. vnica
art. 5.* & alij DD. idem docent paſſim.

Dices, non poſſunt in iſto caſu verifica-
22 ri verba formæ: *Indulgeat Deus quidquid
per tactum, &c* de ıquiſti, dum iſte num-
quam deliquit, ergo non debet ei imper-
tiri hoc Sacramentum, tenet *Sancius in
ſelectis diſp. 27. num. 18.*

Reſp. verificari formam à ſimili modo,
quo verificatur in ſacramento pęniten-
tiæ: *Abſoluo te*, in eo qui habuit iam abſo-
lutionem peccatorum, quia forſan antea
habuerit contritionem, & ſenſus verborū
erit: do tibi gratiam per hoc Sacramen-
tum; quæ gratia de ſe eſt remiſſiua pecca-
torum ſi adſint; quando autem peccata
non adſunt, dat augumentum gratiæ, &
producit alios effectus, vt diximus de Sa-
23 cramento pęnitentiæ. Sic & in caſu noſtro
vnctio facit alios effectus, & circa corpus,
& circa animam dando robur, vt poſſit re-
ſiſtere. Sic reſpōndet *Coninc. diſp. 4. dubio
4. num. 50. & Piliuccius loc. ſupra cit.* imo
ſic fuiſſe practicatum reſpectu cuiuſdam
mancipij, baptizati tempore mortis, cui
ſtatim conſecutiuè fuit miniſtrata Eucha-
riſtia, & Extrema vnctio, ait *Sancius in
ſelectis diſp. 27. nu. 18. & Lopez in inſtru-
ctorio par. 2. cap. 23. Silueſter verbo vnctio
extrema nu. 51. Laiman. lib. 5. tract. 8. cap.
3. nu. 3. Riccardus in 4. diſt. 23. art. 2. q. 4.*
& alij communiter.

Aduerte tertiò, reſpectu puerorum
24 quod illis debet miniſtrari hoc Sacra-
mentum, quibus eius forma competere
poteſt; & ſic ſi ſint pueri ante vſum ratio-
nis ipſis fruſtra hoc Sacramentum mini-
ſtratur, ſic *S. Doct. 3. p. q. 32. art. 4. in corpo-
re. Sancius in ſelectis diſput. 27. num. 27.*
vbi tenet ipſis pueris eſſe miniſtrandum

hoc Sacramentum ſaltem ſub conditione.
Dices, ſupra diximus poſſe dari hoc Sacramentum ſimpliciter ijs, qui numquam peccarunt, ſed iſti nunquam peccarunt, ergo ipſis poterit miniſtrari hoc Sacramētum ſimpliciter.

Reſp. diſtinguendo maiorem, qui numquam peccarunt, nec peccare poſſunt, & nego, qui numquam peccarunt, ſed peccare poſſunt, & concedo, quarè ſupponitur, quod ſaltem Sacramentum det ipſis robur ad reſiſtendum tentationibus dæmonum, ne in poſterum peccent, in pueris vero hoc locum non habet.

Circa ſextum, & ſic circa effectus huius Sacramenti.

Aduerte primò; multos connumerari
25 per *S.D. in ſupplemento q. 32. art. 1. & ſeq.*
Primus tamen effectus eſt tollere reliquias peccatorum, & ſic infirmitatem, ſeù debilitatem, & inclinationem ad peccandum, & hic eſt principalis eius finis; ſi autem hoc Sacramentum inueniat in anima aliquam culpam remittendam, remittit etiam ipſam non per ſe, ſed per accidens, nam per ſe remiſſio culpæ reſeruatur baptiſmo, & pœnitentiæ, totum hoc probat *S.D. in corp. art. 1.* ſic diſcurrendo. Quodlibet ſacramētum extrinſecè ſignificat id, quod intrinſecè operatur, ſic baptiſmus per exteriorem ablutionem corporis ſignat interiorem ablutionem animæ, ergo pariter hoc Sacramentum, quia ſignificat medicamen pro infirmitate, non debet ſupponere hominem mortuum in peccato, ſed infirmum infirmitate relicta ex vulnere peccati præteriti, meritò non eſt inſtitutum per ſe ad conferendam primam gratiam ſemen vitæ, ſed tantum ad augendam, & reparandam, ergo non remittit mortalia per ſe & ex proprio fine.

Aduerte ſecundò, quod alius effectus huius Sacramenti eſt ſalus corporalis, quæ
26 non ſemper operatur, ſed tunc quādo expedit ſaluti ſpirituali animæ, ſic *S. Doct. quæſit. 2. art. cit.* & dat ſimilitudinem inter Sacramentum baptiſmi, & Sacramentum Extremæ vnctionis, ſicut enim baptiſmus per ablutionem aquæ mundat corpus, & animam; ita hoc Sacramentum ſanat corpus, & animam, & id quod facit aqua naturaliter in corpore, id facit oleum ſupernaturaliter, & ex virtute Dei per ipſum.

Aduerte tertiò, quod alius effectus hu-
27 ius Sacramenti eſt confortare animam hominis infirmi contra difficultates illi occurrentes in tempore mortis, patet ex *epiſtola canonica Iacobi* ibi: *& alleuiabit eum Dominus*, tum quia hoc oſtendit illa exterior vnctio, ſcilicet corroborationem, & diſpoſitionem ad pugnam, ſic *Beccan. c. 27. q. 6. §. probatur tertio*, & habet etiam hoc Sacramentum præparare animam ad introitum in gloriam, *Trid. ſeſſ. 14. in proœmio* per illa verba: *Ita Extremæ vnctionis ſacramento finem vitæ tamquam firmiſſimo quodam præſidio muniri*. Et ex hoc colligit *Beccan. q. 61.* Primò quod hoc Sacramentum remittit etiam pęnam tem-
28 poralem peccatis remiſſis debitam, nam pœna temporalis impedit ingreſſum ad gloriam, ſed hoc ſacramentum tollit impedimenta ad gloriam, ergo remittit pęnā temporalem; non tamen in totum, & ſimpliciter, ſed ſecundum diſpoſitionem ipſius accedentis. Secundò colligit per hoc Sacramentum aliquando ex attrito fieri contritum, & per ipſum conferri primam gratiam. Probatur quia hoc Sacramentum remittit aliquando mortalia per obliuionem inculpabilem omiſſa, vel in eo, qui eſt inſcius alicuius peccati, vel non habet memoriam, quod faciliimè infirmis accidit, *l. hac conſultiſſima, C. qui teſtamenta*; putant enim ſe non habere peccatum, igitur ſi infirmus in tali ſtatu omnino immemor recipiat hoc Sacramentum, iuſtificabitur, & ſic ex attrito erit contritus, dummodò tamen præmittat aliquam diſpoſitionem ſupernaturalem.

Ex hoc diſcurſu *Beccani* nota, quod ſi quis incideret in amentiam poſt commiſſum mortale, huic non eſſet impertiendum
29 hoc Sacramentum; quia non poteſt operari effectum ſuum, dum inuenit in ipſo obicem peccati, & ſic intelliguntur verba *Trident.* ibi: *Delicta ſi quę in peccatis ſint remittuntur ei*; quod intelligitur, vel in immemore peccatorum; vel reſpectu venialium, vel reſpectu reliquiæ peccatorū; vnde requiritur, quod vel homo ſit in gratia, vel ſe diſponat per aliquem actum ſupernaturalem, quem non poteſt facere homo in amentia, & in peccato mortali.

Quæres, quandò hoc ſacramētum ope-
30 retur omnes iſtos effectus, an poſt omnes vnctiones, an poſita prima vnctione.

In hac re variæ ſunt opiniones Doctorum, tamen communior eſt, quàm refert, & ſequitur *Beccan. q. 7. c. 27.* ſcilicèt totam gratiam huius ſacramenti, & eius effectus conferri completa prima vnctione cum forma, alias vero vnctiones, & formas ſubſequentes concurrere moraliter ad talem gratiam, & ſe habere continuatiuè eo modo, quo diximus in Sacramento Euchariſtiæ conferri gratiam ipſius ſacramēti per ſumptionem primæ ſpeciei; ſecundam vero ſpeciem facere vnum cum prima, nec conferre aliam gratiam nouam. Probatur

ta-

tamen pro hoc ſacramento. Nam per primam vnctionem remittuntur peccata cõmiſſa per illum ſenſum; ſed hæc peccata remittuntur per infuſionem gratiæ, quæ habet contrarietatem cum qualibet macula peccati, ergo per primam vnctionem habentur omnes effectus huius ſacramẽti, idem tenet *Silvius in addit. ad 3. part. quæſit. 32. art. 6. quæſit. 2.* Nota tamen per primam vnctionem remitti peccata commiſſa per illum ſenſum per ſe, & virtute formæ addictæ tali ſenſui, alia vero peccata commiſſa per alios ſenſus remitti etiam per primam vnctionem, non per ſe, & virtute formæ illius ſenſus, ſed virtute gratiæ vt diximus, & in hoc videtur adhærendum ſecundæ opinioni, quam refert *Beccan. loc. cit.* quæ ponit quinque gradus gratiæ partiales, per ſingulas vnctiones huius ſacramenti, tamen negari non poteſt omnem effectum haberi per primam infuſionem gratiæ, vt diximus, quia omnes gradus gratiæ ſunt homogenei, quoad entitatem, & ſic quilibet gradus gratiæ habet repugnãtiam eſſentialem cum qualibet macula peccati eodem modo. Vnde ſi expellit vnũ peccatum, & alia quoq; expellere neceſſe eſt.

Circa ſeptimum, quæres primò, an pro qualibet infirmitate poſſit hoc ſacramentum miniſtrari, & quando replicari poſſit.

Reſp. ſecundum S. *D. q. 32. & 33.* non 31 pro qualibet infirmitate eſſe miniſtrandũ hoc ſacramentum, ſed pro infirmitate, quæ moraliter æſtimatur mortalis. Pro replicatione autem ait S. *D. loc. cit.* in infirmitate eſſe etiam conſiderandum ſtatum. Quare licèt hoc ſacramentum, durante eadem infirmitate replicari non poſſit, quia durat eius effectus, qui eſt efficax vſq; ad mortem, vel ſalutem, tamen ait ipſe quod ſi infirmus in eadem infirmitate mutet ſtatum, maximè poſt aliquod magnum tempus, ſi deindè reincidet in eundem ſtatum extremum, poterit iterum vngi, & in *art. 2. q. 33.* dat exemplum in infirmitatibus diuturnis, ſic eſt in æthicis, vel hidropicis; iſti enim ſi perducantur ad articulum mortis, poterunt vngi, & ſi euadant illum ſtatum, ſed durante eadem infirmitate iterum reducantur ad talem ſtatum, poterunt iterum vngi, quia quamuis non ſit alia infirmitas ſimpliciter, eſt tamen alius ſtatus, qui ſe habet, vt noua infirmitas, hæc *S. D. loc. cit.*

Quæres ſecũdò, an poſſit Sacerdos qualibet minima gutta olei miniſtrare hoc ſacramentum, an ſit de neceſſitate vngere oleo nouo anni, & ſit quid ſi Parochus vteretur oleo anni præteriti.

Reſpon. quoad primam partem quæſiti 32 idem quod dicimus de aqua pro materia baptiſmi, & ſicut ibi ex doctrina *Reginaldi tom. 1. in praxi lib. 8. c. 9.* ſufficit quæuis minima gutta, dummodo cadat de vna parte corporis ad aliam, & ſic poſſit dici ablutio, ita in præſenti quæuis minima pars olei erit ſufficiens, nam qualibet minima parte olei poteſt dici vera vnctio, tanto magis, quod non fit per totum corpus, ſed circa ſenſus, & non vngendo totos ſenſus exteriores, ſed aliquas eorum partes, vncta enim parte denominatur totum vnctum, ſic *Suarez*, quẽ adduximus.

Ad ſecundam partem quæſiti reſpondetur non peccare mortaliter, dummodò id non faciat in contemptum noui olei cõſecrati, ac proindè validè, & licitè in iſto caſu poſſe ſacerdotem ſaltem abſq; pec- 33 cato mortali id facere, vt docet *Ledeſma in ſumma tom. 1. de ſacramento Extremæ vnctionis c. 2. in fine*, & tenet *Enriquez lib. 2. cap. 29 lib. 3.* qui in *gloſ. litera V.* ait, ſic Theologos, & V. I. peritos *Salmaticenſes*, & ratio eſt, quia non habemus hoc præceptum ab Eccleſia, licèt de oleo conſecrationis habeatur expreſſum præceptum, vt docet *Ledeſma loc. cit.*

Quæres tertiò, an neceſſario debeant fieri iſtæ vnctiones ad modum Crucis ſaltem neceſſitate præcepti, ita vt ſacerdos vngens abſquè tali ſigno Crucis peccaret mortaliter.

Reſp. negatiuè, ſic *Beccan. c. 27. quæſt. 3.* 34 *n. 3.* quod tamen intellige ſecluſo contẽptu, & ſcandalo, ſed peccaret venialiter, quia non ſeruat ritum, ſed non mortaliter, quia nullibi reperitur hoc præceptum, ſic docet *Suarez tom. 4. diſput. 40. ſect. 2. Laiman in theologia morali lib. 5. tract. 8. c. 3. n. 7. Filiuc. tom. 1. tract. 3. c. 3. n. 75. Coninc. de ſacramentis diſp. 19. dub. 2. num. 7. Zambranus de caſibus occurrentibus tempore mortis, c. 5. n. 12.*

Dices, hæc vnctio ad modum Crucis eſt de conſuetudine Eccleſiæ, & conſuetudo habet vim legis, vt diximus *lib. 1.* ergo peccat mortaliter ſacerdos non vngens ſigno Crucis.

Reſp. negando conſequentiam, quia 35 talis conſuetudo non poteſt eſſe inducta animo obligandi, tam ſtrictiori vinculo, ſed ob deuotionem fidelium, tum quia non conſtat de voluntate Pontificis, qui approbando conſuetudinem explicet eius vim, ergo neq; debet iſta conſuetudo tam ſtrictè explicari.

Dices ſecundò. In ſacramento Confirmationis neceſſario debet vngi cum ſigno Crucis, ergo ſic in ſacramento Extremæ vnctionis.

Reſp.

Reſp.negando conſequentiam.Et ratio
diſparitatis eſt,quia in ſacramento confir-
36 mationis ad veritatem formę debet ſic di-
ci,& vngi,dicitur enim ibi,*ſigno te ſignum
Crucis, &c.* ergo debet verè adhiberi ſi-
gnum Crucis,& hoc ideò eſt,quia ibi fide-
les ornantur cruce, quam debent ferre in
fronte, hoc eſt quam facie aperta profiteri
debēt coram Tyranno,& aduerſus quod-
libet impedimentum ; at in caſu noſtro fit
vnctio modo,quo infirmi vnguntur ad re-
parandas vires , ergo non eſt neceſſaria
Crux neceſſitate ſacramenti.

Quæres quartò, an propria manu de-
beat fieri iſta vnctio , an poſſit fieri medio
aliquo inſtrumento , maximè in morbo
contagioſo.

Reſp.hoc quæſitum ſupponere aliud ,
37 ſcilicet, an Sacerdos teneatur vngere in-
firmos ex contagio & eis præbere Eucha-
riſtiam etiam cum periculo propriæ vitæ.
Dico igitur Parochum non teneri ad hæc,
ſed tantum ad ſacramentum pœnitentiæ,
ſine quo infirmus ſaluari non poteſt , ſic
*Villalobos in ſumm.tom.1. tract.10. diffic.
6.n.7.*& apud ipſum *Armilla, & Suarez* ,
*Molfeſius in ſumm,tom.1.c.3.tract.10. n.
51.*qui ait,poſſe Parochos tuta conſcientia
ſequi hanc opinionem. Et rationem ad-
derem,nam hoc ſacramentum non eſt ab-
ſolute neceſſarium ad ſalutem, ſufficit .n.
ſi infirmus ipſum non contemnat,& poteſt
virtutem huius ſacramēti ſupplere per vo-
tum,ſeu deſiderium ipſius per actum con-
tritionis,charitatis , &c. quibus acquiret
gratiā,& præparabit ſe hoc modo ad glo-
riam,imò idem *Molfeſ. n.52.* putat idem
eſſe dicendum reſpectu Euchariſtiæ , ſeu
Viatici, niſi maximè dubitaret de ſalute
infirmi,& ait poſſe parochum ſupplere hoc
à longe exhortando infirmum ad votum
ſancti Viatici,ſeu ad deſiderium ejuſdem,
& ſic recipit gratiam ipſius ſacramenti , vt
dicenm S.D.de ſacramentis in genere cir-
ca gratiam ſacramentorum, quam poteſt
quis adipiſci ante ſumptionem ſacramen-
ti,in ipſo actu ſumptionis,& poſt ſuſceptū
ſacramentum, & poſſet exhortari ad bo-
nos actus charitatis, ſpei, &c. idem tenet
*Molfeſius Maior,in 4.ſentent.diſt.7.quæ-
ſit.vlt & diſt.23.quæſit.1.* Hoc poſito ad
quæſitum principale.

Reſpon.poſſe miniſtrum medio aliquo
38 inſtrumento in caſu dicto vngere infir-
mum abſq;peccato mortali,ſic *Cappiauil-
la de ſacramento Extremæ vnctionis quæ-
ſit.54.& Siluius 3.part.quæſit.32.artic.3.*
qui tamen ait, quod peracta tali vnctione
ſacerdos comburat ſtatim dictam virgam,
ſi ſit lignea,ob reuerētiam ſacramenti mi-
niſtrati cum ipſa,vel ſi ſit argentea ipſam
purificet,& ſeruet ad ſimilem vſum. Si ta-
men caſus non eſſet adeò contagioſus, nō
reprobarem id , quod docet *Zambranus
de caſibus occurrentibus tempore mortis c.
5.nu.9.*quod ſcilicèt poſſit ſacerdos in iſto
caſu vngere vnam aurem,vnum oculum ,
vnam manum,vnam pedem,narem,& re-
nes, & poſtea ſub vna forma dicere : *Per
iſtam ſanctā,&c.indulgeat tibi Deus quid-
quid per viſum,tactum,&c.* ſic colligitur
ex *Andrea Victorella in hoc ſacramento
fol.66.Suarez diſp.51.ſect.2.n.7.& 8.Co-
ninc.de ſacramentis diſp.14.dub.3.n.9.Lai-
man lib.5.tract.8.c.3.n.5.*

Dices,contra vnctionem medio inſtru-
mento.Id negatum eſt in ſacramento Cō-
firmationis.Imo diximus ſacramētum eſ-
ſe nullum, ergo idem etiam eſt dicendum
in caſu noſtro.

Reſp.negando conſequentiam,& diſpa-
ritas eſt,quia hìc ſumus in neceſſitate,& in
39 periculo mortis, & ibi habemus expreſsū
modum ab Apoſtolis,qui cōfirmabāt ma-
nus imponendo,& ſic ibi non tantum de-
bet exequutio,ſed etiam manuum impo-
ſitio. Quod adeo verum eſt, vt Epiſcopus
non poſſit confirmare infirmum ſic con-
tagioſum medio inſtrumento , nam non
eſſet manuum impoſitio , neq; hoc ſacra-
mentum eſt neceſſarium morientibus; At
in caſu noſtro fit tantum vnctio,quę ſi fiat
medio inſtrumento etiam vnctio dici po-
teſt;tamen præter caſum neceſſitatis pec-
caret mortaliter Sacerdos ſic vngens,quia
faceret contra communem vſum Eccleſię.

Inſtabis ex doctrina *Becan.& Suarez*,
& aliorum,quos ſupra adduximus. Non
peccat mortaliter is, qui vngit ſigno Cru-
cis,ergo neq; peccat mortaliter is,qui vn-
git medio inſtrumento.

Reſp.negando conſequentiam, nam ibi
nulla ſequitur irreuerentia ſacramenti , vt
ſequitur in caſu noſtro,debet enim manu
animata ſacramentum miniſtrari,non re
materiali & inanimata,& cum periculo ef-
fuſionis,vt diximus.

Quæres vltimò ex *gloſ hic verbo ęgro-
tantibus prope finem*,quid ſi quis ſit muti-
latus aliquo membro, vel ſi nunquam ha-
40 buit aliquod membrum , puta fuit per-
petuo mancus, vel perpetuo cęcus, an ſit
vngendus circa ipſos ſenſus , & videtur
quod non , quia talibus ſenſibus non pec-
cauit.

Reſp.tamen eſſe vngendum,ita ve ſi non
habeat manum,vngatur in brachio.Quod
ſi perpetuo fuit priuatus tali ſenſu , adhuc
debet vngi,quia peccatum non eſt in ſen-
ſu exteriori , niſi tantum quoad exequu-
tio-

tionem;at quoad electionem,& impetum peccatum eſt in voluntate, & ſic ſenſus exterior materialiter ſe habet; voluntas autem eſt illa, cui peccatum tribuitur per conſequẽs, debent etiã iſti vngi in iſtis ſẽſibus,vel propè,propter peccata,quæ voluntas facere,& ex deſiderio commiſit cum talibus ſenſibus, ſic colligitur ex *gloſſ.hic cum Archidiacono,& Trident. ſeſſ.14.*

In §. ſunt enim vſq; ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Vnctio duplex eſt.*
2 *Magis dignum trahit adſe minus dignum.*
3 *Oleum non conſecratum, an & quomodo admiſcendum conſecrato, & n 5.*
4 *Aqua non benedicta admixta benedictæ,an efficiamur benedicta.*
6 *Vinum non conſecratum non efficitur conſecratum ad mixtionem conſecrato.*

ADuerte hic primò, confirmari hic definitionem ſacramenti in genere,quod ſcilicèt ſit inuiſibilis gratiæ viſibilis forma, &c. vt in §. *ſacramentũ de ſacramentis in genere,* ſic & in §. ſunt .n.
1 habetur, quod vnctio duplex eſt alia exterior,ideſt ſenſibilis, qua corpus inungitur,alia interior,& inuiſibilis,qua vngitur anima,quæ ſignificatur per ly, Cor,vt aduertit *gloſ. hic verbo cor inungitur,* quæ *gloſ.*ponit vnum notabile,& eſt,quod ideò Auctor dicit Cor inũgitur,ad oſtendendũ .ſ. quod vnctionem præcedere debet deſiderium Cordis, & ſic quod infirmus velit recipere hoc ſacramentum, & non fructificat hoc ſacramentum, niſi ex corde procedat,merito vtilius eſt, ſi infirmi ipſi ſibi petant hoc ſacramẽtum, vt diximus ſupra circa ſuſcipientem ex *S.D.*ibi citato.

2 Aduerte ſecundò,ex §. *ſanctificatum*, quod magis dignum trahit ad ſe minus dignum, & ſic oleo conſecrato admiſceatur aliud oleum non conſecratum, hoc etiam euadit conſecratum, *gloſ. hic verbo admixtum ex cap. quod in dubÿs de conſecratione Eccleſię,vel Altaris,cap.non æſtimemus* 14.*quæſt.*2. Hoc tamen intelligẽdum eſt non ſimpliciter, ſed aliquibus cõcurrentibus. Primum eſt,quod oleum cõſecratum ſit in minori quantitate,quam ſit conſecratum,alias potius conſecratum incorporaretur non conſecrato, quam è contra,nam maior quantitas attrahit mi-
3 norem,cæteris paribus. Secundũ eſt,quod oleum,quod admiſcetur non ſit valdè generoſum,& fortius quam ſit conſecratum, quia tunc verteret illud in ſe dictum,patet ex *gloſ. in cap. aqua de conſecratione Eccleſiæ,vel Altaris,* vt docet *Siluester in ſumma verbo aqua n.*7.

Amplia etiam hoc in aqua benedicta, in qua idem currere poterit quod diximus de oleo, vt aduertit *Siluester loc.cit.* & colligitur ex *d.cap.aqua,*cum in his ad-
4 mixtionibus ſic proportionaliter procedẽdum erit,vt ſcilicèt tribus guttis olei conſecrati, vel aquæ benedictæ admiſceantur duæ non benedictæ,ſicq; euadent quinquè guttæ benedictæ; deindè poſt aliquod tẽpus morale poterunt admiſceri aliæ quatuor guttæ non benedictę,& euadent nouem benedictæ;deindè poſt aliud tempus octo non benedictæ,& ſic deinceps.Vnde poterit effici maxima pars olei benedicti, & idem proportionaliter dic de aqua.

Dices,ergo idem erit,ſi magna quantitas tota ſimul admiſceretur.

Reſp.negando conſequentiam. Nam ideò dixi, poſt aliquod tempus ſucceſſiuè eſſe id faciendum. Nam prius debet conſecratum conuertere in ſe non conſecratũ quoad eſſe ſubſtantiale, & incorporari, &
5 cõmiſceri duæ ſubſtãtiæ olei conſecrati,& nõ cõſecrati,& fieri vna ſubſtãtia tota cõſecrata ratione cõmunicationis, & quia magis dignum trahit ad ſe minus dignũ,& poſtea ſucceſſiuè alia, & alia immiſceri,vt moraliter cenſeatur facta commixtio,at ſi tota ſimul apponeretur magna quantitas, certum eſt quod potius traheret ad ſe,quã traheretur à ſubſtantia conſecrata.

Ex hoc diſcurſu collige, id quod ſupra diximus de ſacramẽto Euchariſtiæ,& aduertit *gloſ.hic verbo admixtum*,ſcilicèt dictũ axioma non currere reſpectu vini conſecrati, vt in *cap.cum Marthę de celebratione Miſſarum.* Nam vinum conſecratũ non habet ſubſtantiam vini, ſed tantum accidentia.Vnde ſi vinum,quod admiſcetur eſſet in maiori quantitate,vel valdè generoſum ita, vt corrumperet ſpecies vini conſecrati, tunc hoc efficeretur etiam nõ conſecratum;recedit enim Dòminus corruptis ſpeciebus, & dum tranſeunt in aliã ſubſtantiam,vt docet *Trid.*Vel vinum nõ conſecratum eſt in minori quantitate, & non adeò generoſum,& tũc hoc remanet in ſuo eſſe; & ſubſtantia ſanguinis Chriſti pariter in ſuo eſſe;ſed pro hoc videte,quæ diximus ſupra de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

DE SACRAMENTO Ordinis.

TITVLVS OCTAVVS.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta quomodo dicantur neceſſaria neceſſitatis, & voluntatis in quo differunt, n. 2.*
3 *Ordinis Sacramentum, quid ſit.*
Quam det poteſtatem, n. 4.
A quo inſtitutum, nu. 5.
Eius poteſtas, quę ſit, n. 6.
Eius materia in genere, & in ſpecie, n. 7 & 8.
Eius forma, n. 9.
Suſcipientes quales debeant eſſe, n. 10.
11 *Feminę an poſſint ordinare, nu. 12.*
13 *Minores, an poſſint ordinari, & num. 14.*
15 *Ordinari, qui non poſſint.*
16 *Miniſter ordinis quis ſit n. 17. & 18.*
Quid ſi ſit hęreticus, vel irregularis numer. 19.
20 *Ordinis effectus, qui ſint.*
21 *Sacerdotij poteſtas, & character quando imprimatur.*
22 *Clerici ad quę teneantur.*
23 *Beneficiatus quando teneatur recitare officium.*
Quomodo teneatur reſtituere, num. 24.
An pro quolibet beneficio teneantur recitare officium, nu. 25.
26 *Penſionarij, an teneantur recitare officiū.*
27 *Officium ſequentis diei, an poſſit recitari ante ſatisfactum pro hodierno.*
Tempus matutini, n. 28. 29. & 30.
31 *Officij pars notabilis, quę dicatur.*
32 *Suſpenſus, & degradatus, an teneatur recitare officium.*
33 *Patrimonij, vel beneficij titulum debet habere clericus in ſacris.*
Quid de iure cōmuni in ordinato abſq; titulo nu. 34.
Quid in Diœceſi Neapolitanę, n. 35.
36 *Patrimonium conſtitutum, cum pacto de reſtituendo.*
37 *Patrimonium, an ſit alienabile, & nu. 38.*
An poſſit renunciari, nu. 39.
40 *Ordines Collati ab Epiſcopo nō ieiuno extra Eccleſiam, ſine Pontificalibus, &c. an teneant.*
41 *Ordinatus ante legitimam ętatem, an licitè miniſtret.*
An ſit irregularis, n. 42.
34 *Tactus neceſſarius pro materia ordinis, & n. 45.*
44 *Sacerdos, an ſit ordinatus ſi in Calice non fuerit vinum.*
46 *Familiares Epiſcopi, an & quomodo ordinandi, nu. 47.*

HAbetur in § *poſtquam*, quod cum viſum ſit de ſacramentis, quæ quoquo modo ſunt neceſſaria ad ſalutem; reſtabat videre de ſacramentis, quæ ſunt voluntaria, &
1 non ſingulis neceſſaria. Et ſic potius dicūtur ſacramenta dignitatis, quam neceſſitatis, merito de vno ex his ſacramentis in præſenti.

Nota tamen hic primò, ly, *quoquo modo*, nam vt notat *gloſ. in d. §. verbo eodem*, id aperit ſutem, & eſt quod non omninò ſunt neceſſaria illa ſacramenta, vt nemo poſſet ſaluari abſq; vſu ipſorum, hoc enim eſſet hæreticum, quia vt diximus de baptiſmo, eſt baptiſmus flaminis, qui iuſtificat, & ſufficit, deficiente miniſtro, vel materia pro baptiſmo aquæ. Sic contritio iuſtificat cum voto pęnitentiæ deficiente miniſtro, vt per *Trid. ſeſſ. cit.* Vnde in neceſſitate deficientibus requiſitis ſacramentorū, votum ipſorum ſacramentorum, & bona diſpoſitio ſufficit, & ſic ſacramenta non dicuntur abſolutè neceſſaria, ſed quoquo modo, hoc eſt ſiue in re, ſiue in voto patet ex *cap. debitum de baptiſmo, cap. ſępè 3. & cap. catecuminum de conſecratione diſt. 6. cap. qui vult de pęnitentia diſtin. 6.* & ex alijs iuribus aperte id colligitur.

Nota ſecundò, hanc eſſe differentiam
2 inter ſacramenta neceſſitatis, & voluntatis, Nam illa operantur effectum gratiæ licet in voto ſuſcipiantur, vt diximus cum *de ſacramentis in genere ex* Suarez, *S. D. Caetano*, & alijs ibidem cum de gratia ſacramentorum; hæc autem non conferunt gratiam, niſi dum ſuſcipiuntur, vel quando fuerunt ſuſcepta, concurrentibus cōditionibus, de quibus in præcitato loco diximus præcipuè reſpectu matrimonij.

His poſitis ad noſtrum titulum deuenientes, licet multa vidimus ſupra in *lib. 1. & in tit. communia tam maiorum, quam minorum, & de his, qui in ſacris, &c.* in præſenti tamen videbimus primò, quid ſit ordo. Secundò, quomodo ordo ſit poteſtas. Tertiò de materia, & forma ordinis, &

de

de ſuſcipientibus. Quartò, de miniſtro. Quintò, de effectibus. Sextò, ad quid teneantur ratione ordinis. Septimò, aliqua breuiter dilucidabimus.

Circa primum patet definitio ex Titulo noſtro, ubi habetur, quod ordo eſt ſi-
3 gnaculum quoddam, per quod ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, ſic *Magiſter ſent. in 4. diſt. 24. lit. K. & S. D. in ſupplem. quaeſt. 34. ar. 2. in corp.*

Dices, iſta definitio conuenit et Sacramento baptiſmi, ergo eſt mala, nam per Dialecticos bona definitio debet competere tantum ſuo definito. Prob. antecedes, nam etiam per baptiſmum traditur ſpiritualis poteſtas baptizato, ergo etiam baptiſmo conuenit haec definitio.

Reſp. neg. anteced. & ad probationem diſtinguo, antecedens datur primario, & nego, ſecundario, & concedo, enim verò vt loquitur *S. D. ad 2. & ad 3. cit. artic.* licet baptiſmus conferat ſpiritualem poteſtatem, per quam poteſt homo accedere ad alia Sacrameta tamen finis primarius, & principalis baptiſmi, eſt abluere hominem ab omni labe peccati; ſilis verò ſecundarius, & minus principalis eſt dare illi hanc poteſtatem; at in Sacrameto Ordinis finis primarius eſt dare homini po-
4 teſtatem miniſtrandi in Eccleſia pro dignitate, quam accipit, & operandi vt miniſter, eſt alia diſparitas, nam per baptiſmū homo habet poteſtatem paſſiuam, non poteſtatem actiuam; per baptiſmū enim homo poteſt recipere Dei illuſtrationes, poteſt recipere alia Sacramenta, at actiuè nullam habet poteſtatem, ſicut habent ordinati, qui poſſunt abſoluere, cōſecrare, &c. vndè apparet magna diſparitas inter definitionem poſitam, & Sacramentum baptiſmi.

Nota etiam hic, Ordinem eſſe verum ſacramentum, & à Chriſto inſtitutum, vt habemus definitum de fide per *Trid. ſeſſ. 7. can. 1. ſeſſ. 25. can. 3. & ſeſſ. 22. can. 2.* fuit
5 autem inſtitutum hoc ſacramentum quādo Dominus poſt cęnam dixit Apoſtolis, *Hęc quotieſcunque feceritis in mei memoriam facietis*, & quādo dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, &c.*

Dices, tunc fuiſſe inſtitutum ordinem ſacerdotalem, ergo alij ordines aliàs habuerunt inſtitutiones.

Reſp. neg. anteced. quia ſcilicet Dominus ordinem ſacerdotalem inſtituendo expreſsè quemliber ordinem tacitè confirmauit, dum quilibet ordo ad ſacerdotium tendit, & ad finem illius, hoc eſt ad ſanctum ſacrificium. Pro inſtitutionibus ſingulorum ordinum in ſpecie videre quę diximus in *lib. 1. in pracitatis articulis*, & multa habentur per ſcrutinium ſacerdotalem.

Circa ſecundum aduerte, quod ordo
6 eſt poteſtas non materialis, ſed ſpiritualis, non naturalis, ſed ſupernaturalis, & ideo non poteſt homo tantum per ordinem operari res ſacras, ſed ordini adiungi debent compotentię corporales; vndè non ſufficit habere ordinem exorcizatus, v. g. ad expellendos dęmones, quia per approximationem ordinari exorciſtę ad Energumenum, hic non liberatur, ſed per orationes vocales, & deprecationes, quas ſuper Energumenos, & contra dęmones faciunt exorciſtę; Itaq; ordo non eſt poteſtas abſoluta, niſi quoad eſſe ſupernaturale, tamen quoad exercitium miniſteriorū, ordo eſt compe entia, quę adiuncta alijs potentijs ſiue corporeis, ſiue ſpiritualibus tranſit ad opus.

Circa tertium aduerte primo, materiā ordinis in genere eſſe illam, cuius collatione vtitur Epiſcopus pro ſingulis ordinibus conferendis; Differt autem materia ordinis à materia pro alijs ſacramētis. Nā
7 materia aliorum ſacramentorum continet in ſe efficaciam ſacramentorum, quę ſignant virtutem diuinam, & ſanctificationem per miniſterium adhibitam; vnde in alijs Sacramentis eleuat Deus materiā ad operandam efficaciam ſacramenti; at in hoc ſacramento omnis poteſtas confertur ab ordinante, & materia nihil ex ſe producit in anima, ſed adhibetur ab ordinante ad determinādam poteſtatem, quā dat Ordinarius, & patet ex *S. D. quaeſit. 34 art. 5. in corp.* vbi ſubtiliter hoc dilucidat.

Aduerte ſecundò, materiam vnius ordinis eſſe diſtinctam ab alia, & ſic presbyte-
8 rij materia eſt calix eum vino, & aqua, & patena cum hoſtia; Diaconatus eſt liber Euangeliorum; Subdiaconatus eſt liber Epiſtolarum; Acolitatus eſt candelabrum cum cereo extincto, & vrceolus vacuus; Exorcizatus eſt liber exorciſmorum; Lectoratus eſt liber Lectionum, & Prophetiarum; Oſtiariatus ſunt claues Eccleſię, ſic *Beccan. de ſacram. ord. c. 26. §. quarta concluſio*, forma verò ſunt verba prolata ab Epiſcopo in traditione cuiuslibet ma-
9 teriae, per quę exprimit collationem poteſtatis dicendo imperatiuè, *Accipe poteſtatem, & c. S. Doct. loc. cit. in ſupplemento.*

Circa ſuſcipiētes aduerte primò, quod ſuſcipiens debet eſſe baptizatus; baptiſmus enim eſt ianua omnium Sacramentorum, & character baptiſmalis eſt fundamentum cuiuslibet characteris, nec quid firmum ſine fide eſſe poteſt, cum ſit fides

V fun-

30 ſundamentum totius ædificij ſpiritualis,
ſic idem *Beccanus loc.cit.* §.*ſeptima con-
cluſio,& S.Doct.quæſit.*35. *art.*3. 4.& 5.
vbi docet imprimis, quod qui non habet
baptiſmum, non habet poteſtatem recep-
tiuam cuiuslibet characteris. Secundò, in
corpore *articuli* 4. docet, quod character
cõfirmationis debet præcedere characte-
rem ordinis, non de neceſſitate, ſed tãtum
de congruo. Tertiò, docet, quod in ordi-
nibus non requiritur de neceſſitate, quod
vnus ordo præcedat, & ſubſequatur alius,
& ſic poſſet quis ordinari Sacerdos, & re-
ciperet poteſtatem conſecrandi, licet non
haberet alios ordines; tñ clericus per ſal-
tum promotus eſt ſuſpenſus ab exequtio-
ne ordinis ſuſcepti, vt in *titul. de cler. per
ſaltum promotis, & in decretis in tota
diſt.*52.

Aduerte ſecundò, excludi à ſuſcipiẽdis
ordinibus ſeminas: Quod intellige non de
ratione præcepti; ex eo, quia prohibeãtur;
ſed potius, quia ſunt inhabiles, ita vt licet
ipſis præbeatur materia, proferatur ſor-
ma, & fiant cetera, quæ in ordinibus con-
31 ferendis fieri ſolent, nullus ordinis ſequa-
tur effectus; quia de ſe inhabiles ſunt, vt
per *text.in cap.mulieres diſt.*32. *cap.ſa-
cratas diſt.*25.*cap.Diaconiſſam* 27.*quæſit.*
9.*& ibi glo.verb.ordinari,* Rationem ve-
rò huius inhabilitatis remittit *glo. ibidem
in Apoſtil.ad S.Doct.in* 4.*diſt.*25. *quæſit.*
2.*art.*1. qui hanc dat rationem; Ordo eſt
ſignum cuiuſdam excellentiæ, & ſuperio-
ritatis, at in ſexu ſemineo nulla eſt ratio ſu-
perioritatis, ſed ſubiectionis, vt docet idẽ
*S.Doct.in ſupplem.quæſit.*39.*ar.*1.*in corp.*
ergò cum ſemina non poſſit in ſe recipere
ſignificatum ſacramenti, neq; ſacramentũ
ipſum recipere poteſt.

Dices ex *tex.in cap.Diaconiſſæ,* vbi ſic
32 dicitur; *Diaconiſſam non deberi ante ann.*
40.*ordinari ſtatuimus,* ergò ſeminæ ordi-
nabantur, ac proindè non eſt inhabilitas
perſonæ, ſed potius prohibitio Eccleſia-
ſtica.

Reſp. negando conſeq. & ratio eſt ex
glo.ibid.in d.verb.ordinari; nam verè Dia-
coniſſæ non ordinabantur, ſed tantum ſu-
per ipſas recitabãtur quædam orationes,
& ex hoc recipiebant ſpeciale officium
legendi homilias Euangelij in Choro; hoc
autem non erat ordinari.

Aduerte tertiò, ꝙ minor ætas non im-
pedit receptionem ordinum de neceſſita-
33 te ſacramenti, ſed tantũ ex præcepto Ec-
cleſiæ, ſic communiter *Canoniſtæ ex S.D.
ar.*2.*quæſit.cit.* imò ait, poſſe abſq; peccati
labe conferri minores ordines impuberi,
cuius tamen profectus ſperatur ex bonis
indicijs, quæ oſtendit, quia quamuis tunc
non ſit idoneus, tamen ſuperueniẽte æta-
te erit talis, colligitur tamen ex *Trid. ſeſſ.*
23.*c.*12. vbi aſſignat tempus pro ſuſcipie-
dis ſacris ordinibus, & in cap.31. dum lo-
quitur de ordibus minoribus, nullam facit
mẽtionem ætatis; ergò eſt in arbitrio Epi-
ſcopi, imò quoad interſtitias inter vnum,
& alium ordinem, remittit ſe iudicio, &
prudentiæ Epiſcopi, vt prudenter, & cum
aliqua cauſa diſpenſet. Cæterum minor
ætas neq; impedit ſuſceptionem aliorum
ordinum etiam ſacrorum, quoad validita
tem ſacramenti; tamen conferẽs peccaret
mortaliter; facere enim contra mentem
ſacrorum Canonum, & cõtra diſpoſitio-
nem Concilij in d.c.12. rationem dat S.D.
loc.cit. quia debent iſti ſuſcipiẽtes cogno
ſcere obligationem ſui ordinis, maximè
cũ ordinibus ſacris votum continẽtiæ ſit
annexum; tum etiã quia ſacramenta ipſis
tractãda conceduntur, & ſatis indecorum
eſt, ſacramenta dare in manibus puerorũ,
qui quod faciant ignorant.

Dices, inter matrimonium carnale, &
ſpirituale eſt proportio, ſed matrimoniũ
carnale non poteſt contrahi ante puber-
34 tatem, neq; ſpoſalia ante vſum rationis,
& in toto *tit.de ſponſal.impub.* ergo neque
poterit ordo conferri ante ſeptennium,
cum ordo ſit matrimonium ſpirituale.

Reſp. diſtinguendo maiorem, eſt aliqua
proportio, & concedo, eſt omnis propor-
tio, & nego; enim verò per matrimonium
carnale contrahẽtes nullam recipiunt po-
teſtatem, qua vti poſſint poſt aliquod tem
pus, ſed datur ipſis licentia circa exerci-
tium actuum matrimonij, ergo inanis eſt
contractus, quando actus exerceri non
poſſunt; at per ſacramentum ordinis non
tantum datur exercitium actuum, ſed etiã
potentia ad tales actus, quæ habetur per
characterem; ideo cum per ordinem de-
tur poteſtas, ſeu potentia ad operandum
ſiue nunc, ſiue poſt longum tempus; me-
ritò non eſt de eſſentia ſacramenti, quod
recipiens hic, & nunc poſſet deuenire
ad actum; ſufficit enim ſi aliquando in
poſterum ad actum perueniat, & ſatis eſt
ſi tempore collati ordinis habeat poten-
tiam receptiuam huius poteſtatis, quod
ſcilicet ſit homo, & baptizatus; ſic tacitè
huic obiectioni reſpondet *S. Doct. in
corp.præcit.art.*

Aduerte quartò, quod multi non poſ-
ſunt ordines ſuſcipere. Primò ſerui. Secun-
dò homicidæ. Tertiò, publicè pœnitentes.
Quartò, bigami. Quintò, illegitimè nati. Se
xtò, irregulares ex defectu corporis. Sep-
timò, infames, excõicati, ſuſpenſi, inter-
dicti,

dicti,&c. per *Trid.ſeſſ.23.per tot.Beccan. c.26.ante primam quæſt.* & pro omnibus impedimentis rationes diffuſas dat *S.D. quæſit. cit.ar.3.4.& ſeq.* Hæc autem impedimenta non contradicunt eſſentiæ ſacramenti,ſed ſunt de præcepto Eccleſiæ,exceptis illis duobus, ſcilicet baptiſmo, & ſtatu fœmineo.

Circa quartum,& ſic circa miniſtrum ſicut ſacramentum confirmationis à ſolo Epiſcopo confertur,ita etiam ſacramentũ ordinis,tum quia virgines conſecratæ non conſtituuntur in aliqua ſpirituali poteſtate,vt conſtituuntur ordinati; ſed conſecra
16 re,ſeu benedicere virgines ſpectat ad ſolos Epõs,ergò ad ipſos etiã ſpectat ordo.

Aduerte ſecundò, id limitari ex commiſſione Pontificis, quia poſſunt etiam Abbates, & alij Prælati etiam non conſecrati conferre minores ordines, *Beccanus c.26.§.ſexta concluſio,* & patet ex ijs,quæ diximus de *ſacram. confirm.* vbi pariter
17 notauimus, quod poteſt ſimplex Sacerdos conferre ſacramentum confirmationis ex diſpenſatione Summi Pontif. & patet *ex tex.in cap.manus de conſecr. diſt.5. S.Doct.3.p quæſit.72.ar.xj. Ang.ver.confirmatio n.3. Silueſt.& Armil. in ſumma ver.eodem.Trid.ſeſſ.3.can.3.de confirm.* & expreſsè ex *tex.in cap.peruenit, diſt.95*

Limita hoc reſpectu ſacrorum ordinũ,
18 quia iſti tantum ab Epiſcopo conferũtur, cum ſint altioris dignitatis, & diſcurre in ipſis modo, quo diximus de *ſacram. confirm.* ſicut enim reſpectu fidelium baptizatorum à Parocho,vel alio miniſtro,Epiſcopus imponit vltimam manum confirmando,quaſi,dãdo implementum, & perfectionem operi; ita pariter licet clerici in minoribus inſtituantur ab alijs,tamen ſolus Epiſcopus perfectionem dat per ordines ſacros.

Aduerte tertiò,quod ſi miniſter ſit hæreticus,vel irregularis, &c. tamen fuerit ritè,& rectè ordinatus, valet deinde ordo ab ipſo collatus; & ratio eſt,quia caracter
19 Epiſcopalis non amittitur per ſchiſma, vel excommunicationem; tamen peccat mortaliter is, qui recipit ordinem ab ipſis, & non recipit gratiam,non ex inefficacia Sacramenti, quod confertur à malo miniſtro, quia malitia miniſtri non viriat ſacramentum, vt diximus de *ſacram.in genere*; ſed ex eo, quia ſuſcipiens accedit cum obice ad ſuſcipiendos ordines à miniſtro contra volũtatem Eccleſiæ,ſic *S.D. art.1.quæſit.præcit.*Si tamen ſuſcipiens id ignoraret, non peccaret mort.& ſic reciperet gratiam.

Circa quintum effectus huius ſacra-
20 menti duplex eſt,ſcilicet character,& gratia,de quibus diffuſè egimus, cum de *ſacram.in gen.*loquẽtes de effectibus ſacramentorum,hic tamen.

Aduerte circa id, de quo ſolet dubitari in ordinationibus ſacerdotum, & eſt in quo actu imprimatur character in ſacerdotio; dicimus igitur cum *S.D. in ſupplemento quæſit. 38. art.5.in corp.* imprimi characterem in traditione calicis cum vino,& aqua,& patena cum hoſtia. Prob.
21 quia hoc eſt principale,& primarium munus ſacerdotale;tum quia Dominus inſtituit Apoſtolos ſacerdotes in cęna, dum poſtquam ipſos communicauit dicit:*Hac quotieſcunque feceritis,&c.*vt concedunt omnes Theologi,& Canoniſtæ, ergo vera poteſtas,& ordo ſacerdotalis(ſeu eius character) imprimitur in traditione calicis, &c.Poteſtatem verò abſoluẽdi dedit Dominus poſt ſuam Reſurrectionem, dum dicit Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum,&c.*& tunc explicitè dedit poteſtatem abſoluendi, quam implicitè dederat, dum dedit poteſtatem ſupra ſuum corpus reale,ergò multò magis tunc dedit ſupra corpus miſticum,quod eſt Eccleſia, cum ſuis fidelibus: Itaq, quando Sacerdotibus datur poſtea auctoritas abſoluendi per illa verba: *Accipite Spiritum Sanctum,&c.* tunc dilatatur idem character ſacerdotalis, quem aureã ſuſceperant in traditione calicis,&c. Vnctio benedictio, manuum impoſitio,& alia,quæ comitantur traditionem calicis ſe habent, vt diſpoſitiones ad formam, ſeu characterem introducendum.

Circa ſextum aduerte primò, clericos, ſiue eccleſiaſticos teneri ad multa,de quibus diximus in *lib.1.agentes de vita,& honeſtate Prælatorum,* ſic deferre tõſuram,
22 veſtem talarem,capillos obtruncatos ſupra frontem,& ſupra aures, caligas honeſti coloris,ſcarpitulas non valdè inciſas,& alia,quæ ibi notauimus; & confirmantur hic ex *S,D.quæſit.40.per tot.* De obligatione circa recitationẽ diuini officij multa notauimus in eod.lib.1. pro ijs,qui in ſacris ſunt conſtituti;tamen præter ibi dicta

Nota primò, circa dictum commune quod ſcilicet Beneficiatus habet ſpatium ſex mẽſium à die poſſeſſionis beneficij ad
23 recitandum officium. Hoc,inquam,non eſſe intelligendum ſic abſolutè, ſed adhibita aliqua conſideratione, quod ſi iſte clericus fuerit interim legitimè impeditus, & ignorauerit modum recitandi; ſecus autem ſi poſſit, & non recitat; peccat enim mortaliter, ſic patet ex *Bulla Pij Quinti*, quæ apponitur in initio Breuiarij

Romani ibi: *Ille,qui proximis ſex menſi-
bus officium non dixerit,niſi legitimum
impedimentum eum excuſauerit, graue
peccatum ſe intelligat admiſiſſe,&c.* non
tenetur tamen ad reſtitutionem fructuum
beneficij pro illo ſemeſtri, ſic *Sotus de iu-
ſtit.& iure,lib.*10.*quæſit.*5.*art.*6.ceterum
tenetur reſtituere, hoc ordine ſeruato,q;
ſcilicet vel omiſit totum officium, & tunc
integram partem beneficij,quæ venit pro
tali die,tenetur applicare,vel pro fabrica
Eccleſię ſui Beneficij,vel dare pauperibus,
24 vel omiſit matutinum , & tenetur dare
medietatem partis Beneficij illius diei,vel
omiſit omnes horas,& idem erit dicendũ,
vel omiſit vnam ex horis, & tunc ſextam
partem ſic diſpenſare tenetur, ſic patet ex
Concilio Lateranenſi ſub Leone X. & re-
fert Squillante *de obligat.clericor. part.*1.
in princip. ſic enim moraliter iſtæ omiſ-
ſiones partiales commenſurantur cum
partibus Beneficij.

Nota ſecundò, non pro quolibet leui
beneficio obligari clericos ad recitationẽ
diuini officij, vndè *Leſſius de iuſtit.& iur.
lib.*2.*cap.*34.*dub.*31.*nu.*168. docet,non
25 obligari ad officium,qui pro beneficio ha
bet annuos 15.vel 16. ſed tantum teneri
feſtiuis,& dominicis diebus. Et ratio eſt,
nam qui altari ſeruit, de altari viuere de-
bet, ergo ſi hic non poſſit habere aliquam
ſubſtentationem de altari,nec debet æſti-
mari ita ligatus, & adſtrictus ſeruitio alta-
ris, *Sotus* verò *loco cit.quæſit.*5.*artic.*3.*&
Aragona* 2.2.*quæſit.*83.*art* 12.tenet,quod
ſi beneficium ſit octo ducatorum,nunquã
tenetur clericus recitare officium ex eadẽ
ratione adducta. Vndè collige,quod ſi cle
ricus habeat beneficium cum onere miſ-
ſarum, ita vt deducto onere miſſarum, re-
maneat illa modica ſumma octo ducato-
rum,neque teneretur recitare officium ,
quia idem eſt habere beneficium leue, ac
habere magnum , ſed cum magno onere.

Nota tertiò,penſionarios teneri ſaltem
ad recitationem officij parui Beatæ Vir-
ginis,& ſi omiſerint, eadem regula eſt at-
26 tendenda,quam poſuimus circa omittẽ-
tes officium diuinum, ſic *Pius V.in dicta
conſtitut.*ſi tamen quis ſit in ſacris,vel be-
neficiatus, & habeat etiam penſionem,nõ
tenetur ad recitationẽ officij B. Virginis,
& officij diuini. Et ratio eſt,quia mens Põ-
tificis in *dicta conſtitut.*videtur eſſe,dũ-
modo clericus non ſit alio iure adſtrictus
ad recitationem officij diuini, & ſic reci-
tando ſolum officium diuinum ſatisfecit
vtrique obligationi, ſic *Vega* 3.*part.c.*65.
caſu 1.*Garſias tomo* 1.*par.*3.*cap.*1. *n.*116.
*Azorius nu.*10.*Inſtitut.moral.cap.*4. *quæ-
ſtio* 3.

Nota quartò,quod ſi quis non perſolu-
to officio vnius diei,recitaret matutinum
ſequentis diei, iſte ſatisfaceret, neq; pec-
27 caret mortaliter, quia vnum officium nõ
habet connexionem cum alio, ſed non
peccat qui peruertit horas officij eiuſdem
diei,ergo multò minus peccare debet in
caſu noſtro, ſic *Vaſq.in opuſculo de bene-
ficio, cap.*4.*§.*1.*ar.*2.*num.*66.*Suar.de relig.
tom.*2.*lib.*4. *cap.*24.*nu.*3. *Reginald.tom.*2.
*lib.*18.*cap.*12.*nu.*166.imò ſi id faceret cau-
ſa maioris attentionis, quia forſan habet
commoditatem recitãdi magis attentè cũ
amico, vel magis deuotè, dic, quod in
iſto caſu neque peccaret venialiter, vt in
ſimili ſupra diximus *lib.*1.*tit.de his,qui in
ſacris ſunt conſtituti.*

Nota quintò,tempus pro recitatione
28 matutini ſequentis diei variè à DD.taxa-
ri;ſunt enim qui putant, poſſe recitari ho-
ra quarta poſt meridiem,ſic *Filiuc.tom.*2.
*tract.*23.*cap.*8.*nu.*275. vbi ſic ait, *Quoli-
bet tempore poteſt dici matutinum hora
quarta poſt meridiem,quæ Vere, & Au-
tumno,hoc eſt Martio, & Aprili in Vere,
Septembri, & Octobri in Autumno coin-
cidit cum hora vigeſima prima horologij
ſolaris,vel artificialis, Aeſtate autem, hoc
eſt Maio,Iunio,Iulio Auguſto hora vige-
ſima cum dimidio circiter. Hyeme denique
hoc eſt Nouembri,Decembri,Ianuario,&
Februario hora vigeſima prima cum di-
midio*, ſic *Filiuc.* cuius opinio ſtricta eſt.
Sunt alij,qui tenent, poſſe recitari hora
tertia poſt meridiem,ſic *Enriq.lib.*9.*c.*24.
*nu.*7.*vbi gloſa lit.T.Barboſa in collectan.
tom.*1.*lib.*3.*tit.*41.*cap.*1 *nu.* 5.*Gauant.in
commentar.ad rubric.Miſſal.tom.*2.*ſect.*1.
*cap.*5.*tit.*6.*n.*6.

Sed ſalua pace omnium dictorum, pu-
to eſſe adhærendum opinioni *Molfeſij in
29 ſumma,tom.*1.*tract.*5.*cap* 2.*nu.*59.*& Fa-
bri de ſacram.Ord.diſt.* 24.*quæſit.*1.*diſp.*1.
*n.*148.qui tenent,poſſe licitè recitari ma-
tutinum cum laudibus ſequentis diei re-
gulariter hora vigeſima. De quorum mẽ-
te colligitur, quod poſt horam veſperarũ
quolibet tempore recitari poſſit officium
ſequentis diei. Ratio autem eſſe poteſt,qa
perſolutis veſperis, iam cenſetur pro offi-
cio tranſacta dies, ergo poterit tunc inci-
pere alia dies officij,& ſic licitè poterit re-
citari matutinum ſequentis diei.

Dices,remanet recitandum Completo-
rium,ergo poſt horam Completorij debet
dici Matutinum,non autem poſt horam
veſperarum.

30 Reſpond.Negando conſeq. & ratio eſt,
quia vel loquimur de hora Completorij
iuridica,& hęc eſt in crepuſculis diei,& ſic
ho-

hora 24.horologij artificialis,& ſolaris.vel
loquimur de hora Completorij, prout re-
citatur, & quia communiter veſperis ad-
iungitur,& eodẽ tempore recitantur,me-
ritò ijs perſolutis,poteſt incipere officium
ſequentis diei.

Nota ſextò,partem notabilem, quam
quis omittens peccaret mortaliter, eſſe
quamlibet minimam horam officij,tertiã
v.g.ſic *Gauantus loco cit.tom.2.ſect.1.c.5.*
tit.1.nu.40.Suar.de Relig.tom.2.lib.4.c.25
nu.16.Anton.Ragucius tract.de officio ca-
*nonicorum in choro quæſit.13.nu.*40.quia
31 moraliter hæc dicitur magna pars officij
dum reſpicit ſuam horam, & per plures
horas diſtributum eſt officium ab Eccle-
ſia. Cæterum ſic diſcurrere regulariter in
matutino,laudibus, primę Dominicę,&c.
quoties enim omittitur pars, quæ æqui-
ualeat horę breuiori officij,tunc commit-
titur peccatum mortale.

Quæres,an clericus ſuſpenſus, vel de-
gradatus teneatur ad recitationem diuini
officij.

Reſpond.affirmatiuè, ſic *Nauarr.in*
man.cap.7.nu.17. Silueſt.verb.hora,qu.3.
Azor.par.1.lib.10.par.5.q.9. Ratio autem
32 eſt, quia iſti adhuc ſunt clerici ratione
characteris indelebilis; ſi autem iſti eſſent
condemnati ad triremes,puto,quod non
peccarent omittentes officium, ſic *Sotus*
de iuſtit.& iur.lib.10.quaſ.5. lib. San-
chez de matrim.lib.8.diſp.8.nu.11. Leſſius
de iuſtit.& iur.lib.2.cap.37.dub.9 nu.45.
Ratio eſt,nam ſatis affliguntur,& patiun-
tur,dum in illo ſupplicio detinentur,tum
quia animus ratò talibus ad obſequendũ
eſt paratus, tum etiam,quia id cederet in
dedecus ordinis Eccleſiaſtici,ſi clericus in
illa hominum compage,& colluuie oſten-
deret ſuum ſtatum;igitur licet irregulares
& ſuſpenſi teneantur,non ſic tamen iſti ex
rationibus adductis.

33 Aduerte ſecundò, teneri clericos ra-
tione ordinis ſuſcipiendi habere iuſtum
titulum beneficij,vel patrimonium ſuffi-
ciens ad victum quotidianum,ſic ex *Tri-*
dent.ſeſſ.21.cap.2.de reformat.& Sacra
Congregat.ſuper Tridentin. quam refert
Garſias in trac.de benefic.tom.1.par.2.c.5.
*n.79.*circa quod

Nota primò, quod ſi quis ordinatur
abſque titulo, vel cum titulo ficto,de iure
communi non incurrit in pœnam aliquã,
34 ſed ſumptibus Epiſcopi promouentis erit
alimentandus,ſic *Toletus in ſumma,lib.1.*
cap.49.nu.18.Enriquez lib.13.cap.37.§.2.
Sayrus lib.4.de cenſuris, cap.14. num.16.
Genuenſis in praxi, cap.81.nu.21. & Gar-
*ſias loco cit.*qui colligunt dictum ex *textu*
in cap.Epiſcopus,& cap. cum ſecundum
Apoſtolum,de prabend. per quæ iura de-
rogatur iuribus aliorum capitulorum, ex
quibus iſti puniebantur, *cap. Sanctorum,*
& cap.neminẽ,diſt.70. & diſponitur,quod
Epiſcopi ſuis sũptibus ipſos alere teneã-
tur,donec de beneficio vacanti prouideãt.

Dixi,de iure communi, nam de iure
ſynodali noſtræ Ciuitatis, & Diœceſis ſic
35 ordinati ſunt ſuſpenſi ipſo facto,*Genuen-*
ſis loco cit.& Squill ante par.2. de obligat.
clericorum probib.2. dub.1. ſi tamen ha-
beret clericus reale Beneficium, vel reale
patrimonium, tamen adhuc non cœperit
poſſeſſionem, non venit puniendus, ſi id
ignoranter fecerit, vel putans poſſeſſionẽ
non eſſe neceſſariam, vel putans ſuum
procuratorem, cui ipſe id mandauit, cæ-
piſſe iam poſſeſſionem, *Nauar.conſ.15.de*
tempore ordinandorum, Salcedo in praxi
crimin.cap.18.n.7.in nouiſſima editione.

Nota ſecundò, quod ſi aliquis promo-
ueatur ad ſacros ordines titulo donatio-
nis, vel patrimonij conſtituti cum pacto,
vt poſt ordinationem reſtituat patrimo-
nium, & donationem retrocedat donan-
ti;ſi hic omnes ordines cum pacifica eiuſ-
dem patrimonij poſſeſſione receperit,non
36 erit puniendus, neque tale pactum quid
operatur;vndè non poterit poſtea conue-
niri à donante,quia tale pactum nõ obli-
gat;eſt enim contra formam *ſacri Concilij*
Tridentini, per quod prohibetur, clericũ
ſpoliari ſuo patrimonio, & pactum contra
formam Iuris eſt iniquum,& nõ ligat,col-
ligitur ex *l.pacta,quæ contra,C. de pactis,*
Rodriqu.tom.2.cap.15.nu.5. Enriq.lib.13.
cap.37.§.2.Tolet.loc.cit.lib.1.cap.49.n.18.
& cõmuniter id docẽt alij DD. verum ta-
men eſt,quod in tali pacto celebrãdo cle-
ricus paciſcens peccat mortaliter,& eſt pe-
riurus,ſi iuramentum adhibuerit,dum iu-
rat,& promittit id, quod per ipſum inex-
plebile eſt;ſecus autem ſi id fecerit igno-
ranter,putans verè poſt ſuſceptos ordines
poſſe patrimonium reſtitui, tunc enim id
promittens non peccaret, neque poſtea
veniret priuandus patrimonio,vt patet ex
ratione adducta à DD.

Nota tertiò,nec poſſe clericum promo-
tum ad titulum patrimonij illud alienare,
vel renunciare poſt ſuſceptos ſacros ordi-
nes,niſi de licentia ſui Epiſcopi, *Triden-*
*tin.ſeſſ.21.cap.2.de reformat.*tamen non
37 eſſet ſuſpenſus,ſi id faceret,quia verè non
fuit promotus ſine titulo,neque talis alie-
natio,vel renunciatio valet, quia eſt con-
tra formam Iuris,vt dicebamus, *Tolet.li-*
bro 1.cap.49.num.18. Vega in ſumma
par.2.cap.34.caſu 86.Suar.tom.5.diſp.31.
ſect.

*ſect.1.n.*38. & renunciationem prędictam
nõ valere, docet expreſsè *Trid.loc.cit.* ibi:
Alienari nullatenus poſsint, &c. Quę lo-
qurio inducit nullitatem actus, vt in ſimili
docent *Bar. & Iaſ. in l.Gallus, ff. de liber.
& poſth. Felin. in cap. cum acceſsiſſent de
conſtit. & glo. in clem. 1. de ſequeſtr. poſſeſ.
& fruct.*

Nota quartò, quod patrimonium de-
bet eſſe conſtans, & reale non tantum
tempore quo quis vult aſcendere ad or-
dinem Subdiaconatus; ſed etiam dum
aſcendit ad alios ordines ſacros: Vnde, ſi
ſuſcepto Subdiaconatu quis renunciaret
patrimonium, vel quomodolibet aliena-
re, incideret in cenſuras, & alias pœnas im
poſitas contra alienantes, vel contra eos,
qui fictè præſumunt accedere, ſic *Garſias
p.2.c.5.n.*182. qui etiam per actum nullum
transfertur poſſeſſio, *l.1.§. ſi vir vxori, ff.
de acquir. poſſ. Rota dec.*519. & 612. *n.*2. &
colligitur ex *Trid. loc. cit.* ſi tamen fieret
renunciatio tantum in ſcriptis, vel per ſti-
pulationem, Clericus non incideret in cē-
ſuras, nec pœnas, quia iſta renunciatio, vt
ſupra diximus, non tenet, *Nauar. conſ.* 17
& 21. *Salſed. prax. crim. c.16. n.13. in nouiſſ.
edit.*

Nota vnum caſum, in quo poteſt quis
renunciare abſq; licentia Epiſcopi, & ce-
39 dere beneficium, quando ſcilicet habet
aliundè, ex quo viuere poſſit, ſic *Garſ. loc.
cit. n.*56. qui ſic arguit *Trid. ſeſſ.*27. *c.*2. prę
cipit clericos promoueri cum titulo, ad
hoc hanc indè viuere poſſint, & eadem
ratione prohibent alienationes; ſed in
iſto caſu ceſſat iſta cauſa, ergò validè põt
fieri renunciatio, vel alienatio. Verum tñ
eſt, quod quando renunciat beneficium
ad cuius titulum fuit promotus, debet in
renunciatione exprimere, ſe ad titulum
dicti beneficij fuiſſe promotum, & ſi non
exprimat, renunciatio non valet; debet.n.
Epiſcopo conſtare, an renuncians benefi-
cium habeat aliundè ex quo viuere poſſit,
& ita declarauit *Sacra Congr. ſuper Trid.*
vt videre eſt apud eũdem *Garſ. n.*193. imò
et ſi in ceſſione beneficij reſeruet ſibi pen
ſionem, quæ ſufficiat pro congruo victu,
neq; valet niſi exprimat, ſe fuiſſe promo-
tum ad hunc titulum, idem *Garſ. loc. cit. n.*
615. licet *Nauar. conſ.4. de renunc.* teneat
valere ſaltem in foro conſcientiæ: Nec de
patrimonio, de alijs diximus lib. 1.

Circa vltimum dubitatur primò, quid
ſi quis receperit ſacros ordines non in tē-
poribus, non in die feſto, ab Epiſcopo nõ
ieiuno, nec induto ſacris veſtibus, in via,
vel in domo priuata poſt prandium, nul-
40 lo ſeruato Ritu circa ſolemnitates, quæ
adhiberi ſolent, an valeat ordo.

Reſp. affirmatiuè, quia neq; aliqua ex
his rebus, neq; omnes ſimul ſunt de eſſen-
tia ſacramenti, quia eſſentia conſiſtit in
materia, forma, miniſtro, & intentione:
hęc autem omnia ſunt accidentia, quę nõ
deſtruunt eſſentiã ordinis. Verum tamen
eſt, quod tam ordinans, quam ordinatus
peccant mortaliter, & ſunt puniendi arbi-
trio Superioris, vt in caſu ſimili loquitur
*S.D. in ſupplem. ad 3. p. q.39 ar.*2.

Dubitatur ſecundò, quid ſi quis fuerit
ordinatus ante legitimam ætatem.

Reſpon. diſting. Vel bona fide id fecit,
hoc eſt verè putans ſe habere legitimam
ætatem, & in iſto caſu non eſt ſuſpenſus,
neq; incurrit irregularitatẽ, ſic *Portel. in
dubijs regular. n.*13. *Suar. diſp.31. de cēſur.
ſect.1. n.*28. *Filiuc. tom.1. tr.17. c.5. n.*84.
41 *Mirand. in manuali prælat. tom 1. quæſit.
39. art.6.* ſi tamen antè quam perueniat
ad ætatem legitimam ſciat, ſe tempore
ordinationis non habuiſſe legitimam æta-
tem, tunc non debet celebrare donec per-
ueniat ad ætatem legitimam, vt ſi interim
celebret, quia eſt in mala fide, peccat mor
taliter, ſic *Villalob. tract.12. diffic.11. n.*7.
tamen ſi celebraret non efficeretur irregu
laris ſi tempore ordinationis fuit in bona
fide, ſic *Peirinus in priuil. Minim. tom.1.
Conſt.1. Iulij II. §.7. n* 19. qui pro hac ſua
doctrina citat *Nauar. Mirand. Quarant.
& alios*. Ratio eſt, quia à principio non
42 incurrit irregularitatem, ergò aduenien-
te mala fide, neq; debet incurrere, quia vt
apparet in Bulla Pij II. pœna irregularita-
tis eſt contra præſumentes accedere ad
ordines ante legitimam ætatem, &c. ſed
hic non pręſumit, dum accedit ignorãter,
ergò non eſt irregularis. Vel hic acceſſit
mala fide, & tunc certum eſt, quod eſt ir-
regularis quoad alios ordines ſuſcipien-
dos, & ſuſpenſus quoad ordines ſuſceptos
ſic, & ab alijs ordinibus, *Nauar. loc. cit. Ro
driq apud Villalob. in ſum. to.1. diffic.11.
tr.*8. alij id docet ex Bulla Sixti V.

Dubitatur tertiò, qui contactus requi-
ratur in materia ordinum?

Reſp. ꝙ tutior opinio eſt, requiri con-
43 tactum phyſicum, ſcilicet, quod ordinan-
dus phyſicè tãgat res, quæ ei traduntur ab
Epiſcopo, ſic *Faber in 4. diſt.24. quæſit.1.
diſp.1. c.4. n.*121. *Fernan. in exam. theolog.
mor. p.3. c.*18. *§.*1. *n.*1. & alij; tamen ad tol-
lendam omnem anxietatem dico, ſufficere
re tantum moralem, quod ſcilicet, ſi or-
dinandus propter multitudinem ordinan
dorum, non poſſit propria manu perue-
nire ad tangendam materiam, dum Epi-
ſcopus profert formam, ſed tangat poſtea
in

Digitized by Google

in iſto caſu eſt verè ordinatus, ſic *Albert. Magnus in 4.diſt.24.art.8.ad 2. Zambranus de caſibus occurrentibus tempore mortis, cap.6.dubio vnico, num.6. Laiman, lib.5 cap.5.num.4.* vbi etiam addit reſpectu ſacerdotum ordinandorum non requiri cõtactum hoſtiæ, ſed ſufficere, ſi tangat patenam, in qua adſit hoſtia.

Sed quid ſi in calice non fuiſſet appoſitum vinum, & Epiſcopus inſcius, & inſcio ordinando daret ei calicem vacuum, ſed cum patena, & hoſtia, an eſſet collatus ordo.

Reſpond. affirmatiuè, ſic *Filiuc. tom.1. tract.9.cap.2. num.4. Homobonus in examine Eccleſ. part.1. tract.4. Enriq. lib.10. cap.6. num.1.* & ratio eſt, quia non datur diuerſa poteſtas, & qui poteſt conſecrare calicem, poteſt & hoſtiam, cum idem ſit Chriſtus, & vnum ſacramentnm formaliter.

Dices contra tactum moralem, idem eſt non tangere, ac tangere moraliter; nam
45 qui moraliter tangit, realiter non tangit, ergo poſſet etiam quis ordinari, etiam ſi non extenderet manum, qnod eſt falſum, ergo non ſufficit ſolus tactus moralis, ſed requiritur tactus phyſicus.

Reſpon. negando antecedens, nam qui tangit moraliter, verè tangit moraliter, ac proindè verè circa ipſum verificantur verba Epiſcopi, *Accipe, &c.* Epiſcopus enim verè dat, & ſic non auſert rem de ſua manu, & verè dicitur, *Accipe*, ergo moraliter etiam accipit, qui moraliter tangit, ac proindè contactus phyſicus non eſt neceſſarius, ſecus autem qui iũctis manibus omninò maneret; hic enim nullo modo tangeret, & nullo modo acciperet.

Dubitatur vltimò, an poſſit Epiſcopus ordinare ſuos familiares, & pro quo tempore.

46 Reſpond. poſſe illos ordinare, etiam ſi ſint alienæ Diœceſis, dummodo per triennium fuerint in ſuo ſeruitio, & ſub ſua iuriſdictione, ſi habeant titulum beneficij, vel patrimonij, vt per *Tridentin. ſeſſ.23. cap.11.* imò poteſt etiam cum ipſis diſpẽſare pro interſtitijs, concurrente cauſa rationabili per *Tridentin. loc. cit. cap.11. & 13.* ſic tenet *Ioan. de la Crux in directorio conſcientiæ, par.2. de ſacrament. ordin. dubit.43. concluſ.1 & Ledeſma in ſumma, tom.1. cap.8. concluſ.5 de ſacram. ord.*

Nota etiam, quod ſufficit, ſi tale triennium ſit inceptum antequam Dominus eſſet Epiſcopus, puta ſi dum erat laicus,
47 habebat famulum; deindè factus Epiſcopus poterit ipſum ordinare modo, quo diximus elapſo triennio familiaritatis, etiam à ſtatu laicali vſque ad Epiſcopalem, ſic *Squillante de priuilegijs clericorum, cap.7. num.55.* vbi id docet ex ſacra Congregatione apud *Riccium collectan. 596. ex Barboſa par.2. allegat.1. num.8. ex Fornario de ſacrament. ordinis, cap.5.* & ex alijs, & hæc ſint pro ſacramento ordinis.

DE SACRAMENTO Matrimonij:

TITVLVS NONVS.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij ſacramentum dicitur ſacramentum ſacramentorum.*
Eius definitio, num.2. Eius explicatio, nu.3. & 4. & 9.10.11.
Finis matrimonij, n.5.
6 *Vxores duas nemo habere poteſt ſimul.*
7 *Coniunctio corporum non eſt de eſſentia.*
8 *Matrimonium morte finitur.*
De quo iure ſit, nu.11. & 12.
Quotuplex ſit, nu.13.
Quando inſtitutum, nu.14. Et quid ſignificet, n.15.
Eius effectus, num.16.
Quomodo contrahatur num.17.
Eius materia, & forma.

DIximus, iam duo eſſe ſacramenta voluntatis, vidimus de vno, ſequebatur videre de alio, quod ita ſeruari puto tanquã præcedens omnia ſacramenta, &
1 hoc dico appellari ſacramẽtum ſacramẽtorum, quia ſacramentum ſignum, &c. ſed hoc ſacramentum eſt maius quolibet alio in genere ſigni, vt per *gloſ. in §. eſt autem, ſupra de Euchariſt. ibi, coniugum ſigno maius*, ergo hac ratione poteſt dici ſacramẽtum maius maioritate ſignificationis. Ad cuius Rubricæ intelligentiam videbimus primò quid, & quotuplex ſit matrimonium. Secundò, vbi, & à quo inſtitutũ, & quid ſignificet. Tertiò, de eius effectibus. Quartò, de modis, quibus contrahitur.

tur. Quintò, de eius materia, & forma.

Circa primum aduerte primò ex *Lancellotto hic in* §.1. quod matrimonium eſt
2 viri, & mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem continens cum diuini, & humani Iuris communicatione, colligit ex *l. 1. ff. de ritu nupt. & cap. illud, de præſumpt.*

3 Dicitur matrimonium, & non patrimonium, ad differentiam partis hæreditariæ, quæ patrimonium appellatur, diximus *libro 1. ciu. de nupt.*

4 Dicitur viri, & mulieris, ad oſtendendũ, quod inter duas fæminas, vel duos maſculos matrimonium conſtare non poteſt, & ſi contrahatur, nullum habet effectum; eſt enim contra ordinem naturæ, *l. cum vir, C. de adult. & auth. vt non luxurietur, etc.* ratio autem eſt, quia matrimonium eſt ad
5 procreationem liberorum, *Geneſ. 4. Creſcite, & multiplicamini, &c.* ſed in eodem ſexu nullus talis effectus ſperatur, ergo nec matrimonium contrahi poteſt. Inſuper dicitur, *viri, & mulieris, & non virorum, & mulierum*, ad oſtendẽdum, quod vnus vir vnam tantum mulierem retinere poteſt, & ſic mulierè contra, *cap. gaudemus, § qui nemo, de diuort.*

Dices, Iacob habuit Liam, & Rachelam, inſuper Abraham habuit duas vxores, an-
6 cillam ſcilicet, & liberam, ergo poteſt quis plures habere vxores.

Reſpond. Negando conſequentiam, & ratio eſt, quia tunc illud effectũ eſt ex diuina diſpenſatione, hodie verò nec Pontifex poteſt validè diſpenſare, quia matrimonium vt ſacramẽtũ eſt, ſignificat vnionem Chriſti cum carne noſtra, & Chriſtus vnam habuit carnem. Itẽ ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia, qui vnus, & vna ſunt.

7 Dicitur coniunctio, quod intellige eſſentialiter quoad animas concomitanter, & minus principaliter quoad corpus *cap. matrimonium 27. q. 2. cap. nuptias, ff. de regul. iur.* ſic fuit inter B. Virginẽ, & Ioſeph.

Dct indiuiduam vitæ conſuetudinem continens. Ex quo habens matrimonium vſque ad mortem durare, ac per ipſam diſſolui, *cap. 2. 22. qu. 3. & gloſa ibid.* vndè ſi quis reſurgeret, poſtea aliam vxorem duceret, & vxor alium virum, cum mors ſol-
8 uat omnia vincula, *§. deinceps, authent. de nupt.* & matrimoniũ eſt ſocietas, quæ morte deletur, *l. cum duobus, §. item reſpondit, ff pro ſoc.*

Dices, Baptiſmus non tollitur per mortem, ergo neque matrimonium, cum ambo ſint ſacramenta.

Reſpondetur negando conſequentiam & diſtinguendo cauſalem, ambo ſunt ſacramenta eodem modo, & nego; diuerſo modo, & concedo: diuerſitas autem conſiſtit in hoc, quod baptiſmus characterem imprimit, ſicut & ordo, & cõfirmatio; character autem eſt indelebilis, matrimoniũ verò nihil relinquit poſt ſe, ergo ſequuta morte, ceſſat in totum.

Dicitur etiam indiuiduum quoad diſſolutionem realem, nam quoad ciuilem,
9 & quoad habitationem matrimoniũ diſſolui poteſt, vt videbimus infra de diuortijs, ex *tit. C. de repud.*

Collige ex ly, *conſuetudinem*, per matrimonium vnum coniugem acquirere
10 ius in corpus alterius ad inuicem, & ideò pro actibus matrimonialibus neq; orario præfertur, nec poteſt vnus coniugum caſtitatem vouere, inconſulto alio, *§. cum ergo 27. q. 1.*

Collige etiam ex vltimis verbis, *cum diuini, atque humani iuris, &c.* matrimo-
11 nium eſſe de Iure diuino, & de Iure humano; de Iure diuino tam ex pręcitato loco *Geneſis*, quàm *Ioan. 2.* quando Dominus ſimul cum Apoſtolis interfuit nuptijs Canæ Galileæ. Item de iure naturæ quoad inſtinctum pro procreatione liberorũ,
12 diximus *libr. 1. ciuil. §. 1. de iur. nat. gent. & ciuil.* Item eſt de iure gentium quoad rationem contractus, ſed omnes contractus de iure gẽtium proceſſerunt, *l. ex hoc iure, ff de iuſtit. & iur* ergo, &c. ſic etiam quoad pacta, & alia, quæ Ius ciuile, & appoſuit *l. nuptias, ff. de regul. iur.* Eſt etiam de iure Eccleſiaſtico, quatenus eſt ſacramentum. De Iure *Tridentini*, quatenus plures appoſuit limitationes *Tridẽtinum ſeſſ. 24. c. 1. de ref. matr.*

Aduerte ſecundò, quod matrimonium multiplex eſt, ſcilicet initiatum, & habetur per ſponſalia de futuro. Ratum per ſponſalia de præſenti. Ratum, & conſumatum
13 per coniunctionem corporalem poſt ſolemnitates in faciem Eccleſiæ, de quibus omnibus videbimus infra. Item & aliud eſt matrimonium putatiuum, aliud reale, *cap. 1. de coniugio ſeruorum*; aliud clandeſtinum, aliud ſolemne, aliud præſumptum, de quibus omnibus infra ſuis locis.

Circa ſecundum aduerte primò, matrimonium vt ſacramentum etiam fuiſſe in-
14 ſtitutum à Domino *Matth. 19. ibi, Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet*, vbi nota ly, *Quod Deus*, quod ſignificat primam inſtitutionem à Domino, *Geneſ. c. 4.*

Aduerte ſecundò, hoc ſacramentum ſignificare vnionem Verbi cum carne no-
15 ſtra; ſicut enim quod Deus aſſumpſit ſemel, nunquam dimiſit, ſic neque poteſt vir di-

dimittere vxorem, vt habetur hic in §. *hic illud*, *& Antoninus in ſumma*, *3. part. tit. 14. cap. 10. verſ. & ideò*, in ratione ſignificatus præcedit alia ſacramenta, vt diximus, & etiam antiqnitate; habuit enim ſuum primum eſſe Geneſ. 4. & ideò præferri debet, *l. 1. ff. de albo ſcribendo*, *cap. licitè de maioritate, & obedientia*, habuit hoc ſacramentum ipſum Denm quaſi miniſtrum ab initio in loco Paradiſi terreſtris, in ſtatu innocentiæ, in primo parente domino vniuerſali, &c. quæ omnia eius nobilitatem commendant, *gloſa hic verb. temporis*.

Circa tertinm, connumerantur effectus huius ſacramenti hic in §. *conſequuntur*, ſcilicet fides, proles, & remedium fornica-
16 tionis. Fides, quæ interponitur, & ſernatur. Proles, qnæ ex ipſo ſperatur, & remedium, quod ex ipſo conſurgit, confert etiã gratiam, vt per *Tridentinum ſeſſione 24.* Nam quodlibet ſacramẽtum confert gratiam, vt in *ſeſſ 7. can. 6.* ſed hoc eſt ſacramentnm, ergo etiam confert gratiam, imò poterit conferre gratiam per longum tẽpus, poſtquam fuerit contractum, etiam ſi remanſerit vnus coninx cum prole, diximns in initio de *ſacrament. in genere*.

Circa quartum patet ex dictis, contrahi hoc ſacramentum initiatiuè per ſpon-
17 ſalia de futuro, ratificari per conſenſum mutunm coram Parocho, & cõſumari per coniunctionem corporum, vt notat *gl. hic in §. initiatum*.

Circa quintum adnerte, materiam, & formam huius ſacramenti eſſe verba coniugum, quibus mutnns conſenſus exprimitur, ſic *S. Doct. Sotus, & Suarez apud Beccanum de ſacramentis, cap. 44. quæſit. 5. §. 9.* vbi explicat tali modo materiam, &
18 formam; ait enim, quod ſi ſpectentur iſta verba pront proferuntnr, & vt exprimnnt mutuam corporis traditionem eſſe materiam; ſi verò ſpectentur vt inuicem acceptata, & ſic vt obligationem producũt indiuiduæ conſuetudinis, poſſunt dici forma. Quod ſic probatnr, materia ſacramentornm eſt illa, per quam habetnr extrinſeca ſignificatio intrinſeci effectus ſacramẽti, ſed ita ſe habent iſta verba prout oſtendnnt inſeparabilitatem per ſponſionem ad inuicem, ergo, &c. Inſuper forma eſt illa, quę producit effectum ſacramenti, ſeu cõplet illud, ſed ita ſe habent eadem verba vt acceptata, ergo, &c. Ipſi autem contrahentes dici poſſunt materia, circa quam, ſeu potins id, in quo recipitur effectns huius ſacramenti, notat *Beccan. loc. cit.*

DE SPONSALIBVS.

TITVLVS DECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia quid ſint, vnde dicantur, num. 4.*

2 *Coniux lucratur id, quod taxatur ex ſtatuto inter coniuges, etiam non conſumato matrimonio.*

3 *Filia nupta dicitur, etiam non contracto matrimonio.*

5 *Sponſalia quibus modis contrahantur.*

NVnc in ſpecie de modo, quo initiatur matrimonium, erit ſermo, ideò ad intellectum huius Rubricæ, & duorum Paragraphorum. Videbimus primò, quid ſint ſponſalia, & vnde dicantur. Secnndò, quomodo contrahantur ſponſalia.

Circa primũ aduerte primò, quod ſpõ-
1 ſalia ſunt futurarnm nuptiarum promiſſio, vt in §. 1. hic ex *l. 1. & 2. ff. de ritu nupt. cap. noſtrates 30. quæſt. 5.* ex hoc habes, quod matrimonium contractum per verba de præſenti non veniat ſub nomine ſponſaliorum, & neque contrahentes ſpõſi appellantur, ſed vir, & vxor. Quod amplia, etiamſi non interuenerit copula, quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, *l. nuptias, ff. de regul. iur.* licèt aliqnando impropriè matrimonium etiam contractum per verba de præſenti ſoleat venire nomine ſponſaliorum, *cap. ex publico, de conuer. coniug.*

Ex hoc habes primò, quod ſtante ſtatnto, quod coniuges ex matrimonio contracto lucrentur aliquid, niſi apponatur
2 aliud verbum, puta, *& conſumato*, lucratur hoc, etiam ſi vxor non fuerit traducta ad domũ viri, nec alio modo cognita, *l. quod Deo nobis, C. de Epiſcop. & cler.*

Habes ſecundò, quod ſi ſtaret ſtatutum vt filia nnpta deberet eſſe contenta de eo,
3 quod pater ſibi aſſignauerit, ſi pater præmoriatur, antequam filia cõtrahat per verba de præſenti, non obſtante contractu ſponſaliorum, adhnc deberet venire pro parte hæreditatis, quia per ſponſalia verè non dicitur nupta, *Paulus de Caſtro in*

l. non fine, C de bonis, quæ liberis.

4 Aduerte ſecundò, quod ſponſalia dicũtur à verbo, *ſpondeo*, quod idẽ eſt, ac promitto, *l. 1. & 2. ff. de ſponſalib.* & generaliter omnis promiſſio ſponſio dicitur, *l. ſponſio, ff. de verb. ſignific.*

Circa ſecundum aduerte primò, quod ſponſalia quatuor modis contrahuntur,
5 ſcilicet re, verbis, literis, & cõſenſu. Et fuerunt introducta, adhoc vt ſponſi interim videant an adſit aliquod legitimum impedimentum inter ipſos, & ad interim ad augendam amicitiam, & excitandam dilectionem inter ipſos, vt notat *Viguerius cap. 16. art. 7.* bonum enim, quod præſens delectat, abſens concupiſcimus.

Aduerte ſecundò, quod ſponſalia contrahuntur re per immiſſionem munerum
6 inter coniuges, vel per ſubarrationem, ſeu per immiſſionem anuli, quæ fit in quarto digito ſiniſtræ manus, quia ibi adeſt quædam vena, quæ *gloſa hic ex Abb. in cap. final. de ſponſalib. impuber.* vt per talem anuli immiſſionem mutua dilectio magis excitatur, & per immiſſionem, *cap. noſtrates 30. quæſit. 5.*

In §. verbis.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia verbis contrahuntur.*

2 *Fæmina prius interroganda in contractu matrimonij, & num. 3.*

1 ALius modus, quo ſponſalia contrahuntur, eſt per verba, *cap. ſi inter eos, extra eodem.* & hæc eſt forma, *Ego te accipiam in meum virum, & ſponſum, Ego te accipiam in meam vxorem,* vel verbis ſimilibus; ſufficit enim, quod verba prolata exprimant conſenſum ſicut hoc, ſiue alio modo, *Abb. in dict. cap. ſi inter eos.*

2 Nota hic ly, *in meum*, quod tàm in ſponſalibus, quàm in matrimonio prius eſt interroganda fæmina, & deinde vir, propter ſexus muliebris fragilitatẽ, ne ſcilicet mulier nollet deinde cõtrahere, & ſi vir prius dixiſſet, remaneret cum maximo dedecore, repudiante fæmina, *cap. ſi inter eos, C. & gloſ. hic verbo in meum, & cap. licet, de ſponſa duorum.*

Dices, *Rituale Romanum* diſponit cõtrarium, & ſic ibi interrogatio incipit à viro, ergo ſic fieri debet.

3 Reſpond. negando conſequentiam, quia non ſemper in omnibus Rituale dat regulam, ſed multoties ſimpliciter oſtendit, vt ſimiliter diximus de ſigno crucis; ſecus autem ſi quis in contemptum id faceret, & Rituale nouum etiam ita dicit.

In §. Literis.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contrahi poſſunt per nuncium, & per epiſtolam.*

Differunt iſti modi inter ſe, nu. 2.

1 POſſunt etiam per literas contrahi ſponſalia, & etiam per nuncium. Per literas, ſi ſponſi per mutuam epiſtolam paciſcantur matrimonium de futuro. Idem dic de nuncio, qui ſe habet vt litera animata, *l. 1. ff. quod met. cauſa.*

Quæres, an ſit differentia inter hos modos contrahendi per nuncium, & per epiſtolam.

2 Reſpond. affirmatiuè, nam ſi quis mittat nuncium, & antequam ille perueniat, ſponſum pæniteat, ſpõſio nuncij nihil operatur, *Hoſtienſis in ſumma, hoc tit. §. qualiter,* per literas verò non ſic, nam qui ſcribit, verè conſentit; at qui mittit nuncium, dat facultatem ad conſentiendum, meritò donec ille conſentiat, poteſt mandans reuocare mandatum; quod autem ſcriptum eſt, ſemper ſic permanet, nec per nullam voluntatem reuocatur, patet hæc diſparitas ex *cap. fin. de procur. in 6.*

In §. Procurator.

SVMMARIVM.

1 *Procurator pro ſponſalibus, vel matrimonio an poſſit conſtitui, & nu. 3.*

2 *Vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt procedendum.*

4 *Matrimonium etiam vt ſacramentum poteſt contrahi per procuratorem. Secus per literas, num. 6.*

5 *Fæmina poteſt eſſe procuratrix in hoc ſacramento.*

AD-

1 ADuerte primò, non poſſe procura-
torem ad id deſtinatum alium
ſubſtituere, niſi ei fuerit data ta-
lis ſpecialis facultas, quia pro hoc actu vi-
detur electa induſtria perſonæ, *d. cap. fin.
de procurat. in 6. & cap. quid agendum,
eod. tit.* Tum quia vbi maius adeſt peri-
culum, ibi cautius procedendum eſt, *cap.
cautius, de elect. in 6.* imò nec ipſe procu-
rator generaliter conſtitutus ad quodcũ-
2 que negotium ſiuè generale, ſiuè ſpecia-
liter cum omni prærogatiua, &c. poterit
contrahere, niſi habeat ad hoc ſpeciale
mandatum, notat *gloſa* hic ex præcitatis
Iuribus.
3 Sed an poſſit matrimonium etiam vt
ſacramentum eſt, contrahi per procurato-
rem?

Reſpond. affirmatiuè, adhibitis tamen
requiſitis per *Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 1.
de reformatione matrimonij* ſcilicet teſti-
bus, Parocho, &c. ita Sãchez *de matrimon.
lib. 2. tom. 1. diſput. 11. quæſit. 2. nu. 10. Vil-
lalobos in ſumma tom. 1. tract. 13. diffic. 9.
num. 3. Ioan. de la Crux in direct. part. 2.
de matrimonio ante 1. quæſt. Baſil. Pont.
de matrimon. lib. 1. cap 10 num. 2. Valentia
tomo 4. diſput. 10. quæſit. 1. puncto 6. Co-
ninc de ſacrament. diſput. 24. dub. 2. con-
cluſ. 5. num. 23.* Ratio autem eſt, quia hoc
ſacramentum fundatur in ratione contra-
4 ctus, ſed ratio contractus poteſt haberi
per procuratorem, ergo etiam ratio ſa-
cramenti; imò tenent ibi DD. quod con-
trahentes debent eſſe in gratia tempore
quo procurator contrahit, aliàs peccant
mortaliter, quia ponunt obicem gratiæ ſa-
cramenti, tamen ad tollendum ſcrupulum
ait *Rebellus par. 2. libr. 2. quæſit. 5. concl. 2.
num. 9.* quod dum contrahentes iungun-
tur in faciem Eccleſiæ ad accipiendam
benedictionem, & ad alias ſolemnitates
perficiendas, tunc quia iterum conſentire
videntur, recipient gratiam, quam tunc nõ
receperunt propter ſuum impedimẽtum.
5 Aduerte ſecundò, quod poteſt etiam
fæmina eſſe procuratrix pro viro ad con-
trahendum matrimonium, *Siluest. in
3. par. S. Doct. quæſit. 42. art. 5. quæſit. 3. con-
cluſ. 25. & Pontius lit. C.* Ratio eſt, quia
iſta non faceret aliud, niſi exprimere con-
ſenſum, & ſic ſexus ſe habet per accidens,
& tantum miniſtrat verba conſenſus pro
alio.

Quæres rurſus, an idem ſit dicendum
de matrimonio per literas, ſcilicet an poſ-
ſit eſſe ſacramentum.
6 Reſpond. affirmatiuè, dummodo litera
legatur in præſentia Parochi, & teſtium
& alter coniux præſens conſenſum præ-
ſtet, ſic *Barboſa in collectan. par. 2. decreti,
cap. nec illud 3. quæſit. 5* vbi quamplures
adducit DD. & confirmat *Villalob. lit. C.*

In §. conſenſu, cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium per verba de præſenti po-
teſt habere effectum ſponſaliorum, &
num. 2.*
3 *Aetas non eſt de eſſentia matrimonij.*
4 *Impuberes iuramento obligantur.*

1 ADuerte primò, quod aliquãdo ma-
trimonium contractum per ver-
ba de præſenti habet effectum,
ac ſi eſſent ſponſalia. Primus caſus in præ-
ſenti §. *conſenſu,* ſi v. g. duo pubertati pro-
ximi (quorum tamen malitia non supplet
ætatem, vel vnus impubes, alia pubes cõ-
trahant matrimonium per verba de præ-
ſenti; certum eſt, quod matrimonium eſt
2 nullum; lex igitur dat interpretationem,
& facit quod valeat, vt matrimonium de
futuro, ſeu vt ſponſalia, vt dum actus non
valet modo, quo fit, valeat vt valere po-
teſt, vt notatur hic in §. *quo caſu, ex cap. à
nobis, de ſponſ. impub.*
3 Aduerte ſeundò, ſecus eſſe dicendum,
quando malitia ſupplet ætatem; ſi enim
ante pubertatem ſint inuicem viri poten-
tes, & habiles, tunc poſſunt verè matrimo-
nium contrahere, *Abb. in cap. de illis, extra
eod.* & colligitur ex *textu in cap. non in
ſola 32. quæſit. 1.* Quod extende etiam ad
delicta, nam pueri doli capaces in atro-
cioribus delictis puniuntur; in ipſis enim
ſolet apertè malitia ſupplere ætatem, *cap.
pueris, de delictis puerorum, l. ſed & ſi quę-
cumque §. 1. ff. ad legem Aquiliam,* & doli
4 capacitas facit impuberes obligari etiam
ex iuramento, *auth ſacramenta puberum,
C. ſi aduerſus venditionem.*

In §. per dictum, cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Publica honeſtas vnde oriatur?*
2 *Sponſalia per conſenſum quæ dicantur?*

1 ADuerte primò, ex tali matrimonio ſic cõtracto inter impuberes oriri impedimentum publicę honeſtatis, quia hoc oritur etiam ex ſpõſalibus de futuro. Quid operetur hoc impedimẽtum, videbimus infra.

Aduerte ſecundò, hæc propriè debere dici ſponſalia per conſenſum, ad differẽtiam ſponſaliorum, quæ per verba contra-
2 huntur; hæc enim referuntur ad tempus futurum, contentus autem eſt pro tempore præſenti, & quia tunc inhabiles ſunt, ideò valet actus, & valere poteſt, & præſumitur in poſterum valiturus; nemo enim præſumitur ſibi eligere viam, per quam iudicia ſua ſubuertantur, *l. 3. ff. de militari teſtamento, cap. Quintauallis, de iureiurando*, & ex alijs iuribus notat *gloſa hic in §. & ideò, verbo voluiſſe.*

In §. Rurſus, cum ſequ.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia purè contracta quomodo producant impedimentum publicæ honeſtatis.*

2 *Sponſalia de futuro quomodo tollantur?*

3 *Dies appoſita in ſponſalibus quid operetur, & num. 4. & 5.*

POnit hic Author noſter aliam diuiſionem ſponſaliorum, & ait, quod vel contrahuntur purè, vel in diẽ, vel ſub conditione.

1 Aduerte primò, quod quando ſponſalia purè contrahuntur, ſtatim producunt impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis vſque ad quartum gradum incluſiuè, *cap. non debet, &c.* ſed *Tridentinum* conſiderans hoc impedimentum eſſe valdè obnoxium, & non poſſe ſic de facili obſeruari, limitauit vſque ad primum gradũ tantum ex parte vtriuſque ſponſi. Veruntamen eſt, quod in tali primo gradu impedit, & dirimit matrimonium etiam antea contractum: ſi autem ſpõſalia fuerint inualida, nullum producunt impedimentum, neque in primo gradu.

2 Aduerte ſecundò, quod prima ſponſalia de futuro tolluntur per ſecunda superuenientia per verba de præſenti, licet peccet is, qui non ſeruet promiſſum, *cap. ex his, extra eodem.*

3 Aduerte tertiò, quod quando apponitur dies in ſponſalibus, puta pro tali die accipiam te in meam vxorem, tali die elapſo, ſi non ſtet per promittentem, remanet liberatus, & poteſt cum alia qualibet matrimonium contrahere, vt habetur hic in § *dies*, cum hoc tamẽ ſtat, quod ſi tempus non fuerit appoſitum taxatiuè, ſed tantum ad ſollicitandam exequutio-
4 nem actus, tunc tali die elapſo, non liberatur ab obligatione, *cap. cum dilecti, de dolo, & contumacia, l. obligationum, ff. de actionibus, & obligationibus*, ſicut pariter ſupra diximus de communione in Paſcate. Item ſi ſponſalia fuerint antea ſimpliciter cõtracta, & indè fuerit appoſitus dies,
5 etiam die elapſo, remanet obligatio in ſuo eſſe, notat *gloſa hic verb. terminum, in fine.*

In §. ſub conditione, cum duobus ſequentib.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia ſub conditione quid operentur?*

2 *Conditio quid ſit?*

3 *Sponſalia ſub conditione quid ſi copula ſubſequatur.*

4 *Proteſtatio contrariè facto non iuuat.*

5 *Conditio apponi poteſt in ſponſalibus, & num. 8.*

Quid ſi ſit circa ſubſtantiam matrimonij, num. 6. & 7.

Valet in arbitrium alterius, numer. 9. & 11.

10 *Teſtamentum non pendet ex arbitrio alterius.*

1 ADuerte primò, quod conditio appoſita in ſponſalibus ſuſpendit actum vſque ad ſui purificationem, qua pendente, non poteſt quilibet contrahentium cogi ad matrimonium contrahendum, quia conditio nihil ponit in eſſe pendente ſui purificatione, *l. cedere diem, ff. de verborum ſignificatione*, & ideò ſi aliquid ſub conditione datum ſit,
2 non purificata conditione, repeti poteſt, *l. quod ſi, ff. de periculo, & commodo rei vendita, l. ſub conditione, ff. de conditione indebiti.*

3 Aduerte ſecundò, id limitari, quando copula interceſſit, nam tunc copula purificat conditionem, & habetur pro non ap-

po-

poſita, vt notat hic *Lancellot.* idem eſt ſi nouus conſenſus adhibeatur ſimpliciter, & abſq; conditione, *glo.hic ver.commixtio*; idem eſt, quamuis ante copulam quis faceret proteſtationem, quod non intēdit recedere à conditione appoſita, quia hęc proteſtatio non iuuat, & poſſet cogi ad
4 adimplementum matrimonij; eſt enim proteſtatio contraria facto, *cap.cum M. de conſtit.& cap.ſollicitudinem de appell.*

Aduerte tertiò, q̄ poteſt apponi quælibet conditio, dummodò ſit honeſta, & nō
5 reprobata à iure, *cap.cum ſuper de conditionib.appoſ.*& ſi aliqua conditio inhoneſta; vel impoſſibilis apponeretur, dummodò non eſſet contra ſubſtātiam matrimonij haberetur pro non appoſita, & ſic ipſa remanet vitiata, & non vitiat matrimoniū, licet in alijs contractibus contrariū ſeruetur, vt notat *glo hic ver non eſt, ex l.generaliter ff de verb.oblig.*

Dixi, dummodò non ſit contra ſubſtantiam matrimonij, nam ablata ſubſtantia rei, res ipſa euaneſcit, nec accidens ſubſi-
6 ſtit ſine ſubſtantia, *cap.ſuo ext eod.* Eſſet autem conditio contra ſubſtantiam matrimonij, ſi quis paciſceretur contrahere cum alia; dummodo prolem impedire vellet, vel donec aliam vxorem pulchriorem nō inuenerit, & in ſimilibus, vt videre eſt hic in §.*ſi tamen*: Debent tamen ambo contrahentes conſentire in talem conditionem contra ſubſtantiam; ſi
7 enim vnus conſentiat, alia verò contradicat, valet matrimonium, nec dirimi poteſt, ſi copula ſubſequatur, *Abb. & DD. in cap ſi de cond.appoſ.*

Aduerte quartò, poſſe in ſpōſalibus ap-
8 poni conditionem licitam, & eſt dummodò meus pater cōſentiat; hęc enim ſuſpendit actum vſque ad talem conſenſum pa-
9 tris: Imò non ſolùm poteſt ipſe remittere in arbitrium patris, ſed etiam in arbitriū extranei, *cap ſuper eos, cap per ſuas de condition.appoſ.*& in hoc nota ſingulare q̄ aduertit *glo.* noſtra hic, quod poteſt quis pro matrimonio contrahendo ſe remittere in arbitrium alterius, tamen non poterit id facere pro teſtamento conficiendo. Ratio autem eſt, quia teſtamentum eſt priuilegium perſonale, quod con-
10 ceditur pro tempore, quod quis non eſt futurus Dominus, & ſic ſoli perſonæ conceditur libera teſtādi facultas, *l.illa inſtitutio, ff.de hæred inſtit & Abb.in d.cap.ſuper eos*; Non ſic autem in matrimonio, in quo ſufficit ſolus conſenſus, & hic poteſt pendere ex alieno arbitrio, dum enim ſe remittit, quis in conſenſum alterius, tunc cōſentire videtur. Verum tamen eſt, quod non poſſunt parentes impedire matrimo-
11 nium; vt notat *Trid loc.cit.* matrimonium enim liberum eſt, ideo pendente conſenſu præſtando, poterunt coniuges recedere, ſi tamen de facto conſentiant, parum refert contradictio parentum.

In §.non tamen cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia minorem an, & quando valeant, & in qua ætate, nu.2.3.& 6.*
An producant impedimentum publicæ honeſtatis, n.4.
5 *Impedimentum publicæ honeſtatis quare introductum.*

HIC verificatur regula, quod ſcilicet, q̄ ab initio non valet, tractu tēporis conualeſcere non poteſt, ideò

Aduerte primò, quod ſi minores ſeptēnio contrahant ſponſalia, niſi deinde de
1 nouo acceſſerit cōſenſus, ipſa diuturnitas temporis nihil operari poteſt, *l.ſponſ.ff. de ſponſal.cap.literas, ext.eod.*& *in alijs iuribus eod.tit.* Idem probatur, quod ſcilicet ad contrahenda ſponſalia ſaltem ætas ſeptennij requiritur tàm in maſculo, quàm in fœmina, vt ſcilicet habeant vſum rōnis.

Dices, acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis, ſed ſponſalia ſunt acceſſoria ad matrimonium, ergo debent ſequi
2 naturam matrimonij, ſed matrimonium contrahi poteſt in diſpari ætate, ergo etiā ſponſalia.

Reſp. diſtinguendo maiorem, quando viget eadem ratio, & concedo, quādo militat diuerſa, & nego; diſparitas autem in caſu noſtro eſt, quia in matrimonio requiritur ætas pro conſumando matrimonio; hanc autem potentiam in diſpari ætate natura conceſſit, pro ſponſalibus verò ſufficit ætas ad conſenſum, & hanc ætatem æqualiter habemus in ſeptennio, ergo militat diuerſa ratio.

Aduerte ſecundò, q̄ ſi parum deficeret
3 pro ſeptennio, adhuc valerent ſponſalia, patet ex *Nauar.c.1 1.n.4.* Idem dic, ſi malitia ſuppleret ætatem, & ſic intelligerent ſibi inuicem velle ſua corpora tradere, *S.D.in 4.ſent.diſp.22 quæſit.2.ar.1* Regulariter autem debet eſſe completum ſeptennium, *cap.literas ext eod.*

Aduerte tertiò, ex talibus ſponſalibus ſic contractis non oriri impedimentum iuſti-

iuſtitiæ publicæ honeſtatis,quia talia ſpõ-
ſalia nulla ſunt; & quod nullum eſt,nullum
producit effectum. Dictum eſt autem im-
4 pedimentum publicæ honeſtatis,quia non
poteſt dici cognatio;nulli enim ex cogna-
tionibus, vel affinitatibus attribui poteſt;
oriuntur enim cognatio, vel affinitas ex
ſanguinis commixtione, quam nullum
ſupponimus in talibus ſponſalibus.

Nota etiam,quod eſt introductum hoc
impedimentum ab Eccleſia, quia multo-
5 ties conſanguineus contrahentis quaſi ra-
piens ducebat in vxorem eam, quam alius
ducere deſtinauerat, quod iniquum erat,
& mortales inimicitiæ oriebantur, ideò
Eccleſia volens his malis obuenire, tale
impedimentum apposuit, & nomen addi-
dit.

Aduerte vltimò, quod adueniẽte dein-
dè legitima ætate, ſi iſti inter ſe per aliquẽ
actum expreſſum ratificent dicta ſponſa-
6 lia, remanent irretractabilia, puta ſi per
oſculum,vel per nixum,&c. *cap. iuuenis, et
cap. ex literis, extra eod.*

In §. initiatum, cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro non producunt effe-
ctum matrimonialem.*
*An poſſint remitti, num. 2. Quid ſi fue-
rint iuramento firmata, num. 4.*
3 *Malum toleratur ne deterius contingat.*
5 *Impuberes quomodo diſſoluãt ſponſalia.*
6 *Sponſalia per aliud matrimonium tol-
luntur.*
7 *Fœmina viri potens tenetur impuberem
expectare.*
8 *Matrimonium minis contractum quid
valeat.*

1 ADuerte primò, quod ſponſalia con-
tracta per verba de futuro nullum
effectum producũt matrimonia-
lem, niſi per fidem firmentur, & ſic debent
fide, ſiue iuramento firmari, *cap. 2. requi-
ris, extra eodem*. ſi tamen ſibi inuicem
ſponſi velint ſponſalia remittere, poterunt
ad ſui libitum id facere ad inſtar illorum,
qui ſocietatem initam pro communi libi-
2 to diſſoluere poterunt. colligitur ex *l. ve-
rum, §. fin. l. actiones, §. diximus, ff. pro ſoc.*

Aduerte ſecundò, id non eſſe omninò
æquum, ſed tolerari à lege, ad euitandum
maius malum, quod ſolet naſci ex coa-
ctione, *gloſa hic in cap. cum iamdudum,
de prabendis*, vt diximus pariter *libr. 1.*
quod Eccleſia tolerat aliqua mala, ne de-
3 teriora contingant, *Abb. in cap. requiſiuit,
extra eodem.* vbi etiam notat id quod ad-
ducit *gloſa* hic, quod ſcilicet ſi quis liberè
contraxerit ſponſalia de futuro, ſed tamen
coactè conſtringatur ad matrimonium
contrahendum de præſenti, tale matrimo-
nium eſſet nullum.

Aduerte tertiò, benè ſubſiſtere dictum,
licet ſponſalia fuerint iuramento firmata,
4 nam iuramentum eſt in fauorem vtriuſ-
que partis, & poteſt quilibet cedere iuri
ſuo, vt expreſsè hic, & notat *Couarr. de
ſponſalibus, par. 1. cap. 5* id tamen intelli-
ge, poſtquam peruenerint ad ætatem legi-
timam; antea enim non ſunt audiẽdi, quia
facillimè propter ſtatus volubilitatem im-
puberes nunc inducerentur ad affirman-
dum nunc ad negandum, *cap. de his, di-
ſtinct. 26. l. Pomponius, ff. de negotijs geſt.*
5 ſi autem poſt talem ætatem vnus recla-
mauerit, nec in aliam conſentire voluerit,
iuncta cauſa propoſita, poterit Eccleſia
ipſa ſponſalia diſſoluere, *gloſa hic ex cap.
de illis, & cap. nobis, de ſponſalibus impu-
berum*; ſi autem poſt ſponſalia interue-
nerit aliud matrimonium contractum
6 per verba de præſenti cum alia, vel votum
ſolemne Religionis, tunc ſponſalia ſunt ip-
ſo iure nulla, *d. cap. cum de illis.*

Aduerte quartò, quod ſi mulier viri po-
tens contraxerit ſponſalia ſpontè cum vi-
7 ro adhuc inepto, & ſic impubere, non po-
teſt recedere ab eo, quod ſemel promiſit;
nam quod ſemel placuit, amplius diſpli-
cere non poteſt, ex regula, *Quod ſemel in
6. cap. offeratur 3. quæſt. 4.* ſi autem impu-
bes maior factus conſentiat, quod illa al-
teri nubat, tunc licitè id poterit, ex *cap. de
illis, extra eodem*; volenti enim, & conſen-
tienti non fit iniuria.

Dixi, ſpontè; nam ſi à parentibus minis,
8 & factis ſit coacta ad talia ſponſalia con-
trahenda, nullo modo tenetur expectare,
ſed poterit cuicumque, & quandocumq;
nubere: nam matrimonium eſt liberum,
nec ſponſalia ſunt firma, cum fuerint con-
tracta ex tali metu, debet tamen eſſe me-
tus cadens in conſtantem virum, *dict. cap.
ex literis, Innocentius in cap. cauſam ma-
trimonij, de offic. delegat. l. Titia, ff. de verb.
obligat. l. quæ dotis, ff. ſolut. matrimon. cap.
fin. extra, qui clerici, vel vouentes.*

In §. Non abſimile cum ſequenti:

SVMMARIVM.

1 *Parentes poſſunt pro filijs contrahere ſpõſalia.*
Filij præſentes videntur conſentire, num.2.
Idem ſi ratificent, n.3.
Solo conſenſu parentum non obligãtur, num.4.

1 ADuerte primò, quod poſſunt etiam parentes pro filijs ſponſalia contrahere, & valent, ſi interueniat expreſſus, vel tacitus conſenſus ipſorum, *c.1. de ſpõſalibus impuberum*, vbi habetur, quod filij debent ſequi voluntatem paternam, quod intellige non de neceſſitate, ſed tantum de conſilio, & quoad honeſtatem. Si autem ſint præſentes, & taceant, & ſic neq; conſentiant expreſſè, neq; contra-
2 dicant, videntur conſentire, agitur .n. de re appetibili, meritò qui tacet, affirmare videtur *gl. hic ex reg. qui tacet in 6.*

Aduerte ſecundò, quod ſi filius nõ fue-
3 rit præſens, ſed deindè ratum habeat idem eſt, ac ſi mandaſſet, & in hoc caſu ratihabitio firmiſſimo mandato comparatur, *c.1 de ſponſalibus impuberum*, *cap. cum quis de ſententia excommunicationis*. Si autem nulla ratihabitio, neq; per conſenſum expreſſum, neq; conſenſum tacitum intereeſ-
4 ſerit filij non obligantur ex conſenſu parentum, quia in materia matrimonij filij non ſunt in poteſtate parentum de iure canonico, ſecùs autem de iure ciuili, *l. ſicut Pomponius, C. de nuptijs*, imò poteſt filia nubere cui vult, dummodò ſit perſona honeſta, & competens familiæ ſui patris, qui tenetur tunc dotem pro alimentis aſſignare, notat *Abb. in c. 1. de ſponſalib. impuberum, & Peruſin. in c.1. §. fin. de ſponſalibus in 6.*

In §. Diſſoluuntur cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia diſſoluuntur pluribus modis matrimonio intercedente, n.2.*
3 *Copula firmat ſponſalia.*
4 *Sponſalia de præſenti, & coram Parocho non tolluntur alio matrimonio conſumato tolluntur profeſſione, n.5. & 8.*
Secus per ordines Sacros in ſeculo, n.6. & quare, n.7.
Affinitate ſubſequuta, n.9.
10 *Lex accomodatur conditioni hominum.*

HVcuſq; vidimus de modis, quibus ſponſalia contrahuntur, nunc de modis quibus diſſoluuntur, ideo.

Aduerte primò, quod ſponſalia diſſoluuntur, vel ipſo iure, vel facto hominis, hic
1 videndum eſt quomodò diſſoluantur ipſo iure, quod tunc eſt, quando nulla habita ratione voluntatis, & conſenſu partium ex certa ſuperuenienti cauſa diſſoluantur, vt habetur hic in §. *diſſoluuntur, gl.* hic ponit verſus pro diſtractu ſponſaliorum tàm de iure, quàm de facto.

Crimen, diſſenſus, fuga, tempus, & ordo ſecunda
Morbus, & affinis, vox publica, cumq; reclamat
Quodlibet iſtorum ſponſalia ſoluit eorum.

Aduerte ſecundò, quod matrimonium ſuperueniens per verba de præſenti ipſo iure tollit ſponſalia de futuro, vt habetur
2 hic in § *ſi igitur etiam*, ſi iuramentum interuenerit, dummodò copula non ſit ſequuta, ſi enim copula interuenerit facit ſponſalia, quæ erant de futuro valere,
3 vt matrimonium de præſenti, *cap. bis qui fidem extra eodem, Abb. & Innoc. in cap. inſuper extra, qui matrimonium accuſare poſſimus, & text. in d. cap. bis, qui fidem*, non eſſe correptum per *Trid.* docet *Federicus Boic, & Thomas Triuiſanus in deciſionibus Rotę Venetę*, ſecus autem ſi nulla copula interceſſerit, tunc enim matrimonium tollit ſponſalia, maior enim virtus tollit minorem *c. 3. de iureiurando*.

Aduerte tertiò, quod ſi matrimonium ſit contractum per verba de præſenti, licèt non interceſſerit copula, non tollitur
4 per ſecundum etiam ſequuta copula, vt hic in §. *ſi igitur, & gl. ibidem*, ratio autem eſt, nam licet pactionis fidem aliquando frangi iura ſubſtineant, non tamen permittunt frangi fidem conſenſus, ideſt matrimonium per verba de præſenti, & venientes contra fidem puniendi ſunt; *l. 1. ff. de pactis, l. 1. de conſtituta pecunia.*

Aduerte quartò, diſſolui etiam ipſo iure per ſuſceptionem ſacrorum ordinum, vel per ingreſſum Religionis approbatæ,
5 & hoc de ingreſſu Religionis extenditur

etiam

etiam ad matrimonium contractum per
verba de præſenti, non tamen conſuma-
tum, *cap. ex publico de conuerſione coniu-
gatorum, cap. ex parte eod. tit.*

Sed cur non erit idem dicendum in ma-
trimonio contracto, & non conſumato ab
eo, qui clericus ſæcularis exiſtens ſuſcepit
deindè ſacros ordines,

Reſp. rationem diſparitatis eſſe propter
6 fauorem Religionis, quia religioſi, & pro-
feſſi ſunt mortui pro ſæculo, tùm quia non
eſſent paria ſeruata inter maſculos, & fœ-
minas; maſculi enim poſſent duplici mo-
do diſſoluere ſponſalia, ſcilicèt per ingreſ-
ſum Religionis, & per ſacros ordines, fœ-
minæ enim tãtum per ingreſſum Religio-
7 nis, quia non ſunt capaces ſacrorum or-
dinum naturaliter, vt diximus *ſupra de ſa-
cramento ordinis*, & notat *gl.* hic. Conſul-
tius tamẽ ageret is, qui contraheret prius
matrimonium, & deindè ante conſuma-
tionem ipſius ingrederetur religionem,
quia ſic agendo adimpleret iuramentum
ſponſaliorum, & deindè magis liberè reli-
gionem peteret, *cap. commiſſum extra eo-
8 dem.* Si tamen ingrediatur religionem an-
tè contractum matrimonium non pecca-
ret, quia mutat conſilium in meliùs *gl.* hic
verbo conſultior, dummodò tamen ſit re-
ligio approbata, & in ipſa profeſſionem
emiſerit, interim ſtante anno probationis
non poterit alteri iungi.

Aduerte quintò, quod diſſoluuntur ſpõ-
ſalia etiam per affinitatem ſuperuenien-
tem, tàm ſpiritualem, quàm carnalem. Per
ſpiritualem ſi ſponſus leuet de ſacro fon-
9 te filium ſponſæ ex alio viro præmortuo,
vel eundem teneat in confirmatione. Per
carnalem ſi ſponſus rem habuerit cum
aliqua conſanguinea ſponſæ, & affinitas
contracta ſit manifeſta, vel de hoc fuerit
publicè diffamatus, vt habetur hic in §. *in-
ter ſponſam*, & notat *gl. hic in §. verbo dif-
famatus.*

Collige ex dictis, quod meliùs eſt ali-
quando contractum reſcindere, lex enim
permittit id, quod à principio negauit,
10 quia accomodari debet conditioni hu-
manæ, licèt regulariter conditionem hu-
manam regulare debeat, vt habetur in fi-
guratione caſuum ſequentium §§. ex *tex.
& DD. in cap. regula diſt. 4.* quod extende
ad alios caſus, in quibus multa facta tenẽt,
quæ antea fieri nequibant.

In §. facto hominis cum ſe-quenti.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia facto hominis diſſoluuntur for-
nicatione, morbo, abſentia, diſſenſu, & c.
num. 2.*
3 *Infans maior factus, an poſſit annullare
ſponſalia.*

HIc reſtat videndum quomodò diſ-
ſoluantur ſpõſalia ex facto homi-
nis, nec poteſt dici ſuperiora im-
pedimenta etiam eſſe ex facto hominis,
quatenus quando quis ingreditur religio-
nem adhùc interuenit factum hominis in-
gredientis, idem dic, quãdo ſuſcipit ſacros
1 ordines, ergò ſemper facto hominis diſſol-
uuntur ſponſalia, ac proindè fruſtratoria
videretur diuiſio, dicimus enim, quod licet
ibi intercedat factum hominis, tamen ius
eſt, quod diſſoluit, hic verò ſolum factum
hominis interuenit, ita vt volentes poſſent
reuniri, quod non eſt in caſibus ſupra po-
ſitis.

Aduerte igitur primò, quod factum ho-
2 minis multipliciter interuenire poteſt, pu-
tà ſi vnus ex coniugibus fornicatus ſit, ſi
inciderit in morbum incurabilem, ſi ſe ab-
ſentauerit, ſi mutuum præſtent diſſenſum,
res enim deſtruitur modo, quo conſtructa
eſt ex regula *nihil tàm naturale*, ſed mu-
tuus conſenſus coniũxit, ergo mutuus diſ-
ſenſus ſoluere poteſt, etiam ſi ſponſalia eſ-
ſent iurata, vt ſupra diximus ex *c. 2. extra
eod.* vbi *Abb. & Bald. in auth. quod ſis, C.
de ſecundis nuptijs.*

Aduerte ſecundò, idem eſſe dicendum
ſi ſponſalia ſint contracta ab vno maiore,
& alia impuberi, tunc enim poteſt hæc ſu-
2 perueniente maiori ætate non rata habe-
re ſponſalia, nec tenetur ſoluere pœnam ſi
quæ ſit appoſita, vt habetur hic in §. *ſi
contrahentes*, & ratio eſt, nam cum matri-
monia libera ſint, vt per *Trid. ſeſſ. 24.* cita-
ta fruſtratoria eſt pœnæ additio, *l. Titia,
ff. de verborum obligationibus.*

In §. vnius quoque vſque ad finem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio tollit ſponſalia etiam iuratè bigamiam in coniuge inducit, n.2.*
3 *Arrhas reſtituit fornicaria, & quomodo.*
4 *Violenter cognita reÿci poteſt à ſponſo.*
5 *Fornicatio etiam viri diuortium inducit.*
Mutua non impedit, n.6.
Dat exequutionem pro ſponſalibus, numer.7.
8 *Hæreſis cauſat diuortium.*
9 *Diuortium abſentia inducitur.*
Limita, n.10. & 11.
Infirmita, n.12.13. & 14.
15 *Debitum coniugale quando negari poſſit.*

Hic ponitur ampliatio impedimenti
ſupra poſiti, ſcilicèt fornicationis,
1 ait enim author noſter, quod etiã
ſi ſponſalia ſint iurata, adhùc tamen abſq;
vllo peccato poterit vnus ſponſus aliam
repudiare propter crimen *cap. gemma de ſponſalibus, Nauarr. c.22. num.27.* qui
ait, quod eſt in arbitrium alterius coniugis, an velit cedere iuri ſuo, & talem accipere in vxorem, nec ne, ſi autem velit, po-
2 terit cum ipſa contrahere, ſed erit bigamus tanquam is, qui voluntariè cognoſcit
vxorem de præſenti, quæ adultera eſt, diximus *lib. 1. titulo de is, qui promoueri non poſſunt*, & notant DD. communiter ſic.

Aduerte primò, quod ſi ſponſa fornicaria acceperit antè fornicationem arrhas
3 & dona, reſtituere tenetur, vt notat *gloſſ. in dict. cap. gemma verbo ſtipulatio*, & ratio eſt, quia is amittit arrhas, qui recedit
à ſponſalibus abſquè iuſta cauſa, *l. fin. C. eodem, l. Titia, ff. de verborum obligationibus*, ſed hic habet iuſtam cauſam recedendi, ergo non debet amittere arrhas. Ex
ipſa *gloſſ.* habes, quod arrhæ poſſint dari
pro matrimonio in poſterum, quia arrhæ
ſunt fauorabiles, non ſic autem pęna, quæ
licet promiſſa ſit, tamen non eſt ſoluenda, quia odioſa, tum quia arrhæ iam ſunt
datæ, pęna verò eſt ſoluenda.

Aduerte ſecundò, hoc etiam eſſe am-
4 pliandum, licèt ſponſa fuerit coactè, &
violenter fornicata, nam nequè ſponſus
tenetur cum ignominia illam accipere,
& bigamiam inccurrere, *capit. raptor 22. quæſt. 2. & gloſ. ibidem, Abb. in cap. quemadmodum de iureiurando*, & colligitur ex
Sanct. Doct. in 4. ſententiarum diſtin. 33.
5 *quæſt. 5. art. 1.* Quod intellige, tam ex fornicatione fęminę, quàm viri, nam ſponſus,
& ſponſa non debent ad imparia condemnari, vt notat *Abb. loc. citat.* Non ſic autem
eſt dicendum, ſi fornicatio præceſſerit
6 ſponſalia, *Nauarr. loc. citat.* Vel ſi ambo
incidiſſent in eadem maculam, nam paria
delicta mutua compenſatione tollantur,
l. viro, ff. ſoluto matrimonio, capit. nihil 24. quæſt. 6. Cęterum ſicut poteſt vir repelle-
7 re vxorem propter adulterium, ita ſponſus ſponſam, cui enim datur actio, multò magis debet dari exceptio, *cap. quemadmodum de iureiurando, l. inuitus, §. cui damus, ff. de regulis iuris.*

Aduerte tertiò, idem eſſe dicendum ex
ſuperuenienti fornicatione ſpiritnali, pu-
8 tà, ſi quis ex ſponſis inciderit in hæreſim,
tunc anim reſpui poteſt, *cap. non ſolum, & cap. iam nunc 28. quæſt. 1.* Item ſi ſpon-
9 ſus, poſt contracta ſponſalia ſe abſentauerit, tunc enim elapſis tribus menſibus poterit ſponſa pro ſui libito cum alio contrahere, *l. 2. C. de repudÿs*, ſeeùs autem ſi
conſuetudo loci plus exigat, vel ſi pactum
inter ipſos interuenit de expectando pro
tali tempore, tunc enim pactum præcisè,
& peremptoriè ſeruari debet, *capit. de illis*
10 *extra eodem*, at poſt matrimonium contractum mulier non tenetur ſequi virum
vagabundum, dummodò ante matrimonium non fuerit talis, *Abb. loc. citat. & Bartol. in l. media, §. fin. ff. de annuis legatis, DD in l. ſi cum dotem, § maritus, ff. ſoluto matrimon.* Si autem ante contractum
matrimonium ſciebat virum eſſe vagabundum, tunc ipſum proſequi debet vbicumq; acceſſerit *cap. vna quæſit. 13. par. 3.*
10 & ratio eſſe poteſt, nam damnum quod
quis ſua culpa ſentit, ſibi, & non alteri imputare debet, & hoc ideò valet pactum
appoſitum in ſponſalibus, vt vir in Ciuitate vxoris manere debeat.

Aduerte vltimò ex §. *final.* quòd poterunt enim diſſolui ſponſalia ratione ſuperuenientis infirmitatis, putà ex lepra, mor-
12 bo gallico, amiſſione alicuius membri,
&c. ratio eſt, nam ea, quæ de nouo accidant, nouo indigent auxilio, *l. de ætate, §. ex cauſa, ff. de interrogatoris actionibus, l. ſi mulier, ff. ad Velleianum, cap. iniuuante, cap. de offic. deleg.* Pro infirmitate tamen
ſciendum eſt, quod quęlibet infirmitas ſu-
13 peruenien nõ poteſt dirimere matrimonium iam contractum per verba de præſenti, etiam non conſumatum, *cap. quemadmodum de iureiurando.* Verum tamen
eſt, quod ſanus non poteſt compelli, quod
ſemper maneat in eodẽ lecto leproſi, vel

iuxim ſuffi:it,ſi nõ fraudentur debito ad inuicem, *c.t.de coniug.leproſ.cap.ſi vxorem 32.q.2 cap.hi verò 32.q.7.*

Ex *gloſ.*hic in fine habes ꝙ ethicus,vel aliquis infirmus non tenetur reddere debitum,ſi adſit periculum vitæ;nam regu-
35 lata charitas incipit à ſe ipſo, *cap.non ſatis diſt.*70.vnde colligo à contrario ſenſu quod ſi ſanus ſe immiſcendo cum infirma currat periculum vitæ,nec debitũ reddere tenetur,cum nulla ſit maior ratio in vno caſu,quam in alio:Sunt aliæ cauſæ diſſoluendi ſponſalia,quas videte apud *Nauar.* c.27.*n.*6.

DE NVPTIIS.

TITVLVS VNDECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ quid ſint.*
2 *Vnde dicantur,nu.*2.& 3.
4 *Conſenſu ſolo firmantur.*

DIximus iam matrimonium ſponſalibus initiari,conſenſu de præſenti confirmari,& copula conſumari; egimus de initio , nunc erat videndum de cõſenſu,& copula, meritò ponitur præſens rubrica . Ad cuius intelligentiam

Aduerte primò,quod nuptiæ ſũt enim matrimonium,& appellantur ſic ad diffe-
1 rentiam ſponſaliorum , quæ etiam matrimonium ſunt de futuro ; nuptiæ verò matrimonium de præſenti ſignificant, & hac voce exprimi ſolent ad differentiam contubernij,quod inter ſeruos interuenit de iure ciuili .

Dixi , de iure ciuili , nam de iure canonico ſerui Chriſtiani validum , & verum matrimonium cõtrahere poſſunt , vt in *toto tit.de coniug.ſeruorum.*

Aduerte ſecundò ex *Hoſtie.in ſum.n.*5.
2 quod nuptiæ ſic dicũtur à nubendo, quaſi mulier quoad alios homines nubes turbida debeat eſſe,nec eum illis alloqui, nam

Viſus allaquia,tactus poſt oſcula factũ
Ni fugias tactũ vix euitabitur actus.

Poſſunt etiam dici, Nuptiæ ductæ à pa-
3 ritate, à nubibus, quæ prædia ſecundant, ſic nuptiæ ciuitates replent hominibus, *l.*1.*ff ſol.matr.*

Aduerte tertiò ex §.ſi.hic, quod tan-
4 tum conſenſus eſt de ſubſtantia matrimonij, copula autem eſt tantum ad perfectionem, vt ſupra diximus in definitione matrimonij.

In §.Nuptias igitur,

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ quam exigant ætatem .*
2 *Conſenſus qualis debeat eſſe, & circa q̃d.*
*Quomodò fuerit inter B.V.& S.Ioſeph. num.*3.
*Vtriuſque coniuges debeat eſſe,num.*4.
*Pactis non ſufficit,num.*5.6.& 7.

ADuerte primò,hic tantum viri potẽtes , & puberes nuptias contrahere poſſe ad differentiam ſponſaliorum,
1 quæ; & ab impuberibus contrahi poſſe iam diximus: Item debet interuenire mutuus conſenſus continens propoſitum indiuiduæ conſuetudinis,qui conſenſus verbis,vel ſignis oſtendi debet, vt notat *glo.* hic verb.conſenſum.

Quæres, quod propoſitum requiratur, an tantum conuiuendi quoad domum , an tantum quoad vſum corporum , an
2 quoad vtrumque ſimul . Non poteſt dici primum,nam hac ratione, frater,& ſoror eſſent coniuges,quod omnes negant; non ſecundum , nam hac ratione Virgo Mater non fuiſſet ſponſa Ioſeph, contra *tex.in cap.B.Maria* 27.*q.*2. neq; tertium,quia ſequeretur etiam hoc abſurdum, de quo diximus.

Reſp. Requiri conſenſum cohabitandi continens indiuiduam vitæ conſuetudinẽ, quod in Virgine ſic euenit, fecerat Beata Maria votum virginitatis,ſubijciendo ſe Diuinæ ordinationi ; Votum enim an ſuperiore poteſt recipere reſtrictionem , & diſpẽſationem,*cap.veniens de iur.iur.* igi-
3 tur B.Virgo cum nupſit, nec virginitatem mentalem amiſit:nam ſemper intendebat facere id,quod Diuinæ ordinationi placitum foret, ac proinde tradita Ioſeph , expreſſit ei ſuum votum virginitatis , quod & ille manifeſtauit, vnde ſimul conſentientes in vnum immaculati vixerunt , ac proindè dicimus requiri conſenſum , & quoad cohabitationem, & quoad conſuetudinem ; tamen hic conſenſus quoad conſuetudinem remitti põr poſt contractum matrimonium, vt videre eſt per

tex.& glo.in cap.ſufficiat,§.cum ergo,&c. B.Maria cauſa,& queſt.cit.

Aduerte ſecundò, requiri conſenſum
4 vtriuſq; coniugis, ita vt ſi vnus cõſentiat, alia non,matrimonium non diceretur cõtractum,neq; ſi pater pro filia reſpõderet, *glo.hic verb.nihil agitur.*

Dices,ex *l. nec filium, C. de nupt. & l. nuptiæ,ff.de ritr nupt.*ex quibus conſen-
5 ſus patris requiritur,ergo ſic eſt dicendũ. Reſp.neg.conſeq.& quando leges dicũt
6 conſenſum patris requiri,intelliguntur de ſponſalibus impuberum,*c.1.de ſponſal.im pub.*vel dic in caſu noſtro loqui quoad ho-
7 neſtatem,non quoad neceſſitatem,vt habetur hic ex *cap.noſtrates 30.q.5.* matrimonium enim liberum eſt,& nullo modo impediri poteſt,vt per *Trid.ſeſſ.24. de reform.matrim.*

In §. ſed qui ſint cum ſeq.

SVMMARIVM.

8 *Potentia generandi requiritur in nuptijs,& vſus rationis ,num.2.*
9 *Aetas non ſemper attenditur hic.*

ILLI tantum coniugi poſſunt, qui habent ſemen prolificatiuum,& ſic ſunt vir po tentes,vndè licet ius ciuile ſtatuerit an-
1 num 14.in maſculis,& 12. in fœminis; tamen ius canonicum inſpicit potentiam generatiuam, quæ ſi ſit ante talem ætatẽ poterit contrahi matrimonium,dummodò malitia ſuppleat ætatem,vt habetur in præſenti §.& ſic dũmodò intelligant ſubſtantiam matrimonij;vndè ſi quis puer haberet ſemen prolificatiuum,ſed tamen nõ
2 haberet adhùc vſum rationis, nec poterit contrahere matrimonium, *Abb. in cap.de illis de ſponſal. impub.* qui refert talem fuiſſe quendam puerum , in *cap. puberes eit.tit.* Idem dic de furioſo, qui licet habeat ſemen prolificatiuum,tamen defectu conſenſue contrahere non poteſt , *l.patre furioſo,ff.de ijs,qui ſunt ſui, vel alien. iur.* itaq; & conſenſus perfectus , & poteſtas coeundi requiritur , benè tamen pro pa-
3 cis concordia, vel pro alia vrgentiſſima neceſſitate poterit in hoc diſpenſari,vt ha betur in *cap.hoc quippè 3.q.6.c.2.de ſponſalib.impub.* & *glo*, hic ponit verſum, *Vt pax ſeruetur, moderamen iuris habetur.*

In §.licèt autem, cum trib ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ an exigant verba omnino.*
2 *Mutus,& ſurdus quomodò contrahat, Quid ſi ſit etiam cæcus, nu. 3.*
4 *Verba qualia debeant eſſe pro matrimonio,num. 5.6.& 7.*
8 *Iuramentum quomodo interpetrandum.*

VIdebimus primò , quomodò ſit præſtandus conſenſus,Secundò,an Muti, contrahere poſſunt. Tertio,quæ forma ſit ſeruanda.

Circa primum aduerte, requiri quoad
1 Eccleſiam expreſſionem verborum, quoad probationem matrimonij,vt in *cap.ſufficiat cit. tit.* tamen non ſunt de neceſſitate Sacramenti,vel de ſubſtantia actus,vt diximus, poteſt enim ſignis conſenſus adhiberi,vndè dici ſolet Habeamus intentum, & non curemus de modo, *cap. apud ext. ead.*notant *Hoſtien.& Abb.in cap.*verùm tamen eſt, quod ſi aliqui poſſent loqui,& vellent ſic facere, peccarent mortaliter, operantes contra conſuetudinem Eccleſiæ,valeret matrimonium,ſed non conferret gratiam ratione obicis ex peccato , q tunc committunt.

Circa ſecundum aduerte primò, poſito quod conſenſus alio modo præſtari poſſit
2 poterunt muti,& ſurdi contrahere , & ſic per ſigna exteriora, quantum fieri poteſt modeſtè exprimentia conſenſum , validè contrahere,vt hic in §.muti; matrimoniũ enim eſt de iure diuino, vt diximus ſupra, ſed ius diuinum nullam exceptionem ponit inter loquentes,& mutos,ergò enim iſti poterunt contrahere, *c.1.de voto in 6.&glo.hic in §.liceat.ver.neceſſariò circa fin.*

Aduerte ſecundò, quod ſi quis ſit mutus, ſurdus, & cæcus; vt numquam viderit,poſſit tñ vxorem cognoſcere,& conſu-
3 mare matrimonium,ait gloſa hic,quod ſi hic poſſit modeſtè exprimere purum cõſenſum,poterit matrimonium contrahere cum tantum conſenſus ſit de eſſentia matrimonij,& Sacramenti.

Circa tertium aduerte primò,quod ver
4 ba pro matrimonio contrahendo debent eſſe exprimentia cõſenſum pro matrimonio hic,& nunc,vndè non valent pro matrimonio ſi de futuro exprimantur, ſed benè valent ad ſponſalia firmanda , *cap. ex litteris de ſponſal.* vnde ſi quis diceret pro-

mitto te ducere in vxorem, vel ſi dicat, vo
lo contrahere matrimonium tecum, vel
nullam aliam niſi te in vxorem accipiam,
hęc ſunt verba de futuro, *Palud lib.1.diſt.*
27.q.1. ſed ſic erit dicendum, volo te in
5 meam vxorem, &c. vel ſaltem Parocho
ſic de præſenti interroganti reſpondere,
volo, ſic patet ex *Rituale Rom. de ſacram.*
matrim.

Aduerte ſecundò, quod verba debent
eſſe in lingua communis ſermonis, vel quę
6 ab vtroque coniuge ſaltem medio præſen
te interprete intelligantur, *cap. ex literis*
ext. eod. & prolata ſecundum communem
ſermonem, non poterunt interpretari ali-
ter, *l. Labeo, & l. ſi quis in fundi vocabulo*
ff. de leg. 1. cap. in calice de conſecr. diſt. 4.
cap. ad audiētiam de decim. & habetur hic
in §. *inde quæritur,* quia communis vſus
loquēdi dat verbis explicationem, vt per
gl. hic ex Bart. in d. l. Labeo, Item Iudex
ſecundum vſum loci iudicare debet. Te-
ſtamentum ſic pariter attenditur, vnde
ſi quis diceret, Promitto te ſemper habere
7 in vxorem couſque terra cooperuerit
oculos meos, debet intelligi vſque ad mor
tem, vndè non valeret explicatio illius, q
vellet terra ſuos oculos cooperire, & ſic
vxorem dimittere, *Alexan. conſ. 152. §. 5.*
Innoc. in cap. veniens de iure iur. ſicut etiā
8 iuramentum recipit interpretationem in
foro conſcientiæ, non autem in foro fori,
in quo valet modo, quo prolatum eſt. *cap.*
tua nos, & cap. ex literis ext. eod. vbi Abb.

In §. Illud quoq; cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Serui poſſunt contrahere matrimonium*
etiam inuito Domino, n. 2.
3 *Partus ancillæ maritatæ cuius erit.*
4 *Serui ſic nupti quomodo teneātur ad ob-*
ſequia Dominorum,
5 *Liber contrahens cum ſerua an ligetur,*
& quomodo.
6 *Non accedat poſt notitiam.*

NON tantum liberi homines, ſed ēt
ſerui matrimonium contrahere poſ
ſunt, & alia ſacramēta recipere prę-
1 ter ſacramentum Ordinis, diximus *lib. 1.*
canon. tit. de ijs, qui promou. non poſſ.

Aduerte tamen hic primò, ꝙ etiam cō-
tradicēte Domino, poſſunt ſerui inter ſe,
2 vel ſeruus cū ingenua matrimonium cō-
trahere, nec poſſunt à Domino impediri,
nec matrimonium diſſoluēdum erit, *Abb.*
in c. 1. de coniug. ſeru. partus tamen ancil-
læ erit in poteſt. Domini, cuius eſt An-
3 cilla, quia partus ſequitur ventrem quoad
libertatem, vel ſeruitutem. *l. & ſeruorum,*
ff. de ſtatu hominum.

Aduerte ſecundò, ꝙ concurrente obſe-
quio Domini, & debito vxoris, Domino
prius eſt obſequendum, quia ipſe prior eſt
in tempore, ergo potior eſt in iure, ex *l. aſſi*
duis, C. qui pot. in pign. hab. ſecus autem
ſi ſeruus contraxerit conſentiente Domi-
4 no, nam conſenſus præſtitus pro matrimo
nio, cenſetur .n. datus pro omnibus acti-
bus conſequentibus ad illud, ex regula
acceſſorij, meritò tunc tenetur prius red-
dere debitum, deindè præſtare obſequiū
Domino, notat *Abb. in c. 1. de cōiug. ſeru.*
debet enim quis ſibi imputare, quod ſua
culpa ſentit, ex regula *l. quod quis.*

Aduerte tertiò, ꝙ ſi homo liber puta-
bat contrahere cum libera, & contraxit
5 cum ſerua, ēt multoties ſubſecuta copula,
in tali ignorantia matrimonium nūquam
firmatur, imò diſſoluitur habita certa ſci-
entia de hoc, vt in tota *q. 2. cauſa 29.* nec
tenetur quis cuicunque id dicenti credere,
ſed firmam debet habere rationem, nec
interim tenetur ceſſare à copula coniu-
gali, vt notat diffusè *gl. hic,* & patet ex *cap.*
quam magnum 23. q. 4. & l. ſi. C. de condit.
indeb. habita verò certa notitia poterit
illam dimittere ēt centies cognitam, licet
Dominus poſt matrimonium cōtractum
6 manumiſerit Ancillam, niſi enim nouus
conſenſus accedat poſt cognitū errorem,
ſemper ipſam dimittere poterit, quia ma-
trimoniū fuit nullū ab initio, *cap. fin. de*
coniug. ſeru. l. ſi mulier ff. de nupt.

Limita hoc ſi etiam vir eſſet ſeruus, hic
enim non poteſt recedere à matrimonio
7 contracto cum ſerua, licet ipſam putaret
liberam, quia nō eſt effecta deterior eius
conditio, *c. 2. de coniug. ſeru, & Silueſt.*
ver. matrimonium, n. 1.

In §. liberi vſq; ad finem tituli.

SVMMARIVM.

1 *Liberi qui dicantur.*
2 *Contrahens non animo permanendi in*
matrimonio an ligetur.
Finis qui poſſit eſſe ipſius contrahētis n. 3.
Sub alieno nomine n. 4.

Aduet-

ADnerte primo, quòd liberi ſunt illi, qui nati ſunt, vel ex patre, & matre liberis, vel ex libertinis (hoc eſt ſeruis manumiſſis) vel eſt patre ſeruo,
1 & matre libera, vel liberta §. *ingenuus lib. 1. ciuili de iure perſonarum*, & ſic partus ventris ſequitur libertatem, poteſt enim mater filio prodeſſe pluribus temporibus ſcilicet tempore conceptionis, tempore quo partus eſt in vtero ex tempore partus, *Bald. in l. fin. C. de ſeruis fugitiuis*, & notat *gloſ. hic verbo legis*.

Aduetta ſecundo, quod ſi quis contra-
2 xerit propter decipiendam fęminam ſcilicet animo fornicandi, & dimittendi deinde illam, & ſic ore tantum conſentiat non animo, hic in foro conſcientiæ, & in foro pęnitentiario non contrahit, at in foro exteriori verè eſt ligatus, & non poteſt diſſoluere matrimoninm, vt habetur hic per *tex. & glo. in §. de eo*, quia contractus cum dolo celebratus ſubſtineri debet in odium doloſi, nè fortè quis ex dolo ſno commodum repottet, quod iniquum eſt, *Abb. in cap. tua nos de ſponſalibus*, vel contrahit
3 non animo dimittendi, ſed tantum allectus pulchritudine, vel bona dote, &c. & tunc valet matrimonium in foro conſcientiæ, quia iſti fines non ſunt contrarij, & poſſunt coaleſcere cum finibus matrimonij.

Aduerte vltimò, quod ſi quis mutauerit ſibi nomen, & conttahat ſub alia voce, putà ſi vocetur Titius, & dicat Seius ducit te in vxorem. Hic verè eſt ligatus mattimonio, quia voces ſunt accidentales, & quãdo habemus perſonam parum curamus de nomine *gloſ. hic verbo alieno ex §. ſi quis inſtitutionibus ciuilibus de legatis, et cap. tua de ſponſalibus*.

QVÆ MATRIMONIVM

Impedire poſſunt.

TITVLVS DVODECIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Impedimenta matrimonij apponere cuius ſit.*
Eorum ſpecies nu. 3. & 4. 6. 7.
2 *Error quomodo impediat.*
5 *Peccatum mortale impedit matrimoniũ.*
7 *Tempus prohibitum nuptiarum.*

HIC eſt agendum de impedimentis ad matrimonium pro quibus.

Aduerte primo, quod apponere impedimẽtum pro matrimonio dirimendo ſpectat tantum ad ſummum Pontificem, quia ma-
1 trimonium eſt contractus, & contractus ſunt de iure poſitiuo, *lex hoc iure, ff. de iuſtitia, & iure*, ergo Summus Pontifex, qui eſt ſupra ius poſitiuum poteſt declarare matrimonium validum nec ne, poteſt .n. in iure poſitiuo diſpenſare is, qui eſt ſupra ius poſitiuum.

Aduerte ſecundò, quod primum impedimentum eſt error, & in genere quatruplex eſt error .ſ. conditrionis, perſonæ, qua-
2 litatis, & fortuna. Errot conditionis eſt de quo diximus cum .ſ. quis putans contrahere cum libera, contrahit cum ſerua, *cap. propoſuit de coniugio ſeruorum*. Errot perſonæ, vt ſi quis putat contrahere cum Berta contrahat cum Lucretia, vt ex cauſa 29. *q.* 1. Errot fortunæ, vt ſi quis putans conttahere cum diuite contrahat cum paupere. Error qualitatis, vt ſi putat contrahere cum pulchra, & contrahat cum deformi, vel manca, &c. & iſti omnes errores ſolent impedire matrimonium, duo tamen priores dirimunt etiam ſi contrahentes velint, quod limita pro errore in conditione quando conditio vnius contrahentis non eſt deteriorata, ſed meliorata, vt diximus de ſeruo, qui putat conttahere cum libera, tunc .n. mattimonium eſt ſubſtinendum, licèt contrahat cum ſerua, *Abb. in cap. 2. de coniugio ſeruorum* & in dubio in fauorem Sacramenti eſt iudicandum *c. licet extra de teſtibus*.

Aduerte tertiò, antequam ad vlteriora progrediamur, quod impedimenta ſunt in
3 duplici genere, alia impediunt, & dirimunt matrimonium etiam contractum, alia impediunt tantùm, quę ſint hæc impedimenta, patet ex dictis de ſponſalibus & commemorat *Bonac. de impedimentis matrimonij q. 3.* Quæ impediunt, & dirimunt ſunt primo duo errores enumerati. Secũdò ſi quis rapiat Virginem, quia in pęnam raptus non poteſt cum ipſa contrahere.
4 Tertiò ſi quis emiſerit votum ſimplex caſtitatis, hic ſi contrahat non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere *gloſ. in cap. de illis de deſponſatione impuberum, & cap. rurſus, & cap. veniens extra qui Clerici, vel vouentes*, ac proindè quoad ipſum idem eſt, ac ſi matrimonium non

eſſet

eſſet, ſicut etiam in eo qui fecit votum Re-
ligionis, licet enim valet matrimonium ſi
poſtea contrahat, tamen neq; poterit pe-
tere debitum, ac proindè quoad ſe non
habet hunc effectum matrimonij, *gloſ. in
cap. illis de deſponſatione impuberum*, ta-
men quoad contrahendum matrimoniũ
hæc duo dicuntur impedimenta, quæ non
dirimũt, ſed tantum impediunt.

Sunt alia, quæ impediunt tantum, ſic eſt
peccatum mortale, qui enim eſt in pecca-
5 to mortali non poteſt contrahere, quia nõ
poteſt recipere gratiam, ſi tamen contra-
hat valet ſacramentum, ſed non recipit
gratiam. Item excommunicatus, ſiue pu-
blicus percuſſor Clerici, *cap. ſi quis preſ-
byterum de pænitentijs, & remiſſionibus,
Nauarr. c. 22. nu. 1.* ex *text. in cap. ſignifi-
caſti de eo, qui duxit in matrimonium,
qua poluit per adulterium*. Item ſi quis
6 pro infideli baptizanda ipſam docuerit
Catechiſmum; videtur enim ſemicogna-
tio introducta, ac proindè non poteſt cum
ipſa contrahere *cap. per Catechiſmum de
cognatione ſpirituali in 6*. Item ſi contra-
xerit alia ſponſalia, hæc enim impediunt
aliud matrimonium de præſenti, vt ſupra
diximus de ſponſalibus. Item Eccleſiæ
vetitum, ſeù prohibitio Eccleſiaſtica,
quod eſt à prima Dominica Aduentus
vſq; ad Epiphaniam incluſiuè; a feria quar-
ta Cinerum vſque ad octauam Paſchæ in-
cluſiuè, & in alijs temporibus erant prohi-
bitę nuptię antiquitus, vt in *cap. non opor-
tet 24. q. 4.* & limitauit *Trid. ſeſſ. 24. cap. 10.*
7 Verùm tamen eſt, quod etiam in his tem-
poribus poſſet Epiſcopus diſpenſare. Item
inceſtnoſus cum conſanguinea non poteſt
cum alijs contrahere, ſic etiam ſi occide-
rit vxorem, quę omnia comprehendun-
tur ſub his carminibus.

Inceſtus, raptus, ſpõſata, mors mulieris,
Suſceptio ꝓ pia ſobolis, mors ꝑbiteralis,
Eccleſię vetitũ, nec non tempus feriarũ,
Impediũt fieri, permittunt facta tenere.

In §. error.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens cum virgine putatiua an ligetur.*
Limita nu. 2.

HIC eſſet agendum de errore, qui
eſt impedimentum, tàm ad ma-
trimonium contrahendũ, quàm
ad matrimonium contractum diſſoluen-
dum, ſed quia de eo diximus ſupra, ideo
videte ibi dicta. Vnum tamen hic notate
circa errorem in qualitate, & eſt quod ſi
1 quis putabat contrahere cum Virgine, &
inuenit deſloratam, vel cum caſta, & inue-
nit meretricem, hic error non dirimit ma-
trimonium, niſi hic poſitiuè cum tali con-
ſenſu limitato contraxerit, putà contraho
cum Berta, quam puto virginem, & ſi non
eſſet virgo non contraherem, tunc enim
2 matrimonium non valeret ex defectu cõ-
ſenſus. Impedimenta igitur quæ dirimunt
matrimonium etiam contractum his car-
minibus continentur.

Error conditio, votum, cognatio, crimen
*Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, ho-
neſtas,*
Si ſis affinis ſi fortè coire nequi bis,
*Si Parochi, & duplicis deſit præſentia
teſtis,*
*Hæc ſocianda vetant connubia, facta
retractant.*

In §. quin potius.

SVMMARIVM.

1 *Meretricem ducere in vxorem ſanctum
eſt.*
2 *Meretrix contrahere poteſt.*

ADuerte primo, hic ex §. *tria ſunt
genera de conſecratione diſt. 4.*
quod inter eleemoſynarum ge-
1 nera vnum genus connumeratur meretri-
ces de peccato reuocare ducendo in vxo-
res, & pro tali actu Summus Pontifex re-
miſſionem peccatorum pollicetur, *Abbas
in cap. inter opera de ſponſalibus.* Intellige
tamen quoad remiſſionem pęnæ, vt ad-
uertit *Timotheus hic*, culpam enim remit-
tere poſt baptiſmum ſolius pęnitentiæ eſt,
cap. 1. & ſeqq. de pęnitentia diſt. 1.

Aduertę ſecundò, quod licet aliæ per-
ſonæ excludantur à matrimonio propter
varias rationes, meretrices tamen ratione
meretricatus, quantumuis publici non
excluduntur, nam hic eſt finis huius Sa-
cramenti, ſcilicet remedium concupiſcen-
tijs, & fornicationes, *glo. hic verb. publicas,*
ex ſupradictis de *ſacram. matrim.*

In §. Item voti cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio ſolemnis dirimit matrimonium*
2 *Ingreſſus in Religionem non vitiat matrimonium.*
3 *Votum ſimplex caſtitatis nõ dirimit, ſed impedit.*
Punitur qui poſt votũ cõtrahitur, n.4.
5 *Votum de ingrediendo in Religionem nõ ſemper impedit.*
Præfertur ſponſalibus, nu.6.
Limita nu.7.
8 *Diſpenſari cum profeſſo an poſſit quid cũ Clerico ſeculari in ſacris, n.9.*

ADuerte primò, ꝙ profeſſio ſolemnis
dirimit matrimonium contractum ẽt
per verba de præſenti, dummodò co-
1 pula non intercesserit, *cap. vnico de voto
in 6. cap. meminimus ext. qui cler. vel vo-
uent.* vndè nõ ſufficit ſimplex ingreſſus in
Religione, ſed requiritur profeſſio in ipſa,
d. cap. vnico; Ingreſſus autem ſolus ſufficit
2 ad diſſoluenda ſponſalia de futuro, vt ſu-
pra diximus de ſponſalibus, & notat *Abb.
in cap. qui conſuluit ext. qui cler. vel vo-
uentes.*
Aduerte ſecũdò, non ſic eſſe dicendum
3 in voto ſimplici, hoc enim nõ dirimit ma-
trimonium contractum, ſed tantum impe
dit contrahendum, ſi verò de facto fuerit
contractum valet, & ſi votum fuerat publi
cum, publica etiam imponi debet pœnitẽ-
tia, vt habetur hic in §. *huic tamen*, vndè
4 *glo.* ait, quod ſcandalum, & manifeſtatio
augent grauitatem peccati, *cap. nemo 32.
q. 4. & c. 1. de celebr. miſſ.*
Aduerte tertiò, votũ ſimplex Religio-
nis non impedit aliquando, ſcilicet ſi quis
poſt votum de ingrediendo Religionem
habuit rem cum aliqua deflorando ipſam
ſub promiſſione de contrahendo matri-
monio cum ipſa, non tenetur ingredi, ſed
5 cum ipſa matrimonium conſumare, niſi
cederet iuri ſuo, vel ſi eſſet cõtenta ſui ho-
noris compenſationem accipere median
te pecunia; tunc enim ipſe vouẽs tenetur
hoc ſatisfacere, & votũ adimplere, *Veſq.
in opuſc. de reſtit. c. 3. §. 2. du. 6. n. 20. Sãch.
de matrim. to. 1. lib. 1. diſp. 45. n. 3.*
Aduerte quartò, quod ſi quis poſt con-
tractum matrimonium per verba de futu-
ro ingrediatur Religionem non peccat, qa
6 ſumit meliorem ſtatũ, & ſapientis eſt mu-
tare conſilium in melius, *Gabr. in 4. diſt.
27. q. 2. ar. 1. caſu 6. Rebell. lib. 4. q. 8. ſeſſ. 6.*
ſed non eſt liberatus per ingreſſum, vndè
qui remanet in ſeculo, vel poteſt alteri nu
bere pro ſui libito, vel expectare ſic abſq;
alio contractu ſponſaliorum, quod ſi ſpõ-
ſus non emiſerit profeſſionem, ſed redeat
ad ſeculũ, tenetur adimplere ſponſalia cõ-
tracta, & ſic perficere matrimonium cum
illa cui de contrahendo promiſerat, *Gabr.
& Rebel. locis cit.* & hoc ad euitãdas frau-
7 des, ne ſcilicet ille, qui non vult cõtrahere,
permaneret per aliquos dies in Religio-
ne, & deindè dimiſſo habitu contraheret
cum alia, ſicq; eluderentur pacta, contra
tex. in l. 1. ff. de pact.
Aduerte quintò, quod ad euitandum
ſcandalum inter magnos Principes, poſſet
Summus Pontifex interpretando ius Di-
uinum etiam in voto profeſſionis diſpen-
ſare, vt ſcilicet quis ducat vxorem, gene-
8 ret, & iterũ ad Religionem reuertatur, ſic
eueniſſe alias, refert *Io. Monac. in cap. cum
ad Monaſterium de ſtatu Monach.* tenet
*Sanch. tom. 1. de matrim. lib. 2. diſp. 3. nu. 4
Villalob. in ſum. to. 1. tract. 13. diff. 3. n. 1.*
circa conſtitutos in ſacris nulli dubium
eſt; nam etiam in Græcis actu diſpẽſat Ec-
9 cleſia, & poſſe Pontificem diſpenſare, do-
cet *S. D. 2. 2. q. 88. ar. 11. Palud. in 4. q. 33.
ar. 1. Siueſt. ver. matrimonium n. 22.* alia
circa votum in genere, & in ſpecie, vide-
te apud *Siluest. loc. cit.* vbi etiam de eo,
qui diſpenſare poteſt.

In §. Cultus quoque.

SVMMARIVM.

1 *Cultus diſparitas quomodo, & quando impediat, & nu.5.*
An cum hæretico, nu.2. & 3.
4 *Matrimonium quomodo valeat inter Turcas.*

HIC de alio impedimento matrimo-
nij, & ſic de diſparitate cultus fidei, pro
quo impedimento
Aduerte primò, quod debet eſſe cultus
1 diſparitas quoad baptiſmũ, ſcilicet, quod
vnus ſit baptizatus, alia non, vndè ſi con-
trahentes ſint hæretici, vel ambo, vel vnus
valet ſacramentum, ſed non recipiunt gra
tiam, quia ponunt obicem ratione hæ-
2 reſis habitualis, valet tamen ſacramen-
tum, vt diximus, quia hæretici habent prin
cipium ſanctum, *cap. cum Paulus 1. q. 1.*

cap. ve-

cap. veniens de Presbytero non baptizato,
capit. decreuit de hæreticis in 6. in quibus
probatur, quod Catholicus contrahens
cum hæretico peccat mortaliter, ſed va-
3 let ſacramentum, quod non ſic eſt, ſi vnus
ſit Catholicus, alia vero Cathecumena,
ſed non baptizata, non enim valet ſacra-
mentũ, quia non adeſt principium Sanctũ,
cap. caue 28. q. 1. S. Doct. 3. p. q. 59. art. 1.
Sed quæres, an inter Turcas valeat ma-
trimonium, vt diximus valere inter hære-
ticos.
Reſp. valere, vt contractus, & prout eſt
4 etiam de iure naturæ, vt diximus, tamen
non eſt ſacramentum ex ratione adducta,
in *cap. gaudemus de diuortijs, Siluest. ver-
bo matrimonium 8. q. 10. Scotus in 4. dist.
59. quæst. vnica art. 1.* & alij paſſim id do-
cent, vt videre eſt apud ipſos.
*A*duerte ſecundò, quod ſi fidelis præſu-
mat matrimonium contrahere cum non
bantizato Hebræo, Turca, Saraceno, &c.
5 punitur pœna excommunicationis, & ma-
trimonium diſſolui debet, *dict. cap. caue*, &
in foro pœnitentiali aliæ pœnæ imponun-
tur, *cap. hoc ipſum 34. q. 2.*

In §. Item ſi alter cum ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Infidelis conuerſus ad fidem, an teneatur
cohabitare cum infideliter, nu. 3. & 6.*
2 *Matrimonium infidelium efficitur ſa-
cramentum per acceſſum ad fidem.*
4 *Proles nata in infidelitate, quem ſequa-
tur.*

1 ADuerte hic, quod ſi ex duobus
ſponſis infidelibus vnus conuer-
tatur ad fidem, poteſt dictum ma-
trimonium in infidelitate celebratum ra-
tum habere, & ipſius matrimonij gratiam
recipit poſt baptiſmum, quia auſertur ob-
ex, & efficitur capax gratiæ ſacramentalis,
ac proindè conualidatur tunc matri-
monium (quod fuit validum ab initio
ratione contractus) quoad rationem ſa-
2 cramenti, quia habuit primum eſſe firmũ,
vt per *gloſ. hic ex l. patre furioſo, ff. de iis,
qui ſunt ſui, vel alieni iuris, & cap. quem-
admodum de iure iurando.*
Limita hoc in caſibus expreſſis per *gl.
hic*, ſub illis verſibus,
*Deſere ſpernentem, vel te blaſphemare
volentem*
*Vel te credentem ſcelus ad mortale tra-
hentem,*
*Nam ſunt abſque mora, ſic vincula ru-
pta priora.*
Ex quibus habes, quod ſi ſponſus infi-
3 delis eſſet inſidioſus, & induceret fidelem
ad peccatum, vel ad fidem denegandam,
tunc eo ipſo poteſt diſſolui matrimoniũ,
& qui conuerſus eſt ad fidem, poteſt cum
alia contrahere, *cap. quanto, & cap. gaude-
4 mus de diuortijs*, proles, verò nata in infi-
delitate debet conſignari fideli poſt lac, &
ſic poſt triennium, *cap. fin. de conuerſione
infidelium.* Si autem ſponſa infidelis con-
uertatur, & ipſa ad fidem, vel viro det cõ-
moditatem chriſtianè, & iuſtè viuendi, ma
5 trimonium firmum permanet, nec diſſolui
poterit, *cap. gaudemus de diuortijs*, quia
firmum fuit ab initio in ratione contra-
ctus, vt ſupra diximus, ſi autem nolit ac-
cedere ad fidem, vel ſit periculum abiurã-
6 di, poteſt fidelis etiam ingredi religionem,
nam verè ab Eccleſia matrimonium re-
putatur diſſolutum dicitur, *cap. gaudemus,
& cap. fin. in fine de coniugio ſeruorum.*

In §. nec quicquam cum ſe-quenti.

SVMMARIVM.

1 *Repudium inter infideles, quid operetur,
n. 2. & 3.*
4 *Fornicatio ſubſequendi repudium, quid
operetur.*

ANtiquitus licebat ſponſo ſponſam
repudiare, & è conuerſo, & hoc
1 ex varijs cauſis, tunc tamen ma-
trimonium non habebat ſignificatum ſa-
cramenti, quod habet nunc, dum Chriſtus
dixit, *quod Deus coniunxit homo non ſepa-
ret*, ac proindè receſſit vſus repudij.
Aduerte igitur hic, quod ſi quis infide-
2 lis ſequens legem veterem repudiauerit
vxorem, ſi hæc nuberet poſt repudium, ſi
primus maritus conuertatur ad fidem,
non poteſt repudiare illam etiam conuer-
ſam, ſed ducere tenetur concurrentibus
conditionibus ſupra poſitis, illa enim legi-
timè contraxit cum alio, dum ſua lege
permittente id fecit, *cap. qui peccat 23. q. 4*
& ſic non eſt fornicata, dum repudiata
3 marito alteri nupſit, tanto fortiùs, quod
adulterium non committitur ſine dolo

h. pe-

l. penultima. ff. de adulteris, & Abb. in cap. gaudemus de diuortijs.

Limita tamen hoc, quando præter tale matrimonium, alio modo fornicata eſſet:
4 nam tunc poteſt maritus ipſam repudiare *cap gaudemus de diuortijs*, vbi *Abb.* & ratio eſt, quia per baptiſmum tollitur quidē peccati culpa, & pœna, non autem reatus in foro exteriori, *cap. deinde diſt. 26.* notat *gl. hic.*

In §. quia verò.

SVMMARIVM.

1 *Infidelis, qui plures habuit vxores, quam retineat.*
2 *Promiſſio pluribus facta de contrahendo matrimonium quid valeat, n. 3.*

IN hoc §. duo ſunt notabilia, primum eſt, quod ſi quis infidelis de nouo cōuertatur ad fidem, & plures habuerit
1 vxores, tunc illam tantum retinebit cum qua primo contraxit matrimonium, vnde alia quæcunq; matrimonio in poſterum contracta, & fuerunt inualida etiam de iure ciuili, *l. 2. C. de inceſtis nupt. & DD. in d. cap. gaudemus.*

Secundum notabile eſt ex *gl. hic*, quod ſi quis fidelis pluribus fœminis ſimul dicat
2 ego vos volo in meas vxores, iſte cum nulla ex his contraheret, non obſtante, quod vna tantum eſſet viri potens, quia eius conſenſus fuit cum omnibus, notat *Abb. in d. cap. gaudemus de diuortijs.*

Dices, qui vult decem, vult etiam ſingulas vnitates decem, ergo vult etiam illā, quæ eſt viri potens.

Reſp. diſtinguendo antecedens, vult ſin-
3 gulas explicitè, & nego, implicitè, & concedo, quarè nego conſequentiam, & ratio eſt, quam in matrimonio requiritur conſenſus expreſſus, & determinatus, qui nullus eſt in tali contractu pro pluribus.

In §. Alia ſanè cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis non inducit diſſolutionem matrimonij.*
2 *Iure ſuo, quis priuatur ſine ſua culpa n. 3.*
4 *Conuerſus reſumit coniugem.*
5 *Adulterium dat coniugi poſſe ingredi religionem.*

ADuerte primò hic id, quod diximus de infidelibus venientibus ad fidem, non eſſe dicendum eo-
1 dem modo de fidelibus incidentibus in hæreſim, quia non poteſt coniux ſuperſtis tranſire ad ſecundas nuptias, nam non militat eadem ratio, & diſparitas eſt, nam ſacramentum fidei, quod ſemel admiſſum eſt nunquam amittitur, *cap. 1. & 2. 22. quæſt. 7.* Nec facit, quod fidelis remanens punitur abſq; ſua culpa, dùm non poteſt conuolare ad ſecundas nuptias, & de facto priuatur marito, quod iniquum eſt, *cap. quanto de diuortijs, & cap. diſcretionem de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ*, nam aliquando quis priuatur iure ſuo etiam ſine culpa, quando vrgens, & conuincens intercedit cauſa, *cap. antiqua de priuilegijs.* Ratio autem conuincens in caſu noſtro hæc eſt, nam multo-
3 tiès homines, vt ad ſecundas nuptias conuolarent, figerent ſe in hæreſim lapſos contra *text in cap. Dixit Dominus 30. q. 1* & notat *gloſſ. hic in §. nec refert, verbo ſimularent.*

Aduerte ſecundò, quod redeunte alio coniuge ad Eccleſiam, ſuperſtes etiam contradicens cogitur conſentire, vt in §. *quinimò hic.* Hoc autem limita ſi coniux ſuperſtes vellet ingredi religionem,
4 tunc enim inuito alio coniuge ſchiſmatico poterit ingredi, *cap. fin. de conuerſione coniugatorum.*

Extende etiam hoc ad adulterium carnale, poteſt enim coniux contradicente,
5 & inuita adultera religionem ingredi, *cap. Agatoſa 27. quæſt. 2. & capit. veniens de conuerſione coniugatorum.* Si autem ambo inciderint in hæreſim, vel in adulterium carnale non poſſunt ſe adinuicem repudiare, nam paria delicta mutua compenſatione tollantur, *l. de viro, ff. ſoluto matrimonio,* & notat *gloſſ. hic verbo ad religionem.*

Z In

In §. ex his apparet cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij diuiſiones, & ſpecies per totum.*

1 POnitur hic diuiſio matrimonij, & dicitur quod aliud eſt legitimum, & non ratum, vt ſunt ſponſalia, aliud legitimum, & ratum, vt eſt matrimonium de præſenti, aliud legitimum ſecundum quid, vt eſt matrimonium contractum aliqua lege peculiari id dictante,
2 *cap. fin.* 28. *q.* 1. vbi tale dicitur coniugium infidelium, inter quos facillimè datur repudium. Ratum tantum eſt matrimonium contractum contra formam Eccleſiæ ſine legitimis ſollemnitatibus ſolo affectu contrahentium, & priuato conſenſu, & hoc matrimonium eſt nullum ex *Trid. ſeſſ.* 24. *de reformatione cap. citato*, ſic eſt concu-
3 binatus. Verumtamen eſt, quod ſi Eccleſia ipſum approbet efficitur legitimũ per ſollemnitates adhibitas ab Eccleſia, & retrotrahitur ad primam copulam habitam, vnde filij nati efficiuntur legitimi, & naturales, & ſuccedunt pleno iure, vt ſuccedũt filij nati poſt contractum matrimonium
4 legitimum, vt habetur hic in §. *quia potiùs ex cap. tanta eſt vis extra qui filij ſint legitimi*, ipſis tamen contrahentibus eſt imponenda penitentia, vt in *c.* 1. *de matrimonio contracto cõtra interdictum Eccleſiæ.*

In §. coactio cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Coactio quid ſit, & quando impediat, n.* 2.
3 *Metus quid ſit, & quando excuſet, nu.* 4. 5. & 7.
Limita ſi copula ſubſequatur, n. 6.
8 *Metus cauſa, quæ permittantur, & n.* 9. 10. & 11.

ALiud impedimentum dirimens ẽt matrimonium eſt coactio, quæ cadit in corpore, vel metus qui cadit in mente, pro quibus.

Aduerte primò, quod coactio eſt vio-
1 lentia illata per impedimẽtum circa actus corporis, vt ſi quis ligatus manibus duceretur ad aliquod agendum, vel cum gladio in gutture, & his ſimilibus; tunc enim actus qualiſcũq; ſequatur nullus eſt, *l. mulier, ff. quod metus cauſa, cap. Presbyteri diſt.* 56.

Aduerte ſecundò, quod metus cadit in
3 voluntate, & eſt timor ineuitus propter aliquod imminens malum, *Silueſt. verb. metus in principio, Nauarr. in manual. c.* 22. *n.* 50. vt autem metus inualidet actum, debet eſſe metus cadens inconſtantem virum, & tunc erit talis, quando quis ne pa-
4 tiatur maius malum, eligit ſubire quod minus eſt *Nauarr. loc. cit. n.* 51. *Couarr.* 2. *par. de matrimonio* §. 4. *n.* 6. eſt autem item per maius malum anima, quam corpus vita, quàm fama, fama quam bona. Si quis tamen contrahat matrimonium ne amitteret leuem partem bonorum, matrimonium eſſet validum, quia hic non eſt metus cadens inconſtantem virum, *Tabiena verb. impedimentum* 9. *nu.* 3. eſſet autem
5 metus cadens inconſtantem virum, ſi quis contraheret ne amitteret maiorem partẽ bonorum, quia ex hoc ſequitur detrimentum famæ, & forſan periculum vitæ. Item ſi quis contraheret ex metu famæ, vel mortis, matrimonium eſſet nullum, & dirimi poſſet.

Aduerte tertiò, hoc limitari quãdo poſt
6 talem contractum interueniret copula, hæc enim purgat violentiam, & matrimonium valet, *c.* 2. *de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium*, dummodo copula libere intercedetur, ſecùs autem ſi pariter ex metu copula ſubſequatur, *Abb. in cap. inſuper extra, qui matrimonium accuſare poſſint.* Item me-
7 tus debet eſſe iuſtus, aliàs non releuat, puta ſi quis inueniatur in enormitatibus cũ puella, non excuſatur ſi ex metu inducatur deinde ad contrahendum, non. n. debet timere actum perficere, quem ſua voluntate incepit ex regula *l. quod quis.*

Occaſione metus nota hic, incidentes multa permitti. Primò ex metu mortis poteſt quis in caſu neceſſitatis omittere baptiſmum aquæ, ſufficit enim baptiſmus flaminis, ſeu contritio, *Aragonius* 2. 2. *q.* 62. *artic.* 3. *in* 1. *dub. circa ſolutionem ad quartum, Sotus lib.* 1. *de iuſtitia, & iure q.* 6. *art.* 4. Secundò, ob metum mortis licet
9 diſſimulare, vnde ſi hæreticus comminetur mortem Sacerdoti, niſi conſecret totum panem, qui eſt in foro, poterit Sacerdos exprimere formam cum æquiuocatione abſq; intentione conſecrandi, dummodò tamen ille non peteret hoc in odiũ fidei, tunc enim potius vita amitti debet, *Becanus tom.* 2. *tract.* 3. *c.* 6. *q.* 4. *Valentia tom.*

tom.3.diſp.7.q.5.punct.1. Tertiò idem eſt
dicendum ſi quis peteret abſolutionem,
& non eſſet diſpoſitus, vel non propone-
ret ſaltem materiam ſufficientem, tunc .n.
poterit Confeſſarius fingere prolationem
formæ, vel ipſam proferre ſine intentione,
*Aragonius loc.cit. Ludouicus de S. Iouan
in ſumm, tract. de Eucharistia tom.*1.*q.*7.
*art.*8.*dub.*4.*Villalobos tom.*1.*art.*7.*diffi-
cultate* 38.*Diana reſol.*237.*ex Bonauent.*
11 *Ruberto*, & alijs. Quartò ex timore mor-
tis, vel alterius grauis damni poterit Sacer-
dos ad id impulſus celebrare ſine veſtibus
ſacris, vel in vaſe non conſecrato, vel ſine
immixtione aquæ, &c. dummodò id non
fiat in contemptum poteſtatis Eccleſiæ,
&c. *Beccan. & Valent. loc. cit.*

In §. Furor.

SVMMARIVM.

1 *Furor impedit matrimonium.*
2 *Matrimonium in furore contractum
non conualeſcit ceſſante furore.
Limita ſi in valetudine fuerit contra-
ctum.*

1 FVror eſt aliud impedimentum diri-
mens matrimonium in furore cō-
tractum, furioſi enim non habent
velle expeditum, *cap. neque furioſus* 32. *q.*
7. *Clementina ſi furioſus de homicidio.*
2 Nec poteſt reconualeſcere ceſſante furo-
re id, quod fuit nullum ab initio, *Abb. in
cap. dilectus de ſponſalibus*, ſi autem ſit cō-
tractum in valetudine, & deinde ſuperue-
3 niat furor, matrimonium non inualidatur,
ſed firmum permanet, *d. cap. neq; furioſus
l. patre furioſo, ff. de ijs, qui ſunt ſui, vel
alieni iuris.*

In §. itèm frigiditas cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi quotuplex.
Quando impediat matrimonium, nu.* 2.
3 *Matrimonium in ſenibus eſt humanita-
tis ſolatium.*
4 *Impotentia coeundi probari debet.
Non dirimit matrimonium, ſi ſcienter
contractum, nu.* 5.
6 *Fœmina cur impediatur contrahere.
Non tenetur pati inciſuram, nu.* 7. *&* 8.
Limita ſi pro alio id vellet, n. 9.

1 DVplex eſt Impotentia coeūdi, alia
naturalis, & perpetua, alia ex ac-
cidenti. Prima impedit, & diri-
mit matrimonium, ſecunda impedit tantū
dummodò ſit ſpes coeundi.
Aduerte igitur pro his §§. quod frigi-
2 dus, & qui naturaliter coire non poteſt,
matrimonium contrahere nequit. Idem
dic de fœmina, *Abb. in cap. quoad ſedem de
frigidis, & maleficiatis*, vbi habetur, quod
ſicut puer, qui non poteſt reddere debitū
non eſt aptus ad coniugium. ſic fœmina,
3 quæ impotens eſt. In ſenibus autem non
eſt idem dicendum, vt patet ex *l. ſanci-
mus, C. de nuptijs, & cap. nuptiarum* 27.*q.*
1. vbi habetur, quod in ſenibus matrimo-
nium eſt legis obſequium, & humanita-
tis ſolatium, tum quia ſolent enim ſenes
aliquando generare, vt vidimus noſtris tē-
poribus, *gl. in d. cap. quod ſedem verbo im-
potentes.*
Aduerte ſecundò, quod talis impoten-
4 tia debet probari, & ideò, vel contrahen-
tes ſciunt impotentiam ante matrimoniū,
& tenentur in pœnam, ſic permanere ligati
vſq; ad mortem, vel neſciebant talem im-
potentiam, & tunc debet expectari tem-
5 pus trium annorum, quibus elapſis ſtatur
fidei ipſorum, *cap. laudabilem de frigidis
& maleficiatis*, poterunt tamen ſimul con
uiuere, ſi velint, nam vt habetur in fine
d. cap laudabilem, vir eam, & ſi non vt vxo-
rem, ſaltem habeat vt ſororem. & quando
volunt diſſoluere debent nunquam ſe co-
gnouiſſe carnaliter, quod ſi ſemel ſe co-
gnouerint, tunc valet matrimonium. Pro-
batur etiam quod impotentia non ſit na-
turalis.
Aduerte tertiò, quòd in fœmina non
6 tantum frigiditas, ſed arctatio impedit, &
dirimit matrimonium, ideò ſi ſit ſatis ar-
cta, vt fœmina eſſe non poſſit, matrimoniū
diſſolui poteſt, *cap. fraternitatis eit. tit.*
Sed, an teneatur mulier pati inciſuram
etiam leuem pro conſumando matrimo-
nio.
Reſp. negatiuè, & ratio eſt, nam mulier
7 dat ſuo viro poteſtatem ſui corporis ſi ap
tum ſit, non ſi ineptum, ſic *Durandus, Pa-
ludanus, & Gabriel* apud *Baſilium Pon-
tium de matrimonio lib.*6.*c.*62.*n.*6.
Dices, ex *Sanchez de matrim. tom.*2.*lib.*
7, *diſp.*93.*num.*32. mulier ius ſui corporis
transtulit in virum, ergò ſi commodè po-
teſt abſq; ſui magno incommodo, tenetur

ſe aptam reddere ſuo viro.

Reſp.diſtinguendo antecedens,tranſtu-
8 lit ius ſui corporis apti,& concedo, inepti,& nego,& ideò non tenetur reddere tale ſuum corpus, quod ab initio non fuit ſic, ſed vt erat ab initio matrimonium nõ ſubſiſtebat, ergò poterit nunc etiam diſſolui.

Sed quid ſi mulier malitioſè nollet pati hanc inciſionem cum vno viro,vt tranſiret ad matrimonium cum alio, pro quo vellet pati hanc inciſionem,an licitè id poſſet.

Reſp.negatiuè, & mulier peccaret,nec
9 poſſet cum alio contrahere, ſemper enim primus vir habet ius, & quotieſcunq; corpus eſt aptum, potiùs eſt primi viri,quàm ſecundi.

In §. alia eſt cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Leproſi poſſunt matrimonium contrahere.*
2 *Moriens poteſt contrahere.*
3 *Matrimonium in morte contractum prolem legitimat.*

ALIA eſt cauſa leproſorum,& ideò lepra ſuperueniens (vel alius morbus incurabilis, dirimit ſponſalia,vt ſupra diximus, ſed non matrimonium . Si autem ſanus liberè conſentiat in leproſa,vel è contra, matrimonium impoſterum diſſolui non poteſt, licèt ex talis morbo non poſſint generare, ſufficit enim, quod habeant potentiam naturalem, *cap. 1. & 2. de coniugio leproſorum*, indè etiam qui eſt in articulo mortis, poteſt matrimonium contrahere, licet non ſit ſpes vitæ impoſterum,quia adhùc naturaliter habet potentiam generandi, vt notat *gloſſ. hic*, & filij nati ex concubitu cum eadem fœmina, cum qua nunc contrahit, efficiuntur legitimi,& naturales, *dict. cap. tanta eſt vis, & Ioannes Andreas in cap. culpa de regulis iuris.*

In §. publicè vſq; ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Publicè honeſtatis impedimentum, vnde oriatur.*
Et qua requirantur, num. 2. & 3.
4 *Sponſalia inualida non producunt impedimentum.*
5 *Sponſalia valida reddunt nullum matrimonium, cum conſanguinea in primo gradu.*
6 *Filij ex matrimonio illegitimo, quales ſint.*
Limita ex diſpenſatione, n. 7. & 8.

HIC de impedimento publicè honeſtatis, de quo aliqua ſupra diximus de ſponſalibus,tamẽ præter ibi dicta.

Aduerte hic primò, quòd ſponſalia de-
1 bent eſſe contracta purè,& non conditionaliter,nam conditionaliter contracta nõ inducunt impedimentum publicæ honeſtatis, *c. 1. de ſponſalibus in 6.* cõditio enim ſuſpendit actum vſq; ad ſui purificationẽ,
2 indè eſt,quod non purificata conditione modo,quo erat exigita, licitè poterit contrahi cum qualibet conſanguinea, vxoris etiam in primo gradu, quod enim nullum eſt,nullum producit effectum,ex regula,
3 nec præſtat in 6.Inſuper debet eſſe perſona certa,ſi quis enim promiſerit contrahere cum vna ex talibus ſororibus,poteſt cũ qualibet contrahere prout vult, *cap. ex literis de ſponſalibus.*

Aduerte ſecundò, quod ſponſalia inua-
4 lida ratione frigiditatis maleficij,&c. producebant hoc impedimentum publicè honeſtatis,hodiè verò *Trid. ſeſſ. 24. c. 3.* id reſtrinxit tantum ad ſponſalia valida , ſecùs autem in inualidis, hæc enim cum nulla ſint, non poſſunt producere impedimentum.

Aduerte tertiò,quod qui contraxit ſpõ
5 ſalia cum vna, ſi deindè contrahat matrimonium per verba de præſenti cum conſanguinea eiuſdem primæ in primo gradu,putà cum matre, vel ſorore eiuſdem primæ,hic nec primam,nec ſecundam habere poteſt,non ſecũdam,quia aderat impedimentum honeſtatis impediens,& dirimens in primo gradu , *c. 1. de ſponſalibus in 6.* neq; primam per ſuperuenientem copulam cum ſecunda,nam cum hæc ſit cõſanguinea primæ contraxit impedimentum affinitatis cum illa, & affinitas dirimit

mit etiam matrimonium, *cap. veniens de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.*
Aduerte quartò, quod filij nati ex ma-
6 trimonio, quod impediebat iuſtitia publi-
cæ honeſtatis, idem eſt, ac ſi eſſent ince-
ſtuoſi, & ſic non ſuccedunt patri, ſuccede-
7 rent tamen, ſi poſſent patris allegare igno-
rantiam, quia ignorantia aliquando vali-
dat actum, *l. liberi ff. de contrahenda em-
ptione, c. 2. cap. referente, & cap. ex tenore
extra qui filij ſint legitimi.* Idem dic ſi in-
terceſſiſſet diſpenſatio Summi Pontificis;
8 qui poteſt in hoc diſpenſare, cum ſit im-
pedimentum de iure poſitiuo, in quo Pon
tifex habet plenum dominium, *cap. propo-
ſuit de conceſſione præbendæ,* & ſic diſpen-
ſando, videtur etiam diſpenſare in legiti-
mitate filiorum, qui hac ratione ſuccede-
re poterunt, ac ſi eſſent legitimi, & natu-
rales, vt notat *gloſ. hic verbo permiſſionem
ex text. in cap. per venerabilem, & cap. re-
ferente extra qui filij ſint legitimi.*

DE TRIPLICI.

Cognatione;

TITVLVS DECIMVSTERTIVS.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio quotuplex, & n. 4. & 5.*
Spiritualis, vnde naſcatur, n. 2. & 3.

ALIVD impedimen-
tum, quod dirimit
etiam matrimonium
eſt cognatio, quę ſub-
ſequitur ad publicā
honeſtatem tāquam
impedimentum va-
1 lidius. Eſt autem co-
gnatio triplex, ſcilicet ſpiritualis, legalis, &
2 carnalis. Cognatio ſpiritualis eſt attinen-
tia quædam perſonarum ex ſacramēti col
latione, vel detentione in ſacramento pro-
ueniens, patet ex *glſu c. 1. de cognatione
ſpirituali in 6.* non naſcitur tamen ex col-
latione cuiuslibet ſacramenti, ſed tantum
ex baptiſmo, & confirmatione. Ex baptiſ-
mo, quia in eo quis renaſcitur, dicente Do
mino Nicodemo: *Niſi quis renatus fue-
rit, &c.* Vnde ſicut ex natiuitate ſecūdum
carnem naſcitur carnalis cognatio, ſic ex
natiuitate ſecūdum ſpiritum debebat ori-
ri cognatio ſpiritualis, quæ non impedit
eodem modo, ac carnalis, vt videbimus
3 infra. Oritur etiam ex confirmatione, quia
habet magnam connexionem cum baptiſ
mo, vel quia confirmatio eſt quaſi quædā
adoptio, vel arrogatio in via ſpiritus, & ſi-
cut adoptio de iure ciuili, cognationem
producit, ita etiam confirmatio.
Nota etiam hic, quod hæc cognatio ſpi
5 ritualis duplex eſt, alia impedit tantum
matrimonium, & hæc oritur ex Catechiſ-
mo, vt infra in *§. per Catechiſmum.* Alia
5 dirimit etiam matrimonium, & hæc ori-
tur ex collatione ipſorūmet, & ſacramen-
torum, vt per *Trid. ſeſſ. 24. cap. cit.* Debet
autem iſta cognatio præcedere matrimo-
nium, nam ſi ſubſequatur ad illud non di-
rimit, vt videbimus infra.

In §. Non ſolum cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis quomodo contrahatur, & an extendatur ad coniugem,* 2
num. 2.

ADuerte pro hoc *§. omnia*, quæ hic
habentur pro cognatione ſpiritua-
li ex ſacramento baptiſmi, & con-
1 firmationis fuiſſe limitata per *Trid. loc. ci-
tat. ſeſſ. 24. c. 2.* vbi hæc cognatio ſpiritualis
reſtringitur tantum ad certas perſonas, &
ſic, vt tantum inter baptizatum, eius pa-
trem, & matrem, & leuantem, & eius vxo-
rem cum ipſo baptizato contrahatur affi-
nitas ſpiritualis, non autem cum alijs. Imò
id quod diximus de vxore intellige, ſi ſit
vxor cognita à leuante, ſeù tenēte, ſi enim
ſit tantum ſponſa de præſenti, ſed non co-
gnita, neq; cum ipſa contrahitur cognatio,
vt habetur hic, & notant *gloſſ. verb. cogni-
tam,* & ratio eſt, quia per vnionem carnis
ſubſequutam non retrotrahitur vnio ſpi-
ritus præcedens, *capit. poſt vxorem 30. q. 3.
Abb. in cap. Martinus extra eodem.* Vndè
ſi patrinus denuò nubat, neq; cum iſta no-
ua vxore (quæ non extabat tempore ba-
2 ptiſmi, vel Confirmationis) eſt contracta
cognatio ex eadem ratione *capituli poſt
vxorem.* Multa de patrinis diximus ſupra
cùm de ſacramento baptiſmi, & confir-
ma-

mationis videte ibi dicta. Sed hoc impe-
dimentum cum vxore limitauit *Trident.*
loc.citat.

In §.per Catechiſmum,vſq; ad §.legalis.

SVMMARIVM.

1 *Catechiſmus matrimonium impedit.*
2 *Cognatio ſpiritualis ſuperueniens non dirimit matrimonium.*
Limita,n.3.& 4.
5 *Patrinorum filij poſſunt contrahere.*
6 *Patrinorum numerus,& qualitas.*

EX inſtructione facta adulto bapti-
zando circa res fidei credendas
1 pro ſuſcipiendo baptiſmo cōtra-
hitur etiam cognatio ſpiritualis, quia vi-
detur indè orta quædam natiuitas ſpiri-
tualis,dicente Apoſtolo illis: Quos verbo
Dei in fide generabat, *filioli quos iterum*
parturio,tamen non dirimit hoc impedi-
mentum matrimonium iam contractum,
ſed tantum impedit contrahendum, *cap.*
contractum de cognatione ſpirituali, *&*
c.2.eod.tit.in 6.

Aduerte primò ex his §§. colligi, quod
2 cognatio ſpiritualis ſuperueniens ad ma
trimonium iam contractum non dirimit
illud quomodocunq; ſuperueniat, ſiue
ſcienter, ſiue ignoranter, ſicut enim per
contractum matrimonij contrahitur affi-
nitas cum conſanguineis vxoris,& tamen
hæc affinitas ſuperueniens non poteſt im-
pedire debitum coniugalem, ſic in caſu
noſtro,ſi cognatio ſpiritualis ſuperueniat
ad matrimonium non poteſt illud diri-
3 mere ſaltem in totum.Dixi in totum,nam
poſſet dirimere in partem,& ideò ſi parē-
tes ſcienter tenerent,vel leuarent propriū
filium,non poſſent impoſterum ſibi inui-
cem reddere debitum, *Abb.in ca.2.de co-*
gnatione ſpirituali. Idem dic ſi vnus ſciē-
4 ter,alia ignoranter, nam qui ignoranter te-
nuit,vel leuauit,poteſt petere,& reddere,
qui ſcienter,tenetur reddere, ſed non po-
teſt petere,*d.c.2.*& notat *gl.hic in cap.au-*
diuimus de collationibus, cap.dictum 30.
*q.1.*ſi autem ex neceſſitate id faciant,(pu-
ta pro baptiſmo miniſtrando infanti mo-
rienti,)tunc nullam pœnam ſubire debent,
cap.ad limina 30.q.1.& Abb.in d.c.2.

Aduerte ſecundò, quòd filij duorum
compatruum poſſunt inter ſe contrahe-
5 re matrimonium, dummodò ex aliquo ip
ſorum non ſit orta ratio comparernitatis,
cap.ſuper eo de cognatione ſpirituali, ſed
etiam limitatur hoc hodie ex *Trid.* Idem
dic de patre,& fœmina baptizata à filio,
nec enim inter ipſos oritur cognatio, vt
colligitur ex *Trid.loc.cit.*

Aduerte tertiò,quod ad ſummum duo
poſſunt eſſe patrini,ſcilicèt vnus,& vna, 6
qui de iure *Trid.*debent eſſe determinati
à Parochò,vel Epiſcopo, *Trident.loc.cit.*
Quod ſi Parochus,vel miniſter ipſos non
determinaret,& plures adeſſent cum nul-
lo eſſet contracta affinitas,quia omnes il-
legitimè interuenirent,& contra formam
concilij.

In §. legalis cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Legalis cognatio,quid ſit.*
Eius ſpecies per adoptionem,& arroga-
tionem,nu.2.& 3.
4 *Adoptio,& Arrogatio quomodo,& inter*
quos impediant matrimonium, num.5.

EGimus de cognatione ſpirituali;
nunc pro cognatione legali.
Aduerte primò, quòd legalis
1 cognatio eſt proximitas ex adoptione,
vel arrogatione proueniens. Eſt autem
2 adoptio actus legitimus per quem filius,
qui eſt in poteſtate patris naturalis, de
eius conſenſu tranſit in poteſtatem pa-
tris adoptantis, patet ex §.*ſed hodie de*
adoptionibus. Habet autem adoptio aliā
3 ſpeciem,quæ eſt arrogatio,& hæc etiam
eſt actus legitimus, per quem quis ſui iu-
ris exiſtens authoritate Principis tranſit
in alterius poteſtatem,& familiam. *l.2.ff.*
de adoptionibus. Igitur quomodocunque
ſit,ſiue filius ſit adoptatus, ſiue arrogatus
etiam poſtea emancipatus,nonquam po-
terit contrahere cū vxore ſui patris adop-
tantis,vt habetur hic.

Aduerte ſecundò,quod ex adoptione,
4 vel arrogatione duplex oritur impedimē-
tum pro matrimonio vnum temporale,
aliud perpetuum. Temporale eſt inter fi-
lium adoptiuum, & filiam naturalem pa-
tris adoptantis, nam ſtante adoptione
non poſſunt contrahere matrimonium,
ſecùs autem ſoluta adoptione, nam lex
quæ appoſuit impedimentum cognatio-

nis

nis legalis, illud tollit per emãcipationem
quia tollitur cauſa, quæ erat adoptio, ex
l. nil tàm naturale de regulis iuris. Impe-
5 dimentum perpetuum eſt inter adoptatũ.
vel arrogatum, vel eius vxorem vnà cum
patre adoptiuo, & eius vxore, nam ſiue
ſtante adoptione, ſiue ſoluta nullum eſt
matrimonium inter ipſos, vt hic in §. *per-
petuam*, remanet enim ille reſpectus rela-
tionis paternitatis, & filiationis.

In §. naturalis.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio naturalis quid, & quotuplex
ſit, n. 2.*
3 *Conſanguinitas quid, & quotuplex, &
quando impediat, & n. 4. & 5. 6.*
7 *Diſpenſatio in quo gradu licita ſit.*
8 *Gradum computatio quomodo, & qua-
liter facienda, & nu. 9.*

TErtia ſpecies cognationis eſt na-
turalis, quæ ex duplici capite ori-
1 tur, hoc eſt vel ex conſanguinita-
2 te, vel ex affinitate, hic de ea, quæ naſcitur
ex conſanguinitate, pro qua
3 Aduerte primò, quod conſanguinitas
eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipi-
te deſcendentium carnali propagatione
contractum, *gloſ. in explicatione arboris
conſanguinitatis in 2. p. decreti, § deinde*,
& dicitur cõſanguinitas quaſi ab eodem
ſanguine deſcenſus, & ſanguinis vnitas.
4 Aduerte ſecundò, quod iſta cognatio
habet plures lineas (eſt enim linea colle-
ctio perſonarum eodem ordine emanan-
tium gradus continens, vt per *glo. ibid.*)
ſcilicet aſcendentium, deſcendentium, &
& collateralium, *l. 1. & l. Iuriſconſultus, ff.
de gradib.* Hoc poſito nota, quod inter
5 aſcendentes, & deſcendentes ſemper, &
quandocũq; eſt prohibitum matrimoniũ,
diximus *lib. 1. ciuili, §. 1. de nupt. & l. nup-
tiæ, ff. de ritu nupt. cap. cum igitur 27. q. j.
cap. progeniem cum duob. ſequent. 35. q. 3.*
vbi Canoniſtæ communiter: Igitur inter
collaterales eſt permiſſum matrimoniũ,
6 ſed non in quolibet gradu, niſi poſt quar-
tum, ceterùm vſq; ad quartum gradum, ſi
contrahatur matrimoniũ, dirimitur, vt per
7 *Trid. ſeſſ. 24.* cit. imò inter collaterales in
primo gradu, nec valet matrimonium,
nec poteſt Pontifex diſpẽſare, nam eſt im-
pedimentũ de iure diuino, vt notant *DD.
in d. cap. cum igitur*, in alijs autem gradi-
bus impedimentum non eſt de iure diui-
no, ſed de iure poſitiuo, & Pontifex diſpẽ-
ſat, non Epõ, neq; id facit Pontifex niſi ex
iuſta cauſa, *Io. Andr. in d. cap. cum igitur.*
Aduerte tertiò, quod computatio gra-
8 duum hoc modo fit, ducitur numeratio à
ſtipite, & ſtipes eſt quaſi radix arboris, ſic
radix conſanguinitatis eſt primus parens
à quo ducimus parentelam. Vel igitur col
laterales ſunt æquales, vel ſunt inæquales
fratrum, vel pronepotes. Æquales sũt filij
fratruum, vel nepotes, & in iſtis nulla eſt
differentia, vnde quoto gradu diſtant à ſti-
pite, toto gradu diſtant inter ſe. Vel ſunt
collaterales in gradu inæquali, & tunc sẽ-
per fit compenſatio à remotiori, *cap. fin.
de conſang. & affin.* & ſic filius diſtat à pa
tre in primo gradu, diſtat autem à nepo-
te ex alio filio (eius fratre) in tertio gradu,
quia tali gradu iſte diſtat ab auo, qui eſt pa
ter filij, vt colligitur ex *gloſ.* in explicatio-
ne prædicti arboris conſanguinitatis.
Aduerte vltimò, quod puncta, quæ in
cellulis arboris appoſita manent inſuper
denotant gradus de iure canonico, & ci-
uili, & ſic puncta ſuperiora denotant gra-
dus de iure canonico, puncta inferiora de-
notant gradus de iure ciuili, ius enim ca-
9 nonicum iuri ciuili præfertur, maximè in
materia matrimonij, quod ſacramentum
eſt, colligitur ex *cap. penul. & final. de ſe-
cund. nupt.*

In §. affinitas cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas quid ſit, & vnde oriatur.
Quotiplex, & quomodò impediat ma-
trimonium, nu. 2. & 3.*

HIC agitur de alia ſpecie cognatio-
nis naturalis, quæ oritur ex affinita-
te, pro qua
Aduerte primò, quod affinitas eſt pro-
1 ximitas quędam perſonarum ex quocũq;
coitu proueniens, *Lancellot.* hic ex *Na-
uar. c. 22. n. 92. & Oſtien. in ſum. de affin.*
ſed meliùs dic, vt loquitur *S. Doct. in 4.
dest. 4.* quod ſit proximitas perſonarum
ex commixtione ſeminis in naturali vaſe
ſecuta carens parentela. Dicitur affinitas
quaſi duorum cognationum ad eorum fi-
nem vnio. Dicitur in vaſe naturali, ad
oſtendendum, quod coniunctio præter

talem

Digitized by Google

talem modum, nullum producit vinculũ affinitatis, nec poteſt dici vera vnio ea, quæ contra naturam eſt.

Aduerte ſecundò, quod ex qualibet cõ-
2 iunctione in vaſe naturali oritur affinitas, ſiue ſit adulterium, ſiue ſit fornicatio, &c. vt habetur hic in §. *intuerit*, & docet *Abb. in cap. quod ſuper de conſang. & affin.* Ciuiliſtæ verò attendunt tantum coitum licitũ, ſeù ex matrimonio; at Canoniſtę omnem
3 coniunctionem conſiderant propter impedimentum matrimonij, *cap. non debet de conſangui. & affin.* Verum tamen eſt, quod affinitas, quæ oritur ex illicito coitu, non excedit primum, & ſecundum gradum, vt limitauit *Trid. ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 4.* Antiquitus tantum procedebat vſque ad quartum gradum, ad quem hodie tantum licitam ſe extendit.

In §. conſtitutum cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas quomodo impediebat antiquitus.*
2 *Vir, & vxor parentelam communicant.*
3 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in matrimonio.*

ADuerte primò hic, limitationes prohibitionum antiquarum, & ſic
1 antiquitus non poterat quis contrahere cum conſanguineo, vel affine, etiam ſi affinis eſſet in tertio genere, vſq; ad ſeptimum gradum incluſiuè, vt colligitur ex Authore noſtro hic, & patet ex *c. 1. & c. nullum* 35. *q. 2.* quęnam ſit iſta affinitas in tertio genere, videre *glo.* hic, quæ lõgam ponit ſeriem circa hęc; hodie verò omne genus eſt ſublatum, & ſic tantum conſanguinei, vel affines in quarto gradu cõtrahere non poſſunt. Alij verò deinceps in quolibet gradu contrahere poſſunt, *cap. fin. eiu. tit.* Excipę tamen gradus, & lineam aſcendentium, & deſcendentium directè; nam in iſta linea nunquam contrahi põt, vt notant *DD. in l. nuptiæ ff. de ritu nupt.* vbi notant, quod ſi Adam viueret (mortua Eua) non poſſet contrahere matrimonium, quia omnes fęminæ ex eius propagine emanarunt.

Aduerte ſecũdò, quod cum vir, & vxor
2 ſit duo in carne vna, per conſequens, ſicut non poteſt vir contrahere cum aſcendentibus ſuis, ita neq; cum aſcẽdentibus vxoris, neq; vxor è contra; vnde *Sotus* ait, hoc eſſe de iure diuino, ſic in 4. *diſt.* 41. *q.* 1. *ar.* 3.

Quętes, an poſſit aliquando Epiſcopus
3 diſpenſare in matrimonio iam contracto cum impedimento dirimente, vt permaneat, & firmum ſit.

Reſp. ſecundum *Nauar. c. 22. n. 1.* affirmatiuè, dummodò hæc concurrant, ſ. primo, paupertas coniugum, qui nõ poſſunt de facili Romam petere, vel ſint alia legitima cauſa impediti à naturali acceſſu. Secundò, quod matrimonium ſit publicũ, & impedimentum ſit priuatum. Tertiò, vt non poſſit matrimonium ſine ſcandalo ſeparari: aliàs vno ex his deficiente, ad Summum Pontificem eſt recurrẽdum.

In §. ſi tamen.

SVMMARIVM.

1 *Infidelis ſi contraxerit in ſecundo, vel tertio gradu, ſubſiſtit matrimonium.*

HOC quod diximus de gradibus affinitatis, & conſanguinitatis vſque ad quartum gradum non habet lo-
1 cum cum Infidelibus; vndè naturaliter contracto matrimonio per ipſos, accedẽtibus deindè ipſis ad fidem, matrimoniũ non debet dirimi, quia impedimentum eſt de iure poſitiuo canonico, quod non ligat Infideles qui ſunt extra Eccleſiam, vt per *DD in cap. Iudęi, de Iud.* & proles nata in infidelitate eſſet legitima, nec debet excludi à ſucceſſione, ſicut neq; legitimati per ſuſequens matrimoniũ, *d. c. tanta eſt vis*, & notat *gl. hic verb. legitimè.*

In §. admonendi cum duobus ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei coniugis efficiuntur affines alteri.*
2 *Conſanguinei coniugum inter ſe nullum contrahunt vinculum.*

Ad-

1 ADuerte primò, quod in eo gradu, in quo ſunt conſanguinei coniugi, in eodem efficiuntur affines vxori, & ſic è contra, ac proindè mutatur tantum modus attinentię, non autem gradus proximitatis, *cap. æqualiter* 35. *q.* 2. & ratio eſt ex Domino dicente, quod vir, & vxor ſunt vna caro.

Aduerte ſecundò, quod conſanguinei vxoris, & viri inter ſe nullam contrahunt
2 affinitatem, ac proindè poſſunt licitè contrahere matrimonium, neq; inter virum, & vxorem vbi cadit affinitas, ſed potius ipſi ſunt cauſa affinitatis, vt per DD. in *l. non ideò, C. de hęred. inſtitut. l. affinitatis, C. communia de ſucceſſ. l.* 1. *C. vnde vir, & vxor.*

In §. ſi quis tamen, cum ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas illegitima, quãdo impediat, quæ requirantur, n.* 2.
Eius effectus, & pęna, n. 3.

HIC eſſet agendum de affinitate, quæ oritur ex illegitimo coitu; de qua aliqua ſupra notauimus. Hic tamen.

Aduerte primò, quod non excedit ſecundum gradum: vndè ſi maritus rem ha-
1 beret cum conſanguinea vxoris ſuæ in ſecundo gradu, contraheret cum ſua vxore impedimentum affinitatis, & ideò non poſſet petere debitum, licet reddere teneretur, *text. & gloſſ. in capit.* 1. *de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.*

Aduerte ſecundò, hoc eſſe intelligendum aliquibus concurrentibus. Et pri-
3 mò, quod maritus, vel vxor ſcienter rem habeant cum tali conſanguinea, vel conſanguineo, ſecus ſi ignoranter; tunc enim licet verè contrahatur affinitas, tamen non priuatur iure petendi debitum, *dict. capit.* 1. Secundò, quod ſequatur vera copula, & in vaſe naturali, vt diximus. Tertiò, quod ibi ſequatur pollutio non circa fæmora, *capit. diuinæ conſtitutionis* 27. *quæſt.* 2. *cap. extra ordinariã* 35. *quæſtion.* 3. & vtriuſquè requiritur ſequuta pollutio, *Innocent. in dict. capit.* 1. ſumus enim in pęnalibus, quæ reſtringi debent, ex communi regula, *odia in* 6.

Aduerte tertiò, quod ſic ſe commiſcentes puniuntur primò iure debiti, ſe-
3 cundò, vt coniux ſuperſtes poſt mortem alterius non poſſit iterum contrahere ſine diſpenſatione Pontificis, poterit Epiſcopus diſpenſare, ſi crimen ſit occultum, & ſit periculum incontinentiæ, *Abb. in dict. capit.* 1. *&* 2. *capit. in adoleſcentia, capit. ſi quis* 33. *quæſt.* 2. & poteſt etiam Epiſcopus rationabiliter diſpenſare circa ius petendi debitum, *Nauarr. cap. citat. num.* 75. *Syłueſt. verb. matrimonium* 8. *num.* 15.

Ex §. *vxor*, habes, quod debet hæc commoneri ad continentiam, vt non petat debitum à viro, donec pereat, & hoc in pęnam patrati delicti.

Hic verificatur regula, quod non debet quis ex alieno delicto pergrauari: vndè ſi vxor non poſſit caſtè viuere, poteſt, & debet à ſuo viro debitum petere, & hic reddere tenetur, ex *capit. inquiſitioni, de ſentent. excommunic. cap.* 1. *& fin. de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.*

In §. ergo, & fin.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum poſt matrimonium cognitum, quid operetur, n.* 2.

ADuerte primò, quod ſi coniux poſt conſummatum matrimo-
1 nium aſſerat ſe cognouiſſe ante contractum matrimonium conſanguineam vxoris ſuæ, non eſt ei præſtanda fides, licet rumor de hoc in vicinio conſurgeret: nam nihil prodeſt, niſi per claras probationes id innoteſcat, vt habetur hic.

Aduerte ſecundò, quod ſi id fuerit ante conſummatum matrimonium, tunc non
2 debet ſponſus conſumare, ſed tenetur potius ingredi Religionem, quam exponere ſe periculo incontinentiæ, dum non poſſet deindè petere debitum, *Sylu. verb. matrimonium, & S. Doct. in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 55. *art.* 5. *& ſequentib.* ſi autem ſint contracta ſponſalia tantum de futuro, diſſolui debent; nec poterit ſponſus contrahere cum prima, nec cum ſecunda;

non cum prima ratione affinitatis, nec cũ ſecunda ratione publicæ honeſtatis, vt diximus.

DE CLANDESTINA Deſponſatione.

TITVLVS DECIMVSQVARTVS.

SVMMARIVM.

1 *Sollemnitatum defectus, quando impediat matrimonium, & n.2.*
3 *Parochus, qui debeat interuenire.*
4 *Denunciationes, an ſint de eſſentia, nu. 7.*
5 *Contrahentes ſine ſollemnitatibus, an peccent.*
6 *Parochus aſſiſtens illegitimo matrimonio, an peccet.*
8 *Denunciationibus propoſitis, quid agẽdum, & n.9.*
10 *Matrimonij clandeſtini effectus, nu. 11.*
12 *Parochus publicationes omittens qualiter puniatur.*

ALiud impedimentum,
quod dirimit etiam
matrimoniũ, eſt de-
fectus in ſolemnita-
1 te neceſſariò requiſi-
ta ab Eccleſia, hoc
eſt in præſentia teſtiũ
& Parochi, vt ſupra
diximus ex *c.2.extra eod.& cap.aliter* 30.
q.5. & hæc dicitur deſponſatio clandeſti-
na. Pro qua.

Aduerte primò, quod licèt de iure anti-
quo clãdeſtina deſponſatio eſſet impedi-
mentum ad matrimonium contrahendũ
2 tantũ, tamen de iure Concilij impedit ma-
trimonium contrahendum, & dirimit iam
cõtractũ, vt per *Trid.ſeſ.24.c.1.* ac proindè
debent intercedere publicationes, præſen
tia Parochi, &c. *cap.aliter cit.* ſed circa hęc
requiſita.

Quæres primò, an ſit neceſſe quod in-
3 terueniat Parochus, an poſſit Parochus
alteri id committere, an debeat eſſe Paro-
chus fęminæ, an Parochus viri.

Reſp. poſſe Parochũ id alijs cõmittere;
aſſiſtit .n. vt teſtis loco Eccleſiæ, *Nauarr.
conſ.1.de ſponſal.* ſed debet eſſe Parochus
fęminæ, quæ debet in proprio domicilio
manere non in villa, *Nauar.conſ.4.de clã-
deſt.deſponſ.* & debet Parochus viri fidem
denũciationũ (quas fecit in propria Paro
chia pro viro) mittere Parocho fęminæ.

Quæres ſecundò, an denũciationes ſint
de eſſentia, ita vt ſi omittantur, matrimo-
nium ſit nullum.

Reſp. negatiuè, ſic *Molin.de rit.nup.lib.
2.diffic.11.n.45. Guttier.pract.qq.lib.2.q.4.
n.5. Ric.in prax.to.1.reſol.224.n.6. Camerona de Sanct.tract.12.de matrim.dub.17.
Villalob.in ſum.to.1.tract.13.diffic.24.n.2.*
qui & refert, ſic declaraſſe Sacrã Cõgrega
tionẽ Cardinaliũ per hæc verba, *Denũciationes ſi omittantur, matrimonium irritũ
non eſſe, ſeruatis tamen cęteris requiſitis.*

Dices, nulla eſt maior ratio in vno re-
quiſito, quàm in alio, (communia enim
4 ſunt de iure poſitiuo) ergo ſi poteſt omit-
ti vnum requiſitum (vt ſunt denunciatio-
nes) poterunt etiam omitti alia.

Reſp. negando anteced. & maior ratio
hæc eſt: nam cum matrimonium ſit con-
tractus, alia requiſita maiori ratione intrin
ſeca accedunt ad ſolemnitates ipſius con-
tractus, vel ſaltem pluſquam accedant pu-
blicationes; videmus .n. quod in alijs cõ-
tractibus debet adeſſe numerus teſtium,
Notarius, Iudex cartularius, ergo etiam in
contractu matrimonij debent adeſſe ſimi-
les perſonæ, publicationes autẽ non viden-
tur habere illam rationem reſpectu con-
tractus, ſed ratione puri iuris poſitiui.

Quæres tertiò, an peccent ſic contra-
5 hentes, & an Parochus, qui aſſiſtit tali ma-
trimonio non prænijs denunciationibus,
peccet, & quo peccato.

Reſp. omnes iſtos peccare mortaliter,
6 quia faciunt contra voluntatem Eccleſię,
ſic decernentib. *Sanch.de matr.to.1.lib.3.
diſp.5.n.6. Villalob.loc.cit.& alij.*

Nota tamen primò, quod poterit ali-
quando Epiſcopus in hoc diſpenſare ex
aliqua iuſta cauſa, vt ſcilicèt contrahatur
7 matrimoniũ, & ante quàm deindè inter-
cedat conſumatio, fiant denũciationes, ſic
*Sanch.loc.cit.diſp.7. Coninc.de ſacrament.
diſp.27.dub.5.nu.53.* quicquid ſentiat *Vi-
uald.in candelab.p.1.de matr.n.243.*

Nota ſecundò, quod propoſitis publi-
8 cationibus vnuſquiſq; veniens debet au-
diri, quia eſt actio popularis, & cõmunis,
ideò quilibet, qui impedimentum nouit
contra tale matrimonium, proponere de-
bet, *cap.cum in tua.de ſponſal.* imò ſi vnus
propoſuerit impedimentum, ſed non pro-
bauerit, alius proponens tale impedimen-
tum, debet audiri; poteſt enim eſſe, quod
iſte habeat rationes ſolidiores, *Abb. in
cap.fin.eod.tit.*

Aduerte ſecundò, quod ſi aliquod im-
pedi-

9 pędimentum opponatur, & ſit probabilis
coniectura, debet ſuſpendi matrimoniũ,
nec debet contrahi, donec certa ratio ap
pareat, *d.cap. cum in tua, & cap.ſuper eo,
de conſang. & affin.*

Aduerte tertiò, quod ſi quis intentanerit tale matrimonium clandeſtinum abſq. ſolemnitatibus prædictis, filij nati ex ipſo
10 ſunt illegitimi, & inhabiles ſuccedere patri, *cap.cum inter, & ſeqq. ext. qui fil. ſint legit.* & rationem dat gloſ. hic, nam præſumitur malè agere, qui clandeſtinè contrahendo, fugit lucem, dicente Domino, *Qui ambulat in tenebris offendit lucem,* & patet ex *d.cap.non aliter 30.q.3.* ſi autem vnus tantum ex contrahentibus ſciat ali-
11 quod impedimẽtum, alia autem neſciant, vel è contra, tunc filij nati ſequentes bonam fidem ignorantes ſunt æſtimandi legitimi, *cap.ex tenore, qui fil. ſint legit.* mõſtruoſum enim eſſet filium eſſe partim legitimum, partim illegitimum.

Aduerte vltimò, quod ſi Parochus prętermittat dictas denunciationes, & ſolemnitates, debet ſuſpendi ab adminiſtratione, & officio per triennium, *d.cap.cum inhibitio.ext.eod.* debet enim Parochus om-
12 ninò propter hunc finem adeſſe; nam ſi alia cauſa vocetur, vel ex alio fine inueniatur pręſens, & contrahentes inuito Parocho in eius præſentia ſe inuicem acceptent, Parochus puniri nõ poterit, & contrahentes puniri debent.

QVI MATRIMONIVM accuſare poſſint, vel contra illud teſtificari.

TITVLVS DECIMVSQVINTVS.

SVMMARIVM.

1 *Accuſari, & teſtificari differunt.*
2 *Conſanguinei, & affines accuſantur, vel teſtificantur in matrimonio.*
3 *Denunciationum tempore elapſo non audiuntur quicumque.*
Limita num.4.

AD intelligentiã huius tituli, & duorum §§. aduerte primò, quod aliud eſt accuſare, aliud eſt teſtificari;
1 acceptare eſt agere ad vindictam delicti, licet ſub largo modo comprehendat etiam denũciationem, quæ etiã eſt accuſatio, ſed per ipſam prætenditur emẽdatio, vt per *DD. in cap. inquiſitionis, de accuſ.* & ſic ſumitur in pręſẽti tit. noſtro, teſtificari ẽt eſt teſtes probare id, de quo eſt accuſatio, vel denũciatio, teſtes deponere de auditu, vel de ſcientia.

Aduerte ſecundò, quod licet in alijs iudicijs conſanguinei, affines, & alij, non ad-
2 mittantur ad teſtificandum, nec ad accuſandum, hic etiam indiſtinctè vnuſquiſq; venire poteſt, vt per *text. hic in §.videtur* vbi habetur, id eſſe tàm ex conſuetudine Eccleſiæ, quàm de iure, *c.1.35.q.6. & cap. Micena diſt.31.* quod currit etiam de iure ciuili, quia parentes, & ſimiles, melius ſciunt conſanguinitatem, quam norint extranei, *l.de tutela, C.de integr.reſtit.mino. l.etiam, ff.de prob. l.ſi vxores, ff.de adult.*

Aduerte tertiò, quod tempore denunciationum vnuſquiſque veniens auditur, eo tamen tempore elapſo, ſi quis velit te-
3 ſtificari, debet iurare ſe ignoraſſe impedimentum tempore publicationum, vel fuiſſe abſentem, vel legitimè impeditum, & poſt hæc auditur, *cap.ex parte, de conuerſ. coniug.* diximus *lib.1.de confirm. electi pro publication. facien.* & patet hic ex *cap. fin. ext. eod.*

Aduerte quartò, quod aliquando quis
4 facit per aliud id, quod non poteſt per ſe; vndè licet is, qui ſciebat impedimentum tempore publicationum, & tacuit, ſi deindè proponere velit, non audiatur; ſi tamen quis ex ipſo ſciat, debet audiri, quia non eſt in culpa, ſicut erat ille, vt hic in *§.non tamen, & glo.verb.auditus.* Item audiri debet qui tũc erat abſens, vel puer, vel excommunicatus, ſi deindè liberentur ab his impedimentis, *Abb. in cap. quia diuerſitate, de conceſſ. preb.*

In §. ſed nec omnes cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatores non ſunt omnes idonei, & num.2.*

NOn omnes indiſtinctè pro qualibet accuſatione admittuntur, ſed ordine ſeruato, & ideò in
1 impedimento frigiditatis, vel impotentiæ coeundi admittuntur vir, & vxor ad inuicem, vt hic in §. *ſed nec omnes*, ſi tamen vxor dicat virum eſſe impotentem, & vir id neget, eius fidei ſtandum erit; & vxor probet contrarium, ſi velit, ſi ipſa dicat virum eſſe potentem, & hic neget, vxori creditur, *Sylu. in ſumma verb. diuortium*, q.18. & DD. communiter in *c. 1. de frigid. & maleficiatis*, Antonin. *in ſumm. 3. part.*
2 *tit. 1. c. 2.* Ad probandam verò conſanguinitatem, vel affinitatem admittuntur conſanguinei gradatim, & ſic prius proximiores, *cap. videtur* 35. *q. 6.* quilibet tamen accuſans debet perſonaliter comparere, & non admittitur per epiſtolam, *cap. à nobis, eodem tit.*

In §. quod ſi progenies.

SVMMARIVM.

1 *Honeſtiores accuſatores præferuntur.*
2 *Matrimonium in multis priuilegiatur.*

HOneſtiores, & antiquiores ſunt præferendi, ideò deficientibus
1 conſanguineis, eſt recurrendum ad viros honeſtiores, & antiquiores: nam vicinus præſumitur ſcire facta vicini, *cap. quanto, & cap. quoſdam, de præſumpt.*

Ex *gloſ.* hic habes multa priuilegia pro matrimonio, & ſignanter quod in hac cau
2 ſa proceditur ſummariè, quod poteſt idẽ eſſe accuſator, & teſtis, quod valet teſtimonium de auditu, *cap. de parentela* 35. *q. 6.* & alia notat *gl. hic verb. teſtimonium.*

In §. Ideò etiam.

SVMMARIVM.

1 *Genealogiam ſuam nemo præſumitur ignorare.*

HIc idem habetur, quod ſupra diximus, quod ſcilicèt vnuſquiſquè
1 præſumitur ſcire ſuam genealogiam, & ordinem ſuę parentelę, ideò *Abb. ex cap. videtur cauſa, & qu. cit.* ait: ſi quis dicat ſe ignorare ſuam genealogiam, non eſt ei credendum, quia in contrarium præſumitur.

In §. quod autem, cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Pater poteſt aliquando teſtificari pro filio.*
Limita n. 2.

ADuerte primò, quod regula, per quam diſponitur, quod pater non
1 poteſt eſſe teſtis in cauſa filii, vt in *l. teſtis idoneus, ff. de teſtib. & §. item teſtis 4. qu. 5.* fallit in cauſa matrimonij, quia matrimonium fauorabilis res eſt.

Aduerte ſecundò, hoc limitari quando inter coniuges non eſt paritas in diuitijs, vel nobilitate, vel ætate, &c. tunc enim pa
2 rens inferioris coniugis non admittitur ad teſtificandum pro illo, quia parentes filiorum incrementum, & honorem affectare, proculdubio æſtimatur, patet ex *tex. in cap. proculdubio. de appellat.* colligitur ex *Butrio in cap. fin. de fil. Presbyter.* imparitates diuitiarum, nobilitatis, &c. videte apud *gl. hic.*

In §. quoties.

SVMMARIVM.

1 *Actus incipit à quo non poteſt ſubſiſtere.*

ACtus multoties incipit ab eo, à quo ſubſtineri non poteſt, ideò
1 licèt vnus tantum poſſit accuſare, & impedire matrimonium, tamen ad probandum deindè impedimentum duo requiruntur, *capit. quoties, de teſtib.* vbi *Abb.* & generaliter in rebus etiam grauiſſimis duo teſtes ſufficiunt, *gloſſ. hic, verb. duobus, ex cap. præſul 2. quæſt. 4.* ex verbis Domini *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*

In

In §. Teſtium cum fin.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes pro diſſoluendo matrimonio, quales eſſe debeant, & iurent, n. 2.*
3 *Spon;alsbus ſeparatis non audiũtur alij teſtes.*
4 *Diuortio facto probari poteſt contrariũ.*

1 ADuerte primò, quod teſtes pro
diſſolutione matrimonij poſſunt
eſſe etiam de auditu, debent ta-
men ad hoc eſſe rogati, *cap. paſtoralis 20.*
q. 1. & debent dicere ſe accepiſſe à maio-
ribus, & ſe credere ita eſſe, & ſic valet in
iſto caſu iuramentum credulitatis, *cap. li-*
cet, de teſtib. cap. literis, de pręſump. & gl.
hic verb. credere.

Aduerte ſecundò, quod debent iurare
ſe non accedere ex inuidia, vel priuato
2 odio, neq; ex affectu amicitiæ, vel alterius
partis, vt patet ex *gloſſ. hic*, ex qua habes,
quod licet aliquem odiſſe odio publico,
puta, quia eſt peccator, quia præiudicat
bono publico, &c. non autem quia ſibi-
met taliter priuato iniuriam intulit.

Aduerte vltimò, quod ſecuta ſeparatio-
3 ne ex probationibus, ſi fuerint ſeparata
ſponſalia, non admittitur alia probatio in
contrarium, ſecus autem ſi ſit factum di-
uortium matrimonij; tunc enim etiam ſe-
cuta publicatione diuortij, admittitur
4 probatio in contrarium, quod eſt propter
magnum periculum, quod ineſt in diſſo-
lutione matrimonij legitimè contracti,
gl. hic verbo audiendus, ex d. cap. licet de
teſtibus.

DE DIVORTIIS.

TITVLVS DECIMVSSEXTVS.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium quid ſit.*
Differt à repudio, & diſſolutione matrimonij, n. 2.
Eius cauſę, n. 3.

EX præparatorijs deuenitur ad præparatum, vt per DD. in *rubrica de eden-do*. Egimus de accuſationibus, quæ præcedunt diuortium, meritò de diuortio hic, ad cuius tituli, & duorum §§. intelligentiam.

Aduerte primò, quod diuortium eſt diſ
1 ſolutio mattimooij, quæ vtroquè viuente
coniuge contingit, iuxta *tex. in cap. diuor-*
tium de pęnitentia diſt. 1. quod tamen nõ
intelligitur quoad vinculum matrimonij,
quod ſemper perſeuerat, ſed tantum quo-
ad torum, & mutuam cohabitationem,
cap. vſq; adeo 32. q. 7.

Aduerte ſecundò, quod habemus plu-
res terminos, ſcilicèt diuortium, repudiũ,
2 & diſſolutio, diuortium eſt de quo dixi-
mus, & interuenit in matrimonio contra-
cto per verba de præſenti; repudium erat
in lege veteri etiam in matrimonio con-
ſtante, tunc enim propter aliquod crimen
vir repudiabat vxorem, & poterat alteri
habere, quod hodie viget tantum inter in-
fideles, inter fideles autem habet locum
repudium pro ſponſalibus, *l. inter ſtuprũ,*
§. diuortium, ff. de verborum ſignificatio-
ne, diſſolutio, quæ eſt propria ſeparatio
matrimonij, non habet locum niſi poſt
mortem alterius coniugis, notat *gloſſ. hic*
verbo viuenter.

Aduerte tertiò, quod licet ius ciuile
multas ponat cauſas diuortij, vt de iure
nouiſſimo *authenticborum in §. qui vero,*
auth. vt liceat matri, & auię, tamen de
3 iure canonico non ita ſe habet, ſed pote-
rit fieri diuortium propter ingreſſum in
religionem, propter adulterium, hæreſim,
nimiam ſæuitiam viri, quæ debent proba-
ri coràm Iudice Eccleſiaſtico, *cap. ſiue 33*
quaſt. 2.

In §. Si tamen.

SVMMARIVM.

1 *Religionem petere poteſt vxoratus.*
Limita, n. 2.
Erratio, n. 3.
4 *Bigamia vnde oriatur.*

Ad-

ADuerte, quod ſi quis contraxerit
matrimonium per verba de pre-
1 ſenti, & non ſequuta copula ve-
lit ingredi religionem, poterit id facere
infra duos menſes à die contracti matri-
monij, & non poterit à coniuge impediri,
*cap. ex publico de conuerſione coniugato-
rum*, tamen poſt tale tempus non poteſt
amplius negare debitum vxori petenti
abſquè incurſu in labem mortalis, ſi vero
2 fuerit ſequuta copula non poterit religio-
nem ingredi, niſi accedente conſenſu vxo-
ris, *cap. ad Apoſtolicam, & cap. cum ſit cit.
titul.*

Quæres, cur id poſſit facere ante matri-
monium conſumatum, non autem poſt.

Reſp. quia matrimonium conſumatum
ſignificat vnionẽ Verbi cũ carne, & Ver-
bum carnem, quam dimiſit, at matrimo-
3 nium tantum ſignificat vnionem Chriſti
cum Eccleſia; & Chriſtus Dominus plures
habuit Eccleſias, vt diximus *lib. 1. tit. de
ijs, qui promoueri non poſſunt.*

Notate autem hic, quod ſi quis habuit
4 vnam vxorem virginem, licèt non conſu-
marit cum ipſa, tamen non poterit cum
alia contrahere, & conſumare abſq; ma-
cula bigamiæ, *Abb. in cap. Apoſtolica de
ſponſalibus.*

In §. nec vitiari cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Falſa cauſa, an vitiet actum.*
2 *Ingreſſus in Religionem, an vitietur quã-
do dirimat matrimonium, n. 3.*
4 *Ordo Sacer non dirimit matrimonium.*
5 *Cognita violenter non amictit ius ingre-
diendi Religionem.*

1 ADuerte primò, quod ex cauſa im-
pulſiua falsè propoſita non vitia-
tur actus, firma tamen remanen-
te cauſa finali. Huius rei habemus exem-
plum, ſi quis ante conſumatum matrimo-
nium ingrediatur religionem, dicens ſe
accedere ex ſuperuenienti lepra vxoris,
licèt iſta cauſa lepræ ſit falſa, tamen non
debet iſte reuocari à religione, quia cauſa
2 finalis ingreſſus in religionem eſt, vt ſer-
uiat Deo, & hæc cauſa ſemper firma eſt,
colligitur ex *cap. veniens de conuerſione
coniugatorum* & patet à ſimili ex *l. rem
alienam, ff. de pignoratitia actione, l. falſa,
ff. de conditionibus, & demonſtrationibus.*

Dixi ante conſumatum matrimonium;
nam tempus duorum menſium nõ eſt ta-
xatiuum, niſi alter coniux conquæratur, ſi
enim plus ſic impermixti permaneant, po-
terit vnus, vel vna alio inuito, quandocũq;
religionem petere, vt notatur *in capit. ex
publico de conuerſione coniugatorum.*

Aduerte ſecundò, quod non eſt idem
dicendum in eo, qui ſuſciperet ſacros or-
dines poſt contractum matrimonium, nã
tunc fuit ſacrilegus, & non auditur, ſed de-
4 bet conſumare matrimonium, & cũ vxo-
re manere reddendo debitum, ſed non pe
tendo *dict. cap. ex publico*, poſſet tamen ſi
matrimonium non eſſet conſumatum in-
gredi religionem, ſicut poſſet quilibet, vt
ſupra diximus.

Aduerte tertiò, quod ſi vxor ante duos
menſes, quos habet ad eligendum ſtatũ,
4 fuerit inuita, & coactè cognita à viro, po-
teſt adhuc ingredi religionem, *Abb. in cap.
verum cit. tit.* ſecùs autem poſt duos mẽ-
ſes, quia tunc vir habet dominium in cor-
pus vxoris, & poteſt verè, & iuridicè ipsã
cognoſcere.

In §. Nequè mirum.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſione ſequta diſſoluitur matrimo-
nium non conſumatum.*

REdditur hic ratio ſupradictæ diſ-
poſitionis, quia ſcilicèt matrimo
nio non conſumato coniuges nõ
1 ſunt effecti vna caro, per conſequens vno
tranſeunte ad Deum per religionem, alia
in ſeculo permanere poterit, & alteri con
iugi in matrimonium poſt ſequtam pro-
feſſionem ſponſi *c. 2. de conuerſione con-
iugatorum*, vinculum autem primi ma-
trimonij ſoluitur omnino.

In §. diuerſum.

SVMMARIVM.

1 *Ordo Sacer non dirimit matrimonium
non liberat à debito coniugali, nu. 2.*
3 *Profeſſio, & ordo differunt quoad effe-
ctum.*

Ad-

ADuerte hic, id quod diximus, ſcilicèt per ſuſceptionem ordinis ſacri non dirimi matrimonium, &
1 comprobat *gloſſ. hic ex Abb. & Innocentio in cap. placet, & cap. 2. de conuerſione coniugatorum*, vnde imprimitur caracter etiam ſacerdotalis, ſie tamen ordinatus teneretur reddere debitum, vt diximus.
2 Ratio diuerſitatis inter religionem, & ordinem ſacrum hæc eſt, quia ſcilicèt votum in ordinibus eſt de iure poſitiuo, in quo
3 poteſt Eccleſia diſpenſare, at votum Religionis eſt de Eſſentia, meritò ſi illud votum tollatur deſtruitur religionis Eſſentia, *Abb. in dict. cap. placet*.

In §. ſed, & ſi inter, cum duobus ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi, quãdo annullet matrimonium, n. 2. & 5.*
3 *Diſpenſari, an poſſit in matrimonio, ſic contracto, n. 3.*
4 *Fingens ſe impotẽtem, an liberetur à vinculo matrimonij.*

HIc agitur de modo, quo matrimonium inter infideles contractum conſiſtere poſſit, vel diſſolui, de quo diximus ſupra in §. *cultus quoquè*, ideò recolite ibi dicta, pro alijs §§.

Aduerte primò, quod impotentia coeundi, vt dirimat matrimonium, debet pre-
1 ire ipſum, ſecùs autem ſi hæc impotentia ſubſequatur, patet ex *cap. ex literis de frigidis, & maleficiatis*, tunc enim non dirimit matrimonium, ſufficit, quod tempore
2 contractus fuerint habiles, ſi tamen matrimonium adhuc non eſſet conſomatũ, & vnus ex ſponſis non habeat talem impotentiam, & valdè timeatur de eius inconſtantia, poteſt tunc Pontifex diſpenſa-
3 re, vt non tantum diuortium fiat, ſed etiã iſte, qui potens eſt, alteri nubat, & ſecundum matrimonium contrahat, vt notat *gl. hic verbo ignorans*.

Aduerte ſecundo, quod ſi quis fingeret ſe impotentem coire, & verè eſſet potens,
4 tunc ex tali falſa cauſa ſequuta ſeparatione, etiam ſi alteri nupſerit, cogitur ad primum matrimonium ratum redire, cuius vinculum firmum remanet, quia cognita ab vno præſumitur cognoſcibilis ab alio, *Abb. in cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis*.

Si verò fuerit ſeparatum matrimonium eo quod fęmina non potuit deflorari à
5 viro ſine periculo propriæ mortis, ſi deindè ſit cognita à ſecundo viro, etiam ſi per frequentationem copulæ redderetur apta, vt poſſet à primo viro cognoſci, non erit ei reſtituenda, quia tempore matrimonij non erat ab illo cognoſcibilis, vt notat *gl. hic ex Abb. loc. cit.*

In §. Plane.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens ſcienter cum impotenti remanet ligatus.*
Secus ſi ignoranter, nu. 2.

1 SI quis ſcienter cum aliqua impotenti contrahat, tenetur illi conuiuere, & habere ipſam, vt ſororem *capit. conſultationi de frigidis, & maleficiatis*, neque poteſt tale matrimonium diſſolui quoad vinculum, debet enim ſibi imputare damnum, quod ſua culpa ſentit, ſi tamẽ vir nullo affectu maritali vxorem cognouerit propter impotentiam, poteſt alteri
2 nubere illa conſentiente, & hoc matrimonium tollit primum, *gl. hic verb. vt ſororem*, & nos etiam ſupra diximus.

In §. Sępiùs cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium inducit diuortium.*
Limita, n. 3. 5. & 6.
2 *Hæreſis cauſat diuortium.*
Limita, n. 3.
4 *Paria delicta mutua compẽſatione tolluntur.*
7 *Pęnam in foro conſcientiæ, an quis teneatur ſoluere.*
8 *Adulterium carnale, & ſpirituale differunt.*
9 *Gratia Dei non operatur in foro exteriori.*

Hic

HIC breuiter aliqua de diuortio propter fornicationem, & adulterium quare

Aduerte primò, quod adulterium vnius
coniugis inducit ſeparationē matrimonij
1 quoad thorum, *cap. gaudemus de diuort.*
2 Idem dic de lapſu in hæreſim, vt ſupra di-
ximus, ſecus autem ſi & alter coniux ſit
3 eadem pice maculatus, quia vt ſupra di-
ximus, paria delicta mutua compenſatio-
ne tolluntur, *cap. mihi 32. q. 6. & l. de viro*
4 *ff. ſol. matr.* Iudicium verò huius cauſæ à
Iudice Eccleſiaſtico fieri debet, ſicut no-
tat *Alph. de Caſt. lib. 2. de iuſta hæret. pu-
nit. c. 7.*

Aduerte ſecūdò, quod vxor ꝓpter adul
5 terium viri poterit ad ipſo ſeparationem
petere, & expenſis talis viri eſt alimentan-
da, *Affl. dec. 4. & 144.* Si autem vxor ſic
adultera amittit dotem in pœnam comiſſi
criminis, quod ſi falſis accuſationibus pro-
bet id non fuiſſe verum, vel etiam virum
6 eſſe eadem labe notatum, tunc tātum ex-
penſas viro refacere tenetur propter litē,
ſic temerariè motam, dotem verò retine-
re poteſt, *Nauar. c. 18. n. 49. Leſſ. lib. 2. c. 12
dub. 18. n. 134. Vaſq. p. 2. n. 2. diſp. 175. c. 12
n. 13. & 14. Tander. in 2. 2 S. Doct. diſp. 4.
dub. 2. n. 76.* & alij plures, qui tenent com-
muniter, quod is, cuius bona ob crimen
7 ſunt confiſcanda, ſi in fraudē, vel iniuſtè
impediat non tenetur ad reſtitutionem,
& ex hoc inferr ad varia, ſic ad pœnam
non ſoluentis vectigalia, & ad hæreticos,
qui ſaltem probant ſe crimine hæreſis nō
eſſe maculatos, nam non tenetur ad reſti-
tutionem bonorum ſuorum.

Aduerte tertiò, quod non eſt idem di-
cendum in diuortio propter fornicatio-
nem carnalem, ac propter fornicationem
8 ſpiritualem, nam primo caſu non poteſt
vir condemnari ad reſumēdam ſponſam
adulteram quoad thorum, ne eueniat bi-
gamus, *Abb. in cap. ex parte de conuerſ.
coniug.* quod non ſic eſt in adulterio ſpiri-
tuali, cuius omnis macula tollitur redeun
te hæretico ad fidem, vt notat *glo. hic ver.
remanente, ex text. in cap. quanto, & cap.
gaudemus de diuor. ex l. 1. C. de raptu virg.*
& ratio potiſſima eſſe poteſt, nam gratia
9 Dei poteſt quidem tollere omnem reatū
culpæ, & pœnæ quoad Deum, non tamen
tollit quoad homines, mitius enim agitur
cum Deo, quam cum homine, *l. Celſus, ff.
de recept. arbitris.*

In §. his exceptis cum tribus ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium conſumatum non diſſol-
uitur per profeſſionem, nec per ordi-
nem.*
2 *Profeſſio illegitimè facta non ſanatur.*
3 *Ordo ſacer ſuſceptus tempore matrimonij
quomodo liget.*
4 *Senes poſſunt recedere à matrimonio de
communi conſenſu.*
5 *Profeſſio facta ſciente vxore valet.*

ADuerte primò, quod præter caſus
prædictos non poteſt diſſolui ma-
trimonium conſumatum, vnde ſi
1 quis inuita vxore ſuſciperet ſacros ordi-
nes, vel ingrediatur religionem, etiam ſi
ibi emittat profeſſionem, poteſt vxor re-
uocare ad ſtatum matrimonialē, pro quo
ius habet *cap. verum de conuerſ. coniug.*
imò profeſſio adeo eſt inualida, vt neque
mortua tali vxore teneatur ingredi reli-
gionem, ſed poterit aliud matrimonium
2 contrahere, quia profeſſio fuit nulla ab
initio, meritò nec poteſt tractu temporis
conualeſcere, ex *l. quæ ab initio, ff. de reg.
iur.* ſic expreſsè tenet *Abb. in cap. noſti, de
elect. & c. 3. de conuerſ. coniug.* vbi ponit
notabile, quod ſcilicet quando votum eſt
nullum ratione alicuius defectus intrin-
ſeci etiam ceſſante tali impedimento nul
lam habet firmitatem, & ſic ſecundū ma-
trimonium eſt validum, & ſubſtinendum,
neque peccat contrahendo, quia idem
eſt non profiteri, ac inualidè profiteri, *glo.
hic. verb. non poterit,* vbi habes diffusè do
ctrinam Abbatis.

Aduerte ſecundò, quod non eſt idem
3 dicendum in ordine ſacro, ſi quis enim
inuita vxore ſuſciperet ſacros ordines, li-
cet matrimonium non eſſet diſſolutum,
& hic teneretur reddere debitum, licèt
nō poſſet petere; tamen mortua tali vxo-
re, non poſſet ſecundum contrahere ma-
trimonium, & licèt contraheret, & conſu-
maret, non valeret, vt ſupra diximus de
impedimento ratione ordinis, & ratio eſ-
ſe poteſt, quia votum profeſſionis eſt pro-
prium, & nemo poteſt obligari ad aliquid
in præiudicium alterius, & per conſequēs
nullum eſt tale votum emiſſum ab impo-
tente, vt notat *Abb. loc. cit.* at votum in ſa-
cro ordine eſt obligatio ab Eccleſia inhæ-
rens ſacro ordini, vt his, qui ordinatur, in

con-

conſequentiam remaneat obligatus ad ca
ſtitatem,meritò dum remanet ordo ; re-
manet etiam obligatio , ergo ſi ſecundum
contrahat matrimonium erit nullum.

Dices,nulla eſt maior ratio in vno,quã
in alio , ergò ſi ſic profeſſus poteſt aliud
matrimonium contrahere , idem poterit
facere ſic ordinatus.

Reſp. negando antecedens , & diſpari-
tas eſt, nam votum profeſſionis eſt nullũ,
& omninò tollitur, tamen votum ordinis
nõ tollitur omninò, ſed remanet in ſuſpẽ-
ſo,& fundatur in ordine,qui verè extat ra-
tione caracteris indelebilis, profeſſio aũt
nil relinquit poſt ſe,in quo poſſet fundari.

Aduerte tertiò,quod vxor ſenex,de cu-
ius continentia non dubitatur, poteſt vi-
ro ſuo dare licentiam profitẽdi in religio-
4 ne & ipſa continentiam vouens,poteſt in
ſęculo remanere, *cap.quidam de conuerſ.*
coniug. & idem erit dicendum, ſi ingreſſo
viro in religionem vxor committat adul-
terium , nam tunc interpoſita ſententia à
Iudice ſoluitur matrimonium quoad tho
rum,& vir ibi permanere poterit , & vali-
dè profiteri,*cap.veniens cit.tit.*

Aduerte vltimò , quod ſi quis ſciente
vxore , & non contradicente ingrediatur
Monaſterium,& ibi profeſſionem emittat
5 valet talis profeſſio,donec vxor non reuo
cet ipſum virum.*cap.conſuluit de conuerſ.*
coniug. quæ poterit id facere allegando
cauſam ignorantiæ,cæterum ſi ibi permã-
ſerit,& mortua vxore , vellet aliud matri-
monium contrahere,eſſet nullum, *c.1. &*
cap. ex parte cit.tit.

In §.quid ſtatuemus.

SVMMARIVM.

1 Profeſſio facta etiam in bona fide non
ligat.

ADuerte hic,quod ſi vxor manens in
bona fide,& putans maritum eſſe
mortuum , religionem ingredia-
1 tur,& profeſſionem ibi emittat,poteſt vi-
ro ſuperueniente reuocari, neque (ſtrictè
loquẽdo)tenetur mortuo viro religionem
iterum petere , quia nullum fuit tale vo-
tum antea emiſſum *glo.hic verb.non erit,*
ex cap.2.de translat.Epiſcop.

In §.licet autem cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Votum peregrinationis terræ ſanctæ li-*
gat virum.
Limita pro vxore,nu.2.
Vxor tenetur virum expectare,n.3.& 6.
4 *Viro capto ab hoſtibus matrimonium*
non diſſoluitur.
Limita quando eſt violenta præſum-
ptio mortis,num.5.

ADuerte primò, quod licet vir inui-
ta vxore,non poſſit ingredi religio-
nem, poteſt tamen vouere peregri-
1 nationem terræ ſanctæ,inuita vxore , *cap.*
ex multa,§.in tanta de voto,& voti redem
ptione.

Dices primò, quod dicta decretalis lo-
quebatur tunc quando terra ſancta exta-
bat in poſſe Chriſtianorum , ergo non ha-
bet locum hodie , cum Infideles ſint in
eius poſſeſſione,& ratio eſt, quia ideo in
dicta decretali id concedebatur, vt ſcili-
cet augeretur ſubſidium dictorum loco-
rum,quod hodie ceſſat , accedunt enim
fideles ex ſola deuotione,ergo tale votum
non valet.

Reſp.neg.conſeq.& ratio eſt,quia vt ha
betur hic finis rei non cadit ſub re,& ideo
licet talis fuiſſet intentio Pontificis conce
dentis,tamen fideles hodie conſuetudine
legem interpretantes tali priuilegio vtun-
tur,quia conſuetudo eſt legum interpres, *l.ſi*
*de interpretatione,ff.de legib.*præter quam
et hodie poſſunt fideles ſubſidium præbere
dictis locis , cum ibi permaneant Fratres
S.Franciſci Minores de obſeruantia , qui
dictorum locorum curam habent, & ſol-
uunt Tyranno Turcarum magnum tri-
butum.

Dices ſecundò,ergo potuerunt etiam
vxores id facere : nam vir, & vxor non
debent ad imparia condemnari.

Reſp.negãdo ſequelam,& ad rationem
2 adductam dicimus, currere quando mili-
tat eadem ratio,nõ poſſunt autem eodem
modo honorificè peregrinari fœminæ, vt
homines,verum tamen eſt,quod his pere
grinantibus vxores non tenentur illos ſe-
qui, ſed expectant in regreſſu , *cap.de illis*
de ſponſal.

Aduerte ſecundò, quod quantumcunq;
3 moram faciente ſponſo in tali peregrina-
tione,ſponſa ſemper expectare tenetur,&
ſi alteri nubat non conſtito de morte viri,

 nullum

nullum eſt tale matrimonium, etiam ſi eius vir fuiſſet captus ab hoſtibus, nam ſeruitus non tollit matrimonium de iure canonico, vt ſupra diximus; & patet ex *cap.*
4 *in præſentia de ſponſalibus*, licèt de iure ciuili aliud appareat diſpoſitum, quod .ſ. quantum facit ad ea, quæ ſunt iuris ciuilis ſerui habētur pro mortuis, *l. quod attinet, ff. de regul. iur.*

Aduerte tertiò, quod accedente probatione, vel violenta præſumptione
5 mortis ipſius viri, tunc poterit alteri nubere pro ſui libito, vt per *Abb. in d. cap. in præſentia*, qui etiam tenet in *cap. Dominus de ſecundis nuptijs*, quod ſi mulier non benè certiorata de morte primi viri, ſecundum contrahat matrimonium, non poteſt petere debitum, licèt reddere teneatur.

Nota vltimò, ex *gl. hic* ꝙ reprobatur diligentia, quam approbat ius ciuile, per quod in *auth. hodie, C. de repudijs*, ſancitū eſt, quod vxor poſt triēnium expectatum
6 non habens notitiam viri, poſſit alteri nubere prout vult, Canoniſtæ autem id negant, neq; id permitti doceat, niſi plena probatio accedat, vel violenta præſumptio, puta ſi nauis in qua vir aderat ſummerſa eſſet, tunc enim ſi poſt longum tēpus vir non appareret, cenſeretur à mortuus, *Abb. & gl. in cap. quantum frequenter extra vt lite non conteſtata.*

In §. Ergò, cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium petitorium, & poſſeſſorium.*
2 *Vxor viro reſtituendo in iudicio poſſeſſorio.*
Limita, n. 3. & 4.
5 *Cautio de bene tractando peti poteſt ab vxore.*

1 Hic ponitur dictio illatiua ex omnibus antecedentibus, ait igitur autor noſter, quod cum duplex ſit iudicium .ſ. petitorium, & poſſeſſorium. Petitorium eſt, quo petimus proprietatē ipſius rei. Poſſeſſorium vero eſt, quo petimus continuare in poſſeſſionem eiuſdē *l. naturaliter. § nihil commune, ff. de acquirenda poſſeſſione*, ideo

Aduerte primò, quod ſi vir agat iudicio poſſeſſorio .ſ. ſibi reſtitui ſuam vxorem, quam ſuam dicere poteſt, cum in
2 matrimonio ſibi conceſſa videatur, quolibet impedimento, oppoſito ab vxore debet viro reſtitui quoad omnia, præter quam quo ad vſum coniugalē, *cap. ex conqueſtu de reſtitutione ſpoliatorum*, & nō redditur quo ad copulam gratia vitandi
3 peccatum, ſi forſan impedimentum aliquod affinitatis, vel conſanguinitatis opponatur, & probetur per vxorem, *gloſ. hic verbo reſtitutio.* Dixi ſi impedimentum opponatur, & probetur, nam non debet dari magna dilatio pro probatione talis impedimenti, ſed bene medium, & breue tempus, *Abb. in cap. ex literis de reſtitutione ſpoliatorum.*

Aduerte ſecundo, ſecus eſſe dicendum ſi vir ageret iudicio petitorio, vt eſſet poſt contracta ſponſalia de futuro, tunc enim
4 cum adhuc non ſit in poſſeſſione, non erit ei talis concedenda in vxore, niſi verè cōſtet de veritate impedimenti nec ne, vt notar *gl. hic* per *tex. in c. 1. de ordine cognitionum*, & ſic facilior eſt actio poſſeſſoria, quam petitoria.

Cum tamen poſſet ex tali impedimen
5 to propoſito ab vxore, & non probato creſcere ſęuitia viri in ipſam, poteſt vxor petere cautionem à viro de bene tractando, vt in *d. cap. literas*, & ſi tām magna ſit ſęuitia viri, vt vxor ſemper ſit trepidās de offenſione debet poni in loco tuto, vt nec à viro, nec ab eius cōſanguineis quoquo modo lædi poſſit *gl. hic verbo committitur ex Bald. in l. 1. C. de legibus, & cap. tranſmiſſa de reſtitutione ſpoliatorum.*

In §. ad hæc.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium verum dat viro poſſeſſorium ſecus ſola traductio.*
2 *Poſſeſſorium non intentat, qui nunquam poſſedit.*

Haec locum habent ſecuto matrimonio inter virum, & vxorem, *d. cap. ex tranſmiſſa*, ſi enim ſola
1 adductio in domum viri interceſſerit non præuio matrimonio, nec ſponſalibus, vir vxorem petere non poteſt, nam non datur
2 poſſeſſio ei, qui nunquam habuit ipſam, *cap. olim de reſtitutione ſpoliatorum*, & ſic poteſt vxor aufugere, & alteri nubere prout vult.

In

In §. fornicationis.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio cauſat diuortium.*
Non dat poſſe aliud matrimonium contrahi, nu. 2.
3 *Adulterij pęna.*

1 AUerte primò, quod cauſa fornicationis eſt potentiſſima ad di-
uortium, & ſic per adulterium
vir non tenetur vxorem accipere, ſed ipſa
ſic permanet qua mortua poteſt vir ſecū-
dam accipere, quod ſi viuẽre prima id fe-
2 cerit filij nati ſunt illegitimi, nec poteſt
conualidari tale matrimonium, etiam ſe-
cuta morte primę vxoris in pęnam deli-
cti, ſic in præſenti §. & in *cap. ex tuarum,*
de eo, qui duxit in matrimonium, quam
polluit per adulterium, tamen de iure ci-
uili cauſa fornicationis, ſeù adulterij id li-
citum erat, *l. conſenſu, C. de repudijs.*
Aduerte ſecundò, quod propter adulte-
3 rium ſeparatur matrimonium quoad de-
bitum, quod non poteſt petere adulter,
tamen reddere tenetur, & ideò ſi innocẽs
coniux nolit ſeparationem ſaltem quoad
habitationem, nec poteſt vxor recedere,
vt colligitur ex *cap. gaudemus de diuortijs.*

In §. non tamen, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſecundum contractum conſtante primo, an valere poſſit, & n. 2*
3 *Contractus celebratus cum dolo.*
4 *Promiſſio de contrahendo matrimonio quando liget, & n. 8.*
5 *Machinatio mortis coniugis, quando impediat, n. 6. & 7.*

1 ADuerte primò, quod ſi vxor ſit in
bona fide, virum . ſ. cum quo cō-
traxit non eſſe coniugatum, nec
habere aliam viuam vxorem, ſi in tali bo-
na fide perſeueret vſq; ad mortem illius
primæ vxoris ſui viri, eſt deindè in eius
poſſe, an velit matrimonium diſſoluere,
nec ne, quod ſi velit conſtare accedente
nouo conſenſu id facere poterit, *cap. veniens de eo, qui duxit in matrimonio, quã*
polluit per adulteriũ, c. 1. et fin. de diuortijs.
Aduerte ſecundo, quod ſi ſolus vir, qui
eſt in culpa, velit poſt mortem primæ vxo
2 tis matrimonium diſſoluere cum ſecun-
da, quia non fuit licitè contractum, non
debet audiri niſi accedente conſenſu talis
vxoris, ne ipſe ex propria culpa commodũ
reportaret, *c. 1. de eo, qui duxit, &c. c. 2. de*
adulteris, & ſic contractus cum dolo cele-
bratus valet in odium doloſi, & ligat ipsũ,
3 non ligat tamen innocentem, niſi conſen-
tire velit, *cap. de illis de ſponſalibus impuberum,* filij autem nati ex tali matrimonio
ſunt legitimi ex bona fide, quam ſemper
habuit eorum mater, *cap. ex tenore, et cap.*
cum inter qui filij ſint legitimi.
Aduerte tertiò, quod ſi quis nō animo,
vt ducat aliquã in vxorem, ſed animo adul
terãdi aliquam cognouerit viua ſua vxo-
4 re, hac deindè mortua non impeditur ma-
trimonium inter ipſos, etiam ſi de hoc fi-
dem ſibi dederint inuicem, quod . ſ. ſecuta
morte vxoris præſentis volebant contra-
here matrimonium *cap. ſignificaſti de eo,*
qui duxit, &c. ſi autem vellent recedere
non obſtat fidei datio, quia fuit nulla, &
ideo non eſt ſubſtinẽda tanquã inductiua
captãdę mortis, vt notat *gl. verbo dederit.*
Nota tamẽ limitari hoc, ſi interuenerit
machinatio mortis primę vxoris, & ſequa-
tur ſcientia tàm adulteri, quàm adulteræ,
tunc. n. impeditur matrimonium ratione
5 criminis ſecuti, imò dirimitur ẽt, vt dixi-
mus ſupra de impedimentis. Si aũt vnius
ſcientia interuenerit nō dirimitur, *cap. laudabile de cõuerſione infidelium, & Abb. in*
cap. ſuper eo de eo, qui ducit, &c. Inſuper
6 requiritur effectus mortis ſecutæ ex tali
machinatione, aliàs ſola machinatio ſine
effectu ex ipſa non impedit matrimoniũ;
ſumus . n. in pęnalibus, & odioſis, *cap. odia*
de regulis iuris in 6. tanto fortius, quod
7 matrimonium eſt de iure diuino, & hoc
impedimentum eſt de iure poſitiuo, ergo
niſi verè ſequatur tale crimen, matrimo-
nium nec impeditur, nec dirimitur, vt per
gl. hic verbo machinatio.
Aduerte vltimò pro §. *ſed & ſi fidem;*
quod licèt fidẽ ſibi inuicem dederint pro
matrimonio contrahendo ſecuta morte
8 extantis vxoris, dummodò nulla copula
ex animo maritali interceſſerit inter ip-
ſos, licet ſint puniendi propter talem fidẽ
datam, tamen matrimonium poſt mortẽ
deindè contractum valet, nullus enim ma-
lus effectus indè ortus eſt, *cap. fin. de ſponſalibus.*

In §. vſque adeo.

SVMMARIVM.

1 *Non ſunt facienda mala, vt eueniant bona.*

NOn ſunt facienda mala; vt eueniant bona, & ideò ſi quis, vt infidelem ducat ad ſtatum Eccleſiæ promittat illam ducere in vxorem, & 1 ideò machinetur mortem vxoris viuentis, ſi deindè velit contrahere matrimoniũ non poteſt etiam ſi infidelis Eccleſiam per fidem ingrediatur, & licèt contraheret nullum tamen eſſet matrimonium ex ratione adducta: nam tale lucrum nõ vult Eccleſia, quod damnum alteri inferat; probat *gl. hic ex multis iuribus, cap. ſi dicat 33 q. 1. cap. non eſt putanda 1. q. 1. cap. ne quis arbitretur 21. q. 3.*

In §. diuerſa ratio cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Occiſio coniugis non ſemper impedit matrimonium, & n. 3.*

2 *Voluntas operandi diſtinguit maleficia.*

1 ADuerte, quod ſi quis non animo ducendi aliquam in vxorem, ſed vel ex inimicitia, vel in bello, & c. aliquem occiderit, non impeditur deindè à contractu matrimoniali cum eius vxore, nam animi propoſitum diſtinguit ma-2 leficia, vt habetur hic, & patet ex *l. a diuo ſine, ff. de conditionibus, & demonſtrationibus*, id autem, quod ponit *Lancellottus in* §. *ſed, & ſi*, habet locum ante quam matrimonium contrahatur, ſi tamen ſit contractum verum, & validum eſt, attenim ipſe 3 quod licèt ex machinatione non ſequatur mors, matrimonium impeditur, & ſic dicendo conciliabis ipſum cum *gloſſ. in* §. *cum, & verbo machinari.*

In §. illud quoq; cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ ſecundæ prohibitæ ſunt de iure ciuili.*
Limita de iure canonico, n. 2.
Inducunt aliquam priuationem, n. 3.

ADuerte primò, quod de iure ciuili mulier tranſiens ad ſecundas 1 nuptias ante completum annum luctus eſt infamis, *l. 1. C. de ſecundis nuptijs*, tamen ius canonicum talem pœnam omninò abſtulit fauore matrimonij, *capit. 1. & 2. de ſecundis nuptijs*, imò vt habetur hic, hodiè omnis pœna introducta in odium ſecundarum nuptiarum ſublata eſt.

Aduerte ſecundò, quod hodiè illud tã-2 tum viget, vt ſcilicèt tranſeuntes ad ſecundas nuptias, cum ſint bigami benedici, nõ debeant, & parochus, ſiue presbiter id faciens eſt puniẽdus arbitrio Epiſcopi, *Diaz in praxi criminali c. 68.* imò ſi vnus ſit benedictus, alia non, nec benedici debent, nã 3 iſte, qui eſt benedictus communicat ſuam benedictionem non benedicto, dum iunguntur in carne vna, *cap. ſi vir de ſecundis nuptijs, cap. quod in dubijs de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris*, & hæc de ſacramẽto matrimonij dicta ſufficiant.

DE REBVS SACRIS, Sanctis, & Religioſis.

TITVLVS DECIMVSSEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Res Sacræ Sanctæ, & Religioſæ, quæ dicuntur.*

DIctum eſt in ſuperioribus de Sanctis, verum quia hæc 1 habent certa loca, in quibus confici, & miniſtrari debent, & inſtrumẽta quibus medijs miniſtrantur, meritò pro his debebat ſubſequi titulus. ſ.

de

de rebus ſacris,& ſanctis, vt ſunt Altaria, vaſa ſacra,&c. & videbimus etiam de rebus religioſis, vt ſunt ſepulturæ, Hoſpitalia,&c. de quibus infra in *tit. de ſepulturis, de religioſis domibus,&c.* neque aliud hic ponit *Lancellottus* ad intellectum huius tituli.

DE CONSTRVENDIS,

Conſacrandis,& reparandis Eccleſijs, vel altaribus.

TITVLVS DECIMVSOCTAVVS.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia, quid ſit, n. 2.*
Aedificata ſine conſenſu Epiſcopi non gaudet immunitate, n. 3.
Eius figura, n. 4.
Aedificari poteſt à quolibet, n. 5.
6 *Celebrari an poſſit extra Eccleſiam,*
Quid in oratorijs priuatis, n. 7.

INter res ſacras, ſanctas,&c. ſunt Eccleſiæ,& Altaria, merito de ipſis hic, ad cuius tituli,& duorum §§. intelligentiã videbimus primò, quid ſit Eccleſia, ſecundò, vnde habuerit originem eius ędificatio. Tertiò, an poſſit à quolibet Eccleſia ædificari. Quartò, an liceat aliquando extra Eccleſiã celebrare.

Circa primum aduerte, quod Eccleſia
1 eſt congregatio, & communio fidelium Chriſti fidem profitentium. Sed hæc definitio ſpectat potius ad formalitatem Eccleſiæ, ideò cum hic loquamur de Eccleſia materiali, dic, quod Eccleſia eſt locus publicus auctoritate Epiſcopi conſtru-
2 ctus,& ædificatus, in quo fideles ad ſuas functiones conueniunt, ſic colligitur ex *tex. gloſ. hic.* Dicitur auctoritate Epiſcopi ad oſtendendum, quod nemo poteſt Eccleſiã fundare, vel ędificare abſq; conſenſu Epiſcopi, diximus *libr. 1. de iure patronatus.* Ratio eſt, quia Epiſcopus tantum eſt, qui aduertit in rebus Eccleſiaſticis, & ad ipſam ſpectat Eccleſiarum, & piorum [illegible] corum recognitio, *Lambertinus de i[illegible] patronatus par. 3. lib. 2. art. 15. q. 1. [illegible] Paulo de Caſtro conſ. 145.* quod [illegible] *tex. in cap. nemo il primo de conſec. & cap. quod in dubijs de conſecrat. Eccleſię, vel Altaris,* vndè ſi aliqua Eccleſia e-
3 ſet ædificata abſq; conſenſu Epiſcopi, non debet gaudere immunitate, quia quod contra legem fit, nec nomen legis meretur, *l. non putauit, §. non quęris, ff. de bonorum poſſeſſionibus contra tabulas.*

Circa ſecundum, ex pluribus locis ſacræ paginæ habemus initium fundationis
3 Eccleſiarum, ſed antiquior videtur illa, cuius meminit Eccleſia *Paralipomenon c. 7.* cum de ædificatione templi Salomonis,& *Exod. c. 31. & numerorum 7.* quando Dominus præcepit Moyſi ſibi ædificari templum, conſtrui vaſa ſacra, deſignari Sancta Sanctorum, &c.

Circa tertium; vt patet ex his, quæ diximus in § *ſunt tã de iure patronatus,* quod nemo poteſt impediri ab ędificatione Eccleſiarum, etiam fęmina, & meretrix ex pęcunia acquiſita ex turpi quæſtu, patet
5 ex *cap. quoniam de iure patronatus.* Item illegitimè natus *d. cap. quoniam, & cap. filijs 16. q. 7.* quę iura loquuntur generaliter. Item excommunicatus, *Ioannes Andreas, & Abb. in cap. nobis cit. tit.*

Circa quartum reſpondetur, poſſe aliquãdo celebrari extra Eccleſiam, *cap. concedimus 30. de conſecr. diſt. 1.* vbi itinerantibus conceditur ſub aere poſito Tentorio cum tabula conſecrata ſacrificare, ſed
6 Summus Pontifex in hoc diſpenſare debet, qui de neceſſitate ſic conſecrandi iudicat, aliàs Sacerdos ſic faciens peccaret mortaliter. Item in oratorijs priuatis, neq;
7 celebrari poteſt ſine diſpenſatione Pontificis, & hodie limitatum eſt ex *conſtitutione Pauli V.* vt videre eſt in *Rota Romana deciſ. 190. & ſequentibus,* exceptis etiã quibuſdam diebus .ſ. in die Paſchatis, Pẽtecoſtes, Natalis, Aſcenſionis, &c. quibus apponitur geminatus ſignum Crucis.

In §. conſtruuntur cum tribus ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſię conſtruendę cauſę.*
2 *Parochię debent habere ſuos limites diuidi poſſunt, n. 3.*

Limi-

Limites à laicis cognoſci poſſunt, n.4.
5 *Laicos amicabiliter tractet Epiſcopus.*

ADuerte primò, quod poſſunt nouæ Eccleſiæ conſtrui tàm ad oſtẽdendam auctoritatem Paſtoralem
1 Epiſcopi, & ſic priuilegium Epiſcopatus, vt hic in §. *conſtruuntur*, quàm etiam ob incrementum populi, qui vnica Eccleſia comprehendi no poſſunt, *cap. præcipimus 16. q. 1. & cap. nulli diſt. 99.*

Aduerte ſecundò, q̃ non poteſt Epiſcopus ſub vna terminatione aliam Eccleſiã
2 Parochialem cõſtruere, ita vt fideles hinc inde ſacramẽta ſumere poſſent; nam vnus Princeps in vno populo eſſe debet, *cap. quoniam de offic. ord. cap. in apibus 7. q. 1.* Pontifex vero id poteſt facere *cap. plures 16. q. 1.* quia ipſe in iure poſitiuo diſpenſare poteſt, prout vult.

Aduerte tertiò, quod benè poterit Epiſcopus creſcente populi numeroſitate
3 vnam Eccleſiam parochialem in duas diuidere, & cuilibet ſuos limites apponere, ſi ita videatur expediens, & vires Eccleſiæ ſuppetant pro alimentis vtriuſque Curati, intercedente etiam conſenſu Rectoris, nunc viuentis in ipſa Eccleſia, aliàs non poterit id facere, niſi vacante dicta Eccleſia, diximus *lib. 1. de collation.* Quod ſi de limite, ſeù terminatione Eccleſiarum lis orta ſit inter populos, Epiſcopus amicabiliter inter ipſos procedere debet, *cap. de cætero, & cap. ſtatuimus de tranſact.* &
4 poteſt etiam in talibus caſibus à laicis arbitrium petere *glo. hic ver. diſcernitur*: ſoler enim plebs eſſe informata de tali terminatione, meritò tale conſilium attenditur, *l. conſenſus, C. de repud. cap. veniens de teſtib.*

Ex hoc habes, quod debent Epiſcopi
5 amicabiliter, & placitè procedere cum laicis, ita vt potius ametur ab ipſis, quàm quod illi ex eius rigore terreantur, amor enim vnit, timor ſegregat, *cap. peruenit de exceſſ. Prælat. D. Ambr. 2. offic. c. 7. & S. D. cap. de regimine Principum lib. 1. c. 10.* & talis fuit Eminentiſſimus Bellarminus, vt ex eius actis c. 26.

In §. Neque quidquam.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ædificando nouam Eccleſiam in territorio Epiſcopali an dicatur alienare.*

IVramentum quod dat Epiſcopus dum conſecratur de rebus ſuæ Eccleſiæ nõ
1 alienandis, nec diſtrahendis non obeſt, quin pro neceſſitate populi poſſit Epiſcopus nouam Eccleſiam fundare, & leuem dotem conſtituere, *Abb. in cap. fin. de Eccleſiaſticis ædificand.* iuramentum enim reſtringitur ad limites iuris, *Abbas loc. cit.* & ideo qui facit ſecundum ius in neceſſitate, vel maxima vtilitate Eccleſiæ contra iuramentum non videtur facere. Verum tamen eſt, quod ſaltem in foro exteriori deberet petere licentiã ſaltem à Papa, cui præſtatur iuramentum, nam ille cui iuramẽtum præbetur videtur eiuſdem ſibi reſeruaſſe conſilium, *glo. hic ver. iuramentum circa med.*

In §. Plebium.

SVMMARIVM.

1 *Populi diſtantia eſt cauſa noua Eccleſiæ fundandæ.*
2 *Eccleſia noua oſtendit antiquæ obedientiam.*

ADuerte primò, caſum in quo poteſt Epiſcopus nouam Eccleſiam Parochialem cõſtruere, & eſt quan-
1 dò magna pars populi valdè diſtaret ab Eccleſia Parocchiali, ita vt fideles difficillimè poſſent Eccleſiæ intereſſe, & diuina officia perſoluere; nam difficultas aliquando introducit id, quod regulariter prohibetur, *cap. Audientiam ext. eod.*

Aduerte ſecundò, quod debet noua Eccleſia ſuę Eccleſiæ maioris oſtendere obe-
2 dientiam, & ſubordinationem per aliquod ſignum taxandum ab Epiſcopo, *cap. omnis anima de cenſib.* & notat *Abb. in d. cap. ad Audientiam*, imò ſi iſta noua Eccleſia ſit fundata in fundo Eccleſiæ veteris, ipſamet Eccleſia prius habebit ius præſentandi clericuum inſtituendum in tali Eccleſia, *cap. pia mentis 16. q. 7.* & notat *glo. ibid.*

In §. Vniuerſitatis cum duobus ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Infirmorum cauſa noua fit Eccleſia.*
2 *Artifices poſſunt ſuam habere Eccleſiam.*

3 Pa-

3 *Parochiæ non præiudicatur ex noua Eccleſia.*
4 *Eccleſia exempta diruta poteſt per Epiſcopum readiſicari.*
Poteſt fundari ab Epiſcopo pro ſui ſepultura, n.5.
Limita num. 7.
6 *Epiſcopi funeralia quis facit.*

1 ADuerte primò, qnod poteſt Vniuer
ſitas infirmorum ſibi nouam Eccle
ſiam ędificare, vt pro leproſis, ha-
tur in *c.2. ext.eod.* Item Artifices habent
pariter ſuas Eccleſias, vt poſſint ibi ſepel-
liri, & commodè conuenire, non tamen
per hoc debet Eccleſia Parocchialis pri-
2 uari ſuis iuribus, ſcilicet miniſtrare Sacra-
mentorum, Baptiſmatis, Matrimonij, Cō-
munionis in Paſchate, & Extremę vnctio-
nis, *cap. omnis vtriuſque ſexus, de pęnit.*
& remiſſ. & Summiſta ver. Parochia,
Idem dic be benedictione ſponſaliorum
de præſenti, vt declarauit *Trid. ſeſſ.24. de*
3 *refor. matrim.* Item debentur etiam Eccle
ſiæ Parocchiali decimæ, vt videbimus in-
fra, niſi adſit tranſactio, & talis poteſt æſti
mari Neapolim, vbi Parochi habent mē-
ſatim certam portionem ex gabellis, quas
ſoluunt Ciues, & Incolæ.

Aduerte ſecundò, quod licèt Epiſcopo
in ſua Dięceſi nouam ædificare Eccleſiam
vt diximus, ſiue pro ſe, ſiue pro ſuis, *cap.*
penult. de donation. quod extende ad Ec-
4 cleſiam dirutam, quam poteſt reedificare,
licet alias fuerit exempta, ſufficit ꝙ ſit in
Dięceſi, licet nō ſit in Dięceſi. *gl. hic ex cap.*
penul. de offic. ord. & Abb. apud eand. gloſ.

Nota etiam, quod poteſt Epiſcopus ta
5 lem Eccleſiam fundare pro propria ſepul-
tura, & dotem etiam conſtituere de pro-
prietate ſuæ menſæ, dummodò non exce-
dat centeſimam, vt habetur hic ex quo ha
bes, quod poteſt Epiſcopus ſepeliri etiam
extra Eccleſiam Cathedralem, *Abb. in*
cap. penul. de donat.

Ex quo colligit *gloſ.* quod dum poteſt
ſibi parare ſepulturam expenſis proprie-
tatis ſuæ menſæ, & ſuorum redditnum do-
tando talem Eccleſiam; per conſequens
debent fieri funeralia expenſis eiuſdem
menſæ, nam acceſſoriū ſequitur naturam
ſui principalis, & ſic ſunt funeralia ad ſe-
pulturam.

Limita hoc in Eccleſia extra Dięceſim;
7 non enim poteſt Epiſcopus id facere, niſi
accedente conſenſu Summi Pontificis,
Abb. in d. c. pen.

In §. quacunque tamen.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia noua qualiter fundanda, & n.2.*
3 *Dos neceſſariò conſtituenda Eccleſię, & quis teneatur, n.4. & 5.*

1 ADuerte primò, quod in fundatione
nouæ Eccleſiæ debet neceſſariò in-
teruenire conſenſus Epiſcopi, *cap.*
paſtoralis de priuileg. qui ſi nollet conſen
tire tunc ad Superiorem erit recurrendū,
cap. nemo de conſecr. diſt.1. & Epiſcopus
accedens deſignat locum, ponit crucem,
2 & lapidem figit, *§. illud, auth. de monac.* &
habetur in Pontificali Rom. vbi plures be-
nedictiones pro primo lapide.

Aduerte ſecundò, ꝙ debet Epiſcopus
procurare, vt dos competens cōſtituatur
3 pro luminaribus, &c. vt diximus, quod ſi
in fundatione non ſit conſtituta, debet cō-
ſtitui in benedictione, vel conſecratione,
quod ſi neque tunc ſit conſtituta, debet
Epiſcopus eum conuenire, ad cuius peti-
4 tionem fecit conſecrationem, vt dotem
conſtituat, quod ſi deceſſerit, cogit hære-
des ad idem, *Abb. in c. cum ſicut de conſec.*
eccl. vel. altar. Hoc tamen limitatur, quan-
5 do eleemoſynę maximę confluerent, tunc
enim hęc valent pro dote, *Abb. in cap. ad*
audientiam ext. eod. cap. clericus victum
diſt.91. quibus omnibus deficientibus co
gitur conſecrator dotem conſtituere, vt
per *gloſ. hic.*

In §. ſec & ſi quis cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia nemini vult præiudicare.*
Noui operis nunciatio contra ipſam datur, n.2.
Vlterius non ędificat facto mandato, num.3.
Non ędificetur ſine conſenſu Epiſcopi, num.4.

1 ECcleſia nemini vult inferre prę̨iudi-
cium, vnde ſi ædificatio nouæ Ec-
cleſiæ alicui præiudicium inferret,
poteſt intētari nunciatio noui operis, *c.1.*

&

& ſeq. de noui oper. nunc, quod ſi is, qui
2 ædificat ſpreta nunciatione vlterius pro-
cedat, tenetur ſuis ſumptibus demoliri ędi
ficatum in præiudicium tertij, *c. 2. eit. tit.*
Aduerte primò, quod licèt ædificat in
Eccleſiæ non inferret præiudicium nun-
cianti, tamen poſito mandato, ſi vlterius
3 procedat, damnatur ad dictam demoli-
tionem, quia agitur ad euitandas rixas, &
tempus probationis faciendę à nunciante
eſt tantum trium menſium, & ſic de facili
terminatur res, tum etiam quia currit ne-
glectus Iudicis, ſeù Superioris, quæ om-
nia ſunt euitanda, *Abb. in c. 1. de nou. oper.
nunc.* & colligit ex *l. 1. C. eod.*
Aduerte ſecundò, quod ſi Eccleſia ne-
mini inferat præiudicium, ſed tamen fue-
4 rit ædificata abſque conſenſu Epiſcopi,
tunc Eccleſia ipſa cum dote etiam conſti-
tuta tranſit in poteſtatem Epiſcopi, qui
de ipſa diſponere poteſt, prout vult, nec
poſſunt patroni dotes conſtitutas reuo-
care *Abb. in cap. cum olim de priuileg. &
tex. in cap. regenda 10. q. 2.*

In §. Baſilica cum ſequen.

SVMMARIVM.

1 *Baſilicę nomine quid veniat.*
2 *Eccleſia benedicta tantum quis benedi-
cere poſſit, n. 3.*
Rituũ cęremoniarum ſignificationes n. 4.

1 ADuerte, quod Baſilica idem eſt, ac
Eccleſia adhuc non conſecrata,
c. 3. de Relig domib. licèt alibi ſi-
gnificet etiam palatium Regis, & bene
ſic pariter vocari debent Eccleſiæ Pala-
tia magni Regis Dei, poterit tamen Ec-
cleſia nouiter conſtructa benedici tantum
2 pro celebrandis Miſſis, & conſecrabitur
poſtea maiori comoditate attenta, mu-
nus autem conſecrandi ſpectat ad Epi-
ſcopum ordinarium loci, *cap. nemo de con-
ſecr. diſt. 1.* ſi tamen eſſet aliqua Ciuitas
nouiter reconciliata ad fidem; tunc pote-
3 rit ille Epiſcopus Baſilicam conſecrare,
qui ipſos incolas baptizauit, vt hic in §.
& ſi dubitetur. De cęremonijs, & ritibus
circa conſecrationem videte Pontificale
4 Romanum, & de ſignificatibus Rituum
videte *Pauon. 3. 2. par. de prapar. ad Miſſ.*
vbi diffusè ſubtiliter, & deuotè varios dat
intellectus dictis Ritibus.

In §. Eccleſia cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata, non eſt iterum
conſecranda.*
*Vno teſte id probatur, num. 2. & alijs
modis, num. 3.*

1 ID quod ſemel Deo dicatum eſt non indi
get noua conſecratione, ideo Eccleſia
ſemel Deo dicata, vel altare ſemel Deo
conſecratum, non eſt reconſecrandum, vt
diximus ſupra de Sacram. Baptiſ. ex *cap.
ſicut diſt. 68.* vbi puer baptizatus non de-
2 bet iterum baptizari, & ſicut vnus teſtis
facit fidem de baptiſmo pueri, ita etiam
de conſecratione Eccleſiæ, *cap. paruulus
de conſecr. diſt. 4.* etiam ſi eſſet teſtis de
auditu, dummodò audierit à perſona cui
fides præſtari poſſit, & probari etiam pōt
per Cruces, quæ extant in pariete Eccle-
ſiæ rubri coloris, vel per lapidem inciſũ,
3 in quo de tali conſecratione fiat mentio,
vel per librũ Eccleſiæ, *cap. ſanè 24. q. 2. &
Abb. in cap. propoſuiſti de conſecr. eccl. vel
altar.* vndè ſi nihil conſtet ex his, & Ec-
cleſia conſecretur non poteſt dici recon-
ſecrata, quia non dicitur iteratum, quod
ſemel ignoratur factum, vt diximus de
baptiſmo, ex *c. 1. de baptiſm & eius effect.
& glo. hic* notat, quod clericus dubitans
an recitauerit horas, nec ne tenetur ipſas
recitare, patet *l. in lege, ff. de contrah. emp.*

In §. ſed ſi Eccleſia.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reconcilianda cauſa, & num.
11. & 12.*
Sanguinis pollutio, n. 2. & 4. 5. & 6. & 7.
3 *Sacrario polluto, non eſt polluta Ec-
cleſia.*
8 *Martyrum occiſio polluit Eccleſiam.*
9 *Pollutio ex ſemine Eccleſiam violat, &
n. 10.*
13 *Reconciliare Eccleſia quis poſſit, & quo-
modo, n. 14.*
15 *Eccleſia polluta quæ ibi fieri poſſint.*
*Non dicitur polluta ſi cauſa ſit occul-
ta, num. 16.*

Hic

HIC agendum de reconciliatione Eccleſię,& videbimus primò,quare ſit reconcilianda. Secundò,qui modus adhibeatur in reconciliatione: Tertiò, quæ poſſint fieri in Eccleſia polluta.

Circa primum aduerte, quod cauſæ propter quas Eccleſia reconciliari debet
1 plures ſunt: Prima eſt,ſi Eccleſia amiſerit omnino priorem formam, in qua fuerat conſecrata,puta ſi eſt combuſta,vel diruta, *cap.in Eccleſiis de conſecr. diſt.* 1. *& Abb.in cap.propoſuiſti de conſecr.eccl.vel altar.* nec ſufficit prior conſecratio, de hac enim non habetur ratio, perempta re,quod non eſt in animatis; homo enim ſemel conſecratus, ſemper ſic permanet, etiam ſi moriatur, nam ſi reſurget nō erit reconſecrandus ratione impreſſi caracteris indelibiliter in anima.

Secunda cauſa pro reconciliatione eſt
2 pollutio ex ſanguine humano, vel homicidium ibi perpatratum, debet tamen hoc eueniſſe intus Eccleſiam, non in Sacrario,nec in Campanili,nec in Atrio murato,&c.quia hęc nō ſunt intra corpus Eccleſię.*gl.bic ex Vgo.& Nau.c.*27.*n.*150.

Dices: talia loca gaudent immunitate, quia adhęrent Eccleſiæ, ergo ipſis polluris etiam debet æſtimari Eccleſia polluta.

Reſp.neg.conſeq. nam pro immunitate,
3 re,ſumus in priuilegijs, in pollutione ſumus in odijs, hæc autem ſunt reſtringenda,illa verò amplianda, ex *reg.odia in* 6.

Nota tamen hic primò,quod percuſſio
4 vel homicidium debet eſſe voluntarium, non caſuale,vel licitum,puta ad defenſionem propriæ vitæ,quia tunc non eſſet polluta Eccleſia,*Nau.loc.cit.n.*176.*Abb.in d. cap.propoſuiſti.*

Nota ſecundò, quod idem habet locū etiam ſi fuerit homicidium abſque ſan-
5 guinis effuſione,vt ſi fuiſſet ſuffocatus aliquis,vel occiſus, tamen ſanguinis effuſio non fuit intus Eccleſiam,ſed foris: ſufficit enim quod ibi ſit ſequutum homicidium, tunc enim ſemper erit Eccleſia reconcilianda, *cap.propoſuiſti de conſecr. eccl. vel altar.in c.*1.*eod.tit.in* 6.

Nota Tertiò, quod non quælibet emiſſio ſanguinis polluit Eccleſiam, puta ex
6 naſu,vel digito inciſo,&c.debet enim eſſe effuſio,vt notat *Abb.in cap.propoſuiſti*, & debet eſſe violenta,non rixa, vt eſt inter pueros,vel iocosè, *Sotus in* 4.*diſt.*13.*q.*2.*art.* 3.

Nota quartò, quod ſi quis percuteret aliquem extra Eccleſiā,& hic confugiens ad Eccleſiam effunderet ibi magnam copiam ſanguinis, Eccleſia non diceretur
7 polluta,quia locus percuſſionis eſt attendendus, *Abb.loc.cit.* Eſſet autem polluta etiam ſi ſanctus in ipſa occideretur ab Infidelibus, licèt enim Eccleſia ſanguine
8 Martyrum conſecrata ſit, tamen peccato Infidelium polluitur,& ſic eſt reconcilianda,*tex.in c.*1.*de conſecr.eccl.vel alt.& glo. bic ver.ſanguinis.*

Tertia cauſa eſt pollutio ex ſemine; pro qua.

Nota primò,quod quælibet emiſſio ſe-
9 minis facta in Eccleſia, ſiuè matrimoniali,& licita, ſiuè adulterina, & quouis alio modo facta ſemper polluitur Eccleſia, & eſt reconcilianda.*glo.in cap.vnico de conſecr.eccl.vel altar.in* 6. *& cap.ſignificaſti de adult. Sot.loc.cit.*

Nota ſecundò, quod debet eſſe pollutio voluntaria, vnde pollutio nocturg
10 na, vel ex menſtruo non polluit Eccleſiam, *Silueſt.ver. conſecratio* 2.*q.*5. Item debet eſſe ab hominibus, ſi enim animalia coirent,v.g. non eſſet polluta Eccleſia, ſicut neque dicitur polluta ſi aliquod animal ibi occidatur, *gl bic ver. ſeminis, & ver.ſanguinis.*

Quarta cauſa eſt ſepultura hęretici,vel
11 Infidelis, tunc enim ſunt expellenda cadauera,parietes Eccleſiæ abarendi, dealbandi, & Eccleſia iterum debet benedici, *Nauar.c.*27.*n.*20.*& ſeq.* Idem eſt ſi excōmunicatus inibi ſepeliatur, *cap.eccleſia de conſecr.diſt.*1.*& Abb.in dicto cap.propoſuiſti.*

Quinta cauſa eſt, ſi ipſemet Epiſcopus conſecrator fuiſſet excommunicatus tem
12 pore conſecrationis, tunc enim Eccleſia eſt reconſecranda;nam conſecratū à maledicto haberi non poteſt;nemo enim dat quod non habet,*l.nemo plus iuris, ff.de reg.iur.& cap.nemo poteſt de reg.iur.in* 6.

Circa ſecundum reſpond. cum diſtinctione, aut Eccleſia eſt tantum benedicta,
13 aut eſt benedicta,& conſecrata, ſi tātum benedicta poteſt quilibet Sacerdos de mandato Epiſcopi cum aqua benedicta ab ipſo Epiſcopo reconciliare;ſi verò fuerit conſecrata debet ab ipſo Epiſcopo reconciliari cum aqua benedicta,cui Sal, & Acetum admiſcetur, *DD.in d.cap propoſuiſti*, vnde non poteſt ſimplex Sacerdos
14 id facere ſine ſpeciali priuilegio Summi Pontificis, vt habent Superiores locorum Societatis Ieſu,& vidimus ab ipſis ſeruarū Neapolim in recōciliatione Eccleſiæ Domus Profeſſorum pollutæ per violentam ſanguinis effuſionem, & reconciliata fuit à Patre Vincentio Carafa tunc ibi Præpoſito.

Circa tertium aduerte, ꝙ non poſſunt

Digitized by Google

in Eccleſia polluta celebrari quælibet di-
uina officia,vel ſacrificia, ſed tantum ibi
poteſt concionari,ſicut etiam poteſt fieri
tempore interdicti, *Nauar.c.27.nu.176.*
5 quia hoc poteſt fieri etiam extra Eccle-
ſiam, ſi etiam Sacerdos celebraret ſcien-
ter in Eccleſia polluta nõ eſſet ſuſpenſus,
nec efficeretur irregularis, peccaret ta-
men mortaliter,quia faceret cõtra ius Ec-
cleſiæ id prohibentis, *cap.is qui,de ſent.
excom.in 6.*

Nota demum ex *glo. hic ver.polluta*,
quod ſi hæc omnia ſecretò eueniant Ec-
cleſia non eſſet reconcilianda, colligitur
cap vnico de conſecr.eccl.vel altar.in 6. &
notat *glo.hic.*

In §. De eo.

SVMMARIVM.

1 *Altari fracta non eſt polluta Eccleſia.
Quæ reliquia in Altari apponuntur,
num.2.*

1 ADuerte,quod fracto Altari vel por
tatili,vel fixo non eſt reconſecran
da, nec reconcilianda Eccleſia,
ſed tantum Altare debet reconſecrari, ſi
notabiliter ſit fractum, vt amiſerit prio-
rem formam conſecrationis, *cap. ſi motũ
de conſecr.diſt.j.* de forma cuius conſecra
tionis videte Pontificale Rom. & *Pauon.
loc.cit.* & docet *tex.in d.cap.ſi motum*,vbi
habetur, quod moto Altari Eccleſia eſt
conſecranda, tamen contrarium ponit
deinde *tex.in c.j. de conſecr.eccl. vel altar.*

Quæres, poſito quod ibi apponendæ
ſint Reliquiæ Sanctorum, an poſſit appo-
2 ni pars Hoſtiæ conſecratæ, quæ eſſet Re-
liquiæ Reliquiarum.

Reſp.negatiuè, & ratio eſt, quia Chri-
ſtus voluit ſuum corpus eſſe nobis tãtum
ad certum, & determinatum vſum, dum
dixit *Accipite,& manducate c.j.de conſec,
diſt.j.* tum etiam quia Sanctorum Reliquię
ponuntur ibi ad intercedendum pro no-
bis ad Dominum,nec debet Chriſtus Do-
minus, qui eſt Deus,& homo,eodem mo-
do poni ſicut ponuntur Sancti.

In §.confici.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus demandat ea quæ ſunt iuriſdi-
ctionis.*
2 *Eccleſia qualibet die conſecrari poteſt.*

DIximus in primo libro cum de
poteſtate Epiſcopi,quod Epiſco-
pus poteſt tantum ea demanda-
1 re,quæ ſunt iuriſdictionis,non autem quæ
ſunt ordinis,vt per *tex.& glo.in cap.aqua
de conſecr.eccl. vel altar.* hic autem idem
repetit *Lancellot.* quod ſcilicet Epiſcopus
non poſſit alteri demandare conſecratio-
nem Eccleſiæ,benedictionem verò poteſt
alteri committere, quia conſecratio con-
cratum ſupponit,vt eſt Epiſcopus.

Nota etiam hic,quod poteſt Eccleſia
2 conſecrari qualibet die etiam feriata,*c.2.
de conſecr.eccl vel altar.& gl.hic ver.qui-
buſcunque diebus*, idem docet in fine ex
doctrina *Abbatis in d.c.2.*

In §. Illud vſque ad finem,

SVMMARIVM.

1 *Sepultura heretici polluit Eccleſiam.*
2 *Pregnante mortua,quid de fętu.*
3 *Officium dedicationis Eccleſiæ quando
faciendum.*
4 *Eccleſia cuius ſumptibus ſit reparanda.*

1 ADuerte primò,quod Templa Ido-
latrorum, vbi eorum corpora ſe-
pulta manent, ſi apta appareant
conſecrari poterunt ad diuinum cultum,
ſed prius corpora Infideliũ expelli debẽt,
nam quibus non cõmunicamus viuis, nec
mortuis cõmunicare debemus,*c.1.24.q.2.*
debent tamen parietes abradi, & dealba-
ri,vt habetur hic. Si tamen fęmina præ-
2 gnans moriatur,ſcindi debet,& fętus euel
li,& ſepelliri extra Eccleſiam,mater verò
intus, licèt enim fętus ſit pars viſcerum
matris de iure ciuili,*l.1.§.1. ff.de ventre
inſpic.* tamen de iure canonico non fic,qa
vt diximus de baptiſmo,non prodeſt bap-
tiſmus matris ipſi filio, vt colligitur ex
c.1.de conſecr. diſt.1.

Aduerte ſecundò,ſingulis annis fiat ce-
lebris

lebris feſtiuitas conſecrationis ipſius Ec-
cleſiæ, cum octaua, vt notatur ex ordine
Breuiarij Rom. & patet ex *cap. ſolemnitates de conſecr. diſt. j.* docente hoc ipſomet
3 Domino, qui interuenit in feſto Dedica-
tionis Templi, & Chriſti operatio, noſtra
inſtructio eſt, *cap. Deus xj. q. j.*

Aduerte tertiò, ſi Eccleſia ſit reparanda
vel emẽdanda, nè funditus corruat, id ſpe-
ctat ad eius beneficiatũ, ſiue Epũ, qui de-
4 ductis neceſſarijs pro propria competenti
ſubſtentatione, reſiduum Eccleſiæ, & pau-
peribus applicare debet, vt diximus *lib. j. de præb. ex cap. de ijs, eod. tit. & gl. hic verb. beneficium.* Si autem reditus ſint inſuffi-
cientes pro ſubſtentatione Epiſcopi, vel
Beneficiati, tunc ſubditi ad id tenẽtur pro-
prijs expenſis, *cap. ſi Epiſcopus de offic. ordin. in 6.* nam ipſi ſentiunt commodum
Eccleſiæ quoad miniſterium, & vſum Sa-
cramentorum, ergò debent etiam incom-
modum ſentire, ex *cap. rationi de reg. iur. in 6.*

DE VNIONIBVS

Eccleſiarum.

TITVLVS DECIMVSNONVS.

SVMMARIVM.

1 *Vnio Eccleſiarum quid ſit, cur fiat, nu. 5. & 6.*
Differt à ſuppreſſione, num. 2.
3 *Suppreſſio an poſſit fieri Eccleſiarum, & quare, num. 4.*

VISUM eſt de Eccleſijs ædificãdis, &c. verum quia ſolent aliquãdo vniri Eccleſiæ quoad redditus beneficiorũ, meritò ponitur præſens titulus, ad cuius tituli, & duorum §§. intelligentiam.

Aduerte primò, quod vnio eſt duarum,
pluriumvè Eccleſiarum facta connexio,
vt hic in *§. vnio*, vel melius dic ſecundum
Rebuff. in prax. beneficiaria tit. de vnio-
1 *nib. Eccleſ.* quod vnio eſt coniunctio Ec-
cleſiarum, vel beneficiorum facta ab Epi-
ſcopo. Eſt autem hæc definitio melior
quatenus explicat cauſam efficientem
talis vnionis, qui debet eſſe Epiſcopus or-
dinarius tãquam Delegatus Apoſtolicus,
Trid. ſeſſ. 21. c. 3. de reform. ibi, *Iuxta diuiſionem ab Epiſcopo etiam tamquam Apoſtolicę Sedis Delegato*, & *text. in cap. ſicut de exceſſ. Prœl.*

Aduerte ſecundò, quod vnio beneficio-
rum nõ eſt idem, ac ſuppreſſio eorũdem;
2 nam per ſuppreſſionem extinguitur bene-
cium, aufertur titulus, & redditus diſtrahũ-
tur, quod non poteſt fieri, niſi ex iuſta cau
ſa, & cum cõſenſu Apoſtolico, vnio autem
non facit hæc, ſed vnitis beneficijs rema-
net titulus, & ſic beneficiatus habebit
duos titulos. Poſſe autem fieri vnionem
beneficiorum, diximus *lib. 1. canon. de præbend.* & notat *Lotter. de re beneficiaria lib. 1. q. 28. n. 3. & Garz. de benef. p. 12. c. 19. num. 23.*

Quæres, an poſſit aliquando fieri hæc
ſuppreſſio de qua diximus.

3 Reſp. affirmatiuè, dummodò tamen
legitima cauſa intercedat, puta non ſolu-
tio fructuum per decennium, ſiue per ac-
cidens, quia forſan qui correſpondebant
non ſunt ſoluendi, ſiue naturaliter forſan,
4 quia fundus eſt dirutus, vel domus com-
buſta, &c. & hoc debet examinatis teſti-
bus probari, *Felin. in cap. ex parte de conſtitut. n. 20. & in cap. cum acceſſiſſent de verb. ſignif.* & debet eſſe clara probatio,
alias præſumitur perceptio fructuum,
Ang. conſ. 227. n. 4. idem dic quando valdè
eſſent acta onera beneficij, *Capel. Tholoſ. de benef. c. 19.*

Aduerte tertiò, quòd vnio ex duplici
5 cauſa fieri poteſt, ſcilicet, vel ex neceſſi-
tate, vel ex vtilitate Eccleſiæ, diximus
lib. 1. ex tex. in cap. expoſuiſti de præbend. cap. ſicut vnire de exceſſ. Prælat. cap. vnio 10. q. 3. & Trid. ſeſſ. c. 13. ſtatuit, vt etiam
in Eccleſijs Cathedralibus poſſet fieri
vnio, vt duæ tenues reducantur ad vnam,
ſed hoc facere ſpectat ad Papam præuia
informatione, & proceſſu de Concilio
Prouinciali, & idem poterit facere Epi-
ſcopus pro beneficijs ſuæ Diœceſis, dum-
6 modò non ſint curata, & incompatibilia,
tunc enim requiritur diſpenſatio Apo-
ſtolica, vt diximus de præbendis; quare
ad euitandum hoc ſtatuit *Concilium loc. cit.* quod in Cathedralibus non exceden-
tibus redditus mille aureorum non poſſit
imponi penſio, ſicut etiam in Parochiali-
bus, quæ non excedunt centum.

In §. Non tamen cum tribus ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Vnio Cathedralium ad Pontificem ſpectat.*
Etiam ad Legatum à latere, nu.2.
3 *Capitulum ſede vacante poteſt Eccleſias vnire.*
4 *Archiepiſcopus quas vniat Eccleſias.*
5 *Vniones Eccleſiarum nō ſemper fiunt per Epiſcopum.*
Eorum requiſita, n.6.
7 *Vnio quando fieri poſſit per Epiſcopum.*

HIC multa proponuntur de vnio-
nibus Eccleſiarū faciendis ab Epi
ſcopo, pro quibus
Aduerte primò, quod ſicut ad Sūmum
1 Pontificem ſpectat vnio Cathedralium,
ita ad Epiſcopum vnio Eccleſiarum ſuæ
Diœceſis, *cap. ſicut vnire, de exceſſ. Præla.*
cap. propoſuiſti de conceſſ. præb.
Aduerte ſecundò, quod poteſt etiam
Legatus à latere vnire Eccleſias Cathe-
2 drales, ſicut poteſt Pontifex, *c.1. de off. Le-*
gat. in 6. cap. quod translationem de off. Le
gat. idem dic de Capitulo ſede vacante,
nam tunc poteſt Capitulum quoad iuriſ-
dictionem id, quod poteſt Epiſcopus quo
ad multa, ergo poterit Eccleſias vnire,
3 quia hoc ad iuriſdictionem ſpectat, *cap.*
vnico de maior. & obed. in 6. & Rebuff. in
tract. de vnione benef. qui etiam concedit
id poſſe fieri per Vicarium generalem Epi
ſcopi, ſi habeat de hoc ſpeciale mādatum
vt notat idem *Rebuff.*
Quæres primò, an poſſit Archiepiſco-
pus intentare vnionem beneficiorum in
Eccleſijs ſui ſuffraganei.
Reſp. negatiuè, & ratio eſt, quia Archie
4 piſcopus non eſt Iudex ordinarius ſubdi-
torum ſuffraganei, ſed tantum in ipſis ſuf-
fraganeis iuriſdictionem habet, *cap. paſto-*
ralis de off. Ordin. ergo non poteſt ad hæc
ſe intromittere.
Quæres ſecūdò, an omnes Eccleſiæ in-
diſtinctè vniri poſſint, & pro libito ipſius
Superioris.
Reſp. ad primam partem quæſiti, quod
5 in primis non poteſt Epiſcopus vnire
Eccleſias Parochiales ſuæ Cathedrali,
vel propriæ ſuæ mēſæ, *cap. ſicut de exceſſ.*
Prælat. & ratio eſt, nè videatur Iudex in
cauſa propria, quod iniquum eſt, *cap. hic*
vſus 10. q. 2. l. pupillus, ff. de auctor. tutor.
Secundo, non poteſt vnire Monaſteria
Monialium, nec diuidere ſine diſpenſatio-
ne Apoſtolica, *Sacr. Congr. ad Trid. ſeſſ.*
24. c. 13
Ad ſecundam partem quæſiti reſpond.
quod multa concurrere debent pro tali
vnione, & primò requiritur conſenſus, ſeù
6 approbatio Capituli, non tantum per mo
dum conſilij, ſed etiam per modum veri
conſenſus, vt hic in §. *vbique adeo, ex clem.*
vlt. de reb. eccl. non alien. Ratio huius dicti
eſſe poteſt, quia in rebus Diœceſis magis
ſunt informati Capitulares, quia ſunt Cō-
ciues, quam Epiſcopus, qui vt plurimum
eſt extraneus. Secundò, ſi Eccleſia ſit pa-
tronata requiritur conſenſus patroni, qui
ſi non conſentiat, non poteſt eius Eccle-
ſia alteri incorporari, & ſic laici remone-
rentur à fundandis, & dotandis Eccleſijs,
dum viderent Epiſcopum de eorum con-
ſenſu, & auctoritate parum, aut nihil cu-
rare, & ipſis præiudicium inferre, diximus
lib. 1. tit. de inſtitut. & iur. patron. Tertiò,
ſi Beneficiatus talis Eccleſiæ ſit viuus, non
pōt fieri vnio, niſi conditionatè pro futu-
ra morte Beneficiati nunc viuentis; ſi aūt
vnio nunc fieri velit, debet interuenire
ipſe Rector, ſeù Beneficiatus, qui ſi non
fuerit citatus, vel ſi citatus nō conſentiat,
non poteſt ei præiudicari, *cap. conſultatio-*
nibus de donation.
Aduerte vltimò, quod Epiſcopus facit
dictas vniones, vt ipſe, & ideo indiget con-
ſenſu Capituli, vel facit auctoritate Apo-
7 ſtolica, & tunc non requiritur conſenſus
Capituli, ſed poteſt Epiſcopus ex ſe id fa-
cere, ſicut quando operatur ex aperta ne-
ceſſitate Eccleſiæ, *Nauar. de off. deleg. con-*
ſil. 13. & Caccialup. tit. de vnion. non po-
teſt tamen quomodocunque operetur
deſpicere conſenſum patronorum, ſicut
neque deſpicit Pontifex in ſuis reſcriptis
beneficiarijs.

In §. Sequuta cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ vnitæ communicant ſibi priui-legia.*
Non præiudicant iuribus Epiſcopi, vel Parochi, n.2.
Diuerſarum Diœceſ. Eccleſiæ non vniantur, nu.3.

Ad-

1 ADuerte primò, quod vnitis Eccleſijs priuilegia communicantur, & de modo huius communicationis multa ponit *Abb. in c.2. de religioſis domibus, & Caecialupus in tit. de vnionibus artic.1.* huius rei ſimilitudinem habes ex *Ciuiliſtis in tit. de acquiſitione per arrogationem*, nam ſicut omnia bona arrogati tàm corporalia, quàm incorporalia, iura, actiones, ſeruitutes, &c. omnia tranſeunt in poteſtatem arrogatoris, vt in *l. ſi arrogator, ff. de adoptionibus*, ſic, & quolibet priuilegium vnius Eccleſiæ tranſit in aliam, vt habetur hic.

Aduerte ſecundò, quod ſicut ſupra diximus, quod per creationem Eccleſiæ pro vniuerſitate leproſorum, vel artificum,
2 &c. non præiudicatur Eccleſiæ Parochiali, ita vniones Eccleſiarum non præiudicatur Eccleſia Cathedrali, nec menſæ illius Epiſcopi, cuius eſt Eccleſia, antiquitus enim Eccleſia vnius Diœceſis ſolebat vniri Eccleſiæ alterius Diœceſis, ratione propinquitatis, vel neceſſitatis, &c. id autem quia fiebat auctoritate Pontificis, qui nemini præiudicari intendit, per conſequens Epiſcopus talis Eccleſiæ retinebat pro ſua portione omnia iura in tali Eccleſia vnita, ſic notat *glo. verb. velit ex tex. in cap. ex tuarum de auctoritate, & vſu palli.*
3 *Trid.* autem cognoſcens hæc difficillimè poſſe conſiſtere, ſtatuit, vt impoſterum non poſſint Eccleſiæ diuerſarum Diœceſũ vniri in vnũ, vt in *ſeſſ.14.c.9.* & Sacra Congregatio idem, idem confirmat.

In §. diſſoluitur cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia vnio quomodo diſſoluatur, & nu.2.*
A quo fiat ſeparatio, n.3.

VIſum eſt de vnionibus Eccleſiarum ſequebatur videre quomodo vniones factę diſſoluātur, pro quibus

Aduerte primò, quod duobus modis
1 vnio facta inualidari poteſt, primò, lapſu temporis determinati, ſi ad tempus fuerit facta vnio, ſic etiam ſi fuerit facta ad vitã alicuius, *gl. hic verb. temporis*. Secundò, ſi ſit facta perpetua vnio, certum eſt, quod ex certa cauſa fieri debet, ideò ceſſante tali cauſa, ipſa vnio ceſſare æſtimatur, *element. ne in agro. §. ad hac de ſtatu monachorum.*

Aduerte ſecundò, quod aliæ cauſæ ſunt
2 ſi vnio reſultaret in prejudicium Eccleſię, *c.1. ne ſede vacante.* Idem dic ſi ſit facta ſymoniacè, *cap. vltim. de rerum permutatione*, & ex alijs cauſis irritatur ex quibus irritatur conceſſio præbendæ, vel beneficij, vt ſupra diximus *lib.1. de collationibus.*

Aduerte tertiò, quod ad eundem ſpe-
3 ctat diſſolutio ad quem ſpectabat vnio, *l. is poteſt, ff. de acquir. hared. & l. nihil tã naturale, ff. de regul. iur.*

DE IMMVNITATE Eccleſiarum.

TITVLVS VIGESIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas, quid & quotuplex ſit, n.2.*
Loca immunia, n.2.4. & 5.
6 *Confugiens ad Euchariſtiam, an gaudeat immunitate.*

EGimus iam de Eccleſijs, & de multis ſpectantibus ad ipſas, ſequebatur videre de priuilegijs Eccleſiarum, quæ ſ. immunitate gaudeant, meritò ponitur præſens titulus, ad cuius tituli, & duorũ paragraphorum intelligentiam.

Aduerte primò, quod immunitas ſi ge-
1 nericè ſumatur, & pro omni exemptione, quam habet Eccleſia, ſic definiri poteſt, quod. ſ. ſit à muneribus indulta exemptio, vt colligitur ex *Hoſtienſ. in ſumm. verb. immunitas*, vbi ethimologiam immunitatis dans, ait, quod dicitur immunitas, quaſi extra munera, vel onera, vt explicat ly munus, *Abb.* in hac eadem rubrica, igitur immunitas Eccleſiaſtica eſt indulta exemptio à quibuslibet oneribus laicalibus, vt videbimus infra ſuo loco.

Aduerte ſecundò, quod immunitas triplex eſt. ſ. localis, perſonalis, & realis. Im-
2 munitas localis eſt, quæ ſacris ipſis domibus,

mibus, aut aliquibus locis ſacrarum ędituū
intuitu conceditur; ſic eſt primo in Pala-
tio Epiſcopi, quod gaudet immunitate
3 etiam ſi ſit extra Eccleſiam, *Innocent. in cap. inter alia de immunitate Eccleſiarū*,
gl. & text. in cap. id conſtituimus 13. *q*. 4.
4 Secundò, atrium ſiue locus ante Eccleſiā
matricem vſq; ad ſpatium quadraginta
paſſuum aliæ autem Eccleſiæ per triginta, *Abb. & DD. in cap. Eccleſię extra eod.*
cap. quiſquis 16. *q*. 4. *cap. ſicut antiquitus*
17. *q*. 4. Hæc tamen, & ſubſequentia intelli-
ge ſecundum conſuetudinem locorum;
nam in diuerſis locis Principes laici habēt
5 circa hæc priuilegia in contrarium. Ter-
tiò domus Canonicorum, Parochorum,
&c. intellige tamen in eodem diſtrictu, *Bo-
nacin. tom. 3. diſp. 2. & 3. punct. 16. §. 4. n. 7.*
qui etiam docet quid ſit paſſus. *Ambroſin.
de immunitate cap. 10. nu. 8. Decian. in
tract. crimin. lib. 6. c. 25. nu. 16. Tuſch to. 4.
lit. I. conſ. 59. nu. 2.* Ratio autem eſt, quia
immunitas eſt accidens morale inhærens
certo loco, & rei, non poteſt autem loca-
tio, quæ eſt actus extrinſecus tollere ius
ipſius Eccleſię tanto fortius, quod eſſet in
poſſe habitatoris locum declarare immu-
nem, necne, quod etiam poſſent laici id fa-
cere in Eccleſia, hoc autem nemo eſt qui
6 dixerit. Quartò, idem eſt dicendum de eo,
qui confugit ad pallium ſub quo defertur
corpus Chriſti, indè enim extrahi non po-
teſt, *Silueſt. verb. immunitas 3. nu. 5. Na-
uarr. cap. 2. nu. 1. & DD.* communiter in
clem. 1. de celebratione Miſſarū, & ratio eſt
ea *Archidiac. in c. 2. citat. tit.* nam propter
quod vnum quod tale, & illud magis, ſed
defertur reuerentia Eccleſiæ propter Eu-
chariſtiam ibi confectam, ergo multo ma-
gis ipſimet Euchariſtiæ deferri debet.

In §. ſæculares cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

5 *Eccleſia, quę admictat fieri intra ſe, nu. 3. 4. 5. & 6.*
6 *Pij actus in Eccleſię fieri poſſunt.*
7 *Reus etiam interdictus Eccleſiam ingreditur.*
8 *Eccleſię locus multis actus reprobat, & n. 9. 10. 11.*
12 *Clerici poſſunt in Eccleſia honeſtam facere recreationem.*
13 *Oratoria in quo conueniāt, cum Eccleſię.*

VIdebimus primò, quæ licitè, & va-
lidè fieri poſſint in Eccleſijs. Secū-
dò, quæ ibi prohibita ſint.

Circa primum aduerte, quod in Eccle-
ſia multa permittuntur, & primò, poteſt
1 ſeruus manumitti in Eccleſia; nam manu-
miſſio eſt actus pius, & officia pietatis
ab Eccleſia excludi non debent, *l. 1. & 2.
C. de ijs, qui in eccleſ. manumit.* Ex hac ra-
tione poterit etiam in Eccleſia interponi
decretum Iudicis laici pro rebus laicatū
de voluntate partium, & in rebus, quæ
2 non ſpectant ad forum contentioſum, *l. 1.
& 2. C. de ſacroſ. eccl.* ſic dare tutorem, vel
curatorē, *l. qui habet. §. quoties, ff. de tutel.*
& ratio eſt eadem, quia ſcilicet, tutela eſt
actus ſpectans ad pietatem. Secundò, pōt
in Eccleſia fieri proteſtatio, *Bald. in l. ne-
mo, C. de ſacroſ. eccl. & auth. ſi quis ei, C.
de adulter.* Tertiò, arbitrium, quod eſt per
3 modum contractus, & non Iudicij, poteſt
fieri etiam in Eccleſia, *Io. Andr. in cap. de-
cet hoc, eod. tit. noſtro.* Quartò, poteſt re-
4 cipi iuramentum teſtis in Eccleſia, & ibi-
dem examinari ſi velit, deponens id face-
re, & ratio eſt, quia receptio teſtis de vo-
luntate ipſius non eſt actus contentioſus,
ideo in Eccleſia fieri poteſt *Bar. d. l. nemo.*
5 Quintò, contractus orphani, ſeù laicales
valent, ſi fiant in Eccleſia, licèt inibi fieri
non poſſint, *Abb. in d. cap. Eccleſia*, valent
enim facta, quamuis bonum non habue-
rint initium. Sextò, quodlibet iudicium
6 Eccleſiaſticum maximè ſpectans ad res
fidei in Eccleſiā fieri poteſt, vt notat *Abb.
loc. cit.* & idem ſeruatur in praxi per Rit.
32. noſtræ Cur. Archiep. patet ex *cap. qua
fronte de appell. & cap. pręceptum q. 2.* Am-
pliatur hoc, licèt partes haberent interdi-
ctum ab Eccleſia, adhuc enim admitti po-
terunt pro iudicio Eccleſiaſtico, Actor ta-
men debet procurare abſolutionem prius
7 alias non eſt audiendus, Reus verò poteſt
admitti dum vi, & coactè venit, *glo. hic ex
cap. intelleximus de iudic.* cuius rei ratio
eſſe poteſt, nam ob delictum non debet
mutari locus iudicij, ſic docet idem *Abb.
loc. cit.* Hęc autem omnia intellige, poſſe
fieri ſine ſtrepitu, & fragore, ita vt ſacrifi-
cia, & officia non impediantur.

Circa ſecundum aduerte, quod multa
nequeunt fieri in Eccleſia, & in primis ſen
8 tentia ſanguinis, vel ſimilis actus á Iudice
ſęculari, & ſi ibi talia fiant, pro nullis ha-
bentur, ſic notatur hic in *§. ſeculares*, &
redditur ratio, nam abſurdum eſt ibi iudi-
cium ſanguinis exerceri, vbi tutela refugij
eſt conſtituta. Secundò, non poteſt Eccle-
9 ſia incaſtellari ad offenſionem aliorum,
benè tamen ad defenſionem Chriſtiano-
rum,

rum,& bonorum hominum, *Abb.in d.cap.*
Eccleſia,contrarium tamen docuit S.Tho-
mas Epiſcopus Cantuarienſis, qui cum
Eccleſia eſſet clauſa,ipſam adaperuit,ſub-
dens ſuis clericis:Eccleſiam Dei,non Ca-
10 ſtrorum munimine eſſe tuendam.Tertiò,
quilibet actus à Iudice ſæculari cum con-
tentioſo iudicio etiam ſi ſpectaret ad pie-
tatem,nam ratione contentionis ab Ec-
cleſia hęc excluduntur,& ſi fiant, nullam
habent firmitatem, *glo.hic verb. proceſſus*
circa fin.& Abb.loc.cit. Quartò,non poſ-
ſunt fieri parlamenta,& vniones laicorum
vel negotia in Eccleſia, Dominus enim
eiecit vendentes, & ementes de Templo,
cap. efficiens diſt. 88. *cap.ex multis* 1.*q*.1.
Quintò,nec in Eccleſijs, nec in Cœmite-
11 rijs,nec in Clauſtris permittuntur Repre-
ſentationes prophanæ, nec ludi Teatra-
les, *Trid.ſeſſ.*21.*c*.7. *de reform.* & *DD.in*
cap.cum decorum de vit.& honeſt. cleric.
Sextò,nec poſſunt in Eccleſia,vel eius lo-
cis fieri conuiuia à laicis, *cap. digna de*
conſecrat. diſt. 1. *cap. immunitatem eo-*
dem titulo noſtro, quod limita primò, ex
glo.noſtra hic, reſpectu patroni fundato-
ris,qui ſibi talem honeſtam recreationem
reſeruaſſet, *glo.hic ver.non poterit*, ex do-
ctrina *Innoc.Io.Andr.& Abb.loc.cit.* Limi-
ta ſecundò in clericis, qui poterunt ho-
12 neſtè id facere in locis Eccleſię; dummo-
dò id fiat propter licitam recreationem,
& ſine ſcandalo;multa enim conceduntur
clericis,quæ denegantur laicis, *Nau.c.*23
n.7. & *cap.clericis de vit. & honeſt.cler.*

Omnia ea,quę diximus,amplia in Ora-
torijs, *cap. fin. diſt.*4.vel etiam in Eccleſia
non conſecrata,nec benedicta,ſed in pro-
ximo benedicenda, *glo.hic ver.celebranti*
& pro omnibus ratio eſt,nam quod Deo
ſemel dicatum eſt, ad humanos vſus redi-
re non debet, *cap.mancipia de rer.permut.*

In §.ſacrorum,vſque ad §.perſonarum.

SVMMARIVM.

1 *Immunitate eccleſiaſtica non omnes gau-*
*dent,& n.*2.3.4.5.& 6.
2 *Extractio ab Eccleſia nequit fieri ſine*
proceſſu,& decreto Epiſcopi.
A ſententia Epiſcopi non appellatur in
hoc,n.8.
A Laicis fieri nequit,n.9.
Seruus à Domino an extrahatur, n.10.
11 *Captus à Familia ſe liberet,& tangat pa-*
*rietem Eccleſiæ an gaudeat,& n.*13
*Quis de alijs locis.n.*12
14 *Immunitate eccleſiaſtica gaudent clerici*
in propria eccleſia.
*Alij qui gaudent,n.*15.16.17.& 18
19 *Delinquens in Eccleſia manens, à quo ſit*
alimentandus.

HIC agendum de immunitate qua
gaudet Eccleſia reſpectu perſo-
narum confugientium ad ipſam,
pro qua immunitate

Aduerte primò, quod non omnes ſunt
1 tuti in Eccleſia,& ideo in primis, Iudæus
confugiens ad Eccleſiam, non poterit ibi
tutum permanere, niſi oſtendat volunta-
tem accedendi ad fidem, *cap. inter extra*
eod. Secũdò,homicida proditoriè,pro quo
2 conſiderantur illa verba Domini, *eum de*
Altari meo expellas, hoc eſt de Eccleſia
3 eijcias, *c.*1.*de homicid.* Tertiò, aſſaſſinus,
falſarius literarum Apoſtolicarum,publi-
cus latro,ſeù raptor viarum,deuaſtatores
frugum,& camporum. Quartò,commit-
4 tentes delictum in Eccleſia circa ipſam,
cap.fin.ext.eod. nam fruſtra Eccleſiæ im-
plorat auxilium,qui delinquit in ea.Quin
5 tò,qui occidit à loco extra Eccleſiam in
Eccleſia manentem, & ratio poteſt eſſe
eadem ac ſupra adducta, & colligitur ex
Paulo de Caſt.in l.ſicut.ff.de aſſeſſor. Hos,
& alios caſus ſimiles habes per *Bullam*
Gregorij XIV. latam Romæ nonis Maij
anno 1590. Sextò,qui ligatus,& ductus à
6 Familia tranſit per Eccleſiam, hic enim
non confugit ad Eccleſiam,ſed potius ex-
portatur à Familia, quæ ibi retinet ius,
*Couar.lib.*2.*var.reſol.c.*20.*num.*13.*l.poſt*
hanc,C.de ædific.priu. Nota tamen hic,ꝙ
Epiſcopus debet facere, vt capiatur clara
7 facti informatio,& ſic non ſufficiunt ſolę
pręſumptiones; nam quotieſcunque lex
exigit probationes, intelligi debet de ve-
ris probationibus, & non de coniecturis,
cap.pro humani de homic. in *l. non omnes,*
§.ad Barbaris,ff.de re milit:Bonac.de legi-
*bus diſp.*3.*q*.7.§.7.*n*.3. & 4. *Ambroſin.de*
*immun.eccl.c.*11.*n*.4. *Farinac.in append.*
*de immun.eccleſ.cap.*22.*num.*273. & 274.
imò ſi ſententia Iudicis Eccleſiaſtici ſit ꝓ
8 delinquente, ita vt declaretur non eſſe
extrahendum,talis ſententia eſt acceptan
da,nec poteſt ab ipſa appellari, *Peregr.de*
*immun.eccleſ. c.*16.*n.*33.probans ex plu-
ribus Doctoribus:An autem poſſint laici
9 extrahere non petita venia abſque metu
incurſus in excommunicatione, videte
tex.in cap.metuentes 16.*q*.4:verum tamen
eſt,

eſt, quod ibi loquitur de ſeruis, qui confu-
gientes ad Eccleſiam poterunt inde per
Dominum extrahi, præſtita tamen cautio-
ne per Dominum de non offendendo, &
10 hoc cum licētia Epiſcopi, quod ſi nimia
ſit Domini ſæuitia, poterit cōpelli ad ven
dendū ipſummet ſeruū, *l.2.ff de ijs, qui ſūt*
ſui, vel alieni iuris, §. idem maior inſtitu-
tionibus cod. tit. & tex. & gl. hic in §. quid
ſi ſeruus.

Aduerte ſecundò, quod confugiens ad
Eccleſiam liberans ſe omni modo melio-
11 ri à familia Curiæ gaudet immunitate,
etiam ſi parietem Eccleſiæ tetigerit, nam
immunitas Eccleſiaſtica eſt priuilegiata,
& amplianda, *l. quæ religioſis, ff. de reiuen-*
dita, tum quia acceſſorium ſequitur natu-
ram ſui principalis ex regula, & *cap. ſi ſu-*
per gratia de officio delegati in 6. Ricc. in
praxi tom. 3. reſolut. 560. *n. 1. Bonaciu. de*
legibus tom. 2. diſp. 3. q. 7. punct. 4. num. 5.
idem dic ſi confugiat ſupra tectum Ec-
cleſiæ, *Suarez de religione tom. 1. lib. 3. c. 9*
n. 8. Villalob. in ſumm. tom. 2. tract. 39. diffi-
cult. 3. Faudex p. 2. lib. 4. c. 4. n. 64. idem
dic ſi confugerit ad campanile, ſacrarium,
cœmiterium, clauſtrum, &c.

Aduerte tertiò, quod qui vadit cum
13 vno milite ligatus, ſi ipſum amplectatur
per vim, & ſic ingrediatur in Eccleſiam,
debet gaudere immunitate, tunc enim nō
currit ratio ſupra poſita, potius enim hic
ducit militem, ſeù ſatellitem, quam quod
ducatur ab ipſo, ſic tenet *Marius de Ita-*
lia de immunitate Eccleſiaſtica c. 6. §. 2. n.
70. & ſic aliàs deciſum in Curia Archie-
piſcopali Neapolitana, docet *Ricc. loco ci-*
tato.

14 Aduerte quartò, quod plures alij ſunt,
qui gaudere debent, & primò clerici etiam
in propria Eccleſia gaudent immunitate,
Barboſa in collectan. tom. 1. libr. 3. tit. 49.
& par. 6. num. 14. Laiman. in Theologia
morali, lib. 4. tract. 9. cap. 3. num. 13. Locte-
rius de beneſic. tom. 1. lib. 1. cap. 13. nu. 113.
& ſic fuiſſe determinatum à Sacra Con-
gregatione Cardinalium ſuper *Trident.*
id refert *P. D. Anton. Diana lib. 3. tract. 1.*
reſolut. 25. vbi per extenſum ponit literā
Cardinalis Iuſtiniani reſpondētes in hoc.
15 Secundò frangentes carceres, & confu-
gientes ad Eccleſiam, ſic *Barboſa loc. cit.*
num. 11. & alij, quos adducit *Farinac. de*
immunit. cap. 14. num. 200. quicquid Ciui-
liſtæ dicant, qui carceres ponunt inter res
ſacras, *l. ſacra, & l. fin. ff. de rer. diuiſ.* & ſic
16 putant, fractores carcerum eſſe ſacrile-
gos. Tertiò, excōmunicati nec poſſunt
extrahi ab Eccleſia, licet enim ipſi priuen
tur communione fidelium, tamen Eccle-
ſia non priuatur ſua immunitate propter
ipſos, *Felin. de except. c. 2. Imola in clem. 1.*
de pœnit. & remiſſ. Quartò, qui neceſſitate
17 ductus (quia forſan, vt capi poſſit dene-
gantur ei alimenta) tradidit ſe Curiæ ſæcu
lari, hic enim eſt reſtituendus Eccleſiæ tā-
quam violenter extortus, colligitur ex
l. præſenti, C. de ijs, qui ad eccleſ. confug. te-
net *Couar. lib. 2. var. reſol. c. 20. n. 38. Fa-*
rinac. de carcerib. & carcerat. q. 28. n. 9. Go-
mez. to. 5. var. reſol. c. 10. n. 1. Quintò, fugiti-
uus manens in Eccleſia non poteſt ſpo-
18 liari armis, quæ ibi retinet, colligitur ex
c. 1. & 2. hoc tit. vbi prohibetur laicis quē-
libet actum iuriſdictionis facere in *ipſa*
Eccleſia, & talis eſſet hic actus, ergo non
poſſunt laici id facere, alias incidunt in
excommunicationem cōtra violentes im
munitatem Eccleſiaſticam, vt patet ex di-
cta *Bulla Gregorij, & docet Farinac. hoc*
eod. tit. c. 16. n. 248. ſunt tamen pro hoc ſal-
ua iura, vbi practicatur contrarium, quia
iniuſtè id faciunt, vel Pontifex diſpenſa-
uit, vel conſuetudo conceſſit.

Aduerte vltimò, quod interim, dum
19 delinquens manet in Eccleſia si sit pau-
per, erit alimentandus ab Eccleſia; quæ
nec habet ſpem repetendi talia alimen-
ta, vt notat *gloſſ. hic verb. noluerunt ex l.*
præſenti in fine, C. de ijs, qui ad Eccleſiam
confugerunt, & ratio patet ex *cap. aurum*
12. q. 2. quia *aurum habet Eccleſia non vt*
ſeruet, ſed vt eroget in alimoniam paupe-
rum.

In §. perſonarum vſque ad §. quemadmodum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtici à quibus muneribus ſint li-*
beri.
Ad quid teneatur, n. 4.
2 *Tutelam quando accipiant Clerici, &*
num. 3.
5 *Clerici ſunt immunes ab angarijs, & per-*
angarijs.
A Gabellis, nu. 6. & 10.
Limita n. 7. & 8.
Coniugati, an gaudeant, n. 9.
11 *Coloni Eccleſiæ, an teneantur ſoluere ga-*
bellas pro fructibus.
12 *Clericorum filijs legitimi, & naturales,*
an gaudent.
13 *Statutum laicale generale declarandum,*
ne lædat Clericos.

14 Cle-

14 *Clericus mero iure non committit crimen læſæ Maieſtatis.*
Armis ſpoliari nequit à Iudice laico, n.15.
16 *Delicti tempus attenditur.*
17 *Proceſſari an poſſit Clericus à laico, & n.18.*
19 *Serui Eccleſiæ an gaudeāt immunitate.*

HIC agendum de immunitate perſonarum Eccleſiaſticarum, quæ declarantur immunes ratione optima; nam Deo dicatæ ſunt, & vt tales ab omnibus perſonalibus muneribus redduntur immunes, vt in *toto tit. extra ne Clerici, vel Monaci ſecularibus negotijs ſe immiſceant*, ideò

Aduerte primò, quod primum onus, à quo releuantur omnes Clerici, vel Eccle-
1 ſiaſtici, eſt onus tutelæ, vel curę tàm legitimè, quàm datiuè, & ſic non poſſunt conſtringi ad aliquam tutelam acceptandam, vt habetur hic ex *cap. generaliter 16. q.1. cap. fin. diſt. 78.* & notat *Abb. in cap. ex parte, ext. de ſepult.* Vnde eſt, quod abſque alia excuſatione non teneatur comparere, ſed cenſentur excuſari tali onere, *Bal. in l. generaliter, C. de Epiſ. & Cler.*

Limita hoc primò, in viduis, & perſonis
2 miſerabilibus, ad quas adiuuandas non tantum debent ſe intromittere, ſed etiam coguntur gratis ſuſcipere eorum patrocinium, *Abb. in c.1. ne cler. vel mon.*

Limita ſecundò in clericis in minori-
3 bus, qui poſſunt tutores inſtitui teſtamentarij, vt notat *glo. hic in §. viduarum, ver. clericis*, debene id facere abſque deſiderio mercedis, & redditur ratio ibidem verbo cupiditatis, nā *clericis cupiditatis negotia non pietatis prohibentur, cap. fin. diſt. 86, & c.1. diſt. 88.*

Aduerte ſecundò, non per hoc clericos eſſe exemptos, & immunes à cuſtodia murorum Ciuitatis, in caſu neceſſitatis, tunc enim ſi vires laicorum non ſuppetant, ipſi
4 tenentur de iure patriam enim defendere vnuſquiſque tenetur, *cap. omni timore, & cap. ſi nulla 13. q. 8.* tanto fortiùs, quę multa ex neceſſitate conceduntur, quę alias prohibita ſunt, vndè patet de iure ciuili ſi propter bonum patriæ occidat filium nō punitur, *l. minime, ff. de relig. & ſumpt. funerum.*

Aduerte tertiò, eſſe clericos immunes ab omnibus oneribus, ſiue angatijs, ſiue perangarijs. Sunt autem munera angaria
5 illa, quæ affligunt perſonam, perangaria verò ſunt illa, quæ præter proprios labores ſumptus etiam exigunt, *l. neminem, C. de ſanctiſſ. epiſ. Tabiena verb. angaria, & ver. excommunicatio 1. caſu 18. Siluester ver. gabella §.1. DD. in cap. non minus de immun. eccleſ.* & ideo pro ſumptibus, ſeù pro ſolutionibus.

Nota primò, quod clerici ſunt immu-
6 nes à gabellis, niſi in aſſenſu Apoſtolico dato pro gabella exigenda, iuxta cap.15. & 19. Bullæ cœnæ expreſsè concedatur, vt etiam à clericis poſſit exigi, *cap. nō minus, & cap. aduerſus de immun. eccl. Dec. in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Quaran. in ſum. Bull. ver. vectigal.* & alij DD. communiter, qui exactores, fautores, &c. taliū gabellarum contra clericos dicunt excōmunicatos. Idem dic de illis, qui exigunt gabellas, pro quibus non adeſt aſſenſus Apoſtolicus;

Limita primò, hoc in oneribus antiquis inhęrentibus rebus, antequam deuenirēt
7 in poſſe clericorū, vt cenſus Principis, &c. res enim ſemper tranſit cum onere ſuo, cęterum non tenētur niſi quando ſunt tranſactiones factæ cum Sede Apoſtolica, vt in multis gabellis eſt hic in Regno noſtro.

Limita ſecundò, in clerico negotiatore, hic enim pro rebus quas inducit, vel
8 extrahit negotiationis cauſa, tenetur ſoluere pedagia, & vectigalia, non poterat autem dici negotiator ex ſolis duobus actibus, *c. 1. de iudic.* & ſi ſint in ſacris clerici negotiatores puniuntur, *Abb. in c. 1. ne cler. vel monac.*

Nota ſecundò, quod vbi gaudent clerici coniugati non tenentur ſoluere, ſicut
9 neque tenentur Græci ſoluere gabellas prout ſunt Eccleſiaſtici, *c. 1. de cler. coniug in 6.*

Nota tertiò, quod licet noua gabella imponeretur pro ingreſſu Regie in Ciuita-
10 te cauſa apparatus, vel pontium, neque cleri i cogerentur ſoluere quoad vim coactiuam, *Azor. par. 3. lib. 1. cap. 19. q. 11. Alphonſ. de Leo in l. placet, C. de ſacroſ. eccleſ. Carol. de Graſſ. de effect. cler. eff. 3. n. 264*

Nota quartò, nec teneri colonos prædiorum Eccleſiæ ſoluere gabellas, & alias
11 impoſitiones appoſitas pro fructibus, ſi fructus permaneant in eodem prædio Eccleſiæ, nec alibi exportentur, ſic patet ex *Bulla Pij IV.* & tenet *Peyrinus de priuil. Minim. tom. 1. conſtit. 2. Iulij II. §. 33. nu. 142. Menoc. de arbitr. ind. lib. 2. caſu 162. n. 56.* imò nec tenentur ſoluere decimas, quia tales Eccleſię ſunt, idem *Menoc. cōſ. 276. n. 8. & Peyrin. §. 31. n. 132. Portella in dub. regular. ver. decima n. 3.*

Aduerte quartò, clericos quoad perſonas proprias multis gaudere priuilegijs, vt videre eſt apud *Squillan. in tit. de priuil.* cle-

clericorum, hic autem aliqua recollige-
mus,pro quibus

Nota primò,quod non tantum ipſi cle-
12 rici ſunt immunes, ſed etiam eorum filij
legitimi,& naturales nati,ſcilicet ante cle-
ricatum, & etiam in clericatu, ſi non fue-
rint in ſacris, nec beneficiati, & tales filij
ſunt immunes à decimis, & collectis, ſic
tenet *Decianus in tract.crim.lib.4.c.9. n.*
49.& ratio eſt,quia pater,& filius pro vna
perſona habentur, *l.fin.C.de impub.& alijs
ſubſtitution. l.cum ſcimus, §.fin.C. de
agric.& cenſit.lib.*10.*Nauarr.in quaſtion.
foren.p.1.c.98.num.2.Squillan.loc.cit.c.7.
dub.2.n.*35.mortuo tamen patre ceſſat ta-
le priuilegium.

Nota ſecundò,quod adeò eſt fauorabi-
lis libertas eccleſiaſtica, vt ſi laici facerēt
13 aliquod ſtatutum generale,& non expri-
merent an clerici eſſent exempti, nec ne
poſſint cogi Legiſlatores ad declarādum
clericos ſub tali ſtatuto non comprehen-
di,*Surd.vol.3.conſ.*301.*nu.*45.*Maynar.de
priuil.eccleſiaſt.p.1.art.22.n.31.D.Anto-
ninus p.3.tit.11.c.3.§.5.* & hoc extenditur
vt ad defendendam immunitatem Eccle-
ſiæ ſi laici fecerint ſtatutum tendens ad
vtilitatem, & priuilegium Eccleſiæ, ſed
tamen cogerent clericos,vt vterentur tali
priuilegio,nec valeret ſtatutum, nec cle-
rici deberent vti tali priuilegio, *Menoch.
vol.3.conſ.91.n.23.Surd.vol.1.conſ.2.nu.
33.& vol.3.conſ.301.n.11.& 28.*

Nota tertiò,quod clericus mero iure
non dicitur committere crimen lęſæ Ma-
14 ieſtatis, nam is lędit Maieſtatem, qui eſt
ſub imperio,& dominio Principis,ſed cle-
rici non ſunt ſub poteſtate Principis lai-
ci,ergo non dicuntur lędere Maieſtatem,
vnde eſt,q̄ ait *Barboſ.in collect.tom.4.p.2
cauſ.22.q.5.tex.in c. ſi quis laicus,& cap.
ſi quis ſacerdotem xj.q.1.* non facere con-
tra nos,& idem docet *Ignat.de Salſed. in
prax.crim.Diaz c.110.lit.C.Anton.Bouius
in reſponſione contra, M.p.4. argum.*10.
*fol.*71.vbi refert exemplum Caroli V.Im-
peratoris,& Enrici VII.Regis Anglorum,
qui clericos pro crimine lęſæ propriæ Ma-
ieſtatis Imperialis,& Regiæ,ſuis Superio-
ribus Eccleſiaſticis caſtigandos conceſſe-
runt, vnde ſi alij contrarium faciunt, vel
conſuetudo tollerata id concedit,vel Pō-
tificis priuilegium id indulget.

Nota quartò,quod de rigore iuris,nec
poteſt Miniſter laicus, ſiue Iudex ſpoliare
15 clericum armis quantumuis prohibitis,
ſic *Suarez in defenſionibus fidei lib.4.q.34
n.*14.& alij,nam talis actio eſt iuriſdictio-
nalis,& pęnalis, & laici, nec iuriſdictionē
habent in clericos, nec ipſos punire poſ-
ſunt.

Aduerte quintò, quod neque clericus
dimiſſo habitu per ſolemnem renuncia-
tionem clericatus, vel Nouitius eiectus à
16 Religione, vel licentiatus à Societate
Ieſu,poſſunt pro delicto commiſſo,dum
erant Eccleſiaſtici puniri à Iudice laico,&
ratio eſt , quia eſt inſpiciendum tempus
commiſſi delicti,ſic *Bonacin de legib.diſp.
10.q.2.punct.j.§.2.num.*5.& apud ipſum
*Sairus,Clarus,& Abbas,Laiman.in Theo-
log.morali lib.4.tract.9.c.j.* & ſic deciſum
in Sacro Regio Conſilio Neapolitano pro
quodam clerico,refert *Grammat.deciſ.*10.
num. 3. quod intellige ſi ipſe vellet gau-
dere hoc priuilegio,ſi tamen ipſe conſen-
tiat in Iudicem laicum poterit vtique,
dum nunc punitur manens extra ſtatum
Eccleſię,quia nemini infert iniuriam,& vo
lenti,& conſentienti,non fit iniuria.

Nota ſextò , quod nec poteſt Iudex
laicus ſecretò proceſſare clericum animo
17 mittēdi proceſſum ſuo Iudici Eccleſia-
ſtico competenti , vel Papæ, & ratio eſt
nam hic actus eſt etiam actus iuriſdictio-
nis in ipſos clericos,& ſic incidit in cenſu-
ram Bullæ Cœnę, *Benac.in Bulla Cœna
tom.3.diſp.1.q.20.punct.j.n.7.*

Limita tamen hoc,quando non ſit de
facili poſſet eſſe aditus ad Iudicem Ec-
18 cleſiaſticum, qui plenè informari poſſit,
tūc enim poterit captam informationem
ipſi tranſmittere, ſic tenet *Riccius in pra-
xi tom.4.reſol.460.n.j.*

Nota ſeptimò,quod ſerui, ſeù mancei-
pia Eccleſiæ, vel clericorum debent gau-
19 dere etiam immunitate,nec poſſunt reco-
gnoſci à Iudice laico etiam ſi eſſent infi-
deles,*Carolus de Graſſis de effectibus cle-
ricatus effectu primo, num.*149. *Menoch.
de arbitrarij, Iudicum centuria vltima,
caſu* 162.*num.*3. *Angelus in l. vltima, C.
de ſepulchro violato, l.1.ff. ad legem Iu-
liam Maieſtatis*, quod amplia etiam in
famulis,ſeù in ſeruis temporalibus, ſed ſi
alibi contrarium ſeruetur , aut priuile-
gium Pontificis eſt, aut conſuetudo tole-
rata, *Squillante de priuilegijs clericorum
cap.7.dubio 2.num.57.Menochius loc.cit.
num.62.Grammat.tom.1. diſcept.forenſ.
cap.*340.alia circa priuilegia clericorum
habes per *Squillantem loc. cit. Riccium,
Dianam,& alios par.1.tract.1.de immun.
eccleſiaſt.& 3.par.tract.1.eod.tit.*per va-
rias reſolutiones.

In

In §. quemadmodum cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſubditur Epiſcopo.*
2 *Deſtituere à beneficio ſolius Epiſcopi eſt.*
3 *Epiſcopi poteſtas duplex.*

RVbrica noſtra in initio, ſic inſcribitur de immunitate Eccleſiarum, & ſubiectione, ideò, & ſi Eccleſia
1 ſit omninò libera à poteſtate laicali, nè tamen omninò ſine Superiore, inculta viuat, ideò ei Epiſcopus proponitur ſuperior, & rector in omnibus, tàm quoad res ipſas, & loca, quàm quoad perſonas, verũ tamen eſt, quod ſolus Epiſcopus poteſt Eccleſias conſecrare, benedicere, &c. & perſonas Eccleſiaſticas corrigere, & ſic in omnibus, & pro omnibus Eccleſiaſtici ab Epiſcopis dependere debent, *cap. eſto ſubiectus diſt. 95. cap. conquærente de officio ordinarij.*

Aduerte primò, hic vnum ſingulare, quod licèt alijs conueniat inſtitutio be-
2 neficij, ſolus tamen Epiſcopus poteſt clericum deſtituere, & beneficio ſpoliare, *cap. viſis 16. q. 2. & gl. ibidem*, & notat *gl. hic verbo deſtitutio*, ex quo colligitur omnimodam iuriſdictionem eſſe penès Epiſcopum pro ſuis clericis puniendis, coercendis, &c.

Aduerte ſecundò, ex §. *fin.* hic quod Epi-
3 ſcopus quędã habet ratione ordinis, quędam ratione iuriſdictionis Epiſcopalis, quędã iure municipali, ſeù dięceſano, quæ autem ſunt ordinis, alteri demandare non poteſt, *cap. aqua de conſecrat. Eccleſia, vel Altari*, ſed de his omnibus egimus in *lib. 1.*

DE CENSIBVS,

Exactionibus, & procurationibus.

TITVLVS VIGESIMVSPRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus vnde dicatur.*
Quotuplex ſit, num. 5.
An differat à penſione, n. 2. & à canone, num. 3.
Habet exequutionem perſonalem, nu. 4.

EGimus in ſuperioribus de immunitate Eccleſiarum, & ipſam Eccleſiã diximus ſolis Epiſcopis ſubdi, verũ quia Epiſcopi habent ab Eccleſia emolumenta, cenſus, &c. meritò de ipſis in præſenti erat agendum ad cuius tituli, & §. 1. intelligentiam.

Aduerte primò, quòd cenſus dicitur à
1 cenſendo, ſeù ęſtimando *l. 1. ff. de cenſibus*, quaſi ab æſtimatione rei, quæ retinetur ſumat ſuam determinationem iſta portio, quæ alteri ſoluitur, at cenſus in materia noſtra, eſt penſio, quæ ſingulis annis præſtatur Prælatis de prouentibus Eccleſiaſticis, & quicquid ſoluitur Epiſcopo in argumentum ſubiectionis cenſus, & ius Catedraticum dici ſolet quaſi in honorẽ Cathedræ, ſeù Sedis Epiſcopalis introductum, non in honorem talis certę perſonę, ſic definit cenſum auctor noſter hic in §.
2 1. & ſic ſumptus cenſus differt à penſione, quæ pro beneficio ſoluitur, hæc enim habet certam cauſam in beneficio ſic reſignato, *cap. conſtitutus de religioſis domibus.* Differt autem à canone (qui vulgò di-
3 citur cenſus) & ſoluitur pro re data in emphyteuſim, vt ex ipſa detur annuale præſtimonium, ita vt ſi per trienniũ nõ ſoluerit, Dominus recuperet ſuam rem, ſi verò Eccleſia ſit Domina, non facta ſolutione per biennium, poteſt ipſam rem recuperare, §. *adeo inſtitutionibus de locatione, & conductione.* Cenſus autem in materia noſtra habet ſolam exequutionẽ
4 perſonalem, nec poſſunt dici res obligatæ pro recognitione, quæ à perſona perſonę debentur.

Aduerte ſecundò, quod alius eſt cenſus
5 reſignatiuus, alius conſignatiuus. Reſignatiuus propriè eſt cenſus emphyteuticus, quando quis rem appretiatam dat pro tali certa ſumma, quam non recipit, ſed relinquit penès emphyteuta, vt de tali ſumma ſibi correſpondeat certum canonem ſingulis annis. Conſignatiuus debet dici potius vſura, ſeù intereſſe certificatum, & tunc eſt, quando quis recipiens pecuniã mutuam facit mutuanti inſtrumentum pro tali pecunia ſuper aliqua certa domo, vel ſtabili, &c. & ſe obligat ad ſoluendas de-

terminatas vſuras ſingulis annis cum pacto de affrancando, vt dici ſolet. Sunt & aliæ ſpecies cenſuum, & exactionum, vt videre eſt per *Summiſtas verb.cenſus,& verb.vſura*, & notant *Canoniſtæ in cap. in Ciuitate de vſuris.*

In §.conſtituitur cum ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus quando imponi poſſit.*
2 *Ius Cathedraticum quando ſoluatur,& quale.*
An poſſit præſcribi,n.3.

CEnſus debet habere ſui originem, & oſtendi debet ratio cenſus, alias, quis non eſt conſtringendus, ſi ſoluere nolit non cognita ratione talis ſolutionis *cap.peruenit extra eodem.*

Aduerte hic primò, quod talis cenſus
1 poteſt imponi quatuor temporibus .ſ.vel tempore fundationis Eccleſię, vel tempore conſecrationis, vel tempore dotationis, vel tempore quo eximitur de poteſtate laicorum, vt habetur hic: nam in quolibet ex his temporibus Eccleſia beneficatur ab Epiſcopo, & obligatione antidorali tenetur ad ei benefaciendum, vt eſt hæc annua ſolutio, nec debet Epiſcopus Eccleſiam fundare, vel conſacrare, niſi facta aſſignatione annui cenſus in ſignum ſubiectionis, vt ſupra diximus, & patet ex *tex.in cap.Eleuterius* 18.*q*.2.

Aduerte ſecundò, quod Ius Cathedra-
2 ticum, ſeù Synodale ſolet ſolui tempore Paſchatis, vel Natiuitate Domini ſecundũ conſuetudinem locorum, *cap.olim extra eod.*& non habet taxatam pecuniam, niſi ſecundùm mores diœceſum, Neapoli verò eſt valor quinque carolenorum, quos ſoluunt Sacerdotes Archiepiſcopo, & dicitur paſtor bonus, quaſi recognitio boni paſtoris, & iuris Cathedratici.

Queres, an poſſit ex conſuetudine præſcribi tale ius.

Reſp. praxim de facto id docere, ſunt
3 .n.multæ diœceſes, in quibus nihil ſoluitur, & poteſt conſuetudo firmari ex cauſa rationabili ad tale ius tollendum, eſt enim purum ius poſitiuum, quod conſuetudine tolli poteſt, & poni, diximus *lib.1. de conſtitutioni*[illegible]*s*,& notat *Abb.conſ.54.*

In §.ſed nec illud,cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt Eccleſias facere exemptas.*
Poteſt regularibus concedere,n.2.
Tolerata per Epiſcopum firma ſunt num.3.
4 *Eccleſia exempta per Pontificem, an ſoluat cenſum.*
5 *Patronus fundator, quid habet ab Eccleſia.*
Nihil ſibi reſeruet,n.6.

ADuerte primò hic, quod poteſt Epiſcopus aliquas Eccleſias facere exemptas, & immunes à ſua
1 poteſtate, ſed non omninò, & quoad omnia, *Abb.in cap.cum venerabili extra eod.* vnde poteſt etiam Eccleſias regularibus, & pro alijs pijs actibus concedere, quod
2 intellige vrgente neceſſitate, & legitima cauſa id ſuadente, in ipſis autem retinet etiam recognitionem in ſignum durantis ſubiectionis, vt in *d.cap.conſtitutus.*

Aduerte ſecundò, quod facta per Epiſcopum ex eius patientia, & tolerantia,
3 ſunt toleranda, & ſuſtinenda, ſicut etiam in toleratis à Principe, nam præſumitur Principem, ſeù Superiorem ex rationabili cauſa id ſuffere maximè in materia leui, vt patet ex *d.cap.conſtitutus*, vbi Epiſcopus remiſit etiam cuidam Eccleſiæ ius mortuorum, vt patet ſimiliter ex *l.fin.C. de conſtitutionibus principum,& l.minimè ff.de legibus.*

Aduerte tertiò, quod etiam quando Summus Pontifex declarat Eccleſias exē-
4 ptas recipit ab ipſis cenſum non pro ſolutione libertatis conceſſæ, quia tunc eſſet potius ſimonia, vt per *gl.in d.cap.conſtitutus*, ſed in ſignum ſubiectionis, & debet exprimi in priuilegio immunitatis quantitas talium redditum ad perpetuam memoriam futurorum Pontificum, patet ex *cap.recepimus de priuilegijs.*

Aduerte quarto, quod poteſt Epiſco-
5 pus patrono fundanti, vel dotanti etiam tali tempore conſtituere annuum cenſum ab Eccleſia ei præſtandum, & hoc fieri debet ante conſecrationem Eccleſiæ, vt notat *gl.hic verb. Epiſcopus*, nec poteſt patronus ipſe id ſibi reſeruare, vel ſuis hæ-
6 redibus, quia vt diximus, per hoc non haberet

beret

beret ius patronatus, *cap. cum dilectus de coniugio ſeruorum*, nec hæredes habent hoc aliquid reſeruatum pro ipſis à teſtatore fundante, niſi ad id interueniat decretum Epiſcopi, *Abb. in cap. præterea de iur. patron.*

In §. ſimplices cum ſequenti,

SVMMARIVM.

1 *Cenſus non poteſt conſtitui à ſimplici Sacerdote.*
Id faciens ad colluſionem punitur, n. 2.
Ab Epiſcopo, an poſſit augeri, n. 3.

NOn omnes, nec omni tempore poſſunt cenſum inſtituere, vel augere, ideo
Aduerte primò, quod ſimplex Sacerdos
1 ſiue clericus beneficiatus cum nõ ſit Prælatur non poteſt in propria Eccleſia cenſum inſtituere, ſi non fuerit appoſitus in fundatione, vel dotatione, vt diximus, patet ex *cap. eleuterius* 8. *q.* 2. imò ſi ad collu
2 ſionem quis talem ſtatueret cenſum, & alius exigeret excluduntur ab Eccleſia, vt patet ex *tex. & gl. hic.*
Aduerte ſecundò, quod non poteſt Epiſcopus cenſum augere, vel de nouo expo-
3 nere præter ea tempora, quæ ſupra diximus, imò ſi nouum impoſuerit, vel ſi adaugeat antiquum, & quis ſe obligauerit cum iuramento ad ſoluendum, debet abſolui à tale iuramento, vt habetur hic in §. *ſed nec Epiſcopus*, vnde ſi caſus neceſſitatis curraт pro cenſu augendo, vel de nouo imponendo id facere non poterit, niſi de licentia Summi Pontificis, *cap. ſignificauerit extra eod.*

In §. nec quidquam cum ſequenti,

SVMMARIVM.

1 *Præmium promiſſum operanti, quando debeatur.*
2 *Epiſcopus liberans Eccleſiam ab hoſtibus, an cenſum imponat, & n. 3.*
Imponat ſecundum Eccleſia poſſe, n. 4.

EX hoc habes notabilem regulam, quod ſ. præmium promiſſum fa-
1 cienti aliquod opus non debetur ei, qui ex iuſtitia tenetur ad hoc, vt colligitur ex *c. 1. de officio ordinarij, l. congruis, ff. de officio præfecti, & gl. hic verbo poterit* id exemplificat in caſu banditi, quod ſ. indultum pro capiendo bandito non debet lucrari à baricello, qui tenetur ad hoc ex iuſtitia, ergo ſic etiam in caſu noſtro, eruta Eccleſia à poteſtate laicorum non de-
2 bet Epiſcopus ordinarius talis Eccleſiæ nouum cenſum imponere præter illum, qui extabat antiquitus: nam nihil operatur noua liberatio à poteſtate laicali, dũ ad id faciendum Epiſcopus tenebatur ex officio, *cap. Eccleſia extra eod.* Si tamen nullus cenſus extabat, poterit tũc nouum
3 imponere ratione ſubiectionis non propter exemptiones à laicis. *tex. & gl. in cap. conſtitutus de religioſis domibus.*
Ex §. *quidam habes*, quod quando Epiſcopus habet cauſam vrgentem pro cenſu
4 imponendo in vna Eccleſia debet reſpicere, ne iſta Eccleſia ſatis grauetur, & ſic vnum altare diſcooperire ad cooperiendum aliud, *cap. cum cauſa, & cap. extirpãda de præbendis.*

In §. vlterius,

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo viſitanti debetur procuratio, et quando, n. 3.*
2 *Procuratio, quid ſit.*
Quomodo ſoluenda, n. 4.
Miniſtris Epiſcopi, quid debeatur, n. 5.
6 *Conſecranti Eccleſiam debetur procuratio.*

1 EPiſcopus viſitans ſuam Diœceſim non tenetur omninò id facere proprijs ſumptibus, ſed ei debentur expenſę à locis viſitationis, quę expenſę veniunt ſub hac voce, procuratio, vt habetur hic, pro qua procuratione.
Aduerte primò, quod procuratio eſt
2 neceſſariorũ ſumptũ exhibitio, quæ Epiſcopo, viſitanti debetur; ſic notatur in præſenti §. nam qui Altari ſeruet de Altari viuere debet, *cap. cum Apoſtolus, & cap. cum venerabilis de cenſibus in 6.* nam qui ſentit incommodum debet ſentire commodum ex *l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur.*

Adj

terminatas vſuras ſingulis annis cum pa-
cto de affrancando, vt dici ſolet. Sunt &
aliæ ſpecies cenſuum, & exactionum, vt
videre eſt per *Summiſtas verb. cenſus, &*
verb. vſura, & notant *Canoniſtæ in cap.*
in Ciuitate de vſuris.

In §. conſtituitur cum ſequent.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus quando imponi poſſit.*
2 *Ius Cathedraticum quando ſoluatur, &*
quale.
An poſſit præſcribi, n. 3.

CEnſus debet habere ſui originem,
& oſtendi debet ratio cenſus,
alias, quis non eſt conſtringen-
dus, ſi ſoluere nolit non cognita ratione
talis ſolutionis *cap. peruenit extra eodem.*
Aduerte hic primò, quod talis cenſus
1 poteſt imponi quatuor temporibus .ſ. vel
tempore fundationis Eccleſię, vel tempo-
re conſecrationis, vel tempore dotationis,
vel tempore quo eximitur de poteſtate
laicorum, vt habetur hic; nam in quolibet
ex his temporibus Eccleſia beneficatur
ab Epiſcopo, & obligatione antidorali
tenetur ad ei benefaciendum, vt eſt hæc
annua ſolutio, nec debet Epiſcopus Ec-
cleſiam fundare, vel conſecrare, niſi facta
aſſignatione annui cenſus in ſignum ſub-
iectionis, vt ſupra diximus, & patet ex
tex. in cap. Eleuterius 18. *q.* 2.
Aduerte ſecundò, quod Ius Cathedra-
2 ticum, ſeù Synodale ſolet ſolui tempore
Paſchatis, vel Natiuitate Domini ſecundū
conſuetudinem locorum, *cap. olim extra*
eod. & non habet taxatam pecuniam, niſi
ſecundùm mores diœceſum, Neapoli ve-
rò eſt valor quinque carolenorum, quos
ſoluunt Sacerdotes Archiepiſcopo, & di-
citur paſtor bonus, quaſi recognitio boni
paſtoris, & iuris Cathedratici.
Quęres, an poſſit ex conſuetudine prę-
ſcribi tale ius.
Reſp. praxim de facto id docere, ſunt
3 .n. multæ diœceſes, in quibus nihil ſoluitur,
& poteſt conſuetudo firmari ex cauſa ra-
tionabili ad tale ius tollendum, eſt enim
purum ius poſitiuum, quod conſuetudine
tolli poteſt, & poni, diximus *lib. 1. de con-*
ſtitutionibus, & notat *Abb. conſ.* 54.

In §. ſed nec illud, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt Eccleſias facere exemp-*
tas.
Poteſt regularibus concedere, n. 2.
Tolerata per Epiſcopum firma ſunt
num. 3.
4 *Eccleſia exempta per Pontificem, an*
ſoluat cenſum.
5 *Patronus fundator, quid habet ab Ec-*
cleſia.
Nihil ſibi reſeruet, n. 6.

ADuerte primò hic, quod poteſt
Epiſcopus aliquas Eccleſias fa-
cere exemptas, & immunes à ſua
1 poteſtate, ſed non omninò, & quoad om-
nia, *Abb. in cap. cum venerabili extra eod.*
vnde poteſt etiam Eccleſias regularibus,
& pro alijs pijs actibus concedere, quod
2 intellige currente neceſſitate, & legitima
cauſa id ſuadente, in ipſis autem retinet
etiam recognitionem in ſignum durantis
ſubiectionis, vt in *d. cap. conſtitutus.*
Aduerte ſecundò, quod facta per Epi-
ſcopum ex eius patientia, & tolerantia,
3 ſunt toleranda, & ſubſtinenda, ſicut etiam
in toleratis à Principe, nam præſumitur
Principem, ſeù Superiorem ex rationabi-
li cauſa id ſufferre maximè in materia le-
ui, vt patet ex *d. cap. conſtitutus*, vbi Epi-
ſcopus remiſit etiam cuidam Eccleſiæ ius
mortuorum, vt patet ſimiliter ex *l. fin. C.*
de conſtitutionibus principum, & l. mini-
mè ff. de legibus.
Aduerte tertiò, quod etiam quando
Summus Pontifex declarat Eccleſias exē-
4 ptas recipit ab ipſis cenſum non pro ſo-
lutione libertatis conceſſæ, quia tunc eſ-
ſet potius ſimonia, vt per *gl. in d. cap. con-*
ſtitutus, ſed in ſignum ſubiectionis, & de-
bet exprimi in priuilegio immunitatis
quantitas talium redditum ad perpetuam
memoriam futurorum Pontificum, patet
ex *cap. recepimus de priuilegijs.*
Aduerte quartò, quod poteſt Epiſco-
5 pus patrono fundanti, vel dotanti etiam
tali tempore conſtituere annuum cenſum
ab Eccleſia ei pręſtandum, & hoc fieri de-
bet ante conſecrationem Eccleſiæ, vt no-
tat *gl. hic verb. Epiſcopus*, nec poteſt pa-
tronus ipſe id ſibi reſeruare, vel ſuis hæ-
6 redibus, quia vt diximus, per hoc non ha-
beret

Digitized by Google

petet ius patronatus, *cap.cum dilectus de coniugio ſeruorum*, nec hæredes habent hoc aliquid reſeruatum pro ipſis à teſtatore fundante, niſi ad id interueniat decretum Epiſcopi, *Abb.in cap.præterea de iur.patron.*

In §. ſimplices cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus non poteſt conſtitui à ſimplici Sacerdote.*
Id faciens ad colluſionem punitur, n.2.
Ab Epiſcopo, an poſſit augeri, n.3.

NOn omnes, nec omni tempore poſſunt cenſum inſtituere, vel augere, ideo

Aduerte primò, quod ſimplex Sacerdos
1 ſiue clericus beneficiatus cum nõ ſit Prælatus non poteſt in propria Eccleſia cenſum inſtituere, ſi non fuerit appoſitus in fundatione, vel dotatione, vt diximus, patet ex *cap.eleuterius* 8.*q*.2.imò ſi ad collu
2 ſionem quis talem ſtatueret cenſum, & alius exigeret excluduntur ab Eccleſia, vt patet ex *tex.& gl.hic.*

Aduerte ſecundò, quod non poteſt Epiſcopus cenſum augere, vel de nouo expo-
3 nere præter ea tempora, quæ ſupra diximus, imò ſi nouum impoſuerit, vel ſi adaugeat antiquum, & quis ſe obligauerit cum iuramento ad ſoluendum, debet abſolui à tale iuramento, vt habetur hic in §.*ſed nec Epiſcopus*, vnde ſi caſus neceſſitatis curræt pro cenſu augendo, vel de nouo imponendo id facere non poterit, niſi de licentia Summi Pontificis, *cap.ſignificauerit extra eod.*

In §.nec quidquam cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Præmium promiſſum operanti, quando debeatur.*
2 *Epiſcopus liberans Eccleſiam ab hoſtibus.an cenſum imponat, & n.3.*
Imponat ſecundum Eccleſiæ poſſe, n.4.

EX hoc habes notabilem regulam, quod.ſ. præmium promiſſum fa-
1 cienti aliquod opus non debetur ei, qui ex iuſtitia tenetur ad hoc, vt colligitur ex *c.1.de officio ordinarij, l.congruit, ff.de officio præfecti, & gl.hic verbo poterit* id exemplificat in caſu banditi, quod.ſ.indultum pro capiendo bandito non debet lucrari à baricello, qui tenetur ad hoc ex iuſtitia, ergo ſic etiam in caſu noſtro, erupta Eccleſia à poteſtate laicorum non de-
2 bet Epiſcopus ordinarius talis Eccleſiæ nouum cenſum imponere præter illum, qui extabat antiquitus; nam nihil operatur noua liberatio à poteſtate laicali, dũ ad id faciendum Epiſcopus tenebatur ex officio, *cap.Eccleſia extra eod.* Si tamen nullus cenſus extabat, poterit tũc nouum
3 imponere ratione ſubiectionis non propter exemptiones à laicis. *tex. & gl.in cap.conſtitutus de religioſis domibus.*

Ex §.*quidam habes*, quod quando Epiſcopus habet cauſam vrgentem pro cenſu
4 imponendo in vna Eccleſia debet reſpicere, ne iſta Eccleſia ſatis grauetur, & ſic vnum altare diſcooperire ad cooperiendum aliud, *cap.cum cauſa, & cap.extirpãda de præbendis.*

In §. vlterius.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo viſitanti debetur procuratio, et quando, n.3.*
2 *Procuratio, quid ſit.*
Quomodo ſoluenda, n.4.
Miniſtris Epiſcopi, quid debeatur, n.5.
6 *Conſecranti Eccleſiam debetur procuratio.*

1 EPiſcopus viſitans ſuam Diœceſim non tenetur omninò id facere proprijs ſumptibus, ſed ei debentur expenſę à locis viſitationis, quę expenſę veniunt ſub hac voce, procuratio, vt habetur hic, pro qua procuratione.

Aduerte primò, quod procuratio eſt
2 neceſſariorũ ſumptũ exhibitio, quæ Epiſcopo, viſitanti debetur; ſic notatur in præſenti §.nam qui Altari ſeruet de Altari viuere debet, *cap.cum Apoſtolus, & cap.cum venerabilis de cenſibus in 6.* nam qui ſentit incommodum debet ſentire commodum ex *l.ſecundum naturam, ff.de reg.iur.*

Ad

Aduerte ſecundò, quod non tantum
3 Epiſcopo peregrinanti pro viſitatione
locorum debentur expenſæ, ſed etiam ſi
viſitet Eccleſias in propria diœceſi, & in
eadem Ciuitate in qua manet, nam pro-
curatio hæc datur in ſignum ſuperiorita-
tis, & vt Prælati facilius inducantur ad vi-
ſitandum *gloſſ. hic verbo peregrinando ex
Abb. in cap. cum ſit extra eod.*

Aduerte tertiò, quod poteſt Epiſcopus
4 talem procurationem recipere etiam in
pecunia, prout diuerſa conſuetudo loco-
rum id deſignat, vel prout viſitandis id
placuerit *Trid. ſeſſ. 24. c. 3.* & præter talem
procurationem nihil poteſt recipere quo-
uis titulo, & colore intuitu viſitationis
Notarij etiam, ſi habeant prouiſionem, ni-
5 hil debent recipere in viſitatione, ſecùs
autem poterunt aliquid recipere pro ſcri-
pturis, & copijs, *Trid. loc. citat.* quia nemo
tenetur proprijs ſtipendijs militare, *cap.
militare 34. q. 1.*

Aduerte quartò, quod debetur etiam
dicta procuratio pro conſecranda Eccle-
ſia etiam intra eandem Ciuitatem vbi ma-
6 net Epiſcopus, & currit etiam ſi ſit Eccle-
ſia Regularium, vt vidimus ſeruatum in
conſecratione Collegij Neapolitani So-
cietatis Ieſu ab Eminentiſſimo Cardinali
Boncompagno Archiepiſcopo Neapoli-
tano, qui mane ibi comedit cum omnibus
ſuis aſſeſſoribus, & miniſtris, & eſt actus
iuriſdictionis. Idem dic pro conſecratio-
ne Epiſcopi ſuffraganei, vel pro reconcilia-
tione Eccleſiæ. *cap. cum ſit Romana de ſi-
monia, & cap. cum Apoſtolus extra eod.*

In §. & adeo.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirunt ſpeciale mandatum non
veniunt in generali obligatione.*
2 *Epiſcopus non poteſt iura remittere ſine
Capitulo.*
3 *Procuratio non eſt remiſſa in dubio, nec
per conſuetudinem tollitur, n. 4.
Limita ex priuilegio Pontificio, n. 5.*

1 ADuerte primò, quod ea, quæ re-
quirunt ſpecialem actum, non
veniunt in generali remiſſione,
ſicut nec obligantur generali obligatio-
ne ea, quę ſpeciali modo obligari debent,
*l. obligatione, ff. de pignoribus, cap. paſto-
ralis de donationibus*, ideò licèt Epiſcopus
omnia iura Epiſcopalia remiſiſſet alicui
2 Eccleſię cum conſenſu Capituli, non enim
poteſt id facere per ſe ſolum in pręiudiciū
propriæ Eccleſiæ, *cap. fin. 12. q. 3. & d. cap.
paſtoralis*, nunquam tamen cenſetur re-
miſſum ius procurationis pro viſitatione;
3 nam eſt adeo annexa procuratio cum vi-
ſitatione, vt inſeparabilis ſit, niſi de ipſis
fiat ſpecialis mentio, vt notatur hic, ſed
non poteſt remitti ius viſitationis, ergo
neq; procurationis.

Aduerte ſecundò, quod neq; per con-
4 ſuetudinem poteſt id perſcribi: nam eſt
ius pro ſpiritualitate, & laici non poſſunt
ſpiritualia perſcribere, poterunt tamen
per priuilegium Apoſtolicum declarari
immunes à tali onere, *Abb. in cap. cum
inſtantia extra eod.* & notat *gl. hic verbo
5 perſcriptione*: nam priuilegium Apoſtoli-
cum facit ipſos laicos capaces iuris ſpiri-
tualis, quod non poteſt facere perſcriptio
ipſa.

In §. viſitandi cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Viſitandi ius cui competat.
An poſſit alijs dari facultas ab Epiſcopo
num. 2.
Archiepiſcopus non viſitat Diœceſim
ſuffraganei, n. 3.*

HIc agitur de iure viſitandi .ſ. qui-
bus, & quando competat, ideò
Aduerte primò, quòd omnibus,
1 qui iuriſdictionem habent ſpiritualem, cō-
petere poteſt ius viſitandi, *Trid. ſeſſ. 24. c. 3.*
& poſſunt etiam Epiſcopi per ſuos Vica-
rios talem viſitationem facere, vt colligi-
tur ex eodem *Trid.* in principio dicti ca-
2 pitis, vbi poteſt etiam peculiaria conſtitui
viſitator, & diœceſis tota infra annum vi-
ſitari debet, vel ſaltem maior eius pars, ita
tamen vt ſi ſit ſatis ampla viſitetur infra
biennium, Neapolim verò propter diœce-
ſis vaſtitatem ſatis dilatatur viſitatio, &
non datur procuratio.

Aduerte ſecūdò, quod Archiepiſcopus,
ſiue Metropolitanus nō poteſt, niſi ex iu-
3 xta cauſa viſitare Eccleſias ſuorum diœ-
ceſanorum, ſeù ſuffraganeorum, at ſi eius
ſuffraganeus ſit negligens in complenda
viſitatione, tunc poterit Archiepiſcopus ſe
intromittere, vt patet ex *§. quod autem, et
cap. fin. eod. tit. in 6.*

In §. poſtremò.

SVMMARIVM.

1 *Oratorium in quibus differat ab Eccle-
ſia,nu.2.3.& 4.
Viſitari,an poſſit,n.5.*

1 ADuerte hic, quod Oratorium dif-
ſert ab Eccleſia. Primò,nam Ec-
cleſia ſit principaliter ad cele-
brãdum, Oratorium autem principaliter
ad orandum,nec poteſt in ipſo celebrari,
2 niſi ſpeciali licentia Summi Pontificis.Se-
cundò,oratoria non poſſunt habere Cam
panam publicam,*cap.patentibus de priui-*
3 *legijs*,vbi DD. communiter.Tertiò,ex cõ-
muni opinione talia oratoria non debent
gaudere immunitate,*Dec.conſ.*148. Intel-
lige tamen de oratorijs priuatis, quæ ſunt
in domibus priuatis, & non habent certã
clauſuram loci,& intellige etiam excepto
tempore pro quo ibi ſacrificatur,vt patet
4 ex ſupra dictis de immunitate Eccleſiarũ.
Quartò,pro Eccleſia debet conſtitui dos,
ſecus autem pro Oratorijs, *cap.vnicuiq;
cum ſequentibus de conſecr.diſt.1.& DD.*
5 *in cap.nemo diſt.cit.*Quintò,pro viſitatio-
ne Oratorij non poteſt exegi procuratio,
licèt poſſit Epiſcopus viſitare tale Orato-
rium,an.ſ. ſit decenter conſtructum,orna-
tum pro celebratione,&c. & ſi viderit ip-
ſum eſſe ineptum poterit etiam ordinare,
vt demoliatur, *gl.hic verb.extorqueri ex
Innoc.& Abb.in cap.fin.extra eod.*

DE CAPPELLIS

Monachorum.

TITVL. VIGESIMVSSECVNDVS.

SVMMARIVM.

1 *Monachorum Eccleſia, an ſubdantur
Epiſcopo.
Poſſunt habere monachi curam anima-
rum,n.3.
In quibus ſubdantur Epiſcopo,nu.4.5.
6.& 7.*
2 *Cappella vnde dicatur.*

NON tantum Eccleſiæ cle-
ricorum,ſed etiam Mona
1 chorum ſubduntur Epi-
ſcopo,meritò cum iam vi-
derimus de Eccleſijs, ge-
neraliter ſequebatur vide-
re de Eccleſijs,& Cappellis Monachorũ,
ad cuius tituli generalem intelligentiam.

Aduerte primò, quod Cappella eſt lo-
cus dicatus pro diuinis officijs, & dicta
2 eſt à Cappella militum,qui in acie belli ſi-
ſtentes conſtruebant manſiones,quas pel-
libus caprarum cooperiebant, vt notat
*Gulielmus Durand.de diuinis officijs c.10.
n.8.*

Aduerte ſecundò, quod de iure *Trid.*
Monachi,ſeù regulares poſſunt habere cu
3 ram animarum, & pro hoc debent Epi-
ſcopo ſubiacere,& ab ipſo viſitari debent,
vt in *ſeſſ.25.cap.15.de regularibus*,& ideò
poſſunt accedente Epiſcopo ad Eccleſias
ipſorum Regularium, qui habent dictam
curam pro viſitatione, viſitare ſacramen-
ta,& ſacramẽtalia.Poſſunt igitur tales Re-
gulares præparare prędicta in prima Cap
pella propè Ianuam Eccleſiæ,vidimus ſer
uatum Airolæ Beneuentanæ pro Regula-
ribus Congregationis Montis Oliueti,iſti
.n.quia habent tres Parochias,ideo acce-
dente Epiſcopo ſeruant modo quo dixi-
mus.

Aduerte tertiò,quòd etiam in alijs ſub-
4 duntur Regulares Epiſcopo, & ſic in pri-
mis quotieſcunq; deliquũt extra clauſtra,
tunc.n.poteſt Epiſcopus ipſos carcerare,
& punire *Trid.ſeſſ.25.c.4. de regularibus.*
5 Secundò,etiam ſi ſit delictum ſpectans ad
eandem Religionem, vt ſi deliquerit cõ-
tra alium Religioſum, ſed tamen, extra
Clauſtra poterit etiam capi per Epiſcopũ,
& remitti ad ſuperiorem, qui debet Epi-
ſcopũ certum facere ſe talem Monachum
caſtigaſſe,ſic declarauit Sacra Congrega-
6 tio ſuper *Trid.loc.citat.* Tertiò,debent ab
Epiſcopo recipere appellationem,pro au
diendis confeſſionibus,& vbicunq; accen
dant ſemper debent examinari,& pro ta-
li tempore poſſunt cõfeſſiones audire pro
7 quo habuerunt appellationem. Quartò,
debent oſtendere obedientiam in pulſan-
dis campanis die Sabbati Sancti,tunc.n. ſi
pulſauerint antequam ſonet Eccleſia ma-
trix poterunt puniri arbitrio Epiſcopi, &
alia multa habes per *Quarantam verbo
priuilegium Regularium,et verb.Campa-
nam.*Poſſunt etiam conſtringi ad proceſ-
ſiones,&c.niſi ſpeciale oſtendant priuile-
gium *Trid.loc.cit.*

DE RELIGIOSIS Domibus.

TITVLVS VIGESIMVSTERTIVS.

SVMMARIVM.

1 *Loca Religioſa,& immunia,quæ ſint, & num.* 5.
Vt ſint immunia,quid requiritur, n. 2.
3 *Epiſcopus curat exequutionem piæ voluntatis morientis.*
4 *Loca facere Sacra cuius ſit.*
*Quis poſſit profanare,n.*6.
7 *Viſitat Epiſcopus omnia loca Religioſa.*
*Petit computum ab adminiſtratoribus, & n.*8.
*Et obligat ad fideiubendum,nu.*9.
*Limita,n.*10.*&* 11.

HABET etiam Epiſcopus alia loca ſibi ſubiecta, ideò pro ipſis breuiter.
1 Aduerte primò, quod ſunt pluria alia loca religioſa, ſed non conſecrata,vt ſunt Xenodochia in quibus pauperes pellegrini recipiuntur,item Orphonotraphia, in quibus priuati parentibus aluntur, *l.Orphonotraphia,C.de Epiſcopis,& Clericis*, & idem ſonant Betoraphia,vbi infantes pauperũ viuentium aluntur.Itẽ Noſocopia,& ſunt Oſpitalia pro infirmis Geroutocomia, & ſunt receptacula ſenium infirmorum,*Hoſtienſis in ſumma eod.tit.* quæ loca in tantum ſunt religioſa, & gaudent immunitate,in quantum auctoritate Epiſcopi conſtructa ſunt,*cap.quia Monaſterium extra*
2 *eod.*alias manent ſub poteſtate patroni, quo decedente ab inteſtato debet Epiſcopus curare,vt pia voluntas teſtatoris exe-
3 quutioni mandetur. Patet hoc ex *Trid. ſeſſ.*22.*c.*8.*cap.ſi hæredes,cap.tua nobis,cap. Ioannes de teſtamentis,clem.quia contingit de religioſis domibus,& Sacra Congregatio ad Trid.in eod.loc.* declarauit, quod poſſit etiam Epiſcopus tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ vltimas voluntates morientium commutare, & in alios pios vſus conuertere.

Aduerte ſecũdò,quod loca,vel ſunt ſa-
4 cra,vel ſancta,vel Religioſa. Facere locũ ſacrum id ſpectat ad Epiſcopum, qui per conſecrationem talem declarat locum. Sancta ſunt, quæ ad ſanctum vſum deſtinantur,vt oratoria,&c.Religioſa ſunt omnia loca prędicta,ſi auctoritate Pontificis, vel Epiſcopi ædificata fuerint,licèt de iure antiquo vbicunq; aliquod corpus hominis ſepeliebatur locus efficiebatur religioſus,*l.cum in diuerſis, ff.de religioſis,&*
5 *ſumptibus funerum*,hodie autem id non currit cum fideles,qui moriũtur in Domino ſepeliũtur in loco ſacro,vel ſancto,alij autem extra Eccleſiam eijciuntur, & vbi tales manent non poteſt eſſe quid ſacrũ, vel Religioſum,nam pręter Chriſti lapidẽ nulla ſanctitas ædificari poteſt.

Aduerte tertiò,quod talia loca deſtina-
6 ta ad vſum religioſum non poſſunt ſine auctoritate Pontificis deputari ad profanos vſus,vt hic in §.1. & notat *gl.verb.eũ ea*,hodie verò poſſunt etiam ordinarij locorum id facere, *Trid.ſeſſ.*22.*de reform. c.*6.

Aduerte quartò,quod poteſt etiã Epi-
7 ſcopus dicta loca viſitare,& ab adminiſtratoribus computum petere redituum, &c. *clem.*2.§.1.*eod.tit.in* 6. & patet ex §.*Economos,auth.de ſãctiſſimis Epiſcopis*,& iſti
8 adminiſtratores ſe habent ad modum tutorum, *l.de creationibus, C.de Epiſcopali audientia.* Verum tamen quod iſti non tenentur dare ſatisfactionem dum munus accipiũt,ſed potius debet Epiſcopus animaduertere,an ſint ſufficientes nec ne, *l.Orphanotrophios,C.de Epiſcopis,& cler. & in d.clem.*2.Si autem ſint ſuſpecti, quia
9 ſunt grauati ære alieno,vel habent filios, &c.tunc poteſt ab ipſis peti ſatiſdatio.*cap. ſi recuſare diſt.*28.& *gl.hic verb.præſtare*, vbi de praxi teſtatur.

Limita hoc primò, vt non habeat locũ pro illis locis, in quibus patrimonium eſt
10 regium, ibi .n. tantum ſpiritualia poteſt Epiſcopus viſitare, non põt tamen patrimonio ſe intromittere,vt docent *Innoc.*& alij in *cap. inter dilectos de donationibus*, & notat *gl.hic verbo pertinent.*

Limita ſecundò,vt nõ poſſit Epiſcopus
11 quomodocunq; & ad ſui libitum diſponere de talibus locis,vt.ſ.vt vellet in beneficium conferre,hoc.n.eſt Epiſcopis prohibitum,vt patet hic ex §.*eod.ex clem.per literas de præbendis,& clem.*2. §.1.*extra eod.*

DE SEPVLTVRIS.

TITVLVS VIGESIMVSQVARTVS.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura,quid ſit.*
Et quotuplex,n.2.
Quomodo appelletur,n.3.
Vbi fieri debeat,n.4.
Quibus denegetur,n.5.
Cur ſiat in Eccleſia,n.6.

VISVM eſt ſupra de religioſis domibus, verum quia in ipſis fiunt ſepulturæ fidelium, quæ etiã loca reddebant religioſa antiquitus, vt patet ex *tit. ff. de religioſis,& ſũptibus funerum,* merito de ipſis hic,ad cuius *tit.* & duorum §§. intelligentiam videbimus primò,quid,& quotuplex ſit ſepultura.Secundò,vbi fieri debeat,& quarè.

Circa primum dicimus,quod ſepultura
1 eſt locus cõcauus in Eccleſia ad receptãda oſſa fidelium, *cap.abolenda extra eod.* vbi *gl.verb.ſepultura,* ex qua etiam *gl.habes,* quod officium exequiarum , quod fit à clericis etiam ſepultura dicitur,vnde
2 ſicut pro ſepultura cadaueris in Eccleſia, nihil poteſt exigi abſq; periculo ſimoniæ, vt videbimus in *lib.* 4. ita neq; pro officio ſepulturæ,vt notat *gl.ibidem.*

Aduerte etiam ſepulturam varijs voci-
3 bus appellari,& ſic Cęmiterium,quod idẽ eſt , ac locus ante Eccleſiam ſic dictum à particula,Eis,quod ſignificat ante, vel dicitur Cęmiterium à cineribus fidelium , *Geminian.in cap.vnico de conſecr. Eccleſia,vel altaris*. Dicitur etiam Mauſoleũ hoc eſt ſepulchrum lapidibus ornatum,ſic dictum a Mauſolo,cui Artimitia fecit honorabilem ſepulchrum *gl.in cap.bonę diſt. 69.verb.Mauſoleo*. Dicitur etiam monumentum,& cęnotaphium,quæ ſunt inſcriptiones in lapidibus,ſic eleuatis,& patentibus honoris cauſa , corpora autem ibi non ſepeliuntur, ſed humari debet ſubtus terram,& ex nouo decreto Sacræ Congregationis omnia talia monumenta,prohibentur ſi corpora ibi ſepeliantur,ſecus autem non:

Circa ſecundum aduerte primò , quod
4 ſepultura in Eccleſijs , vel loco ſacro fieri debet,*cap.non æſtimemus 16.q.2.*& antiquitus regulares non poterant habere cęmiteria,nec ſepulturas, niſi tantum pro ſuis,*c.1.16.q.1.* hodiè autem ferè omnes regulares habent hæc cęmiteria ex priuilegio, vt notat *Abb. in cap.fraternitatem extra eod.*

Aduerte ſecundò , quod non omnibus
5 datur ſepultura in Eccleſia,& ſic infideles, & alij,qui ſunt extra Eccleſiam,vt excommunicati,&c.ſi ibi fuerint ſepulti exhumari debent,*cap.ſacris de ſepulturis* . Datur autem fidelibus ſepulturæ in Eccleſijs
6 primò,vt ibi requieſcant oſſa fidelium, ne vexentur à ſpiritibus immundis,*gl.hic ex cap.clautum 12.q.2*.Secundò,vt muniantur orationibus, & patrocinijs Sãctorum, quibus Eccleſiæ ſunt dicatæ,& reliquię ibi adiunt,*cap.non æſtimemus 13.q.2.*Tertiò, vt fideles accedẽtes ad Eccleſias memores ſuorum parentum , vel benefactorum ibi poſitorum pro ipſis orent,*cap.cum grauia cauſa,& quæſtione citata.*

In §.regulariter vſq; ad §. alios autem.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura electio qualitẽr fiat ſi non fuerit facta,quid.n.2.*
Vxori,non eſt neceſſaria,n.3.
Filiusfamilias,vel pupillus ipſam faciat n.4.& 5.
Neapolim ſi non fiat,n.6.
Regulares non faciunt,n.7.
Limita,n.8.

HIc agendum eſt de iure eligendi ſepulturam,pro quo.

Aduerte primò,quod poteſt
1 quilibet ſibi ſepulturam eligere,vbi vult , & prout vult,quod ſi ſepulturam non elegerit debet in Eccleſia Parochiali ſepeliri,*cap.his qui,extra eod.* neq; qui caſualiter mortuus eſt(maximè ſi dabat operam rei licitę) priuari debet Eccleſiaſtica ſepultura,*cap.ex parte extra eod.* tamen hic Neapolim ſi quis non eligit ſepulturam , corãm Parocho,cõfeſſario,& teſtibus debet ſepeliri in Eccleſia S.Reſtitutæ , & eſt ius Reuerendi Capituli Neapoli, & ſi ibi ſepeliri nolit , debent parentes, ſeù hæredes ſe tranſigere , & poteruut vbilibet

corpus deferre, tamen ſemper Eccleſiæ Parochiali integrum ius debetur, *cap. cum ſuper extra eod.*

Aduerte ſecundò, quod mulier poteſt
3 etiam vbicunq; ſibi ſepulturam eligere, ſiue in eadem Eccleſia, in qua ſepultus eſt vir, ſiue alibi, *cap. vnaquæq, 13. q. 2. cap. quos Deus 33. q. 2.* ſi tamen ſine electione deceſſerit debet ſepeliri in ſepulchro ſui viri, ſi prædeceſſerit, *cap. ſi de vxore extra eod.* vel potiùs in Eccleſia ſuorum maiorũ, ſi vir ſepulturam non habeat, vel ſibi non præparauerit, *gl. hic verb. viro vltimo.*

Aduerte tertiò, quod licèt filiusfamilias
4 non poſſit facere teſtamẽtum, niſi habeat bona caſtrenſia, vel quaſi, tamen poteſt, & debet ſibi eligere ſepulturã, & poteſt vbicunq; eligere, ſi autem impubes decedat non poteſt, niſi patre conſentiente id facere, & ſic pater ipſum ſepeliendum curare debet, vbi vult, debet tamen eſſe filius
5 legitimus, & naturalis, nam ſi ſit filius naturalis tantum, cum ſit ſui iuris, poterit ſibi eligere ſepulturam vbi vult, *Peruſinus in tract. de Canonica parochiali cap. 11.* Idem dic de minore, cuius tutor non poteſt impedire electionem, idem *Peruſinus loco citato*, nam non poteſt tutor ſuam auctoritatem extendere ad faciendum actum, quando ſua auctoritas eſt expirata, & ſic eſt poſt mortem pupilli.

Aduerte quartò, vnum quod facit hic pro noſtra Ciuitate ſtante iure capituli, &
6 eſt quod ſi pater elegerit ſepulturam pro filio impuberi, ſi deindè decedat pubes factus nihil operatur electio facta à patre, & videtur filium deceſſiſſe ſine electione, nam electio facta à patre deuenit ad caſum, à quo incipere non poterit, *gloſſ. hic verb. voluerit ex Peruſino in tract. de canonica Epiſcopali c. 11.*

Aduerte vltimò, quod regulares non
7 poſſunt eligere ſepulturam, ſed in Eccleſia ſui Monaſterij ſunt ſepeliendi, *cap. fin. de ſepulturis in 6.* Si autem autem tam longè moriantur a Monaſterio, vt ibi exportati nequeant, tunc poterunt eligere, & ſi
8 non elegerint ſepeliuntur in Eccleſia Parochiali, vbi decedunt, *Abb. in cap. nimis il primo, de exceſſibus Prælatorum*, vbi idem tenet *Hoſt.* apud eundem *Abb. ex gl. hic verbo commodè*, nota, quod ratione incõmoditatis id permittitur, quod alias non permitteretur, *cap. his qui eod. tit. in 6. & cap. terulas 12. q. 2.*

In §. alias autem cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturæ electio per pactum tolli nequit.*
Limita inter Eccleſias, n. 2.
3 *Moriens extra domicilium, vbi ſepeliatur.*

1 ADuerte hic primò, quod adeò eſt fauorabile ius eligendi ſepulturam, vt neq; per pactum, vel iuramentum poſſit quis ſpoliare ſeipſum tali iure, & ſi iurauerit, vel promiſerit non eligere ſepulturam, poteſt tamen contra talem promiſſionem, & iuramẽtum venire, & ratio eſt, nam in ſpiritualibus non cadit pactio, nec iuramentum, DD. apud *Peruſinum in c. 1. eod. tit. in 6.* & notat *gl.* in præſenti §. Ex qua etiam habes, quod ſecus eſt inter duas Eccleſias inter quas poteſt cadere pactum, & valet etiam iuramentũ
2 per quod vna obligetur ad non recipiẽdos mortuos alterius, *Silueſt. verb. excommunicatio 6. §. excommunicatio num. 49.*

Aduerte ſecundò, ſi quis non in proprio domicilio, ſed ruri, vel alibi animi cauſa,
3 vel ex alia cauſa exiſtens inibi decedat, ſi commodè exportari poterit, nõ in Eccleſia ruri poſita, ſed in Eccleſia proprij domicilij ſepeliri debet, *Abb. in c. 1. hoc titul.* & ratio eſt, quia non videtur ibi tranſtuliſſe domicilium, nec velle parochiam ibi conſtituere, *gl. hic verb. ſepeliendum*, vbi id ampliat ad ſtudentes, quos vult ſepeliendos eſſe in propria Ciuitate, ſi ibi commodè exportari poſſint, quia non videntur facere domicilium in loco ſtudij.

In §. non tamen, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura in Eccleſia quibus denegetur, n. 2. & 3.*
4 *Sepultura indigni, quid ſi in Eccleſia inueniantur ſepulti.*
5 *Oſſa excommunicatorum extrahenda ab Eccleſia.*
6 *Separationis difficultas, quid operetur.*
7 *Sepelientes indignos, an puniantur.*

8 *Ex-*

8 *Excommunicari corpus punitur poſt mortem.*
Limita,n.9.

HIC de ſepultura excommunica-
torum,quibus cum non commu-
nicemus in vitâ, neq; in morte
communicare debemus, *cap.ſacris extra eod.* Pro quibus excommunicatis.

Aduerte primò,quod hac ratione multi
1 ſepeliri nequeunt in Eccleſia, ſic excom-
municati,interdicti,pagani,& ſimiles, *cap.*
*Eccleſia de conſecr. diſt.*4. Item vſurarius
publicus,*cap.qui in omnibus de vſuris*,vel
2 qui mortem ſibi conſciuerunt, *capit.pla-*
cuit 23.*q.*5. *percuſſores clericorum*, *cap.ſi*
quis ſuadente diabolo 17. *q.*4. *blaſphemi*,
3 *cap.ſtatuimus de maleficiis.* Publicè con-
demnatus pro exceſſibus manifeſtis, *cap.*
Parochiano extra eod.

Aduerte ſecundò,hoc adeò verum eſſe,
vt iſti tales ſi de facto fuerint ibi ſepulti
4 debeant eorum corpora exhumari,& oſſa
ſi commodè diſcerni poſſint,& ab Eccle-
ſiaſtica ſepultura procul iactari in tanta
diſtantia,vt voces canëtium in choro, ibi
peruenire non poſſit, *Abb.in d.cap.ſacris.*
Nec poteſt quis id facere ſine licentia
Epiſcopi etiam quoad loca exempta Re-
gularium,nam & pro ipſis Epiſcopus dat
licentiam, *Abb.in d.cap.ſacris*, alius verò
id faciens puniretur,vt ſacrilegus, idem
Abb. in cap. ad hae de auctoritate, & vſu
pallei, & iniuriam infert omnibus conſan-
guineis defuncti, *Roman.conſ.*133.

Aduerte tertiò,quod ſi oſſa excommu-
5 nicatorum commodè diſcerni nõ poſſint,
quia eſſent valdè intermiſta oſſibus fide-
lium,& tunc non debent hæc corpora pa-
ti pro illis,nam neq; deliquens puniri de-
bet,ſi ex eius pęna oriatur malum inno-
centis, *l.abſentem,ff.de pœnis*, melius.n.eſt
nocentem dimittere, quam innocentem
condemnare, *cap.magnum* 23.*q.*4. ſic etiã
6 ratione difficilis ſeparationis, vnum de-
trahi non debet, ne & aliud deſtruatur, *l.*
cum eum actum,ff.de negotijs geſtis.

Aduerte quartò, quod ſi aliqui contra
7 interdictum Eccleſiæ tentauerint hos ta-
les ibi ſepelire,erunt etiam,& ipſi excom-
municati,quod amplia in comitãtibus ad
ſepulturam, fodiẽtibus,fabricantibus,de-
ferentibus crucem,& candelas,&c.in Epi
ſcopo,vel clericis,qui id patiuntur,& in
alijs,qui quomodolibet in id concurrunt,
vt per *gl.in clem.*1.*verb.ſepelire*, & omnes
iſti ſunt ipſo facto excommunicati, *clem.*1.
de ſententijs excommunicationis in 6.

Aduerte vltimò,quod non tantum ani-
8 ma excõmunicati punitur, ſed etiam cor-
pus,& ſic neq; eius corpori communicare
debemus,vnde ſi quis lauaret corpus ex-
communicati,veſtiret,&c. eſſet etiam ex-
communicatus, vt per *gl. hic in* §.*non ta-*
men verb.omnes ex Abb.in d.cap.ſacris.

Limita tamen hęc omnia in eo,qui non
9 fuit in mora petendæ abſolutionis, nec
per ipſum ſtetit, quin ſe purgaret à tali
macula,hic.n. poterit poſt mortem recõ-
ciliari,& in Eccleſia ſepeliri, *cap.à nobis de*
ſententia excommunicationis, cap.qui re-
cedunt 13.*q.*6.ſi oſtenderit contritionem.

In §. ſed hæc cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Pęnitentiæ ſignum dans, an ſepeliri poſ-*
ſit in Eccleſia.
*Limita,n.*2.
3 *Hæredes excommunicati ſatisfacere te-*
nentur.
4 *Morientes ex decreto Iudicis ſepeliuntur*
intus Eccleſiam.

ADuerte primò, hic poni limitatio-
nem generalem ad omnia ſupra-
dicta,quod .ſ. quotieſcunq; quis
1 in articulo mortis ſignũ pęnitentiæ oſten-
derit,& fuerit abſolutus,poterit ſepeliri in
Eccleſia,conceſſo .n. principali (vt eſt Sa-
cramentum)non debent denegari accidẽ-
tia, *cap.fin.*33.*q.*2.*cap.illud diſt.*95.*Capel.*
2 *Tholoſ.dec.*368. Sublimita hoc ipſum in
decedentibus in torneamentis, qui licèt
fuerint abſoluti non ſunt tamen ſepelien-
di in Eccleſia,& hoc ad terrorem aliorũ,
cap.fin.extra eod. qui DD. & notat *gl.hic*
verb.ex alio.

Aduerte ſecundò, quod hæredes talis
3 excommunicati tenentur pro ipſo ſatisfa-
cere,& ad id compelli poterunt ſub ana-
themate à Iudice Eccleſiaſtico,qui in hoc
caſu fauore animarum habet iuriſdictionẽ
in ipſos, *Abb.in d.cap.à nobis.*

Aduerte tertiò,idem eſſe dicendum reſ
4 pectu cadauerum illorum,qui in pęnam
ſui criminis mortis condemnatione pe-
rierunt,nam hæc cadauera non poterunt
ab Eccleſia expelli,quia vt ait *gl.hic* Deus
non punit bis in ipſum, *DD.in cap.cum ſit.*
de foro competenti.

8 *Excommunicati corpus punitur poſt mortem.*
Limita,n.9.

HIC de ſepultura excommunicatorum,quibus cum non communicemus in vitâ, neq; in morte
communicare debemus, *cap.ſacris extra e. d.* Pro quibus excommunicatis.
Aduerte primò,quod hac ratione multi
1 ſepeliri nequeunt in Eccleſia , ſic excommunicati,interdicti,pagani,& ſimiles, *cap.*
*Eccleſia de conſecr. diſt.*4. Item vſurarius
publicus,*cap.qui in omnibus de vſuris*,vel
2 qui mortem ſibi conſciuerunt, *capit.placuit* 23.*q.*5. *percuſſores clericorum* , *cap.ſi*
quis ſuadente diabolo 17. *q.*4. *blaſphemi* ,
3 *cap.ſtatuimus de maleficiis.* Publicè condemnatus pro exceſſibus manifeſtis, *cap.*
Parochiano extra eod.
Aduerte ſecundò,hoc adeò verum eſſe,
vt iſti tales ſi de facto fuerint ibi ſepulti
4 debeant eorum corpora exhumari,& oſſa
ſi commodè diſcerni poſſint,& ab Eccleſiaſtica ſepultura procul iactari in tanta
diſtantia,vt voces canëtium in choro, ibi
peruenire non poſſit, *Abb.in d.cap.ſacris.*
Nec poteſt quis id facere ſine licentia
Epiſcopi etiam quoad loca exempta Regularium,nam & pro ipſis Epiſcopus dat
licentiam, *Abb.in d.cap.ſacris* , alius verò
id faciens puniretur,vt ſacrilegus , idem
Abb. in cap. ad hac de auctoritate, & vſu
pallei, & iniuriam infert omnibus conſanguineis defuncti, *Roman.conſ.*133.
Aduerte tertiò,quod ſi oſſa excommu-
5 nicatorum commodè diſcerni nō poſſint,
quia eſſent valdè intermiſta oſſibus fidelium,& tunc non debent hæc corpora pati pro illis:nam neq; deliquens puniri debet,ſi ex eius pęna oriatur malum innocentis,*l.abſentem,ff.de pœnis*, melius.n.eſt
nocentem dimittere, quam innocentem
condemnare,*cap.magnum* 23.*q.*4. ſic etiā
6 ratione difficilis ſeparationis , vnum detrahi non debet , ne & aliud deſtruatur,*l.*
cum eum actum,ff.de negotijs geſtis.
Aduerte quartò , quod ſi aliqui contra
7 interdictum Eccleſiæ tentauerint hos tales ibi ſepelire,erunt etiam,& ipſi excommunicati,quod amplia in comitātibus ad
ſepulturam, fodiētibus,fabricantibus,deferentibus crucem,& candelas,&c.in Epiſcopo,vel clericis,qui id patiuntur,& in
alijs,qui quomodolibet in id concurrunt,
vt per *gl.in clem.*1.*verb.ſepelire*, & omnes
iſti ſunt ipſo facto excommunicati, *clem.*1.
de ſententijs excommunicationis in 6.
Aduerte vltimò,quod non tantum ani-
8 ma excōmunicati punitur, ſed etiam corpus,& ſic neq; eius corpori communicare
debemus,vnde ſi quis lauaret corpus excommunicati,veſtiret,&c. eſſet etiam excommunicatus, vt per *gl. hic in* §.*non tamen verb.omnes ex Abb.in d.cap.ſacris.*
Limita tamen hęc omnia in eo,qui non
9 fuit in mora petendæ abſolutionis , nec
per ipſum ſtetit , quin ſe purgaret à tali
macula,hic.n. poterit poſt mortem recōciliari,& in Eccleſia ſepeliri,*cap.à nobis de ſententia excommunicationis*, *cap.qui recedunt* 13.*q.*6.ſi oſtenderit contritionem.

In §. ſed hæc cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Pęnitentiæ ſignum dans, an ſepeliri poſſit in Eccleſia.*
*Limita,n.*2.
3 *Hæredes excommunicati ſatisfacere tenentur.*
4 *Morientes ex decreto Iudicis ſepelientur outus Eccleſiam.*

ADuerte primò, hic poni limitationem generalem ad omnia ſupradicta,quod .ſ. quotieſcunq; quis
1 in articulo mortis ſignū pęnitentiæ oſtenderit,& fuerit abſolutus,poterit ſepeliri in
Eccleſia,conceſſo .n. principali (vt eſt Sacramentum)non debent denegari accidētia,*cap.fin.*33.*q.*2.*cap.illud diſt.*95.*Capel.*
2 *Tholoſ.dec.*368. Sublimita hoc ipſum in
decedentibus in torneamentis , qui licèt
fuerint abſoluti non ſunt tamen ſepeliendi in Eccleſia,& hoc ad terrorem aliorū ,
cap.fin.extra eod. qui DD. & notat *gl.hic verb.ex alio.*
Aduerte ſecundò , quod hæredes talis
3 excommunicati tenentur pro ipſo ſatisfacere, & ad id compelli poterunt ſub anathemate à Iudice Eccleſiaſtico,qui in hoc
caſu fauore animarum habet iuriſdictionē
in ipſos, *Abb.in d.cap.à nobis.*
Aduerte tertiò,idem eſſe dicendum reſ-
4 pectu cadauerum illorum,qui in pęnam
ſui criminis mortis condemnatione perierunt,nam hæc cadauera non poterunt
ab Eccleſia expelli,quia vt ait *gl.hic* Deus
non punit bis in ipſum, *DD.in cap.cum ſit,*
de foro competenti.

In §. quæri etiam, cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura priuari nequeat vulnerari abſoluti.*
Nec morientes ex in prouiſo, n.2.
Limita, n.3.
4 *Sepultura locus, an & quomodo vendatur n.5.*
6 *Officia, et funeralia pro mortuis, an à laicis compenſentur.*

1 ADuerte hic primò, quod decedens vulneratus etiam in crimine deprehẽſus, ſi confeſſus ſit Sacerdoti, & abſolutionem receperit non poterit ab Eccleſia expelli. Idem dic de deceden-
2 tibus improuiſè etiam non præmiſſa cõfeſſione, & caſualiter, *cap. ex parte extra eod.* & ratio eſt, nam vnuſquiſq; præſumitur bonus, donec cõtrarium probetur, ſuf-
3 ficit, quod non contempſerit ſacramenta, vnde ſi per annum abſtinuerint confeſſione ſacramentali, tunc.n. non debet in Eccleſia ſepeliri, *cap. omnis vtriuſq; ſexus de pœnitentijs, & remiſſionibus.*

Aduerte ſecundò, quod præter metum
4 ſimoniæ non poteſt vendi neq; terra ſancta, quæ in Eccleſia manet pro ſepulchro, *cap. non ſacris, & cap. ad Apoſtolicam de ſimonia.* Non ſic autem eſt in loco nõ cœmiteriato, vel non ſacro, hic.n. locus vendi poterit, & pretium ſumi, nam nemo de ſuo beneficio facere cogitur, *cap. precario 10. q. 2. & gl. hic verb. terram,* quod limita quando quis gratioſè aliquid daret Eccleſiæ, tunc.n. poteſt Eccleſia ei dare ius ſepulturæ pro ipſo, & hæredibus, ita vt alij ſepeliri non poſſint, niſi ex vrgenti cauſa, *gl. hic verb. iuſſerit,* tamen non poteſt Eccleſia trãsferre dominium loci ſacri, quia neq; ipſa eſt Domina, *S.D. 2.2. q. 100. art. 1* ergo neq; poteſt in alium transferre dominium, ex *l. nemo plus iuris, ff. de regul. iur.*

Aduerte tertiò, id generaliter limitari, vbi conſuetudo diſponit contrariũ, quod ſ. laici dent Eccleſiæ aliquid pro ſepultu-
6 ra, officio, &c. tũc.n. id dari debet ex *l. minimè ff. de legibus,* & licèt Eccleſia non habeat actionẽ ad id, poterit tamen Epiſcopus laicos cogere, vt conſuetudinem ſeruent, & ſoluant conſuetum, *Abb. in capit. abolenda extra eod. & cap. ad Apoſtolicã de ſimonia.*

DE CANONICA Portione.

TITVLVS VIGESIMVSQVINTVS.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio, quid ſit.*
Ad quę ſe extendat, n. 2.
Quomodo ſoluenda, num. 4.
3 *Prælatorum nomine, qui veniant.*

EGimus in ſuperioribus de ſepulturis, & diximus, q nõ debet Parochia fraudari ſuo iure, vnde ſi quid relinquatur alteri Eccleſiæ, in qua quis ſepelitur, Eccleſia parochialis debet habere quartam portionem de eo, quod relinquitur, & quia & Epiſcopus debet habere aliqua iura, ideò notabimus hic aliqua de Canonica, Parochiali, & Epiſcopali ad eius tituli, & §. 1. intelligentiam.

Aduerte primò, quod Canonica portio
1 eſt certa pars, quæ de reditibus, & prouẽtibus Eccleſiæ obuenientibus detrahitur, & Prælatis debetur, vt notatur in §. 1. pro qua definitione.

Nota primò, quod non veniunt in hac
2 portione ea, quæ fuerunt data in vita, ſed tantum relicta in morte, vt notat illud, *relictis,* relictio.n. fit in vltimis voluntatibus, *cap. de his de ſepulturis, & l. 1. in fine, ff. de tabulis exhibendis.*

Nota ſecundò, quod dicitur, *Prælatis,* ſub qua voce veniunt omnes Superiores
3 Eccleſiaſtici, & ſic in caſu noſtro veniunt, Epiſcopus, & Parochus, *Abb. in cap. de multa de prębendis, & cap. requiſiſti de teſtamentis.*

Aduerte ſecundò, quod iſta Canonica portio debetur ſecundum conſuetudinẽ locorum, Neapoli cadit iſta portio in
4 candelis, quæ apponuntur circa defunctũ, dum in Eccleſia decantatur officium, & dicitur, *la quartaria,* vna.n. ex quatuor cãdelis ibi extantibus debetur Archiepiſcopo, alibi verò aliter ſeruatur ſecundum conſuetudinem locorum.

In §. ſciendum, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Quarta Eccleſiaſtica, quid ſit.*
De quibus debeatur, n. 2.
Quando ceſſet, n. 3. & 7.
Laicalis quotuplex, n. 4. 5. & 6.

ADuerte primò hic, dum fit mentio de quarta, quod multiplex eſt
1 quarta, nos loquimur de quarta Canonica, & eſt illa, quę debetur Epiſcopo, vt diximus. Vnde

Nota primò, quod ſi quis non decedat,
2 nec ſepeliatur, ſed quia ſuperuixit voluit dare in vita id quod legauerat Eccleſiæ, vel ſi moreretur ciuiliter, in quolibet ex his caſibus nihil deberetur Epiſcopo, quia non eſt ſecuta ſepultura, *Abb. in cap. relatum de ſepultura.*

Nota ſecundò, quod quando quis legat, vbi non eligit ſepulturam, vel elegit
3 ſepulturam in Eccleſia Monachorum, & certo Monacho relinquit aliquid, tunc nihil debetur Epiſcopo: nam non relinquit occaſione ſepulturæ, *Silueſt. verb. ſepultura §. 9.* preterquam hodie de relictis regularibus ex quacunq; cauſa nihil debetur Epiſcopo, vt declarauit *Sacra Congregatio ad Trid. ſeſſ. 23. c. 3.* Idem dic pro Eccleſijs clericorum ſæcularium, quando in contrarium eſſet introducta conſuetudo per ſpatium quadraginta annorum, *Silueſt. loc. cit. §. 19.*

Aduerte ſecundò; quod alia eſt quarta
4 falcidiæ, & hæc debetur heredi, qui grauatur vltra tres partes hæreditatis ex quatuor ad præſtãda legata, hic. n. ſi ita ſit grauatus poteſt de legatis quartam accipere, quæ ſaltem perueniat ad quartam hæreditatis, *l. in rationem, ff. ad l. falcidiam.* Si autem legata præſtentur in vita teſtatoris, tunc non poteſt hæres licet vltra dodrantem grauatus falcidiam petere: nam idem eſt, ac ſi eſſet donatio inter viuos, in qua non cadit falcidia, *gl. in l. legatis, ff. de legatis 2.* & hac etiam ratione ſi quid detur Eccleſiæ in vita teſtatoris, licet hic ibi deindè ſepeliatur, tamen nihil debetur Epiſcopo, *cap. de his, §. ſi verò extra eod.*

Alia eſt quarta trebellianica, quam de-
5 trahunt hæredes grauati hæreditatem reſtituere fideicommiſſario, & hęc in multis differt à prima, vt diximus in lectura de teſtamentis.

Alia eſt quarta legitimæ, quam habent filij hæredes loco legitimæ, & de ipſa legi-
6 tima diſponere poſſunt pro ſui libito, *l. pupillaris, ff. de inoffioſ. teſtament.* quæ licèt appelletur quarta, tamen non eſt talis, ſi. n. filij ſint quatuor, vel infra eorum legitima eſt tertia pars hæreditatis, ſi verò ſint quinque, vel vltra eorum legitima eſt medieta s hereditatis, *auth. nouiſſimè, C. de inofficioſo teſtamento, & in auth. de triente, & ſemiſſe.*

Aduerte tertiò, quod ſi quis in ægritudine conſtitutus ſe, & bona ſua transferat
7 ad Monaſterium, ibiq; in eadem infirmitate decedat, tunc Epiſcopo debetur quarta, quia alias facillimè iſta fraus committeretur, vt hic in *§. ſed & ſi nihil, & gloſſ. ibidem.* Non ſic autem ſi id faciat in vita, & ſanus; nam vnuſquiſq; de bonis ſuis poteſt diſponere, prout vult, non tamen in præiudicium filiorum, ſi quis. n. habeat filios, & ſua bona vendat, donet, &c. nõ poteſt id facere, niſi detenta legitima filiorũ, *DD. in cap. Raynaldus de teſtamentis, Abb. in cap. de his de ſepulturis.*

In §. quod ſi is qui, cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Quarta cui Parocho debeatur, quando quis habet duo domicilia.*
Quando debeatur, n. 2.
Non debetur, quando relinquitur aliquid certæ perſonæ, n. 3.
Regulares non ſoluant, n. 4.

ADuerte hic primò, quod ſi quis habeat duo domicilia in duabus Parochijs, & habitet nũc in vna,
1 nunc in alia parochia, tunc iſta quarta diuiditur pariter inter Epiſcopos, ſi ſint parochiæ diuerſorum Epiſcoporum, *c. 1. de ſepulturis in 6. & Abb. in c. 1. extra eod.* Si verò in vno ex his domicilijs per decennium habitauerit, & ibi decedat, illius loci Epiſcopo, vel Curato quarta debetur, nam vbi quis habitat per decennium, & bona retinet, ibi cenſetur velle manere, & ſic domicilium ibi fundat, *l. Ciues, C. de incolis, lib. 10.* & ſic etiam per decennium habitationis quis declaratus incola, & ciues loci, vbi ſic manet. Hæc autem Canonica portio tunc debetur, quando quis alteri

3 teri Eccleſiæ, quam illi, in qua recipit ſacramenta, ſepulturam eligit, ſecus autem ſi ibi ſepeliatur, & cuilibet alteri Eccleſiæ legata qualibet fecerit, tunc nihil deberur Eccleſiæ parochiali, niſi ius quod debetur ratione parochiæ, & ſi quid aliud ei relictum fuerit, §. *ſciendum ſupra eod.*

Aduerte ſecundo, id quod ſupra diximus .§. quod quotieſcunq; quid relinquitur non Eccleſiæ, ſed certæ perſonæ licèt eiuſdem Eccleſiæ, nihil debetur parochię, vel Epiſcopo. Idem dic ſi relinquatur cū aliquo certo onere, puta Miſſarum, pro luminatibus Eccleſiæ, pro fabrica, &c. tūc .n. nihil debetur parocho, vel Epiſcopo, vt videre eſt apud *Peruſinum de Canonica Epiſcopali p.1.c.7.* & per *tex.in cap.requiſiſti, & cap.fin.de teſtamentis*, & notat *gl. hic verb.quodam.*

Nota hic, pro §. ſed iſtud quod materia huius §. eſt limitanda per *Trid.ſeſſ.* 25. vbi *Sacra Congregatio cap.*13. declarat

4 regulares omninò immunes à ſolutione talis quartæ, & adeſt *Bulla Pij V.* quæ incipit, *& timendi canticum*, per quam *Bullam* idem diſponitur.

In §. Canonica portio cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo ſemper quarta debetur.*
*Prohiberi nequit per teſtatorem, num.*2.
3 *Dignus, an operarius mercede.*
4 *Epiſcopus non poteſt excludi à iure Eccleſiæ.*
*Eccleſia verò excluditur ab Epiſcopo, num.*5.
*Venit neceſſariò appellatione Eccleſiæ, num.*6.

Hic de Canonica portione, quæ debetur Epiſcopo, pro qua

Aduerte primò, quod ſicut

1 parochus de relictis Eccleſiæ cauſa ſepulturæ debet ſumere quartam, ita Epiſcopus de relictis Eccleſiæ pro anima ſua poteſt ſumere quartam niſi præſcriptio quadragenaria obſtet, & hæc ſemper debetur & ſi teſtator expreſſerit ſe nolle aliquid ac-

2 quiri Epiſcopo ex tali ſuo legato, quia nō poteſt teſtator diſponere cōtra ius commune, *l.nemo, ff.de legatis* 1. & *cap.Pontifices* 12.*q.*2.

Dices, diſponat teſtator, & fiat lex ergò ſi teſtator ſic diſpoſuit, ſic & non alias erit obſeruandum.

Reſp. negando conſequentiam, & ratio eſt, nam verum eſt, quod ex diſpoſitione teſtatoris fiat lex, tamen iſta lex non poteſt eſſe præiudicialis, & tollens legem cōmunem, hanc .n. ſolus ſupremus legiſlator, & ex cauſa rationabili, &c. tollere po-

3 teſt, tanto fortius, quia in caſu noſtro nō debet Epiſcopus ſuperior priuari tali pręſtimonio, dignus eſt .n. operarius mercede ſua, *gl.hic verb.portionem*, ergo Epiſcopus, qui habeat curam animarum, & omnium Eccleſiarum debet aliquod commodum ex ipſis reportare.

Aduerte ſecundò, quod ſi aliquid re-

4 linquatur Epiſcopo cum dictione taxatiua .ſ. tantum, dicendo .ſ. relinquo Epiſcopo tantum, tunc non debetur Canonica portio Eccleſiæ, ſecùs autem de omni eo quod relinquitur Epiſcopo, portio Eccleſiæ debetur, vt cōtrariorū eadem ſit diſciplina, ſic habetur in *§.ex contrario.*

Quæres, quęnam ſit ratio differentię inter vnum caſum, & alium, cor. ſ. ſi dicatur

5 relinquo Eccleſiæ tantum, non excludatur Epiſcopus, & ſi dicatur Epiſcopo tantum, excludatur Eccleſia.

Reſp. rationem diuerſitatis eſſe, quia & Eccleſia continetur in Epiſcopo, & continet etiam ipſum Epiſcopum tamquam caput, meritò non poteſt teſtator Epiſcopum ab Eccleſia ſeparare, & ſic nomine

6 Eccleſię neceſſariò venit etiā Epiſcopus, *cap.noui de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli*, & patet ex *l.cum in diuerſis, ff.de religioſis, & ſumptibus funerum*, at quando tantum Epiſcopus nominatur videtur id relictum tantum intuitu talis certæ perſonę, & vt ſic eſt quid diſtinctum ab Eccleſia, vt per *gl.hic verbo tantum Eccleſia.*

In §. ſed in hac ſpecie, vſque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo relictum, quādo dicatur intuitu Eccleſiæ, n.*2.
3 *Legatum factum Epiſcopo, & Eccleſiæ Cathedrali quomodo diuidendum.*
Factum Eccleſiæ inferiori, an Epiſcopo, de-

debeatur pro parte, num.4.
5 *Quarta non ſemper datur Epiſcopo, n.6. & 7.*

ADuerte primò, quod hic habet lo-
cum præſumptio, quæ eſt vehe-
mentior, & ideò ſi coniunctus le-
1 get Epiſcopo cenſetur ipſi, & non Eccle-
ſiæ relictum, nec Ecclesia aliquid petere
poteſt, nam hoc eſt relictum intuitu Epi-
ſcopi, & eius perſona dilecta videtur à cõ-
iuncto, ſecus autem quando relictum eſt
ab extraneo, tunc.n. quia prçſumitur reli-
ctũ intuitu Eccleſiæ, debetur Eccleſiæ Ca-
nonica portio, donec contrarium probe-
tur, vt habetur hic, & poſſet probari con-
trarium ex magna dilectione relinquẽtis,
quod .ſ. intenderit relinquere Epiſcopo
propter Epiſcopum, non autem Epiſcopo
propter Eccleſiam, vt notat *gl. hic ex q.a. cauſa* 12.

Aduerte ſecundò, quod cõcurrentibus
duabus præſumptionibus, vehemẽtior de-
bet habere locum, & ſic ſi relinquatur ab
extraneo, licèt præſumatur relictum intui-
2 tu Eccleſiæ, tamen ſi relinquatur res Epi-
ſcopo competens intranſitiuè, & non Ec-
cleſiæ, puta ſi relinquantur Epiſcopo vaſa
vtenſilia ad menſam, licèt id relinquatur
ab extraneo, tamen prçſumitur relictum
propter Epiſcopum. Idem dic è contra ſi
coniunctus, ſeù conſanguineus relinque-
tir Epiſcopo, & tamen res relicta videa-
tur propriè competere Eccleſiæ, tunc Ec-
cleſiç acquiritur, non Epiſcopo, puta ſi re-
linquatur paramenta ſacra, calices, &c.
ratio autem eſt, quia vna præſumptio ſi ſit
vehementior tollit aliam, *cap. literas de præſumptionibus, & l. Diuus, ff. de reſtitutione in integrum.*

Aduerte tertiò, quod legata re Epiſco-
3 po, & Eccleſiç Cathedrali ſimul inter ip-
ſos diuidetur çqualiter, *cap. requiſiſti de teſtamentis,* ſecus autem ſi vna res Eccle-
ſiç, altera Epiſcopo relinquantur, tunc .n.
poterunt ad inuicem quartam recipere,
niſi vellent eſſe contenti de ſibi relictis, &
dummodò nõ currat nimia lçſio Eccleſiç,
ſecus autem ſi modica, de hac .n. non eſt
curandum, *l. Seio, ff. de in integrum reſtitutione.*

Limita hic primò, quando quid relictũ
4 eſt non Eccleſiæ Cathedrali, ſed inferio-
ri, tunc.n. hæc debet dare quartam Epiſco
po de ſibi relicto, Epiſcopus verò nihil da-
bit tali Eccleſiæ; non.n. tantam habet cõ-
nexionẽ cum Eccleſijs inferioribus, quan-
tam habet cum ſua Eccleſia Cathedrali,
gl. hic verb. non tanta ex d. cap. requiſiſti.

Limita ſecundò, quando teſtator dixiſ
5 ſet in legato Epiſcopi de hoc tantum ſit
contentus pro ſua portione, tunc .n. nihil
poſſet exigere de legato facto Eccleſię in-
feriori, vel Cathedrali, *cap. cum in officijs de teſtamentis, l. ſi omnimodo, ff. de inoffic. teſtamento.*

Hæc autem intellige, dummodò non
appareat fuiſſe factum tale legatum in
fraudem, & vt Epiſcopus priuaretur ſua
quarta, tunc.n. poſſet Epiſcopus nolle cõ-
ſequi legatũ, ſed quartam petere, vt habe-
tur hic in §. *ſed, & ſi conſtituerit,* dolus.n.
& fraus nemini debent patrocinari.

Limita hoc pariter pro regularibus;
quia ab ipſis, nec Parochus, nec Epiſcopus
ſumit quartam, *cap. fin. de teſtamentis, & cap. fin. de ſepulturis.*

Aduerte quartò, ſi alicui perſonç Ec-
cleſiaſticç etiam beneficiatç (dummodò
7 non ſit Prælatus, nec habeat adminiſtra-
tionem) relinquatur aliquid, cenſetur reli-
ctum intuitu propriæ perſonæ, nec debe-
tur quarta Epiſcopo, nec Ecclesię, *cap. requiſiſti, §. fin. de teſtamentis.* Hoc autem
limita, quando contrarium appareret, pu-
ta si diceretur relinquo Titio Sacriſtæ Ec
clesiæ Sanctç Marię, mille pro fabrica
eiuſdem Ecclesię, tunc .n. perſona exigi-
tur miniſterialiter, & Ecclesię cenſetur
relictum, vt patet ex dictis proportionali-
ter de relictis Epiſcopo.

DE DECIMIS.

TITVLVS VIGESIMVSSEXTVS.

SVMMARIVM.

1 *Decimç, quales, & quid ſint, n.2. Debentur de omni iure, n.3.*
4 *Miniſtris Eccleſię debentur emolumenta de iure naturç.*
5 *Decimandi ius vendi nequit.*

EGimus in ſuperio-
ribus de rebus ſpi-
ritualibus, & qua-
ſi ſpiritualibus, vt
ſunt ſepulturæ, do-
mus religioſæ, &c.
ſequebatur videre
de rebus medijs
Inter ſpirituales,
1 & materiales, ſeù temporales, vt ſunt
de-

decimæ, quæ partim ſunt ſpirituales, pro-
ut ius decimarum ſpirituale eſt, *capit. 2. de iuram. calumn. & Abb. in cap. cum olim, de praſumpt.* partim ſunt temporales, vt
ſunt fructus, qui percipiuntur ab ipſis, *cap. vt ſuper de reb. eccl. non alien.* meritò de
ipſis erat videndum hic, ad cuius tituli, &
duorum §§. intelligentiam.

Aduerte primò, quòd decima eſt quo-
2 ta bonorum mobilium portio Deo tam
diuina, quàm humana conſtitutione debi-
ta: Dicitur quota, & nō decima pars, nam
licet talis deberet eſſe tamen non vbique,
eodem modo datur iſta portio, vt patet
ex *Duareno lib. 7. de eccleſ. & eccleſiarum miniſtris*, qui ait, quod in lege veteri neq;
erat determinata pars oblationum, ſiue
primitiarum, patet *c. 1. & 2. extra eod.* Di-
citur bonorum mobilium, nam de fructi-
bus datur decima, non autem de ipſis ſta-
bilibus, *cap. decima 16. q. 1.* Dicitur Deo de-
bita, ad oſtendendum, quod de rebus malè
acquiſitis non debet ſolui decimas, ſed
potius Domino reddi debet, nec Deus
vult holocauſtum de alieno, *Silueſt. ver. decima n. 6.*

Aduerte ſecundò, pro vltimis verbis
definitione, quod decimæ debentur de
3 omni iure, ſcilicet de iure diuino, naturali,
& poſitiuo; De iure naturali primò, quia
ipſamet ratio dictat, vt Deo, à quo omnia
recepimus, aliquid demus in perſonam
ſuorum Miniſtrorum. Secundò, quia ius
naturale, & æquitatis ratio dictat, vt Sa-
4 cerdotes, & Parochi, qui ſentiunt incom-
modum miniſtrandi Sacramenta, ſentiant
commodum decimandi, *cap qui ſentit, de reg. iur. in 6.* De iure humano patet in *ca-
pit. de terris extra eod. cap. ſua nobis eod. tit. c. 1. 16. q. 1.* & ex alijs iuribus poſitiuis.
Dic tamen decimas eſſe de iure humano
non quoad ius decimandi, & vendendi,
nam hoc eſt ius potius diuinum explicatū
ab homine, ſed quoad talem, vel talem
quotam, quæ diuerſa eſt pro diuerſitate
locorum, ſic poterit dici de iure humano,
& hac ratione poterit vendi, ſeù locari
5 collectio decimarum, *cap. cum in tua ext. eod.* non ſic autem ipſum ius decimandi,
quia eſt ſpirituale, & competens de iure
diuino.

In §. decimandi cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Decimarum ſpecies.*

Perſonales vbi, & quando dicuntur, n. 2. & 3.

Prædiales cui debentur, quando, & quo modo, nu. 5. & 7.

6 *Parochus poteſt pro decimis cuſtodem ponere.*

1 ADuerte primò hic, quod decimæ
vel ſunt perſonales, vel prædiales,
cap. ad Apoſtolica extra eodem;
Perſonales ſunt, quæ debentur ex bonis
acquiſitis proprio labore perſonæ, vt ex
militia, negotiatione, induſtria, &c. *cap. paſtoralis ext. eod. cap. decima 19. q. 1.* & iſtæ
2 debentur Parocho, vbi quis audit Diuina
officia, & ſacramenta ſuſcipit, patet ex *Sil-
ueſt. ver. decima num. 14.* & debentur in
3 fine anni *cap. peruenit ext. eod.* & debentur
Parocho, vbi quis permanet, *Abb. in cap. ad Apoſtolica ext. eod.* non obſtante, quod
tale lucrum alibi contingerit.

Aduerte ſecundò, quod decimæ præ-
diales ſunt, quæ de fructibus prædiorum
4 ſoluuntur, vt de vino, frumento, &c. *cap. in aliquibus, & cap. ad Apoſtolica extra eod.*
5 & iſtæ debentur illi Curato, in cuius terri-
torio manent prædia decimandi, *d. cap. ad Apoſtolica*, & debentur ſtatim collectis
fructibus, *cap. peruenit extra eod.* imò po-
6 teſt Parochus ponere cuſtodes fructibus
ne fraudentur, *Spec. in tit. de decim. in fi.* vt
probat *in l. ſi iter, ff. de vſu, & habita-
tione Franch. dec. 117.* Nec ſunt deducen-
7 dæ expenſæ factæ pro collectione fructuū
d. cap. paſtoralis, cap. reuertimini 16. q. 1.
contrarium tamen ſeruatur, vbi conſuetu-
do contrarium diſponit.

In §. item ſi perſonales.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ debentur de pecunia acquiſita ex induſtria.*

Decimato capitali nō debentur decimæ de fructibus, n. 2.

Decimarum onus tranſit ad alios, n. 3.

Expenſæ pro fructibus induſtrialibus ex perſona deducuntur, n. 4.

ADuerte primò, quod ſi quis fundū
& vel domum emat de pecunia
1 non decimata, puta de pecunia
acquiſita in Caſtris, vel per patrocinium
Aduocati, &c. iſte ſoluit decimam de om-
nibus redditibus fundi, ſecus autem ſi qs

ex

ex pecunia iam decimata emerit fundũ,
non.n.tenetur ſoluere decimas de reddi-
2 tibus,quia ſemel decimatam iterum deci-
mari non debet, vt notat hic *Lancellottus.*
Aduerte ſecundò,quod res ſemper trã-
3 ſit cum onere ſuo,& ſic ad quæcumq; de-
uoluatur res ſemper cum onere decima-
rum tranſit. Verum tamen eſt,quod de
decimis perſonalibus, puta ex mercimo-
nijs , molendinis prius ſunt deducendæ
expenſæ factę pro rebus ipſis,quod non
eſt in decimis prædialibus , & rationem
dat *gl.hic verb.deduci debent*, nam in ne-
4 gotiatione operatur etiam manus homi-
nis , in alijs pręcipuè operatur manus
Dei, *cap. cum non ſit extra eod. cap.naſci diſt.96.* item ſolui debent decimę de om-
ni eo, quod aduenit hęredi extraneo, ſic
ex hęreditate,legato,&c. *gl.hic ex cap.paſtoralis extra eod.*

In §.expenſis , cum duobus ſequentibus :

SVMMARIVM.

1 *Expenſa non deducitur à decimis prædialibus.*
2 *Conductor ad medietatem non deducit expenſas à Domini parte.*

1 NEc expenſę ſeminis tolli debent
pro ſolutione decimarum , nec
diffalcatio cenſus fit, nec annui
redditus etiam debiti Domino directo ,
& ratio eſt:nam Deus eſt primus Domi-
nus,qui recognoſci debet , *Abb.in capit. cum non ſit extra eodem*,& ratio aſſigna-
tur , nam quando concurrunt duę cauſę
potentior ligat, ſed validius eſt dominiũ
vniuerſale, quod habet Deus, quam do-
minium particulare cuiuſcunq; creaturę,
ergo potius Deus pręferri debet non ob-
ſtante diſpoſitione *text.in l.fructus,ff.ſoluto matrimonio* , vbi fructus ſoluuntur
deductis expenſis,id.n.habet locum inter
hominem, vt hominem , ſecus autem in-
ter homines, & Deum.
Nota etiam hic pro ruſticis,qui dum
conducunt fundum ad medietatem , vt
2 dici ſolet, non debent de medietatę Do-
mini deducere expenſas, ſed intelligitur
de medietate fructuum naturalium mo-
do,quo natura procreat , *Abb.in cap.paſtoralis extra eodem*,colligitur ex *l.libro-rum,§.quod tamen,Caſſius,ff.de legatis 3.*
& quod nec ſemel deduci debeat à quan-
titate decimarum, docent *Innocent. & Abb.in cap.tua extra eod.*

In §. eadem ratione;

SVMMARIVM.

1 *Decimas non ſoluentes priuantur Eccleſia ſepultura debentur etiam de venatione,piſcatione,n.2.*
Etiam de acquiſitis in bello licito,nu.3.
Pro ſolutione ipſarum imploratur brachium Iudicis laici,n.4.
Decimarum cauſa,quę fuerit,nu.5.
6 *Domus clericorum omnibus debet eſſe aperta.*

HIc de rebus pro quibus decimę
ſolui debent,ideo
Aduerte primò , quod om-
1 nes tenentur ſoluere decimas de omni-
bus bonis,& non ſoluentes priuantur Ec
cleſiaſtica ſepultura, *cap.prohibemus extra eod.* & ſic debentur de fructibus ter-
rę, de piſcatione,de venatione , de acqui-
2 ſitis in caſtris,& de omnibus alijs,vt pa-
tet hic ex *text.in cap.peruenit cum pluribus ſequentibus extra eod.* tamen reſpe-
ctu militię.
Aduerte ſecundò,quod tantum de ijs,
quę perueniunt ex militia iuſta, & bello
3 licito ſoluuntur decimę , non autem de
illicitè acquiſitis , *cap.ex tranſmiſſa extra eod.* Deus.n.non vult illicitè acquiſita ,
cap.decimę 16.q.1.& cap.quocunquè, & cap.omnes 16.q.7 quando tamen bellum
eſt iuſtum,& bona ſunt licitè acquiſita ,
tunc enim Rex de ipſis tenetur ſoluere
decimas, *Abb.in cap.omnes principes de maioritate,& obedientia.*
Aduerte tertiò,quod non ſoluentes nõ
tantum poſſunt excommunicari,ſed etiã
4 eſt implorandum brachium Iudicis ſecu-
laris ad ipſos compellendos, *DD.in cap.prohibemus extra eod.*& in cauſa decima-
rum ſummariè proceditur, *clem.diſpendioſam de iudicijs.*
Dices, ceſſante cauſa ceſſat effectus ;
ſed cauſa propter quam Eccleſiaſticis de-
bebantur decimę erat, quia non habebãt
proprium peculium , vt oſtendit Domi-
5 nus in diſtributione terrę ex libris Ioſuę ,
quę cauſa hodie ceſſat cum Eccleſiaſtici
habeant multa prędia,& vt plurimũ ſunt

ditiores laicis, ergò decimæ non ſunt ſoluendæ.

Reſp. negando minorem: nam cauſa principalis decimarum, vt diximus eſt recognitio ipſius Dei tanq; à ſupremi Domini, tum quia dantur ipſis clericis, quia miniſtrant ſacramenta, inſeruiunt Eccleſiæ, & operantur ſimilia ad commoditatẽ laicorum, quæ cauſæ ſemper currunt ſiue habeant bona patrimonialia, ſiue non, ergo ſemper decimę ſolui debent, *cap. fin. 16. q. 1.* nec debent curare laici, quod clerici ſint di iores, nam domus clericorum

6 omnibus, & peregrinis, & egenis ſemper debet eſſe aperta, quod ſi non faciant ipſi videant.

In §. illud etiam cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Decimas etiam Iudæi ſoluunt de prædialibus.*

2 *Decimarum obligatio eſt infixa rei clerici etiam ſoluunt, n. 3.*

1 Aduerte primò, quod etiam Iudæi tenetur ſoluere decimas prædiales, quæ ſunt ex fructibus, quos natura procreat ergo Auctor naturæ recognoſci debet, quod ſi nolint ſoluere compelluntur renunciare prædia; oneratus. n. ratione oneris realis poteſt ſe exonerare rem oneratam relinquendo, *Abb. in cap. de terris extra eod.*

Dices, Iudæi ſunt vſurarij, & bona male acquirunt, ſed Eccleſia non vult decimas de male acquiſitis, vt diximus, ergo non poteſt à Iudæis decimas exigere.

Reſp. diſtinguendo conſequens de male acquiſitis ex negotiatione, & concedo alio modo, & nego. n. verò, licèt quis alie-

2 num prędium iniuſtè poſſident, adhuc tamen decimas ſoluere debet ratione rei, quę manet obligata, & obligatio decimarum eſt infixa in ipſamet re, *gloſ. bic verb. renunciandas.*

Aduerte ſecùdò, quod etiam clerici te-

3 nẽtur ſoluere decimas pro bonis proprijs, *cap. nouum genus, & cap. ſi quis laicus 16. q. 1.* in hoc tamen eſt attendenda conſuetudo locorum.

In §. De Monachis cum duobus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Regulares et viuentes in cõmuni non ſoluunt decimas perſonales, ſed prędiales, n. 2.*

Limita ex priuilegio, n. 3.

1 Aduerte, quod tam clerici viuentes in co nmuni, quã regulares Monachi, & c. non tenentur ſoluere decimas perſonales, nam nulla ſinit ratio, vt ab ipſis de proprijs laboribus decimæ extorqueantur: nam qui viuunt proprijs laboribus pauperes appellantur, *Abb. in cap. quod ſuper dubio, & Ciuiliſt. in l. ſi conſtante, ff ſolut. matrim.* ſecùs autem in

2 prædialibus, de ipſis. n. ſoluere tenentur, quandocunq; ipſis donentur, ſiue ſint noualia, ſiue prædia iam eruta, ſiue quomodocunq; niſi obſtet priuilegium in contrarium, & hoc priuilegium obſtat, vt eſt reſpectu mẽdicãtiũ, qui ſunt immunes à tali-

3 bus decimis, vt per *Bull. Gregor. XIV.* quę incipit *Cum nos*, patet ex *clem. 1. eod. tit. c. 1. §. cæterum de decimis in 6.* vbi omnes ſoluere tenentur præter expreſsè priuilegiatos.

In §. ſed ſemper cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Decimarum priuilegium non ſemper valet, n. 2.*

3 *Prælatus damnum inferens Eccleſię tenetur de proprio.*

4 *Priuilegium non tollit pactum ſine expreſſe pacti mentione.*

1 Aduerte primò hic, quod non ſemper priuilegium habet ſuum robur, & ideò ſi contra priuilegium decimarũ ſit lata ſentẽtia Iudicis, & hęc fecerit tranſitum in rem iudicatam tranſactõ. ſ. tempore determinato à iure priuilegium non obſtat, *cap. ſub orta de re iudicata.* Sic etiam limitatur ſi in contrariũ

2 obſtet perſcriptio triginta, vel quadraginta annorum, *cap. accedentibus de priuilegijs,*

gijs, cap. ſi de terra eod. tit. vt .ſ. ſi Epiſco-
pus, vel Parochus per tale tempus deci-
mas exegerint, tunc.n. per tale tempus ab-
rogatur priuilegium, & potius introduci-
tur ius exigendi, quam quod gaudeant
priuilegio: nam ius eſt, quid commune,
& priuilegium eſt quid particulare, & bo
num commune debet præferri bono par-
ticulari, tanto fortius id ipſis imputari,
debet, quod ſoluerint, & volenti, & con-
ſentienti non fit iniuria: nam vnuſquiſq; po
teſt cedere iuri ſuo, ſi non tendat in præiu
dicium alterius, *l. ſi quis in conſcribendo*,
C. de pactis.

Aduerte ſecundò, q Superior qui tale
3 dānū intulit ſuæ Eccleſiæ, tenet.n. de pro-
prio (ſi habent) damnum paſſum reficere
ſuo Monaſterio, *cap. quidquid* 12. *q.* 1. quia
Superior ſe habet ad modum tutoris, qui
tenetur de omni dāno illato pupillo, *l. non
ignotum, C. de adminiſtr. tut.*

Aduerte tertiò, quod ſi aliqui conue-
nerint de ſoluendi decimis, & ex tali cō-
uentione per longum tempus ſoluerint, li-
4 cet vnus ex ipſis impetret priuilegium à
Papa de non ſoluendis decimis, adhuc ta-
men ſoluere tenetur niſi Papa in priuile-
gio expreſſè intendat derogare tali conuē-
tione, *cap. ex multiplici ext. eod.* quod face-
ret ſi in reſcripto priuilegij diceret (non
obſtante qualibet conſuetudine) vel con-
uentione in contrarium, *gl. in d. cap. verbo
continuatur, ex cap. nonnulli de reſcript.*

In §. vnde cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium non debet ſatis grauare ſubditos.*
Datum cum magno grauamine, limitatur n. 2.
3 *Eccleſia de prædio nouiter conducto decimas ſoluit.*

DIximus ſupra *lib.* 1. agentes de re-
ſcriptis, quod priuilegia non debent
multum præiudicare tertio, ideo ſi
1 priuilegia multum extendantur, vt graua-
rentur Epiſcopi, vel Curati circa neceſſa-
ria ad propriam ſubſtentationem, vt poſ-
ſint munera ſoluere, & ſatisfacere pro re-
ceptionibus legatorum Nunciorum, vt
poſſint ſoluere Procurationes, &c. tunc
exgrauari debēr, & talia priuilegia reſtrin
2 gi reſpectu Parochorum, poterit ipſemet
Epiſcopus reſtringere dicta Priuilegia, ne
ſatis grauentur Parochi, *glo. hic ex clem.* 1.
de ſent. excom.

Si Eccleſia præter propria prædia alia
conduxerit, de nouiter cōductis decimas
3 ſoluere tenetur, ne ſatis grauetur ius Paro
chorum, *cap. dilectus ext. eod.* Idem etiam
eſt dicendum, ſi quis ſit priuilegiatus in
laboribus in proprio prædio; hic enim ſi
ſuum prædium alteri locet, & ipſe aliud
prædium conducat, tunc de prædio noui-
ter conducto decimas ſoluere tenetur, nè
priuilegium eſſet in fraudem Parochorū.

In §. generaliter vſque ad fin:

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium contra decimas ſolus Pontifex dat.*
2 *Laici non dant priuilegium cōtra Eccleſiam.*
Non exigunt quidquam à clericis, n. 3. *& n.* 5.
Limita in feudis, nu. 4.
Limita ex priuilegio Papæ, n. 6.
7 *Decima locari poſſunt, & vendi.*
Quem pars ipſarum debetur Epiſcopo, num. 8.

ADuerte primò pro his §§. quod talia
priuilegia pro nō ſolutione decima-
rum ſolus Pontifex facere poteſt, & ſi
1 fiant ab alijs nullam habent firmitatem,
quod enim datur ab eo, qui dare non pōt
pro non dato habetur, *cap. quod autem de
iur. patr. Abb. in cap. dudum ext. eod.* vbi
etiam probatur, quod qui priuilegium Ec
2 cleſiaſticum à laicis recipere vult, ſacrile-
gij crimen incurrit, & ipſimet laici ſe in-
tromittentes iniuſtè iuriſdictioni Eccle-
ſiaſticæ, ſunt excommunicati, *Couar. lib.* 1.
var. reſol. c. 3.

Aduerte ſecundò, quod ſi ipſi laici vel-
lent à clericis decimas exigere, ſunt excō-
municati, & clerici etiam ſoluentes ex ſua
3 voluntate ſunt pariter excommunicati,
cap. quamuis extra eod. potius enim laici
ſoluere tenentur etiam ſi Princeps ſint,
cap. omnes Principes de maior. & obed.

Limita tamen hoc in bonis feudalibus,
in quibus etiam clerici tenentur ratione
4 rei, quæ ipſius Principis, & Regis eſt, *cap.
nimis de iuriur.*

Aduerte tertiò, hoc adeò verum eſſe
vt neque poſſit Epiſcopus dare licentiam

laico, quod de oblatioolbus, quæ veniunt
5 imagini alicuius Sancti exiſtẽtis in tali pri
uato domo diſponat ipſe laicus pro ſui li-
bito, vt norat *gl. hic verb. laicus*, ex com-
muni opinione DD. in *cap. quamuis extra*
6 *eod.* Papa autem & hanc licentiam, & am-
pliorem etiam exigendi ſcilicer decimas,
poſſet puro laico concedere, vt per DD.
in cap. Eccleſia S. Mariæ. de conſtit. tamen
ſecluſo tali priuilegio, ſeu licentia Summi
Pontificis, ſi quis tyrannicè exigeret à cle
ricis, & non reſtitueret in vita, mortuus
deinde deberet ſepeliri extra Eccleſiam,
cap. probibemus ext. eod.

Aduerte vltimò, quod licet ius decimã-
7 di non poſſit vendi, tamen non eſt cur ip-
ſemet decimæ vel locari, vel vendi poſſit;
nam ius decimandi eſt ſpirituale, non aũt
pura ratio decimarum, patet ex hic ex §.
ſi quis tamen.

Nota, quod vbi conſuetudo non docet
cõtrarium debetur Epiſcopo quarta pars
8 decimarum quas colligunt Parochi, puta
ſi Parochus exigat centum pro decimis,
debet Epiſcopo vigintiquinque, *cap. con-
queſrente de offic. ordin.* Neapoli verò id
ſeruatur quoad ius quartariæ, pro candc-
lis, vt diximus.

DE REBVS ECCLESIÆ alienandis, vel non.

TITVL. VIGESIMVS SEPTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio quid ſit.*
An liceat Epiſcopo ipſam facere, nu. 2. 3. & 4.
5 *Mobilia magni momenti Eccleſiæ quomodò alienari poſſint.*

VIſum eſt in ſuperiori-
bus de rebus merè ſpi
ritualibus, vt ſunt Sa-
cramenta, & de rebus
ſpiritualibus, & tem-
poralibus, vt ſunt de-
cimæ; reſtabat vide-
re de rebus merè tẽ-
poralibus quæ ſunt in
poſſe Eccleſiæ, vt ſuis neceſſitatibus ſub-
uenire poſſit, meritò ponitur præſens ti-
tulus, ad cuius tituli, & §. 1. intelligentiam.

Aduerte primò, quod alienatio eſt actus
1 per quem ius noſtrum in re in alium tranſ-
ferimus, ſic patet ex *l. alienationis verbo,
ff. de verb. ſignif.* Epiſcopus autem nõ po-
teſt res Eccleſiæ alienare; nam in faculta-
tibus Eccleſiæ habet poteſtatem diſpen-
2 ſandi tantum, non diſtrahendi, nec dilapi-
dandi, vt in principio *quæſt. 2. cauſa* 10. &
alienatio facta ſine cõſenſu Papæ in rebus
ſtabilibus nulla eſt, etiamſi fiat ad vtilita-
tem, vel neceſſitatem Eccleſiæ, *cap. placuit
12. q. 2.*

Limita hoc ex vrgentiſſima neceſſitate
quando Superior non potuit Sedem Apo-
ſtolicam conſulere, tunc enim ipſe poteſt
3 facere alienationem, & non incurrit ex-
communicationem, ſic Quaran. *in ſumm.
Bullar. verb. alienatio, limit. 7.* vbi id pro-
bat ex multis.

Aduerte ſecundò, quod aliqua pauca
4 mobilia poſſunt alienari per Epiſcopum,
non ſine conſenſu Capituli, *c. 1. de ijs, quæ
fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli*, ſi
autem ſint bona Eccleſiæ inferioris poteſt
id facere ſolus Epiſcopus præuia informa-
tione de vtilitate, vel neceſſitate Eccleſiæ,
ſi autem ſint res mobiles magni momenti
5 non poteſt fieri alienatio ſine diſpenſatio-
ne Summi Pontificis, qui committit infor-
mationem de vtilitate, vel neceſſitate, &c.
& ſi Commiſſarius committat fraudem
in relatione eſt excommunicatus ipſo fa-
cto, vt patet ex decr. *Pauli III.* in hac ma-
teria, vbi tali abſolutio Papæ reſeruatur.

In §. ex ijs cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis nomine quid veniat.*
2 *Epiſcopus non alienat, ſe habet vt Procurator. Limita n. 5.*
3 *Procurator donare non poteſt.*
4 *Locatio rei Eccleſiæ vltra triennium quando valeat.*
Alienationis rerum eccleſiæ requiſita.
7 *Alienationes ſine conſenſu, & ſolemnitatibus ſunt excommunicati.*
Contractum faciunt nullum, n. 8.

VIdebimus hic primò, quid continea-
tur nomine alienationis. Secũdò, quæ
requirãtur ad alienationem licitè fa-
ciendam.

Circa primum aduerte, quod nomine
1 alienationis venit venditio, permutatio
hy-

hypotheca, donatio, conductio ad lõgum
tempus,& emphyreuſis, vt in *cap. nulli ext.*
eod. nam per quemlibet actum ex his do-
mininm rei transfertur de vno in alium,
ergo habetur alienatio.

Dices, conductio non ita ſe habet, ergò
malè ipſam hic cõnumerat Auctor noſter
ſub genere alienationis:

Reſp. diſtinguendo antecedens, condu-
ctio ad modicũ tẽpus, & concedo ad lõgũ
tempus, & nego, nam & hanc dici poſſe
alienationem, docet *tex. in d. cap. nulli, &*
in clem. 1. eod. tit.

Circa ſecundum aduerte primò, quod
2 Epiſcopus non poteſt quamlibet rem Ec-
cleſiaſticam alienare: non enim eſt Do-
minus, ſed adminiſtrator, *cap. finali 12. q. 1.*
nec poteſt dici Epiſcopus procurator
ſimpliciter; nam procurator donare non
3 poteſt, *l. procurator. ff. de procuratoribus,*
Epiſcopus vero poteſt iuſta cauſa inter-
cedente ali‸ua leuia donare, vt patet *c. 3.*
de donationibus, cęterum diſponere non
poteſt, imo nec locare vltra triennium, vt
in *d. cap. nulli, & extrauaganti ambitioſa*
4 *hoc titulo*, quod ſi de facto inueniatur ta-
lis locatio facta vltra triennium non va-
let, niſi eſſet res, quæ fructificaret ſingulis
triennijs, vt ſi eſſet ſilua cedua, tunc enim
poſſet Prælatus fructus nonennij vendere,
& habetur loco triennij, *Couarr. lib. 2.*
variarum reſolutionum cap. 16. num. 6. &
Nauarr. in commentario 1. de extraua-
gantis.

Aduerte ſecundò, quod ad hoc, vt poſ-
ſit fieri alienatio per Epiſcopum requiri-
tur primò, quod ſit res mobilis: nam in
5 rebus ſtabilibus ſolus Pontifex diſpenſare
poteſt. Secnndò, quod interueniat con-
ſenſus omnium Canonicorum præſentiũ
ſi res alienanda ſit Eccleſiæ Cathedralis,
cap. 1. de ijs, quæ fiunt à Prælatis, &c. Si
vero ſit Eccleſiæ inferioris non opus eſt
conſenſu Capituli; ſed requiritur conſen-
6 ſus clericorum illius Eccleſiæ. Tertiò, de-
bet ſupplicatio pro tali alienatione ſub-
ſcribi ab omnibus, vel de Capitulo, vel de
Eccleſia, quæ vult alienare. Quartò, quod
ſit cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis Eccle-
ſiæ, ſufficit tamen quod ex tali alienatio-
ne Eccleſia, non fuerit damnificata, *l. in*
pupillo, ff. de ſolutionibus, nam eo ipſo,
quod non eſt damnificata cenſetur effe-
cta locupletior.

Aduerte tertiò, quod alienantes præter
hæc requiſita incidunt in excommunica-
7 tionem, vt diximus, ſoli Papæ reſeruatam,
vt in *extrauaganti ambitioſa extra eodẽ.*
Verum tamen quod ſeruatur in praxi,
quod ſcilicèt fiat alienatio cum pacto im-
petrandi aſſenſum Apoſtolicum, ita vt
tunc contractus habeat firmitatem quan-
do aſſenſus fuerit impetratus, & interim
non incurrunt excommunicationem,
Nauarr. conſ. 1. de rebus Eccleſiæ non
alienandis, & Gramm. dec. 49. idem con-
firmat.

Aduerte quartò, quod actus alienationis
ſic celebratus ſine conſenſu clericorum,
licentia Papæ, & cętera præter talem pœ-
nam excommunicationis eſt etiam nul-
8 lus, nec aliquam habet firmitatem, niſi
clerici præuio conſenſu ſuperioris ratam
habeant alienationem ſic factam, *gloſ. hic*
verb. ratam habeant ex cap. cum nos de ijs,
quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capi-
tuli, quod intellige ſiue ſit alienatio ad
tempus, ſiue perpetua, vt per venditio-
nem, vel emphyteuſim.

In §. ſed nec commiſſum cum ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *Commendatarius non poteſt res Eccleſiæ alienare.*
2 *Eccleſia aliquando obligari poteſt.*
3 *Beneficiatus ſucceſſor quando teneatur ſoluere debitum Eccleſiæ, nu. 4.*

Solent aliquando Eccleſiæ dari in com-
mendam, vt diximus ſupra *lib. 1. tit. de*
conſtitutionibus, ideo

Aduerte primo, quod ſiue Eccleſia ſit
commendata, ſiue ſimpliciter conceſſa in
1 beneficium, &c. non poteſt adminiſtrator
ſiue beneficiatus Eccleſiæ ipſam obliga-
re, vel apocas facere, ex quibus Eccleſia
appareat obligata, vt patet ex præſenti
§. imò ſi quis id faciat remanet ſuſpenſus
ipſo iure ab adminiſtratione rerum Ec-
cleſiæ, vt notat *gloſ. in cap. in pœnis de re-*
gulis iuris in 6. Eccleſia non remanet
2 obligata, niſi id quod receptum eſt appa-
reat fuiſſe conuerſum in euidentem vti-
litatem ipſius Eccleſiæ, *cap. enim verſic.*
creditor 10. q. 2. & Abb. in cap. ſuper hoc
de renunciatione.

Aduerte ſecundò, quod quando verè
probatur rem fuiſſe verſam in euidentem
vtilitatem Eccleſiæ, tunc ſucceſſor tene-
3 tur ſoluere, & in hoc comparatur hæredi,
qui ſuccedit in vniuerſum ius, quod de-
functus habebat. Sic etiam eſt ſucceſſor in

beneficio pro hoc caſu, nam quoad alia valdè differunt, vt notat *gloſ. hic verbo à prædeceſſore*, & patet ex *cap. conuenior 24 q.1.* Tunc autem dicitur res verſa in vtilitatem Eccleſiæ, quando veriſimiliter
4 Eccleſia impendidiſſet, niſi fuiſſet facta talis verſio, patet ex *l. fundo, ff. de reiuendicatione.*

In §. excipiuntur cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, quando, & quomodo mobilia Eccleſiæ alienet.*
Pro ædificio noua Eccleſia, quid facere poſſit, n.2.

ADuerte primò, quod non quaslibet res mobiles poteſt Epiſcopus
1 alienare, ſed res mobiles parui valoris alias pro rebus pretioſis requiritur aſſenſus Apoſtolicus, vt notat *Abb. in cap. cæterum de donationibus*. Verum tamen eſt, quod poterit ſuperior propter bene merita aliqua donare ſeruis, vt in *cap. cæterum de donationibus*, & reſpectu regularium diximus *lib. 1. de regularibus, & monachis*, quod licèt dent in quartam partem vltra meritum non frangunt votum paupertatis.

Aduerte ſecundò, quod Prælatus po-
2 teſt pro ædificio nouæ Eccleſiæ tantum territorij concedere, vt ſufficiat pro hoc *cap. in venditionibus 17. q.4.* vbi DD. dant rationem: nam bonum eſt Eccleſiæ vniuerſali nouas ædificari Eccleſias.

In §. idem iuris erit, cum tribus ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia res quomodo locari poſſint.*
2 *Precarium quid ſit, quot habeat ſpecies, & an cadat in rebus Eccleſiæ.*
3 *Emphyteuſis quid ſit, eius effectus, n.4.*
Et in quo differat à contractu cenſuali, num.5.
Eius ſpecies, n.6.
Quomodo finiatur, n.7.
8 *Laudemium, quando & cui debetur.*
9 *Emphyteuſis, an cadat in rebus Eccleſiæ.*
10 *Emphyteuta res Eccleſiæ quomodo cadat à iure, & n.12.*
11 *Moræ purgatio admittitur aliquando.*

POſſunt aliquando res Eccleſiaſticæ locari ad modicum tempus, & etiam dari in emphyteuſim modo quo habetur hic, ideo ad intelligentiam horum §§.

Aduerte primò, quod poſſunt fructus
1 Eccleſiæ vendi ad modicum tempus, quod licèt antiquitus eſſet in arbitrium Iudicis, vt in *cap. inquiſitionis de accuſationibus*, hodie tamen eſt ſtatutum, vt tantum ad triennium id liceat, patet ex *d. extrauaganti ambitioſum.*

Aduerte ſecundò, quod poſſunt etiam res Eccleſiaſticæ concedi in precarium, Vt autem id intelligatis ſciendum eſt, quod habemus tres terminos ſcilicèt, precarium,
2 precariæ, & precaria. Precarium eſt contractus quo res conceditur ad voluntatem concedentis, & reuocari poteſt à ſucceſſore, niſi rationabilis cauſa inducat, debetur in tali precario per aliquod aliud tempus permanere, *cap. precarium extra de precarijs*. Precariæ eſt contractus quo res conceditur in perpetuum, debet tamen renouari obligatio de quinquennio in quinquennium, *cap. precariæ citato tit.* non poteſt tamen reſcindi, niſi irrationabiliter fuerit facta conceſſio, cæterum durat in perpetuum *d. cap. de precarijs cit. tit.* Precaria vero eſt contractus, quo res datur ad mortem, vnde *gloſ. hic ponit verſus.*

Rie rarium tria ſunt quibus eſt caput vnum
Riæ ſunt ſolita poſt ſingula luſtra renaſci
Rium finitur tunc quando vult ſuus auctor.

His poſitis nota, quod non poteſt Epiſcopus ſiue beneficiatus alienare fructus, vel locare res Eccleſiaſticas, niſi per precarium, & tempus erit triennij, nec vltra facta alienatio valet, nec precaria, nec precarias fœminini generis facere poteſt niſi interueniat aſſenſus Apoſtolicus, vt ſupra diximus, & patet hic ex §. *idem iuris eſt.*

Aduerte tertiò, quod habemus alium terminum, qui eſt emphyteuſis, & hic eſt
3 contractus per quem res ſtabilis in perpetuum conceditur ſub annua ſolutione; ea lege, vt quandiù penſio ſoluitur, emphyteuta expelli non poſſit. Si tamen emphyteuta meliorationes fecerit in re emphyteutica non poterit ipſas vendere

in

in requiſito Domino directo, an ſcilicèt
velit ipſe dictas meliorationes emere,
4 *l. fin. in fine, C. de iure emphyteutico*, diximus
lib. 3. in §. adeo de locatione, & conductione, quod debet emphyteuta expe-
ctare per duos menſes an velit Dominus
directus emere nec ne, quod ſi nolit, po-
terit emphyteuta vendere cui vult dictas
meliorationes, *cap. potuit de locato, &*
conducto, vbi *gloſ. in figuratione caſus*.

Nota tamen primò, quod emphyteuſis
differt à contractu cenſuali: nam cenſus
5 transfert vtile, & directum dominium,
& in Domino remanet tantum ius exi-
gendi cenſum, *gloſ. in cap. conſtitutus de*
religioſis domibus. Emphyteuſis autem
vtile dominium transfert in emphyteuta
tam directo remanente in Domino dire-
cto, qui ſemper recognoſci debet in ta-
lem.

Nota ſecundò, quod emphyteuſis po-
6 teſt dari, & in perpetuum, & ad tempus,
& quomodocumquè detur, poteſt varijs
de cauſis annullari. primò, ſi emphyteuta
non ſoluat ſecundùm conuentiones con-
ceſſionis, quæ conuentiones ſunt in rebus
ſæcularibus poſt triennium, in rebus Ec-
7 cleſiaſticis poſt bienniũ, *cap potuit citato*,
vbi *gloſ. in additionibus ponit verſus*. Po-
teſt etiam emphyteuta ſpoliari re con-
ceſſa ſi rem reddiderit deteriorem, vel ſi
alienauerit ſine conſenſu Domini, *gloſ. hic*
ex cap propter, §. verum extra de locato.

Nota tertiò, quod quomodocunquè
alienetur res emphyteutica ſemper de-
8 betur Domino principali laudemium,
quod eſt quinquageſima pars pretij quã-
ti res venditur, *Ricc. collectanea 31702. &*
1942. Nauarr. in tract. de rebus Eccleſiæ
alienandis, vel non n. 22. His poſitis.

Aduerte quartò, quod res Eccleſiæ non
poſſunt dari in emphyteuſim niſi ad tri-
9 ennium vt diximus, alias præter trienniũ
requiritur aſſenſus Apoſtolicus etiam
quando res eſt in ſtatu rudi, *cap final. de*
locato, vbi *gloſ. verb. cæteri* ait, quod ſi per
biennium emphyteuta non ſoluit Eccle-
10 ſiæ cadit à iure, quod intellige non de
biennio rigoroſo, ſed de biennio, & alijs
decem diebus, *l. promiſſor, §. 1. ff. de con-*
ſtituta pecunia, & poteſt etiam purgari
mora ante prolationem ſententiæ, *l. Papi-*
nianus, §. meminiſſe. ff. de conſtituta pecu-
nia. Vel melius dic, quod eum hoc tem-
11 pus poſt biennium non repetiatur deter-
minatum in iure, in arbitrium Iudicis re-
mitti debeat, *cap. de cauſis de officio dele-*
gati, vel etiam remitti poterit in arbitriũ
boni viri, *l. cõtinuus actus, §. 2. ff. de verbo-*
rum obligationibus, nota demum pro hoc
biennio, quod non ſufficit allegare ſe non
fuiſſe requiſitum à Domino, nam abſquè
12 alia requiſitione de'e: pro tali tempore
ſoluere, & ſi non ſoluat cadit à iure, dies
enim interpellat pro homine, *l. m:g:am.*
C. de contrahenda, & committenda ſtipu-
latione, ſecùs autem in foro pęnitentiali,
in quo non peccat quis ſi non ſoluat,
elapſo tempore donec fuerit requiſitus à
Domino, *Abbas in cap fin. de præſcriptio-*
nibus.

In §. Terrulas, cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ ſtabilia alienat aliquando Epi-*
ſcopus, nu. 2. & 3.
Limita in parte magni ſtabilis, num. 4.
5 *Epiſcopus ſeruos Eccleſiæ alienat ali-*
quando.

ADuerte primò hic, quod poteſt
Epiſcopus multas res alienare
1 (intellige tamen pro vtilitate
Eccleſię) & primò, poteſt alienare terru-
las, vel vineolas exiguas, quæ non exce-
dat valorem viginti ſolidorum, *cap. ſi quis,*
& cap. terrulas 12. q. 3. & poteſt diſtrahe-
re ſi vendendo in emphyteuſi, ſiue cenſuã-
do, ſiue alienando in totum, *d. cap. terru-*
las, vbi videtur diſpoſitum, quod neq; cõ-
ſenſus Capituli ſit de eſſentia, ſed tantum
de æquitate.

Aduerte ſecundò, idem eſſe quando res
2 vel non ſunt vtiles, vel minus vtiles, nam
nullum, & minus vtile æquiparantur, *c. 2.*
de translationibus. Idem dic, quando res
3 eſſent valdè diſtantes ab Eccleſia, & eſſent
parui momenti, tunc .n. idem poterit fa-
cere Epiſcopus, *cap. ſiue, & cap. non liceat*
12. q. 2.

Aduerte tertiò, quod non ſicut poteſt
Epiſcopus alienare terrulas, ſic poterit ẽt
4 partem prædij magni alienare: nam pars
prædij magni reſpectiuę illam aufert vtili-
tatem, quam aufert totum prædium, *Abb.*
in c. 2. de his, quę fiunt à Prælatis ſine con-
ſenſu Capituli.

Aduerte quartò, quod poteſt etiam
Epiſcopus diſtrahere ſeruos fugitiuos Ec-
5 cleſię, vel etiam ſeruos, qui redacti ad ſer-
uitutem, tamen retineri non poſſunt for-
ſan propter incorrigibilitatem notantur
hic in § *ſimili ratione ex cap fugitiuos 12.*
q. 11.

In §.ſed,& in feudum cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Feudum quid ſit,*
Quomodo acquiratur,n.2,
Quomodo amittatur, n.3.
In rebus Eccleſia,quando habeat locũ, & quomodo,nu.4.& 5.

ADuerte primò, quod feudum eſt conceſſio rei ſtabilis, qua domi-
1 nium vtile transfertur in vaſſallũ, dominium verò directum remanet penès ipſummet Dominum principalem, & ſic dicitur à fidelitate, quam vaſſallus iurat Domino directo,qui ſi ſit Dominus abſolutus,& ſupremus feudum dicitur ligium, ſecus autem dicitur non ligium,*Duarenus lib.2.de conſuetudinibus feudorum tit.2.de noua forma fidelitatis,& titul.21.*vbi dat modos, quibus feudum acquiritur .ſ. vel
2 per inueſtituram,quæ eſt miſſio in poſſeſſionem à Domino principali,vel per præſcriptionem immemorabilem,vel per ſucceſſionem inter aſcendentes, & deſcendentes.

Aduerte ſecundò,quod vaſallus ſpoliatur feudo ſi machinatus ſit mortem Do-
3 mini,per *Duarenum tit.* 24. Item ſi teſtimonium ruletit contra Dominum, vel ſi aliam cauſam ingratitudinis commiſerit, vt per *DD in c.2.de feudis*, & notat *Hoſtienſ.in ſumm.eod.tit.*His poſitis,

Aduerte tertiò, quod non obſtante iu-
4 ramento dato ab Epiſcopo de rebus Eccleſijs non alienandis (quando conſecratur)poteſt autem rem in feudum date alicui quando alteri iam eſt conceſſa de cõſenſu Papæ, & de facili recuperari non poteſt,tũc.n.poterit Epiſcopus alteri dare in feudum cum pacto,vt ab iniuſto poſſeſſore recuperet,ſic notat *Lancellott. hic.* Idem dic mortuo primo feudatario, tunc .n. poterit Eccleſia alteri conceedere, quia nõ poteſt dici alienatio,dum Eccleſia ſeruat idem ius,quod habebat ante. In hoc tamen ſunt conſiderandæ nouæ conſtitutiones d*ictæ extrauagantis ambitioſæ*.Idẽ dic ſimiliter de re Eccleſiaſtica,iniuſtè ab alio occupata.tunc.n.poterit Eccleſia ipſam date in feudum recuperanti,& hoc ad euitandas fraudes,vt notat *gl.hic ex Ioan. Andrea,& Abb.in c.2.de feudis.*

Aduerte quartò, quod poterit etiam Epiſcopus vaſallo delinquente, vt ſit dignus priuatione feudi alteri date tale feu-
5 dum,ſi nouerit id Eccleſię expedire,vt notatur hic in §.*quinimò*,vbi *gl.*ad id probãdum multa iura adducit,& ratio eſſe poteſt,nam tunc res non videretur de nouo alienata poſito,quod Eccleſia ſemper ſeruet dominium directum. Hodie verò iſtæ infeudationes ſunt reſeruatę etiam Cameræ Apoſtolicę,& requiritur aſſenſus Papę, vt in dicta extrauagãti,& *cap.nulli eod.tit.*

In §.Illud etiam,cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Serui Eccleſia à quò poſſint manumitti, & quare,nu.2.*
Reuocantur iterum,num.4.
Remanet ſub iure patronatus Eccleſia, num.3.

1 EPiſcopus, vel Abbas qui Eccleſiæ vtilitatem intulit poteſt ſeruos Eccleſię etiam non benemeritos manumittere,dũmodo talis manumiſſio non excedat menſuram ſui aequiſiti,vt lucri,& damni eadem ſit ratio.Si autem ſerui ſunt benemeriti,quia multum fecerint pro Eccleſiæ, tunc ipſos poterit Epiſcopus, vel
2 beneficiatus manumittere, licet nihil acquiſierint Eccleſiæ,attenditur.n.meritum ipſorum ſeruorum,*Abb.in cap.tua de ijs, quæ ſiunt à Prælatis ſine cõſenſu Capituli.*

Nota etiam,quod tales ſerui ſic manu-
3 miſſi remanent ſub iure patronatus Eccleſiæ,*cap.de libertatis 2.q.2.*Si autem quis ſine iuſta cauſa ſeruos manumiſerit, tunc
4 eius ſucceſſor non tenetur ſtare tali manumiſſioni,ſed poterit ad ius Eccleſiæ reuocare,*c.quod quis 25.q.6.c.2. de precarijs*.

In §. ſed, & Princeps cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Princeps, an poſſit cum Eccleſia permutare,& quomodo,n.2.*
3 *Permutatio rerum Eccleſia, an fiat per Epiſcopum.*
Non cadit in ſpiritualibus,n.4.

1 ADuerte primò hic,quòd poteſt Princeps, ſeu Dominus abſolutus, qui alium

alium non recognoſcit ſuperiorem , vt in
cap.omnes principes de maioritate, & obe-
dientia,poteſt inquam talis princeps cum
Eccleſia permutare aliquas res, dummo-
do tamen ex tali permutatione conditio
Eccleſię non efficiatur deterior, *Abb.in c.*
1.de rerum permutatione,& cap.ſi in qua-
libet 12. *q.2.* debet tamen intercedere ēt
2 aſſenſus Apoſtolicus , vt in extrauaganti
ambitioſa,verum tamen eſt,quod Epiſco-
pus etiam inuitus cogitur ad talem per-
mutationem, & hoc ad pacem tenendam
cum ipſis principibus laicis,*gloſ.hic verb.*
probabilis in fine.

Aduerte ſecundò, quod poteſt etiam
3 Epiſcopus res duarum Eccleſiarum ſuæ
diœceſis permutare accedente ipſarum Ec
cleſiarum cõſenſu, ſed hoc etiam eſt limi-
tatum in dicta eatrauaganti ambitioſæ .
4 Spiritualia autem cum temporalibus nũ-
quam licitum eſt permutare,nã eſſet actus
ſimoniacus, *cap.ad quæſtionem de rerum*
permutatione, cap.exhibita e ſtato titulo .
Secus autẽ ſpiritualia cum ſpiritualibus .

In §.præterea cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio, & vſucapio quid ſint , quæ*
ſint requiſita,n.2. & 5.
Quid in rebus Eccleſiæ,n.3.
Effectus,nu.4.
In quibus non cadat,n.6.& 7.

1 POteſt Eccleſia amittere ſuas res per
præſcriptionem,vel vſucapionem
ab alio factam iuſto titulo , & bo-
na fide. Cadit autem præſcriptio in ſtabi-
libus,*c.1.16.q.3.* vſucapio vero ſi expreſ-
sè ſumatur cadit in mobilibus,vt notatur
hic ea *l.3 ff.de vſucapionib.*

Aduerte igitur pro his §§. quod ad
hoc vt præſcriptio, vel vſucapio locũ ha-
2 beant,debet is qui præſcribit,vel vſucapit
eſſe in bona fide , & poſſidere ex iuſto ti-
tulo,*cap.quoniam extra de præſcriptioni-*
bus,& notatur in *cap.poſſeſſor de regulis iu-*
*ris in 6.*Tempus autẽ vſucapionis cum ſit
in mobilibus eſt trium annorum,*l.3.ff.eod.*
pro præſcriptione vero in ſtabilibus tem-
pus eſt decem annorum inter præſentes.
& viginti inter abſentes,*l.2 ff.de præſcrip-*
tionibus,pro præſcribenda autem actione
perſonali tempus eſt triginta annorum ,
d.l.2. pro rebus vero Eccleſiaſticis tẽpus
3 eſt quadraginta annorum,in rebus Eccle-
ſiæ Romanæ tempus eſt centum annorũ ,
auth.quas actiones , C.de ſanctiſſimis Epi-
ſcopis.

Aduerte ſecundò , quod quotieſcunq;
bonę fidei poſſeſſor poſſedit rem per tem-
pus præfinitum à lege,iuſto titulo , &c. rẽ
4 facit ſuam, nec reddere tenetur impoſte-
rum,imò ſi ſuperior vellet excommunica-
re ipſum tanquam ſi poſſideret rem alienã
excommunicatio eſſet iniuſta,eo quod ip
ſe ſit effectus Dominus, *Dec.in cap.nouit*
de iudicijs,tamen dum incipit poſſeſſionẽ
5 neq; dubium debet habere de re aliena ,
quia peccaret mala fide retinendo quod
alienum eſt , ſi vero poſt inceptam præ-
ſcriptionem occurreret dubium an res eſ-
ſet ipſius poſſeſſoris necne tunc facta dili-
gentia ſi non inueniat alium verum Do-
minum poſt deponere dubium , & proſe-
qui præſcriptionem computando etiam
tempus pro quo poſſedit ante dubium ,
Sot.lib.4.q.3.art.4.

Aduerte tertiò,quod ius decimarũ pri-
6 mitiarum,&c.nõ poteſt præſcribi à laicis,
quia hoc eſt ius ſpirituale,& laici in ſpiri-
tualibus nullum ius habent nec acquire-
re poſſint,*cap.peruenit 1.q.3.* Poſſunt ta-
men laici preſcribere patrimonialia cleri-
corum,quia hæc non eſt res ſpiritualis.

Demum nota,quod res ſacræ , vel ſan-
7 ctæ,&c. præſcribi nequeunt cum non ſint
in commercio, nec in dominio hominũ ,
cap.de quarta de præſcriptionibus.

DE PECVLIO

Clericorum.

TITVLVS VLTIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Peculium in genere quid ſit.*
Clericorum,n.2.
3 *Clericus pauper promotus,quid ſi poſtea,*
bona acquirat. & n.4.
Filijs quid poſſit dare,& quando, nu.5.
& 6.

Con-

Continuatur titulus iſte ad præcedentes hoc ordine viſum eſt ſupra de rebus temporalibus Eccleſiæ in genere, reſtabat videre de ipſis in ſpecie & ſic de peculio, quod poſſidet quilibet clericus merito ponitur præſens rubrica pro cuius, & duorum §§. intelligentiam.

Aduerte primò, quod peculiũ eſt quaſi
1 parua pecunia, vt notat *gl. in rubrica extra eod.* & nomen habet à parua pecunia, quam dant Dominus, vel pater filio, vel ſeruo ad negotiãdum *l. depoſiti. ff. de peculio.*

Illud autem eſt peculium clericorum,
2 quod vel eſt ex patrimonio proprio, vel acquiſito proprijs laboribus ad modum peculij laicalis caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis, & quod ipſis relinquitur à conſanguineis, vel alijs etiam quaſi caſtrenſe reputatur, *c. 1. & 2. extra eod.* Ceterum acquiſita ex beneficio, vel alijs intuitu Eccleſiæ non poſſunt dici peculium ipſius clerici, nam neq; de hoc diſponere poteſt, vt videbimus infra.

Aduerte ſecundò, quod cum poſſit clericus pauper promoueri, *c. 1. 1. q. 2. quæſit. 3.* ex hoc ſi clericus pauper promotus ſit ad titulum beneficij, vel prouentus Eccleſia-
3 ſtici, quidquid acquirit in poſterum cenſetur acquiſitum intuitu Eccleſiæ, & ipſi relinqui dicitur. Quod ſi non relinquatur, ipſa Eccleſia vindicare poterit de manu poſſeſſoris, nam præſumitur acquiſitũ de bonis ipſius Eccleſiæ, merito ipſi reddi debet, eſtq; hæc præſumptio iuris, & de iure, quæ obſtat niſi apertiſſimè contrarium probetur per hæredes, puta habuiſſe clericum alium lucrum honeſtum, *cap. tua nos de teſtamentis.* Ceterum ſi inſtrumẽ-
4 ta emptionis rerum fuerint nomine proprio, vel alieno, ſemper cẽſetur eſſe ipſius Eccleſiæ, vt habetur hic per *gl. verbo nomen,* & fraudem ſic committẽtes tanquam ſacrilegi, ſtantur, n. bona, quæ Eccleſiæ debentur, dum nomine alterius faciunt emptiones, *cap. ingrediendum extra eod.* & appropriãs eas, & meretricibus donans eſt excommunicatus per *Trid. ſeſſ. 22. c. 14.* & debet priuari omnibus fructibus beneficij, præuijs tamen monitionibus ibi notatis.

Aduerte vltimò, non ſic eſſe dicendum ſi clericus haberet filios ſpurios, tunc n.
5 eleemoſynaliter & ſola ratione charitatis poteſt ipſos alere, & in vita dotem cõſtituere, *Abb. in c. 1. de cohabitatione clericorum, & mulierum.* Dixi in vita ſua, nã
6 poſt mortem non poteſt clericus de fructibus ſui beneficij diſponere etiam maturatis, ſed ipſos percipit Camera Apoſtolica, diximus ſupra *libr. 1. de præbendis,* ſecus autem in bonis patrimonialibus, caſtrenſibus, &c. nam de his diſponere poteſt, quia vera ſua ſunt, & ſub eius dominio, patet ex *toto tit. de peculio clericorum,* & notat *Abb in cap. 1. & ſeqq. de ſucceſſ. ab inteſtato.*

In §. ſed ſi vſque.

SVMMARIVM.

1 *Clerico relictum cui, & quomodo acquiratur.*
2 *Eccleſia quomodo ſuccedat clericorum.*
3 *Spolium de quibus bonis fiat.*
4 *Camera Apoſtolica ſuccedens, an ſoluat creditoribus clericorum.*
5 *Clericus quomodo teſtari poſſit in vita ſua alteri dat, n. 6.*

NON tantum empta à clerico, ſed etiam ipſi relicta intuitu Eccleſiæ poſt eius mortem Eccleſiæ debentur, vt ſupra diximus de Canonica portione.

Aduerte tamen primò, quod quando
1 aliquid relinquitur clerico intuitu Eccleſiæ, nõ debet hæres ſumere falcidiam à tali legato, nam de legatis ad pias cauſas, falcidia detrahi nõ debet, vt in *§. ſed quia, Inſtit. de fideicommiſſ. hæredit.* ſecus autẽ quando clerico relinquitur, ſed vt alteri det, vel aliquid faciat, tunc licet hoc debeat connumerari inter res eccleſiaſticas, tamen poteſt Eccleſia detrahere falcidiã, & dare ei deinde, cui id relinquitur *gl. hic verbo non erit.*

Aduerte ſecundò, quod quãdo decedit
2 clericus in bonis Eccleſiæ, vel occaſione Eccleſiæ acquiſitis ſuccedit ipſa Eccleſia non Epiſcopus, ſed Collegium Canonicorum, ſi ſit Canonicus, vel beneficiatus, *gl. hic in §. nomine autem.* Sed quidquid ſit, id hodie correctũ eſt, & ſic fructus qui ſuperſunt, & maturantur vacante beneficio, omnes acquiruntur Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ, quæ ſolet multoties facta compenſatione remittere ipſi beneficiato ſucceſſori, vt ex *Bulla Iulij III.* quæ incipit *diſponitur.*

Aduerte tertio, quod de omnibus ſit ſpolium. Primo de bonis beneficij, Secun-

dò,

3 dò, de bonis regularium, hæc. n. ſunt Mo-
naſterij. Tertio, de bonis acquiſitis ex lu-
do, vel illicita negotiatione, *c. 1. ne cleri-
ci, vel Monachi. & c.* & in his omnibus ſuc
cedit Camera Apoſtolica, quæ ſoluit de-
4 bita contracta à beneficiato, vel Prælato
pro ſubſtentatione propriæ vitæ, ſalaria
famulorũ, debita contracta pro neceſſita-
te Eccleſiæ, nam hæreditas tranſit cum
onere ſuo, & qui ſentit commodum de-
bet ſentire incommodum ex *cap. qui ſen-
tit in 6.* tum quia id pari paſſu ſuccedit in
Fiſco regio, qui dum ſuccedit, vel dum
confiſcat bona, in primis ſoluit debita, *l.
3. ff. ad l. Iul. de vi arma.*

Aduerte quartò, pro *§. licet*, quod non
5 prohibetur omnino clerico confectio te-
ſtamenti, & ideo ſi quid de proprijs bonis
in vita ſua dederit Eccleſiæ, poteſt deinde
in morte tantundem alteri legare, & le-
gatum valet, *cap. ſi quis 1. quæſt. 2. cap. ſi
Epiſcopus 1. quæſt. 5.* & patet etiam ex di-
ctis ſupra, quod qui Eccleſię aliquid do-
nauit poteſt compenſando tale debitum,
dare libertatem ſeruis eccleſiaſticis.

Aduerte quintò, quod ẽt clericus cauſa
eleemoſynæ, vel remunerationis dare po-
teſt aliqua mobilia in vita ſua ſiue cõſan-
guineis, ſiue extraneis, ſed non poteſt in
teſtamento id relinquere. Et hoc ideo eſt,
6 quia teſtamentum confertur, & confir-
matur tempore quo non eſt futurus præ-
latus, ſeu beneficiatus, merito non poteſt
pro tunc diſponere patet ex *l. eum, qui,
ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* Vnde
quis poteſt facere per ſeipſum id, quod
non poteſt relinquere faciendum ab alio,
*cap. quia Ioannes 12. quæſt. 5. & cap. Apo-
ſtolicę de donationibus*:

In §. de his vero.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſionis ſpecies.*
Cadunt omnes in clerico, n. 2.

ADuerte hic primò, quod multi-
plex eſt ſucceſſio, vel ex teſtato,
vel ab inteſtato ex teſtamẽto ve-
niunt hæredes à teſtatore appellati cõtra
teſtamentum veniunt, qui à teſtatore de-
bebant appellari in teſtamẽto, & non fue-
runt appellati. Ab inteſtato veniunt hæ-
redes, quando nullum extat teſtamentum,
& ſic primò veniunt deſcendentes. Secun-
dò aſcendentes. Tertiò collaterales, vt di-
ximus *lib. 3. tit. de hæred. quæ ab inteſt.
def.*

Aduerte ſecundò, quod poteſt clerico
ſuccedi tribus his vijs in bonis acquiſitis
2 ex propria induſtria, & non intuitu Eccle-
ſiæ, vt ſi aſſumpſiſſet munus aduocandi,
legendi, &c. *cap. quia nos de teſtamentis, et
gloſ. hic verbo peruenerunt*, & teſtari po-
teſt de bonis caſtrenſibus, vel quaſi etiam
ſi ipſe eſſet filiusfamilias, nam pro talibus
bonis paterfamilias reputatur, *Abb. in
d. c. quia nos.*

In §. quod ſi cum finali.

SVMMARIVM.

1 *Clerico qui ſuccedunt, & quomodo.*
2 *Liberto clerico quis ſuccedat.*

DEficientibus omnibus deſcen-
dentibus, vel aſcendentibus
vſque in infinitum, & tranſuer-
1 ſalibus ſiue agnatis, ſiue cognatis vſq; ad
decimum gradum, tunc clerico ſic ab in-
teſtato decedenti, ſuccedit Eccleſia, in
qua inſeruiebat vltimo loco, & dum de-
cedit etiam ſi beneficium eſſet ſine cura,
*cap. relatum de teſtamentis, & Abb. in cap.
1. citat. tit.* ſi autem ſimul, & ſemel duo ha-
beat beneficia, eſt diuiſio inter ipſas Ec-
cleſias, *gloſſ hic verbo ſuccedat.* Quod ſi
omnino nullam haberet Eccleſiam,
tunc Epiſcopus ipſi ſuccedit, & ipſa bo-
na ad pias cauſas conuertere tenetur, ſi-
cut etiam debet facere de bonis pere-
grinorum in ſua Diœceſi, decedentium,
*Abb. in capit. in præſentia de probationi-
bus*, & colligitur ex *authentic. omnes
peregrini, Cod. communia de ſucceſſioni-
bus.*

Aduerte etiam hic, quod ſi ſeruus
fuerit promotus ad ſacros ordines, (&
promoueri poſſe, diximus *lib. 1. titul. de
2 his, qui promoueri non poſſunt*) ſi cum
licentia Domini etiam ſi libertate dona-
tus decedat, tunc eius bona diuidi de-
bent in quatuor partes, vna Epiſcopo,
altera Eccleſiæ, tertia pauperibus,
quarta parentibus, ſi eſſent capaces ſuc-
ceſſionis. Quod ſi parentes non extent,
vel non ſint capaces ſucceſſionis, iſta
quarta pars erit in poſſe Epiſcopi qui
ipſam diſtribuere tenetur in vſum Eccle-
ſiæ, & ſicut Fiſcus ſuccedit laicis, ita

Epiſcopus clericis, *gloſ. hic verbo Epiſcopus*. Et hæc ad Dei gloriam, Beatiſſimæ Virginis laudem, Sanctorum Patronorum Ioſephi, & Nicolai, Sancti Principis Doctoris, & omnium Sanctorum obſequium dicta ſint ſatis pro ſecundo libro Inſtitutionum Canonicarum, quem non breuem æſtimatis, ſed non erit obnoxius, ſi poſt ſcriptum per legatis.

F I N I S.

Digitized by Google